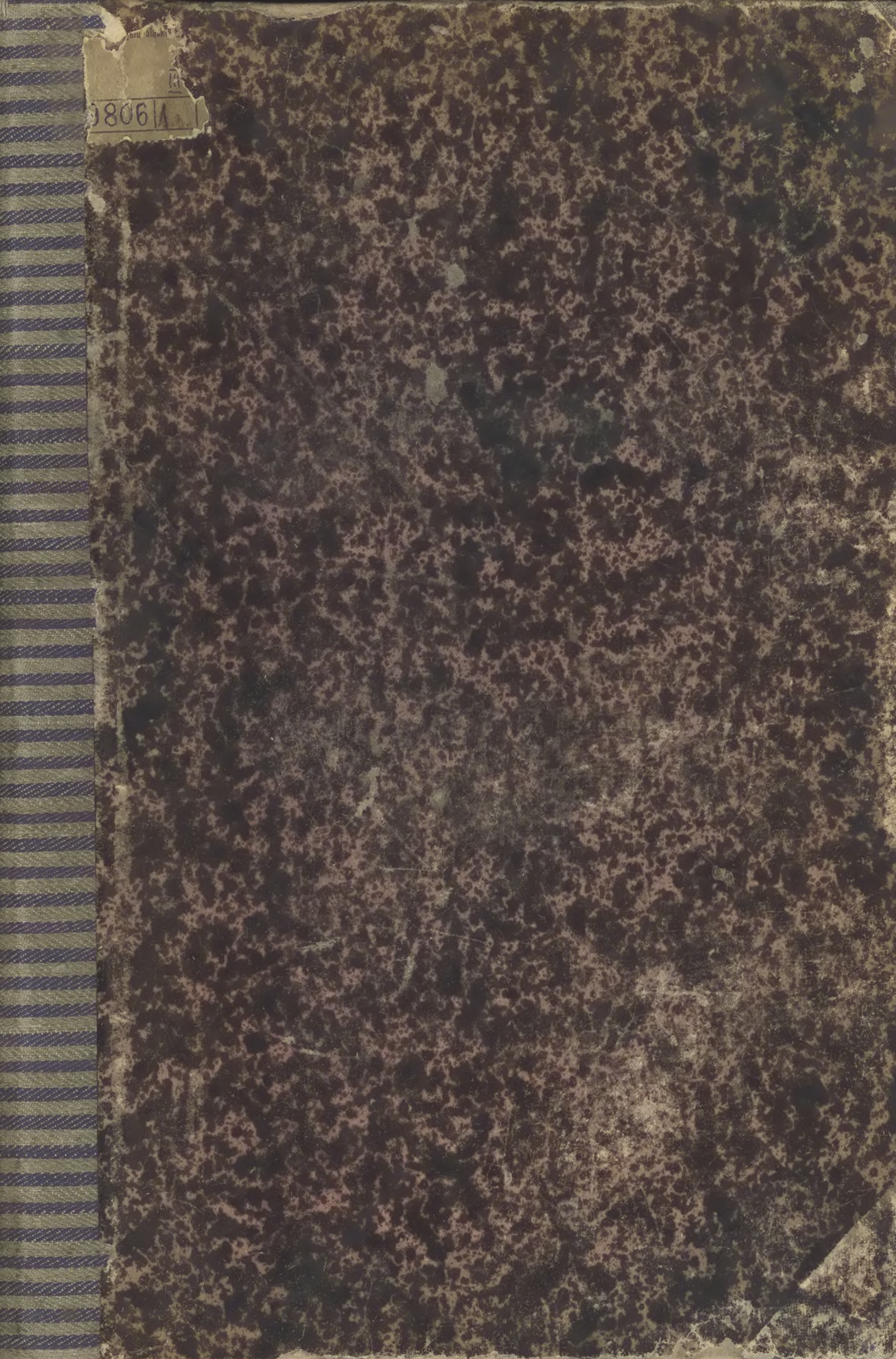

St 91

9806.4.3

III

KSIĘGI PRZYPOWIESCI,

które Żydzi מִשְׁלֵי Misse nazywają.

ROZDZIAŁ I.

K S Y P O W I E Ś C I
Sálo-
mó-
nó / syná
Dawido-
wégo / Kró-
lá Izráel-
skie^o. Dla
náwysze-
nia mądrości y ćwiczenia: dla wyro-
zumienia słów roztropnych: y dla
przysięcia ćwiczenia náuki / spráwie-
dliwosci y sádu y práwosci: dla po-
dania máluczkim biegłosci / młode-
mu vmietności y rozumu. * Słu-
chając mądry / mędrým będzie: á ro-
zumny rzády otrzyma. Wrozumie
przypowieść y wykład / słowá mą-
drych y gadki ich. ^o Boiaźń P A N
S K A początek mądrości. Mądro-
ści y náuka głupi gárdzą. ^o Słu-
chaj synu mój ćwiczenia oycá twe-
go / á nie opuszczaj zákonu mátki twoiey:
aby była przydána lástka głowie
twoiey / á láncuch syi twoiey. Synu
mój / iesliby cie nieili grzesznicy / nie
przyzwalał im. ^o Jesliby rzekli: Pód-
ź známi / zásadzmy sie ná krw / zákri-
my sídlá ná niewinného bez przyczy-
ny: ^o poźrzemy go iáko piekło żywé-
go / á cáłego iáko zstepującego w
dół. ^o Wseltá máietność droga náy-
dziemy / nápełniemy domy náše ko-
rzysciá. ^o Pusć lós známi / miéśke ie-
den niech będzie wsytkich nas. ^o Sy-
nu mój / nie chodź z nimi / powóciá-
gni noge twoie od ściézek ich. ^o Abo-
wiém nogi ich bieją ku złému / y krwá-

pią sie aby krwó przelali. ^o Ano pró-
zno zázrucá sie przed oczymá strzy-
dástych. ^o Oni téż przeciw krwó swo-
iey zásadzają sie / y czynią zdrády prze-
ciw dusám swoim. ^o Ták ściéżki wó-
seltkiego lákomého dusie máietnych
odéymią. ^o Mądrość przed domy o-
powiáda / ná vlicách swóy głos wy-
puszcza. ^o W główniejszych gromá-
dách wola / we dzwíách bram micy-
stkich wydaie słowá swé mówiąc: ^o Do-
kądże máluczy będziecie młowác
dziecinstwo / á głupi rzeczy im škodli-
wych zádác będą / á nieroztropni nie-
náwidziec vmietności. ^o Mądro-
cie sie ná karání moje: oto wyniosę
wam duchá mego / y okáže wam slo-
wá moje. ^o Jzem wolála á niechcie-
liście: wyciągálaám rękę moie / á nie
był kto by poyrzał. ^o Wzgárdziliście
wseltá ráda moie / á láiania moich
zániedbaliście. ^o Ja sie téż smiac bez
de w wáshym zátroceniu / y wiggac bez
be gdy to ná was przydzie czegoście
sie bali. ^o Gdy przypádmie náglénie-
szescie / y zginienie iáko burza przy-
pádmie: ^o Kiedy przydzie ná was utra-
pienie y wíst: ^o Tedy nie wyzwác bę-
dą / á niewysłucham: ráno wstáná á
nie náydá mie: ^o dla tego że mieli re-
nienawisći kárność / á boiaźni P A N
S K I E Y nie przyieli: ^o ani przestawáli
ná rádžie moiey / y wólóczyli wselt-
kiému karáníu memu. ^o A ták będą
ieść owocé drogi swoiey / y nášcy sie
rádami swémi. ^o odwrócenie máluc-
zkich zámorduje ie: á szescie glu-
pców zátroci ie. ^o Ale kto mie wslucha
bez boiaźni będzie odpoczywał / y záz-
życie obfitosci odigwósy boiaźni złego.

Mądrość
do siebie w-
sytlich wo-
la.
Stary g-
czy proro-
ków, kázá-
nie czynić
po ulicách.

* wyleis, H.
Isa. 65. b 31.
y 64. a 4.
Ier. 7. c 13.

Gárdzącym
grozi kátrá-
ceniem.

* spraw swo-
ich.

To jest, po-
dobieństwo.

Pożytek
Przypowie-
ści.

* Abowiem
tego, G.
porad dosta-
nie, H.

Boiaźń bo-
ża.

Słuchac ro-
dżicow.

* koroná lá-
ski, G.

Strzedz sie
złego towá-
rystwa.

* prawego, H.

* złość sie zná-
mi.

* Summárych
ksióg.

Jż té troie księgi Przypowieści / Eccle-
stastes, y Pieśń nád Pieśniámi / są Królá Sa-
lomóná / wshysey sie ná to zgádžają. W których
to powiáda Hieronym s. 13 w Przypowie-
ściách iáko by syny y dzieci wzy / y często młá-
nue syny. Ecclesiastes mežá dorostłego wzy /
aby znál márność swiátá. Náostátek w Pie-
śni swéy wzy iáko uż doskonály człowiek be-
dac / prágnąc má widziec Oblubienicá dusze
swoiey Paná Chrystusa.

Názwał té księgi Przypowieściámi / iż to

Przypowieściámi zowiemy / Kiedy sie co mó-
wi pod podobieństwem / Których tu nawiecy w
tych księgách Salomón wzywa / iáko téż y
Pan Chrystus w Ewángeliu często mówi /
bo táká náuka y tácwie sie rozumiey dłużej
sie pámieta. Jtu obacz iż między pisárzmi
Żydowskimi / piérwszy był Salomón / Który
swym księgom dáł rytul od imienia swégo /
Którego téż potym y Prorocy náśladowáli /
Jzákáš / Hieremiáš / zc. iż to náležáło do w-
y cennienia ksióg swietych.

Mądrości
trzeba za-
dać y od pa-
ni Bogą
prosić.

ROZDZIAŁ II.

Synu mój/ jeśli
przyjmiesz mowy
moje/ a przyka-
zania moje stry-
jesz przy sobie/ a
by słuchało ma-
drości ucho two-
je: nakłoń serce swego ku poznaniu
roztropności. Bo jeśli wzowiesz ma-
drości/ y nakłoniś serce twe roztro-
pności: jeśli ię szukać będziesz iako
pieniedzy/ a iako stąrbów dokopasz
się ię: wtedy wyrozumiesz bogażń
PANSKĄ y vmiecieńność Boga nay-
dziej: Bo P A N dawa mądrość:
a z' wst iego roztropność y vmiecie-
ność. Strzeż się będzie prawych zbá-
wienia/ y obroni chodzących w pro-
stosci/ zachowując ściężki sprawie-
dliwości/ y drog światych przestrze-
gając. Tedy wyrozumiesz sprawiedli-
wość/ y sad/ y prawosć/ y wszelką ścię-
żkę dobłą. Jeśli wnidzie mądrość
do serca twego/ a vmiecieńność spo-

11 doba się duszy twojej: rada strzedz
cie będzie/ a roztropność zachowa-
cie/ abyś był wyrwan z drogi złej/ y
12 od człowieka który mówi przewro-
13 tność: który opuszcza drogę pro-
sta/ a chodzą drogami ciemnymi:
14 który się wesela z czyniwośy/ a ra-
15 duią się w rzeczach nagośnych: któ-
16 rych drogi przewrotne są/ y postęptki
ich bezcenne. Abyś był wyrwany od
17 cudzej niewiasty/ y od obcey/ która
18 głodzi mowy swoje/ y opuszcza wo-
dzą młodości swojej/ y zapomniiała
19 przywierza Bogą swego. Abowiem
dom ię nachylił się do śmierci/ y ścię-
żki ię do piekła. Wszyscy którzy w-
19 chodzą do niej niewróca się/ y nie-
20 chwycą się ściężki żywota. Abyś cho-
21 dził drogą dobrą/ y strzegł sprawie-
dliwych ściężek. Bo którzy są pra-
wi będą mieszkac na ziemi/ a prosci
22 trwać będą na niej. Ale niebożni
będą z ziemi wytraceni: a którzy czy-
nią niesprawiedliwie/ będą z niej znie-
sieni.

2.
"to jest, mądra
swego.

3.
"do konali, H
Job 18, d 17.

Nabyć ciem-
drości iako
wiele dobre-
go przynosi

ROZDZIAŁ III.

Synu mój/ nie
zapominay za-
nu meż/ a przyka-
zań moich niech
strzeże serce two-
je. Przedłużenia
bowiem dni y lat
żywota y pokoiu przydadzą tobie.
Miłosierdzie y prawda/ niech cie nie
opuszczą: obwinie około syie two-
iej/ y napisz na tablicach serca tweż:
a naydziesz łaskę/ y rozum dobry w
Bogą y w ludzi. Niey wfnosć w
PANV ze wszytkiego serca swego/ a
nie polegay na roztropności twojej.
Na wszytkich drogach twoich myśl
o nim/ a on wyprostuje ściężki twoie.
Nie bądź sam w siebie mądrym:
bóy się BOGA/ a odstęp od złego:
zdrowie bowiem będzie żywotowi
twemu/ a odwilżenie kościom two-
im. Czci PANA z majątnością two-
ją/ a z pierwiastek wszelkiego zboża
twojego daway mu: a napełnią się
gumna twoie obfitością/ y prąsy twe
winem opływać będą. Karania

PANskiego synu mój nie odrzucay:
ani wstaway gdy od niego karany by-
wasz. Bo kogo Pan miluje/ karze:
a iako oćiec w synie kocha się. Bło-
gostawiony człowiek który nalażł
mądrość/ y który obfituje w roztro-
pności: lepsze jest nabyć ię niżli
kupiectwo srebra y złota pierwszego
y naczysztzego owoc ię. Droższa jest
nad wszytkie bogactwa: a wszytkie
rzeczy które bywają pożądane/ nie-
moga ię bydy przyrównane. Prze-
dłużenie dni na prawicy ię/ a na le-
wicy ię bogactwa y sława. Drogi
ię drogi piękne/ y wszytkie ściężki ię
spokoyné. Dzierwem żywot jest tym
któryby się ię chwyli: y błogosła-
wiony/ który ię otrzyma. PAN ma-
drości/ vgruntował ziemię/ roztro-
pnością niebiosą vtwierdził. Ma-
drością iego wyniknęły głębokości/ y
obłoki zsiadały się w rosę. Synu
mój niech te rzeczy nieschodzą z oczu
twoich: strzeż zakonu y rady: y be-
dzie żywotem duszy twojej/ y łaską
syi twojej. Tedy porydziesz śmiecie
drogą twoją/ y nogą twoją nie pot-
kniesz się: jeśli zaśniesz nie zleknieś się:

Apoc: 3, d 19

"a bnie káse
dęgo syná,
które przy-
muie, G.
Błogosła-
wienie
mądręgo.

Mądrość
przedłuża
życie.

Iako się ma-
mieć czo-
wiek prze-
ciw Bogu.

1.
2.
"w orzách
twoich, H.
Rzym: 12.
d 16.

3.
4.
"Tob: 4, b 7.
Luk: 14, c 13.
Do Zyd: 12,
b 15.

5.

będzie

Liko sie ma
człowiek
mieć prze-
ciw bliźnie-
mu.

1.
2.
3.

25 będziesz odpoczywał / y będzie wódzie-
26 czyni sen twój: nie wleknieś się strą-
chu nagłego / ani przypadających na
27 cie mocy niebożników. PAN bo-
wiem będzie przy boku twoim / y be-
28 dzie strzeżł nogi twoje aby cie nie
poymano. Nie broń dobrze czynić
temu który może: jeśli możesz / y sam
29 dobrze czyn. Nie mów przyiacielo-
wi twemu: Idź / a wróć się: iutroć
dam: gdy możesz zaraz dać. Nie
30 myśl przyiacielowi twemu złego / gdy
on w tobie dufność ma. Nie wadz się

z człowiekiem bez przyczyny / gdy on
31 tobie nie złego nie uczynił. Nie zay-
rzyz człowiekowi niesprawiedliwemu /
32 ani naśladowy drogi jego: bo obrzy-
dłością PAN V jest każdy nasmiér-
33 cą / a z prostymi rozmowa jego. W
bóstwo od PANA w domu niebo-
34 żnego: lecz mieszkanią sprawiedli-
wych będą błogosławione. On sie
35 nasmiere z nasmiereców / a cichym
da łaskę. Stawie mądrych osiągną:
głupich wywyższenie żelżywość.

*Psal: 36. a i
Przećz glo-
śliwych nie
mamy naśla-
dować.

1.
*przewrotni,
H.

*przekle-
stwo, H.

2.
3.
*Pan sie sprze-
ciwia pyś-
nym, a pokor-
nym daie łá-
ski, G.

4.

ROZDZ. III.

*Bo nauka
dobro, H.
Salomon
swym przy-
kładem ka-
że szukać
mądrości.

Pożytki mą-
drości.

Droga mą-
drości.

1 **S**łuchajcie syno-
wie nauki oycowstey /
2 a pilnujcie abyście w-
miali roztropność. *
3 *Dar dobry dam
wam / nie opuszczajcie
zakonu mego. * Bo y
4 ia byłem synem w oycá mego / mło-
dziuchnym / y iedynaczkim przed má-
tką moją: y nauczał mnie / y mówił:
5 Niech przyjmie słowa moje serce
twoje: strzeż przykazań moich / a be-
6 dzieś żył. Osiągni mądrość / osią-
gni roztropność: nie zapomina / a-
ni sie odchyla od słów wst moich.
7 * Nie opuszczaj ię / a będzie cie strze-
glá: miluj ię / a zachowa cie. * Po-
8 czątek mądrości / osiągni mądrość /
a we wszelkiej osiadłości twojej ná-
bywas roztropności. * Uchwyc sie
9 ię / y wywyżsy cie: będziesz wsta-
wion od niey / gdy ię obłapiś. * da ná-
10 głowe twoje pomnożenie łaski / y ko-
ronę ozdoba nákręcie cie. * Słuchay
11 synu mój a przymi słowa moje / abyć
sie rozmnożyły lata żywota. * Droge
12 mądrości wkaże tobie / poprowadze
cie ścieżkami prawości: * Któremi gdy
pójdzieś / nie będą ścśmione kroki
twoje / a biegać nie będziesz miał obra-
13 zy. * Trzymay sie nauki / nie puszczay
sie ię / strzeż ię / bo ona jest żywotem

14 twoim. * niechoy sie w ścieżkach
niebożników / ani sobie vpodobay
15 drogi złośników. * Uciekay od niey /
ani chodź po niey: odchyl sie / a opuśc
16 ię: * nie spią bowiem aż co złego z-
broia: y nie mogą spać aż kogo po-
17 deyda. * Iedzą chleb niebożności / y
18 wino nieprawości piiją. * A ścieżka
sprawiedliwych / iako iasna światłość
19 wstodży / y roście aż do doskonałego
20 dnia. * Droga niebożnych ciemna /
nie wiedzą gdzie vpadną. * Synu
mój słuchay powieści moich / a ná-
21 wymowy moje nátkoń vchá twego:
* niech nie odchodzą od oczu twoich
22 choray ie w posrząd serca twego.
* żywotem bowiem są tym którzy ie
náydują: a zdrowiem wszelkiemu ciá-
23 lu. * Wśelają straż strzeż serca twe-
24 go: bo z niego żywot pochodzi. * Od-
dal od siebie vsta przewrotné / a wár-
gi vwlaczać niechay będą daleko
25 od ciebie. * Oczy twoje niechay pro-
sto pátrzą / a powieki twe niech vprze-
26 dziają kroki twoje. * Prostuy ścieżki
nogom twoim / a wszystkie drogi two-
27 ie * będą zmocnione. * Nie vstepuy
ná prawo ani ná lewo: odwróc noge
twoje od złego. * Bo drogi które są
po prawey stronie / zna Pan: a prze-
wrotné są które są po lewey stronie.
A on proste uczyni biegi twoje / a dro-
gi twoje w pokoiu poprowadzi.

*Abowiem,
H. G.
*niesprawi-
dliwie naby-
ty.
*drapież-
twa.

Liko masz
strzedz.

1.

Serca.

2.

Vsta.

3.

Oczy.

4.

Nogi.

*niech, H.

*H.

ROZDZIAŁ V.

1 **S**ynu mój / bądź pilen
mądrości mojej / a ku ro-
2 stropności mojej nátkoń
vchá twego / abyś strzeżł

3 myśli / a wargi twoje naukę zachowa-
ły. * Nie słuchay chytróści niewie-
ścię. * plastr bowiem miodu ciekący
4 wargi nierządnic / a gardło ię głód-
se niż oliwa: * Lecz ostatnie rzeczy ię
gorzkie iako piołun / y ostre iako miecz

*dobry, G.
*H.

Każ sie
strzedz nie-
rządnic.

Abyś y sta-
wy y zdro-
wia y maie
tności nie
utracił.

5 o dwu ostrzu. ¹ Nogi ię sstepnia do
6 śmierci / a kroki ię przechodzą do pie-
7 kła. ² Po ścieżce żywota nie chodzą/
8 błędne są kroki ię y nie wysładowa-
9 né. ³ Teraz tedy synu mój słuchaj
10 mnie / a nie odstepuj od słów wst mo-
11 ich. ⁴ Oddal od nię długi twoie / a
12 nie przybliżaj się ku drzwiom domu
13 ię. ⁵ Abyś nie dał obcym części twoię:
14 a lat twoich ⁶ okrutnému. ⁷ by śnać
nie nasyćili obcy siły twoię / a prace
twoe nie były w cudzym domu: ⁸ y abyś
nie wzdychał na ostatek / kiedy zni-
sczysz mieśa twoie / y ciało twoie / y rze-
czesz: ⁹ Czemużem się ja bzydził nau-
ka / a serce moje nie przestęło na kara-
niu: ¹⁰ a nim słuchał głosu uczących
mnie / a nauczycielom nie nachyliłem
ucha mego: ¹¹ Bez mął byłem w każ-
dę złości w posrzedku zgromadze-

15 nia y zboru. ¹² Pię wody z cisterny two-
16 ię y wody płynące studnice twoię.
¹³ Niech ściekaia źródła twoie z do-
17 mu / a na vlicach wody twoe rozdzie-
18 lay. ¹⁴ Mię ie sam / a obcy niech nie
19 będą wczesnikami tweni. ¹⁵ Niech be-
dzie zdroy twoy błogosławiony / a we-
sel się z żoną młodości twoię: ¹⁶ łani
namilśa / y ielonek nawdziecnięsły:
¹⁷ pierśi ię niech cie vpaiaia na każdy
20 czas / a w miłości ię kochaj się wsta-
wiecznie. ¹⁸ Czemu się daś synu mój
21 zwodzić obcę / y odpoczywaś na to-
22 nie cudzję: ¹⁹ Pan ²⁰ pátzra na długi czło-
wieczę / y wśytkie kroki iego vpatrue.
²¹ Nieprawości iego poimają nieżbo-
22 żnik / a powrozami grzechów swych
23 związany bywa. ²² On vmrze: przeto
że nie miał ćwiczenia / a w wielkości
glupstwa swego opętany będzie.

Miluy wola
sua zone, y
nanię prę
staway.

miłości, H

A od obcę
uciekay.
Iob 31. 24.

Iob 34. c 21.

ROZDZ. VI.

Synu mój / ieslibys
reczył za przyjaciela
twoego / wwiąziles v ob-
cęgo reke twoie / ¹ vsi-
dliles się słowy wst
twoich / y poymanes
własnymi mowami.

3 ² Uczynże tedy co mówię synu mój / a
wyzwól się sam: boś wpadł w reke
bliźniego twoego. Biegaj / śpiesz się /
4 wzbudź przyjaciela twoego. ³ Nie da-
way sinu oczom twoim / y niech nie
5 dzymią powieki twoie. ⁴ Wyrwi się
iako sarná z reki / y iako ptak z reki
ptasznika. ⁵ Idź do mrówki o leni-
6 wczę / a przypatruj się drogą ię / a
7 wcz się mądrości: ⁶ Która nie maiać
wódza / ani ⁷ nauczyciela / ani przeło-
8 żonego / ⁸ gotuie lecie pokarm sobie /
y zgromadza we żniwa coby iadła.
9 ⁹ A doładze leniwczę spać będzieś:
10 kiedy powstanieś ze snu swego: ¹⁰ Mą-
ło pospiś / mało podzymieś / mało
11 złożyś rece ku spaniu: ¹¹ y przydzie
na cie iako podróżny niedostatek / a
vbostwo iako mąż zbroyny. ¹² Lec ie-
śli będzieś nie leniwym / przydzie iako
12 źródło żniwa twoie / a niedostatek da-
leko vciecze od ciebie. ¹³ Człowiek ¹³ od-
stepca / mąż nie vżyteczny / chodź z
13 przewrotnymi vsty / ¹⁴ mruga oczyma /
14 pocięra nogą / palcem mówi / ¹⁵ złym

15 sercem myśli złość / a na każdy czas
swary rozsiewa. ¹⁶ Temu nagle przy-
dzie zatrącenie iego / y zarazem stąrt
będzie / ani będzie wiecę mieć lekar-
16 stwa. ¹⁷ Sześć rzeczy są których nie-
nawidzi P A N / a siódma bzydzi się
17 duszą iego: ¹⁸ Oczu wyniosłych / iezy-
ka kłamiwego / reku przelewających
18 krew niewinną / ¹⁹ serca wymyslaące-
go myśli zlosliwe / ²⁰ nogi predkich na
bieżenie ku złemu / ²¹ świadka fałszy-
wego który mówi kłamstwo / y tego /
20 który ście rośterki między bracia. ²² Za-
chowuy synu mój przykazania oycá
twoego / a nie opuszczay zakonu matki
21 twoię. ²³ Wwiąz ie zawsze v serca two-
22 go / y obwin kolo syie twoię. ²⁴ Gdy
będzieś chodźil / niechay idą z tobą:
23 gdy będziesz spał / niech cie strzeżę: a
gdy się ocucisz / rozmawiaj z nim. ²⁵ Bo
przykazanie pochodnia iest / a zakon
światłość / y droga do żywota / kar-
24 ność ćwiczenia. ²⁶ Aby cie strzegły od
złę niewiasty / y od łagodnego iezy-
25 ka obcę. ²⁷ Niechay nie pożada pie-
kności ię serce twoie / ani się day poi-
26 mac mruganiu ię. ²⁸ Cena bowiem
nieczadnice ledwie zaieden chleb stoi:
27 a niewiasta droga dusze meżow póy-
muie. ²⁹ Izali człowiek może stryc o-
28 rzalę śaty iego: ³⁰ abo chodźić po roz-
palonym węglu / aby się nie oparzy-
29 ty nogi iego: ³¹ Tak ten który wmidzie

Siedm cięż-
kich grze-
chów.

Zgánienie
niezgadu.

1.

2.

Zgánienie
cudzo-
łwa.

1.

Rokymia
ma sietarac
aby był wy-
zwolony.

Leniwo
zganione
przykładem
mrówki.

Niz: 24.
d 33.

H.

Odszepien
ca opisanie.
Belial nie-
zbożny, H.

2.

30

do żony bliźniego swego / nie będzie
czysty kiedy sięciey dotknie. ° Nie wiel-
kie jest wino / kiedy kto ukradnie : bo
kradnie / aby dusze łącząc nasycił :
° gdy go też zastrąga nagrodzi sie-
dmiorako / y wyda wszystkie majątność
domu swego. ° Ale kto cudzołożnik
jest / prze niedostatek ° serca straci du-
szę swoję. °

° mądrości.

Vpomina
młodziencę
aby się mą-
drości ro-
zumiwał a
strzegł przy-
kazania.

Przykładał
ko nierzo-
dnice zwo-
dzą głupie
młodziencę.

ROZDZ. VII.

Słowa mojego / strzeż
now moich / a przyka-
zania moje zachowaj
w sobie. Synu ° strzeż
przykazań moich / a be-
dziesz żyw / y zażonem me-
go / iako żenice oka
twego. ° Przywiąż je na palcach two-
ich / napisz je na tablicach serca two-
go. ° Rzecz mądrości : siostra moja
jestes : a roztropność nazywasz przy-
ciotłką swoją : ° aby cie strzegła od
obcey niewiasty / y od cudzy / która
słowa swoje łagodnemi czyni. ° Bom
oknem domu swego przez kratę wy-
glądał / ° y wyszedłem młuczkie / o-
baczyłem głupiego młodzieńca / °
który siedł przez wlice przykacie / a we-
dle drogi domu ię / posiedł ° z mierz-
ciem / pod wieczór / w ciemności no-
cnej / y w mroku. ° A oto wysła prze-
ciw iemu niewiastę w ubierze wstę-
cznym / gotową na łowienie dusi / °
świegotliwą y bledną / niespokojną /
y nie mogąc ostać się w domu swym /
na nogach swoich / ° to przed domem /
to na vlicach / to przykaciech / zaśad-
kę czyniąc. ° A wiały młodziencę po-
cátowała / a nie wstydlivą twarz
pochlebnie mówiąc : ° Szlubiłam o-

33

34

35

se swoje. ° Szczęśliwość y fromota zgro-
madza sobie / a hanbá ięgo nie będzie
zglądzona. ° Bo zawistna miłość y
zapalczywość meżowa nie przepuści
w dzień pomsty. ° y nie da się vżyć ni-
czyste prosić / y nie przymie za odku-
pienie nawieczey dárów.

3.

C

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

fiary za zdrowie / dzisiaj oddała słu-
by moje / ° przetożem wysła przeciw
tobie / pragnąc cie widzieć / y nala-
żam. ° vsmurowałam powrózkami
łożko moje / vstałam ie kobięcami
wzorzystemi z Egiptu. ° Potrześlam
posciel moje mierz / y aloesem / y cy-
namonem. ° Pódje vpiymy się pier-
siami / y nakocharmy się w pożada-
nym oblapianiu / aż do białego dnia.
° bo niemasz meżá w domu ięgo / iá-
chal w daleką drogę. ° Wziął z sobą
worek pieniedzy : w pełnię kieszycá
ma się wrócić do domu swego. ° Vsi-
dlita go rozmaity mów / y łagodno-
ścią vst przyciagnęła go. ° Wnet po-
siedł za nią / iako wół gdy go na rze-
wieda / y iako bąran postakniący / a
niewiedząc że do powroza głupiego
ciągnę / ° aż przebie strzała w trome
ięgo : iako gdyby prał spieszył się do
s. d. / a nie wie że idzie o niebezpie-
czeństwo dusze ięgo. ° Teraz tedy synu
mój słuchaj mnie / a bądź pilen słów
vst moich. ° Niechaj się nie vnosi za
drogami ię serce twoje / y nie day się
zdradzać ściężkam ię. ° wielu bo-
wiem zranivszy powalił / y namoc-
niwszy od nię są pozabiciami. ° Droga
do piekła dom ię / przechodząca aż
do gmachów śmierci.

ROZDZ. VIII.

Ali mądrość
nie wola / a kosto-
pność nie podawa
głosu swego : ° Na
wierzechach y wyso-
kich górach przydro-
dze / w poszedku
drog stojąc / ° przy bramach mie-
stkich y w samych dziwiach mówi /
rzęć : ° O ludzie do was wołam / a
głos mój ku synom człowieczym.

Mądrość
ludzi do się
bie zwolę-
wa.

5

6

7

8

9

10

B

° Rozumiećcież młuczcy chytróść / a
głupcy obaczycie się. ° Słuchajcie /
bo o wielkich rzeczach mówić bede / y
otworzą się vsta moje / aby opowia-
dały prawości. ° Prawde rozmyślać
będzie gardło moje / a wargi moje be-
dą się bzydzic niebożności. ° Spra-
wiedliwie są wszystkie powieści moje /
niemasz w nich nic krzywego ani prze-
wrotnego. ° Proste są rozumnym / y
prawie nadywacym vmietność.
° Przymiecie ćwiczenie moje / a nie pie-
niądze : vmietność raczy niż złoto

Madrość
się galeca ro-
gnacie.

11 obieracie. Lepsa jest bowiem ma-
drość nad wszelkie nadrożeń-
ie rzeczy: 25
y wszystko co może być po-
żądane nie
12 może być bynajmniej przystojne. Ja ma-
drość
13 drość miewam w radzie / a przy my-
ślach ćwiczonych bywam. Boiaż
PANSKA nienawidzi złości: py-
cha y hardości / y droga zła y wsty-
14 dnie czyniemi bydziecie. Moia
jest rada y prawda / moia jest roztro-
15 pność / moie jest miasteczko. Przemi-
erolowie królów y prawostawcy sta-
16 nowa sprawiedliwość. Przez mie-
kiszeta pamiata / y mocarze skazują
17 sprawiedliwie. Ja miluję tych kro-
czy mi milują: a którzy rano czują
18 do mnie / nasyca mnie. Przy mnie są
bogactwa y sława / y psinie materno-
19 ści y sprawiedliwość. Lepsi bo-
wiem jest owoc mój niż złoto y ká-
mienię drogie: a wrodzicie moje niż
20 trebro wyborne. Na drogach spra-
wiedliwości chodzą / w posrzedku
21 świętych iadownic: aby ich w bogaci-
ła te którzy mi miłują / y skarb ich
22 abym napełniła. PAN mię posiągł
na początku dróg swoich / pierwszy
23 niżej co czynił z początku. Od wie-
czu jest zrodzona / y zstarodawna
24 pierwszy niżej się ziemia stala. Je-
sze nie było przepaści / a tam już po-

Madrość
jest Bogu
spółwicz-
na.
Ecc. 24. 14

Przedwiecz-
ność / a
Boga.

22 Pan mię posiągł na początku dróg swoich /
Tu maistąś pisano / o Przedwiecznym ro-
dzemu syna Boga. Bo Salomon dyca-
lecie ludzom ćwiczenie w mądrości y nauce /
wdał się na opisanie mądrości mądro-
ney / ale przed wieki z Boga wrodzoney. A tak
opisuje naprzód ię przedwieczność / wyra-
żając ją słowy rożnemi: Na początku /
Przed tym niż co czynił / Od wieka / Z dawna /
Wzrostła się ziemia. To wszystko znaczy przed-
wi e nosć tę mądrości wrodzoney z Bo-
ga: aby za takim opisaniem nie o ię przed-
wieczności nie wapił. A ięse dla lepszey
pewności y ystwie ię to / iż przez nie są ws-
zystkie rzeczy stworzone / mówiac: Gdy zakła-
dał grunty ziemi / z nimem była wszystko za-
kladać. Potym opisuje tę mądrości rodze-
nie mówiac: Przed wszystkimi pagórkami by-
łam wrodzona. Czego nie można inaczej ro-
zumić iedno o prawdziwym przedwiecznym
rodzeniu / bo tu sama ta mądrość potazuje /
iako była przed wieki. Że nie inaczej iedno-
si była rodzona przed wieki / y dla tego tych
słów używa / Byłam poczęta / Byłam rodzo-
na: aby dała znać iż właściwie rodzona była /
pomawia przy poczęciu y rodzeniu / rzeczy y
widać się rodzić. A ta mądrość tak wrodzona
jest synem Bożym / iako ja zowie niżej 30. v.
4. Co wszystko nikomu niemu według pi-
smi s. nie stały / tylko samemu Panu Chry-
stusowi / prawdziwemu y przedwiecznemu sy-
nowi Bożemu. Naprzód iż tak to wyklada

czeta była: ani ięse jeżoła wód by-
ły wyistniały: 25
ani ięse góry cięży-
wielkości by y stały. przed pagór-
kami tam się rodziła. 26
Jeżo był ię-
mie nie wezmił / ani rzeć / ani zarwas-
27 okregu ziemi. Gdy gotował niebio-
są / tamem ia była: gdy pewnym pora-
28 dkiem y tolemtaczał przepaści. gdy
niebiosą wtwierdzał w górze / y ważył
29 źródła wód. gdy zakładał morzowi
granicę tego / a wstawę dawał wo-
dom aby nie przestępowały granic
30 swoich: kiedy zarwiegał fundamenty
ziemi. Z nimem była wszystko stla-
dać: y kochałam się na każdy dzień:
31 ięgać przed nim na każdy czas /
32 ięgać na okregu ziemi: a kocha-
nie moje bydy z ięmię człowieczymi.
33 Teraz tedy ięnowie słuchajcie mę:
Błogosławieni którzy strzegą drog
34 moich. Słuchajcie ćwiczenia / a
35 badajcie mądryni: a nie odzucaycie
go. Błogosławiony człowiek który
36 mię słucha: y który czuje w drzwi mo-
ich na każdy dzień / y pilnuie w po-
37 dworach drzwi moich. Kto mię na-
dziejnie żywo y wyjęrpie zbá-
wienie od PANA. ale kto przeciw
mnie zgrzeży: obrazi dusze swoje. W-
szech którzy mię nienawidzą / kocha-
ją się w śmierci.

Madrość z
Bogiem w-
szystko stla-
da.

Szukający
mądrości
błogosła-
wieni.

Wanclista s. Łukasz w Rozdz. 11. v. 49. 30
wac Pana Chrystusa mądrością Boga / y za-
iedn ię to w Wanclistach / Chrystus mówi /
Mądrość mowa. Potym y Paweł s. 1. Kor. 1.
v. 24. zowie go Mądrością Boga. A tak mię
sukajac inszych wykładów / według pisma s.
Pan Chrystus iako prawdziwa mądrość Bo-
ża / przed wieki się mądrością wrodził / y ięst
przedwiecznym synem Bożym. Lxx. Tłuma-
cze one słowo / Pan mię posiągł / tak przekła-
dają / Pan mię stworzył. Co tu także znaczy
iako y posiągł abo wrodził: bo dydowskie
słowo używa / znaczy otrzymał abo po-
siągł / y używa go pismo o posiągnięciu
pr e wrodzenie. Gen. 2. v. 1. pr et s. Łucifera
vulgata własnę przekłada / Possedit, Po-
siągł. A Tłumacze Lxx. w Greckim używa-
ta słowá / stworzył / iż w piśmie s. to słowo
stworzyć / podczas znaczy wezmić co / niesz-
go / Gen. 1. podczas wrodzić / iako tu na tym
miejscu. bo / araz potym pismo wyklada / że
się to ma rozumieć o rodzeniu / używając o-
nych słów / Poczęta y rodzona byłam. także
y Eccles. 24. v. 5. o czym tamże czytamy. Tak
te słowo o Panu Chrystusie iako o wcieloney
Mądrości Bożej wyklada iako wsiysy starszy
Doktorowie święci. Clemens Romanus lib. 5.
Constit. Apostolic. 19. Concilium Hispalense
2 c. 12. Athanasius sermo. 3. contra Arianos. Cy-
rillus Alexandrinus lib. 5. Thelau c. 4. Chri-
stost. sermo. de s. Trinit. Hieronym. lib. 2. in
Mich. y ad Ephes. 2. Augustin. serm. 58. de ver-

Przygotowa-
nie do łaski
Bożej jest od
Boga.

bis Domini. & lib. 1. de st. Trinita. c. 12. Hilarius
lib. 12. de Trinit. Ambros. 1. de fide c. 7.

35 Y wyczerpnie gbawienie od Pana] Té
stowaa Lxx. Tłumacze táf przekładają. Zgo-
towana bywa wola od Pana. Bo żydowskié
stowaa mogą się dwójakó wykladać / wśakóś
jednakié ich wyrozumienie. Doktorowie sta-
rzy często przywodzą té stowaa táf iáko 70.
przetóżyli / y Augustin / y Concilium Aurali-

canum, y Prosper, y Fulgentius y insy / táf ie
połácinie przywodzą / Præparatur voluntas
a Domino, przeciw Heretóm Pelagianóm/
któzy powiádali / że się może człowiek przy-
gotować do łaski Bożej bez iego pomocy / co
jest iásnie przeciw písmu s. Które tu mówi /
że przygotowanie nasze jest od Boga. Albo
iáko teraz czytamy / wyczerpnie zbawienie
od Pana.

Madrość
dóm sobie
zbudowa-
wszy, wszy-
stkich do sie-
bie wabi.

ROZDZ. IX.

Madrość zbudowa-
ła sobie dóm/
wyciosála siedm
filarów. Osiáto
wála osiáry swo-
je / roztworzyła wi-
no / y skót swój wy-

3 stawiła. Postála dzieńci swe (aby
pryzwóły) ná zamek y ná mury miey
4 stie: Jesli kto jest máluczkim / nie-
5 chaj przydzie do mnie. A glupcóm
6 mówiła: Pójdzie / póżywajcie chle-
bá mégo / y piycie wino / którem wam
roztworzyła. Opuśćcie dziecinstwo
7 á życie / y chodźcie drogami roztro-
pności. Kto wczynaśmierce / sam
8 sobie krzywdę czyni: á kto strofuie
niezbożniká / zmáze sobie rodzi. Nie
kárz naśmierce / aby cie niemiał w
nienawiści: kárz mądrego / á będzie

9 cie miłował. Day mądrému powód /
C á przyczyni mu się mądrości: náu-
czay sprawiedliwego / á pokwápi się
10 wziąć. Początek mądrości boiażni
PANSKA: á vmiecieńność swiętych
11 roztropność. Bo przez mie roznno-
żą się dni twoie / y przyczynią się tobie
12 lata żywota. Jesli będziesz mądrym /
sam sobie będziesz: á będzieszli na-
13 śmiérca / sam złé poniesiesz. Nie-
D wiastá glupia y wrzaskliwa / y pełna
ludárstwa / á nie zgoła nie vmie-
14 iga / siedzi we drzwiách domu
swégo ná stołku / ná wysšym miey-
15 scu w miescie / aby wówała miáda-
cych drogá / á idących drogá swojá.
16 Kto jest máluczki niechaj zstapi do
17 mnie. A glupcowi rzekła: Wody
krádjone słodšé są / á chléb krzyomy
18 śniáczniejszy. A niewiedziáł że tam
są obzrywowie / y w głębokościach
piekielnych goście iéy.

Madr. 1. a 7
Psa. 110. d 10
Ecc. 1. b 16.

Niewiastá
glupia y
wrzaskliwa

czárki.

Złesnik á
naśmierca
karania nie
przyjmuie, á
mądry przy-
jmuie.

Osiáta biáta
y kówie Chři-
stusowy pod
osiáka chleba
y winá.

1 Madrość zbudowała sobie dóm.] W tym
Cyprian s. táf píse lib. 2. Epist. 2. Przez Sá-
lomoná duch s. wizerunek Pánskiej osiáry
przenáczyl / osiárowanéy osiáry y chleba y
winá. Aléc y ołtarzá y Apóstolów wzmianke

czyni. Augustin též lib 17. de ciuit. Cap. 20.
wsytko to písmo o nášey ofierze ciála y kwié
Pánskiej ná ołtarzu wykláda. Táfie przed
nimi rozumiat żydowski Rábbi Samuel o.
pusculo de Aduentu Messia C. 20.

Przypowiesci Salomonowé.

ROZDZIAŁ X.

Madry syn roz-
wiesela oycá / á syn
glupi smetkiem
jest mátce swoiéy
Nie niepomo-
ga skárby niezbo-
żności / lecz spra-
wiedliwość wybawi od śmierci.

3 Nie wdreczy Pan głodem dusze
sprawiedliwego: á zásadki niezbo-
żnych wyrwóci.

4 Obóztwo spráwiła reka leniwa:
ále reka mocnych bogáctwá goruie.

Kto się wspiera ná kłamstwach /
ten pásie wiátry: á tenże též sćiga

latájące ptaki.

5 Kto zbiera we żniwá / syn mądry
jest: ále kto spilecie / syn pohánbienia.

6 Błogosłáwienie Pánskie nád
głową sprawiedliwego: á nieprá-
wosć wstá bezbożnych pokrýwa.

7 Pámiećka sprawiedliwego z chwa-
ty / ále imie niezbożnych zginié.

8 Madry sercem przyjmuie przyka-
zania / glupi bywa bit wárgami.

9 Kto chodzi w prostosci / bezpie-
cznie chodzi: Lecz kto wyrwáca dró-
gi swé / wytráwion będzie.

10 Kto mruga okiem / przymiesie
żal: á glupi wárgami będzie bit.

11 Zródło żywota / wstá sprawiedli-
wego: á wstá niezbożnych nieprá-
wosć pokrýwa.

12 Nienawisć wzbudza swary: á

Zniwá.

Błogosłá-
wienie.

Pámiećka.

Ábo, glupi
wárgami, to
jest, glupie
mówiący bę-
dnie bit, H.

Prostosc.

Ecc. 27. c 25

Obłudnie z-

mysla przyja-

cielstwo.

Kto glupie

mówi.

Vstá sprá-

wiećliwe.

Nienawisć.

Syn mądry
y glupi.

Skárby nie-
zbożné.

Ábo, miá-
tnosć, H. ży-
wor, G.

Leniwo.

Kłamstwo.

wšy-

1. Pet. 4. b 8
2. Co. 13. b 4

13

wszystkie występi / miłość pokrywa.
W vsćiech mądrego náyduie sie
mądrość / á kiy ná grzbiecie tego ktró-
rému nie sstáie sercá.

14

Mádry táia vmiecieťnosť : lecz
vstá glupieť sá bliski pohánbienia.

15

Máietnosť bogátého / miásto
mocy iego : boiaźń v bogich niedo-
státek ich.

16

Robotá spráwiedliwego ku ży-
wotowi : ále vrodzay niezboźného ku
grzechowi.

17

Drógá do żywota / strzegacému
ćwiczenia : lecz kto opuszcza kárność /
błádzi.

18

Wárgi kłamliwé táia w sobie nie-
nawisć : kto mówi potwarz / glupi
ieť.

19

W wielomowności nie bedzie bez
grzechu : lecz kto miárkuie wárgi své
bárzo rostropny iest.

20

Srebró wyborne / ięzyk spráwie-
dliwego : ále serce niezboźnych zá nie
nie stoi.

21

Wárgi spráwiedliwego náuczáia
wielu : lecz ktrózy nie vmiecieťni sá / w
niedostátku sercá pomrzá.

22

Blagosłáwienstwo PANSKIE

23

czyni bogátymi / áni sie przyláczy do
nich vtrapienie.

24

Glupi iákoby smiechem czyni
niecnote : ále mądrością iest meźowi
báczność.

25

Czego sie boi niezboźnik / przydzie
nań : żádániéch spráwiedliwym be-
dzie dano.

26

Jákó chmurá przechodzaca prze-
minie niezboźnik : lecz spráwiedliwy
iákó fundáment wieczny.

27

Jákó ocet zebóm / á dym oczóm /
ták leniwy tym ktrózy go posłáli.

28

Boiaźń PANSKA dni przycy-
ni : á látá niezboźnych beda vkró-
coné.

29

Oczekáwanie spráwiedliwych we-
selé : lecz nádzicia niezboźnych zginie.

30

Moc prostého drógá Páństa :
á strách tym ktrózy zle czynia.

31

Spráwiedliwy ná wieki poruszon
nie bedzie : á niezboźnicy nie stáć nie
beda ná ziemi.

32

Vstá spráwiedliwego zrodzá mą-
drość : ięzyk przewrotnych zginie.

33

Wárgi spráwiedliwego vpátru-
ia wdzieczności : á vstá bezboźnych
przewrotności.

Státié, H.
G.
Máietność
Robotá.

Abó, i. k. i. e.
do żywota
strzegacy ćwi-
czenia, H.
Potwarz.

Wielomó-
wność.

Ięzyk sprá-
wiedliwego

Bogáty
kto?

Wagá sprá-
wiedliwa.

Psychá.

Prostotá.

Bogáctwá

Spráwiedli-
wość.

Smierć nie-
zboźnych.
niepráwých
H.

Smiech glu-
piego.

Boiaźń
głych.

Niedostátek

Leniwy.

Látá do-
brych y
głych.
Nádzicia.

Strách
głych.

Ięzyk.

co sie Bogu y
ludziom p-
doba.

ROZDZ. XI.

Waga zdradli-
wa / bzydlivost
iest v PANA : á
gwicht spráwie-
dliwy wola iego.

Gdzie będzie
psychá / tam be-

dzie y háńbá : á gdzie iest pokorá /
tam y mądrość.

Prostotá spráwiedliwych popro-
wadzi ie : á podeście falszerzów spu-
stoszy ie.

Nie pomoga bogáctwá w dzień
pomsty : ále spráwiedliwość wybá-
wi od smierci.

Spráwiedliwość prostého nápro-
stnie dróge iego : á niezboźnik vpá-
dnie w swoiey niezboźności.

Spráwiedliwość práwých wyzwo-
li ie : á niespráwiedliwi w zasádkách
swoich poimáni beda.

Gdy vmrze człowiek niezboźny /
vstanie wssytká nádzicia : y oczeka-
wanie frásowliwych zginie.

8

Spráwiedliwy z vćistku wyrwan
iest : á miásto niego niezboźnik be-
dzie dány.

9

Obludnik / vsty zbrodza przyiacie-
lá swégo : ále spráwiedliwi vmiecie-
tnościá beda wybáwieni.

10

W szczesciu spráwiedliwych będzie
sie rádowno miásto : á w zátáraceniu
niezboźnych będzie pochwałá.

11

Blagosłáwienstwem spráwiedli-
wych wywyszy sie miásto : á vsty nie-
zboźnych w wróci sie.

12

Kto gárdzi przyiacielem swoim /
potrzebuiący sercá iest : á człowiek
rozumny milczy.

13

Kto zdrádlivie chodzi / objawia
táiemnice : ále kto wierného sercá /
tái tego czego mu sie przyiaciel zwie-
rzył.

14

Gdzie niemáś rzádcę / lud vpá-
dnie : á zdrowie gdzie wiele rády.

15

Złym vtrapien będzie / ktrózy reczy
zá obcego : lecz kto sie strzeże "sidi" /
bespieczen będzie.

16

Niewiásta wdzieczna dostápi sta-
wy : á mocarze beda mieć bogáctwá.

Obludnik.

Spráwie-
dliwy.

Przyaciél.
"obiáwicié-
wiedostáki
iego.

Táiemnica.

Ráda.
rády, H.

Rehoymia.
"vskorom-
stvá, H.
Niewiásta
dobra.

Milosierny.	17	Dobrze czyni duszy swej człowiek miłosierny : a który okrutnym jest / odzruca y krewnie.	25	Dusza która błogosławi w tyje : a kto vpaia y sam też vpoion będzie.	Człowiek do broclwy, H.
Bezbożność	18	Bezbożnik czyni dzieło nie trwałe : a siciącemu sprawiedliwość / zapłać ta wierna.	26	Kto kryje zboże / przeklnie go po spólstwo : lecz błogosławieństwo nad głowami przedawających.	Kryć zboża
Laskawość	19	Laskawość gotuje żywot : a nasładowanie złych śmierć.	27	Dobrze wstaie rano który szuka do brzy / ale kto szuka złości / zartumi go.	
Sprawniwość, H.	20	Wzrostliwé PANU serce przewrotné : a vpodobanie jego w tych którzy w prostocie chodzą.	28	Kto vfa w bogactwach swoich / vpadnie : a sprawiedliwi iako zicloni list zaktwina.	Vfanie w bogactwach
Serce przevrotne.	21	Która w rece nie wydziczy karania : ale nasienie sprawiedliwych zachowane będzie.	29	Kto mieszka dom swóy / odjedzie czy wiatry : a kto głupi jest / będzie służył mądremu.	Marnota : wstawa.
Chęć się spiknąć miedzy sobą nie będą bez winy.	22	Kolce złote w pysku v swinie / niewiasta piękna a głupia.	30	Owoc sprawiedliwego dzierow żywota : a kto przyjmie dusze / mądry jest.	Wspiera do brzywe.
Niewiasta piękna.	23	Żadza sprawiedliwych wsełka do brzy jest : oczekawanie niebożników zapalczywość.	31	Jesliż sprawiedliwy na ziemi odnosi : iako daleko wiecey niebożny y grzeszny ?	Zyskuje dusze, abo ludzi wazy.
Iak mużna.	24	Jedni wdzielają własnych / a bogatymy się ostawiają / a drudzy wy-			1. Pet. 4. d. 2

ROZDZ. XII.

Karność milaiący.	1	N To miluje kar ność / miluje v mieietność : ale kto nienawidzi skrofowania / głupi jest.	11	Kto sprawnie ziemie swoje / będzie nasycon chlebem : ale kto sie próznowaniem bawi nagłupsy jest.	Prógnowna nie.
	2	Kto dobry jest wyczerpie łaskę v Pana : ale kto vfa w myślach swoich / niebożnik czyni.	12	Żadza niebożniká zmocnienie niecnolnych : lecz korzeń sprawiedliwych rósć będzie.	Eczo. d. 30
Abó, tego (dóg) porzpi	3	Nie zmocni sie człowiek z niebożności : a korzeń sprawiedliwych nie będzie poufiony.	13	Dla vst przewrotnych przybliża sie vpad zlosliwemu : lecz sprawiedliwy wydzie vcišku.	Piastwo. H.
Niewiasta. Ślaczana, H.	4	Niewiasta pilna / jest korona męzowi swemu : a zgnilosć w kościach jego / która czyni rzeczy godne stomoty.	14	Żowocu vst swoich każdy będzie napełnion dobrami : a według vczyn ków ręk jego będzie mu oddano.	Wst.
Pocierwo-ślia.	5	Myśli sprawiedliwych sądy : a rady niebożnych zdradliwe.	15	Drógá głupiego prosta w oczach jego : lecz kto mądry jest słucha porady.	Głupi.
Myśli.	6	Słowa niebożników czyhają na krewnie : vsta sprawiedliwych wyba- wiają je.	16	Głupi natychmiast gnięw swóy pokazuje : lecz kto krzywdę pokrywa / chytry jest.	
Słowa.	7	Obroć niebożné a nie będzie ich : a dom sprawiedliwych stać będzie.	17	Który / co wie mówi świadek jest sprawiedliwy : ale który kłama / jest świadek zdradliwy.	Świadek.
Dom spra- wiedliwych	8	Żnauki swojey mąż będzie poznany : ale kto jest nieczemny a głupi / wżgardzie podleże.	18	Jest który obiecuie / a iako mierzem sumnienia który bywa : a iezyk mądrych jest zdrowie.	1. Ist kro ma- wia słowá iá ko stychy mierzowá, H.
Nauka.	9	Lepsy jest vbogi májac swą potrzebę : niżli chlubilny który potrzebuie chleba.	19	Wargá prawdy trwała będzie na wieki / a kto jest świadek nagły / ten stroi iezyk kłamstwa.	1. Izyk kłam- liwy uśtanie, H.
Chlubiący się.	10	Żna sprawiedliwy dusze bydła swego	20	Zdrada w sercu myślących złości:	Zdrada.

Przypadki. 21. Ale którzy radzą cpoкою idzie z nimi wesele.
 Klamca. 22. Nie zafraszcie sprawiedliwego cokolwiek nań przypadnie: lecz nie-
 D 23. zbójnicy będą pełni złego.
 24. Byszkością są PAN V wargi klamliwe: a którzy się wiernie obcho-
 25. dzą / podobają mi się.
 Tajem. 26. Człowiek chytry taki wmiętność:
 27. a serce głupich wymowywa głupstwo
 28. Reka mocnych panować będzie:
 29. a która leniwa jest / pod holdem bez

ROZDZ. XIII.

XXI mądry /
 nauka oycowstaj:
 a który jest na-
 śmiertecz / nie słu-
 cha kiedy go stro-
 fuje.

2. Swoich ludzi będzie nasycon do-
 3. brami: ale dusza przestępców / zlosli-
 4. wa.

5. Kto strzeże wst swoich / strzeże du-
 6. sze swoje: lecz kto nierozmyślny jest
 7. tu mówieniu / poczuje škody.

8. Chce y nie chce leniwiec: a dusza
 9. robiających wstaje.

10. Słowem klamliwym będzie się
 11. bzydził sprawiedliwy: lecz niebo-
 12. żniś zawstydyza y zawstydzon będzie.

13. Sprawiedliwość strzeże drogi nie-
 14. winnego: lecz niebożność podcho-
 15. dzi grzesznika.

16. Jest iakoby bogaty choć nic nie-
 17. ma: a jest iakoby vbogi / choć ma
 18. wiele bogactw.

19. Okup dusze mezą / bogactwami jego:
 20. lecz vbogi / nie odnosi łatania.

21. Światłość sprawiedliwych wwe-
 22. sela: ale świeca niebożnych / zaga-
 23. śnie.

24. Miedzy pysznymi zawse są swary /
 25. a którzy wszystko czynią z porządku / rza-
 26. dzą się mądrością.

27. Młietność przedko nabyta wmię-
 28. sy się: a która poletku bywa reka
 29. zgromadzona / rozmnoży się.

30. Władzicia która się odwołczy / tra-
 31. pi dusze: dziewo żywota / pożądanie
 32. wypelnione.

33. dzie.

34. Smutek w sercu mezą poniży go:
 35. a powieścią dobrego wwelelon bywa.

36. Kto nie maży škody dla przyiacie-
 37. la / jest sprawiedliwy: lecz droga nie-
 38. zbójnych / zdradzi.

39. Nie nadyje zysku / zdradliwy: a
 40. młietność / człowieka będzie ceną
 41. złotą.

42. I tak / pocięzce sprawiedliwości / ży-
 43. wot: a droga / zdrowna / wiedzie do
 44. śmierci.

45. Kto wstacza rzeczy iakie / sam
 46. się na przyszły czas obowięzuje: a kto
 47. się boi przykazania / w pokoju będzie
 48. mieszkał.

49. Dusze zdradliwe / błądzą w grze-
 50. chach: ale sprawiedliwi / są miłosier-
 51. ni / y litują się.

52. Zakon mądrego / zdrowy żywota: a
 53. by odwoził od wypadku śmierci.

54. Nauka dobra / da łaskę / na drobne
 55. gardzących / przepaść.

56. Chytry czyni wszystko / zdradą / ale
 57. kto głupi / jest / pokazuje głupstwo.

58. Posel niebożnego / wpadnie w zło:
 59. ale posel wierny / zdrowie.

60. Nędza y / sromota / temu / który opu-
 61. sza ćwiczenie: a kto / słucha / kaza-
 62. nia / wstawion będzie.

63. Zadrza / jeśli się / spełni / roztoszenie du-
 64. sze: bzydzą się / głupi / temi / którzy się
 65. strzegą złego.

66. Kto chodź z mądrym / mądrym be-
 67. dzie: przyjaciel / głupich / stanie się po-
 68. dobny.

69. Grzeszniki / goni / nieszczęście: a sprá-
 70. wiedliwym / nagrodzi się / dobrem.

71. Dobry / zostawie / dziedzicami / syny y
 72. wnuki / y / chorąg / na / sprawiedliwego
 73. młietność / grzesznego.

74. Obfita / żywność / na / nowinach / oy-
 75. ców: ale / innym / bywa / zbierane / bez
 76. rozsadku.

77. Kto / folguie / różdze / nie / nawidzi
 78. syna / swego: lecz / kto / go / miłuje / wsta-
 79. wnie / ćwiczy.

80. Sprawiedliwy / ię / y / nasyca / dusze
 81. swoje: lecz / bzych / niebożnych / nie
 82. nasycony.

Smutek.

Szkoda dla
 przyjaciela

leniwy.

piłnego.

Kto, sobie
 lekce waży
 przykazanie,
 H.

H.

Porada.

Cwiczenie.

Z mądrym
 chodzić.

Dziedzicy.

nieprawie-
 dliwie, H.

Różdze nie
 folgować.

Brzuch.

Syn mądry.

Straż jezy-
 ka.

Abn, niepra-
 wości H.
 będzie nasy-
 cona.

Bogactwo
 gi.

to jest, nie
 słowy ale sa-
 ma rzecz ka-
 ran bywa.
 Świeca nie-
 zbójnych.
 Pysni swar-
 liwi.

Młietność
 predka.

Nadzicia z
 odwołką.

ROZDZ XIII.

- 1 **M**ądra niewiasta buduje dom swój: a głupia y zbudowany reko-
ma zepsuć.
2 Chodzący pro-
3 szą drogą y boja-
4 cy się Bogą, wygárdzon bywa od te-
5 go / który bezecną drogą chodzi.
6 W wściech głupiego / ty pychy:
7 lecz wargi mądrych strzegą ich.
8 Kiedy niemáš wołów / żłób próżny
9 jest: a gdzie wiele zboża / tam jest ia-
10 rwna moc woli.
11 Świadek prawdziwy nie kłama:
12 lecz nie prawdę powiada świadek
13 zdraćliwy.
14 Szuka naśmiewca mądrości: a
15 nie náyduie: nauka roztropnych łas-
16 cna.
17 Idź przeciw meżowi głupiemu / a
18 nie zna warg mądrości.
19 Mądrość chytręgo jest rozumieć
20 droge swoje: a nieopatrność glu-
21 pich obłędna.
22 Głupi będzie się śmiać z grzechu:
23 a między sprawiedliwymi będzie mie-
24 skłala łaską.
25 Serce które zna gorzkosc dusze
26 swojej / do wesela iego nie przyniesie
27 się obcy.
28 Dom niezbożnych zgładzon be-
29 dzie: lecz przybytki sprawiedliwych
30 zaktwieną.
31 Jest droga która się zda człowie-
32 kowi sprawiedliwa: ale koniec tcy pro-
33 wadzi do śmierci.
34 Śmiech będzie zmięsan z żalo-
35 scią: a koniec wesela smutek posia-
36 da.
37 Drogami swymi nasycon będzie
38 głupi: a nad nim będzie mądry dobry.
39 Prostek wierzy każdemu słowu:
40 chytry rozważa troki swoje.
41 Syn zdraćliwy nie będzie miał
42 nic dobrego: ale słudze mądrymu po-
43 szczescia się sprawy / y wyprostnie się
44 drogą iego.
45 Mądry boi się / y odstepnie od zle-
46 go: głupi przestępuje a dusa.

- 7 **N**iecierpliwý czynić będzie głup-
8 stwo: a mądry chytry przemierzyl jest.
9 Máluczy posiedzą głupstwo: a
10 opatrni będą czekać umietyności.
11 Będą leżec / żł przed dobrymi: a
12 niezbożnicy v drzwi sprawiedliwych.
13 W bogi y bliźniemu swemu omierz-
14 ty będzie: ale bogatych jest przyaciół
15 wiele.
16 Kto gárdzi bliźnim swoim / grze-
17 sy: ale kto ma litosc nad vboгим /
18 błogosławiony będzie.
19 Kto wierzy w Pána / miłosierdzie
20 miluje.
21 Błędzą którzy źle czynią: miłosier-
22 dzie y prawda gotuiz dobić.
23 Ze wśelkiey roboty będzie dosta-
24 tek: ale gdzie słów wiele / tam często
25 niedostatek.
26 Korona mądrych bogactwa ich:
27 ślasciwo głupich nieroztropność.
28 Wybawia dusze świadek prawdzi-
29 wy: a zdraćliwy kłamstwa mówi.
30 W boiaźni PANSKIEY vśanie
31 mocy: y synowie iego nadjicie miec
32 będą.
33 Boiaźń PANSKA zdroj żywota:
34 aby vśli wypadku śmierci.
35 W wielkości ludu godność króle-
36 wsta: a w trosze ludzi zelżywość kó-
37 zecia.
38 Kto jest cierpliwý / wielką się ma-
39 droscią rzadzi: a kto nie cierpliwý
40 jest / wywyższa się głupstwo.
41 Żywot ciała / zdrowie serca: spro-
42 chnienie kóści / zaszłość.
43 Kto czyni krzywdę vbogiemu / v-
44 raga stworzycielowi iego: a części go /
45 kto ma smilowanie nad vboгим.
46 Dla złości swey niezbożnik wy-
47 gnany będzie: ale sprawiedliwy ná-
48 dzicie ma przy śmierci swojej.
49 W sercu roztropnego odpoczywa
50 mądrość: y wśelkie nieuczone wy-
51 ćwiczy.
52 Sprawiedliwość wywyższa na-
53 ród: ale grzech czyni ludzic mizerny-
54 mi.
55 Slugą roztropny wdzięczny jest
56 królowi: niepożyteczny gniew iego
57 odnieść.

- Niecierpli-
wy.
*Ab, pragna
umietyności
*śeklamić,
H.
Przyiaciele
bogatych.
*Wgarda
bliźniego.
*H. G.
Miłosier-
dzie
*Lów wiele
*niemáš se
czym zaleć
tylko głup-
stwem
Świadek.
Boiaźń Bo-
ża.
Królewska
godność.
Cierpliwý.
Zaszłość.
*Niz: 17. a 5.
Krzywda
ubogiego.
*od widze-
nia Bogá.
Grzech.
Sluga ro-
stropny.

ROZDZ. XV.

Dpowiedz łagodna wsmierza gniew: ale mowa przysięga pobudza. Język mądrych zdobi wmicie: tność: wsta głu-

pich wywierają głupstwo.

Nia każdym miejscu oczy PAN-
SKIE / wypatrnią dobre y złe.

Język łagodny / dzewo żywota: /
a który nie mierny jest / zetrze ducha

Głupi śmiecie sie z strofowania o-
cá swego: lecz kto strzeże karności /
chytęsy będzie.

W obfitę sprawiedliwości moc
jest nawietrza: a myśli niebożnych
bada wykożenione.

Dóm sprawiedliwego 'moc wiel-
ka': a w dochodzie niebożnego
zamięśanie.

Wargi mądrych ście będą wmicie-
tność: serce głupich 'mąk się będzie.

Ofiary niebożnych obrzydłe PA-
NV: modlitwy sprawiedliwych przy-
iemne.

Obrzydłość jest PANV drogą nie-
bożnego: który idzie za sprawiedli-
wością / jest wmiłowany od niego.

Nauka zła opuszcza: czemu dróga
'żywota': kto nienawidzi karności /
wmiże.

Piektło y zatrącenie przed PA-
NEM: iako daleko wiecey sercá sy-
nów człowieczych:

Zarązliwy nie miłuje tego / kto go
karze: y do mądrych nie idzie.

Serce wesole rozwesela oblicze: w
frásunku sercá duch wpada.

Serce mądrego szuka nauki: a w-
sta głupich karmią sie niemicie-
tnością.

Wszystkie dni wbożiego złe: 'myśl
bepieczna' iako wstawnicze gody.

Lepša jest trochą z boiażnią PAN-
SKĄ: niż wielkie stary 'a nie nasy-
cające'.

ROZDZ. XVI.

Powinno być dusze
przygotować: a PANSKA
rządzić językiem.

Lepiej jest być prośonym na i-
żne z miłością: niż na ciebie tłustę
z nienawiścią.

Mąż gniewliwy pobudza swary: /
który cierpliwy jest / wsmierza wzbu-
żenie.

Droga leniwych 'iako płot ci-
niowy: droga sprawiedliwych 'bez
obrazu.

Syn mądry wweśla oycą: a głu-
pi człowiek gąrdzi matką swoją.

Głupstwo weselę głupiemu: a mąż
mądry prostnie kroki swoje.

Rozpraszają sie myśli / kiedy nie-
mają rady: ale gdzie jest wiele rodzą-
cych / wtwierdzą sie.

Weseli sie człowiek w zdaniu wst-
swoich: a mowa czasu swego rzeczo-
na jest bardzo dobra.

Szcieżka żywota nad wmicie-
tnym: aby sie wchronił piekła na-
glebszego.

Dóm pyśnych PAN wyrzuci: a
granicę wdów potwierdza.

Obrzydłość PANV myśli złe: a
czysta mowa napiętniejsza 'potwier-
dzona będzie od niego.

Nieśa dóm swój który łakom-
stwa naśladowie: a kto nienawidzi
darów / będzie żył.

Przez miłosierdzie y wiare by-
waia oczyszciane grzechy: a przez bo-
iażń Pánstą wpełni odstepnie od
złego.

Serce sprawiedliwego rozmyśla
posłuszeństwo: wsta niebożnych o-
plywają złości.

Daleko jest PAN od niebożnych: a
modlitwy sprawiedliwych wysłucha.

Swiatłość oczu wweśla dusze: a
dobra sława czyni tłustę kości.

Wcho które słucha karności 'ży-
wota: w posródtku mądrych mie-
ścić będzie.

Kto odizuca karnosc / wżgardza
dusze swoje: ale kto przyjmie kara-
nie / panem jest sercá.

Boiażń PANSKA ćwiczenie mą-
drości: a sława wprzędza pokorą.

Wszystkie drogi człowiecze są i-
wne przed oczyma jego: PAN jest
który wważa duchy.

Obiaw PANV uczynki twoie / a
będą wyprosławiane myśli twoie.

Gniewliwy
y swadliwy

'Zda sie im.
'rowna H.

Syn mądry.

Rada.

Dom py-
śnych.

'H. G.

Wpominiki.

'H.

Wiarą y
miłó sier-
dziej.

Nia: 16. a 6.
posłuszeń-
stwo.

Modlitwy.

Sławi.

'obzywają-
cych, zba-
wionych.
Karnosc.

Boiażń y
pokorą.

mógł dobrze
wymówić.

Bóg wważa
duchy.

'Porucz, H.
'wzięcie do-
n, H.

Pan

Odpowiedź
łagodna.
'Nia: 25. c 15

'zapalczy-
wość.
język mą-
drego.

Oczy Boże.

język.
'zdrowy, H.

'H.

Moc domu
sprawiedli-
wego.

'abo, dostá-
tek wielki, H
'nie tak, H.

Ofiary nie-
bożnych.
Ecc: 34. e 21

Karnosc.
'H.

Bogu wśy-
tko wiado-
mo.

'abo, naśmí-
wca.

Serce weso-
łe.

Nia: 17. d 22

Myśl bep-
ieczna.

'wesole serce
H.

Przestaw-
ać na male.

'z kłopotem,
H.

Wszysty.

By nalepić
człowiek y
mówił co ma
mówić, iefse
wzręba boży
pomocy, aby

Wszystko dla Boga. "n" dzień pomsty. choćby miał wiele rzeczy z sobą sprowadzić. H.	4	Pan wszystko wdział sam dla siebie: też y niezbożnika na ży dzień.	18	Drógi swojej. Przed zginięciem wprzódza pychę: a przed upadkiem duch się wynosi.	Pycha gnaniem upadku. Pokora.
Milosierdzie. wys: 15. d 27.	5	Obzydły jest PANV każdy pyśny: by też reka do reki była/ nie wchodzi karania. Początek drogi dobrej/ czynić sprawiedliwość: y wodzić cnięyszą Bogu niżli ofiary ofiarować.	19	Lepiej jest korzyć się z cichymi: niżli dzielić korzysci z pyśnymi.	"w rzeczy". Rozstrąpnosć y wodzić cnięyszą w mowie.
"da zgody z nim. Miał y wielkie dochody. Z rozmysłem czynić	6	Milosierdziem y prawdą nieprawosć bywa odkupiona: a w borazni PANSKIEY strzeżę się złego.	20	Cwiczony w słowie nadszcie do brzo: a który ma nadszcie w PANV błogosławiony jest.	
Dekret y sądy królewskie. Sądy Boże.	7	Gdy się podobają PANV drogi człowiecze: tedy y nieprzyjacioly jego przywiedzie do pokoju.	21	Który jest mądrego serca/ będzie nazwany rozumny: a kto wodzić cnięyszymi/ wiecej odmieście.	
Sprawniwość.	8	Lepsza jest trocha z sprawiedliwosćią: niżli wielkie dochody z nieprawosćią.	22	Żdrowy żywota/ nauka tego/ kto tak ma: a nauka głupich/ szaleństwo.	
	9	Serce człowiecze rozrządza drogi swoje: ale PANSKA jest prostować krótkiego.	23	Serce mądrego wyćwicy wstać iego: a wargami jego przyda wodzić cnięyszą.	
	10	Proroctwo w wargach królewskich: w sądzie nie błądzą wstać iego.	24	Plastry miodu słowa ozdobię/ słodkosć duszy/ zdrowie koscion.	
	11	Waga y sala jest sąd PANSKI: a uczynki jego wszystkie gwichy w worku.	25	Jest droga która się zda człowiekowi prawa: a koniec iey prowadzi do śmierci.	Chłuba omylna. wys: 14. 12.
	12	Obzydliwi królowi którzy źle czynią: bo sprawiedliwosćią winacina się stolicą.	26	Dusza robizcego robi sobie/ bo go przymusiła wstać iego.	potrzeba pokarmu. wynajduie.
	13	Upodobanie królewskie wargi sprawiedliwe: kto mówi dobrze/ będzie umiłowan.	27	Mąż niezbożny wystopnie złość: a na wargach iey ogień się rozpala.	
Gniew królewski.	14	Gniew królewski postowie śmierci: a mąż mądry wblaga ją.	28	Człowiek przewrotny w szyną zwady/ a swięgotliwy rozłącza kłószetą.	Swięgotliwy.
Laska królewka. długo oczekaway.	15	W wesołosci twarz królewskiej żywot: a laska iey iako dęsz pozny.	29	Mąż złościwy nuć bliźniego swego: y prowadzi go drogą nie dobrą.	Zwadzca.
Mądrość droga.	16	Nabywaj mądrości/ bo lepsza jest nad złoto: y nabywaj rostopnosć/ bo droższa jest nad srebro.	30	Kto zapamięta wstyć się myśli przewrotności/ gryząc wargi swoje do kłószet złości.	
Straż dusze.	17	Szczęśćka sprawiedliwych odchyła się od złego: stróż dusze swej strzeże	31	Wiemec godności przedziwosć/ która się nadyduie w drogach sprawiedliwosci.	szczęśćka.
Wolność człowieka woli.	1	Człowieka jest dusze przygotować/ To jest/ na wolę to człowieczy/ przygotować dusze do powściągnięcia teży/ wmyślwszy sobie nie mówić nic nieporządnego: wszakże Boga rzecz jest swą pomocą/ tak rzadzić teży/ aby nic nieprzyzwoitego nie mówił: ponieważ iako Jakub s. c. 3. mówi/ Kto nie obrazi słowem/ ten dośkonalszy jest. Przecis Augustin s. lib. 2. ad Bonifacium c. 5. wzy/ i w tey sentencji y w drugiey/ v. 9. zaleca Librum arbitrium, abo wolność wolę naszą/ a wszakże przytym y łaskę Boga wprzódza/ ca y pomagająca człowiekowi.	32	Lepiej jest ciepłiwy niżli mąż mocny: a który pamięć sercu swemu/ niż ten co miał dobywa.	Ciepłiwy.
Czemu żli po rzepteni są stworzeni.	4	Pan wszystko wdział dla siebie: też y niezbożnika na ży dzień. To nie inaczej się rozumie/ iedno iż Bóg który stworzył wszystko na chwale swojej/ y ię też o których wiedział/ iż mieli być niezbożnymi/ przecie ie stworzył/ aby starawszy ię iako zaśluga/ sprawiedliwosć iego chwale miała. A przeto nie mamy mówić/ żeby Bóg miał kogo na wieczne zatracenie stworzyć/ ponieważ on ię o których wiedział/ iż dla swych grzechów/ nie z wolę Bóżej/ mieli być potępieni/ stworzył dla chwały swojej. A to iest co tu Salomon mówi: Pan wszystko wdział dla siebie/ y niezbożnika na ży dzień (idącego) dla siebie/ to iest/ na chwale swojej czyni/ aby iako mówi o Pharaonie Exo. 9. v. 16.) na nich okazał moc swojej/ y żeby było opowiadane imię iego po wszystkich ziemi/ Rzym. 9. v. 17.	6	Milosierdziem y prawdą nieprawosć bywa odkupiona. O to tu masz słowo odkupienia/ które też znaczy/ co y dośyć wstyć ię/ którego przy heretycy. Gdyż nie mamy przy naley do sprawiedliwosci dośyć wstyć ię/ a iestli możemy naszymi uczynkami odkupić grzechy nasze/ możemy też y dośyć wstyć ię za	Odkupienie y dośyć wstyć ię grzechy.

grzechy / to jest / za karanie któreśiny powinni
za grzechy. Wszakże sie to wszystko rozumie / iż
y odkupienia y dosyć wczynienia nasze / nie to

nacząy ważne są / tylko przez meke y usługi
pána Chrystusa.

ROZDZ. XVII.

Alepsy jest kęs
chleba suchego / z
weselem / niżli
dóm pełen ofiar z
swarem.

Sluga roztro-
pny będzie páno-
wał nād synmi głupimi : á miedzy
braćia będzie dzielil dziedziectwo.

Jako w ogniu probuia srebró / á
złoto w piecu / tak PAN probuie ser-
cá.

Złotník posłuszen jest iezykowi zło-
śliwému : á zdiadliwy slucha warg
klamliwych.

Kto gárdzi v bogim / lý stworzycie-
l iego : á kto sie ráduie z vpadku
długiego / nie vydzie karánta.

Wieniec starych są synowie sy-
nów : á chwała synów / oycowie ich.

Nieprzystoia głupiemu słowa po-
ważné : ani kśiążeciu vsta klamliwe.

Kámién drogi nawodziecznięsy /
oczekiwání czekájącego : gđzie sie
kolwiek obraca mądroze rozumie.

Kto táj grzech / szuka przysiężni : kto
inákšiemu słowy powtarza / rozłącza
złączone.

Wiecey waży v pomínání v ro-
stropné / niżli sto plag v głupiego.

Sly człowiek záwse swaru szuka :
ále ányól okrutny będzie wysłan prze-
ciw iemu.

Lepiý jest potkáć sie z niedźwie-
dzicą / kiedy iey dzieci wezmą : niżli z
głupim vfałacym w głupstwie swo-
im.

Kto oddáie złé zá dobre / nie wyni-
dzie złé z domu iego.

Kto spuszcza roode / początkiem
jest swarów / y niżli odniesie lekkość /

ROZD. XVIII.

Azyczyn szuka
kto sie chce z przy-
ciacielem rozstáć :
ná každý czas vř-
gánia godzien be-
dzie.

Nie przymuie

odstepuie sądu.

Kto vspráwiedliwia niezbožného /
y kto potepia spráwiedliwego / obáz-
dwa są obzydlymi PANV.

Což pomoze głupiemu že ma bo-
gáctwá : ponieważ mądrości kupić
nie moze.

Kto dóm swój wysoko podnosi /
suka obálenia : á kto sie chroni náu-
ki / we złé wpádnie.

Ná každý czas miluie kto jest przy-
ciacielem : á brát doznán býwa w v-
trapieniu.

Głupi człowiek kláskáć będzie re-
komá / gdy záreczy zá przyciacielá swé-
go.

Kto myśli o rostkách / miluie
swary : á kto podnosi dziwi / vpad-
ku szuka.

Kto jest przewrotného serca / nie
náydzie dobra : á kto wywraca ięzyk /
we złé wpádnie.

Głupi sie vrodził ná stomote swo-
ie / ále áni oćiec głupiego będzie miał
póciechy.

Serce wesolé czyni wiek kwitną-
cy : duch smutny wyjśsa kóści.

Dar z zanádza niezbožník bierze /
áby wywrócił sścieżki sądowé.

Ná twarzy rostropného świeci sie
mądrość : oczy głupich ná kóńcy-
nách žemie.

Syn głupi gniwem oycowi : á zá-
lostią mátece która go porodžila.

Nie dobrze jest vskódzie spráwie-
dliwego : áni bic przeložonego / który
dobrze sądzi.

Kto miárkuie mowy své / jest vco-
ny y mądry : á drogiého ducha mą-
drzewony.

X głupi iesli milczy / będzie mian-
zá mądrého : á iesli stuli vsta své / zá
rostropného.

głupi słów rostropności : chyábys
to powiádal co ma w sercu swoim.

Niezbožník gdy przyjdzie w glebo-
kość grzechów / zá nie sobie niéma :
ále zá nim idzie hánbá y stomotá.

Woda głęboka słowá z vst mežá :
potok wysławiaacy zdroj mądrości.

Nieć wzgląd ná osobe niezbožné-
go / nie jest rzecz dobra ábys vstąpił
ná złého.

vspráwie-
dliwianie
złego.

Ita: 5. c 25.
Głupiemu
niepomogá
bogactwa.

H.
Dom wys-
oko podno-
żacy.
Przyłacieł.

weseli sie nie
mysląc o nie-
bezpieczeń-
stwie.

wynosi dóm
swój.

jest przewro-
tného ięzyk

wys: 15. b 13.
serce wesol-
é y smutné
dobré zdrow-
ie. H.

Przedáro-
wání sądu
Oczy glu-
piego wse-
dy.

Ecc: 2. c 14.
y 8. a 1.

Syn głupi.
sędziého
spráwiedli-
wego nie-
ginić.

Kto jest, któ-
ry sie z swém
słowem droży,
niemá wiąc
skądliwie
leđa czego,
ten jest dro-
giého ducha.

Sumnienie
utracone.

mądry gło-
boko y širo-
ko mówi.

Wzgląd
na złého.

Swary.	6	od prawdy sądu.	16	domości.	
Vsta głupie	B	Wargi głupiego wdawają się w swary: a vsta ięg wzbudzą roztętki.		Dar człowieczy rozprzestrzenia drogę ięg: y czyni mu miejsce przed księżetą.	Vpominki przystęp czynią. Oskarżać się.
Dwuiezy- czny.	7	Vsta głupiego za zginieniem ięgo: a wargi ięg wpadkiem duszy ięgo.	17	Sprawni ięgi / napiętnę sam na się żaluje: przydźcie przyiaciel ięgo / y doświadczać go będzie.	Lósy.
H.	8	Słowa dwuiezycznego iakoby proste: a one przerażają aż do samych wnętrzności żywota.	18	Łós vsmierza zwady / y między możliwymi też rozśadek czyni.	Brat brata wspomaga.
Leniwy la- knie.	9	Leniwego poraża boiażń: a dusze niewieściuchów będą ląknąć.	19	Brat który bywa w spomagan od brata / iakto miasto mocne / a sądy iakto zawory miast.	Owoc vjt.
Moc spra- wiedliwego	10	Kto niedbają y leniwy jest w robocie swoiey / bratem jest rozpraszając go roboty swoie.	20	Z owocu vst meżá nápełni się bzuch ięgo: a vrodzą się warg ięgo násyca go.	
Moc boga- tego.	11	Wieża namocniejsza imię PAN- SKIE: do niego bieży sprawi ięgi a będzie wywyższon.	21	Śmierć y żywot w ręce iężyka: którzy ji milują / będą iść owocu ięgo.	Zóna do- bra y ska.
Pycha ná upad- k.	12	Młactność bogatego miasto mo- cy ięgo: y iakto mur mocny obtaczają go.	22	Kto nálaży żonę dobrą / nálaży rzecz dobrą: y wyczerpie pocieche od PANA.	H.
Vprzódka po- kurą, H.	13	Przed wpadkiem podnosi się serce człowieka: y przed sławą bywa vniżone.	23	Kto wygania żonę dobrą / wyga- nia rzecz dobrą: ale kto trzyma cu- dzolójnice / głupi jest y niebożny.	Mowa ubo- gięgo.
Wzrostu- chie przed- odpowie- dź.	14	Kto pićwę odpowiaa niżli w: słucha / potęsi się bydy głupim y pohánbienia godnym.	24	Człowiek vbogi z prośbami mó- wi: ale bogaty surowie odpowiaa.	pokornie.
Łec: 11. a 8.	15	Duch meżá podpięra młot ięgo: ale ducha do gniewu łacnego kto będzie mógł znosić?		Mąż przyiacielski do towarzys- twa / wiecsym przyiacielem będzie niżli brat.	Mąż przy- iacielski.
Gniew wliwy- słuchac.		Serce roztropnego otrzyma wnie- ietność: a vcho mądrych szuka wia- z			

ROZDZ. XIX.

Vbogi scę- ry.	1	Vbogi jest vbogi	8	widzą go: a ktemu y przyiaciele dają leto odstąpili od niego.	Na sko- wiech się sa- dzący.
H. a 6.	A	który chodzą wprost: cie swę: niżli bogaty warg przewrotnych y głupi.	9	Kto się tylko ná słowiech sądzi / nie nic będzie miał: lecz kto ma ro- zum / miluje dusze swoie / a strzegący roztropności nabydzie dobria.	
Nieumieję- tność.	2	Gdzie niemasz v- mietności dusze / nie- masz dobria: a kto przedkich jest nog / potknie się.	10	Świadek falesny nie wydzie ka- rania: a kto mówi kłamstwa zginie.	Na daleko- mnię, H.
zgraszy, H.	3	Świadek falesny nie wydzie ka- rania: a kto mówi kłamstwa zginie.	11	Nie przystoi głupiemu roztos: ani słudze panować ná księżetę.	Roztropność H.
Szemanie- przeciw Bo- gu.	4	Głupstwo człowieka wywraca drogę ięgo: a ná Bogá wrę sercem swym.	12	Włauka meżá po cięplimowości by- wa doznana: a część ięgo jest miac nieprawosć.	Nauka cię- pliwości doświad- czona.
Bogactwa- przyiaciel- przyczynia- ją.	5	Bogactwa przyczyniają wiele przy- iaciół: lecz od vbogiego y ci które miał odstępną.	13	Jako rył lwi / tak y gniew królew- ski: a iakto rosa ná trawie / tak też we- sola twarz ięgo.	Gniew y ka- ska 'królew- ska.
Dan: 3. g. 8.	6	Świadek falesny nie wydzie ka- rania: a kto mówi kłamstwa / nie vcie- cze.	14	Żalosć cykowa syn głupi: a dach vstawicznie kapiający / swarliwa nie- wiastá.	Swarliwa niewiastá.
Świadek fa- lesny.	7	Wiele tych którzy czą osobę mo- żnego / y są przyiacielni dary dającę- go.	15	Dom y majątności dany bywają od rodziców: ale żoná roztropna własnie od samego PANA.	Zóna rostro- pna od Bo- ga.
Przyiaciele- kupieni.		Bracia człowieka vbogiego niena- dają go: a ktemu y przyiaciele dają leto odstąpili od niego.		Leniwość przynosi ospalosc: a du- szá niedbala będzie ląknąć.	Leniwość.
Brat ubogi.					

Strzeż przykazania.	16	Kto strzeże przykazania / strzeże dusze swojej: lecz kto zaniedbawa drogę swoją / wmożon będzie.	23	Boiażń PANSKA do żywota: w obfitości mieścić będzie bez nędzy / wiedzenia złego.	Boiażń pańska.
Iak mużná. Pożycza, H	17	"Na lichwe dać: PANU kto ma litość nad ubogim: i nagrodę jego odda mu.	24	Kryje leniwy rękę swoją pod pachy / ani iż do wst swoich przykładu.	Leniwy.
"półki nadsze i o nim. H. Cwiczenie syna.	18	Cwiczy syna twego / nie rozpaczaj: a ku zabiciu jego nie przykładaj dusze swojej.	25	Gdy zaradliwego ubliżysz / głupi medzysym będzie: a iestli starzejszy mądrego / zrozumie karność.	Karność. Rzym: 21. b 11.
Stuchanie rady.	19	Kto nie cierpliwý iest / szkoda po padnie: a gdy wydrze / drugie przyda.	26	Kto frąsnie oycę / a wypadza mątkę / bezczyny iest y nieszczesliwy.	Rodziców nieczęsty.
"rada, H.	20	Stuchaj porady / a przyjmij cwiczenie: abyś był mądrym na ostatku twoim.	27	Tę przestawaj synu słuchać nauki / a wmięj słowa wmiętności.	Świadek nieprawdy.
"iż bogaty mówi nie mam chęci ma.	21	Wiele myśli w sercu meżę: a woła PANSKA trwać będzie.	28	Świadek nieprawdy śmiecie się z sądu: a wsta niebezpiecznych żrzą nieprawość.	"karanie. Naśmiewcy
Płanstwo.	22	Człowiek potrzebny iest miłośnicy: a lepszy iest ubogi niż mąż klasny.	29	Ugotowano posmiewcom "sady / y młoty bęzące ciałom głupich.	

ROZDZ. XX.

Wspusta rzecz wino / y zwą bliwé płaństwo: ktokolwiek się w nich kocha / nie będzie mądrym.

Jako rył łwi / tak y strach królewski: kto go diażni / grzeszy przeciw duszy swojej.

Pożyczość iest człowiekowi który się odłącza od zwady: a wszyscy głupi wdawają się w swary.

Dla żimna leniwiec orać niechciał: przetoż będzie żebrał lecie / a nie dadzą mu.

Jako woda głęboka / tak rada w sercu meżę: ale człowiek mądry wyzerpnie ją.

Wiele ludzi miłośnymi zową: ale meżę wiernego kto narydnie?

Sprawiedliwy / który chodzi w prostocie swojej / błogosławione po sobie syny zostawi.

Król który siedzi na stolicy sadowej / rozprasa wszystko złe / pozyskiem swoim.

Któż może mówić: czyste iest serce moje / iestem próżen grzechu?

Waga y waga / miara y miara: oboje obzydłé iest w Bogu.

Pozabawach jego poznać dziecię: iestli czyste y prawe są uczynki jego.

Ucho słuchające / a oko widzące / PAN oboje uczynił.

13 Nie kochaj się wspaniu / aby cie obóstwo nieściśnelo: otwórz oczy swoje / a naidz się chleba.

14 "Złé iest / złé iest / mówi każdy kupiacy: a odśedysz tedy się będzie chwalił.

15 Jest złoto / y obfitość peret / y naczynie drogie wsta wmiętności.

16 Weźmi suknią tego / który reczył za obcego: a za obce weźmi fant od niego.

17 Słodki iest człowiekowi chleb klamstwa: a potym napelnią się piastem wsta jego.

18 Myśli porządami się utwierdza: a rzadem mają być sprawowane wozy.

19 Z tym / który obiawia tajemnice / a chodzi zdradliwie / a rozwodzi wargi swe: nie mięj towarzysztwa.

20 Kto złorzeczy ocy swemu y matce: "pochoźnia jego zgąśnie wposród ciemności.

21 Dziedzictwo / do którego się przodku kwapią / na końcu błogosławieństwa mieć nie będzie.

22 Tę mów: "Oddam złość: częsta na PANA a wybawi cie.

23 Bzydlwość iest w PANA waga y waga: fala zdradliwa nie iest do bra.

24 Od PANA bywają prostowane kroki meżę: a któryż z ludzi może rozumieć droge swoje?

25 Upadek iest człowiekowi pożyć święte: a ślubowasy odmienić.

Boiażń pańska.

Leniwy.

Karność. Rzym: 21. b 11.

Rodziców nieczęsty.

Świadek nieprawdy.

"karanie. Naśmiewcy

Nie kochać się wspaniu

"każdy kupiacy gani co kupuje.

Nie: 27. c 13

Rekomyie-mu fanty.

"poizdżay go.

Chleb wyklamany.

Rząd.

Obiawiający tajemnice.

"flawia, iść snąć, żywo.

Exo: 21. c 16.

Leni: 20. b 9

Matt: 15. a 4

Dziedzictwo przedko nabyte.

"Pomiesze się G.

Rzym: 12. d 17

1. Pet: 3. b 19.

"nie jednaka

"otrzyma z nich zuyćia swo."	26	Król mądry rozpada niezbożniki: y obraca ná nie kóło.	28	Tróla: á łaskawością wmacnia sie stolicą iego.	
"Duszą oświecona od Boga zna samą siebie."	27	"Duch człowieka jest pochodnia PANSKA/ która wypatruie w syty kć strykości wnetrzne."	29	"Weselé młodych/ mocich: y ozdoba starych siedziwość."	"Poeciwość H."
Król miłośnierny,	28	Milosierdzie y prawda strzeżo	30	Sinność rany "otrzezłości": y razy wewnetrznościach brzucha."	"jest lekarstwem złe" H
Nigdy sie nie ma w sprawie dliwie przed Bogiem.	9	Kto może mówić czyste jest serce moje. W Żydowskim tak właśnie jest / Któż rzecze/ oczyszcilem serce moje/ y odczyściłem od grzechu mego. Wszakże iedno rozumienie jest z tym iako Lxx. tłumacze/ y Hieronim s. przełożyli. Bo to pewna była w Żydów/ iż oczyszczenie mił nie mógł od grzechu/ tylko sam Pan		Bóg. Job 14. Psalm. 50. Mat. 2. Luk. 5. A tak oczyszcilem serce moje/ toż znaczy / czyste jest serce moje. A wyrozumienie tych słów to właśnie jest: Jż niemają nikogo/ choćby żadnego ná sie grzechu nie czuł/ którzyby sie nie miat stusnie o swoje sprawiedliwość y niewinność przed Panem Bogiem leżać.	

ROZDZ. XXI.

Serce królewskie w rece pańskie	1	AKO rozdziały wód/ tak serce królewskie w rece PANSKIE: kiedy iedno chce/ náchyli go.	15	Wanie wielkie.	
"Którę może prowadzić gdzie chce."	2	Wszystka droga człowieka zda mu sie byc prawa: ale PAN wważa serce.	16	Radosć sprawiedliwemu jest czynić sąd: á strach działającym nieprawość.	"Wesela do bręgo."
Milosierdzie.	3	Czynić miłosierdzie y sprawiedliwość wiecéy sie PANU podoba/ niżli ofiary.	17	Człowiek który zbłądzi z drogi nauki/ we zbóże obżymów mieścić będzie.	"zakonu Bożego."
"nadszłość."	4	Wynoszenie oczu jest rozszerzenie serca/ świeca niezbożnych grzech.	18	Kto się kocha w używaniu/ w niedostatku będzie: kto miłuje wino y tłuste kasty/ nie z bogaci się.	"w mórtych odpoczywał."
"piśnięcie."	5	Myśli dużej/ zároveň w dostatku: lecz każdy leniwy zároveň jest w niedostatku.	19	Niezbożny będzie dan za sprawiedliwego: á nieprawdy za prawe.	H.
Skarbiący niesprawiedliwie.	6	Który zbiera skarby izezykiem klamliwym/ niezemny y balony jest / y w padnie w sidła śmierci.	20	Lepiej jest mieszkać w ziemi pustej/ niżli z żoną swarliwą á gniewliwą.	"Zona gniewliwa."
Drapiestwo.	7	Drapieżtwą niezbożnych zruca ie/ iż niechcieli czynić sądu.	21	Skarb pożądany / y wonny olejek w mieszkaniu "sprawiedliwego": á głupi człowiek rozlecie go.	Ecc: 25. c 22. d 24.
"od dobrego."	8	Przewrotna droga człowieka / "daleka jest: ále kto czysty jest / scześć sprawi iego.	22	Kto "násładowie sprawiedliwości y miłosierdzia: nayedzie żywot / sprawiedliwość y chwale."	"mądrego, H. Marnotrawstwo."
Zona swarliwa.	9	Lepiej jest siedzieć w kącie domu: niżli z żoną swarliwą / á w domu "społecznym."	23	Wieleto mocnych ubiegł mądry/ y zepsował moc wspania ich.	"świąt, H."
"choćby przebrzm."	10	Duszą niezbożnego żada złego: nie zlituje sie nad bliźnim swoim.	24	Kto strzeże wst swoich / y izeżył swego: strzeże od wciśńów dusze swojej.	"szczęść ię."
Karanić.	11	Skarawszy zaraźliwego medzsy będzie prosta: á iesli násładowie mądrego / przymie naukę.	25	Żądęgo y pysznego zowia "nieuczonym": którzy w gniewie pyśnie sie sprawnie.	"szczęść, H."
Staranie o bliźnim.	12	Myśli sprawiedliwy o domu niezbożnego / aby odciągnął niezbożne od złego.	26	Pożądliwość zabija leniwego: áborem niechcieli nic robić rece ięgo.	Leniwy.
Zatulałszy uszy przed ubogim.	13	Kto zatula wsty swe náwołanie w bogiego/ będzie y sam wołał / á nie wysłuchają go.	27	Przez cały dzień pragnie y pożada: á kto sprawiedliwy jest/ daie bez przesanku.	
Dany potajemnie.	14	Dar potajemnie dany gási gniewy: á wspominek wzán adziw/ rozgnie	28	Ofiary niezbożnych brzydliwe: iż sie ofiarują z grzechu.	Ofiary z grzechu.
			29	Świadek klamliwy zginie: mądry posłuszny będzie mówit "zwycięstwo."	Posłuszny.
				Człowiek niezbożny niewstydliwie zatwardza twarz swoją: ále kto prawy jest / poprawia drogi swojej.	"stał, H. vpor."

rozumi.

30 **N**iemáš mądrości / niemáš ro-
stropności / niemáš rady przeciw
PANV.

Komá gotuig ná dzień bitwy : ale
PAN dáie wybawienie.

rozumi:wo

ROZD. XXII.

A Epšé iest imie do-
bie / niż wielkie bogá-
ctwa / iasá nad sře-
bio y zloto.

Bogáty y vbogi
potkali sie : obudow
PAN iest stwórzycie-
lem.

Smyslny obaczył / y skrł sie :
prostał mingł y popadł škoda.

Koniec skromności boiaźń PAN-
SKA / bogáctwo y chwała y żywot.

Oreža y miecze ná dródze prze-
wrotnego : á stróž dusze swęý dáleko
odstepuie od nich.

Przyppowieść iest : Młodzieniec
wedle drogi swęý choebý sie zstárzal /
nie odstąpi od nięý.

Bogáty vbogim roslázuie / á kto
v kogo pożyczá / sluga iest tego który
mu pożyczyl.

Kto sieie niepráwość / bedzie žal
nieszeszeć : y iasá gniewu swęgo
znišcecie.

Kto sklonny iest ku miłosierdziu /
błogosławion bedzie : bo chleba swę-
go dał vbogiému.

Zwoćieštwá y czi dostanie kto
dary dáie : á dusze odzemuie tych co
ie biozą.

Wypadź nasmiérce / á wynidzie
z nim swar : y wstáń práwá y po-
twarzy.

Kto miłuie czystość serdeczną / dla
wdzięczności yst swoich / bedzie miał
przyiacielem króla.

Oczy PANSKIE strzegá vmieie-
tności : á słowa niepráwego bywáją
wyrócone.

Mówi leniwiec : Lew iest ná dwo

ROZD. XXIII.

Gł siedzieš
ábys iadł z Ksiá-
żeciem / pilnie o-
bacz co položono
przed tobą : y
połóż nóž w gár-
dle twoim / iesliž

rze / w pośród wlic zabít bede.

Vstá cudzý sa dołem głębokim :
ná kogo sie PAN gniewa / wpádnie
weń.

Głupstwo przywiązane iest do ser-
ca dñećiećego : ale różgá karania wy-
pedzi ie.

Kto potwarza vbogiego / aby
przysporzył miłetności sobie : da sam
bogátsnému y bedzie nedze klepať.

Nakłón vchá twęgo / á sluchay
słów mądrych : á serce swoie przylóž
do náuki moieý. Ktorác piekna be-
dzie / gdy iá zachowáš w sercu swoim /
y rozplynie sie po wárgách twoich.

Aby było w PANV wfanie twoie :
y przetóžemci iá dñis pokazal.

Otrómcí iá troiáko opisał w my-
slách y w náucei : á bymci okazał sta-
łość y powieści prawdziwe : á bys z
nich odpowíadał tym którzy cie po-
stáli.

Nie czyn bezpráwia vbogiému / iž
vbogi iest : áni nišcz nedymá w bra-
mie : ábowiem PAN bedzie sadził
spráwy ięgo : y przebiie tych którzy
przebili dusze ięgo.

Nie bądź przyiacielem człowieko-
wi gniwoliwému : áni chodź z nie-
žem zápalczywym : á bys siadł nie
przywyłi ścieżkóm ięg / á wżiáł zgor-
senie dusze twoieý.

Nie byway miedzy ténú którzy re-
ke dáia / y którzy sie czynia rekomyia-
mi zá dlugi. Bo iesli niemáš zřad
wrócić / czemuć nie ma wżiáć przykry-
cie z ložá twęgo.

Nie przestępy gránic stárych /
które záložyli oycowie twoi.

Widziates mežá bieglego w sprá-
wách swoich : przed królemi stáć be-
dzie / á nie bedzie przed podłymi.

Iednáł maš w mocy dusze twoie. nie
požaday pokármów tego w którym
iest chléb klamstwa.

Nie pracuy ábys sie zbogácił : ale
zálož miare opátrności twoieý.

Nie podnos oczu twoich ná bo-
gáctwá / których mieć nie možeš : bo
wezmiá sobie strzydla iákoby orlo-
wé / y vleca do niebá.

vstá cudzý
žony.Różgá dñie
ciećiu.vřiska.
Porwáží-
igcy ubogie30.
Mądrości
sluchać po-
treba.

rozmańcie.

Bezpráwie
vbogiému.
y sadu.Przyiaciel
gawewliwé

Rekomyia

Granic sta-
rych nie-
przestę-
pów.Razgy w
spráwách
swęych.miał nóž w
gárdle.potráwy o-
myłé.Miárę o-
pátrności.

Nie

Imie dobre.

ábo, przye-
mność. H.
Eccl: 7. a 2.ábo, sa prze-
twni sobie.
H.Ostrožná-
ść
Chyry.Pożytek po-
kory.Ciernie y si-
dlá, H.H.
Nálož y
młodości.

Pożyczanie.

Zniwo-
głych.
mocy.Miłosierny
Eccl: 31. c 28.H.
Dary od
mieniaiglu-
dzie.
fyderá.Czystość, á-
bo sčyžość
iedna króla.Náuki pra-
wdivéy Bóg
stráže, zřa-
wygubia.
Leniwiec.Iáko iesć z
Ksiážeciemto iest, tak
sa powstá-
gni od obžár-
stwa, iákobyš

Nie iaday z
zagrosci.
wym.

6 Nie iaday z czlowiekem zagro-
sciowym / y nie pragni pokarmow iez-
go: bo na kstalt wieszek y prakty-
karza / domniemawa sie czto nie wie.

7 Jedz a pij / rzeczcie tobie: a myslciez
go nie iest ztoba.

8 Pokarmy ktoreś iadł zrzucisz: y w-
tracisz wdzieczne slowa twoie.

9 Nie mów w vsách głupich: bo
wzgárdza náuke wymowy twoiey.

10 B Nie tykay granic málych dziatek:
a nie wchodź ná rolą sierot.

11 Bo powinny ich mocny iest: a on
bedzie sádzil przeciw tobie sprawy
ich.

12 Niech wnidzie do ćwiczenia serce
twoie: a vsy twoie do słów vmie-
ietności.

13 Nie odéymuy od dziećcięcia kár-
ności: bo iesli go wbięś różgą nie
vmrze.

14 Ty go wbięś różgą: a dusze iego
z piekła wybawiś.

15 Synu mój / bedzie i mądre serce
twoie / bedzie i sie ztoba radowało ser-
ce moie: y beda sie weselic nerkí mo-
ie / gdy beda dobrze mówić vstá two-
ie.

17 Niech nie зайrzy grzesnym serce
twoie: ale w boiaźni PANSKIEY
trwaj przez cały dzień: Bo bedzieś
miał nádzicie ná koniec / a oczekas-
wanie twe nie bedzie odieté.

19 Sluchay synu mój / a bądź ma-
dry: a prostuy ná diódze dusze twoie.

20 C Nie byway ná biesiadách piáni-
ców: ani ná koláciách tych którzy
mieso ná iedzenie znasáig: bo którzy
sie piánstwem bawig y którzy sie sła-
dáig / zniszcig: a w látách chodzie

bedzie ospálosc.

22 Sluchay oycá tweğ / który cie zro-
dził: a nie gárdzi gdy sie zstárzeie
máttá twoia.

23 Kupuy prawde a nie przedaway
mądrości / y náuk / y vmieietności.

24 Rádуй sie bázgo oćiec spráwie-
dliwego: który zrodził mądrego / we-
selic sie bedzie z niego.

25 Niech sie weseli oćiec wóy y má-
ttá twoia: a niech sie rádуй która cie
wrodzila.

26 Doy mi synu mój serce twoie: a
oczy twoie niech strzegą drog moich.

27 Bo dół gęboki iest nierządnicá:
a studnia ciásna / cudza.

28 Czyha ná diódze iáko zbóycá / a
które vyjry nieopátrznie / zabié.

29 Komu biadá: czyiemu oycu biá-
dą: komu swary: komu doły: komu
bez przyczyny rány: komu plynienie
oczu:

30 Izali nie tym / którzy zásiadáig ná
winie / a bawig sie kubków wytrza-
saniem?

31 Nie pátrzy ná wino gdy sie rumie-
ni / gdy sie roziasni w sklenicy bawá
iego: lágodnie wchodzi: ale ná kon-
cu wstá iáko waz / a iáko zmiá iad
rozpusci.

33 Oczy twe beda pátrzyć ná cudze:
a serce twe bedzie mówić przewro-
tności.

34 A bedzieś iáko spiacy ná szó-
d morzá / y iáko vspiony stérnit gdy
stér stráci: y rzecześ: Bili mie ale
mie nie bolálo: ciagneli mie / a nie
czulem: kiedyz ocure: y zásie wino
nayde:

Ródzice
sgić.

Strzedz sie
nierządnic

Piánstwo.

czterwoność
oczu, H.

Dzieci ka-
rác.
wys: 13. d. 24
Ecc: 30. a. 1.

Strzedz sie
grzesni-
ków.
Niz: 24. 21.
przy koná-
niu.

Strzedz sie
piánicow.

ROZDZ. XXIII.

Nie náplá-
dowic
głych.
wys: 23. d. 17

1 Je nápláduy
A ludzi złych / ani
2 żaday bydz z ni-
mi: abowiem
3 serce ich myśli o
4 diapiestwie / a v-
stá ich mówig
zdrády.

3 Mądrością bedzie budowany dóm:
a rostopnością vmocnion bedzie.

4 Vmiecietnością nápełniáig sie spi-
żanie wśelákiey mąietności / kósto-

wnéy y pietnéy.

5 Człowiek mądry mocny iest: a
mąj wczony silny y potężny.

6 Bo spráwa zácyna sie woyná / a
bedzie zdrowie kedy wiele rády iest.

7 Wysoka głupiémuy mądrośc / nie
otworzy w bramie vst swoich.

8 Kto myśli złe czynić / glupim ná-
zwan bedzie.

9 Mysl glupiego iest grzech: a bzy
dliwoscig ludzka obmowcá.

10 Jesli zwatpiś sprácowány wódzién
vcistu / vmieyfy sie síla twoia.

11 Wybawig te które ná smierc wio-

Mysl gła.
abo, zlosli-
wym H. nie-
cnosc.

Obmowcá.
Watpli-
wosc.

Wybawiac

Mądrość
budanie dóm

ucisn'one.
Psal: 81. a 1.

Nauki ucy-
wać iako
miodu.

Nie gra-
dzic.

Dobry v-
padşy po-
wstanie.
Vpad nie-
przyaciela.

"Staroś, sro-
ście.

Obmówcy.

Vpada spr-
awiedliwy
siedm kroć.

"studey.

Cześć Boża
y królew-
ska.
"rzczy.
Serce króle-
wskie.

da : á które ciągną ná stráccenie / wy-
zwálac nieprzestaway.

12 Jesli rzeczesz : Niemam zto síly :
B który pátrzy ná serce on rozumie / á
stróżá dusze twéy nie nie omýli : y od-
da czlowiekowi według vczyntów
iego.

13 Jedz miod sşnu mój / bo dobry iest :
y plastr nástodşy gárdlu twoiemu.

14 Tákżec vmiecieńnoś mądrości du-
şy twoiey : któř gdy náydzięś / bę-
dzięś miał nádziecie ná ostátku / á ná-
dzieciá twojá nie zginie.

15 Nie czyn zbrády / y nie szukay nie-
zbożności w domu spráwiedliwego / y
nie psuy pokóiu iego.

16 Bo siedmkroć vpádnie spráwie-
dliwy / y powstanie : lecz niezbożni
we źle vpádną.

17 Gdy vpádnie nieprzyziaciél twóy /
nie weseł sie / á z vpádku iego niech
18 sie nie ráduie serce twoie : áby nie vy-
żrzał PAN / á miałiby zá złé / y od-
wróciłby gniew swóy od niego.

C Nie spzeczay sie ze złymi / áni zay-
19 żrzy niezbożnym : " bo źli nie máją
20 nádziecie ná potym / á " świecá niezbo-
żnych zágásnie.

21 Bóy sie PANA sşnu mój / y królá :
22 á z obmowcámi nie mięşay sie : " bo
nátychmiáşt powstanie zstráccenie
ich / á vpádek obudwu kto wie :

16 Siedmkroć ná dzień upádnie spráwiedliwy y
powstanie.] To iest / Jekroć vpádnie / pow-
stanie / iż go Pan nie opuści. Bo tá lezba /
siedmkroć w piśmies. znáczy wśláka któř
rákolwieć lezbe / táto téż máş Matb. 19. v.

Y tp téż dla mądrych.

23 Miec wzgląd ná osobe v sşdunie
iest rzecz dobra.

24 Którzy mówią niezbożnému : Jes-
tes spráwiedliwy : beda ie ludzie
przeklinac / y bzydzić sie nimi beda
pořolenia.

25 Którzy go karzą beda chwaleni :
przydzie ná nie błogosławieństwo.

26 Wárgi pocáluie / któř odpowia-
da słowá dobre.

27 Gotuy ná dworze dzieło twoie / y
spráwy pilnie rolą twoie : ábyś po-
tym dom twóy budował.

28 Nie bádź świádkiem niepotrzeb-
nie przeciw bliźniemu twemu : y nie
zbráday nikogo wárgámi twémi.

29 Nie mów : Jáko mi vczyñit / tak
mu vczyñie : oddam káždému we-
dlug vczyntu iego.

30 Szedem przez pole czlowieká le-
niwego / y przez winnice meżá głupi-
31 go : " áno wśedy zároślo pokrzywá-
mi / y ciernie pokryło grunt iego / y roz-
zwálil sie płot kámienny.

32 Co vyżrzawşy schowálem do ser-
cá swego / á z przyktádu náuczylem sie
rozumu.

33 Máło / rzekę / pospiş / máło podrzy-
34 mieş / troche rece zlożyş ku odpoczy-
waniu : áż ci przydye iáko posel w bó-
stwo / á żebráctwo iáko mąż zbroynny.

"ábo, od m-
drych : roz-
mię, iest po-
dano ábo ná-
pişano.
Sádzic sprá-
wiedliwie.
Leu: 19. d 15
Deu: 1. c 17.
y 16. d 19.
Ecc. 42. a 1.

Niepochlę-
bowac.

Złęgo. 34
złé nie od-
dawać.
wyr: 20. d 23
Rola leni-
wego.

Leniwému,
spicému,
ubóztwo.

22. wśákie to nie rozumie sie o grzechách
śmiertelnych / ále ábo o powşednich grze-
sach iáko to Augustyn y Hieronim s. wyklá-
dák : ábo o vpádkách w şłody y w vtrápie-
niá iákie docześné / iáko téż wykláda Augu-
styn lib. 11. de Ciuit. c. 31.

ROZDZ. XXV.

Tę przypowie-
ści Salomono-
wé / które wypisáli
"meżowie Ezechi-
asá króla Judy-
kiego.

2 Cześć Boża iest
tákie słowo / á cześć królewśka wywia-
dowac sie "powiesci.

3 Niebo wysoko á zie miá nisko : á
serce królewśkie iest niewybadané.

4 Odéym żuzelice od srebrá / á wyni-
dzie naczynie czyste.

5 Odéym "niezbożność od obliczno-

ści królewśkiey / á vmocni sie spráwie-
dliwość skolicá iego.

6 Nie popisuy sie zacnością przed
królem / á ná mieyscu wielmożnych
nie staway.

7 Bo lepiéy iżci rzekę : wstąp wys-
şey / á niżbys miał bydy vmizon przed
ksiáżciem.

8 Co widziáły oczy twoie / tego wnet
nie powiáday w swarże : byś zaś po-
9 tym popiárcić tego niemógł / gdybys
zeliżył przyziaciela swego.

10 Spráwy rzeczy twóy z przyziacielen-
twoim : y táleńnice obcemu nie od-
kryway : " by sie snadź nie nátrząsał z
ciebie wślyşawşy / y nie przestáci ná

Niepowys-
śac sie.

Nie lży ni-
kogo.

Táleńnice
swé cho-
way.

H. Przyaciół- stwo cho- wać.	oczyn wyrzucić. Laska a przyiacielstwo wolnym czynią / które sobie choway / byś nie był na pośmiejach.	na / który ma nadzieję w niewiernym w dzień wstania : y utracą płaszcz w dzień zimna. Odet w śalętrze / który śpięwa pie- śni sercu złemu.	Wstąpił. H. Nadzieję. Próżna. Jako który. Smutnemu.
Słowo re- mę, H.	Jabłko złote w srebrnych łózkach / któ mówi słowo swego czasu.	Jako mól odzienia / a robak dzie- wu / tak smutek meżá skodzi sercu.	H.
Posłaniec wierny.	12 Naušnicá złota / y perła lśniaca / który skroświe mądrego / y vcho po- słusne.	21 Jeśli łaknie nieprzyiaciel twój / na- karm go : jeśli pragnie day mu sie wody napić. Bo węgle ognište zgro- mądzisz na głowę jego / a PAN ci to nagrodzi.	Nieprzyna- cielowi do- brze czyń. Rzym: 12, bto
nie pełnia- cy obietnic, jest jako o- błok bez dźwięku. Miekkie ie- gk.	13 Jako zimno śnieżne we żmiew / tak posłaniec wierny temu który go po- słał / duszy jego vspokoienie sprawuje.	22 Wiatr północny rospadza dęsz : a oblicze smutne ięzyk wtlaczaiący.	Ięzyk uwla- czaiący. Zona swar- liwa. wys: 21, b 9- "abo, prześro- nym. "wędziżona (ieff) G. Nowiny do- brze.
Miara we wszystkim.	14 Obłok / y wiatr / y dęsz za niemi nie idzie / mąż wychwalaiaący sie / a obie- tnie nie pełniący.	23 Lepiej siedzieć w łacie domu / ni- żli z żoną swarliwą w domu spole- cznym.	"Sprawiedli- wy, grzeszący ieff zrodło zamieszanie nogo. Kładnie aby nie o re- czach boskich Ecc: 3, c 22. "Wieloma- wny. H.
Rzadki gość miłszy	15 Ciępliwosćią będzie książe vbla- gane / a ięzyk miekkie złamie zátwár- dzienie.	24 Żmudło noga zámącone / y zdroý zapsowane / sprawiedliwy przed nie- zbożnikiem vpadaiący.	25 Żmudło noga zámącone / y zdroý zapsowane / sprawiedliwy przed nie- zbożnikiem vpadaiący.
Wielki władca.	16 Miódś znalazł / iedż ilec potrze- ba : byś snadź obiadał sie go nie zrucil.	26 Jako temu który wiele miodu / nie iest zdrowo / tak kto sie wiele ba- da o maieścacie / będzie zatlumion od chwały.	27 Jako temu który wiele miodu / nie iest zdrowo / tak kto sie wiele ba- da o maieścacie / będzie zatlumion od chwały.
Wielki władca.	17 Powściągnij nogę twoię z domu bliźniego twego / by kiedy bedac sy- nie miał cie w nienawiści.	28 Jako miasto otworzyšte a bez mu- row : tak człowiek / który w mowie nie może zadržć ducha swego.	28 Jako miasto otworzyšte a bez mu- row : tak człowiek / który w mowie nie może zadržć ducha swego.

ROZD. XXVI.

Chwała glupiemu.	1 A Kto śnieg le- cie a dęsz we żni- w / tak nieprzy- stoj glupie ch- wałá.	8 powieśc w wściech glupiego. Jako kto rzuci kamień na gromá de / ierturusiowe / tak kto wyrzu- dza pecciwosć glupiemu.	Pecciwosć glupiemu. Kamienie po- łożone na znak drogi zwano Mer- kuriussem. Jako puány cierzeniem so- rani, tak glo- pi pismem s- wiszym.
Wielki.	2 Jako ptak gdzie indzie przelatá- iacy / y wróbl kiedy chce bieżący / tak przeklectwo bez przyczyny wymówio- né na kogo przyjdzie.	9 "Jako gdyby ciernie wro- sło w re- ce piánego / tak przypowieśc w w- ściech glupiego.	10 Sad czyni koniec sprawóm : a kto glupiemu rostkaje milczenie / gniew vsmierza.
Przeklec- two.	3 Bieź na koniá / a ogłóś na osłá / a kij na grzbiet glupiego.	11 Jako pies który sie zwraca do zwrocenia swego / tak glupi który po- wtraza glupstwo swoie.	12 Widziałeś człowieka / który sie so- bie zda bódz mądrym / wiekšá nádeń nadzieie będzie miał glupi.
"to iest, wróci- sie na te" kó- ry o wymó- wił, iak pta- k nálatáwšy się dogmázdá swego się wró- ca.	4 Tłie odpowiadáy glupiemu "we- dlug glupstwa iego / abyś nie był ie- mu podobny.	13 Młowi leniwiec / Lewo iest na dro- dze y Lwica na drogách.	14 Powtarzają- nie grzes- chu. 1. Petr: 2, d 22 Mądry w oczach swo- ich. Leniwiec.
"glupie" nie odpowiada glupie.	5 Odpowiedz glupiemu "według glupstwa iego / aby sie sobie nie zdał bódz mądrym.	15 Jako dzwó obracaia się na zawiá- ściach swoich / tak leniwiec na łóžku swoim.	16 Będzie leniwiec rękę pod pachy swoie / a z piacą ie podnosi do gęby swoiey.
"odpowiada iako zstąpił glupstwu swoim.	6 Chromy na nogi y nieprawosć pi- iacy / kto posyla słowa przez posła glupiego.	17 Jako chłomy próżno ma cudné golenie / tak nieprzystojna iest przy- stoj.	17 Jako chłomy próżno ma cudné golenie / tak nieprzystojna iest przy- stoj.
Skłó. [H. "abo, rzeczy, Posel glup. Przypo- wieśc glup- iego.	7	16	wys: 19, d 24

Wdawać
sie w swary

17 Jaki gdy kto psa włapi za wstę /
tak kto nie cierpliwym mimo idzie a w
daie sie w swary długiego.

18 Jaki jest winny ten który wypu-
sca strzały y włócznie na zabicié :

19 tak człowiek który zdradliwie sko-
dzi przyiacielowi swemu : a gdy go
doznają / mówi : żem żartem uczynił.

20 * Gdy niestanie drzew / zgasi się ogień :
gdzie niemasz podszurwacza / wsta-
na z wady.

21 Jaki węgle martwe do rozpalo-
nych / i jako drwa do ognia / tak czło-
wiek gniwliwy swary pobudza.

22 Słowa podszurwacza iakoby pro-

D stę / a one przerażają aż do wnetrzo-
ści żywota.

23 Jaki gdybyś naczynie gliniane scę-
brem nieczystym chciał ozdobić / tak
wargi nadetę ze złę sercem złożone.

24 Po mowie swę bywa poznany nie-
przyjaciel / kiedy w sercu rozmyśla zdra-
dy.

25 Gdy spusi głos swy nie wierz
mu : bo siedm złości są w sercu iego.

26 Kto pokrywa nienawiść zdradli-
wie / tego złość będzie odkryta przed
rząd.

27 Kto kopa dół wpadnie wń / a kto
toczy kamień obróci się nań.

28 Jezę kłamliwy nie mauię praw-
dy : a wsta sliście czynią zatrącenie.

Wargi na-
detę.Nieprzyja-
ciel.* pokornie
mówi.

* wiele.

Pokrywa-
cy niena-
wiść.Kopający
dół.Jezę kłami-
liwy.

ROZD. XXVII.

Niechłubić
sie z przy-
jacieli rze-
czy.Nie chwał
sie sam.Gniw glu-
piego.
Ecc:22. b 17Karanie iá-
wne.Rany mił-
niwego.* Czł. wiekna
słony y mi-
dom wzgar-
dzi.Iob 8. b 7.
Niestatek.Rady do-
bré.Przyjaciel
stary.Sąsiad bli-
ski.

1 **N**IE chlubi sie
dniem utrzejšy :
A niewiedząc co
przyszły dzień przy-
niesie.

2 Niech cie chwa-
li cudzy / a nie w-
sta twoie : obcy / a nie wargi twoie.

3 Cieszyć się jest kłamie y ważny pia-
sek / ale gniw głupiego nad oboje
cięższy.

4 Gniw nie ma miłosierdzia / ani
nagła zapalczywość / a popedliwość
w zruszonego ducha kto będzie mógł
zstrzymać :

5 Lepšie jest iawne karanie / niż mi-
łość tajemna.

6 Lepšie są rany od miłuiącego / niż
zdradliwe całowania od nienawidzą-
cego.

7 Duszą nasycona podepce plastr
miodu : a dusza głodna y gorzkie przy-
mie za słodkie.

8 Jaki prak przenosząc się z gnia-
zda swęgo / tak człowiek który opu-
sca miejsce swoje.

9 Olętkami y rozmaity wonia wwe-
sela się serce : a dobrými radami od
przyjaciela / dusza się cieszy.

10 Przyjaciela twęgo / y przyjaciela
oyca twęgo nie opuszczaj / a w dom
brata twęgo nie wchódz w dzień kło-
potu twęgo.

11 Lepszy jest sąsiad bliski / niżli brat
daleki.

12 Ucz się mądrości synu mój / a w-

12 weselay serce moje : abyś mógł wra-
gaćemu odpowiedzieć mowę.

13 * Smysłny wyzrawszy złę stry sie :
C małuczy miłuiąc podieli się kłode.

14 Weźmi suknią tego który reczył za
obcego : a za inne weźmi fant od nie-
go.

15 Kto błogosławi bliźniemu swę-
mu wielkim głosem / rano roztawszy
będzie podobny złorzeczącemu.

16 Dąch przez który kápie w dzień ży-
wny / a niewiasta swarliwa są podo-
bni sobie : kto iá trzyma / iakoby kto
wiatr trzymał / y oliwy prawić swę
wołac będzie.

17 Żelazo ostrzy się żelazem / a czło-
wiek zaostrza oblicze przyjaciela swę-
go.

18 Kto strzeże drzewa figowęgo / be-
dzie iadł owoc iego / a kto strzeże Pa-
ną swęgo / wczon będzie.

19 Jaki w wodzie pokazuje się twa-
rze patrzących / tak serca człowie-
czę iawne są mądrym.

20 Piekło y zatrącenie nie bywają ni-
gdy napełnione : tak y oczy człowie-
czę nie nasycone.

21 Jaki probuiz srebro w ogniu / a
złoto w piecu : tak człowiek bywa
probowany wsty chwalecego.

22 * Serce złośnikowe wynajduje zło-
ści : a serce dobre szuka wmiętności.

23 Choćbyś sztukł głupiego w stepie
iako trupy / biąc zwierzechu stapo-
rem : nie będzie odietę od niego glu-
pstwo iego.

24 Pilnie poznawaj twarz bydlá
twoięgo : a mięj staranie o trzódach

* Chytry.

Reczący gł
obcego.wys:10. c 16
Zbynie są
łecanie.* nieprzyjaci-
ni, y nie są
su swęgo.Zena swar-
liwa.wys:19. b 17
* to jest, iako
kiedy kto ch-
ce oliwę w ra-
ku zatri-
mować, wytrę-
cać mu, tak
niewiasty
swarliwe
nie zadržu-
ją.* Czł. wiekna
słony y mi-
dom wzgar-
dzi.* to jest, iako
kiedy kto ch-
ce oliwę w ra-
ku zatri-
mować, wytrę-
cać mu, tak
niewiasty
swarliwe
nie zadržu-
ją.* Czł. wiekna
słony y mi-
dom wzgar-
dzi.* to jest, iako
kiedy kto ch-
ce oliwę w ra-
ku zatri-
mować, wytrę-
cać mu, tak
niewiasty
swarliwe
nie zadržu-
ją.* Czł. wiekna
słony y mi-
dom wzgar-
dzi.* to jest, iako
kiedy kto ch-
ce oliwę w ra-
ku zatri-
mować, wytrę-
cać mu, tak
niewiasty
swarliwe
nie zadržu-
ją.* Czł. wiekna
słony y mi-
dom wzgar-
dzi.* to jest, iako
kiedy kto ch-
ce oliwę w ra-
ku zatri-
mować, wytrę-
cać mu, tak
niewiasty
swarliwe
nie zadržu-
ją.* Czł. wiekna
słony y mi-
dom wzgar-
dzi.* to jest, iako
kiedy kto ch-
ce oliwę w ra-
ku zatri-
mować, wytrę-
cać mu, tak
niewiasty
swarliwe
nie zadržu-
ją.* Czł. wiekna
słony y mi-
dom wzgar-
dzi.* to jest, iako
kiedy kto ch-
ce oliwę w ra-
ku zatri-
mować, wytrę-
cać mu, tak
niewiasty
swarliwe
nie zadržu-
ją.* Czł. wiekna
słony y mi-
dom wzgar-
dzi.* to jest, iako
kiedy kto ch-
ce oliwę w ra-
ku zatri-
mować, wytrę-
cać mu, tak
niewiasty
swarliwe
nie zadržu-
ją.

y korona
(nie trawa)
na wieki, H.

1. Tim: 6. b 8

Boiażń g=
łych, bepie
czeństwo do
brych.
? bepiecary.

Abó, odmie-
nia się czę-
sto kłózą się.

Vbogi krzy-
wdzący ubo-
giego.

Pamięć s-
au.

Vbogi szczę-
ry.
Mgd: 19. a i

Obżerce nie
karmić.

Zbiórnia li-
chwiarów
przechodzą
na cządre,
które nie vbo-
gim wracają
Niesłuchá-
iący zakonu
Zwodzicieli

Nieprzyp-
isy mądrości
swojej bo-
gactw, bo gi-
ła mądrych
jest vbogich.

Pokrywają
cy głosci
swé.

Boić się za-
wsze.

24 twoich: Wo nie zawsze będziesz miał
moc: ale korona będzie dana od na-
rodu do narodu.
25 Otworzyły się łaki / y ukazały się
trawy zielone / y zebrano siano z gór.
26 Owce na pasty twoje / a krowie

na zapłatę pola.
27 Niey dosyć na kózim mleku tu ży-
wności twojej / y na potrzeby domu
twojego / y na pożywienie służebni-
ców twoim.

Przesławać
na swym.

Pan niezbo-
żny jako
lew.

Księża nie
mądré.

Potwarca.

Prostość.

wys: 12. 11.
Ec: 20. d 30.
wys: 13. b 11.
y 20. c 21.
Kredkie zbo-
gacenie.
nie wyda
karania, Heb
wys: 24. 21.
H.

Kradnący
oyca swego
dobrá swé
rozpraszają
czego, H.
Nádetosc.
wymowa,
H.

Dać ubo-
giemu.

Wyznanie y
spowiedź gré-
chów.

ROZD. XXVIII.

N Cieką niezbo-
żny choć go nikt
niegoni ale sprá-
wiedliwy jako
lew smiał / bez
boiażni będzie.

Dla grzechów
ziemie wiele kłózą się / a dla ma-
drości człowieka / y wiadomości tego
co się mówi przedłuż się żywot kłó-
żców.

3 Człowiek vbogi potwarzający v-
bogie / jest podobien dzdżowi gwał-
townému / który głód przynosi.

4 Który odstępuje zakonu / chwala
niezbożnego: który go strzeże / zápa-
lają się przeciw niemu.

5 Zli ludzie nie myślą o sędzi: a
który szuka PANA / obaczycią
wszystko.

6 Lepszy jest vbogi chodzący w pro-
stości swej: a niżli bogaty w drogach
przewrotnych.

7 Kto strzeże zakonu / syn mądry jest /
ale który karmi obżerce / zawstydzá
oyca swego.

8 Kto zbiera bogactwa z lichwy y z
platu: zbiera je szodreńmu na vbogie.

9 Kto odwraca v sy swe aby nie slu-
chał zakonu / modlitwa jego obrzy-
dła będzie.

10 Kto zawodzi sprawiedliwé na złe
droge w wypadku swym zginie: a pro-
ści posiedzą dobrá jego.

11 Człowiek bogaty zda się sobie mą-
dry: ale vbogi roztropny doświad-
czy go.

12 Gdy się radują sprawiedliwi / wiel-
ka jest sława: gdy królują niezbożni
sa wpadki ludzi.

13 Kto pokrywa głosci swe / posze-
ścion nie będzie: lecz kto się spowia-
da / a opuści je / miłosierdzie otrzyma.

14 Błogosławiony człowiek / który

się zawsze boi: a który jest twardego
serca / wezle wpadnie.

15 Lew ryczący y niedźwiedź łakną-
cy: Pan niezbożny nad vbogim lu-
dem.

16 Księża niemające roztropności /
wielu wciśnie przez potwarz: a kto
nie narodził się łakomstwa / dni jego be-
dą przedłużone.

17 Człowieka / który potwarza krew
duś / by też do grobu wcieli / nikt
nie dzierży.

18 Kto chodzi w prostoci / zbawion
będzie: kto przewrotnymi drogami
idzie / raz wpadnie.

19 Kto spráwuje rolę swą / náie się
chleba: lecz kto się próżnowaniem
bawi / będzie syt ubóstwá.

20 Mąż wierny wielce chwalon be-
dzie / lecz kto się przedko chce zbo-
gacić / nie będzie bez winy.

21 Kto ma wzgląd v sadu na osobę /
nie dobrze czyni / ten y dla kesa chleba
odstępuje prawdy.

22 Człowiek który się przedko chce zbo-
gacić / a innym zawrzy / niewie iż nań
przyjdzie niedostatek.

23 Kto strofuje człowieka / wietśa
potym łaskę nasydzie v niego / niżli
ten który łagodnym językiem zwodzi.

24 Kto bierze co v oycá swego ábo v
mátki / a mówi że to nie grzech / jest
towarzystwem meżobóycé.

25 Kto się chlubi y śerzy / wsczyzna
zwady: lecz kto ma nádzienie w PA-
NV / v zdrowion będzie.

26 Kto vfa w sercu swoim / głupi
jest: ale kto mądrze sobie postępuje /
ten zbawion będzie.

27 Kto dać vbogiemu / nie zubożeje:
kto gárdzi prosiącym / będzie niedo-
statek cierpił.

28 Gdy powstała niezbożnicy / tedy
się kryją ludzie: gdy oni zginą / mno-
życ się będą sprawiedliwi.

Kto pokrywa głosci swe / posześcion

nie będzie: lecz kto się spowiada / Tu dosyć tá

śnie mówi o spowiedzi która bywa cztowie-
kowi / a nie samemu tylko Bogu. Bo przed
Bogiem żaden grzechu nie żałai / ale przed
ludźmi / albo dla wstydu / albo dla inşych przy-
czyn / siła ich swoje grzechy taji. A kto taki

jest / nie może być naprostowany : bo kto te-
go naprostuje którego grzechów nie wie ? A
nawlecęcy temi słowy strofnie te / którzy wpo-
mnieni o grzechy swoje / nie chcą ich znać / ale
je pokrywają y przy sie. Num. 5. v. 2.

ROZD. XXIX.

Słowiekowi /
który karzącego
twórczym karciem
wzgardzał / nagłe
zginienie nań
przyjdzie / a nie
przyjdzie tu zdro-
wiiu.

Kiedy sie mnożą sprawiedliwi / be-
dzie sie radowało pospólstwo : gdy
niezbożni władzą wezmą / wzdychając
będzie lud.

Człowiek który miłuje mądrość /
wweśela oycę swego / ale który chowa
wśeteczne niewiasty / utraci mą-
drość.

Król sprawiedliwy wynosi ziemię :
mąż łakomy wyrwoci ją.

Człowiek który łagodnemi a oblu-
dnemi słowy mówi przyiacielowi
swemu / sięć zaśtawia na nogi jego.

Grzeszącego męża niesprawiedli-
wego w wile siodło : a sprawiedliwy
chwalić y weselić sie będzie.

Zna sprawiedliwy sprawę wbo-
gich / niezbożny nie rozumie wnie-
śności.

Ludzie żarzący rozpraszają mi-
łość : a mądry gniew odwraca.

Człowiek mądry bedzieli sie z glu-
pim prawował / choć sie gniewa /
choć sie śmiecie / nie nadyje pokoiu.

Mężowie kławi nienawidzą pro-
stego : ale sprawiedliwi szukają dusze
jego.

Wszystkiego ducha swego pokazu-
je głupi : mądry odkłada y chowa
napotym.

Pan który rad słucha słów kłam-
liwych / wszystkie slugi ma niezbożne.

Wbogi / a ten który pożyczą zabie-

żeli sobie : obudwu PAN oświeca.

Król który sądzi według prawdy
wbogiem : stolica jego będzie na wieki
utwierdzona.

Rozgą y karanie dacie mądrość :
ale dziecię puszczoné na swą wolą za-
wstydza matkę swoją.

Gdy sie mnożą niezbożni / mnożyć
sie będą złości : a sprawiedliwi wy-
żrą ich wpadek.

Cwicz syna twego / a ochłodzi cie / y
da kochanie duszy twojej.

Gdy wstanie prorocтво / rozpro-
szy sie lud : a kto strzeże zakonu / jest
błogosławiony.

Niewolnik nie może być słowy
wkarany : bo rozumie co mówi / a
odpowiadać nie chce.

Widziałeś człowieka przediego
do mówienia : wiecę sie trzeba glu-
pstwa spodziewać niż wkarania jego.

Kto w rostkossy z młodu chowa
sluge swego : potym go dozna kłan-
binego.

Człowiek gniewliwy wzbudza zwá-
dy : a kto jest przedki do gniewu / be-
dzie tu zgrzeszeniu skłonnieszy.

Za pysnym chodź wnieżenie : a po-
tomego duchem ogarnie chwala.

Kto spółkuje ze złodziejem / ma w
nienawiści dusze swoje : słucha po-
przysięgającego / a nie wydać.

Kto sie boi człowieka / przedko wpa-
dnie : kto ma nadzieję w PANU /
podniesion będzie.

Wiele szukał twarzą Pánstwą : a
od PANA wychodzi sąd każdego.

Bzydzą sie sprawiedliwi mężem
niezbożnym : a niezbożni bzydzą sie
tymi / którzy są na prostej drodze.

Syn strzegący słowa / wyjdzie za-
tracenia.

Król spra-
wiedliwy.

Dziecie
swowolné.

Złych ra-
zynienie.

Cwicz syna

Kąnodzie-
ie.

Przedki do
mówienia.

lepsz jest o
glupim ná-
dzieją, niżli
o nim.

Roskosznie
chowający
slugi.

Gniewliwy
czasto grze-
szy, H.

Pysny.
Iob 22. d 29

Spółki ze
złodziejem.

zdrowie swo-
ie. Złodzieja

Bojący sie
człowieka.

Zabiegają-
cy łaski.

szczęść.

Złych y do-
brych nie-
zgoda.

H. G.

ROZD. XXX.

Słowa zgromadzą-
cego syna zwracającego.
Widzenie które powiadał
mąż z którym Bóg jest / y

który Bogiem z nim mieszkającym
wzmocniony rzekł.

Jestem nagłupszy między męża-
mi / y mądrości człowieczej niema-
we mnie.

Nie nauczyłem sie mądrości / a nie

Człowiek
Bogu bliski
ma sie za
glupiego.

Sprawy Bo że nieogaro- nione.	4	nawykem umiactności swiętych. Ktoż wstąpił do nieba y zstąpił? Kto zatrzymał wiatr w rękach swo- ich: Kto zawiązał wody iako w sfa- cie: Kto założył wszystkie kończyny zie- mie: Które jest imię jego: y które imię syna jego/ jeśli wieś?	dzi rodzeni matki swojej/ niech wy- klina krucy od potoków/ y niech ie- wycedzą oseta.	Trzy rzeczy trudne.
Bóg ma syna. czytaj Kuzak 8. v. 22. Słowa Bo że czyste.	5	Wszelka mowa Boża ognista/ tar- cza jest mądrym nadszanie w nim:	Trzy rzeczy są w mnie trudne/ a czwartą zgola niewiem.	Na pannie, albo z panna H.
Psal. 18 c 31. Deut. 4. a 2 y 12 d. 32. Dwu rze- czy prosi od Bogá.	6	nieprzydawać nic do słów jego/ aby cie nie przekonał y nie znalazł klamecz.	Drogi ołowey na powietrzu/ dro- gi wezowey na skale/ drogi okretu w pośród morza/ a drogi meża w mło- dosci.	Pod trzema arży ziemi.
Dwu rze- czy prosi od Bogá.	7	Dwu rzeczy prosiłem w ciebie/ nie odmawiaj mi pókim żyw.	Taką jest y droga cudzołożący niewiasty/ która zjadła/ y wciérając wsta swoje/ mówi: Nie uczyniłam nic złego.	bogatym.
Nieśluśnie. Nie oskarżay sługi niewin- ne.	8	Marność/ y słowa klamliwe od- dal odemnie. Zebrać twa y bogactwa nie dawaj mi: daj tylko potrzeby do żywności mojej: bych snadź nasy- cony nie był przywiedziony do zaprze- nia/ y rzekł: Ktoż jest PAN: albo w bóstwem przycisniony/ nie iął się krasć/ y fałszywie nieprzysięgał przez imię Bogá mego.	Pod trzema rzeczami dży ziemiá/ a czwartą znieść nie może.	Cztery rze- czy máluc- kie namad- b.
Rokucie prze- kłada.	9	Nie oskarżay sługi do Pána jego/ aby cie snadź nie przeklinał/ y wpadł bys.	Pod sługą kiedy króluc: pod glu- pim kiedy się nąie chleba: pod nie- nawistną niewiastą kiedy za mąż po- sła: a pod służebnicą kiedy się zsta- nie dziedziczką po Pániy swojej.	Trzy po- ważnie cho- dzący.
Zydzi.	10	Rodzay/ który oycu swemu zlorze- czy/ y który matce swej nie błogosła- wi.	Cztery rzeczy są máluczkic na zie- mi/ a one są medycie nad medice.	Abomálpá, H. bo żydow skit słowo jest wypłiwé.
Haretycy.	11	Rodzay/ który się sobie zda bydy czysty/ a przecie nie omył się z pluga- stwá swęgo.	Wróćci/ lud słaby/ który gotuje we żniwá żywność sobie: Zaiaczeł/ gmin nie duży/ który czyni sobie w skalach łożysto swoje: Szarancza/ królá niema/ a wszystkie hufcami swe- mi wychodzi.	Trzy po- ważnie cho- dzący.
Zli Chrge. Ścitanie.	12	Rodzay/ który ma wyniosłość oczy/ a powieki ku górze obrócone.	Zur málucy biodra podkajane: y baram: a y królá niema/ kroyby mu się sprzeciwił.	Trzy po- ważnie cho- dzący.
Lakomstwo	13	Rodzay/ który ma miasto zębów miecze/ a żuie trzonowemi swęmi/ a by wyiadał niedźmi z ziemi/ a w bogie z ludzi.	Jest który się głupim pokazał/ skoro wygóre jest wyniesiony: bo by był rozumiał/ zatusiłby był ręką wsta swoic.	Trzy po- ważnie cho- dzący.
Abodiasność żywnia.	14	Piawka ma dwie córce mówiące: Przynies/ przynies.	Zur málucy biodra podkajane: y baram: a y królá niema/ kroyby mu się sprzeciwił.	Trzy po- ważnie cho- dzący.
Oko wręga iść oycu.	15	Trzy rzeczy są nie nasycone/ a czwarta która nigdy nie rzecze/ Do- ść.	Jest który się głupim pokazał/ skoro wygóre jest wyniesiony: bo by był rozumiał/ zatusiłby był ręką wsta swoic.	Trzy po- ważnie cho- dzący.
Persony w koziwie rós- zn.	16	Piekło/ łono białogłowskie/ y zie- mia/ która się nie nasyca wodą/ a o- gień nigdy nie mówi/ Dość.	Zur málucy biodra podkajane: y baram: a y królá niema/ kroyby mu się sprzeciwił.	Trzy po- ważnie cho- dzący.
Oko wręga iść oycu.	17	Oko/ które wręga oycu/ y które gár- ca	Jest który się głupim pokazał/ skoro wygóre jest wyniesiony: bo by był rozumiał/ zatusiłby był ręką wsta swoic.	Trzy po- ważnie cho- dzący.

4 Które jest imię jego y które imię syna jego.]
Tu masz iasne pismo/ iż w Bostwie naswiete-
łym jest różność person Bostich/ ponieważ
tu wspomina imianowicie syná Bożęgo/ y da-
te znać iż do onęgo czasu niewiele ich wiedzia-
ło/ żeby Bóg miał bydy Oycem y syná mieć/
iako też y sam Pan Christus wyznawa mós-
wic. Oycze oznaymił imię twoie ludzóm/
to jest/ żeś ty jest oycem. Ioan: 17. v. 6. Czego
onych czasów było nie oznaymiono. Żydo-
wie y z nimi słowotrzejency wywacala te

słowa swęmi wykładami/ powiadać iż tu
Salomon pyta się o człowieka takim/ któryby
do nieba wstąpił/ y potym z nieba zstąpił/ a
bo któryby wiatry zatrzymał y wody zgro-
mądził/ chcąc wiedzieć kroyby to taki był/ y kto
regoby syná miał. Ale to iasne fałsowanie
pisma/ bo tu Salomon iasnie daje znać iż ani
miedzy ludzmi/ ani miedzy anyoły/ niema
nikogo kroyby to mógł uczynić/ wśatże jest
ten który to wszystko uczynił/ Bóg/ którego i
imienia niewiedzianno ani syná jego. To się po

«to przydać
do Pisma»

6

Kazać może z innych miejsc pisma 6. gdzie takowe pytania opisuje: tak maś Iza: 40. v. 12. Ecl: 1. v. 2. Job 38: v. 8. gdzie się iawnie o Bogu pyta: iako y tu na tym miejscu.

Nie przydaway nie do słów jego. Jakżeż tu przydawania któreby słowo Boże psowało / iakoby rzekł / zupełnie y doskonale choway / co ia rośkazuje. To daie znać: kiedy daley mowi: by cie nieprzekonał y nie znalazł kłamca. Bo nie może bydz nazwan kłamca y fałszerzem / który mając moc od Boga stanowi Ceremonie / które się nie sprzecia

wiać pismu / o czym maś przedtym: Ale on jest kłamca y fałszerzem / który psuje słowa Boże albo przykazania / według zdania swego. Jaki kiedy kto księgi które od Kościoła Bożego są słowo Boże przyieté odziera / albo słowa które wymaznie y wyklada iako chce: albo też Sakramentow umniejsza: w czym heretykowie barzo grzeszą / gdy księgi niektóre słowa Bożego y piec Sakramentow odzmacia: co jest własne kłamstwo y fałszowanie. Czytaj Deut: 4. v. 2.

ROZDZ. XXXI.

1

słowa Lámuelá króla. Widzenie którym go ćwiczyła matka jego.

A

2

Oż miły mój / coż miły żywo: tá mego / coż miły / żądania me?

3

Tuie daway nie wiaśtom maie: ności twoiey / y bogactwo twoich / na zniszczenie królów.

4

Tuie daway królóm / o Lámuelu / nie daway królóm winá: bo tam nie maś żadney tajemnice / gdzie pánwie opilstwo / by snadź nie pili y nie są pomnieu sądów / á nie odmienili spráwy synów vbogiego.

5

Dawaycie sycery smetnym: á wi na tym których serce iest w gorzkości: niech pią y zapamiętań nedze twoiey / á boleści twoiey wieccy niech niewspominają.

6

Otwórz vsta swé niemému / y sprawam wszytkich synów młodzi: otwórz vsta twoie / staż co iest sprawiedliwego / á sądz niedznego y vbogiego.

9

Tuie wiaśte meżna któż znajdzie: daleko y od ofstátecznych gránic céná iey.

11

Vsa w niéy serce meża iey / á kó rzysci nie będzie potrzebował.

12

Odda mu dobrym / á nie złym / po wszytkie dni żywota swiego.

13

Szukała welny y lnu / y robiła do rucipem rąk swoich.

14

Sstała się iako okret kupiecki / zdáleká przywożaca żywność swoie.

15

A w noc wstawiała y dała korzysć domownikóm swoim y pokármy

16

slużebnicam swoim.

17

Oglądała rolę / y kupiła ją / z pożytku rąk swoich nasadziła winnice.

18

Przepasała mocą biodra swoie y zmocniła ramiona swoie.

19

Skosztowała / y wyjrzała że dobre iest kupiectwo iey / nie zgásnie w noc y káganiec iey.

20

Ręce swa sściagnęła do mocnych rzeczy: á pálce iey wiele wrzéciono. Ręce swa otworzyła vbogiemu / á dłonie swé sściagnęła ku niedostatecznému.

21

Tuie będzie się bała domowi swému zimná smięznego: bo wszyscy domownicy iey mają po dwu sukniach.

22

Obicie sprawiła sobie / bisior y sárlat odzienie iey.

23

Snączny iest mąż iey w rádzie / gdy wsiedzie miedzy stárzszymi ziemié.

24

Rąbek vrobiła / y przedała / y pás podała Chánanczykowi.

25

Moc y ochedoństwo vbior iey: y sınıac się będzie czasu potomnego.

26

Vsta swé otwarza mądrości / á zakon miłosierdzia na ięzyku iey.

27

Vpátrowała sścieżki domu swego / á chleba próznując nie iadła.

28

Porostáli synowie iey / y szesliwa stawali / mąż iey / y chwalił ją.

29

Wiele córek zebrało bogactwa / tys przewyszyła wszytkie.

30

Onylna wdzięczność / y marna iest piekność: niewiaśta boiąca się Boga tá będzie chwalona.

31

Daycie iey z owoców reku iey: á niech ją chwala w bramách czyni iey.

«synu»

«którgom
Boga yprosi-
ła»

«dróg swo-
ich, H.
Nie dawac
niewiaśtom
maietności
Ani królóm
winá»

«Mów gá si-
rolami.
«który o się
mówić nie
smie, ábo nie
może»

«nád perły,
H.
Chwała me-
żney niewia-
sty»

«chętnie w
koniá swemi,
H»

«roboty, G»

«kądziele, H»

«Kobierce, H
wzomysła»

«ábo, rąntu-
chy»

«w zgro-
maczeniach lu-
di»

EKKLESIASTES,

który Zydowiezowi קהלת

Koheleth.

ROZDZIAŁ I.

Owa
Ekle-
asta / syna
Dawido-
wego / kó-
lá Jerozo-
limskie.
Nar-
ność nád

márnościami / rzeki Ekleziastes :
márność nád márnościami / y wszy-
tko márność. Co więcej ma cz. o-
wież ze wszytkich prace swę / która sie
práanie pod słońcem : Rodzay prze-
miana / y rodzaj nadchodzą : á ziemia
náwieki stoi. Słońce wschodzą y za-
chodzą y wraca sie do miejsca swego :
y tam znówu wschodzi / y krąży przez
południe / y stania sie ku północy :
przechodząc wszytko wokoło idzie
wiatr y nawraca sie do okęgów swo-
ich. Wszytkie rzeki wchodzą do mo-
rza / á może nie wylewa : do miejsca
z którego wyszły rzeki wracają sie aby
znówu ciekły. Wszytkie rzeczy tru-
dne / nie może ich człowiek wymówić.
Nie nasycia sie oko widzeniem / ani sie
ucho nápełnia słyszeniem. Coż jest co
było : toż co potym będzie. Coż jest
co sie stało : toż co sie stanie. Nie

niemasz nowego pod słońcem : y nie-
może nikt mówić : Oto to jest nowe :
już bowiem uprzedziło w wiekach
które były przed nami. Nie masz pa-
mięci pierwszych rzeczy / ale ani tych
które potym będą / nie będzie pamię-
tki y tych / którzy ná końcu będą. Ja
Ekleziastes byłem królem Izrael-
skim w Jeruzalem / y wymyśliłem w
sercu moim szukać y dowiadować sie
mądrze o wszytkim co sie dzieje pod
słońcem. (Te zabawki nagoża dał
Bóg synom człowieczym / aby sie iz-
bawili.) Widziałem wszytko co sie
dzieje pod słońcem : á oto wszytko
márność y utrapienie ducha. Prze-
wrotni z ciężkością bywają nápra-
wieni / á głupich jest poczet nieprze-
czony. Mówilem w sercu moim /
rzekąc : Otóm sie stał wielkim / y
przeszedłem mądrością wszytkie kto-
rzy przedemną byli w Jeruzalem : á
serce moje widziało wiele rzeczy mą-
drze y nauczyłem sie. Wdalem ser-
ce moje abyich poznał mądrość y v-
miecietność / y błędy / y głupstwo : y
doznałem że y w tych jest praca y v-
trapienie ducha. Tym że w wielkiej
mądrości wiele jest kłopotu : á kto
przyczynia vmiecietności / przyczynia y
pracey.

Wszystkich
rzeczy wy-
bádanie tru-
dne.

Ábo, prze-
znosć.

ROZDZIAŁ II.

Owilem ja w
sercu moim : Póy-
de á rospuścze sie
w rostkach / y be-
de zająwał dobrą.
Widziałem / że y
to jest márność.

Smiech poczytałem za ból á do
wesoła rzekłem : Co sie darmo zwo-
dziej : Wysłilem w sercu swoim á-
bych zawściągnął od winá ciało mo-
je / abyich serce své przeniósł ku mą-

drości / á vchronił sie głupstwá : á-
bych obaczył coby było pożyteczne
go synom ludzkim : coby czynić po-
trzeba pod słońcem / przez wszytkie
dni żywota ich. Rozwiemożyłem
dzieła moje / nábudowałem sobie do-
mow / y náśadziłem winnic. Náczy-
niłem ogrodów y sádów / y násczepi-
łem w nich drzew rodzących wosłakie-
go. Nábudowałem sobie stáwów /
dla odwilżania láśów drzew rodzą-
cych. Nábyłem sobie slug y służe-
bnic / y miałem czeladź wielką : stá-
dą też / y wielkie trzody owiec nádes-

Każnoście
to jest Sála-
moná.

Márności
opisuje.

Nic nowe-
go pod słoń-
cem.

W dostát-
ku rosko-
sy, y bo-
gactw, w ku-
dowaniu, y
w pracy o-
koło nich
jest pró-
żność y u-
trapienie
serca.

Wybranie
biaległowy z
płonu, H.

Ża żiał
mój.

Madry, jest
na wś. m. o.
pátrzy.
Niz: 8. a 1.
Przy: 17. d 24
zg. nienie.

z. 8. 10.

Powściągl-
wość od wi-
ni.

Ze wszytkie
rzeczy cza-
su swego
przychodzi
y odchodzi

8 wszytkie którzy przedemną byli w Je-
ruzalem. ¹ Zgromadziłem sobie srebro
y złoto / y mądrości królów y
krain : sprawilem sobie śpiewaki y
śpiewaczki y rostkossy synów człowie-
czych / kubki y czasę na służbę do na-
9 lęwania winy. ² A przeszedłem bogas-
ctwo wszytkie / którzy przedemną byli
w Jeruzalem : mądrość też została
10 zemną. ³ A wszytko czego żądały oczy
moje / niebionilem im : a nim odma-
wiał sercu memu / aby nie miało uży-
wać współactw rostkossy / y Kochać się
w tym / com był zgotował : a mialem
to ⁴ za czasłkę swoje / gdy bych żążył
11 prace swoje. ⁵ A gdy m sie obrócił ku
wszytkim dziełom / których naczyniły
rece moje : y ku robotom / w których-
12 em sie próżno pocit : obaczyłem we
wszytkich marnosć y wdreczenie my-
śli / a iż nic nie trwa pod słońcem.
13 ⁶ Przeszedłem abych oglądał mądrość
y głupstwa y śaleństwa. (coż jest rze-
klem / człowiek / aby mógł nasłado-
14 wać króla stworze swego ?) ⁷ A oba-
czyłem iż tak dalece mądrość prze-
chodzi głupstwo / iako różna jest swia-
15 tłość od ciemności. ⁸ Mądrego o-
czy są w głowie tego : głupi w ciem-
ności chodzi : y poznałem iż iednakie
16 jest obu ⁹ dokończenie. ¹⁰ A rzekłem w
sercu swym. Jesli jedno będzie y glu-
piego y moje ¹¹ dokończenie / coż mi
pomozie żem sie więcej o mądrość
starał y rozmawiając z sercem swo-
im / obaczyłem że y to jest marnosć.
12 ¹² Nie będzie bowiem pamięci tak
mądrego iako y głupiego na wieki / a

potomne czas y zapomnieniem wszy-
tko zároveň pokryje : wmięra wezo-
17 ny / takżeciało niewczony. ¹³ A dla te-
goż omierzył mi żywot mój / widząc że
wszytko złe jest pod słońcem y wszyt-
ko jest marnosć y vtrapienie ducha.
18 ¹⁴ Wzydziłem sie zaś wszytką pracą
moją / którąm pilnie pracował pod
słońcem : gdyż mam mieć dziedzicę
19 po sobie / o którym niewiem iesli ma-
dry abo głupi będzie / y ma panować
w pracach moich / w którymchem sie
pocit / y kłopotalem sie. a iestże co tak
20 marnego ? ¹⁵ A przetożem przestał y od-
mówiło serce moje więcej pracować
pod słońcem. ¹⁶ Bo gdy długi pracuie
21 w mądrości y wmiętności y w pilny
starániu człowiekowi próżniącemu
zostawuie nabycie : y to tedy marn-
22 osć y nieszczęście wielkie. ¹⁷ Bo coż za
pożytek człowiekowi ze wszytkiej pra-
cy jego / y z wdreczenia ducha / którym
23 sie męczył pod słońcem ? ¹⁸ Wszytkie
dniego bolesci y nędze są pełne / ani
24 w nocy sercem odpoczywa : wiec y to
nie jest marnosć ? ¹⁹ Iżali nie lepiej
jest iesć y pić / y okazać duszy swej do-
brą pracę swoją y y toć iest z reki
25 Bóżej. ²⁰ Któż tak używać / y rosko-
26 sy żążywać będzie iako ias ? ²¹ Czowie-
kowi / który jest dobry przed oczyma
iego dał Bóg mądrość / y naukę y
wesele : lecz grzesznemu dał frasunek
y zbytnią pracę / aby przyczyniał y
zbierał / a potym dał temu który sie
Bogu wpodobał : wśakże y to iest
marnosć / y próżne myśli vtrapienie.

Marnosć
jest robić
na dziedzicę
o którym
niewieś iá-
ki będzie.

3 Abych zawściągnął od winy ciato moje
Insy tak wykładają : Abych przyciągnął
do winy ciato moje. Bo i słowa żydowskié
warpliwé są / mogą sie rozinąć wykładac/
to iest / abo winem / abo do winy / abo od wi-

na. Wśakże sama rzecz pokazuje / iż ma byc
od winy / a nie do winy / iako chce Żydey /
bo przydaje zaraz mówiac : Abych serce swe
przemiot ku mądrości / dla tego wymyślił po-
wściągać od winy / ciato swoje.

ROZDZ. III.

1 Wszytkie rze-
2 czy mają czas / a
3 swym zamierzony
biegem prze-
mienia wszytko pod
słońcem. ¹ Czas
rodzenia / y czas
wmięrania / czas szczepienia / y czas
wyrwywania tego co szczepiono. ² Czas
zabicia / y czas leczenia / czas rozwa-

4 lania / y czas budowania. ³ Czas płá-
kania / y czas smiania. Czas narzędzia-
5 nia / y czas tancowania. ⁴ Czas roz-
rzucania kamieni / y czas zbierania.
Czas oblapienia / y czas oddalania
6 sie od oblapienia. ⁵ Czas nabywa-
nia / y czas vtracania. Czas chowa-
7 nia / y czas odizucania. ⁶ Czas darcia /
y czas ssywanía. Czas milczenia / y
8 czas mówienia. ⁷ Czas milowania / y
9 czas nienawidzenia. ⁸ Czas wojny /
10 y czas pokoju. ⁹ Coż więcej ma czło-

11 wieść z prace swej: Widziałem w
dreczenie które dał Bóg synom czło-
wieczym/aby się ciągneli w nim. W-
szystko uczynił dobrze czasu swego/ a
świat podał rozbiéraniu ich/ aby nie
12 znalazł człowieka sprawy której uczynił
Bóg od początku aż do końca. A
poznałem że niemaś nic lepszego/
13 iako weselić się/ a czynić dobrze za ży-
wota swego. Każdy bowiem czło-
14 wiek który je i pije/ i widzi dobra z
prace swojej/ to dar Boży jest. Do-
znałem iż wszystkie sprawy które Bóg
uczynił/ trwają na wieki: nie możemy
im nic przydać ani wycić/ które Bóg
15 uczynił/ aby się go bano. Co tuż by-
ło/ to i teraz jest: co będzie/ iuż było.
A Bóg odnawia co przeminęło.
16 Widziałem pod słońcem na mie-
scu sadu/ niebożność: a na miejscu
17 sprawidliwości/ nieprawość. A rzę-
ktem w sercu swoim: Sprawiedliwe-

18 go i niebożnego Bóg sądzić będzie/ y
czas każdej rzeczy tedy będzie. Rze-
ktem w sercu synom ludzkim/ aby ich
Bóg doświadczyt/ y okazał że są be-
19 szkami podobni. Przetoż iednakię
jest dokonczenie człowieka y bydła/
y równy stan obojga: iako umiera
człowiek/ tak y dno umieraia y iedna-
20 ko tchnie wszystkie/ y nie ma człowieka
D nie wiecący nado bydła: wszystko podle-
gło marności/ y wszystko idzie na ie-
dno miejsce. Z ziemi są wycinioné/
y w ziemi się iednako obracają.
21 Któż wie iesli duch synów Adamo-
wych wstępuje w góre/ a iesli duch
22 bydla wstępuje na dół? A obaczy-
tem iż nic lepszego/ iedno weselić się
człowiekowi w czynkach swych/ a
iż to jest działiego. Bo któż go przy-
wiedzie/ iżby poznał to co po nim be-
dzie?

rozumiemy
śmierci cie-
lnę.

Abó naprá-
wnie, H. py-
ta się o tym.

Dusza nie-
śmiertelna.

21 Któż wie iesli duch synów Adamo-
wych wstępuje w góre. Mówi tu Salomon w perso-
nie głupich ludzi/ którzy widzą/ iż iednako
ludzie giną iako y bydła/ ledwo wierzą aby
dusza miała być nieśmiertelna. Jakoby tak
rzekł: A widzę takowych iest/ którzyby my-
ślili/ iż duch człowieka idzie do Boga/ aby

od niego był sądzony/ a duch bydla idzie na
dół/ to iest obraca się w ziemi/ z której wzie-
ty iest. Bo iż to dobrze Salomon wiedział y
niewatpił o tym/ czytamy mżey 12. v. 7. gdzie
iśmienni słowy wyznawa: Iż duch człowieka
czy wraca się do Boga który go dał.

ROZDZ. III.

Brociłem się
do innych rzeczy/
y wyszalełem po-
twarzę którą się
działa pod słoń-
cem/ y iży niewin-
nych a żadnego
pocieszyciela/ y nie mogą się sprze-
wić gwałtowni ich/ nie mając żadne-
go pomocnika. A chwaliłem wie-
2 cę umarłe niżli żywe: a miałem za
3 szczęśliwego nado obudwu/ który się
jeszcze nie narodził/ ani wiedział zleg/
4 które się dzieje pod słońcem. Jeszcze
przypatrzałem się wesołakim pracam
ludzkim/ y zabiegi obaczyłem że pod-
legły iest zażdrości ludzkiej: y w tym
tedy marność iest/ y praca zbyteczna.
5 Głupi składa race swoje/ a ięciato
6 swoje/ mówiąc: Lepsza iest iedna
7 garsć spokoim: niż obie race pełne
z praca y z wdreczeniem myśli. Przy-
patruię się znalazłem y drugą marn-

8 ność pod słońcem. Jest ieden/ a nie
ma drugiego/ ani syna ani brata: a
wždy pracować nie przestaje/ a nie
mogą się nasyścić bogactwem oczy ię-
go: y inie myśli/ mówiąc: Komuż
praca/ a pozbawiam dusze moje
dobre. W tym też iest marność y zle v
9 dreczenie. Lepiej tedy dwiema bydź
spółem/ niż iednemu: a bowiem ma-
10 iza pożytek z swego towarzystwa: ię-
C sli ieden wpadnie/ drugi go podeprzy-
e. Biada samemu: bo iesli wpadnie/ nie
ma ktoby go podniósł. Jesli dwa
11 spać będą/ zagrzej się ieden od dru-
giego: ieden iako się zagrzej: Jesli
12 też kto przemoże iednego/ dwa się mu
zastawiają/ snur troisty nie łatwo się
13 przerywa. Lepšie iest pachole wbo-
gie a mądre: niżli król stary a głupi/
który nie umie opatrzyć na przysz-
14 czas. Ze czasem drugi z więzienia y
z oków wychodzi na królestwo: a dru-
gi wrodziwszy się królem/ zostawa że-
15 brakiem. Widziałem wszystkie żywio-
ce pod słońcem/ chodzące z mło-

Niemając
potomka,
skarby gnie-
ra.

Nieżywam
nie dobrego.

Pożytek to-
warzystwa.

Królów y
królestwo
marność.

Stające mło-
dziancy w-
sóbemu.

Marność
praca te
pobuduje y
nie winnych
nieszczęścia.

Dowcip za-
głoszć pod-
legły.
Trawi.
Głupi w
próznowa-
niu żyje.

*przed kró-
lem, y ieg^o sy-
nem.*

16 dzieńcem wtorym / który ma nastać
po nim. ¹ Niezliczona liczba jest lu-
dzi wszytkich którzy byli ² przed nim :
a którzy potym będą nie będą sie we-
selić z niego. Ale y to marność / y v-
17 trapienie ducha. ³ Strzeż nogi two-

ięy gdy idziesz do domu Bożego / a
przybliżysz sie abyś słuchał. Daleko
bawiem lepsze jest posłuszeństwo / ni-
żli ofiary głupich / którzy nie wiedzą
czego z tego czynią.

*Lepšie jest
posłuszeń-
stwo.
1. król. 15. c. 22
Osee 6. c. 6*

ROZDZ. V.

A JE mów nie
nie rozmyślnie / a
niech nie będzie
serce twe przedtę
na wymowienie
słowa przed Bo-
giem. Bóg bo-

wiem na niebie / a ty na ziemi : przeto
2 niech będzie słów twoich mało. ¹ Za
wielkim staraniem syny idą / a w wielo-
3 morostwie głupstwo sie nabydzą. ² Je-
śliś co słubił Bogu / nie omieszkajże
spełnić : Abowiem nie podoba sie mu
niewierna a głupia obietnica / ale
4 cokolwiek słubił / odday. ³ A daleko
5 lepszy jest nie słubować / niżli po słu-
bie obietnicę nie spełnić. ⁴ Nie da-
way wstóm twoim abyś o grzech
przypisał cięło twoie / ani mów
przed aniołem : ⁵ Ciemaj się opatrzo-
ści / byś znał Bóg rozgniewawszy sie
na morze twoie / nie rozprószył wszy-
6 tkich spraw rąk twoich. ⁶ Gdzie wie-
le snów / wiele marności / y mowy nie-
7 zliczone. Ale ty Boga sie bój. ⁷ Jesli
wyżrą potwarzy na wboję ludzi / y
gwałtowne sądy / y wyrócenie spra-
wiedliwości w królestwie / nie dźwawię
sie takowey sprawie : Bo nad wyso-
8 kięgo jest wyszy drugi / a nad tę ięszce
9 są dudy zwierchniey / a nad tę ięszce
wszytkiey ziemi król roztazuje
10 sługacy. ⁸ Łakomy nie nasyć sie
pieniędzy / a kto miluje bogactwa / nie

10 weźmie z nich pożytku : przetoż y to
jest marność. ⁹ Gdzie jest wiele ma-
ietności / wiele y tych którzy ie trawia.
11 A coż za pożytek Pami z tego / iedno
iz widzi bogactwa oczyma swemi :
12 ¹⁰ Wdziejny jest sen robicemu / cho-
cia mało / chocia wiele zię : lecz na-
sycenie bogatego spać mu nie dopu-
13 seza. ¹¹ Jest y druga niemoc bärzo zla /
którem widział pod słońcem : bogac-
14 twa zachowane na złe Pána swęgo.
15 ¹² Gine bawiem w złym vtrapieniu /
vrodził syna / który będzie w wielkim
16 vbośtwie. ¹³ Jako wyszedł nagi z
żywota matki swęy / tak sie wróci :
17 a nie weźmie z sobą z prace swo-
18 ię. ¹⁴ Żalosna zgola niemoc iako przy-
szedł / tak sie wróci : Cóż tedy mu po-
19 moze że na wiatr pracował : ¹⁵ po w-
szytkie dni żywota swęgo iadal w cie-
mności / y w frásunku wielkim / y w
20 kłopotie / y smutku. ¹⁶ Przetoż to zdá-
lo mi sie bydź dobrze / aby człowiek
21 iadł y pił / y używał wesela z prace
swęy którą sam pracował pod słoń-
cem / w liczbie dni żywota swęgo / któ-
22 ré mu Bóg dał : y to jest dzieł tego.
23 ¹⁷ A każdemu człowiekowi / któremu
Bóg dał bogactwa y maietności / y
24 moc mu dał aby iadł z nich / y używał
czystki swięy / y weselił sie z pracy
25 swięy : toć jest dar Boży. ¹⁸ Bo nie
wiele będzie pamiętał dni żywota
swęgo / iz Bóg zabawił roztokami
serce ięgo.

*Bogacz pod-
czas zbiera-
pieniędzy
na swe złe.
Iob 20. c. 20.
Iob 1. d. 21.
1. Tim. 6. b. 7*

ROZDZ. VI.

A JEft y drugie złe
którem widział pod
słońcem / a iście cze-
2 stę v ludzi. ¹ Mąż
któremu Bóg dał
bogactwa / y maie-
tności / y sławę / y nie

schodzi niwczym duszy ięgo we wszy-
tkim czego iedno żada : lecz mu Bóg

3 nie dał téy mocy aby pożywał z tego /
4 ale człowiek obcy ono pożyje. Toć
5 jest marność y niedza wielka. ² Jesliby
6 kto spłodził sto synów / y żyłby wiele
7 lat / y miałby wiele dni wieku / a dusza
8 by ięgo nie wżyła dobra maietności
9 swięy / y niemiałby pogrzebu : o tym
10 ia powiadam / iz lepszy jest martwy
11 plod niżli on. ³ Abowiem próżno
12 przyszedł / y idzie do ciemności / y zá-
13 miętaniem zgładzone będzie imię ięg.

*O Bogu y
opatrności
ięgo niema-
my nic nie-
bacznie mó-
wić.*

*Słuby pe-
nić.*

Wiadomości

*Niedziwo-
wać sie ubo-
gich ucifnie-
niu / gdyż
niesprawie-
dliwi mają
sędzięgo.*

*To jest, któ-
ra mu służy.
Mizerny ży-
wor lako-
męgo.*

*Nedżna jest
marność la-
komęgo / któ-
ry ani w po-
trzebie nie-
śmię uży-
wać dobra
nabytęgo.*

5 Nie widział słońca / ani poznał ró-
6 zności dobrego y złego. ² A choćby
żył przez dwa tysiące lat a nie żył
7 dobia: ³ ażaz nie do iednego miysca
wszystko idzie? ⁴ Wszystko praca czo-
8 wiecza w wsciech iego: lecz dusza
iego nie będzie nasycona. ⁵ Coż ma
wiecey mądry nad głupiego? a co w-
bogi? iedno aby tam siedł gdzie jest

żywot. ⁶ Lepiej jest widzieć to cze-
gos żadał / niżli pragnąc czego nie
maś. Alecy to marność / y dumá du-
10 chą. ⁷ Który ma bydź / już nazwano
jest imie iego / y wieczya że jest czo-
wiek / y nie może prawować sie w sa-
11 du z mocniejszy nadeń. ⁸ Wiele jest
słów / y wielka w gadaniu mąga pro-
żność.

ROZDZ. VII.

1 **A**ż potrzeba
człowiekowi su-
kac rzeczy wiet-
szych nad sie /
gdyż niewie co
mu jest pożytecz-
no w żywocie ie-
go / w liczbie dniów pielgrzymowa-
nia iego / y w czasie który iako cień
przemina? Albo kto mu oznaymie
może co będzie po nim pod słońcem?

2 Lepiej jest imie dobrze niżli masci
drogiey / dzień śmierci niżli narodze-
3 nia. ⁴ Lepiej iść do domu żalobne-
go / niżli do domu godownego: Bo w
onym przypomina sie koniec wsyt-
kich ludzi / a człowiek żywiący rozmy-
4 śla co ná potym będzie. ⁵ Lepiej jest
gniew niżli śmiech: Bo przez smu-
tek twarzą poprawi sie wmyśl prze-
5 stepnego. ⁶ Serce mądrych gdzie
smutek jest: a serce głupich kiedy we-
6 scelę. ⁷ Lepiej jest dąć sie kłóć mę-
drému: niżli dąć sie osukać po chle-
7 bówi głupich. ⁸ Bo iaki trzask
cierzenia pod kotłem gorącego: tak
8 ki śmiech głupiego: ale y to marn-
9 ność. ¹⁰ Porwarz frásunie mądrego / y
straci moc serca iego. ¹¹ Lepiej jest ko-
niec modlitwy niż początek. Lepiej
12 jest cierpliwy niż chępliwy. ¹³ Nie
bądź ku zagniewaniu przedki: Bo
gniew w zánadzi głupiego odpoczy-
14 wa. ¹⁵ Niemów: Co mniamaś za przy-
czyną jest / że pierwsze czasy lepsze by-
ły / niżli teraz / szbo głupie jest takowe
pytanie. ¹⁶ Pożyteczniejszy jest mę-
drosć z bogactwem / y więcej poma-
17 ga tym którzy widzą słońce. ¹⁸ Jako
bowiem broni mądrość / tak też bro-
niá piemiądze: lecz to ma nadzwysz
19 wmiętność y mądrość / że dają ży-
wot temu który ie ma. ²⁰ Przypatrz sie

15 sprawom Bożym / iż żaden nie może
poprawić / którego on wzgardzi. ¹⁶ W
dzień dobry żążyway dobia / a strzeż
sie dnia złego. Bo iako ten / tak y on
wczynił Bog / aby nie nálażł człowiek
przeciw iemu żalob sprawiedliwych.
16 Tom też widział za dni marności
moiey: Sprawiedliwy ginie w spra-
wiedliwości swojej: a niebożny dłu-
17 go żyć we złości swojej. ¹⁸ Nie bądź
názbyt sprawiedliwym ani mądrym
wiecey niż potrzeba: abyś nie zgłu-
18 piał. ¹⁹ Nie czyni bázno niebożnie: a
ni bądź głupim / abyś nie wmarł cza-
19 su nie swego. ²⁰ Dobrze jest wspomá-
gac sprawiedliwego / ale y od niego nie
odciągay ręki twoiey: bo kto sie Bo-
20 gá boi / nie zániedbawa. ²¹ Ma-
drosć wiecey vmacnia mądrego / niż-
21 li dzieściec książąt którzy są w mie-
ście. ²² Niemáś bowiem sprawiedli-
wego ná ziemi / któryby czynił dobrze
22 a nie grzeszył. ²³ Ale y do wsytlich po-
wieści które sie mówią: nie przykła-
day serca twego: abyś snadź nie w-
23 slyszal slugi twego zlorzeczącego to-
bie. ²⁴ Wiele bowiem sumnienie twoie /
24 żeś y ty często zlorzeczył drugim. ²⁵
Wszystkiégom doświadczal mądro-
ści: ²⁶ mówilem: Będzie mądrym: a
ona daley odstąpiła odemnie. ²⁷ Dale-
25 ko wiecey niżli była: y głęboka gle-
26 bia / kto iż nájdzie? ²⁸ Obeyzralem
wsytko mysla moia / abych wiedział y
wważal / y szukał mądrości y rozumu:
27 a iżbych poznał niebożność głupie-
go / y błąd nie rozumnych: ²⁸ y dozna-
lem iż niewiastá goręczyysza jest niżli
śmierć / która jest siódmą łowców / a
28 serce iey niewod / rece iey są petá.
Kto sie Bogu podobá / wybiega sie
od niey: ale kto grzeszny jest / będzie
od niey poiman. ²⁹ Otóm tego doznał
(człk Ekklesiastes) iednego po dru-
29 gim / abych nálażł pewną rzecz. ³⁰ Kto

Wszystko idzie
do wsi, H.
chuci, abo
chciwosci.

Marność
jest szukać
rzeczy wys-
szych nad sie

Corazę o
bić. ²¹
Przy: 22, 21.

Frásunek.
Przez zafra-
sowanie swa-
ry.

Posledniey
se czasy
gorse.

Mądrość z
le

czasy weso-
lego bądź we-
si.

Zbytne w-
sprawiedli-
wienie.

Wspoma-
gając iedne-
go, nie opu-
szaj dru-
giego.

Wszyscy
grzeszą.
3. kró: 8. c 46
2 Par: 6. g 36
Pmy: 20. b 9
Wiele trze-
ba przegła-
dać.

Niebezpie-
czne towa-
rystwo z
niewiastą.
śiści, H.

Człowiek
od BogaSprawiedliwi
podobać gra-
szo.

Mód: 2. 114

Że moc twa
czy jego zmie-
ni się.Niemożę się
uchronić s-
mierci.Ciężliwo-
ścią Bożą.Zaden nie-
wie iestliet
godzien mi-
łości bożej

rezy ieszcze szuka dusza mola / a nie na-
lazlem. Meza iednego prawego z ty-
siacat lecz niewiasty ze wsech nienaz-
lazlem. Tylkom to nalaz / ze Bog

wczynil czlowieka prawego / a on
sie sam wdal w niezliczone gadki.
Broz taki iest iako madyr : a kto
umie rozwiązanie slowa :

proszym
stworzony.Bóg człowie-
ka dobrym
czynił.zli się go-
rą.Dobrym się
złe dziecie, a
złym dobrzeSpraw Bo-
żych przy-
czynę ba-
dąc się nie
mam.

ROZDZ. VIII.

Młodość czło-
wieka świeci się
na twarzy jego /
a namocniejszy
zmieni oblicze ie-
go. Ja strzeżę
wstę królewskich /
i przykazania przysięgi Bożej. Nie
stąpiay się odyś od obliczności ie-
go / ani trway we złym weznie : bo
wszystko / co chce uczyni : A mowa
iego pełna iest mocy / ani mu żaden
rzec może : Przecz tak czynisz : Kto
strzeże przykazania / nie wina się
z niego. Czas y odpowiedź rozumie
serce mądrego. Każdey sprawie iest
czas y pogoda / a wielkie czlowieczę
wtrąpienie : Bo niewie przestych / a
przystych od żadnego się postać nie
dowie : Nie iest w czlowieczey mo-
cy zabronić ducha / ani ma mocy w
dzień śmierci / ani mu dopuścić odpo-
czynąć gdy nadchodzi wojna / ani zbá-
wi niebożność niebożnego. Wszyt-
ko to obaczyłem / y wdałem serce swe
na wszystkie weznie / które się dzieją
pod słońcem. Czasem panuje czło-
wiek nad czlowiekiem / na swe złe.
Widziałem niebożne pogrzebione /
któzy ieszcze póki żyli / na miejscu swie-
tym byli / y chwalono je w mieście / iá-
ko w wezniekach sprawiedliwe. Ale y
to marność iest. Bo iż nie rychło

C wydaty dekret przeciwko złym / bez
żadney boiażni synowie czlowieczey
broia złości. Wszakże grzesznik zga-
dza / że skotroć złość czyni / a ciężliwie go
czekają : tam poznał / iż tym dobrze
będzie / którzy się Bogą boia / któ-
rzy się wstydzą twarzy iego. Nie
iest dobrze niebożnemu / y dni ie-
go nie przedłużają się : ale niech prze-
mądra iako cień którzy się nie boia o-
blicza PANSKIEGO. Jest y du-
ga marność / która się dzieje na ziemi /
iá sprawiedliwi / którym się złe wie-
dzie / iáoby weznie niebożnych w-
czynili : y są niebożni / którzy są tak
bezpieczni / iáoby mieli weznie spra-
wiedliwych. Lecz y to mam za na-
wietszą marność. Chwalilem tedy
wesele że niemam nic lepszego czło-
wiekowi pod słońcem / iedno iest y
pić / a weselić się / a iż to tylko z soba
weźmie z pracy swey we dniach ży-
wota swego / które mu Bog dał pod
słońcem. A wdałem serce swe aby mi
poznał mądrość / y rozumiał zaba-
wienie które iest na ziemi : iest czło-
wiek / któremu we dnie y w nocy sen
na oczach nie postoi. A zrozumia-
łem / iż wszystkich weznieków Bożych
żadney przyczyny znaleźć czlowiek nie
może / które się dzieją pod słońcem :
a im więcej pracuje szukać / tym
mniej nabywa : choćby też mówił
madyr / że wie / nie będzie mógł na-
leść.

ROZDZ. IX.

Szytkom to rozważał w
sercu swoim / abych pa-
ni rozumiał : są sprawi-
wi y madyry / a weznie ich

są w rece Bożej : a przecie niewie czło-
wiek iestliet miłości / czyli nienawiści
godzien : ale wszystkie rzeczy na przy-
stę czas zachowane są niepewne / prze-
to że wszystko iednako przychodzi na
sprawiedliwego y niebożnego / na do-

bięgo

bżęgo y ná złęgo ná czysztęgo y nieczy-
stęgo ná czynięcęgo ofiary y gárdz-
cęgo imi. Jáko dobry ták y grzēšny :
iáko krzywoprzysięzá ták y ten który
prawdziwie przysięga. ° To iest na-
gorzsa ze wšytkiego co sie dzieie pod
słóncem / że sie iednáko ze wšytкими
dzieie. prze co y serca synów człowię-
czych nápełnia sie złości y wzgárdy
w swym żywocie / á potym doprowá-
dzeni będą do piekła. ° Niemáš za-
dnęgo któryby záwšę żył / y któryby o
tym nádzieie miał : lepšy iest pies ży-
wy / á niżli lew zdechły. ° Wo żywizcy
wiedzą iż vmrzeć máig : lecz vmárli
nie wiecéy niewiedzą / áni dáleý máig.
° Zapláty : gdyž pámiatka ich przysła
wzápámiętanie. ° Niłość tež y niēna-
wiść / y zazdrości pospolu zgineły / áni
máig częsci ná tym swiecie / y w v-
czynku który sie dzieie pod słóncem.
° Idźże tedy / á iedz chléb swój z wese-
lem / á piy wino své z radością : bo
sie uczynki twoie Bogu podobáig.
° Ná káždy czas niech będą "białé"
šaty twoie / á oleiek niechay nie scho-
dzi z głowy twoięy. ° Záżyway żywo-
tá z žoną która miluieš / po wšytkie
dni żywotá niešťáteczności twoięy /
któréć dáné są pod słóncem przez w-
šyték czas márnosti twoięy : bo to
iest dział w żywocie y w pracę twęy /
która prácuieš pod słóncem. ° Cokół

wiek czynić może ręką twoją / wstawi-
cznie czyn : bo ani sprawy / ani rozu-
my / ani mądrości / ani wmiętności
nie będzie w piekle / gdzie się ty kła-
piś. ° Wbiadłem się ku drugiemu / y
widziałem pod słońcem / iż ani pie-
dlich jest bieg / ani męznych wojná /
ani mądrych chléb / ani wczonych bo-
gactwa / ani smyslnych łaska : ale
czas y trefunek jest we wszystkim. ° Nie
wie człowiek końca swego : ale iako
ryby łowia woda / y iako ptaká sídlení
má : tak též lidé bywáją poimá-
ni we zly čas / gdy ná nie nagle przy-
pádnie. ° widziałem též y te mądrość
pod słońcem / y doznałem że jest wiel-
ka : ° Miasto malé / y malo w nim
męzów : przyciągnął przeciwto nie-
mu król wielki / y obiegł / y pobudo-
wał ściany wokół / y dokonáło się
obłężenie. ° A nálezi się w nim mą-
drościá swá : á żaden nie w / pominął
potym ná onęgo człowieka vbogé-
go. ° A mówiłem ja / iż lepša jest mą-
drość / niżli moc : czemuž tedy mą-
drość vbogiego wżárdzona jest / y
słowo tego nie słuchano ? ° Słowo
mądrych słucháją w milczeniu / wie-
cý niż wotania kšáżecęgo między
glupięmi. ° Lepša jest mądrość niż
oręż wojenne : á ° Eby w iednym
zgrzeby / wiele dobrego stráci.

wiegnie ro-
bić potrze-
ba.

Magrośc le
półu niż ma
two.

Mądrość w
 ubogim nie
 jest powa-
 żona.

Wiedn grz-
siek wraci
wiele dobr^o

Niewie cżłowiek iesli iest miłości / czyli
nienawiści godzien) Dobrze tłumacś Łaciń-
ski té słowá : Żydowskięgo przelożył / nie tak
słowá licząc / iako rzecz : same wyrażając : bo
Żydowski text tak ma : Miłości y nienawiści
nie iest wiedzący cżłowiek / ale wśytko przed
obliczen ich. Których słów także iest wyrozu-
mienie powiada Hieronym ś. Nałazłem sprá-
wiedliwych vszynęli byż w reku / a wśátkę iest
możda : ale ná potym wiedzieć beda / y przed
obliczen ich wśytko / to iest wprzedsia ich / gdy
żyda z tego świata / wiadomość tych rzeczy.
To ś. Hieronym / którego wyrozumienia nie
mógł lepięy wyrażić tłumacś iako tém słó-
wy : Niewie cżłowiek iesli iest miłości / czyli
nienawiści godzien. A m wi to o spráwiedli-
wych / bo żli mogą wiedzieć iż są w nienawi-
ści.

Vmárlí nie wleceý niewiedzą. Ani dáleý
maia wleceý zapłaty. I Mówi tu Medzec o
dobrach doczesny ch tego żywota / y náucza iż
vmárlí niewiedzą / co sie z temi rzeczami stanie
tu zostáwili dziecie / ani ich mogą sami używać
iedząc / piąc / ani iálmużny dáć / zc. Pzeto
przywóda: Ani maia części ná tym świecie.
Idzie á iedz weselen. To mówi iż už po
śmierci nie mogą tego záżyć / ani żadný

zapłaty nowęj zaśluszyć. Wszakże nie
idzie za tym / abyśmy ich nie mogli ratować
modlitwami i almużnami naszymi / bo to czy
nił Tobiasz / Dawid / Machabeusz / y insey.
A choćby umarli niewiedzą przynależnym
obyczajem co czynią tymi: wszakże świeci Eto
czy Boga widzą / wiedzą co im należy wie-
dzieć. Przeto fałszywie tych słów używają bze-
dny przy przeciwnych / y używaniu świe-
tych.

Ani spráwy, ani rozumu, ani mądrości, ani
umiejętności nie będzie w piekle. ¶ Nie możemy
tego mówić aby w drugim żywocie po śmier-
ci / nie miało się nic czynić ani wiedzieć / gdyż
w Luk. 16. czytamy o onym bogaczu / który wi-
dział Łazarza na łonie Abrahamy / y na-
przód sam za sie / porym za bracia prosił A-
bramą: Tamże y Abraham przedziat co czy-
nił tu w żywocie bogacz. A tak mówi tu Sa-
lomon o rezultach które mogą co zaśluszyć y
wprosić / takoby rzekł / pókiś żywi / możemy
co dobrego zaśluszyć: ale po śmierci / ani grze-
szyć / ani co zaśluszyć dobrego nie możemy: tak
to wyklada ś. Hieronym. ¶ Nie mówi tu tyl-
ko o piekle potępienych / ale zgola o wszelkim
piekle w którym idno dusze bywa / iako ten-
że Hieronym ś. wyklada / Comment. in Eccl.

Po śmierci
niemożemy
nic zażądać.

ROZDZ. X.

¹ Tak muchy
ci, tak cala-
ka drogiego
przemędro-
y sława, ma-
le sławniwo
(psu) H.

Różność
mądrego od
głupiego.

Pokusam du-
cha mocne-
go sprzeci-
wiać się ma-
my.
Echod.

Głupi y slu-
gą wynie-
siony.

¹Przyp: 16.
d 27.
Ecc: 27. d 29

Dowcipa
strzyć.

¹Rozdaway
chleb swój
w bogim lu-
dźm.

¹To jest, mno-
gim, albo y
wszystkim.

Oświecenie
człowieka
po śmierci
nieodmiena-
ne.

Czasł abaz
wionych,
czasł jest po-
tępionych.

¹ Dchy zdycha-
jące psu-
na wdzięczność
drogiego olęku
Droga jest ma-
drość / y sława /
male y na czas

² Sławniwo. ³ Serce mądrego popra-
wcy stronie jego / a serce głupiego po-
lewcy stronie jego. ⁴ Ale yw drodze
kiedy głupi chodzą / sam będąc sła-
wym / wszystkie ma za głupie. ⁵ Jeśli
duch pamiągcego wystąpi na cie / nie
opuszczay miejsca twego: Abowiem
leczenie / uczyni że przestana grzechy
wielkie. ⁶ Jest złość którą widział
pod słońcem / iakoby za obłudzeniem
wychodzący od obliczności ksią-
cia. ⁷ Głupiego posądzonego na go-
dności wysoki / a bogate na dole-
siedzące. ⁸ Widziałem slugi na ko-
miech / a ksiądzeta chodzące po ziemi
iakto slugi. ⁹ Kto dół kopa / wpadnie
wien: a kto rozrywa plot / waz go w-
kasi. ¹⁰ Kto przenosi kamienie / spiacu-
je się nimi: a kto raba dwó / będzie
ranion od nich. ¹¹ Jeśli się przytępi je-

¹² lązo / a to nie iako pićwcy / ale skępio-
ne będzie: / z wielką pracą naostrzone
będzie: a po dowcipie przychodzi ma-
drość. ¹³ Gdyby wstąpi waz po tchu /
nie ma miny naden który potaż
minie walczy. ¹⁴ Słowa wst mąd-
go wdzięczność / a wargi głupiego
zryca go. ¹⁵ Początek słow jego glu-
pstwo: a ostatki wst jego bład wiel-
ki. ¹⁶ Głupi rozmaza słowa. ¹⁷ Nie-
człowiek co przed nim było: a co po
nim będzie / kto mu oznaymić może?
¹⁸ Praca głupich wtrapi je / którzy nie
wzięli idź do miasta. ¹⁹ Biada tobie
ziemio / którzy król jest dziecieciem / y
który ksiądzeta rano iadaia. ²⁰ Sze-
śliwa ziemia / która ma króla zacne-
go / y który ksiądzeta iedza czasu su-
pnego / dla posilenia / a nie dla zby-
tku. ²¹ Dla lenistwa pochyla się d-
chy / a dla słabych ręk będzie przecie-
kał dom. ²² Na śmiech czynią chleb /
a wino żeby żążyć wai żywi: a pienia-
dzam wszystko jest posłuszno. ²³ W my-
śli twoiey nie wolać królowi / a w
strytości pokoi twego / nie lay bo-
gatemu: bo y ptacy powietrzni głos
twoy zamięsa / a który ma strzydła o-
znaymi powieść.

¹ a nie p-
ostrzyż ofi-
iego, H.

Obmów
poiatem.

Król aże-
cie.
Paniowie ia-
dający rano

¹opisłwa, H.

¹abo, niedb-
tych.

¹To jest, dla
wesela czynią
potrawy.

Krolowi
nie wla-
czay, ani bo-
gatemu.

ROZDZ. XI.

¹ Dcay chleb
twoy na wody cie-
kace: bo po dlu-
gim czasie nay-
dziejsi. ² Daj częś
siedmi / y osmi:
bo niewiesz co za-

³ le będzie na ziemi. ⁴ Jeśli się napełnia
obłoki / wyleją deszcz na ziemi. ⁵ Jeśli
wpadnie drzewo na południe albo na
północy / na którymkolwiek miejscu
wpadnie / tam będzie. ⁶ Kto się na
wiatr ogląda / nigdy siac nie będzie:
a kto się przypatruje obłokom / nigdy
żać nie będzie. ⁷ Jako niewiesz która
jest droga ducha / y iako się zastaia
kości w żywocie brzemienney: tak nie
wiesz spraw Bozych / który jest twór-
ca wszystkiego. ⁸ Poranu siew nasienie

⁹ twoie: a wieczór niech nie odpoczy-
wa ręk twoia: bo niewiesz które le-
pić waz / idzie / to albo ono / y jeśli obo-
ie spólem / lepsze będzie. ¹⁰ Wdzięczne
światło / y miła rzecz jest oczom wi-
dziec słońce. ¹¹ Jeśli by przez wiele lat
żył był człowiek / a w tych wszystkich
sie weselił / ma pamiętać na czas cie-
mny / y na długie dni: które kiedy przy-
dą / przeszłe rzeczy pokaza się marno-
ścią. ¹² Wesel się tedy młodzieńcze w
młodości twoiey / a niech żążyć do-
bręgo serce twoe we dni młodości
twoiey / y chodź drogami serca two-
go / y według weyżżenia oczu two-
ich: ale wiedz / iż za to wszystko przy-
wiedzie cie B O G na sąd. ¹³ Oddal
gniew od serca twego / y odryj złość
od ciała twego. ¹⁴ Bo młodość y ro-
stos są rzeczy marnie.

Pamiętać
na przyszły
sąd.

¹ Jeśli upadnie drzewo na południe, albo na
północy / Temi słowy to naprzód pokazuje
Salomon / iż nie wszyscy będą zbawieni: ale
niektórzy będą zbawieni / co znaczy południe /

niektórzy będą potępieni / co znaczy północy.
Wad to s. Hieronym y inzy stad dowodzą /
iż człowiek nie będzie mógł odmienić się po
śmierci / ale takowym będzie żywoty / iakum

go śmierć

go śmierć zastąpił / bo już z dobrego nie będzie
sły / ani z tego dobry. A wszakże stad nie ma
ig nie hazytycy / pżeciw czyscowi / bo iako na
on czas gdy to Salomon pisał / wszyscy którzy
byli zatrzymáni w otchłanach / albo na łonie
Abrahamowym / byli na południe / i byli na
dródze zbawiennej / chocia iestże nie byli w

niebie : tak y teraz którzykolwiek są w czyscu /
sa na południe / bo sa pami zbawienia swę-
go. A tak y teraz iako wpadnie / albo na poł-
udnie / albo na północy / tak zostanie / odmieni-
sie nie może. Hieron. in Eccles. Bernar. serm.
49. ex paruis.

ROZD. XII.

A omni na stwo-
rzyćciela twęgo / za
dni młodości two-
ię / póki nie przy-
dzie czas wdrecze-
nia / y nie nadej-
da lata / o których
mówić będziesz : Nie podobają mi
sie. ¹ Póki sie nie zaciemi słońce y swia-
tło / y księżyc / y gwiazdy / y póki sie
nie wróca po dżdżu obłoki. ² Kiedy
sie poussa stróżowie domowi / y za-
chwicia sie / duży meżowie : y próżno-
wac będą / mielące w małych liczbach /
y zaciemnia sie / patrzące przez dziury.
³ Zawrę wrotá na vlice / w poniże-
niu głosu mielące / y powstana na
głos / ptaśy / y ogłuscia wszytkie cór-
ki / śpiewania. ⁴ Będą sie też bac
mieysc wysokich / y będą sie leżac na
dródze / zaktwicznie dziewo migdało-
we / wryie śarancza / a rozprośa sie
kappary : bo poydźcie czlowiek do
domu wieczności swęj / y będą cho-
dzić po vlicach płaczący. ⁵ Póki sie

nie przewie finur srebrny / a skurczy
sie czepel złoty / y stłucze sie wiadro
nád zdroiem / y złamie sie koto nád
studni / y wróci sie proch do ziemi
swęj / którzy był / a duch wróci sie do
Boga który go dał. ⁶ Marność nád
marnościami / rzekł Ekklesiastes / y
wszytko marność. ⁷ A Ekklesiastes
będąc namiędzy / namięzał lud / y po-
wiedział co był uczynił : a wywie-
dzawszy sie złożył wiele przypowie-
ści. ⁸ Szukał słów pożytecznych / y
spisał mowy na prawdzie y pełné pra-
wdy. ⁹ Słowa mądrych są iako oście-
nie / y iako gwoździe głęboko wbite /
które przez rade mistrzów dane są od
pasterzá iednego. ¹⁰ Ciad to synu mój
wiecety sie nie pyta / czynienia wiele
ksiąg niemaś końca : a częste mysle-
nie iest ciadą vtrapienie. ¹¹ Konca
mówienia wszyscy spolem słuchamy /
Boga sie bój / a strzeż przykazania
iego : bo to iest wselki czlowiek : w
szytko co sie dziecie przypowieźcie Bóg
na sad / za każdy wystepel lub dobry
lub zły ono będzie.

Wszystko
marność.

Ekklesiastes
rozumiey Sa-
lomon.

Stylales ko-
niec wszyt-
kich rzeczy.
Strzedz przy-
kazania Bo-
żego.

W młodo-
ści mieć Bo-
gą przed o-
czyma pier-
wéy już
przydzie sta-
rość.

Póki nie v-
traciś wzro-
ku.

Ysca.

nogi.

zghy.

oczy.

vsta.

kurów.

vsty.

głowa oś-
wiecie.

chuć ku i-
szeniu.
do grobu.

Opisuje sta-
rość czlowie-
ka.

Pomni na stworzyciela twęgo za dni
młodości. [Opisuje tu Salomon starość
czlowieca pod rozmaitymi podobienstwami.
Naprzód słońce y swiatłość / znaczy ro-
zum : Miesiac y gwiazdy / są myśli y in-
szé siły duszne / które sie w starym zaciemnia.
Deszcz iest płacz / obłok iest smutek bez płaczu
albo łez / które w starym wysychają. Stróżo-
wie domu / to iest / ciad / są rece y ramię /
które w starym drża. Meżowie namocniejszy
są goleni / które sie w starym chwicia. Próżne
mielące / są sześci y teby / które się lekko rucha-
ją : widzący przez dziury / są oczy / które są cie-
mne w starych. Drzwi są powieki / które stary
zamyka na vlice / niemogąc patrzyć na słoń-
ce. Ptak iest kur śpiewający w nocy / którego
słuchając stary wstaje przede dnem dla rest-
ności. Córki śpiewania są vsy / które ogłuscia
w starym. Bicia sie stary gory y wysokich
mieysc dla słabych nóg. Kwitnie Migdałowe
dziewo / to iest głowa starého bieleć od swi-
zny. Wryie śarancza / który w młodości iest
chudy y przedki iako śarancza / potym brzuch
iego oćieżie iust. Wstana w starym y
zadze ciadnie / które w młodości iest
pátów. Powrócił siubny / iest biały iakoby
finure / idący od morgu przez grzybie / który sie

przerwa przy śmierci. Czepel złoty / iest błon-
ka okrywająca mózg / nazwana Pia mater / któ-
ra gdy sie przy śmierci skurczy / finure vsłacia.
Wiadro iest komorka żółci. Szło do iest serce
od którego żywoć : gdy sie komorka żółci prze-
rwie / zaraża źródło żywoć / to iest serce.
Stadże gorzkość śmierci rozlewa sie po cie-
le. Koto iest watroba / Studnia żółci. bo
watroba bierze żywoć od żółci / która o-
żywia ciadło. Przeto zapsowawszy koto wa-
troby nád studni żółci / ciadło rstaie y
gnie y w proch sie rozpynie. A tak przed tym
pamiętaj na stworzyciela twęgo.

A duch wróci sie do Boga. [Tu masz i-
sam Pan Bóg stwarza dusze czlowieca : a
nád to masz iasne słowa pisma s. o nie śmier-
telności dusze czlowieczey / ponieważ tu mó-
wi iest ciadło wróci sie do ziemi / a duch do Bo-
ga który go dał. A prześie słowotrzesnicy
śmiad dusze morzyć / powiadać iest duch czło-
wiecy / koto go wytchnie zaraż ginie / cze / ni-
gdziey w piśmie nie wyczytali. Ale iest iest to-
wotrzesnicy tak są bezdusni / my z piśmie sie
zgadzając mówimy / iest ciadło do ziemi / a duch
do Boga sie wraca / od którego ná wybawie-
nie iegó stworzony będąc nie umiera.

Nieśmierel-
ność dusze.

PIESN NAD PIESNIAMI SALOMONA,

która po Zydowsku שיר השירים

Sir Háfirim zowią.

ROZDZIAŁ. I.

A Jechmie pocąluie pocátowá niem wst swoich: bo lepsze są pierśi twoje nād wino: wóniāzce olejkami narózbomnieyszymi. Olejek wylany imię twoje: dla tego pánienki wmitlowały cie. Poćiągni mie: za tobą pobieżemi do wonności olejków twoich. Wprowadził mie król do pokojów swoich: rozrāduiem sie y rozweślemy w tobie: pāmietając nā pierśi twoje nād wino: piāwci miłuiā cie. Czarnaciem āle piękna cótki Jerozolimskie: iāko namioty Cedar: iāko stōry Sálomoniwé. Nie patrząycie nā mie żem iest smiādā / bo mie opaliło słońce: synowie mātki moiej walczyli przeciwko mnie / postawili mie stróżem w winnicach: winnice moiej nie strzē-

glām. Oznasmiżę mi którego miłuię duszą moją / kedy pāsies / kedy odpoczywasz w południe: ābych sie nie poczelā błatāczā trzódami towarzyšów twoich. Jesli sie nie znaš / o napietnieysza między niewiāstami / wyindz ā idz za stādem trzód / ā pās kōzietā twoie przy budkach pāstērskich. Jēdźcie moiej w woziech Phāraonowych przyrównalem cie przyiāciółko moją. Piękne są iāgody licā twego iāko Synogārlice: syiā twoiā iāko Kleynoty. Lāncuski złoté y czynimy tobie srebrzem nakrapiané. Kiedy król był nā pokojū swoim / spi kánard mój wydał wonność swoie. Snopék mirthy iest mi miły mój / między pierśiami moimi miešćāc będzie. Grono Cypri mi miły mój / w winnicach Engāddy. Otós ty piękna przyiāciółkā moją / otós ty iest piękna: oczy twoie iāko gołēbi-
ce. Otós ty iest piękny miły mój / y wdzieczny. Łōżko nāše kwiecia pełné: bāłki domów nāšych Cedrowé / stropy nāše Cyprišowé.

CHRISTUS
do kościoła
oblubienice
swoiej.

między lāncuskami, H.
KOSCIOL

CHRISTUS

KOS.

ābo stropy.

Tā pieśń wšytkā iest duchownā / pełnā nieogārntioney miłości Chrystusowey przez cōw kościołowi oblubienicy swēy / y wšātem tēż oblubienice przeciw Chrystusowi oblubienicowi. Bo tā iest mādrosć Duchā swietego / āby pokāzāł iākā miłością przez wācieł nie swoje / kościół oblubienice swēy sobie przyłaczyl / dobrze przed tym niš sie to āstalo / chāł āby tāka Pieśń o tym duchownym małżeštwie bytā nāpisānā. Co sie latwie kā-

żdy może domyslić: bo co mōwi o oblubienicy swēy / to żadney inšey służyć nie może / tyl-
ko oblubienicy Chrystusowey / kościołowi iego swietemu / w którym iž nāprzednieysza iest błogostāwiona Mātka iego / dla tego siła słów tēż tu do niēy nāpietwēy należy: y tym sensēm ich kościół s. czešto wzywa / iāko y in-
nych z Przypowiešci / y z Eklešiashtā / które o mādrosći nāpisāne sā.

ROZDZ. II.

A Kwiat polny y lilia pādol na. Iāko lilia między ciēz-
niem: tāk przyiāciółkā moją między cótkami. Iāko iā-
bloń między drzewem leśnym: tāk

miły mój między synami. Pod ciē-
niem tēż któregoś prāgnelā / siedziā lām: ā owoc tēż łōdki gārdu memu.
Wprowadził mie do piwnice win-
ney / rozrādził we mnie miłość: Ob-
łōżcie mie kwieciem / ošpćcie mie iā-
błki: boć mdleie od miłości. Lewa

KOSCIOL
do Chrystusa
oblubienicā
swēgo.

miłości, H.

H.

miłości, H.

CHRISTUS

KOS.

CHR.

B reka iego pod głową moją: a prawi-
7 ca iego obłąpi mnie. Poprzysięgam
was cótki Jerozolimskie przez sarny
y przez ielenie polne / abyście nie bu-
8 dzili / ani ocucić dawali miłey moiey.
do kad sama nie zachce. Głos miłey
9 go mego: oto: ten idzie stacząc po
górach / przestępując pagórki. Po-
dobny jest miły mój sarnie y ielonko-
wi. Oto on stoi za ścianą naszą / po-
glądając okny / patrząc przez kraty.
10 Oto miły mój mówi tu mnie: wstań
C śpięś się przyiaciółko moia / golebico
11 moia / piękna moia / a przyjdź. Bo-
czuż żmía minela / descz przesiedł / y
12 przestał. Wkazały się kwiatki po zie-
mi naszej / przyszedł czas winnic obrzy-
nania: głos synogarlice słyszan jest

13 w ziemi naszej. Siga wypuściła
niedojrzałe figi swoje: Winnice
kwitnące wydały wonność swo-
14 ie: Wstań przyiaciółko moia /
piękna moia / a przyjdź. Golebico
moia / w rozpádlinach skalnych / w
D maclochu pątanu / wkaż mi oblicze
twoie / niechay głos twój zabrzni w
wssach moich: abowiem głos twój
wdzięczny / a oblicze twoie piękne.
15 Poymaycie nam listki małe któ-
re psują winnice: bo winnica naszą
16 zaktwiła. Miły mój mnie / a ta-
iemu / który się pasie między ilitami.
Potki dzień nie nadojdzie / a nie przemi-
na cieme. Wróć się: bądź podobien
miły mój sarnie / y ielonkowi na gó-
rach Bether.

ieft mój, a
ja 100.

ROZDZ. III.

KOS.

1 **N**alózkę moim
w nocy szukałam
tego którego mi-
luie duszą moją:
2 szukałam go / a
nie znalazłam.
Wstań / a ob-
3 bieże miasto: po vlicach y po ryn-
kach szukac bede którego miłue duszą
moją: szukałam go a nie znalazłam.
4 Znalezli mnie stróźowie którzy strze-
ga miasta: Zaliście widzieli którego
miłue duszą moją: Máluczo od-
5 bedszy od nich / znalazłam tego które-
go miłue duszą moją: poymałam go
y nie puszcza go / aż go wprowadze do
domu matki moiey / y do komory ro-
6 dzieliłki moiey. Poprzysięgam was
C cótki Jerozolimskie / przez sarny / y ie-
lenie polne / abyście nie budzili ani

7 oalcie dawali miłey / do kad sama
nie zachce. Któraż to jest / która ro-
stepnie przez puszcza iako promień dy-
mu z wonnych rzeczy mirry y kadzi-
8 dla / y każdego prochu aptekarskiego:
Oto toż Salomonowe sesędzie-
9 siał meżnych obstał / z nameźnicy-
sych Izrael. Wssyscy trzymając mie-
cze / y bierzcie czwizem tu bitwie: Ka-
10 żdęgo miecz przy boku iego / dla
strachów nocnych. Lekryte wzy-
nił sobie król Salomon z drzewa
Libánskiego: Słary iey poczynił
11 srebrne / porzecz złote / podniebie-
nie sárlatorw: szrodek iey náfiał
miłością dla córek Jerozolimskich.
Wynidźcie a oglądajcie cótki Si-
onskie króla Salomona / w koronie /
która go wkoronowała matka iego /
w dzień zrekowin iego / y w dzień
wesela fercá iego.

CHRI:

á strych, á-
bo páwimano
złoty, H.

ábo álubu.

ROZDZ. III.

CHR.

1 **N**alózes pie-
kna przyiaciółko
moia / o iakózes
piękna: oczy two-
2 ie golebie / oprócz
tego / co się we
wnatrz tái. Wlo-
sy twoie iako stáda kóz / które zstapi-
ły z góry Galaád. Zeby twoie iako
trzędy owiec postrzyżonych / które

3 wyszły z kapieli każda mając po dwoy
gu iágnięć / a nieplodney niemáš
B między nimi. Jako tkánica kármá-
zynowa wárgi twoie: a wymowa
twoia wdzięczna. Jako włómeć iá-
4 blká gránatoweg / tak iągody twoie /
oprócz tego co się we wnatrz tái.
Jako wieża Dawidowa syia twoia /
która zbudowano zobronami: tysiąc
tarcz wiśa ná nię / wssytká brón mo-
5 carzów. Dwie piersi twoie / iako
dwoie bliźniatki w sarny / które się pá

ROZDZ. VI.

Mily mój sta-
pił do ogrodu
sweż / do grzabki
wonných ziół / a
by się pał w o-
grodziach / a lilie
zbięrał. ¹ Ja milę
mu memu / a mnie miły mój / który się
pásie między liliami. ² Piękna jest
przytaciółko moia / wdzięczna / wozdo-
bna iako Jeruzalem : ogromna iako
wojska wstawienie porządne. ³ Od-
wróć oczy twe odemnie / boć te wczynie-
ły zem wleciał. Włosy twoie iako trzód-
da kóz / które się wkażyły z Galaad. ⁴
Zeby twoie iako trzódka owiec / które
wysły z Egiptu / wszystkie mające po-
dwoygu iagniętek / a nieplodney nie-
mają między nimi. ⁵ Jako skórką iabł-
ką granatowego / tak iagnody twoie /

oprócz tajemnych twoich. ⁶ Szczę-
śliwie jest królewskich żon / a ośm-
dziesiąt nalożnic / a pánien niemają
liczby. ⁷ Jedną jest golebica moia /
doskonala moia / iedyńaczka jest mat-
ki swojej / wybrana rodzieli ki swo-
jej. Widziały są inné córki / y za na-
szczęśliwszą wystawiały / królewskie
żony y nalożnice y chwaliły ją. ⁸ Kto-
raz to jest / która idzie iako zora po-
wstańca / piękna iako księżyc / wy-
brana iako słońce / ogromna iako
wojska wstawienie porządne. ⁹ Sta-
piem do ogrodu orzechowego / abym
ogładał iabłką na dolinach / y oba-
czył jeśli zakwitła winnica / a jeśli zo-
dzily iabłką granatowe. ¹⁰ Nie wie-
działam : dusza moia zatwożyła mie-
dla wozów Aminadabowych. ¹¹ Na-
wróć się / nawróć / Sulamitko : na-
wróć się / nawróć się / abyśmy na cie
patrzyćli.

ROZDZ. VII.

Oż wytrzyś na
Sulamitce / ied-
no wsiwoiennę
Jakóż są piękne
krótki twoie wtrze-
wiach coby
księżecia : stawy
wdów twoich są iako zawieszenia / w-
robione reka rzemieślnika. ¹ Pepek
twój iako czasa toczona / która nigdy
nie jest bez napoju. Bzuch twój iako
bróg pszenice osadzony liliami. ²
Dwie pierśi twoie iako dwoie ma-
łych bliźniat sarnich. ³ Szysia twoia
iako wieża z kosi słoniowych. Czy
twoie iako sadzawki w zezebonie / któ-
re są przy branie Córki mnostwa.
Nos twój iako wieża Libansta / któ-
ra patrzy ku Damaśkowi. ⁴ Głowa
twoja iako Karmel : a wartocze glo-
wy twojej iako śarlat królewski zwi-

niony na cewki. ⁵ Jakóż piękna / y
iako wdzięczna namilśa / w rosto-
ściach : ⁶ Twój wzrost podobny jest
palmie / a pierśi twoie gronam win-
nym. ⁷ Rzekłem wstąpię na palmę / y
wchwyce owoce jej / a będą pierśi
twoie iako grona winnice : a won-
ność wst twoich iako iabłek. ⁸ Gár-
dło twoie iako najlepsze wino / godne
milému memu ku picciu / wargam też
y zębom iego ku sińkowaniu. ⁹ Ja
milému memu / a do mnie żądza ie-
go. ¹⁰ Przydź miły mój / wynidźmy na
pole / miestaymy we wsiach. ¹¹ Ra-
no wstaymy do winnic / ogladamy
jeśli kwienie winnic / jeśli kwiecie za-
wiezie się w owoc / jeśli kwitną iabł-
ką granatowe : tam tobie dam pier-
śi moje. ¹² Mándragory daly won-
ność. W braniach naszych wśelacie
iabłką : nowe y stare / miły mój / za-
chowalam tobie.

ROZDZ. VIII.

Tóż mi da ciebie brat-
ta mego sśacęgo pierśi
matki mojej / aby cię na-
lazał na dworze / y całowa-
ł cię / a iużby mi żaden nie wzgar-
dził. ¹ Poymam cię / y w prowadzę do

domu matki mojej / tam mnie będzieś
wczyl / a dam ci pełną z winą przypia-
wnę / y mocz z iabłek granatowych
moich. ² Lewica iego pod głową
moją : a prawica iego obłapi mnie.
³ Poprzyśięgam was córki Jerozo-
limskie / nie obudzaycież / ani daway-
cie ocucić miły / po ki samą nie zach-

PAN.	5	ce. ¹ (Któraż to jest która wstępuje	9	beda mówić do nię. ² Jesliż jest	³ palac sre-
CHR.	B	z puszczę / optywająca rostkami /		mur / zbudujemyś na niem basty sre-	brny.
		podparły sie miłego swego : ³ Pod	10	bnę : iesli jest dziwiami / spodymy ie	K O S.
		iablomowym dziewem w zbudzilem	D	destami cediowemi. ⁴ Jaciem jest	
		cie : tam naruszona jest matka two-		mur / a pierśi moie iako wieża / od kę-	
	6	ia / tam zgwalczona jest rodzicielska	11	dem była w niego iako pokoy nąydu-	CHR.
		twoia. ⁵ Przyłoż mie / iako pieczec do		igaca. ⁶ Winnice miał ⁷ spokoyny ⁸ w	⁹ Salomon. H.
		serca twego / iako pieczec do ramię-		onę która ma ludzie : powyczyl ię	¹⁰ w Bált-há-
¹¹ zawiśna		nia twee : bo mocna jest iako śmierć	12	strożom : mają przynosić za owoc ię	monie, H.
¹² miłość.		miłość / twarda iako piekło ¹³ rzewli-		tysiąc srebrników. ¹⁴ Winnica moia	(¹⁵ srebrni-
¹³ węgle.		wość / pochodnie ię pochodnie o-		przedemną jest. Tysiąc twoich spo-	ków)
	7	gnia y plemieniów. ¹⁶ Wodymnogie	13	koynych ¹⁷ a dwieście tym którzy strze-	¹⁸ rubie Salo-
	C	nie mogły wgasić miłości / y rzeki nie		ga owocow ię. ¹⁹ Która przybywaś	monie, H.
		zátopię ię / choćby człowiek dał w sy-	14	w ogrodziech / przyiaciele słuchają :	
K O S.		tte maletność domu swego za mi-		day mi wstysiec głos twój. ²⁰ Wcieta-	K O S.
	8	łość / wżgardzi ię iako nie. ²¹ Siostra		miły mój / a bądź podobny sarnie / y	
		nasza mała / y pierśi nie ma / cóż wczy-		ielonkowi na górach ziół wcinnych.	
		niemy siostrze naszę / w dzień w który			

KSIĘGI MADROSCI.

ROZDZIAŁ I.

Abyście sprawi-
li w sobie /
któży są
dzicie zie-
mie. Rozu-
miećcie o
PANU w
dobroci / a
w prostoci serca szukajcie go : ² gdyż
od tych bywa náleżon / którzy go nie
kuszą : a tym sie okazuje / którzy mają
wiara w nim. ³ Przewrotné bowiem
myśli odlaczają od Boga / a moc do-
świadczona karze głupie. ⁴ Abowiem
w złościwość dusze nie wiodzie ma-
drość / ani bezcie niepiłac w ciebie grze-
chom poddany. ⁵ Duch bowiem
świety karności wcieta przed oblu-
dności / y oddali sie od myśli / któ-
ré są bez rozumu / y zafasowany be-
dzie od nadchodzący nieprawości.
⁶ Duch bowiem mądrości jest dobro-
tliwy : y nie wyzwoli złorzeczącego
od wst swoich : bo nerek iego swia-
dek jest Bóg / y serca iego badacz jest
prawdziwy / y słuchacz ięzyka iego.
⁷ Gdyż Duch Pánstwi nápełnił okrag

ziemie : a to / co wstykto ma w sobie /
⁸ ma wiadomość głosu. ⁹ Dla tegoż
któ nieprawość mówi / nie może sie
zátacić / ani go minie sąd karzący. ¹⁰ W
myślach bowiem niebożnego bądź
nie bedzie / a mów iego słuch do Bo-
ga przyjdzie / na staranie nieprawości
iego. ¹¹ Abowiem wcho zaciłowości
słucha wstyktego / a zgicłk semra-
nia nie zátaci sie. ¹² Strzeżcież sie tedy
semrania / które nie nie pomaga / a
od obmówistá wściągajcie ięzyk :
Bo mowa pokatna darmo nie pód-
dzie : a wsta które klamają / zabijają
dusze. ¹³ Nie żądajcie śmierci w bła-
dzie żywota waszego / ani nabrywajcie
zginięcia przez sprawy rąk waszych.
¹⁴ Gdyż Bóg śmierci nie uczynił :
ani sie weseli w zátaceniu żywych.
¹⁵ Stworzył bowiem aby było wstyk-
tko / y zdrowe uczynił rodzić okregu-
ziemie : y niemaf w nich iadu zátac-
cenia / ani królestwa piekielnego ná-
ziemi. ¹⁶ Sprawiedliwość bowiem
wieczna jest y niesmiertelna. ¹⁷ Ale nie
zbożnicy rekami y słowy przywabili
ię : a mniemając ię bądź przyaciół-
kę zefili / y przymierze z nią uczynili :
gdyż godni są aby byli z strony ię.

Tym Księgóm Mądrości dają świad-
ctwo stare Concilia y Oycowie święci / iż

sa piśmem świętym. Concil: Sardicense
Epistola ad omnes Episcopos, iako piśe The-

Smierć jest
skutek grze-
chu.

Smierć od
Bátaná.
Ecc: 17. 2 l.
Bátaná.

rodziny

rodziny. bo go Pan Bóg stworzył nieścis-
telnego według ciała / y przeraża / zagrożił
śmiercią górzeby jego przykazanie przesta-

pil / Którego iż nieprzystępną / starany jest
śmiercią.

ROZDZ. III.

Duże spra-
wiedliwych są w
rece Bożey / a
nie tknie się ich
meką śmierci. ¹
Zdało się oczom
głupich że umar-

li: poczytane jest utrapieniem do-
kończeniu ich / y droga która od nas
jest zatraceniem: lecz oni są w poko-
ju. ² A choć przed ludźmi meki cier-
pieli / nadzieja ich pełna jest niesmier-
telności. ³ Na male bywają utrapie-
ni / na wielu będą dobre sposobieni:
bo ich Bóg doświadczał / y nalażł ie
godnie bydź siebie. ⁴ Jako złota w
piecu probowałich / y jako ofiarę ca-
łopalenia przyjął ie / a czasu swego
będzie rozgląd na nie. ⁵ Świecić się
będą sprawiedliwi / y jako iskry mie-
dzy trzcina biegać będą. ⁶ Będą są-
dzić narody / y panować nad ludem /
a będzie Pan nad nimi królował na
wieki. ⁷ Którzy w nim ufają / zrozumie-
ją prawdę: a wierni w miłości
przejdą z nim: gdyż dar y pokój
jest wybranym jego. ⁸ Lecz niezbo-

żni wedle tego co myśleli / Karanie
mieć będą / którzy zaniechali spra-
wiedliwego / y Pana odstąpili. ⁹ Na-
dziejcie bowiem y tarność / kto odzys-
ca / niebezpieczny jest: y próżna jest na-
dzieja ich / y prace bez pożytku / y spra-
wy ich niepożyteczne. ¹⁰ Twierdził
ich głupi są / a synowie ich niecno-
tliwi. ¹¹ Przeklęty naród ich / iż sze-
śliwa jest nieplodna y niepokalana /
która nie znała łoża w grzechu: be-
dzie miała pożytek w nawiedzeniu
duś świętych. ¹² A trzebieńiec / któ-
ry rekami swemi nie czynił nieprawo-
ści / ani myślał przeciw Bogu złego:
bo mu dawał wybrany dar wiary / y
dział w kościele Bożym naprzyciem-
nieyszy. ¹³ Dobrych bowiem prac chwa-
lebny jest pożytek / y który nie wpa-
dnie korzeni mądrości. ¹⁴ Ale synowie
cudzołożników w zniszczeniu będą / y
od złego łoża nasienie będzie wygła-
dzone. ¹⁵ A choćby też długiego żywo-
tą byli / za nie będą poczytani / a sta-
rosć ich ostatnia bezczci będzie. ¹⁶ A
jeśli przedśy pomrą / nadzieje niecnie
będą / ani w dzień rozegnowania ro-
zmowy. ¹⁷ Złotliwego bowiem naro-
du strogie są dokonczania.

ściu niezbo-
żnych.
¹ Abo, sprawie-
dliwości, G.

Zapłataczy
stości.

¹ Isa. 56. a 4.
G.

¹ wierności.

Karanie cu-
dzolożni-
ków.

¹ polichy,
παπαμυδι-
ων.

Czystość do-
browola.

ROZD. IIII.

Jako piękny
jest czysty rodzaj
i ścisłość: nie-
miertelna jest bo-
wiem pamiątka
tego: gdyż y w Bo-
gą znająca jest y
w ludzi. ¹ Gdy przytomna jest / nąsła
duja iey: y pragną iey gdy odcydzie:

y na wieki koronowana triumphu-
niepokalanego boiowania zapłate
wygrawając. ² Lecz rozmnożone nie-
zbożnych mnostwo nie będzie pożyte-
czne: y cudzołożne szępy nie puszczą
korzenia głęboko ani założą gruntu
stalecznego. ³ A choć za czasu na
galeziach pakońwie puszczą / słabo w sa-
dzone / będą od wiatru wzruszone / y
od gwałtownych wiatrów będą wy-
korzenione. ⁴ Bo się potamia gale-

jest od cu-
dzolożnego
rodziny.

¹ Jer. 17. b 4.
Mat. 7. c 27.

O szczęściu
sprawiedli-
wych, któ-
rych od Boga po-
kusami pró-
bowani by-
wają.

¹ sobie godnie
mi.

¹ Abo, nąslo-
mie.
Mat. 13. f 43.
1. Cor. 6. a 2.

O nieczys-

Święci po-
mierci żyją.

¹ Lepka jest
nieplodność
z cnoty, G.

Czysty na-
rod w wie-
lu rzeczach

6 że niedoświadczone ich niepożyteczny/
 y ciężki tu iedzeniu/ y niczemu się nie
 7 godzący. ⁶ Ze słowliwego bowiem
 8 spánia synowie / którzy się rodzą / są
 9 świadkami złości przeciwko rodzi-
 10 com / w wypytaniu ich. ⁷ Ale sprá-
 11 wiedliwy jeśli śmiercią będzie wpię-
 12 dzony w ochłodzeniu będzie. ⁸ Sta-
 13 rość bowiem pocztwa jest niedługo
 14 wieczna / ani liczba lat porachowa-
 15 na: ⁹ Ale przedziwność jest rostro-
 16 pność człowieka / a wiek starości / ży-
 17 wot niepokalany. ¹⁰ Podobając się
 18 Bogu stał się umiłowanym / y żyjąc
 19 między grzesznikami / przemienion jest.
 20 ¹¹ Pochwycon jest aby złość nie od-
 21 miemla w myśli jego / abo obłudność
 22 aby nie osuwała dusze jego. ¹² Sma-
 23 mienie bowiem marności zacięcia do-
 24 brze rzeczy / a nieśmierteczność pożą-
 25 dności wywołana w myśli bez złości.
 26 ¹³ Stawisz się za krótki czas dosto-
 27 nym / przyszedł czasów wiele. ¹⁴ Po-
 28 dobala się bowiem Bogu dusza iez-

15 go: dla tego pochwącił się wywieść
 16 go z pośród nieprawości: a ludzie
 17 widzieli a nie rozumieli / ani kládli
 18 w serca takich rzeczy. ¹⁵ Gdy kładła Bo-
 19 ża y miłosierdzie jest tu świętym ie-
 20 go / y wzgląd na wybrane ie. ¹⁶ A po-
 21 tepia sprawiedliwy umarły żywe nie
 22 pobożne: a miłobód przedsię skonczono
 23 na / długi żywot niesprawiedliwego. ¹⁷ W-
 24 jęza bowiem koniec mądrego / y nie
 25 zrozumieja co o nim myślił Bóg / y
 26 dla czego obrona go opatrzył Pan.
 27 ¹⁸ Wyższa y wyższa go / a z nich
 28 Pan nasmiewać się będzie. ¹⁹ y będą
 29 potym wpadający bezczęści / y w zelze-
 30 nia między umarłymi na wieki: bo ie-
 31 rostraci nadetę bez głosu y z gruntu
 32 ie wzruszy / y aż do wierzchu spustofe-
 33 ni będą: y będą wzdychać / y pamię-
 34 tką ich zginie. ²⁰ Przyszedł do rachowa-
 35 nia grzechów swoich boiaźliwi / y
 36 strofować ich będą z pieczęcia nie-
 37 prawości ich.

Różny ko-
niec złych
y dobrych.

6.

na syis z-
rzoną y z-
duśloną, G.

ROZDZIAŁ V.

1 **A**dy staną sprá-
 2 wiedliwi z wielką
 3 stałością / prze-
 4 ciwko tym którzy
 5 ie cisnili / y którzy
 6 prace ich odieli. ¹
 7 Wyższawszy będą
 8 zátwożeni boiaźnią stráśliwą / y zdu-
 9 mięwać się będą w przedkości nie-
 10 spodziwanego zbawienia / mówiąc
 11 sami w sobie / potute czyniąc / y dla-
 12 wciśku ducha wzdychając: Cóż to są /
 13 którzyśmy niekiedy mieli za pośmięch
 14 y za przysłowie wiggania. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

1 **A**dy staną sprá-
 2 wiedliwi z wielką
 3 stałością / prze-
 4 ciwko tym którzy
 5 ie cisnili / y którzy
 6 prace ich odieli. ¹
 7 Wyższawszy będą
 8 zátwożeni boiaźnią stráśliwą / y zdu-
 9 mięwać się będą w przedkości nie-
 10 spodziwanego zbawienia / mówiąc
 11 sami w sobie / potute czyniąc / y dla-
 12 wciśku ducha wzdychając: Cóż to są /
 13 którzyśmy niekiedy mieli za pośmięch
 14 y za przysłowie wiggania. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰

10 ¹ poset przebiegający / y iáko okret któ-
 11 ry przechodzi przez burzącą się wodę /
 12 którego / gdy przyszedzie / ślad się na-
 13 leść niemoże / ani ścieżka dna iego
 14 między nawalnościami: ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³

*G.
Vzbroienie
Boże na sąd
Pfal: 17.
Eph: 6. b 13.

*miecą, G.

Królów y
Sędziów v=
pomina aby
sie trzymali
mądrości y
sprawiedli-
wości.

*Rzym: 13. a 1

*G.
Niesprawie-
dliwi prze-
łożeni, cięż-
ko będą ka-
rani.
*mali godni
sa odpusze-
nia. G.
Deu: 10. d 17
z. Par: 19. b 7
Ecc: 35. b 16
Rzym: 2. b 11
Gal: 2. b 6.
Eph: 6. b 9.
Col: 5. d 25
Danie: 10. c 34

*czym sie bro-
nić.
Mądrość
kacno nas
leżć tym któ-
ry iey su-
kają.

gdyż prawicę swą szczyć ich będzie/
y ramieniem swym¹⁸ świętym obró-
mie. * Weźmie za wśelakię vzbio-
ienie zapalczywość iego / y przyzbioi
stworzenie na pomstę nieprzyjaciół.
19 * Oblecze miasto pleśń sprawiedli-
wość / a miasto przyłbice weźmie sąd
perwiny. * Weźmie tarczę niezwy-
żoną prawość. * a zaostrzy stogi
21 gniewu miasto ośczeru y będzie z nim
walczył okrag światá przeciw sako-
nym. * Polecą prosto strzały lystá

wie / a iako od dobieże naciągnionego
luku z obłoków wypuszczone będą / y
23 do mieyscá perwonego vgodzą. * A do
opoczystego gniwu grądy wielkie
wypuszczone będą / oborzy sie na nie
wodá morzka / y rzeki gwałtownie
24 zbiegac sie będą. * Przeciwno im sta-
nie wiatr mocny / y iako wichler roz-
wicie ie : y obróci w pustynia wszystkie
ziemie nieprawość ich : a złość wy-
wróci stolice Mocarzów.

ROZDZ. VI.

A Epsha iest ma-
drość niżli siły : y
mądrostropnij niż
2 li mocny. * Słu-
chajcież przeto
Królowie y roz-
miejcie : nauczcie
3 sie sędziowie kończyniemi. * Nád-
stawcie vsiu wy ktorzy władniecie lu-
dem y podobacie sie sobie z wielkości
4 narodów : * gdyż dana iest wam
władza od Pána y moc od Naywys-
szego / ktorzy sie pytac będzie o vczyn-
kach waszych / y myśli badac sie be-
5 dzie : * że będąc slugami królestwa
iego / nie sądziliście sprawiedliwie / a
niscie strzegli prawá * sprawiedliwo-
ści / aniscie chodzili według wolę
6 Bożę. * Stráśnie a przedko vkaże
sie wam : bo nastróży sąd będzie tym
7 ktorzy sa przełożeni. * Bo * mály otrzy-
ma miłosierdzie / ale mocarze moc-
8 nie meki cierpieć będą. * Nie będzie
bowiem dbal na żadnego osobe
Bóg / ani sie zleknie żadnego wielko-
9 ści : gdyż on vczynil máłego y wiel-
kiego / y iednáko o wszystkie piecza
ma. * Ale nád mocniejszy mocniejszy
10 sa meká wiś. * Do was tedy kró-
wie sa té mowy moje : abyście sie na-
uczyli mądrości / a nie wystepowali.
11 * Ktorzy bowiem będą strzedz sprá-
wiedliwosci sprawiedliwie / będą v-
sprawiedliwieni : a ktorzy sie tego ná-
uczają / naydą co odp owiedziéc. * Po-
12 żadajcież tedy powieści moich : mi-
luycie ie / a będziecie miec naukę. * Za-
13 cnać iest / y która nigdy nie wiednieie
mądrość / y latwie bywa obaczona

14 od tych ktorzy iá milują / y náleżiona
od tych ktorzy iey sukają. * Vprzędzą
15 ktorzy iey požądają / aby sie im pier-
wey okazała. * Kto do niey ráno w-
stanie / nie będzie pracowal : bo iá
16 naydzie siedzącą v dziwi swoich. *
Myślic tedy o niey iest doskonała ro-
stropność / a kto dla niey czuć będzie /
17 rychlo bezpiecnyim będzie. * Bo té
ktorzy iey sa godni / sama obchodzi su-
kając / y na drogách wesolo sie im po-
kazuie / y zabięga im we wśelkim ob-
18 myślaniu. * Początek bowiem iey iest
naprawdziwse požądanie vmiecie-
19 nosci. * Staranie tedy o vmiecie-
nosć iest milosć : a milosć iest za-
chowanie praw iey : a zachowanie
praw iest vpewnienie * niestazytelno-
20 ści : * a niestazytelność czym bliskim
Bogu. * Požadanie tedy mądrości
21 przywodzi do wiecznego królestwa.
22 * Przetoż iesli sie kochacie w stolicach
y w sceptrach / o królowie ludu / mi-
luycie mądrość / abyście na wieki kró-
23 lowali : * miluycie swiátlo mądro-
ści wszyscy ktorzyście sa nád ludem
24 przełożeni. * A co iest mądrość / y iá-
ko sie poczelá powiem : a nie zataie
przed wami tájemnic Bożych / ale od
początku národzenia wysláuie / y
25 poloze na swiátle wiadomość iey / a
nie opuścze prawdy : * ani z tym ktorzy
wyszedl od mienawisci póyde w dro-
26 ge : gdyż taki człek nie będzie vczes-
tnikiem mądrości. * A mnostwo mą-
drych iest zdrowie okregu ziemie : a
27 król mądry iest vgruntowanie ludu.
* Przetoż przymiecie naukę przez po-
wieści moje / a będzie wam pożytecz-
no.

*niepokalá-
nego żywota

*G.

Król mądry
utwierdza
nie ludu.

ROZDZ. VII.

Estemciia te
śmiertelny czło-
wiek/ podobny w
wszystkim y z rodza-
u ziemskiego/ o-
neś który był pier-
wszy stworzon/ y

1 w 3/ wocie matki byłem ukształto-
wan ciałem/ przez dziesięć miesięcy
2 zsiadłem sie we krwi/ z nasienia czło-
wieczego/ y z lubości ze spaniem sie
3 schodzący. A ia narodziwszy sie
wziąłem oddech pospolity/ y wy-
palem na ziemię także uczyniona/ y
4 pierwszy glos podobny wszystkim wy-
puszcilem płacząc: wychorowanym
5 jest w powiciu y w pracach wielkich:
6 żaden bowiem z królów niemiał in-
szego początku rodzenia. Jedno te
7 dy jest wszystkim wescie do żywota/ y
8 iednakię zespicię. A dla tegom żadał/
a dana mi jest roztropność: y wy-
wałem/ y przyszedł na mnie duch mą-
9 drości: y przelożyłem ia nad króle-
stwa y nad stolice/ y bogactwa za ni-
cem nie miał w zględem ię: anim
10 ię przyrównał drogiego kamienia:
11 gdyż wszystko złoto ię przyrównane
jest trochę piastu/ a iako błoto be-
dzie poczytane srebro przeciwko nię.
12 Nad zdrowie y piękność umilowa-
łem ia/ y umyśliłem mieć ia miasto
13 światłości/ gdyż światło ię nigdy
nie zgasię. A przysły mi pospolu
14 z nią wszystkie dobra y niezliczona
pocztliwość przez rece ię. y rozrą-
dowałem sie we wszystkich: bo
15 przedemną ślata mądrość/ a nie wie-
działem iż ona jest matka tych wszy-
16 stkich. A któreym sie bez obłudno-
ści nauczył/ y użyżam bez zazdrości/
a nie kryję pocztliwości ię. Nie-
17 przebrany bowiem starb jest ludziom
którego którzy używali/ zstali sie w-
czestnikami boskiego przyiacielstwa/
18 dla darów umietyności zalecenia. A
mnie dal Bóg mówić wedle myśli/ y
19 myśleć rzeczy godne tych które mi da-
20

16 ia/ gdyż on jest wodzem mądrości/ y
poprawcą mądrych: w rece bowiem
iego y my/ y mowy nasze/ y wszelka
17 mądrość/ y rzemiosł umietyność y
ćwiczenie. On bowiem dał mi tych
rzeczy które są/ prawdziwą wiado-
mość: abych wiedział rozrządzenie
18 okregu ziemię/ y mocy żywiołów/
y początek y dokończenie y szrodek
19 czasów/ przemian odmienności/ y od-
miány czasów/ roczne biegi y roz-
20 rządzenie gwiazd/ przyrodzenie zwi-
ęzst/ y gniewy bestii/ moc wiatrów
y myśli ludzkie/ różności drzewek y
21 mocy korzenia/ y którekolwiek są skry-
te y niewiadome nauczyłem sie/ wszy-
tkich bowiem rzeczy robornicą nau-
22 czył mnie mądrość. Jest bowiem w
nię duch rozumienia/ święty/ iedy-
ny/ rozmaity/ subtelny/ wymowny/
żartki/ niepotalany/ pierwszy/ słodki/
miłujący dobrze/ ostry/ którego nie
23 nie hamuje/ dobrze czyniący/ ludzki/
iustawy/ stateczny/ nie omylny/ prze-
spieczny/ mający wszelką moc/ wszy-
tko przepatrzuący/ y który wszystkie
duchy przenika/ rozumny/ czysty/ sub-
24 telny. Nad wszystkie bowiem rzeczy
które się ruszają przedśia jest mądrość:
a dosięga wsedy dla swojej czysto-
25 ści. Para bowiem jest mocy Bo-
żej/ y wpełnienie iakieś iasności
D Bogą wszechmogącego stworzy-
toż nie plugawego na nie nie przypa-
26 da. Iasnośćia jest bowiem wiecz-
nej światłości y zwierciadłem bez-
27 zmazy Boskiego Należytku/ y wyo-
brążeniem dobroci iego. A będąc
iedyna/ wszystko może/ y w sobie trwa
iżc wszystko odnawia/ y przez naro-
dy/ w dusze światła sie przenosi/ przy-
28 iacioly Boże y proroki postanawia.
Żadnego bowiem Bóg nie miłuje/
29 iedno tego który z mądrością przeby-
wa. Jest bowiem ona śliczniejsza
niż słońce/ y nad wszystek porządek
30 gwiazd światłości przyrównana na-
duie sie bydy pierwieś. Po oney bo-
wiem nastawa noc: ale mądrości
nie zwycięża złość.

Jedno jest
wszystkich
wescie do
żywota, y
podobne-
ści.
Iob 10. 210.

* która z spa-
nia przycho-
dzi

* Iob. 1 e. 21
1. Tim. 6.

Przetóż na-
de wszystko
ma bydy o-
broną mą-
drości.

* Iob. 28. c. 15
Przy. 8. b. 11.

* I. król 3. b. 13
Math. 6. d. 33
Która wszy-
tko dobrze
przynosi.
nie zliczone
bogactwa.

* bogactwo G

Rozwój Chry-
stusowego o-
pisanie.

* Iob. 6.

Mądrość
ma Duchą
rozumienia
rozmaitego

Mądrość
dziewie
chwali.

* Do żyd. 1. 23

Iasność jest światłości wiecznej. J. Teo-
mij niemal słowy Paweł e. do żydów 1. v. 3.
o Panu Chrystusie mówi/ czytaj tam Anno-
tacja: także go zowie obrazem Boga niewi-
działnego. Colos. 1. v. 15. 3 także y Concili.

um Sardicense in Epist. ad omnes Episcopos,
iako pisze Theodoret: lib. 2. Hist. c. 8. dowo-
dzi/ iż syn Boży jest stworzyteliem wszystkich
rzeczy/ y prawdziwym Bogiem.

ROZDZ. VIII.

Dośiega tedy od końca aż do końca mocnie / y rozrządza wszystko w dziecinie. Tem umiłowal / y szukałem ię od młodości moiej / y starałem się wziąć ię sobie za oblubienicę / y stałem się miłośnikiem cudności ię. Obiósł mi słachetność swoje mając wespół życie z Bogiem : ale y Pan wszech rzeczy umiłowal ię. Nauczył cię bawiem iest umietyności Bożej / y obierzył cię spraw ięgo. A jeśli bogactwa bywają pożądane w żywocie / cóż nade mądrość bogatstego / która sprawuje wszystko ? A jeśli rozstropność robi : któż tych wszystkich rzeczy które są iest lepszy rzemieślnik nade : A jeśli sprawiedliwość miłuje kto : prace tey mają wielkie cnoty : bo marności y rozstropności wzy / y sprawiedliwości / y mocy / nade które nie iest ludziorom w żywocie pożyteczniejszego. A jeśli kto pożąda wielkiej umietyności / wie przeszłe rzeczy / y o przyszłych zdanie wydawa / wie chytrości mów y rozwiązanie gadec / zna ię y cuda wie pierwey niżli beda / y przypadki czasów y wieków. Przetoż umyśliłem ię sobie przywieźć na życie wespół : wiedząc że sie zemną porozumiewać będzie w dobrych rzeczach / y będzie rozmowa myśli y rzeczy stnie moiej. Dla tey bede miał sławę w pospółstwie / y część w starszych

11 młodszeńciec / y bede znalezion do-
wcipnym w sądu y przed oczyma mo-
carzów bede w podziwieniu / y oso-
by księżce beda mi się dziwować.
12 Mnie milczącego czekać beda / y na-
mnie mówiącego patrzeć beda / a gdy
13 bede dluzey rozmawiał / wsta sive re-
ka zatusa. Nad to / przez nie otrzy-
mam nieśmiertelność / y wieczną pa-
miatke zostawie tym którzy po mnie
14 beda. Bede rzadził ludzie / a naro-
15 dy beda mi poddane. Beda sie mnie
bac słuchając mie królowie strąsni :
miedzy wielkoscia ludu pokaze sie
16 dobrym / a na wojnie mocnym. W-
siedszy do domu mego odpoczne z nia :
nie ma bawiem przytrości towarzy-
stwo ię / ani testności spólne życie z
17 nia / ale radość y weselę. To w siebie
rozmyślając y wspominając w sercu
moim / gdyż nieśmiertelność iest w
18 spowinowaceniu z mądrością / a w
prziacielstwie ię kochanie dobre / a
w pracach reku ię pocziwość bez v-
stania / a w cwiczeniu sie w rozmowie
z nia rozstropność / y zacność w spól-
towaniu mów ię : obchodzącem su-
19 kając aby ię sobie wziął. A byłem
dziecieciem dowcipnym / y dostala mi
20 sie dusza dobra. A gdym był ieszcze
lepszym / przyszedłem do ciała niepo-
21 kalanego. A zrozumiawszy zem in-
czey nie mógł być powściągliwy /
aż by Bóg dal / y to samo było ma-
drości / wiedząc czy to iest dar : szed-
łem do Pana y prosiłem go / y rze-
kłem ze wszystkich wnetrności mo-
ich.

Bóg sam da
ie powścią-
gliwość.

Prawie.

Żyć spólnie.

Gdyż za-
mądrości
przychodzą
wszystkie do
bra od lu-
dzi pożąda-
ne, przeto
się o nie na-
wściec sta-
rac y Boga
o nie prosić
mamy.

Wolność ca-
łowiecza.

Muszę żyć
w czystości
za pomocą
Boga.

A wszystko wdzięcznie rozrządza. Augustyn s. lib. 7. de ciuit. C. 30. Znad wywo-
dzi / iż Pan Bóg tak wszystko co stworzył rzą-
dzi / że przecie każda rzecz według swej natu-
ry się rządzi y czyni. A tak gdyż człowiek rozu-
mny zaraz na początku wziął wolną władzę
woli swojej : tedy Bóg tak ludzkie według
opatrności swej rządzi / że przecie wolności
przyrodzonej człowiekowi nie odéymie.

Zem inaczey nie mógł być powściągli-
wy, ażby to Bóg dal. Powściągliwy / po-
Gręku *εγκρατής*, które słowo nietylko zna-
czy powściągliwego od nieczystości / ale też
od wszelkiego grzechu / iako też Augustyn s.

wykłada / lib. 10. Confess. C. 24. A wymieci
zalety nawierża mądrość / o którą też proszę.
Przeto iako to na woli człowieka / aby się
wstrzymał od wszelkiego grzechu / za pomo-
cą Boga : tak y to aby kto był w czystości / na
woli iest człowieczy / Matth. 19. v. 12. W-
szakże potus zwyciężyć nie możemy / tylko za
pomocą łaski Bożej / którą sobie modliwa-
my y postami / y wszelakimi dobrami sprawo-
my wpraszamy. A rozumie się to o wszelkiej
powściągliwości / tak pamiętności / iako y w-
dowiey / y małżeńskości : bo y ci nie mogą mieć
sobie przystojnej powściągliwości / bez oso-
bliwey łaski Bożej. 1. Cor. 7. v. 7.

ROZDZ. IX.

BŁZE oyców
moich / y Pánie
miłosierdzia / któ-
rys uczynił wszy-
tko słowem swo-
im / a mądrością
twoją postanowi-

łeś człowieka / aby pánował nad
stworzeniem / któregoś ty uczynił / aby
rzadził okrąg ziemi w prawości y
sprawiedliwości / a sadył sąd w upro-
stowaniu serca : dajże mi mądrość
stoiącą przy stolicy twojej / a nie od-
rzucay mnie od służebników twoich :
gdyżem ja jest sługą twój y syn słu-
żebnicę twoję / człowiek młody y kró-
tkiego wieku / a mnieyszy niżlibych
mógł zrozumieć sady y prawa. Bo
choeby też kto był doskonały między
synmi człowieczymi / jeśli nie będzie w
nim mądrość twoja / za nic nie będzie
poczytany. Tyś mnie obrał królem lu-
dowi twemu / y siedziem synów twoich
y córek : y kazałeś mi budować ko-
ściół na górze twej świętej / a w mie-
ście mieszkania twego oktarz na po-
dobieństwo przybytku twego święte-
go / któregoś zgotował od początku : a
ztoż mądrość twoja / która zna sprá-
wy twoje / która też była przytomna
na on czas / gdyś okrąg ziemi czynił /

y wiedziała co się podobáło oczóm
twoim / y co jest prostego w przykázá-
niach twoich. Zesłże iż z świętych
niebios twoich / y z stolice wielkości
twojej / aby ziemia była y ziemia prá-
cowala / abych wiedzia / co jest przy-
jemnego v ciebie : Bo oná wszystko
wie y rozumie / a poprowadzi mnie sro-
mnie w sprawách moich y będzie mnie
strzegá / w mocy twojej. A będą przy-
jemné sprawy moje / y będę lud twój
y rzadził / sprawiedliwie y będę godny ni-
stolic oycá moiego. Bo kto wż czo-
wiek będzie mógł wiedzieć radę Bo-
żá / abo kto się domyslić będzie mógł
co by chciał Bóg : Górz myśli lu-
dzie są botażliwie / y nieperoné opátrz
ności náše. Bo ciáło które się káží
obciąża duszę / a ziemskie mieszkánie
tłumi umysł wiele myslący. A z tru-
dnoscią się domyslaney rzeczy które
są na ziemi / y co mamy przed oczý-
má z pracą nardziemy. A które w
niebie są kto doscignie : A radę two-
je kto pozna / jeśli ty nie dáś mądro-
ści / a nie spuścisz ducha twego świe-
tego z wyśokosci : A ták by wy ná-
prostowane ścieżki tych którzy są na
ziemi / a ludzie náuczyliby się tego co
się podoba. Bo przez mądrość v-
zdrowieni są / którzykolwiek się tobie
Pánie podobáli od początku.

ROZDZ. X.

BŁONÉGO / któ-
ry pierwszy uczy-
nił jest od Bo-
gá / oćiec okręgu
ziemi / gdy sam
był stworzony / za-
chowála : y od

niego wypadku wyzwolił / y dáł mu
moc pánowania nad wszystkimi rze-
czami. Od téy odstąpiwszy niespra-
wiedliwy w gniewie swoim / przez
gniew braterskiego meżobóystwa zgi-
nął. Dla którego gdy woda wygla-
dzála ziemię / mądrość powtóre ná-
prawiła / przez wzgardzone dzewo
sprawiedliwego rzadząc. Tá też y w
przysiężeniu złości gdy się narody spi-
kowały / znála sprawiedliwego / y zácho-
wała Bogu nienágaçãoego / y w mi-

łosierdziu ku synowi mocnego zácho-
wała. Tá sprawiedliwego od gina-
nych niebożnych wiekającego wy-
bawiła / gdy ogień zstąpił na piec
miast : którym ná świadectwo zło-
ści / stoi / pustowała kurząca się zie-
mia / y nieperoného czasu miastce owo-
cé dziewy / y słup solny stojący na pá-
niatce dusze niewierney. Mądrość
bawiem miastcy / nie tylko w tym v-
pádliże nie poznali dobra / ale y glu-
pstwa swego zostawili ludzóm pá-
niatkę / iż w tym w czym zgrzesili / a-
ni zátáć się nie mogli. Ale mądrość
té którzy są w wieczności máz z bo-
leści wybawiła. Tá wiekającego
przed gniewem braterskim spráwie-
dliwego drogami prostemi prowá-
dziła / y ukázála mu królestwo Bożé /
y dáł mu poznání świętych : wiecz-
lá go w pracách / y nápełniła prace

2. król. 3. b 9.
Modlitwa
Mędrco-
wa z ugnaniem
swój niepo-
tężności o
mądrość.
G.

W święto-
bawości, G.

Ps. 115. b 16

Ztąd znać
iż to są kije
gi Salomo-
nowe.

1. Par. 28. b
4. 5.

2. Par. 1. b 9.

Przy. 8. c
22. d 27.
Jan. 1. 21.

Gen. 1. d 22.
G.

Zalęca mą-
drość iż o-
na zachowa-
ła y od złe-
go wybawi-
ła Adama /
Noego.
Gen. 7. b 6.

Abrahama.
Gen. 11. a 2.

świe, G.

W chwale,
abo w iá. no-
ści, G. w má-
iście.

1. Par. 40. d 13.
Rzym. 11. d 14
1. Cor. 12. d 16

Mądrość
człowieczá
nieperona.

ten si. mski
przebytek, G
pełny stárá-
nia, G.

W rku, G.

Łódz.
Gen. 19. c 17

Isakba.
Gen. 28. a 5.
b 10.

Łukomstowem
wielkion, G.

Josephs,
Gen: 37, f 26
od grzechu,
G
w Dnie, 7,
b 9,
Gen: 41, f 40

Exo: 1, b 11.

Madrość
sury Izrael
wie, prz: 3
puszcz pro-
wadziła, go
wydziały
by ich nie-
przyjaciele
y dawoły im
wode z ska-
ły, a pokar-
awoły ro-
zmacni
plagami bał-
wodnialce
Exo: 16, a 1:
17, c 11,
Nu: 20, b 11

11 iego. ¹ W zdradzie oskarżających
12 go / była przy nim / y wzięła go. ² Za-
C chowała go od nieprzyjaciół / y obro-
niła go od zwoźdżicieli: y między
13 botowanie wystawiła mu aby zwycię-
żył / y poznał że nade wszystko mocniejszy
14 jest mądrość. ³ Ta sprawiedliwie-
go zaprzędanego nie opuściła / ale go
od grzesznych wybawiła / y zstąpiła z
15 nim do dołu / ⁴ y w więzieniu go nie
opuściła / aż mu przyniosła sceptum
królestwa / y moc przeciwko tym / któ-
rzy go tłumili: y pokazała klamce
16 którzy go żyli / y dała mu słowe mę-
czna. ⁵ Ta lud sprawiedliwy y nie-
naganię potęstwo wybawiła
od narodów którzy go ciemnieżyli.

ROZDZ. XI.

1 **M**ądrzyła
A sprawy ich przez
2 rzece proroka świe-
tego. ¹ Ili droga
po puszczach / w
których nie mie-
skano: a na mro-
3 scach pustych budy zasadzali. ² Sta-
neli przeciwko nieprzyjaciółom y po-
4 mścili się nad nieprzyjaciół. ³ Pra-
gnęli y wywołali ciebie / y dana im jest
woda z wysokich skał / y wsmierzenie
5 pragnienia z twardego kamienia.
6 ⁴ Przez co bowiem cierpieli męki ich
nieprzyjacieli (dla niedostatku picia
swojego / y w tym gdy obfitowali syno-
7 wie Izraelscy weselili się) / przez też
8 rzeczy gdy im na nich śmiedziło / do-
9 bry sie im dziato. ⁵ Bo miasto żezó-
dla rzęci wstąpić nie płynące / da-
10 les niesprawiedliwym król ludzki.
11 ⁶ Których gdy wbywało / na skłanie
dziatek zabitych / dales obfitą wodę
12 niespodziewanie: ⁷ pokazując przez
9 pragnienie które na on czas było / i-
10 tes rozywyszał swoje / a zabijał ich
B przeciwniki. ⁸ Gdy bowiem byli do-
świadczeni / (y zaiste z miłosierdziem
karanie odnosząc) poznali iako ro-
11 gniećwie osądzeni niebożni męci cier-
pieli. ⁹ Tyches iako Wciec wspomina-
12 ąc doświadczył / a onych iako stogi
13 król męcząc potępił. ¹⁰ Niebytno bo-
wiem y chceni iednako byli męczeni.
14 ¹¹ Dwójaka bowiem ich zła była te-

16 ¹ Węśla w dusze sługi Bożego / y sta-
nał przeciw strogim królom przez cu-
17 dą y znaki. ² Oddała sprawiedliwym
D piace ich / y prowadziła je dziwną dro-
gą / y była im we dnie miast / zastłony /
18 a w nocy miasto światłości gwiazd:
19 ³ przeprowiła je przez morze czerwone /
y przeprowadziła je przez wielką wo-
20 de. ⁴ Lecz nieprzyjacioly ich potopiła
w morzu / y wyrzuciła je z głębokości
pięcielnicy. ⁵ A przetoż sprawiedliwi ob-
21 niesli łupy niebożnych / ⁶ a twórcę
świata imię Pannie śpiewali / y zwy-
ciezka rzece twa iednostaynie wych-
walałi. ⁷ Bo mądrość otworzyła w-
stępnicy / a języki niemowlateł
wymownie wszyscy.

14 ⁸ śnica / y wzdychanie z wspomina-
niem przeszłych rzeczy. ⁹ Gdy bowiem
15 słyseli że przez ich męki dożyje się z
nimi dziato / wspomnieli na Pana
dziwnie się przy końcu wyszła. ¹⁰ Z
którego się bowiem czasu wyrzucenia
niesprawiedliwego porzuconego po-
16 smiewali / temu się naosłatek dżwo-
wali / nie iednako z sprawiedliwymi
pragnienie mając. ¹¹ Lecz za ślone
myśli złości ich / że niektórzy zwie-
17 dżeni weże niemę y inne bestye ni-
18 kczemne chwaliłi / przepuściliś na nie
mnóstwo niemych zwierząt na pok-
19 ranie: ¹² aby wiedzieli iż przez co kto
grzeszy / przez toż karani bywa. ¹³ Nie
było bowiem niepodobno wśedmo-
cney rzece twórcy / która z niewidzialney
materii stworzyła / prze-
20 puszcic na nie mnóstwo niedźwiedzi-
19 ¹⁴ albo smiałych lwów / ¹⁵ albo żółte no-
wo narodzone a nieznanom bestye
pełne strogosci / albo pary ogniste
20 parząjące / albo dymny smród wy-
21 puszczające / albo straszne stręz z oczu wy-
strzelające: ¹⁶ które nie tylko obrażeniem
22 swoim mogły je zardzić: ale też we-
23 żeniem od strachu zagubić. ¹⁷ Ale y
opócz tych iednym rchmieniem mo-
gli bydz pobici / przesładowani od sa-
mych wczynków swoich / a rozprósem
22 duchem mocy twórcy: ¹⁸ Alles ty wszy-
tko pod miarą y liczbą y wagą roz-
23 rządził. ¹⁹ Wielka moc bowiem tobie
śamemu zbawiała zawię: a siła ra-
miona twego kto się przeciwie / ²⁰ Albo
wiem iako namnięś się ziarno na wa-

Mozęba,
przechłone-
go / wzięła
ka wywo-
dła / Arg-
pu, prz: 3
czernie
moro, pot-
pimby Ac-
zypitny.
Exo: 14, c 12
Pia: 77, b 14
Exo: 14, a 1

to jest, przez
niedostatek
wody.
ze im dal
Bóg dostatek
wody na pu-
sczy.

Nu: 12, c 24

*Leu: 26, d 12
Nu: 16, a 1,
Ier: 8, c 17,
Bog dingo
nosz grze-
szeni, które
mogły byna-
tych miast-
wyglatić.

24 dze tak jest przed tobą okrąg ziemi:
 25 a jako kropka rosy porannej / która
 wpada na ziemię. ² Ale ty masz litość
 nad wszystkimi / gdyż wszystko możesz /
 a przebaczasz grzechów ludzkich dla
 pokuty. ³ Miluięś bowiem wszystko
 co jest / y nic nie masz w nienawiści z
 tego coś uczynił / boś nie nie postas

nowił / albo uczynił miłyc w nienawi-
 ści. ² Al jakoby co mogło trwać kie-
 dybys był niechciał / albo co by mogło
 być zachowane : czego byś ty nie
 27 miąłował ? ³ A przepuszczasz wszyst-
 kim : gdyż twoje są Panie / który du-
 še miluięś.

ROZD. XII.

Jako dobry y
 łodki jest Panie/
 duch twój we ws-
 2 wszystkich : ² A prze-
 3 różtę / którzy wy-
 4 stępują / po kęsu
 karzesz : y w czym

grześz / w pominaś y mówisz do nich :
 aby opuścili złość / wierzyli w cie
 1 Panie. ² Oné bowiem zstąpił dawne
 2 nieśląnce w ziemi świętej twojej /
 3 któregoś miał w nienawiści / ³ gdyż o-
 4 bzydłé tobie uczynki czynili / przez
 5 czarnodziejstwa y osiary złościwe / ⁴ y
 6 synów swych bez miłosierdzia zabija-
 7 cze / y pożeracze / wnetrzności ludz-
 8 kich / y żartoki / które z pośrzedku tá-
 9 iemnice twojej / ⁵ y przyczynęć rodzice
 6 dusi nieporatowanych / chciales wy-
 7 trącić przez ręce oyców naszych : ⁶ aby
 8 godną slug Bożych odnieśli gościne
 9 ziemi / która tobie namilsa jest. ⁷ Ale
 10 y tym jako ludzóm przepuścił / a
 11 posłałé wprzódzającé przed woyskiem
 12 twoim sierzenie / aby ie po lektu wy-
 13 trącili. ⁸ Nie przeto żebyś nie mógł
 14 na wojnie poddać niebożne sprawie
 15 dlwym / albo przez frogie bestie / albo
 16 też frogim słowem zaraz wytrącić :
 17 ⁹ ale poczesć sądząc / dawales mie-
 18 sce do pokuty / wiedzając iż zły jest na-
 19 ród ich / y wrodzona złość ich / a iż
 20 myśli ich nie mogła sie odmienić na
 21 wieki. ¹⁰ Nasieniem bowiem byli prze-
 22 kletym z początku : a nie bojąc sie ni-
 23 kogo / dawales ich grzechóm opu-
 24 szczenie. ¹¹ Bo któż tobie rzecze : Coś
 25 uczynił : albo kto sie zaścawia sądowi
 26 twoiemu ? Albo / kto przed oczy two-
 ie przyjdzie zemścić cię niebożnych lu-
 27 dzi : Albo / kto tobie przyczyta / ie-
 28 sli zgina narody / któregoś ty uczynił :
 29 ¹² Bo niemáš inšego Boga oprócz
 30 ciebie / ¹³ który masz staranie o wszy-

tkich / abyś pokazał / iż nie sądziś nie-
 14 sprawnie iście sądu. ¹⁴ Ani król / ani o-
 15 krutnik przed oblicznością twoją / nie
 16 będzie sie pytał o tych / któregoś zatra-
 17 cił. ¹⁵ Gdyżes tedy sprawiedliwy / wszy-
 18 tko sprawiedliwie sprawuięś : tego też
 19 który nie ma bydz karany / potępie /
 20 nieprzystoyną rzeczą mocy twojej bydz
 21 rozumieć. ¹⁶ Moc bowiem twoja iest
 22 początkiem sprawiedliwości : ¹⁷ A prze-
 23 to żeś iest Panem wszystkich / zwołyles
 24 wszystkim przepuszczając. ¹⁸ Moc bowiem
 25 potężuięś ty o którym nie wierzą / żeś
 26 iest doskonały w mocy / y tych którzy
 27 cie nie znają śmiałość karzesz. ¹⁹ Ale ty
 28 Panie mocy / sądziś z cichością / a
 29 z wielką solgą nas rządziś : bo masz
 30 pogotowi moc kiedy chcesz. ²⁰ A na-
 31 uczyles lud twój przez takie sprawy /
 32 gdyż sprawiedliwym potrzeba bydz y
 33 ludzóm : y uczyniles dobrą nadzieie
 34 synom twoim / ²¹ gdyż sądząc dawales
 35 miejsce w grzechách do pokuty. ²² Je-
 36 sli bowiem nieprzytaciły slug two-
 37 ich / y winnych śmierci karales z taką
 38 pilnością / dając czas y miejsce prze-
 39 któreby od złości swęj odmienić sie
 40 mogli : ²³ z iakże wielką pilnością są-
 41 dziłes sprawy twoje / których oycóm da-
 42 les przysięgi y umowy obietnic do-
 43 brych : ²⁴ Gdy tedy nas karzesz / nie-
 44 przytaciły nasze rozmaitcie chłustas /
 45 abyśmy dobroć twoją rozmyślali v-
 46 ważając : a gdy nas sądzą / miłosier-
 47 dzia sie twego spodziewali. ²⁵ Stądże
 48 y onym którzy są żywotą swego glu-
 49 pie a niesprawiedliwie żyli / przez te
 50 rzeczy które chwalili / zadales wielkie
 51 męki. ²⁶ Albowiem w obłędnej dło-
 52 dze dłużey bładzili / miłyc za bogi te /
 53 które między zwierzęty są napodley-
 54 se / dziecek głupich obyczaiem ży-
 55 wiac. ²⁷ A przetoż jako nierozumnym
 56 dziecióm dales karanie na posmię-
 57 wisko. ²⁸ Lecz którzy sie niepolepsyli /
 58 posmięwiski y karaniem doznali go-

aby pokuto-
wali.Z iaką łá-
skawością
y cierpli-
wością ka-
rał Bóg
grzešniki
ziemi swé-
tej obywa-
tele, nie zá-
razem ich
wygladza-
jąc.Deut 9a
3. 12. d. 29. 18.
b. 12.

misja.

Bóg wszyt-
kie narody,
zaduemu
krzywdy
nieczyniąc
gatrąć
mógł.
Exo 32. 10
nie miał. G
badac zá-
twórzoną
w grzechách.Bóg niko-
mu sie nie-
sprawuie.

1. Pet. 5. b 7

pánujący
nad mocą.
"Abó, sprá-
wiedliwie, G.

6.

Bóg dając
czas do po-
kuty, aby ty
ku nieprzy-
taciłóm lá-
skawością,
wybránym
swym o so-
bie y o swęj
dobroci na-
dzieie do-
brą uczynił,
y oné od
grzechów
odciągnął.

27. Onęgo sądu bożęgo. ¹ Bo o co się gniewali cierpiąc / przez te rzeczy które za bogi mieli / przez to gdy wytrąceni byli / widząc onęgo którego nie-

gdy przeli się znąc / poznali go prawdziwym Bogiem : przeco też y to, niec potępienia ich przyszedł na nie.

ROZDZ. XIII.

A Ludzie wszyscy scysali czemu w których nie masz wiadomości Bożęj : y z tych rzeczy dobrych

które widzą / niemogli zrozumieć tego który jest : ani przypatrując się sprawcom / obaczyli który był sprawca. ² Ale albo ogień / albo wiatr / albo powietrze / albo obrót gwiazd / albo gwałtowną wodę / albo słońce y księżyc / za sprawce okregu ziemię Bogi mieli. ³ Z których piękności Kochając się / iesli te Bogami bydy mniemali : niechże wiedzą / iako nad nie piękniejszy jest panujący nad nimi. Gdyż sprawca ⁴ piękności to wszystko stworzył. ⁵ Albo iesli się mocy y sprawom ich dziwowali / niech rozumieją z nich iż mocniejszy jest ten / który je uczynił : ⁶ z wielkości bowiem ozdoby y stworzenia / iasnie stworzyciel tych rzeczy poznany bydy może. ⁷ Wszakże ci mnieyszą przyglądając się / albo y ci podobno bliździ / Boga szukając y chcąc znaleźć. ⁸ Bo gdy się obierają w sprawach tego / badają się : y zapewne mówią / że dobrze są rzeczy które widzą. ⁹ Wszakże zaśie y tym niema bydy odpuszczono. ¹⁰ Bo iesli tak wiele umieć mogli / iż świat mogli rozumem ogarnąć / iakóż Pana ięć nie lanięć należy : ¹¹ Ale nieszczęśli są / y między umiartymi jest nadzieia ich / którzy Bogami

nazwali dzieła rąk ludzkich / złoto y srebro / wymysł rzemieślni / y podobieństwo zwierząt / albo kamień niepożyteczny / robote ręki starodawney. ¹² Albo iesli który rzemieślnik cieszą się z wyćciął drzewo proste / a wszystkie które z niego mistrzynie oberzynał / y używając rzemieślni swęgo z pilnością wrobiłby naczynie pożyteczne / na posługę żywota : ¹³ a ostatek onę roboty użyłby do gotowania potraw / a co zostało z nich / co się ninacz niegodzi / drzewo krzywe y sekora pełne wyrzezałby z pilnością / gdyby mu lano było / y według nauki rzemieślni swęgo uformowałby je / y podobny uczynił wyobrażeniu człowieka / ¹⁴ albo któremu z zwierzątby je przysposobił postrzchnawosy minia / y uczyniłby rumianą barwiczka farbe tego / y wszelką małutę która w nim jest zamazałby : y uczyniłby mu godne mieszkanie y na ścięcie je postawiłby / y żelazem utwierdziłby / ¹⁵ by śnić nie spadało / opatrzyłby je : gdyż wie że się ratować nie może : bo jest obrazem / ¹⁶ a trzeba mu pomocy. ¹⁷ A o małętność / y za syny swę / y o gody ¹⁸ mówiąc się pyta : Ciec wstydzi się mówić z tym który jest bez dusze : ¹⁹ A o zdrowie prosi niemocnego / a o żywot prosi umarłego / y używa na pomoc niepożytecznego : ²⁰ A o drogie prosi tego który chodzić niemoże : y o nabycie / y o sprawę / y o wszystkich rzeczy powodzenie prosi tego / który na wszystkim jest nie pożyteczny.

psy, którzy robote rzemieślnicze Bogiem nazywają, przeto się od niego węża Bałwana przysłych rzeczy. ²¹ do rzemieślni, G. ²² 11a: 44. b 9. ²³ 1er: 10. 23.

²⁴ 11b: 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

ROZD. XIII.

A A drugi myśląc żeglować / a po strugach nawalnościach poczynając pływac / używa słabego / niż drzewo które go niesie. ² Bo to wymyślił chciwość nabycia / a rzemieślnik ma drosć swą zbudował : ³ A tworia

oyce opatrność rzadzi / boś dał y ⁴ na morze drogę / a między nawalnościami ścieżkę bezpiecną. ⁵ Położąc ięć mocen jest ze wszystkich wybawić / choćby się kto bez umiartności puścił na morze. ⁶ Ale aby sprawy ma drosć twoję nie były próżne : przetoż też ludzie małemu drzewu zwierzą się dusz swoich / a przebywając morze przez okret są zachowani. ⁷ Ale y z początku gdy gineli pyśni o

⁸ Exo: 14. 8. 22.

⁹ Ge: 6. b 4. 7. b 7.

20 iest, Nos
Patriarcha.

21 iest
kryz pński,
Rubienic, y
okry: Noego.
Bałwa prze-
klesty iest, y
z tym który
gi czyni.
Pfal: 117.
Baru: 6. a. 3.

22 iest
kamenie, y
drzewo: aby
ie Bóg miał
w nienawi-
ści.

Co gę poczę-
tek y pošte-
pek był bał-
wanów y
bałwoch-
wałstwa.

Ceremonie.

Bałwan co
iest.

Y so był po-
myślek wśel-
kiego bałwa-
chwałstwa.

7 byzraowie / nadzieia świata wcielę-
sie do okretu / zostawiła światu na-
sienie rozenia który reka twa był
sprawowany. ^Błogosławione bo-
wiem iest dzewo / przez które sie dzie-
ie sprawiedliwość. ^BAlle bałwan któ-
ry reka bywa wrobiony / przeklęty iest
y sam y ten / który ji uczynił: bo ten
wrobił / a on będąc skazitelnym / Bo-
giem iest nazwany. ^BA Bóg za ró-
wno nienawidzi niebożnika y nie-
zbożność jego. ^BBo y robotą pospo-
łu z zenniesłusztwem / meki cierpieć be-
dzie. ^BA przetoż na bałwany pogań-
skie nie będzie względu: bo stworze-
nie Boga tu nienawisici iest uczynio-
ne / y tu pokusie duszom ludzkim / y tu
samotowce nog ludzi glupich. ^BPo-
czatek bowiem cudzolożenia iest wy-
myślenie bałwanów / a wynalezienie
ich skazaniem żywota iest. ^BGdyż
ani były z początku / ani będą trwac
na wieki. ^BZbytunia bowiem ta ma-
ność ludzka wešla na świat: y dla
tego krótki sie koniec ich znalazł. ^BCie-
żkim bowiem żalem bolejąc oćiec /
przedko sobie syna wziętego uczynił
obraz: y onęgo który na ten czas i-
ako Boga chwalić / y między sluga-
mi swymi obchody y ofiary posta-
nowił. ^BPotym za czasem / gdy sie
zły zwyczaj zamógł / ten błąd iako
prawo zachowany iest / y z rozkaza-
nia tyrannów / chwalono wymysły.
17 ^BA tych których w oczy ludzie czcić
nie mogli / przeto że daleko byli / przy-
móższy figure ich zdaleka / iasny obraz
króla / którego wczcić chcieli / sprawi-
li / aby niebytnemu / iako obecnemu
wsilnie sluzyli. ^BA pomogła tu chwa-
leńiu tych y tym / którzy nie wiedzieli
osobliwa pilność rzemieślnika. ^BOn
bowiem chcąc sie przypodobać temu
który go w moc wziął / wsilował rze-
mieśtem swym / aby iako nalepię

12 Bo wymyślenie Bałwanów.] Tu masz
opisano / co pisano 8. zowie Bałwanem / i-
nie co innego / iedno rzecz albo stworzenie ta-
kie / które ludzie mieli za Boga: to właśnie iest
Idolam albo Bałwan. Bo poganie stworze-
nia za bogi chwalili / iedni wmarle ludzkie iako
tu pisze ver: 20. Dwudzy też y czarty którzy bra-
li imiona ludzi zmarłych / y w onych rzeka-
nych bałwanach mieszkałi. Deut: 32. Pfal: 95.

20 podobienstwo wyrażał. ^BA mno-
two ludzi pięknością roboty wwie-
dzone / tego / który przed tym iako
człowiek był czczony / teraz za Boga
mnieł. ^BA toć było żywota ludzkiego
oszukiwanie: i-
21 ^Bzbożacy / albo królom
ludzie sluząc / imnie / które żadney
rzeczy niema bydy przywołane / da-
22 ^Blić kamieniom y drzewom. ^BA nie
dosyć na tym było że pobłagali oko-
ło znaiomości Boga / ale też żyjąc w
wielkim boku niemnielności / tak ro-
znieżnie y tak wielkie złości pokoiem
naznawali. ^BBo albo słuy swe ofia-
23 ^Brując / albo ofiary tajemne sprawując /
albo śaleństwą pełne / czynności ob-
24 ^Bchodząc / ani życia / ani małżeństwą
czystego już nie zachowują / ale ieden
drugiego z mienawisici zabijają / albo cu-
25 ^Bdzolując zasmuca. ^BA wśytko sie po-
nięsało / krewo / nieżoboystwo / zło-
26 ^Bdzieystwo y obłudność / skazanie / y
nierówna / zaburzenie y krzywopry-
sieństwo / trwoga między dobrymi /
zapamiętanie Boga / zplugawienie
27 ^Bdus / przyrodzenia odmiennienie / nie-
skateczność małżeństwą / nierząd-
ność cudzolożstwa y nierozsądlivo-
28 ^Bści. ^BTuegodnych mianowania bo-
wiem / bałwanów chwalenie / wśytkie
go złego iest przyczyna / y początkiem
y dokonaniem. ^BBo albo będąc
dobry myśli fałszy / albo mówić fałszy
prorokują / albo niesprawiedliwie ży-
wią / albo skwapliwie krzywoprysie-
29 ^Bgają. ^BOfiając bowiem w bałwa-
niach które są bez dusze / nie przysięga-
jąc / niespodziwiają sie aby im sko-
30 ^Bdzie miało. ^BWboto przeto na nie slu-
śnie przysiędzą / gdyż ile o Bogu rozu-
miele / patrząc bałwanów / y niespra-
wiedliwie przysięgali / zdradliwie gár-
31 ^Bdząc sprawiedliwość. ^BTie tych bo-
wiem moc przez które przysięgają / a-
le grzeszacych każn zamydzy chodzi po
przeestępstwie niesprawiedliwych.

1. Cor: 10. A dndzy inże stworzenia / słońce /
miesiące / gwiazdy / zwierzęta / zc. iako tu mo-
wi / i-
22 ^Bimie Boga dali kamieniom y drzewom.
Y nas chryścian nie takiego niema: bo za-
dnego stworzenia za Boga niechwalimy: dla
tego też niema w kościele Bożym Bałwa-
nów / iako nas nierozsądlie heretycy po-
twarzają.

21 iest
22 iest
23 iest
24 iest
25 iest
26 iest
27 iest
28 iest
29 iest
30 iest
31 iest

Deut: 18-
bał

biesady no-
cny, G.

ROZDZ. XV.

1
A

Ale ty Bóże
nasz rodziczny
nieśles y prawdzi-
wy / cierpliw y ro-
zrządzący wsy-
stko miłosier-
dziem. Bo iesli

2

zgrzeszymy / iestestny twoi / znając
wielkość twoie : a iesli nie zgrzeszy-
my / wiemy żeśmy są w ciebie poczy-
tani. Ciebie bowiem znając / iest do-
skonala sprawiedliwość : a z rozu-
mieć / sprawiedliwość y moc twoie
jest korzeń nieśmiertelności. Tęże za-
wiódł nas bowiem w błąd ludzi wy-
myśl złego misterstwa : ani cień ma-
lowania / praca niepożyteczna : wy-
obrażenie tylę zrozumnieniem fARBAMI.

3

Tęże którego wzejście głupiemu
czyni pożyteczność / y miłuje obrazu

4

umartwionego wyrażenie bez dusze. Miło-
śnicy słych rzeczy / godni są aby w ta-
kowych nadziei mieli / y którzy ie czy-
nią / y którzy miłują / y którzy chwala.

5

Alle y gárcarz miekka ziemię gmo-
tąc / pracowicie każde naczynie lepi

6

kużywaniu naszemu : y z tężę gli-
ny lepi naczynia które są czyste do v-
żywiania / y także które tym są przeci-
wne : a tego naczynia iakie iest vży-
wanie rozgadza gárcarz. A z pró-
zną pracą Bogá z tegoż błota lepi /

7

ten który mało przedtym iest vlepi-
on z ziemi / y pochwili wraca sie w to
złak wżety iest / gdy od niego beda
się pominąć długie dusze które miał.

8

Alle staranie iego iest / nie iż bedzie
pracował : ani że krótki iest żywot ie-
go : ale sie przeciw złoćnikom y strę-

9

banikom : ale y nasładowie miedziem-
ników / y ma to sobie za cześć : iż lepi
rzeczy nieczemne. Popiół bowiem
iest serce iego / a nadzieia iego podle-
ża niż ziemi / a żywot iego nieczem-
niejszy niż błoto : gdyż niepoznał
który go vlepił / który weni natchnął
dusze która dżiała / y natchnął weni
ducha żywicięgo. Alle y poezwali
za igrzysko żywot nasz / a obcowanie
żywota dla zysku sprawione / a iż po-
trebą zkadkolwiek y ze złego nabý-
wać. Ten bowiem wie / iż nad inné
wszystkie grzeszy / który z materii
ziemskiej warte naczynie y ryciny czy-
ni. Wszyscy bowiem głupi y niesze-
śliwi náder niż dusza pysznego / są nie-
przyjaciele ludu twego / y pánujący
nad nim : Gdyż wszystkie bálwany
pogánstkie za Bogi mieli / które ani
oczu używają ku widzeniu : ani no-
dzy ku braniu wóie wiatru : ani vstu-
ku słuchaniu : ani pálców v rękę ku do-
tykaniu : ale y nogtich leniwé ku cho-
dzeniu : człowiek ie bowiem wez-
nił : a który ma wżyczonego ducha /
ten ie vlepił. Żaden bowiem człowiek
Bogá sobie podobnego weznieć nie
może. Bo śmiertelnym będąc / mar-
twego czyni rekoná złoćawemi. Le-
pшы bowiem iest sam nád té którym
służy : bo on przecie żył (choć był
śmiertelny) a ci nigdy. Alle y zwie-
rzątóm nánedznieszyim służy : bo nie
májące siły słow tym przyrownané /
są nád nie goršie. Alle ani wezrze-
niem może tto z tych zwierząt co do-
brego widzieć : lecz oddalone są od
chwały Bożey y błogosławieństwa
iego.

ROZDZ. XVI.

1
A

Ale tych / y
przez ty podobné
rzeczy słusnie v-
cierpieli meki / y
przez mnostwo
zwierząt są wytrá-
ceni. Za które
meki dobres wezmił ludowi twemu /
który dales požądanie kochania ich
nowy smáć / ná gotowawşym po-
karm przepiórki. aby oni żądając po-

2

karu / przeto co im pokazano y posła-
no / y od potrzebney chuci byli odmó-
ceni. A ci ná mály czas niedostatek v-
cierpiawşy noweż pokármu pożywa-
li. Potrzebá bowiem było / aby ná
oné którzy używali okrucieństwa / nie
vchronioné przyszło zátrocenie : a tym
to tylko okázac iako sprzeciwnicy ich
byli trácceni. Bo gdy sie ná nie sro-
ga popedliwość bestiy oburzyła / gi-
neli od káśania wezów škodliwych.
Ale nie ná wicki trwał gniw twóy /
ale dla pokárania ná mály czas byli

3

zátro-
w-

banikom : ale y nasładowie miedziem-
ników / y ma to sobie za cześć : iż lepi
rzeczy nieczemne. Popiół bowiem
iest serce iego / a nadzieia iego podle-
ża niż ziemi / a żywot iego nieczem-
niejszy niż błoto : gdyż niepoznał
który go vlepił / który weni natchnął
dusze która dżiała / y natchnął weni
ducha żywicięgo. Alle y poezwali
za igrzysko żywot nasz / a obcowanie
żywota dla zysku sprawione / a iż po-
trebą zkadkolwiek y ze złego nabý-
wać. Ten bowiem wie / iż nad inné
wszystkie grzeszy / który z materii
ziemskiej warte naczynie y ryciny czy-
ni. Wszyscy bowiem głupi y niesze-
śliwi náder niż dusza pysznego / są nie-
przyjaciele ludu twego / y pánujący
nad nim : Gdyż wszystkie bálwany
pogánstkie za Bogi mieli / które ani
oczu używają ku widzeniu : ani no-
dzy ku braniu wóie wiatru : ani vstu-
ku słuchaniu : ani pálców v rękę ku do-
tykaniu : ale y nogtich leniwé ku cho-
dzeniu : człowiek ie bowiem wez-
nił : a który ma wżyczonego ducha /
ten ie vlepił. Żaden bowiem człowiek
Bogá sobie podobnego weznieć nie
może. Bo śmiertelnym będąc / mar-
twego czyni rekoná złoćawemi. Le-
pшы bowiem iest sam nád té którym
służy : bo on przecie żył (choć był
śmiertelny) a ci nigdy. Alle y zwie-
rzątóm nánedznieszyim służy : bo nie
májące siły słow tym przyrownané /
są nád nie goršie. Alle ani wezrze-
niem może tto z tych zwierząt co do-
brego widzieć : lecz oddalone są od
chwały Bożey y błogosławieństwa
iego.

Халко
7 ласас
7 G.

Psalm. b 4
34 c 3.

Plone gnietyl
nie bádziemy
wiedząc. G.
Głos wiers-
nych zálęgá-
jących słod-
kość y mi-
łosierdzie
Boga. R.
G.
wócl-
waistwa by-
li záchowa-
ni.
7 G.

Abowiem.
G.
Rzym. 9. d 21.
Smieie sie z
tych, którzy
bálwany
czynią, abo
ie chwala.

Abó, 7 v-
mziéma. G.

Gdy Aegy-
ptanie dla
bálwoch-
waistwa
wżieli swą
zplátę : te-
dy Zydom
dał Bóg no-
wy pokarm
Nu. 11. 9. 31.

Nu. 21. b 6.
Zydowie
będąc też
potrośe ska-
rani káśa-
nie wezów

Exo: 7. d
22. 8. b 7.

6 **B** świecić oney straszney nocy. ⁷ A wka-
zował sicim nagły ogień / strachu
pelen / y boiaźnia oney twarzy / której
nie widzieli / przerażeni / mniemali
7 bydy cos gorzszego to co widzieli: ⁸ A
okazały sie obludności nauki czarno-
księzkiej y chępliwosci mądrości sta-
8 ramię żelzywością. Ci bowiem którzy
obiecowali strachu y trwogi odegnąć
od dusze zachorzałey / ci z posmięwi-
9 skiem pełni strachu mdleli. ¹⁰ Bo cho-
cia ich nie straszego nie trwożyło /
przechodzeniem zwierząt y kłótniam
wężów przestraszeni / guli ze dze-
niem: przac sie że nie widzieli porwie-
trza którego żadnym obyczajem ni-
10 sie ochronić niemoże. ¹¹ Gdy bowiem
złość jest rzecz lekliwa / dacie świadec-
two potępienia: bo zawse sie stro-
11 gich rzeczy spodziewa sumnieniem za-
trwożona. ¹² Tlic bowiem boiaźń jest
jedno wydanie pomocy od rozumu
12 pochodzących. ¹³ A gdy iesze we w-
natz mnieysze jest oczekiwanie / za-
większa sobie poczyta niewiadomość
13 tęż przyczyny / która meke zadacie. ¹⁴ A
oni którzy przez noc prawdziwie nie-
znoszą y z namizszych y naglebszych

Własnym s-
wiadectwem
bywa potę-
piona, G.

Ex: 10. f 23.
Złoty prze-
cie świat-
łości mieli,
y za wódz-
skup ogni-
sty.

Exo: 14. e 24.
Pla: 77. b 14.
104. d 39.

Exo: 1. c 16
2. a 3.

Exo: 14. f 27

ROZD. XVIII.

1 **A** światym
twoim wielka by-
ła światłość: a
głos onych wpra-
wdzie słyseli / ale
osoby nie widzieli
a iż tego sami nie
2 cierpieli / wielbili cie: ³ A którzy pier-
wcy byli obrażeni / że nie byli trapieni /
dzykowali: a żeby była różność la-
3 sti prosili. ⁴ Dla tego słup ognisty
gorzący mieli przewodnikiem nie-
znaiomey drogi / y nie škodliwé stón-
4 ce dla dobrej gospody daleś im. ⁵ Bo
oni godni byli bydy bez światłości / y
cierpieć więzienie ciemności / którzy
w zamknięciu chowali syny twę / przez
które wieczna światłość zakonu po-
5 czyniała bydy światu podana. ⁶ Gdy
wmyślił sprawiedliwych pomodo-
wać dziatki / y gdy ieden syn był wyzu-
cony / y wybawiony / na skarcie ich
odigles mnostwo synów / y w gwał-
towney wodzie / po polu sie potracił.

14 piekłów nādchodząca / tymże snem
wspieni / ¹⁵ czasem boiaźnia dżiwów
bywali trwożeni / czasem odstapie-
niem dusze omblewali / bo nagły a
niespodziewany strach był przypadł
15 na nie. ¹⁶ Potym iesli którzy z nich w-
padł / był zadržezan w więzieniu bez
żelaza zamknięty. ¹⁷ Bo chociaż którzy
D oracz / albo pasterz / albo rolny piace
robotnik napolu był zachwycony / cier-
piał niewola przed którą wciec nie-
17 mógł. ¹⁸ Jedny bowiem wśyscy lancu-
chem ciemności związani byli. ¹⁹ Choć
wiałe sumizcy / albo między gestym
gależim dżew wodzieczny glos praży /
albo gwałt wody bārzo zbiegając /
18 albo ogromny trząst walcych sie
stał / albo igrających zwierząt bieg nie
doyżezany / albo glos stogi zwierząt ry-
czących / albo glos od gór naroysszych
sie odbiiający / czynił że od strachu om-
19 dlewali. ²⁰ Wśytek bowiem okrąg zie-
mie iasna światłością był oświeco-
ny / y wnieprzekązonych robotach
trwał. ²¹ A nad onymi samymi wisiała
ciężka noc / obraz ciemności / które na
nie przypaść miały. ²² A tak sami sobie
byli cięższymi niż ciemności.

6 ⁷ Ona bowiem noc była przed tym
B oycóm naszym oznaymiona / aby wie-
dząc prawdziwie którym przysięgam
7 wierzeli / spokojniejszyego wmyślu
byli. ⁸ A odniósł lud twój zdrowie w
prawdzie sprawiedliwych a zginięcie
8 niesprawiedliwych. ⁹ Bo iakos obra-
ził nieprzyjacioly / takes y nas przy-
zwawşy w wielbił. ¹⁰ Potatemnie bo-
wiem ofiary sprawowali sprawiedli-
wi synowie ludzi dobrych / y zakon
sprawiedliwy w zgodzie stānowili:
y dobre y złe iednako odnosią spra-
wiedliwi oyców iuz spiewając chwa-
10 ly. ¹¹ A bżmiał niezgodliwy krzyk nie-
przyjaciol / y było słyszane żalosne na-
rzekanie nād dziatkami które oplā-
11 kowano. ¹² A iednakaz każnia sluga
z Panem utrapion był / y człowiek po-
spolity za równo z królem cierpiał.
12 ¹³ Jednako tedy wśyscy iednakaz
śmiercią mieli wmarłych liczbe nie-
zliczoną: bo y do pogrzebowania nie
było dostātku żywych: gdyż w ied-
nym okā mgnieniu co przednichsyna
rod ich ząginal. ¹⁴ Bo wśytkiemu nie

Abowspom-
niawşy, G

Anyol wśy
kie pierwo-
rodne Ae-
gyptskie za-
bił.
Exo: 12. d
30.

14 C wierząc dla czałów / na ten czas do-
 15 C piero gdy było zginienie pierworod-
 16 C nych / wysławiali te ludem bydy Bo-
 17 C ży. "Gdy bowiem wyszko było w
 18 C spokojnym milczeniu / a noc w swym
 19 C biegu puł drogi miała / "wsechmo-
 20 C cne słowo twoie z niebą z stolicy kró-
 21 C lewstiey / srogi walecznik / wposze-
 22 C dek straconey ziemi przyskoczyło /
 23 C "ostrzy miecz miosący nieomylnie ro-
 24 C szkanie twoie / a stojąc wyszko na-
 25 C pełnio śmierci / a dosięgało aż do
 26 C niebą stojąc na ziemi. "Tedy natych-
 27 C miast widzenia złych snów zatwo-
 28 C żyło ie / y nadeśly strachy niespodzie-
 29 C wane. "A ieden tam długi sam leża-
 30 C cy na polu umarły / pokazywał przy-
 31 C czynne śmierci dla króley umierał.
 32 C "Widzenia bowiem które ie trwożyły
 33 C o to przed tym wspominały / aby nie
 34 C pogineli / nie wiedząc przecz złe cię-
 35 C pieli. "Dotknęło też na on czas / y spr-
 36 C wiedliwych doświadczenie śmierci /
 37 C y stała sie w pospolstwie porażka na

puszczy: ale gniew twój nie długo
 21 trwał. "Pospieśając sie bowiem czło-
 22 wiek niewinny prosić za lud / wynio-
 23 sy tarcza służby swey modlitwy / y z-
 24 kądzenim prosbe swą ofiarując / za-
 25 stawił sie rozgniewaniu y uczynił ko-
 26 niec niedzy / pokazując że był służ-
 27 twoim. "A zwyciężył zamięśniania ci-
 28 iá nie mocą ani mocą zbroie / ale slo-
 29 wem tego który ie trapił / podbił / w-
 30 spominając przysięgi oyców y Testa-
 31 ment. "Bo gdy już umarli kupami
 32 iedni na długie padali / w posrodku
 33 sie zástawil / y odciął gwałt / y prze-
 34 rwał one która do żywych wiodła
 35 drogę. "Bo na śacie długiey która
 36 miał / był wyszko okrag swiatá / y za-
 37 cne sprawy oyców na czterech rze-
 38 dach kamieni wyrzeby były / a máiestat
 39 twój na koronie głowy iego był wy-
 40 rażony. "Tymci wstąpił który tracił /
 41 y tych sie rzeczy vlekl. "Abowiem na
 42 samym doświadczeniu gniewu dosyc
 43 było.

Zydz w re-
 gruchu Ko-
 rego gniew
 Boży wzb-
 dzał, ale w
 potrodku
 ognia wy-
 bawieni s-
 gdy Aaron
 kądzielo o-
 fiarował y
 modlił się g-
 nimi.
 Num: 16.

"Exo: 28. b 6

"Anyś.

ROZDZ. XIX.

1 A **N**e na niezbo-
 2 żniki gniew bez-
 3 miłosierdzia aż
 4 do końca przy-
 5 padł. Bo prze-
 6 wiedział y przy-
 7 stłę rzeczy ich: "bo
 8 gdy sami dopuścili aby sie wyprowa-
 9 dzili / y z wielką pilnością ie przed so-
 10 bą wysłali / gonili ie / żalem zięci. "A
 11 bowiem mając ieszcze żal w rekách y
 12 narzędząc przy grobiach umarłych /
 13 wzieni przed sie inną radę głupią: y
 14 które z prosba byli wypędzili / tych iá-
 15 ko zbiegów gonili: "słusna bowiem
 16 potrzeba tu temu ich końcowi cię-
 17 gnela: y zapamiętawali tego co sie z
 18 nimi działo / aby czego nie dostawało
 19 mekóm karanie dolożyło. "A żeby lud
 20 twój dźwignie przeszedł / a oni nową
 21 śmierć náleśli. "Wsełkie bowiem
 22 stworzenie w swoim rodzaju znou sie
 23 przytwarzało / służąc rozkazaniu two-
 24 mu / aby dzieci twoie bez obrázy były
 25 zachowane. "Bo obłok zástaniał o-
 26 bóz ich / a z wody która piérwéy była /
 27 wstazala sie sucha ziemia / a na czérwo-
 28 nym morzu drogá bez przeszkazy / y zię-

8 loné pole z zbytniey głębokości. "Przez
 9 które przeszedł wyszko lud / któryś okry-
 10 wał reką swoią / patrząc na dźwignie y
 11 cudá twoie. "Jako bowiem koniec spá-
 12 sli pokarm / y weselili sie iáko iágnie-
 13 tó / wychwalaąc ciebie Pánie któryś
 14 ie wybawił. "Jeszcze bowiem pamię-
 15 táli na one rzeczy / które sie działy w ich
 16 mieśkaniu iáko miásto rodzaju zwię-
 17 rząt wydalá ziemiá muchy / a rzeka
 18 miásto ryb wielkosc żab wypuszcila.
 19 "A na ostátek widzieli nowy rodzaj
 20 ptástwa / gdy poruśeni chciwością
 21 požądali potraw używania. "Bo na
 22 pocieche chciwości / przyleciały im od
 23 morza przepiórki: y utrapienia przy-
 24 sly na grześniki / nie bez tych / które
 25 sie piérwéy działy znáków przez gwał-
 26 towné pionury: sprawiedliwie bo-
 27 wiem cierpieli wedle złości swoich.
 28 "Abowiem brzydliwą nieludzkosc
 29 okazywali / niektórzy nieznaomych go-
 30 ści nie przyymowali / a dndzy dobre
 31 gosćie w niewolę wprawowali: "A
 32 nie tylko to: ale ieszcze inşy wzgląd ich
 33 był: bo oni nie rádzi cudzoziemców
 34 przyymowali: "A którzy z weselem
 35 tych przyieli / którzy iednychże z nimi
 36 praw używali / okrutnemi bolesćiami
 37 utrapili. "A byli ślepotą zaráżeni:

"Exo: 16. c 13
 Nu: 11. g 31.
 Gdy Zyao-
 wie poża-
 danc mieśo
 otrzymali,
 niezbożni y
 nieludzy
 ślepotą by-
 li zaráżeni.
 "ná Sodomę
 czyki.

Aegyptia-
 nie gonicy
 Zydy pot-
 nali w mo-
 rzu, much-
 mi y żab-
 mi piérwéy
 utrapieni.
 Exo: 14. 25.

Stworzenie
Bogu służy
w utrapie-
niu głę-
biń a
usługowa-
niu dobrym

17 iako oni we dziwiach sprawiedliwos-
go / kiedy ogarnieni nagla ciemnos-
cia szukał każdy przescia dziwi swo-
ich. ¹⁸ Żywoty bowiem gdy sie tedne
w długie odmieniaia / iako na arsie
odmieniaia sie głosy / a wszystkie swoy
dziwiek zachowia : co sie z samego
przypatrowania pewnie obaczyć mo-
ze. ¹⁹ Ziemiście bowiem rzeczy odmie-
niały sie w wodne / a którekolwiek by-
ły pływające / wylażyły na ziemię. ²⁰ W-
gień przemagał w wodzie nad moc

swoie / a woda zapominała przyro-
dzenia gaszącego. ²¹ Płomienie przeci-
wnym obyczajem / zwierzał słaziel-
nych po nich chodzących miesu nie
nie śródziły / ani roztopiały onęgo
dobrego pokarmu / który sie iacno i-
ako lód roztopiał. We wszystkich bo-
wiem rzeczach wielmożyłes Panie
lud twoy / y uczciłś a nie wzgardzi-
łś każdego czasu / y na każdym mies-
cu przy nich stojać.

NA EKKLESIASTIKA IEZUSA SYNA SYRACH, Przedmowa.

Szela y wielkich rzeczy
mądrość iest nam przez za-
kon y proroki / y inne którzy
ich naśladowali / pokaza-
na : w czym Izraelezyci chwalić mu-
siem dla nauki y mądrości : bo po-
treba aby nie tylko sami mówiący
uczyni byli / ale też y obcy żeby y mó-
wić y pisać uczyni bydy mogli.
Dziad mój Jezus / wdawszy sie wie-
cny na pilne czytanie zakonu y proro-
ków / y innych ksiąg które nam są od
przodków naszych podane : chciał też
y sam pisać nieco z tych rzeczy / które
do nauki y mądrości należą : aby ci
którzy sie chcą uczyć / y stawiając się w
nich biegłymi / im daley tym więcej
serca przykładali y potwierdzali sie ku
życiu zakonnemu. A przetoż was na-
pominam / abyście z wdzięcznością y
z pilnością czytali / y odpuszcili w tym
w czym sie zdani / idąc za obrazem
mądrości wstępować w składaniu

słów. Bo nie taką moc maia słowa
żydowskie / kiedy są na infty język prze-
łożone. A nie tylko te / ale y sam za-
kon y prorocy / y inne księgi nie maia
różność maia / gdy swym relacyn-
języcznym wystawione bywaia. Bo trzy-
dziestego y ósmego roku za czasów
Ptolomeusza Euergeta króla / przy-
szedszy do Egiptu / y mieszkaiać tam
długo / znalazłem tam księgi zostawio-
ne nie maiey y nieposledniey nauki.
Zdało mi sie tedy za rzecz dobrą y po-
trebną abym y sam iakię pilności y
prace przyłożył / w przetłumaczeniu
tę księgi : y wielką czunością przy-
wiódłem naukę w tym czasie do tych
rzeczy / które do końca wiadomości te
podać / y tym którzy chcą serca przyło-
żyć / y nauczyć sie / iako trzeba ćwiczyć
sie w obyczajach / tym którzy wedle
zakonu Pańskiego postanowili ży-
wot prowadzić.

ECCLESIASTICVS.

To iſt, náus
czáſcy oby-
czáiw.

ROZDZIAŁ I.

I

A

Szeka
mądrość
od Pána
Boga iest
y z nim zá-
wsze była
y iest przed
wieki. Pia-
sek mor-

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

C

ſti y krople dżdżowé / y dni wieków /
kto przeliczył / Wysokość niebios / y
ſzerokość ziemi / y głębokość przepá-
ſci / kto zmierzył / Mądrość Bożá
vpředzaiąca wſytko / kto wyſłáko-
wał / Pierwſzą zewſytkich ſtworzo-
ną iest mądrość / á rozum roſtropno-
ſci od wieku. Zdróy mądroſci ſłowo
Bożé ná wysokoſci / á drógi iey przy-
kazania wieczné. Korzeń mądroſci
komuż obíárwion iest / y chytróſci iey
kto zrozumiał / Náuka mądroſci
komuż odkryta y okazána iest / á roz-
mnożenie dróg iey kto poznał / Je-
den iest nawyſſy ſtworzyciel wſeche-
mogacy / y król moſzny / á bárzo ſtrá-
ſny / ſiedzący ná ſtolicy ſwoiey / y pá-
nujący Bóg. Ten iá ſtworzył w Du-
chu ſwietym / y widział / y rozliczył /
y rozmierzył. A rozłáł iá po wſy-
tkich ſprávách ſwoich / y ná wſytko
ciáło podług datku ſwego / y użył iey
miluący go. Boiażń Pánſka
chwałá y chelpienie y radość y koro-
ná weſela. Boiażń Pánſka wcieſy
ſerce / y da radość y weſele / y długi ży-
wot. Temu kto ſie Páná boi / będzie
ſie dobrze dżiáło ná oſtátku / á w
dżień ſmierci ſwoey będzie błogóſłá-
wiony. Miłóſć Boga mądroſć
pocziwa. á którym ſie pokáże w wi-
dzeniu / miłuią iá wyſzawſzy / y po-
znawſzy zacność iey. Początek mą-
droſci boiażń Pánſka / y z wiernymi
w żywocie iest ſpoln ſtworzona / á z
wybránymi niewiáſtami chodzi / y z
ſpráviedliwymi á z wiernymi bywa

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

D

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

poznána. Boiażń Pánſka vmiecie-
tné nabożeńſtwo. Nabożeńſtwo
ſtrzedz będzie y wſpráviedliwi ſerce /
roſtoſy y weſelé da. Temu kto ſie Bo-
gá boi dobrze ſie powiedzie / á we dni
konania tego błogóſłáwion będzie.
Zupełność mądroſci iest / bac ſie Bo-
gá / y od owoców iey náſycenie. W-
ſytek dóm iego owocami nápełni / á
komory iego ſkárby ſwémi. Boiażń
Pánſka koroná mądroſci nápełniá-
iac pokóy y owoc zbáwienny y wi-
dżiał y rozliczył iá / á obáie ſá dár-
y Bożé. Náuka y wyrozumienie ro-
ſtropnoſci mądroſć podzielać be-
dzie / y chwale dżierżących iá pod-
wyſſa. Korzeń mądroſci iest / bac
ſie Páná / á gáláſki iey długowie-
czne. W ſkárbiéch mądroſci rozum
y vmieietné nabożeńſtwo / ále grz-
ſnym obżydla mądroſć. Boiażń
Pánſka wypędza grzech / bo kto
bez boiażni iest / nie będzie mógl byđ-
y wſpráviedliwiony / bo zapálczywoſć
ſmiáłoſci iego / iest wyródceniem ie-
go. Aż do czáſu zmieſie ciérpliwý / á
potym oddanie wdżiecznoſci. Do-
bry rozum áż do czáſu zátái ſłowá
ſwoie / á wſtá wiela ludži beda wyſtá-
wiać mądroſć iego. W ſkárbiéch
mądroſci okazanie náuki / ále grz-
ſnému byzdka chwálá Bożá. Sy-
nu / požádájac mądroſci / zachoway
ſpráviedliwoſć / á Bóg da iá tobie.
Mądroſć bowiém y vmieietnoſć
boiażń Bożá / y co mu ſie podoba /
wiára y cichoſć / y nápełni ſkárby
iego. Nie wátw w boiażni Pán-
ſkiey / á nie przyſtepuy do niego ſer-
cem dwoiſtym. Nie bądź pokrytym
przed obliczem ludzkim / á nie gorſz
ſie wárgami twémi. Bądź ich pi-
len / á byſ ſnadź nie wpadł / y nie przy-
wiódl zéſzenia duſzy twoiey / y áby nie
odkrył Bóg tájemnic twoich / á nie
zrucil cie w poſzród zgromádzienia /
żes obłudnie przyſtąpił do Páná /
á ſerce twe iest pełné zdiády y fałſu.

Początek
mądroſci
od Boga.

*G.

*G.

*G.

Chwałá bo-
iażni Bożey
y ná bożeń-
ſtwá.

*G.

*przypo: 127
Pſal: 110. d10

*G.

Té ſięgi wymázuia Heretycy z żydami
y Reieſtru ksiąg ſwietych / iſ z nich wiára ká-
tholicka má ſwiádecztwá o náuce ſwey. A w
ſátkie niſ dawno ſá od koſcióła Bożego y

oyców é. wyſwiádeczoné / y przytérzá ſłowo
Bożé. Bo y Concilium Káthagińſkie trze-
cie / ná którym był Auguſtyń é. y potym Try-
dentſkie policza ie między ſięgi ſwiete.

*G.

*G.

*pobážnoſć.
*G.*przekazá-
nia. G.*G.
*ábo, nie
bude przeci-
wny boiażni.
G.*ábo, do ni-
G.*nie podnoſi
ſie ſam. G.
*G.*nie prawd-
wie. G.

ROZDZIAŁ II.

Synu przystępując do służby Bożej / stój w sprawiedliwości / w bojaźni / a przygotuj duszę swoją na pokusę. / Ponij serce twoje / a cierp: / "nakoń wchodź twego / a przyjmij słowa rozumne / a nieśwapij się czasu przeciwnego. / Znos oczekiwanie Boże: / złóż się z Bogiem / a trwaj / aby wrośł nakońcu żywot twój. / Wszytko co na ciebie przyjdzie / przyjmij: / a w boleści trwaj / a w wniżeniu twoim miej cierpliwość: / bo złoto w śrebrze ogniem bywa probowane: / a ludzkie przysięgi w piecu utrapienia. / Wierz Bogu / a on cię wywyższi / i prosił drogę twoją / a miej nadzieję w nim. / Zachowaj bojaźń jego / a strasz się w nim. / Którzy się Pana boicie / czekajcie miłosierdzia jego: / a nie odstępujcie od niego / abyście nie wpadli. / Którzy się Pana boicie: / wierząć mu: / a nie zginię zapłatą wászą. / Którzy się Pana boicie / miejcie nadzieję w nim: / a przyjdzie wam w ochowanie miłosierdzia. / Którzy się Pana boicie / miłujcie go / a będą oświecone serca wasze. / Przypatrzcie się synowie narodóm ludzkim / a wiedzcie iż żaden nie był zawieszony /

który w Panu nadzieję miał. / Bo kto trwał w rozkazaniu jego / a był opuszczony: / albo kto wzywał go / a rozgardził imię: / Gdyż dobrotliwy i miłosierny jest Bóg / i odpuszcza grzechy w dzień utrapienia: / i obrońca jest wszystkich którzy go w prawdzie szukają. / Wiadą człowiekowi dwójściego serca / i wstam zlosliwym / i rekam złe czynącym / i grzesznikom / którzy po ziemi chodzą dwiema drogami. / Wiadą tym którzy są wpadłego serca / którzy nie wierzą Bogu: / a przetoż też nie będą mieli obrony od niego. / Wiadą tym którzy utracili ciepłotę / i którzy opuszcili drogi proste / i wdali się krzywymi drogami. / A coż ci uczynią kiedy poczniesz wglądać Panu? / Którzy się boją Pana / nie będą niwiecni słowu jego / a którzy go miłują / będą strzedz drogi jego. / Którzy się boją Pana / będą się pytać o tym co mu się podoba / a którzy go miłują / będą napełnieni zakonem jego. / Którzy się boją Pana / przygotują serca swoje / a przed oczyma jego / poświecą dusze swoje. / Którzy się Pana boją / strzegą przykazania jego / i ciepłotę mieć będą aż do weyjrzenia jego / mówiąc: / Jesli pokutować nie będziemy / wпадniem w ręce Pańskie / a nie w ręce ludzkie. / Bo wielkość tego / tak i miłosierdzie jego z nim jest.

Psal: 30. a 1.
w b. wiersz.
G.

1. król: 18.

12. 14. e 23
Skutki boja
źni Bożej.

w pokorę G.

G.

ROZDZ. III.

Synowie mądrości / zgromadzenie sprawiedliwych / a rozdzaj ich posłuszeństwo i miłość. / Wyroku oycowskię słuchajcie synowie / i tak czynicie / abyście zbawieni byli. / Bóg bowiem oycą w synach wezcił / i prawno macierzyńskie / wyciągając / i wtwierdził nad syny. / Kto miłuje Boga / wprosi odpuszczenie grzechów / i powściągnie się od nich / a na modlitwie powołniejszy wysłuchan będzie. / A iako który / starbi / tak i kto ma w wezciowości matkę swoją. / Kto czci oycę swego / doczeka pociechy z dziećmi / a w dzień modlitwy swojej wysłuchan

będzie. / Kto czci oycę swego / będzie długo żył: / a kto jest posłuszen oycą / ochłodzi matkę. / Kto się boi Pana / ten czci rodziców / i iako Panóm służyć będzie tym / którzy go porodzili. / Wczynkiem i mową i wszelką ciepłotą / czci oycę twego / aby na ciebie przyszło błogosławieństwo od niego / a błogosławieństwo jego aby aż do końca trwało. / * Błogosławieństwo oycowskie wtwierdza domy dzieck: / a przeklectwo macierzyńskie wywołuje fundamenty. / Nie chlubi się z zeliżywości oycą twego: / bo nie jest tobie ku stawie zeliżywość jego. / Sława bowiem człowieka z wezciwości oycy jego / a sromota synowska / oćciec bezczci. / Synu wspomagać starość oycy twego / a nie zasmucać go za żywota jego: / a jeśli na baczysz

Rzecz.
Exo: 20. e 13
Deu: 5. b 16.
Mat: 15. a 4.
Mar: 7. b 19.
Gen: 24. d 27

G.
Abowiem G.

*dobrodziej-
stwo.

*Skromnie od
ciebie znieśio-
ny, albo na
grzech, któ-
rymś nieraz
obrácił mós-
ka swego.

Cichość.
Pokorá.
Phil. 2. 23.
*Przyp. 15. d
28.

Bádania tá-
jemnic Bo-
żych strzédz
się.

Rzym. 11.
Przyp. 25.
*G.

Wczynki mi-
łosierne są-
lećoné.
Tob. 4. b 7.

*Nieśm-
daj, G.

*G.
*Abyś go nie
rozgniewał.

*G.

*G.

*G.

niur wstanie / odpusć : á nie wzgar-
dzay go w síle twoiéy : bo *miłosier-
dzie oycu pokazané nie przyjdzie w
zapámietanie. * Abowiém za grzech
mátczyn bedzic oddano dobro / y be-
dzie budowano w sprawiedliwosci /
* á czásu utrapienia wspomniá ná-
cie / á iáko lód w pogodzie rozplyną sie
grzechy twoie. * O iáko zlá sławę ma /
który opuszcza oycá : á przeklety iest
od Boga / który drażni mátkę. * Sy-
nu / rzeczy twe odpiáruy w cichości / á
bedziesz miłowan nád chwale ludz-
ką. * Imes iest wietšy / pokorniey sie
we wšytkim zachoway / y naydziesz
lástke przed Bogiem. * Bo wielka
moc Boga sámego / á od pokornych
wcczon bywa. * Wysšych rzeczy
nád cie nie pytay się / á mocnieyšych
nád cie nie báday się : ále cóc Bóg
rozkazał to rozmyslay záwždy / á w
wielu wczynkách iego nie bádź dwor-
ny. * Bo nie potrzebá tobie ábys stry-
té rzeczy oczymá twémi wpátrował.
* W rzeczách niepotrzebnych nie zá-
bawiaj się rozmáicie / á w wielu w-
czynkách iego nie bedziesz dwórny.

25 *Wiele rzeczy bowiem tobie nád roz-
zum ludzká są pokazané. * Wiele też
26 ludzi omýliło ich domniémanie / y
myšli ich w próžności zatrzymało.
27 * Serce twárdé zle się náostátet be-
dzie miało : á kto miłue niebespie-
28 czeństwo / w nim zginie. * Serce
które chodzi dwiema drogámi / nie
bedzie miało szczescia / á człowiek zle-
29 go sercá potknie się ná nich. * Serce
zlosliwé bedzie obciążoné boleściami :
30 á grzesznik do grzeszenia przyda.
* Zbór pysšnych nie bedzie miał zdro-
wia / sežep bowiem grzechu rosforsze-
ni się w nich / á nie bedzie rozumian.
31 * Serce mądrego bywa poznané w
mądrości / á vcho dobre slucháć be-
dzie mądrości ze wšytká pilnoścíá.
32 * Mądre serce y rozumne wstrzyma
się od grzechów / á w wczynkách spra-
33 wiedliwosci bedzie miało szczescie.
* Ogień gorájący gási wodá : á iá-
34 mužná grzechom się przeciwiá. * A
Bóg iest opiekunem tego który ná-
gradza lástke : pámieta náń ná po-
tym / á czásu wpadku swego naydzie
pokrępienie.

Serce twár-
dé

*we tym v-
prad.

*G.
*które chce
dwiema pá-
nóm sluszyć.

*twárdé, G

Zbór py-
šnych.

Serce mą-
dré.
*G.

*Dan. 4. c
24.
grzechy glá-
dzą, á Bóg kró-
ry lástka ná-
grada, G.

ROZD. III.

Synu / nie odey-
muy iálmuszny v-
bogiému / á oczu
twoich nie odwia-
cay od vbogiého.
* Nie wzgar-
dzay dusze látna-
céy : y nie drażni vbogiého w niedo-
státku iego. * Nie trap sercá człowie-
ká niedostátieczného / á nie odwla-
czay dátku vcisnionému. * Nie od-
rzucay prosby utrapioného / á nie
odwracay obliczá twého od potrze-
bującego. * Nie odwracay oczu two-
ich od vbogiého * dla gniewu : á
nie dopuszczay prośbácy z tylu cie
przeklináć : * Bo tego który cie w
gorzkości dusze przeklina / modlitwá
wysłuchána bedzie : á wysłucha go
ten który go stworzył. * Zgromádze-
niu vbogich staw się lástáwym /
* á stáršénu poniżay dusze twoie / á
przełożonému náklon głowe swoje.
* Náklon vbogiému bez smutku v-
chá twého / y odday dług twój / á

odpowiedź mu spokojnie w cicho-
ści. * Wybaró tego który krzywdę
cierpi z reki pysšného / á nie kwásno
znos ná duszy twoiéy. * Ná sądź
báď * miłosierny / sierotóm iáko o-
ciec / á márcé ich miásto mežá : * A
bedziesz ty iáko syn Dawyšého * po-
slušny / y smilnie się nád tobá wiecey
nižli mátká. * Mądrasé synóm swym
wdycha żywot / y wspomaga tych
którzy iéy szuká / y wprzód poydzie
w drodze sprawiedliwosci. * á kto iá
miłue / miłue żywot : á którzyby czu-
li do niéy / osiegná słodkość iéy.
* Który iá otrzymá iá odziedziczá ży-
wot : á gdzie wnidzie / Bóg bedzie
błogosławić. * Który iéy słuž / be-
dą poslušni świętego : á tych którzy
iá miłuiá / Bóg miłue. * Kto iéy slu-
cha / bedzie sądził narody : á który
ná nie pátrzy / bezpiecznie miešćć
bedzie. * iesli iéy wwierzy odziedziczá
iá / y beda w potwierdzeniu potom-
ków iego : * bo w doświadczaniu z
nim chodzi / á naprzód go obiera.
* Strách y bojáźń y doświadczenie
náwiedzie náń : y utrápi go utrápie-

*á nie bádź
bojáźliwy
brónić go.

*G.

*G.

Pożytki mą-
drości.

*G.

*beda wefe-
tem nápełnie-
ni, G.

*sława, G.

*λατρεω-
τες

*G.

6.
Praydzie pro
Bo, G.
G.

Wpadku, G.
30.
G.
Wtyd.
abyś nie
zgryszyl
przeciw duszy
swojej.

Gdy jest na-
mierz pomocy
zbawie-
nity.

Spowiedź
grzechów.

Nie usć w
boga i
twach.

Skarze.

W grze-
chach nie
nie chlubić.

Przy: 102 a 4

na grzesni-
kach odpoczy-
wa, G.

niem nauki swej: aż go doświadczy
w myślach jego: y wwierzy duszy iez-
go. ²⁰ ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴

człowiek a dwoistego języka zle potępienie : a na obmówce mienawisę y

nieprzyjaźń y sromota. ⁷ W sprawie dliniay iednakó małego y wielkiego.

Paretycka
dama.

5. Za odpuszczoney grzech nie bądź bez bólaźni. To pismo dziwne kole Heretyki dżiętysie. Bo oni własnie są takowi iż wychwycy sie wiara sprawiedliwości Pana Chrystusowey / żadney na potynne bólaźni nie mają. A chocia przydaia grzech do grzechu / przecie musi sobie iż zbawienia nie wtraca / ktorzych śakraństwo y tu strofanie / y przed tym Eklestias

8. v. 14. Przyganiata przeto tłumaczowi iż miał przelożyć za odpuszczenie / nie za odpuszczoney. Ale sie tym nie obronia : bo takżetoż wiel przelożył / chocia za odpuszczenie grzechu / chocia za odpuszczoney grzech / iednacie przecie tych słow jest wyrozumienie y iawny ich fałs strofina.

ROZDZ. VI.

Prawda sstaway sie bliźniemu z przyiaciela nie przyiacielem : z glawie bawiem y sromote zly czlowiek odziedziczy.

1. y wpełki grzesznik zardzieciwy y dwoistego języka. ² Nie wynos sie w myśli dusze twojej iako byt : aby snadnie była zrażona moc twoja przez glupstwo / a nie pozaktła liscia twego / y potracila owoc twego / a zostalbyś iako dzewo suché na pniecy. ³ Dusza bawiem zlosciwa zartaci tego kto iz ma / y podaje go pociecha nieprzyjaciolom / y przywiedzie w dział niezboszników. ⁴ Wdziejne slowo rozmnaza przyjacioły y wblaga nieprzyjaciela : a język wymowny w dobrym czlowieczce obfituje. ⁵ Młody wiele zyczliwych / a od porady młodego z ryzieca. ⁶ Jesli nabytwas przyiaciela / przez doswiadczenie go nabytwas / a nie lano mu wierz. ⁷ Bo jest przyjaciel według czasu swego / a nie wytrwa w dzień wtrapienia. ⁸ A jest przyjaciel który sie obraca do nieprzyjaźni : y jest przyjaciel który nie nawisę y swar y hanbe obiawi. ⁹ A jest przyjaciel towarzyszy stołu / y nie zetrwa czasu potrzeby. ¹⁰ Przyjaciel jeśli wytrwa statecznie / bedzie tobie iako rowiennik / a między domownikami twymi bezpiecznie sobie poczynac bez dzie. ¹¹ Jesli sie vmizy przeciw tobie / a stryie sie przed tobą / iednomyslna bedziesz miał przyjaźń dobra. ¹² Odłgcz sie od nieprzyjaciol swoich / a bądź ostrożny z przyjacioły twymi. ¹³ Wierny przyjaciel jest mocna obrona / a kto go nalezł / starb nalezł. ¹⁴ Wiernemu przyjacielowi niemáš

16. porownania / y niemáš godney wagi zlotay srebra przeciw dobroci wiary tego. ¹⁷ Przyjaciel wierny lekarstwo żywota y niesmiertelności : a ktorzy sie boją Pana / naya go. ¹⁸ Kto sie boją / równie bedzie mia. ¹⁹ Przyjacielstwo dobre : bo takim on jest / takim bedzie y przyjaciel tego. ²⁰ Synu od młodosci twojej przyimay naukę / a nayaż się mądrość aż do sedziwości. ²¹ Jako ten / ktorzy orzeysie / przychodzi do młody / a czeka dobrych iey owoc. ²² Nicwiele sie bawiem spracujeś robiąc okolo młody / a rychlo bedziesz używał pożytkow iey. ²³ Jako przykra zbytek jest mądrość młodym iernym ludziom / y nie wytrwa w nich glupi. ²⁴ Jako moc kamienia bedzie w nich doswiadczenie / a bez omieszkania odzucza. ²⁵ A młodosć bawiem nauki jest wedle imienia swego / y nie jest wielom znaioma : a ktorzy jest znaioma / trwa aż do widzenia bożego. ²⁶ Sluchay sennu / a przemi rade rozumu / a nie odzucay rady moiej. ²⁷ Poday noge twoje w petá iey / y sly sie twoje do lancy chý iey : ²⁸ Podloz ramię twoje / a nos iz / a niechci sie nie przytrza związki iey. ²⁹ Ze wszytkie go vmieslu twego przychodzi do młody / a ze wszytkiey mocy twoey strzeż drog iey. ³⁰ Szukay iey a oznaymi sie tobie / a dostawsy nieopuszczay iey : ³¹ Bo náostatek nayaż iey w młody od poczynienie / a obróci sie w kochanie. ³² A beda tobie petá iey obrona mocna / y stalym fundamentem : a lancy chý iey siata chwaly. ³³ Bo wbiór żywota jest w młody / a związki iey zawieszenie zbawienne. ³⁴ W siate chwaly obleczesz iz / a korone radości wlozysz ná sie. ³⁵ Synu bedzieszli mie sluchal / nayaż się iey przylozysz myśli twoey / młodym bedziesz. ³⁶ Jesli náklonisz wcha twego / pomyeś naukę / a ieylic

Chac do náuki y mądrości.

o.

złoty, G.

skostrowe, G.

Niz. 1. 22.

6.

35 miko będzie słuchac / mądrymi zostą-
nieś. Staray w gromadzie stary-
ców roztropnych / a przylaczay sie z
serca mądrości: abyś wśelk z po-
wiesci Boga slyszec mógł / a przypo-
wiesci chętny godnie abyć tajne nie
były. A mądrym mądrego porań

37 sie do niego / a nogą twoją niechay
trze progi drzwi jego. Wysł twoje
miej w przykazaniu Bożym / y w man-
daciach jego nabierz się bądź wsta-
czny: a on tobie da serce / y pożąda-
nie mądrości będzie dano tobie.

Psal. 1. 22

ROZDZ. VII.

Złotyń-
stwo zgania-
ne.

6.
czyniąc do-
sły: poządli-
wością cie-
lesnym.
zgi prę-
żeniem.
wsprowie-
dliwania.
Psa. 142. 22
ecc. 7. 17.
Job. 9. 21.
przełożo-
nym.
y zdu do-
maganie.

6.
powtarza-
nie.
Niz. 12. 21.
A przeto-
żem, G.
współnego
serca namię-
dliwie. G.

6.
kłamstwa
kłamstwa.

G.

ku dobremu
G.
to jest, pilno
się modlić / a-
by nie po-
trzeba było
słów powta-
riać.

Złotyń-
stwo.
Gniemkoż

G.

1 **J**e czyn złych
2 **S**zechajcie imię
3 **S**iebie. Odśwaj
4 **S**ię od nieprawego /
5 **S**ię odśwaj się od
6 **S**iebie. Syn nie
7 **S**ię / złość na
8 **S**ię / zagonięć niesprawiedliwości / a nie
9 **S**ię / będziesz żal siedmiorako. Nie
10 **S**ię / proś zwierzchności od Pana / ani za-
11 **S**ię / nęć stolicy od króla. Nie czyn się
12 **S**ię / sprawiedliwym przed Bogiem / bo
13 **S**ię / poznawca serca on test: a przed kró-
14 **S**ię / lem niechciej być widzieli mądrym.
15 **S**ię / Nie stary się abyś był / sedzia / a-
16 **S**ię / byś mógł mocą przelomić nieprawo-
17 **S**ię / ści: byś się śnić nie wlać osoby mo-
18 **S**ię / żnej / y nie czynił z gorzenta w spra-
19 **S**ię / wiedliwości twojej. Nie grześć prze-
20 **S**ię / cioko mnożstw młóst / ani się wda-
21 **S**ię / way między lud / ani / wiaż dwoi-
22 **S**ię / fch grzechów: bo y za ieden wolen
23 **S**ię / nie będziesz. Nie bądź / boiaśliwym /
24 **S**ię / wmyśle twoim: modlić się yiałmu
25 **S**ię / żny czynić nie opuszczay. Nie mów:
26 **S**ię / za wielkością darów moich weźmij
27 **S**ię / Bóg / a gdy będę ofiarował Bogu
28 **S**ię / Narywyszęmu: przyjmie dary moje.
29 **S**ię / Nie nasmięway się z ciałowiet /
30 **S**ię / w gorzkości dusze: bo jest który wni-
31 **S**ię / y podwysza Bóg wśytko widzący.
32 **S**ię / Nie órz kłamstwa przeciw bratu
33 **S**ię / two: ani przeciw przyjacielowi /
34 **S**ię / czyn. Niechciej kłamać wśelkim
35 **S**ię / kłamstwem: bo wśawieźność jego
36 **S**ię / nie jest / Dobra. Nie bądź wielomo-
37 **S**ię / wny w gromadzie starych / a nie po-
38 **S**ię / wtarzay słów na modlitwie twojej.
39 **S**ię / Nie miej w nienawiści robót pra-
40 **S**ię / cowniczych / ani sprawowania roley
41 **S**ię / postanowionego od najwyższego.
42 **S**ię / Nie leż się w gromady niekarnych.
43 **S**ię / Pamiętaj na gniew że nie omieśka.
44 **S**ię / Wniżay bardo ducha twego: bo
45 **S**ię / pomsta / cięła zlosliwego ogień y ro-

20 **S**ię / bał. Nie wystracay na przeciwno-
21 **S**ię / przyjacielowi odwołaczacemu pie-
22 **S**ię / niadze / ani bratanam /
23 **S**ię / którego dla zło-
24 **S**ię / ta nie wygadzay. Nie odłaczay się
25 **S**ię / od żony mądrej y dobrej /
26 **S**ię / którejś do-
27 **S**ię / stał w boiaźni Pańskiej: bo w d-
28 **S**ię / wiesz-
29 **S**ię / czność ię / wśydlwość nad złoto.
30 **S**ię / Nie obrazay /
31 **S**ię / czeładnik /
32 **S**ię / wiernie-
33 **S**ię / pracującego /
34 **S**ię / ani haitemnika /
35 **S**ię / wyda-
36 **S**ię / waiącego dusze swą. Sluga m-
37 **S**ię / dry niechci będzie mi /
38 **S**ię / iako /
39 **S**ię / duszą two-
40 **S**ię / ią: nie omylay go w wolności /
41 **S**ię / y nie-
42 **S**ię / zostawny go w wbośtwie. Masz do-
43 **S**ię / bytek /
44 **S**ię / przygladaj się go: a /
45 **S**ię / test /
46 **S**ię / jest /
47 **S**ię / pożyteczny /
48 **S**ię / niech trwa y /
49 **S**ię / ciebie. Masz syny: /
50 **S**ię / cwież /
51 **S**ię / ię /
52 **S**ię / a /
53 **S**ię / natchylay /
54 **S**ię / ich /
55 **S**ię / z dziecinstwa /
56 **S**ię / ich. Masz córki /
57 **S**ię / strzeż-
58 **S**ię / je /
59 **S**ię / ciał /
60 **S**ię / ich /
61 **S**ię / a /
62 **S**ię / nie /
63 **S**ię / okazy /
64 **S**ię / im /
65 **S**ię / weso-
66 **S**ię / lę /
67 **S**ię / twarzy. Wyday córki /
68 **S**ię / a /
69 **S**ię / wielk /
70 **S**ię / rzecz /
71 **S**ię / sprawi /
72 **S**ię / a /
73 **S**ię / day /
74 **S**ię / ię /
75 **S**ię / za /
76 **S**ię / ciałowiet /
77 **S**ię / ro-
78 **S**ię / stropnego. Jeśli masz /
79 **S**ię / żonę /
80 **S**ię / według /
81 **S**ię / dusze /
82 **S**ię / twojej /
83 **S**ię / nie /
84 **S**ię / porzucay /
85 **S**ię / ię /
86 **S**ię / a /
87 **S**ię / nie /
88 **S**ię / zwierzay /
89 **S**ię / się /
90 **S**ię / tę /
91 **S**ię / k-
92 **S**ię / t-
93 **S**ię /
94 **S**ię /
95 **S**ię /
96 **S**ię /
97 **S**ię /
98 **S**ię /
99 **S**ię /
100 **S**ię /

Nie odmie-
naw przyja-
ciela /
choć /
dla
wielkiej re-
czy, G.
Gospoda-
rzy /
młuki,
G.
G.

Nie rap, G.
Leu. 19. 27

Robotnik y
sluga.

Bydle.

Synowie.
Syl. G.
Corki.

1. Cor. 7.

Tob. 4. 21

Cześć Bogu
y kłapanom
pomina.

Deu. 12. 13

G.
ofiarę /
lep-
tek.

Leu. 2. 21.
Nu. 18. 15.
G.

G.

Vmárlym
Liska.

G.
Płacz, G.
Ro. 12. 16.
Mar. 25. 16.

*bedzieś wmi-
lowan, G. od
bogą y łobzi.

49

choręgo: bo z tąd w miłości będziesz
wtwierdzony. * We wszystkich spira-

wach twoich pamiętaj na ostatnie
rzeczy twoje: a na wieki nie zgrzeszysy.

Ostatnie rze-
czy.

*Nie walcz,
nie prawy
fu.

1

ROZDZ. VIII.

Ję wadz sie
z człowiekiem mo-
żnym / byś snadz
nie wpadł w ręce
jego. * Nie spie-
ay sie z człowie-
kiem bogatym /

byś snadz przeciw tobie prawem nie
czynił. * bo mnogich zatrąciło złoto
y srebrzo: y aż do serc królewskich prze-
było / y wyrzuciło je. * Nie swarz sie z
człowiekiem iezyczym / a nie przy-
kładay dzień na ogień jego. * Nie ob-
cuy z nieumiecietyym człowiekiem /
abyś nie mówił o rodziim two-
im. * Nie wzgardzay człowiek-
tóry sie odwraca od grzechu / ani
mu wrzay / pomni jesmy wsty-
scy godni karania. * Nie gardz czło-
wiekiem w starości jego: bo y z nas
sie zstarcia. * Nie raduy sie z śmierci
nieprzyjaciela twej: wiedząc że wsty-
scy umieramy / a do wesela przys-
niechcemy. * Nie lekce waż powieści
starców mądrych / a w przypowie-
ściach ich baw sie. * Bo sie od nich
nauczysz mądrości y nauki rozumu y
służyć panom bez przysgany. * Nie pa-
szay mimo sie powieści starszych: bo

12

sie oni nauczyli od oyców swoich: * bo
od nich nauczyś sie rozumu / y dawać
odpowiedź czasu potrzeby. * Nie ro-
spalay weglą grzesników karzącie /
y nie zapalay sie plomieniem ognia
grzechów ich. * Nie sprzeciwiaj sie
człowiekowi potwornemu / abyś nie
stał iako nieprzyjaciół przeciw v-
stam twoim. * Nie pożyczay człowie-
kowi nad cie możniejsiemu: a iesli po-
życzysz / mięć za rzecz straconą. * Nie
recz nad przemożenie twoje: a iesli
reczyl / obmyślay iakobys miał zapła-
cić. * Nie sadz przeciw sedziemu: po-
niepaz według sprawiedliwości sa-
dzi. * Nie chodź w drodze z człowie-
kiem śmiałym / byś snadz nie zwałit zło-
ści swoich na cie: bo on idzie we-
dług wolę swojej / a wespół z tego
śalenstwem zginiesz. * Nie będziesz
sie wadzil z gniewliwym / a z śmia-
łym nie chodź na puszcza: bo iako nie
w oczach jego iest krew / a gdzie nieś
máš ratunku zabije cie. * Z grupimi
nie mięć rady: abowiem nie może sie
im podobać ieno co im miło. * Przed
obcym nie mięć rady: bo nie wieś
co wrodi. * Nie każdemu człowieko-
wi otwarzay sercá twego: byś snadz
nie oddał iastka fałszywa / a nie sta-
lował cie.

*Nie drażni-
*G.

*abyś nie
podechwycił
nadradliwie w
powieści two-
iej.

Nie poży-
czay mo-
żnym.

Nia: 29. a 4.
Sprawiedli-
wie sądzi-
mu.

Gen: 4. b 8.

Zuchwał-
byś sie
strzedz.

aym, G.

Prz: 22. d
24.

*a z nim, G.

*mzoboy-
stwa.

*niemoga za-
tác słowa, G

*nieobstawiaj
tajemnice, G

*G.

*Zone iako
rzadzić.

1

ROZDZ. IX.

Ję mięć w
podejrzaniu nie-
wiasty łoná twe-
go / abyś nie oka-
załá nad tobą zło-
ści nauki złej.

* Nie daway nie-
wiescie mocy nad duszą twą / abyś nie
wstąpiłá na siłę twoje / y bylbys za-
wstydzony. * Nie patrzą na niewiastę
wielochciwą / byś snadz nie wpadł
w sidła iey. * Z tanecznica nie bądź
wstawiczny / ani iey słuchay / byś snac
nie zginął iey potężnością. * Nie
patrzą na pannie / abys sie nie zgorzyl
z iey piękności. * Nie day dusze two-
iej niwczym wstecznicam: abys sie
nie zagubił y dziedziectwá twej. * Nie

8

pogladał po wlicach miast / ani sie
przebiegay po rynkach iego. * Od-
wróc oblicze twoje od niewiasty / pie-
knie wbránę / a nie przypatrzy sie cu-
dzej piękności / wiele ludzi zginęło
dla piękności niewiast: a ztąd sie
pożądliwość zapala iako ogień. * Ka-
żda niewiasta która iest mierzadna /
iako gnój na drodze podeptana bez-
dzie. * Piękności cudzey niewiasty
wiele dziwnizac sie sstali sie zlosliw-
mi / bo rozmowa z nią iako ogień sie
rozpala. * Z cudzą niewiastą zgoła
nie siaday / ani siedź z nią podpár-
wby sie łokciá: ani z nią spom wiedź
na winie / byś snadz nie skłonił ku
nięć serce twoje / a wpadlbys w zatra-
cenie przez krew twoje. * Nie opu-
szay staręgo przyjaciela i bowiem
nowy nie będzie mu podobny. * Los

*Maty. e 28.
Gen 34. e 2.
2. król. 11. a 4
y 13. a 1.
glaski.

*G.

*nie składy
sie z nią na
wino, G.

*abo gne-
chem swoim.

Stary przys-
taćiel lepszy

*wzrośni-
my.

A

Strzedz sie
nie wiast.

*a spławia-
ko, G.

*chytrości-
mi, G.

*abo, me-
wiodł iey pi-
kności.

Gen: 6. a 2.
Prop: 5. a 2.

*G.

Scz. 9. a 4.
2. król. 15. a 10.

21 we wino przyiaciel nowy: podstarze-
ie / a z rostlosia picie bedziesz. ² Nie
zayrzyz chwały y bogactw zlosliwe-
mu: bo nie wiesz ktore ma bydz wy-
17 wrócenie tego. ³ Nie kochay sie w
krzywdzie niesprawiedliwych / wie-
dzac / ze aż do piekła nie bedzie sie
18 podobat niezbożny. ⁴ Daleko badz od
czlowieka ktory ma moc zabic / a nie
bedziesz sie obawial boiazni smierci.
19 ⁵ A iesli przystaniesz do niego / nie do-
puszczay sie niczego / bydz snadź nie
20 odial żywota twego. ⁶ Wiedz o po-
D społitosci smierci: bo przez posrze-
dek sidel bedziesz chodzil / a po zbro-
jach ludzi boleiacych bedziesz sie prze-

21 chodzil. ⁷ Wedle możności twej wa-
ruj sie od bliźniego twego / a z ma-
dymy y roztropnymi mieroway sprá-
22 wy. ⁸ Ludzie sprawiedliwe mieroway v
skolu swego / a w boiazni Państwiey
23 niech bedzie chluba twoja. ⁹ A w ro-
zumieniu niech bedzie mysl o Bogu / a
wsytká rozmowa twoja o przykazá-
24 niu Prawyszego. ¹⁰ Z rek ziemiestni-
ków robote chwalic beda / a przelo-
nego nad ludem z mądrości moway
tego. ¹¹ A slowo z roztropności star-
25 szych. ¹² Straszny jest w miescie swym
czlowiek iezyczny / a niebaczny w mo-
wie obzzydly bedzie.

Do stołu
sprawiedli-
wé brát.

G.

po sczytli-
miejskich. G.

ROZDZ. X.

Aldzia mądry
bedzie sadzil lud
swoy / a przelo-
stwo roztropne-
2 kate bedzie. ¹ Ja-
ci jest sedzila lu-
du / tacy tez sludzy

3 tego: a iaki przeozony miastá / tacy
y miestakacy w mini. ² Beól nieumie-
ietny potraci lud swoy: a miastá ofá-
4 dzone beda roztropnoscia mądrych.
5 ³ W rece Bozey wladza nad ziemiá:
y pozytecznego sprawce wzbudzi nad-
6 nia na czas. ⁴ W rece Bozey szeszenie
czlowieczé / a na osobe czlowieka v-
7 czoného wlozy slawe tego. ⁵ Nie pá-
mietay kazdey krzywdy bliźniego / a
nie czyn nic w sprawach krzywdy.
8 ⁶ Omierzla jest pycha przed Bogiem
y przed ludzmi / y bzydliwa wsełka
niesprawiedliwosc narodow. ⁷ Kro-
lestwo bywa przenaśané od narodu
do narodu / dla niesprawiedliwosci y
krzywd / y potwarzy / y rozmaitych
9 zdiad. ⁸ A nad lakomego nie niemá-
goisego. Przecze sie pyšni ziemiá
10 y popiól. ⁹ Nie nie jest zlosciwšego
iáto milowac pieniadze. bo ten y du-
11 se swa ma przedayna: gdyz w żywo-
cie swoim wyrzucil wnetrznosci swo-
12 ie. ¹⁰ Wsytkich mocarzow krotki ży-
wot. Długa niemoc obciaza lekarza.
13 ¹¹ Krotka niemoc odcina lekarz: tak
y krol dzis jest / a jutro umrze. ¹² Bo
kiedy czlowiek umrze / odziedziczy we-
14 ze y bestye y robaki. ¹³ Początek pychy

15 czlowieczey odstapic od Boga. ¹⁴ bo
od tego ktory go uczynil odstapilo
serce tego. bo pycha jest początkiem
grzechu kazdego: kto sie tedy trzymac
bedzie / pelen bedzie przelictwa / a
16 nakoniec go wyróci. ¹⁵ Przeto Pan
pohania zboryzlych ludzi / y zepso-
17 wal ic do konca. ¹⁶ Stolice ksiazat
pyšnych wyrócił Bóg / a na ich
18 miejsce pokone posadzil. ¹⁷ Rozenie
pyšnych narodow wysusyl Bóg / a
19 wyszepil pokone z tychze narodow.
20 ¹⁸ Ziemi narodow wyrócił Pan / y
wytracil ic aż do gruntu: ¹⁹ wysusyl
z nich y wytracil ic / y wygladzil pá-
21 miatke ich z ziemi. ²⁰ Pamiatke py-
šnych wytracil Bóg / y zostawil pá-
22 miatke pokonnych wymyslem. ²¹ Nie
23 jest stworzona dla ludzi pycha: ani
gniew dla narodu niewiescieg. ²² Na-
sienie ludzi to wczoné bedzie / które
24 sie Boga boi / a to nasienie bezczci
bedzie / które przestepnie Państwie przy-
kazanie. ²³ Miedzy bracia rzadzaca ich
25 we czci: a ktorzy sie boja Pana / beda
w oczach tego. ²⁴ Chluba bogatych /
poczciwych / y vbogich / jest boiazni
26 Boza: ²⁵ Nie gardz czlowiekiem sprá-
wiedliwym vbogim / ani sobie waz-
27 czlowieka grzesnieg bogatego. ²⁶ Wiel-
ki y sedzila y mozny jest w wczinowosci:
D a z nich niemá wietšego nad tego
28 ktory sie Boga boi. ²⁷ Tworownikowi
mądrému wolni sluzyc beda: a mą-
29 roztropny y cwioczony nie bedzie sem-
ral sforsowany: ²⁸ a nieuk nie bedzie
wczony. ²⁹ Nie wynos sie w czynie-
niu roboty twoiey: ani sie ociagay

brzydki.
G.

wyrwał. G.

Nasienie u-
czoné.

pry. 17. a 2.
2. król. 12. a 13

G.

*Prz: 12. b 9.

*bogi pysny

*wymyśln.

Gen: 41. a 4.
Dan. 6. a 3.
Ioan: 7. c 18.

Nie pisał
się z ubioru.
*całi
w Dzie: 12.
d 21.

*G.
*G.
*G.
*miejcy liści
mi. G.

Segeście od
mienné.
1 król: 7. f 28
Eph. 6. b 7.
Nie skwa:
piay się gła
nié.

*G.
*Prz: 8. c 13.
Nie roz: 4.
cay się.
Zabawy ro
pmiarte.
*1. Tl. 6. b 9.

*Prz: 10. c 23
Iob 42. c 10.
*G.
Ratunek od
Boga.

*G.
*Iob 1. e 25.
Wszystko do
bré od Bo
ga.

30 | czasu niedostatku. * Lepszy jest co
31 | robi / a ma dosyć wszystkiego : niż co
32 | się pyśni a nie ma y chleba. * Synu
33 | w cihości zachoway dusze twoje / a
34 | miéy ją w wieczności według godno
35 | ści iey. * Grzeszącego przeciu duszy
36 | swojej kto wspiawiedliwi : a kto w
37 | czei nie czącego dusze swojej? * Wbo

34 | gida swej nauki y boiaźni wsta
35 | wion bywa : a jest człowiek którego
36 | cza dla miatności iego. * A kto jest
37 | wstawion w wboświe / iako daleko
38 | więcej w bogactwie : lecz kto jest
39 | wstawion dla miatności / niech się
40 | wbośwa boi.

*G.

*lecz kto jest
bezczci w bo
gactwach, dale
ko więcej
byłby bezczci
w wbo
świe. G.

*dobrych v
czynków, G.

Skapy:
Luk: 12. c 19.

*G.

*Nie dziwuy
się sprawom,
G.
*pilny robo
ty swojej, G.

*G.

Pamiętay
na złe y na
dobré.
*Niz: 13. d 25.

Sąd osobli
wy przy s
mierci każ
dego.
Smierć sila
wydawa.
*żół błogo
stawionym.
G.

Strzeż się
chytrego.
*G.
*abo, nie
wiał brzo
miennych,
*G.

ROZDZ. XI.

1
A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

Adrość wni
nég wywysy gło
we iego : y w po
szrodku wielkich
Pánów posądzi
go. * Nie chwal
człowieka z pie
tności iego / ani gardz człowiekiem
dla osoby iego. * małuczka jest psczo
ła między latającymi / a przodek stod
kości ma owoc iey. * Nie chlubi się ni
gdy w odzieniu / ani się wynosi w
dzień pocztowości twoiej : bo dzi
wne są sprawy samego Wawysze
go / a chwalebne y skryte y niewi
domé są czyny iego. * *Wiele o
krutników wsiadło na stolicę / a ten o
którym nie nie myślono / odniósł ko
rone. *Wiele możnych gwałtownie
są ściśmieni / a zacni ludzie dani są w
rece innych. * Nie gań niko piérwéy
niż się wywieś / a wywiedziamy się
strofny sprawiedliwie. * Piérwéym
wysłuchaj nie odpowiaday słowa :
a w poszrodku mów nie wtracay się.
* Nie radz się o to co cię nie dolega :
a nie postaway w sądzie grzesników.
* Synu nie zabaway się wielą spraw
a jeśli będziesz bogatym / nie będziesz
wolny od występku : bo jeśli ścigać
będziesz / nie dosięgniesz : a choćbyś
wybieżał / nie wybiegaj się. * Jest
człowiek pracujący y spieszący się y bo
lejący niezbożnik / a tym więcej się
niezbogaci. * Jest człowiek leniwy /
ratunku potrzebujący na sile bierz
schodzący / a dosyć wbośwa mający :
a kto Bostie weyrzalo nanku do
brému / y podniósł go od wniżenia ie
go / y podwyszył głowę iego : y dzi
wowali mu się wielé / y dali część
Bo. * Dobry y zły żywot y śmierć /
wbośwo y bogactwa / od Pána po
chodzą. * Mądrość y nauka / y umie

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

ietność zakonu y Bogá / Miłość y
drogi dobre od niego. Grzesznikom
błąd y ciemności wrodzone są : a
któzy się radują we złych rzeczach /
starzeją się we złości. * Dar Boży
trwa sprawiedliwym / a pomnożenie
prowodzie się będzie na wieki. * Jest
któzy się bogaci skazując / a tá jest
część zapłaty iego / w tym co mówi :
*Walałem sobie odpoczymienie / a te
raz bede sam używał dobra mégo :
a niewie że czas przeminie / a śmierć
się przybliży / y wszystko innym zostá
wi / y umrze. * Trwaj w postanowie
niu twoim / a rozmarzay o nim / y
starzej się w czynie przykazan to
bie danych. * Nie trwaj w uczynkach
grzesników. A wśay Bogu / a mie
jskay na miejscu twoim. * Bo łączno
jest w oczach Bostich natychmiast
wezicie w bogiego. * Błogosławienie
Boże przedtę jest tu zapłacie pobo
żnego / a w krótkim czasie postępek
iego pożytek czyni. * Nie mów : Coż
po mnie / a coż od tąd będzie dobre
go : * Nie mów : Mam dostatek :
a coż mi się od tąd przyda złego : * W
dzień dobrego / nie zapominay złego /
a w dzień złego nie zapominay dobre
go. * Bo łączno jest przed Bogiem w
dzień śmierci zapłacie każdemu we
ług drogi iego. * Złość godziły przy
nosi zapamiętanie zbytku wielkiego :
a przy skonczeniu człowieczym odkry
cie czynków iego. * Nie chwal
przed śmiercią żadnego człowieka :
bo w smutkach swych poznany bywa
mąż. * Nie każdego człowieka wpro
wadzay do domu swego : bo wiele
jest chytrości zdradliwego. * Jako
bowiem wypuszczają smród wnetrz
ności smierdzących ludzi / y iako tu
ropatwe wprowadzają w klatkę / y
iako sarnie w sidło : tak y serce py
śnych ludzi / y iako stróż widzący v
padek bliźniego swego. * Dobrze bo

ciem

*G.

34

wiem rzeczy we złe obracając zakląd-
da zdrady / a w rzeczach wybranych
włoży zmazę. ³⁵ Od iedney iskiertki roz-
żarza sie ogień / y ³⁶ od iednego zdrad-
liwego mnoży sie krew : a człowiek
grzeszny godzi na krew. ³⁷ Strzeż sie

46

zaraźliwego : bo wiem knuie złości/
by śnać na cie nie przywiódł posmie-
wista na wieki. ³⁸ Przypuść do siebie
cudzoziemca / y wyróci cie w wich-
rze / y oddali cie od twego własnego.

Po śmierci
pan Bóg go-
wymi płaci.

28

Léno iest przed Panem Bogiem w dzień
śmierci zapłacić każdemu. I Jesli na on czas
kiedy to Ekklesiastus mówił / tak ludzie ro-
sumieli / i po śmierci Pan Bóg dawał za-
płate y odpoczymienie także / i takie onego cza-
su bydy mogło : iako daleko więcej teraz kie-
dy ius Pan Chrystus otworzył swoim wybra-

nym niebo / mamy wierzyć i ius sa w niebie
y Pana Boga widza / bo to ich zapłata po
śmierci / czego figura była. Num: 35. i po
śmierci kaptana nawyszego / wszyscy wy-
gnaney wracali sie do oyczyzny. W czym ius
duat dzisieyszy Heretycy bledza / którzy przed
świetnymi niebo zamykaja.

ROZDZ. XII.

Komu do-
brze czynię.

1

Eśli uczynisz do-
brze / wiedz komu uczy-
niesz / y będzie wielka łá-
stka w dobrach twoich /

2

Czyni dobrze sprawie-
dliwemu / a odmieścię
zapłate wielką / Jesli

*G.

3

nie od niego / pewnie od Pana. ³ Bo
nie dobrze się dziecie temu / który wsta-
wiczny iest we złościach / y który iak-
mużny nie dacie : ponieważ y nawys-
szy ma w nienawiści grzeszne / a smi-
lował sie nad pokutującymi. ⁴ Da-

*Gal. 6. b 10

4

way miłosierdnemu / a nie wspoma-
gay grzesznika. A niebożnym y grze-
śnikom odda pomstę / zachowując ie
na dzień pomsty. ⁵ Daway dobremu /

5

a nie wspomagay grzesznika. ⁶ Czyni
pokornemu dobrze / a nie daway nie-
pobożnemu : zakaż mu dawać chle-
bá / aby przezeń nie był mocniejszy nad

6

cie : ⁷ bo tyle dwote złego odmieścię
za wszystko dobre któreś mu uczynił :
bo y Nawyszy nienawidzi złośni-
ków / y niebożny odda pomstę. ⁸ Nie

7

poznać będzie przyjaciela czasu szes-
śliwego / ani sie zatai nieprzyjaciela cza-
su przeciwnego. ⁹ W szesściu meżá /

8

nieprzyjaciela tego w smutku / a w nie-

9

*Gdy się do-
brze wodzi,
żal bywa nie-
przyjaciółom.

Złym nie dá-
wać.

5

Day dobremu a nie wspomagay grzesznika.]
Nie mówi tu o iakimś / Ktoż dacie w bogie-
mu / ale o iakimś czynnościach / Ktoż pro czy-
ni przyjaciółom / choć i niepotrzebnie / bo
tak przed tym mówi : Jesli uczynisz dobrze
wiedz komu uczynisz. A tak zakaż nie dawać
złym / Kiedy niepotrzebują / albo kiedy lepszy

10

szesściu tego przyjaciół poznani iest.

11

¹¹ Nie wierz na wieki nieprzyjacielowi
twojemu / iako między rdzewiecie złość
iego : ¹² a choćby wpołożony sturczy-
wszy sie chodził / mię sie ty na pieczy /

12

a strzeż sie go. ¹³ Nie stawiaj go podle
siebie / a niech nie siedzi na prawicy
twojej / by śnądź obróciwszy sie do
miejsca twego nie szukał stółka two-
go : a naostaték poznalbyś słowa

13

moie / y zafasowałbyś sie z powieści
moich. ¹⁴ Któż sie zlitnie nad zakliná-
czem którego wąż wkaśi / y nad wszy-
tkimi którzy sie ku zwierdom przyste-
pują : Także y nad tym / który towá-
rzyży ze złym człowiekiem / a wwikłał

14

sie w grzechach iego. ¹⁵ Na iedne go-
dzine będzie trwał przy tobie / ale iesli
sie pochylił nie dotrwa. ¹⁶ Łagodnie
mówi wargami swemi nieprzyjaciół /

15

a w sercu swym godzi iakoby cie w
dół wtracił. ¹⁷ Placze oczyma swemi
nieprzyjaciół : ale iesli trąfi na czas /
nie nasyćci sie krwią : a iesli cie potka
co złego / nasyćci go tam pierwsze. ¹⁸

16

Oczyma swemi placze nieprzyjaciół /
a wrzćomo tatusiac będzie podkopy-
wał stopy twoje. ¹⁹ Głowa swa będzie
chwia / y klaskał ręká / a wiele bez-
pege odmiemni oblicze swoje.

17

¹⁹ Oczyma swemi placze nieprzyjaciół /
a wrzćomo tatusiac będzie podkopy-
wał stopy twoje. ²⁰ Głowa swa będzie
chwia / y klaskał ręká / a wiele bez-
pege odmiemni oblicze swoje.

18

²⁰ Oczyma swemi placze nieprzyjaciół /
a wrzćomo tatusiac będzie podkopy-
wał stopy twoje. ²¹ Głowa swa będzie
chwia / y klaskał ręká / a wiele bez-
pege odmiemni oblicze swoje.

19

tę potrzebuie / a nie możesz obiemá dáć : albo
kiedy słym na złe dacie / iako wiece drudzys dá-
ta / blaznom / żarlokom / pochlebcom / mierz-
dnicom. Albo wiece zakaznie iakimś dáć
grzesznemu / tym imieniem i grzesny iest / ale
i człowiekiem iest nie zakazuje.

*y przyjaciel
odstępnie, G.
Nie ufay ni-
gdy nieprzy-
jacielowi.

*Jer: 41. b 6.

*od radości.

ROZDZ. XIII.

Z pyśnym
nie mieć to-
warystwo

Deut. 7 a 2.

zmożni-
sym. G.

Ani z bogá-
tym.

obieranie.

o.

nie czyni nic
z n. g. niem
co by było
prócz w. obré-
mu baczni.
Ani z mo-
żniemy.
wymów się
z. al. możni-
sęgo.

NTo się smoly
dotknę / pomaje
się od niego / a kto
ma z pyśnym to-
warystwo / oble-
cze się w pyche.
Wzemie na się
kładzie kto z poczciwym nad się
spoituie / a bogatemu nad cie nie
bądź towarzyszem. Co za towarzy-
stwo ma kociel z gąrciem / bo kiedy
wsie wderza / skłucze się. Bogaty
nie sprawiedliwie wezwał / y będzie
zgrzytał zębomá / a ubogi obrażony
młóć będzie. Jeśli będziesz dawał /
przyjmie cię ale jeśli nie będziesz miał /
opusci cię. Jeśli masz / będzie wzy-
wał z tobą / y wytrawi cię / a nie bę-
dzie cię żałował. Jeśli mu cię będzie
potrzeba / podędy cię / a wsmiecha-
jąc się / będzie nadziewał czyni / powiá-
dając ci dobrze / y rzecze: A czego
potrzeba? A zarządzi cię potra-
wami swymi / aż cię wyniszczy po dru-
gie y potrzebie / a náostaték násmie-
ie się z ciebie / a potym widze opusci
cię / a będzie chwiał głową przeciw
tobie. Wtórz się Bogu / a czeka-
y rzkiego. Strzeż się / abyś zwiedziony
w głupstwo nie był pomżony. Nie
wizaj się w mądrości twojej / byś w-
niżywszy się nie był zwiedzion w głup-
stwo. Wezwany od możniejszego /
odędy / bo cię od tad wiecý wy-
wac będzie. Nie przypytraj się / abyś
odrzucon nie był / a bądź daleko od
niego / abyś nie przyszedł w zapamię-
tanie. Nie zwozaj się zároveň z
nim mówić / ani wierz mnogim po-
wieściom jego / bo z długiej rozmo-
wy będzie cię doświadczal / a wsmie-
chając się będzie cię pytał o tajemnis-

15 cach twoich. Nie miłosierny wynys-
iego będzie zachowywał słowa two-
ie / a nie opuści aby cię trapić y do-
16 wieżienia dać nie miał. Strzeż się
a pilnuy tego co skłysz / bo chodysz
17 z upadkiem twoim. A słuchając tes-
18 go iako we śnie / patrz y czuy. Przez
wpytet żywot twój miłuy Bogá / y
wzyway go ku zbawieniu twemu.
19 Każde zwierze miłue sobie podo-
bne / tak y każdy człowiek bliźniego
20 swego. Wszelkie ciało przylaczy się
ku podobnemu sobie / a wszelki czło-
21 wiek przylaczy się do podobnego so-
bie. Jeśli kiedy wół z owcą spółko-
22 wac będzie / tak grzesznik z sprawie-
dliwym. Co za spółkowanie światemu
człowiekowi zepszc / abo co za cześć
23 bogatemu z ubogim. Ośiel lesny
jest łowem lwowi nápaszę / tak pa-
24 stwiskiem bogaczów są ubodzy. A
iako pyśnemu obrzydła jest pokora /
25 tak y ubogi obrzydłość bogatemu.
Bogacz pochylony bywa ratowany
od przyiaciół swoich / a niedzitek gdy
26 upadnie / y od znáomych bywa wy-
pedzony. Bogacz gdy osufany be-
27 dzie / ma wiele pomocników / hárdzie
mówily w sprawiedliwili go / niedzitek
osufany jest nád to / iestce náń suká-
28 ia / mówił rostopnie / a miesca mu
nie dano. Mówił bogacz a wpy-
29 scy w milki / y wynysza aż pod oblo-
ki słowa tego. Ubogi mówił / y mó-
30 wiá / Ktoż to iest / a jeśli się pod-
tknie / wywóca go. Dobrac iest má-
31 ietność / kto nie ma grzechu / ná su-
mnieniu / a zię ubóstwo w vsięch
32 złośniká. Serce człowiecze odmie-
nia twarz jego / bądź ku dobremu /
bądź ku złemu. Szlad serca dobrego /
y oblicze dobre / z trudná y z pracą
nazydzieć.

Podobny z
podobnym.

2. Cor. 6.
c. 14.

Wszelki, G.

Wszelki, G.

Nie zgodzi
się ubogi z
bogatym.

G.

Krómy dla
niego szemra-
y bluani.
ro. 11.

ROZD. XIII.

Sczeście do
bręgo sum-
nienia.

N. 19. c. 16.

Któręgo nie
porępia sum-
nienię ie.

NOGOSławiony
naż który się nie pod-
tknął w słowie vsz swo-
ich / y nie iest trapión
fráskiem grzechu.
Scześliwy który nie
miał smutku ná vmy-
śle swoim / y nie wtrácił nádziewie swo-

3 1ey. Człowiek chciwy y skapy pró-
zno ma bogactwá / a człowiekowi za-
4 zdrosćwemu ná co złoto? Kto zbiera
ra nie słusnie / od dusze swej umym
zbiera / a w dobrách tego inšy zby-
5 tku używac będzie. Kto sobie iest
złym / komuż innemu dobрым będzie?
y dobrá swęgo z pociechą nie záżywie.
6 Kto sam sobie záżyży / nic nádeń nie
iest goršęgo / y tá iest zaplárá złości

Nedza skó-
pęgo.
lakomemu.

Wzrostować.
G.

iego:

7 iego: ¹ y jeśli co dobrze uczyni / nie-
 8 wiadomcie / a niechcąc czyni: a náo-
 9 stątek pokazuje złość swoje. ² Złotli-
 10 wé jest oko ³ zazdrościwego / y odwra-
 11 cające twarz / y gardzące duszę swo-
 12 ją. ⁴ Nie nasycone oko chciwego cze-
 13 ścia niesprawiedliwości: nie nasyćci
 14 się aż wyniszczy suseć ⁵ duszę swoje.
 15 ⁶ Oko złe do złego: a nie naitie się
 16 chlebą / ale niedostateczne y smu-
 17 tne będzie w stole swego. ⁷ Synu
 18 jeśli masz / czyn sam sobie dobrze / a o-
 19 siaruy Bogu godne ofiary. ⁸ Pamię-
 20 tając śmierć nie omieśka / a jeśli jest
 21 okazan testament piekielny: ⁹ testá-
 22 ment bowiem tego świata / śmier-
 23 cja vmrze. ¹⁰ Przede śmiercią czyn
 24 dobrze przyiacielowi twemu / a we-
 25 dług przemożenia twego ściągając
 26 daway w bogiemu. ¹¹ Nie wtracay
 27 dnia dobrego / a częstka dobrego da-
 28 tu niechay cie nie mija. ¹² Jeśli in-
 29 szym nie zostawisz boleści y prace twoje
 30 na rozdział losu: ¹³ Daway y bierz /
 31 a ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸

Psa: 3. c 10
Heb. 4. c 10

20 bez przesłanku. ¹ 'Oczy Pańskie tu
tym którzy się go boją / a on zna wszel
21 kę sprawę człowieka. ² Nikomu nie
rozkazał złe czynić / y nie dał żadnemu

22 'czasu dla grzeszenia : ³ a bowiem nie
pragnie mnożstwa synów nie wierz
nych y niepożytecznych.

'abo, wolno
ści, G.Nę Bogá nie
zganiay grze
chy twego.

11 Nie mów : przeż Bogá nie jest przy mnie.]
Dáte znać duch s. temi słowy / iż nikt niemoże
grzechu swego zganiać na Pana Bogá / iá
toby on był tego przyczyna / że się grzechów
nie wystrzegamy. Temuż ono miejsce podob
ne jest / Ofez 13. zguba twoja z ciebie jest zc.
A tak iawnie przeciw temu pismu s. mówią
heretycy dzisiejszy / vszac iż Bog jest przyczy
na grzechów naszych / bo to jest cięskie blu
źnierstwo przeciwne słowu Bożemu / iáko ty
czytać możesz.

15 Y osławił go w ręce rady jego.] To jest
dał mu wolna władza y wolność obierania
to ábo owo / to własn timer jest consilium ábo rá
dą / co Theologowie zowią / liberum arbitri
um. Gdzie iáśnie Duch s. wcz / co to jest / li

Wolność wo
lę ludzkę.

berum arbitrium, ábo wolna władza / gdy
mówi / iż człowiek może jeśli chce zachować za
kon / y nie zachować jeśli nie chce. A zedwu
rzeszy przeciwnych / może iedne obrać / Gdzie
ábo wode / złe ábo dobre / żywot ábo śmierć.
y taka jest wolność człowieka / y chcieć y nie
chcieć / to ábo owo obrać. Tak człowieka Pan
Bóg od początku stworzył / y tak go z tymże y
teraz zostawił. A jest to pismo przeciw heret
ykom dzisiejszym tak iáśnie / że też wykładu
nie potrzebuje.

21 Nikomu nie rozkazał złe czynić.] O to
maż pismo przeciw heretykom vszacy / iż
Bóg jest przyczyna grzechów / bo tu Duch s.
mówi iż Bóg nie rozkazuje grzechów / a są tym
ani jest przyczyna grzechu żadnym sposobem.

Bóg nie jest
przyni
grzechu.

ROZDZ. XVI.

Marna po
ciechá ze
słych sy
nów.

1 **A** Je radny się ze
złotliwych synów
2 jeśli się mnożą :
ani się kochay w
nich / jeśli niemaś
w nich bojaźni
Bożej. 'Nie wśay

mnożstwo, G.

3 zdrowiu ich / ani patrzą na roboty ich'.
4 'Lepszy bowiem jest ieden bojaźny się
Bogá / niżli tysiąc synów nieboż
5 nych. 'A lepięj jest vmrzeć bez po
tomstwa / niżli zostawić syny niepo
6 bożne. 'Przez iednego rostopnego
miasto będzie osadzone / pokolenie
7 niepobożnych spustoszeie. 'Wiele tá
8 kowych rzeczy widziało oko moje / a
potężniejszy niż te słyśało vcho mo
9 ie. 'Wezborze grzeszących zapali się
10 ogień / a w narodzie niewiernym za
11 pali się gniew. 'Nie vprosili odpu
szenia grzechów swoich starodawni
obrymowię / którzy skazani są że vśa
12 li w siłach swoich : 'y nie przepuścił
gościnie Lotowey / y obrzydził ie dla
13 pychy słowá ich. 'Nie smilował się

Roz. 21. b 10
Gniew Bo
ży na złe.
Gen: 6. a 4

14 nad nimi / lud wszytek wytracając /
y wynosząc go w grzechach swo
15 ich. 'A iáko sześć kroć sto tysięcy
16 pieśnych / którzy się byli zgrómadzili
w vporze serca swego : A jeśli by ie
17 den był twárdy krczyce / dźwiby był
18 kiedy by był vśedl. 'Miłosierdzie bo
19 wiem y gniew jest v niego. 'Możné
20 vblagánie y gniew wyléwający : we
21 dle miłosierdzia jego tak kárání ie

'nád ludem
aátráconym,
6.Nus: 14. c 20
y 26. f 51.
Zydów ná
pućzy.

22 go / sądzi człowieka według spraw
iego. 'Nie wydzie grzesnik z dia
23 pieństwem / y nie omieska cierpli
24 wosć miłosierdzie czyniącego. 'W
25 śelkie 'miłosierdzie uczyni mie
sca 'kázdemu według zasługi uczyn
ków jego / 'y według rostopności
pielgrzymowania jego. 'Nie mów :

Zasługi do
brych uczyn
ków.

14 Skryj się przed Bogiem / a z wyso
15 kości kto na nie wspomni : 'Nie
16 dzy ludem wielkim nie poznają mie :
17 bo cóż jest 'dusá mojá między tak nie
18 zliczonem stworzeniem : 'Oto niebo
19 y niebá niebios / głębokość y wszytká
20 ziemiá / y wszytko co w nich jest / po
21 ruszą się przed oblicznością jego / 'gó
22 ry spólu y pagórki y fundamenty zie
mie / gdy ná nie Bóg poyrzy zátřz
23 sńa się od strachu. 'A w tym wszyt
24 kim serce głupie jest : 'a on rozumie
25 wśelkie serce : 'a drogi jego kto ro
zumem poymie : y wicher którego
ani oko ludzkie nie dożyży. 'Bo na
wiecej spraw jego wśkrytości : ále v
czynki sprawiedliwości jego kto wy
mowi ábo kto znieśie : 'Zřádzenie
bowiem daleko jest od niekřóřych / a
wywiáďování wszytkich ná doko
náníu jest. 'Kto jest máleřo bacz
nia / myśli próřności / a maż nie roz
mny y błedny / myśli głupie rzeczy.
24 'Sluchay mie synu mój / a vcz się
25 nauki rozumu / a słowá moje vwa
żay w sercu twoim : 'a powiem naukę z
vważeniem / y bede się starał ma
drosć wypowiedzieć : a słowá moje
vważay w sercu twoim : y powiem z

'abo, iálmu
śná, G.

Rzym: 2. a 6

y 13.

zasługi.

Przed Bo

gie nikt się

nie skřie.

'osobá.

G.

Boskie sprá
wy dźiwne.

26 wważeniem ducha mocy/ które po-
żył Bóg w uczynkach swoich od po-
czatku/ y oznaymie wprawdzie umie-
jetność jego. ²⁷ Rozsądkiem Bożym
sprawy jego od początku/ a od stwo-
rzenia ich rozrządził części ich/ y prze-
łożenstw ich/ według rodzajów ich.
27 ²⁸ Ozdobił sprawy ich na wieki/ ani

28 łaknely ani pracowały/ ani przestały
29 od spraw swoich. ³⁰ Żaden błędnego
sobie nie uciśnie aż na wieki. ³¹ Nie
bądź nieposłuszny słowu jego. ³² Po-
tym Bóg pozyszał na ziemię/ y napeł-
nił ją dobrami swymi. ³³ Duszą wpeł-
nił żywiciela/ oznaymił przed obli-
czem jego/ y w niezasie obroćcie ich.

²⁸ to jest, dra-
giego.
²⁹ Nie bado
nieposłuszne,
G.

³² okrył
wielką dzie-
nie.

²⁷ święt, G.

Zasługi y
czynków.

15 Według zasługi czynków jego. Przy-
mawiając Heretycy Vulgacie przydano slo-
wo/ Meritum, to jest zasługi/ którego iako oni
powiedają, niemał w Greckim. Już i tak jest/
że te słowa meritum niemał w Greckim/ bo to

jest łacińskie. Ale w Greckim jest inśe greckie
które toż waży/ bo jest κατα ερα/ a żaden kto-
ry jedno co rozumie w Greckim/ nie zaprzy-
tego/ i κατα ερα znaczy/ po łacinie/ pro me-
ritis operum, to jest według zasługi czynków.

ROZDZ. XVII.

Bóg stworzył
z ziemię człowieka
i/ a według o-
brazu swego uczy-
nił go. ² A zaś
obrócił go w nie-
y na kształt swój
przodział go mocą. ³ Liczba dni y
czas dał mu/ y dał mu moc nad temi
rzeczami które są na ziemi. ⁴ Położył
strach jego nade wszystkim ciałem/ y
pánował nad zwierzem y nad ptą-
stwem. ⁵ Stworzył z niego pomoc-
niemu podobną/ y dał im radę y język/
y oczy/ y uszy/ y serce ku myśleniu y
naukę rozumu napełnił je. ⁶ Stwo-
rzył w nich umietyność duszną/ rozu-
mem napełnił serca ich/ y złe y dobre
wskazał im. ⁷ Przyłożył oko swe do
serca ich/ aby im okazał wielmo-
żność spraw swoich/ aby chwalili
imie święte: y chlubil się w cudach
jego/ aby opowiadali wielmożności
spraw jego. ⁸ Przydał im umie-
tność/ y zakon żywota dał im za
dziedzictwo. ⁹ Uczynił z nimi przy-
mierze wieczne/ y wskazał im sprawie-
dliwość y sądy swoje. ¹⁰ A wielmo-
żność chwały jego widzieli oko ich/ a
uszy ich słyszały część głosu jego/ y
rzekli im: Strzeżcie się wszelkiej nie-
prawości. ¹¹ A każdemu z osobna dał
rozkazanie o bliżnim swoim. ¹² Drogi
ich zarządy są przed nim/ nie są zakry-
te przed oczyma jego. ¹³ Nad każdym
narodem postanowił przełożonego/
y Izrael stał się iarową częścią Bo-
żą. ¹⁴ A wszystkie sprawy ich iako słonce
przed oblicznością Bożą: a oczy jego

C bez przestanku patrzą na ich drogi.
17 ¹⁸ Nie zatęsknił się przymierzając
sici ich/ a wszystkie nieprawości ich
przed oblicznością Bożą. ¹⁹ Jaki mu-
żna meza iako pieczęć w niego/ a w-
czynność człowieka zachowa iako
żerzenie: ²⁰ a potem powstanie/ y od-
da im zapłatę/ każdemu na głowie ie-
go/ y obróci na głębsze części ziemi.
21 ²² Alle pokutującymi dał drogę spra-
wiedliwości/ y utwierdził wstańce w
cierpieniu/ y naznaczył im dział
prawdy. ²³ Nawróć się ku Panu/ a o-
puszcz grzechy twoje: ²⁴ Modl się przed
oblicznością Pańską/ a umietyśz
obrażenia. ²⁵ Nawróć się do Pana/ a od-
wróć się od niesprawiedliwości two-
jej/ a barzo nienawidź obzydłości:
26 ²⁷ a poznaj sprawiedliwości y sądy
Boże/ a stój w działale postanowie-
nia/ y w modlitwie Boga nawysze-
go. ²⁸ Idź w strony wieku świętego/
z żywymi y dającymi wyznanie
Bogowi. ²⁹ Nie mieszaj w bledzie nie-
zbożnych/ przede śmiercią wyzna-
way: od umarłego iako nic/ ginie
wyznanie. ³⁰ Bedziesz wyznawał ży-
wiący: żywy y zdrowy będziesz wyzna-
wał y chwalił Boga/ y będziesz się
chlubił w miłosierdziu jego. ³¹ Jako
wielkie jest miłosierdzie Pańskie/ a
litość jego nad tymi którzy się do nie-
go nawracają. ³² Wszystkie bowiem
nie może być w ludziach/ gdyż nie
jest nieśmiertelny syn człowieczy/ a w
próżności złości się podobają. ³³ Co i-
śniejszego nad słonce/ y to wstanie:
abo co gorszego nad to co wymyśli-
ło ciało y krew: y to będzie karano.
34 ³⁵ Moc wysokości nieba ono przegła-
da: a wszyscy ludzie ziemią y popiół.

¹⁸ Nie skazy
se.

¹⁹ Nie: 29. b 16

²⁰ y Bogu.

²¹ zapłata ich

²² nie zgini i-
ka rzecz za-
pieczętowa-
na:

²³ Mat: 25. c 35

²⁴ G.

²⁵ G.

²⁶ G.

²⁷ G.

²⁸ G.

²⁹ G.

³⁰ G.

³¹ G.

³² G.

³³ G.

³⁴ G.

³⁵ G.

³⁶ G.

³⁷ G.

³⁸ G.

³⁹ G.

⁴⁰ G.

⁴¹ G.

⁴² G.

⁴³ G.

⁴⁴ G.

⁴⁵ G.

⁴⁶ G.

⁴⁷ G.

⁴⁸ G.

⁴⁹ G.

⁵⁰ G.

⁵¹ G.

⁵² G.

⁵³ G.

⁵⁴ G.

⁵⁵ G.

⁵⁶ G.

⁵⁷ G.

⁵⁸ G.

⁵⁹ G.

⁶⁰ G.

⁶¹ G.

⁶² G.

⁶³ G.

Gen: 1. d 24
Stworzenie
człowieka.

Gen: 2. b 7.
y 5. a 1.

Dary dane
człowieko-
wi.

Rzym: 13. a 2

ROZDZ. XVIII.

Gen. 1. 21.
Chwalimiel
możné sprá-
wy boskie.

I
A

Tórz żywie ná
wieki / wšytko w
obec stwozysł.
Bóg sam vsprá-
wiedliwion be-
dzie / á trwa ná
wieki król niezwy-
cieżony. Któz sprosta wypowiedzieć
spráwy iego? Kto bowiem dości-
gnie zacnych czynków iego? A
moc wielkości iego kto wysłowi: ábo
kto sie będzie wázył wypowiedzieć mi-
łosierdzié iego? Nie podobna wiać
áni przydáć / áni wybádać wielmožno-
ści Bożych. Gdy człowiek skonczy/
dopiero pocznie: á gdy przestanie/
wátpliwym ieszcze będzie. Coż jest
człowiek / ábo co za pożytek iego? á
co jest dobrego ábo co złego od nie-
go? Liczbá dni człowieczych ná-
wiecý stolatnáto kropia wody mor-
stieý poczytáné są / y iáto piasek pia-
sku / ták trochá lat přeciw dniowi wie-
ku. Dla tegoż ciérpliwý jest Bóg z
nimi / y wyléwa ná nie miłosierdzié
swoie. Widział dume sęrcá ich / že
zla jest / y poznal / wywrócenie ich / iz
hániebne jest. Přetoż wypełnil zli-
towanie své nád nimi / y wkázał im
drogę práwosti. Miłosierdzié czło-
wiecez ku bližniemu swemu: ále mi-
łosierdzié Božé ná wšelkie ciálo.
Który ma miłosierdzié náucza y cwi-
czy iáko pástérz trzódę swoie. Miło-
ściwý jest temu którz přizymuie náuke
miłosierdzia / á którz kwápi sie do sa-
dów iego. Synu w dobrým nie v-
stáržay sie / á we wšelkim datku nie
zásmucay złým slowem. Izali rośá
nie ochlodzi gorácości: tákže y slowo
lepszé niż datek. Ažáž oto slowo nie
nád dobrý datek: lecz oboie přizy czło-

ábo, iesze
mu niewolá-
nie.
co złego ábo
dobrego Bogu
vca; nie má á
láta czlo-
wiecze má-
le.

ábo skońca
nie.
Miłosier-
dzie Božé.

štworzenia
žywí.

vspráwiedli-
wianie má
być do śmier-
ci.

22

A nie wštydž sie do śmierci uspráwiedli-
wiać sie. Opomina tu Medžec / ábyšny
vstáwiczna modlitwa spráwiedliwosti sobie
přyczynáti. Hereticy slowo Gréckie *μενής*
ták překládá: Neodwlačay polepszenia
twego. Aby ták to písno náležálo do piérs-
wšého vspráwiedliwienia / á nie do wtórego.
Ale slowo to Gréckie móže sie též přetožýć
ták: Niepřestáy. co tóž iest iáko y ono / Nie-
wštydž sie. Bo té slowá znáča postepę w
spráwiedliwosti / á nie pocatek. Jakoby
třeť / niechay cie wštyd nie odwodzi od sprá-

18

G

wieku vspráwiedliwioným. Glu-
pi ostrze ná oczý wyrzucáć będzie / á
datek nie wywiczóného wysúsa o-
czy. Před sadem gotuy spráwiedli-
wosté sobie / á piéřwý než co mowíš
náucz sie. Před choroba vžyway le-
čárstvá / á před sadem pytay sam
siebie / á před obličností Božý
náydžieš smilování. Před choro-
ba wštydž sie / á časú niemocy poká-
zuy náwrócenie tworie. Nie zátru-
dniay sie ábyš sie záwše modlit nie-
mial / á nie wštydž sie až do śmierci
vspráwiedliwáć sie: bo zapláta Bo-
ža trwa ná wieki. Před modlitwa
připrotuy duše tworie: á nie bádž iá-
ko człowiek którz Boga kúsi. Pá-
miétay ná gniév w dzień dokonánia
y ná čas odpláty w odwróceniu twa-
rzy. Pomini ná vbóstwo časú obfi-
tości / á ná potreby vbóstwa w dzień
bogactw. Odmieni sie čas od po-
rátku až do wieczora / á to wšytko
předtíe před očymá Božými. Czło-
wiek mądry we wšytkich rzecách o-
báwáć sie będzie / á we dni zlosti be-
dzie sie stržegl "gnusnosti". Wšelki
dowcipny poznáwa mądiost / y tego
którz iz náydžie wštáwáć będzie.
Rostropni w stowíech y sámí mą-
dři sie spráwowali / y zrozumnili pra-
wde y spráwiedliwosté / wlewáli přiz-
powieści y sády. Nie chodž zá po-
žádlivostíámi twými / á odwracay
sie od svéy woléy. Jesli pozwoliš
dušy twoiéy žádzé iéy / wštáwi cie ná
rádosté nepřiznáciolóm twóim. Nie
kóchay sie w gromádie áni w troše:
bo wštáwiczne są wšteptáckich. Nie
stáway sie chudým spřeciwiáć sie
z požyzek / á niemáš nic w miéřku:
bo zóřtániáš "žayžžácyim žywotowi
twému.

šláskátým,
ábo ščodrym

Pámiétáć
ná dzień sa-
dny.

1. Cor. 11.
d 28.

"w" gážíng
náw edzenia
G.

"draca sie po-
řem, G.

"Luk: 18. a 1.
1. The: 5. d 17

"wczás flu-
bu wypelnić
á nie odwla-
čay až do ś-
mierci pole-
pszenia twe-
go, G.

"wys: 7. b 18
"wys: 11. c 27

Odmienne
sežešćie.

"grzechu, G.

"G.

"Rzym: 6. b
13. 2. 13. d 14.

Czeřtowa-
nie z poży-
czków.

"ždrayca.

wiedliwosti któřas začal / według oného w
Obiáw: 22. Kto spráwiedliwy iest / niech będzie
spráwiedliwšy. Žgáždžáia sie z tym slowá
któře vpředžáia o vřtáwiczney modlitwie / co
własnie řužy tym / któřy postepuia w sprá-
wiedliwosti ráčéy niż grěšácyim. Tákže y
druhé slowá po nich / o zapláćie wřeznéy / k-
tóra též postepuiačy w cnotách řužy. Ale řlo-
wo gréckie *εὐχῆ* wola hereticy překládáć
řubem niż modlitwa. Ale y to nie řluřnie czy-
niá / bo to slowo wřásnie znáczy modlitwe.

ROZDZ. XIX.

Obotnik opły

nie z bogaci się: a kto gardzi mądrością / po mądrości upadnie. Wino i niewiasty zwodzą mądrych / i wytrącają z drogi. A kto się przyłącza do nierządnic / będzie nie cnotą: zgnilosc i robacy odziedziczą go / i będzie wyniesion na przykład wierszy / i będzie wyietą z liczby dusz świątych. Kto rychło wierzy / jest lekciego serca / i wzmnięskom będzie / i nad to będzie mian za tego / który grzeszy przeciw duszy swojej. Kto się weseli z nieprawości / karani będzie: a kto nienawidzi karania / wzmnięskom mu się żywota: a kto nienawidzi wielomowności / gąsi złość. Kto grzeszy przeciw duszy swojej / będzie pokutował / a kto się kocha we złości / karani będzie. Nie powtarzaj słów złego i przykrego / a nie ci nie wbedzie. Przyjacielowi i nieprzyjacielowi nie oznajmuj wmyślu swego / a jeśli masz grzech / nie odkrywaj: bo będzie cię słuchał / i będzie się strzegł ciebie / i iakoby bronił grzechu / będzie cię nienawidział / i tak będzie przy tobie zawżdy. Słyszales słowo przeciw bliźniemu twemu / niech zaraz wstą w tobie / wstańże że się nie rozpuknieś od niego. Od słowa rozdziać prącie głupi / iakto stekanie rozdzenia dziecięcia. Strzala która wstrzela w biedze ciała / tak słowo w sercu głupiego. Strofuy przyjaciel / by śnadsz nie zrozumiał i rzekł: Nie

uczynilem: albo jeśli uczynił aby drugi raz nie czynił. Strofuy bliźniego by śnadsz nie rzekł: a jeśli rzekł / by śnadsz nie powtórzył. Strofuy przyjaciela / bo często bywa występek. a nie wierz każdemu powiesci. Jest co się poręca w języku / ale nie z wmyślu. Ateż jest bowiem któryby nie zgrywał ięzykiem swoim: strofuy bliźniego pierwej niż grozić będziesz. A daj miejsce botażni najwyższego: bo wszystkie mądrości botażni Boża / a w niej baci się Boga / a we wszelkiej mądrości wykonanie zakonu. A nauka złości nie jest mądrością: i myśl grzesznych nie jest rostopność. Jest złość a w niej przekleństwo: i jest głupota i kłótni schodzi na mądrości. Lepiej jest człowiek bogobojny kłótni schodzi na mądrości i niedostatek rozumu / niżli który ma dosyć rozumu a przestępuje zakon najwyższego. Jest chytrosc osobliwa / a nie sprawiedliwa. A jest który wypuszcza słowo pełne powiadać prawdę. Jest który się złościwie kłótni / a wnetrznosci iakoby nie widział czego niewiedziało: a jeśli słabosc są grzeszy mu nie dopusci / jeśli czas nadyje złe czynienia / uczyni je. I wyczerzenia poznać męzą / a od potkania oblicza poznać rostopnego. Wbiór ciała / i ośczerzanie zębów w śmiechu / i chód człowieka / wydawaj go. Jest sławanie fałszywe w gniewie stomoczącego: i jest sąd który się nie zda bydy dobrym: i jest miłujący a ten jest rostopny.

ROZD. XX.

Kto lepiey

jest sławac / niżli się gniewac / a wyznawajacemu z prośbą nie przestajac. Zapalczywość trzebiencą zgwałci pannie: tak który przegwałt odprawuje sąd niesprawiedliwy. O iakto dobra rzecz jest / gdy starany pokazuje żal: bo tak wyjdiesz grzechu

dobrowolnego. Jest miłujący który nadyje się mądrym: i jest obzwydły który płochy jest ku mówieniu. Jest miłujący i nie ma rozumu do mówienia: a jest miłujący który wie czas przystoyny. Człowiek mądry będzie miłował aż do czasu słusznego: ale w seteczny i głupi nie będą patrząc czas. Kto wiele słów używa / obrazi dusze swoje: a kto sobie moc przywłaszcza niesłusnie / będzie w nienawiści. Jest powodzenie we złych rzeczach między niewiernym: a jest na-

O pilstwo i nierząd.

Gen: 19: 33
Zk: 14: 11.G.
Ios: 22: 11.
Przeciw obmowcom.

G.

Słowem
długich nie
od nosisz.Strofuy
nie przyja-
cielskie.
Leu: 19: d. 17
Mat: 18: b. 15.
Luc: 17: a. 3

O karaniu.

bo podobna.

Iac: 3: 23.

Pokorą gny-
słona.

G.

O miłują-
cym i wie-
domym.obrzydły
jest, G.

O datku mę-
drego.O datku głu-
piego.Pożytku.
Przyjaciele
chlebowi.Zły sąsu-
nek.Zachować.
co miał pr. j.
wrócić.

10 leżenie ku skądzie. Jest datek któ-
ry nie jest pożyteczny: a jest datek któ-
11 rego dwoiąta nagroda. Jest dla
chwały umieszczenie: a jest króty pod-
12 niesie głowę z umiarem. Jest co wie-
le za mało kupuje: a siedmiorako ie-
13 wracający. Mądry w słowach czy-
ni samego siebie przyjemnym: a w
długości głupich wyłane beda.
14 Datka od głupiego nie będzie po-
żyteczny: a bowiem czystego siedmio-
15 rakię są. Da mało: a wiele wymówi:
a otworzenie ust jego jest zapalenie.
16 Dżis pożyczę kto a intro sie wpomi-
na: obrzydły jest człowiek takowy.
17 Głupi nie będzie miał przyjaciela: a
nie będzie łaski dobrań jego. Bo
18 którzy jedzą chleb jego: fałszywy ięzyk
mają: iako wiele kroc a iako wiele ich
19 beda sie śmiać z niego. Bo ani tym
co miał mieć: dobrze sąsiedzi: także
20 tym czego mieć nie miał. Upad fał-
szywego ięzyka iako gdy kto na tło
spadnie: tak złosnikowi upadek pie-
21 dko przyjdzie. Człowiek niewdzię-
czny iako bayka próżna w wściech
niczności wstanie: a będzie. Zost
22 głupiego nie jest przyjemna przypo-
wieść: bo iey nie powiada czasu swe

23 go. Jest który nie może dla niedo-
statku grzeszyć: a w życiu w spokoie-
24 nu będzie pobudzany. Jest co dla
wstrętu utraci duszę swoją: a dla nie-
25 opatrnej osoby straci sam siebie. Jest
który dla wstrętu obciemnie przyjaciela
26 łowi: a nabył go sobie nieprzyjacielem
darmo. Złoty wosk baryzta to czo-
27 wiecze kłamstwo: a w wściech nie-
mądrych będzie wstawienie. Le-
28 pszy głodzie niż mądry wstawienie kła-
macy: a oba odjedzą zatrącenie.
29 Obyczaje ludzi kłamliwych są beze-
cne: a straszą ich jest z nimi bez prze-
stanku. Mądry słowy swymi pokaje
30 sam siebie: a człowiek roztropny spo-
doba sie panom. Kto sprawuje zie-
mie swoje wyniesie wysooko brog zbo-
31 ża: a kto czyni sprawiedliwość: ten
powyszon będzie: a kto sie podoba
32 panom: wyjdzie nieprawości. Dary
wspominki zasłania oczy: a iako niemy
33 w wściech zawiesi kłania ich. Mądrość zataja
słabość: a iako niemy w wściech
34 słabość: a iako niemy w wściech
35 słabość: a iako niemy w wściech
36 słabość: a iako niemy w wściech
37 słabość: a iako niemy w wściech
38 słabość: a iako niemy w wściech
39 słabość: a iako niemy w wściech
40 słabość: a iako niemy w wściech

Abó, ná oso-
bności.Baczkę do-
daje do-
brze czynić:

Dla wstydu

nie obico-

wóca-
by:

Kłamstwo

Vpominki

zasłania

mądrym, G

ROZDZ. XXI.

Wszystko jest z
grzeszły: nie przy-
dawa: drugi raz:
ale y za dawne
proś abyć był od-
puszczony. Dcie-
kay przed grzechy
iako przed wężem: a jeśli sie do nich
przystąpi: wstąpi cie. Abyć wie-
by ich: zabijać duszę człowieka:
Wszystki grzech jest iako miecz: z obu
stron siekący: a nie ma ucieczki.
Głupia i krzywdy wni-
wecz obróca majątność: a dom któ-
ry bardzo bogaty jest: będzie zniszczony
pycha: tak majątność pyśnego wy-
korzoniona będzie. Modlitwa z ust
wobogiego przyjdzie aż do wstępu: a
sąd przedko przyjdzie nań. Kto nie
nawidzi karania: znać jest złosliwie-
go: a kto sie Bogu boi: nawróci sie
do serca swego. Mądry w śmiałym
języku: daleko słylny: a mądry wie że

9 bywa omylon od niego. Kto buduje
10 dom swój: cudzym nakładem iako
który zbiera kamienie swoje: a do-
11 konanie ich płomien ognisty. Drogą
grzeszających kamieniem obkrojona:
a na koniec ich piekło y ciemności y
12 męka. Kto strzeże: sprawiedliwość:
13 sę: obciemnie zrozumiem ię. Do-
stojność boiaźni Bożej mądrość y
14 rozum. Nie będzie nauczony który
15 nie jest mądry w dobrym. A jest
mądrość: która obfituje we złości: a
nie ma rozumu: gdzie jest gorzkość.
16 Nauka mądrego iako powódź w
zbierze: a rada jego trwa iako źródło
17 żywota. Serce głupiego iako na-
czyniie skłuczone: a żadnej mądrości
18 nie zadzierży. Słowo mądre które
19 kolwiek wstąpi: umiarkowanie pochwali
y ięsie przyda do niego: wstąpił ro-
stosnił y nie podoba mu sie: y zarzuci
ie w tył swój. Powieść głupiego iako
kłopot w drodze: bo w wściech ro-
stropnego nąjdzie sie przyjemność.

Zacale naby-
tych

budowie.

zakonu pan-
skiego, G.chytro, G.
chytrość, G.Mądry y
dobry.Serce głu-
piego.powieść
głupiego.Każe sie
strzedz grze-
chow.Mędract-
wo.Pycha nie-
sży domy.

Woj.

Najmądrze-
jszy, G.

20 'Wst mądrego szukać w zgromadze-
niu / a słowa jego wważać będą w ser-
cach swoich. ' Jako dom zniszczony /
21 tak mądrość głupiemu: a nauka nie
wmiętnięgo niewymowne słowa.
22 'Perá na nogach nauka głupiemu / a
23 tak okowy rak na prawej ręce. ' Sza-
24 lony smieć się głos swój podnosi:
a człowiek mądry zaledwie milczkiem
25 się wsmiechać będzie. ' Błotne och-
dotwóga nauka mądrému / a tak ra-
26 miennie na prawem ramieniu. ' Tło-
gá głupiego łacna w dom bliźniego:
ale człowiek świadomy wstrzyma się o-
soby możliwego. ' Głupi przez okno

patrzeć będzie do domu: ale ma-
27 cierzony stać będzie na dworze. ' Gin-
pstwo człowiecze słuchac przędziwo-
a mądrému będzie za ciężką sromotę.
28 ' Wsta nieopatranych mówić będą
głupie rzeczy: a słowa mądrych na-
29 wadze będą rozważane. ' W wstęch
głupich sercá ich / a w sercu mądrych
30 wsta ich. ' Gdy niebożny przeklina
słania / sam przeklina dusze swoje.
31 ' Obmówca spługawci dusze swoje / y
w wszystkich będzie w nienawiści: a
kto z nim przebywa też przemierzonym
będzie: ' milczący a baczny wczon
będzie.

ROZD. XXII.

'Amieniem w-
lkoconym leni-
wice jest w kámi-
nowan / a wśy-
scy będą mówić
tu rozgárdzie ie-
go. ' Gnoiem

2 wolowym leniwy jest w kámiowán-
ny: a każdy kto sie go dotknie / otrza-
3 śnie ręce. ' Sromota oycowska jest
z syná zlewychowánego: a córka w
4 wmiętnięciu będzie. ' Córká mąd-
dziedziectwo meżowi swemu: bo któ-
5 ra lekkość czyni / bywa tu zelżywość
oocy. ' Ocyá y meżá zawstydza be-
pieczna / y nód niebożne mnięsa
6 nie będzie / a od obu będzie ' nie w-
czona. ' Mnięsa w żatobie / powieść
7 nie wędle czasu: káranie y nauka ' na
każdy czas mądrość. ' Kto wzy-
8 głupiego / tak kto skompy zlépia.
9 ' Kto porwáda słowo nie słuchá-
cemu / tak który budzi spáczego
z twárdego snu. ' Z spáczym gada
10 który porwáda mądrość głupiemu:
a na koncu powieści mówi: ' Któż
11 to jest: ' Plącz nad umárlým / bo w-
stała światłość jego: y nad głupim
12 plącz / bo rozum wstaie. ' Máto plącz
nad umárlým / a borwim odpoczyná-
13 ' bo nieciotliwego nieciotliwy ży-
woć nad smieć głupiego. ' Żalobá
14 po umárlým przez siedm dni / ale po
głupim y niebożnym po wszystkich dni
15 żywota ich. ' Z głupim nie wiele mów /
a z niemádrým niechodź. ' Strzeż się
go / abyś trudności nie miał / a nie be-

16 dzieś zplugawion grzechem jego.
17 ' Wstap od niego / a nadyś się potoy /
y nie będziesz wtrapon głupstwem
18 jego. ' Tád słowo co ciężć będzie / a
które inśe imie temu jedno głupi
19 ' piasek / y sol / y wiele żelázá łacni-
jest nięć / niż człowieka nierostropne
20 go / y głupiego y niebożnego. ' Wia-
żanie dzierwiáné spoione ná fundá-
21 mencie budowania nie rozermie się:
tak y serce wzmocnione rozmyślán-
22 rady. ' myśl mądrego ná każdy czas
23 boiaźnia nie będzie skázona. ' Jako
24 koly ná wysokim mieyscu / y wapno
bez nakładu / nie ostoi się położone
25 przeciw wiatru: ' tak y serce leklivé
w myśli głupiego nie ostoi się prze-
26 ciw gwałtowni strachu. ' Jako serce
leklivé w myśli głupiego / ná każdy
27 czas nie będzie się bało: tak y ten kto
ry w przykazaniu Bożym trwa wsta-
28 wiecznie. ' Kto kole oko / wywodzi izy /
a kto bodzie serce / ' pokázuie czucie.
29 ' Kto ciśta kámiem ná praki / spe-
dzić: tak y który łacie przyiacielowi /
30 rozrywa przyiaźń. ' Choćbyś dobył
miecza ná przyiaciela / nie rozpaczay:
bo jest náwiót. ' Ná przyiaciela / ' jeśli
otworzyś wsta przetré / nie bój się / bo
jest pojednání: wygwośy przymów-
ki / y wyrzucání ná oczy y pyche y ob-
táwienie tátemnice / y rane zdiadli-
wá: dla tych wszystkich odbieży przy-
31 iaciel. ' Zachoway wiare z przyiacie-
lem w wóśtwie jego / abyś się y w
szczęściu jego weselił. ' Czasu wciśtu
jego trwaj mu wiernym / abyś w dzie-
dzictwie jego był spól dziedzicem.
32 ' Przed ogniem z kominá / pará y dym

"Brónić, G.

Modlitwio
powściągli-
wość ięzy-
ka y poży-
dliwości.
w skłonne-
ści warg mo-
ich.

•mýslí v ser-
cá mýgo, G.
mořty.

*G.

W języku.
Osobliwa
nauka o uży-
waniu języ-
ka.
W głu-
bie swym,
G.

G.

plag. 2.

ogniſty w zgóie idſie / ták y przede-
 trwoig złorzeczeńſtwa / y potwarzy y
 grozby. Pozdrawiac przyiaciela nie
 bede ſie wſtydził / nie ſtercie ſie przed
 nim: á ieſli mi ſie co złego przyſci-

32 przeda / sciępie. Każdy kto wstępy /
33 będzie sie go strzegł. Ktoż da straż
wstoin swoim / a pierze peronę na
wargi moje / aby nie wpadł dia nich /
a ięzyk mój żeby nie nie zarracił ?

ROZDZ. XXIII.

Anie Oycze /
 i panuacy żywo-
 toru memu / nie
 opuścay mie' w
 radzie ich / i nie
 dopuścay mi dia-
 nych vpaść. ?

Ktoż włoży na myśli moie karanie / á
 na serce moie nanę mądrość / aby
 nieumiećnościom ich nie folgowa-
 no mnie / á nie pokazał sie grzechy
 3 ich / y aby sie nie rozrostły niewiado-
 mości moie / y nie rozmnożyły sie wy-
 stępli moie / á grzechy moie nie obfi-
 towały / y abych nie wpadł przed oczy
 má przeciwników moich / á nie rade-
 wał sie nademną nieprzyaciół mój :

4 Pámie oycze / y Boże żywota mego
5 nie opuścay mie w wysłtich / Pod
wysławienia oczu moich nie daway mie
y wśfeltę żądzą odwróc odemnie.
6 Godal odemnie pożądliwość bzu-
cha / y pożądliwości nie rzadu niech
mie nie ogarną / á duszy nie wstydliz-
wóć y nie bącznéw nie podaway mie.

7 1 Słuchajcie synowie nauki o va
 2 ściach: y kto iey strzedz będzie / nie
 3 zginię wsty ani sie obrażi wzyntami
 4 ziemi. 5 W próżności swęj wlowion
 6 bywa złośliw / á pęśny y szorzezza y
 7 obrażi sie przez nie. 8 Przysięgan u
 9 nich nie przywyłią wsta twoie / bo
 10 wiele wpaści w nim. 11 A miánowanie
 12 Boga niech nie będzie wstawiczne
 13 w wściach twoich / y do miánowania
 14 świętych nie przymięślaway sie: ábo
 15 miem nie będziesz bez obraży od nich.

11 7 Bo iako niewolnik często męczony,
nie jest bez winy: tak wszelki przy-
sługacz i wspominałszy wcale od-
12 grzechów nie będzie oczyszczony.

14
13
Maż często przysięgający będzie pe-
ien nieprawości / a nie wymidzie z do-
mu tego karanie. ^o A ieſu nie ſpełni-
winą tego na nim zoſtanie : a ieſu
nie vzna / dwoiało grzeſzy. ^o A ieſu
próżno przysięgi / nie będzie wolen :

15 bo dom iego napełni się pomistą.
16 Jest syna mowa przeciwna, ku
śmierci/ bodas się nie naliż, a w osia
17 dłości Jakobevey. Bo od mto
śmierci wszystko to będzie oddało
no/ a w grzechach wolać się nie będą
18 Tłucobyczayney mowie niechay nie
przetwatać wsta twoie? abowiem w
19 mey jest słowo grzechu. Pamiętay
na oycę i na matkę twoię/ bo w po
szrodku panów stois. By snadź cie
bie Bog przed oczyma ich nie zapá
miewał/ abyś od zbroczy twego zgłu
piawoś i lekkoci nie cierpia! a wola
pra się był nie narodzić/ i przelinał

29
D by i y stworzone wpyttie rzeczy zlaio
me sa : tatz e y po dokonczeniu na
30 wpytko paterza. * Ten na wlicach
mierskich pomste odniesie / a tate
31 zrzebiec konsti gonion bedzie / a gozi
sie nie spodziacie bedzie poiman. * I

Wo ist, bl-
niß wo.

niecodziay
sie.
przeckw la
konstwu y
cudzolo-
stwu.
lakomego.
degore. G.
niezyslv
wielejwoin
G.
zadz y.
nie rozlnv
cudzolowisk

Wielowieka
rylko.

Endo-
mick.
G.

Cudzołożni
ca iako cie
żko grzeszy.

32 bedzie sromota wstytkim dla tego / iż
nie rozumiał botażni Pánstkiey. Tak
y niewiasta każda która opuszcza me-
33 ża swego / y stanowi dziedzictwo z cu-
dżego małżeństwa: naprzód borołem
była niewierna w zakonie Dawyśpie-
go: potomy zgrzeszyła przeciw mezo-
wi swemu: potrzecie przez cudzołoż-
stwo nierząd popelnila / a z innęg me-
34 ża dzieci podzweiła. Ta bedzie wy-
wiedziona do zgromadzenia / a o sy-

35 nach tey dozór sie wezmą. Tę roz-
36 berzenia sie działy tey / a gatastiey
nie dadzą owocu. Zostawi pamiątkę
37 swą na przeklectwo / a sromota tey
nie bedzie zgładzona: A pozostaję
38 którzy pozostali / iż nie jest nic lepšie-
go iako botażni Boża: a nie wdzięcz-
39 niościwego iako pilnować rozkazania
Pánstkiego. Wielka jest chwała na-
40 gladować Pana: bo przedłużenie ży-
41 wota bedzie rozieté od niego.

jestbydy przy-
istym do nie-
go. G.

ROZD. XXIII.

Adrosc zaleci

duše swoje / a

w Bogu bedzie

wczona / a w po-

srzod ludu swego

bedzie sie chlubi-

la. A w koście-

lech Dawyśpiego otworzy vsta swe / a

przed oczyma woysta iego bedzie sie

chlubiła / a w posrzed ludu swego

bedzie wywyższona / a w zupełności

światey bedzie w podziwieniu / a w

wielkości wybranych bedzie miała

chwałę / a miedzy błogosławionymi

bedzie błogosławiona / mówiac:

6 Jam wyšla z vst Dawyśpieg / pier-

worodna przed wstytkim stworzenim:

7 Jam spiračila na niebie aby wscho-

dziła światłość niustajaca / a iako

mgła okryłam wstyke ziemi: Jam

8 mieszkała na wysokości / a stolec mój

na słupie obłokowym. Samam o-

9 beśla okrag niebios / y przenikne-

łam głębokość przepaści / chodzilam

10 po walech morskich / y statam na

wysokich wstyce / y miedzy wysokim lu-

11 dem / a w każdym narodzie miałam

przodek: a wstyckich wysokich y ni-

12 stich ferca moezam podeptala: a w

tych wstyckim szukałam odpoczynku /

y w dziedzictwie Pánstkim mieścić

13 bede. Tedy przykazał y rzekł mi stwo-

rzyciel wstch rzeczy: a który mie

14 stworzył / odpoczywał w przybytku

moim / y rzekł mi: Nieśkay w Jas-

15 kobie / a w Izraelu wezm dziedzictwo /

a miedzy wybranymi memi rozpuść

korzenie. Od początku y przed wie-

ki jestem stworzona / y aż do przyszle-

go wieku nie vstane / a w mieśkaniu

świateym sijnzylam przed nim. A ta-

16 tem w Siomie jest otwierdzona / a w

17 mieście swiateym takżem odpoczywa-

18 la / a w Jeruzalem władza moja / y

19 rostorzenitám sie w zacnym naro-

20 dzie / y w dziele Boga mego dziedzic-

21 two tego / a w pełności swiatey za-

22 dzierzenie moje. Wyntesionám w

23 zgoré iako dzewo Cedrowé na Li-

24 banie / y iako Cypis na gorze Si-

25 nie. Wywyższylam sie iako palina

26 w Kades / y iako sczepienie rožey

27 w Jerychu: Jako piękna oliwa na

28 polu / a iako Jawor iestem powys-

29 szona nad wodą / na vlicach. Ja-

30 ko cynamon y balsam woniający

31 wydałam wonność / iako mircha

32 wybora dalań słodkość wonności:

33 a iako storax y galban y vngula y

34 gutta / y iako kadzidio nienarzno-

35 ne napelnitám wonnością nieśka-

36 nie moje / y iako balsam nie mieśany

37 wonność moja. Ja iako terebint

38 rozściagnetám galezie moje / a gale-

39 zie moje czci y łaski. Ja iako winne

40 dzewo wypusciłam wdzięczną won-

41 ność / a kwiatki moje owocem czci y

42 wczirności. Ja matka piękney mi-

43 łości y bogoborności / y vznana y na

44 dzie swiatey. We mnie wstęta

45 łaska drogi y prawdy / we mnie wstę-

46 ta nędzicia żywota y cnoty. Przedy-

47 cie do mnie wstęcy którzy mnie pra-

48 gniecie / y nędzicie sie owocom mo-

49 ich: A borołem duch mój słodky

50 nad miod / a dziedzictwo moje nad

51 miod y plaster miodu: Pamiątka

52 moja na rodzie wieków. A którzy

53 mie iedzą / iesze łaknąć beda: a któ-

54 rzy mie pią iesze piągnąć beda.

55 A kto mie słucha / nie bedzie zawsty-

56 dzon: a którzy przez mie spirać /

57 nie zgrzeszą. A którzy mie objaśnią

58 ię / beda mieć żywot wieczny: To

Hermonia
G.

w Kadesie
abo w Engad
die, G.

G.

a nienarzno
nego drzewa
przednie yst.

mo. mied.

Ab. dołby
G.
G.

Z rognai-
tych dobro-
dzienstwo lu-
dziom uczy-
mionych.

G. dołby

G. dołby

G.

wstyto

Madrość
sama siebie
chwali.
sama siebie,
Hebr.
G.

wzgro-
ma-
de. G.

G.

Z poczatku
swego y
mocy swęy.

G.

dał odpoc-
nąć nanioso-
wi memu. G.

w przyby-
tku. G.

*wymiana.

wszystko księgi żywota y testament
 33 nawyszejszego y poznanie prawdy.
 Zakon rozkazał Mojżesz w przykaza-
 niu sprawiedliwości/ za dziedzictwo
 34 domowi Jakobowemu/ y obietnice
 Izraelowi: Postanowił Dawido-
 wi słudze swemu/ wzbudzić z niego
 35 króla namocniejszego/ a na stolicy
 mającemu siedzącego na wieki.
 Który obficie wylewa iako Phison
 36 mądrość/ a iako Tygrys czasu/ no-
 wych zbóż. Który iako Euphrates
 37 napelnia rozum: Który zbiera iako
 Jordan we żniwa. Który wydawa
 38 naukę iako światłość/ a stawia iako
 Gehon czasu zbierania win. Któr-
 39 y iż sam pierwszy poznał doskonale/
 D nąd morze obfitowało zrozumienie
 ię/ a rada ię nąd przepaść wielką.

40 'Ja mądrość wylałam rzeki. ' Jam
 41 iako przetop wody niezmierny z rzę-
 kiam iako rów rzeki/ a iako rury wy-
 42 wiedzienie wysłałam z rą. Rzekłam:
 43 polecie ogród mój szejpienia/ y nape-
 44 cie owoc taki moim. ' A oto stał mi
 45 sic przetop pełny/ a rzeka moja podo-
 bna morzu. ' Bo naukę iako świat-
 46 nie oświecam wszystkim/ y opowiem
 47 iż aż w dalekie strony. ' Przenikne
 wszystkie niższe części ziemi/ a ogła-
 dam wszystkim spizę/ y oświecę wszy-
 46 tkie wstępujące w Panu. ' Jeszcze wyle-
 47 nąkę iako proroctwo/ y zostawie iż
 szukającym mądrości/ a nie przestą-
 ne w rodzących aż do wieku świec-
 go. ' Obaczcie żemci nie sam sobie
 pracował/ ale wszystkim szukającym
 prawdy.

14 Od początku y przed wieki stworzona ie-
 stem. ' Ależ tu mówi o przedwiecznej mądro-
 ści/ że stworzona jest/ wskazuje aby sie kto na
 tym nienaylił/ rozumiejąc ta bydz z msczego
 stworzona/ troche przed tym ver. 5. mówi/ że
 jest rodzona przed wszystkim stworzeniem/ y
 stworzyła wszystko. A tak niemoże tego mieć
 rzec/ aby mądrość Boża/ była właśnie swo-
 rzona. Bo to słowo stworzyć/ w piśmie S.
 nie jednako znaczy: podczas znaczy z msczego
 co uczynić/ iako Gen. 1. Podczas znaczy ro-
 dzenie albo odrodzenie. Ephes. 2. ver. 10. y 4.
 ver. 24. Psa. 50. ver. 12. Jako tedy tam na tych
 miejscach/ nie żaraz rozumiemy o stworzeniu
 własnym y prowadzonym/ dla innych słów
 przylaczonych/ a tak y tu w Salomona z innych
 słów przydanych rozumiemy/ iż tu przestwo-

zenie rozumieć mamy rodzenie y początek
 mądrości/ iakoby rzekł: Od początku y przed
 wieki rodzona jestem.

45 [Przenikne wszystkie niższe części ziemi.]
 Tego wieśka Grecie księgi teraz niemają:
 wskazuje niewypuścić y przed tym był/ y stał
 to tłumaczył tajemstwie. A tak obecnie tu
 mądrość ona przedwieczna/ iż meryłko mia-
 ła oświecić ten okrąg ziemi/ ale też y do pie-
 46 kłów przeniknęła. Co się wypełniło na ten
 czas/ kiedy Pan Chrystus wstąpił do pie-
 47 kłów/ swą obecnością oświecił umarłe spza-
 wiedliwe/ y ich dusze s sobą wyprowadził. Co
 się rozumie o tych/ którzy mieli nadozienie w pa-
 nie/ iako też przydat: a nie o tych którzy są
 potępieni na wieki.

ROZD. XXV.

W trzech rze-
 1 czach podobato
 2 sie duchowi me-
 3 mu/ które sie po-
 4 dobają przed Bo-
 5 giem y przed lu-
 6 dzmi: ' Zgodą
 7 bracię/ a miłość bliskich/ a mą-
 8 9 10 11 12 13 14 15
 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100
 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200
 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300
 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400
 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500
 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600
 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700
 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800
 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900
 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000

8 drosć/ a sławnym rozum y radą. ' Bo
 9 rona starych wielka wiadomość/ a
 10 sława ich bojażn Boża. ' Dziwnie
 11 rzeczy sercu nie podeyrzanych wiel-
 12 cem ważeli/ a dżiesiąta opowiem lu-
 13 dziom iżytkiem. ' Cżłowiek który za
 14 żywota ma pocieche z dżiatek/ a wi-
 15 dżi wypadek nieprzyjaciół swoich.
 16 ' Szczęśliwy który mieszka z rostro-
 17 pną żoną/ a który sie nie potknął iży-
 18 kiem swoim/ y który nie służył niego-
 19 dnym siebie. ' Szczęśliwy który ną-
 20 lażł/ przyjacielą wiernego/ y który o-
 21 powiada sprawiedliwość wśóm słu-
 22 chającym. ' O iako wielki który ną-
 23 lażł mądrość/ y wmiętność: ale nie
 24 jest nąd bojącego sie Pána. ' bojażn
 25 Boża wyniosła sie nądem wszystkim:
 26 ' Błogosławiony cżłowiek/ któremu
 27 darowano jest/ aby miał bojażn Bo-

Dziwnieć
 rzeczy ch-
 walebnych
 bez podey-
 grzenia.

*rostopność
 G.

*G.

*Księgę dano
 jest dar boja-
 żni bożej.

Najlepsze
 rzeczy.

*miedzy so-
 bą.
 Nagorśe
 rzeczy.

*mądrość
 i G.

Starym przy-
 stoi mą-
 drość.

Ogłosci
niewieścieyBo też, wsty-
sku złe la-
zwiey znosić
niezłość nie
wiaszy zley.Interpretacja
świeckiego, G.Niech się
śnikom zO dobrej
żenie.Zi-go, G. to
jest, przy la-
ma żywor-
zyle drugie
pilna, robo-
zna.
w dostanku.

G.

O śley że-
nie.rozstrągni-
nie.
wchowył.y nie tsi
skaradeści
swięty.

16 3a: kto ją otrzyma / komuż przyro-
17 wnan będzie: ' Boiażn Boża po-
18 czatek miłości tego: ale wiary pocza-
19 tek ma być przyiaczon do niej. ' W-
20 szelka rana smutek serdeczny jest: a
21 w szelka złość / złość niewieścia. ' y w-
22 szelka rana y nie rana zniesie serdecz-
23 na: ' y w szelka złość y nie złość nie-
24 wiescia: ' y w szelkie wtrapienie y nie
25 wtrapienie mienarodzących: y każda
26 pomste y nie pomste nieprzyiacielstwa
27 ' Niemasz głowy gorzej nad głowę
28 wężow: y niemasz gnie nad gniew
29 niewieści. ' Mieszkac ze lwem y ze
30 smokiem będzie się podobato rączę-
31 niż mieszkac ze zła niewiastą. ' Złość
32 niewieścia odinienia oblicze iey: y za-
33 ślepiea twarz swą iako niedziwiedź: y
34 wtkazuje iako wół. ' Miedzy bliskimi
35 swymi ' zaplakał mąż iey / a wstyska-
36 wosy westchnął mało. ' Miał a jest
każda złość przeciw złości niewie-
ściey: ' dział grzesznikow niech na nie

27 przypadnie. ' Jako wstepowanie pia-
28 czystenogom starego / tak niewia-
29 sta swiegotliwa czlowiekowi spoko-
30 nennu. ' Nie patrzą na piekność nie-
31 wiescia: a nie pożąday niewiasty dia
32 piekności. ' Niewieści gniew y nie
33 wczinność y zawstydzenie wielkie.
34 ' Niewiasta jeśli ma przodek / jest
35 przeciwna mężowi swemu. ' Serce
36 poniżone: twarz smutna / y rana ser-
deczna zła niewiasta. ' Słabe rece /
y zemdlale kolana: żona która niebo
gosiłowi męża swego. ' Od niewia-
sty ostał się początek grzechu / y prze-
cie nie wstyscy wmiaramy. ' Nie daway
wrodzić twę wyszcia by namnię / a
niewieście zley wolności wychodze-
nia. ' Jeśli nie będzie chodzą pod
reka twoja / zchwy cię przed oczyma
nieprzyiaciela. ' Odetni ją od ciała
twojego / aby cię zawždy zle nie wzy-
wała.

dział dosta-
nie'fromot
wielka.
'w.itzg.'nie wspom-
ga.

'dla niej.

'pod postu-
pienstwem
swoim.'cierpliwość
swoją.Straż nad
córką.Chwała żo-
ny dobrej.

'wierna; G.

'iay, G.

'którą rady
doma mieszka-
ją.

ROZD. XXVI.

JEW Jasty
dobrych błogosła-
wiony mąż: bo
liżba lat tego
owoiata. ' Nie-
wiasta ' mocna
rozwešla męża
swiego / y lata żywota tego w pokoju
wypełni. ' Dobry dział żona dobra /
w dziele bożycch sie Bogu będzie
dana mężowi za wzeńti dobre: ' A
bogatego y w bogiego serce dobre / na
każdy czas twarz ich wesoła. ' Trzech
sie rzeczy lekalo serce moje / a czwar-
tey bała sie twarz moia: ' nieslawy
miejsciey: y rozruchy pospółstwa:
' potwarz klamliwy / co wszystko cięż-
kie niżli śmierć. ' Bolesć serdeczna
y zła niewiasta z ego nniemania o
mężu. ' w niewieście niewierzacy me-
żowi / biez ięzyka przed wstępnymi po-
wiadaacy. ' Jako iazmo wolow
' które sie chwicie / tak y zła niewiasta:
kto ją trzyma / iakoby trzymał nie-
dzwiadra. ' Niewiasta opila gniew
wielki: a zciżwość y skaradość iey
nie będzie zatrzyta. ' Niczyśćność nie-
wiasty w podniosłych oczach y w po-

13 wiekach iey będzie poznana. ' Nad
14 coka miodowiaciąca sie postaw
15 straż: by wpatrzywszy czasu nie wyla
16 swej wolej. ' Strzeż sie w szelkiey nie-
17 wstydliwosci oczu iey / a nie dżiwu-
18 sie jeśli cię zaniebda. ' Jako podrożny
19 pragnący w zdrowiu otworzy wsta / y z
20 kaźdey wody bliskiey będzie piła / y w
21 kaźdego kolu wsiedzie / y przeciw ka-
22 dey strzale otworzy sądat cz w stanie.
23 ' Wdzięczność żony pilney wcięsy me-
24 ża swego / y wytoczy kosi tego. ' W y-
25 cwiczenie iey jest dar Boży. ' Żona
rostopna a mlezaca / niemasz fry-
martu na dusze wycwiczona. ' Lasta
nad laste żona ' swieta / y sromieźli-
wa: ' A niemasz wagi któraby godna
była dusze wstrzymieźliwej. ' Jako
słońce wschodzące światu na wyso-
kości Bożej: tak piekność dobrej zo-
ny tu ochodostwu domu iey. ' Swię-
ca świecaca na lichtarzu swietym / a
piekność twarzy w leciech stątecz-
nych. ' Słupy złote na podstawkach
srebrnych: y nogi ' mocne na stopach
stąteczney niewiasty. ' Fundamenty
wieczne na skale mocney / a przykaza-
nie Boże w sercu niewiasty swiętey.
25 ' We dwu rzeczach zafasowało sie
serce moje / a w trzecim gniew mi

Kupiec y
Kacmarz.

26 przyszedł: ¹ Mąż waleczny wstający
od ubóstwa y mąż mądry w zgárdzo-
27 ny: ² a który od sprawiedliwości wste-
puje do grzechu: Bóg na niego go-
28 nągotował. ³ Dwie mi się rzeczy tru-

dnę a niebezpieczne widzą: trudno
się kupiec wyzwać może z występku: a
kacmarz nie będzie w sprawiedliwość
ny od grzechów wstąpił.

G.

ROZD. XXVII.

A La ubóstwa
wieleich zgrzeszy-
ło: a kto się chce
zbogacić / ¹ od-
2 wiaca oko swe. ²
Jako w posrzo-
dku spoienia ká-
mieni kól się w bita / tak y między
przedawaniem y kupowaniem ści-
3 snie się grzech. ³ Bedzie stárt grzech
4 pospó u z grzesznikiem. ⁴ Jeśli się nie
bedziesz w boiaźni Pánstiey wstawi-
cznie trzymał / przedko będzie dóm
5 twóy wyrwócony. ⁵ Jako w przesie-
waniu rzekótá zostanie proch: tak
6 vtrapienie człowieka w myśli jego.
7 ⁶ **A** czynia gárncarskiego piec do-
świadcza / a ludzie sprawiedliwé po-
8 kusa vtrapienia. ⁷ Jako praca okolo
dziewy pokazuje owociego: tak sto-
9 wo rozmyślné / serce człowieka.
10 ⁸ **P**zed morą nie chwał meżá: bo to
11 jest ludzi doświadczenie. ⁹ Jeśli bez-
dziesz náśladował sprawiedliwości /
12 dostąpiś ię y oblecziesz iáko długa
13 ¹⁰ **S**áte pociesz: ¹¹ y będziesz mieśkal
z nią y będzie cie broniła ná wieki / a
14 w dzień vznania náydziesz vmocnie-
nie. ¹² **P**racę zlatáią się tu sobie po-
dobnym / a prawda wóci się do tych
15 którzy ją czynią. ¹³ Lew dybie ná zwié-
rze záwse / tak grzechy ná czyniacé
16 ¹⁴ **N**ieprawości. ¹⁵ Człowiek święty w
mądrości trwa / iáko słońce: bo
17 ¹⁶ **G**łupi odmienia się iáko kśięzyc.
18 ¹⁷ **W** posrzedku niemádrych zachoway sto-
wo czasowi: ale między bácznymi v-
19 ¹⁸ **S**tawicznie byway. ¹⁹ Powieść grze-
szących przykra / a śmiech ich w ro-
20 ¹⁹ **S**tośkach grzechu. ²⁰ **M**owá czesto
przysięgáiąca czyni że włosy wstáią
21 ²⁰ **N**á głowie: a niewczciwość jego zá-
tkanie vsu. ²¹ **K**rwie rozlanie w swa-

22 ²¹ **r**ze pysnych: a przeklinanie ich cięż-
kie tu słuchaniu. ²² **K**to odkrywa tá-
23 ²² **i**emnice przyiacielskie / traci wiarę / y
24 ²³ **n**ie náydzie przyiaciela po myśli swey.
25 ²⁴ **N**iluy bliźniego / a złacz się z nim
26 ²⁵ **w**iarą. ²⁶ **A** jeśli odkryjesz tajemnice ie-
go / niedościgniesz go. ²⁷ **J**ako bo-
28 ²⁷ **w**iem człowieka który traci przyiaciela
29 ²⁸ **s**wego: tak y ten który traci przya-
30 ²⁹ **z**bliźniego swego. ³⁰ **A** iáko kto pra-
31 ³⁰ **z**reki swey wpuści / takęs wpuścił przy-
32 ³¹ **i**aciela swego / a nie wchwyćs go.
33 ³² **N**ie ścigay go / bo daleko iest: bo-
34 ³³ **w**iem vcieki iáko sarná z siodła: bo
35 ³⁴ **z**rántona iest duszá jego. ³⁵ **J**uż go
36 ³⁵ **w**iećcy nie będziesz mógl zwiézać: a
37 ³⁶ **z**łorzechenstwa iest poiednanie: a
38 ³⁷ **o**biawiać tajemnice przyiacielskie / iest
39 ³⁸ **r**ospácz dusze nieszczesliwéy. ³⁹ **K**to o-
40 ³⁹ **k**ien mruka knuie złości / a żaden go
41 ⁴⁰ **n**ie odrzuci: ⁴¹ **P**zed oczymá twymy
42 ⁴¹ **o**ślodzi vsta swoie / y będzie się dziwo-
43 ⁴² **w**ał powieściam twoim: ale ná koń-
44 ⁴³ **c**u wyrwóci vsta swoie / a w stowióch
45 ⁴⁴ **t**wych vczyini obraze. ⁴⁵ **W**iele rzeczy
46 ⁴⁵ **m**am w nienawiści / ale nie zrowna-
47 ⁴⁶ **l**em z tym / y Pan będzie go nienáwi-
48 ⁴⁷ **d**ział. ⁴⁸ **K**to kámién rzuca tu gorze-
49 ⁴⁸ **n**á głowe jego pádnie: a raz zdra-
50 ⁴⁹ **d**liwy zdraycy rozszerzy ráne. ⁵⁰ **A** kto
51 ⁵⁰ **d**ół kopa / went wpádnie: a kto zá-
52 ⁵¹ **k**łada kámién bliźniemu / on się obia-
53 ⁵² **z**i: a kto ná drugiego siodło stáwia
54 ⁵³ **z**ginie w nim. ⁵⁴ **K**to czyni zlá rádę /
55 ⁵⁴ **o**báli się nań: a nie obaczy zład mu
56 ⁵⁵ **p**rychodzi. ⁵⁶ **N**áigranie y wróganie
57 ⁵⁶ **p**ysnych / a pomsta iáko lew czchác
58 ⁵⁷ **b**ędzie ná niego. ⁵⁸ **S**idlem pogina
59 ⁵⁸ **k**torzy się cieśią z vpadku sprawiedli-
60 ⁵⁹ **w**ych: a boiść zniszczy ie piérwéy
61 ⁶⁰ **n**izli pomrą. ⁶¹ **G**niéw y zápalczy-
62 ⁶¹ **w**osć oboie są obrzydli: a człowiek
63 ⁶² **g**rzeszny będzie ie miał w sobie.

Przeciw
tym którzy
tajemnice
przyiaciel-
skie wyda-
wają.
bądź mu
wierzymy.
bo jako kto
traci nieprzy-
iaciela swego
tak ty stra-
ciś przyacie-
la swego, G

bo rana mo-
że być zá-
wiązana y
pózwarek, G.

zmyśla się
być przya-
cielem.
a kto go kol-
wiek zna eli-
róni się go, G.
Przeciw o-
błudnym
przyacie-
lom y zdra-
com.

G.

zle, G.

dybá.

Kupieństwo
niebezpiecz-
né.
od Boga y od
przykazania
jego.

śliśka się.

ślączenie.

abo strąby.

Vtrapienie.

Po mowie
gnieć czo-
wieka.

Sprawiedli-
wość.

G.
w dzień sa-
dny.

Sprawiedli-
wość.

Powieść
człowieka
jest iáko
włosa na
głowie, G.
G.

Głupich, G.

Przysięga
człowieka.

ROZD. XXVIII.

O odpuszcza-
niu krzyw-
dy.

TO sie chce
mścić/ najdzie od
Pána pomste/ á
grzechy iego cho-
wając chorób-
dzie. ¹ Odpusc-
ć bliźnie² twemu
który cie skodzi/ á tedy tobie proś-
cému grzechy rozwiązane będą. ³ Czo-
wiek ná człowieka trzyma gniew/ á
od Boga szuka zdrowienia. ⁴ Nád
człowiekiem podobnym sobie niema
miłosierdzia/ á za grzechy swoje pro-
si: ⁵ Sam bedący ciátem/ zacho-
wuie gniew: ⁶ á prosi od Boga smi-
łowania: ⁷ Któż sie będzie modlił za
grzechy iego: ⁸ Pámietať ná ostat-
czné rzeczy á przestať wieǳi nieprzy-
iaźni. ⁹ Abowiém skáza y śmierć wi-
śa w przykazaniu iego. ¹⁰ Pomni ná
"boiaźń Pánst¹¹": ¹² á nie gnieway sie
ná bliźniego. ¹³ Pomni ná zákon Pa-
nawysiego/ á nieważ sobie niebáczno-
ści bliźniego. ¹⁴ Pohámuy sie od zwa-
dy/ á vmnieysyś grzechów: ¹⁵ Bo
człowiek gniewliwy zápala zwaǳe/ á
má grzeszny zamięsa między przyja-
ciół/ á między té którzy pokóy mája/
wrzuci "nieprzyjaźń". ¹⁶ Abowiém we-
dlug dřew lesnych/ ták sie ogień roz-
pala/ á według mocy człowieczey ták
zapálczywość iego będzie/ á według
bogactw swych podniesie gniew
swóy. ¹⁷ Swar předki zápala ogień/ á
zwaǳa skwápliwá wyléwa krew: ¹⁸ á
iezyk poświadczaicy przywodzi ś-
mierć. ¹⁹ Jesli ná iśkre dmuchá be-
dzies/ rozpali sie iáko ogień: á iesli
ná nie plunieś/ zágaśnie: oboiez wst-
pochodzi. ²⁰ Obmórcá y "druwicz-

ny przeklety: bo wielu zamięsa po-
kóy májacych. ²¹ Iezyk trzeci wzru-
śyl mnogie y rozegnał ie z narodu
do narodu. ²² miásta murowané bo-
gaczów pokáził/ y domy mocarzów
wywrócił. ²³ Sily narodów pood-
cinał/ á lud mocny rozerwał. ²⁴ Je-
zyk trzeci meźné niewiaśty wygnal/ y
pozbařil ie piacich. ²⁵ Kto sie nań
ogłáda/ nie naydzie pokóiu/ áni be-
dzie miał przyiaciela ná którymby po-
légal. ²⁶ Raz od biczá czyni śinóś: á
le raz od iezyká pokruśy kości. ²⁷ Wie-
lé ich legło pásczek mieczá: ále nie
táť iáko którzy pogineli od iezyká swé-
go. ²⁸ Szczęśliwy który iest obronion
od iezyká złego/ y kto nie przeszedł w
popedliwość iego/ y który nie cią-
gnął iármá iego/ áni był zwiázan
zwiáskami iego: ²⁹ iármó bowiem
iego iest iármó želázne: á zwiáská ie-
go zwiáská miedziána iest. ³⁰ Śmierć
iego śmierć nagořsa/ pożyteczniey-
śe "piekło niżli on. ³¹ Trwáłość iego
nie będzie trwála/ ále otrzyma drógi
niespráwiedliwych: á płomieniem
swoim nie spali spráwiedliwych.
³² Który Boga opuścáia wpádná
nani/ y rozpali sie ná nie/ y nie będzie
zágařon: á będzie puszon ná nie iá-
ko lew/ y iáko Rys obrazi ie. ³³ Ogródz
ciérnim vřy twoie/ ³⁴ nie sluchay ie-
zyká złośliwego/ á wstóm twoim v-
czyn dzwi y zamki. ³⁵ Złoto twoie y
srebro twoie złey/ á słowom twoim
wdziálay wage/ á wstóm twoim we-
dzidá prośte: ³⁶ á strzeż sie ábys śnadz
nie podknał sie iezykiem/ á žebyś nie
vpadł przed oczymá nieprzyiaciół zá-
sadzájacych sie ná cie/ ³⁷ á byľby vpad-
twóy nie wleczony ná śmierć.

* G.

* śmierel-
nym.
* G.

* przykazá-
nia. G.

* porwany, G

O grze-
chách iezy-
kí.
* G.

* Stan vmkr-
lych.
* Nie będzie
pánował nád
pobożnymi,
któży płomie-
niem iego nie
bada spaleni,
G.

* G.

* G.

ROZD. XXIX.

O pożycz-
kách.

TO czyni mi-
łosierdzie/ poży-
cza bliźniemu swé-
mu: á kto "prze-
maga reka/ cho-
wa przykazanie.
² Pożyczay bliźnie-
mu twemu czasú potrzeby iego: á zá-
śie "oddaway téż bliźniemu czasú
swégo. ³ Otwierdżay słowo/ á ob-

chodź sie z nim wiernie: á ná każdy
čas naydzieś coć potrzebá. ⁴ Mno-
dzy rzecz pożyczoną poczytáli zá rzecz
náleżoną/ y czynili przykrość tym któ-
rzy ie ratowali. ⁵ Póki nie weźmá cá-
luia rece dájacego/ á w obiecowaniu
"głos swóy vniżaia: ⁶ ále czasú oddá-
nia będzie prośil o czas/ y będzie mó-
wił słowá testnice y śemránia/ y be-
dzie sie skářyl ná czas: ⁷ á iesli będzie
mógl oddać/ będzie sie ociągáł/ le-
dwie połowice iściżny odda/ y będzie

* pokornie mó-
wia.

* so czegoś
pożyczył.

to po

O zdrowiu
cielesnym.

moen.

14 Kolo niego/abyś sie nie obraził o skła-
15 radość jego. Lepszy jest w bogi zdro-
16 wy / a mocny w silach / niż bogacz
17 słaby / y utrapieniem starany. Zdrowie
18 duszne y w swietobliwosci spraz-
19 wiedliwosci / lepsze jest nad wszelkie
20 zloto y srebrzo : a ciało duze nad nie-
21 zmiernie bogactwa. Niemasz bo-
gactwa nad bogactwo zdrowia cie-
lesnego / y niemasz wciuchy nad weso-
le serca. Lepsza jest śmierć niżli
gorzki żywot / y odpoczymienie wiecz-
ne niżli niemoc dluga. Dobrze nie-
pospolitie w gemby samkioney / iako
noszenia potraw stawione okolo gro-
bu. Co pomoze ofiara baltanowi :
bo ani ieste bedzie ani woniac : Tak
ktorego Bog przesladanie / odnoszacy
zaplate nieprawosci : patrzący oczy

22 ma y wzdechający / by trzebieniec o-
23 bląpiący panne y wzdechający.
24 Nie podaway w smutek serca twee-
25 go / ani samego siebie trap radą two-
26 ią. Wesele serca toć jest żywot czo-
27 wieczy / y starb swiatobliwosci nie-
przebrany : a wesele meza jest dlugi
wiek. Smiluy sie nad duszą swoią
podobając sie Bogu / a wstrzymaj sie :
zgromadzay serce swe w swiatobli-
wosci tego / y odpiedzay frasunek da-
leko od siebie. Bo wiele ludzi smu-
teł pobit / a niemasz w nim pożytku.
Zazdrość a gniew wzmiesza dui /
a zbytnie staranie starość przed cza-
sem przywiedzie. Serce iasne weso-
le też jest przy potrawach : bo potra-
wy tego z pilnością gotuj.

O smutku y
wesołym ser-Młody z dro-
wik swe / a
duż serce swo-
ie, G.G.
O obyczaj-
ach przy-
stole.Zazdrości-
wość, rozumieć
gospodarskie.
gospodarz.
G.ca sobie nie-
milo, tego nie-
czyń drugie-
mu.

G.

G.

niewyspa-
nia.

G.

ROZDZ. XXXI.

1 **S**WYNOŚĆ O-
2 kolo bogactwo
3 wysuszy ciało : a
4 zbytnie myślenie
5 okolo nich odcy-
6 mie sen. Myśle-
7 nie o przeżyżeniu
8 odwraca smysł / a ciężka choroba / trze-
9 zniży czyni duszę. Pracował bogacz
10 w zbieraniu majątności / a w odpo-
11 czynieniu swoim bedzie napelnion
12 dobrami swymi. Pracował sie wbo-
13 gi w niedostatkach żywności / a nato-
14 niec niedziwnym sie stać. Kto mi-
15 ie zloto / nie bedzie bez winy : a kto
16 szuka skazitelnosci / bedzie iey napel-
17 nion. Wiele ludzi dani są na wpa-
18 dek dla zloty / y dla piekności iey sika-
19 lo sie ich zatrącenie. Dzewo obraże-
20 ma jest zloto ofiarujących : biada
21 tym którzy za nim gonia / a każdy glu-
22 pi zginie przez nie. Szczęśliwy bo-
23 gacz który jest należon bez zmayı / y
24 który za zlotem nie biegat / ani wfał
25 w pieniadzach y w starbiach. Ktoż
26 jest taki / a bedziem go chwalić : a bo-
27 wiem uczynił dziwy w żywocie swo-
im. Kto jest w tym doświadczony /
a jest doskonały / bedzie miał chwale
wieczną : który mógł zgrzeszyć / a nie
zgrzeszył : źle czynić a nie czynił. A
przetóż utwierdzone są dobra tego w
Pánu / a talumny jego bedzie wysła

22 wiato wszystko zgromadzenie swie-
23 tych. vsiadles za stołem wielkim /
24 nie rozdzielwaj pierwszy nad nim ge-
25 by twoiey. Nie mów tak : Wiele jest
26 co na nim iest. Pánuetay że iest zle
27 oko zlosliwe. Co gorkego stwo-
rzono iest nad oko : przeto na każde
wyczyszczenie swe płakać bedzie. gdy pa-
try / nie ściągay reki twee / pier-
24 woy / abyś sie nie stomat zelony za-
25 złością. Nie obciążay sie na wzięcie.
26 Rzeczy bliźniego swego zrozumiey
27 z samego siebie. Pożyway iako czo-
wiec stromny tych rzeczy które przed-
cie kładą / abyś wiele idąc nie byl
mian w nienawiści. Pierwey prze-
stań dla dobrych obyczajow : a nie
badz zbytnim / abyś snadź nie obra-
ził. A ieśliś między wielą vsiadł
nie ściągay pierwey niż oni reki two-
iey / ani pierwey chciey pić. Jako
dosyć iest człowiekowi ćwiczonemu
trochę winy / a spiac nie bedziesz sty-
skował od niego / ani pocutiesz bole-
ści. Czucie / kolera / y gryzienie
meżowi głupiemu : a w miernym
człowieku sen zdrowy : bedzie spał aż
do zarania / a duszą tego z nim sie ko-
chac bedzie. A ieśli bedziesz przynu-
son wiele iesc / wstań z postrzodku /
zwroc : a wzyj sie / y nie przypawij
o niemoc ciała swego. Sluchay mie-
synu a nie gardz mną : a na ostanku
nawdziej słowá moje. Badz raczy w
każdey sprawie twoiey / a nie przyjdzie

Zbytnie sta-
ranie o bo-
gactwach
gani.Czynna pra-
ca spłaca niedo-
pujeza, G.
sen odcy-
mie, G.nie wydzie-
k rania.
skazitel-
nych rzeczy.którzy za
Boga chwalamiedzy lu-
dem, G.

G.

Miernie pić
wino.
nie czyni
mądrym w
spełnianiu
wina. G.

nie pić
wina.
nie czyni
mądrym w
spełnianiu
wina. G.

Co przy sto-
le ma czynić
przełożony
starszy y mło-
dy.

G.

nie pić
wina.
nie czyni
mądrym w
spełnianiu
wina. G.

G.

nie pić
wina.
nie czyni
mądrym w
spełnianiu
wina. G.

G.

28 ná cie żadna choroba. Chlebobadawce
błogosławić będą wargi wielu / á
29 świadectwo prawdy jego wierné.
30 Pżeciwo skapemu w chlebie będzie
31 śmiertelność / á świadectwo zło-
ści jego prawdziwe jest. Ktoży rá-
32 dzi pić wino / nie pobudzą / bo wino
33 mnogich zatrąci. Ogień doświad-
34 cza żelazą twardego : tak wino do
35 wpicia pić serca pysknych pokaze.
Ludziom stoi za żywot / wino w
trzeźwości : jeśli cie miernie pićś be-
dziej trzeźwi. Coż jest za żywot ten /
którego umniejszy wino : Coż
odéymnie żywot : śmierć. Wino dla

wrzeslenia stworzone jest / á nie dla
piństwa z pocztu. Radosć du-
36 še y serca / wino miernie pić. Dzio-
37 wie jest dusze y ciała / miernie pić. Wi-
38 no zbrynie pić / czyni zatężenie y
39 gniew / y wiele wypadków. Gorzkość
40 dusze / wino zbrynie pić. Śmiertelność
piństwa nieopatrzności obrażenie /
umniejsza siłę y zadręcza rany.
41 Nie strofuj bliźniego przy biesie-
dząc winą / ani lekce go waż przy do-
brych myśli jego : nie mów mu słów
stromotnych : á nie nalegaj mu
pominąć się.

G.

przeziw-
iać mu się, G.

ROZD. XXXII.

Wskazanożym
cie uczyniono / nie
wynos się : bądź
miedzy nimi iá-
ko jeden z nich.

Staraj się o nie /
á tak siędź / á odprawiaj wszystkie
starcie swoje / siędź do stołu : á byś
się weselił dla nich y wziął wieniec
ozdoby łaski / y dostał wraczenia od
towarzystwa. Mów starszy : boć
przystoi pierwsze słowo z wielkim
baczeniem / á nie przeszkadza mu-
zyce. Gdzie niemaś słuchania / nie
wysławaj mowy / á nie wynos się w
mądrości twojej gdy czas nie poze-
mu. Kamyszek karmakulus w
flegmocie złotym : á harmonia Mu-
zyków przy biesiedzie winą. Jako
w robocie złoty sygnet jest Śma-
ródowy : tak melodia śpiewaków
przy wdzięcznym á miernym winie.
9 Słuchaj milcząc / á dla wdzięcz-
ności przybedzie dobrej łaski. Mło-
10 dzieńsze mów zaledwie w rzeczy two-
11 iey. Jeśli cie dwa kroc zapytają /
niech będzie krótka odpowiedź two-
12 ja. W wielu rzeczach bądź iakobyś
nie wiedział / á słuchaj milcząc / tu-
13 dziej y pytając. Miedzy Pany nie
bądź śmiały : á gdzie są starzy / nie
wiele mów. Przed grądem wprze-
14 dzi błyskanie : á przed sromieźliwo-

ścią wprzędzi wdzięczność : á dla w-
czciwości przybedzie dobrej łaski.
15 A w godzinie wstania / niebawo się
16 ale pierwszy bież do domu swego y
tam się zabawiaj y tam graj y czyn
pomyslenia twoje / á nie wgrzechach
17 y w pysknych słowach. Z tego wpy-
tkiego błogosław Páná który cie
stworzył : y który cie napajał wszyst-
18 go dobrem swego. Kto się boi Páná /
przyjmie naukę jego : á który go su-
19 kaia rano / nasyca błogosławieństwo.
Kto szuka zakonu / będzie im napel-
20 nion / á kto zdradliwie czyni / obrazi
się on. Ktoży się boi Páná / nasyca
21 są sprawiedliwy / á sprawiedliwo-
ści iáko światłość zapała. Czerwot
22 grzeszny będzie się chronił karania / á
wedle wolej swojej nasydzi przykłady.
23 Mąż porady nie zaryzi wyrozu-
mienie : obcy y pyskny nie wleknę się
24 strachu. A potym iáko uczynił sam
przez się bez porady / swymi też wy-
25 nalezkami karani będzie. Synu nie
nie czyn bez rady / á po uczynku
nie będziesz żałował. Droga wpaści
nie chodź / á nie obrażaj się o kamię-
nie : nie zwieraj się pracowitej dro-
dze / byś nie uczynił duszy twojej obra-
26 zy : y od synów twoich mię się na-
27 pieczy. W każdej sprawie twojej
wiara wierz duszy twojej : bo to jest
28 zachowanie przykazania. Kto wierzy
Bogu / strzeże przykazania : á kto w
nim wfa / nie będzie umniejszon.

Pożytki
strzegących
Bożego
przykazania.
obłudnik. G.

cnoty.

złościwy.

Dobrze się
poradzić.
G.

nie wfa
głaski dzo-
dze. G.
G.

ROZD. XXXIII.

O Jacego sie
Pana nie podkasz
iz zle: ale go
Bog w pokusie
zachowa y wyba
wi od zleg. * M
dry nie ma w nie

nowisci przykazania y sprawiedliwo
sci y nie rozbiu sie iako okret w na
walnosci. * Czlowiek rostopny wie
rzy zakonowi Bozemu / a zakon mu
wieny. * Kto pytanie obiasnia / na
gotuje slowo / a tak bedac proshony
bedzie sluchan / y zachowa nauke / y
dopiero odpowie. * Wnetrznosci
ginpiego iako kolo w wozu: a mysle
nie jego iako os ktora sie obraca.
* Stadnik tak y przytaczal nasmirow
ca / pod kazdym ktory na nim siedzi
rza. * Czemu dzien przewysza dzien /
y swiatlosc takze swiatlosc: y jeden
rok dugi: od slonca. * Rozdzielo
ne sa vmiecie noscia Panska przez w
czynione slonice y strzegace rostaza
nia. * A odmienil czasy y swietla ich /
a w nie swiecieli dni swiete na go
dziny. * Z tych wywysyl y wstawil
Bog / a z nich wlozyl w liczbe dni. A
wszystcy ludzicz ziemie a zprochu / z kad
Jadam jest stworzony. * W wielko
sci vmiecie noscia Pan ie rozdzieli / a
dlogich odmienil. * Z nich blagosla
wil y wywysyl: y z nich poswiecil
y przywlaszczyl sobie: A z nich prze
klal y wniyzl y wywrocil dla ich od
laczania. * Jako glina garncarz a w
reku tego / czyni z niej y lepi: * wspy
tkie dlogi tego sa wedlug wole y ies
go: tak czlowiek w reku tego ktory
go uczynil / y odda mu wedlug zdaz
nia swego. * Przeciwno zlemu dobre /
a przeciwno smierci zywot: tak y prze
ciwno mezowi sprawiedliwemu grze
sine. * A tak paterz na wszystkie spra
wy nawyszego / dwie a dwie a ied

16 no przeciw jednemu. * A ia naposle
dnicy sy ocucilem sie / a iako ten ktory
zbiera winne iagody po tych co wino
zebrali. * W blagoslawienstwie Bo
zym y samem mial nadzieie: a iako
ten ktory zbiera wino / napelnilem
prase. * Obaczciez zeciem nie sobie sa
memu pracowal / ale wszystkim szuka
izcym vmiecie nosci. * Sluchajciez
mie Wielmozni / y wszyscy ludzic /
a przelozeni koscioła bierzcie w wsy.
20 * Synowi y niewiescie / bratu y przy
taczelowi nie day mocy nad soba za
zywota: a osiadlosci twoiej nie pu
sczay dugiemu: bydz snadź zal nie
bylo / y zebys nie musial o nie prosic.
21 * Pokis iesze zyw y tchniesz / niechay
cie nie odmieni zadne ciato. * Bo le
piey jest aby w ciebie synowie twoi
prosil / nizlibys ty mial patrzac w re
ce synow twoich. * We wszystkich spra
wach twych mierz sam zwiierzchnosc.
24 * Nie czyni zmay slawie twoiej. W
dzien skonczenia zywota twego / a
czasu zescia twego rozdzieli dziedzic
two twoie. * Obrót y kiy y brzemie o
slowi: chleb y karanie / y roboty nie
wolnikowi. * Pracuje w karnosci / a su
ka odpoczynac. Pusć mu wolno rece /
a szuka wolnosci. * Jazmo y lec syie
twarda kierzni: a niewolnik a nachy
laja roboty wstawicze. * Sludze zlo
sliwemu meki y petu: posli go na ro
bote / aby nie proznowal: * Bo wiel
kie zlosci nauczyla proznowanie. * Po
stawiaj go na robocie / bo mu tak
przystoi: A iesli by nie sluchal / nachyl
go petami. A nie przewodz zbytnie
nad wszelkim ciatem: wsa kze bez roz
sadku nie czyni nic ciezkiego. * Jesli masz
sluge * wiernego / niechci bedzie ia
ko dusza twoia / iako brata tak go sa
my / bos go we krwi dusze dostal.
32 * Jesli go obrazisz nie winnie / wciez
cze: a iesli porostawisz odehydz / ko
gobys mial szukać / y na ktorey dro
dze go szukać / nie wiesz.

ROZD. XXXIII.

Kozna nadzieia y
klamstwo mezowi glu
piemu / y sny wynosa nie
rostopne. * Jako ktory
chwytal cien y wiatr go

3 ni / tak y ktory wiare daje snom kłam
liwym. * To wedle tego / widzenie
snow / przed obliczem czlowieczym
4 podobienstwo czlowieczne. * Od nie
czystego co bedzie oczyszczone: a od
klamce co prawdziwego bedzie po
5 wiedziano: * Wieszby obledne / y

Bóg się sie
Bog y nia
dry.

* G.

* wiernie sie
w zakonie o
biera. G.

* iest zacniy
by niz drugi.

O przejrze
niu y odrzu
ceniu.

* poswiecił G

* zstanie ich
G.

* dzieła.

* a pobożny
złosciwemu
G.

O marności
snów.

* G.

Nie spus
czay marn
ności do
śmierci.

iako sie ge
lądzi ob
chodzić.

* G.

* chłopu.

* G.

doświadczo-
ny.
Doświad-
czanie siła
człowieka
na. c. y.

*A wisłczy ro-
zumiem ni-
mego powie-
d. i. c.
byd. = był
duch z tych któ-
ry sie Bogu
boga. G.
G.

go miłuj G

Które ofia-
ry są Bogu
miłe.

G.

*Ofiara ocy-
stająca. G.

9 wroźki kłamliwe / a sny złe czyniących
marność są. * A iako rodząc prachu-
7 igęcy / serce twoje fantazje cierpi. Chy-
8 bá iesliby od Nawyszęgo zesłane by-
nich serca twego : * Bo wielu wblad
sny wprawiły / y wypadli mający w
nich nadzieie. * Bez kłamstwa będzie
9 wykonano słowo zakonu / a mądrość
B w sćiech prawdziwego będzie wy-
10 równana. * Kto nie jest * kufsony / cóż
wie : * Mąż wielu rzeczy świadomy
wiele myśleć będzie : a kto sie wiele
11 nauczył / będzie wypowiadał mą-
12 drość. * Kto nie jest świadom / mało
wie : a który w wielu bywał / rozmna-
za złość. * Kto nie jest doświadczo-
ny / cóż umie : * Kto medlował / będzie
13 obfitował w złości. * Wiele rzeczy
obaczył błagając sie / y rozmaite mów
14 obyczaje. * Kilkakroć byłem w niebes-
spieczestwie aż do śmierci / dla tych
15 rzeczy : wybawion jestem z łasti Bo-
16 żej. * Duch bojących sie Boga bywa
17 sułan / y za wywyższeniem jego będzie
błogosławion. * Bo nadzieia ich / w
18 ich zbawicielu / a oczy Bostie nad
19 tymi którzy go miłują. * Kto sie Pa-
na boi / nie sie nie lek / ani sie bać be-
dzie : bo on jest nadzieia jego. * Kto
sie Pana boi / błogosławiona jest du-
śa jego. * Na kogóż patrzyć / y kto jest
wzmocnienie jego : * Oczy Pańskie
nad tymi którzy sie go boją : obroń-

ca moce / wzmocnienie siły / zasłona od
wpałenia / y chłodni w południe.
20 * Wyproszenie od obrażenia / a ratu-
nek wpadku / wywyższający dusze / y
oświecający oczy / dający zdrowie y ży-
21 wot y błogosławienie. * Ofiara ofia-
rującego z rzeczy złe nabytych spluga-
wiona jest / a nie są przyjemne * po-
22 smiewist / a niesprawiedliwych : * Sam
Pan tym którzy go cierpliwie znoszą
w drodze prawdy y sprawiedliwości.
23 * Dary niebożnych nie podobają sie
Nawyszęmu : ani patrzą na ofiary
ludzi niesprawiedliwych / ani będzie
24 wblagan mnożstwem ofiar ich za grze-
chy. * Kto ofiaruje ofiary z marnotro-
25 ści w bogich / iako który rzęce syna ku
ofierze przed oczyma oycy jego. * Chleb
niedostatecznych żywot w bogich jest :
26 kto go odęmuie / czlowiek trwający
27 jest. * Kto odęmuie chleb z potu / i-
28 a który zabija bliźniego swego. * Kto
wylewa krew / a kto zdrade czyni na-
29 iemnikowi / bracia są. * Jeden budu-
jący a drugi psujący / coż w zysku ma-
30 ią jedno prace : * Jeden modlący sie /
a drugi przeklinający : któregoż glosi
31 Bóg wysłucha : * Który sie omywa
od umarłego / a zaś sie go doryka : coż
pomaga omywanie jego : * Tak czło-
wiec który sie pości za grzechy swoje /
a znowu sie ich dopuszcza / co sobie
pomaga wznicić sie : modlitwe ie-
go kto wysłucha :

*dary. G.
O ofiarach
złych ludzi.

G.

ROZD. XXXV.

A To zachowy-
wa zakon / roz-
mnaża ofiary.
2 * Ofiara zbawien-
na jest strzedz
przykazania / y
odstępować od
3 wśelakię nieprawości. * Odstąpić
od niesprawiedliwości jest ofiaro-
wac wblaganie ofiary za nieprawo-
4 ści : y prosba za grzechy. * Odda łas-
ste kto ofiaruje pszeniczną mąkę : a
kto czyni miłosierdzie / ofiaruje ofia-
5 re. * Podobna sie panu odstąpić od zło-
ści / a modlitwa za grzechy odstąpić
6 od niesprawiedliwości. * Nie wka-
żesz sie przed oczyma pańskimi pro-
7 zen : * Bo to wszystko dziecie sie dla

8 przykazania Bożego. * Ofiara spra-
wiedliwych tłuści czyni oltarz / y wou-
9 nością wdzięczną jest przed oczyma
Nawyszęgo. * Ofiara sprawiedliwej-
10 go jest przyjemna / a pamiątki iey
Pan nie zabaczy. * Dobrym wmy-
slem oddaway chwałę Bogu : a nie
wmmierzący pierwiastek rąk twoich.
11 * W każdym datku wesola czyn twarz
twoja / a z radością poświęcaj dzie-
12 siecinę twoją. * Daj Nawyszęmu
według datku jego / a dobrym okiem /
13 czyn nabycie rąk twoich. * Bo Pan
jest nadgrodzca / a tyle siedmioro od-
14 da tobie. * Nie ofiaruj darów nakaz-
15 zonych : bo ich nie przyjmie. * A nie
patrzą na ofiary niesprawiedliwych : bo
Pan jest Sedzia / a niemają w niego
16 zaćności osoby. * Nie będzie miał
względu Pan na osobę przeciwno-

*oddaway.

giemu: y wysłucha prośbę obrażone-
 go. ¹⁷ Nie wzgardzi modlitwami sie-
 roty/ ani wdowy/ ieśliby wyłała mo-
 wę wzdychania. ¹⁸ Izali tży wdowy
 niespełniała na twarzy/ a trzyl ię prze-
 ciw temu który ie wywodzi: ¹⁹ "Abo-
 wiem z twarzy wstepu aż do nieba/
 a Pan wysłucha ięcy nie będzie sie w
 nich kochał. ²⁰ Kto Boga chwali z
 kochaniem/ będzie przyiet/ a modli-
 twą tego przybliży sie aż do obłoków.
²¹ Modlitwa koczacego sie przeni-
 knie obłok: ani będzie pocieszona aż
 sie przybliży/ a nie odejdzie aż tra-
 wyszy weydrży. ²² A Pan nie odwole-

czy/ ale będzie sadził sprawiedliwy y
 uczyni sad/ a namocniejszy nie będzie
 miał nąd nimi ciępliwości aby po-
 truszył grzbiec ich: ²³ y uczyni pomste
 nad pogany/ aż wyglądzi mnostwo
 psich: y pokruszy sceptrá nie-
 sprawiedliwych. ²⁴ Aż odda ludzjom
 według spraw ich/ y według uczyn-
 ków ciłowiek: y według dumy ie.
²⁵ Aż osadzi sad ludu swego y wcięsy
 sprawiedliwe miłosierdziem swoim.
²⁶ Piękne miłosierdzie Boże czasu v-
 trapienia/ iako obłok dżdżowy czasu
 suchości.

ROZ. XXXVI.

Smiluy sie nąd ná-
 mi Boże wszytkiego
 stworzenia/ a weydrży
 ná nas/ y wkaż nam
 światłość smilowa-
 nia twego: ² A przes-
 puść strach twój ná
 pogany/ którzy cie nie szukali/ aby po-
 znali iż niemáš Boga iedno ty/ y żeby
 opowiadali wielmożné sprawy two-
 ie. ³ Podnies reke twą ná obce naro-
 dy/ aby oglądali moc twoie. ⁴ Bo iá-
 kos przed oczymá ich poświęcony był
 w nas/ tak przed oczymá nášemi be-
 dzieś w wielbiony w nich. ⁵ Aby cie
 poznali/ iako y myślny poznali/ iż nie-
 masz Boga oprócz ciebie Pánie. ⁶ W-
 znów znáti/ y odmien cudá. ⁷ W wielb
 reke y prawé ramię. ⁸ Wzbudz zapá-
 cyszność a wylęty gnięw. ⁹ Zgladź prze-
 ciwniká/ a vtrap nieprzyiacielá. ¹⁰ Po-
 spiesz sie z czasem/ a pomni ná stón-
 czenie/ aby wysławiano dziwne sprá-
 wy twoie. ¹¹ Gniewem płomienia
 niech będzie pożart: który wchodzi/
 a który lud twój szkodzi/ niech naye-
 dż zginienie. ¹² Zetrzy głowe książąt
 nieprzyiacielskich/ mówiących: nie-
 masz żadnego oprócz nas. ¹³ Zgro-
 madź wszytkie pokolenia Jákob: ¹⁴ a
 by poznali iż niemáš Boga oprócz
 ciebie/ y wysławiali wielmożné sprá-
 wy twoie: a odziedziczyś ie iako od
 początku. ¹⁵ Smiluy sie nąd ludem
 twoim/ nąd którym wyzwanie jest i-
 mie twoie: y nąd Jzraelem/ którzy
 goś zrodzóná z pierworodny twoim.

¹⁵ Smiluy sie nąd miástem swięto-
 bliwości twoiej Jeruzalem/ nąd miá-
 stem odpocznienia twego. ¹⁶ Trá-
 pełń Sion niewymownemi słowy
 twemi/ a lud twój chwala twójá.
¹⁷ Wyday świadectwo tym którzy od
 początku są stworzeniem twoim/ a
 wzbudz opowiadania które mówili
 w imie twe pierwszy prorocy. ¹⁸ Day
 zapłátę ty którzy cie oczekawá aby
 sie náleżli prawdziwi prorocy twoi/
 a wysłuchay prosby slug twoich.
¹⁹ Według błogosławieństwa Alaro-
 nowego nąd ludem twoim/ a pro-
 stuy nas ná dióge sprawiedliwości:
 y niech wiedzą wszyscy którzy nieśká-
 iz ná ziemi iżes ty iest Bóg/ pátrza-
 cy ná wieki. ²⁰ Wśelka potrawe be-
 dzie iadł bizuch/ a iest pokarm nąd
 pokarm lepszy. ²¹ Gebá kosztne po-
 karmu zwierzyny/ a serce mądre słów
 kłamlivych. ²² Złosiwe serce żada
 smutek: a ciłowiek ćwiczony spżeci-
 wi sie mu. ²³ Wśelkiego mezczyz-
 ny przymie niewiásta: a iest córka le-
 pša nąd córke. ²⁴ Piękność niewie-
 scia rozwesela twarz/ meża swego/
 a nąd wśelka żadza przywodzi chęć.
²⁵ Jestli iest ięzyk leczenia/ iest y wżenia
 y smilowania/ masz ię nie iest iako sy-
 nowie ludzcy. ²⁶ Kto ma żonę do-
 big/ zaczyna osiadłość: pomoc we-
 dle niego iest/ y filar iako odpocynie-
 nie. ²⁷ gdzie niemáš płotu/ rozszarpá-
 iz osiadłość/ a gdzie niewiásty nie-
 masz/ wzdycha potrzebujący. ²⁸ Któż
 wierzy temu który gniazdá niema/ y
 który sflania sie gdziekolwiek za-
 mięrznie/ iako podkaszany zbóycá/
 który biega od miásta do miásta:

ROZ. XXXVII.

O obieraniu
przyaciół.1
A

NADY przyia-
ciół rzecze: y iam
złączył przytaciel-
stwo: ale jest przy-
taciół: imieniem-
tylko przytaciół.

2

Jeżeli smutek nie
trwa aż do śmierci: a towarzyszy y
przytaciół obróca się do nieprzyjaciół.

3

O duma niecnolowa: z kądźś się
wzięła: abyś złością y zbradą swą os-
kręła ziemię: Towarzyszy weseli się z

4

przytaciółem w wciachach: a czasu w-
trapienia będzie przeciwnym. To-

5

warzyszy żalu nie przytaciółem dla bzu-
cha: y weźmie tarcz przeciw nieprzy-

6

taciółowi. Nie zapamiętywaj w my-
śli twej przytaciół swego: ani go

7

przepominaj w bogactwach swoich.
Nie radz się tego którego jest na zdra-

8

dzie: a tak radę o tych którzy zayżrzą.
Wszystki poradnik: daj radę: ale jest

9

poradnik sam sobie. Od poradnika
strzeż dusze twojej: pierwszy wiedz co

10

ma za potrzebe: bo y sam o sobie my-
ślić będzie: abyś znalazł nie wettkał

11

kołu w ziemi: y rzekłby tobie: Do-
brać jest droga twoja: a stałby na

12

przeciwko patrząc jak oś się powodzić
będzie. Człowiekiem nienabożnym

13

mów o świętobliwości: a z niespra-
wiedliwym o sprawiedliwości: a z

14

niecierpliwym o cierpliwości: a z
niecierpliwym o wojnie: z kupcem o prze-

15

wiezieniu: z kupującym o przedaniu:
z mężem zadłościwym o dzieł czynie-

16

nia: z niebożnym o pobożności: z
niepocziwym o pocziwości: z ro-

17

botnikiem rolnym o wszelkiej robo-

18

cie: z naiwnościem dorocznym o do-

19

kończeniu roku: z niewolnikiem leni-
wym o wielkiej robocie: nie słuchaj

20

tych we wszelkiej radzie. Ale z me-
żem świętym bądź wstawicznym: któ-

21

regokolwiek poznaś iż zachowywa

ROZ. XXXVIII.

Dzieci leka-
rzym po-
winny.1
A

Teci lekarza dla potrze-
by: abowiem go Nawo-
szy stworzył. Bo od Boga
jest wszelkie lekarstwo: a od
króla weźmie podarzenie. Nauka le-

16
C

bojaźń Boga: którego dusza jest
według dusze twojej: a który się wja-

17

li ciębie gdy się potkniesz w ciemno-

18

ści: Serce / dobrej rady przystaw
do siebie: bo nad nie nie masz nic

19

droższego. Dusza meza świętego:
prawdziwiej podczas powie: niżli

20

siedm stróżów siedzących na wyso-
kim miejscu na straż. A w tym wszyst-

21

kim pros Nawojszego aby sprawował
wprawdzie drogę twoją. Przed wszel-

22

kim uczynkiem słowo: prawdziwie
niech przed tobą idzie: a przed każdą

23

sprawą radą: stateczną. Słowo że
odmieni serce: z którego czterzy cze-

24

ści pochodzą: dobre y złe: żywot y
śmierć: a Panem nad nimi wstawi-

25

cznym jest iezus. Jest człowiek ro-
stropny: który wiele umych wzy: a

26

duszy swojej jest niepożyteczny. Mąż
wczony wielu nauczył: a duszy swej

27

jest wzdzięczny. Kto wykretnie mó-
wi: obzwydły jest: na wszystkim mu

28

schodzić będzie. Nie jest mu dana
tęsknota od Pana: iż żadnej mądrości

29

w sobie nie ma. Jest mądry duszy
swey mądry: a owoc rostopności ie-

30

go chwalebny. Mąż mądry naucza
lud swój: a owoc rostopności jego

31

sa wierne: Mąż mądry będzie na-
pełnion błogosławieństwem: a który

32

go wyżywa chwaleć będzie. Żywot nie-
ża pod liczbą dni: ale dni Izraelowe

33

sa niezliczone. Mądry między ludem
odjedzie: część: a imię jego na wie-

34

ki żyć będzie. Synu za żywota twe-
go doswiadcza dusze twojej: a jeśli

35

będzie zła nie dawaj jej swej woli.
Bo nie wszystkie rzeczy sa każdemu

36

pożyteczne: y nie każdy duszy wszy-
tko się podoba. Nie bądź chciwy na

37

każdych godziach: a nie wydawaj się
na wszelką potrawę: Bo z wielu po-

38

skarmów będzie choroba: a chciwość
przybliży się aż do cholery. Dla obżar-

39

stwa wiele ich pomarło: a kto mierz-
ny jest: przyczyni żywota.

40

Karzowa podwyszy głowę ie: a przed
obliczem wielkich panów chwalił

41

będzie. Nawojszy stworzył lekarstwa
z ziemi: a człowiek mądry nie będzie

42

się nimi bzdził. Jeżeli od drzewa
nie oślodzona jest goryzta woda: A-

43

by moc ich była od ludzi poznana.

przykazani-
G.który i-
kie-
sta-
l-
G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

G.

włażywa.

xdrowie od
Boga jest w
złych lekar-
stwach zie-
mnych.Iako sie w
chorobie za-
chowac.Lekarstwo.
Lekarza albo
kapłani.vmárł ch
iako żół-
wac.A cięś sie
nád nim po-
wyżciu du-
chá iego. G.Iako mądro-
ści dostać.

7 A dał ludzióm vmiecieńność Tawys-
 8 sy / aby był weczon w żywách swo-
 9 ich. Tęmi lecząc vsmierzy boleść / y
 10 Aptekarz uczyni lekárstwá słodkie / y
 11 másći zdrowé uczyni / y nie będzie kon-
 12 cą pracam iego. Bo pokóy Boży
 13 po wierzchu ziemi. Synu w cho-
 14 robie twoiém nie opuszczaj sámie sie-
 15 bie / ale pros páná / á on cie vzdrowi.
 16 Wdwróc sie od grzechu á prostrzy re-
 17 ce : y od wśelkiego wystętku oczyś-
 18 serce twoie. Day wdzięczność y pá-
 19 miátke przedniém mąci / á uczyn tłu-
 20 stą ofiárę : á day mięśce lekárzowi :
 21 ábowiém go Pan stworzył : á niech
 22 nie odchodzi od ciebie / boć prace ie-
 23 go są potrzebne. Abowiém jest czas
 24 kiedy w rece ich wpádniesz : á oni
 25 Páná prosić będą / aby spíráł ich
 26 vłżenie y zdrowie dla vzedu ich.
 27 Kto zgrzész przed oczymá tego kó-
 28 ry go stworzył / wpádnie w rece lekár-
 29 stkie. Synu nád vmárłym wyléwaj
 30 łzy : á poczní pláć / á takobys co okru-
 31 tnego cierpiał / á podług rozsądku
 32 przytrzy ciáło ięć / á niezániedbawaj
 33 pogrzebu iego. A dla obmówiśtá
 34 plácz gozto nád nim przez ieden
 35 dzień / á cięś sie dla smetku. A czyn
 36 pogrzeb według godności iego przez
 37 ieden dzień / ábo dwa dla obmówi-
 38 ská. Bo od smetku przedko przypa-
 39 da śmierć y pokrywa się / á smutek
 40 serdeczny skureza się. W odwró-
 41 ceniu trwa smutek / á żywność niedo-
 42 státecznego wedle serca iego. Tę
 43 podawaj sercá twego w smutek / ále
 44 ii odpádzaj od siebie : á pámietaj
 45 ná rzeczy ofstáteczné / niezapominaj
 46 bo niemáš návrócenia : y temu nie
 47 nie pomożesz / á sam sobie zástodżisz.
 48 Pámietaj ná osádzienie moje : bo
 49 tákże będzie y twoie : mnie wczorá á
 50 dziś tobie. W odpoczynieniu vmár-
 51 łego day odpoczynąc pámiatke iego /
 52 á cięś go przy wyżciu ducha iego.

ROZD. XXXIX.

Mądrości w-
 szech stárodaw-
 nych pytać sie be-
 dzie mądry / y be-
 dzie sie bawił pro-
 rokámi. Powie-
 ści meżów záwo-

25 Mądrość náuczonego w czasie wol-
 26 nym : á kto mnię ma zabaw mądro-
 27 ści nábedzie. Co zá mądrością ná-
 28 pelnion będzie / który plug dżierzy / y
 29 który sie chelpi w styku / osieniem wo-
 30 ty pogania y obiera sie przy robocie
 31 ich / á rozmowá iego o cielerách :
 32 Serce swoje vda ná wyrwáć
 33 brózd / á stáráníe iego okolo karmie-
 34 nia krów. Ták każdy rzemieślnik y
 35 cieślá / który noc iáko dzień trawi / y
 36 który sygnety ryté rzeże / á vstáwicz-
 37 ność iego czyni rozmáité malowá-
 38 nie : serce swoje ná podobienstwo má-
 39 lowánia wyda / y czynnością swą ro-
 40 bote wyprawi. Tákże kowal siedzą-
 41 cy przy nákowádlu / y przypátruigcy
 42 sie robocie żeláźny : Párá ognistá v-
 43 pali ciáło iego / á biędzi sie z gorácem
 44 od kámiénia. Głos młotá odnawia
 45 vcho iego / á ná wizerunk náczynia o-
 46 ko ięć. Serce své vda ná odpráwie-
 47 nie robót / á czynnością swą ozdobi-
 48 ku doskonałości. Ták gárnearz sie-
 49 dząc nád robotą swoią / obracáiąc
 50 kolo nogámi swemi / który záwse jest
 51 w pieczolowániu dla svéy roboty / á
 52 pod liczbą jest wśytká práca ięć. V-
 53 prawi glinę rektámi swemi / á przed
 54 nogámi swemi zgniecie twárdosć
 55 ięć. Serce své vda aby wykonał po-
 56 lówanie / á czynnością swą wychedo-
 57 ży piec. Ci wśyscy nádzieie mieli w-
 58 rektu swych / á każdy w swym rzemie-
 59 śle mądry jest. Bez tych wśyskich
 60 nie budwie sie miásto : y nie będą
 61 mieszkáć áni sie przechodżić : y do z-
 62 gromádzienia nie przestocz. Ná
 63 stolcu sedzięgo nie vsiedzą / y stáno-
 64 wienia sądowého nie zrozumieją / áni
 65 iáwne okażą náuki y rozsádku / y w
 66 przypowieściách nie będą náleżien :
 67 ále stworzenie swietckie potwierdza :
 68 á zádáníe ich okolo roboty rzemieślá
 69 przychylájąc vmysł swój / á pytájąc
 70 sie o zákonie Tawyskiego.

Którzy do
mądrości
są albo nie
są sposobniPrzeciw
ministrom
herzyckim.wzrac sie ad
innych.

1 lanych będzie zachowwał / á subtel-
 2 ności przypowieści wespół dosćgnie.
 3 Táiennie przypowieści bádać sie
 4 będzie / á w skrytych podobienstwach
 5 obierac sie będzie. W posródtku
 6 wielkich panów będzie sluzyl / á przed
 7 oczymá stárośty okazáłym będzie.
 8 Do ziemi narodów cudzoziemstich
 9 przyjdzie / bo między ludźmi dobrého

Pożytki my
drości.

Boż.

zgrzmienie.

ymie.

iako mie-
siec pod pe-
ni. G.

G.

sno wie
twi. G.kaze chwa-
lic Boga z
uczynkow
iego.

6 y złego sfostruie. ° Obróci serce swe
aby wstawiał rano do Pana który go
7 stworzył / a przed oczyma Nawysze-
go modlić się będzie. ° Wsta swe otwo-
rzy na modlitwie / y za grzechy swoje
8 modlić się będzie. ° Bo jeśli Pan wiel-
ki będzie chciał / napełni go duchem
9 zrozumienia : ° a on iako dęszę wy-
da z siebie wymowy mądrości iego : a
będzie Pana wyznawał w modlit-
10 twie : ° a on wyprosiuie rade y wnie-
B ietność iego / y będzie rozmyślał o tá-
11 iemnicach iego. ° On iawnie okaże
wnieietność nauki iego / a będzie się
12 chlubił zakonec testamentu Pánstie-
go. ° Młodzy będą chwalić mą-
drość ie / y aż na wieki nie będzie wy-
13 mązana : ° A nie wstanie pamiątka
iego / y o imieniu iego pytać się będą
14 od narodu do narodu. ° Mądrość ie-
go narodowie wystawiać będą / a ko-
ściół chwałę iego opowiadac będzie.
15 ° Jeśli wytrwa zostawi sławę wiecę
niż tysiąc : a jeśli odpocznie / będzie
16 mu to pożyteczno. ° Jesze się rozmy-
śle abych opowiedział : abowiem
iako faleństwen iestem napełnio-
17 ny. ° Glosem mówi : Słuchaycie
mnie ° boskie owoce / a iako róża w sa-
dzona nad strumieniem wód owoc
18 czynicie. ° Wydaycie z siebie wdziecz-
ną wonność iako kadzidło. ° Wypu-
19 szaycie kwiatki iako lilia / a dawaycie
wonność / y wypuszczaycie latorośli
wdzieczne : a spiewaycie chwały y
20 błogosławcie Pana w sprawach ie-
go. ° Oddawaycie imieniowi iego
wielmożność / a wyznawaycie mu glo-
sem wst wápsych y pieśniami wstne-
21 mi / y na ársách : a tak mówić będzie-
cie w wyznawaniu : ° Wszytkie sprá-
22 wy Pánstie bázro dobre. ° Na słowo
iego stánela woda iako kupa : a na
23 mowe wst iego iako naczynia wód :
° abowiem w rosfazaniu iego dzieie
się w podobanie / a niemasz wmnicy

24 śenia w wybawieniu iego. ° Sprawy
wszelkiego ciała przed nim a nie iest
25 nic zakrytego oczóm iego. ° Od wie-
ku aż do wieku przepatruie / a niemasz
nic dżirenego przed oblicznością ię.
26 ° Nie godzi się mówić : Cóż to iest /
abo na co to iest : wszytkiego bowiem
27 czasu swego szukać będą. ° Błogosła-
28 wienstwo iego iako rzeka wylało. ° Já-
ko powódz nápoiká ziemię / tak
gniew iego odziedziczy poganę / któ-
29 ry go nie szukali. ° Jáko obrócił wo-
dy w suchosć / y wstchla ziemiá : a dżo-
gi iego ° drógam ich ° proste są : tak
złosińtóm obrażeniem w gniewie ie-
30 go. ° Dobrze rzeczy dobrym są stworzo-
né od pocztku : tak złosińtóm ° do-
31 bré y złé. ° Przodek rzeczy potrzebnych
żywotowi człowieczemu / woda / ogień
y želázo / sol / mleko / y chléb pszeniczny /
y miód / y grono winá / y oliwá y stá-
32 ty. ° Te wszytkie rzeczy swietym w do-
D bré : tak niebożnym y grzesnym we-
33 złé się obróca. ° Są duchowie którzy
ku pomście stworzeni są / y w zapalczy-
wości swoiey zmocnili męczenia swo-
34 ic : ° Czasu dokonania moc wyleię y
zapalczywość tego który ie stworzył
35 wsmierza. ° Ogień / grad / głód y
smierć / wszytko to iest na pomste
36 stworzono : ° zeby bestii y niedżwiaz-
dkowie y węzowie / y miecz czyniący
pomste nad niebożnymi / na wytrá-
37 cenie. ° Weselić się będą w rosfazá-
niu iego / a na ziemi na potrzebe po-
gotowiu będą / a czasu swego nie prze-
38 stapia słowá. ° Dla tego y od pocza-
tku iestem wtwierdzony / y nárádzi-
lem / y námyslił / y zostawiłem na pi-
39 smie. ° Wszytkie sprawy Pánstie do-
bré / a wszelkie potrzeby doda czasu
40 swego. ° Niegodzi się mówić : To iest
° goršé niż ono : bo wszytko czasu swe-
41 go będzie pochwalono. ° A teraz zu-
pełnym sercem y wst chwalcie y bło-
gosławcie imie Pánstie.

° ludzióm po-
bożnym, G.

° G.

° abo przed-
nieysze potrze-
by ie są, G.
Potrzeby do
żywot iego
wieczego.

ROZDZ. XL.

Wielka zabá-
wa iest stworzo-
na wszytkim lu-
dżiom / a iarz-
mo ciężkie ná sy-
ny Adámowe / o-
dedná wstcia z

2 żywota mátki ich / aż do dnia pogrze-
bienia w mátkę wszytkich. ° Myśli
3 ich y boiaźni serdeczne / wynalazki o-
czekawania / a dzień skóńczenia : ° od
siedzącego ná stolicy chwałebney / aż
do ponżonego ná ziemi y w popiele.
4 ° Od tego który używa hyacintu / y
nosi koronę / aż do tego który się okry-
wa surowym płótnem : Zapalczy-

° przykrość
niepokój.
Onedży ży-
wota ludz-
kiego =

A

wość

rmyś.

gdy mu się
śni że już jest
wybawion.(rozumiey
to się dzieje)

iako y.

póty trwa.
głęboko.

iakoż się

o śmierci.

iakoż się
maż zbawiać
tego, G.

mość / zawieść / rozruch / wątpliwość
y boiaźń śmierci / gniew trwały / y
5 swat / y czasu odpoczynienia na lo-
6 żu nocny sen : odmieniają wiado-
7 mość iego. ^B Młodo co iakoby nie w
odpoczynieniu / a potym we śnie / i-
8 ąko w dzień straży. ^B Zatrwożon jest
w widzeniu serca swęgo / iako który
wybiegał się w dzień bitwy. ^B Czasu
wybawienia swęgo powstał y dziwu-
9 iąc się ze strachu żadnego niemając.
10 ^B Ze wszelkim ciałem od człowieka aż
do bydlecta : a nad grzesznikami
11 siedm kroć. ^B Nad to śmierć / krech /
zwada y miecz / gwałty / głód / struś
12 nie y plagi : ^B Wszytko to na niespr-
wiedliwé stworzono / y dla nich stał
13 się potop. ^B Wszytko co jest z ziemi /
w ziemi się obróci : a wszytkie wo-
14 dy do morza się wrócą. ^B Wszelkie po-
darcowanie y niesprawiedliwość be-
15 dzie wyglądzoną / a wiara na wieki
16 trwać będzie : ^B Młotności niespr-
wiedliwych iako rzeka wyschną / a i-
17 ąko wielki gród we dżdżu zagrzmi.

ROZDZ. XLI.

^A Smierci iak-
1 ąkoż jest gorzka pa-
mieć o tobie czo-
2 łowiekowi pokój ma-
i-
3 ące w dobrach
swoich : ^B człowie-
4 kowi spokojne /
którego dróg we wszytkim szczęśliwe
5 są / y który jeszcze może iść. ^B O śmier-
ci dobry jest sąd twój człowiekowi
niedostatecznemu / y któremu na si-
6 lach schodzi. ^B W leciech zepsłemu / y
który o wszytko się frąsuie y niemając
cemu nadzieie / który ciępliwosc tr-
ci : ^B Nie lekaj się sądu śmierci. ^B Pa-
miej co przed tobą było / y co po
tobie będzie : ten sąd od Pana wszel-
kiemu ciału : ^B A cóżci przybędzie

18 na wieki. ^B Żywot robotnika przesta-
ważcego na swym / ośłodnienie / a w
19 nim starb nasydziej. ^B Synowie y bu-
dowanie miast potwierdzi sławę :
20 a nad to niewiasta niepokalana be-
dzie przelozona. ^B Wino y muzyka roz-
21 weselaia serce : a nad oboie miłość
mądrości. ^B Piszalki y arfa wdziecz-
22 na melodia czynią / a nad oboie tezyk
wdzieczny. ^B Przyjemności y piekno-
23 ści będzie żadało oko twoie / a nad to
24 zielonego sienu. ^B Przyziacieli y towa-
rzyści czasu swęgo sie schodzący : a nad
25 obudwu niewiast z mężem. ^B Br-
cia na poratowanie czasu wtrapienia
26 a nad nie miłosierdzie wybawi. ^B Zło-
to y srebro jest stanowienie nog : a
27 nad oboie podobą sie rada. ^B Bog-
two y siły wywyżsżą serce : a nad
nie boiaźń Pańska. ^B W boiaźni Pań-
skiej niemając niedostatk / y niepo-
28 trzeba w nię szukać wspomozienia.
29 ^B Boiaźń Pańska iako Ray błogosła-
wienstwa / y nad wszytkie chwale o-
30 zdobiono ją. ^B Synu / czasu żywota
twęgo nie żebzy / bo lepię jest w-
31 rzec niżli żebrać. ^B Człowiek który na
cudzy stół patrzy / nie jest żywot iego
w obmyślanu żywności / bo karmi
32 dusze swoje pokarmy cudzemi. ^B Ale
mąż wczony y ćwiczony strzedz się be-
dzie. ^B W wsciech nieopatrzonego
ośłodnienie zebrania : ale w bizachu
iego ogień gorąc będzie.

Co rącey
obierać.επ' αὐτῶν
Strzedz się
zebraniy.nie wstydi-
wego, G.
głód.

nad to co się podobalo Nawysze-
mu : choc dziesięć / chocia sto / cho-
7 cia tysiąc lat. ^B Bo w piekle niem-
8 sągi na żywot. ^B Synami obrzydli-
wości skawiają się synowie grzeszni-
9 kow / y którzy mieszkają podle domów
niepobożników. ^B Dziedzictwo sy-
nów ludzi grzesznych zginie / a zna-
sieniem ich wstawieznosc pohanie-
10 nia. ^B Na niepobożnego oycę starz-
sie synowie : bo dla niego są w poh-
11 aniu. ^B Biada wam ludzie niezbo-
żni którzyście opuścili zakon Pana
12 Nawyszego. ^B Bo jeśli się narodzi-
cie / w przeklectwie się narodzicie : a
13 jeśli vmrzecie / w przeklectwie będzie
dział wasz. ^B Wszytko co jest z ziemi /
w ziemi się obróci : tak złościcy z
14 przeklectwa na zginienie. ^B Żal czo-
wieczy nad ciałem ich / a imie niezbo-

co jest, po
śmierci nie
będzie się nik-
skarał iakro-
tko żył.Niezbo-
żnych zła sła-
wa y po ś-
mierci.ku przekle-
stwu, G.

15 żnych będzie zgładzone. ^o Starać się
C o dobrą sławę: bo ta dłużej trwać
16 będzie tobie niż tysiąc skarbów dzo-
gich y wielkich. ^o Dobrego żywota
poczet dni: a dobra sława trwać be-
17 dzie na wieki. ^o Zachowajcie syno-
wie karność w pokoju. Mądrość
bowiem zakryta a skarb niewodniany/
18 cóż za pożytek obojgą? ^o Lepszy jest
człowiek który tai głupstwo swoje/
19 niżli człowiek który kryje mądrość
swoje. ^o A przetoż wstydajcie się w ty
20 co pochodzi z wst moich. ^o Bo nie
jest rzecz dobra we wszystkim się sto-
mąć: y nie wszystkim się wszystko podo-
21 ba co się wiernie dzieje. ^o Sromajcie
się nieczystoty dla oycy y matki: a
klamstwa przed przełożonym y meż-

22 nym: ^o występku przed księżciem y
D sedzic: przesprowia przed zgromá-
23 dzeniem y pospółstwem: ^o Tiespra-
wiedliwości przed towarzyszem y
24 przyjacieleni: ^o złodzieystwa dla mie-
scy na którym mieszkasz / dla prawdy
Bożey y testamentu: wspierania się
łokciem na chlebie / y zelżywości w
25 dawanie y odbieranie. ^o Młczenia
przed pozdrowiającymi: patrzenia na
niewiastę nierządną / y odwrócenia
26 twarzy od powinnego. ^o Nie odwracaj
twarzy od bliźniego twego / y od odę-
27 mowania cześci / a nie wracania. ^o Nie
patrz na cudzą żonę / y nie gabać su-
28 żebnice jego / ani stopy w łóża iey.
Przed przyjaciółmi słów wrogania: a
gdy dasz / nie wymiatay na oczy.

*abo spokoj-
nie.Czego się
wstydzić
mamy.*abg, w li-
by oddawa-
nie.

*wstydzić się.

ROZDZ. XLII.

1 **P** Powta-
razay mowj którgś
A slyszal / w obja-
wieniu mowj taie
mney: a prawdzi-
wie bedziesz bez
zawstydzienia / y
znaydziesz łaskę przed oczyma wszech
ludzi. ^o Tego wszystkiego niewstydaj
2 się / ani mieć względu na osobę / a-
bys miał zgrzeszyć: z Zakonu Lawy-
śeć y testamentu y sadu / żebyś miał
wsprowiedliwić niebożnego. ^o Nie
3 wstydaj się słowa towarzyszy y po-
dróżnych ludzi / działu dziedzictwa
miedzy porównawcami: ^o pomięrza-
4 nia wagi y wrichtów / nabycia wielu
y trochy: poprowania przedawania
5 y kupców / częstego karania synów: y
czeladnikowi złemu bok skrawać.
6 ^o Na złą niewiastę dobra jest pieczęć:
7 ^o Gdzie jest wiele rak / zamysłay / y co-
kolwiek wydasz / policz y zważ / a co
wydasz y wezmiesz wszystko napisz /
8 ^o Karania człeká niemądrego y glu-
piego y stárców których młodzi są-
9 dzą: y będziesz we wszystkim wyco-
czony / y przyiemny przed oczyma w-
szystkich żywiących. ^o Córká jest taie-
nna czynność oycowska: a staranie
o nię spáć mu niedopuszcza: by snadź
10 lat w młodości swęy nie przesła: a z
meżem mieszkając obrzydła się nie
stała: ^o by kiedy w panieństwie swy

zmazana nie była / a w domu oycow-
skim brzemienią nie została: by
snadź z meżem mieszkając nie wysta-
piła / abo wiece nieplodną nie zosta-
11 ła. ^o Wład córką niestromieźliwą po-
stanów pilną straż: aby kiedy nie
czyniła żebyś przyszedł w posmiert-
12 sko nieprzyjaciółom: dla obmówiska
w mieście y zarzucania pospółstwa
y aby cie nie zawstydziła w gromá-
dzie ludu. ^o Nie zapatrzay się na pie-
kność żadnego człowieka / a nie zasia-
13 day miedzy niewiastami. ^o Bo z szat
mól pochodzi / a z niewiasty złość me-
żowa. ^o Lepsza bowiem jest złość
14 meża / niż niewiasta dobrze czyniąca /
y niewiasta zawstydzająca na zelży-
15 wości. Bede tedy przypominat spá-
wy pánstie / a com widział opowiem.
Przez mowy Pánstie dzieła iego.
16 ^o Słońce oświecające na wszystko pa-
try / a chwały pánstiey pełne jest dzie-
17 ło iego. ^o Izali Pan nie kazał / swoie-
tym swoim opowiadać wszystkie cuda
iego które wszechmocny Pan vgrun-
18 tował / aby były vmocnione w chwa-
le iego: ^o Glebokości y serca człowieka
19 czego doszedł / y chytré rady ich wyro-
zumiął. ^o Albowiem Pan vmie wszy-
tkę vmiejetność / y weybrał na znát
20 wieku / oznajmując rzeczy które prze-
szły y które przysdż mają / flaki taie-
nie odkrywając. ^o Nie jest mu táyna
21 żadna myśl / y żadna pomiesć nie jest
przed nim skryta. ^o Wielmożné spá-
wy mądrości swęy przyozdobił ten /

Czego się nie
wstydzić.

*skazanie.

*rozumięć,
niewstydaj
się.O zgrzesze-
niu córki.*G.
*abo, srogość.
Mnięj skodź
towarzysztwa
z złym meżem
czy niż z
dobrą niewi-
stą.O chwa-
łach Bożych
wiernym.

22 Który jest przed wieki / y aż na wieki /
 23 ani mu sie nic nie przyczyniło / ani
 24 mu ubywa / ani potrzebuie rady za-
 dnego. Jako są pożądané wszystkie
 sprawy jego / y iako istieka są te któ-
 re sie widzieć godzi : Wszystkie te rze-
 czy żywią y trwają na wieki / y wszyst-

kie są mu posłusne w każdej potrze-
 25 bie. Wszystko dwoiste / iedno prze-
 26 ciw iednému / a nie uczynił nic nie-
 dostatecznego. Każdę rzecz do-
 broć utwierdził. A któż sie nasyści
 przypatrując sie chwale jego ?

"coby nie mia-
 ło swego prze-
 ciwnego.

ROZDZ. XLIII.

Wierdzenie

wysokości / piek-
 ność tego jest / a
 słieźność nieba
 w widzeniu chwa-
 ły. Słońce gdy
 ie widzieć / opo-

wiada gdy wschodzi / żywne naczy-
 nie dzieło Tworcy. W połud-
 nie pali ziemię / a przed gorącością
 4 tego kto sie ostoi ? Pieca strzegący
 w dziełach rozpalonych : we tróy na-
 sob słońce rozpala góry : wypuszcza-
 5 jąc promienie ogniste / a błyszcząc pro-
 mieniami swymi zaslepią oczy. Wiel-
 6 ki Pan który ie stworzył / y na słowa
 7 tego pospieszył sie w drodze. A kśie-
 8 żyć we wszystkim czasie swego / okaza-
 9 nie czasów / y znać wieków. Od kśie-
 10 żyć znać dnia swietego / światło któ-
 11 rego ubywa od pełni. Miesiąc
 12 wedle imienia tego jest / y rosnący dzi-
 13 wnie do pełni. Taczynie wyśka-
 14 na wysokości / na utwierdzeniu nie-
 15 bieśkim świecić sie ozdobić. Piek-
 16 ność nieba / iasność gwiazd / świat o-
 17 świecający Pan na wysokości. Na
 18 słowa swietego stoja wedle rozsad-
 19 ku / a nie wstają na straży swojej.
 20 Patrz na tęczę / a błogosław tego
 21 który ia stworzył : barzo iest piękna
 22 w iasności swojej. Obtoczyła niebo
 23 okrażeniem światłości swojej / rece
 24 Tworcy wyciągnęły i. Roz-
 25 kazaniem swym śnieg przyspieszył / a
 26 potwapia sie wypuszczać błyskania
 27 jadu swego. Przetoż skarb są otwo-
 28 rzone / y wyleciały obłoki iako ptacy.
 29 Wielmożnością swą założył obłoki
 30 y potamaly sie kamienie gradowe.
 31 Na tego weyżnienie zatrząsły sie gó-
 32 ry / a wiatr południowy wiać będzie
 33 na wolę jego. Głos gronu jego w-
 34 derzy wzienienie / nawalność północna /
 35 y zgrómadzenie wiatru : a iako ptas-

stwozlatające ku wsiadzeniu / spuszcza
 śnieg : a iako baranica spadająca
 spadnięcie tego : Piękności białe-
 ści tego oko sie dziwować będzie / a
 20 serce zdumiewać sie przed deszczem ie-
 21 go. Mroz wysypie na ziemię iako
 22 sól / y gdy zmarnie będzie iako wierz-
 chółki ostu. Zimny wiatr z północy
 wiał / y ściął sie lód z wody nad wsty-
 tkim zgrómadzeniem wód odpo-
 czynie / y iako pancierz wewlecze sie
 23 na wody : y pojrze góry y powarzy
 24 puszcze / y zieloność iako ogniem po-
 suszy. Lekarstwo na wszystko / w po-
 twapieniu obłoku : y rosa nadcho-
 dząca od ciepła nadchodzącego wni-
 25 ży go. Na słowo jego wcihł wiatr /
 a pomysleniem swym wcihł glebo-
 26 kość / y vgruntował Pan na nię wy-
 27 spy. Którzy iędzą po morzu niech
 28 porwadaia o niebezpieczeństwach ie-
 29 go : a słysząc vsami naszymi będziemy
 30 sie dziwować. Tam znamienie spra-
 31 wy y żywne : rozmaite rodzące żywie-
 32 rzat / y wszelkiego bydła / y stworze-
 33 nie wielorybów. Przezeń utwierdzo-
 34 ny iest koniec biegu / y mowa jego
 35 wszystkie rzeczy są złożone. Wiele be-
 36 dzień mówić / a wstaniemy w slo-
 37 wiech : a summa mow : on iest we
 wszystkim. Wystawiając do każdej
 przemożemy : Bo on we wszystkim
 cy nad wszystkimi sprawami swymi.
 Straszliwy Pan y barzo wielki / y dzi-
 wna moc jego. Wystawiaćcie Pa-
 32 na im narwiecę możecie : bo iestze
 przewyszy / y dziwna wielmożność
 33 jego. Błogosławiać Pana / wy wys-
 34 ławcie go ile będziecie mogli : bo
 35 wielki iest nade wszelką chwałę.
 36 Wy wysławiać go napelniajcie sie
 37 mocą / nie wstawajcie / bo nie ogar-
 niecie. Któż go wyjrzy y wypowie ?
 a kto go wychwali iako iest od po-
 czątku ? Wiele rzeczy skrytych / wiet-
 szych niżli te : bosmy mało widzieli
 spraw jego. A Pan stworzył wszyst-
 ko / a pobożnie żyjącym dał mądrość.

Szron.

Lód.

"mroz y lod.
 Morze.

"wszystko. G.

*G.

ROZD. XLIII.

Chwali oycę
światę
naprzód w
sytuacji wo-
bec.

1

A

Azwiały
my meze chwale-
bne y oycę naszę w
rodzaju swoim.

2

3

4

5

6

7

8

9

10

B

11

12

13

14

15

Wielką chwałę
wczynił Pan wiel-
możnością swą
od wieku. Pamiąć we władzach
swych ludzie wielkiej mocy y mądro-
ścią swą obdarzeni / pokazywacy w pi-
sinach prorockich zaenność prorocką.
y roztążwacy ludowi czasu swęgo
y mocą roztropności ludzkom na-
świetlę słowa. Umiejętnością
swą wynagrodzili śpiewania Mu-
zyckie / y wierzę pismą wykładali.
Ludzie bogaci w mocy / starający
się o pocztliwość domą spokojnie
mieszkający. Ci wszyscy w rodza-
jach narodu swęgo sławę otrzymali /
a za dni swoich byli w pochwaleniu:
Ktoży się z nich narodzili zostawili
imie / aby opowiadano chwały ich.
A są których niemaś pamiątki: zgi-
neli iako ci / których nie było: y naro-
dzili się iakoby się nie rodzili: y syno-
wie ich z nimi. Ale oni są ludzie mi-
łosierdzia / których pobożności nie
wstały. Z nasieniem ich trważy do-
brą / dziedzictwo święte wnukowie
ich / a w testamentie trwało nasienie
ich. Synowie ich dla nich trważy
aż na wieki: nasienie ich y sławą ich
nie będzie opuszczona. Ciąga ich są

Jako Dawid.

16

Enoch spodobał się Panu Bogu. Ze tu
medrec mówi o świątym Enochu iako też mi-
żę 48. o Eliaszu / a nie o kim innym / znaczy
się z tych słów które przydaje: aby dał wy-
pocztę narodom / Który przeniesion jest do
Raju: do dla tego jest przeniesion / aby potym

w pokoju pogrzebione / a sławą ich ży-
wie na pokolenie y pokolenie. Na-
drosz ich niech powiadaia narodow-
wie / a chwale ich niech opowiada ko-
ściół. Enoch podobał się Bogu / y
przeniesion jest do Raju aby dał
pokutę narodom. Tote nalezion jest
doskonatym / sprawiedliwym / a czasu
roztążwania stał się poiednaniem.
Apzetoż zostawion jest ostatek zie-
mi / kiedy przyszedł potop. Pzynie-
rzą wieczne stało się z nim żeby niemo-
gło być zgiadzone potopem wśel-
kie ciała. Abrahám wielki otec
mnóstwa narodow / y nie jest mu na-
lezione podobien w sławie: Który za-
chował zakon Lawyśśęgo / a był z
nim w przynierzu. Na ciebie tego
przynierze stanowią: nalezione był
wiernym w pokutę. przetoż pod
przysięgą dał mu chwałę w náro-
dzie tego / że miał się rozmnożyć iako
kupą ziemi / a iż iako gwiazdy miał
wyrószyć nasienie tego / a dać im
dziedzictwo od morza do morza / y od
rzeki aż do krańców ziemi. Także y z
Izaakiem wczynie dla Abraháma oyc-
ca tego. Błogosławienstwo wśy-
tekich narodow dał mu Pan / y przy-
mierze potwierdził na głowie Jako-
bowy. Poznał go w błogosławień-
stwach swoich / y dał mu dziedzictwo
y rozdzielił tego część na dwojen-
ście pokolema. A zachował mu lu-
dzie miłosierne / którzy należeli iasne
w oczach wśelkiego ciała.

Każdego z
osobną ch-
walą.

Enoch.
G.

Noe.

odkupie-
niem.

Abrahám.

Izaak.

Jakob.

meza mi-
łosiernego kio-
ry nalezł, G.

ROZDZ. XLV.

Mojżesz.

A

2

3

A Bogu y
ludziom Mojżesz
którego pamięt-
ka jest w błogost-
wienstwie. Po-
dobnym go wczy-
nił świątym w
chwale / y wczynił go wielkim przez-
strachy nieprzyjaciół / y na jego słowa
działy wśmierzył. Wczynił go za-

z Patriár-
chami.

nym przed oczyma królów / y dał mu
roztążanie przed ludem swoim / y w-
kazał mu chwałę swoją. Wczynił go
świątym w wierze y w cichości tego /
y wybrał go ze wśelkiego ciała. Abo
wiem słuchał go y głosu tego / y w-
wiodł go w obłok / y podał mu obli-
cznie przykazania / y zakon żywota y w-
miejtności aby nauczył Jakoba przy-
mierza tego / a Izraela prawa tego.
Wyrószył Aaroná brata tego y ie-
mu podobnego z pokolenia Lewi.

Poświęcił
go, G.

Dał mu si-
ły z gło-
sami swymi, G

Aaron.

Ker

Wczy

8 °Uczył z nim przymierze wieczne / y
pomógł mu urząd kaptłński między
ludem / y błogosławił go w chwale /
9 °y opasał go pasem chwały / y przyo-
blił go szatą chwały / y wkorono-
wał go w naczyniach mocy. °Szate
10 długa y wbranie / y naramiennik nań
B włożył / y obtoczył go w koło dzwon-
kami złotemi gestemi / °aby dawały
11 dźwięk w chodzeniu jego / aby brza-
kami ich słychać było w kościele na
12 pamiątkę synom narodu jego / °świe-
ta szate złotem y hyacintem y sárła-
tem robota hástrowana / meża
mądrego / sadem y prawdą ozdo-
13 bionego : °kreconego karmázy mu ro-
bota rzemieślnicza kámiennymi drogic-
mi / rzeźbieniem w oprawie złotych / ro-
bota śnicárska rytymi / na pamiątkę
według liczby pokolenia Izráelskie-
14 go. °Korona złota na czapce jego
wryta / znamię świętości y
chwała pocztowości / dzieło siły y
15 pożądania oczu ochedożné. °Tak
piękne przed nim nie były takie rzeczy
16 aż do początku. °Żaden obcy nie o-
blóczył się w nie / ale tylko sami syno-
wie jego / y wnukowie jego / przez wszy-
17 tek czas. °Ofiary jego były palone o-
gniem na każdy dzień. °Tápelnił
C Moyses rece jego y pomazał go olej
18 kiem świętym. °Stało mu się na
19 przymierze wieczne / y nasieniu jego
iako dni wieczne / aby sprawowali ur-
ząd kaptłński / y mieli urząd chwa-
lenia / y błogosławili ludowi w imię
20 jego. °Tego obrał ze wszech żyjących
aby ofiarował ofiary Bogu / kádze-
nie y dobra wonność na pamiątkę
21 ku wbląganiu za lud swój. °y dał mu

moc w przykazaniu swoim w stano-
wieniu sądów / aby nauczał swia-
dectwo Jakóbá / y dawał światłość
22 w zakonie jego Izráelowi. °Iż prze-
ciwko niemu powstałi obcy / °a przez
zazdrość ogárnili go ludzie na pi-
saczy / którzy stali przy Dáthán y Abi-
ron / y zbuntowanie Korého z gnie-
23 wem. °Wyjechał Pan Bóg / °a nie po-
dobáło mu się / y w popedliwości
24 gniewu są potraceni. °Uczył im
dżiw y potracił je płomieniem ogni-
25 stym. °A Alaronowi przydał chwały /
y dał mu dziedzictwo / pierwiastki
26 zboża z ziemi oddał mu. °Przy-
D gotował im naprzód chleba na ná-
sycenie / bo y ofiar Pánstich poży-
wać będą / które mu dał y nasienie
27 jego. °Ale na ziemi ludźi nie będzie
dziedziczył / y działu niema w naro-
dzie : ábowiem on jest działem jego
28 y dziedzictwem. °Phinees syn Eleá-
zárów / jest trzeci w chwale / náśládu-
jący go w boiaźni Pánstiej : aby się
zastąpił w sromocie ludu : dla do-
broci y ochoty dusze swojej / podobał
29 się Bogu za Izráelem. °Przetóżył
norzył z nim przymierze pokoju / aby
był przelozonym nad świętymi y nad
ludem jego / aby przy nim y nasieniu
jego została godność kaptłńska na
30 wieki. °A przymierze z Dawidem
królem synem Jesse z pokolenia Ju-
dá / dziedzictwo iemu y potomstwu
jego : aby °dawał mądrość w serce
náś / °a żeby lud jego był sprawiedli-
wie °sądzon / aby dobra ich nie były
wyglądzone / °a chwale ich na lud ich
wieczną uczynił.

°abo, y pier-
wiaszek.

Phinees.

°przez kápła
ny.

°przez króla.

ROZDZ. XLVI.

1 °Wznieś się na woj-
nie °Jezus Nas-
A we który násta-
pil po Moysesiu /
na prorocstwo / któ-
ry był wielki / wes-
dług imienia swe-
2 go / °nawietży ku wybawieniu wy-
branych bożych / wojując nieprzyja-
cioly powstać / aby osiągnął dzie-
3 dzictwo Izráela. °Jakiey dostal
chwały podnósząc rece swoje y rzucá

4 iąc przeciwko miastom miecze. °Któż
5 przed nim tak się sprzeciwił : bo nie-
przyjaciele sam Pan podał. °Iżali
na rozgniewanie jego nie zahamová-
né jest słońce / °a dzień jeden stał się
6 iako dwa. °Wzywał Nawyszego /
gdy go zerósł nieprzyjaciele wciś-
li / °a wielki y święty Bóg wysłuchał
go przez kámiennie gródowe mocy
7 bázgo gwałtownej. °Wderzył na lud
nieprzyjacielski / °a ná zstepowaniu po-
8 bił przeciwniki / °aby narodowie po-
B znali moc jego : iż nie táčno jest wal-
czyć przeciwko Bogu. °Sedl z tyłu

°był postu-
sen mocnégo
Pá ná.

moca

°Iozne syn
Nunów, H.°bo Jezus ábo
Iosue, znaczy
zbawiciela.

Kaleb.

9 mocarzą: ¹ a za dni Mojżesowych
miłosierdzie uczynił on y Kaleb syn
Jephoné / stojąc przeciw nieprzyja-
cielowi y niedopuszczając grzeszyć lu-
dowi y przelamując siemranie złości-
10 we. ² A ci dwaj z sześciu kroc stą tysięcy
piechych wybawieni są od niebespie-
czeństwa / aby byli wprowadzeni do
dziedzictwa / do ziemie / która opływa
11 mlekiem y miodem. ³ A dał Pan są-
mému Kalebowi moc / y aż do stáro-
ści trwała w nim siła / aby wstąpił
na wysokie miejsce ziemie / a potom-
stwo jego otrzymało dziedzictwo:
12 aby widzieli wszyscy synowie Izrael-
scy / iż dobrze bydy posłusznym Bogu
świetemu. ⁴ A sędziowie / każdy swym
13 imieniem / których serce nie było stą-
żone: którzy sie nie odwrócili od Pá-
14 ná / ⁵ aby pamiątka ich była w bło-
gosławienstwie / a kości ich kwitnęły
15 z miejsca swego. ⁶ A innie ich aby trwał
16 lo na wieki / zostając na syniech ich
świetych meżow chwała. ⁷ Umilo-
wany od Pána Boga swego Sámu-

Sędziowie.

Sámuel.

ROZD. XLVII.

1 **A** Tym pow-
stał Nátán pro-
2 rok za dni Dawi-
dowych. ³ A iako
tłustość odłączo-
na od mięsa / tak
Dawid od synów
Izraelskich. ⁴ Ze lwami grał iako z
báránti / a z niedźwiedzmi także czy-
nił iako z iagnietymi owiec w młodości
swey. ⁵ Izali nie zabít Obzrymá / y od-
4 iął pohánbienie od ludu: ⁶ Gdy rękę
swoą podniósł kámiieniem z proce str-
5 cił chlube Goliatowe: ⁷ bo wzywał
6 Pána wszechmocnego / y dał prawi-
cy jego / aby zgładził człowieka mo-
cnego na wojnie / y podwyższył róg
ludu swego. ⁸ Tak w dziesięciu tysię-
7 cy wystawiał go / y wychwalał go
w bogosławienstwach pánstkich: o-
8 siarując mu koronę chwały: ⁹ bo stru-
zył nieprzyjaciół zewsząd / y wyko-
rzenił Philistimy przeciwniki aż po
dziesięcysy dzień / zstąpił róg ich aż na
10 wieki. ¹¹ W każdéy sprawie dawał wy-
znawanie swietemu y Nawysšemu
słowu chwały. ¹² Ze wszystkich serca

Dawid.

Ind.

Psalniami.

el prorok pánstki / odnowił pánstwo / a
nád ludem ieg kšizžetá pomázował.
17 ¹ W zakonie pánstkim sádził zgroma-
dzenie / y weyjrzał Bóg ná Jakóbá / y
z wierności swoiey był doświadczony
18 prorokiem. ² A doznán iest w stó-
wiech swoich wiernym / iż widział
19 Boga swiátłości: ³ y wzywał Pána
wszechmocnego / gdy go zewsząd v-
20 cištáli nieprzyjaciiele jego przez ofiá-
re bárántá niepokalaného. ⁴ A zá-
grzmiał zniebá Pan / y dał głos swóy
21 slyšec z wielkim gromem: ⁵ y porážil
kšizžetá Tyryczytów / y wsytkié he-
22 tmány Philistymów: ⁶ a przed czá-
sem skónczenia żywotá swego y wie-
ku / oświadczał sie przed Bogiem
y pomázánce / iż pieniedzy y až do
obuwia od żadného ciála nie wziął / y
23 niewinował go człowiek. ⁷ A potym
zášnáł y oznaymil królowi y vkažat
mu koniec żywotá jego / y podniósł
głos swóy z ziemie prorokując / že zlo-
ści ludzké miały bydy wygładzone.

swego chwalił pána / y miłował Bo-
gá który go stworzył: y dał mu moc
przeciw nieprzyjaciółtom. ² A posta-
nowił spiewaki przed oltarzem / y ná
głosy ich uczynił wdzięczną muzykę.
12 ³ A dał ozdobe swietam / y ozdobił
czásy aż do skónczenia żywotá swe-
13 / aby chwalili swięté imię pánstkie / y
wystawiali ráno swietobliwość Bo-
14 žá. ⁴ Pan ⁵ oczyszcil grzechy jego / y
wyrzyszył ná wieki róg jego: y dał
mu przymierze królestwa / y stolice
14 chwa / y w Izraelu. ⁶ Po nim nástát
syn mądry / y dla niego obalił wšy-
15 tke moc nieprzyjacielską. ⁷ Sálomon
pánował we dni pokoju / ktorému
Bóg poddał wšytkié nieprzyjacioly:
aby zbudował dom w imię jego / a iż-
by mu nágotował swiátnice ná wie-
16 ki. Jákóžes sie sštát uczonym w młó-
17 dości twoiey: ⁸ y nápełniones mą-
drosći iako rzeká / y ziemie odkrylá
17 dušá twojá. ⁹ A nápełniłes podobien-
stwami gadki: do wysyp dáleko sie
rozstawiło imię twoie / y vmiłowány
18 iestes w pokoju twoim: ¹⁰ dla pieśni y
przypowieści / y podobieństw / y wy-
19 kładów / dživowały sie ziemie: ¹¹ a dla
imienia pána Boga / ktorého prze-

*zgładził, G.

*Pan.

20 zwiſto ieſt Bóg Izrael. 'Názbiera-
 21 les złotá iáko moſiádu / á nágromá-
 22 les ſrebrá iáko ołowu : ' y ſkłoni-
 23 les biodrá twoie do niewiaſt / y mia-
 24 les ſwá wolá w cieie twoim : ' wezy-
 niles zmáze ſlawie ſwoięy / y ſplugá-
 25 wiles naſienie twoie / przywodząc
 26 gniérw ná dzieci twoie / y wzbudzájąc
 27 głupſtwo twoie / ' á byś wezyńił kró-
 28 leſtwo rozdwoione / y żeby z Ephra-
 29 im roſtázowało pánowanie ciężkie.
 30 ' A Bóg niezámiecha miłowieczności
 31 ſwego / y niezepſnie áni zgładzi ſpraw
 ſwoich / áni wygubi z kozenia wnu-
 ków wybránego ſwego : y nie ſkási

nasienia tego / którzy miłue Páná.
 ' Ale dat Jakobowi oſtáti á Dawi-
 domu z tegó pokolema. ' y miał ko-
 niec Salomon z oycy ſwemi / y zoſtá-
 wil po ſobie głupſtwo ludu z naſie-
 nia ſwego. ' A máłego baczenia Ro-
 boámá / który ſwá rádá lud odwrócił :
 ' y Jeroboámá ſyná Nabátowego /
 który w grzech wpráwił Izraelá / á
 podał Ephráimowi drogę do grze-
 chu / y bázno wiele grzechów ich wy-
 lato : ' bázno ich oddaliły od ich ſie-
 mie. ' A wynáydował wſytkié złoſci /
 áz ná nie przyſtá pomſtá / y wyzwoli-
 lá ie od wſytkich grzechów.

ROZD. XLVIII.

Powſtał Eli-
 aſ prorok iáko o-
 gién / á ſłowo ie-
 go iáko pochod-
 nia gorzáto. ' Któ-
 ry przywiódł ná
 nie głód / y diaż-
 niących go zażydoſcia ſwá málo zo-
 ſtáto / ' bo nie mogli znoſić przykázá-
 nia Pánſkiego. ' Słowem Pánſkim
 ' zadržymal niebo / y trzy króć z nieba
 zrzucił ogień. ' Tak wielkiey chwaley
 Eliáſ deſtąpił z cudów ſwoich. A
 któż ſie może tak pochwalic row-
 nie tobie : ' Którys wzbudził umár-
 tego z piekła zdiátu śmierci ſłowem
 Pánſkim. ' Którys zrzucił króle ná
 zginienie / ' y latwieſ moc ich przyto-
 mił / y chępliwé zložá ich. ' Które
 ſłyſyſ ná Sináí ſá / á ná Horebie ſá
 dy pomſty. ' Którys pomázuieſ króle
 ná karamie / y proroki czyniſ ná ſtepu-
 iące po tobie. ' Którys ieſteſ wzięt w
 wichrze ognia / ná woſie koni ogni-
 ſtych. ' Którys ieſt opiſán w ſádzich
 czáſów / że maſ vblagáć gniérw Pán-
 ſki : ziednáć ſercá oycowſkiego z ſy-
 nem / y nápráwić pokolenia Jakob.
 ' Błogóſławieni ſá którzy cie widzie-
 li / á przyiacielſtwem twoim ſá ozdó-
 bieni. ' bo my żywotem żywiemy ' tyl-
 ko / ále po śmierci nie będzie tákie i-
 mie náſe. ' A ták Eliáſ wichrem był
 okryty / á duchem iego Eliſeuſ był
 nápełnion. zá dni ſwoich nie bał ſie
 kſiáżecia / á żaden go mocą nie zwy-
 cieżył. ' Ani go zwyciężyło ſłowo za-
 dne / á ciáto iego umárł prorokowá-

15 lo. ' Zá żywotá ſwego czynił diáwy / y
 16 przy śmierci cudá czynił. ' W tym
 wſytkim lud nie poturował / áni od-
 17 ſtapili od grzechów ſwoich : áz ſá
 wyrzuceni z ſiemi ſwoięy / y rozpó-
 18 ſieni ſá po wſytkiéy ziemi : ' A zoſtá-
 19 lá mála trochá ludu y kſiáże w do-
 20 mu Dawidowym. ' Wiktory z nich
 21 czynili co ſie Bogu podobáło : ále
 22 duudy wiele ſie grzechów dopuſcili.
 23 ' Ezechiaſ obronne wezyńił miáſto
 ſwé / y przywiódł wodę wpoſzrod nie-
 go / y wykował żelázem ſkále / y zbu-
 dowat ſtudié dla wody. ' Zá iego
 dni przyciágnął Sennácherib / y po-
 ſtál Ráſſárá / y podmóſt reke ſwá
 przeciwko nim / y przeciwko ſynowi
 wynióſt reke ſwoie / y pyſny ſie ſtál
 dla mocy ſwoięy. ' Tedy wruſzone ſá
 ſercá y rece ich : y boleſcia były ogár-
 nieni / iáko niewiaſty prácuizce przy
 rodzeniu. ' A wzywáli Páná miłowie-
 cne / y wyciágnąwszy rece ſwé / podno-
 ſili ku niebu : á ſwierz P. Bóg przed-
 23 ko głoſu ich wſtuchal. ' Nie pámie-
 tal ná grzechy ich / y nie podał ich nie
 przyiacielóm ich / ále ie 'oczyſcił' w
 24 reku Izáiaſá ſwiętego proroká. ' Po-
 25 ráził woſtká Aſſyryſkie / y ſtárl ie An-
 26 yot Pánſki. ' Bo Ezechiaſ czynił co
 ſie Bogu podobáło / á ſtátecnie cho-
 dził drogá Dawidá oycá ſwego / któ-
 27 ra mu roſtázal Izáiaſ prorok wielki
 y wierny przed oczymá Bożemi. ' Zá
 iego dni ſłońce ná zad ſie wróciło / y
 28 przyczyńił żywotá królowi. ' Wiel-
 kim duchem przeżyłzał poſlednieyſe
 rzeczy / y pláczące w ſionie pocieſzył.
 ' Pokázal áz ná wieki przyſłé rzeczy /
 y ſkryté piérwey niſz ſie ſtáły.

Eliáš.

1

A

2

G.

aby deſca
nie pawał.

3

4

G.

z ſłólic ich.

7

8

Máláchi-
aſá proroká.

9

10

G.

Eliſeuſ.

11

12

13

14

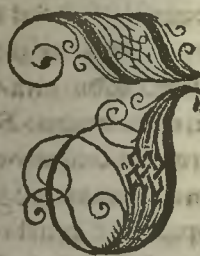
Ezechiaſ.

G.

wybáwił, 6

Izáiaſ.

ROZD. XLIX.

Przyasowa pamięćka iako przypa-
wa wonności wczyna
od apłektarza.
W vszczich káždych
iako miód osłodnie-
ie pamięćka iego / y
iako muzyka na biesiedzie wina. Ten
jest od Boga zrzadzony na pokute
ludu / y obzysłęzłości zniósł. A obio-
cił ku Pánu serce swoje / a za dni grze-
sników zmocnił pobożność. Oprócz
Dawida / a Ezechiasza / y Oziasza / w-
sycy sie grzechu dopuścili: bo opu-
ścili zakon Nawaysszego królowie Ju-
dzy / y boiażni Boga wzgardzili.
Bo królestwo swę dali inšym / a
chwale swą narodowi postronnie-
mu. Spalili wybiáne miásto swię-
tobliwości / wlice iego spustoszące v-
czynili według proroctwa Jeremia-
sowego. Abowiém źle czestowali te-
go / który z żywota matki był poświę-
con prorokiem / aby wywracał / y wy-
rywał / y trącił / y zaśie budował y od-
nawiał. Ezechiel który widział wi-

dzienie chwały / którą mu okazał na
wozie Cherubim. Bo przypominał
nieprzyjaćioły przez deszcz / a iź dobze
czynić miano tym którzy pokazali dło-
gi proste. A dwunásćie proroków
kości niech zaktwina z mieysc swo-
ich: bo potwierdzili Jakób / y odku-
pili go w mocney wierze. Jakób ma-
my wysławić Zorobabelá: Bo y on
iako sygnat na prawey rece. Tak y
Jezusa syna Josede / którzy za swych
dni dóm budowali / y wynieśli ko-
ściót swięty Pánu nągotowany na
chwale wieczną. A Nehemiasz w pa-
mieci długiego czasu / który nam mu-
ry obalone wywiódł / y wystawił bra-
my y z zaworami / który domy nasze wy-
stawił. Zaden sie na ziemi nie náro-
dził iako Henoch / bo y ten jest wzięt
z ziemi. Ani iako Jozeph / który sie
człowiekiem národził / książciem brá-
ciey / y wtwierdzeniem ludu / rzadzca
bráćiey / y vmocnieniem narodu: y
kości iego náwiedzone były / a po
śmierci prorokowały. Seth y Sem
chwały v ludzi dostąpili. A nád wšel
ką dusze w stworzeniu Adam.

ROZDZ. L.

Jmon syn O-
niaszów káptan
wielki / który za ży-
wota swego dóm
podpárt / a za dni
swych kóściót v-
mocnił. Kóscio-
łá też wysokość od niego jest vgrunto-
wana / dwoiste budowanie y wysokié
ściány kóściół. Za iego dni wyni-
ęły studnice wód / a iako morze ná-
pełnione są zbytnie. Który miał pie-
czę o ludu swoim / y wybawił jį od za-
trácenia. Który przemógł rozprze-
szenie miásto / który dostąpił chwa-
ły w obcowaniu z ludźmi: y rozszerzył
weszcie do domu y do sieni. Jako
gwiazda iutrzenna między mgłami /
a iako pełny księżyc we dni swoje
świeci: a iako słońce iásné / tak on
świecił w kóściele Bozym. Jako
teczá iásnieiąca sie pieknie między iá-
snemi obłokami: iako kwiat różey we
dni wiosny: y iako lilie które są nád

ciekącą wodą / y iako kájdziłowa pá-
chnąca we dni letnie. Jako ogień
blyskający sie / y kájdziło gorzące w
ogniu. Jako naczynię ze zlotá zupeł-
né / wšelkim drogim kámieniem ozdo-
bioné. Jako oliwá rodząca / y Cy-
prys podnośący sie wysoko / gdy
brał ná sie swiętą sate / a vbiérat
sie w zupełność powagi. A gdy w-
stepował do ołtarza swiętego / wczynał
chwałę swięty vbiór. A biorąc
części z rąk kápláńskich / a sam sko-
jąc przy ołtarzu: a około niego zgro-
mádzienie bráćiey: iako szepienie Ce-
du ná górze Libanie / tak około niego
stáli iako gálezie palmowe / y wšyscy
synowie Aarónowe w chwale swięty.
A ofiárá Pánsta w reku ich / przed
wšytkim zgromádzieniem Izrael-
skim: y wykonywáiąc posługę ná ol-
tarzu / aby rozmnożył ofiáre króla Na-
waysszego: ściągáł reke swą ku mo-
krym ofiáróm / y ofiárował ze krwi iá-
gody. Wyláł ná fundáment ołtarza
wonność Boską Nawayssému ksią-
żciu. Tedy Aarónowi synowie zá-

Bogu.

19

krzykneli / na grabiach kutyh zątra-
bili / y dali słyszeć głos wielki na pą-
miatke przed Bogiem: Tedy wś-
stek lud pospolu pospieszyli sie y w-
pádli na oblicze swe na ziemi / aby
chroalili Páná Boga swego / y odda-
li modlitwy wszechmocnému Bogu
Narwysfému. A śpięwacy wysta-
wiali głosy swemi / y w wielkim domu
był wielki dźwięk wdzięczności pel-
ny. A prosił lud Páná Narwysfęgo
w modlitwie / aż sie dokonała chwa-
ła Pánsta / y dokonczyli służby swo-
iey. Tedy zstepując / podniósł rece
swe na wszystkie zgromadzenie synów
Izraelowych / aby dał Bogu chwa-
le / wsty swemi / y chlubił sie imieniem
iego: y powtórzył modlitwe swoje /
chcąc pokazać moc Bożą. A teraz
módlcie sie Bogu wszystkich rzeczy /
który uczynił wielkie rzeczy po wś-
tkiej ziemi / który rozmnożył dni nasze

błogosła-
wić lud, G.

cznää.

D

25

żywota matki naszej / y obśedł sie z
nami według miłosierdzia swego:
Tęchże nam da weselę serdeczną / y
aby był pokój za dni naszych w Izra-
elu / na wieczne dni: aby wierzył I-
zrael / że znami iest miłosierdzie Bo-
że / aby nas wybawił za dni naszych.
Dwa narody ma w nienawisći du-
śa moia: a trzeci nie iest narodem
którego nienawidze: którzy siedzą
na górze Seir / y Philisthyny / y lud
głupi / który mieszka w Sichimiech.
W tych księgach nauke mądrości y
umiejetności spisał Jezus syn Sirá-
chów Jerozolimeczyt / który odnowił
mądrość z serca swego. Błogosła-
wiony który sie w tych dobrach obie-
ra: kto ie kładzie w serce swe / będzie
zawise mądrym. Bo iesli to czynić
będzie / zgodzi sie ku włsemu: bo swia-
tłość Boża ściężką iego iest.

to iest, Idu-
meczyski.
Sámáwirá-
ski.

ROZDZ. LI.

Modlitwa Iezusa syna
Syrachowego.

A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Wznawáćci be
de Pánie Królu /
y bede cie chwa-
lił Boga zbawi-
ciela mego. Be-
de wyznawał i-
mie twoie: boś
mi sie sstał pomocnikiem y obrońcą /
y zachowałeś ciało moje od zgnię-
nia / od sióla ięzyka zlosliwego / y od
wstępiarwiczycych kłamstwo / y ssta-
łeś mi sie pomocnikiem przed oczy-
mi sprzeciwników. y wybawiłeś
mie według wielkości miłosierdzia
imienia twego / od ryczących nągo-
rowanych do żeru / z rąk szukających
dusze moiey / y biam wtrapienia kró-
re nie ogarnęły: od wástu płomie-
nia który mnie ogarnął / a w posród
ognia nie wpałitem sie: z głębokości
buzucha piekielnego / y od ięzyka splu-
gawionego / y od słowa kłamliwego /
od króla niebożnego / y od ięzyka nie-
sprawiedliwego: będzie chwalił aż
do śmierci dusza moia Páná / a ży-
wot mój przybliżał sie na ból do pie-
kła. Obroczyli mnie zersząd / a nie był

B

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

nikt coby był ratował. Ogledowa-
łem sie na ratunek ludzi / a nie bylo
go. Wspominałem na miłosier-
dzie twoie Pánie y na sprawę twoię /
które są od wieku. Bo wyrwawsz
czekających na cie Pánie / y wyba-
wiasz ie z rąk Poganstich. Wyrys-
fyles na ziemi mieszkanie moje: y o-
splynienie od śmierci prosiłem. W-
zywalem Páná / Oycá Páná me-
go / aby mnie nie opuszczał w dzień w-
trapienia mego / y czasu pyśnych / bez
pomocy. Bede chwalił wystawie-
nie imię twoie / y bede ie wystawiał w
wyznaniu / y wysłuchana iest modli-
twá moia. Zachowałeś mnie od
zgnienienia / y z czasu złęgo wyrwaleś
mnie. Przetoż bede wyznawał /
y bede chwalił y błogosławił i-
mie Pánstkie. Gdyś ięscze
był młodzieniaszkim niżliś poczał
błądzić / przez modlitwe swa su-
kałem iáwnie mądrości. Przed to-
ściótem prosiłem o nie / y aż do kon-
ca szukać ięy bede. A z kwitnienią iáko
skorożrzała iągoda winna / rozwe-
seliło sie w nię serce moje. Moga
moia chodziła prosta drogą / szuka-
łem ięy z młodości moiey. Wátło-
niłem troche wchámego / y przygłem
iá: znalazłem w sobie wielką mądrość:
y uczyniłem w nię wielki postępek.

dem. mój.

CHRISTUSA.

23 ^{duśe.} Bede dawał chwałę dającemu mi
24 mądrość. ^{duśe.} Bom y siebie pościano-
wil / aby m ią czynił : pragnąłem za-
palczyćwie dobrego / a nie bede żarosty
25 dzion. ^{duśe.} Biedziła sie dusza moia około
nię / y byłem utwierdzon czyniąc ią.
26 ^{duśe.} Podniosłem rece swe ku górze / y o-
27 pląkałem głupstwo ię. ^{duśe.} Wdalem
dusze moie ku nię / y naliazłem ią w
28 uznaniu. ^{duśe.} Posiadałem serce z nią od
początku / a dla tegoż nie bede opu-
29 szon. ^{duśe.} Żywot mój poruszył sie ku
D kąc ię : a przetoż dostane dobrej
30 ościadłości. ^{duśe.} Pan mi dał ięzyk zapła-
31 te moie / y nim go bede chwalił. ^{duśe.} Przy-
bliżcież sie ku mnie ludzie nie umie-
ienni / a zgromadzcie sie do domu

32 nauki. ^{duśe.} Przeczeże sie ięście ociągacie ?
a co ktemu mówicie : dusze wasze bar-
30 ^{duśe.} pragną. ^{duśe.} Otworzyłem usta moie /
y powiedziałem : ^{duśe.} Nabywajcie sobie
33 bez srebra. ^{duśe.} a syie wasze poddajcie
34 pod iąrzmo / a dusza wasza niech kár-
ność przyjmie : bo napředce naleśc
35 ią możecie. ^{duśe.} Obaczcie oczyma wasze-
mi / żeciem mało pracował / a dosta-
łem sobie wielkiego odpoczynienia.
36 ^{duśe.} Nabywajcie nauki z wielką liczbą
srebra / a osiągniecie z nią wiele zlotá.
37 ^{duśe.} Niechay sie dusza wasza rozradwie
38 w miłosierdziu iego / a nie żarosty dzi-
cie sie w chwale iego. ^{duśe.} Sprawuycie
dzieło wasze przed czasem / a da wam
zapłatę wasze czasu swego.

wyschle so

PROROCTWO IZAIASZOWE.

ROZDZIAŁ I.

1 **I** Idzenie
Izaiasza
syna Amos / któ-
ré widział
nad Judą
y Jeruzá-
lem za dni
Oziáša /
Jóathá-
ná / Acháša / y Ezechiasza królów Ju-
dzkich. ^{duśe.} Sluchajcie niebiosá / a we-
2 źmi w vsy ziemio / abowiém PAN
mówil. Wychowałem syny y wywys-
3 byłem : a oni mnie wzgardzili. ^{duśe.} Po-
znał wół pána swego / y osiel złoś
4 pána swego : a Izrael mie nie po-
znał / a lud mój nie rozumiał. ^{duśe.} Bía-
da narodowi grzesznému / ludowi nie-
piawościá obciążonému / nasieniu
zlému / synóm złośliwym : opuścili
PANA / bliźniłi świętę Izraelowé-
go / odwrócili sie wstecz. ^{duśe.} Nā czyni-
5 was mam więcej kárác / ktorzy przy-
czyniacie przestępstwa : każda gło-

6 wa chora / a każde serce żałosné. ^{duśe.} Od-
stopy nogi aż do wierzchu głowy nie
máš w nim ^{duśe.} zdrowia : rana y siność
y spuchły raz / nie iest związany /
ani lekarstwem opátrzony / ani oliwa
7 zmiekczoney. ^{duśe.} Ziemia wasza spusto-
sona / miásta wasze ogniem popalo-
né : kráine wasze przed wami cudzo-
ziemcy pożeráją / y spustoficie iáto
8 wzburzeniu nieprzyiacielskim. ^{duśe.} A zo-
stanie sie ^{duśe.} córká Sionsta iáto chło-
B dnik w winnicy / a iáto budka w ogro-
dzie ogórkowym / y iáto miásta króre
9 burza. ^{duśe.} By nam był PAN zastępów
nie zostawił ^{duśe.} nasienia : byliby chmy
iáto Sodomá / y sstałibysmy sie Go-
10 morze podobni. ^{duśe.} Sluchajcie słowa
PANskiego kszáżetá Sodomstie /
weście w vsy zakon Boga nášego
11 ludu Gomorsti. ^{duśe.} Coż mi po mno-
stwie ofiar waszych / mówi PAN :
Pelénem całopalenia baránów / y
łoin tłustého bydła / y krowie cielców /
y iágniak / y kozłów ^{duśe.} niechciałem.
12 ^{duśe.} Gdyście przychodzili przed oczy mo-
ie / kto tego ^{duśe.} szukał z rak waszych / aby-
ście ^{duśe.} chodzili po sienách moich :

serce y męni
y mędry.
cáłość, H.y zgniła rá-
ná, H.

Nis: 5. b 6.

Jeruzálem
miásto.

Rzym. 9. f 29

wrochy ssta-
tku, H.Geni 19.
c 24Ier: 6. e 29
Amos 5. f 22

nrech, H. b

Gdy przy-
chodzicie, H.szukał.
deprali sie-
ni moie, H.To iest, Pro-
roctwo, ábo
obiąwienię.Skárzy sie
ná niew-
długosć
ludzka: o
świada-
sie niebem
ná które
nie páni-
táli, y że
mia króra
milowała.
H.egl. wa sa
przel. żeni,

Ganizwierg
chnie ofiary
któreśdzie
iż bez cnót
y nabożeń-
stwa wna-
trznego.

Niz: 59. a 1.

1. Pe: 3. d 11.
Pokutni-
cym odpu-
szenie, nie-
pokutni-
cym zatracę
nie.

Abó, czerw-
wice.

Oplakuie
grzechy le-
rugalem
nauka z bla-
dy, a enora
zmieślala sie
z grzechy.

Argument
na Izaiasa.

13 **D** Nie ofiarujcież wiecéy ofiary pró-
zno: kádzenie iest mi obrzydłością.
14 **D** Nowiu miesiaca / y Szabbáthu / y
innych swiat / nie ściérpie / nieprawe
15 **E** są zbory wáśse: Nowi wáśsyh / y w-
roczystych swiat wáśsyh nienawi-
dzi duszą moią / sstáły mi sie przykré /
zmordowałem sie znośsac. **A** gdy wy-
ciągniecie rece wáśse / odwroće oczy
moie od was: a gdy rozmnożycie mo-
dlitwe / nie wysłucham: bo rece wá-
śse pełné są krwie. **O**myćcie sie / czy-
stymi bádźcie / odéymcie złość myśli
wáśsyh od oczu moich: przestán-
cie złe czynić: **w**ście sie dobrze czynić:
17 **E** szukajcie sądu / wspomagajcie wci-
śmionego / czyncie sprawiedliwość
sierocié / bróńcie wdowy. **A** przyjdź-
cie / a strofujcie mnie / mówi P A N:
18 Choćby były grzechy wáśse iáko śar-
łat / iáko śnieg wybieleją: y choćby
19 były czerwone iáko karmázyń / beda
białe iáko wełná. **J**esli záchcecie / a
posłuchacie mnie / dóbr ziemié poży-
wac będziecie. **A**le iesli niezechcecie /
20 a mnie ku gniewowi przywiedziecie:
miecz was pójrze / bo wsta P A N **s**kie
21 mówily. **J**áko sie sstało nierządnicą
miasto wiérne / pełné sądu: **s**prawie-
dliwość mieślała w nim / a teraz me-
22 żobódycę. **S**rebrzo twoie obróciło sie

F w żuzelice: wino twoie zmieślało sie z
23 wodą. **K**siążetá twoie miewiečné /
towarzyśe złodzieyscy: wśyscy miłu-
ją dary / a idą za nagrodą. **S**ierocié
nie czynią sprawiedliwości: a sprawa
wdowia nie przychodzi przed nie.
24 **P**rzeto mówi P A N **B**óg zastępów
mocny Izráelski: **A**ch pocieś sie nad
nieprzyjaciółmi swemi / a pomście sie
25 nad przeciwnikí mémi. **O**bróce
reke swoie ná cie / y wypale do czystá
żuzelice twoie / y odpędzie wśytkę cę-
26 ne twoie. **A** przywróce sedzie twoie
iáko przed tym byli / a ráyce twoie iá-
ko z starádawná: potym będzieś ná-
zwano **M**iąstem **s**prawiedliwego /
27 **m**iąstem wiérnym. **S**ion w sądzie
odkupione będzie / y przywiodą ic-
28 ząs w sprawiedliwości. **A** zetrze zło-
śniki y grzeszniki spółem: a którzy
P A N A opuścili beda wyniszczeni.
29 **B**o beda pohánbieni od bálwánów
którym ofiarowali: y będziecie sie w-
stydzic za **o**grody któreście byli obrá-
30 li: **g**dy będziecie iáko dąb którego li-
ście opadło / y iáko ogród bez wody.
31 **A** będzie **m**oc wáśá / iáko perz z
zgrzebi / a dzieło wáśse / iáko iskra: y
zapali sie oboie pospołu / a nie będzie
ktoby zagásił.

Teris. g 28.
Ná gte Se-
dzie.

Pomściw-
sy sie ná
złemi, obie-
cuie naprá-
wę Ieruzá-
lem.

Abó, sprawie-
dliwości, H.

Abó, nawróce-
nie jego, H.

Abó, gáia.

To iest, bál-
wány wáśse,
którym ofa-
cie, Hebr.
a kto ie v-
dziálat, H.

Izaiasz w Jeruzalem w domu zacnym w
rodzony / tamże (przed tym niżli dziesięcioro
pokolenie Izráelskie w niewola sągnané by-
ło) prorokował: a za panowania króla Mát-
nassésá / pila ná dwoie przetarty / żywota do-
konal: y po grzebion był pod debem Roge-
lowym / podle potoka który król Ezechiasz za-
sypać kazał. Ten iáko Hieronym s. mówi /
słusznicy Ewángelista / a niżli prorokiem mo-
że bydz nazwany. Bo wśytkie tajemnice o
Christusie / y o kóściele tego tak iásnie wyra-
żił / że sie nie zda o przyszłych rzeczach prozo-
kować / ale o przeszłych piśać historyią. **N**ad
to grómi przełożone y lud żydowski / y o kró-

lestwie Judskim y Izráelskim wiele przy-
słych rzeczy opowiada.

15 **R**ece wáśse pełné są krwie. **C**zęsto w
piśmie s. grzechy zowią krwią. Psal: 5. Psal: 50.
Ofer 4. Przyczyna tego iest / iż pożywanie
krwie było w żydów brzydkie y zakázane / prze-
to y Apostołowie zakázowali poganóm krwie
pożywać / aby sie mogli z żydami złączyć. w
Dzieiach 15. **N**ad to krew miéściecej nawiá-
stly ná nieczystá mieli. Zach: 13. **J**sa: 46. **D**la
tych dwu przyczyn krew w żydów była brzy-
dka / y dla tego krwią zowią grzechy / ktorými
sie wśyscy brzydzic mają iáko nieczystymi.

Krew znaczy
grzechy.

ROZDZ. II.

Słowo które
widział Izaiasz
syn Amos / nad
Juda y Jeruzá-
lem. **A** będzie w
ostáteczne dni
przygotowaná gó-
rá domu PANSKIEGO ná wierz-
chu gór / y wywyżsy sie nad págoroki /
a popłyną do niéy wśyscy narodo-

3 **w**ie. **P**ódyą też wiele ludzi / y rzekną:
Chodźcie a wstąpmy ná górę P A N-
SKĄ / y do domu Boga Jákobowé-
go / a náucz nas drog swoich / y be-
dziemy chodźć ścieżkami tego / bo z
Sionu wynidzie zakon / a słowo
4 PANSKIE z Jeruzálem. **A** będzie
sądził narody / y będzie strofował lu-
dzi wiele: y przekuś miecz swé ná
lemieśse / a włócznie swé ná sierpy:
nie podniesie mieczá naród przeciw
narodowi: ani sie beda wiecéy cwi-

O nawró-
ceniu pos-
gan do ko-
ściół.

Zakon E-
wángeli-
stów.

Mich: 4. a 1.
Prorokuje
o przyszciu
Christusa
wym przez
którego ko-
ściół dom
Boży iest
zbudowa-
ny.

rozumię,
bátwochwał-
skich gré-
chów.
Abo, wisęcy
niá ludzic ná
wchód stós-
cá, H.
to iest, báwi-
li sie cudzimi
náukami, ábo
sodomie pto-
diti.
O porzuce-
niu Zydów
dla grze-
chów.

Pomsta Bo-
ża nad py-
śnymi.

Czas Ewán-
geliiy we
unióstac-
czné.

Góra páńska
kiciál.

5 czyć ku bitwie. ¹ Domie Jákobów
B podzię / á chodźmy w swiátłosci
6 PANSKIEY. ² Abowiem porzuciłes
trócy lud / dom Jákobów / iż ³ pełni
sa iáko przedtym / y mieli wieszczi iá
ko Philistymowie / á dzieci sie cu-
7 dzych ieli. ⁴ Nápełniona iest ziemiá
srebrá y złotá: y niemáš kónca stár-
bóm iego: y nápełniła sie ziemiá ięg-
koni y niemáš liczby poczwornych ię-
8 go. ⁵ Nápełniła sie ziemiá iego bá-
wánów: kłániali sie dziełu rąk swo-
9 ich / które uczyniły pálce ich. ⁶ Ná-
kłániał sie człowiek / y unizal sie mąż:
10 przetoż nieodpuszczay im. ⁷ Wnidź do
stáły / á stry sie w wykopánę ziemi
przed obliczem stráchu PANSKIE^o
11 y przed iáśnością máiestatu iego. W-
czy wyniosłé człowiecze zmiżóné sa / y
náchylona będzie wysokość meżów:
á sam PAN wywysy sie won dzień.
12 ⁸ Bo dzień PANA zastępów ná ká-
żdęgo pyśnego y wysokięgo / y ná ká-
13 żdęgo hárdęgo: y zmiżón będzie: ⁹ Ná
ná wszytkié cedry Libanu wysokoć y
wyniosłé / y ná wszytkié deby Báśan:

2 Y będzie w ostáteczné dni] W piśmie s.
czas ten nowego testámentu / często zowia o
státecznym / ták máś Gen: 49. Mich: 4. Dan:
2. 1. Ioan: 2. 1. Cor. 10. A to może bydź dla te-
go / ábo iż tego czasu dány iest zákon Ewán-
geliiy / który iest ostáteczny / bo po nim inše-
go nie czekamy: Ábo iż tego czasu wypelnią-
ia sie wszytkié prorocztwa y obietnice Bożé. A
bo iż rozdzieliwszy wszytek czas ná kłákie-
kón / ten wiek iest ostáteczny / który ácz dłuższy
iust / wšákże ieden iest / bo nie będzie w nim
znáczney odmiany / ále trwáć będzie kóściół
w iednákim czádzie aż do kónca. Przetoż y ten
czas zowia wieczorem, Origenes Homil: 8.
in Ios: Athanas: Epist: ad Antioch: Cyril: Ale-
xand: in Epist: ad Orientales. Ná to trzeba
wiedzié iż te słowa proroczié / á będzie w o-
státeczné dni / często sie ták rozumie / iáko by
rzekl: á będzie po tych czásięd / ábo / á be-
dzie w przyszlych czásięd. A nawiecę ták
mówia / kiedy przepowiadá co siema niery-
chło potym dziać / ták / że może on czas ná-
zwáć ostátecznym względem przeszłego / cho-
ćia zgotá nie iest ostáteczny. Jáko Piotr s. w
Dzie. 2. przywodziac słowa proroka Joelá /
mówi / á będzie w ostáteczné dni / wyleie du-
chá moięgo / choćia y proroká Joel 2. ták stoi:
á będzie potym / wyleie. 2c.

2 Bedzie przygotowana góra domu Pán-
skiego.] Górze domu Páńskiego Doktorowie
rozumieia kóściół Pána Chrystusów. Chri-
stos: in Isai. & in Demonstratione, Quod Chri-
stus sit Deus. y Cyrillus y Procopius in Isai.
Origenes lib: 5. contra Celsum. Bo góra do-
mu Páńskiego záwždy w piśmie znáczy Górze
Sion / ábo Górze Moria / to iest / te częś Sio-
onu ná której był kóściół Salomonów zbur-

14 ¹⁰ á ná wszytkié góry wysokoć / y ná
15 wszytkié págorki wyniosłé: ¹¹ á ná ká-
D żdę wieże wysoť / y ná káždy mur o-
16 bronny: ¹² y ná wszytkié okrety Thár-
sis / y ná wszytko co iest piękne ku wi-
17 dzeniu. ¹³ á będzie náchylona wynio-
słość ludzi / y unizona będzie wyso-
18 kóść meżów / á sam PAN wywysy
19 sie w on dzień: ¹⁴ á báłwany doszczá-
ká będą pokruszoné: ¹⁵ y wnida do iá-
stín stálnych / y do przepásći ziemię
przed obliczem stráchu PANSKIE-
20 GO / y przed chwałá máiestatu iego /
gdy powstanie áby káral ziemię. ¹⁶ W
on dzień porzuci człowiek báłwany
srebrá swęgo / y wyobrażenia złotá
swęgo / które był sobie spáwił áby sie
21 im kłánial / krety y nietopérze. ¹⁷ á w-
nidzie w rozpádliny stáliné / y w má-
cłochy kámienné przed obliczem strá-
chu PANA / y przed chwałá máie-
statu iego / gdy powstanie áby káral
22 ziemię. ¹⁸ á ták miécie pokóy z czło-
wiekiem / którego dech iest w noz-
dzách iego / bo poczytan iest on zá
wysokięgo.

dowány. 2. Par: 33. 1. Mach: 4. Táż Góra ná-
zwána iest Góra Páńska / iż kóściół Páński
był ná niey. Psal. 47. Mada: 9. Is: 30. Przes-
ter Górze Sion / pospolité prorocy znáza
kóściół Pána Chrystusów. Psal: 2. Is: 4. y
28. bo iż ná téy górze był kóściół / który był fi-
gura kóścioła Chrystusowego / dla tego pi-
sino s. mówi / iż te górze Bóg milował y ná
niey mieszkál Psal: 77. Psal: 67. co wszytko wie-
céy służy kóściołowi Chrystusowemu. á kús-
śnie kóściół Pána Chrystusów zowie Góza.
Naprzód iż iest niedobry y niezwyćsiony / y
nie przemoga przeciw niemu wszytkié státno-
wánia Zeretckie / ták Chrysost: in Isai 2. Dá-
ie druga przyczyna Cyrillus / iż kóściół Chri-
stusów iest wysoť ná wszytkié inšé / y łatwie-
go od zborów kácerstich rozejnáć: iest zná-
czny y swiętly / áby wšyfy wiedzieli gdzie
náuka y słowo Boże prawdziwe: iest wido-
my y wystáwiony / żeby kády wiedziál gdzie
prawdziwé wiary szukać y słucháć ma. á ná
ostátek zowie te górze przygotowana: á w 3y-
dowstun 723 to iest / vmocniona y wtwierdzo-
ná / bo nie vpádnie kóściół / iáko synágorá
Zydowska / gdy bramy piekielne nie przemo-
ga przeciw niemu.

22 Poczytan iest zá wysokięgo.] Wpomina
Zydy áby Chrystusa nie obražáli / którzy choćia
człowiekiem iest / y tákże tchnac życie iáko y my
tchniemy y żyemy: wšákże iż Bogiem iust /
ma bydź poczytany zá wysokięgo. Wiedziac
Zydowie / iż to prorocztwo iest o Chrystusie /
słowa Zydowskiego ná Bama / które rozma-
tré rzeczy znáczy / wyklad podleyšy obierá /
miedzac nie godného o Chrystusie w krórego
nie wierza mówić: y przeto gdzie náś tlu-
máć Lacínski kładzie / poczytan iest zá wyso-

Ose. 10. b 8.
Luc: 23. d 30
Apo: 9. d 17.

Nieobras-
zác sie roz-
kora Chrie-
stusowa.

tego/ żydzi inaczey przekładają: Aż co go poczytaia: to jest/ iakoby za nic. Tegoż wykładu trzymają sie Nowożreżenicy/ wśakże iż słowo żydowskie wątpliwé jest/ y znaczy podczas/ Wysokiego/ a podczas/ A w czym:

ślusnie wykład zacnieyszy ma bydz dany Chrystusowi/ ktoręgosiny powinni chwalić/ Chreściani/ a nie ganiez żydami y Heretykami. Tak Hieronym/ y Origenes in Isai.

ROZDZ. III.

A BOWIEM oto pánuiący P A N zastępów odęmie z Jeruzalem y z Judy/ dużego y mocnego wśelkie posilenie chle

2 bá/ y wśelkie posilenie wody: mo-
3 cnego y meża walcznego/ sedzięgo
4 y proroka/ y wieszcza y stárcá: Ká-
5 pitána nád piąciadzieśiat/ y wczci-
6 wa osobe/ y ráyce/ y mądrego budo-
7 wnika/ y roztropnégo w mowách táie-
8 mnych. A dam dzieciá z kśiążetáich/ y
9 niewiastúchowie pánować im
10 bedą. A obórzy sie lud/ mąż ná me-
11 żá/ y káždy ná bliźniego swego: po-
12 wstanie chłopie ná stárcá/ a wżgár-
13 dzony ná wczciwego. Bo wymie mąż
14 brátá swego/ domowniká oycá swe-
15 go: Mąż odzienie/ bądź kśiążęciem
16 nášym/ a wpaadek ten pod ręką two-
17 ig. Odpowie dnia onęgo/ mówiąci:
18 Nie jestem lekarz/ y w domu moim
19 niemáś chleba/ ani odzienia: nie stá-
20 nowicie mie kśiążęciem nád ludem.
21 Bo sie wáli Jeruzalem/ a Judas v-
22 padł: iż iezyk ich y wynálaści ich prze-
23 ciw P A N V/ aby drażnili oczy máie-
24 statu ięgo. Poznánie obliczá ich
25 odpowiedziało im: a grzech swój iá-
26 ko Sodomá opowiadáli/ a nie tálli:
27 biada duszy ich/ bo im oddano zło-
28 ści. Powiedźcie sprawiedliwemu że
29 dobize/ iż owoców wynálażków swo-
30 ich pożywać będzie. Biada bezbo-
31 żnemu ná złé: ábowiem odpláta rąf

12 ięgo stánienie mu sie: Lud mój wy-
13 ciągaćze ięgo złupili/ a niewiasty pá-
14 nowály nád nimi. Ludu mój ktorzy
15 cie błogosławionym zowia/ ci cie zwo-
16 dza/ a dłoze chodu twęgo rozkopu-
17 ią. Stoi P A N ná sąd/ a stoi aby są-
18 dził narody. P A N ná sąd przysdzie
19 z stáršymi ludu swęgo/ y z kśiążety
20 ięgo: boscie wy spásli winnice/ a to
21 zdiér vbogiego w domu wáśym.
22 Czemu ciśmiecie lud mój/ a obliczá
23 vbogich mieciecie/ mówi P A N Bóg
24 zastępów: A rzeki P A N: Przeto że
25 sie wynióstły corti Sionstkie/ a chodzi-
26 ly wyciągnawšy syie/ y pomrugáiąc
27 oczymá chodžily/ y pláśaly/ chodžily
28 nogámi swémi/ y postáronym kro-
29 kiem postępowály: Oblysi P A N
30 wierzch głowy córek Sionstkich/ a
31 P A N wlosy ich obnázy. Onęgo
32 dnia odęymie P A N ozdobe trzewi-
33 ków/ y kśiążki/ y lánchuchy/ y no-
34 šenia/ y mánelle/ y biérетки/ y prze-
35 dzielnice/ y nágołenice/ y lánčuski/ y
36 iábluska woniąące/ y náusznice/ y
37 pierścionki/ y drogie kámienie ná cze-
38 le wiśące/ y śáty odmienné/ y pla-
39 scezyki/ y rántuski/ y špilki/ y żwiér-
40 ciádla/ y rąbeczki/ y bramki/ y letniki.
41 A bedzie miásto wdziecznéy woniey/
42 smród/ a miásto pastá/ powrózek/ a
43 miásto kędzierzáwych wlosów/ łysi-
44 ná/ a miásto kóśulki/ wlosienica.
45 Co pieknieyszy też meżowie twoi od-
46 mieczá polegá/ a mocarze twoi w bi-
47 twie. A zasmeca sie y pláćć bedą
48 bramy ięgo/ y spustoszone ná ziemi
49 vsiedzie.

*ludu mego
*trapićciela
*dzieci. H.
*Pochlebni
*zwodźcie-
*le gawódz-
*lud.

Niewiast ro-
skośnych y
stroynych
karanie.
y nogámi
swémi brza-
kály. H. to
jest, trzewi-
kami ze zwo-
neczek.
*stromot ich.
H.
y ocepce. H.

Owocu wynálażków swoich pożywać be-
dzie. Wynálażkami zowie piśmo wśytkie rá-
dy/ y myśli/ y sprawy ludzkie/ tak złé iáko y
dobré. W dobrych máś Izai. 12. ver. 4. o slych

máś Sophon. 3. ver. 11. Tu v Izaiáś a rozu-
mie o dobrych sprawách/ bo ciešy sprawie-
dliwego/ iż z spraw swoich dobrych má mieć
poćieche.

ROZDZ. III.

A Vchwyca siedm nie-
wiasť meża iędnęgo w on
dzień/ mówiąci: Chleb swój
ieść bedziemy/ y odzieniem

2 swym przyodziewać sie bedziemy/ tyl-
ko niech będzie miánowane imię two-
ie nád námi/ zęymi stromote náše. W
on dzień będzie Plód Páński w wiel-
możności y chwale/ a owoc ziemi wy-
niošly/ y rádość tym ktorzy będą zbá-

*niech ciá zo-
*wia mężem
*nášym. Hebr
*Messiaś.

Obietnica
Chrystusa
Jaki jego
w kościele
Chrześcijań-
skim.
w księgach
żywców.
Abó, Gdy o-
myje, H.

Pod figurą
winnicy od-
rzucenie ży-
dów opo-
wiada.
Abó, milęgo,
Ier. 2. d 21.
Mar. 21. d 33

Abó, płońne
wino.

Abó, czemu
gdym czekał,
H.

W dydow-
skim piśknio-
wie tu stowa
rymnia: Mi-
spach, Mispach;
Cedakab, Ced-
haka.
Abó, mierz-
niemiasz (w bu-
ziemu) H.
Grzechy
winnicy pań-
skiej.
Lakonstwo

Płanistwo.

3 wieni z Izraela. ¹ A będzie: Wszelki
który sie zostanie w Sion / y kto sie
ostoi w Jeruzalem / świętym go na-
zową / każdego który jest napisany w
4 żywocie w Jeruzalem. ² Jesli omyje
PAN plugaństwa córki Sion / a krew
Jeruzalem omyje z posrzedku jego / w
5 duchu sędu / y w duchu zapalenia: ³ y

ROZDZ. V.

A Spięwam
Milęmu memu
piośnkę ¹ stryiecz-
nego brata / me-
go / winnicy ie-
go. Winnicą uczynio-
na jest milęmu

2 memu / na rogu synie oliwy. ² A ogró-
dził ją / y wybrał z niej kamienie / y
násadził ją wyborną / y zbudował
wieże w posrzedku jej / y sprawił pra-
se w niej / y czekał aby zrodziła iągody
3 winne / alic zrodziła ³ agrest. ⁴ A tak
teraz obywatele Jerozolimsy / y me-
żowie Judzcy / rozsądźcie między mną
4 a winnicą moją. ⁵ Co jest com wie-
cęg miał czynić winnicy mojej / a nie
uczynilem jej: ⁶ czyliżem czekał aby
zrodziła iągody winne / a zrodziła a-
grest: ⁷ A teraz wkaże wam co ja u-
czynię winnicy mojej: Rozbiore płot
jej / y będzie na rozchycenie: rozet-
we parkan jej / y będzie na podeptá-
nie. ⁸ A zostawie ją pustą: nie będą
6 jej obzezwować / ani kopać: y poro-
ście tarniem y cierniem: a obłokom
przytaje / aby na nie dżdzu nie spuszcza-
ły. ⁹ Bo winnicą PANA zastępów
7 jest dom Izraelski: a mąż Judy / odzay
jego rostopny: y czekałem żeby czynił
sąd / alic nieprawość: a krzyk miasto
8 sprawiedliwości. ¹⁰ Biada którym przy-
łączacie dom do domu / a rolę do roli
przyczyniacie: ¹¹ aż do gránice mierz-
sca: izali wy sami mieszkacie będziecie
w posród ziemi: ¹² W vsiach mo-
9 ich to jest / mówi PAN zastępów.
10 Jesliż wiele domów wielkich / y ozdo-
bnych nie będą spustoszone bez oby-
wateł. ¹³ Albowiem dziesięć stáian
winnicy uczynią lagwice iedne / a trzy
dziesięć kórce nasienia dadzą trzy kór-
ce. ¹⁴ Biada którym rostaćcie ráno a-
byscie sie opilstwem bawili / y pili aż

stworzy PAN nád wszystkim mierz-
scem góry Sion / y gdzie wzywany
był / obłok we dnie / a dym y światło
ognia palącego w nocy / ² bo nád
6 każdą sławą nakrycie. ³ A będzie przy-
bytek ná zastłone we dnie od gorąca /
a ná vbezpieczenie y ná stryćie od wi-
chru y od deszczu.

Nád każdym
miejscem, abó
synem tak w
stawnym,
będzie obro-
ná Pánka.

Muzyka y
bieśiady.

Nieumieie-
tność rze-
czy boskich

Piekło po-
żrąjące
wielu.
Przy: 30. s 16
Abó, nád o-
byczay, H.

Abó, czemu
swęgo, H.
słuszych, H.

Abó, powro-
zy z rozmia-
rych niei pło-
se, tak grze-
sni grzechy
do grzechów
prydać. Nás-
miewa-
nie Proro-
ków.

Mądrość
przewrotna

Abó, nálewa-
je ná mies-
cie napoiow
wpaiących,
H.

Niespráwie-
dliwość dla
podarków.
mierzw, H.

rzucili zakon PANA zastępów / a wy
 rok świętego Izraelowego bluźnili.
 25 ¹ Dla tego zapalczywość PANska
 rozgniewała się na lud iego / y wycią-
 gnał nań rękę swoją / y poraził go / y
 wzruszyły się góry / y były trupy ich i-
 26 ² a góry po wlicach. Wrym wszystkim
 nie odwróciła się zapalczywość iego /
 ale ieszcze ręką iego wyciągnioną. ³ A
 podniesie chorągiew między narody
 odległe / y swieśnie nań z kończyn zie-
 27 ⁴ mie: a oto spieszny przedko przyjdzie.
⁵ ¹ Ciemność wystawiającego / ani spras-
 cowanego między nim: nie będzie

nie przeszedł.

5 Piosnka stryjecznego brata mego J Zydow-
 skie słowo 1117 Dodhi, znaczy stryja albo stry-
 jecznego / znaczy też y milego iako jest Can.
 2. A tak tu zowie Chrystusa Milym / z go mło-
 wał: Stryjecnym iż się miał narodzić z na-
 ścienia Abrahimowego y z tegoż pokolenia z
 Izajaszem. Bo Izajasz był bratem króla A-
 maziassa / z pokolenia Judy / z tegoż po-
 5 lenia Chrystus się narodził.

5 Na rogu synie oliwy. J Jest to Hebrajsin
 117 Keren, Rog / znaczy wysokość albo też
 królestwo / możność y siła: iakoby rzekł: Na
 ziemi królewskiej / wysokości albo mocnej. J
 Rog królestwa znaczy / mąż 1. Król. 16. v. 1. y
 11. 3. Arch. 1. v. 39. Możliwość y siła znaczy
 Psalm. 148. v. 14. Psalm. 131. v. 17. Syn oli-
 wy / znaczy oliwę / która pospolicie znaczy ob-
 5 fitość y tłustość ziemi / iakoby rzekł: Na pa-

dzemal ani spał / ani będzie rospasa-
 ny pas biode iego / ani się rozewie
 28 rzemyk botów iego. ¹ Strzały iego
 ostre / y wszystkie luki iego naciągnio-
 29 ne. Ropytał koni iego iako krzemien
 a kół iego iako gwałt burze. ² Ryt
 iego iako lwa / będzie ryczał iako lwie
 szczenieta / y będzie zgrzytał / a będzie
 lup trzymał: a obęmie / a nie będzie
 30 kłoby wyrwał. ³ A zafumi nad nim
 dym onego iako fum morski: po-
 żreny na ziemi a oto ciemności wci-
 sflu / y światłość zaciemni się we
 mgłę iego.

*Ab, na-
błokach, lub
na niebia-
śdch.

goru tłustym / rozumiey / ziemie ydowską. A
 tak tych słów to jest wyrozumienie: Wznieca
 nasepietona jest Chrystusowi milemu mo-
 iemu / na miejscu królewskim / wysokim y tłu-
 stym. Godzi się zaraz nauczyć w ydowskim
 języku / to imie syn / rozmaite rzeczy znaczy. A
 pospolicie kiedy do niego inże słowo / in geni-
 tiu. casu, przydadza: tedy znaczy też co ono
 słowo przydane / iako tu na przykład / syn o-
 liwy / to jest / oliwa: syn człowieczy / to jest /
 człowiek: syny wbożych / to jest / wbożyc.
 5 Którzy kiedy imie oycy przydadza / tedy właśnie
 ma być rozumiano / iako na przykład / syn o-
 wie Izraela / syn Dawida. Ale kiedy słowo
 przydane znaczy karanie albo zapłata / ma się
 wytłumać przez słowo / Godzien / iako gdy mo-
 wi syn smierci / to jest / godzien smierci / syn
 gniewu / to jest / godzien gniewu / syn pokoiu /
 to jest / godzien pokoiu. 26.

Syn w piśmie
co znaczy.

ROZDZ. VI.

Widzenie
 Boga w
 Trojcy ie-
 dynego.
 1 **A** Ku którego
 umarł Król Ozi-
 2 as / widziałem
 PANA siedzące-
 go na stolicy wy-
 sokiéy y wyniosłej:
 a to co pod nim

było / napelniało / kościół: ¹ Sera-
 phim stali nad nim: sześć skrzydeł
 miał ieden / a sześć skrzydeł drugi:
 dwiema zakrywali oblicze iego: a
 dwiema zakrywali nogi iego / a dwie-
 3 ma latali. ² A wolali ieden do drugie-
 go / y mówili Święty / święty / świę-
 4 ty PAN Bóg zastępów / pełna jest
 wszystkiej ziemi chwały iego. ³ A po-
 ruszyły się naprzeciwki z zawiasami od
 głosu wołającego / a dym napelnion
 5 jest dymem. A rzekłem: Biadaś
 nanie / iżem miewał / bo mąż mający
 wargi plugawé / iak testem / y w po-
 5 śródku ludu plugawé wargi mają-
 cego iak mieśkani / a król PANA

zastępów widziałem oczyma swoimi.
 6 ¹ A przyleciał do mnie ieden z Sera-
 7 phim / a w rece iego kamyk / który był
 kłął się wst moich / y rzekł: Oto się to
 dotknęło warg twoich / y odejdzie
 8 nieprawość twoja / a grzech twój be-
 dzie oczyszczony. ² A usłyszałem głos
 PANA mówiącego: Kogo posła: a
 9 kto nam pójdzie: y rzekłem: Owo-
 ia / posłał mnie. ³ A rzekł: Idź / a po-
 wieś ludowi temu: Słuchajcie słu-
 10 chajcie / a nie rozumiećcie: y oglą-
 dajcie widzenie a nie poznajcie. ⁴ Za-
 ślep serce ludu tego / a wszystkie ob-
 10 cież: y oczy iego zawiązy: aby ślad
 nie widział oczyma swoimi / y wszyst-
 10 kima nie słyszał / a sercem swym nie
 rozumiał / a nawróciłby się / y wzro-
 11 wilbym go. ⁵ A rzekłem: dotądże Pa-
 nie: A rzekł: aż będą spustoszone
 miasta bez obywatela / a domy bez
 12 człowieka / a ziemia zostanie spusto-
 szona. ⁶ A daleko zapędzi PAN lu-
 dzic / y rozmnoży się ta która była pu-

*wzgl rosp-
lony, H. G.
a: bpaż.
Vsta 13. i
Bowe oczy-
ściłone na
przepowia-
danie sło-
wa Bożego*y pater p-
trzeć, H.
Mat: 13. b 14
Mar: 4. b 12.
Luc. 8. b 10.
Ioa: 12. f 40.
Act: 28. f 26.
Rym: 11. b 8.*Ab, rozmno-
ż się dni spu-
stoszenia, H.

W i e s t, d i e-
t i s i e k r ó l ó w,
a b o d i e s i a p r a-
m i s i e l u d u.
N a w y t i s i e
H.

T a i e m n i c a
T r o y e n a-
s w i e t s k i e j o b-
i a w i o n a l a-
i a s t o w i.

13 sta woposrzedk ziemie. A ieszcze wniety
dziesięciną: a wróci się: y będzie na
pokazanie iako terebint/iako dąb kto

ry rozpuscita gąlezie swoje: nasienie
świete będzie to co będzie stało ro-
niety.

Wypuszczali
są, H.

Widziałem Pana siedzącego na stolicy. J
To widzenie wyklada Jan s. mianowicie o
Pana Chrystusa / Ioan. 12 v. 4 tak pisze. Te
rzeczy powiedział Izaiasz / gdy widział chwa-
le iego y mówił o nim. Gdzie stowa / Te / ie-
go / y o nim / ściągając się właśnie do Pana
Chrystusa / o którym tamże przedtem mówił
iako to / skow Ewangelisty każdy obaczyć
może. Przetoż ponieważ tu Izaiasz powia-
da / iż widział chwałę Pana zastępów / a
Jan s. wyklada / iż ta chwala była Pana
Chrystusowa / dwu rzeczy się z tad wzywny.
Naprzód iż Pan Chrystus był istotnie przed
Izaiaszem Proroziem: przytym y tego / że
Pan Chrystus jest prawdziwym Bogiem I-
zraelskim y Panem zastępów: a to wszystko
nie znającego ale zwykłego Jana s. mamy.
Bo gdy Ewangelista mówi / iż widział Izai-
asz chwałę Pana Chrystusowa / która Izai-
asz powiada był chwałę Pana zastępów /
ażaj nie iasnie pokazuje / iż Pan Chrystus
jest Panem zastępów / którego na on czas
Aniołowie chwalili: Należ to dosyć iasnie I-
zaiasz powiada która to chwala rozumie /
gdy pisze. Mówili święci s. s. Pan Bóg zas-
tępów / pełna jest wszytka ziemia chwały ie-
go. Gdzie / wyraźnie mówią Anieli o tej
chwale która iuż miał na ten czas / y ziemia
tey była pełna. A tak Pan Chrystus jest o-
nym Panem Bogiem zastępów / którego
chwala pełna była y jest y będzie wszytka
ziemia.

W tymże ieszcze widzeniu widział też Izai-
asz Duchą s. tak powiada Paweł s. w Dziej.
28. v. 25. gdzie twierdzi / iż co Pan zastępów
siedzący na stolicy mówił do Izaiasza / to na
ten czas Duch s. mówił / co niewiencicy / zas-
przec niemogac / rądzi nierądzi zeznawają.

A tak w tym widzeniu swoim Izaiasz wi-
dział Tróycę przenaświatłą. bo tu widział
jednego Boga siedzącego we trzech osobach
tak iako niekiedy Abraham trzech widział a
jednego chwalił Gen. 18. Co się z tad naprzód
pokazuje / iż gdyby tu był nie widział Tróycę

przenaświatły / nigdyby tego Jan s. Sy-
nowi Bożemu / Ani Apostół Duchowi s. nie
przypisowali. Ale iż Ociec / Syn y Duch s.
ieden jest Bóg / dla tego im iedne chwale / I-
zaiasz / y Ewangelista / y Apostół przypisują.
Dla tego y Seraphimowie po trzykroć mo-
wia święty / święty / święty / i Boga w Trócy
cy iednego chwaliłi / Wycą Syna y Duchą s.
iako świadeża Jan s. y Paweł s. A nie dla te-
go aby się tym powtarzaniem pokazała god-
ność Boga / bo tego nie mówi Jan s. ani
Paweł s. ale Hereticy sobie wymyślają. Na
ostatek iż tu Bóg o sobie iako o wielu mówi
v. 8. Kogo posła / a kto nam poydźcie / mówiac
to do Syna y Duchą s. według wykładu E-
wangelisty y Apostoła / znać wielki jest iż tu
Izaiasz widział Boga w Trócy iednego /
ponieważ tu ieden mówi / a mówi iako o wie-
lu personach / iako kiedy mówił / Wzywny
człowieka. W czym maś Gen. 1. v. 26.

A w rece iego kłmę. J Żydowski sto-
wo narz, Ritspach, znaczy y kłmę y wagi
rozpalony. Lxx. przelożyli *aybea*: to jest
Carbunculus, który dla wielkiej iasności da
sie być ognistym.

10 Záslep serce ludu tego. J Lxx. tłumacze/
tak to przelożyli: Záslepienie jest albo zátyło
serce ludu tego / a wśyma ciężko styseli / y oczy
swe zásmurzyli zé. y témis słowy Matthauś
s. przywodzi to pismo Matth. 13. v. 15. Bo oni
tłumacze Lxx. z inszemi punktami czytali / ni-
teraz Żydowie czytają: a do tego i serce one-
go ludu na on czas iuż było zátyło / y wśy zá-
tulone y oczy záślepienie / bo im mówi: Słucha-
iac słuchaycie a nie rozumieyć: i widział ie
bydź tak záślepienie dla grzechów / że chocia
słuchali / nie mieli rozumieć. A tak nie roztá-
ie tu Bóg / ani sie o to Prorok modli / aby ich
oslepił / bo iuż ślepyimi byli: ale daie przy-
czyne czemu zrozumieć nie mieli: Dla tego
i ślepyimi byli. Co się ieszcze lepięj zá czasu
Pana Chrystusowego pokazało. Iako lepał
Bóg oslepić y zátwórdzić / maś o tym do
Rzym. 9. v. 18. y Matth. 13. v. 15.

ROZD. VII.

1 Stało się za
dni Acház syna
Joáthán / syna O-
zyaśa króla Jud-
skiego / przycią-
gnął Rásin król
Syrizski / y Phá-
ceasz syn Komeliaśa król Izraelski /
do Jeruzálem / aby walczyli przeciw-
ko niemu / y nie mogli go zwalczyć.
2 A dáli znać domowi Dawidowemu /
rzekąc: Odpoczelá Syria ná Ephrá-
imie: y pouśyło się serce iego / y serce
ludu iego / iako się wzruszą dzewa-
3 lesné od wiatru. A rzekł PAN do

4 Izaiasza. Wymidź przeciw Acház-
owi / ty y który pozostał Jásub syn
twoj / do końca rur sadzawki wyskó-
ná diódze rolę fábierzowę. A rze-
czesz do niego: Pátrz abyś milczał:
niebój się / a serce twoje niechay się
nie leka dwu ogonów tych głowien
kurzących się popedliwość gnicwu
Rasyná króla Syrizskiego / y syná
5 Komeliaśa: że się narádziła prze-
ciw tobie ná zlé Syria / Ephráim / y
6 syn Komeliaśa / mówiąc: Ciagni-
my do Judy / a wzbudźmy go / y oder-
wiemy go do nas / y postánówny
król w posrzedku ię syná Tabeel.
7 To mówi PAN Bóg: Nie stánie
8 się ani to będzie: ale głowa Syri-

Obleżono
Jeruzálem.

Sedr, lś/nb,
H.

abył był spo-
korny, Hebr.
Obiecuje
Bóg wybá-
wienie A-
cházowi.

Jeśli nie w-
wierzyście, nie
zrozumiecie.
Tak 70. prze-
łożyli.

Proroc-
two o po-
ręczeniu y po-
rośnięciu
pána Iezu
słownym z
panny Ma-
rii.
Mat. 1. d 23.
Luc. 1. c 31.

Poczęcie pa-
ná Chrystusa
z Panny.

1 ię Damaśket / á głowa Damaśku
Rásyn: á ięsze śesćdziesiąt y pięć
lat / y przestanie Ephraim bydź lu-
9 dem: á głowa Ephraimowa Sa-
mária / á głowa Samarińsz syn Ro-
meliaśa. Jesli wierzyć nie będziecie /
10 nie ośkoicie się. Á przydał PAN
11 mówić do Acház / rzekąc: Á prosź
bie znaku od PANA Boga twógo w
głębokość piekielną / ábo ná wýsokość
12 wzgórze. Á rzekł Acház: Nie be-
de prosił / y nie bede kusił PANA.
13 Á rzekł: Siuchaycież tedy domie
Davidów: Á za wam ná tym máto
że się wpryżkrzacie ludzióm / iż się też
14 wpryżkrzacie Bogu moiemu: Á prze-
tóż da wam sam PAN znamie. OT
Panna pocznie y porodzi syna / y ná-
15 zowa imię tego Emanuel. Á másto
y miód ięśc będzie / áby wmiął odzu-
16 cáć złe / y obierać dobre. Ábo pier-
wý mż będzie wmiąło dziećcie odzu-
ćić złe / y obróćć dobre: będzie opuśczo-
na ziemia / która się ty bydyżś dla
17 dwu królów ię. Á przywiedzie PAN
ná cie y ná lud twój / y ná dom oycá
twógo dni / iákie nie przychodźily ode
dni odstapienia Ephraim od Judy

18 z królem Asyryjskim. Á będzie
dnia onęgo: Swiśnie PAN ná mu-
che która ięśť ná końcu rzek Egypt-
19 skich / y ná psczole która ięśť w ziemi
Assur / y przydy / y będą odpoczy-
wác wśyscy nád potoki dolin / y w
rospádlinach skal / y we wśyśkich
chróścinách / y po wśyśkich iámách.
20 Onęgo dnia ogoli PAN bzytwa ná
ieta / tēmi którzy są z rzek / królem
Asyryjskim / głowę / y włosy ná no-
21 gách / y wśytkę brode. Á będzie dnia
onęgo: Będzie chował człowiek kro-
22 we z bydła / y dwie owce: á prze ob-
fitość mléká będzie iadł másto: bo
másto y miód będzie iadł każdy któ-
23 rzy z ostanie w pośrząd ziemie. Á be-
dzie dnia onęgo: Każde mięysce ná
którym będzie tysiąc winnych máćić
zá tysiąc srebniów / że się w ciernie
24 y w tarnie obróca. Á strzałami á z
lukiem będą tam w chodźić: bo tar-
ny y ciernie będą po wśytkiēy ziemi.
25 Á wśytkiēy góry / które motyka będą
kopané / nie przydyje tam strách cie-
nia y tarnia / y będą ná páśtwiśto
wolu / y ná podeptanie bydła.

ábo, (nieśť)
króla Asyryj-
skiego, H.
muchy zo-
wie Egypt-
czyki, iż ich
wiele było.
Á pśwola As-
syryczyki, iā
mocniyszy by-
li.

przez głowę
y brode, roz-
miał króla y
pány, á przez
nogi, lud po-
spóły.

dla boiśni
wzrów.

14 Oto Panna pocznie y porodzi syna. Wiemy to y od Anyola / Luc. 1. v. 31. y od E-
wangelisty Matheusza s. Math. 1. v. 23. iż to
proroctwo własně służy Pannę Chrystusowi
któży się z panny wrodził. Á dowodzi tego
przeciw Żydom Hieronym s. in Tradi. Hebr.
in Genesim. y lib. 1. contra Iovinianum, & in
Comment. in 7. cap. Isai. iż Żydowskie słowo
almá, nie tylko Panna / ále wiecey ię-
sze mż Panna / to iść Panna w pilnēy stráž
chowána / y od ludzi niewidána znaczy. bo
wżetę ięśť to imię od słowa alh Alam, to iść /
skryć / przekoź znaczy iáko by Panna zámknio-
na y skryta. Ani w piśmie s. inaczey tego slo-
wa wýmowa tylko za Panna / Gen. 24. Rebecká
Panna piękna y nie wznána od mezá. iákie
Márya siostra Mojżeszowa Exo. 2. v. 8.
która ná ten czas miała ośm ábo dziewięć
lat / nazwána ięśť Alma. iákie y Pro. 30. v. 19.
Á náđ to do tego słowa Alma. przydána tu
iść literá n Hej, Halma, co znaczy naczyśśa
Panna. Náostatek y 70. Tłumaczey Chál-
deyska Paráphrasis iáť przełożyli / Panna.
Przecie Żydowie zádaia iż to Prorok mówił o
żenie Króla Acház / która im wrodziła Syná
Ezechiaśa / któży miał wielkie zwycięstwa y
wybawił lud niewolēy. Ale się y ztey Żydow-
skięy ślepoty Hieronym s. śmiecie: bo Ezechi-
aś przyznanmiēy dziewięć lat przed tym się w-
rodził / mż to Jzaiáš prorokował / iáko się te-
go iáćwie doráchnie 4. Król. 16. y 18. Á iáť
to miał dáć zá znak co się inż było stáło: Á ię-
śť rzeka iż tego poczęcia y národzenia Pána
Chrystusowego z Panny / niemógł dáć zá
znak Acházowi / gdyż tego Acház widzieć nie

miał / bo się to niental w ośm set lat po A-
cházie stáło. Odpowiada ná to s. Chryso-
stom / że nie Acházowi dáte ten znak / ále do-
mowi Dawidowemu / z którego się miał Pan
Chrystus národzić. Ale pierwszy dáł Acház-
wi ná wola / áby sobie obierał znak iáki by
chciał / ná potwierdzenie tego że im Bóg
miał dáć pomoc ná Asyryczyki. wśáť iēy
tym wzgardził / przeto Prorok zámiechawśy
go dáte wietśy znak / nie Acházowi ále do-
mowi Dawidowemu / że miał Bóg wybá-
wić lud swój / nie od Króla Asyryjskiego / ále
od grzechu y niewolēy sáćańskięy. Czemuś te-
dy od Anyola nazwany ięśť Jezus nie Ema-
nuel / iáko go ten prorok zowie / odpowiedzie-
li ná to Doktorowie dawno / Iustinus qq. ad
Orthodoxos 131. Tertuli: aduersus Iudęos / &
lib. 3. contra Marcionem Chrysost: lib. de In-
earnat. c. 2. iáť piśac / iż prorok tu nie po-
wiáda iákim imiēem miał bydź zwány Pan
Chrystus / ále ráczey / czym miał bydź własně
wedle náturey. Áo prawdziwie ięśť Ema-
nuel / to ięśť / z námi Bóg / iż słowo stáło się
ciátem / dla tegóś iedno ięśť / Jezus y Ema-
nuel: bo ięśť námi Bóg ięśť / tedy Bóg ięśť iá-
wiciēem náśym / co też znaczy imię Jezus /
iáko iēśť mżey 9. v. 6. piśe / iż miał bydź nazwa-
ny Dżwonym / rádny. áć. nie żeby iáť wies-
le własných imion miał miēć / ále iż iáť wiele
rzeczy w nim máto bydź. Á iáť nikomu in-
śamurto proroctwo nie służy / tylko P. Chri-
stusowi / gdyż niemáśť kaby się iáť cudownie
począł y národził / tylko on sam / y mż nie-
może bydź nazwany Emanuel tylko Pan
Chrystus. Żererycy pomagáiac Żydom po-

wiadała iż tu prorok pokazuje pewną białą głowę/która będąc przed tym Panna/potym poczęła y porodziła nie córkę ale syna. Aleć ci iawnie fałszu słowa prorockie. Bo cóż by to za znać był/ kiedyby ta która była Panna/ a potym zmeża poczęła y porodziła:

ła: Wład to Matheus 6. iawnie mówi/ iż to przepowiedziano jest od Izaiasa/ że Panna trwając Panna począc miała y porodzić y przywodzi tę słowā Izaiasa/ aby wysławić/ czyli poczęcie Pana Chrystusa z Ducha świętego/ czytaj o tym więcej Math: 1. v. 23.

ROZDZ. VIII.

Rzekł PAN do mnie: Weźmi sobie księgi wielkie a napiś na nich piśmem człowieczym: Przedko łupy zdzieray / ry-

chło bierz korzysci. ² A wziąłem do siebie świadki wierni / Uriasa káplaná / y Zachariaśa syná Barachiasa: ³ y przystąpiłem do prorokinię / y poczęła y porodziła syna. A rzekł PAN do mnie: Nazdów imię iego / Pospieś sie łupy zdzierać: Kwąp sie bracie korzysci. ⁴ Abowiem pierwej niżli dziecię będzie wmiąło miąnować oycá swęgo y matkę swoię / będzie po brana moc Damásku / y łupy Samárijskie przed królem Asiryskim. ⁵ A przyczynił PAN ieszcze mówić do mnie / rzekąc: ⁶ Za to iż ten lud wzgardził wody Siloe które płyną ci cho / a przyjął raczey Kasin y syná Komeliasa / ⁷ przetoż oto Pan przywiedzie na nie wody rzeczne gwałtowne y mnogie / króla Asiryskiego / y wszystkie chwałę iego: y wstąpi na wszystkie strumienie iego / y popłynie nad wszystkimi brzegami iego / ⁸ y pocieże przez Jude / wzbierając / y idąc aż do sye przyjdzie. A będzie wyciągnięcie strzydel iego napelniając ścęgłość ziemi twoię o Emanuelu.

⁹ Zgromadzcie sie narodowie / a bądźcie zwyciężeni / a słuchaycie wszystkie dalekie ziemie: zmacniaycie sie / a bądźcie zwyciężeni / przepasście sie a bądźcie zwyciężeni. ¹⁰ Wmidźcie w rade / a będzie rozerwana: mówcie slo-

wo / a nie stanie sie: bo znami Bóg. ¹¹ Abowiem to PAN mówi do mnie: ¹² Jako mocna ręka wyćwiczył mnie / a bych nie chodził drogą ludu tego / mówiąc: ¹³ Nie mówcie / przysiężcie mi: bo wszystko co ten lud mówi / jest przysiężenie: a postrachu iego nie strachaycie sie ani sie lekaycie. ¹⁴ PAN zastępów teę świećcie / ten strachem waszym y ten boiaźnią waszą. ¹⁵ A będzie wam poświęceniem. A kámieniem obrażenia y opoka zgorżenia dwiema domom Izraelskim / si dlem y wpadkiem obywatelom Jeruzolimskim. ¹⁶ A obraża sie z nich barzo wiele / y powala sie / y zstarcie będą / y vsiedleni będą / y poimani będą. ¹⁷ Za wiąż swiádecstwo / zapieczętuy zakon między wczniami moimi. ¹⁸ A cześć będzie PAN / który zakrył oblicze swe od domu Jakobowego / y poczekam go. ¹⁹ Oto ja y dzieci moje / które mi dał PAN na znamie / y na cud w Izraelu od PAN / zastępów / który mieszka na górze Sion. ²⁰ A gdy rzekę do was: pytaycie sie Pythonów y wieszczów / którzy mątkość w czarówaniu swoim: Aza naród nie będzie sie pytał o Boga swęgo o żywe od umarłych: ²¹ Do zakonu raczey y do swiádecstwa. A jeśli nie rzekę według słowa tego / nie będą mieć utrzenię swiátkości. ²² A przyjdzie przez nie / powali sie / y ląknąć będzie: a gdy będzie ląknął / będzie sie gniewał / y będzie przeklinał króla swęgo y Boga swęgo / a będzie wzgóre pogładał. ²³ A na ziemię patrzyć będzie / a oto ciemność y ciemność rozerwanię y ściśnienie / y mrok ściągający / a nie będzie mógł odlecieć z wciśku swęgo.

nieprzysięgacie się przed królowi.

Chrystus miał być żydom dla ich niewierności kámieniem o bráżenia, y opoka zgorżenia. Luk: 2. c 34. Rzym: 9. g 32. 1. Pet: 2. b 6. ² Aż do przyślia Chrystusowego, który to wcznióm otworzył. ³ Słowa sę Chrystusowe, które wykłada Paweł S. do żydów 2. b. y Chrystus y Apostołowie wiele znáków czynili, y dani sę na przykład wosfickim. ⁴ Swęgo sę izali za żywe (pytają się) od umarłych H.

Przepowieda spuściznę nie ziemi ludzkiej przez króla Asyryjskiego, y potym wybawienie przez Emánuela.

małgłość.

Królestwo Izrael było spokojne jako wody cicho ciekące.

A bądźcie zstarcie, abo po kruscie się, H. Także y niżey dwa krot.

Chrystus kámieniem obrażenia.

¹⁴ A kámieniem obrażenia y opoka zgorżenia. J Ten kámiień obrażenia / o którym też tu mówi że jest Panem zastępów / Simon 6. v Luk: 2. wykłada o Chrystusie. Także Paweł 6. Rzym: 9. y Piotr 6. 1. Pet: 2. 3. Kad każdy obaczyć może / iż Chrystus przed tym ieszcze niż sie

człowiekiem narodził / był kámieniem obrażenia żydom. Ale potym stawszy się człowiekiem daleko więcej był opoka zgorżenia / dla podłej natury człowieczej y śmierci trzysobnej.

ROZDZ. IX.

Mierwśięg cza
su' wżenie sie ośta
to ziemi Zabu
lon / y ziemi Nes
phthalim : a na
ośtatek obciążo
na iest droga

mořta za Jordanem w Galilei y Po
ganiſciey. ¹ Lud który chodził w cie
mności / wyjrzał ſwiatość wielką :
mieſzkającym w krainie cienia ſmier
ci / ſwiatość im weſła. ² Rozmno
żyteſ naród / a nie uczyniſe wielkie
go weſela. Będa ſie weſelić przed to
bą / iako ci którzy ſie weſela we żniwa /
iako ſie radują zwycięzcy doſtawſzy
korzyſci / gdy ſie dziela lupy. ³ Abo
wiem iarżmo ciężaru iego / y laſte ra
mienia iego / ſcepter wyciągają iego /
zwyciężyteſ iako w dzień Mładian.
⁴ Bo wſelkie gwałtowne złupienie z
trwoga / y odżenie we krwi wola
nie / będzie na ſpalenie / y ſtrawa o
gnia. ⁵ Abo wiem **MALV CZKI**
NARODZIL ſie nam / y ſyn iest
nam dany / y ſtało ſie pánowanie ná
ramieniu iego : y nazowa imie iego /
Przedziwny / radny / Bóg / mocny / o
ciec przyſłego wieku / Eſiąże pokoju.
⁶ Rozmnożone będzie pánſtwo iego /
a pokoju nie będzie końca : ná ſtoliz
cy Dawidowej y ná króleſtwie iego
ſiedzieć będzie : aby ie wtwierdził y
wzmocnił w ſadzie y w ſpráwiedliwo
ſci / odtąd y aż ná wieki : Zawieſna mi
łość **PANA** zaſtepów uczyni to.
⁷ Słowo poſtał **PAN** do Jakóbá / y
pádo w Izraelu. ⁸ A będzie wiedział
wſytek lud Ephraim / y mieſzkający
w Samárii / w poſie y w wynioſło
ſci ſercá mówiąc : ⁹ Cegły wpády / ale
¹⁰

kwádratowym kámieniem budowác
będziem : płoſne figi porzabáli / ale c
dy odmieniemy. ¹¹ A podnieſie **PAN**
nieprzyiaciele Rázyń nan / a przeci
wniki iego w trwoge obróci : ¹² Syria
od wschodu / a Philiſtymy od zach
du : y poſz Izraelá cáta geba. ¹³ W
tym wſytkim nie odwróciła ſie za
pálczywość iego / ale ieſze reka iego
wyciągniona : ¹⁴ y lud nie náwrócił ſie
do tego który go kará / a **PANA** za
ſtepów nie ſukáli. ¹⁵ A zgubi **PAN** od
Izraelá głowe y ogon / nákrzywia
iácego y záwſciaga iácego dnia iedné
go. ¹⁶ Stárzec y pocierow / ten iest gło
wa : a prorok náuczający kłamſtwa /
ten iest ogonem. ¹⁷ A będą ci którzy
pobłają ludowi temu / zwodźcici
mi : a ci którym pobłają ná ſyie
zruconymi. ¹⁸ Dla tego z młodzień
ców iego nie będzie ſie **Pan** weſelił :
a nie ſmiłue ſie nád ſierotami y nád
wdowami iego : bo wſelki iest oblu
dnictiem y złoſnikiem / a każde wſta
mówily glupſtwo. W tym wſytkim
nie odwróciła ſie zapálczywość iego /
ale ieſze reka iego wyciągniona.
¹⁹ Bo ſie zápalila iako ogień niezbo
żność / tarn y ciérznie żréc będzie : a
zápali ſie w geſtwie láſu / y będzie ſie
krecila wynieſieniem dynu. ²⁰ Dla
gniewu **PANA** zaſtepów / ſtrwoży
ta ſie ziemia / y będzie lud iako ſtrawa
ognia : máż brátn ſwemu nie zfo
guie. ²¹ A wſtapi ná práwa ſtrone / a
látnąc będzie : y ieſc będzie ná lewey /
a nie náie ſie : każdy mieſo ramienia
ſwego żréc będzie : Manáſſeſ Eph
raimá / a Ephraim Manáſſeſá /
ci ſpótem ná Jude. W tym wſytkim
nie odwróciła ſie zapálczywość iego /
ale ieſze reka iego wyciągniona.

nie wſtał.

głáſ y ſio
wie, H.Głowa y
ogon.podnieſie ſie
iako ſie dym
podnoſi.
náciła ſie,
H.
ieden dru
giemu, Hebr.

Gdy záowá
Chriſtus opoſ
wiádáć E
wángeľia.
od grá
chów.
Prorokuit o
náwróceniu
pogá przeſ
opowiadá
nie Ewán
geľiiey.

Bo ich wiele
odſtápi od
wiáry.

grzechu y
czáſta.

ſlamaleſ, H
ſpáſ: 7. ſ 22.

Dáſciągá
nász diav
O národek
niu Pána
Chriſtuſa
wym y pá
nowaniu
iego.
ſwiecznoſci,
H.

O wygubie
niu dzieſia
ci pokole
nia Izrael
skich.

Meſiaſ B'g y
náſówiek.

⁶ Máluczi národził ſie nam. ⁷ Té ſłowá
ſtárzy Rábbinowie / zgodnie o Meſiaſu wy
kládaia / y Paraphraſis Chaldaica tákſe rozu
mie y miánnie Meſiaſá : a dowodzą ná / iſ
Meſiaſ miał być Bogiem y cłowiekiem :
poniewáż go tu Izraaſ zowie Bogiem : ták o
tym piſe ieden ſtáry Rábbin / którego zowia
Rabbenu Haccados / to iest / Miſtr náſ ſ.
w Eſiegách / Gale Rázeja / to iest / Táchnic
obiáwienie. A ták co teraz poſledniieſzy Zy
dſi y haretycy z nimi przeciwo temu mówia /
czynia to iako haretycy którzy y piſina ſ. y
Doſtrozów ſwoich odſtepnia. Ale co ſie trzeba
Żydóm dżucowác / gdy y Luter w Biblii

ſwoiiey Niemieckiey to ſłowo / Bóg / opuſcił /
niedrac iako y Żydowie Pána Chryſtuſá
zwáć Bogiem / ták wiernie ci piſmo ſ. tłumá
ca. A wſakſe Izraaſ przeciwo tym wſy
tkim wyznawa iáſnie tálemitewiáry náſey :
Bo **Pan** Chryſtus národził ſie Málucſkim y
pánni Máriey / y ſtało ſie pánowanie ná
ramieniu iego / gdy ná krzyſu wmarł / y
wſychwał. Żowie go y Dżiwym / dla dżi
wnego poczećia y národzenia iego / y dla dżi
wnych cudów które czynił. Rádný teſ iest / iſ
w nim ſa ſkárby mádroſci / y dobre rádzi o
zbáwieniu náſym. Teſ y Bogiem / iſ iest i
dneý iſnoſci / Bogiem Wycem. bo ſłowo Ży

dowstkie h^u, El, znaczy pospolicie Boga z
istnością. Jesze Mocnym jest/ bo mocno wy-
trwał prace/ y zwycięstwo otrzymał. Ociec

przyszłego wieku / i nam królestwo niebieskie
otworzył. Aśiaże położy / i nam Boga Wy-
ca przednat/ y wszystkim szczęściem obdarzył.

ROZDZ. X.

ADA ktorzy
wstawia prawa
niebożne/ pisa-
cy/ niesprawiedli-
wość napisali :
aby wciśneli na
sądzie ubogie / y
gwałt uczynili sprawie poniżonych
ludu mego : aby byli wdowcy lupem
ich / a sieroty aby odzierali. Coż u-
czynicie w dzień nawiedzenia/ y wra-
pienia zdaleka przychodzącego : do
czego sie ratunku wcieczecie/ y gdzie
zostawicie sławę waszą/ abyście sie
nie zgarbili pod okowami / a z pobi-
tymi żebyście nie wpadli : W tym w-
szystkim nie odwróciła sie zapalczy-
wość iego/ ale iesze reka iego wycią-
gniona. Wiada Asyrowi / rozga-
gniewu mego/ y ty on jest/ w rece ich
rozgniew : nie moje. Do narodu zdia-
dliwego posle j : a na lud zapalczy-
wości mojej roztaje mu/ aby pobiał
lupy/ y rozchwytal korzyści/ y uczynil
go podeptanym iako błoto na vli-
cach. Lecz on nie tak będzie myśle-
mał/ y serce iego nie tak będzie rozu-
miało : ale serce iego będzie na zstarcie/
y na wytrącenie niemato narodów.
Bo rzecze : Aza księżetá moje po-
spolu królmi nie są : Aza nie iako
Charkanis / tak Kálano : a iako Ar-
phad/ tak y Emath : aza nie iako Da-
maset / tak y Samaria : Jako na-
lázla reka moia królestwa bálwán-
skie/ tak y bálwány ich z Jeruzalem y
z Samarię. Zali iakom uczyni
Samarię y bálwánóm ię/ nie także
uczynie Jeruzalem y bálwánóm ię :
A będzie : gdy wykona Pan wśy-
tkie sprawy swoje na górze Sion y w
Jeruzalem : nawiedze owoc wielmo-
żnego serca króla Asyru/ y sławę wy-
sokosci oczu iego. Abowiem rzekł :
Mocą reki mojej uczynilem / y ma-
drosćią moją wyrozumialem : y od-
ięciem granice narodom / y złupilem
księżetá ich/ y stargnałem iako mo-
cny wysoko siedzące. A nalázla re-
ka moia iako gniazdo "sile" naro-

dów : a iako zbieraia iayca które są o-
puszczone/ takem ja zebrał wśytkie zie-
mie : a nie było ktoby ruszył piórem /
y gebe otworzył/ y zawarczał. Zali
sie będzie przechwalać sześciera prze-
ciw temu kto nią raba : albo sie pod-
wyszy pilá przeciw temu który nią
trzer iako gdyby sie podnosiła różga
na tego który ją podnosi / y gdyby sie
podnosił ty / który wśdy jest dzie-
wno. Dla tego zesle pánuiący PAN
zastępów na ciuścze iego suchoty / a
pod sławę iego rospalone będzie go-
rzało iako zapalenie ognia. A będzie
światłość Izraelowa w ogniu / a
Świety iego w płomieniu : y będzie
spalono y pożarto cięzmię iego y tar-
nie dnia iednego. A sławá lasu iego/
y Karmelá iego od duse aż do ciata
zniszczona będzie / y będzie tuláczem
od strachu. Ostátek też dzewa lasu
iego dla trochy policzon będzie/ y dzie-
cie ie popiśe. A będzie dnia onęgo :
nieprzyczyni ostátek Izraela/ y ci kto-
rzy sie wybiegali z domu Jakobowe-
go / polegac na tym który ie biie : ale
polegac będzie na PANIE swietym
Izraelowym w prawdzie. Ostátek
sie nawróci / ostátek mówie Jakóbá
do Boga mocnego. Bo choćby by-
ło ludu twego Izraelu iako piastu
morzkiego / ostátek nawróci sie z nie-
go / dokonanie skrócone wylicie sprá-
wiedliwość. Bo dokonanie y skró-
cenie uczyni PAN Bóg zastępów w
pośrodku wśytkiej ziemi. Przetoż/
to mówi PAN Bóg zastępów : Nie
boy sie ludu mój obywatelu Sion
Assura : rozga vbiie cie / a laske swą
podniesie na cie na diódze Egipt-
skiej. Bo iesze má uczo y troche/ a
skónczy sie rozgniewanie y zapalczy-
wość moia nad złością ich. A
wzbudzi nań P A N zastępów biez-
ná křtalt porażki Mádian/ na stále
Drieb / y rozga swą na morzu / y pod-
niesie ją na diódze Egiptskiej. A
będzie dnia onęgo : ziere będzie bze-
mie iego z ramięniá twego / y iázmó
iego z byie twojej / y zgnie iázmó od
olivy. Przyszedzie na Aíath/ przyszedzie
do Mágtron / v Máchmás porzuci

Przeciw
prawnymnie
żożnym y
uciskacjom
ubogich.

Król Asy-
rijskiego
Senacherib
bá na żydy
przepuścił.

Assyriecy
ki których
użył na ska-
ranie Zy-
dów, poka-
zał dla ich
pychy.
4. kró. 19. g 35
Niz. 17. g 36
Skarby ich,
H.
Obywateli,
H.
Abo, mój-
stwo, H.

nie jest dra-
wo, H.

przednie lu-
dzi.

ogniem, H.

płomieniem,
H.

pól wronzay
nych y rosko-
snych.

żołnierze Se-
nacheribá y-
ciekające,

Ostátek ży-
dów na wró-
ciwszy se
będzie zba-
wion.
Rom. 9. f 27
Niz. 11. e 11.

na wyglá-
żenie ich, H
Niz. 37. g 36
Sed. 7. g 15.

O piśie miá-
stá, przez
które prze-
szedł Sena-
cherib.

*Prześli
bród, w Gá-
bie (iako) w
gęspodzie no-
rowali, H.

*Zbiegli sie,
H.

29 naczynie swoje. *Przebiegli wlot:
Gábá mieśkanie nasze: zdumiała sie
Rámá/ Gábáath Saulowe wciekio.
30 *Wytrzykay głosom twoim cóřko Gá-
lim / pilnuy Láisá / wbożuchna Aná-
thoth. *Przeprowadziła sie Medeme-
31 ná: obywatele Gábim *zmacniajcie
sie. *Jeszcze dzień iest że mogą stać
32

ROZDZ. XI.

Wynidzie ró-
szka z korzenia
Jessego/ á kwiat
z korzenia ięg wy-
roście. *A od-
pocznie ná nim
Duch PANSKI/
duch mądrości y rozumu / duch rady
y mocy / duch wmiętności / y bogo-
boyności. *A nápełni go duch boia-
3 żni PANSKIEY: nie według widze-
nia oczu sądzić będzie / áni według
słyshenia vsu / strofować będzie: *á
4 le będzie sądził w sprawiedliwości
wbogię: y będzie strofował w pra-
wości zá cichymi náziemi: *y wbię
ziemię różgą wst swoich / á duchem
warg swoich zabije niebożniká. *A
5 będzie sprawiedliwość pásem biódr
ięg: á wiará opasaniem nerek ięgo.
6 *Będzie mieřkal wilk z iágnięciem/
á pard z kózleciem legać będzie: ciele
y lew y owca pospolu mieřkáć będą/
á dziecię małe pędzić ie będzie. *Ciele
7 y niedźwięć będą sie pásci: spolem lé-
gąc będą dzieci ich: á lew iako wół
plewy będzie iadał. *A będzie grało
8 dzieciátko od pierři nád dżurą żmi-
iową: á odchowane dziecię do iámy
bázyliskowey wpusćie reke swoje. *Nie
9 będą škodzić áni zabijać po wszyt-
kiey górze świętey moiey: bo nápeł-

w Tobie: będzie potrzasał reka swo-
ia tu górze cóřki Sion / págořkowi Je-
33 ruzálem. *Oto pánnicy P A N za-
stepów / stłucze iágrwice w strachu /
á wysokięgo wzrostu wycięci będą / á
34 wymięśli będą poniżeni. *A obálone
będą gestwy lásu żelazem: y Liban z
wysokimi wpádnie.

*osięcze gá-
żnia, H.
Stłucze Affy-
riyczki iá-
ko iágrwice

*Lácorořl, H.
Dáie: 13. d 23.

Proroc-
two o náro-
dzeniu pá-
ná Chrystu-
sowym z
leise y o
królestwie
ięgo.

*ábo przewo-
dzić.

*1: The: 2. c 8

*ábo, praw-
dą, H.

*Nę. 65. d 25
Pod podob-
ieństwem
dáie znát,
iż sa przy-
ściem Ch-
rystusá luz
ósie okrus-
tni y dity
mieli sie
náucyt lu-
dkiaby-
cáiów y
spolem w
pokoiu mie-
řkáć.

3 mioná iest ziemiá znáimomości P A N-
SKIEY / iako wody mořskie pokry-
wáć. *Onęgo dnia korzeń Jesse/
który stoi ná znák narodów / iemu sie
narodowie modlić będą / y będzie
11 grób ięgo sławny. *A będzie dnia
onęg: Przyłoży Pan powtóre reke swo-
áby posiádl ostátek ludu swęg / któ-
ry pozostáwion będzie od Affryczy-
ków y od Egyptu / y od Phetros / y
od Aethyopięy / y od Alám / y od Sen-
náár / y od Emáth / y od wysp mor-
12 skich. *A podniešie chorągiew mie-
dzy narody / y zgromádzi wygnáńce
Izráelowe / y rozpróřone Judzkie zbie-
rze od czterzech stron ziemię. *A znie-
siona będzie zawięć Ephráim / á nie-
pryziáciele Judzey zágingá: Ephrá-
im będzie záżyřzał Judzie / á Judás
nie będzie walczył przeciw Ephráim.
14 *A polecá ná rámioná Philistymów
przez morze / spolem złupią syny W-
schodowe: Idumęá y Moáb / przy-
kazánie reł ich / á synowie Ammon
poslušni będą. *A spustoszy PAN
15 ięzyř morza Egyptskiego / y pod-
niešie reke swoá ná rzekę w mocy du-
chá swęgo: y rozbię iá ná siedm od-
nóg / tak iż przeydą przez nie w bó-
ciech. *A będzie droga pozostálemu
16 ludowi memu / który zostáwion be-
dzie ob Affryczyków: iako bylá Iz-
ráelowi w on dzień którego wyszedł
z ziemię Egyptskiej.

*Ry. 15. c 12.

*o nim sie na-
rodowie py-
tác będą, H.
Grób páná
Chrystusów
odpoczynie-
nie ięgo sła-
wné, H.
Náwróce-
nie ostátká
żydów.

O wierze
pogan w
páná Chri-
stusá.

*to iest, ná-
zachód stó-
cá, Hebr.
wpuszczenie,
H.

*škále, ábo
odnóg, H.

*to iest, wśpa-
dnie będą mo-
gli przęść A
pastorowie, bo
nie będą co-
by im prze-
jikádzálo.

Wynidzie różgá z korzenia Jesse, á kwiat
Tak to z Żydowskiego przetożyli 70 tłumácz-
á z nimi y Hieron: 6. powiádać / iż różgá zná-
czy Pánnę Máryjá / á kwiat Páná Chrystusá.
Ciego figura bylá różgá Aaronowá która
zákwińnelá Num. 17. Inřy tak wykládaia:
wynidzie pret z korzenia Jesse / á látorořl
z korzenia ięgo wystápi: przez pret y látorořl
Chrystusá rozumieiać / to iest / iż miał winić
z pokolenia Jesse / który miał mieć pret ábo
sceptum królewskie. Wřářke iákořkolwiek
przetożymy / iednákoř znaczy Páná Chrystusá
y Pánnę Máryjá / która z regoř korzenia wy-
řlá. Od stowá Żydowskiego 723 Netser,

to iest kwiat / názwány iest / iako niektórzy ró-
żumieia / Pan Christus Nazareus. Math. 2.
v. 23. Bo choćá go Żydzi ták zwáli od miá-
řtá Nazareth, w którym sie wychował / wřář-
ke Ewángeliřtá piře iż to od proroków iest
przepowiedziáno / iáko tu mář v Izráisá iá-
řnie. A ná to / choć Nazareth w Żydow-
řkim piřa litera x Sade, nie litera y zain, to
iest / nie S áie Z literę. á tu Izráisá piře Naza-
reus, litera S, ářtálo sie to iż Gręcy latwie
odmieniáia literę S ná Z. A do tego z ty-
tułu krzyřowego iáwno iest / iż miářto po Ży-
dowsku zwáno Názareth / y řád Christus
Názareus: ále Gręcy y Láćinnicy dla
śnádnieřszego wymowienia názwáli Naza-

Pan Christus
Nazareus.

reth, štádže Nazareus.

IO Y będzie grób iego sławny] Piśe Zie-
ronym ś. iż słowo żydowskie mmm Menu-
hatho, znaczy odpocznienie i takiego życzymy
umarłym iakoby rzekł: Będzie śmierć iego

stawna, bo Mesjasz, acz miał umrzeć / wśiał, że też miał ożyć na wieki. Przetoż dla lepszego zrozumienia to odpocznienie inszym słowem ale tóż znaczącym / Grobem nazywał.

ROZD. XII.

Pieśń
 Błogosław
 nienia stu
 żących
 ścianom
 z odkus
 zeniem pa
 nia Chrystu
 sowe.

Exo:15. 22
Psa:117. 614

Rzeczysz dnia
oniego: Wyzna-
wac ci bede Pa-
nie żeś sie rozgnie-
wał na mie / od-
wrócił sie zapal-
czywość twoją / y
to Bóg zbawił ci
bede / a nie zlekne
y chwala moja

3
B

PAN y sstał mi sie zbawieniem. ^o Be
dziecie czerpać wody z radością ze
zdrojów zbawicielowych : ^o y rzeczećie
w on dzień / wyznawaycie PANV / y
wzywaycie imienia iego : oznaymy-
cie między narody wynalazki iego :
pamiętaycie że wysoki jest imie iego.
^o Śpięwaycie PANV / bo wielmo-
żnie uczynił : ^o opowiadaycie to po
wszystkięj ziemi. ^o wykrzykay á chwal
mieszkánie Sion : bo wielki w po-
śród ciebie ^o święty Izraelski.

"ábo, wiádo-
mo to, H.

Christus ś-
wisty nād
świggym.

Wyznawacici beda Panie. I Skonczy
wszy Izaiasz proroctwo ktore byl w Ro-
dziale 7. poczat/ o przyjsciu Mesiasza y od-
kupieniu narodu ludzkiego/ tu napisal piesn
ktora wzbudza wyspy aby dziekowali Panu
Bogu za odkupienie. Oto powiada/ Bog iba
wciel mój/ (to jest/ Jezus mój) bo moc mo-
ia y chwala moia PAN/ w Zydowstwie nie jest
Pan/ ale יהוה יהוה Iah Iehouach, to jest/ Bóg
Boży/ albo Bóg z bogów/ bo Iah znaczy Boga.
Nastal mi sie zbawieniem/ mozesz tez przelo-
życ Jezusem. Bezciecie czerpć wody / to jest
dary łaski y miłości y nabożeństwa. Zebro-
iów zbawicielowych/ to jest ze Ewie y z za-
śluga Chrystusowych/ y z Sakramentow iego.

Wyznawaycie Pánu (w Żydowskim nim Ie-
houach) y wyzywaycie imienia tego. zc. A tak
w tę pieśń iáśnie mówi prorok / iz Mesias
y odupiciéł miał bydź Bogiem z iústności / á
bomieni tu Bóg z iústności zowie zbawicié-
lem / y powiáda że sie iústat zbawieniem / y że
żródeł czépać mamy wody zbawienia: y do-
fláda / iz té wynalázi tego / że sie Bóg z iúst-
ności iústat odupiciélem naszym / miály bydź o-
powiádané po wszytkiéj ziemi / y o tymże mó-
wi iz w posrzed nas wielki święty Izráelski
miał mieścić. Co sie po národzeniu tego wy-
pełniło / á potym y teraz po wniebowstápie-
niu miésta między námi w náswietlszym Sá-
frámencie.

ROZDZ. XIII.

*Ta ieA, ciek
kiecorocwo
na Bablyton,
zabito go zbu
wile opowia

ábo, wyso-
kiý, H.

* przedwko
nim, H.
księzt, H.
"xg:ow-
nym żołn-
m.

z popisnie woj
sko kn bitwie
H.

od końca zie-
mie gdzie sie
zda dorykac
nieb.

*Zemie Babilonu / które wi-
 dział Izaiasz syn
 Amos. *Tę gó-
 rzę "ciemną pod
 niesie chorą-
 giew / podwyższyć
 ją / a niechaj wni-
 eśnieją. *Jam roz-
 um mój / y przy-
 toię w gniewie mo-
 im / w sławie mojej.
 *W górach / i łąkach gęste-
 ję łąka królów / na-
 mienię: PAN za-
 czerstwu wojennę-
 mu z ziemi dale-
 kiej: PAN y naczyn-
 ie / aby zburzył
 je / bo blisko jest
 ą spustoszenie od
 *Dla tego wszystkie

8

rece osłabieią / á každé serce ludzkie
struchleie / y struszy sie. Gryzienia
bolesci zeyma / iáko rodząca bóléc
bedą: każdy bliźniemu swému dziwo
wać sie bedzie / licá opáloné oblicza
ich. ° Oto dzień PANSKI przydzie
okrutny y pełen rozgniewania y gnie
wu y zápalczywości / aby obścił zie
mie w pustynią / á grzeszniki iey aby
stał z niéy. ° Bo gwiazdy niebieskie
y jasność ich nie rozpuszczą światła
swego: zámuli sie słońce ná wscho
dzie swym y księżyc nie zaświeci swiá
tlem swoim. ° A náwiedze złości sa
wiátá / á przeciw niebożnym nieprá
wość ich: y uczynie je wstání pychá
"niemiernych" / á hárdosć mocarzów
poniże. ° Droższy bedzie mąż niżli zło
to / á człowiek niżli naczystšé złoto.
° Dla tego niebem zátrząsne: y pou
szy sie ziemiá z miewscá swego dla zá
gniewania PANA zastępów / y dla
dnia gniewu zápalczywości tego. ° A
bedzie iáko sárná wiećiąga / y iáko

*Eze:32. b 7
Ioel 3. c 15.
Mat:24. c 25
Mar:13. c 24
*Abó, y plána
zy ich, H.
Taki sposób
mowy gná-
czy wielkie
utrapienie.
*hárdych, H.
*Bo radki b
kie maś, prze-
to drogi.

Psa 136. b 9

Kiećiom w
żywoćie, Hie.O wybawie
niu żydów
z niewoli Bā-
biloniickiej,
y o gniesce-
niu Babilon
czyków y
PhilistinowPAN, H.
Nasnuwa-
ją się żydzi
Nabuchodo-
nozorá.Wyrapićiel,
H.
Złota? H.Abó, biśim
bez przesła-
ku, H.Gdy zurycie
żony na wy-
nie szepował
do piekła, za-
bieżeli mu
drudzy z pie-
kła.Abó, wmarł
námocniejszy
H.

owcá: á nie będzie ktoby zgromádził:
kázdy sie obróci do ludu swego / y káz-
15 3dy do ziemie swej wróćcie. Wselli
krórego naydą / zabit będzie: y wselli
który nádeydzie / od mieczá poleże.
16 Działki ich poroztracáją przed ich
oczymá: domy ich splóndwią / á żony
17 ich pogwałca. Oto ja pobudze ná-
mie Medy / którzy nie będą srebrá pu-
18 kác / áni dbác o złoto. ále strzałami
D działki postrzeláją / á nád karmigecz-
mi żywotami nie zlitują sie / y synóm
19 oko ich nie sfolguie. A będzie Bā-
bylon on zwołány w królestwach /

ROZDZ XIII.

Bliźko jest że przy-
jdzie czas iego / á dni
iego nie odwołą sie.
A Albowiem zlituje sie
PAN nád Jákobem /
y obierze ięscze z Izrá-
elá / y da im odpoczy-
nąć ná ziemi ich: przylączy sie do nich
przychodzien / y przystanie do domu
2 Jákobowego. A będą ie trzymać
narody / y przywiódą ie ná miejsce
ich: y posiedzie ie dom Izráelski ná
ziemi PANstkiej zá slugi y zá służeb-
nice: y będą imać té którzy ie imáli / y
3 podbiłá wyciągájące swoie. A be-
dzie dnia onego: gdy tobie Bóg da
odpoczynek od pracy twoiej / y od
drżenia twego / y od niewoli ciężkiej /
4 w ktorzies był przed tym: weźmiesz
te przypowieść przeciw królowi Bā-
biloniickiemu / y rzeczesz: Jákóž wstał
5 wyciągájąc / wstał pobór: Złamał
PAN tny niebożnych / laske pánni-
6 cych / biłżcego ludzie w zagniewá-
niu / plaga nieuzdrowioną / podbiłá
7 iącego narody w zapálczywości prze-
pládującego okrutnie. Odpoczynek
8 y umilká wszytká ziemiá / wrádowá-
lá sie y wweclila: iody též rozwe-
sili sie nád toba / y cedy Libánskie:
9 od tąd iákos zasnął / niewyciągnie
któryby nas podciął. Piekło zespód-
10 ku ruszyło sie ná podkámie przysięcia
twego / wzbudziłoc obizymy. Wszy-
scy książetá ziemscy powstáli z stolic
swoich / wszytkie książetá narodów.
Wszyscy odpowiedzą / y rzeką tobie:
A tys zranion test iáko y my / sstałes

zaczny pycha Cháldéyczyców: iáko
PAN wyrócił Sedome y Gomor-
20 rhe. Nie będą w nim mieścić áž do
koncá / y nieofádzá go áž do narodu
y narodu: áni tam rozbić namiotów
21 Arábczyk / áni pástérze tam odpo-
czywác będą. Ale sie tam będą choráć
zwierzowie / y nápełnią sie domy ich
smokámi: y mieścić tam będą stru-
sowie / á kósmaczowie tam stać
22 będą: y będą sie ozywác sowy w do-
mích iego / á Syreny we zborách
rostożnych.

11 sie nam podobny. Stárgniona jest
C do piekła pychá twojá / wpadł trup
twój: pod toba posciela mólá / á
12 przykrucie twoie będą robacy. Já-
kóžes spadł z niebá / Lucyferze / któ-
rys ráno wschodził: wpadles ná zie-
13 mie / ktorys zranił narody: Któ-
rys mówił w sercu twoim: Wstapie
ná niebo / nád gwiazdy Bóże wywys-
se stolicie moie: vsiede ná górze / te-
stamentu / ná stronách pólnocnych.
14 Wstapie ná wysokość obłoków / be-
15 de podobny Tawyssemu. Wstá-
je áž do piekła stárgnion będzie w
16 głębokość dolu. Ktorzy cie wyzry-
D pzychyla sie ktobie / y przypátrówá-
ci sie będą: A onże to mąż który tró-
żył ziemią / ktorý zátarzasał królestwy /
17 ktorý obrócił świat w pustynią / y
miásta iego rozwałił / więzióm swo-
18 im nie otworzył ciemnice: Wszyscy
królowie narodów zasneli w slawie /
19 mąż w domu swoim. A tys wyrzu-
cony z grobu twego / iáko látorośl nie
pożyteczná / splugáwionys y wwinio-
nys / tyni ktorzy są mieczem pobici / y
20 zstąpili do dnia dolu iáko trup zgnity.
Nie będziesz miał towarzysztwa áni z
nimi w pogrzebie: bos ty ziemie twoie
pokáził / tys lud swój pomordował /
nie będzie zwano ná wieki nasienie
21 złośliwych. Zgotuycie syny iego ná
zabicié dla nieprawości oyców ich:
Nie powstána / áni odziedziczą zie-
mie / áni nápełnią światá miástami.
22 A powstáne ná nie / mówi PAN za-
stępów: y zátarcae imie Babilonu / y
sczatek / y plód / y národ / mówi
23 PAN. A uczynie iá dzierzawę ięzá / y
káluzjami wód: y wynioze iá miorlá

Ge 19 c 24

to jest, przez
wiele rad-
iów: bo nigdy
potym Babi-
lon nie był
tak zbudowa-
ny.Stryrowie,
ábo czarci.Smokowie,
H.
Wenery.dźwięk arf-
twoich, H.Abó, Intrzen-
ko, to sie y o
Nabuchodo-
nozorze, y o
książetách
czwartym
rozumieć mo-
że.Syny zorze,
H.wstąpił, H.
Sion, gdzie
tablice zako-
nu dano.kiedy.
Hebr.mierżona
iáko ślacz-
nych, H.y syná, y
wnuká, H.

^{Wysypnia,}
H.
Pod przysię-
gę obietnicę
złożyć Se-
nacherib a
Assyryczy-
ki.

F
24 ^{Wycierając} / mówi PAN zastępów.
25 ^{Przysięgi} P A N zastępów / mó-
wiąc: Jesli nie tak będzie iakom v-
myślił: y iakom w myśli rozbięrał/
26 tak sie stanie: ^{Ze zetre} Assyryczyk
w ziemi moiej / a na górach moich
podepcze go: y odędyżcie od nich iarz-
mo iego / a bżemie iego z ramięnia
iego z ietę będzie. ^{Ta rada} którą
vmyślił na wśytkę ziemię / y ta iest
27 reką wyciągnioną na wśytkie naro-
dy. ^{Bo} PAN zastępów postano-
wił: a któż będzie mógł zwatlić: y
28 reką iego wyciągnioną: a któż ię od-
wróci: ^{Roku} którego umarł król
29 Acház ^{sstało} sic to bżemie: ^{Tcie}

^{było to pro-}
^{roczno, Heb.}

G
weseł sie ty wśytką ziemię Philistym
sta / że złamana iest różgą tego który
cie bił: bo z korzenia weżowego wy-
nidzie bazylipek / a nasienie iego ^{po-}
30 żerające ptaká. ^A będą sie pasc
pięworodni niedznych / a vbodzy be-
spiecznie odpoczywać będą: y wygu-
bie głodem korzeń twój / y szczętki twé
31 wybię. ^{Zawy} bżamo / wołay mia-
sto: porażona iest Philistea wśytká:
bo od północy dym przysyde / a nie-
máš ktoby vśedł przed hufem iego.
32 ^A co odpowiedzą posłom narodu:
^{Bo} PAN záložyl Sion a w nim ná-
dżicie miec będą vbodzy ludu iego.

^{Wyniszył}
Ezechiasz
Philistymy,
iż utrapili
ludę.
2. Par. 28.
^{Waż ognisty}
a łazący, H
Bazyliszek
był Ezechi-
asz syn Achá-
zá, ten sie
pomścił
nad Philisty-
ny.

ROZDZ. XV.

^{Proroctwo}
^{tygłkie na}
^{Moáb.}

^{(y) spisto-}
^{son, H.}

^{(ir Moáb,}
^{(y) spustoso-}
^{H.}

^{Abó, do zbo-}
^{ru, który był}
^{na zamku}
Dibon, H.
^{na Nabo}
^{miastem.}

1 ^{Rzemie} Mo-
2 ^{Moáb.} Bo w nocy
3 ^{zburzon} iest Ar-
4 ^{Moáb} / vmlęł:
5 ^{bo} w nocy zbu-
6 ^{zburzon} iest mur
7 ^{Moáb} / vmlęł.
8 ^{Wstąpił} dom / y Dibon / na wy-
9 ^{żyny} płakać nad ^{Nábo} / y nad ^{Nie-}
10 ^{dabá} / Moáb záwylá: ná každę głowie
11 iego łysiná / y każda broda będzie o-
12 golona. ^{Ná} rozstáníach iego oble-
13 tli sie w wory: ná dáchách iego y ná
14 vlicách iego / wśetkie wycię sstało
15 ná płacz. ^{Bedzie} wołac ^{Hesebon} y
16 ^{Eleale} / aż w Jásá vślyšan iest głos
17 ich. dla tego gotowi Moáb wyc be-

5 ^{da:} dusá iego wyc będzie sobie. ^{Ser-}
6 ^{ce} moie do Moáb wołac będzie / ^{za-}
7 ^{wory} iego / aż do Segor iáłowice trze-
8 ^{ścioletney:} bo wśtepem Luith płá-
9 ^{czac} wśtepować będzie / a ná diódze
10 ^{Oronaim} / wołanie ^{struszenia} pod-
11 ^{miosa.} ^{Bo} wody ^{Nemrim} spusto-
12 ^{soné} będą / że vśchlá trawá / vśtal v-
13 ^{rodzay} / zieloność wśeláta zginelá.
14 ^{Według} wielkości vczynków y ná-
15 ^{wiedzenie} ich: do potoka ^{wierzbo-}
16 ^{wego} porwiodą ie. ^{Bo} obeśło wołá-
17 ^{nie} gránice Moáb / aż do Gálim wy-
18 ^{cię} iego / y aż do studnie ^{Elim} krzyt
19 iego. ^{Bo} wody ^{Dibon} nápełniły
20 sie ^{krwie:} abowiem poloże ná Dibon
21 przysádkę tym którzyby vśli lwá z
22 Moáb / y ośátkom ziemi.

^{Abó zbiega-}
^{wie iego, H.}

^{Krwak iáko}
^{w porażce.}

^{To iest, ska-}
^{ranie ich.}
^{Euphrates}
^{rzeka.}

^{Dimonskie,}
^{H.}
^{na Dimonse}
^{H.}

ROZDZ. XVI.

^{Policie, H}
^{H.}

^{Prosi o ze}
^{stanie Me}
^{saá, któz}
^{ry sie miał}
^{národić z}
^{Ruth Mo-}
^{abitki, a}
^{przysytym}
^{Moábitów}
^{alla pychy}
^{y okrucień}
^{stwa spusto-}
^{senie bés}
^{ney opisus}
^{ie.}

^{mlócek, abó}
^{skalsá, H}
^{puszysiel,}
^{H.}

1 ^{Esi} / Pánie: bárántá
2 ^{pánuiące} ziemi / sstał
3 ^{pustynie} do góry córki
4 ^{Sionstiey.} ^A będzie:
5 ^{ia}ko ptak vcięć / y
6 ^{ptaseta} z gniazda wy-
7 ^{latające} / tak będą cór-
8 ki Moáb w przeprawianiu Arnon.
9 ^{wnidz} w ráde / zbierz gromáde: po-
10 ^{lóz} iáko noc cién twój w południe: po-
11 ^{kriz} vcięć / a tulać / y sie nie
12 wydamay. ^{Bedą} v ciebie miestkac
13 ^{wygnáncy} moi. Moábie bádż ich táy
14 ^{nikiem} przed pustosycielem: bo sie
15 ^{dekonat} / ^{proch} / ^{stónczył} sie ^{nędz-}
16 ^{nik} / vśtal który podeptywał ziemię.

5 ^A zgotowana będzie w miłosier-
6 ^{dziu} stolicá / a siedzie ná nię w pra-
7 ^{wodzie} w przysytku Dawidowym / sa-
8 ^{dzacy} y sukácy sadu / y oddácy
9 ^{przedko} co iest spráwiedliwego. ^{Sly-}
10 ^{śelisy} pyche Moáb / pyśny iest bár-
11 ^{zo:} pychá iego y hárdosc iego y zá-
12 ^{gniwanie} iego wietśe niż moc iego.
13 ^{Dla} teg záwyc Moáb do Moábá /
14 ^{wśytek} wyc będzie: tym którzy sie ^{wes-}
15 ^{śelá} z murów z cęgly vpalonéy / po-
16 ^{wiádaycie} plagich. ^{Abowiem} przed
17 ^{miestcia} Hesebon spustośoné są / a
18 ^{winnice} Sábámá pánowie Pogán-
19 ^{scy} wycieli: látorošli ię aż do Jazerá
20 ^{záśly} / błakáli sie po puszczy / látorošli
21 ^{ię} opuszczone są / przesli morze. ^{Dla}
22 ^{tego} płakać będą w płáczu Jazer

^{chłubią.}

z polá obf-
tego.

wewnętrzności
moje.

10 winnice Sábamá: wpoie cie lza mo-
ig/ zesebonie y Elealu: bo ná zbiez-
ráníe win twoje/ y ná žniwo twoje o-
krzył tłoczacych przypadł. ¹ A odie-
te będzie wesele y radość z Kármela/
y w winnicách nie będzie sie wesełi-
áni wykrzykał. winá w piásie nie be-
dzie deptał ten który był zwykl de-
ptać: odigłem głos depczacych. ² Dla
tego "bżuch mój nád Moábem iá-
ko cytrá bżmieć będzie/ á wnetrżno-

12 ści moje "nád murem z wypaloney
cegły. ³ A będzie: Gdy sie pokaze o-
co pracował Moáb ná wyżynách
swoich/ wnidzie do świątnice swojej
aby sie modlił/ á nie będzie "mogł.
13 ⁴ To słowo które mówił PAN do Mo-
14 áb od onego czasu: ⁵ á teraz rzéł
PAN/ mówiąc: Przez trzy lata/ iáko
lata naiemnicze/ odietá będzie sławá
Moáb nád wssytkim ludem wielkim/
á zostánie máły y lichy/ y "niewielki.

"nád Cyr-Há-
refem, H.

"bydź wybá-
wiony.

"nie mocny,
H.

1 Zešli Pánie báránká pánującego. ¹ Z ydo-
wie to wykládá o báránkách które Moáb-
towie dawáli królowi Izráelskiemu. Ale zje-
ronym s. y inšy Doktorowie/ wykláda to o
Christusie którego Izáaś żadał. W prze-
stym bowiem Rozdziale opowiędział spusto-
šeníe Moábitów/ á teraz prosi Boga/ aby
nie wssytkich zghadzał/ wiedząc iż Christus
miał sie narodzić z Dawida/ którego rodzący był
z Ruth Moábitki. Bo Ruth poiał Booz z któ-
regó sie vrodził Obed/ á z tego Jesse óciec Da-
widów/ z tychże nasienia Christus. Stála

pustynie/ było miásto Moábitów/ gdzie sie v-
rodziła Ruth. Góra córki Sion/ t.j. jest Je-
ruzalem/ które znácy kościół. A ták gdy mo-
wi Izáaś/ posli Pánie Báránká zc. iáko by
rzéł: Nie wygladzay Pánie Moábitów do
końcá/ z których rodu má sie narodzić Chri-
stus. Posli tego który iáko báránek niewi-
ny/ z nas ofiarowany/ nas wykupi/ tenże jest
pánujący ziemi: posli go z stály pustynie s.
miásta Moábitów/ ná górę Sion/ to jest do
kościółá zc.

ROZD. XVII.

¹ **A** Zemie Dá-
máskéwé. Oto
Dámásek prze-
stanie bydź miá-
stem/ á będzie iá-
ko gromádá ká-
mienia po obále-

2 niu. ² Opuszczone miásta Aroer be-
da dla trzód/ y beda tám légac/ á nie
3 będzie kłoby piośał. ³ y wstánie po-
moc od Ephráimá/ y królestwo od
Dámásku: á ostátci Syrii y beda
4 iáko sławá synów Izráelowych: mó-
wi PAN zastępów. ⁴ A będzie w on
dzień: vmnieszona będzie sławá
Jákobowá/ á tłustość ciáia iego wy-
5 chudnie. ⁵ A będzie iáko ten który
6 zbiera we žniwo co zostawa: á ráníe
B iego kłosy zbierać będzie: y będzie iá-
ko sukájący kłosów w dolinie Rá-
pháim. ⁶ A zostánie w nim iáko gro-
no winá/ y iáko ná otrzesionej oliwie
dwie ábo trzy oliwki ná wierzchu gá-
7 leži/ ábo cztery ábo pięć ná wierzchu
iego owocu iego/ mówi PAN Bóg
Izráelów. ⁷ W on dzień nákloni sie
człowiek do stworzyciela swego/ y o-

8 czy iego ku świetemu Izráelowému
pogładac beda: ⁸ á nie przykloni sie
do oltarzów które vdziałály receie-
9 go: á ná to co vczyniły palce iego nie
10 porzrzy/ ná gáie y ná zbory. ⁹ W on
dzień beda miásta mocy iego pozó-
stawione iáko plugi/ y zboża które
11 pozostály przed synmi Izráelskimi/
y będzieš pusta/ ¹⁰ ¹¹ Iżes zapomniáta
Bogá zbáwiciela twého/ á nie wspo-
mniálas ná mocného pomocniká
twého: przetóž szepić będzieš szepie-
12 nie wierné/ ¹² y będzieš siatá
nasienie obce. ¹³ W dzień szepie-
nia twého plonné wino/ á ráno ná-
sienie twe zátwienie: odieté jest žni-
14 wo w dzień dziedziectwá/ á będzie cie-
żko żátowác. ¹⁴ Biáda zgrái narodów
mnogich/ iáko mnoštvo morzá su-
niącego: á zgielk gminu iáko sum
wód wielkich. ¹⁵ Zásunieš narodo-
wie iáko sum wód wzbierájących: y
16 sśuka ji/ y wćieczy dáleko: y będzie po-
rwány iáko proch ná górách przed
wiatrem/ y iáko wichér przed wia-
17 trem. ¹⁷ Czasu wieczorného/ áli oto
trwogá: á ráno y nie ostoi sie: tenci
jest dzieł onych którzy nas pustosyli/
y lós którzy nas dáłli.

"nie wierné.
G.

"chucia ry-
chło zátwi-
enie, przedśi-
nie będzie co
żać.

Proroc two
ná Dámásek
Prorokuie
przećiw Dá-
máskowi y
przećiw
dziesięćciom
pokoleniom
które sie z
nim przys-
mierzem gły-
czyły.

"ábo, ná
wierzchách
iey rodzący
nych.

ROZDZ. XVIII.

Prorokuie
piz cini Ae
gyptias
nom, y o
nawroces
niu dale
kich naro
dow do
Christusa.

*zoned iáko
byl, yčálóy,
H.

Niektórzy
to wykładają
iż proroc-
two o na-
wróceniu In-
dów y No-
wego swiá-
ta.

1 A
2
3
B
4

Iadā ziemi
cymbałowi strzy
del / Która iest za
rzekami Aletyop
skimi / ° Która sle
nā morze posły /
w naczyniu z pās
pirowe° dziewkā po wodach. Idźcie
aniołowie przedcy do narodu rozermw
nég y rozšarpanég / do ludu strážnég /
° po którym niemaš innég° / do naro
du czekājąceg y podeptanég / Którég
ziemie rzeki rozermwały : ° wszyscy oby
watele światā / Którzy miešćacie nā
ziemi / gdy podniosz chorągiew nā gó
rach / wyžycie / y dzwięk trąby wstę
pćcie. ° Bo to mówi PAN do mnie :
Vspokoie się / a pātrzyć bede nā miey

scu moim / iáko swiátło w południe
iásné iest / á iáko obłok rosisty we zni-
wa. ° Wo przed żniwem wšytke okwi-
tnęł / y niedożrzała dośkonałość ro-
dzic będzie / y oberżna gałąski tego
sięrpami : á co zostanie / będzie obrze-
żané y obité. ° A ostáwione będą po-
spółu prástrou górnému / y bestyám
ziemie : á przez wšytke láro beda ná
nim ptacy / y wšytkie bestye ziemie
ná nim żimować beda. ° Ná on czas
przyniesion będzie dar PANV zastę-
pów od ludu oderwaného y rostar-
ganého : od ludu stráśnégo / po-
którym nie był inny / od ludu częćái-
cégo / czekáiącého y podeptáného /
którego ziemie rozcrwały rzeki / ná
miejsce imienia PANA zastępów
góre Sion.

* zongd iako
 byl, y dále y,
 H.

1 Biada ziemi cymbalowi skrzydeł. 3 To
jest biada Egypciowi który ma skrzydła abo
woysła / iako cymbaly brzmiejące. Inni prze-
kładają tak: Biada ziemi która okretów skrzy-
dłaśtych / to jest żagliami / wzywa. Inni ie-
sze tak: Biada ziemi ciemnowi skrzydeł abo
ciem ciemący skrzydły / to jest która pod cie-

niem skrzydeł swoich inné chce okrywać: **U**
bo Próża zaciemnia, żagle iako skrzydła.

W naczyniu z papirowego drzewka. J Test
drzewo nazywane Papyrus. Które rośnie w Aeg-
yptu nad rzeką Nilus: z tego drzewa czynią
naczynia w których leżą po morzu. Plinius
lib. 13. c. 11.

ROZDZ. XIX.

Proroctwo
na Aegyp.
Skarante Ae
gyptian Bō
rney opijaie
y potym nā
wrocenie
ich do Chri
Bisk.

Wieder z Aru-
gini, Hebr.

Kzemie Aegyp-
tytu: Oto
P A N wsiedzie
na obłok lekki / y
wnidzie do Aeg-
yptu / y poruś-
sie białwany Aeg-
yptstie od oblicza iego / y serce Aeg-
yptstie zemdleie w nim. ² A spuszcze
Aegypczyki z Aegypczykami: y be-
dzie walczyli ³ mąż z bratem swoim /
y mąż z przyjacielem swoim / miasto
z miastem / królestwo z królestwem.
⁴ A rozewie sie duch Aegypceki we
wnetrznościach iego / á ráde iego ná-
dół zrzuca: y beda sie pytać białwa-
nów swych y wieszczków swych / y Pi-
thonów / y wróżków. ⁵ A podam Aeg-
ypt w ręce pánów okrutnych / á król
mocny będzie pánował nád nimi /
mówi P A N Bóg zastępów. ⁶ A wys-
chnie woda z morza / á rzeká wstanie
y wyschnie. ⁷ A wstána rzeki: zniszcze
iá y powysycháią potoki przekopów.
Trzcina y sitowie powiednie: ⁸ "ob-

8 naży sie łożysto potokowé od strotu
 swego / y każdé zasiańie wilgotné o-
 9 schnie / zwiednie y nie będzie. ⁸ A za-
 10 smeca sie rybitwi / y plakać beda wśy
 11 scy ktorzy miecz do rzeki wede / a c-
 12 ktorzy rozciągaia sieć po wodzie / zem-
 13 oleia. ⁹ Dawszydz sie ci ktorzy robili
 14 len / ktorzy czosali y tkali ¹⁰ subtélne
 15 rzeczy. ¹¹ A beda ¹² wilgotné iego ośta-
 16 białe / wśy scy ktorzy czynili sadzaw-
 17 ki na łowienie ryb. ¹³ Głupie ksiązeta
 18 Tancyskie / mądry raycy Pharaon-
 19 wi dali radę niemądrym ¹⁴ iż rzeczenie
 20 Pharaonowi : synem ia mądrych / sy-
 21 nem królów starodawnych : ¹⁵ Gdzież
 22 teraz są medycowie twoi : ¹⁶ niechci o-
 23 znaymia y okaż co wymyślił P A N
 24 zastępów o Egypcie. ¹⁷ Zglupiały
 25 ksiązeta Tancyskie / wśchly ksiązeta
 26 Mempheskie / zwiedli Egipt ¹⁸ we-
 27 giel ludów iego. ¹⁹ P A N namięśał w
 28 pośredku iego ducha wichrowate-
 29 go : y zawiędli w błąd Egipt w każ-
 30 dę sprawię iego / iako błądzi piłany
 31 y zwracaący. ²⁰ A nie będzie w E-
 32 gypcie uczynku / ktorzyby uczynił gło-
 33 we y ogon / nakrzywiaący y wsciga-

rzeka, nad
brzegiem rzé-
ki, H.

²sięci, H.

* śięci: e° po-
rwáne, H.

główné to
miasto. Aegy-
pckie

Mądrość
 ludzka prze-
 ciw Bogu
 nic nie może

*to iest, przed-
nieyszy mie-
dzy ludem ie-
go, Hebr.*

"któryby czy
nił głowę a
bo ogon, gá-
łós y sitowie
H. to jest, tak

wiary iako y
mniejszy, tak
mnozy iako y
staby.

Nawróce-
nie Aegy-
ptyanów
do Chrystu
św.
przedmowy
św.

św. dowodem
prawdy iego
Boga wyzna-
wając.

św. iarg no-
wego jako
św.
znak krey-
św. S.

Ofiara y of-
iar nowego
zakonu prze-
powiędziany.

16 gáigcy. 'W on dzień będzie Aegypt
iako niewiaśty y zdumieć się a będą
sie bac od pomuszenia reki PANA za-
stepów / Która on będzie ruszał nód
nim. 17 A będzie ziemią Judzka Aegy-
ptowi strachem: Káždy kto ją w spos-
mni / będzie sie lekał rády PANA za-
stepów / Która on nań wymyślił: 'W on
dzień będzie pić miast w ziemi Aes-
gyptstiey / Którę będą mówić izykiem
Chánaneyskim / y przysięgac przez
PANA za stepów: iedno będą zwac
19 Miastem słonecznym. 'W on dzień
będzie oltarz PANSKI w poserzód
ziemie / Egiptstiey / a słup PANSKI
20 podle granice iego 'będzie na znát y
na świadectwo PANV za stepów w
ziemi Egiptstiey. Bo wolac będą do
D PANA przed trapiącym / y posle im
zbawiciela y obrońce Który ie wybá-

21 wi. 'A poznáią PANA w Aegypte
tcie / y poznáią Aegyptianie PANA
w on dzień / y będą go czcić ofiarami
y darami: y będą słubowac słuby
22 PANV / y oddadzą. 'A starze PAN
Aegypt karaniem / y wzdiowu jé y ná-
wiodą sie do PANA / y da sie im v-
23 blagac / y wleczy ie. 'W on dzień be-
dzie droga z Aegyptu do Assyryczy-
ków / y wiodzie Assyryczyt do Aegy-
ptu / a Aegyptczyt do Assyryczytów /
y będą sluzyc Aegyptianie Assyrowi.
24 'W on dzień będzie Izrael trzecim
Aegyptianowi y Assyrianowi: bło-
gostawienstwem w poserzód ziemi /
25 Która błogostawil PAN za stepów /
mówiac: Błogostawiony lud mój
Aegyptski / a wczynek tak moich 'As-
syryczytowie: a dziedziectwo moje
Izrael.

św. prajstia
wiary Chri-
stowej.

św. Assyryjsk
H.

21 Poznáią Aegyptianie Pána w on dzień y
będą go czcić ofiarami J Eusebius lib. 1. De-
monstr. Euangel. c. 6. y Hieronym s. stad do-
wodzi iż zakon iest przeniesiony / poniewaz
kapłanstwo z ofiarami iest przeniesione / bo
y v Aegyptianów / to iest / Pogan / ofiary Bo-
gu prawdzivemu ofiarują. A nie może m-
wi: Hieronim / że to mówi o ofiarach duko-
wnych: gdyż ná tymże mteyscu wspomina
oltarz pánstwu ná mteyscu widzianym postá-

wiony: W on dzień / mówi / będzie oltarz
Pánstwu w poserzód ziemi Aegyptstiey. A do of-
iar duchownych / które sercem tylko bywają /
nie trzeba oltarz zwiernego widomego /
tylko do ofiar zwiernych. Ani téż to mówi
o oltarzu starego zakonu / poniewaz tam nie
mógł byc oltarz tylko w Jeruzalem / a tu
prorokuje iż miał byc w Aegyptcie. Tertul.
lib. contra Iudzos c. 5.

ROZDZ. XX.

OKu Którego
wšedł Tharthan
do Azotu / gdy go
był posłał Sár-
gon Król Assyry-
ski / y walczył prze-
ciw Azotowi / y do

2 był go: 'ná on czas mówił PAN w
rece Izáiasza syna Amos / rzekac: Idź
a rozwiż wór z biódr twoich / a z zuy
bory twe z nog twoich. A wczynil
3 tak / chodzac nago y bosy. 'A rzéł
B PAN: Jako chodzil sluga mój Izá-

iasz nági y bosy / 'trzech lat znát y
4 cud' będzie ná Aegyptem y ná Aety-
opię: 'tak zápedzi Król Assyryjski poy-
mání Aegyptstiey / y przeprowádzienie
Aethyopstie 'mlodych y starych' ná-
5 gié y bosé z odkrytými posládkami
ná hánbe Aegyptowi. 'A zlekna sie
a wštydac sie będą zá Aetyopię ná-
6 dziecie swoie / y zá Aegypt chwale swo-
ie. 'y rzecze obywatel wyspu tego won-
dzień: Oto tá byla nádziecia náša / do
ktorych esiny sie wcieli o pomoc / aby
nas wybawili od Króla Assyryjskieg:
a iakoż my będziemy wysc mogli:

św. iarg ná
znák y ná-
diw, H.

św. iarg ná
znák y ná-
diw, H.

ROZDZ. XXI.

A Zemie pusty-
nie morskiey. Já-
ko wichry z poind-
niá pochodzą / od
puszczy ciągnie z
ziemie strážnéy.
'Widzenie frogie

1 iest mi oznaymione: 'Kto iest niedo-
wiartkiem / niewiernie czyni: a Który
2 iest pustoszycielem / pustoszy. Wycią-
gni Alám / obleż Medzie: vspoko-
3 iem wšelkie wzdychanie iego. 'Dla
tego nápełniły biódra moje boleści /
wciś ogarnął mie iako wciś rodzą-
cý: wpadlem wšlyśarowy / strwoży-
4 iem sie wšyżarowy. 'Zemdláto serce

św. iarg ná
znák y ná-
diw, H.

moie /

św. iarg ná
znák y ná-
diw, H.

św. iarg ná
znák y ná-
diw, H.

*strach mie
zdiag, noc po-
kądą obró-
cił mi w iska-
nie, H.
*abo, iedł y
pij, H.

*to iest ná wy-
sokim mieyscu
z kąd daleko
widzieć moze
*Hszb: 2. a. 1.

*Jer: 51. a. 1.
*Ap: 14. b. 8.

B moie/ zdu mialem sie dla ciemności:
B Babilon mity mój/ położony mi iest
5 ná podziw. Przygotuy stół/ wygla-
day ná wieżę iedzących y piących:
6 wstawaycie księżetá / pochwyćcie
tarcz. Bo to mi rzekł Pan: Idź
7 á postaró strożá / á cokolwiek wy-
rzy / niech opowie. A wyzrzał wóz
8 dnu iedźnych/ iádącego ná osle/ y iá-
dącego ná wielbłądzie: y przypátro-
wał sie pilnie częstym wyzrzeniem.
9 A zámował lew: Na strażnicy Pán-
10 skiéy / ia iestem / stojąc wstáwicznie
we dnie: y ná straży moiey iam iest/
11 stojąc po wszytkié nocy. Ono ten
idzie wsiádaący wóz dnu iedźnych/
C y opowiedział á rzekł: Upadł / v-
padł Babilon/ á wszytkié ryciny bo-
gów iego potruszoné są ná ziemi.
10 Młodźbo mojá / y synowie boiowis-
11 ská mego com slyšal od PANA za-

10 Synowie boiowiská. J Test to obyczay
mowy Żydowskiey/ synowie boiowiská/ to
iust/ zboże ábo plawy które ná boiowisku mló-
ca/ bo to słowo / syn / v Żydów rozmáicie sie
rozumie/ o czym masz wyssey. 5: v. 1.
11 Strożu co znocy J Jakoby rzekł/ Stro-

11 stepów Bogá Izraelowého / opo-
wiedzialem wam. Bzienie Dumy
wola ná mnie z Seir: Strożu co z
12 nocy: strożu co z nocy: Rzekł
stroż: Przysło zarání y noci ieli py-
13 tacie/ pytaycie: náwróćcie sie/ przydź-
cie. Bzienie w Arabií. Wleście
14 ná wieczór spáć bedziecie/ ná ścię-
tách Dedanim. Zábieżayшы prá-
15 gncému przyniescie wody / którzy
mieškalie w ziemi ná południe/ zchle-
D bem zábieżcie wciekácému. Bo
przed mieczmi wciekli/ przed mieczem
nálegácym / przed lukiem nápie-
16 tym/ przed ciężką brzozą: bo to mówi
PAN do mnie: Jesze zá ieden rok
iáko zá rok naiemniká / y wstanie wszy-
17 tká sławá Cedar. A ostátek pocztu
strzelców mocnych synów Cedar v-
mnieyšon będzie: bo P A N Bóg
Izraelów mówił.

*Proroctwo
ná Dumy.
*Dumy, wola
ta ná mi, H.

*Proroctwo
ná Arabie.
*abo w Arab-
binéy, H.

zu co sie dziecie: coš tam widz. at: ábo która
godziná w noc? Na to Prorok iáko stroż odo-
powiáda / iž nie dugo noc minie / ále choćia
dzień nádeydzie / tedy sie im wtrápienia nie v-
mnieyšy: á ták iáko w nocy ták y we dnie nie
wyda karánia.

ROZDZ. XXII.

*Proroctwo
ná dolinę wi-
dzenia, to iest
ná leryzálem

O spustoše-
niu leryzá-
lem przeg-
Nábuchodo-
nogorá.

*od strzelców
H.

*nie kwápie
się, H.

*od PANA
Bogá, H.
*y wolániedo-
gry, H.
*y Cir obná-
aj tarcz, H.

1 A **B** Zemie doli-
ny widzenia. Což
2 sie též tobie dzie-
ie/ żeš y ty wszy-
tko wstąpiło ná
dáchy: Erzyku
3 pełné miásto lu-
dné/ miásto weselé: pobici tvoi nie
pobici mieczem/ áni pomarli ná woj-
nie. Wszytkié księżetá twoie wciekły
4 spółem / y twárdo są powiżaní:
wszyscy którzy są náleżeni/ powiżá-
ni są spółem/ daleko poućetáli. Dla
5 tego rzekł: Odstápcie odemnie/ gorz-
ko pláććc bede: nie stáraycie sie á-
byscie mie ciešyli z strony spustoše-
nia córki ludu mego. Bo dzień zá-
6 bińania y podeptánia / y pláčóv
PANV Bogu zastepów w dolinie
7 widzenia dobywácy muru/ y wiel-
možny ná górze. Alám též wziął
sárydál / wóz człowieká iedźnego / y
ściáne obnáżyłá tarcz. A beda wy-
bonné doliny twoie pełné poczwór-
nych / á iedźni postánowią stánowie

8 ská své v bramy. A odkryta będzie
zasłaná Judska / á ogládaš w on
9 dzień zbroiownię domu gátowého.
C y y polámánia miásta Dáwidowého
vyrzycie / bo sie zágescily: y zgro-
10 mádžiliscie wody stáwu nižšego/ á
domy Jerolimskie policyliscie / y
11 pokáziliscie domy ná obronienie mu-
ru. A wczymiliscie przekop miedzy
dwieiná mury ná wode stáwu stáre-
go: á nie ogládáliscie sie ná tego któ-
ry ji był wczynil / y ná sprawce iego
12 zdáleka nie pátrzylicie. A zámowa
P A N Bóg zastepów w on dzień
tu pláču y tu nárzekánia / tu obly-
13 sieniu / y tu przepásaniu wzorem: á
oto rádošć y weselé / zábíñác cielce y
D zárzynác bárány/ iešć mieso á pić wi-
no: Jedźmy á piymy: bo iutro po-
14 mrzemy. A zámwił sie w vsách mo-
ich glos PANA zastepów: ieli be-
dzie tá niepiáwošć odpuszczoná wam
15 áž pomrzecie / mówi P A N Bóg za-
stepów: To mówi P A N Bóg za-
stepów: Idź / wnidź do tego który
mieška wprizbytku/ do Sobiny prze-
łożoného kóšcielného / y rzeczeš do

*Mgd: 2. b. 6.
1. Co: 15. d. 32

*do podkár-
biého tego, H
*domu, H.

śa kogo
masz? H.

mgia, H.

Tarcia po
rozrycie potro-
czeniem, H.

Złożenie
So'ny z w-
rzedu, a we
zwanie Elia
cimá na ie
go miejsce.

Przeniesie-
nie kaptán-
stwa na Pá-
na Chrystusa.

16 niego : ? Co ty tu / ? ábo iáko by czym
E tu : ? jes tu sobie wykował grób / wy-
ciosales ná wysoko'ci pámiatki pil-
17 nie / w stále przybytek sobie. ? Oto
PAN da cie zaniésc / iáko zánosza "tu
rá / y iáko odzienie ták cie podniesie.
18 ? Koronuiac wkoronuje cie vdrecze-
nim / iáko pile zárzuci cie do ziemié
bérokty y przestronéy : tam vmrzysz /
19 y tam bedzie wóz slawy twoiéy / há-
20 bá domu pána twégo. ? A wypedze
F cie z stánowiska twégo / y z wrzedu
twégo zloze cie. ? A bedzie dnia oné-
21 go : Przyzowe slugi mégo Eliáci-
má syná zelciaśá / y obloze go w páte
twoie / y pásem twoim zmoenie go / á
władza twoie dam w reke iego : y be-
dzie iáko o'ciec obywatelóm Jerozo-

22 Y dam klucz domu Dawidowégo. J Iá-
né test proroctwo o Chrystusie któzy ma klucz
Dawidow / iáko píše Jan 6. Apoc. 3. A przy-
tym pieknie Iátaś opisuje przeniesienie ká-
plánstwa stárego zákonu ná Pána Chrystusa /
któzy téz test Eliacim / to test / syn z martwych
wstania. Cyrillus lib. 2. in Isa. Hiero: lib. 7.
in Isai.

22 limskim / y domowi Judzkiemu. ? A
dam klucz domu Dawidowégo ná
rámie iego : y otworzy / á nie bedzie
ktoby zámknął : y zámknie / á nie be-
23 dzie ktoby otworzył. ? A wbiie i iáko
kolek ná miesyacu "wiernym" / y bedzie
stolicá slawy domowi oycá swégo.
24 ? A zawiésza ná nim wšytké slawé do
mu oycá iego / "naczynia rozmáité-
G go / wšelákie naczynie máte / od na-
czynia kubków áz do wšego naczy-
25 nia muzyków. ? W on dzień mówi
PAN zastępów : Bedzie wyiet ko-
lek któzy byl wbiety ná miesyacu "wier-
nym" : y zlamány bedzie / y wpá-
dnie / y zginie co ná nim wiśálo :
bo PAN powiedział.

23 Y wbiie ii iáko kolek ná miesyacu wiernym. J
A to Chrystusowi sluzy / według wykádu
Hieronyma 6. y inšych. Które słowa iáśniey
przełożyli 70. postanowie go kśiáżećim ná
miesyacu wiernym. A ták kolek ten ná któzym
co zawiészala / znaczy Chrystusa / ná któzym sie
wšyscy wierni wieszala / y bez którego wpáś
by musieli.

* Apo: 3. b 7.
Iob: 12. b 14

* pewnym, H.

* synowie y
wnukowie, H

* pewnym, H.

Kolek co zna-
czy.

ROZD. XXIII.

1 Azemie Ty-
ru. Wycie okrety
A "mořkie" : bo zbu-
rzoney iest dóm
złód byli zwykli
przychodzić : z zie-
mie Cethim ob-
2 iawiono im iest. ? Milczcie któzy
mieřkacie ná wyspie : kupcy Sydon-
scy / przepirawiaacy sie przez morze / ná-
3 pełnili cie. ? Ná wodách mnogich
nasienie Tulu / żmwo rzeczne zboże
iego / sstał sie kupiectwem narodów.
4 ? Dawstydź sie Sydonie : bo mówi
morze : moc mořska rzéćac : Nie pra-
cowálám rodząc ánim wrodziła / y
B nie wychowálám młodzienców / á
nim do lat dorostłych dochowála pá-
5 mien. ? Gdy wšlyřa w Aegyptcie / be-
da žalowác gdy wšlyřa o Tyrze :
6 ? Pzewieźcie sie przez morza / wycie
7 któzy mieřkacie ná wyspie : ? izali to
nie iest "wáře" / które sie chlubiło zda-
8 wa z stárożytno'ci swoiéy : powio-
dza ie nogi ię w go'scine cudza. ? Kto
to wymyřil o Tyrze niegdy wkorono-
wánym / którego kupcy kśiáżetá / kra-

9 märke iego sławni ná ziemi : ? PAN
zastępów wymyřil to / áby ściagnął
pyche wšelkiéy slawy / á tu zelżywo-
ści przywiódł wšytkiežacné ná ziemi.
10 ? Idź przez ziemié twoie iáko rzéćá
cořko "mořska" / niemář "pása" dáléy.
11 ? Reke swoá wyciągnął ná morze / zá-
C trwożył królestwa / PAN rozkazał
przeciw Chánaán / áby stárl mocarze
iego / ? y rzéł : Nie przydař wiecey
12 ábyř sie chlubiła / porwarz cierpiaca /
pámmo cořko Sydonřka : powřaw-
řy przepraw sie do Cethim / y tam téz
13 nie bedzieř miála odpoczynku. ? Oto
ziemiá Chaldeyska / tákorwy luđ nie
był / Assur záłożył ię : w niewola zá-
gnáli mocarze iego / podkopáli do-
14 my iego / obroćili ię w grus. ? Wycie
okrety mořkie / bo zburzona iest moc
15 wářá. ? A bedzie w on dzień : W zá-
pámietaniu bedzieř o Tyrze przez
siedmídziésiat lat / iáko dni króla ie-
16 dnégo : á po siedmídziésiat lat bedzie
Tyrowi iáko pieřń nierządnicé. ? We-
źmi cytre / obedyđzi miásto / nierządni-
co zápomniona : gray dobrze / czesto
17 powtarzay pieřń / áby pámiatka o
tobie była. ? A bedzie po siedmídzie-
sigt lat : Náwiedzi PAN Tyr / y przy-

* mocy, H.

* trapióna.

* ábo, Tharsis
sk. H.

Proroc-
two przes-
cin Tyro-
wi, któzy
po siedmiz
dziesiąt
lat od zbu-
rzeniamiał
hyć nápi-
wiony, á
potym sie
náwróćie
do Chrystu
śá Pána.

* Zwiędła do
Tnářeřá, H.

* rozumiey
miáře.

^obedzie zaś
handlował.

^oprzez iásmu
ány, po ná-
wróceniu do
wiary.

Skaranie
wszystkie-
go świata
dla grze-
chów, wśa-
kie to dru-
dy rozsu-
mia ofsu-
stożeniu
Jerusalem
przez Titu-
sa Wesp-
zyana, iż
nie przyię-
to Chrystu-
śa.

^oOse: 4. b 8.

^oá beda spu-
stożeni, H.
^ozgoneli, H.

wiedzie ji do mytá iego: y ^obedzie zaś
nierzad płodził ze wszystkichi króle-
stwy ziemskimi ná ziemi. ^oA beda
kupiectwa iego y mytá iego poswie-
coné PANV: nie beda schowane ani

odłożone: bo tym którzy mieszkań-
przed PANEM / będzie kupiectwo
iego / aby iedli do sytości / y przyodzie-
wali sie aż do stárości.

ROZD. XXIII.

To PAN roz-
proszy ziemię y ob-
naży ją / y utra-
pí oblicze ię / y roz-
proszy obywatel-
ię. ^oA będzie iá-
ko lud / tak y ká-

plan: á iáko slugá / tak y Pan iego:
iáko służebnicá / tak y páni ię: iáko
kupiający / tak y ten który przedá / iá-
ko pożyczający / tak y ten który bierze
na pożyczanie: iáko który sie vpomi-
na / tak który dłużen. ^oRozprośzeniem
rozprośzoná będzie ziemiá / á drapie-
stwem zdrapieżona będzie. Bo PAN
mówił to słowo. ^oPlátá y zesiá
ziemiá y zemdlá: zczedł świat / zem-
dlá wyniosłość narodu ziemi. ^oA
ziemiá splugawiona iest od obywatel-
ów swoich: iż przestąpili zákon / od-
mienili práwo / złamali przymierze
wieczne. ^oDla tego przeklectwo po-
żrze ziemię / á beda grzęść obywatel-
e ię: y przeto ^obeda śaléc sprawu-
jący ją / á máło ludzi zostanie. ^oPlá-
táło winá zbieranie / záchorzáło win-
né dzewo / wzdycháli wszyscy którzy
byli wesolého serca. ^oWstáło weselé
bebnów / wstáło wykrykanie rádu-
jących sie / wmiłá wdzięczność cy-
try. ^oNie beda sie nápiác winá z spié-
waniem: gorzki będzie napóy piá-
cym go. ^oStárté iest miásto próżno-
ści / zamknięto káždy dóm że nikt nie
wchodził. ^oWolanie będzie o wino
po vlicách: opuszczone iest wśelkie
weselé: przeniosło sie weselé ziemi.
^oZostáło w miesiąc spustożenie / á
vpadek záwalí bramy. ^oBo to be-

dzie w pośród ziemi / w pośródtku
narodów: iáko gdyby troche oliwek
które zostały otrzesiono z oliwného
dzewa: y groná winné / gdy sie doko-
na obieranie winá. ^oTi podniosą
głos swój y ^ochwalić beda: gdy be-
dzie PAN w wielbion / wykryka ^ood
morzá. ^oDla tego ^ow náukách ^oslaw-
cie PANA: ná wyspách morskich
imie PANA Boga Izraelowég. ^oZ
kráiu ziemi stykselismy chwały / slaw-
we ^ospráwiedliwég. ^oA rzéktem: ^oTá-
iemnicá moia mnie / táiemnicá moia
mnie / biádá mnie: występnicy wy-
stąpili / á wykroczeniem występn-
ików wystąpili. ^oStrách / y dól / y si-
dło nád tobá / którys ^omieszkaniem zie-
mie. ^oA będzie: ^oKto wciecze przed
głosem stráchu / wpádnie w dól: á
kto sie wypráwi z dolu / poyman be-
dzie sídlem: bo sie ^owpusty z wysoko-
ści otworzył / y zátřzgną sie fundá-
menty ziemi. ^oLamaniem potamie
sie ziemiá / sruśeniem sruśy sie zie-
miá / ^oporuśeniem poruśy sie ziemiá
iáko pítány / y będzie zdieta iáko bu-
dka ^oiednéy nocy: y obciáży ją nie-
práwość ię / y wpádnie / á nie przyda
zeby powstała. ^oA będzie: W on
dzień náwiedzi PAN woysto niebie-
skie ná wysokość / y króle ziemskie
którys są ná ziemi. ^oA zgromáda sie
zgromádeniem ^oiedného snopká do
dolu / y beda tam zamknięci w cie-
mnicy / á po wielu dni náwiedzeni be-
da. ^oA zámoma sie kśiężcy y záwsty-
dzi sie slónce gdy będzie królowat
PAN zastępów ná górze Sion / y w
Jeruzálem / á przed oczymá stárców
swoich w wielbion będzie.

^oábo, kry-
cząc, H.
^ood zachodu
slonca, Hebr.
^oábo, w dol-
nách, H.

^oChrystusá.
^oto iest, táie-
mnice, téy
Chrystusiemá
to ich wié.

^oIer: 48. g 44

^ookná, 6.

^oH.

^owiganiów,
H.

ROZD. XXV.

ANIE Bóg mój ty ie-
stes / wywyższá cie bede / y
wyznáwáć imieniowi twe-
mu: ^oizés ^ovczynił dżiwý
mysli stáradawné wierné / Amen.

^oBowiemes obrócił miásto w mogli-
te / miásto mocné w rozwaliny / dóm
cudzoziemców: aby nie było miástem /
á zeby go ná wieki nie zbudowano.
^oDla tego cie będzie chwalił lud mo-
cny / miásto narodów duzych ciebie
sie bac będzie. ^oIzés sie sstat mocą v

da zbursze-
nie synágg
gi żydows-
kiey, á
podwyższe-
nie kościo-
ła Chrześci-
áńsk iego.

Zaślon, H.

Na suſy, H.

Oblicze na-
krycia, któ-
rym ſie na-
kryli wſyſcy
ludzie, y zaślo-
na która ſie
zaśloniły.
Apo: 7. d 17
y 21. b 4.

Chryſtus Bóg
przedwieczny

bogiemu/ mocą niedziłkowi w wdie-
czeniu iego: "nádziej" od wicheru/
chłodnikiem od goracá/ bo duch mo-
carzów iáko wicher biący w ſciáne.
7 Jako goracość "w piágnienu" /
B trwoge cudzych wniżyſ: á iáko gora-
coſciá pod obłokiem palacá potom-
6 ſtwo mocarzów wſuſyſ. 7 Wczyni
PAN zaſtepów ná wſytkié narody
ná téy górze wczte z rzeczy tłuſtych/
wczte zbierania winá/ z tłuſtych rze-
czy ſpił w ſobie máiaczych/ z zebrańia
7 winá wyſtalégo. 7 Zruci ná téy gó-
C rze "oblicze zwiáſki zawiázanéy ná
wſytkié ludzie/ y piótno któré zaczął
8 ná" wſytkié narody. 7 Zruci śmierć
ná wieki: 7 odéymie PAN Bóg tze

9 O to Bóg náſ ten, czekałiſmy náń. 7 Tu
iáſnie mówi Izáaſ o Boſtwie Chryſtuſo-
wym. Co ábyſ rozumiał máſ wiedzieć: 7
Proroż opowiedziawſy ſpuſtoſzenie Jeru-
zálém/któré ſie ſtato przez Tyruſá y Veſpáſia-
ná/ y przepowiedziawſy wezwanie pogan/
y poſtánwienie Koſciółá Chryſtuſowégo /
przydał potym mówiac: 7 Wczyni Pan za-
ſtepów ná wſytkié narody ná téy górze/
(gdzie oſtátia wieczera z wzmianá czynił/ y
Duchá ſ. zeſtał/ y gdzie wéterpiawſy náſ
odſupil) wczte rzeczy tłuſtych/ zc. (to ieſt po-
ſtánwienie nie cieſneſnych ále duchownych. Przy-
daie. 7 Zruci ná téy górze oblicze zwiáſki zc.
To ieſt/ grzechy ktorým wſyſcy podlegli.
7 Zruci śmierć ná wieki. Bo Chryſtus żywicie-
łyl śmierć iáko to wyſtáda Páwel 1. Cor. 15.
v. 54. Theódoret. in Iſai. Athanaſius de Incar-
nat. verbi. Tertuli. lib. de Reſurrect. 7 Odey-
mie Pan Bóg/ te z káždégo oblicza/ to ieſt/
jeſiny przéſtać mieli plákać ná niewola ſá

z káždégo oblicza/ 7 pohánbienie lu-
du ſwégo zéymie ze wſytkiéy ziemié:
9 bo PAN mówił: 7 y rzecze dnia one-
go: Oto Bóg náſ ten/ czekałiſmy
náń/ y zbáwił náſ: ten PAN/ czeka-
liſmy go/ rozráduiem ſie y rozweſelem
10 ſie w zbáwieniu iego. 7 Bo odpoczy-
mie reſá PANSKA ná téy górze: á
Moáb będzie pod nim młócon iáko
trá plewy wozem. 7 Wyciągnie rece
ſwé pod nim/ iáko wyciąga ten kto-
ry plynieku pływaniu: y zniży ſlawę
iego z potluczeniem rąk iego. 7 7 O-
12 brony wyſokich murów twych wpá-
dzą/ y zniżone będą/ y zſciágnione
ná ziemié áż do prochu.

táńſká/ z któréy tuſ náſ wybáwił. Po tym w-
ſytkim przydaie/ y rzecze dnia onégo (roz-
míeý Koſciół ná one wczte záproſion y) Oto
Bóg náſ ten/ czekałiſmy náń y zbáwił náſ: ten
Pan (w żydowſkim náń Iehouach) czekałi-
ſmy go zc. 7 tego wſytkiégo táki ieſt dowód:
Co tu proroż mówi o wczcie/ y o zgládzieniu
grzechu y o żywicieniu śmierci áż ná wieki
ná górze Jeruzálém/ nie komu inſjemu ſłuży
tylko Meſſiaſowi/ co y żydzi y Heretycy ze-
znáć muſſa: Jeſli tedy lud od niego ná té
wczte wezwany mówić będzie: Oto Elobim
ábo Bóg náſ ten czekałiſmy náń/ y zbáwił
náſ. Ten Iehouach ábo Pan/ czekałiſmy
go zc. Tedy Meſſiaſ miał byđ Bógiem z
iſtnoſci/ y cztowiekiem/ który według cztó-
wicznſtwa mógi byđ pálcem wſkázany/ y o-
czyńná cztelnſtwa wiđziany/ iáko to ſłowo/
Ten/ dwa rázy powtórzone/ y Boga wſkazu-
iacé/ iáſnie wyraża.

Pieſń ſá
wynyſſe-
nie, rozſe-
żenie, y w-
motnienie
koſciółá
chreſcián
ſkieró.
czáſu Ewán-
geliá y S.
7 to ieſt, Chri-
ſtus ieſt moc
náſſá.

koſciółá
Chryſtuſowá

ROZD. XXVI.

1 On dzień be-
da ſpiéwac te
A pieſń w ziemi Ju-
dzkiej.

2 Miáſto mo-
cy náſéy Sion
zbáwiciel/ be-
dzie w nim położony mur y przed-
murze.

3 Otwórzcie "bramy/ á niech wni-
dzie naród ſpráwiedliwy ſtrzegáacy
prawdy.

4 Stáry błáđ odſedł: záchowáſ
połóy: połóy/ boſmy w tobie nádziej-
ie mieli.

5 Nieliſcie nádzieie w PANV ná
wieki wieczné/ w PANV Bogu mo-
cny ná wieki.

6 7 Bo zniży mieſtáicé ná wyſoko-

ſci/ miáſto wywyoſhone poniży. Po-
niży ie áż ná ziemié/ zſciágnie ie áż do
prochu.

7 7 Podepce ie nogá/ nogi w bogie-
go/ krotki niedziłków.

B 7 Szćieżká ſpráwiedliwégo proſta
ieſt/ proſta drogá ſpráwiedliwégo ná
chodzenie.

8 7 Ná ſćieżce ſádoń twoich PA-
NIE czekałiſmy ná cie: imie twoie y
pámiátká twojá w żády duſe.

9 7 Duſá mojá żádáá cie w nocy:
ále y duchem moim we wnetrzoſ-
ściách moich/ z ráná bede czuł do cie-
bie. Gdy wczyniſ ſády twoie ná zie-
mi/ ſpráwiedliwoſci ſie náuczá oby-
wátele ſwiátá.

10 7 Smiluyemy ſie nád niebożnym/
á nie náwyknie ſpráwiedliwoſci: w
ziemi ſwietych niepráwoſć czynił/ y
nie ogláda chwałę PANſkiej.

Chryſtus
Bóg náſ
ſmy cztó-
wieni
ſmierć
cieſzy.

W górze

7 loká-
rakſwoich

Jeruzálém,
ábo Rzym.

Chryſtuſowá
y Apoſtołſká.

7 rana ti
ſukáć będą.

7 go. ſłumá-
cze rák: niech
zginie złoſli-
wy, áby nie
widziáł chwa-
ły Bożéy.

PANIE

zrodzisz, H.

vmarli, nie beda zyc, vmarli, nie powstana, H.

wylowalimo dlugo czasu karania twego, H.

Pod osoba Lewiathana wiele ryb, przesowiada wypades nie satas nas swiata: przepowiadanie Ewanyeli iey, y nasrocenie pagan do Chrystusa.

Apostołowie. Przyda dni gdy sieroskora zeni-lakob, H.

11 PANIE niech sie wywyszy reka twoia / a niechay nie widza : niech wyzra a zarostyda sie zawisni ludzie : a ogien niech pozrze nieprzyiacioly twoie.

12 PANIE dasz nam pokoy : bo w szytke uczyni nasze sprawiles nam.

13 PANIE Boze nasz / opanowali nas panowie oprócz ciebie / tylko w tobie niechay pamietamy na imie twoie.

14 Vmierajacy niech nie zija / obzymowie niech nie powstaja : dla tego nawiedziles y zmisczyles ie / y skrusy les w szytke pamiatke ich.

15 Solgowales narodowi PANIE / solgowales narodowi : izalis iest w wielbion : oddaliles w szytke grani ce ziemie.

16 PANIE w wcišku szukali cie / w utrapieniu semrania nauka twoia im.

17 Jako ktora poczy na / gdy sie przy

6 Podepcie ie nogą, nogi ubogiego.] To iest / nogi Chrystusowe podeprały miasto Jeruzalem. A co przydaie / Krok niedzielnów / rozumie Apostoly. Tak Hieronym in Isa: y Cyrillus lib. 3. in Isai.

12 W szytke uczyni nasze sprawiles nam] Rozumie sie to / abo o karaniu / abo o cudach Boskich / nie o uczynkach ludzkich / ktore pochodza z wolej czlowieczey / takta Boza ob

bliza ku rodzeniu / bolejac wola w boleściach swych : takiesiny sie stali "od oblicza twego P A N I E.

18 Poczelisiny / y iakobysiny pracowali rodzac / y porodzilisiny ducha : zbawienia nie sprawowalisiny na ziemie / przetoż nie wpadli obywatele "ziemie".

19 Zyc beda vmarli twoi / pobici moi powstana / ocuccie sie a chwalcie ktoryz mieszkacie w prochu : bo ros sa swiatlosci rossa twoia / a ziemie obzymow sciagniesz do wpadku.

20 Idz ludu moy / wnidz do komor twoich / zamkni dzwiwo twoie za soba / skry sie na maly czas na chwile / az przeminie zagmiewanie.

21 Bo oto PAN wynidzie z miejsc swego / aby nawiedzil nieprawosc obywatela ziemie przeciw niemu : y od kryje ziemia krerw swoje / a nie zakryje daley pobitych swoich.

dla gniewu twego.

abo, swiata H.

spiewaycie.

abo, zielna. a ziemi wy rzuca vmarle H.

darzoney. Hieronym s. rozumie o karaniu / iakoby rzekl. Dasz pokoy Panie / abowiem w szytke plagi ktore cierpieny / od ciebie sa : bo nas posiedli panowie przed ciebie. Z tym zga dza sie wyklad Lxx. tlumaczow : Day pokoy Panie / bos nam w szytke oddal. Cyrillus rozumie przez uczyni cnda abo dobrodzyczy stwa Boze. Jakkolwiek wytozys / tedy tu heretyk nie ma przeciw wolney wolej czlowieczey / ktora zowiany liberum arbit.

ROZD. XXVII.

1 **A**U dzień nawiedzi PAN mieczem swoim twar dym / y wielkim a mocnym / Lewiathan weza zawore / y Lewiathan weza potrzywionego / y zabije wielo ryb ktory iest w morzu. W on dzien winnica szerego wina bedzie sobie spiewac. Ja PAN ktory iey strzeze / zmagla ia poczesuie : aby snadz nie bylo nawiedzenie przeciw niy / we dnie y w nocy strzeze iey. Rozgniewania niemasz w mnie : kto mie uczyni cierniem y tarniem w bitwie : poyde po miy / podpale ia zarazem. Czyli raczy zatrzyma moc moie / uczyni mi pokoy / pokoy mi uczyni. Ktorey wchodzi pedem do Jakoba / zakwi

7 tnie y rodzie bedzie Izrael y napelnia swiat "nasieniem". Izali wedlug plagi onego ktory ji bil / wbil go : abo iako zabil zabite iego / tak zabite iest : W mierze przeciwto mierze / gdy odezucona bedzie / osadzisz ia : rozmyslal w duchu swym twar dym w dzien gorzacości. Przeto dla tego bedzie odpuszczona nieprawosc domowi Jakobowemu : a ten w szytke owoc / aby odiet byl grzech iego / gdy polozy w szytke kamienie oltarza / iako kamienie popiołu potrusone : nie ostoi sie gacie y zbory. Bo miasto obronne spustosci / pietne bedzie opuszone / y zostawione iako pusty nia : tam sie bedzie past cielec / y tam legac bedzie / y spasic wierzcholki tego. W suchosci zniwa iego beda potrusone / niewiasty przychodzace a uczace ia : bo nie iest lud mady / przeto nie zlituje sie nad nim / ktory go

owocem, H.

Gdy poschna latorosci iego beda pokrusone, H. popalajcie, H

Euphraty.

Przepowia
danie EImiona sła-
wiana.Gnień pán
ski ná lgrá-
elczyki py-
sne y opité.(Bibá) mo-
cny á gwał-
towny od Pá-
ná, H.wól: widze-
cy, Hebr.rgania: g-
cym bitus
aż do bramyPrzeciw ka-
planom opi-
łym y nieu-
mielności
ábo, zaktá-
dili w wi-
niu, poskál-
síc w sádné,
H.(z iáko d-
e) ostáwioné
H.(iáko d-
tiam, trzebá
im dawác) ro-
skazanie po
rozkazaniu,
wirsi po wir-
sis, troche-
tám, troche-
sám, H.blekosiwé-
mi wárgami,

uczyni: á który go stworzył/ nie przes-
puści mu. ¹² A będzie: W on dzień
pobite PAN od lożyšťá rzeki/ áz do
potoku Egiptského/ á wy sie zgros-
mádjecie iáden y iáden synowie Izrá-
elowi. ¹³ A będzie: W on dzień zátrę-

¹ Lewiátháná weźá, jawora. I Bówie tu sá-
táná rozmáitém stowy/ Lewiáthán/ iť iáko
Wieloryb biega po morzu/ iáť sáťan po swie-
cie: weźem/ dla iádu y chytróści: jawora/

ROZD. XXVIII.

¹ Bada koronie
pychy/ piánym
Ephráim y kwia-
towi opádná-
nu/ starcie rado-
ści iego. Który
był ná wierzchu
doliny bázgo tłustey/ błádzacy od wi-
ná. ² Oto duży á mocny Pan/ iáko
nawálnosc grádu: wicher duzgo-
cacy/ iáko bystrość wód gwałtow-
nych wyléwájących y wypuszczonych
ná ziemię przestroną. ³ Nogámi po-
deptána będzie korona pychy piá-
nych Ephráim. ⁴ A będzie kwiat o-
pádnácy slawy rádosci iego/ Który
jest ná wierzchu doliny tłustych/ iáko
skorożczák owoc przed dożyźnálostiá
ieśiení: Który obaczywszy pátrzący/
skoro w rękę weźmie zé go. ⁵ W on
dzień będzie PAN zastępów korona
chwały/ y wieniec wejśla ostátko-
wi ludu swégo: ⁶ y duchem sádu sie-
dzáćemu ná sádné y mocá wiacá-
cym sie z wojny do bramy. ⁷ Lec y
ci od winá nieználi/ á od piánstvá
pobłádzili: Káplan y prorok niewie-
dzieli od piánstvá/ zátóneli wówinie/
pobłádzili w piánstwie/ nieználi wi-
dzáćégo/ nie umieli sádu. ⁸ Bo wšy-
tkié stoly sá pełné wiacánia y plugá-
stvá/ iáť iť niemáś wiecey mieyscá.
⁹ Bógóż náuczy umiételnósci: á ko-
mu dá zrozumieć co slyśáť: ¹⁰ ostá-
wionym od mléká/ odsádzonym od
piersi. ¹¹ Abowiem rośkáz/ zás rośkáz/
rośkáz/ zás rośkáz/ czeká y zás czeká/
czeká y zás czeká/ troche tám/ troche
tám. ¹² Bo mówieniem warg/ á iez-
zykiem úšnym będzie mówit do ludu
tego. ¹³ A tóremu rzékł: To iest odpo-
czynienie moie/ posilcie sprácowané

bia w tróbe wielká/ y przyjdá Który
byli pogineli z ziemié Assyryjskiéy/ y
któzy byli wygnáncy w ziemi Egi-
ptskiéy/ y bedá sie kłániáć PANU ná
górze swietey w Jeruzále.

dla wielkósci ofrúciénstvá: pokrzywioné-
go/ dla zdrády y osykánia. Ten sáťan iest
wyśéjony przez Chrystusa/ iáť tu opisúie
Isaiáš.

¹³ go/ y to iest ochlódá moia: á niech-
cieli slyśáć. ¹⁴ A będzie im slovo
PANStie: Rośkáz/ zás rośkáz/ ro-
śkáz/ zás rośkáz/ czeká y zás czeká/ cze-
káy zás czekáy/ troche tám/ troche
tám: zé pójde á pádná wznáť/ y be-
dá potárci y wśidleni y poimáni. ¹⁵ A
pizeto slychaycie słowá PANStiego
meżowie nasmiéwcy/ Któzy pánuie-
cie nád ludem moim/ Któzy iest w Je-
ruzále. ¹⁶ Abowiemescie mówili:
Postánówilisny przymierze z smier-
ciá/ á z pieklem uczynilisny umowę.
Kiedy biez gwałtowny przechodzie
będzie/ nie przyjdzie ná nas/ bo slyny
položyli kłámstwo nádzicá náśá/ y
nákrýlisny sie kłámstwem. ¹⁷ Prze-
to to mówi PAN Bóg: Oto iá zás-
łóže w fundamenciech Sion kámién/
kámién doświadczony/ wégielny/
kóstowny/ ná fundamencie fundo-
wany/ Kto wóierzy niech sieniechwá-
pi. ¹⁸ A poloże pod waga sádu/ á sprá-
wiedliwóść pod miarą: y wywóci
grad nádzicie kłámstvá y przytýcié/
wody záleis. ¹⁹ A będzie zgłádzoné
przymierze wáśé z smierciá/ á wáśá
umowá z pieklem nie ostoi sie: biez
gwałtowny gdy przyjdzie/ będziecie
podeptánim iego. ²⁰ Kiedykolwiek
przyjdzie/ zábierze was: bo ráno o-
switániu przyjdzie we dnie y w nocy/
á sámo ryłko wtrápienie dá wyrozu-
mienie slychow. ²¹ Bo zwożilo sie
łóže/ iáť iť długi spádnie: á kóldrá
wáśá obu nákrýć nie moze. ²² Bo iá-
ťo ná górze rozdziáłow PAN stá-
nie: iáťo w dolinie/ Która iest w Gá-
báon zágniéwa sie: áby uczynit pcy-
nek swóy/ obcy uczynek swóy/ áby
dziálat dzieło swé/ obce iest dzieło iez-
go od niego. ²³ A teraz nienásmiéwá-
cie sie/ by śnádz nie byly ściesnione
zwiazki wáśé/ bom slyśáť od PANA

wányelio
iety.Przeciwko
tym któzy
sie smier-
skóy y z
grób pro-
rockich.Przeciw nie-
boiácy m sie
pieklá y s-
mierci.Christus
kámién wé-
glany.
Pśm: 7. d 24
Mat: 2. d 41
1. Pet: 2. r 6
Rzy: 9. g 33
1. Cor: 9.
nie będié
zawstyżon
G.Zetylko sam
prześtrách
przywiedzie
was ku wyrá-
zumieniu ce-
go co ié sly-
śeli, H.Bakiećie ié-
śniéni.
ná górze Pa-
ráśnié, H.

Iof: 10.

Niewiáśna
iáť meo Bo-
gu karáć, ále
śmiéwáć sio.

Bóg iako os-
racz czyni
dla owocu,
rozmaitie z
człowiekie
postępując.

23 Boga zastępów dokonanie y wkró-
cenie na wszystkie ziemie. Bierzcie w
wsy / a posłuchajcie głosu mego / pil-
nujcie a posłuchajcie powieści mo-
24 iey. Iżali cały dzień będzie oracz o-
rał aby siał / będzie przewracał y bró-
25 nowat ziemie swoje? Iżali zro-
wnawszy wierzch iey / nie będzie
siał czarnuchy / y kminu nie roztrze-
sie / y nie nasieie pszenice porządkim /
y ieczmienu / y prośa / y wyki mieyscy
26 swemi? A wyćwicz y w sądzie /

Christus ka-
mien węglo-
wy.

16 Oto ja założę w fundamentach Sion ka-
mien. Ten kamień jest Christus / tak Paweł ś.
wyklada Rom 9. v. 33. 1 Petr 2. Cypr: lib. 2.
aduersus Iudeos c. 16. Euseb. Caesar: lib. 1.
Demonstr. c. 5. August. in Psal: 94. & in Psal:
3. zowie Chrystusa kamieniem / iż on jest fun-
damentem kościoła świętego 1. Cor. 3. A jest

27 Bóg tego naucz y. Bóg nie pilami
młocie będą czarnuchy / ani kolo wo-
zowe po kminie obracac sie będzie:
ale lasz będzie wybita czarnucha / a
28 kmin kłiem. A chleb młec będzie:
wsakóż nie na wieki ten który młoci
będzie go młocił / ani go będzie trzeć
kolo wozowe / ani i y pokruszy pązo-
29 kłami swemi. A to od PANA Bo-
ga zastępów wysło / aby dziwno y
czynił radę / a wielmożył sprawiedli-
wość.

pszenice.

16 Kamieniem węglowym złączający dwie ście-
nie / to jest / żydy y pagany.

16 Kto wierz y niech sie nie kwapi. To jest
niechay nie mniema że to było ma byd / a
le miedzy częś. Dla tego LXX. tak przelożyli:
Ato wierz y nie będzie zaprzeczony.

ROZD. XXIX.

Jadą Ariel /
Ariel miasto któ-
regó dobył Da-
wid: przydan jest
rok do roku:
świeta wroczyście
przeminięty. A o-

2 blege Ariela / a będzie smutny y żalo-
sny / y będzie mi iako Ariel. A otocze
3 iako krag w kolo ciebie / y wyspe prze-
cino tobie wal / y basty poczynię na
4 oblężenie twoie. Ponizon będzieś /
z ziemie będziesz mówić / y z ziemie be-
dzie słyszana mowa twoia: y będzie
5 iako Pithon z ziemie głos twóy / a z
piastu powieść twoia pęprac będzie.
6 A będzie iako proch drobny mno-
stwo rozmiatających cie: a iako Pérez
młotący zgraić tych którzy przecino
7 tobie przemogli: a będzie nagle z
straszkiem. Od PANA zastępów
nawiedzion będzie / gromem y trzesie-
niem ziemie / y głosem wielkim wich-
8 ru y burze / y płomienia ognia pożera-
jącego: A będzie iako sen widzenia
9 nocnego zgraić wszech narodów /
któzy walczyli na Ariela / y wszyscy
któzy boiowali / y oblegli / y przemo-
10 gli przeciwko niemu. A iako sie sni
głodnému / a on ie / a gdy sie ocuci /
11 cza jest duszą iego: a iako sie sni
pragnącemu / a on piie / a gdy sie oc-
12 knie / spiacowane ięsze pragnie / a du-

9 śa tego cza jest: tak będzie zgraić
wszech narodów którzy walczyli prze-
cino gorze Sion. Zdumieście sie a
zadziwicie sie / chwicie sie a cho-
10 lebiecie sie: wpiście sie / a nie winem:
taczajcie sie / a nie od opilstwa. Bo
wam dał pić PAN ducha snu twar-
dego / zawrze oczy wasze / proroki y księ-
żeta wasze / którzy widata widzenia /
11 naktacie. A będzie wam widzenie
wszech iako słowa księgi zapieczeto-
12 wanych / które gdy dadzą wmiarać
cemu pismo / rzeką: Czytawto: y od-
powie: Nie mogę / bo są zapieczeto-
13 wane. A dadzą księgi ten który pi-
sma nie umie / y rzeką mu: Czytaw:
a odpowie: Nie umiem pisać. A
14 rzekł Pan: Ponieważ ten lud przy-
bliża sie ku mnie wsty swemi / a czi-
mie wargami swemi / ale serce iego
daleko jest odemnie / y bali sie mnie
roztazaniem ludzkim y naktami.
15 Przetoż oto ja przydam / że wezmie
podziwienie ludowi temu cudem
wielkim y dziwnym / bo zginię ma-
drość od mądrych iego / y rozum ro-
16 stropnych iego strysie sie. Biada
któzyście serca głębokiego / żebyście
kryli przed PANEM radę: którzy
uczynili są w ciemności / y mówią:
Któż nas widzi / a kto wie o nas?
16 Przewrotna jest ta myśl wasza: iako
gdyby glina myśliła przeciw garncar-
zowi / a bo rzekł robotą temu kto ją
wrobił: Nie wrobiles mnie: a wlepie-

Dla ślepoty
żydzi niero-
zumieci.
słów proro-
ckich.

Księgi pi-
sma S. ży-
dom gupie-
czelowane.

Mat. 15. 28.
Mar. 7. b 6.
Roskazyne
ludzkie któ-
re nie z Bo-
żej mocy
bywa.

Cor. 1. c 19

Abil. c 8.
Przeciwko
tym, którzy
sie sprawie-
dliwymiczy-
nia y grze-
chów wycy-
nie iudai.

Eványes
lia od sy-
dów pyś-
nych do po-
gan przes-
niesiona.

Pismo S. Zy-
dów y herety-
ków zapieczę-
towane.

Które jest ro-
skazanie ludz-
kie.

Grozi pom-
stą żydom,
którzy nie
do Boga ale
do króla Ae-
gyptkiego
uciekali se
o pomoc
przeciw Af-
ryczyckó,
a słowem
bożym gár-
dzili.

Proroctwo
na było po-
ludniowey
strony.

17 nie lepiarzowi swe: Nie rozumieś.
F 18 2 Aza iesze za máły y krótki czas nie
18 obróci sie Liban w Chármel / a Chár-
mel za las poczytan będzie: 2 A w-
19 slyśz dnia onęgo głuśy słowa ksiąg/
19 a z ciemności y z nroku oczy ślepych
20 pátrzyć beda. 2 A ciśy przydadz w
20 PANV wesela / y wboży ludzje roz-
21 ráduz sie w swietym Izráelowym:
21 2 bo wstał który przemagał / zniſczon
21 iest nasmiérwca / y wyćieci sa wśyscy
którzy czynni byli do niepráwosci.
21 2 Którzy tu grzechowi przywodzili

11 Y będzie wam widzenie jako słowa ksiąg
zapieczętowane. [Opisnie tu niewiernych
żydów ślepotę w która przez grzechy swoje w-
pádli: iż do tego czasu pismo swięte czytaiac/
nigdy go zrozumieć nie moga: tós o nich mó-
wi Paweł s. 1. Cor. 3. Tós rozumiey y o he-
rerykach którzy sie także pisanam chlubią iako
y żydowie: ale mógać go czytać y mówić y
śpiewać wśáfie iś klucza Duchá s. y kóścio-
látego nie mają: nigdy go bez kóścioła Bo-
żego nie zrozumieją / y może sie o nich powie-
dzieć ieś im sa księgi zapieczętowane.

13 Bali sie mnie roskazanim ludzkim y naukami
W żydowstwie słowo od słowa tak ma: By-
ła boiaż ich ku mnie roskazanim ludzkim na-
uczona. Co Lxx. tłumacze dla lepszego wyro-
zumienia tak przetłóżyli: Prózno mie chwala-
wzac naukę y wstaw ludzkich. Témż słowy

człowieka słowem / y podchodzili ro-
branie strofującego / y odchylali sie
22 dąremnie od sprawiedliwego. 2 Prze-
tós to mówi PAN do domu Jáko-
bowego / który odkupił Abrahámá:
23 Nie teraz zawstydzis sie Jákob / ani
23 sie teraz oblicze ięg zaptónie: 2 ale gdy
wyżrzy syny swé / dzieło rąk moich / w
pośrzed siebie świecząc imie moje / y
świecić beda swiętego Jákobowe-
go / a Boga Izráelowę opowiedać /
24 y poznają błędzacy duchem rozum /
a ſemwacze naucez sie zakonu.

Mattheus s. c. 15. w. 9. przywodzi. Gdzie
masz wiedzieć iż w piśmie s. zowia roskazá-
niem ludzkim / nie każde roskazanie od ludzi
wezynione: ale té tylko które własnje iest lu-
dzkie / które ani z roskazania Bożego / ani z
nádchnienia tego / ani z mocy y poruczenia ię-
go iest wstawione. A té dwóiatkie sa: bo ied-
né sa przeciwné Bożemu przykazaniu / a dru-
gie sa próżne y niepotrzebne. To każdy oba-
czy z pismá gdzie wspomina té roskazania lu-
dzkie iako tu w Izaiasz / także Math. 15 b. 9.
Mat. 7. a 6. Colos. 2. c. 22. 1. Tim. 4. a 7.
Tit. 1. d. 14. wśáfie roskazania kóścielnego
nigdziey pismo s. nie zowie roskazaniem lu-
dzkim / gdyż nie ludzkie własnje iest / ale moca
od Boga wzięta od ludzi roskazane wedle o-
nego słowa / Eto was słucha imie słucha. W
czym czytay Math. 15. b. 9.

2 y wniwecz
obracali bez
przyczyny, H

2 moc ich ba-
dnie w sie-
nie
spokoy-
nym, H.

2 PANskiego,
H.

Przeciw zá-
kázującym
mówić pra-
wdy.

2 wdziscané
rzeczy.

2 w przewro-
tności, H.

ROZDZ. XXX.

1 **B** Jada synowie zbie-
gowie. mówi PAN a-
2 2 wyście czynili ráde / a
2 nie zemnie: y abyście
3 3 zaczęli płótno / ale
3 nie z ducha mégo / aby-
4 4 ście przyczyniali grze-
4 chu do grzechu: 2 którzy chodźcie aby-
5 5 ście z stapili do Egiptu / a nie pytá-
5 liście sie wst moich / nádziewając sie
pomocy od mocy Pharáonowej: y
mając wfanie w cieniu Egiptowym.
3 2 A będzie wam moc Pharáonowa
tu zawstydzenu / a wśność cieniu E-
4 4 gypu tu zelżywości. 2 Bo były w Tá-
5 5 nes księżetá twoie / a postowie twoi /
5 aż do Hanes przysili. 2 Wśyscy zaw-
stydzili sie dla ludu / który im nie
mógł bydz pożyteczny: nie byli im tu
pomocy / ani tu iakiemu użytkowi /
ale tu zawstydzenu / y tu zelżywości.
6 2 Bzemie bydla południowę w zje-
6 2 mi wtrapienia y wćist / lwica y lew z
6 2 nich / zmiá y bázyliszek lataiący któ-

7 2 rzy nośá ná grzbietách dobytków bo-
7 2 gactwa swé / y ná gárbie wielbłądów
7 2 skárby swé do ludu / który im nie be-
8 2 dzie mógł bydz pomocen. 2 Bo E-
8 2 gyp dąremnie y próżno pomagác
9 2 będzie: dla tegom ná to wołá: 2 py-
9 2 chá tylko iest przesłan. A teraz sied-
2 2 sy nápiś mu ná bukspanie / y ná kśie-
gách pilnie to wyrzuy / y będzie ná-
dzién ofstáteczny ná świádectwo aż
ná wieki / bo lud iest tu gniewu po-
budzający / y synowie kłanliwi / syno-
wieniechecy słuchác zakonu 2 Bo-
10 2 żego: 2 Którzy mówią widzącym /
2 Nie widźcie: a pátrzącym / 2 Nie w-
2 pátrzycie nam tego co práwo iest:
2 mówcie co sie nam podoba / wpa-
11 2 trzycie nam błedy. 2 Odéymcie
11 2 odemnie dróge / odchylcie odemnie
12 2 ścieżke: 2 niech wśtanie od oblicza
12 2 nášęgo swięty Izráelów. 2 Przetós
2 ták mówi swięty Izráelów: zá to że-
2 ście wzgárdzili to słowo / a wfaliście
w potwarz y w trwodze / y polegá-
13 2 liście ná tym: 2 dla tego będzie wam
2 tá niepráwość iako przewá w pádla /

14 y o której sie pytała w murze wyso-
 kim/ bo nagle/ gdy sie nie spodziewa-
 15 ła/ przyjdzie polamanie iego. ¹ A stru-
 sy sie/ iako sie truszy banta ganczars-
 16 ska/ struszeniem gwałtownym: y nie
 narydzie sie z struszek iey skompá/ w
 17 którejby mógł przynieść wagglik z o-
 gnia/ ábo nábrać troche wody z
 18 z dołu. ² Bo to mówi PAN Bóg
 19 święty Izraelów: Jesli sie nawróci-
 cie á vspokoicie sie/ zbawieni będzie-
 20 cie: w milczeniu y w nadziei będzie
 21 moc wasza/ niechciełiscie. ³ y rzekli-
 22 scie: Nie/ ale sie do koni vcieczemy:
 23 przetoż vciekac będziecie. ⁴ A ná przed-
 24 kę wsiedziemy: przetoż przedsy be-
 25 da ci którzy was gonie beda. ⁵ Ty-
 26 sigc czlowieka od oblicza strachu ie-
 27 dnego/ á od oblicza strachu piaci v-
 28 cieczecie: áz sie zostaniecie iako ma-
 29 skretowy ná wierzchu góry/ á iako
 30 znak ná págoroku. ⁶ A przeto czeka
 31 PAN aby sie smilował nád wami: y
 32 dla tego wymyyszon będzie odpuszcza-
 33 jąc wam: bo Bóg sadu PAN: bło-
 34 gostawieni wszyscy którzy nań czeka-
 35 ła. ⁷ Abowiem lud Sioniski będzie
 36 mieszkał w Jeruzalem: płacząc nie
 37 będzie płakał/ smutnicy smutnie sie
 38 nád toba: ná glos wołania twego
 39 storo vstyszy odpowie tobie. ⁸ A da
 40 wam Pan chleb sćisły/ y wodę kró-
 41 tka: á nie dopuści odlecieć od ciebie
 42 wiecéy náuczycielowi twemu: y oczy
 43 twoie pátrzyć beda ná mistrza two-
 44 go. ⁹ y vsy twoie vstysza słowa z ty-
 45 lu nápominającego: Taci jest droga/
 46 chodźcie po niéy: á nie vstepuycie á-
 47 ni ná prawo/ ani ná lewo. ¹⁰ A pospe-
 48 ciś blachy rycin srebra twego/ y sáty
 49 liciny zlotá twego: y rozprosyjcie iá-
 50 ko plugawosc miesieczney niewia-
 51 sty. Rzeczysz mu: wynidź: y będzie
 52 dan deszcz nasieniu twemu/ gđziekol-
 53 wiek posiecieś ná ziemi: á chleb z v-

24 rodzaiów ziemi będzie obfity/ y tlu-
 25 sty/ będzie sie pásł ná dziedzinie two-
 26 iey dnia onégo baránek przestrono-
 27 24 ¹¹ á woły twoie y zrzebieta osłów/ któ-
 28 rémi spráwuią ziemié/ ¹² pomiesząny
 29 obrok bez pléw iesc beda/ iako ná gu-
 30 minie wywiany jest. ¹³ A beda ná ká-
 31 30 ¹⁴ zdéy górze wysokiéy/ y ná kázdym pá-
 32 goru podnioslym strumienie wód
 33 bieżących w dzień pobicia wielu/ gdy
 34 vpadną wieże/ ¹⁵ y będzie ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷

palili dzieci Bálwánóm. Jer: 7: znaczy w pie-
linie piekło. Dwa są ludzie potępieni / którzy

wstawić nie gorąca w ogniu piekielnym.

ROZD. XXXI.

Duszącym
w pomocy
ludzkiej o-
powiada za-
trącenie.

I

A

B

3

4

ADA którzy

zstępują do Egi-
ptu o pomoc / na-
dziecie mając w ko-
niech / a mając w
słonie w poczwor-
nych / że ich wiele /

y w iezdnych / że bärzo mocni : a nie
wřali w świętym Izraélowym / a PA-
NA nie szukali. ¹ Ale on mądry przy-
wiódł złe / a słów swych nie odiał : y
powstanie przeciw domowi złości-
wych / y przeciw ratunkóm brojących
nieprawość. ² Egipt człowiek a nie
Bóg / y konie ich ciało a nie duch : a
PAN złoży ręce swoje / y powalił się
pomocnik / y wpadnie któremu dał
pomoc / y spólem wszyscy będą zniszcze-
ni. ³ Bo to mówi PAN do mnie. Já
ko gdyby ryczał lew y szczenię lwie nad

C

5

6

7

D

8

9

włosem swoim / gdy mu zabieży gro-
máda pasterzów nie zleknie się gło-
sów ich / y nie będzie się strachal mno-
stwa ich : tak zstąpi PAN zastępów
aby walczył na górze Sion / y na pá-
górku iey. ¹ Jáko ptacy latający / tak
należyc PAN zastępów Jeruzálem /
broniąc y wybawiając / przechodząc y
zbawiając. ² Nawróćcie się iakósie
byli na glebiu odesłi synowie Izraél-
scy. ³ Abowiem w on dzień odrzuci
mąż bálwány srebra swego / y bálwá-
ny złota swego / których wam naczy-
niły ręce wasze na grzech. ⁴ Y wpadnie
Assur od miecza nie meścię / a miecz
nie człowieczy pojrze go / y będzie w-
ciekał nie przed mieczem : a młodzień-
cy tego holdowniki będą : ⁵ a mocies-
go od strachu przeydzie / y będą sie le-
kąc wciekając księżetá tego : rzekł
PAN : którego ogień jest na Sionie /
a piec jego jest w Jeruzálem.

ROZD. XXXII.

O króles-
twie pá-
ná Chri-
stusowym.

1

A

2

3

4

5

6

B

7

8

To w sprawie

dlużości król be-
dzie królował /
a księżetá w sa-
dzie przelożeni be-
dą. ¹ A będzie mąż
iakó który się kry-

je przed wiatrem / a táj się przed bu-
rzą : iakó strumienie wód w pragnie-
niu / y cién stały wysokiey w ziemi pu-
stey. ² Nie zaciemnia się oczy widzących /
y vsy słuchających pilnie słuchać be-
dą. ³ A serce głupich zrozumieć umie-
ietność : y ięzyk zaiękających się / be-
dzie przedko y iasnie mówił. ⁴ Nie be-
dą wiecéy zwąć tego który głupi jest
księżciem : ani zdradliwego nie będą
zwąć wietřym : ⁵ bo głupi głupie rze-
czy mówić będzie / a serce tego czynić
będzie nieprawość / aby wykonał o-
bludność / a mówił do PANA zdrá-
dliwie / y wyniszczył duszę łaknącego /
a odiał napóy pragnącemu. ⁶ Zdrá-
dliwego naczynia złości wóřa : bo on
myśli nástroić / aby zatrącił ciché mo-
wę nieprawdziwą / gdy w bogi mówił
sąd. ⁷ Ale księże o tych rzeczách któ-

9

10

11

12

13

14

15

C

16

17

18

re księżetá przystoia myśleć będzie /
a sam nad wodzami stać będzie. ¹
² Twierzący bogaté powstanie / a
słuchaycie głosu mego : cóżki bezpie-
czne bierzcie w vsy powieści moje.
³ Bo po dniach y po roku wy bezpie-
czne trwożyć się będziecie : bo wstało
zbieranie winá / zbieranie wiecéy nie
przyjdzie. ⁴ Zdumieycie się bogaté / zá-
trwożcie się bezpieczne : zwlecziecie się
a rořtydacie się / przepasście biodra
wasze. ⁵ Nad piérśiami nárzekaycie /
nad polámi rořkosnemi / nad win-
nicą płodną. ⁶ Ná ziemie ludu mego
ciernie y tarn wystąpi : iakóž wiecéy
ná wszystkie domy wesela miáštá rá-
dującego się : ⁷ Bo dom jest opu-
szony / mnořstwo miáštá zostawione :
ciemność y macanie sřtáto się nad
iářtiniámi aż ná wieki / radość le-
śnych ostów / pástwiřtá řtád / ⁸ aż be-
dzie ná nas wylan duch z wysokořci /
a będzie puszcza Chármel / a Chár-
mel będzie zá lás poczytan. ⁹ A będzie
řád mieřkał ná pustyni / a sprawie-
dliwořć ná Chármelu osiedzie. ¹⁰ A
będzie dzieło sprawiedliwořci pokóy /
a sprawowanie sprawiedliwořci mił-
czeni y bezpieczeńořć aż ná wieki. ¹¹ A

bluwořciách
rádži : a tá-
komy dla řco
droblywořci
powřtanie, H
Miářtá.
O řpustoře-
niu řydów.

"dla" niedo-
řárku mléka
niewieřtého.
"dla" nieuro-
dzánu pól
przedřym ob-
řtych.
"kořćióř."

"zamek y bá-
řtá řtály się
H.

O řięřřtíu
wiernych
Chřiřtuřo-
nych.

"płodnym po-
řem.

* w puřtyni,
H.

* pogan.

* Ano řczá-
dry o řwódro

bedzie

śado, w mie-
skaniu spo-
koynym, H.

Proroknie
przeciw Sená-
cherybowi o
wybawieniu
Zydów, a r-
nemdaie znac
o zwycięstwie
Christus-
wym przeciw
śatanowi.
śdradzał, H.
śdradzonym
H.

śdradzał,
śdradzon, H.
śobie śfali,
H.
śobrono, Heb
śna káady
śiśa, H. b.
śomonu, H.

śpostowie ich
H.
śpostowie do
Senacherybá
o pokój plá-
kac bádą.
śpodrośny.

śwyróban,
H.

19 będzie lud mój siedział w piękności
pokoju / y w przybytkach dusności / y
w odpoczynieniu bogatym. A grad
na zjeżdżaniu do láśa / y poniżeniem

20 będzie poniżone miasto. Błogosła-
wieni którzy sięciecie na wśeláctich
wodách / wypuszczaąc noge wolu
y oślá.

śmiejscách
wodnistych.
śna rośe wá-
ślá.

ROZD. XXXIII.

Bada który lu-
piś / áza y sam
zlupion nie be-
dzies? y który
gárdziś / áza y
sam wzgárdzo-
ny nie bedzies?

gdy dokonasz lupienia / zlupion be-
dzies: gdy spracowawszy się przestá-
niesz gárdzić / wzgárdzon bedzies.
2 PANIE śmiliły się ná námi: bo-
śmy cie czekáli: bądź ramięniem ná-
śym z porátku / á zbáwieniem ná-
śym czasu utrapienia. Przed glo-
ścem Aniólá pouciekály narody / y
przed podwyszeniem twoim rozpiér-
śchneli się pogáni. A będą zbierác
4 korzyści wáś / iáko zbieráią chrz-
śsze / iáko gdy nimi dolę bywáią ná-
pelnione. Wielbion jest PAN / iż
5 mieszkał ná wysokości: nápełnił Si-
on śpódem y śpiáwiedliwością. A be-
6 dzie wiárá zá czasów twoich: bogá-
ctwá zbáwienia mądrość y wmię-
śtność: boiaźń PANA tá jest ślá-
7 bem iego. Oto widzący będą wo-
8 táć ná vlicy / Aniółowie: pokoiu go-
śto pláćć będą. Spustosály dżó-
gi / vśtał chodzący przez ścieżkę: zlá-
máné jest przymierze / odzucii miá-
9 ślá / zá nie niemiál ludzi. Pláćć y
zemdlała ziemiá: záwśtydzon jest
Liban y zápługáwion / y śśtał się
Saron iáko pustynia: y zátřzśgnął
10 się Wázán y Karmel. Teraz powśtá-
ne / mówi PAN: teraz się wywysze-
11 teraz się wyniośe. Poczniecie palá-
śnie / porodźcie śłome: duch wáś iáko
12 ogień póžrće was. A będą narodo-
świe iáko popiół po spaleniu / cięźnie
13 zebzáne ogniem spalóné bedzie. Ślu-
chaycie którzyście dáleko / com wczys-
14 nił / á bliscy poznaycie moc moie. Zlá-

śli się ná Sionie grzěśnicy / ośiadł
śtrách obludniś / któż z was będzie
mógl mieśćć z ogniem póžrćá-
cym: kto z was zmieśćć z paleniem
15 wiecznym? Kto chodźi w śpiá-
świedliwościách / á mówi prawde /
C który porzuca lákomśtwo z potwa-
rzy / á otrzśsa ręce swe od wśelkiego
podárku: który zátřćka vśy śwoe áby
nie śłuchał kłówie / á zámćrűa oczy swe
aby nie pátrzał ná zlá. Ten ná wy-
śokości mieśććć będzie / zámćki ká-
śmienné wyśokość iego: chléb mu-
17 dano / wody iego wierné śá. Królá
w piękności iego ogláććć oczy ie-
18 go / wýźrűa ziemię dálekę. Serce
twoie rozmyśláćć będzie o śtráchu:
gdzież jest wczony? gdzie śłowá zá-
śłonné wvázáććć? gdzie náuczyciel
19 málutkich? Ludu niemośtydliwego
nie wýźrűyś / ludu wyśłotiey mowę:
táć żebys niemoł rozumieć wymo-
świerzűć iego / w którym żadney mą-
20 drości niemáś. Póžrűy ná Sion
miáśto wroczyśććgo świeta náśe-
go: oczy twoie wýźrűa Jeruzálem /
D mieśććanie bogaté / łamiot który zá-
śdnym śposobem przenieśion byđź nie
może / áni kółki iego będą wpieté ná
wielki / y wśyťkie powrózki iego nie
21 będą porwáne: bo tylko táń wiel-
możny jest PAN náś: mieśćce rzekł
śtrumienie śćerokie y przestroné: nie
póžďzie po nim okret żeglarzów / áni
22 Galerá wielka przędźie przężeń. A-
bowiem PAN śedźia náś / PAN zá-
śłonodawcá náś / PAN król náś: on
nas zbáwi. Oślábiály powrózki two-
23 ie / á nie przemogą: táć będzie mąśť
twoy / że nie bedzies mógl chorągwie
rośććććć. Tedy będą podzieloné
lupy korzyści wielkiey / chromi roz-
24 chřycą lupy. A nie rzecze śśśiad:
Záchorzałem: od ludu który mieśćć
w nim / będzie odietá nieprawość.

Który Bo-
gá ogláć-
iá.
śPlá. 14. 22.

śtwoie, H.

śI. Coř. 1. 10

śgłębokiéy
on jest, dále-
kiéy y niemo-
zumiány.

śobwáśil, H

ROZD. XXXIII.

Opisuieutra
pienie wielz
kie naro-
dów przez
króla Nábú
chodonogo-
rá, a nawie
cý Idumey
czyków: w
czym iest o-
gniczenie sá-
du Bożego
ofsztecznę-
go.

pospółstwa
książer.
bogatyeh.

A **R**zysławcie na
rodowie / y slu-
chaycie / á ludzje
pilnie sluchay-
cie: niech slucha
ziemia / y pełność
ię / świat y wśy-
tek rodzaj iego. ¹ Bo rozgniewanie
PANSKIE ná wśytkie narody / á zá-
palczymosć ná wśytko woysko ich:
² pobit ię y dal ná zabicie. ³ Pobicich
będą wyrzuceni / á z trupow ich wy-
nidzie smród: zsplyną góry ode krwi
⁴ ich. ⁵ A zsplynie wśytko woysko nie-
bieskie / á niebiosá będą zwinione iá-
ko księgi: y wśytko woysko ich opá-
dnie / iáko opada list z winnice y z
⁶ figi. ⁷ Abowiem wpił sie ná niebie-
miec mój / oto ná Idumę zstapi
y ná lud pobicia mego ná sád. ⁸ Miecz
PANSKI nápełnił sie krwią / y wtlu-
ścił sie od łow / ode krwi tłustych bárá-
nów: bo ofiára PANsta w Bosra /
⁹ á pobicie wielkie w ziemi Edom. ¹⁰ A
zstapia iednorozkowice z nimi / y by-
cy z mocarzmi: wpoi sie ziemia krwią
¹¹ ich / y piasek ich tukiem tłustych. ¹² Bo
dzień pomsty PANSKIEY / rok od-
pláty sádu Sion. ¹³ A obróca sie po-
toki iego w smołę / á proch iego w

stárke: ¹⁴ y będzie ziemia iego smołą
gorzącą. ¹⁵ Wnocy y wędnie nie zá-
gásnie / wśtawicznie będzie występ-
wał dym iego / od narodu do narodu
spustoszon będzie / ná wieki wieczne
¹⁶ nie będzie ktoby siedł przeseń. ¹⁷ Ale ję
posiedzie bóg y ięz / Jbá y tróć będą
w nim mieszkac / y wyciągną náń
smur / áby winiec był obrocon / y
práwidło ná spustoszenie. ¹⁸ Sláhci-
cy iego tam nie będą: królá ráczę wo-
lác będą / á wśytkie książetá iego
winiec sie obróca. ¹⁹ A wszędzie w
domích iego ciernie / y pokrzyw / y
ofet po murzech iego: y będzie lego-
wiskiem smoków / y pástwiskiem stru-
sów. ²⁰ A zabieże czárce dżikim me-
żóm / y kosmacez będzie wolal ieden
ná drugiego: tam legáta iedzá / y ná-
²¹ lázla sobie pokóy. ²² Tam miał iáme
ięz / y wychował ięzeta / y okopat y
wychował w cienu iego: tam sie zle-
²³ ciály kánie iedná do drugiey. ²⁴ Szu-
kaycie pilnie w księgách PANSkich /
á czytaycie: ni iedney rzeczy z nich nie
wbylo / ieden drugiego nie szukał: bo
²⁵ co z wśt moich pochodzi / on rosta-
zał / y duch iego sam to zebrał. ²⁶ Ten-
że też rzucił im los / á reka iego po-
dzieliła iá im pod miarę: áz ná wie-
ki posiedzą / od pokolenia y pokole-
nia mieszkac w nim będą.

Żikie kwit-
rzetá, H.

ROZD. XXXV.

o szczęściu
y pociesze-
tych którzy
wnieśa w
Chrystusa.

Messy as
Bóg zbawi-
ciel.

Znaki przy-
ścia Bożego
ná świat.
Math. 13.

A **O**dráduie sie
pusta y bezdró-
żna / y rozweseli sie
pustynia / y zátwi-
tnie iáko lilia. ² ro-
dzac rodzić bez-
dzie / y rozráduie
B sie weselac sie y chwalcac: chwala
Libanu dána iest ię / ozdoba Kár-
mela y Saron: oni wyżę chwale
Pánstę y ozdobę Bogá nášęgo.
³ Zmocnicie rece opádle / á kolána
zemdlałe posilcie. ⁴ Rzeczcie boiáżli-
wym: Zmocnicie sie á nie bójcie sie:
oto Bóg wáś przywiedzie pomste
odplácenia: Bóg sam przyjdzie / y
⁵ zbawi was. ⁶ Tedy sie otworzą oczy
ślepych / y wśy głuchych będą otwo-
rzone. ⁷ Tedy wystoczą chromy iáko

ielen / y otworzony będzie ięz nie-
mych: bo wyniknęły wody ná puszczy-
y potoki w pustyni. ⁸ A która była su-
cha / będzie ięziorem: y prágna-
jąca źródłami wód. ⁹ W legowiskách w
których pierwę smołowie przebywa-
li / wznidzie zieloność trziny y sito-
wia. ¹⁰ A będzie tam ściężka y droga /
y nazowia iá droga święta: nie póy-
dzie po nię nie czysty: á tá wam be-
dzie prosta droga / tak iżby głupi nie
błądzili po nię. ¹¹ Nie będzie tam
lwá / y zły zwierz nie będzie chodzil po
nię / ani sie tam znaydzie: y poydą
któzy będą wybawieni. ¹² A wykupie-
ni od PANA náwroca sie / y przydą
ná Sion z wychwalaniem: á weselé
wieczne ná głowie ich: radość y wes-
selé otrzymają / á wcieczie bolesć y w-
zdychanie.

Sam Bóg przy
szedł y stał
się człowie-
kiem.

4 Bóg sam przyszedł y zbawił nas. I Opisuiać
Izaiasz z takim weselem Poganin miał przy-
tać wiatre Mesiaszą: na wieńca pociechy po-
wiada, iż Bóg sam miał przyszeć y iako praw-
dziwy Mesiasz nas zbawić: którego też wla-
śnie te są znaki iako ie tu opisuie: y samże Pan
Christus sobie przywołacza Mat. 11. Nigdy
ich otkom Christusa nie czynił: ani ich żydowie
od kogo inszego: tylko od Mesiaszą niemoga
czekać: gdyż ani przed Izaiaszem: ani po nim/
żaden z proroków takich znaków nie czynił. A
iż tu sam Bóg obiecał się przyszeć y być Mesia-
szem naszym: stad się dowodzi. Naprzód to sto-
wo Bóg Elohim, nikogo inszego tu nieznaczy
tylko Boga prawdziwego. A słowo przyda-
ne: sam: znaczy iż Bóg sam: y istności w per-
sonie swęj: a nie przez kogo inszego miał
przyszeć: y przeto tamże mówi: Wyższa chwa-
ła Pańska y ozdoba Boga naszego. Tak to
rozumiecia Arhanas. lib. de Incarnat. verbi. Et
lib. de Humanitate assumpta pisze: Nie poset
iaki ale Bóg sam przyszedł: Cyprian: lib. 2.
contra Iudeos c. 7. Irrenus lib. 3: c. 22. Euse-
lib. 6. de Demonstr. c. 21.

A iesliby kto chciał przekładać słowo ży-
dowski Hu, to iest Ten: nie Sam: Tedy ma-
wiedzieć iż mamy wykładu stare: y Lxx. tlu-
macze tak przelożyli: Sam Bóg: A podo-
bno y ci przed tym lepięcy umieli po żydow-
sku nış terazniejszy Heretycy. Wszakże mimo
to: y ten wykład rzeczy samej nie odmieni: bo

choćia rzeczymy / Sam Bóg przyjdzie / abo /
Ten Bóg przyjdzie: tedy przecie wżajnie tego
Boga który miał przyszeć w osobie swęj /
ponieważ y / Ten / osobie znaczy. A iż o Bo-
gu Izraelskim mówił: dla tego wżajnie: iż Ten
Bóg Izraelski: a nie kto inşy miasto niego
miał przyszeć. A tak prozno się tych słowek ży-
dowskich Heretycy chwytają. Alce ani tego
moga wykladać o przysciu przez lastę: abo
dary Boże do nas: bo to iest przecie pisimu
ś. W którym to iasnie znaydujemy: iż kedy
się Bóg obiecał przyszeć y bydz Mesiaszem y
zbawicielem naszym / mówi zawżdy o perso-
nie swęj: a nie o laste abo mocy swęj: obieca-
jąc przyscie to swoje nie przez Aniola ani
Proroka iakiego: ale sam w osobie swoiey. A
stad iest wyuczay w piśmie ś. iż od tego przy-
scia w osobie Bostkiey: zowie Mesiaszą przy-
chodzącym: abo który przyszeć ma. Gen. 49. b.
10. Habac. 2. 2. 3. Psalm. 117. d. 26 A osoblwie
Mat. 11. Tyś iest który maś przyszeć: gdzie
się pyta o przysciu zbawiciela nie przez ta-
stę: ale o przysciu w osobie. A Pan Christus
odpowiada też temi słowy Izaiaszą: gdzie się
sam Bóg Izraelski obiecał przyszeć sam w oso-
bie swęj: y dacie tego przyscia swego widoc-
mego znaki cielesne y widziane. A tak nie trze-
ba nam inşego wykładu szukać: ponieważ
mamy wykład samego Pana Christusa.
Czytaj też Zabał. 2. v. 3.

ROZD. XXXVI.

Stalo sie
czternastego roku
króla Ezechiasza
przyciagnął Sen-
nacherib król As-
syriski na wsyt-
kie obronne mia-
sta Judzkie: y pobiał ie. A poslat
król Assyriski Rabsaká z Láchis do
Jeruzalem: do króla Ezechiasza z
woyskiem wielkim: y stanął w rury-
stawu wysşego ná drodze Pola sár-
bierzowego. A wyszedł do niego E-
liacy syn Zeleasów: który był nád-
domem: y Sobná pisarz: y Joáhe
syn Asaphów káncierz. A rzekł do
nich Rabsák: Powiedźcie Ezechia-
sowi: To mówi król wielki / król As-
syriski. Co to iest za wşnosć której
wşasz: a bo za kórs rada abo mo-
ca gotuieś się sprzeciwić: w kimże w-
şasz żeś odstał odemnie: Oto wşasz
w tę lastę trzcinianę y łamianę: w
Aegyptie: kórs iesli się człek pode-
prze: wnidzie w rękę iego: y przebo-
dzie ię: tak Pharáo król Aegyptski
wsytkim którzy w nim wşaię. A ie-
śli mi odpowieś: W PANV Bogu
naszym wşamy: áżaz nie on iest kórs

go wyżyny y oltarze zniósł Ezechiasz:
y mówił Judzie y Jeruzalem: Przed
tym oltarzem klaniać się będziecie:
A tak teraz poday się Panu me-
mu królowi Assyriskiemu: a dam ci
dwá tysiąca koni: a nie będziesz mógł
dodać z ludu twego: co by w siedli ná-
mie. A iakóž będziesz mógł znieść
twarz sedziaká mieyscá iednego ze
slug mnieşszych Pána mego: A iesli
wşasz w Aegyptcie w poczwórnych y
w iędnych: a teraz ázam bez PA-
NA przyciagnąć do tęj ziemi: aby ch
iz zburzył: PAN rzekł do mnie:
Ciagni ná te ziemię: a zburz ię. y
rzekł Eliacy y Sobná y Joáhe do
Rabsáká: Mów do slug twoich ie-
zykiem Syryjskim: bo rozumiemy:
a nie mów z nami po żydowsku: w
wsy ludu który iest ná murze. A rzekł
do nich Rabsák: Aza do Pána twe-
go y do ciebie poslat mie Pan mój
abych mówił té wşytkie słowa: a nie
rácze y do meşów którzy siedzą ná
murze aby iedli łáyná swę: a pili
mocz nóg swoich z wami: A stá-
nął Rabsák: y wołał głosem wiel-
kim: po żydowsku: y rzekł: Sluchay
cie słów króla wielkiego: króla Assy-
rijskiego. To mówi król: Niechay
was niezwoźzi Ezechiasz: bo was

bez woli
PAN Skiey,
Hebr.

H.

Senácherib
posyła Ráb-
sáká do Eze-
chiasza aby
się mu pod-
dał.

4. kró. 18. c. 33
2. Par. 32. a

"pokój, aby
przymierze, to
jest, poddaj-
cie się.

15 nie będzie mógł wybawić. ² A niech
wam Ezechiasz nie dodać wspaności
w PANU / mówiąc: Wyrwie i wy-
bawi nas PAN / nie będzie dano to
miasto w rękę króla Asyryjskiego:
16 ¹ Nie słuchajcie Ezechiasza: bo to
mówi król Asyryjski: Uczynicie ze-
mną błogosławieństwo / a wynidzie-
cie do mnie / a iedziecie każdy winnice
swoją / y każdy figę swoją: y przyjdzie
17 woda z cysterny swej: ² aż przyjdzie y
weźmie was do ziemi która jest iako
ziemia wasza / do ziemi zboża y winy /
18 ziemi chleba y winnic. ² A niech was
nie mąci Ezechiasz / mówiąc / PAN
wybawi nas. A za wybawili bogowie

narodów każdy ziemi swoje z ręki
19 króla Asyryjskiego: ² ¹ Gdzie jest Bóg
Emath y Arphad: gdzie jest Bóg
Sepharwaim: ² a za wybawili Sa-
20 maria z ręki moiej: ² ¹ A który jest ze
wszech bogów tych ziem / któryby wy-
dał ziemi swoją z ręki moiej / żeby
miał PAN wydzieć Jeruzalem z re-
21 ki moiej: ² A milczeli y nie odpowie-
dzieli mu słowa. Bo król rozkazał
był mówiąc: Nie odpowiadajcie
22 mu. ² A wszedł Eliacym syn Helcia-
szów który był nad domem / y Sob-
na pisarz / y Joabe syn Asaph kán-
clerz do Ezechiasza / podałszy listy:
y powiedzieli mu słowa Rabsatarów.

Bluznier-
stwo Sena-
cheribá.

ROZ. XXXVII.

¹ ^A Stało się gdy
wysłuchał król Eze-
chiasz / rozdarł sa-
ty swe / y oblekł
się w wór / y siedł
do domu PAN-
SKIEGO. ² A

2 posłał Eliacimá który był nad do-
mem / y Sobne pisarza / y stársze ká-
plany / obleczone w wór / do Izai-
3 szá syná Amos proroka. ² A rzekli do
niego. To mówi Ezechiasz: Dzień
vtrapienia y łaiania / y bluznienia /
dzień ten: bo dostały dziatki aż do po-
4 rodzenia / a niemá / siły ku rodzeniu.
² Owa wysłysz PAN Bóg twój sło-
wá Rabsatá / którego posłał król As-
5 syryjski paniego na bluznienie Boga
żywego / y na wáganie słowy / które
6 słyszał PAN Bóg twój. A tak pod-
nies modlitwę za ostatkiem / który
7 się nadywie. ² A przysli słudzy króla
Ezechiasza do Izaiasza. ² A rzekł im
8 Izaiasz: To powiecie pánu waszemu:
To mówi PAN: Nie bój się słowa
któres słyszał / którym bluznili słudzy
9 króla Asyryjskiego. ² Oto mu ja dam
ducha y wysłysz poselstwo / y wróci się
do ziemi swej: y sprawię że zginie
od miecza w ziemi swojej. ² A wrócił
się Rabsat / znalazł króla Asyryjskie-
go wależącého ná łobne. Bo sły-
szal iż był wyiachał z Lachis. ² y w-
słyszal o Tharaku królu Atyopskim /
powiadał: wyciągnął aby wal-
czył przeciw tobie. Co gdy wysłyszal /

10 wysłał posły do Ezechiasza rzekąc.
² To powiedzcie Ezechiaszowi królo-
wi Judyjskiemu / mówiąc: Niech cie
nie zwodzi Bóg twój w którym ty
11 wśaś / rzekąc. Nie będzie dano Jeru-
zalem w rękę króla Asyryjskiego. ² O-
tos ty słyszał wszystko co poczynili kró-
12 lowie Asyryjscy wśem ziemiám które
wyrócili / a ty będziesz mógł bydz
wybawion: ² A za bogowie narodów
wybawili onych które wyrócili o-
cowie moi / Gozám / y Harám / y Re-
13 seph / y syny Eden / którzy byli w Tá-
lassar: ² Gdzie jest król Emath / y
król Arphad / y król miastá Sephar-
14 waim / Aná y Awá: ² y wziął Eze-
chiasz listy z ręki posłowej y czytał je:
y wstąpił do domu PANSKIEGO /
15 y rozpostarł je przed PANEM. ² A
16 modlił się Ezechiasz do PANA mó-
wiąc: PANIE zastępów Boże Izra-
elski / który siedzisz ná Cherubim / tyś
jest Bóg sam wszystkich królestw
ziemskich / tyś stworzył niebo y ziemię.
17 ² Nákłon PANIE ucha twego / a słu-
chaj: otwórz PANIE oczy twoje / a
wejrzy / y wysłysz wszystkie słowa Sen-
18 nácheribowé / które posłał bluznić
Boga żywego. ² Abowiem prawdzi-
wiec PANIE spustoszyli królowie As-
19 syryjscy ziemię y kráiny ich / y bogi
ich wrzucili w ogień: bo nie byli bo-
20 gowie / ale robotá rąk człowieczych /
dzwono á kámién: y pokruszyli je. ² A
teraz PANIE Boże náš / wybaw nas
z ręki jego: y niech poznáją wszystkie
21 królestwá ziemię iżes ty jest sam PA-
NEM. ² A posłał Izaiasz syn Amos

Bluznier-
stwo Sena-
cheribá.

Modlitwá
Ezechiasza
króla do Bo-
gá.

Bóg wysła
chał modli-
twy.

22 do Ezechiasza / mówiąc : To mówi
PAN Bóg Izraelów : Coś mie
prosił z strony Sennacheriba kró-
23 la Asyryjskiego / to jest słowo które
PAN mówił o nim : Wzgardziła cie
y śmiała się z ciebie panna córka Si-
ońska : kiwała głowę za tobą córka
24 Jerozolimska. Komus łajał / a ko-
gos bluźnił / y na kogos podniósł
głos y wyniosłes wysokość oczu two-
25 ich : Na swietego Izraelowego. W-
rece slug twoich wagałes PANU /
y mówiłes : W mnoſtwie poczwór-
nych moich wstąpiłem ia na wyso-
kość gór / wierzchy Libanu : y wytnę
26 wysokię cedry iego / y wybiorę iody
iego / y wnię na same wysokość
wierzchu iego / do lasa Karmelu iego.
27 Jam wykopał y pił wodę / y wysu-
syłem stopę nogi moiej wſytkie po-
toki przepływ. Ażas nie słyszał com
mu zdawna uczynił : ode dni staroda-
wnych iam to stworzył : y terazem
przymiódł : y stało się na wykorze-
nieniu pąków : które społecznie walcza-
28 cych y miast obronnych. Obywatele
ich skurczywszy ręce zadrželi / y za-
trwożyli się : stali się iako siano pol-
ne / y trawą pastwiską / y źiele na dą-
chu / które pierwej wwiędo niżli dą-
29 żęzało. Mieſtanie twoie / y wyſcie
twoie / y weſcie twoie poznałem / y sa-
leństwo twoie przeciwko mnie. Gdys
30 ślał przeciwko mnie / pycha twoja
przysła do wſu moich : przetoż w-

30 prawie kółko wnozdze twoie / y we-
dziło w gebe twoie / y odwiode cie
na drogę którąś przyszedł. A ty ten
bedzieſ miał znać. Jedz tego roku
co się samo rodzi / y drugiego roku
31 woców pożyway : a trzeciego roku
sięćcie y żnić / y sadzcie winnice / y
iędzcie owoc ich. A pusi to co be-
32 dzie zachowano z domu Juda / y co
pozostało korzeń na dół / y uczyni o-
woc na wierzchu. Albowiem z Je-
33 ruzalem wynida oſtątki / a zbawienie
z góry Sion : żarliwość PANA za-
34 stepów uczyni to. Przetoż to mówi
PAN o królu Asyryjskim : Nie wni-
35 dzie do tego miast / ani tam wyſtrze-
li strzaty / ani go zaprzatnie tarcza /
ani wſypie kolo niego wal. Drogę
36 którąś przyszedł / tąż się wróci / a do re-
go miast nie wnidzie / mówi PAN :
37 y obronie to miast / aby nie zach-
wał dla mnie / y dla Dawida slugi me-
38 go. A wyszedł Anyoł PANSKI / y
pobił w oboziach Asyryjskich sto
ośmdziesiąt y pięć tysięcy. y wſtali
rano / a oto wſyscy trupowie mar-
39 twych. A odciągnął y odiachał / y
wrócił się Sennacherib król Asyry-
40 ſki / y mieſkał w Ninive. A stało
się gdy się kłaniał w kościele Tefro-
chowi bogu swemu / Adramelech / y
Saraſar synowie iego zabili ję mie-
czem : y wciękli do ziemi Ararat / y
królował Aſarhaddon syn iego mi-
sto niego.

teſſ ſamoro-
dnę, H.

Wojsko Se-
nacheribo-
we od An-
yola pora-
żone, y sam
od synów
zabit.

Zaſlugi mār-
zych żywym
pożyteczne.

35 Y dla Dawida slugi mego J Wdzię tu
iſ zaſlugi umarłych / ſa żywym pożyteczne.
A czemuż ich cześć y wyzwać niemamy a z
właſcſa teraz Eiey iſ z Bogiem Króluia /
gdys tu iſnie Bóg mówi iſ dla umarłych

chce żywym dobrze czynić Hieronym. 2. con-
tra Pelagianos Dialog Chriſtoſt. Hom. 3. in
Epiſt. ad Philip. Ażdy Heretycy ſmieją mo-
wić iſ umarli nie nie pomoga żywym. Takci
oni czytając piſmo nie widzą.

ROZ. XXXVIII.

ONE dni za-
chorzał Ezechi-
asz na śmierć / y w-
szedł do niego I-
zaiaſ syn Amos
prorok / y rzekł
mu : To mówi
PAN : Rozpraw dom twój / bo ty
vmrzeſ / a nie zoſtanieſ żyw. y obro-
cił Ezechiaſ oblicze ſwe ku ſcienne y
modlił się do PANA / y rzekł : Pro-
ſę PANIE / wspomni proſę iakom

4 chodził przed tobą w prawdzie / y w
ſercu doſkonłym / a czyniłem co ieſt
dobrego przed oczyma twemi : y płá-
5 kał Ezechiaſ płaczem wielkim. A
stało się ſłowo PANSkie do Izaiaſa
mówiąc. Idź a powieđz Ezechia-
ſowi : To mówi PAN Bóg Dawi-
da Oycá twego : Słyſałem modli-
twe twoie / y widziałem iſy twoie : o-
6 tóż ia przyczynię nád dni twoie pie-
tnaſcie lat : y zrekł król Asyry-
7 ſkiego wyrwe cie y to miast / y obro-
nie ie. A ten bedzieſ miał znać od
PANA / że uczyni PAN to ſłowo

Słońce wrá-
ca ſię nágad-
ná znak Eze-
chiaſowi.

Ezechia-
ſowi ná-
mierć cho-
ruicému /
piętnaſcie
lat żywotá
Bóg przy-
czynił.

4. król: 1.
2. Pa: 3. 2. f 40

Modlitwa
Ezechiaſa o
przedłuże-
nie żywotá.

Pieśń Eze-
chiaszowa
dziękując
za zdrowie.

Pozbyłem.

Obywateł-
mi świata, H

8 Które mówił: 'Oto ja wróce cień li-
B ny / po których zesła na zégarze A-
cházowym / na słońcu dziesięć li-
ny nazał. A wróciło się słońce dzie-
sięć linij po stopniach przez które
było zstąpiło.

9 'Pismo Ezechiasza króla Judzkie-
go / gdy był zachorzał y ozdrowiał z
niemocy swoich. 'Jam rzekł w po-
łowicy dni moich pójde do bram pie-
cielnych.

10 'Szukałem ostátka lat moich.

11 'Rzekłem: nie wyjrze Pána Boga na
ziemi żywiących.

12 'Nie oglądam wiecéy człowieka / y
obywatela pokoju.

13 'Wieł mój przeminął / y zwinion
jest odemnie iáko namiotek pásierz-
ski:

14 'Przezminony jest iáko od tkacza ży-
wot mój: gdy m ieszcze zaczął prze-
rznął mnie / od zaránia aż do wieczora
dokonał mnie.

15 'Miałem nadzieie aż do zaránia /
iáko lew tak potamał wszystkie kóści
moie:

16 'Od zaránia aż do wieczora doko-
nał mnie: iáko młode iástkółce / tak
bede sezebiotat / á bede stękał iáko
golebica:

17 'Zemdlály oczy moje / poglądając

ku górze:

18 PANIE gwałt cierpie / odpowiędź
za mnie: 'Coż rzekę ábo co mi odpo-
wie / gdyż sam uczynił: Bedeć ro-
zmyślał wszystkie lata moie / w gorzko-
ści dusze moiej.

19 'Panie iesli tak żywił / y tak żywot
D ducha mego / pokarzesz mnie / y oży-
wisz mnie. 'Oto w pokoju gorzkość
moja nagozsczyła:

20 'Alles ty wyrwał dusze moie áby nie
zginęła / zarzuciłes w tył twój wszy-
tkie grzechy moie.

21 'Abowiém nie piekło wyznawác
ci będzie / ani śmierć chwalić cie be-
dzie: nie beda czekać którzy w dół w
stepuiz prawdy twoiej.

22 'Żywy / żywy / ten ci wyznawác be-
dzie / iáko y ja dzisiaj: óciec synóm
będzie opowiadał prawdę twoie.

23 'PANIE zachoway mnie: á psál-
my náše spiewać będziemy w domu
PANskim / po wszystkie dni żywota
nášego.

24 'A kazał Izaiasz áby wzięto brzo-
fig / y przyłożono plastr na ráne / y że-
by był wzdrowion. 'y rzekł Ezechi-
asz. Co za znak będzie że wstąpie do

25 domu PANSKIEGO.

Acz figi nie
bárzo były
na wrzód
zdrowe, w
śakże y w
tym P. Bóg
pokazał cu-
do.

ROZD. XXXIX.

1 A on czas posłał
Merodach Báz-
lądán syn Báláz-
dánów król Báz-
bilonstiliſty y dą-
ry do Ezechiasza:

2 bo słyſiał że był za-
chorzał y ozdrowiał. 'A był im rad
Ezechiasz / y wkazał im gniách 'ziół
diogich / y srebrá y zlotá / y wonnych
rzeczy / y olejów bárzo dobrych / y w
B wszystkie gniáchy 'spizetu swégo / y wszy-
tko co się náydomało w skárbiéch ie-
go. 'Nie było słowa którego by im nie
okazał Ezechiasz w domu swoim / y
we wszyéy władzy swéy. 'A wszedł I-
3 zaiasz prorok do Ezechiasza króla / y
rzekł mu / Co mówili ci meżowie / á z
kąd przysli do ciebie: y rzekł Ezechi-

4 asz: Z ziemie dálekiej przysli do mnie
z Babilonu. 'A rzekł: Cóż widzieli
C w domu twoim: y rzekł Ezechiasz:

5 wszystko co jest w domu moim widzie-
li: nie było rzeczy którejbych im nie
okazał w skárbiéch moich. 'A rzekł

6 Izaiasz do Ezechiasza: Sluchay slo-
wá PANA zaſtepów. 'Oto przydą

7 dni / y wezmą wszystko co jest w domu
D twoim / y czego náskárbili oycowie
twoi / aż do tego dnia / do Babilonu:

8 nie nie zostanie / mówi PAN. 'A sy-
nów twoich którzy wynidą z ciebie /

9 które spłodziſ / wezmą y beda rzezań-
cami na páłacu króla Babilonstie-
go. 'A rzekł Ezechiasz do Izaiasza:

10 Dobré słowo PANskie które mówił /
y rzekł: Tylko niech będzie pokój y

11 prawda 'za dni moich.

12

13

'Co mi Bóg
objaſ.

Ezechiasz
przysłał
posły z dá-
rami od kró-
la Babilon-
skiego.

Ábo, mezy
kostrownicy-
ſych, H.
Skarby im
pokazuje.
Ábo, zbroje
swéy, H.

Izaiasz stro-
fuie Ezechi-
asza o skár-
by pokaza-
né postóm.

ROZDZ. XL.

Ieśćcie sie / cieść
cie / ludu mój / mó
wi Bóg waf. ¹
mówcie do serca
Jeruzalem / a przy
zwicie go : bo sie
skończyła złość

iego / odpuszczona ieść nieprawość ie-
go : wzięto z reki PANSKIEY dwo-
3 iako za wszystkie grzechy swoje. ² Głos
wołającego na puszczy : Gotuycie dró-
ge PANSKA / proście czynicie na pu-
4 sczy ścieżki Boga naszego. ³ Każda
B dolina będzie podniesiona / a każda
góra y pagórek będzie pomizony : y be-
da krzywe proste / a ostre drogami
5 glądkami. ⁴ A obiarwi sie chwala
PANSKA / y wyryzy wszelkie ciało
spółem / że wsta PANSKIE mówiły.
6 ⁵ Głos mówiącego : Wołay. ⁶ A rze-
klem : Co bede wołał : ⁷ Wszelkie ciało
traw / a wszelka chwala iego iako
7 kwiat polny. ⁸ Wschła trawa / y opadł
kwiat : bo ⁹ duch PANSKI wionął
nań. ¹⁰ Prawdziwie lud ieść trawa. ¹¹ W-
schła trawa y opadł kwiat : lecz sto-
wo ¹² PANA naszego trwa na wieki.
9 ¹² Wstap na górę wysoko ty / który o-
powiadaś Ewangeliz Sionowi :
podnieś mocno głos twój / który E-
wangeliz opowiadaś Jeruzalem :
10 Podnoś / niebóy sie. ¹³ Rzecz miastóm
C Judykim : ¹⁴ Oto Bóg waf : ¹⁵ Oto
PAN Bóg w mocy przydzie / a ramię
iego panować będzie : ¹⁶ Oto zaplata
iego z nim / a sprawa iego przed nim.
11 ¹⁷ Jako pasterz trzode swą pasc be-
dzie : ramię swym zgromadzi bá-
rątki / a na tonie swym podniesie : ko-
12 tne sam ność będzie. ¹⁸ Kto zmierzyl
garściz wody / a niebiosą pędza zwa-
zyl : ¹⁹ Kto zawiesił trzemi palcy wiel-
kość ziemi / y zważył na wadze gó-
13 ry / a pagórki na salach : ²⁰ Kto po-
magal duchowi PANSKIEMV :
14 ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸

Israelski. Także masz Malach. 3. Luc. 1. v. 17. Ale wszyscy Ewangelistowie świadczą / że Jan 6. wedle pisma proroctwego / Panu Chrystusowi drogę gotował / Math. 3. v. 3. Mar. 1. v. 4. Lu. 1. v. 76. Ioan. 1. v. 23. Temu bowiem drogę gotował / który przyszedł na zbawienie świata. A ten jest Pan Chrystus. A tak Pan Chrystus jest Bogiem Izraelskim. Co iefcze wyraźniej opisując Izaiasz / także wszystkim kaznodziom wolać / iż Mesiasz który miał przysść jest Bogiem: Oto / mówi / Bóg nasz: Oto Pan Bóg w mocy przyszedł. A potym samie go pasterzem naszym. A naostatku przy

dać: Ato zawieści trzema palcy ziemi / a zważył na wady gór / a iakoby rzeki / Bóg będąc takim stwórcy cielem / a wśoy dla cślo wielką człowiekiem zostać raczył.

Komuż tedy podobnym uczyniliście Boga, 18 albo co mu za obraz postawicie. J Smiecie si tu z bātwochwalców / którzy sobie bātwany czynili / y drzewo za Boga chwaliłi: goyż żadna rzecz stworzona nie może bydź równie podobna Bogu. y przeto żadne stworzenie nie ma bydź chwalone za Boga: bo to jest bātwochwaltwo.

ROZDZ. XLI.

Jech milcz

tu mnie wyspy /
a narody niech
odmienia się:
niech przystapią
a tedy niech mo-
wią / spółem przy-

2 stąpmy do sądu. Ato zbudził od ws-
schodu słońca sprawiedliwego / we-
zwał go aby siedł za nim: A poda
przed nim narody y króle odzierży:
3 da iako proch mierzowi iego / iako
zdoblo od wiatru porwane lukowi
iego. Bedzie ie gonit / przyszedzie w
4 pośoiu / ścięta sie nie wkaże na no-
gach iego. Atoż to sprawił y wezy-
5 nił / wywiałacy rodziatow od począt-
ku: Ja PAN / pierwszy y ostateczny /
6 ia iestem. Wyżrzaly wyspy a zleły
7 sie / konczyny ziemi zduwały sie / przy-
8 bliżyły sie y przystapiły. Ażdy bliż-
9 nieg swęty ratuje / y bratu swemu rze-
10 cze: Zmacniaj sie. Zmacniał mie-
11 dziennik bliżacy młotem tego / który ko-
12 wał na ten czas / mówiac: Do luto-
wania to dobre: y zmocnił ie gwo-
13 zdziatami / aby sie nie ruszalo. A ty Izra-
14 elu slugo mój / Jakobie ktoregom o-
15 brał / nasienie Abrahama przyjaciela
16 mego: W ktorym cię wchwył z
17 konczyny ziemi y zdalekiesy strony we-
18 zwałem cie / y rzekłem ci: Stugas ty
19 mój / obrałem cie / ynie odzucilem cie.
20 A nie boy sie / bo mi ia iest z toba: nie
21 wchylaj sie / bo mi ia Bogiem twoim:
22 zmocniłem cie y ratowałem cie / y pod-
23 iela cie prawicą / sprawiedliwego me-
24 go. Oto zawstydza sie y zaśtomia
25 wszyscy którzy walczą przeciw tobie:
26 beda iakoby nie byli / y rygina mezo-
27 wie którzy sie sprzeciwiają tobie.
28 Szukac ich bedziesz / a nie nays-
29 dziesz / meżow odpornych tobie: be-

13 da iakoby nie byli: a iako zniszczenie /
14 ludzie którzy walczą na cie. A bo mi
15 ia PAN Bóg twój / który trzymam
16 reke twoie / a mówię tobie: Nie boy
17 sie / iam ciebie wspomogł. Nie boy
18 sie robatu Jakobie / którzyście po-
19 marli z Izraela: iam cie ratowałem /
20 mówię PAN / a odkupiciel twój swie-
21 ty Izraelów. Jam cie polozył iako
22 wóz młocący nowy / który ma zeby
23 trzace: bedziesz młócił góry y potrzese:
24 y pagorki iako w proch obrócisz. Be-
25 dziesz ie wiał / a wiatr pochwyty y wi-
26 cher rozniece ie: a ty sie rozraduiesz
27 w PANIE / rozweselis sie w swietym
28 Izraelowym. Niedzniczy a wboży
29 szukaia wody a niemaś iey: iezyl ich
30 v sechł od pragnienia. Ja PAN wy-
31 słucham ich / Bóg Izraelów nie o-
32 puszcze ich. Otworze na wysokich
33 pagorkach rzeki / a wposród pól żrzo-
34 dła: obróce puszcz / w teźiora wodne:
35 a ziemię bezdrożną w żródła wód.
36 Dam na pustyni cedry / sosni y
37 mirt / y dzierwo oliwne: postawie w
38 pustyni iodie / wias / y buksipan po-
39 spółu: aby wyżrzel a doznali y wra-
40 żyli a wyrozumieli spółem że to reką
41 PANską uczyniła / a swiety Izrae-
42 lów stworzył to. Przelóżcie rzecz wás-
43 sze / mówię PAN / przymiescie iesli co
44 mocnego macie / rzeki król Jakobów.
45 A niech przystapią / a niech nam o-
46 znaymia wszystko co ma przysć: pier-
47 sze rzeczy które byly opowiedzcie: a
48 przyłożymy serce nasze / y bedziemy
49 wiedziec ostatnie rzeczy ich / a co
50 przysć ma powiedzieć nam. Oznay-
51 mić co ma przysć na potym / a do-
52 znaymy żeście wy bogowie: uczynicie
53 też dobrze albo złe / iesli możecie: a
54 mówmy y obaczmy spółem. Oto
55 wy iescieście zniszczygo / y sprawá wás-
56 szą z tego co nie iest: byzdosć iest
57 co was obrał. Wzbudziłem z półno-

przedemną.

odnowia.
Prawie sie
Pan z bāt-
wochwalcami okazu-
ie moż-
ność swą a
mierzem-
ność bātwa-
nów.
podał mu,
H-br.
nāl królmi
pánować bę-
dnie, H.

Niz. 44. a 6.
y 48. b 12.
Apoc. 18
y 22. c 13.

Cieśy do-
brę obiec-
ie pomoc
Boża.
bom cie, H.

Abn, nie is-
kay sz, H.

sprawiedli-
wości moiey
H.

przez drze-
wa rozumie
ludie sprą-
wiedliwe.

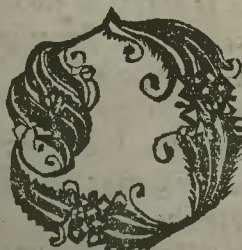
obaczmy.

cy/á przyjdzie ze wschodu słońca : bez
dzie wyrywał imienia mego/ y przywie-
dzie wrząd iáko błoto/ y iáko lepiarz de-
26 pęca gline. ' Kto oznaymił z piérw-
abyśmy wiedzieli: y z początku aby-
G smy rzekli: Jesteś sprawiedliwy: nie-
masz ani ktoby oznaymił/ ani ktoby
przepowiedział/ ani ktoby słuchał

27 powieści waszych. ' Piérwszy ku Si-
on rzecze : Oto są/á Jeruzalem dam/
28 ' ewanieliście. ' A widziałem y nie było
ani z tych żadnego ktoby wśedł wrás-
de/ á zopytany słowo odpowiedział.
29 ' Oto wszyscy niesprawiedliwi/ á nie-
czemné uczynki ich : wiátr á pro-
żność bálwany ich.

*z opowiedzia-
tego widzieli
nie nowina.*

ROZDZ. XLII.

To sługa mój/
przyjme go : wy-
biány mój/ y po-
dobála sobie w
nim dusá moia :
dałem ducha me-
go nań/ sąd naro-

2 dóm wyda. ' Nie będzie wołał/ ani
będzie miał względu ná osoby/ ani be-
3 dzie słyszał głos iego ná vlicy. '
Trzcińcy nátomionéy nie struśy/ á
4 lnu kuszającego sie nie zagási : w pra-
zdzie wzrośnie sąd. ' Nie będzie
smutnym ani zaburzonym/ aż postá-
5 norwi ná ziemi sąd/ á zakonu iego wy-
spy czekać będą. ' To mówi PAN
Bóg/ który stworzył niebiosá/ y roz-
6 postął ie : który vmocnił ziemię/ y
co się rodzi z niéy : który dał technię
nie ludowi/ który iest ná niéy/ y ducha
7 depęcącym po niéy. ' Ja PAN wez-
B wałem cie w sprawiedliwości/ y v-
iálem rękę twą/ á zachowałem cie : y
dałem cie za przymierze ludu/ za
8 światłość narodóm : abyś otworzył
oczy ślepych/ á wywiódł więźniá z
zámknienia/ z domu ciemnice siedzą-
9 ce w ciemności. ' ' Ja PAN/ to iest
imie moje : chwały moiey nie dam
inšemu/ á chwały moiey rycinóm.
10 ' Które były piérwsze rzeczy o to przy-
szły : nowe też ja opowiadam. Piérz-
wéy niżli się sstáną/ dam ic wam sły-
11 ść. ' Spierwajcie PAN V pieśń no-
wą/ chwala iego od kończyn ziemi :
któzy się puszczacie ná morze/ y nápel-
12 nienie iego/ wyspy y obywatéle ich.
13 ' Niech się podniesie pustynia/ y miá-
stá iéy : w domiéch będzie mieszkać
Cédár : chwalcie obywatéle stáły/ z
wierzchu gór wołać będą. ' Będą
dawać Panu sławę/ á chwale iego
ná wyspách będą opowiadać. ' PAN
iáko mocarz wynidzie/ iáko mąż wa-

14 leczny pobudzi goliwość : będzie
C krzyzał y wołał : nád nieprzyjacióły
sweimi zmocni sie. ' Nálezałem zá-
ród/ y vmilkłem/ byłem ciérpliwym/ iá-
15 ko rodząca mówić będzie/ rozprośe y
połkne zárazem. ' Pusté uczynie gór-
ry y págorzki/ y wszystkie trawé ich po-
suśe : y obióce rzéki w wyspy/ á iezio-
16 rá wysuśe. ' A przywiode ślepé ná
drogę/ którey nie wiedzą/ y ściężkami
których nie ználi uczynie że chodzić
będą : uczynie przed nimi ciemność
17 światłością/ á krzywe prostymi : té
słowa uczyniłem im/ á nie opuściłem
ich. ' Cofnuli się ná zad : niech się zá-
wstydzą wstydem któzy vśáiz w ry-
18 cinie/ któzy mówią licinie : Wyście
bogowie násy. ' Głuszy słuchaycie ná
19 ślepi pátrzcie abyście widzieli. ' Któż
ślepy iedno sługa mój : y głuchy ied-
no do któregóm posłał posły moje :
20 kto ślepy iedno ' Który iest záprzeda-
ny : á kto ślepy iedno sługa PAN stá-
21 ' Który widziś wiele rzeczy/ izali nie
będziesz strzeżł : który masz otworo-
22 nie vśy/ á za nie vślyśysz : ' A PAN
chciał aby go poświęcił/ y vmielmo-
23 żył zakon/ y wywyszył. ' Ale on lud
rozszarpány y spustośony : ' sádem
młodzienców wśyścy/ y pokryto ie w
ciemnicách : stáli sie ná złupienie/ á
niemáš ktoby wyrwał/ ná rozchwyce-
nie/ á niemáš ktoby rzéł : Wróc.
24 ' Któż iest między wámi coby tego
słuchał/ ktoby pilnował/ á przysłucha-
wał przysłych rzeczy : ' Któż dał ná
rozstárgnienie Jákobá/ á Izráelá pu-
25 stośacym : izali nie PAN sam
któremuśmy z grzeszyli : ' A niechcieli
drogami iego chodzić/ y nie słucháli
zakonu iego. ' A wylał nań rozgnie-
wanie zapálczywości swoiey/ y moc-
ną wojnę/ y wypalił go wóło/ á nie
poznał : y podpalił go/ á ' nie zrozu-
miął.

*'z wyśpa-
two strzyma.*

*'przełożony,
H.*

*'widlić w
iáskiniách w-
bytek, H.*

*'niechwał ná
ro.*

Mat. 12. b 18.
Słowa Bo-
gá Oycá o
Christusie
synu swym
y o sprá-
wách iego.

*'To iest, ni-
kogo nie obra-
zi y owšem
napodleyśé
ránie.*

*'st. wá do
Christusa.*

'má. 49. b 6

*'má. 43. b 11.
Chwały
swoiey Bóg
nikomu nie
dać.*

*'oznaymij se
wam.*

8 Chwały moię nie dam inšemu.] Kie-
dyby Chrystus nie był Bogiem / czemuż go
Bóg chwalić kazał do 3yd. 1. psál. 95. chwale

ciego wszyscy Aniołowie tego : Ażaby Bóg
nie był przeciwny sobie / rzeczy przeciwné ro-
stępując?

ROZZ. XLIII.

Teraz to mó-
wi PAN który
cie stworzył Ja-
kobie / y który cie
utworzył Izrae-
lu : Nie bój się /
bom cie odę-
pił / y nazwałem cie imieniem two-
im : móyes ty : Gdy pójdziesz przez
wody / z tobą bede / a rzeki cie nie o-
stryją : gdy będziesz chodził w ogniu /
nie sparzyś się : y płomień nie będzie
gorzał ná tobie. Bom ia PAN Bóg
twój święty Izraelów / zbawiciel
twój / dałem Egipt w blaganię two-
ie. Atryopię y Sábá za cie. Od tad
iakoś się zstał częci godnym w oczach
moich y chwalebny : iam cie wmi-
sował / y dam ludzie za cie / y narody
za dusze twoie. Nie bój się / bom ia
jest z tobą : Od wschodu przyprowa-
dze nasienie twoie / a od Zachodu
zgrupi cię. Rzekę północną
stronie / Day / a Poludniową / Nie
hámuy : przynies syny moje z daleka /
a córki moje z kończyni ziemi. A ká-
żdego który wyzwa imienia mego / ku
chwale moię stworzyłem go / wfor-
mowałem go / y uczyniłem go. Wy-
prowadz lud ślepy a májący oczy / glu-
chy a májący uszy : Wszyscy naro-
dowie zgromádžili się spólem / y ze-
brały się pokolenia. Któż między wá-
mi opowie to / a da nam słyszeć pier-
wsze rzeczy / niechaj dádzą świadki
swie / niech beda w sprawiedliwieni /
niech słyszą y rzeką : Prawda żywie.
Wyscie świadkowie moi / mówi
PAN / y sluga mój którego obrat :
abyście wiedzieli / y wierzyli mi / a wy-
rozumieli że ja jest sam. Przedem-
ną nie jest utworzony Bóg / y po-
mnienie nie będzie. Jam jest / iam jest
PAN / a niemáš oprócz mnie zbawi-
ciela. Jam opowiedział y zbawił /
oznamiłem a nie było między wámi
cudzego / wyscie świadkowie moi /

13 mówi PAN / a ia Bóg. A od pocza-
tku ia sam / y niemáš kto by z ręki mo-
ię wyrwał : wdziałam / a kto to od-
wróci : To mówi PAN odkupiciel
wáš / święty Izraelów : Dla was
posłałem do Babilonu / y oderwałem
wszystkie zawory / y Chaldeycy / któ-
rzy się chlubili w okretach swoich :
Ja PAN święty wáš / stworzyciel
Izraelów / król wáš. To mówi PAN
który dał po morzu drogę / a ścieżkę
po bystrzycach wodach. Który wy-
wiódł poczwórne y konia : wojsko y
mocnego / pospolu zaśneli / ani
powstali : stárci są takó len / y po-
gáli. Nie wspominajcie pierwszych
rzeczy / y staradawym nie przypá-
trujcie się. Oto ia czynię nowe rze-
czy / a teraz wynida / wždy ie pozna-
cie : poloże na puszczy drogę / a rzeki
ná bezdrożnym. Chwalić mnie będzie
zwierz polny / smokowie y strusowie :
iżem dał wody ná puszczy / rzeki ná
bezdrożnym / abych dał napóy ludo-
wi memu / wybranému memu. Lud
ten utworzyłem sobie / chwale moje
będzie opowiadał. Nie wyzwałeś
mnie Jakobie / y nie pracowałeś dla
mnie Izraelu. Nie ofiarowałeś mi
baráná / całopalenia twego / y ofia-
rami twými nie uczciłeś mnie : nie ka-
załem ci służyć obiat / ani mi pracę
zadawał w káżdym dniu. Nie kupiłeś
mi za srebro ziela wonnego / a totem
ofiar twoich nie nápoileś mnie. A prze-
cie uczyniłeś zem / służył dla grze-
chów twoich / zádáles mi pracę w
nieprawościach twoich. Jam jest /
iam jest sam który zgładzam niepra-
wość twoie dla mnie / a grzechów
twoich nie wspomnie. Przywiedź
mnie ná pamięć / a sádzmy się spólu :
powiedz jeśli co masz abyś w sprawie-
dliwił. Ociec twój pierwszy zgrze-
szył / a tłumacze twoi wykroczyli prze-
ciwko mnie. A splugawiłem ká-
żetá świętę / dałem ná wyrócenie
Jakobá / a Izraelá ná bluźnienie.

Obietnica
nowych do-
brości /
stw Bózych
wkościele
Chrześcian-
skim.

2 Cor. 5 d.
17. Apoc. 21.
b. 5.

na całopale-
nie.

robie, wó-
wszy, po-
sługowni
cierpiem
zagrzechy
twoie.

Moyesz y A-
aron, dno,
Przełożeni.
Odrzuciłem
iako plugawé

25 Ja sam który zgładzam nieprawości twoie.]
Bóg sam swoją własną mocą nie od tego in-

szego wzięta / odpuszcza grzechy : wszakże też
Bogu wolno było tę moc ludzióm użyć

przeto

Lud wier-
ny y ubóstwie-
nia y roz-
mnożenie
iego obie-
cuje, poká
zując się
bydź Bo-
giem pra-
wobójnym.

Wzywianie
pogan do
wiary.

Ofc. 13 b 4.

Bóg zgładza
grzechy przez
kápłany.

Przeto który rzekł / Jam jest sam który zgłasza
dziam nieprawości / Tenże rzekł / Komu odpuszczać /
będzie odpuszczono etc. Co właśnie ka-
planom iako slugom Bożym należy / którzy
przez Sakramenta święte od Pana Chrystusa
są ustawione grzechy odpuszczać. A tak dwo-

iąka jest moc odpuszczania grzechów : Jedną
jest Naważsza Boska / który ni od kogo nie
bierze : Druga jest poruczona y wyznaczona od
Boga : iaka maia kapłani : Masz o tym Math:
9. v. 8. Luc: 5. v. 24. Ioan: 20. v. 23.

ROZD. XLIII.

Teraz słuchaj

1
A

2

3

4

5

6

7

8

9

B

10

11

12

13

Jakobie slugo
mój / y Izraelu
którego obrał :
To mówi PAN
który cie uczynił
y stworzył z żywo-
tą pomocnik twój : Nie bój się slu-
go mój Jakobie / y napyrawszy które-
gom obrał. Bo wyleje wody na
pragnącą / a strumienie na suchą :
wyleje ducha mego na nasienie two-
ie / a błogosławieństwo moje na na-
ród twój. A będą rosć między zio-
łami / iako wierzbom przy wodach cie-
kących. Ten rzecze : PANskim ia-
jest / a on będzie wyzwał w imię Ja-
kobá / a ten napisze rekę swą : PANV
y imieniem Izraelowym będzie przy-
podobany. To mówi PAN król Iz-
raelów / y odkupiciel iego PAN za-
stępów : Jam pierwszy y iam osta-
teczny / a oprócz mnie niemaś Boga.
Któż mnie podobny : niech się da
słyszeć / y opowie / a niech mi porządek
wypowie / od onego czasu iakom po-
stał lud staradawny : przysłę-
rzeczy y które maia bydź niech im o-
znaymia. Nie bójcie się ani się
trwożcie : od onego czasu dalemci
słyszeć / y oznaymiam : wysłcie swia-
dłowie moi. Izali jest Bóg oprócz
mnie / y twórcá którego bym ia nie-
znał : Twórzyciele bálwáná wszy-
scy nic nie są / a namilsę rzeczy ich
nic im nie pomoga. sami są świadká
mi ich / że nie widzą / ani rozumieją /
aby byli pohánbieni. Kto utwo-
rzył Boga / y rycinę włat nitacz nie
pożyteczną : Oto wszyscy wczesnicy
iego będą pohánbieni : bo są rze-
mieśnicy z ludzi : zędy się wszyscy /
stana y zlekna się / y zawstydza się
spółem. Słószarz piła robił : w we-
glu y w młotach utworzył ią / y robił
rannieniem mocy swojej / łaknąc be-
dzie aż zemdleie / nie będzie pił wody /
a wstanie. Rzemieślnik około drze-

wa rościągga śnur / y ukształtował ią
heblem / uczynił ią według węgelnice /
a pod cyrkiel wtoczył ią / y uczynił
obraz meżki / iako pięknego człowieka
14 ká miéstkáiącego w domu. Naró-
bił cedrów / wziął cedline y dąb / który
stał między drzewy lesnemi : wsa-
dził sosnę którą dęsz rozmnożył. A
15 przyspogodziła się ludziorom na ognisko :
wziął z nich y wgrzał się / y podpalił /
C y napiękl chlebá / a z ostátka wrobił
Boga / y pokłonił się : wdziąłat ryci-
16 ne / y kłekał przed nią. Polowice
drzewá spalił w ogniu / a przy poło-
wicy iego mięsá się náiađł / wwarzył
y iarzyne / y náiađł się / y rozgrzał się /
y rzekł : Ach tociem się rozgrzał / wi-
17 działem ogień. A z ostátka iego u-
czynił sobie Boga y rycinę / kłeka
przed nią / y kłania się iey / y modli się
mówiąc : Wybaw mnie / boś ty jest
18 Bóg mój. Nie wiedzieli / ani zrozu-
mieli : bo zamýdlone są oczy ich / aby
nie widzieli / a żeby sercem nie zrozu-
19 mieli. Nie rozmyślaia w myśli swo-
iey / ani vyznawáia / ani się czuia / aby
rzekli : Polowicem go spalił w o-
gniu / y napiękl na węglu iego
chlebá / naważyłem mięsá y iadłem /
a z ostátka ię bálwan uczynię : przed
20 kłocem drzewá kłekać bede : Cześć
go jest popiołem / serce głupie kła-
D niáło się mu / a nie wybawi duszę
swę ani rzecze : Podobno kłanstwo
21 jest w prawicy moiey. Pomni ná to
Jakobie / y Izraelu / boś ty jest slugá
mój / utworzyłem cie / slugá mój ie-
22 stes ty Izraelu / nie zapomina y mie.
Zglądziłem iako obłok nieprawości
twoie / a iako mgła grzechy twoie : ná-
wróć się ku mnie / bom cie odkupił.
23 Chwalcie niebiosá / bo PAN miło-
sierdzie uczynił : wykrzykaycie koń-
czyny ziemi / bzymicie góry chwale-
nim / lesie y wśelkie drzewo iego : bo
odkupił PAN Jakóbá / a Izrael
24 chelpić się będzie. To mówi PAN
odkupiciel twój / y twórcá twój z ży-
wotá : Jam jest PAN / czyniący w-
bytko / rościągáiący niebio są sam /

Prorocy
two o
dnacie.

jestem PAN
SKI.

Możność
Boską swo-
ie, a bálwá-
nów nikczę-
mność po-
kazuje.

Abó, ná
świecie.

z tego to
drzewá.

wpiękl pieś-
czenia, H.

to jest, pró-
znom pracow-
wał, robiąc
bálwáná.

Wykrzykay-
cie, H.

w Izraelu,
H.

25 stanowiący ziemię / a nikt z nich :
 26 Wniewiecz obracający znamię na pr-
 27 ktykarsów / a wieśćki w śaleniestwo o-
 28 bracający. Który obracam mądre na
 29 wstecz : a umietytność ich głupia
 30 czynię. ² Wzbudzam słowo sługi
 31 swego / a rade posłów swoich wyko-
 32 nywam. Który mówi Jeruzalem : be-
 33 da miasteczko w tobie / a miastem Judy

34 kim : Będziecie zbudowane : a spu-
 35 stożenia ię wzbudze. ³ Który mó-
 36 wie głąbinie : wyschni / y rzeki twoie
 37 wysusze. ⁴ Który mówi Cyrusowi :
 38 Jesteś pasterz mój / y wszystkie wola
 39 moje wykonasz. Który mówi Jeru-
 40 zalem : Będzieś zbudowany : a ko-
 41 ściolowi / Będzieś założony.

² Porow. tr-
 42 am.

Tytuł Boży

6 ia pierwszy y ostatni. Ten tytuł w-
 7 lasny jest Panu Bogu / którego też wywa-
 8 wyszły 4. v. 4. y niesz 48. v. 12. y iasnie mo-
 9 wi : iż on sam jest pierwszy y ostatni / Który ty-
 10 tuł znaczy wieczność samemu Bogu własnie
 11 stuszą / iakoby rzekł : Ja jestem z początku
 12 przed wszystkimi rzeczami / y końca mieć nie
 13 mogę. Tenże tytuł samemu Bogu stuszą /
 14 przywłaszył sobie Pan Christus. Apoc. 1. v.
 15 18. y 2. v. 8. y 22. v. 12. odpowiadając heretycy

16 iż P. Christus insym względem jest nazwany
 17 pierwszym y ostatnim nżli Bóg. Ale tego wzglę-
 18 du y przydatku w pismie s. niema : bo ten ty-
 19 tuł także jest dany Panu Christusowi iako y
 20 Bogu / y iako Bóg za własne imię tego wy-
 21 wa bez przydatku / także y Christus / czemuż
 22 oni te względy do pisma przydają ? Ani też
 23 pokaza w pismie żeby to imię co inszego zna-
 24 cyło tylko przedwieczność.

ROZDZ. XLV.

Omówi PAN po-
 2 mazańcowi me-
 3 mu Cyrusowi / Któ-
 4 régóm wiał pr-
 5 wice / aby ch pod-
 6 bił przed nim na-
 7 rody / a grzbiety

8 królów obrócił / y otworzył przed nim
 9 wrotą / a bramy nie będą zamknięte.
 10 ¹ Ja przed tobą póyde / y zawołane
 11 na ziemi pomije / wrotą miedzianą
 12 skrusze / y zawory żelazne polamie. ² A
 13 damci skarbys skryte / y tajemności
 14 skrytych rzeczy : abyś wiedział że ja
 15 PAN / Który miąnuje imię twoie /
 16 Bóg Izraelów. ³ Dla Jakóbá sługi
 17 mego / a Izraelá wybranego mego /
 18 y nazwałem cie imieniem twoim :
 19 przypodobalem cie / a nie poznales
 20 mnie. ⁴ Ja PAN / a niemaś wiecey /
 21 oprócz mnie niemaś Boga : przepa-
 22 sałem cie / a nie poznales mnie : ⁵ aby
 23 wiedzieli ci którzy od wschodu słoń-
 24 cą / y którzy od zachodu / że niemaś o-
 25 prócz mnie : Ja PAN / a niemaś in-
 26 nego. ⁶ twórzacy światłość y tworzą-
 27 cy ciemności / czyniący pokój y stwa-
 28 rzający złość / ja PAN czyniący to
 29 wszystko. ⁷ Spuście rośse niebiosá z
 30 zwierchu / a obłoki niech spuszcza ze-
 31 dżdżem sprawiedliwego / niech sie o-
 32 tworzy ziemia / y zrodzi zbawiciela : a
 33 sprawiedliwość niechay wzniździe spó-
 34 tem : ja PAN stworzyłem go. ⁸ Biał-

35 da który sie spiera z twórcą swoim /
 36 skompą z naczyniá glinianém ziemi :

37 Izali rzeczy gliną garncarzowi swo-
 38 mu : Co czynisz ? a robotá twojá bez-
 39 reku jest. ⁹ Białá kto mówi oycowi :

40 Co plodzisz : a niewieście : Co rodzisz :
 41 ¹⁰ To mówi PAN święty Izraelów

42 twórcá iego : Pytajcie mnie o przyszłe
 43 rzeczy / o syniech moich / y o sprawie-
 44 ták moich rośkajcie mi. ¹¹ Jam uczy-
 45 nił ziemię / y cztowieká ná nię iam

46 stworzył : ręce moje rozciągnęły nie-
 47 biosá / y wśemu woysku ich rośkaza-
 48 tem. ¹² Jam go wzbudził ku sprawie-
 49 dliwości / y wszystkie drogi iego wpro-
 50 stuie : on zbuduje miasto moje / y wie-
 51 żnie moje wypuści / nie za okup / ani

52 za daty / mówi PAN Bóg zastępów.
 53 ¹³ To mówi PAN : Piaca Egiptská
 54 y kupiectwo Etyopské / y Sabáim
 55 meżowie wysocy do ciebie przydą / y
 56 twoi będą : za tobą chodźcie będą / o-

57 towani w okowy póyde / y tobie sie
 58 klaniać y modlić będą : Tylko w tobie
 59 jest Bóg / a niemaś oprócz ciebie
 60 Boga. ¹⁴ Zaprawdę tyś jest Bóg z-

61 krety / Bóg Izraelów zbawiciel. ¹⁵ Za-
 62 wstydzili sie y zastrómali wszyscy spó-
 63 lem posli ná zelżywość budowniczy
 64 bledów. ¹⁶ Izrael zbawion jest w PA-
 65 NV zbawieniem wiecznym : nie za-

66 wstydzicie sie / ani sie zastrómacie aż
 67 ná wiek wieku. ¹⁷ Bo to mówi PAN /
 68 Który stworzył niebiosá / sam Bóg
 69 Który stworzył ziemię y uczynił ię /
 70 sam twórcá ię : nie poproźnicy ię

Niesprze-
 71 czać sie z Bo-
 72 giem.

Rzym : 9 d. 10
 73 Ier : 8. a 6.
 74 ² nikczemna.

¹ abo, rośkaj
 75 znie

³ bogactwa
 76 prace nabyte

Modlis-
 77 twá pagan-
 78 ná wrocos-
 79 nych do
 80 Christusa
 81 Boga.
 82 ⁴ bo iedno jest
 83 bóstwo.

⁵ bálwánów.
 84 Hebr.

² a biodra kro-
 85 lów zemdlil.
 86 H.

Proroctwo
 87 o Cyrusie y
 88 o zwycię-
 89 stwach iego
 90 A yż Cyrus
 91 król był fi-
 92 gurą Chri-
 93 stusa / o iego
 94 przyszciu za-
 95 ras proroku
 96 ie y o wybá-
 97 wieniu na-
 98 rodu ludz-
 99 kiego.

² wieś, abyś
 100 był figurą
 101 Christusa.

⁴ abo zte. to
 102 jest przepu-
 103 szający plagi
 104 rozmąyć.
 105 Prosi pro-
 106 rok imies-
 107 niem syná-
 108 gogi Zydó-
 109 wskięz aby
 110 Jon Boży
 111 zstąpił z nie-
 112 bą w żywot
 113 Panny Ma-
 114 ryiety, aby
 115 zbawil na-
 116 rod ludzki.

19 stworzył dla mieszkania utworzył i) **Ja PAN / a niemam innego.** Nie
w tajemności mówiłem na miejscu
ziemi ciemnym: nie mówiłem nasie-
niu Jakobowemu: Późno mnie su-
20 łaycie / **ia PAN** mówiący sprawie-
dliwość / powiadający prawdę. Nie
bierzcie się a przyjdźcie / y przystapcie
spółem którzyście zbawieni z naro-
dów: niewiedzieli którzy podnoszą
dzwono rzeźniania swego / a modlą się
21 Bogu niezabawiającemu. **Opowia-**
daycie a przyjdźcie / y poradźcie się spó-
22 lem / kto to dał słyszeć od początku /
od onego czasu to przepowiedział: i
zali nie **ia PAN / a niemam więcej**

Boga okrom mnie: **Boga** sprawie-
dliwego / y zbawiającego niemam o-
22 prócz mnie. **Nawróćcie się ku mnie /**
a będziecie zbawione wszystkie kraje
ziemi: bom **ia Bóg / a niemam innego.**
23 **Przysięgałem sam przez się / wy-**
nidzie z ust moich słowo sprawiedli-
24 wości / a nierócić się: **Ze się mnie**
klaniać będzie wszelkie kolano / y każ-
25 dy iżył przysięgać. **A tak w PA-**
NIE / rzecze / moie są sprawiedliwości
y rozkazowanie: do niego przyjdą / y
zawstydzą się wszyscy którzy mu się
26 sprzeciwiają. **W PANU** będzie
sprawiedliwość / y pzechwalać się
będzie wszystko nasienie Izraelowe.

Rzym: 14.
b 11.
Phil: 2. b 10

Chryśtus Bóg
przewidziany

14 Tylko w tobie jest Bóg, a niemam oprócz cie-
bie Boga] **znaczące jest to świadectwo pisma**
ś. **Króć pokazuje / iż Syn także jest Bogiem /**
także y Ociec / y także Bóg prawdziwy ma
bydź chwalony. Bo naprzód prorok powie-
dzał. **To mówi Pan:** Abyśmy rozumieli / i
nie mówił tego prorok do Boga / ale Bóg O-
ciec do Chrystusa: którzy troszkę przed tym
w: ełl do tegoż **Messyasa:** Pójdą do ciebie / y
tobie się klaniać y modlić będą. **A przydać**
to **Lxx.** tłumacząc przelożyli: **Iż tylko w tobie**
jest Bóg / a niemam oprócz ciebie Boga. **Sło-**
wá téż / **W tobie jest Bóg / własnie Panu Chry-**
stusowi służy / i Bóg Ociec jest w Synie / i tak
to wyłożył Ambrosius li. de fide C. 2. Epipha-
c contra hereses C. 57. y w Chrystusowym ci-
wiecznystwie jest Boska persona / i tak pi-
Epiphanius tamże / y Cyrillus in lib. 1. in Ioan.
C. 15. **A owo słowo / Tylko / znaczy że w sa-**
mym Chrystusie jest Bóg osoba swoia sta-
czony / bo w inszych ludziach jest przelane /
ale w Chrystusie jest cielskie Coloss. 2. v. 9. to
jest istotnie osoba swoia zjednoczony / gdy
Bóg stał się człowiekiem. **Słusnie téż y to**
rzeczone Synowi: **Niemam Boga oprócz cie-**
bie. **A to dla tej samej natury / bo y Ociec nie jest**
Bóg bez Syna / y nie jest innym Bogiem od
Syna / i tak wyłożył Nazianzenus orat. 42. y
Hieron. in Isa. **Który téż przydać / i słu-
snie Pana Chrystusa zowie Bogiem zaktym / a**
to dla tajemnicy wcielienia tego. **Bo Pan Chry-**
stus jest on Bóg który się okazał w cie / i tak
Gręckie exemplarze mają 1. Tim. 3. ver. 16.
Jest onym żywotem / który był w Oycy / i oka-
zał się nam. 1. Ioan. 1. v. 2. **Jest onym słowem**
które było w Bogu / y było Bogiem / a potym
stało się cięciem / Ioan. 1. co nic innego nie
jest / iedno że Pan Chrystus onym jest Bogiem
zaktym w cie / i tak go tu Bóg Ociec zo-
wie. **Żowie tu iestże Messyasa / Bogiem Izra-**
elskim zbawicielem / co się znaczy / **Jesus / Kto-**
ry jest zbawicielem Izraelskim / w Dziej. 13. v.
23. y tak to wyłożył Tertul. contra Praxeam,
C. 13. Eusebius lib. 5. Demonstrat. Euangel.

C. 6. Hilarius lib. 4. de Trinit. **Który téż pi-
śe i Paweł ś. naśladował Izaiasza / gdy mówi**
2. Cor. 9. v. 19. **Był Bóg w Chrystusie świat**
sobie iedną / y Coloss. 2. v. 9. **W nim mieszka**
wszystka zupełność Bóstwa cielskie. **Słusnie /**
te słowa prorockie Żydowie y z nimi słowo
które / powiadając / że to rzeczone jest do
Jeruzalem, y dla te słowa / **Ciebie / Tobie / czy-**
nia Feminini generis. **Ale to są Żydowskie wy-**
mysty / którzy to punktami swemi odmieli.
Żydowie bowiem **Messasietowie** dopiero we
cztery sta siedemdziesiąt y kilka lat po naro-
dzeniu **Paniskim / przydali punkty do pisma**
według woli swę / a na złość Chrześcianom /
słowa o Bóstwie Chrystusowym zepsować
chcieli. **Wszakże to y przedtem czytali in Ma-**
sculino genere, nie tylko Hieronym ś. ale y
Żydowskich Rabinow wiele / z których niektó-
rzy to o Cyrusie wykładali. **Ale y rzecz sama**
to wyswiadcza: bo one słowa / **Prawdziwie /**
tys jest Bóg zaktym / Bóg Izraelski / **żadnym**
spółem Jeruzalem nie służy / dybaby kto
chciał Jeruzalem nazwać Bogiem. **Ani mo-
ga bydź per exclamationem do Boga Oycy**
obracane / ponieważ te słowa / **pięćdziesiąt**
iednej modlitwy należa / która mamy mówić
do Chrystusa / i tak téż tu Hieronym ś. dowo-
dzi. **Ale heretycy wola z Żydami przeistawiać**
przeciw Panu Chrystusowi / niż z Kościołem
Bożym pismo ś. wykładac.

24 **Ze się mnie klaniać będzie wszelkie kolano.**
Te słowa i tak Izaias ś. pi-
śe / Bóg Izraelski
mówił: a Paweł ś. do Rzym. 14. v. 11. pi-
śe i
to mówił Pan Chrystus. **A tak z nauki Pa-**
wła ś. Chrystus jest Bogiem Izraelskim / y
ma bydź chwalony za Boga onego iednego
Izraelskiego / który to sobie a nikomu innemu
obiecował pod przysięgą / i mu się miało w
wszystkie kolano klaniać i tak prawdziwemu
Bogu Izraelskiemu. **Przez to iasna jest bezbo-**
żność heretyków / którzy niechcą Pana Chry-
stusa za Boga Izraelskiego chwalić / bo to czy-
nia przeciw iasnému pismu ś.

ROZD. XLVI.

Opowiada
zepsowanie
bałwanów
Babilo-
skich przez
Cyrusa za po-
wstaniem s-
wiecie przez
Chrystusa.

których no-
sła skroście
wyšli z ży-
worá, które
piastuie sko-
roście wyšli
z brzucha, H.

A **E**lman jest
Bel / skruszon jest
Nabo : sstały sie
bałwany ich bez-
stiam y bydle-
tóm / bżemioná
wáśe ciężkiewa-
gi áz do zmordowánia. **S**pruchnia-
ły y skruszyły sie spólem : nie mogły
zbawić noszącego / á dusá ich w nie-
wola porydżie. **S**luchaycie mie do-
mie Jákobów / y wszytek ostatku do-
mu Izráelowego / wy którzy nosi-
żywor mój / których piastuie tonó mo-
ie. **A**z do stárości ia sam / y áz do
śedżiwości ia nosić bede : tam wcz-
ni / ia téż poniose : ia piastować be-
de y zbawie. **K**omuscie mie przyro-
wnáli y przypodobáli / y przymierz-
y podobnym uczynili : **K**tórzy zno-
sie złoto z worká / á srebro ná śali wa-
życie : náymuie złotniká aby wcz-
nił Bogá / y wpadaia y klániaia sie.

ROZD. XLVII.

Zniszczenie
Babilonu o.
powiada
dla pychy,
okrucień-
stwa y cza-
rów iego.

Nah. 3. b 5.

Aden, Heb.

przeniozsy
ie miedzy plu-
gáwé bałwa-
chwałce.
Niemilosier-
dzie.

A **S**tap / vsiádz w
prochu páanno córko
Bábilonska / siedź ná
ziemi : niéma stolice
córká Cháldeska / bo
cie iuz wiecéy nie beda
zwac piesczoná y ko-
chánka. **W**eźmi járná / á miel mąke /
obnaż sromote twoie / odkryj plécy /
okaż goleni / bini y przez rzeki. **O**d-
kryj sie sromotá twojá : pomste weźme /
á nie zastáwi mi sie człowiek. **O**d-
kupiciel náš / **P**AN zastepów imie
iego / swiety Izráelów. **S**iedź mil-
cząc / á wnidź w ciemności córko
Cháldeska : bo cie nie beda wiecéy
zwac Pánią królestw. **R**ozgniewa-
łem sie ná lud mój / **S**plugáwiłem
dziedzictwo moje / y dalem ie w rece
twoie / nie okazaś im miłosierdzia /
ná stárcá obciążaś bżemie twoie
bárzo : y mówiaś : ná wieki bede
pánią : nie przypuściś tego do ser-
cá twego : ánis wspomniáła ná osta-
teczné rzeczy twoie. **A** tak teraz slu-
chay tego rostkósnico / y mieśkaia

C **W**ośa go ná rámionách dżwigá-
iac y stawiaiac ná miejscu iego : y
bedzie stal / á nie ruszy sie z miejsca
swego : ále gdy zawoláia do niego /
nie wstąsy : nie wybawi ich z wra-
pienia. **P**omnié ná to / á wstydá-
cie sie : náwróćcie sie przestepnicy do
sercá. **P**omnié ná pierwszy wiek /
żemci ia jest **B**óg / á niemaś wiecéy
Bogá / y niemaś mnie podobného.
Który opowiadám zpiérwu ostat-
nią rzecz : á z poczatku to co sie iesze
nie sstało / mówiac : **K**ada móia stáć
bedzie / y sstanie sie wszytká wola mó-
ia : **K**tóry wzywám ze wschodu słońcá
ptaká / á z dalekiey ziemi meżá wo-
lę moiey. y rzeklem / á przywióde to :
y stworzylem / á uczynie to. **S**lu-
chaycie mie twárdego sercá / **K**tórzy
ście dáleko od sprawiedliwosci. **P**rzy-
bliżyłem sprawiedliwosc moie / nie
oddali sie / á zbawienie moie nie omie-
ska. **D**am ná Sionie zbawienie / á
w Izráelu sławe moie.

C **B**ezpiecznie / która mówiś w sercu
twoim : **J**ajestem / á oprócz mnie
niemaś wiecéy : nie bede siedzieć
wdowa ani vznam nieplodności.
Przyjdá ná cie té dwie rzeczy nagle
dnia jedného / nieplodność y wdo-
wstwo. **W**szystko przyšlo ná cie dla
mnostwa czárów twoich / y dla wiel-
kiey zátwardzenia czárowników two-
ich. **A** vśalás złości twéy / y mówi-
lás : **N**iemaś ktoby mie widział / v-
mietetność twojá y mądrość tá cie
zdziádżila. y mówiłas w sercu twoim :
Jam jest / á oprócz mnie niemaś in-
szej. **P**rzyjdzie ná cie zlé / á nie zwiéś
żąd sie weźmie / y przypádnie ná cie
vcist któreg nie bedzies moglá zmyć :
przyjdzie ná cie nagla nedzá / **K**tórey
nie zwiéś. **S**tańże z czárowniki twé
mi / y z mnóstwem czárów twoich / w
któryches sie pracowála od mlodo-
ści twoiey / iesli śnadź co pomoże /
ábo iesli mozesz byđz silniejszy. **V**-
śalás w mnóstwie rad twoich / niech
że stána á zbawia cie / **P**ráktykarze
niebiescy / **K**tórzy patrzáli ná gwiazdy
y ráchowáli śsieżyce / aby z nich opo-
wiádali co ná cie miało przysć. **O**to
sie sstałi iáko ślomá / ogień ie popa-

Bar. 6. b 23

Cyrusa kwó
piętego sta.
ábo, vmyślu-
tem, H.

Apo. 18. b 7.

W. 51. f 19.

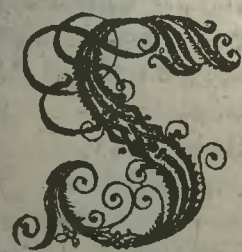
Nikie mis
nie widzi.
Vmieie-
tnosc y mą-
drość ofsu-
kawa poś-
nych.

Ná prakty-
karge.

lit: nie wybawia dusze swej z ręki
plomienia / niemaś węgla przy któ-
rymby sie ogrzali / ani kominu aby
15 przy nim siedzieli. ¹ Takci sie stało

w czymkolwiek pracowali. Kupcy
tworzą od młodości swojej każdy zbła-
dził na drogę swojej / niemaś kłoby
cie wybawił.

ROZD. XLVIII.

Słuchajcie te-
go domie Jakó-
bów / którzy sie
nazywacie imie-
niem Izraelo-
wym / y wysli-
ście ² zwód Jud-

skich / którzy przysięgacie przez i-
mie PANSKIE / a Boga Izrael-
skiego wspominać nie w praw-
dzie / ani w sprawiedliwości. ² Bo od
miasta swiergo nazwani są / a na
Bogu Izraelowym umocnieni są:
PAN zastępów imie jego. ³ Pier-
wsze rzeczy oznajmiałem od onego
czasu / y z ust moich wyszły y dalem ie-
styszeć: nagle uczynilem / y przysły.
⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹
Bom wiedział żeś ty twarde y żyła
żelazna syła twoja / a czolo twoie
miedziane. ¹ Opowiedziałem ci zra-
zu: pierwszy niżli przysły oznajmi-
łem ci / abys śladz nierzęt: Białwa-
ny moje to uczyniły / a ręce moje y
liciny rozkazały to. ² Coś słyszał / o-
bacz wyszko: a wy ażasie opowia-
dali: dalem ci słyszeć nowiny od on-
ego czasu / y zachowano jest czego
niemię. ³ Teraz stworzone są / a nie
od onego czasu y przededniem a nie-
slychałeś ich / abys śladz nie rzęł:
⁴ O to m ja wiedział o nich. ⁵ Anis słys-
zał / ani wiedział / ani od on-
ego czasu o-
tworzone jest vcho twoje: wiem bo-
wiem iż występując wystąpisz / y prze-
stepnikiem z żywota nazwałem cie. ⁶
Dla imienia mego oddale zapalczy-
wość moie: ⁷ a chwała moja okielz-
nam cie / abys nie zaginał. ⁸ O to wy-
pląwilem cie / ale nie iako srebro / o-

11 brałem cie w piecu vbostrwa. ¹² Dla-
mnie / dla mnie uczynię abych nie był
bluźnion: a chwały moiej niedam
innemu. ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹
Słuchaj mnie Jakobie /
y Izraelu / którego ja wołam: ¹ Jam
sam / iam pierwszy / y iam ostateczny.
² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹
Reka też moja założyła ziemię / a
prawa moja rozmierzyła niebiosy:
ja ich zawołam / y staną spótem. ²
Zbierzcie siwy wszyscy / a słuchaj-
cie: kto z nich opowiedział to: PAN
go umiłowal / uczyni wolą swą w Bā-
bilonie / a ramię swoje w Chaldę-
czkach. ³ Ja ia mówiłem y zawoła-
łem go: przyszedł go / y zdarzył sie
droga jego. ⁴ Przyspacie do mnie a słu-
chajcie tego: nie z początku w tajem-
ności mówiłem: od czasu niżli sie sta-
ło / byłem tam: y teraz PAN Bóg
posłał mie y ducha jego. ⁵ To mowi
PAN odkupiciel twój święty Izrael-
ów: Ja PAN Bóg twój który cie w-
cze pożytecznych rzeczy: y sprawiucie
na drodze którą idziesz. ⁶ O byś był
piłen przykazań moich: stałby sie
był pokój twój iako rzeka / a sprawie-
dlwość twoja iako wody morskie. ⁷ y
byłoby nasienie twoje iako piasek / a
plod żywota twego iako kamyśki ie-
go: nie zgineloby było / ani by było
starcie imie jego od oblicza mego. ⁸ Wy-
nidzcie z Babilonu / wciekajcie od
Chaldęczyków. głosem wielkim o-
znajmujcie: rostawiajcie to / y roz-
noscie to aż na kraie ziemi. ⁹ Mów-
cie: ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹
Odkupił PAN słu-
gę swego
Jakob. ¹ Niepragneli na puszcy /
gdy ie wywodził: ² woda z skały wy-
wiódł im / y rościł opokę / y wypilne-
ły wody. ³ Niemaś pokoiu nieboż-
nym / mowi PAN.

* wys. 42. b 8

* nazwany
oamnie, H.
* wys. 41. a 4
y 44. a 0.Tajemnicā
Trójce na-
świetłej.Posłanie sy-
na Bożego.

* Jer. 32. a 6.

* Exo. 17. b 6
Nu. 20. b 12

* niez. 57. d 21.

* z nasienia
ludy
Strofuie nie-
wziętych
noścydów
pokazując
że on sam
jest Bogiem
prawdzi-
wym.

* a dla chwa-
ły mojej od-
wlokę gniew
mój przeciw
sobie, H.

Tajemnicā
Trójce na-
świetłej.

16 A teraz Pan Bóg posłał mie y ducha jego. ¹ Tu iako mowi Hieronim s. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹
Krotkimi słowy
porządkował tajemnice Boga w Trójcy iedyne-
go / y w cielenia Syna Bożego. Bo te słowa
mowi Bóg / co sie pokazuje przez te słowa
gdy mowi / Jam pierwszy y iam ostateczny.
y przydaje: Od onego czasu niżli sie stało by-
łem tam. to jest / niżli sie stało niebo y ziemia.
Nazywam mowi: A teraz Pan Bóg posłał mie.
Co sie też inaczej nie może rozumieć / jedno
iż tenże Bóg mowi który pierwszy słowa mo-

vil: A tak tu masz trzech. Naprzód jest ten któ-
ry sie powiada bydz postąnym / y tenże sie zo-
wie Panem Bogiem / który uczynił niebo y zie-
mie / y jest pierwszy y ostateczny. Potym jest
ten który posłał / a tego też zowie Panem Bo-
giem. Jest też tenże Duch jego / który iż Bo-
ga posłał / ma bydz y sam Bogiem / bo też y
na inszym miewscu zeznawa Pan Christus / iż
jest postąny od Oycy Jan 8. y od Duchu s.
Luk. 4. Przetoż te słowa inaczej sie rozumieć
nie mogą iedno o Bogu w Trójcy iedywym.

Takto wykładu Origenes lib. 1. contra Celsum. Eusebius lib. 5. Demost. c. 6. Chrysost. de sancto & adorando spiritu. Ambrosius lib.

2. de fide c. 4. Hier. y Cyrillus in Isaiam. August. lib. 20. de Ciuit. c. ultimo.

ROZDZ. XLIX.

Christus mówi do kościoła swego z pogana sgro-
mionego
wczynił
niż. 51. 616.

Christus stu-
ga dla posłaci
służebniczy,
y Izraelici
iż i Izraelci

dział: 13. g 47
wys: 42. b 6.

"plugawych
osłachów, spł-
szenia Izra-
elowego, H.

Christus
zbawie-
niem po-
gan kto-
rych nwró-
cenie opo-
wiada.

2. Cor: 6. a 2
Czas przy-
ścia Chri-
stusowego
od Boga
nadszaco-
ny.

Apo: 7. d 16

1 **A** Luchaycie wyspy / á pilnujcie narodowie z daleka: PAN z żywota powołał mnie / żywota matki moiej wspom-
2 niał na imie moie. "A położył wsta moie iako miecz ostry: pod cieniem reki swej zakrył mnie / y położył mnie iako strzale wybor-
3 ny: wśadydaku swym skrył mnie. "y rzekł mi: "Sluga mój iestes ty Iz-
4 raelu / bo sie w tobie chlubic bede. "A iam rzekł: "Próżnom pracował / bez przyczyny / y poproźnicy strawiłem si-
5 le moie: przetoż sąd mój z PANem / á sprawá moia z Bogiem moim. "A
6 teraz mówi PAN / Który mnie utwo-
7 rzył z żywota sluga sobie / abych na-
wiodł Jakóbá k niemu / á Izrael nie-
zbierze sie: y iestem wstawion przed
oczymá PANskimi / á Bóg mój stał
8 sie mocą moją. "y rzekł: "Máło ná-
tym ábys mi był sluga ná wzbudzenie
pokoleń Jakobowych / y ná nwróce-
9 nie "dziej Izraelowych. Oto dalem
cie ná swiátłość narodów / ábys był
zbawieniem moim áz do końca zje-
10 mie. "To mówi PAN odkupiciel Izra-
elów / swiety iego do wzgardzonej
duże / do mierzionego narodu: do
niemowlák pánujących: Królowie
ogładają / á powstają kśáżetá / y kła-
11 niąc sie beda dla PANA / iż wierny
iż / y dla swietego Izraelowego /
który cie wybrał. "To mówi PAN:
Czasu w podobanego wysluchałem
cie / á w dzień zbawienia ratowałem
cie: y zachowałem cie / á dalem cie
zá przymierze ludowi / ábys wzbudził
ziemie / á osiadł dziedzictwá rozpro-
12 szone. "ábys mówił tym którzy są w
więzieniu: Wymidzcie: á tym którzy
w ciemności: Okażcie sie. Beda sie
pásć przy drogách / á po wsech ro-
13 winách pástwiłá ich. "Nie beda
láknąc ani piągnąc / y nie zarázi gora
coś y stonice: bo który litosć ma
nád nimi / bedzie ie sprawował / á nád
14 zdiolámi wodnemi náprawá ie be-
dzie. "A poloze wszystkie góry moie je

12 beda: droga / á ściężki moie beda pod-
wyszone. "Oto ci zdaleká przyjdą / á
oto oni z północy y "od morzá / á ci z
13 ziemie od południá. "Chwalcie" mie-
D biosá / á radny sie ziemio: spiéwaj-
cie góry chwale: bo pocieszył PAN
lud swój / á smilnie sie nád w bogimi
14 swémi. "A Sion mówił: opuścił mnie
15 PAN / á Pan zapomniáł mnie. "Iza-
li moze zapomniec niewiásta niemo-
wleciá swego / áby sie nie zlitowálá nád
synem żywota swego: á chochy oná
zapomniála / wśatże ia nie zapomnie
16 ciebie. "Oto ná rekách moich nápi-
sałem cie / mury twoie záwždy przed
17 oczymá mémi. "Przyšli budownicy
twoi: którzy cie káżą y rozwaláją / wy-
18 nida od ciebie. "Podnies w okolo os-
czy twoie / á obacz: wszyscy ci zebráli
19 sie / przyšli do ciebie: żywe ia / mówi
PAN / że tymi wszystkimi iako wbio-
rem przybran bedziesz / y oblożyš sie
20 nimi iako oblubienicá. "Bo zburze-
nia twoie y spustoszenia twoie / y zje-
mia wywrócenia twego teraz ciásné
beda / prze obywatel / á daleko beda
21 odpędzeni którzy cie pożyráli. "Jesze
rzekną do wśu twoich "synóm nieplo-
dności twoiej: "Ciásné mi iest mie-
sce / wczyn mi plácu ábym mieszkał.
22 "A rzeczesz w sercu twoim: Któż mi
tych narodził: iam nieplodná y nie-
rodząca / zagnána y w więzieniu: á
té kto wychował: ia opuszczona y sa-
23 má / á ci "kedy byli: "To mówi PAN
Bóg: oto wzniose ná narody reke mo-
ie / á do ludzi podniosę chorągiew mo-
ie. A przymiosa syny twoie ná reku / y
córtki twoie ná ramię nách poniosa.
24 "y beda królowie piástuny twémi / á
królowie mánkami twémi: twarz
ná ziemie spusćciwśy kłaniáć ci sie be-
25 dą / á "proch nóg twoich lizáć beda.
A poznasz zem ia PAN / Którego sie
nie záwstydzą ci którzy náń czekają.
"Izali odietá bedzie od mocnego ko-
24 rzyć: ábo co mocarz poymał / wy-
bawiono bydz może: "Bo ták mó-
25 wi PAN: Zaisse y korzyć rycérzo-
wi odietá bedzie / y co wziął mocarz
wybawiono bedzie. A té którzy cie są-
dzili ia sądzić bede / y syny twoie ia

"z zachodu,
Hebr.
"Wykrzykaj-
cie, H.

Christus o
biecuie ko-
ściółowi
swe wiel-
kości pogan
nawróca-
nych.

"nia: 60. a 4.

"synowie sie-
roctwa swo-
go, H.

"kąd sie
wzięli i H.

"królowie f-
wiercy podá-
ni kościółowi
Christusowi
"cálowanie
nóg przepo-
wiada.

26 zbawie. y nakarmie nieprzyjacioly
twoie ciaty ich / a iako m o sczem / wpi-
is sie krwio swoia : y dozna wsekie

ciężem ia iest P A N. wybarwiąg-
cy cie/ y odkupiciel twoy mocny Jā-
kołow.

ROZDZ. L.

Zyde od
ruceni od
Boga, iz
niepryiepli
Christusa.

O m o w i P A N :
Co to zá list roz-
wodny matki wa-
šej / ktorým em ja
opuszczá : abo kto-
ry jest pozyczal-
nik mój / ktore-
mum was záprzedał : otosćie záprze-
dani dla niepráwosći waszych / á dla
zlosći waszych opuszcíem matke wa-
še. ? Bo przyszedłem / á nie było me zá-
wzywałem / á nie było ktoby szeptá-
ł : izali stróconá y máluczká sie sstáté
reka móá / żebych nie mógi wyku-
pić : czyli niemáß we mnie mocy ku
wybáwieniu : Oto sukien moim o-
suszé morze / á rzeki wysuszé. Zgníá-
by bez wody / y wyszdycháá z pragnie-
nia. ? Oblóke niebiosá ciemnosćá-
ni / wór uczynie przylećycie ich. ? P A N
* mi dáł iezyl wywóiczony / ábych w-
miał "podpiérac onégo / ktorý jest
sprácowány / slowenr. Wzbudza rá-
no / ráno mi wzbudza vcho / ábym
slycháł iáko mistrzá. ? P A N Bóg o-
twórzyl mi vcho / á ja sie nie sprzeci-

*Bóg, H.
Christus
nymowny
czásu przy-
stojnégo (mó-
wié)stwo, H
Christus
postuśny.

6 wiam: nie wdał sie ná wstecz. ⁷ Ciało
C moje dalem biącym/ á policzki moje
szczypiącym: twarzą moją nie od-
wróciłem od łazących/ y pluących ná
7 mnie. ⁸ P A N Bóg wspomóżycie
mój/ przeto nie zawstydził: Prze-
tożem postawił twarz moją iako ná-
wardszą skałę/ y wiem że sie nie za-
wstydzi. ⁹ Błisko jest który mnie w-
sprawiedliwia/ któż mi sie sprzeciwi:
stanmy spólem/ kto jest Adwersa-
rzem moim: niech ku mnie przysta-
pi. ¹⁰ Oto P A N Bóg pomocnik mój/
D któż jest ktoby mnie potępił: Oto w-
szyscy potarci będą iako ściana/ mól ie-
zgrzeje. ¹¹ Kto między wami boiący
sie P A N A / "słuchających głosu słu-
gi
iego: kto chodził w ciemnościach/
á niema światła/ niech ma nadzieję
w inuieniu P A N S K I M / á niech sie
II spuści ná Boga swego. ¹² Oto wy w-
szyscy podżegający ogień / opasani
płomieniem/ chodźcież w światło-
ści ognia waszego/ y w płomieniach
którescie rozpalili: z ręki mojej sta-
ło sie to wam/ w boleściach spać
bedziecie.

Mat: 26. g 67
Christus
polizko-
wany y vs-
plwany.

²Rzym: 8 f33
Christus
niewinny,
y zwycięż
cą.

niech słucha
H.
Nieprzys
iąciółom
Chryśtuśo
wym poku
tuńcym
odpułce
nie obiec
ie.
z po ognisku,
H.

ROZDZ. LI.

Cieſzy
miernie o
biſciac
rozſeize
nie koſcio
ła dnieſi
ańſkiego.

Luchayciemie
któzy nasładujecie co spramiedziwego iest / á puskacie PANA :
patrzajcie na stále z ktoréyscie wyicieci / y ná iáme dolu / skądście odciéci. ² Patrzcie ná Abraháma oycá waszego / y ná Sare która was porodzila : zem iego iednego wezwal / y błogosławilem mu / y rozmnożyłem go. ³ A ták PAN pocieszy Sion / y pocieszy wszytkie rozwałiny iego : y wezmi puszczę iego iáko rostkossy / á pustynię iego iáko ogród PANSKI. Wesele y radość náydzie sie w nim / dzieł czynienie y głos chwały. ⁴ Pilnujcie mie ludu moy / á pokolenie moie słuchajcie mie : bo

"Аб, іако
рай, Н.

zakon odemnie wynidzie / a sad mój
na światłość narodów odpoczywać
będzie. ¹ Błisko też sprawiedliwy
mój wyszedł zbawiciel mój / a ramię
na moje narody sadzić będą : mnie
wyspy czekać będą / a ramię mego
oczekiwac będą. ² Podnieście ku nie-
bu oczy wasze / a pożyżycie pod zie-
mie na dół : bo niebiosą iako dym roz-
płynę sie / a ziemia iako ściana zwio-
tsze / y obywatele iey iako tężąginy :
³ Alezbawienie moje na wieki będzie /
a sprawiedliwość moia nie wstanie.
⁴ Słuchajcie mnie którzy znacie spra-
wiedliwość. Ludu mój zakon mój
w sercu ich : nie bójcie sie wrogania
człowieczego / a bluźnierstwa ich nie
lekajcie sie. ⁵ Bo iako ściana tak ie ro-
bak pozrze : a iako wełna tak ie mól
pogryzie : alezbawienie moje na wie-
ki będzie / a sprawiedliwość moia na
narody narodów : ⁶ Powstań pow-

Christus o-
bekonas
nie naros
don.

*Psa:36.c 39

Chrystusá
wzyna któ

re° ramię
niem Bo-
żym sowie

Pharaóna y
z ziemią jego
Egypijską.
Exo: 14. c
21.

Któryś ty
H.

całaby wis-
cień był roz-
wieszany, aby
nie wiał w
dole, a nie w-
stałby, H.

Wys: 49. a 2

stań/oblecz sie w moc ramię PAN-
SKIE: powstań iako za dni daw-
nych/rodziców wieków. Izalis nie
ty pobilo pyśnego/zranilos smoka?
10 "Izalis nie ty wysuszylo morze/wo-
de glibokości gwałtowney: którzy
wczynil glibość moistsa droga/ a
11 by przesli wybawieni? A teraz którzy
sa odkupieni od PANA nawróca sie/
y przyda do Sion chwaląc/ a wesle-
wiczné na głowach ich/ radość y we-
sele trzymać bedz: więcej ból y wzdy-
12 chanie. "Ja/ ia sam pocieszę was:
"Któżes ty abyś sie miał bać czlowie-
ka śmiertelnego/ abo syna czlowie-
czego/ który iako trawa tak wwiecier-
13 "A zapomniales PANA stworzycie-
la twego/ który rozciągnal niebiosy/
y zalozył ziemie/ a lekałes sie wstawi-
cznie przez wszystkie dzień od oblicza
zapalczywości onego który cie tra-
pił/ y nagotował był na zastracenie:
gdzież teraz jest zapalczywość tra-
piącego? Przedko przydzie idący ku
14 stworzeniu/ a nie wytracił do szes-
tu/ y nie wstanie chleb iego. "A iam
15 jest PAN Bóg twój/ który za-
burzam morze/ że sie nadymały waly
iego: PAN zastępów imie moje. Wto
16 żyłem słowa moje w usta twocie/ a

ciénien ręki moiey zakryłem cie/abyś
násadził niebiosy/ y zalozył ziemie: y
abyś rzekł Sionowi: Lud mój iestes
17 ty. Podnies sie/ podnies sie/ powstań
Jeruzalem/ któres pilo z ręki PAN-
SKIEY kielich gniewu iego: aż do
dná kielichá wspania napilos sie y
18 wypilos aż do dnożdy. "Niemaś kto-
by ji podpárt ze wszech synów które
spłodziło: y niemaś ktoby wziął rękę
iego ze wszech synów które wychowa-
19 to. "Dwie rzeczy sa które cie potkaiy:
któž sie wzięli nad tobz: spustoszenie/
y zburzenie/ y głód/ y miecz/ któž cie
20 pocieszy: "Synowie twoi porzuceni
sa/ leżeli na rogach wszech wlic/ iako
21 "orys wsiadłony: pełni gniewu PAN-
SKIEGO/ káiania Boga twego. "A
przytoż sluchay tego wbożuchna/ a
22 piána nie od winá. "To mówi pa-
nujący twój PAN/ a Bóg twój/ któ-
ry bedzie walczył za lud swój: Oto
wziąłem z ręki twej kielich wspania/
23 dno/ kielichá gniewu mego/ nie przy-
daś abyś go wiscęy piła. "A dam ji
w rękę tych/ którzy cie pomizyli/
y mówili duszy twej: "Uchyl sie że
przydzidem: y položylas ciało swe iá-
to ziemie/ y iako "drogę przechodz-
cym.

Abó, prowad-
ził, H.

Wys: 47. b 9

drog.
infty to Zu-
brem zowię.
w siłci, H.
Abó, wtrapi-
na, H.

drożdie, H

Abó, wlicz,
H.

ROZDZ. LII.

Wstań/ po-
wstań/ oblecz sie
w moc twoie Si-
onie/ oblecz szaty
ochędźstwa twe-
go Jeruzalem
miasto święte

go: bo nie przyda więcej aby przeszedł
przez cie nieobrzeżaniec y nieczysty.
2 "Otrząśni sie z prochu/ wstań a siadź
Jeruzalem: rozwiąż zwiazki sye two-
3 iej poimána cóřko Sion. "Bo to
mówi PAN: Darmoście zaprzeda-
ni/ a bez srebra bedziecie wykupieni.
4 "Bo to mówi PAN Bóg: "Do Egy-
ptu zášedł lud mój z pocztu/ aby
B tam był obywatelom: a "Assur bez za-
5 dnęs przyczyny potwarzył ji. "A te-
raz co ia tu mam czynić/ mówi PAN/
ponieważ zabran iest lud mój dár-
mo: Panujący nad nim niesprawie-
dliwie sie obchodza/ mówi PAN/ a

6 "wstawićcie mnie przez wszystkie dzień imię
moie bluzni. "Przeto pozna lud mój
imie moje w on dzień: bo ia sam któ-
7 rym mówił/ owom iest. "O iako pie-
kne na gorach nogi opowiadającego
y rozstawiającego pokoy: epowiadá-
jącego dobre/ rozstawiającego zbá-
wienie/ mówiącego Sionowi: Bedzie
8 królował bog twój. "Gios "stróżów
C twoich: wzniesli głos/ spółem chwa-
lic bedz: bo okiem w oko wyjrza gdy
9 PAN nawróci Sion. "Weselcie sie a
chwalcie spółem pustki Jeruzalem/
bo PAN wcieřyl lud swój/ odkupił
10 Jeruzalem. "Zgotował PAN rá-
mie święte swoje przed oczyma w-
szech narodów: y wyjrza wszystkie koń-
cyny ziemie zbawienie Boga náře-
11 go. "Odśpójcie/ odśpójcie/ wynidź-
cie z tamtąd/ "nieczystego sie nie do-
tykajcie: wynidźcie z pośrodku ie-
12 go/ oczysćcie sie którzy nosicie nacz-
nia PANSKIE. "Bo nie z trząściem
wynidźcie/ ani wcieřając kwapić sie

Rzy: 2. d 24
Ier: 36. d 20.

Ro: 10. c 15.
Nah: 1. d 19.
Dziwnie
sie prorok
Christusos
wi przepo-
wiadał

temu ná-
świećcie E-
wangelia:
także y As-
postolom
iego.

Abó, wygło-
dca w.
Obnářyl, H
Pla: 97. a 3.

2. Co: 6. d
17.

bedzie

bedziecie : bo poydzie przed wami PAN / y zgronadzi was Bóg Izraelow. ¹³ Oto wyrozumie sluga moy / wywyszy sie / y wyniesie / y wyjoi bez ¹⁴ dzie bardo. ¹ Jako sie zdumieli nad tobą mnodzy / tak nie poczesna bedzie miedzy ludźmi osoba iego / a postać

wa tego miedzy synmi człowieczymi. ¹⁵ Ten pokropi mnogie narody / nad nim zahamują krolowie wsta swoie : bo ktorym o nim nie powiedziano / widzieli / a ktorzy nie slychali / oglądali.

¹ Rzym. 15. c. 21

Christus Bóg prawdziwy

⁶ Ja sam którym mówił o wam iest.] Oto Bóg który przed tym mówił przez proroka / ktoręgo lud Izraelski chwalił / obiecowal sie przyeść obecnie w personie swojej. Co sie na ten czas wypełniło / kiedy przez wcielenie w osobie swę Bóg stał sie człowiekiem / y Mesiaszem naszym. A że tu o tę obecność w osobie swę przez wcielenie mówi / znać to z tych słow które przydać zaraz bowiem prorok ias

Koby widział Boga po górach żydowskich chodzącego mówi. O iako piękne nogi na górach opowiadającego ię. Wyższa wszytkie konczyny ziemi zbawienie Boga naszego. Tak to uważała Chrysof. Homil. 4. in Marc. Cyrillus lib. de incarnat. c. 2. Eusebius lib. 6 Demonst. c. 24. Tertul. lib. 4. contra Marcionem c. 13.

ROZD. LIII.

¹ A To wwierzyli ² siu chorwi naszymu : ³ a ramię PANskie ⁴ komu iest odkryte : ⁵ A wystąpił ⁶ to lat rozi przed nim / a iako roz ⁷ rzeń z ziemię pragnący : niema kras ⁸ sy ani piękności : y widzieliśmy go / a ⁹ nie bylo nacz poyrzec / y pozadali ¹⁰ śmy go : ¹¹ Wzgąrdzonego y napo ¹² dleyšego z meżow meżá boleści / y ¹³ znájącego niemoc : a iakoby zasto ¹⁴ niona twarzy iego / y wzgąrdzona : z ¹⁵ ład anisiny go mieli zac. ¹⁶ Prawdzi ¹⁷ wie choroby nasze on nošil / a boleści ¹⁸ naše on odnošil : a my śmy go poczy ¹⁹ tali iako tředowátęgo / a od Boga ²⁰ oitęgo y umżonęgo. ²¹ Lecz on zra ²² mion iest za nieprawości naše / zstárt ²³ iest za złości naše : ²⁴ Kárność pokoju ²⁵ našęgo na nim / a śmóściz ięgo ie ²⁶ ste śmy ozdrowieni. ²⁷ Wszyśc my iá ²⁸ ko owce pobłądzili śmy / każdy ná swa ²⁹ droge wstąpił : a PAN włożył nań

⁷ nieprawość wszytkich nas. ⁸ Wfi ⁹ rowan iest iz sam chciał / a nie otwo ¹⁰ rzył wst swoich : iako owca ná zabi ¹¹ cie wiedzion bedzie / a iako baránet ¹² przed strzygacym go zámilknie / a nie ¹³ otworzy wst swoich. ¹⁴ ¹⁵ Z wstęwu y z ¹⁶ szadu wzięty iest / rodząy ięgo kto wy ¹⁷ powie : bo wyciet iest z ziemię żywi ¹⁸ cych : dla złości ludu mégo wbiłem ¹⁹ go. ²⁰ A da niezbójne za pogrzeb / ²¹ a bogátęgo za śmierć swoie : przeto ²² iz nieprawości nie uczynił / ani zdra ²³ dy bylo w wstęch ięgo. ²⁴ A PAN ²⁵ chciał go zetrzeć w niemocy : Jeśli po ²⁶ loży za grzech dusze swoie / wyżrzy na ²⁷ sienie dlugo wieczné : a wola PAN ²⁸ ska w rece ięgo powiedzie sie. ²⁹ Za to ³⁰ że pracowała duszá ię / wyżrzy y nasy ³¹ ci się : umietynościá swoia wpráwie ³² dlumi on sprawiedliwy sluga moy wie ³³ lu / a nieprawości ich on poniešie. ³⁴ ³⁵ Przetoż oddziela mu bardo wiece / a ³⁶ ktorzyści mocarzow dżelić bedzie : po ³⁷ nieważ wydał ná śmierć dusze swoie / ³⁸ a z złošnikámi iest policzon : a on ³⁹ grzechy mnogich odmióšł / a za prze ⁴⁰ stepce sie modlił.

¹ Zártumien b, t y vtr = p on, H. ² Mat. 26. f. 63 ³ Dżic. 8. f. 32.

⁴ Z wzięcia H.

⁵ Y położył z niezbójnymi grób ięgo, H. ⁶ 1. Pet. 2. d. 22 ⁷ 1. Ioan. 3. a 5.

⁸ Mocarzmi, H.

⁹ Mar. 15. c. 28 ¹⁰ Luc. 22. d. 37

Ioan 12. f. 8. Rzym. 1. d. 16 ¹ tenis co od nas bysły.

² Prorok ³ two o mi ⁴ e T. Chri ⁵ stusny za grzechy ⁶ naše pod ⁷ ięty.

⁸ Abo, z by ⁹ smy z. 2. p. 1. ¹⁰ 6. (u. 1. 1. 1.) H ¹¹ ¹² Mar. 9. b. 12

¹³ Mat. 8. c. 17

¹⁴ 1. Cor. 15. a 3.

¹⁵ To iest, sk ¹⁶ tany iest aby ¹⁷ śmy paroy ¹⁸ musi.

¹⁹ Meka y ²⁰ sm. etc Chri ²¹ stus opowie ²² dżiać.

²³ Rodząy paná ²⁴ Christusow.

² Widzieli śmy go a nie bylo ná z patrzyć] Wszytkie te słowa prorockie tak iasnie sa o me ³ ce y śmierci paná Christusowę / przeciw ⁴ żydom y poganom / i raczy sie zda być Iz ⁵ aiaf. Ewangelista niż prorokiem / iako o ⁶ nim piše Augustin lib. 1. de consensu Euan ⁷ gelist. cap. 31. y 18. de ciuit. c. 29. Chrysof. in ⁸ Demonst. quod Christus sit Deus. Iustinus ⁹ in colloquio Triphonis. y wszyscy in sy.

¹⁰ Rodząy ięgo kto wypowie] Ale ten to ¹¹ dżay niektozy wykładają / o rodząu tych lu

dzi / ktorzy nie zliczona moc miała wwierzyć w paná Christusa : wszytkie popolity iest wy ² kład Doktorow ś. ktorzy to rozumieć o przed ³ wiecznym rodząu syná Bożęgo : abo też o ro ⁴ dżaniu ięgo z naszyšy Panny / bo oboie ro ⁵ dzienie iest nie wypowiedziane. Przetoż y Jan ⁶ ś. opisuac przedwieczne rodzenie syná Bożę ⁷ go / na to pytanie Izaiasza ś. tak odpowia ⁸ da : Jednorodzony ktorzy iest ná łonie Wyca / ⁹ ten wypowiedział. Hiero. in Isai.

ROZDZ. LIII.

Hwał nieplo-
dna która nie ro-
dził: spięwaj
chwale á krzycz
któras nie rodzi-
ła: bo wiecéy sy-
now opuszczoney

nizli onéy która ma meżá / mówi PAN.
Rozprzestrzeń mieysce namiotu twé-
go / á który przybytków twych rozcią-
gni / nie folguy: wezryń długie powró-
zki twoie / á kolki twoie wzmocni. **W**o-
ná prawo y ná lewo przebieś sie / á
nasienie twoie odziedziczy narody /
y w miastách spustoszonych mieścić
będzie. **N**ie bój sie / bo nie będziesz
zelżoną / ani sie zaśromaś: bo cie nie
będzie wstrędy / ponieważ zelżywości
młodości twéy zapomniś / y ná sto-
mote wdówestwa twégo / wiecéy nie
wspomniś. **W**o będzie nād tobą pá-
nował który cie stworzył / **P**AN za-
stępów imię iego: y odkupiciel twóy
świety Izraelow / Bogiem wszytkiéch
ziemie nāzwan będzie. **W**o iáko nie-
wiašte opuszczoną / á żalosną ná duszy
wezwał cie PAN / y żone z młodości
odzwoconą / mówi Bóg twóy. **N**á
máłą chwile troche opuściem cie / á
litościami wielkimi zgromądze cie.
Ná máły czas rozgniewania zątry-
tem oblicze moje málucżko od ciebie /
á miłosierdziem wiecznym smilowa-
tem sie nād tobą: rzekł odkupiciel

PAN twóy. **J**áko zá dni **T**woého
to mi iest / któremum przysięgi że nie
przywiodę wiecéy wód **T**woého ná zie-
mie: takem przysięgił że sie niemam
ná cie gniewać / ani tobie látać. **A**-
bowiem góry sie poussa / á págozki
trząść sie będą: lecz miłosierdzie mo-
ie nie odstąpi od ciebie / y przymierzé
pokoiu mégo nie zachwicie sie: rzekł
miłosierdy twóy PAN. **W**ożu-
chna od burze rozbita / bez żadnéy
pocięhy. **O**to ia posądzę porząd-
nie kámiennie twoie / á záloże cie ná
śástrách. **A** wezynie z iáspisu bášty
twoie: á bramy twoie z kámienná ry-
tého / á wszytkie granice twoie z ká-
mienią rosfosného. **W**szytkie syny
twoie wezónemi od **P**ANA: á mno-
stwo pokoiu synóm twoim. **A** w
sprawiedliwosci záložona będziesz:
odstąp dáleko od potwarz / bo sie
bać nie będziesz: y od strachu / bo sie
nie przybliży ku tobie. **O**to sąsiad
przydzie / który nie był zemną / przy-
chodzień niegdy twóy przylaczy sie k
tobie. **O**tom ia stworzył kowalá
poddymálącego węgle w ogniu / y
wymulącego naczynie ná robote
swoie / y iam stworzył zabiłaczá ku
wytráceniu. **K**áždé naczynie które
iest utworzone ná cie / nie zdarzy sie:
á każdy iezyk któryc sie sprzeciwí ná
sądzie / osadziś. **T**o iest / dziedzictwo
slug **P**ANskich: y sprawiedliwosc
ich v mnie / mówi PAN.

z wody, H.
Gen:9. b 15.

ná kárbun-
kulsiéch H.
Zuaczy to
doskoná-
łość cnót
chrześciań-
skich.

z perel okná
twoie, H.
bo wólárá
iest dar od śá-
mého Boga.
Ioa: 6. c 45.
krzywdy,

pusztyciela
H.

o demnie iest
H.

ROZDZ. LV.

Wszyscy pra-
gnący podźcie do
wód / y którzy nie
macie srebá /
kwápcie sie / ku-
puycie / á iedźcie:
chodźcie / kupuy-
cie bez srebá / y bez żadnéy zámiany /
wino y mleko. **P**rzecz odważacie sre-
bro nie zá chleb / á prace wáśie nie zá
násycenie. **S**luchaycie słuchájac
mie / á iedźcie dobro / á rosfosować
będzie w tłustosci dúsá wáśá. **N**ás-
kłoncie vchá swego / á przydźcie do
mnie: sluchaycie / á żyć będzie dúsá
wáśá: y wezynie zwámi przymierzé

wieczné / miłosierdzia Dawidowé
wierné. **O**tom go dal świadkiem
narodóm / wodzem y náuczycielem
narodóm. **O**to naród któregoś nie
znał / powolaś: á narody które cie
nie znály pobieży do ciebie / dla **P**A-
NA Boga twego / y świętego Izrae-
lowego / że cie wwielib. **S**łuchaycie
PANA póki náleżon bydz może:
wzywaycie go póki iest blisko. **N**iech
opuści zlosnié droge swoje / á mąż
nieprawy myśli swé / y niech sie ná-
wróci do **P**ANA / á smiluje sie nād
nim: y do Boga nášego / bo hoyny
iest ku odpuszczeniu. **A**bowiem my-
śli moje nie myśli wáśie / ani drogi
wáśie drogi moje / mówi PAN. **W**o
iáko podniesione są niebiosá od zies-

perwne, mo-
cne.
CHRISTUSA.

mie/

Opowólás
niu pogan
y zbudo-
waniu kos-
ściolá s
drogie ká-
mienia.
Luk:23 d 29.
Gal:4. d 27.

mgżem two-
im stworzy-
ciel twóy, H.
Luk. 1. c 32.

to iest, Chri-
stusa pozná-
byś Bogiem.

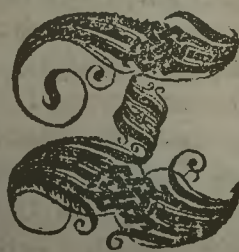
Wzywás-
zac wszytki-
ch domiá-
ry, ośrości
dobr ducha
wnych obie-
tuie.
pienizky.

czemu tego
ślukacie co
was nie ná-
ty.

10 D mie / tak podniesione są drogi moje
od dróg waszych y myśli moje od
myśli waszych. ¹ A iako zstepnie deszcz
y śnieg zniebą / a tam się wiecy nie
wraca / ale napaja ziemię y namacza
11 ię / y czyni że rodzi / y dawia nasienie
siejącemu / y chleb iedzącemu. ² Tak
będzie słowo moje / które wynidzie z
ust moich: nie wróci się do mnie pró
żne / ale uczyni cokolwiek chciał / y

12 zdarzy się mu w tym na com ie po
stał. ³ Bo w weselu wynidziecie / a w
pokoju doprowadzeni będziecie: gó
ry y pagórki będą śpiewać przed wa
mi chwałę / a wszystkie dziewa polne
13 rekomą kłászcz będą. ⁴ Miasto gło
gu wyrościeiodła / a miasto pokrzy
wy wyroście mirt: y będzie P A N
mianowany na znak wieczny / który
nie będzie zgładzony.

ROZDZ. LVI.

1 Omowi PAN:
strzeżcie się / a
A czynicie sprawie
dliwość: bo bli
sko jest zbawienie
moje aby przysło
y sprawiedliwość

2 moia aby się obiaowała. ¹ Błogosła
wiony mój który to czyni / y syn czo
wiecy który się tego chwyć: który
strzeże świątu / aby go nie zmazał /
który strzeże ręk swoich aby nie czy
3 nił nic złego. ² A niech nie mówi syn
przychodniów / który przysłał do PA
NA / mówiąc: Odlaczeniem oddzieli
B mnie PAN od ludu swego. Niech też
nie mówi trzebieniec: O to mój dzie
4 wo vschle. ³ Bo tak mówi PAN trze
bieńcom: którzy będą strzedz świąt
tów moich / a obiorą com ia chciał / y
5 zachowają przymierze moje: ⁴ dam
im w domu moim y w murzech mo
ich miesce / y imie lepsze niż syny y
6 córki: imie wieczne dam im / które
nie zginie. ⁵ A syny przychodniowe

C którzy przysłał do PANA / aby go
chwalili / y miłowali imie tego żeby
mu byli sługami: każdego strzegąc
7 go świątu aby go nie zmazał / y trzy
mając go przymierze moje: ⁶ Przywio
de ie na górę świętą moją / y wweśle
ie w dom modlitwy mojej: cato
palenia ich y ofiary ich będą mi przy
temne na oltarzu moim: bo dom
mój domem modlitwy nazwan be
8 dzie wsem narodem. ⁷ Mówi PAN
Bóg / który zgromadza rozprośone
ludu Izraela: Jeszcze zgromadze k nie
9 mu zgromadzone tego. ⁸ Wszystkie
zwierzęta polne przyjdzie na pożar
10 cie / wszystkie zwierzę lesny. ⁹ Stróżowie
tego ślepi wszyscy / nie mieli wszyscy:
11 psi niemi szczekać nie mogący / którzy
widzą próżne rzeczy / spią / a sny mi
lują. ¹⁰ A psi nie wstydliwi nie znali
nasycentia: sami pasterze nie mieli
rozumienia: wszyscy na swą dro
12 gę wstąpili / każdy za swym łakom
stwem / od najwyższego aż do osta
tniego. ¹¹ Pójdzie / nabierzmy winą /
a napełnimy się: y będzie iako dziś
tak y jutro / y daleko wiecý.

¹ Mat. 21. b 13
Mar. 13. c 17.
Luc. 19. g 46

Czytaj v le
remiaśa 8.
v. 10.

Przeciw
skłom paster
zgom.

3 Niech nie mówi trzebieniec otom ia drze wo
vschle] To mówi o ludziach którzy z swęy do
bręy woli żyją w czystości / obiecując im za to
zaplate / tak to rozumie Hieronim / y Cyryl
lus in Isai. Augustin. lib. de s. virginitate c. 24
Basilus lib. de virginit. Ambrosius in exhor
tat. ad virgines. Godniejszy / bowiem są
chwały y zapłaty którzy to z własney woli
czynia / niż co to mają z natury. y dla tego

przydaje: A obiorą com ia chciał. Dátac
znac / iż tego nierozumie / ale na wola dacie
każdemu kto chce sobie taki żywot powścią
gliwy y czysty obrać / wolno mu. A nád to o
biecnie tu wszystkim takim osobna zaplate / w
mie wieczne / to jest / część y miejsce przed
nieysze w chwale swęy na wieki. Co iasnie
przeciw dzisiejszym heretykom / nieprzyja
ciolom czystości bue.

ROZDZ. LVII.

1 Prawiedliwy gi
nie / a niemasz ktoby
A uważyl w sercu swo
im: y meżowie miło
sierni zchodzą / iż nie
masz ktoby rozumiał:
bo od oblicza złości

2 zebrani jest sprawiedliwy. ¹ Niechay
przjdzie pokój / niech odpoczywa na
łóżku swoim / który chodził w prosto
3 ści swoich. ² A wy przystapcie sam sy
nowie wróżki: nasienie cudzołożni
4 ká y wśetecznic. ³ Z kogoscie się na
grawali: na kogoscie gebe rozdzie
rali / a wywieśali iezę / a zasie nie wy
synowie złości / nasienie klamliwe:

¹ Iz. 60. w 1.
Nieboż
nych karge
garguciąc
im wiele
grzechów.

5 ¹ Króży sie cieście z bogów pod ká-
 6 ² żdym drzewem gálezistym / osiáruiąc
 7 ³ dzieci w potokach pod wyniosłeni
 8 ⁴ skalami. ⁵ W stronach potoku dział
 9 ⁶ twój / ten jest los twój : y onym lalás
 10 ⁷ mokrą osiárę / osiárowalás obiáte :
 11 ⁸ wiec sie o to gniewać nie bede : ⁹ Dla
 12 ¹⁰ górze wysokiéy y podniosléy postáwi-
 13 ¹¹ lás toje twoie / y táines wstepowalá
 14 ¹² osiárować osiáry. ¹³ A zá dzwiami y
 15 ¹⁴ zá podwoiem kładlás pamiátke two-
 16 ¹⁵ ie : bos sie podle mnie odkrylá / y przy-
 17 ¹⁶ pusciłás cudzolożniká : rozstérzyłás
 18 ¹⁷ toje twoie / y postánovilás z nimi
 19 ¹⁸ przymierze : umilowalás posciel ich
 20 ¹⁹ "reka otworzona". ²⁰ A przystroilás sie
 21 ²¹ królowi másią / y rozmnożyłás oléy-
 22 ²² ki twoie. Posyłałás posły twé dále-
 23 ²³ ko / y poniżonas jest aż do piekła.
 24 ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹²⁹⁵ ¹²⁹⁶

¹ iadmo, ábo
igzar H.
² nieprawość.
H.

³ poprowadzi
cis PAN, H.

⁴ ni: 61. a 4.

⁵ Post taki do-
bry.

10 ¹ Iáncuch á przestanieś wyciągać pál-
cá / y mówić "co nie jest pożyteczno".
² Gdy wyleieś Iáncnému dusze two-
ie / á dusze utrapioną nasyćieś: wzni-
dzie w ciemności światłość twoia / á
ciemności twoie będą iáko południe.
11 ³ A "dać PAN odpoczynienie" zá-
jdy / y nápełni Iáśnością dusze twoie /
D á łóści twoje wyzwoili: y będziesz iáko
12 ogród wilgotny / y iáko zbiór wodny /
którego wody nie wstana. ⁴ A będą
budowane przez cie pustyki wieków:
fundamenty rodu y rodu wyrośdziećieś:
y będziesz názwan budownikiem pło-

5 Izali taki jest post którym obrał. J Niepo-
doba się Panu Bogu post / który tylko ciáło
trapi wstrzymując się od potármów ciéle-
snych: ále kiedy kto trapić ciáło postem po-
wsiciaga się od grzechu y pełni wola Boża /
taki post przyiemny jest Panu Bogu. Przetoż

13 tów odwrócićcy ściężki na odpoczy-
nienie. Jesli odwrócisz od Szábbatu
noge twoje / od czynienia wola two-
ie w dzień święty mój / á názowieś
Szábbát rostkofnym y świętym
PANskim chwalebny / á weziesz i-
nie czyniąc drog twoich ani się náy-
dzie wola twoja / żebyś miał mówić
14 mowę: "Tedy się będziesz rostkoso-
wał w PANV / y wyniosę cie na wy-
sokości ziemie / y nakarmię cie dzie-
dzictwem Jákobá oycá twego. bo v-
sta PANście mówily.

świeta iá-
ko światłość.

⁵ nie mówił y
słowá, H.

nietrzeba wątpić że wola Boża jest / aby ludzie
trapił postem ciáła swoje / O czym maś Le-
uit 16. y 23. Num. 29. A iesli kto poszczaz się od
grzechu się niewstrzymá / tego post nie jest Bo-
gu przyiemny / iż doba rzecz że odprawim.

ROZDZ. LIX.

1 **T**o nie wkró-
ciła się reka PAN
A ska / aby nie mo-
gła zbawić / ani
się obciążyła w-
choiego / aby nie
wstyskało. ² Lecz

2 nieprawości wáśe rozdzielily między
wami á między Bogiem wáśym: á
grzechy wáśe zakryly oblicze iego od
was / aby nie wysluchał. ³ Bo "rece
wáśe są krwią zmażané / y palce wáśe
nieprawością: wárgi wáśe mówiły
klamstwo / á ięzyk wáś nieprawość
świegoce. ⁴ "Niemaś "ktoby wyzwał
sprawiedliwosci" / ani ktoby sądził
prawdźiwie: ále vsiáz w niczym /
á mówią próżności: "poczełi pra-
ce / á wrodzili nieprawość. ⁵ Jácyá zmi-
iowé przeupili / á płócién páieczych
nátkali: kto będzie iadł iaycá ich / v-
mrze: áco się wyległo / wyfluie się w bá-
ziliptá. ⁶ Płótná ich niezgodzą się ná-
háte / ani się nákrzyją robotami swe-
mi: roboty ich roboty niepożyteczné:
B á spráwá nieprawości w reku ich.
7 ⁷ "Togi ich bieją ná złé / y spieją się
aby wyláły krew niewinną: myśli ich
8 myśli niepożyteczné / spustośenie y
struśenie ná ściężkach ich. ⁸ "Drogi
pokoiu nie ználi / y niemaś sądu w
kroćkach ich / ściężki ich potrzywily się

9 im: każdy kto po nich chodzi / nie zna
pokoiu. ¹⁰ Dla tego oddalił się sąd od
nas / y nie inie się nas sprawiedli-
wość: czełáliśmy światłości / ále oto
ciemność: Iáśności / á we cnie cho-
dziłi. ¹¹ "Mácaliśmy ecian iáko ślepi /
á iáko bez oczu tykaliśmy się: potyká-
liśmy się w południe iáko we cnie: w
mroku iáko w mórli. ¹² Będziem wosy-
scy rzyć iáko niedźwiedzie: á iáko
C gołobie stekáiac stekáć będziemy: z-
káliliśmy sądu / á niemaś go / zbawie-
nia / á oddaliło się od nas. ¹³ Bo się
12 rozmnożyly nieprawości náśe przed
tobą / á grzechy náśe odpowiedzia. y
nam: bo złości náśe "známi są / y po-
ználiśmy nieprawości náśe / ¹⁴ "grzes-
zyć y klámáć przeciw PANV: y od-
wróciliśmy się abyśmy nie sli zá Bo-
giem náśym / żebyśmy mówili po-
twarz y przewrotność: poczełiśmy y
mówiliśmy z fercá słowá klamstwa.
14 ¹⁵ A obrócił się opáć sąd / á sprawiedli-
wość z daleká stánelá: bo się powá-
liłá ná vlicy prawdy / á prawość nie
mogłá wniesć. ¹⁶ A przysła prawda
w zapámietanie: á kto odstąpił od
złości / złupion jest: y widział PAN /
á złé się zdáło w oczách ieg / że nie by-
ło sądu. ¹⁷ A widział że niemaś meżá-
y trwożył sobą / że nie było ktoby zabié-
zał: y "zbáwił sobie ramię swoje / á
sprawiedliwość iego tá go potwier-
dziłá. ¹⁸ Wblókt się w sprawiedliwość

Grzechy są
przyczyną
ślepoty ná-
śey.

Wyznawá
nie grze-
chów.

¹³ "sa nam zná-
iomé, Hebr.
"grzeszyliśmy
y klámáli, H.

¹⁸ "wybáwił go
rámieniem,
ábo ręką swo-
iá.

¹⁸ Eph: 6. c 17
1. The: 5. b 8.

18 iako w pancerz / a helm zbawienia na
głowie iego: oblókł sie w szaty pom-
sty / a odział sie iako płaszczem żarliwo-
ści. Jako na pomście / iako na odda-
nieżagwierania nieprzyjaciółom swo-
im / y nagrodę przeciwnikom swoim:
19 wysspóm w zaiem odda. A beda sie
bac / którzy od zachodu / imienia PAN-
skiego: a którzy od wschodu słońca /
slawy iego: gdy przyjdzie iako rzeka
gwaltowna która duch PANski pe-

20 dzi. A przyjdzie Sionowi odkupi-
ciel / y tym którzy sie wracają od nie-
prawości w Jąkobie / mówi PAN.
21 To przypomierze moje z nimi / mówi
PAN: Duch mój który jest na tobie /
y słowa moje które położył w vs-
ściach twoich / nie odstąpią od vst-
twoich / y od vst nasienia twego: y
od vst nasienia nasienia twego / mó-
wi PAN / od tad y aż na wieki.

Rzym: 11. d
26.

Duch Boży
y prawdą,
y słowa ie
w vsściach
kościół
Chrystusa
nego zają-
n się.

ROZDZ. LX.

Stań / oświeć
sie Jeruzalem: bo
przyšla / świat-
łość twoja / a
sława PANska
wešla nad toba.

Bo oto ciemno-

1 ści okryją ziemię / y mróć narody: a
le nad toba wzniądzie PAN / a sława
iego nad toba / widziána będzie. A
3 beda chodzie narodowie w światło-
ści twojej / a królowie w iasności we-
ścia twojego. Podnies w około o-
4 czy twoje / a ogladaj: ci wszyscy zgro-
mądzili sie / przyšli do ciebie: syno-
wie twoi zdaleka przyjdą / a córki
twoje z boku powstają. Tedy oglą-
5 dasz / y oplotać będziesz: zadrżwi sie
y rozszerzy sie serce twoje / gdy sie obró-
ci ku tobie zgrają morstwa / moc po-
6 gánów przyjdzie do ciebie. Obfitość
wielbłędów okryje cie / wielbłado-
wie przedcy Madián y Ephá: wszy-
scy z Saby przyjdą / złoto y kadzidło
przynosząc / a chwale PAN V opo-
7 wiadać. Wszytek dobytek Cédár
zgrupadzi sie k tobie / barani Nábá-
ioth służyć będą tobie: beda ofiaro-
wani na vblagálnym oltarzu moim /
B a dom maiestatu mego wstawie.
8 A którzy to są co iako oblókł latają /
9 a iako gołębie do okien swoich: Bo
mnie wyspy czekać / y okrety mor-
skie na pocztu: abych przyprowa-
dził syny twe zdaleka: srebro ich y zło-
to ich z nimi imieniem PAN A Bo-
gá twę / y srietemu Izraelowemu /
bo cie wstawil. A pobudują syno-
wie obcych mury twoje / a królowie
ich służyć będą tobie: bo wzrogniewa-
niu moim vbiem cie / a w poiedna-

nu moim smilowałem sie nad toba.

11 A beda otworzone bramy twoje v-
stawnie: wednie y w nocy nie beda
zamknięte / aby noszono do ciebie moc
narodów / y króle ich aby przywiedzio-
12 no. Bo narod y królestwo które by-
tobie nie służyło / zginie: a narodo-
wie pustoszeniem spustoszeni beda.

13 Sława Libanu do ciebie przyjdzie /
C iodla y bukszpan / y sosna spólem / ná-
ozdobienie mieysca swietobliwosci
moiej / a mieysce nóg moich v wiel-
14 bie. A przyjdą do ciebie klaniając sie
synowie tych którzy cie trapiły / beda
sie klaniać stopam nóg twoich
wszyscy którzy vwołczyli: y nazową
cie Miasstem PANskim / Sionem
15 swietego Izraelkiego. Za to co
opuszczona y w nienawiści byla / a nie
bylo ktoby przez cie chodzil: wystą-
wie cie na psche wieków / y na wesele
16 od pokolenia do pokolenia. y be-
dziesz ssać mleko narodów / a pierśia-
mi królewskimi karmiona będziesz:
y poznasz zem ia PAN zbawiający
ciebie / y odkupiciel twój / mocarz Já-
17 kóbów. Miassto miedzi namiose zło-
ta / a miassto zelaza namiose srebra: a
D miassto dzierwa / miedzi: a miassto ka-
mieni / zelaza: y poloze nawiedzenie
twoje pokoy / a przelozone twoje
18 sprawiedliwosc. Nie vslyszyc wiecéy
nieprawosci w ziemi twojej / spusto-
senia y plondrowania w granicach
twoich: a zbawienie osiedzie mury
twoje / a twoje bramy chwalenie.
19 Nie bedzie v ciebie wiecéy słońce
swiatloscia wednie / ani iasnosć słoń-
ca oswieci cie: ale bedzie tobie
PAN swiatloscia wieczna / y Bóg
20 twój ná chwale twoje. Nie zaydzie
wiecéy słońce twoje / y nie vmnięysz
sie k siezyc twój: bo PAN bedzie to-

Bramy ko-
ściół Chre-
stusow go.

Apoc: 21.

g 25.

Królestwo

które nie

staży / kad

ściółowi

Chrystusa

wemu, zgi-

nie.

Nieprzyja-

ciele swoje

kościół.

Chrystusow

nawrócił.

Wczynis

wielmożna y

wesole wne-

czanie, Hebr.

Wogacina

kościół

Chrystusa

niego od

królów.

Miassto wrz-

dników two-

ich, H.

A miassto prze-

łożonych iwo-

ich, H.

Chwała Bo-

ż a.

Apoc: 21. g

23. y 22. a 5.

CHRISTUS.
Orozminno-
żeniu y
wielkiej
slawie ko-
ściół Chre-
stusow go.

wys. 49. e28

W boku (twe-
go) wychowa-
ia sie, H.

Znaczyprę-
dkosc na-
wracania
tych sie do
kościół.
Abó, Tharsis
H.

W w podobá-
niu, H.

21 bie światłością wieczną / y dokonają
sie dni smutku twego. ² A lud twój
wszyscy sprawiedliwi na wieki odzie-
dzą ziemię / plód szczepienia mego /
wzrostek róg moich ku wstawieniu.

22 ¹ Tłumnieysz rozmnóży sie w tysiąc /
a małutki w naród namocnieysz /
ia PAN czasu swęgo przedko to w-
czynię.

ROZD. LXI.

Duch PANSKI
na mnie / przeto
że mie PAN po-
mazał : postat
mie aby ch ożnay
mił cię / ym / a
bych leczyl skru-

żone sercem / y opowiedział wie-
ściom wyzwolenie / a zamkniętym o-
twarcie : ² Abych opowiadał rok w-
błagálny PAN V / y dzień pomsty
Boga naszego : ³ aby ch cie był wśy-
tkie płaczące : ⁴ aby ch położył płą-
czącym Sion / y dał im ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹²

*Doktory y
pasterze.

*odpoczynies
nia.

7 rzec twoich Jeruzalem postawilem
stroze/ caly dzien y cala noc na wie-
8 ki nie umilkna. Ktozy wspomina-
cie mu milczenia / a nie daway-
9 cie mu milczenia / az umocni / y az
postawi Jeruzalem chwala na ziemi.
Prysiagl PAN na prawice swoje / y
na ramie mocy swej : iesli dam pfe-
nice twoie wiecy na pokarm nieprzy-
iaciolom twoim / iesli beda pie syno-
wie obcy wino twoie / na ktoreś pra-
cowalo. * Bo ktory ie zbieraja / iesc
ie beda / y chwalic PANA : y ktory ie

10

D

11

12

znosza/ pie beda w sieniach swietych
moich. * Przechodzie / przechodzie
przez bramy / zgotujcie drogę ludo-
wi / rownajte drogę / zbierajte ka-
mienie / a podniescie choragiew na
narody. * Oto PAN dal slysiec na
konczynach ziemie. mowcie edice Si-
on : Oto zbawiciel twoy idzie / oto za-
plata iego z nim / a dzieło iego przed
nim. * A nazowa ie ludem swiety /
odkupionemi od PANA. A ciebie
nazowa / sukany miastem / a nie o-
puszczonym.

* wys. 57. d 15.

* Mat. 21. a 5.
Zach. 9. b 9.

ROZDZ. LXIII.

Tóž to iest /
ktory idzie z E-
dom w farbo-
wanych sciaciach
z Bosry : ten pie-
kny wscacie swo-
iey / idacy w mno-

A

2

3

4

5

6

B

7

8

9

C

stwie mocy swojej : Ja ktory mowie
sprawiedliwosc / a iestem obrońca na
zbawienie. * Czemuz tedy czerwone
iest odzienie twoie / a sciaty twoie iako
tloczacych w prasie : * Samem tlo-
czyl prasie / a z narodow niemasz me-
za zemna : tloczylem ie w zapalczy-
wosci moiej / y podeptalem ie w gnie-
wie moim / y przystala krew ich na sz-
ty moie / y spluskalem wszytkie odzie-
nia moie. * Bo dzien pomsty w ser-
cu moim rok odkupienia mego przy-
szedl. * Wgladowalem sie / a nie bylo
pomocnika : szukal em / a nie bylo kto
by ratowal : y zbawilo mi ramie mo-
ie / a rozgniewanie moie to mie wspo-
moglo. * A podeptalem narody za-
palczywosci moiej / y vpoilem ie w
rozgniewaniu moim / y zrucilem
moc ich na ziemie. * Milosierdzia
PANskie wspominać bede / chwate
PANska za wszytko co nam PAN
oddal : y za mnozstwo dobra domo-
wi Izraelowemu / ktore im dal wed-
lug laskawosci swej / a wedlug wiel-
kosci milosierdzia swego. * A rzekl :
Wszakze iednat lud to moy / syno-
wie nieprzyjaciele : y szkal sie im zbaw-
wicielem. * W kazdym wieku ich nie
byl ucisniony / y aniol oblicza iego
zbawil ie : w milosci swej y w laskaw-

10

11

12

13

14

15

D

16

17

18

19

wości swej on ie odkupil / y nosil ie / y
podwysyl ie po wszytkie dni wieku.
* Ale onitu gniewu pobudzili y wtra-
pili ducha swietego iego / y obrócił
sie im w nieprzyiaciela / y sam ie zwo-
iowal. * A wspomniat na dni wieku
Mojzeszowe / y ludu swego : * Gdzie
iest ktory ie wywiódł z morza / z past-
czmi trzody swojej : gdzie iest ktory
potozyl w posredku ieg ducha swie-
tego swego : * Który wywiódł za pra-
wice Mojzesa ramieniem maiestatu
swego : ktory przeciaz wody przed ni-
mi / aby sobie uczynil imie wieczne :
* Który ie wywiódł przez glabokosci
iako konia w puszy nieprawuicze-
go. * Jako bydle na polu stepuicze /
duch PANski byl przewodnikiem ie-
go / takies przywiód. lud twoy abyś so-
bie uczynil imie slawne. * Poyrzyz
nieba / a obacz z mieszkania twego
swietego / y chwaly twoiej : gdzie iest
zarzliwosc twoia / y moc twoia / mno-
stwo wnetrznosci twoich / y litosci
twoich : zabamowaly sie odemnie.
* Bos ty ociec nasz / a Abraham o nas
nie wiedzial / y Izrael nie znal nas :
tyś PANIE ociec nasz / odkupiciel
nas / od wieku imie twoie. * Czemuz
nam PANIE dopuscil bledzie z
drog twoich : zatwardziles serce na-
se abyśmy sie ciebie nie bali : nawroc
sie dla slug twoich / dla pokolenia
dziedzictwa twego. * Jako nie po-
siedli lud twoy swiety : nieprzyjaciele
naszy podeptali swiatnice twoie.
* Szkalimy sie iako na poczatku /
gdys nie panowal nad nami / ani
wzywano imienia twego nad nami.

* abo, swiato-
ści, H.

* Exo. 14. e
29.

* Deut. 26.
d 15.
Baru. 2. d 16

* niema na-
za syny ae-
lmy ciebie o-
puscili.

* wczetwo-
nych, H.
Wni boz
wstapienie
P. Christu
soné ofi-
ie z pod-
wienim
anyolow :
z Edom, to
iest, z kie-
mie, z Bos-
fri, to iest,
z Ieruzal-
lem, abo z
vtrapien-
nia.

* mski ysmier-
ci,
* Apo 19 c 11
* abo, odkupio-
nych moich,
H.

* zbawilomig
Hebr.

Wspomina
dobrodziey-
stwa Boze
nad Izraelc.

* abo, zaisie,
H.

Swisci iako o
nas nie wie-
da

Abraham o nas nie wiedzial.] To iest/ nie

/ znal nas za syny : zesy my od Boga odsta-

pili/

pli/ Mrahám sie też niezna do nas dla grzechów naszych. Jako też rzecze Pan do potępionych: Nieznam was. że ich nie będzie znat za swoje wybrane. Tak to wykłada Hieronim S. Przydaie też Augustyn S. iż iście na on czas przed przyściem pana Chrystusa / świeci nie byli w niebie y Boga nie widzieli / przeto też mogli niewiedzieć o potomkach żyjących / gdyż przyrodzonym rozumem / o marni wiedzieć niemoga co czynia żywi / tylko co im pan Bóg obiawi / albo co w panu Bogu widza. Ale teraz świeci bedac w niebie / widza Boga y wszystko co im należy wiedzieć /

widza: przetoż wiedza sprawy y modlitwy żyjących. Augu. lib. de cura pro mortuis c. 13.

17 Czemus nam dopuścił błędzić z drog twoich, zátwardziłes serce nasze. 7 Tak pisano s. według zwyczaju swego mówi / iż kiedy ludzie dla grzechów swoich nie sa godni dla łaski Bóżej ktoraby ie oświeciła y zmiekczyła / Pan Bóg dopuszcza im błędzić / y serca ich grzechami zátwardzić: wszakże Bóg nie jest przyczyna grzechu y zátwardzenia / ale czlowiek sam / ktorzy grzechami swymi łaskę Bożą utracą. Czytaj też / Exodi. 10. ver. 20.

Zátwardzenie y ślepotą z kąd?

ROZD. LXIII.

Bys rozdął

niebiosá / y zstąpił: od oblicza twego góryby spłynęły. 7 Jako wypalenie ognia wchłoby / wody

by gorzały ogniem / aby znátomé było imię twoie nieprzyjaciólóm twoim: od oblicza twego trwożyłyby sie narody. 7 Gdy uczynisz dziwy / nie roztremamy: stąpiles / á od oblicza twego góry spłynęły. 7 Od wieku nie słycháli / ani do vsu ich doszło: oko nie widziało Bóże bez ciebie / coś nas gotował oczekawájącym ciebie. 7 Zábieżales weselącemu sie / á czyniącemu sprawiedliwość: ná drogách twoich będą cie wspominać: oros sie ty rozgniewań / y zgrzeszyliśmy: w nichesmy zawse trwali / á bedziem zbawieni. 7 Stálismy sie iáko nieczysty wsyt

Ccy my / á iáko smát mieściecznéy niewiaśty wiáśty wsytkie sprawiedliwości nasze: y opádalismy wsytcey iáko liście / á nieprawości nasze iáko wiatr zniósł nas. 7 Niemáš ktoby wyrwał i mienia twego / ktoby powstał y trzymał ciebie: zát kryles twarz twoie od nas / y roztrąciles nas w rece nieprawości nasze. 7 A teraz PANIE tys iest oćiec náš / á myśmy błoto: y tys twórcá náš / á dzieło rąk twoich wsytscy my. 7 Nie gnieway sie PANIE bázro / á nie pomni wiecey nieprawości nasze: oto wyczerzy / myśmy wsytscy twóy lud. 7 Miásto świętég twego stáło sie puste / Sion pustynią zostal / Jeruzáleim opuściáło. 7 Dóm poświęcenia nášego / y chwały nášey / gdzie cie chwalili oycowie nášy / stál sie pogorzeliściem ognia / y wsytkie kochánia nasze obrociły sie w rozwałiny. 7 Izali nád tym záhámujesz sie PANIE / zámylezysz y utrapisz nas bázro?

7 plugawiony, H.

Wyznawa grzechy á o wybawienie prosi.

7 Psal. 78. b 9.

7 ábo, świętości twoie, H.

7 ábo, święty nie nášey, H.

6 A iáko smát mieściecznéy niewiaśty wsytki sprawiedliwości nasze 7 Tęskoważetecy stáwicznie w góbie máta / chcac zgáńić święte y sprawiedliwe uczynki chrześciańskie. Ale bázro wielka w tym ślapote swoje pokázana dla tych przyczyn. Naprzód iż tu Izaiasz nie mówi o sprawiedliwych ludziach / ale o ludziach bezbożnych / dla których Jeruzáleim miało bydź podané królowi Babilońskiemu. Bo tak prorok wyssey troche mówił: Oros sie ty rozgniewań y zgrzeszyliśmy. y potym przydaie Niemáš ktoby wyrwał imienia twego. A tak mówi tu w osobie słych ludzi. A choćciac tu mówi prorok iáko by o wsytkich ludziach: tedy to iest obyczaj pisma s. iż mówiac o niektórych / wsytkim przynawia: tak masz Gen. 6. wseltie ciało zepsowáło droge swoje / á wśdytloe był sprawiedliwy. O czym serzey piśe Augustin. lib. de unitate Ecclesie c. 12. Druga przyczyna

choćciaby Izaiasz mówił o wsytkich ludziach / wszakże sie to nie ma rozumieć ná wseltie czas / ale tylko onég czasu kiedy ie Bóg podal w niewola Babilońską. Ale nie idzie za tym / iest siednég czasu wsytke lud był sły / aby tak záwśdy słymi byli. Náostatek nie mówi tu Izaiasz o wsytkich uczynkach / iáko by wsytkie miały bydź grzechem / Ale tylko o tych uczynkach w których oni sprawiedliwości swoje pokładali / iáko by były ofiary / święta / y insze zwierzechne nabożeństwa: Te iest oni słym sercem y nieprzyjstoy nie czynili / státnie ie plugawymy zowie: o iákich też masz wyssey i. v. 13. wszakże choćciac one żydowskie nabożeństwa dla ich grzechów nie były Bogu przyjemné / nie idzie za tym aby wsytkie uczynki dobre y sprawiedliwe miały bydź złe: bo y tego tu Izaiasz nie mówi / y iest przeciw pismu s. ktoré wśedzie zaleca uczynki dobre. o czym masz w tymże Rozdziale v. 5.

7 temi słowami znaczy prorok iáko prázgnął áby Bóg pokazał nše. 7 macność swoje wyślanwśy naród ludki przez przyście Chrystusa nę.

7 i. Co: 2. b 9

7 iest, w grzechach ále przez miłosierdzie bóg áliem zbawieni.

Sprawiedliwości krówe 7 plugawé.

ROZDZ. LXV.

Poganów
nawrócenie
i Żydów o-
drzucenie.
Rzy: 10. d 20

A

zukali miekto
rzy sie pierwey
nie pytali/ nalezli
ktorzy mie nie
sukali/ rzeklem:
Owom ia/ owom
ia do naroda /

2 ktorzy nie wzywali imienia mego. Roz-
sciagalem rece moje przez wszystkie
dzien do ludu niewiernego/ ktorzy cho-
dzi droga nie dobra za myslami swes-
mi. "Lud ktorzy mie ku gniewu przy-
wodzili przed obliczem moim zawzdy:
ktorzy ofiary czynia w ogrodziach / y
4 ofiaruja na ceglach. "Ktorzy mieska-
ja w grobiach/ a w zbozach bialwan-
skich spiaja: ktorzy iedza swinie mie-
so/ a polowka obzydla w naczyniach
ich. "Ktorzy mowia: Odstep ode
mnie/ nie przystepuj do mnie/ bo nie
czysty jest: ci beda dymem w zapal-
czywosci moiej: ogniem gorzacym
przez caly dzien. "Oto napisano jest
przede mną: nie zamilcze/ ale oddam/
7 y odpłace na lono ich / nieprawosci
wasze / y nieprawosci oycow waszych
spolem/ mowi PAN / ktorzy ofiaro-
wali na gorach y na pagorkach wia-
gali mnie: y odmierze sprawe ich pier-
wsza do lonach. "To mowi PAN:
Jako gdyby naleziono ziarno w gro-
nie wina/ y rzeczonoby: Nie psuj go/
bo blogoslawniestwo jest: tak wcz-
nie dla slug moich / ze nie zatracę w-
szystkiego. "A wywiodez Jakoba na-
sienie / a z Judy dzierzawce gor mo-
ich: y odziedzicza ja wybrani moi / a
10 sludzy moi beda tam mieszkac. "A be-
da pola chlewami trzod / a dolina A-
chor legowistiem bydlu ludowi me-
mu/ ktorzy mie sukali. "A wy ktorzy
scie opuscili PANA / ktorzy scie za-
pomnieli gory swietey moiej / ktorzy
starwacie stol fortunie/ y ofiarujecie
na nim. "Policze was mieczem/ a w-
12 slyscy w porazce wpadiecie: przeto
rzem wolal / a nie odpowiedzieliście:
mowilem a nie sluchaliście / y czyni-
liście zlosc w oczu moich / a czegom

"abo, do ludu
H.

"chec wie-
dzec co od w-
martych,

"mosca, H.

"blogoslawnien-
stwo jest w
nim, H.
synowie i a-
koba ducho-
wni.

"dam im mie-
skanie swro-
kie y pożyte-
czne

Grozi nie-
wierzyn.

"Przy: 1. c 24.
Ier: 7. c 23.
niz: 66. b 4.

13 ia niechcial obraciscie. Przeto to mo-
wi PAN Bóg: Oto sludzy moi iesc
beda/ a wy latnag bedziecie: oto slu-
dzy moi pie beda/ a wy wpragniecie:
14 "Oto sludzy moi weselic sie beda/ a
wy sie zawstydzicie: Oto sludzy moi
C wykrzykac beda od radości serdec-
zney/ a wy bedziecie wolac od boleści
serca / y od struszenia ducha wyce be-
dziecie. "A zostawicie imie swe na
przysiege wybranym moim: y zabie-
cie PAN Bóg / a slugi swe nazowie
16 "inym imieniem. "W ktorym kto
blogoslawniony jest na ziemi / bedzie
blogoslawnion w Bogu Amen: A
kto przysiega na ziemi / bedzie przy-
siegal w Bogu Amen: iz zapomnio-
ne sa pierwsze wisci / iz zakryte sa
17 od oczu moich. "Bo oto ia tworze
niebiosa nowe y ziemie nowa / a nie
beda w pamieci rzeczy pierwsze /
ani przyda na mysl. "Ale sie bedzie-
cie weselic y radowac az na wieki z
tego co ia tworze: bo oto ia tworze
Jeruzalem radością / a lud jego we-
19 selem. "A radowac sie bede w Jeru-
zalem / y weselic sie bede w ludu mo-
im / ani slychac bedzie w nim wies-
cay glosu placzu / y glosu wolania.
20 "Nie bedzie tam wiecay niemowia-
tki dniow / y starca ktorzyby nie wy-
pelnil dni swoich: bo dziecie stole-
tne vmrze / a grzesnik stoletny prze-
klety bedzie. "A pobudui domy / y
21 beda mieszkac / y nasadza winnice/
22 a beda iesc owoce ich. "Nie beda
budowac a inzy bedzie mieszkac: nie
beda sadzic a inzy bedzie iadl: bo ia
23 to dni dzeroa beda dni ludu mego /
a wzynki rok ich starzeja sie. "Wy-
brani moi nie beda robic prazno / ani
beda rodzic w zatrowozeniu: bo na-
sienie blogoslawnionych PANskich
24 sa y wnukowie ich z nimi. "A bedzie
pierwey niz zawolaja ia wyslucham:
iesze oni mowic beda a ia wslysze.
25 "Wilk y baranek beda sie pasc spo-
lem/ lew y wol beda iesc plewy: y we-
zowi proch chlebem tego: nie beda
skodzic ani zabiac na wszystkie gory
swietey moiej / mowi PAN.

Wesele
wiernych a
skaranie nie-
wiernych.

"na przeklina-
nie, H.

"Chrześciany

"prawdzi-
wym, H.

"prawdzi-
w. m, H.

"Apoc 21. a 1
Chrystus

wszystko w
koscielo

(nym od-
nowit, no-
wi Aposto-
lowie, no-
wy lud, no-
we cerem-
nie, nowy
zakon.

"bo w wszyst-
nym weselu
pisa dla pana
Chrystusa.

"Rozum do-
skonaly y na-
drodo spra-
wiedliwych
chrześcian.

"Psa. 31. b 7.
wys: 11. a 6.

Zgodą y
pokój ko-
ściół Chr-
stusowego.

ROZD. LXVI.

O mowi PAN:

Uciobo stolicę
moją / a ziemią
podnożkiem nóg
moich : co to za
dom który mi
zbudujecie / a co

to za miejsce odpoczynwania mego ?

2 Wszystko to reką moją uczyniła / y
wszystko to stało się / mówi PAN. Ale
na kogoż wyzrzecie / jedno na wbozuch
nego y na struszenie duchem / a drża-
3 cego na słowá moie : Kto ofiaruje
wolu / iáko koby zabił człowieka :
Kto zabija bydło / iáko by psu mózg
wyjął : kto ofiaruje obiatę / iáko by
B krew swinią ofiarował : kto w spo-
mina kądzielo / iáko by też białwano-
wi błogosławił. To wszystko obrali
na drogách swoich / a w brzydliwo-
ściach swych kochali się duszą ich.

4 Przetoż y ia obióre nągrawania ich /
a czego się bali to przywiode ná nie :
ponieważ wołałem / a nie był koby
odpowiedział : mówiłem / a nie stu-
chali : y czynili złość w oczu moich / a
5 czegom niechciał obierać. Słu-
chajcie słowá PANSKIEGO któ-
rzy drżycie ná słowo iego : mówili
bracia waszy nienawidzący was / y
wyganiający dla imienia mego : niech
bedzie PAN w sławion a wyzrzemy w
wesele waszym : ale się ci zawstydzą.

6 Głos ludu z miast / głos z kościo-
C łá / głos PANA oddawałającego za-
plátę nieprzyjaciółom swym. Pier-
wéy niżli rodziła / porodziła : Pier-
wéy niżli przyszedł czas porodu

8 iéy / wrodziła mężczyźne. Któż kie-
dy słychał taką rzecz : a kto widział
temu podobną : izali rodzic będzie zic
miá za ieden dzień : ábo się spłodzi
naród zarazem iz rodziła y porodziła

9 Sion syny swoje : Izali ia / który
czynie że inšy rodzą / rodzic nie bede /
mówi PAN : Izali ia / który innym
dać rodzenie / nieplodnym bede / mó-
wi PAN Bóg twój : Wescelcie się z

10 Jeruzalem / a radujcie się w nim w-
szyscy którzy ie milujecie : wescelcie się
z nim weselem wszyscy którzy się sme-
11 cicie dla niego. abyście siali / y nasy-
cili się pierśmiámi pociechy iego : aby-

D ście doili / y rostkami opływali ze
12 wśelakiéy chwały iéy. Bo to mówi
PAN : Oto ia obróce ná nie iáko
rzekę potoku / a iáko strumień záléwa-
jący chwałę narodów / która sjać be-
dzie : przy pierśiach was poniosą /
a ná kolánách beda się z wami pie-
13 ścić. Jáko gdy kogo matka pieści /
tak was cieszyć bede / a w Jeruzalem
wcieleni będziecie. Wyzzycie / y roz-
14 wesci się serce wasze / a kóści wasze iá-
ko trawa záléwna / y poznána będzie
reká PANska slugám iego / y roz-
gniewa się ná nieprzyjacioly swoje.

15 Bo oto PAN w ogniu przydzie / a
iáko wichér poczwórniégo : odda-
wac w zagniewaniu zapalczywość
E swoje / a káianie swé w płomieniu o-
gnia. Bo ogniem PAN rozsądzać
16 będzie / a mieczem swym wśelkie cia-
ło / y námnoży się pobitych od PA-
17 NA / którzy się poświęcili / y za czy-
ste się mieli w ogrodách za dzwiami
we wnętr / którzy iedli swinié mięso /
y obzysłósci / y myśli : spotem zniszceni
18 beda / mówi PAN. A ia uczynię ich /

F y myśli ich : ide abych zebrał ze wszy-
tkimi narody y językami / y przyda
19 oglądaię chwałę moie. A wloże ná
nie znanie / y posle z tych którzy za-
chowani beda / do narodów ná mo-
rze / do Afryki / y do Lidiiéy ciągną-
cych strzały : do Włoch y do Gréci-
iéy / do wysp daleko / do tych którzy
nie słyseli o mnie / y nie widzieli chwa-
ły moiey / y opowiedzą chwałę moie
20 poganom. A przywiode wszystkie
bracia wasze ze wszech narodów w
dary PANV / ná koniach y ná po-
czwornych / y ná lektykach / y ná mu-
21 lach / y ná karach ná go : swięta mo-
ie Jeruzalem / mówi PAN : iáko gdy-
by przyniesli synowie Izraelowi dar
w naczyniu czystym do domu PAN-
skiego. A nabiorę z nich káptanów

G y Lewitów / mówi PAN : Bo iáko
niebiosá nowe / y ziemiá nowa / które
22 ia czynię / że stoię przedemną / mówi
PAN : tak będzie stać nasienie wasze /
y imie wasze. A będzie miesiąc z mie-
23 siąca / y sabbát z sabbátu : przydzie
wśelkie ciało aby się kłaniało przed
obliczem moim / mówi PAN : y wy-
24 nida / a wyzrą trupy meżow / którzy
wystąpili przeciwko mnie : robać ich

Pokój w
kościel
Christus
nym.

Dziś
any.

Wiem czyni
ki.
Weswá
nie pogan
do kościo-
łá przez A
rosłaly.
Kryża swi
tego.

Káptani
kościół
Christus
nego.

(ze) od mie-
siąca do mie-
siąca / a od sá-
báthu do sá-
báthu będzie
przychodzić
H.
Bo, H.

Odrzucenie
ofiar staré-
go zákonu.
Dziś: 7. f 49.

O narode
niu Chris-
tusnym
20 iest, Pier-
wéy niż znak
iaki był poro-
dzenia.

Christus.
ábo, iest v-
rodzona, H.

O plodno-
ści y sta-
nie kościo-
łá Christu-
sonégo.
Wzyna
nierné do
wesele.

Abó, obry-
szeniem, lub
naimiemi-
skiem.

Kapłani no-
wego zakonu

nie zdechnie / a ogień ich nie zgaśnie:
y beda aż do sytości widzenia wpe-

mu ciálu.

21

Y nabiorę z nich kapłanów y Lewitów. I
Tę słowá Hieronymi s. wykładá o kapłan-
niach nowego Testamentu / powiádać iś
gdy Izaiáš proroknie mówiąc / Nabiorę z nich
kapłanów. Dla tego to obiecuje / że w nowym
Testamencie niemieliby rodzić kapłani / z te-

dnęj fámilię / iáko przed tym w starym zafo-
nie z pokolenia Lewi y Aaroná: ale mieli bydy
obierać z wszystkich narodów y ludzi. Co y
teraz widzimy że się tak działo y dzieje w Ko-
ściele Bożym.

PROROCTWO IEREMIASZOWE.

ROZDZIAŁ I.

I Owá
Jeremia-
śá syná
helcyaśo
wego / z ká-
planów /
którzy by-
li w Aná-
thoth / w

1

A

2

3

4

5

B

6

7

8

9

10

ziemi Beniamin. Które słowo PAN
SKIE stało się do niego za dni Jozia-
śá syná Almon króla Judyckiego / trzy
następnego roku królestwa jego. A sta-
ło się za dni Joakima syná Joziaśo-
wego króla Judyckiego aż do stoncz-
nia iedenastego roku Sedeciasza
syná Joziasza króla Judyckiego / aż do
przeprowadzenia Jeruzalem / mieś-
ca piątego. A stało się słowo PAN-
skie do mnie / mówiąc: Pierwszy
nizli cię stworzył w żywocie / zna-
łem cię: y pierwszy nizliś wyszedł z y-
wota / poświęciłem cię / y prorokiem
miedzy narody dałem cię. A rzé-
łem: A a PANIE Boże: oto nie
umiem mówić / bom ja jest dzieciná.
A rzékł PAN do mnie: Nie mów:
Jestem dzieciná: bo ná wszystko ná
co cię posle pójdziesz: y wszystko co-
kolwiek ci rostaże mówić będziesz.
Nie bój się oblicza ich: bom ja z to-
bą jest / abym cię wybarwił / mówi
PAN. A wyciągnął PAN rękę
swą / y dotknął się ust moich: y rzékł
PAN do mnie: Odm dal słowá mo-
je w usta twoje: Odm cię dziś po-

stanowił nád narodami y nád króle-
stw. Abys wyrwał / y káził / y wytrá-
cał / y rozwalal / y budował y sádził.
A stało się słowo PANskie do
mnie mówiąc. Co ty widzisz Jeremi-
aszu y rzékłem: A aże czuąc ia wi-
dze. A rzékł PAN do mnie: Do-
bryś widział: bo ia czuć bede ná-
d słowem moim abym je wypełnił. A
stało się słowo PANskie powtóre
do mnie / mówiąc. Co ty widzisz: y
rzékłem: Gárnice podpalony ia wi-
dze / a oblicze jego od północy. A
rzékł PAN do mnie: Od północy o-
tworzy się zle ná wszystkie obywatel-
e ziemie. Wo oto ia zwołam wszystkie
rodzaje królestw północnych / mówi
PAN: y przyjdą y postawią każdy
stolice swą w weście bram Jerozo-
limskich / y ná wszystkich murách jego
wokóło / y ná wszystkich miástách
Judyckich. A bede mówić sády mo-
je z nimi / o wszeláką złość ich / którzy
mnie opuścili a ofiarowali bogóm ob-
cym / y kłaniali się robocie rąk swoich.
A tak ty przepász biodra twoje / a w-
stań / y mów do nich wszystko co ia ka-
żę tobie. Nie bój się oblicza ich: bo
ia uczynię że się nie zleknieś twarzą
ich: Abowiém ia uczynię cię dziś
miástem obronným / y słupem żelazným /
y murem miedziánym ná wszystkie ziemie
mi / królóm Juda / książetóm jego y
kapłanóm y ludowi ziemie. A beda
walczyć ná cię / a nie przemogą: bom
ja z tobą jest / mówi PAN / abych cię
wybarwił.

niż: 18. a 7

Laská cju-
iaca.

Abó, migda-
lowa, abó spie-
szyć się, H.
to jest, goro-
wa bić.

Abó, púsie-
nie się z slo-
wem, H.

Gárnice
wzrący.

Abó, wrzący
H.

Babilonu
który jest ku
północy.

Niż: 4. b 6

To jest, wy-
dam wyrok
mój ná nie-
Hebr.

Abych się
nie zleknieś
przed obli-
czem ich, H.
niż: 6. g 27.

Jeremiaśá
posyła Bóg
opowiadać
spustoszenie
Ieruzolimy.

Ab, ab, H.

Jeremiáš kto
był.

Jeremiaś z wioski Anáthoth trzy mile od
Jeruzalem / z rodu kapłánskiego / iefezę w 37

woście matki swojej od Boga poświęcony / y
ná prorokowanie wezwany / zaczął w dziecinie

stwieswoim poczał prorokować. A proro-
kował przez lat 41. w ziemi Judzkiej / za cza-
su pięci królów / Joziasza / Joachasa / Joaci-
ma / Joacina y Sedeciasza. Po tym zaprowa-
dzeniu ludu do Babilonu / prorokował też w
Alegyptie gdzie go z soba zaprowadził osta-
tek ludu / którzy do Alegyptu nad rozkazanie
Bożewieśli 4. król. 22. 23. 24. 25. y tamże od
nich w kamionowany wmał / y pogrzebion jest
na onym miejscu gdzie pierwszy król Phara-

on mieścił. Aż odegnawszy modlitwa swa
od onego miejsca / Alegyptian y od Kasania Aspi-
dów wyzwolił / przeto mu tam Alegyptianie
z wielkim nabożeństwem część wyrządzała.
Ten spustoszenie miasta Jeruzalem / y ziemi
Judzkiej / nie tylko w duchu widział / y przez
powiedział / ale oczyma cielesnymi oglądał /
y lamenty y narzekaniem stworzakiem opła-
kał. Był Jeremiaś we stu y pięćdziesiąt lat
po Izaiasz.

ROZDZIAŁ II.

Sstało sie slo-
wo PANSTIE do
mnie / mówiąc :
Idź a wołaj do
wsu Jeruzalem /
mówiąc / To mó-
wi PAN : Wspo-
mniałem na cie / litując młodości
twojej / y miłości zrekowania twe-
go / gdyś chodźła za mną na pusz-
czy / w ziemi której nie ściera. Święty Iz-
rael PAN / pierwoćiny zboża iego /
wsytek którzy go pożerają / grzeszą :
złe przydzie na nie / mówi PAN.
Słuchajcie słowa PANSTIEGO do-
mie Jakób / y wszystkie rodzące domu
Izraelowego. to mówi PAN : Co
za nieprawość nalezli we mnie oyc-
wie waszy / i sie oddalili odemnie / a
chodźli za nieczemnością / y stali
sie nieczemnymi : A nie mówili :
Gdzie jest PAN / który nas wywiódł
z ziemi Egypckiej / który nas pro-
wodził przez puszcze / przez ziemi nie-
miejskálną y bezdrożną / przez ziemi
pragnienia y obraz śmierci : przez zie-
mie w której nie chodźł maj / ani
mieścił człowieka : A wprowadziłem
was do ziemi Karmelu / abyscie ie-
dli owoc iey / y co najlepszego iey : a w-
sędzysy splugawiliście ziemi moie / y
dziedzictwo moie wczyniliście obzy-
dłością. Kaptani nie rzekli / gdzie
jest PAN : a wmiągcy zakon nie zna-
li mie / y pasterze wytracali przeci-
wko mnie : a prorocy prorokowali
przez Baala / y chodźli za białwami.
Przetóż jeszcze bede sie z wami pra-
mował / mówi PAN / y z syny waszy
mi bede sie spierał. Przeydźcie do
wyspów Cetym a obaczcie : y do
Cedar posłicie / a przypatrzyć sie
ostalo. Jesli naród odmienił bogi
swoie / a zaiste oni nie są bogowie : a

lud mój odmienił chwałę swą w biał-
waną. Zdumiećcie sie niebiosá nad
tym / a bramy iey spustofcie sie biał-
30 / mówi PAN. Bo dwie złości y-
czynił lud mój : i nie opuścił źró-
dło wody żywej / a wkopali sobie cy-
sterny / cysterny rozwalone / które nie
mogą wody zatrzymać. Izali nie-
wolnik jest Izrael / abo z niewolniká
domá wrodzony / czemuż sie tedy stał
lupem : Aż rzekli lwowie / y wy-
dali głos swój / obrócili ziemi iego w
pustynię : miastá iego spalone są / a
nie masz ktoby w nich mieścił. Sy-
nowie też Memphis y Japhnes / zcu-
dzolozyli cie aż do wierzchu głowy.
Izali sie to nie stało tobie jes opu-
ściłá PANA Boga twego onego
czasu / którego cie prowadził drogą :
A teraz czego chcesz na drodze Egy-
ptskiej żebyś piłá wodę metną : a
co masz z drogi Asyryjskiej abyś
piłá wodę rzeki : Skarże cie złość
twoja / a odwrócenie twoie zfuła cie.
Więdz a obacz / że zła a gorzka jest
rzecz jes ty opuściłá PANA Boga
twego / a iż nie masz boiaźni moiej v
ciebie / mówi PAN Bóg zastępów.
Od wieku zlamalás iármó moie /
rozewalás zwiazki moie / y mówi-
lás : Nie bede sluzylá. Albowiem ná-
kázdym págoitku wysokim / y pod ká-
ždym dzierem gálekistym pokládá-
lás sie ty nierządnicó. A iam cie ná-
sádzil winnicą wyborną / wszytko ná-
sienie prawe : iakóżesmi sie tedy od-
mienilá w nieprawé / winnicó obca :
Choćbyś sie wymyślá sálétrá / y ná-
mnożyłabyś sobie ziela borith / plu-
gawionás jest w nieprawości twój
przedemną / mówi PAN Bóg. Já-
ko mówis : Nie splugawilám sie / za
Baalim nie chodzilám : obacz drogi
twoie w dolinie / więdz co czynilá : wiel-
bádzicá przedka wyprawuśca drogi
swoie. Dziká oslicá przywyklá pu-
szyć / wcheci dusze swej przyciągnelá

Bogá.

zá zadrzy-
cie, y zadržé-
cie sie, H.
Kácerstvá,
y odsce-
pienstwo.

Stuka cobie
głowa, H.

Nisowa, H.

Euphratý.

Wolność.

zlamalem
iármó twoie
rozewalem
zwiazki two-
ie, H.

to jest, biał-
wany chwa-
lilá po górách
y gáich.

Ná: 3. b 6.

Ná: 5. a 1.

Mat: 21. d 33

w gázie

winnice ob-
cý, H.

borith jest

ziela do wy-
mywania bru-
du sposobné,

iako y nas

mydlo.

Przypomi-
na im dobro
dziejstwa
Boże.

y ná milo-
sierdzie, H.
to jest, gdym
cis wiał za
oblubienicę.

Mich: 6. a 3

zábáwá-
ny.

ábo, cién, H.

obfity.

Káplánów
medbáłość.

w imię Bál-
álá.

Wyrzuci-
m grzechy.

Grzechy.

kráiná A-
rájska.

Odmianá
wiary.

tręfunkus
wogo, H.
abo, w mie-
siacu iey, to
ieft, gdy brze-
mienna cho-
dzi.
Zwątpie-
nie o popra-
wie.

Nle: 31. f 33

Nle: II. 113.

Karanie
prógnę.
o narodzie
patrie, H.

25 wiatr miłości swojej: żaden iey nie
odwróci: wszyscy którzy iey szuka-
F nie wstana: w chorobie iey miesie-
czoney nasydą. Pohamuy noge two-
od nagości / y gardło twé od wpra-
gnięcia. A rzekł: Zwątpitam / nie
uczynię: bom sie rozmyślała cu-
26 dzych / y za nimi póyde. Jako wstyd
złodziei gdy go zastrzą: tak sie za-
wstydził dom Izraelski sami y kró-
wie ich / księżet / y kapłani / y proro-
27 cy ich / którzy mówią dwornu: Tyś
ieft oćiec mój: a kamieniorwi: Tyś
mie wrodził: Obrócił ku mnie tyś a
nie oblicze: a czasu vtrapienia swego
mówić beda: Powstań / a wybaw
28 nas. Gdyż są bogowie twoi / któ-
ryches naczynił sobie: niechay wsta-
ną a ratują cie czasu vtrapienia twee-
go: bo według liczby miaś twoich
29 byli bogowie twoi / Judo. Co sie
zemną prawem spiérac chcecie: wszy-
scyście mie opuścili / mówi P A N.
30 Próżnóm karat syny wásze / karania
nie przyieli: pożarli miecz wász proro-
31 ki wásze / iako lew pustoścacy / naród
wász. Patrzenie słowa PANskiego:
Izali puszczą sstałem sie Izraelowi /

23 Wielkądżiś preka] Po łacinie / Cursor
lenis, iś tak pospolicie / kto przedto biega / by-
wa zwany Cursor, wśakże słowo żydowskie
właśnie znaczy wielkądżiś / iako ie przelo-
żył Hieronym / Jsa. 60. v. 6. A tak sam Hie-
ronym swoje tłumaczenie wyklada in Ierem.

32 abo ziemią zamiérzł: Czemuz tedy
mówił lud mój: Odeśliśmy / nie
G przyjdziem wiecey do ciebie: Izali
zapomni panna wbiom swego / abo
oblubienica kofulti swojej: a lud
mój zapomniał mie przez dni miesi-
33 czoné. Przecz wsiłnieś okazać że ieft
dobra droga twoia ku szukaniu miło-
ści / ktoraś iesze y złości twoich nasy-
34 czala drog twoich / y na strzydłach
twoich / nalażła sie krewo dusz wbo-
gich y niewinnych: nie w dcléchem
ci ich nalaż / ale we wśpytkich / któ-
35 rém wysze y wspomniat. A rzekł: Jestem
ia bez grzechu y niewinna / a
przeto niech sie odwróci zapalczy-
wość twoia odemnie. Oto sie ia pra-
wem beda rospiérat zoba / przeto żeś
36 mówiła: Nie zgrzeşylam. Jako
żeś sie sstała barzo podla / powtarza
isc drogi twoie: a od Egiptu be-
dziesz zawstydzona / iakos zawstydzo-
37 na od Assura. Bo y od tego wyni-
dziesz / a rece twé beda na głowie
twoiej: bo P A N zatał vfnosć two-
ie / a nie bedziesz miec nic sczesliwego
w nię.

24 Dżika oślica.] Jest to zwierze przedie iś ta-
twie oddycha / iakoby rzekł: Jako oślica dżi-
ka nabrawszy w sie wiatru pośadanego / y
przedto bieży y nigdy iey nie pohamue / tak ty
nie daj sie w grzechach hamować / zc.

ROZDZ. III.

1 **O**wia pospo-
licie: Jesli opuści
mąż żonę swoję / a
odpedży od nie-
go / póydzie za in-
nego meż / izali
2 sie wiecey do nię
wróci: izali nie zmazana y nie splu-
gawiona bedzie ona / niewiasta: a
ty cudzołożylas z wiela gawratów:
wśakże wróć sie do mnie / mówi
3 P A N / a ia ciebie przyime. Pod-
nies oczy twé na proś / a obacz
gdziebys sie nie pokladała: siadalas
na drogach / czekając na nie iako zbóy-
ca na puszczy: y splugawilas ziemię
wśeteczestwoy twoimi / y złościami
4 twoimi. Przeto zahamowane są kro-

4 ple dęszów / y dżdu / poznęgo nie by-
lor: sstałoc sie czoko wśeteczney nie-
wasty / niechiałas sie stomać. A
tak przyamnię od tego czasu nazymay
mie: Oćiec mój / księże panielstwa
męgo ty iestes: Izali sie na wieki
gniewac bedziesz / abo tworac do kon-
5 ca: Oros mówiła / y czynilas złości
y moglas. A rzekł P A N do mnie
6 za dni Joziasza króla: izalis widział
co uczynila odwrotnica Izrael: cho-
dziła sobie na każda góre wysoka / y
pod każdé dzewo gależist / y tam cu-
7 dzolożyla. A rzektem gdy to wśy-
tko uczynila: do mnie sie wróć: a
nie wróciła sie / A wyżrala przeste-
8 pnicą siostrą ię Jud / iż przeto że
C cudzołożyla odwrotnica Izrael / opu-
ściłem ię / y dalem ię list rozwodny /
a nie bała sie przestepnicą siostrą ię

Wzywa do
pokuty przy
kładem cu-
dzolożnice.

temia? H.

H.
na wysoki
(miejscu) H.
Przeciw
tym którzy
są chęci
do nowych
wiar y ka-
cęgstw.

Kóra nie
ma słońca.
Mamy pana
H.

Zapomnie-
nie Bogá.

Wymówki
w grze-
chach.
na króciach
Jukien, H.

nie w posko-
pianiu nuda-
zła, H.
H.
H.

Przechodzą
przechodzą
często, H.

od smutku y
od żalu.

na wisł, H.

abz, iel, mo-
glá.

wys: 2. d 20
Izraela go
wie dziesięć
cioro poho-
lenie: a lud
dwoie poho-
lenie, y któ-
rych potom-
stwo Dawi
do wé królo-
wilo w Ier-
uzalem.

⁹ mniety grz-
była wzglę-
dem ludu.

¹⁰ nie obła-
gniewu mego
na was, H.
¹¹ miłosierny,
H.

¹² przeciwni, H.

¹³ Obietnica
o CHR I-
susie y o
kościelach y
o paster-
zach nowé-
go Testa-
mentu.

¹⁴ Kościół P.
Christus
fons.

¹⁵ Miasta pismo
S. zowie nie-
wiadoma y
pannami.

¹⁶ Prawdziwie
nawrócenie
w cym.

¹⁷ Przysięga-
nia ma
bądź.

¹⁸ sie w nim, H.
¹⁹ sie w nim
przechwalać,
H.

²⁰ mężem ludu
kim, Hebr.

Judá/ ale posła/ y cudzołożylá též y
ona. ⁹ A łączność cudzołożstwa swé-
go splugawiła ziemię/ y cudzołożylá
z kamieniem y z drewnem. ¹⁰ A w tym
wszystkim / nie wróciła sie do mnie
przestępnica siostrá iéy Judá/ ze wszy-
tkiego serca swégo/ ale w kłamstwie/
mówi PAN. ¹¹ A rzekł PAN do mnie:
"wspriawiedliwiła dusze swą odwró-
tnicá Izrael/ względem przestępnice
Judy. ¹² Idź á wolay słowa té ku pół-
nocy/ á rzeczesz: nawróć sie odwró-
tnico Izrael/ mówi PAN/ á nie od-
wróćce oblicza mego od was: bom
ia "świety" iest / mówi PAN/ á nie
biede sie gniewał ná wieki. ¹³ Wszakże
wznay nieprawość twoię/ zes przeciw
PANV Bogu twemu wystąpiła/ y
rozstrzelałas drogi twoie obcym pod
káždym drzewem galezistym/ á głosu
mego nie słuchalas / mówi PAN.
¹⁴ Nawróćcie sie synowie "nawracające
sie" / mówi PAN: bom ia meżem wa-
szym: á weźme was iednego z mia-
sta/ á dwu z rodziłu/ y w prowadze
was do Sionu. ¹⁵ A dam wam pasté-
rze według serca mego / y beda was
pasc v mieltności/ y nauka. ¹⁶ A gdy
sie rozmnożycie / y rozrodzicie sie ná
ziemi w oné dni: mówi PAN/ nie be-
da wiecey mówić: Skrzyńia przy-
mierza PANstiego / ani przydzie ná-
mysl / ani beda iéy wspominać ani
nawiedzać / ani iéy bedzie wiecey.
¹⁷ Ezasá onégo beda zwac Jeruzalem

stolicą PANstą / y zbiorą sie do niéy
wszyscy narodowie w imię PANstie
do Jeruzalem/ á nie poydą zá złością
serca swégo niecnorliwego. ¹⁸ W oné
dni poydzie dom Judski do domu I-
zraelskiego/ y przydą spólem z ziemi
północnéy/ do ziemi ktorąm dał o-
cóm waszym. ¹⁹ A iam rzekł: "Jakoż
cie poloże zá syny/ á damci ziemię po-
žadana/ dziedzictwo zacné / woyská
narodów: y rzekłem: Bedzieś mie-
zwac oycem / á zámna chodzie nie
prześcianieś. ²⁰ Ale iako gdyby wzgár-
dziła niewiastá miłośniá swégo/ ták
mnie wzgardził dom Izraelski/ mówi
PAN. ²¹ Głos "ná drogách" słysan
iest/ placz y krzyk synów Izraelowych/
że nieprawá uczynili droge swoje/
zapomnieli PANA Boga swégo.
²² Nawróćcie sie synowie "nawracające
sie"/ á zlecze odwrócenia wasze. Oro-
my przyśliszmy do ciebie: bos ty iest
PAN Bóg náš. ²³ Prawdziwie kłam-
liwe były pągołki / y mnostwo gór:
zaiste w PANV Bogu naszym zbá-
wienie Izraelowe. ²⁴ Wstyd pota-
bi prace oyców naszych od młodości ná-
szej/ trzody ich/ y stada ich/ syny ich/
y córki ich. ²⁵ Bedziem spác w sromó-
cie naszej/ y okryienas zelżywość ná-
sza: bos my zgrzesyli PANV Bogu
naszemu/ my y oycowie naši/ od mło-
dości naszej aż do dnia tego: á nie
słuchalismy głosu PANA Boga ná-
szego.

¹⁸ Iakoż wiel-
ce rozmnożę
w syny, H.

²¹ ná wysokiach
(miejscach)
H.

²² przeciwni
zuchwały, H.
Modlitwa
pokutują-
cych.

²⁴ Sprawy go-
dne wstydu.

A ty cudzołożylás z wielą gámratów.]
Jest ten obycaj pisma s. i. o miastach y k-
lechwach mówi iako o meżach ábo niewia-
stach. Przetoż kiedy ie z bawochwałstwa ka-
rzązowie ie nierządnicami y cudzołożnicami:
kiedy sie vpoimna v nich wierności powin-
néy/ przyrowna ie do posłubionéy żony/ iá-

to tu masz w tym Rozdziale. A kiedy téż chce
rozstrzyc miłość Boga przeciw miastu ábo
krolstwu ktorému/ zowie ie Panna. Albo téż
kiedy piękność y bogactwa y rozkosy miast
chce opisać/ zowie iákie Panna. Isa: 37. 47.
Ier: 18. Amos 5.

ROZDZ. III.

Eśli sie wrócisz I-
zraelu / mówi PAN/
do mnie sie nawróć: ie-
śli odéymieś obraże-
nia twoie od oblicza
mego/ niepoufisz sie.
² A bedzieś przysięgac:
Żywie PAN/ w prawdzie/ y w sádjie/
y w spráwiedliwości: y beda go "bło-
gostawic" narodowie / y iego beda
chwalic. ³ Bo to mówi PAN "me-

żowi Judzkiemu y Jeruzolimskiemu:
Rozkopaycie sobie norwinę/ á nie siéy-
cie ná ciérzniu: ⁴ Obzeczcie sie PA-
NV / á odéymicie odziedziczc serc was-
zych meżowie Judá y obywatelie Je-
ruzalem / áby śnac nie wyszło iako o-
gień rozgniewanie moje/ á zapalilo-
by sie/ y nie byłby ktoby vgasit/ dla
złości mysli waszych. ⁵ Opowiaday-
cie w Judá/ á w Jeruzalem dacycie
slyśce: mówcie/ á trąbcie w trąbe w
ziemi: wolaycie mocno/ á mówcie:
Zbieraycie sie / á wnidźmy do miast

⁴ Odnowie-
nie y obrze-
ganie duche-
wne.

⁵ Opowiada-
spustoszenie
ludy.

^{na znak}
woyny.

^{wys: 1. c 14.}

^{Nabuchodonozor.}

^{adwas, H.}

^{na wysoko-}
^{ściach, H.}
^{do Jeruzá-}
^{lem.}

^{Wiatygwał}
^{rowniejszy}
^{niś ro, H.}

^{nieprawość}
^{nska, H.}

^{Mod. 1. b 35:}

^{Wnętrzo-}
^{ści.}

^{Szuka czo-}
^{wieką sprá-}
^{wiedliwé.}

6 obionnych. ^{Podnieście} chorągiew
na Sionie/ ^{zmacniajcie} sie / nie po-
stawajcie: ^{bo} ia przywiodę zle z pół-
nocy / y ^{struszenie} wielkie. ^{Wylazł}
7 ^{lew z legowiska} swęgo/ ^á ^{lupieżca} na
rodów ^{podniósł} sie: ^{wyszedł} z miez-
scá swęgo / ^{aby} obrócił ^{ziemię} twoie
w pustynią/ ^{miastá} twoie ^{beda} zbu-
8 rzone/ ^{zostawsz} bez obywatela. ^{Dla}
tego ^{przepasście} sie ^{włóścienicami} /
^{plączcie} ^á ^{krzyczcie}: ^{iz} ^{nie} ^{odwró-}
^{cił} ^{gniew} ^{zapalczywości} PAN ^{stiey}
9 ^{od nas.} ^{Al} ^{bedzie} ^{dnia} ^{onęgo} / ^{mó-}
^{wi} PAN: ^{Zginie} ^{serce} ^{królewskie} / y
^{serce} ^{książat}: ^y ^z ^{dumieja} ^{sie} ^{kapla-}
10 ⁿⁱ / ^á ^{przoccy} ^{sie} ^{zlekna}. ^{Arzéktem}
^{áh} / ^{áh} / ^{áh} PANIE ^{Boże} / ^á ^{wieces}
^{osukał} ^{ten} ^{lud} y ^{Jeruzálem} ^{mówiąc} /
^{Pokóy} ^{wam} ^{bedzie}: ^á ^{oto} ^{miecz} ^{prze-}
11 ^{szedł} ^{aż} ^{do} ^{duše}. ^{Onęgo} ^{czásu} ^{bez-}
^{da} ^{mówić} ^{ludowi} ^{temu} y ^{Jeruzálem}:
^{Wiatr} ^{palący} ^{na} ^{drogách} / ^{które} ^{sa}
^{na} ^{puszczy} ^{drogi} ^{cótki} ^{ludu} ^{moięgo} /
^{nie} ^{dla} ^{wywiania} / y ^{dla} ^{wyczyszciania}.
12 ^{Duch} ^{pełny} ^z ^{tych} ^{przydzie} ^{mi}: ^á
^{teraz} ^{ia} ^{bede} ^{mówił} ^{sady} ^{moie} ^z ⁿⁱ⁻
13 ^{mi}. ^{Oto} ^{ia} ^o ^{obłok} ^{wznidzie} / ^á ^{ia}
^{to} ^{burza} ^{wozy} ^{iego}: ^{przedś} ^{niż} ^o ^o
14 ^{wie} ^{konie} ^{iego} ^{biada} ^{nam} ^{jesmy} ^{zbu-}
^{zreni}. ^{Omy} ^{ze} ^{złości} ^{serce} ^{twé} ^{Je-}
^{ruzálem} / ^{abyś} ^{było} ^{zbawione}: ^{pókiż}
^{beda} ^{trwać} ^w ^{tobie} ^{myśli} ^{škodliwe}:
15 ^{Bo} ^{głos} ^{opowiadającego} ^{od} ^{Dán}
y ^{oznámującego} ^{bałwaná} ^z ^{góry}
16 ^{Ephraím}. ^{Powiedzcie} ^{narodóm}:
^{Oto} ^{slyšano} ^w ^{Jeruzálem} / ^{ze} ^{strožo-}
^{wie} ^{przychodzą} ^z ^{ziemie} ^{dálkiej} / ^á
^{wydał} ^{głos} ^{swóy} ^{na} ^{miastá} ^{Judz-}
17 ^{kie}. ^{Jako} ^{strożowie} ^{pól} ^{bylin} ^{nád}
^{nim} ^w ^{około}: ^{bo} ^{mie} ^{ku} ^{gniewu}
18 ^{przywiodło} / ^{mówi} PAN. ^{Drógi}
^{twoie} y ^{myśli} ^{twoie} ^{uczyniły} ^{to} ^{to-}
^{bie}: ^{tá} ^{złość} ^{twoia} / ^{iz} ^{gorzka} / ^{bo}
19 ^{dokłetá} ^{serca} ^{twęgo}. ^{Bizuch}
E ^{móy} / ^{bizuch} ^{móy} ^{boli} ^{mie} / ^{smysły} ^{ser-}

20 ^{ca} ^{męgo} ^{strwożyły} ^{sie} ^{we} ^{mnie}: ^{nie}
^{zámileze} / ^{bo} ^{głos} ^{trąby} ^{slyšatá} ^{du-}
^{śá} ^{moia} / ^{krzyk} ^{bitwy}. ^{Struszenie}
^{na} ^{struszenie} ^{przywáné} ^{ieśt} / y ^{spusto-}
^{řona} ^{ieśt} ^{wšytká} ^{ziemiá}: ^{nagle} ^{spu-}
21 ^{řony} ^{moie} / ^{nagle} ^{řtó}
^{řájącego} / ^{řluchác} ^{bede} ^{głosu} ^{trąby}:
22 ^{Bo} ^{glupi} ^{lud} ^{móy} ^{nie} ^{poznał} ^{mie}:
^{řynowie} ^{nie} ^{mađizy} ^{řa} ^á ^{nie} ^{rozumni}:
^{mađizy} ^{řa} ^á ^{by} ^{řle} ^{czymili} / ^á ^{le} ^{dobrze}
23 ^{czynić} ^{nie} ^{umieli}. ^{Patrzyłem} ^{na} ^{zie-}
^{mie} / ^á ^{oto} ^{czę} ^{byłá} y ^{niś} ^{czemna}: y
^{na} ^{niebo} / ^á ^{nie} ^{było} ^{na} ^{nim} ^{řwiátło}-
24 ^{ści}. ^{Patrzyłem} ^{na} ^{góry} / ^á ^{ono} ^{sie}
^{chwiały} / y ^{wšytkie} ^{págorzki} ^{zátrowo-}
25 ^{řoné} ^{řa}. ^{Patrzyłem} / ^á ^{nie} ^{było} ^{czło-}
^{wieká} / y ^{wšytko} ^{ptářtvo} ^{niebieřkie}
26 ^{odleciáło}. ^{Patrzyłem} / ^á ^{oto} ^{Chár-}
^{mel} ^{spustofáły}: y ^{wšytkie} ^{miastá}
^{iego} ^{zburzoné} ^{řa} ^{od} ^{oblicza} ^{PAN} ^{řkie}
27 ^{go} / y ^{od} ^{oblicza} ^{gniewu} ^{zapalczywo-}
^{ści} ^{iego}. ^{Bo} ^{to} ^{mówi} PAN: ^{spu-}
^{řtřona} ^{bedzie} ^{wšytká} ^{ziemiá} / ^{wřák-}
^{že} ^{przećie} ^{do} ^{kończenia} ^{nie} ^{uczynie}.
28 ^{Plákác} ^{bedzie} ^{ziemiá} / y ^{zámnuca} ^{sie}
^{niebiosá} ^{zwierzchu}: ^{prze} ^{to} ^{žem} ^{mó-}
29 ^{wił} / ^{mysliłem} / ^á ^{nie} ^{žal} ^{mi} ^{było} / ^á
^{nim} ^{sie} ^{odwrócił} ^{od} ^{tęgo}. ^{Od} ^{gło-}
^{řu} ^{iędnęgo} y ^{wypuřćającego} ^{řtrza-}
G ^{te} / ^{wćiekło} ^{wšytko} ^{miastó}: ^{wbiegli}
^{na} ^{miejřćá} ^{wysokie} / y ^{wřtapili} ^{na}
^{řtáły}: ^{wšytkie} ^{miastá} ^{řa} ^{opuřćoné} /
30 y ^{nie} ^{miejřćá} ^w ^{nich} ^{człowiek}. ^{Aty}
^{zbruřona} ^{co} ^{uczyniř}: ^{gdy} ^{sie} ^{oble-}
^{częř} ^w ^{řárłat} / ^{gdy} ^{sie} ^{ozdobiš} ^{kley-}
^{notem} ^{złotym} / y ^{vmáluřeř} ^{bielidlem}
^{oczy} ^{twoie} / ^{próżno} ^{sie} ^{vřtroiř}: ^{wzgár}
^{džili} ^{ćie} ^{miłóřnicę} ^{twoi} / ^{duře} ^{twęę}
31 ^{řukác} ^{bedę}. ^{Wom} ^{slyřał} ^{głos} ^{ia} ^{ko}
^{rodzácęy} / ^{wćiřti} ^{ia} ^{ko} ^{pięrwore-}
^{dzácęy}: ^{Głos} ^{cótki} ^{Sionřkiey} ^{nápo-}
^{ly} ^{vmárlęy} / y ^{rozřćiągájącego} ^{reće}
^{řwoie}: ^{biada} ^{mnie} ^{že} ^{vřřtá} ^{duřá}
^{moia} ^{dla} ^{pobitych}.

^{Zakłie spu-}
^{řtřenia} ^{lud-}
^{du.}

^{namioty.}
^{chorągiew,}
^{H.}

^{wroczyné}
^{pole} ^{spustofá-}
^{ły.}

^{nie} ^{dokońcá}
^{řęy} ^{zburz.}

^{zdręwia.}

ROZDZ. V.

Bieźcie ^{drógi}
JERUZÁLEM / ^á
^{pátrzcie} y ^{przypá-}
^{truczcie} ^{sie} / y ^{řu-}
^{řajcie} ^{po} ^{vlicách}
^{iego} / ^{ieřli} ^{naydzie}
^{ćie} ^{mežá} ^{czyniące}

2 ^{go} ^{řad} y ^{řukájącego} ^{prawdy}: ^á ^{bede}
^{mu} ^{miłóřciw}. ^{Al} ^{choćby} ^{też} ^{řzekli}:
3 ^{řywie} PAN: y ^{to} ^{řlamliwie} ^{przysię-}
^{gác} ^{bedę}. ^{PANIE} ^{oczy} ^{twoie} ^{pá-}
^{trząją} ^{na} ^{wiáre}: ^{wbięř} ^{ćie} / ^á ^{nie} ^{bo-}
^{leli} ^{řtárłeř} ^{ćie} / ^á ^{nie} ^{chćieli} ^{przysię} ^{řa-}
4 ^{ránia}: ^{zátwárdžili} ^{oblicza} ^{řwé} ^{nád}
^{opo} ^{ře} / ^á ^{nie} ^{chćieli} ^{sie} ^{wróćić}. ^{Al} ^{iam}
^{řzekł}: ^{Podobno} ^{neđzni} ^{řa} / ^á ^{glupi}

^{izal. nř, H.}

^{ábo, na pra-}
^{wde, H.}

nie znaia drogi PANstiey / sadu Bo-
 5 ga swego. ¹ A tat poyde do czelmej-
 B szych / y bede im mowit : bo oni po-
 znali droge PANstia / sadu Bogá swego.
 6 á oto iesze ci wiecéy spotem zla-
 mali iarymo / potargali związki. Prze-
 7 toż ie pobit lew z lasá / wilk z wieczor-
 8 rá / zborzył ie / párd czynny nád miásky
 ich : każdy ktory z nich wynidzie poi-
 9 man bedzie : bo sie rozmnożyły prze-
 10 stepstwa ich / zámogli sie odwrócenia
 11 ich. ¹ Dla czegoż bede mógł bydz mi-
 12 łosciw tobie : synowie twoi opuścili
 13 mnie / y przysięgali przez te ktory nie
 14 sa Bogami : ná karmilem ie / á cudzo-
 15 lożyli / y w domu wsietecznicie nieczad
 16 plodźli. ¹ Boimi wasniewemi / y stá-
 17 dnikami sstáli sie : każdy rzal do żony
 bliźnięgo swego. ¹ A wiec o to nie ná-
 18 wiedze / mówi PAN : á nád takim
 19 narodem nie pomści sie duśa moia :
 20 ¹ Wstapcie ná mury iey á rozwalay-
 21 cie / á dokonania nie czynicie : znieś-
 22 cie łatorost iey / bo nie sa PANstie.
 23 ¹ Bo wystapieniem wystąpił przeciw-
 24 ko mnie dom Izraelsti / y dom Judz-
 25 ki mówi PAN. ¹ Záprzeli sie PANA /
 26 y mówili : Niemáś go / áni przydzie
 27 ná nas złe : mieczá y głodu nie wy-
 28 żjemy. ¹ Prorocy ná wiátr mówili /
 29 á odpowiedzi w nich nie było : prze-
 30 toż to sie im sstanie. ¹ To mówi PAN
 31 Bog zastepow : Pomicważescie mó-
 32 wili to słowo : oto ia dáie słowa mo-
 33 ie w usta twoie zá ogień / á lud ten zá-
 34 dwoá / y poźrje ie. ¹ Oto ia przywiode
 35 ná was narod zdaleká / domie Izrael-
 36 low / mówi PAN : narod duży / na-
 37 rod stárádawny / narod którego ieszy-
 38 ká vmiec nie bedzies / áni zrozumies
 39 co mówi. ¹ Sárdak iego iáko grób
 40 otwarty / wszyscy meźni. ¹ A zię vro-
 41 dzáie twoie / y chléb twój / poźrje sy-
 42 ny twoie / y córki twoie : poie trzody
 43 twoie y stáda twoie / poie winnice
 44 twoie y fige twoie : y zburzy mieczem
 45 obronné miásta twoie / w ktorychś

18 ty wsał. ¹ A wśakóž we dni oné / mó-
 19 wi PAN / nie dam was zborzyć do
 20 E konca. ¹ ² A iesli rzeczenie : Cemuż
 nam uczynit P A N Bóg náš to
 21 wpytko : rzeczesz do nich : Jakosci
 22 mie opuścili / á służyłiscie Bogu cu-
 23 dzemu w ziemi wáśey : tak bedzicie
 24 cudzym służyć w ziemi nie wáśey. ¹ O-
 25 znaymiecie to domowi Jakobowe-
 26 mu / y daycie słysiec w Judzie / mó-
 27 wiac : ¹ Sluchay ludu głupi / ktory
 28 niemáś serca : ktory mairac oczy nie
 29 widzicie / y wpy / á nie słyszycie. ¹ A wiec
 30 sie nuntie bac nie bedzicie / mówi PAN /
 31 á przed obliczem moim nie bedzicie
 32 żalowác / ktorym položyl piaśet grá-
 33 nica morzka / rosfazanie wieczné / kó-
 34 ré nie przeminie : y poruśy sie á nie
 35 przemoga : y wzburza sie wáły iego
 36 á nie przedyd go. ¹ Lecz ludu tego
 37 stáło sie serce niewierne y drażniacé :
 38 odstapili y odesili. ¹ y nie mówili w
 39 sercu swoim : Bóymy sie P A N A
 40 Bogá nášego / ktory nam dáie deszcz
 41 rány y pozdny czasu swego / ktory
 42 nám strzeże zupełności żniwa roczné-
 43 go. ¹ Nieprawości wáśe odwróci / y
 44 to / á grzechy wáśe záhamowáły do-
 45 bro od was. ¹ Bo sie náiešli miedzy
 46 ludem moim niezbożnicy / dybiacy iá-
 47 ko praśnicy / zástawiaacy poniki y
 48 sid / á ná poimanie ludzi. ¹ Játo klat-
 49 ka pełna praťow / tak domy ich peł-
 50 ne zdrády / dla tego wrośli y zbogácie-
 51 li. ¹ Potyli y stłuscieli / y przestapili
 52 słowa moie złościwie. ¹ Spráwy wo-
 53 domy nie sádzili / spráwy siéromy nie
 54 prostowali / á sadu w bogich nie sádzi-
 55 li. ¹ A wiec o to nie náwiedze mówi
 56 PAN : ábo nád takim narodem nie
 57 pomści sie duśa moia : ¹ Zdumienie
 58 y dziwy staly sie ná ziemi. ¹ Prorocy
 59 prorokowali kłamstwo / á káptani
 60 przytłáskowali / rekoma swémi / á
 61 lud mój wmiłował táké rzecz : cóž
 62 sie tedy sstanie ná ostatku iego :

Nis. 16. b 10

Slepotá

Niewáżne-
cność.w iesieni y
ná wiosnā
Hebr.

Zdrády.

pneśli sprá-
wy aléy (ca-
łowieka) H.
W dow y
sirot krzy-
widy.Isa. 1. f 23.
Zach. 7. c 10.ábo, bráli
dary. H.

ROZD Z. VI.

SWENIECIE sie syno-
 wie Beniamin w pośrodo-
 ku Jeruzálem / á w Thetua
 trąbcie wtrąb / á ná Bethá
 kárem podnieście proporzec / bo złé w-

2 kázáło sie z Północy / y zburzenie wiel-
 3 kie. ¹ Pietnéy y rosfosnéy przyrowna-
 4 tem córke Sionistá. ¹ Do niéy przyd-
 5 pástérze y trzody ich : rozbili ná niéy
 6 namioty w okolo : każdy bedzie pást-
 7 té ktory sa pod reká ięś. ¹ Poświeć-
 8 cie ná nie wojne : wstańcie / á wstap-

ábo, nágo-
tnyćie. H.ábo, z pn-
saj, H.Eze. 22. c 11.
Wśetec-
czeństwo.
nie skazę,
Hebr.ále do końca
nie zborzyc.
filary, H.fałst.
Baśty.Naród cu-
dzy nágrá-
elá.

pożyrający.

ábo, wśie-
kaycie, H.
pośrodku
H.wśie wśt bli-
au Jeruzálem
Każe sie go-
tować ná
wojne.

my w południe: biada nam że sie ną-
chylił dzień/ że sie sstały dłuższe cienie
5 w wieczór. ^H Wstańcie/ a wstańmy
6 w noc/ a rozwalmy domy iey. ^B Bo
to mówi PAN zastępów: Porzucay-
cie dzierwo iey/ a wspancie wał około
Jeruzalem: toć iest miasto nawiędzie
7 nia: wszytká potwarz w pośrodku
iego. ⁷ Jako cisterna zimna czyni wo-
de swoje: tak zimna uczyniło złośc
swoie: nieprawość y spustoszenie sty-
8 ść będzie w nim przedemną zá-
rość/ niemoc y bicie. ⁸ Cwicz sie Jeru-
zalem/ abyś snadź nie odstąpiła duszą
moją od ciebie: abych cie snadź nie
9 potoczył pustą ziemią ku mieszkaniu
niepożobną. ⁹ To mówi PAN zastę-
pów: Alz do grona pozbiérą/ iako
na winnicy/ ostatek Izraelá: obić
10 reke twoie iako zbiérający wino do
kosza. ¹⁰ Komu mówić bede á tego o-
świadczać bede aby słuchał: oto nie-
11 obżezané vsy ich/ á słuchać nie mo-
ga: oto słowo PANskie sstało sie im
na háńbę/ y nie przyma go. ¹¹ A przeto
pełenem zapalczywości PANskiey/

^H Wstańcie
bogich.
Ogiebłość.
studnia wy-
léwa, H.
tak (ono)
wyléwa, H.

Słowa Bo-
żego wżar-
da.

abych ię wy-
lal, H.

ze zgrzibia-
łym.

Iza: 56. d 11.
Nia: 8. d 10.
Lukomstwo

Izali sie za-
wstydzili, H.

y owsem, H
Niewiżyd.

Starych
ścieżek ka-
że sie trzy-
mac, to iest,

ROZDZ. VII.

Słowo które sie sstało
do Jeremiaśa od PANA/
mówiąc: Stań w bramie
domu PANskiego/ á powie-
day tam to słowo/ y mów: Słuchay-

gá dobra/ y chodźcie na/ á naydźcie-
cie ochłode duszom waszym. A mó-
wili: Nie poydźciemy. ¹⁷ A postáno-
wilem nad wami stróże. Słuchaycie
głosu traby. A mówili: Nie będzie-
my słuchac. ¹⁸ Przeto posłuchaycie,
narodowie/ á poznay gromado iako
19 wielkie rzeczy ia im uczynie. ¹⁹ Słuchaj
ziemio: Oto ia przywiode złe na ten
lud/ owoc myśli ich/ że słów moich
nie słuchali/ á zakon mój porzucili.
20 ²⁰ Na co mi kądziło z Saby przy-
nosićcie/ y zieleni wdzięczney woniey z
ziemie dalekiey? cátopalénia wasze
nie są przyiemne/ y ofiary wasze nie
21 podobają mi sie. ²¹ Przeto to mówi
PAN: Oto ia przepuszcze na ten lud
wpáści/ y beda sie powalac na nich
oycowie/ y synowie spółem/ sąsiad y
22 bliski poginą. ²² To mówi PAN: O-
to lud idzie z ziemie północney: á na-
ród wielki powstanie z krańców ziemie.
23 ²³ Strzale y tarczą pochwyć: okru-
tny iest/ á nie zlitunie sie. głos iego zá-
sumi iako morze/ á na konie wsiedzą/
24 gotowi iako mąż ku bitwie/ przeciw
robie córko Sionśka. ²⁴ Słyszeliśmy
wieść o nim/ osłabiali rece nasze/ w-
ciśt poimał nas/ boleści iako rodzą-
25 cą. ²⁵ Nie wychodźcie na pola/ y w
droge nie chodźcie: bo miecz nieprzy-
26 iacielski strach w okolicy. ²⁶ Córko lu-
du mego przepaś sie włosienicą/ y
posyp sie popiołem: żal iedynaká w-
G czyn sobie/ płacz gorzki: bo narych-
miast przydzie burzyciel na nas.
27 ²⁷ Probiérzem mocnym dalem cie w
ludu moim: á będziesz wiedział/ y
28 doznaś drog ich. ²⁸ Wszyscy ci kśiąże-
ta przestępniacy/ chodzący zdraǳli-
wie/ między y żelazo: wszyscy sie po-
29 psowali. Wstał miech/ w ogniu zgo-
rzał ołów/ próżno zlewacz zlewał/ bo
30 złości ich nie są wypławione. ³⁰ Sre-
brem złym nązowiącie ie: bo ie PAN
porzucił.

starożytny
wiary y o-
byczaiów.
Mat: 11. d 19

Iza: 1. d 11.
Ofiary od-
rzuca dla
grzechów.

Luk: 11.
Grozi przy-
ściem Babi-
lończyków.

Abó bąsra
mocy, H.

brzedach
starali sie o
dobrze uczyn-
ki.

Spustosze-
niem kościo-
ła grozi, w-
pominając,
aby przy ko-
ścielnym o

cie słowa PANskiego wszytek Judá/ kto
3 rzy wchodźcie przez te bramy/ abyście
sie kłaniali PANU. ³ To mówi PAN
zastępów/ Bóg Izraelów: Dobrze
czynicie drogi wasze y sprawy wasze: á
bada mieszkał z wami na tym mies-
4 scu. ⁴ Nie wspancie w słowach kłami-

śprawnie-
wosć i słowie
kowi a bu-
snyim tego,
Hebr.

W śanie w
grzechach.

*Mat. 21. b 13
Mar. 11. c 17.
Luc. 19. g 46

*Tam napier-
wy skrzynia
Boza Jstala,
Iojne 18.
Wzgarda
proroków.

*Przy. 1. c 24
Ija: 65. b 11.
1. Irol: 4. a 2
b 13.

*co jest, dzie-
ściu pokole-
nia Izraela
Iowb.
*abo, psalmu,
H.

*ani mi-
pro: H.
Niz: 14. b 11.

*rozczynią
iasto, H.
*to jest, prze-
dnaj: H.
gwaździe,
stoncowi, abo
kiszycowi.

wych mówiąc: Kosiół PANski / Ko-
ściół PANski / Kosiół to PANski jest.

- 5 ^B Bo jeśli dobrze náprostuicie drogi
wásze y sprawy wasze: jeśli czynić be-
dziecie / sąd miedzy mężem a miedzy
6 bliźnim ięć / przychodnią y sieroty y
wdowcy nie spotwarzycie ani krwienie
winnéy nie rozleiecie ná tym miey-
7 scu / a zá cudzymi bogami ná swé zlé
nie póydziecie: / niepięć będzie z wa-
mi ná tym mieyscu: w ziemi ktorą
8 dał oycóm waszym / od wieku y aż do
wieku. / Oto wy wfacie sobie w mó-
9 wiech kłamstwa / które wam nie po-
moga: / krąść / zabijać / cudzolożyć /
przysięgac fałszywie / ofiarować Bą-
10 álom / y chodzie zá Bogami cudzy-
mi / ktorých nie znacie. / A przysłicie
a stanieliscie przedemną w tym do-
mu / w ktorým wzywano imienia me-
go / y rzekłiscie: Wybawienisny je-
smy czynili té wszystkie bzydlivosti.
11 / A wiec iástinizabyców sstał sie
ten dom / w ktorým wzywano imienia
mego przed oczyma waszemi: / ia / ia /
icstem: / iám widział / mówi PAN.
12 / Idziecie do mieysca mego do Sylo /
gdzie mieściło imie moje z pirowu: a
ogladaycie com uczynil iemu / dla
13 złości ludu mego Izraelskiego. / A te-
raz poniewazescie czynili: wszystkie té
uczynki / mówi PAN / a mówilem do
was rano wstaiać / y mówiąc / a nie
14 słuchaliście: / y wołałem was / a nie
odpowiedzieliście: / uczynie domo-
wi temu / w ktorým wzywano imie-
nia mego / y w ktorým wy wfacie / y
15 mieyscu ktorém dał wam / y oycóm
waszym iákom uczynil Silo. / A od-
rzuca was od oblicza mego / iákom
16 odrzucił wszystkie bracia wasze / wśy-
tko nasienie Ephraim. / A tak ty nie
módl sie zá tym ludem ani przysnuj
zá nim chwały y modły / ani mi sie
zastawiaj: / bo cie nie wysłucham.
17 / A za nie widzisz co ci działają w mie-
18 ściach Judzkich / y po vlicach Jeru-
zalem: / Synowie zbierają drwa / a
oycowie podniecają ogień / a niewia-
sty / zątrapią smalcem / aby czyni-
li placki / krolowey niebieskiej / y aby
ofiarowali bogóm cudzym / a mnie ku-
19 gniewu wzrusyli. / Izali mnie ku-
gniewu wzrusią / mówi PAN: / a za
nie sami siebie / ná zawstędzenie tro-
20 zny swej: / Przetoż to mówi PAN

Bóg: Oto zapalczywość moia y roz-
gniewanie moje zlewa sie ná to miey-
sce / ná ludzie y ná bydło / y ná dzewo-
polné / y ná owoce ziemie: y zapali sie
y nie wgaśi sie. / To mówi PAN za-
21 stepów / Bóg Izraelsti: / Cato pale-
nia wasze przydaycie do ofiar wa-
22 szych / a iedziecie niesz. / Bom nie mó-
wil z oycy waszymi / y nie rozkazatem
im onego dnia ktorégom ie wywiodł
z ziemie Egeptskiej o słowie cał-
23 palenia y ofiar. / Ale to słowo
przekazał im mówiąc: Słuchaycie
głosu mego / a bede wam Bogiem /
a wy będziecie mi ludem: / a chodziecie
każdą drogą ktorą wam przekazał /
24 aby wam dobrze bylo. / A nie słucha-
li / ani náchylili vchą swego: ale ode-
šli w wolę y w przewrotności serca
swego zlégo. y wdali sie ná zad / a nie
25 w przód / ode dnia ktorégom wśli oy-
cowie ich z ziemie Egeptskiej aż do
dnia tego. / A poslałem do was wśy-
26 tkie slugi moje proroki co dzień wsta-
iać rano y posylaici: / A nie słucha-
mie / ani náklonili vchą swego: ale
zátwardzili kark swój / y goręcy czyni-
li niżli oycowie ich. / A będzieś mo-
27 wil do nich wszystkie té słowa / a nie
wśluchają cie: y będzieś ich wołał / a
28 nie ozowiac sie. / A rzecześ do nich:
Ten jest naród / który nie słuchał gło-
su PANA Boga swego / ani przysł
karania: zginelá wiara / y odierá iust
29 od vst ich. / Ostrzyż włosy twoie y zá-
ruc / a weźmi ná proś narzekanie:
30 bo odrzucił PAN y ostawił rodzaj
zapalczywości swojej. / Bo czynili
synowie Judzey złość w oczach mo-
ich / mówi PAN. / Nákladli obraze-
nia swego do domu / w ktorým wzy-
wano imienia mego / aby ji spługa-
31 wili: y zbudowali wyżyny Topheth /
które jest w dolinie syná Ennom / aby
palili syny swé y córki swé w ogniu:
czegóm nie rozkazał / anim ponysłał
32 w sercu swoim. / Przeto oto dni przy-
dą / mówi PAN / y nie będzie wiecey
zwac Topheth Dolina syná Ennom /
33 ale Dolina morderstwa: y będzie po-
grzebac w Topheth / poniewaz nie be-
dzie mieysca. / A będzie ściertw ludu
tego pokarmem ptáctwu powietrz-
nému / y zwierzowi ziemskiemu: a nie
34 będzie ktoby odegnal. / A uczynie /
je vstanie w miesciach Judzkich y ná

Ofiary od-
rzuca dla
grzechów
ludzkich:
wsakże mu-
sie zawsze
podobaly
kiedy ie
dobrym ser-
cem ofiaro-
wali. Czy-
tay Iza. I.

Vstawicné
posłanie
proroków.

*Niz: 16. c 12

*abo, praw-
da, H.
*podnieś ná
wysokości, H.

*Topheth wy-
klada sie be-
ben, iá gdy
dzieci Mol-
chorowi w o-
gniu palili, te
cy w beben
bili, aby głosu
dziecinne nie
slyszano.

*abo, który
jest w Geben
hinne, a kró-
czy w Geben
nie: od kró-
rów potym pie-
kło jest ná-
zwane.

*Eze: 26. c 13

vlicach Jeruzalem glos wesela y
glos radości/glos oblubienca y glos

oblubienice: bo ziemia będzie na spu-
stoszenie.

Nie gani pi-
smo kościo-
łów.

Ani zwier-
chności ko-
ścioła Chri-
stusowego.

4 Nie vsaycie w słowach kłamliwych mówiąc,
kościół Pański. J Stronacie tymi słowy Żydy/
iż duszacie w onym budowaniu kościołnym
y światobliwość tego/ rozumieć nie mia-
ło przysię na nie karanie/ którym prorocy
grozili dla ich grzechów. A wsakże nie gani-
tu ani sąkazuje budowania kościołów/ iako
pospolicie Żeretycy słowa prorockie fałszu-
jąc/ przeciw kościołom zwykli wolać: bo
choćby prorok stronie zbytnie duszanie w
budowaniu kościoła y zwierzych obze-
dach tego/ a zwłaszcza kiedy ludzie żywego
duszy swoich kościoła zamedbywają: przecie
nie dla tego nie mamy budować kościołów
na cześć Pánu Bogu y pamiątkę świętych
tego: ale owszem iako wewnętrzny táf y zwier-
chyny kościół zdobyć powinniśmy. A daleko
wietrzy fałsz Żeretycki w tym się pokazuje/ kie-
dy tychże słów używają przeciw zwierchno-
ści kościoła Pána Chrystusowego y przeciw
Katedrze Apostolskiej. Bo gdy my się szczy-
my kościołem Pána Chrystusowym y Káthe-
dra tego/ tedy to czynimy dla oblubienice Pá-
na Chrystusowej która rzekł: Tyś jest Opo-
ka/ a na tej Opocie zbuduje kościół mój: y
bramy piekielne nie przemoga przeciw niej.

y często obiecanie kościołowi swému states-
czne w prawdzie y w wierze dotrwanie aż do
skóńczenia świata. A táf my duszając y wie-
rząc słowom y obietnicom Pána Chrystusa/
wymy słusnie się zawżdy kościołem y Káthe-
dra tego szczyć mamy/ y mówić z Pánem
Chrystusem: Ato kościół nie słucha/ test iako
poganin. A z Apostolem/ Kościół jest filarem
y utwierdzeniem prawdy. 1. Tim. 3. v. 15. A
Żeretycy wielki gwałt piśmu czynią/ wywra-
cając słowa Boże przeciw samemu P. Chri-
stusowi y kościołowi tego.

16 Nie módl się za tym ludem J. Obstaw to
Bóg prorokowi/ aby gdy modliw tego nie
wysłuchał/ nie przypisował tego grzechom
swoim/ ale raczej złości onęgo ludu/ za któ-
ry nie káže mu się modlić iż tego nie byli go-
dni. Chrysof. Hom. 44. in Genes.

18 Krolowey niebieskiey J To test księżyc o-
wi. Trafia się często w piśmie iż gwiazdy na
niebie zowie woyskiem niebieskim. Deut. 17.
4. Krol. 16. y 21. 2. Par. 33. y indziej. A to dla tego
iż gwiazdy na niebie są rozłożone porządnie
iako woysko. A księżyc nad tą wielkością
gwiazd zda się byt wódzem: y przeto od po-
gánstwa byt zwany/ Krolowa niebieska.

Księżyc kró-
lowa, a gwia-
zdy woyskiem
zwane.

ROZDZ. VIII.

1 **A** **A**su onęgo /
mówi P A N :
Wyrzucę kości
królów Judy-
kich/ y kości księ-
żąt ich / y kości
kapłanów / y ko-
ści proroków/ y kości tych którzy mie-
szkali w Jeruzalem z grobów ich : y
2 wyłożą je na słońce/ y na księżyc/ y na
wszystko woysko niebieskie / które mi-
łowali / y którym służyli/ y za którymi
chodzili/ y którzy sukali/ y klaniáli się
im : nie pozbiérą ich / ani pogrze-
3 bą: iako gnój po ziemi bedą. A obio-
ra rączy śmierć niżli żywot wszyscy
którzy się zostają z plemienia tego
złościwego / po wszystkich miejscach
które pozostaly / na którym ie wyrzu-
4 cił/ mówi P A N zastępów. A rzecze-
5 do nich/ To mówi P A N : Izali ten
kto się powala nie powstanie : a kto
6 się odwrócił/ zas się nie nawróci. Cze-
7 muż się tedy odwrócił ten lud w Jeru-
zalem odwrócenim spólnym : Chwy-
8 cili się kłamstwa / a niechcieli się na-
9 wrócić. Pólowałem y słuchałem /
10 żaden co dobrego jest nie mówi : nie-
11 mą żadnego któryby za grzech swój

1 pokutował / mówiąc : Cóżem uczy-
nił : Wszyscy się obrócili do biegu
swego / iako konie biegnący pedem ku
7 portánui. Kania na powietrzu po-
znala czas swobody: sinogalicą y iastól-
ką y bocian strzegły czasu przyscia
swego : a lud mój nie poznał sadu
8 P A N skiego. Jakiż mówicie : Mą-
dzyśmy my / y zakon P A N ski jest v-
nas : Zaprawdę pióro kłamliwe pi-
9 sarsów czyniło kłamstwo. J Zarz-
dzili się mądry / przestraszeni y po-
máni są : bo słowo P A N skie porzu-
10 cili / a żadney mądrości w nich nie-
mają. J Przeto dam żony ich cudzo-
11 ziemcom / polá ich dziedzićom : bo
od namniejszego aż do największego
wszystcy za łakomstwem idą / od pro-
12 roka aż do kapłana wszyscy czynią
kłamstwo. A leczyli skazy cókż ludu
mego ku zelżywości / mówiąc : Po-
13 kój pokój: gdy nie było pokoiu. J Za-
rzadzili się / bo obrzydłość czynili :
abo rączy zawstyżeniem nie zawsty-
dzili się/ y stomać się nie umieli : prze-
to wpadną między wpadającemi/ czá-
su nawiedzenia swego powalą się /
mówi P A N. J Zbiérając zbierze ie-
mówi P A N : niemają iągody na win-
nym dzewie/ niemają też fig na sidsze:
list opadł / y dalem im co przemie-
szali.

Czasu przy-
ścia Pań-
skiego nie
znają.

Falszywe
wykłady pi-
sma S.

Isa. 56. d. 11
wys. 6. c. 13.

Niewyżd.

Główny wy-
kład z i. H.
i. a. (com) im-
dal, to odesła
od nich, H.

Grozi wy-
rzucaniem
kości z gro-
bów.

Wspór w
grzechach.

Niz: 14. d 19
Nadzieja
próżna.

Grozi woj-
skiem Nabu-
chodonogo-
ra który
miał przysię-
żę przez mia-
sto Dan.

Kościół páná
Chrystusow
nie błędzi.

Placze pro-
roknad grze-
chami ludz-
kimi.

Klamstwo.

Obłudność
y zdrady.

14 lo. ¹ Czemu siedziemy i zidżcie sie / á
wzidźmy do miasta obronnego : á
milczmy tam : bo P A N Bóg nasz
mleczec nam kazał : y nápoit nas wo-
dą zółci / bosmy zgrzeszyli P A N V.
15 ² Czekaliśmy pokoju / á nie bylo do-
bra : czasu wleczenia / álic oto trwoga.
16 ³ Od Dána slyszano rzanie koni iego /
od głosu rzania walecznych iego po-
ruszyła sie wszystkie ziemia. y przysli / y
pożarli ziemię / y nápełnienie iey : miá-
sto y miéskájące w nim. ⁴ Bo oto ia
puszczę ná was weże bázyliski / ná któ-
ré niémasz zátlinania / y pokásáiz
was / mówi P A N. ⁵ Bolésc moia

10 Od proroka aż do kápłana wszyscy czynią
klamstwo.] Co tu y gdzie indziej prorok mó-
wi przeciw prorokom y kápłanom starého
zákonu / to też heretycy wywracáia przeciw
kápłanom y Doktoróm Kościoła Pána Chry-
stusowego / wczym sie idy / wielka złość y nie-
umiejetność pokázuie / gdyż Kościół Pána
Chrystusow y kápłani iego máia wiétsze obie-
tnice niż oná Synagoga żydowska. Bo nie
powiedziano tego o tym tam żydowskim / co
o Kościele swoim Pán Chrystus mówi / Mátt.
18. X bramy piekielne nie przemoga przeciw
niemu. áni co Apostoł mówi : 1. Tim. 3. Jż
Kościół iest filarem y utwierdzeniem prawdy.
Áni to o Káiphasu nápiśmno / co o s. Piérze
mówi Luc. 22. Prośileni są toba / áby nie usta-
wiała wiara twoia. A przecie heretycy śmieia
równać Kościół Chrystusow y Piotra s. z Ká-
iphasami y Pharyzeuszami. Ale áni w sta-
rym zákonie czytamy / żeby kiedy wszyscy pro-
rocy y kápłani mieli błędzić y nieprawde
mówić : bo chocia sie prorok ná wszystkie stá-
ry / tedy to iest obyczaj piśmá s. 13 dla niektó-
rych zlych / wszyscy bywáia strofowani / iáko
to wywodzi Augustyn s. lib. de vnit. Ecclet.

17 ⁶ nad bolésc / we mnie serce moje zálo-
sne. ⁷ Oto głos wołania cótki ludu
mego z ziemi dalekiej : Jzali P A-
N A niémasz ná Sionie / ábo króla iez-
go niémasz ná nim : Czemuz mie tez-
dy wzruszyli ku gniewowi ryćcinami
20 ⁸ swémi / y próznościami obcemi : Mi-
nele żniwo / dokonáło sie láto / á my-
siny nie wybawieni. ⁹ Dla struszenia
cótki ludu mego strusonym iest y zá-
22 ¹⁰ smucony / zdumienie mie ziéło. ¹¹ Jzali
żywoce niémasz w Gáláád : ábo
tám niémasz lékárzá : Czemuz tedy
nie zágoitá sie bliżná cótki ludu mo-
iego :

ábo drya-
kowie, lub b
sámu.

C. 12. iákoż y sáma rzecz to pokázuie / bo Jer-
emiaś mówiac té słowá / byl dobrym proro-
kiem y prawdę mówił. A co wiersza / y piśmo
s. chocia sie czesto stáry ná slé pástérze y sá-
frywé proroki / przecie káże sie o zákonié py-
tác od kápłanow / y przykázanie to czynić co
oni káza Deut. 17. v. 8. A ták nie wszyscy y ná
on czas bładzili. A iestliż onego czasu Bóg zá-
chowát prawdę przy Kościele swoim / dáleko
wiecey godzi sie to wierzyć o Kościele Pána
Chrystusowym / máiac ták iásné y pewné o-
biećtnice iego.

16 Od Dána slyszano rzanie koni iego.] Dán /
nie rozumie syná Jákobowego / ábo pokolenia
iego / ále iest imie miásta / które bylo ná grá-
nicách ziemi obiecány ná północy. A iż Náb-
uchodonozor przez nie miał wojsko prowá-
dzić ná Izráelá / mówi : Od Dána slyszano
rzanie koni. Hieron. in Ierem. 8. wśátkie per
allegoriam o Antichryście to wykłada Ire-
neus lib. 5. C. 30. bo tego figura byl Náb-
uchodonozor y wojsko iego. Ale ztad nie
może sie pokázac wedlug liter / żeby Anti-
chryst miał sie w tym mieście wzrozić.

ROZDZ. IX.

NTo da głowie
moiey wode / á o-
czom moim żrzo-
dio łez : y bede
plakał we dnie y
w nocy pobitych
cótki ludu mego.

2 ¹ Ato nie da ná puszczę gospode po-
dróźników / y opuszcze lud mój / y odé-
de od nich : bo wszyscy są cudzołożni-
cy / zbór przestępników. ² A náciągne-
li iezyl swóy iáko łut kłamstwa y nie
3 ³ prawdy : zmocnili sie ná ziemi / bo ze
złości od złości wychodzili / á mnie
nie poználi / mówi P A N. ⁴ Káždy niech
4 ⁴ sie strzeże bliźniego swégo / á niech nie
vfa káždému brátu swému : bo káždy
brát podchodząc podéydzie / á káždy

5 ⁵ przytaciél : zdrádlowie postępować be-
dzie. ⁶ A mąż z brátá swégo śmiać sie
6 ⁶ będzie / á prawdy nie będą mówić :
bo náuczyli iezyl swóy mówić kłam-
7 ⁷stwo : stárali sie áby źle czynili. ⁸
Nieskámie twoie w posrzedku zdrá-
8 ⁸dy : dla zdrády niechcieli mie poznáć /
mówi P A N. ⁹ Przeto to mówi P A N
zastępów : Oto ia spłáwie / y spro-
9 ⁹buie ich : bo cóż inného mam czynić
od oblicza cótki ludu mego : ¹⁰ Strza-
10 ¹⁰lárániaca iezyl ich / zdráde mówił :
vsty swémi pokóy z przytaciélem
swym mówi : á potáiemnie zátłáda
náń sídlá. ¹¹ A wiec dla tego niená-
wiedze mówi P A N : ábo nád tákim
narodem nie pomści sie dúśá moia :
12 ¹² Nád górámi weźme pláč y lá-
ment / y nád pieknyimi puszczý nárze-

ábo, bliźni,
H.

reż osuki-
wa brátá, H.

ábo, spráco-
wáli sie ále
wyniać, H.

Psa: 27. a 3.
iezyki zdra-
dlivé.

² dobysków.
H.

Jeruzalem
czemu spusta
spożone.

² nie: 23. c 15.

Włosy nosić
y strzyć golić
się.

Praktykar-
stwo Astro-
logów gani
² Obyczaiów,
Hebr.

Białwoch-
wałstwo.
² wys: 13. c 11.
y 14. a 8.

11 kanie: bo spalone są dla tego że nie-
mają meża przechodzącego: y nie sły-
żeli głosu "dzierzawce": od ptastwa
powietrznego / aż do bydła / pżenie-
12 śli się y odesli. " A obróce Jeruzá-
lem w gromady piastu / y w legowiska
smotów: a miasta Judskié dam na
spustoszenie / ták iż nie będzie obywat-
13 telá. " Kto jest mąż mądry / któryby
to wyrozumiał / y do którego było slo-
wo wst PANstich / aby to opowia-
14 dał / dla czego zginęła ziemia / y spa-
lona jest iáko pustynia / dla tego że
nie mająłoby przechodził: " y rzekł
PAN: " Jż opuścili zakon mój / któ-
rym im dał: a nie słuchali głosu me-
15 go / y nie chodzili w nim: " a chodzili za
nieprawością serca swego / y za Bą-
16 áłim: czego się nauczyli od oyców
swoich. " Pżetóż to mówi PAN za-
17 kępów Bóg Izráelski: " Oto ja ná-
karmię ten lud piótynem / y nápoię ie
18 wodą żolci. " A rozpróście między na-
rody / których nie znali sami y oycowie
ich: a posle za nimi miecz / aż będą
19 wytraceni. " To mówi PAN za-
pów Bóg Izráelski: " Pżypatrzcie
16 się / a pżyszwoćcie nárzekálnic / y niech
17 pżyjdą: y do tych które mądre są / po-
18 ślicie / a niech się pospieszą: " niech
się pokwapią / a wezmą nád nami lá-
ment: niech wysławiają oczy nasze łzy /
a powieki nasze niech opływają wo-

26 Którzy są postrzyżeni ná włos dlugi. y
żwykli Pogani niekórzy dla bálwánów swo-
ich / włosy pierwszym sposobem strzyć y golić
się / y włosy zdobić / których też żydowie nád
zakazanie Boże náśladowali / o czym maś
Leuit: 19. y 21. y to tu w żydách strofnie pro-
rok / nie żeby to rzecz samá w sobie zła była

19 dą " Bo głos lamentu słyszan jest z
F Sionu: " Jákośmy zburzeni y zarośty-
dzeni bázno: bośmy opuścili ziemię:
20 bo rozrzucone są miéskania nasze.
" A ták słuchaycie niewiasty słowá
PANstiego: a niech pżymą wst
wásze mowę wst iego: y náuczaycie
21 córek waszych lamentu: a każda bli-
ska swoje nárzekánie. " bo włásta
śmierć okny naszeimi / wešla do do-
mów naszych / aby wytraciła dzieci z
22 wlyce / a młodzieńce czynków. " Mów:
To mówi PAN: " A poleże trup czło-
wieczy iáko gnóy po polu / y iáko śia-
no za żnycym / a nie mająłoby zbie-
23 rał. " To mówi PAN: " Niech się nie
G chlubi mądry w mądrości swéy / y
niech się nie chlubi meżny w meśtwie
swoym / y niech się nie chlubi bogaty
24 w bogactwie swoim: " ale się niech
w tym chlubi / który się chlubi że wnié
y zna mie / zem ja jest PAN / który cy-
nie miłosierdzie / y sąd / y spławiedli-
wość ná ziemi: bo mi się to podobá /
25 mówi PAN. " Oto dni pżychodzą /
mówi PAN: a náwiedze každého
26 który ma obżezány odżezek / " Egipt /
y Jude / y Edom / y syny Ammono-
wé / y Moábá / y wszystkie " którzy są
podstryżeni ná dlugi włos miéská-
iacy ná puszczy: bo wszystkie narody
máją odrzézek / a wszystkie dom Izrá-
lów nie obżezáni są sercem.

włosy nosić / ale iż z tym sposobem czynili / to
jest dla śataná / któremu się tym zachować
chcieli. iáko piśe o tym Theodoret. 9. 28. in
Leuit. wżákie godzi się włosy y strzyć y golić
dla infych pżyczyn / iáko maś Ezech. 5. Num
6. w Dżic. 21. czytáy Ezech. 44.

Wzywajch
Bóg do pla-
cy.

² 1. Cor. d 31
2. Cor. 10.
d 17.
Nie chlubić
się w mą-
drości ani
w silách.
Tylko w
gnosiomości
Boga.

Nie obżezá-
ne serce.

ROZDZ. X.

1 A Słuchaycie słowá
które mówił PAN ná
2 was domie Izráelski.
" To mówi PAN: We-
dle " drog Pogáńskich
nie weźcie się / a zná-
mion niebieskich nie-
3 bójcie się / których się boją Pogáni:
boć wstáw narodów próżné są: " bo
4 dzieńwo z láśá wyrabiá robotá ręki
rzemieślniczy toporem. " Srebiem
y złotem ozdobił ie / gwoździámi y

5 młótámi zbil / aby się nie rozwałilo /
" Ná křtátt páłmy " spławione są / a
nie będą mówić: nosić ie będą / bo
chodźcie nie mogą: pżeto nie bójcie
6 się ich / bo nie mogą weźmć ani złe
ani dobrze. " " Nié mająłoby podob-
neś PANIE: wielkís ty / y wielkie imię
7 twoie w meżności. " " Kto się bać nie
będzie ciebie / o królu narodów: " bo
twoiá jest część / między wszystki
medicámi narodów / y we všech kró-
8 lestwach ich / nié mająłoby żadného tobie
podobného. " Po spólu giupi y sale-
ni będą doświadczeni: ćwiczenie ni-

² ábo, pżesła
sioz, H.

² Mich: 7. d 3
Modlitwa
do P. Boga.
" Apo. 15. b 4

*diagnione,
H.
2 Ramona.*

*"Ten wierś
Chaldejskim
językiem iest
napiśany, a-
by to pogań-
swym języ-
kiem roz-
miali.
2 Jakoby
rzekł: temu
my służymy.
Za Boga
chwalić nie
mamy tylko
stworzycie-
la nieba y
ziemie.
2 Psal. 134.
b 7. 4.
Należy 51. d. 16.
2 fałszywy
Bóg.
2 Żydowie
przezami y po-
wrozkami po-
la mierzyli.
2 Towary two-
je H.*

*Prorocy Boga
inśego nie
znają tylko
stworzyciel.*

9 Eczemności ich dziewno iest. ¹ Srebro
wwinione ² z Tarsis przywożę / a zło-
to z Ophaz / dzieło rzemieślnicze y re-
ki miedziennika: ³ żyćcynt y śarlat o-
dzienie ich. dzieło rzemieślnicze to
wszystko. ⁴ PAN Bóg prawdziwy iest:
on Bóg żywicy / y król wieczny. od
rozgniewania iego zruszy sie ziemia:
a nie wytrwają narodowie zagroże-
nia iego. ⁵ Przetoż tak im rzeczenie:
Bogowie którzy nieba y ziemię nie
stworzyli / niechay zgina z ziemię / y z
tego co iest pod niebem. ⁶ Który czy-
ni ziemię siłą swą / sprawuie świat
mądrością swą a rozumem swym roz-
ściaga niebiosą. ⁷ Na głos swóy da-
ie mnostwo wód na powietrze / y
podnosi mgły z krainów ziemię / bly-
skawice w deszcz obraca / y wywodzi
wiatr z skarbów swoich. ⁸ Zglupiał
każdy człowiek od vmiecieńności / zaw-
stydzon iest każdy rzemieślnik w ryci-
nie: bo ono ⁹ fałsz iest co wlał / y nie-
mają ducha w nich. ¹⁰ Nieczemne są
y dzieło śmiechu godne / czasu nawie-
dzenia ich pogina. ¹¹ Nie iest tym po-
dobien dział Jakóbów: bo który
wszystko stworzył / on iest: a Izrael
przet dziedzictwa iego: PAN zasze-
pów imię temu. ¹² Zbierz z ziemię zel-

Bogowie którzy nieba y ziemię nie stworzyli,
niechay zgina z ziemię. ¹ Tu masz iasne słow-
a pisma s. i. 3 Prorocy święci / nigdy żadnego
inśego Boga nie znali ani przepowiadali / o-
tcom tego iednego samego stworzycielu nie-
ba y ziemię / którego samego wszyscy chwalić
powinni / a wszystkich innych bogów chwalić
zabraniali. Jakóż tedy dzisiejszy Nowo-
krzeńcy inśego Boga którego stworzenie
nieba y ziemię odeymnia / śmiecia wprowa-
dzać / przeciw iasnym słowom Proroków świę-
tych? Pytam / abo o takin Boga / co by nie
stworzył nieba y ziemię / wiedzieli prorocy /
abo nie: iesli wiedzieli / czemuż sie go tu pro-
zok zarzekł / ani go chce znać za Boga? A
iesli nie wiedzieli / toć tedy Prorocy nieznali
przyszłego Mesiasa / y nie mogli o nim iako
o nieznanym prorokować: a podobny to
sa rzeczy: Aleć to fałsz iest Nowokrzeńcy:

ROZDZ. XI.

LOWO KTÓRÉ
sie sstało od PA-
NA do Jeremiaśa /
rzekac: ¹ Słuchaycie
słów przymierza tego /
a mówcie do mężów
Judyckich / y do oby-

żywość twoię / która mieśkaś w o-
blezeniu. ² bo to mówi PAN: Oto
ia daleko wyrzuce obywatelę ziemię
tę razem / y utrapie ie / tak że nalezie-
ni beda. ³ Biada mnie nad zniszcze-
niem moim / złe bärzo zbicie moie. A
iam rzekł: Wlasnie to iest choroba
moia / bede ia nosił. ⁴ Namiot mój
zburzon iest / wszystkie powrózki moie
porwały sie: synowie moi wysli odem
nie / a niemają ich: niemają krobj więcej
rozściagał namiot mój / y podnosił
skóry moie. ⁵ Bo głupie czynili paster-
rze / a PANA nie szukali: przetoż niezro-
zumieli / y wszystkie trzoda ich iest roz-
prośona. ⁶ Głos słuchu oto idzie / y
ruszenie wielkie ziemię północney: a
by polożyło miastá Judyckie pusty-
nią / y mieśkaniem smoków. ⁷ Wiem
PANIE że droga człowieka nie iest
iego / ani iest rzecz meża aby chodził /
a prostował kroki swoje. ⁸ Karz mie
PANIE / wszakże wsadzie / a nie w za-
palczywość twoię / abys mie śnadź
w niwecz nie obrócił. ⁹ Wyley roz-
gniewanie twoie na narody które cie
nie znaly / y na krainy które imienia
twęg nie rozwyaly: bo ziedli Jakóbá
y pożarli go / y strawili go / y ochedo-
stwo iego rozproszyli.

boć Prorocy lepięy znali Mesiasa przyszle-
go / y zowia go Panem / y Jehowá / y Bogiem
Izraelskim / który stworzył niebo y ziemię / y
opowiadają że nie kto inny miał bydź na-
szym Mesiasem / tedno sam Bóg Izraelski
stworzyciel nieba y ziemię / o czym też masz
należy 23. v. 5 y 33. v. 16.

Wiem panie że droga człowieka nie iest
iego. ¹ Imieniem ludu Żydowskiego prosi o
nawrócenie. Które i. bez osobliwéy łaski bydź
nie mogło / przeto mówi: Wiem Panie że dro-
ga człowieka nie iest iego / to iest / i. sam czo-
wiek swa mocą nie może naprostować drogi
swéy / potym przydaie: Karz mie Panie / to
iest / abym przestraszony Faránie do ciebie sie
nawrócił. A tak nie odeymnie tu człowieka /
wi wolnéy woli / tylko wyznawa / że do na-
wrócenia od grzechów trzeba pomocy Bo-
żey.

watelów Jeruzalem / y rzecześ do
nich: To mówi PAN Bóg Izrae-
lów. Przetyły nęż który nie wflu-
cha słów przymierza tego / którym
przekazał oycóm waszym dnia które-
gom ie wywiódł z ziemię Egyp-
tscy / z piecá żelaznego / mówiac:
Słuchaycie głosu mégo / a czyncie
wszystko co wam rozkazuje / y bedzie-

*"na mieyscu
obronnym
H.*

*2 Ieruzalem.
inśe miastá*

Krolowie.

*Modlitwa o
wspomoże-
nie Boże ku
nawróceniu
2 Psal. 6. a. i.
2 Psal. 78. b. 6*

*2 mieśkanie.
H.*

*Przekle-
stwo na te
który nie
zachowują
przymierza
Bożego.
2 Iś. 49. ni-
waley.*

posłanowił,
H.

To jest?
iako ten
żen świat-
czy, Abo, i-
ko dsi wi-
żenie. Hebr.
Bóg kaze
obcykować
przymierze
woie.

do napred-
tę, y co na-
pikniey, Heb.

Zmowi do
grzechów.

Modlitwy
prośne.

wysły 2.
f 28.
ile miasy, y
leście bogom
mali, Hebra.

Dziwił się
szczęściu nie-
bożnych.
fady, H.

5 cie mi ludem / a ta wam bede Bo-
giem: ¹ Abych ² wzbudził przysięgę /
któram przysięgał oycóm waszym / zem-
6 im miał dać ziemię opływającą mle-
kiem y miodem: ³ iako jest ten dzień:
Odpowiedziałem / y rzekłem: Amen
PANIE. ⁴ A rzekł PAN do mnie:
7 Krzycz wszystkie te słowa w mieściech
Judzkich / y przed Jeruzalem mó-
wiąc: ⁵ Sluchajcie słów przymierza-
tego / a czynicie je: ⁶ bo oświadcza-
8 oświadczyłem się przed oycy waszymi
dnia / którego im wyrzódł z ziemi
Egypciey / aż do dnia tego: ⁷ rano
wstając oświadczałem się / y mówi-
9łem: ⁸ Sluchajcie głosu mego: ⁹ a
nieusłuchali / ani natchylili ucha swę-
go: ¹⁰ ale chodzili każdy w przewrotno-
ści sercá swęgo złęgo: y przyniódłem
na nie wszystkie słowa przymierza te-
go / ¹¹ którym przykazał aby czynili / a
nie czynili. ¹² A rzekł PAN do mnie:
Widziało się zbuntowanie w mezach
Judzkich / y w obywatelach Jeruzá-
10 lem. ¹³ Wroćili się do nieprawości oy-
ców swych pierwszych / ¹⁴ którzy nie
chcieli słuchać słów moich: ¹⁵ a tak y
ci posli za bogi cudzymi / aby im słu-
żyli / ¹⁶ zgwałcili dom Izraelski / y dom
Judzki / przymierze moje / ¹⁷ którym z oy-
ców ich postanowił. ¹⁸ Przetoż to mowi
PAN: ¹⁹ Oto ja przyniódę na nie złę-
z których wprawdę niebada mogli: y
11 beda woląc do mnie / a nie wysłu-
cham ich. ²⁰ A pójdą miasta Judz-
kie / y obywatele Jeruzalem / y beda
12 woląc do bogów którym ofiary czy-
nią / a nie wybawią ich czasu ich w-
13 trapienia. ²⁴ Bo ²⁵ wedle liczby miast
C twoich byli bogowie twoi Judo / a
według liczby dróg Jeruzolimskich

14 nastawialiście oltarzów stonotnych /
oltarzów na moję ofiarowanie B-
álom. ¹⁵ Przetoż ty nie módl się za tym
ludem / ani przyjmuy za nimi chwały
y modlitwy: ¹⁶ bo nie wysłucham cz-
su wotania do mnie / czasu wtrapie-
nia swęgo. ¹⁷ Coż to jest że miły mój
w domu moim czynił wiele złości:
15 żali ¹⁸ mięso święte odęymie od ciebie
złości twoie z których się chlubił:
16 ¹⁹ Ołtarz obfitą / piękną / rodzącą / sli-
czną / ²⁰ nazywał PAN imię twoie: ²¹ na
głos mówienia / wielki się ogień na
niey zapalił / y pogorzały chróściny
17 ię. ²² A PAN zastępów który cie sz-
cił mówił na cie złę: dla złości domu
Izraelskiego / y domu Judzkiego / ²³ któ-
re czynili sobie / aby nie dziwni / o-
fiarując Bálom. ²⁴ Alle ty PANIE
18 ²⁵ okazałeś mi / y poznałem: tedy po-
19 ²⁶ okazałeś mi sprawy ich. ²⁷ A iako b-
ranek cichy / ²⁸ którego niosą na rżę / a
nie poznałem że myśleli na mnie rady /
mówiąc: ²⁹ Włożmy drewno w chleb
iego / a wygladźmy go z ziemi żywi-
20 cych / y imienia iego wiecący niech nie
wspomina. ³⁰ Alle ty PANIE zast-
pów / ³¹ który sądziś sprawiedliwie / a
nerek y sercá doznawaś / ³² niech wyrze-
pomste twoie nad nimi: ³³ bom tobie
21 ³⁴ obiawił sprawę moję. ³⁵ Przetoż to
mówi PAN do meżów Anathoth /
którzy szukają dusze twoiey / y mówią:
Nie będziesz prorokował w imię PAN-
skie / y nie vmrzesz od rąk naszych.
22 ³⁶ Przetoż to mowi PAN zastępów:
Oto ja nawiedzę je: ³⁷ młodzińcy po-
mrą od miecza / synowie ich / y córki
23 ³⁸ ich pomrą od głodu. ³⁹ A ofiarku nie
będzie po nich / ⁴⁰ bo nawiodę złę na
meże Anathoth / ⁴¹ roż nawiedzenia ich.

Wysły 7.
c. 16.
Nizéy 14.
b. 11.

Wielka ma-
moc modlit-
wa świę-
tych, kiedy
my się też
do Pana Bo-
ga nawra-
camy y po-
kutowy.
Chrysost.
Hom. 5. in
Math.

To jest, ofi-
ary kościelne,
które bez po-
kuty y popra-
wy nie gła-
dzą grzechów

Proro-
ctwo o me-
cie Chrystu-
sowej pod
figurą prze-
śladowa-
nia Ierem-
iaszowego.

Abo, ska-
żemy drze-
wem pokarm
iego.
Nizéy 17 b
10 y 20, c. 12

19 Włożmy drewno w chleb iego.] Tertu-
lianus lib. 3. contra Marcionem, y lib. contra
Iudaos, przez chleb rozumie ciało Pana Chri-
stusowe / ² które miał dać pod osobą chleba: ³ a
przez drewno rozumie krzyż / ⁴ na którym ciało
Pana Chrystusowe jest zawieszoné. ⁵ Stąd się
też pokazuje / ⁶ iż w Eucharystii jest prawdzi-
we i istotné ciało Pana Chrystusowe: ⁷ bo we-
dług Tertuliana / ⁸ o tymże chlebie mówi Pan

Christus na wieczerzy / ⁹ To jest ciało moje / ¹⁰ o
którym mówił Jeremiasz / ¹¹ włożmy drewno w
chleb iego. ¹² A i tu mówi prorok o ciebie praw-
dziwym (boć nie chleb jest używany) ¹³ res-
dyę y na wieczerzę według Tertuliana ¹⁴ mowi
o prawdziwym y istotnym ciecie. ¹⁵ Także toż-
mie Lactantius lib 4. Divin. instic. c. 18. Hie-
ron: y Origenes super Ieremiam.

ROZDZ. XII.

1 ¹ PRAWIEDLIWYŚ TY W
PRAWDZIE PANIE / ² gdy-
bych się ztoba spierał: ³ a w-
szakóż ⁴ sprawiedliwosci be-

2 ⁵ de do ciebie mówił: ⁶ Czemu się sz-
ści drogą niebożnych: ⁷ dobrze się
mają wszyscy którzy przestępią / y
nieprawość czynią: ⁸ ⁹ Władziles ie-
y roztworzenili się: ¹⁰ rosną y owoc wy-
dają: ¹¹ błisko ty jest wst ich / a daleko

Iob 21. a 8.
Hebr. 1. d. 13.

od ne

Od sercá ich

To iest, zgo-
nisz ie. Hebr.To iest, iest
swoi własni,
także sie v-
prawyli, iá
kóń dáleko
wiegły Hie-
rozulimowy-
kowic.Pod figurę
Jeremiasza
młk. Pána
Chrystusowa.Áza prástwo
nie (stoi) oko-
ło ná nie? H.

Krolowe.

Spodnic, ábo
sarcá, fár-
suchá.Pod figurę
pásá zgni-
łego znaczy
odrzućenie
Zydów.

3 "od nerek ich. "A ty P A N I E znaś
mie / widziałeś mie / y doświadczyłeś
sercá mégo v siebie : zgromadzié iá-
to trzode ná rzę / y "poświęć ie w
4 dzień zabitánia. "Dokądże plátac
będzie ziemiá / á ziéle wšęgo polá
schnąć będzie / dla złości mieštká-
cych ná niéy : "Strawioné iest bydło y
ptástwo : bo mówili : "Nie wyży-
5 státków nášych. " "Jesli z piešymi
bieżąc sprácowales sie : iákoż będziesz
mógl vbiegáć sie z kónmi : á gdyżes
w ziemi pokości był bezpieczny / cóż v-
6 czyniś w nádetości Jordánu : " "Bo
y brácia twoi / y dóm oycá twégo / y ci
walczyli przeciw tobie / y wołáli zá to-
B bą pełnym głosem : nie wierz im gdy
będą mówić do ciebie dobrze rzeczy.
7 "Opuszcilem dóm mój / ośtawiłem
dziedzictwo moie / dalem miłá dušę
swoie w rece nieprzyjaciól iéy. "Stá-
8 to mi sie dziedzictwo moie iáko lew
w lesie : puściło przeciwko mnie głos /
9 dla tego ie mam w nienawiści. "Já-
li dziedzictwo moie iest mi ptakiem
pstrym : "izali ptakiem ze wšad fát-
bowánym : przydźcie / zbierzcie sie
wšyscy żywierzowie ziemscy / spiešcie
10 sie ná pożarcie. "Pásterze mnodzy
stázili winnice moie / podeptáli dział

mój : obrócili częś moie rostkóšną w
11 pustyniá pustą. "Obrócili iá w roz-
sárpanie / y plátála nádemná : spu-
stóšeniemi spustóšona iest wšytká
ziemiá : bo niemáš ktoby "wóžal w
12 sercu. "Ná wšytkié drogi puszczéy
przyšli burzyciele : bo niecz PANski
požrzc od kónca ziemié áž do kónca
iéy : niemáš pokości wšelkiemu ciálu.
13 "Stáli pšenice / ále ciérznie želiwžie
li dziedzictwo / á nie pomoże im : zá-
wštydźcie sie wrodzátów wášych / dla
D gniewu zapálczywošci PANskéy.
14 "To mówi PAN przeciw wšem sa-
siádóm moim nagoršym / któžy sie
dotyká dziedzictwá / któžem podzie-
lił ludowi memu Izráelskiemu : Oto
ia wyrwe ie z ziemié ich / y dóm Ju-
15 dži wyrwe z postrzódku ich. "A gdy
ie wyrwe / náwróce sie / y zlituje sie
nád nimi : y náwróce ie mežá do
dziedzictwá swégo / y mežá do zie-
16 mie iégo. "A będzie : iesli vczac sie
náuczú sie drog ludu mégo / žeby przy-
siégáli ná imie moie : Żywie P A N /
iáko náuczýli lud mój przyšiegáć ná
Báálá : zbuduiú sie w postrzódku lu-
17 du mego. "Lecz iesli nie vslucháú :
wyrwe národ on wyrwáníem y zá-
tráceníem / mówi PAN.

Słowá pro-
rocké.Grozi pogá-
nom pusto-
šacymžrá-
elá.
"Kóbré o-
dziediczył,
lud mój Izrá-
elski. H.

ROZD. XIII.

1 O mówi PAN
A do mnie: Idź / á
dostań sobie spo-
dniego pásá lniá-
négo / y wóž jí ná
biodrá twoie / á
do wód / nie kládź
2 go. "A dostałem spodniego pásá
według słowá PANského / y włoży-
3 łem okolo biodr swoich. "A stála sie
mowá PANSKA do mnie powtóre
4 mówiąc : "Weźmi spodni pás któ-
régos dostał / któžy iest okolo biodr
twoich / á wstawšy idź do Euphrá-
5 tesá / y skryj jí tam w dziurze stálney.
6 "A siedłem / y skryłem jí w Euphrá-
tesie / iáko mi byl PAN rozkazal. "A
státosie po wielu dni rzékł PAN do
mnie: Wstań / idź do Euphrátesá /
á weźmi z támtąd spodni pás któ-
7 rymci rozkazal ábys jí tam schował.
"A siedłem do Euphrátesá / y kopa-

tem / y wziáłem pás z mieyscá gdziem
8 j był skrył : á oto byl zgmił pás / ták
iž sie ninacz nie zgodził. "A stáło sie
9 słowo PANské do mnie mówiąc :
B "To mówi PAN: Ták zgnóie pyche
Judy / y pyche Jeruzálem wielkú.
10 "Ten lud nagoršy / któžy nie chce
slucháć słów moich / á chodzą w prze-
wrotności sercá swégo : y chodźli zá
bogi obcy / áby im slúžyli / y klánia-
li sie im : y będą iáko ten spodni pás /
11 któžy sie ninacz nie zgodzi. "Bo iáko
spodni pás przystawa ku biodrom
mežim / tákem iá byl sobie przypo-
wšytek dóm Izráelski / y wšytek dóm
Judži / mówi PAN: áby mi byli lu-
dem / y imieniemi / y chwálą / y sławą :
12 á nie slucháli. "A ták rzeczeš do-
nich te mowe: To mówi PAN Bóg
Izráelski : káždá flášká będzie ná-
pełnioná winem. y rzekú do ciebie :
Ážá niewiémý že káždá flášká nápeł-
13 nioná będzie winem : "A rzeczeš do
nich : To mówi PAN : Oto iá ná-

Allegor.

vpomina
lud do po-
kuty.

Then. a. 2

Krolowj.

Pisaciel
kuty.

14

C

15

16

17

18

19

20

pełnie wyszły obywatele tej ziemi/
y króle którzy siedzą z pokolenia Da-
widowego na stolicy jego y kapłany/
y proroki y wszyscy obywatele Jero-
zolimskie pniaństwem: ¹ A rozpro-
szę je między od brata swego / y oycę y
syny spólem / mówi PAN: nie z fol-
guie ani przepuszcze / ani sie zlituje / że-
bym ich nie wytrącił. ² Sluchajcie /
a bierzcie w uszy. Nie podnoscie sie /
bo PAN mówił. ³ Dajcie PANU
Bogu waszemu chwałę / nim sie za-
czni / y nim sie otręcie nogi wasze o gó-
ry ciemne: badzicie czekając swiatła / a
obróci je w ciemność śmierci / y we mgie.
⁴ A jeśli tego słuchać nie badzicie / w
tajemności płakać badzicie dusza moja
dla pychy: płacząc płakać badzicie / y
wylecie łzy oko moje że poymańto stą-
do PANskie. ⁵ Mów królowi / y pa-
nującemu: wstąpcie sie / siadajcie / bo spa-
dła z głowy waszej korona chwały
waszej. ⁶ Miasta na południe za-
warte są / a niemaś ktoby otworzył:
przeniesion jest wysiłek Judy prze-
niesieniem doskonałym. ⁷ Podnieście
oczy wasze a obaczcie którzy idziecie

21

D

22

23

24

25

26

27

od północy / gdzie jest stado które
tobie dano za cenę dobytek twych: ¹ Co
rzeczysz gdy cie nawiedzi / a bez ie ty
nawiedzi na sie / y wyświecy na gło-
we swoje: izali cie nie zęyma boleści /
iako miewiaście rodząca? ² A jeśli rze-
czysz w sercu twoim: Czemu mie to
potkało? ³ Dla mnożstwa nieprawo-
ści twej odkryte są stomotnieysze
członki twe / zmazane są stopy twoje.
⁴ Jeśli może odmienić Murzyn skóre
swoje / a białe pasterczyki swoje: y
wy badzicie moc dobrze czynić / nau-
czywszy sie z tego. ⁵ A rozściecie ie iako
żółbło / które wiatr porwa na pu-
szczy. ⁶ Teni los twój y dzieł mi-
ry twej odemnie / mówi PAN / iżeś
mie zapomniiała / a wśalás w klam-
stwie. ⁷ przetożem ia też obnażył to-
no twoje przed obliczem twoim / y o-
kazala sie stomota twoja / ⁸ cudzołoż-
stwa twoje / y rzania twoje / niecznota
wsteczestwa twego: na pagor-
kach na polu widziałem obżydłości
twoje. ⁹ Wiada tobie Jeruzalem / nie
oczyszcisz sie / po mnie / pókiż ięszce:

niety 30. a. 4

Nałog w
grzechach
37.

porym 3. H.

ROZDZ. XIII.

1

A

2

3

4

5

6

7

8

Lowo PAN-
skie które sie sta-
ło do Jeremiasza
o mowach sucho-
ści. ¹ Płakał o ży-
dowstwo / a bra-
my tego wpadły /
y zaczęły sie na ziemi / y krzyż Jero-
zolimski / siedl wzgórze. ² Stary po-
stali młodzie swę do wody: przysli
czępać / nie znaleźli wody / odnieśli na
czynia swę próżne: zawstydzili sie y
vtrąpili y nakryli głowy swoje. ³ Dla
spustoszenia ziemi / iz nie padał deszcz
na ziemi / zawstydzili sie oracze / na-
kryli głowy swoje. ⁴ Bo y łani w po-
lu porodziła y zostawiła / że nie było
trawy. ⁵ A lesni ostarwie stali na stą-
łach chwytając wiartu iako smo-
kie: wstały oczy ich / iz nie było tra-
wy. ⁶ Jeśli nieprawości nasze odpo-
wiedzą nam: PANIE uczyn dla
imienia twego: bo mnogie są od-
wrocenia nasze / tobiesmy zgrzeszyli.
⁷ Oczekawanie Izraelowe zbawicie

B

9

10

11

12

13

14

C

lu tego czasu vtrapienia: czemu be-
dziesz iako gość na ziemi / y iako po-
dróżny wstępujący na pomieśkanie:
¹ Czemu badziesz iako mąż tułacz / iako
ko mocarz który nie może zbawić: a
tyś jest między nami PANIE / a i-
mienia twego wyrywano nad nami:
nie opuszczajże nas. ² To mówi PAN
ludowi temu / któremu było miło ru-
ścić nogami swymi / y nie przestał / y
nie podobal sie PANU: Teraz wspo-
mni ich nieprawości / y nawiedzi grze-
chy ich. ³ A rzekł PAN do mnie:
⁴ Niemódl sie za tym ludem na dobre.
⁵ Gdy będą posć / nie wysłucham
modlitwy ich: a jeśli ofiarują calo-
palenia y ofiary / nie przyjmę ich: bo
mieczeniem y głodem y moriem wygubie
ie. ⁶ A rzekłem: A a / PANIE Bo-
że: Prorocy ich mówią: Nie wyzry-
cie miecz / y głód nie badzicie w was:
ale pokój prawdziwy da wam na
tym miejscu / ⁷ y rzekł PAN do
mnie: Falszywie prorokują prorocy
imieniem moim: nie posyłałem ich /
y nie rozkazałem im / a nim mówił do
nich: widzenie klamliwe / y wróżke /

Figura
pryscia
Pana Chri-
stusowego
na świat.Modlitw y
postów Bóg
nie chce
przyjąć bez
pokuty.
wyśły 1.
6. 15.

Ahab, H.

niety 23 d. 16.
Falszywi
prorocy są
wodzą y sie-
bie y drug-
ich.Suchość
wielka w
ziemi, a za-
tem nieuro-
dzaj y głód
dla grze-
chów.Modlitwa
Jeremiasza
do P. Boga
za ludem.

15 y zdrade / y zwiędzenie serca swęgo
prorotui, mam. ¹ Przetoż to mówi
PAN o prorotach którzy prorotuią
w imie moie / ktorzychem ia nie poży-
lał mówiac: Nieczā y głodu nie be-
dzie w tej ziemi: Nieczem y głodem
16 beda wytraceni prorocy oni. ² A lu-
dzie ktorzym prorotuią beda porzuce-
ni po drogach Jeruzalem od głodu
y od mieczā / a nie bedzie ktoby ie po-
grzebił: sami y żony ich. synowie y
17 córki ich / y wyśle na nie złe ich. ³ A
rzeczysz do nich to słowo: Niech o-
czy moie wypuszczają izy we dnie y w
nocy / a niech nie milczą: bo strusze-
niem wielkim struszona iest dziewi-
cā cōrkā ludu męgo / rāng bārzo bo-
18 leśnā. ⁴ Jesli wynide w pole / oto po-
bici mieczem: a iesli wnide do miā-
sta / oto zmorzeni głodem. Prorok też

19 y kapłan zaśli do ziemi ktorej nie
znali. ⁵ Izali odzuciącie odzucięcieś
Juder: awo Sionem bzydżila sie du-
śā twoiā? Czemużes nas wbił tak iż
niemāś żadnego lekarstwa: czekaliś-
my pokoiu / ale niemāś dobra: y czā-
20 su wleczenia / alic oto trwożā. ⁶ Wznā-
liśmy P A N I E niezbżności nājśe
nieprawości oycōw nāszych / żesmy
21 zgrzeszyli tobie. ⁷ Nie day nas nā zel-
żywość dla timentia twęgo / a nie
czyn nam żczywości stolicy / chwa-
ty twoiey: wspomni nie targay przy-
22 mierza twęgo z nami: ⁸ Izali są mie-
dzy rycinami poganstimi / ktorzyby
dęsz spuszczali: awo niebiosā moga
dawać dęszce: izaliś nie ty iest PAN
Bōg nāś / nā ktoregosmy czekał / ho-
ty to wypytko uczyni.

wyarty 8.
e 15.a nie żczy-
wości stolicy.

8 Iako gość nā ziemi / Bōg miał bydź pieł-
grzymem nā ziemi / y iako w gospodarstwie
dlugo mieszkać: y iako maż mniacy y mo-

cny od ludu do ludu / od miejsca do miejsca
przechozić się. Hieron. in Isai.

ROZDZ. XV.

1 **K**żesz PAN do
A mnie: Chochy
stał Mójżesz / y
Samuel przede-
mna / nie mam
serca do ludu te-
go: wypadź ie od
2 oblicza męgo / a niech wynidā. ¹ A iesli
rzekā do ciebie: Dotądże wynidziem?
Rzeczysz do nich: To mówi PAN:
Ktorzy nā śmierć / nā śmierć: a kto-
rzy pod miecz / pod miecz / a ktorzy nā
głód / nā głód: a ktorzy w niewolę / w
3 niewolę. ² A nāwiedze ie czterzmi
rzeczāmi / mówi PAN: Nieczem nā
zabiciu / a psy nā rozdrapānie / a ptā-
stwem powietrznym y zwi. rzetę ziem-
4 skimi nā pożarcie y rozżarpanie. ³ A
dam ie nā wzrowe wszystkim krole-
stwam ziemskim / dla Mānāssesā
synā Ezechiasā krōlā Judzkiego / zā
5 wpyrko co uczyni w Jeruzalem. ⁴ Wo-
ktoż sie smiluię nād tobā Jeruzalem?
abo kto sie o cie żāfrāsiuie? abo kto
6 poydżie prosić o twōy pokōy? ⁵ Tyś
mnie opuścił / mówi PAN / pośłoś
nā zad: y wyciągne ręce moie nā cie /
y zabue cie / wprācowatę sie pros-

7 bac. ⁶ A rozpiōś ie łopātā wieiād-
B niā w bramach ziemskich: pobitem y
wytrāciłem lud moy / a przecie nie
8 widēli sie z drog swoich. ⁷ Namno-
żyło mi sie wodor ięś nād piasek mor-
ski: przywiōdłem im nā mārke mto-
dzięcōwe burzycielā w południe:
9 puscilem nagle strāch nā miāstā.
⁸ Zāniemogā krotā siedmioro wro-
dziłā / zemlālā duśā iey: zaśli iey
słońce gdy ieszce by. dzień: żarosty-
dziłā sie y żāptonetā sie: a pozostā-
10 łych iey dam pod miecz przed nieprzy-
iaciōłmi ich / mówi PAN. ⁹ Biādā
C mnie mārko moiā: czemuś nie wro-
dziłā mēżā swarū / mēżā spōu po w-
pyrkiēy ziemi: nie dawatę nā li-
chwe / ani mnie dawat nā lichwe ja-
11 den: a wpyscy mi lāg. ¹⁰ Mōwi PAN:
Jesli ostātek twōy nie ku dobremu /
ieslim ci nie zābiegāł czāsu wciśu / y
czāsu wtrāpienia przeciū nieprzy-
12 cielowi. ¹¹ Izali przymierze uczyni? że-
lāzo z żelazem z pōlnocy / y miedź:
13 Bōgāctwā twoie y skārby twē dam
nā rozchwycenie dārmu / dla wpy-
tkich grzechōw twoich / y we wpych
14 grānicach twoich. ¹² A przywiōde nie
przyiaciōły twoie z ziemi ktorej nie
znāś. bo sie ogień żāpalil w żāpal-

ba cierpię,
lub czekając.To iest, nā
gromā i mto-
dzięcōw,
Hebra.4. krol. 2. bę
To iest, Je-
ruzalem ośie-
robiał.
Amos 8.
c. 9.Lament Ie-
remiaszow.To iest, Br-
żadowka, y
bron. Chab-
dęcyjkw.Thren. 1. f
10. y 2. f 18.Lament Ie-
remiaszow
nad ludem.Modlitwy
świstych
Bōg nie
chce wysłu-
chāć, dla
wielkości
grzechōw
ludzkich.
Wst. duśe.
Zachār. 11.
b 7.
Aoyem, mē-
czem, gło-
dem y nie-
wola grogi.4. krol. 21.
a. 12.Ludzie
przez grze-
chy ssta-
sie niego-
dnymi mi-
łosierdzia y
modlitw
niekaję się, a-

Modlitwa
do Pana
Boga.

Psalm. i. a. i.
y. 25. a. 4.
Abo na-
miewców,
H.
niży 30.
i. 15.

Świąt modli-
sie z nami.

Ná znák
przysłego
skarania,
nie kaže sie
Jeremiaśo
wi Bóg że-
nić.

Żalobnego,
H.

Nie kaže mu-
ná uczytá kłó-
ré po śmier-
ci czytá by-
wáit cho-
dzić, ani ich
cieścić.

15 **C**zymość moję / ná was sierożpali.
16 **T**y wieś PANIE / wspomni ná mie-
y náwiędz mie / á bróń mie od tych
któży mie prześládá / i nie bierz mie
w ciérpliwosć twoję / i więdz / iżem
17 **C**ierpiat dla ciebie wżgánie. **N**alá-
zły sie mówy twoie y poiadlem je / y
było mi słowo twoie weselem / y rá-
dosć sá sercá mego: bo wzywano imie-
nia twęg nádemną PANIE Bóże za-
18 **S**tepów. **N**ie siadałem w rádżie
igrájących / y przechwalałem sie z o-
bliczności reki twojej: sámem siadał
bos mie nápełnił groźbą. **C**zemuz
sie sstała żalosc moia wieczna / á rá-

19 **I**tá moia żwátpiona nie dáła sie zágo-
ić: była mi iáko **K**lamstwo wod nie-
wienych. **P**rietoż to mówi PAN: **J**e-
śli sie náwrócisz / náwróce cie: y przed
obliczem moim stác bedziesz: á jeśli
odłaczysz drogá rzecy od podłey / be-
dziesz iáko wsta moie: oni sie wrócą /
ku tobie: á ty sie nie wrócisz ku nim.
20 **I**dam cie ludowi temu murem mie-
dżánym / mocnym: y beda walczyć
ná cie / á nie przemoga: bom iá zto-
bá jest / ábym cie zbáwił / y wyrwał
21 **C**ie mówi PAN. **I** wybáwicie cie z re-
ki niecnolliwych / y odkúpicie cie z re-
ki mocarzów.

Abó, omylné
á nie pewné
wody. Hebra.

Choćby stánek Moyses y Sámuel przede-
má. **T**en sposób mowienia dáte znáć / iż
Moyses y Sámuel / choćá ni byli pomárli /
zwýkli sie byli modlić zá lud swój / y ssta im
wprásáti y Pana Boga. **A** jeśli sie kiedy nie
modlili ábo nie wprásáli / tedy sie to dżáto
dla ludzich grzechów / któży tego nie godni
byli / áby sie świeci zá nimi modlili / ábo żeby
im co dobrego ná przyszlyne swiętych Pan
Bóg czynił. **B**o inaczey nie widkaby to gro-
źbá była / kiedyby sie oni świeci Moyses y
Sámuel nie zwykli byli modlić: gdyż tu Pan
Bóg ná więśe ónych Żydów stákanie tym

im grozi / że też y modlitw ludzi swiętych zá
nimi / wystuchánie miał / czego by sie byli ni-
gdy nie lekáli / gdyby wiedzieli że sie świeci za-
nie, nigdy nie modlili. **S**ámé słowa Żydów /
stie iesze lepiej wprásáta: bo słowo od
słowa tak sie moie wyłóżyć. **J**esli stánie Moy-
ses zé. **Z**stád znáć iż to mówi o ónym czasie
po śmierci / nie o tym kiedy tu żyli / ábo kie-
dyby żmárných byli. Hieron. in Jerem.
Greg. lib. 9. Moral. c. 9. Chryst. Hom. 1. in
Epist. 1. ad Thelsalonic. **J**asnięśe o tym slo-
wa máś. 2. Mach. 15.

ROZDZ. XVI.

Státo sie slo-
wo PANStie do
mnie mówiac:
Nie póymiesz
ny / y nie bedziesz
miał synów / y có-
rek ná tym micy-
scu. **B**o to mówi PAN o synách y
o córkách / które sie rodzą ná tym micy-
scu / y o mátkách ich / które ie porodzi-
ły: y o oycách ich / z któzych plemie-
nia sie zrodziły w téj ziemi: **S**mier-
ciámi chorób pomrą: nie beda oplá-
kani / ani pogrzebieni: gnoiem po-
wierzchu ziemi beda: á mierzem y
glódem beda wytrácenti: y bedzie
trup ich potráwá ptástwú powietrz-
nému / y zwierzom ziemné. **B**o to mó-
wi PAN: **N**ie wchodź do domu / wchodź
ani chodź ná plákánie / ani ich pocie-
śay: bom odiał pokóy mój od ludu
tego / mówi PAN: **M**ilosierdzie y
smilowánie. **I** pomrą wielcy y máli
w téj ziemi: nie pogrzebą ich / ani ich
plákáć beda / y nie beda sie rzázáć /
ani łysiny czynić dla nich. **I** nie be-

Bda miedzy nimi pláczącemu lámáć
chlebá / dla pociechy nád vmárłym:
ani im dádzá nápoju kubká dla po-
ciechy / dla oycá ięg y mátki ięgo. **D**o
domu też wchodź / ábys sie
dział z nimi / y iádl y pił: **B**o to mó-
wi PAN Bóg zastępów / Bóg Izrá-
elów: **O**to iá odęym z micyścá tego
przed oczymá wáśemi / y zá dni wá-
śych / glos wesela y glos rádosci /
glos oblubienicá / y glos oblubienice.
10 **A** gdy opowieś ludowi temu té w-
śytkie słowa / y rzeká do ciebie: **D**la
czego PAN mówił ná nas to wśyt-
ko złe wielkie: **C**o zá nieprawosć ná-
śá: y co zá grzech náš któży smy zgrze-
śyli PANV Bogu nášemu: **R**ze-
czesz do nich: **Ż**e mie opuścili oycó-
wie wáśy / mówi PAN: y chodźli zá
bogi cudzyini / y służyli im / y klániali
sie im: á mnie opuścili / y zákonu mé-
go nie strzegli. **L**ecz y wy gorzeye-
ście czynili niż oycowie wáśy: bo oto
chodźli káždy zá przewrotnosć sárcá
złęśwęg / żeby mie nie słuchał. **A** wy-
pedze was z téj ziemi / do ziemi któ-
réy nieznacie wy y oycowie wáśy: á
tám służyć bedziecie bogóm cudzym

Zakázuie
mu z nimi
ieść y pić.

Przycyżny
głurzenia
Żydówkie
go.

Bálwo-
chwałstwo.

Zániedba-
nie Zakonu

Abó, zé
twardości,
H.

bo wam nie
dam smilowá
ma, H.
Niewola
Babilońska
przepowia
da y wyba-
wienie gnię

14 wędnie y w nocy / którzy wam nie da-
dzą odpoczynku. ¹Przetóż oto dni i-
dą / mówi PAN / y nie rzeką więcej :
15 Żywie PAN / którzy wywiódł syny Iz-
raelskie z ziemi Egypcijskiej : ²ale /
Żywie PAN / którzy wywiódł syny Iz-
raelskie z ziemi północnej / y ze
wszech ziem do którychem ie wype-
dził : bo wróce ie do ziemi ich / któ-
16 ram dał oycóm ich. ³Oto ia posle
wiele rybitwów / mówi PAN / y beda
D ie łowić : a potom posle im łowców
mnogich / y beda ie łowić z każdęj gó-
ry / y z każdęj pagórki / y z iástin skál-
17 nych. ⁴Bo oczy moje náderżemi dió-
gami ich : nie zátali sie od oblicza
mego / y nie była zátęta nieprawość

18 ich od oczu moich. ⁵A oddam na
przydwoiácie nieprawości y grze-
chy ich : iż spługáwili ziemié moie
trupami bálwánów swoich / y obzys-
19 dłościami swými nápełnili dziedzi-
two moie. ⁶PANIE moey moia / y si-
ło moia / y wcieczko moia w dzień wra-
pienia : do ciebie przydą narodowie
od konczyn ziemi / y rzekną : Zápraw-
de fałs od dziedzićcyli byli oycowie ná-
szy / márnosc która im nie pomogła.
20 ⁷Iżali uczyni sobie czlowiek bogi / a
21 oni nie są bogowie ? ⁸Przetóż oto ia
pokaże im tym razem / pokaże im re-
kę moie / y moc moie : y doznáją że
imie moie PAN.

ślowito, H.
Opowiada
na wrocenie
pogańskich
narodów do
Pana Boga.

ROZDZ. XVII.

Rzekł Judzki
napisano piórem
żelaznym / ná pá-
znogciu diámen-
towym / wyrznio-
no ná szerokości
serca ich / y ná ro-

2 gách oltarzów ich. ¹Gdy wspomni-
synowie ich ná oltarze swoje / y ná gá-
ie swoje / y ná dzewá gálejstę ná gó-
3 rách wysokich / ²ofiarując w polu :
ślie twoie / y wszystkie skarby twoie
dam ná rozchwycenie / wyżyny twoie
dla grzechów / po wszech granicách
4 twoich. ³A zostawiona bedziesz sama
od dziedzićstwa twego / któremci dał / y
dam cie w niewolę nieprzyjaciółóm
twoim w ziemi której nie znaś : iżes
5 zápalilá ogień w zapalczywości mo-
iej / aź ná wielki gorzeć będzie. ⁴To
mówi PAN : ⁵Przetłety czlowiek któ-
ry wfa w czlowieku / y kładzie ciało zá-
rámie swoje / a od PANA odstepuje
6 serce iego. ⁶Bo będzie iáko wżós
ná puszczy / a nie wyżrzy gdy przydzie
dobrze : ale będzie mieřkal w sucho-
ści ná puszczy / w ziemi słonej / y nie
7 mieřkalnéj. ⁷Błogosławiony mąż
który wfa w PANU / y będzie PAN
8 wśaniem iego. ⁸A będzie iáko dzewo
które przesadza ná wódami / które
tu wilgotności / rozpuscita korzenie
B swoje : a nie będzie sie bała / gdy przy-
dzie gorąco / y będzie liście iego żyło-
ne / a czasu suchości nie będzie sie frás-

9 sować / y nigdy nie przestanie czynić
owocu. ⁹Żawile iest serce wśyrtkich
10 y niewybadané : kto ie pozna ? ¹⁰Ia
PAN badaący serca / y doznawáją-
cy nárek : którzy daie każdemu według
drogi iego / y według owocu / wyná-
11 lazów iego. ¹¹A Europátwa násie-
działa czego nie zniósł : zebrał bo-
gáctwa a niesprawiedliwie : wpoło-
wicy dni swoich opuścili : a ná ostá-
12 tku swoim będzie głupim. ¹²Stolica
chwały wysokości z początku / mierz-
13 sce poświęcenia nášego. ¹³Wczeki-
wanie Izraela PANIE : wśyscy
któzy cie opuszczáją záwstyżeni
beda : którzy cie odstepują / ná ziemi
napisani beda : iż opuścili żyłé wod-
14 żywicych PANA. ¹⁴Złecz mie
PANIE / a złeczón bede : zbaw mie /
15 a zbawion bede : bos ty iest chwálá
moia. ¹⁵Oto ci mówią do mnie :
Gdzież iest słowo PANSTIE ? niech
16 przydzie. ¹⁶Alia nie stworzyłem sie-
ciebie pásterczá nášládnicę : y dná
czlowieczego / nie żadałem / ty wieřs.
Co wyszło z ust moich / dobrze było
17 przed obliczem twoim. ¹⁷Nie bądźże
mi ty ná strách / nádzieia moia ty w
18 dzień wtrapienia. ¹⁸Niech sie záwsty-
dzą którzy mie przesládają / a niech
sie ia nie záwstydze : niech sie oni leká-
19 ją / a ia niech sie nie lekám : przywiedź
ná nie dzień wciřku / a dwoiákim stru-
seniem strusi ie. ¹⁹To mówi PAN do
mnie : Idź / a stáń w bramie synów
ludu / która wchodzi królowie Judz-
cy / y wychodzą / y we wśyrtkich bra-

náde wśy-
tko y przewo-
tné, H.
Serce czło-
wiecze ga-
wiłé.
ábo sprawi-
H.
To iest, iáko
kuropátwa
Apoc. 2. f 23
Psal. c 10.
1. król 16. b 7
ábo swie-
tnic, lub s-
wistynie ná-
stę, H.
Modlitwa
Ieremiaśa.

páznogciem
H.
Grzechy
ludzkie, mo-
cno napisa-
no.

gora moia,
H.
dla grze-
chów wśyřek
ludzkich, H.

wśanie w
człowieku.
Ila. 30. a 2.
Ila. 31. a 1.

wśanie w
Bogu.

Psal. 1. a 3.

ábo náśtr-
mieniem, H.

Szabátowie
cie przykła-
nie.

20 mach Jeruzalem: y rzecześ do nich: Sluchaycie słowa PANskiego królówie Judzey y wszytek Juday y wszyscy obywatele Jerozolimscy / którzy wychodźcie bramami temi: To mówi PAN: Strzeżcie dusz waszych / a nie dźwigaycie bżemion w dzień Sobotni: ani wnoscie bramami Jerozolimskimi. Nie wynosicie też bżemion z domów waszych w dzień Sobotni / ani żadney roboty nie będziecie czynić: świećcie dzień Sobotni iako kom rozkazał oycóm waszym. A nie słuchali / ani náchylili vchą swę: ale zátwardzili kárt swój aby mie nie słuchali / ani przymowali ćwiczenia. y będzie: Jesli mie słuchać będziecie mówi PAN / że nie będziecie wnosić bżemion bramami miastá tego w dzień Sobotni / a iesli świecić będziecie dzień sobotni żebyście wem nie czy-

A tak,
Hebr.

Niewszystko
to człowiek
czyni jest
grzechem.

9 Zawieść jest serce. I Złe Heretycy z tych słów dowodzą błędu swego / wczac iż wszystko co człowiek czyni jest grzech. Bo tu Jeremiáš / Cor prauum, nierozumie się serce iść albo pomazane grzechem / ale chytré y trudné do wyrozumienia / także y słowo żydowskie apy. y Greckie Gaderanapdia, iako Lxx. przelożyli / znaczy serce głębokie. Co sięgająca z tym co przydaie: A nie wybadané. A choćabyśmy sercem złym nązwali / tedy to mamy rozumieć iakoby rzekli / serce skłonne znatury sta-

25 nili żadney roboty: Wchodźcie będąc bramami miastá tego królówie y książetá siedzące ná stolicy Dawidowey / wsiadające ná wozy y ná konie / sami y książetá ich / meżowie Judzey y obywatele Jerozolimscy: a będzie mieszkane to miastó ná wieki. y będzie przychodzić z miast Judzkiech / y z okolicy Jeruzalem / y z ziemie Beniamin / y z pół y z gór / y z południa / przynosząc całopalenie / y ofiary / y obłate / y kadzidło / y w niosą ofiary do domu PANskiego. A iesli mie słuchać nie będziecie / abyście świećli dzień Sobotni / a nie dźwigali bżemion / ani ich wnosili bramami Jerozolimskimi w dzień Sobotni: zapale ogień w bramách iego / y pożre domy Jerozolimskie / a nie będzie w gąsiony.

żony do złego / y z niego grzechy pochodzą iako mówi Pan Christus Math. 1. 5. A wśakże tá skłonność do grzechu nie jest właśnie grzechem / iako maś Gen. 8. v. 21. Naośtatek mówi tu Prorok o grzechnych / których serce jest złe y nieczyste / ale o sprawiedliwych inaczej mówi / Math. 5. Błogosławieni czystego serca. y 1. Tim. 1. y w Dz. 15. Przetóż żadnym sposobem Heretycy z tad nie dowiodą swiego błędu spóźnego.

ROZDZ. XVIII.

2 Owo które się stało do Jeremiáša od PANa rzekąc: Wstań a wstap do domu gárcarzowego / a tam w-
3 słyszysz słowa moie. A zstapilem do domu gárcarzowego / a oto on robił robote ná kole. A stáziło się na-
4 czynię / które on czynił z gliny rekómá swémi: a wróciwszy się vczynił z niego inśe naczynie / iako się w oczách iego podobáło aby vczynił. A stá-
5 lo się słowo PANskie do mnie / mówiąc: Iżali iako ten gárcarz nie
6 moge wam vczynić domie Izráelski / mówi PAN: oto iako gliná w re-
7 kách gárcarzowych: takescie wy w rece moiey domie Izráelski. Nagle
8 rzekł przeciw narodowi / y przeciw kró-
9 lestwu / aby ich ic wykorzystał / zepso-

8 wał / y zágubił. Jesli żalować będzie on naród zá złość swoie którą mó-
9 wił przeciwko niemu: y iá żalować be-
10 de złego / którym mu myślił vczynić.
11 A nagle rzekł o narodzie y o króle-
12 stwie / żebych ie zbudował y osádził.
13 Jesli vczyni złość przed oczymá mé-
14 mi / że nie będzie słuchać głosu mego: będzie mi žal dobrá / którym rzekł v-
15 czynić mu. Przetóż teraz mów me-
16 żowi / y obywatelóm Jeruzalem / rzek-
17 ąc: To mówi PAN: Oto iá tworze
18 przeciw wam złé / y mysle przeciw
19 wam myśl: Niech się náwróci każdy
20 zdrogi swey złościwey / a prostycie
21 drogi wasze / y sprawy wasze. Kto-
22 rzy rzekli: Zwątpiliśmy: bo zá my-
23 słami nášemi poydziemy / a każdy
24 nieprawość serca swego złego czynić
25 będziemy. Przetóż to mówi PAN: Pytáycie narodów: Kto słychał tak-
26 kie stráśné rzeczy / które czyniła
27 názbýt pánná Izráelská: Iżali v-
28 stáie z stáły polney śnieg Libánu?

Pokutui-
cym mi-
siedzieć o-
biecuie.

Niszy 25. b
5. y 25. c 12,
Ten. 3. d 8.

Iuści próżni
Zwątpie-
nie o popra-
wie.

Przykła-
dem gárc-
carza poká-
zuie Bóg, iż
mocni jest
ludzie grze-
sne skarać
y oné zás
náprawić,
gdy się do
niego ná-
wróci.

Izai. 45. b 9.
Kzym. 9. d 26

wyszy r.
b 10.

abo mo-

*Abokázaga,
H.

Nieży 19. c
8. y 49 c 13.
y 50. c. 13.

*wschodowy,
H.

Zmowa Zy
dów na Je-
remiasza.

Modlitwa
Jeremiasza
z przypo-
wiadaniem
pomsty Bo-
żej nad nimi

* (niektóre)
z sł. -ych,
H.

Przez stłu-
czenie słabe
glinianej fi-
gurki zhu-
rzenie Jeru-
zalem.

*plugawili,
Hebr.

*Biaści koór
tām ofiaro-
wali.

*anim o tym
myśl, Hebr.

15 albo mogli bydy wytrącone wody wy-
nikające zimne / y ściekające: " Jż mie-
lud mój zapominał próżno ofiaru-
jąc / y potykał się po drogach swych /
16 po ścieżkach wieku / aby chodzili po
nich gościncem nie wtartym: " aby
była ziemia ich spustoszeniem / y świ-
staniem wiecznym: każdy kto póy-
dzie przez nie / zdumie się / y będzie
17 chwiał głową swoją. " Jako wiatr
palący rozmieci je przed nieprzyja-
cielem: tyl a nie twarz wkáže im w
18 dzień ich zatrącenia. " Rzekli: Po-
dźcie / a wymyślimy na Jeremiasza
myśli: bo nie zginie zakon od Ká-
planá / ani rada od mądrego / ani slo-
wo od proroka: pódźcie / a wbiem go
19 ięzykiem / a niedbamy na wyszkie-
mowy jego. " Pilnuj mnie PANIE / a
20 posłuchaj głosu przeciwników mo-
ich. " Jżali oddawają złe za dobre /

D że wykopali dół duszy moicy: wspo-
mni żem stał przed oczyma twómi /
żebych mówił za nimi " dobrze / y od-
wrócił od nich rozgniewanie twoie.
21 " Przetoż podaj syny ich do głodu / a
w wiedz je w ręce mieczá: niech be-
da żony ich bez dzieci y wdowy: a
mężowie ich niech zabici będą śmier-
cią: młodzienicy ich niech będą prze-
22 bici mieczem w bitwie. " Niech be-
dzie słyszan wzaś z domów ich: przy-
wiedzieś bowiem ná nie " zbóycę na-
gle: bo wykopali dół aby mie wlo-
23 li / y siódla strzeli ná nogi moie. " Ale ty
PANIE wieś wszelką radę ich prze-
ciwko mnie ná śmierć: nie bądź mi-
łosćmiu nieprawości ich / a grzech ich
przed obliczem twoim niech wymá-
zan nie będzie: niech będą wpadają-
cy przed oczyma twómi / czasu gniewu
twoego pástrw się nad nimi.

*Abó, dobrá.

*Abó, wóy-
sko, H.

ROZDZ. XIX.

1 **A** Omówi PAN:
Jdź / a weźmi
słabkę gárczár-
ską glinianą " od
2 stárszych ludu / y
od stárszych Ká-
plánstich: " A
wymidź ná dolinę syná Ennom / któ-
ra iest w wiaźdu do bramy gárczár-
skiej: a táni obwo-
3 ia do ciebie mówić bede. " Rzecześ:
Słuchaycie słowa PANSKIEGO
Królówie Judzey / y obywatele Jero-
zolimscy: To mówi PAN zastępów
Bóg Izraelski: Oto ia przywiode
4 wciś ná to miejsce / tak iż każdemu
który ji wstłysz zabizmi w wśach ie-
go: " Przeto iż mie opuścili / a to
miejsce obcy wczynili / y ofiaro-
5 wali ná nim Bogóm cudzym / któ-
rych nie ználi sami y oycowie ich / y
Królówie Judzey: y nápełnili to
miejsce krwiz " niewinnych. " A ná-
6 budowali wżyn Baałom / aby palili
syny swe w ogniu ná cátopalenie
Baałom: czego nie roztazał ani
mówił " ani wstąpiło ná serce moie.
7 " Przetoż oto dni przychodzą / mówi
PAN / że niebada wiecéy zwáć miey-
scá tego / Topheth / y Doliną syná
Ennom: ale Doliną Zábicia. " A

rozprośe radę Judzką y Jerozolimską
ná tym miejscu: y poraze je mieczem
w oczach nieprzyjaciół ich / y reka su-
8 kających " dusze ich: y dam trupy ich
ná pokarm ptastwu powietrznemu /
y zwierzowi ziemskiemu. " A poloże
to miasto zdumieniem y swistaniem:
każdy który póydzie przez nie / zdu-
mie się / y swistać będzie nad wysz-
9 ką plagą jego. " A nákarmie je mie-
sem synów ich / y mięsem córek ich: y
C każdy będzie iadł mięso " przyiaciela
swego / w obleżeniu / y w wciś / w któ-
rymnie sćisną ich nieprzyjaciele / y któ-
10 rzy sukają dusze ich. " A stłucześ słá-
bkę przed oczyma tych / którzy póy-
11 z tobą. " Rzecześ do nich: To mó-
wi PAN zastępów: Tak stłucze lud
ten / y to miasto / iako sie tłucze ná-
czynię gliniané / którego nie może
wiecéy náprawić: a w Tophecie po-
grzebáb je beda / dla tego że niemá-
12 innego miejsca ná pogrzebánie. " Tak
wczynię miejscu temu / mówi PAN /
y obywatelom jego: y poleże to miá-
13 sto iako Topheth. " A beda domy Je-
ruzálem / y domy Królów Judzkich /
D iako miejsce Topheth / nieczyste / wśy-
tkie domy ná których " dáchách ofia-
rowáli wśemu woysku niebieskiemu /
ynaléwali mokrych ofiar Bogóm cu-
14 dzym. " A przysiedł Jeremiasz z To-
pheth / gódzie go był PAN posłał ná

*Krowia á-
bo gárdia ich
Hebr.

*wyśły 18.
c 16.
Nieży 49. c
13. y 50. c 13.

*Abó, bliźni-
go, H.

*Abó, ná ál-
zanách.

Bo w onych
stronách by-
tv dáchy rá-
wné.

15 prorokowanie / y stał w sieni do-
mu PANSKIEGO / y rzekł do wsze-
go ludu: ¹ To mówi PAN zastępów
Bóg Izraelski: Oto ja przywiodę

na to miasto / y na wszystkie miasta ie-
go wszystko złe / którym mówił przeciw-
niemu: bo zátwardzili kark swój / a
by nie słuchali mów moich.

ROZDZ. XX.

1 **S**łyszal Phas-
sur syn Emmer
Kaptan / który
był postanowio-
ny przednieyszym
w domu PAN-
SKIM / Jeremi-
asza prorokującego té mowy. ² A
derzył Phassur Jeremiasza Proroka /
y wsadził go do kłody / która była w
wyspę branie Beniaminowej / w
domu PANSKIM. ³ A gdy się roze-
dniało náziątrz wywiódł Phassur
Jeremiasza z kłody: y rzekł do niego
Jeremiasz: Nie Phassurem nazywał
PAN imię twoje / ale strachem ze-
wsąd. ⁴ Bo to mówi PAN: Oto ja
dam cię ná strach / ciebie y wszystkie
przyjaciół twoich: A wpadną mie-
czem nieprzyjaciół swoich / y oczy two-
je wyjrzą: y wszystkiego Jude dam w
rękę króla Babilońskiego: y przenie-
sie ie do Babilonu / y pozabija ie mie-
czem. ⁵ Dam też wszystkie majątność
miast tego / y wszystkie pracę jego / y
wszelkie rzeczy kosztowne / y wszystkie
skarby królów Judzkich dam w rękę
nieprzyjaciół ich: y rozchwyca ie / y
zabiorą / y zawiozą do Babilonu. ⁶ A
ty Phassur / y wszyscy obywatele do-
mu tego / pójdziecie w niewolę: y
przydziecie do Babilonu / y tam um-
rzecie / y tam pogrzebion będziecie ty y
wszyscy przyjaciele twoi / którymes
prorokował kłamstwo. ⁷ Zwiódłes
mie PANIE / y jestem zwiędzion:
mocniejszy był niżli ja / y przemo-
głes: byłem nasmiwiskiem cały
dzień / wszyscy się zemnie nátrzesają.
⁸ Iż dawno mówię krzyczac złość / a
głoszę spustoszenie: y stała mi

9 sie mowa PANsta wrzaniem y na-
smiwiiskiem cały dzień. ¹⁰ A rzekłem:
Nie bede go wspominał / ani bede
wiecej mówił imieniem jego: y była
w sercu moim iako ogień gorzący / y
zawarty w kościach moich: y omdla-
łem nie mogąc znosić. ¹¹ Bom słyszał
potwarz mnogich / y strach w okolo /
Prześlądujcie a prześlądujemy go:
C ¹² od wszystkich meżów którzy byli wpo-
koju zemną / y strzegący boku mego:
owa się iako omyle / y przemożemy
go / y dostapiemy pomsty nád nim.
11 ¹³ Ale PAN jest zemną / iako walecz-
nik mocny: przeto którzy nie prześlá-
dują / wpadną y osłabieją: zawsty-
dzą się bázro że nie zrozumieli spro-
moty wiecznej / która nigdy zglądzo-
na nie będzie. ¹⁴ A ty PANIE zastę-
pów doznawco sprawiedliwego / któ-
ry widzisz nętki y serce: proszę niech
ogładam pomstę twoją nád nimi:
13 bom tobie odkrył sprawę moją.
D ¹⁵ Spięwajcie PANU / chwalcie PA-
NA: bo wybawił duszę wbojnego z
ręki złośliwych. ¹⁶ Przeklety dzień któ-
regom się wrodził: dzień którego mię
porodziła matka moja / niech nie be-
dzie błogosławiony. ¹⁷ Przeklety mąż
który opowiedział ocy memu rze-
kąc: Wrodził ci się syn meżczyzna / a
iako weselęm wweleli go. Niech on
człowiek będzie iako miastą są / które
PAN wywrócił / a nie żal mu było:
14 niech słyszywołanie rano / y wyćieczą-
su południa: ¹⁵ Który mię nie zabił
w żywocie / żeby mi była matka moja
gróbną / a żywot ię poczęciem wie-
cznym. ¹⁶ Przeczem wyszedł z żywota /
aby widział pracę y boleść / a żeby
się skończyły w zawstyżeniu dni
moich.

¹ ná każdy
dział, Hebr.

² oznajmie,
a oznajmie-
my mu, H.
³ każdy mąż
pokoiu mego
podstręga ie-
śli się w czym
pokusi, (mó-
wiąc) H.

¹³ Nieży 23.
g 40.

¹⁴ wyśły II. d
20. y 17. b 10

¹⁵ nieśczęsny.
Iob 13. a 2.
¹⁶ Swięci
dzień náro-
dzenia oplá-
kują dla
grzechu
pięrowo-
dnego w
którym się
rodziemy,
czytaj Iob.
13.
¹⁷ a nie mię, H.

7 [Zwiódłes mę panie.] Powiada prorok
bydź się zwiędzionym / dla tego iż on rozu-
miał że go Bóg postać miał przeciwko pogá-
nóm prorokować / a ono nád tego nádzienie
wstać nie za Bożym rozkazaniem / przeciw-
swému narodowi prorokował / za czym miał
wielkie prześladowanie. Ná to gdy prze-

powiadał spustoszenie Jeruzalem od Chál-
deycków / że to przedko miało bydź / wszakże
iż się odwróczyło / śnił się z niego iako znie-
pewnego proroka. Przetoż ta wątpliwość
słów Bożych / powiada się bydź zwiędziony /
gdy się inaczej wypełniały słowa Boże niż się
spodziewał. Hieron. in Jeremiam.

Jeremiasz
zbitý y wsa-
dzony opo-
wiada phas-
surowi y
wszystkiey
ludzkiey sie-
mi przysła-
niewolę.

¹ Magorem,
H.

Vskarga się
że się stał
nasmiw-
iskiem dla
słowa Bo-
żego.

ROZDZ. XXI.

Owo które
się stało do Je-
remiasza od PA-
NA / gdy postat
do niego król Se-
decyasz Phásurá
syná Melchiasza
y Sophoniaśa syná Maásiasza ká-
planá mówiąc: ¹ Spytały o nas PA-
NA / bo Nabuchodonozor król Báb-
ilonński walczy przeciwko nam: o-
wa śnadź PAN uczyni z nami we-
dług wszech dziwów swoich / y od-
ciągnie od nas. ² A rzekł Jeremiasz
do nich: Tak powiecie Sedecyaso-
wi: ³ To mówi PAN Bóg Izrae-
lów: Oto ja obróce oręża wojenne /
które są w rękach waszych / y które mi
wy walczyć przeciw królowi Báb-
ilonskiemu / y Chaldeyckóm / którzy
was oblegli około murów: y zgro-
mądzą się w posród miastá tego. ⁴ A z-
walcze ja was ręką wyciągniętą / y
ramieniem mocnym / zapalę żywo-
ścią / rozgniewaniem / y gniewem wiel-
kim. ⁵ A pobije obywateli miastá tego
go / ludzie y bydło morem wielkim po-
mrą. ⁶ A potym mówi PAN: Dam
Sedecyaszá króla Judzkiego / y slugi
iego / y lud iego / y którzy pozostali w
tym mieście od moru / y od miecza / y

od głodu w rękę Nabuchodonozorá
króla Babilonskiego / y w rękę nieprzy-
jaciół ich / y w rękę szukających dusze
ich: y pobije je pászektą mieczą: a nie
da się vblagac / ani zfolguie ani się
smilwie. ⁷ A do ludu tego rzecześ: To
mówi PAN: Oto ja dacie przed was
drogę żywota / y drogę śmierci. ⁸
A kto będzie mieszkał w tym mieście /
vmrze mieczem / y głodem / y morem /
ale kto wynidzie / a vciecze do Chál-
deycków którzy was oblegli / żyw-
zostanie / y będzie mu dusza iego iako
korzyść. ⁹ Bom położył oblicze moie
na to miasto na złe / a nie na dobre /
mówi PAN: w rękę króla Babilon-
skiego podane będzie / y spali je o-
gniem. ¹⁰ A domowi króla Judzkie-
go / Sluchajcie słowa PANskiego:
domie Dawidów / to mówi PAN:
Sądźcie rano sąd / a wyrzucaycie
gwałtem vcisnioné ¹¹ zrekli potwarce /
aby śnadź nie wyszło iako ogień roz-
gniewanie moie / a nie zapaliło się: a
nie byłoby ktoby vgaśił / dla złości
spraw waszych. ¹² Oto ja dla ciebie o-
bywateľko doliny twardey a polney /
mówi PAN: którzy mówicie: Kto
nas pobije / a kto wnidzie do domów
naszych: ¹³ y niewiedze was według o-
woców spraw waszych / mówi PAN:
y zapale ogień w lesie iego / y pożrze
wszystko około niego.

Niz: 8. a 2.

Ná sądy nie
sprawiedli-
wé.
czynie
przódko sprá-
wiedliwość,
Hebr.
Niz: 22. a 3.

skálny.
H.

ROZDZ. XXII.

Omówi PAN:
zstąp do domu
króla Judzkiego /
a będzieś tam
mówił to słowo /
y rzecześ: Słu-
chaj słowa PAN-
SKIEGO królu Judzki / który sie-
dzi na stolicy Dawidowej: ty y stu-
dzy twój / y lud twój / którzy wcho-
dźcie bramami temi. ¹ To mówi
PAN: ² Czyniecie sąd y sprawiedliwość /
a wyzwalaycie gwałtem vcisnioné-
go z rekli potwarce: a przychodnią / y
sieroty / y wdowy nie zaśmucaycie / a
ni vciskaycie niesprawiedliwie: a
krócie niewinnéy nie rozlewaycie na
tym miejscu. ³ Bo jeśli czyniąc vczy-
nicie to słowo / będą wchodzić brama

mi domu tego królowie siedzący z ro-
du Dawidowego na stolicy iego / y
wsiadając na wozy y na konie / sami /
y studzy / y lud ich. ⁴ Lecz jeśli tych
słów nie posłuchacie / przysięgłem
sam na siebie / mówi PAN: że ten dom
będzie pustynią. ⁵ Bo to mówi PAN
na dom króla Judzkiego: Gáláz-
dzie tyś mi głową Libanu: jeśli cie
nie uczynie puszczą / miastcy nie mie-
skálnemi. ⁶ A poświęce na cie zabí-
jającego / meżá y oręż iego: y wy-
tną wyborne cédry twoie / y zrzucą je
w ogień. ⁷ y przyjdzie wiele narodów
przez to miasto / y rzecze każdy bli-
żniemu swému: Dla czego PAN tak
uczynił miastu temu wielkiemu: ⁸ A
odpowiedzą: Dla tego że opuścili
przymierze PANA Boga swego / a
kłaniali się cudzym bogóm / y służyli
im. ⁹ Tę płacście vmartłego / ani się

Ieruzálem,
zwylk Bóg
cudzymi imio-
ny nazywał
miasto złości-
wé.

y zgodnie ná
to burzenie-
le, H.

Twież, ká-
żdego zora-
żem iego,
Hebr.

Deut. 29.
d 24.

3. król. 9. d 8.
Przyczyną
zburzenia
krolestwa
ludzkiego.

Sedecyasz py-
ta się Iere-
miasza co
będzie z
nim.

Prorok wie
Jeremiasz że
król Sedeci-
asz poyma-
n będzie y
wszyscy gle-
zginą, któ-
rzy się Chál-
deyckóm
nie podda-
dzą.
Pierwsza
plaga mó-
r.

Wóyna.
Głód.
Niewola.

Vpomina
króla aby
czynił sprá-
wiedliwość
jeśli nie chce
zginąć.

Wyszy 21.
d 12.

Wdów y
sierot tro-
nie haże.

Przepowieda śmierć Sellum syna Joziáša króla.

Budowanie domu w nie sprawiedliwości.

„A tedy sie, H.

„A tedy sie miał obraz, H.

Pogrzeb ośli króla Joakima, bo zabity jest od Nabuchodonozora, wyrzucony przed miasto, 2. król. 24. wyrzucony, H.

11 nąd nim żałoba rozzeroniaycie : płacząc tego który wychodzi / bo sie już wiecący nie wróci / ani ogląda ziemię narodzenia swęgo. ² Bo to mówi PAN do Sellum syna Joziáša króla Judzkiego / który królował miesiąc Joziáša oycą swęgo / który był z tego miejsca : Nie wróci sie tu wiecący : ¹² ale na miejscu na którym go pizeniósł / tam umrze / a tę ziemię wiecący nie ogląda. ¹³ **B**ia-
da który buduje dom swóy w niesprawiedliwości / a wiecznemi swémie w sędzie : bliźniego swęgo wciśta próżno / a zapłaty tego nie płaci mu. ¹⁴ **K**tóry mówi : Zbuduje sobie dom szeroki / y wiecznemi przestronie : Który sobie otwacza ośną / a czyni stro-
py cédrowe / y málunie ie cynobrem. ¹⁵ **I**zali będziesz królował iz sie równasz cédrowi : oćiec twóy izali nie iadł y pił / a czynił sąd y sprawiedliwość ¹⁶ tedy gdy sie miał dobrze : **S**ądził sprawy w bogiego y niedzi-
kła ¹⁷ na swé dobre : izali nie przeto że nie poznał / mówi PAN : ¹⁸ **A**lle oczy twoie y serce na takomstwo y na roz-
flanie krwie niewinney / y na po-
twarz / y na bieganie do złych czyn-
ków. ¹⁹ **P**rzetoż to mówi PAN do Jo-
akima syna Joziáša króla Judzkie-
go : **N**ie będa go plakać / biada bracie / y biada siostrze : nie będa narze-
kać nąd nim : **B**iada Panie / biada wielmożny. ²⁰ **P**ogrzebem oflowym pogrzebion będzie / zgnity y wyrzu-
cony za bramy Jeruzalem. **W**stap na Liban / a wołay : y na Bąsanie day glos twóy / a wołay na mimo idące /

21 bo stáci są wszyscy miłośnicy twoi. **N**ówilem do ciebie w dostátku twoim / y rzekłás : **N**ie bede słuchac : tacy jest droga twoja z mlodości twej / zes nie słuchala głosu mego. ²² **W**szystkie pasterze twoie spásie wiatr / a mi-
śnicy twoi w niewola poyda : a tedy sie zawstydzisz / y zastromasz sie dla wielkiej złości twoiej. ²³ **K**tóra siedzisz na Libanie / a gnieździesz sie na Cedrach / ²⁴ iakos wzdychala gdy na cie przyszly boleści / iako boleści rodzą-
cay. ²⁵ **S**ywie ia mówi PAN : iz choć by był Jechoniasz syn Joakima króla Judzkiego pierścieniem na prawe-
rece moiej / z tamtąd go zerwe. ²⁶ **I** dam cie w rękę szukających dusze twoiej / y w rękę których sie twarzy ty le-
kasz / y w rękę Nabuchodonozora króla Babilonskiego / y w rękę Chaldeyczyków. ²⁷ **A** zaśle cie y matkę twą która cie porodziła do cudzej ziemi / gdzie-
ście sie nie rodzili / y tam pomrzecie : ²⁸ a do ziemi do której oni podnoszą dusze swą aby sie tam wrócili / nie wróca sie. ²⁹ **I**zali naczynie gliniane a-
stluczone ten mąż Jechoniasz : izali naczynie bez żadney wdzięczności : czemu odzruceni są on sam y nasienie jego / y zagnani do ziemi której nie znali : ³⁰ **Z**iemio / ziemio / ziemio słuchay mowy PANskiej. **T**o mówi PAN : **N**apiś mezą tego niepłodnego / mezą któremu sie nie poszczęści za dni tego : bo nie będzie z nasie-
nia jego mąż któryby siedział na sto-
licy Dawidowej / a miał wiecący wla-
dza nąd Judą.

„wscapim.

Segeście y mlodość.

„iako wzdycha-
cana będię
gdy na cie
pryda, H.

Porgucenie
od Boga.

Zabranie do
cudzej zie-
mie.

„do której
pragną wró-
cić sie, Hebr.

„abo, ośiero-
ciatego, H.

Nieplo-
dność iże-
ście bez po-
tomka.

ROZDZ. XXIII.

A **I**zda pász-
czóm / którzy gu-
bia y rozszarpa-
waia trzode pás-
twiska mego / mó-
wi PAN. ² **P**rze-
to to mówi PAN
Bóg Izraelów do pászczów którzy
pász lud mój : **W**yscie rozproszyli
trzode moie y wygnaliście ie / a nie na-
wiedza-
liście ich : otóż ia nawiedze
na was złość spraw waszych / mówi
PAN. ³ **J**a też zgromadze ofstátki

4 trzody moiej ze wszech ziem / do któ-
rych ie wyrzuce : y przywróce ie na
grunty ich : y rozplodza sie a rozmno-
ża sie. ⁵ **A** postawie nąd nimi pász-
cze / y pásć ie będa : nie będa sie wie-
cący bac ani lekać : a żadney nie bede
szukać zliczby / mówi PAN. ⁶ **O**ro-
dini przychodzą / mówi PAN / a wybu-
dzą Dawidowi plód sprawiedliwy :
a będzie królował król / y ⁷ **m**ądrym
będzie / y będzie czynił sąd y sprawie-
dliwość na ziemi. ⁸ **W** one dni zbá-
wion będzie Judá / a Izrael bezpie-
cznie mieszkać będzie : a to jest imie /
którym go zwać będa : PAN ⁹ **s**prá-

Przepo-
wiadapraz-
dnie CHRI-
STUSA Pá-
stera pma-
wskiego.

„abo, szeroki-
wym, H.
„za dni tego,
H.

„Nie: 33. c 14.
Iza. 4. b 2. y
40. c 11.

Ezech. 34. b 11
„abo, sprá-
wiedliwość
násia, H.

wiedli-

Przeciw-
stym pász-
czóm y prze-
łożonym.
Ezech. 13. a
33. 22.

¹wyż. 11. c 14.
Deut. 33.
d 28.

Ná fálšywe
proroki.
²ábo, dla pr
roków skru
šylo sie, H.

³dla czci Pán
škiey y słow
iego, Heb.

⁴dla krzywo
przysięż, H.

⁵grzech, Heb.

⁶pluśństwo:
cudzołoża á
chodzą w
klamstwie, H.

⁷wyśię 9.
c 15.

⁸ábo, wysła
nieprawość,
H.

Niżę 27. b
9 y 29. b 8.
⁹wyśię 5. c
12. y 14. b 11.

7 wicliwy náš. ¹Przetóž oto dni przy-
B chodzą/ mówi PAN/ y nie rzeką wie-
cey: ²Żywie PAN/ ³który wywiódł sy-
ny Izraelowe z ziemi Egypstskéy:
8 ⁴Alle/ ⁵Żywie P A N / ⁶który wywiódł
y przywiódł nasienie domu Izraelo-
wego z ziemi Północnéy/ y ze wszy-
tkich ziem/ do którychem ie był tam
wyrzucił/ y będą mieszkac w ziemi
swoięy. ⁷Do proroków: Skruszyło
9 sie serce moje w posządź mnie/ zádzá-
ły wszytkie kości moje: sstałem sie
iáko mąż piány/ y iáko człowiek piá-
ny winem/ ¹⁰od oblicza PANstiego/
y od oblicza słów swiętych iego. ¹¹Bo
sie cudzołożniki nápełnitá ziemiá/ bo
12 ¹²dla złorzeczeństwa/ płacze ziemiá/
poschły pástwiśká puszczey/ sstało sie
bieżenté ich złé/ y moc ich nie iáko
piérwéy. ¹³Bo prorok y káptan splugá-
wieni są/ á w domu moim nálažem
złóść ich/ mówi PAN. ¹⁴Przetóž dń-
gá ich/ będzie im iáko ślizawicá w
ciemności: bo sie pošlizną y powalą
ná nię: bo przywiode ná nie złé/ rok
náwiedzenia ich/ mówi PAN. ¹⁵A w
prorocéch Samáriiēy widziałem ¹⁶glu-
pstwo: prorokowali w Báálu/ y zwo-
džili lud inoy Izraelski. ¹⁷A w proro-
céch Jeruzálem widziałem ¹⁸podo-
bięństwo cudzołożacych/ y dńge
klamstwa: y zmacniáli ręce złóšni-
ków/ żeby sie nie náwrócáli káždy od
złóšci swęy: sstałi mi sie wszysey iá-
ko Sodomá/ á obywatéle iego iáko
Gomorhá. ¹⁹Przetóž to mówi PAN
zástępów do proroków: ²⁰Oto ia ná-
karmie ie piólynem y nápoie ie zól-
ciá: bo od proroków Jerozolimskich
11 ²¹wysła splugáwienie ná wszytkę zie-
mie. ²²To mówi PAN zástępów:
Nie sluchaycie słów proroków/ ²³któ-
rzy wam prorokuią á zdraždžá was:
widzenie serca swęgo mówią/ nie z-
yśt PANstich. ²⁴Mówią tym ²⁵któ-
rzy nie blužnią: PAN mówił: ²⁶Po-
kóž wam będzie: y káždemu chodzą-
cému w przewrotności serca swęgo/
12 ²⁷rzekli: Nie przyjdzie ná was złé. ²⁸Bo
któž był w rádžie PANStięy/ á wi-
džiał y słyszał słowo iego: ²⁹któ oba-
czył słowo iego y wysłuchał: ³⁰Oto
wicher PANstiego zágniewania wy-
móžie/ y burza wypadájąca ná gło-
we niebožników przypádnie. ³¹Nie
wróci sie zápalczywość PANstá/ áž

E ³²uczyni/ y áž wykona myśl serca swe-
go/ w oštáteczné dni wyrozumiećie
ráde iego. ³³Nie posyłałem proro-
21 ³⁴ków/ á oni biegáli: nie mówiłem do
22 ³⁵nich/ á oni prorokowali. ³⁶By byli
stali w rádžie moięy/ á oznaymili slo-
wá moje ludowi memu/ ³⁷wždybych
ie był odwrócił od drogi ich złey/ y
23 ³⁸od myśli ich złóšciwych. ³⁹Mnie
mašžem ia iest Bóg ⁴⁰zbliská/ á nie
24 ⁴¹Bóg zdáleká: ⁴²Až sie skryje czło-
wiek w skrytościách á ia go nie wy-
žrze/ mówi PAN: ⁴³áža niebá y ziemię
25 ⁴⁴ia nie nápełniam/ mówi PAN: ⁴⁵Sły-
sałem co mówili prorocy/ ⁴⁶proroku-
iacy fálš imieniem moim/ y mówią-
26 ⁴⁷cy: ⁴⁸Śniło mi sie/ śniło mi sie. ⁴⁹A
F ⁵⁰dlugóž tego będzie w sercu proroków
prorokuiacych kłamstwo/ y proroku-
iacych zdraždy serca swęgo: ⁵¹któży
27 ⁵²chcą uczynić áby lud mój zápom-
niał imienia mego dla snów ich/
które powiáda káždy bližniemu swe-
mu: iáko zápomnieli oycowie ich
28 ⁵³imienia mego dla Báála. ⁵⁴Prorok
który ma sen/ niech powiáda sen: á
który ma mowę moie/ niech powiá-
da mowę moie ⁵⁵prawdžiwie: co ⁵⁶ple-
wam do psēnice/ mówi PAN: ⁵⁷Iž
29 ⁵⁸li słowá moie nie są iáko ogień/ mó-
wi PAN: á iáko młot kruszący skałé:
30 ⁵⁹Przetóž owom ia ná proroki/ mówi
PAN/ ⁶⁰któży kradną słowá moie ká-
31 ⁶¹ždy od bližnięgo swęgo. ⁶²Owom ia
ná proroki/ mówi PAN: ⁶³któży ⁶⁴bio-
żęziżyki swoje/ y mówią: ⁶⁵Mówi
32 ⁶⁶Pan. ⁶⁷Owom ia ná ⁶⁸proroki ⁶⁹któ-
rym sie sni kłamstwo/ mówi PAN:
któży ie powiádáli/ y zwiedli lud mój
klamstwem swym/ y cudamy swémi:
gdýžem ia ich nie posyłał/ ⁷⁰ánich im
rostažował/ ⁷¹któży nie nie pomogli
ludowi temu/ mówi PAN. ⁷²A ták
33 ⁷³iesli cie zopyta ten lud/ ábo prorok/ á-
bo káptan/ mówią: ⁷⁴Co iest zá ⁷⁵bże-
mie PANstie: ⁷⁶rzeczęš do nich: ⁷⁷Wy-
ście bżemie: ábowiem porzuće was/
34 ⁷⁸mówi PAN. ⁷⁹A prorok/ y káptan/ y
lud ⁸⁰który mówi/ ⁸¹Bżemie PANstie:
náwiedze mežá onęgo/ y dóm iego.
35 ⁸²To powiećie káždy do bližnięgo/ y
bráta swęgo: ⁸³Co P A N odpowie-
36 ⁸⁴džiał: y co PAN mówił: ⁸⁵A bżemie
PANstie nie będzie wiecéy wšpomí-
náné: bo bżemięniem będzie káždé-
mu ⁸⁶mowá iego: y wyróciłiście slo-

Prorokiem
fálšywym
iest kogo
Bóg nie po-
syła.
¹tedyby ie by-
li odwrócił,
H.
²ábo, od
spraw ich, H.
³To iest, Bóg
nowozny, á
nie rózny da-
wny, Hebr.
Prorocy fál-
šywi pod
imieniem
Božym fálš
mówią.

⁴To iest, slo-
wóm fálšy-
wym do słów
Božych?

⁵miećęš, H.

⁶H.

⁷prorokuięcy
sny kłami-
wé, H.

⁸prorociwo-
cięžkie ábo
šrášné, Hebr.
⁹Co zá bře-
mie (átoli) o-
puszczá was,
H.

¹⁰To iest, dla
sęy mowy bę-
dzące karány.

37 wá Boga żywego/ PANA za-
pór Boga naszego. Tak rzecześ do
38 proroka : Co PAN odpowiedział/
a co mówił PAN : ? Lecz jeśli mi-
wie będziecie/ Bzemie PANskie/ dla
tego to mówi PAN : Ponieważście
rzekli mowę tę : Bzemie PANskie/
a postalem do was rzeka : Nie mów

39 cie/ Bzemie PANskie. ? Przetoż oto-
ia porwe was niosąc : y puszcze was/
y miasto któreś dał wam y oycóm
40 waszym od oblicza mégo. ? A dam
was na wroganie wietuście/ y na stro-
mote wieczną/ która nigdy nie będzie
zapomniona.

wyż. 20 c. 11

6 A to jest imię którym go zwąć będą, Pan
sprawiedliwy nasz.] W żydowskim tak/ Je-
howach/ sprawiedliwy nasz. Gdzie tu masz ono
imię własne Pánu Bogu/ Jehowach. A po-
niemaj tu prorok mówi o Mesiassu/ iako y
sami żydzi zeznawają : tedy Pan Christus
według Jeremiasza jest Bóg Jehowach : za-
czym idzie iż Pan Christus jest iżności tedy
nym Bogiem przedwiecznym. Bo w piśmie
s. to imię Jehowach/ nikogo innego nie zna-
czy tylko samego iżności Boga Izraelskie-
go. Choć imię imiona Boże/ iako Elohán/
Sádai/ Adonai/ y inne mogą być dane rze-
czóm stworzonym/ ale to imię Jehowach/ rze-
czoné/ żadnemu dane być nie może/ okró-
m samego jedného iżności Boga. Tak czytaj
Exodi 15. v. 3. Exo: 6. v. 3. y dla tego w Ma-
drosi 14. jest nazywane incommunicabile, to
jest/ nie wyrażane/ iż to imię znaczy źródło by-
tności/ co samemu Bogu służy. Exo: 3. v. 14.
A tak tu masz iżne pismo o dwu naturach w
Pánu Christusie/ bo iż go zowie/ płodem Da-
widowym/ znaczy człowieczeństwo/ a iż go
zowie Jehowach/ znaczy Bóstwo tego. Bar:

30 te słowa żydy y Heretyki kłó: dla tego
dca dowiedź iż to imię Jehowach w piśmie
dane jest innym rzeczóm stworzonym. Jako
Gen: 22. v. 14. Exo: 17. v. 15. Iudic: 6. v. 24. E-
zech: 43. v. 33. Ale kiedyby to tak było/ te-
dyby źle mówił Deut: 6. Słuchaj Izraelu/ ie-
den jest Jehowach. Nad to Rábbi Moyses/
libro directionis perplexorum piše / iż imię
Jehowach/ samemu Bogu iżności służy.
Ani włoża Heretycy żeby pismo s. stworze-
nie zwalo Jehowa. bo na tych miejscach kłó-
re przywodzi/ nie zowie imieniem Jehowy/
ale raczej imieniem iżnego wezwnu/ albo do-
brodziejstwa/ które Bóg Jehowa na tym
miejscu wezwnu/ iako to tam każdy czytając o-
baczyć może. Kiedy się też trąsi iż pismo zda się
nazywać Anyoly Jehowa/ tak masz wiedzieć
iż nie Anyoly/ ale tego który mówił pazez An-
yoly/ Boga zowie Jehowa : o czym masz/
Gen: 18. v. 2. y Exo: 3. v. 3. Ale tu prorok o
Pánu Christusie powiada/ iż to imię miało
być tego/ y tak go mieli zwąć chrześcijanie
Jehowa/ to jest/ Bóg iżności/ także y Sa-
dhar: 2. Isa 40. v. 3. Pl: 96. v. 8. Pl: 101. v. 26.

ROZD. XXIII.

Kazał mi PAN:
A oto dwa kosa
pełne fig postrá-
wione przed ko-
ściolem PAN-
skim/ porym gdy
zaprowadził iż

buchodonożor król Babilónski Je-
choniaśa syna Joakima króla Judz-
kiego/ y Esiażetá iego/ y zemiész-
niki/ y obożné z Jeruzalem/ y za-
wiódl ię do Babilonu. ? Bóg ieden
miał figi bázro dobre/ iako bywaia
figi kane/ a drugi kós miał figi báz-
ro złe/ których ięć niemożono/ prze-
to iż były złe. ? Rzekł PAN do mnie:
Co ty widzisz Jeremiaszu/ y rzekłem :
Figi/ figi dobre/ bázro dobre/ y złe/
bázro złe/ których ięć niemożo/ prze-
to iż są złe. ? A stało się słowo PAN-
skie do mnie/ mówiąc : To mówi
Pan Bóg Izraelski : ? Jako te figi
dobre/ tak poznam zaprowadzenie

Judzkie/ któreś wypuścił z teń miej-
scá do ziemié Chaldeystkiej/ na dobre.
? A poloże oczy moje na nie/ ku zli-
waniu/ y wróce ię do teń ziemię : y
zbudnie ię/ a nie skáže : y wsczępie ię/
a nie wyrwe. ? A dam im serce aby
mie ználi zem ię ię PAN : ? A beda
mi ludem/ a iá im beda Bogiem : bo
się nawróca do mnie całym sercem
swoim. ? A iako figi złe/ których ięć
nie mogą/ przeto że są złe/ to mówi
PAN/ tak dam Sedechiasza króla
Judzkiego/ y Esiażetá ię/ y pozostá-
i z Jeruzalem/ którzy zostali w tym
mieście/ y którzy mieszkáją w ziemi
Egypcie. ? A dam ię na wtrąpie-
nie/ y na wdręcenie wszystkim kró-
stwóm ziemskim/ na háńbę/ y na przy-
porwiecie/ y na przysłowie/ y na prze-
klectwo po wszystkich miejscách do
10 których ię wygnał. ? Posle też ná-
nie mierz/ y głód/ y mór : aż beda wy-
tráćeni z ziemié którąś dał im y o-
cóm ich.

*ná (ich) do-
bré, H.
Dobre figi
znaczy iż
część ludu
miała być
z niewolej
przywró-
cona.
*wyrz. 2. d. 33
Złe figi zna-
czy iż Sede-
chiasz król
y ostatek lu-
du miał być
trácony
być.
*w teń kie-
mi, H.

Christus na-
zwany Jeho-
wach, wieść,
Bóg iżno-
ści.

Widzenie o
figach báz-
ro dobrych,
y bázro
złych.

*iżnie, H.
*iż, wro-
tne, H.

ROZDZ. XXV.

Opowiada
niewolę
Zydów w
Babilonie
przez lat 70
dla węgár-
dy słowa
Bożego.

²To iest, 7 pil-
ności a bez
przeżanku,
sákée y wnet-
niéy, Hebr.

⁴4. król. 17.
d 13.
wysstę 18. e.
Nizę 35 e 15.
²ábo, spraw-
H.

²drażnić
wist

²Dan. 9. a 2.
Nizę 26 b 6.
2. Par. 36.
d 22.
2. Efd. 1. a 1.

Słowo które się sta-
ło do Jeremiaśa o
wszystkim ludu Judy-
kim/ roku czwartego
Joakima syna Jozia-
sowej króla Judykie-
go (ten iest pierwszy
rok Nabuchodonozora króla Babi-
lonskiego.) ¹ Które mówił Jeremi-
aś prorok do wsęgo ludu Judykie-
go/ y do wsęch obywatelów Jerozo-
limskich/ rzęząc: ² Od trzynastego
roku Joziasza syna Ammon króla
Judykiego aż do dnia tego/ ten iest
trzeci y dwudziesty rok/ sikało się sło-
wo PANskie do mnie/ y marwałem
do was rano wstawać y mówić:
³ á nie słuchaliście. ⁴ A posłał PAN
do was wszystkie slugi swe proroki/
wstając rano/ y posyłając/ á nie
słuchaliście/ aniście nachylali uszu
waszych abyście słuchali/ ⁵ gdy mó-
wił: ⁶ "Wróćcie się każdy od drogi
swoięy zły/ y od złości wrych myśli
waszych: á będziecie mieścić w zie-
mi/ ⁷ Która PAN dał wam/ y oycóm
waszym/ od wieku aż do wieku. ⁸ A
nie chodźcie za bogi cudzymi abyście
im służyli y klaniáli się im: ani mie
do gniewu przywodźcie uczynkami
ręk waszych: á nie bede was trapił.
⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹

króla Babilonskim y ná narodzie o-
nym/ mówi PAN/ nieprawość ich/ y
na ziemi Chaldeyskiej: y poloże ná
pustynie wieczné. ² A przywiodę ná
one ziemię wszystkie słowa moie/ któ-
rém mówił przeciwko nię/ wszystko
co napisano w tych księgach/ cokol-
wiek prorołował Jeremiaś przeciw
wsęmu narodóm. ³ Bo służyli im gdy
byli narodowie mnodzy y królowie
wielecy: á oddam im według uczyn-
ków ich/ y według spraw ręk ich.
⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹

²Bo niewo-
la też samé,
H.

²Ktęch znie-
wu Bożego
ná wszystkie
narody.

²iało to dżi-
iawnó, Hebr.

²Ve kiej, H

²ábo, idomied

²końcowy
świata, H.

²To iest, ie-
dnęgo po dru-
giem, Hebr.

1. Pet. 4.
d 17.

Joel 3, d 16.
Amos. 1. 2. 2.

"nád mješká
niem swoim,
H.
přešší pabí-
dešíc p.

30 w mieście w którym wyrywano imie-
nia mego ia pocznę trapić / a wy iá-
ko bez winy y bez káží bedziecie: nie
bedziecie bez káží: bo ia miecz przy-
wiode ná wszystkie obyvátele země /
mówi PAN zastępów. "A ty bedziesz
prorokował do nich wszystkie té słó-
wá / y rzeczeš do nich: "PAN z wyso-
tá zářycy / a z městáma swęg swię-
tęgo głós swóy wypuści: ryczac zá-
řycy "nád ozdoba swóiz": pobudze
iáko tloczących opiewać beda pře-
ciw wszystkim obyvátelom země.
31 "Dosedl krzyš až do końca země:
bo sąd PAN v narody / on sie sádzi
ze rosem ciátem / niezbožné podatem
32 pod miecz / mówi PAN. "To mówi
PAN zastępów: Oto vdieczeni wy-
mizie od narodu do narodu: y wie-
cher wielki powstanie od końca

33 země. "A beda pobici PANscy dná
G oněš od kraiu země / až do kraiu iey:
nie beda ich pláć / ani zbieráć / ani
pogrzebáć: iáko gnóy po zemi ležé
34 beda. "Wycie pástérze / y woláycie:
a pospěcie sie popiolem przedniešy
miedzy trzódą: bo sie wypełniły dni
wáše aby was pobito: y rozpóšenia
wáše / y upádniecie iáko naczynie die-
35 gie. "A zginie vciekání od pásté-
řzów / y zbawienie od przedniešy / z
36 trzody. "Głos wolána pástérzów / y
wycia przedniešych miedzy trzódą:
iž PAN spuštíšyl pástwištá ich. "A
37 vnikly pástwištá pokóiu od oblicza
gniewu zapálczywošci PANskéy.
38 "Opusł iáko lew kuczke swóie / iž so-
stála země ich spuštíšona od obli-
cza gniewu "golebice / y od oblicza
gniewu zapálczywošci PANskéy.

"wł. ps obli-
czu země,
Hebr.

"nie beda
miedzy trzód-
ką, Hebr.

"ábo, burz-
cý, H.

ROZD. XXVI.

Wzwa-
lud do po-
kuty.

1 **A** **N** poczatku
królestwa Joás-
kima syná Josi-
afowého Króla
Judžského sstá-
lo sie to słowo od
PANá / mówiac:
2 "To mówi PAN: Stań w sieni do-
mu PANského / a bedziesz mówił do
wsęch miast Judžskich / z których
przychodzą klánić sie w domu PAN-
ském / wszystkie mowy / którym ia tobie
rozkázal abyś mówił do nich: nie wy-
3 mury słowá / "iesli snadž vslucháiz y
námórcz sie káždy od drogi swęy złey:
á žal mi bedzie złego które im mysle
4 uczynić dla złości spraw ich. "A rze-
czesz do nich: To mówi PAN: Je-
šli mie nie vsluchacie / zebyscie cho-
5 dziłi w zákonie moim którym wam
dał / "zebyscie slucháli mowy slug mo-
ich proroków / którym ia posyłał do
was "w nocy wstáiz y posyłaiz / a
6 nie sluchálicie: "Dam ten dóm iá-
ko Silo / y to miásto dam ná przekle-
ctwo wszystkim narodom ziemském.
7 "y vslucheli káplani / y prorocy / y wsę-
8 tek lud Jeremiasá mówiącego té
słowá w domu PANském. "A gdy
dokóńczył Jeremias mówić wsętko /
co mu był PAN rozkázal aby mówił
do wsęgo ludu: poimáli go káplani /

"pilnie á vstá-
roczanie posy-
láiz, Hebr.
"i. król. 4 a 2.
b 10.
Jeremiasá
kázácego
káplani poi-
máli chcąc
go na
smierć osá-
diti.

9 y prorocy / y wsętek lud mówiac:
C Smierć niech vmrze. "Cemu pro-
rokoval imieniem PANském / mó-
wiąc: Jáko Silo bedzie ten dóm: y
to miásto spuštíšcie dla tego že nie
bedzie obyvátelá: "A zebrał sie wsę-
tek lud ná Jeremiasá w domu PAN-
10 ském. "A vslucheli kápižetá Judžské
té słowá / y wstázpili z domu królew-
ského do domu PANského / y všíe-
11 dli w wěšciu nowęy biamy domu
PANského. "A mówili káplani y
prorocy do kápižet / y do wsęgo ludu
rzekąc: Sąd smierci jest mežowi
temu: bo prorokoval přeciwo temu
miástu / iákoście slucheli všy ná smé-
12 mi. "A rzekl Jeremias do wsęch
kápižet / y do wsęgo ludu mówiac:
D "PAN mie posłal abym prorokoval
ná ten dóm / y ná to miásto wsętkie
13 słowá króleskie slucheli. "Teraz tedž do-
bré czyncie drogi wáše / y správy wá-
še / a slucháycie głósu PANá Boga
wášęgo: y bedzie žal PANV złego
które mówił přeciwo wam. "A iá o-
14 tom jest wrátek wášych: czyncie zeni-
má co dobré y právé jest w oczách wá-
15 šych. "Wšátož wiedzcie y poznáycie /
že iesli mie zabićcie / kreć niewinnę
E wydać přeciwo sámym sobie / y pře-
ciw miástu temu / y obyvátelom iž-
go. bo práwdziwie PAN mie posłal
do was / abych mówił wsęy wáše té
16 wsętkie słowá. "A rzekli kápižetá y

"wys: 25. c 11.

"wys: 7. 2. 1

wszytek lud do káplanów / y do pro-
 17 roków : Niemáš temu meżowi sádu
 smierci : bo imieniem PANA Boga
 18 nášego mówił do nas. ' Wstáli tedy
 meżowie z stáršych ziemie / y mówili
 do wšego zgrómadzenia ludzi / rze-
 19 kąc : ' Micheáš z Morášthy byl pro-
 F rokiem zá dni Ezechiašá króla Judy-
 20 kiego / y mówił do wšego ludu Judy-
 kiego / ržekąc : To mowi PAN zaš-
 pów : ' Sion iáko pole oran będzie :
 21 á Jeruzálem będzie gromáda kánie-
 niá : á góra domu wyšokostí lášow.
 22 ' Izali šazal go ná smiereć Ezech-
 23 iáš król Judy / y wšytek Judá / izali
 24 sie nie báli PANA / y nie biagáli obli-
 25 cza PANA štieš : y žal bylo PAN V zle-
 26 go ktoré byl ržekł przeciwko im : A
 27 rák my czynimy wielkie zle przeciw

20 dušam nášym. ' Był též muž který
 21 prorokował w imie PAN štie Vriáš
 syn Semei / z Kariáthiatim : y pro-
 22 rokováł przeciw temu miáštu / y prze-
 23 cíw též žiemí podług wšytekšich šlów
 24 Jeremiašowych. ' A wšlyšal król
 25 Joákim / y wšlyšy 'možni' / y šizžetá
 26 iego té šlówá : y šukal go król zabít.
 27 A wšlyšal Vriáš / y báł sie / y vciékl /
 28 y wšedl do Egeptu. ' A pošlal król
 29 Joákim meže do Egeptu / Elnathan
 30 syná Achobor / y meže z nim do E-
 31 geytu. ' A wyniedli Vriášá z Ege-
 32 ptu / y přizwiedli go do króla Joák-
 33 iáš / y zabít go mieczem / y wrzucí tru-
 34 pá iego do grobów gminu pošpolité-
 35 go. ' A ták ržká Achitámá / syná Šá-
 36 phán bylá z Jeremiašem / aby go nie
 37 wydanó / w rece ludu / y nie byl zabít.

ábo, ycerce,
H.

Vriáš pro-
rok zabity
od króla.

šlá, ábo,
pomoc, Hebr.

ROZD. XXVII.

NA początku
 1 królestwa Joák-
 2 iáš syná Jošyá-
 3 šowého króla
 4 Judyšiego / sta-
 5 lo sie to šlówo do
 6 Jeremiašá od
 7 PANA / mowiąc : ' To mowi PAN
 8 do mnie : Vczyn šobie okowy / y láncu-
 9 chy : á wložíš ie ná šyie tvoie. ' A po-
 10 sleš ie do króla Edom / y do króla
 11 Moáb / y do króla synów Ammon / y
 12 y do króla Tyru / y do króla Sidonu :
 13 ' přez rece pošlów / którzy přyzíchá-
 14 li do Jeruzálem do Sedechiašá króla
 15 Judyšiego. ' A přyzkážeš im aby do
 16 pánów šwých mowali : To mowi
 17 PAN zaštepów Bóg Izráelšti : To
 18 rzeciecie do pánów wášých : ' Jam
 19 vczynil žiemie y ludžie / y žwieržetá
 20 ktoré ša ná žiemí / šila moia wielka /
 21 y ránniemem moim wycižgniony :
 22 y dalem iž temu ' který sie podobá
 23 w oczách moich. ' A rák y teraz iam
 24 daš té wšytké žiemie w reke Nabu-
 25 chodonozorá króla Bábilonštiego
 26 šluga mego : náđ to y žwieržetá poš-
 27 né daš mu aby mu služily. ' A be-
 28 dā mu služyc wšyšcy narodowie / y sy-
 29 nowi iego / y synowi šyná iego / áž
 30 přyzđie čas žiemie iego / y iego ša-
 31 mégo : y buda mu služyc mrodzy náš

8 rodowie / y wielcy królowie. ' A nářđ
 9 y królestwo kteréby nie služilo / Ná-
 10 buchodonozorowi królowi Bábilon-
 11 štiemu / y ktobykolwiek nie šcheli šy-
 12 ie šwéy pod iářmo króla Bábilon-
 13 štiego / mieczem / y głodem / y ponie-
 14 trzem náwiedze nářđ on / mowi
 15 PAN : áž ich dokonám w rece iego.
 16 ' A ták wy nie šluchaycie proroków
 17 wášých / y wieszczków / y widošnow / y
 18 wiožków / y czárowníków / którzy
 19 wam mowią : Nie bedžiecie služyc
 20 królowi Bábilonštiemu. ' Bo wam
 21 prorokůž kłamštwá / aby was odda-
 22 lili od žiemie wášey / y žeby was wy-
 23 rzucíli / žebyšcie zgineli. ' Ale nářđ
 24 který podda šyie šwa pod iářmo kro-
 25 lá Bábilonštiego / á bedžie mu slu-
 26 žyť / zóštawie iž w žiemí iego / mowi
 27 PAN : y bedžie iž šprávował / y be-
 28 džie mieškat w niéy. ' A do Sedechi-
 29 ašá króla Judyšiego / mowíem / pod
 30 dług tych šlów wšytekšich / ržekąc : Pod-
 31 daycie šyie wáše pod iářmo króla
 32 Bábilonštie / á služcie mu / y ludowi
 33 iego / á žyc bedžiecie. ' Přecz vmiéřa-
 34 cie ty y lud twódy nieczem / y głodem /
 35 y morem / iáko mowi PAN do ná-
 36 rodu / který nie bedžie chciał služyc
 37 królowi Bábilonštiemu : ' Nie slu-
 38 chaycie šlów proroków mowících
 39 wam : Nie bedžiecie služyc królowi
 40 Bábilonštiemu : bo oni wam šalsš
 41 powiedáją. ' Bom ich nie pošylat /
 42 mowi PAN : á oni prorokůž w imie

šyie 23. 16.
Nášy 29. 6. 8
Vpomina
aby šalsšy
wých pro-
roków nie
šluchali.
šechy was
odrzucí, H.

šé wšytké
šlówá, Hebr.

šyie 14. 14.
y 23. d 21.
Nášy 29. 6. 9.

Mich. 3. d 18

Zarokážas
nem Božym
Jeremiaš
króla wi
nážněmu
nšym po
šyia šancu-
chy / ržek-
m aby pe-
pošlali Na-
buchodonoz-
orowi.
ábo, iář-
mo, H.
šlów : reka á-
bo w rece poš-
lów, Hebr.

šlów : poš-
can žiemie,
Hebr.

abych was
wyrzucił, H.

domu PAN
SKIEGO, H.

16 moie fałszywie: 'aby was wyrzucił' /
zebyście zgineli / tak wy / iako y proro-
cy / którzy wam prorokują. 'Do ká-
planów też y do ludu tego mówiłem
rzekąc: To mówi PAN: Nie slu-
chajcie słów proroków waszych / któ-
rzy wam prorokują / mówiąc: Oto
naczynia PANskie' przywrócone be-
da z Babilonu teraz przedko: bo wam
17 fałsz prorokują. 'Przetóż nie słucha-
cie ich / ale służcie królowi Babilon-
skiemu / abyście żyli. czemu daćcie to
18 miasto na spustoszenie? 'A iesli są
prorokami / a jest y nich słowo PAN-
skie / niech zabieżą PANV zastępów /
D aby naczynia które pozostały w domu
PANskim / y w domu króla Judyckiego
go / y w Jeruzalem / nie przyszły do

19 Babilonu. 'Bo to mówi PAN za-
stępów 'do słupów / y do morza / y do
podstawków / y do ostátka naczynia
20 które pozostało w tym mieście: 'Któ-
rych nie pobiał Nabuchodonozor
król Babilonski / gdy przeniósł Jecho-
niasá Króla syná Joákima Króla
Judyckiego z Jeruzalem do Babilo-
nu / y wszystkie przedmiesty ludzkie Ju-
21 da y Jeruzalem. 'Bo to mówi PAN
zastępów Bóg Izraelów do naczy-
nia które pozostały w domu PAN-
skim / y w domu króla Judyckiego y w
22 Jeruzalem: do Babilonu zawiezione
beda / y beda tam aż do dnia nawie-
dzenia swégo / mówi PAN: y káže ie
odnieść y przywrócić ná to miejsce.

Zabranie
naczynia
kościelnego.
4. król. 25.
c13.

ROZD. XXVIII.

1 **S**talo sie ro-
tu onego ná po-
czátku królestwa
Sedechiasá kró-
la Judyckiego / ro-
tu czwarte mie-
siąca piątego /
rzekł do mnie Hananiaś syn Azur
prorok z Gabáon / w domu PANskim
przed káptany y przede wszystkimi lu-
2 dem mówiąc: 'To mówi PAN za-
stępów Bóg Izraelów: Strusylem
3 iázmno króla Babilonskiego. 'Jeszcze
dwie lecie dni / a ia káže odnieść ná to
miejsce wszystkie naczynia domu
PANskiego / które pobiał Nabucho-
4 donozor król Babilonski / zmięscá te-
go / y przeniósł ie do Babilonu. 'A Je-
chomiasá syná Joákima / króla Judy / y
5 wszystko zaprowadzenie Judy którzy
weszli do Babilonu / ia przywróce ná
to miejsce / mówi PAN: bo strusze
6 iázmno króla Babilonskiego. 'A rzekł
Jeremiaś prorok do Hananiaśa pro-
7 roka przed oczyma káptanów / y przed
oczyma wśégo ludu / który stał w do-
mu PANskim. 'y rzekł Jeremiaś
prorok: Amen / niech tak uczyni PAN.
niech wzbudzi PAN słowa twoie /
któreś prorokował: aby przywrócono
naczynia do domu PANskiego / y
8 wszystko zaprowadzenie z Babilonu
ná to miejsce. 'Wszakóż posłuchaj
tego słowa które ia mówię do vsu

8 twoich / y do vsu wśégo ludu: 'Pro-
rocy którzy byli przedemną y przed to-
bą od początku / a prorokowali ná
ziemię mnogie / y ná królestwa wiel-
kie / o walce / y o zmedzeniu / y o głodzie.
9 'Prorok który prorokował pokóy /
C gdy sie ziści słowo tego / poznaj be-
dzie za proroka / którego posłał PAN
10 w prawdzie. 'y wziął Hananiaś pro-
rok / lánecuch z syń Jeremiaśa proro-
11 ká / y złamał ji. 'A rzekł Hananiaś
przed oczyma wśékiego ludu / mó-
wiąc: To mówi PAN: Tak złamię
iázmno Nabuchodonozora króla Bá-
bilonskiego po dwu lat / z syń wśech
narodów. A poszedł Jeremiaś pro-
12 rok w drogę swą. 'A stalo sie słowo
PANskie do Jeremiaśa / potym gdy
złamał Hananiaś prorok lánecuch z
syń Jeremiaśa proroka / mówiąc:
13 'Idź / a powiedz Hananiaśowi: To
mówi PAN: Złamales lánecuchy
dziewiane: y miasto nich uczyniś
14 lánecuchy żelazné. 'Bo to mówi PAN
D zastępów / Bóg Izraelów: Iázmno
żelazné włożyłem ná syń tych wśech
narodów / aby służyli Nabuchodo-
nozorowi królowi Babilonskiemu / y
15 beda mu służyć ná to / y zwiérzajem
ski dalem mu. 'A rzekł Jeremiaś
prorok do Hananiaśa proroka: Słu-
chaj Hananiaśu: nie posłał cie
PAN / a tyś kázal vsá ludowi temu
16 w kłamstwie. 'Przetóż to mówi
PAN: Oto ia wysle cie z ziemié: te-
go roku vmrziesz: boś mówił przeciw

iáko pognał
prawdziwe
go proroka.

o głodzie, y
o morze, H.

abo, iázmno
H.

abo, iázmno
H.

iázmno żelá-
żné / a drze-
wiáné.

Fałszywie
prorokują-
cy śmierć
od Boga
skarány.

Hananiaś
przeciw Je-
remiaszowi
fałszywie
prorokują-
cy.

17 PANV. ¹ Umartł Żananiaś pro-

roś onegoż roku / miesiąca siódmieğ.

ROZDZ. XXIX.

Słowa
listu / który po-
stał Jeremiaś
prorok z Jeruza-
lem / do ośtatku
ostatnich zapro-
wadzenia / y do

kapłanów / y do proroków / y do wsze-
go ludu który był przeniósł Nabu-
chodonozor z Jeruzalem do Babi-
lonu: ¹ potym iako wyszedł Jekoniaś
król / y pání / y rzezancy / y książetá
Judzkie / y Jeruzolimskie / y rzemie-
ślnik y obożny z Jeruzalem: ² w re-
ce Elásá syná Sápán / y Gamá-
ryasá syná Helciasá / które posłał
Sedecyas król Judzki do Nabu-
chodonozora króla Babiloniskiego
do Babilonu mówiąc: ³ To mówi
PAN zastępów Bóg Izraelów do
wszego zaprowadzenia / którym prze-
niósł z Jeruzalem do Babilonu:
⁴ Budujcie domy / á mieszkajcie / y
sadźcie sady / á iedźcie owocé ich.
⁵ Póymyście żony / á plódźcie syny y
córkí: y dawajcie synóm waszym zo-
ny / á córkí wasze wydawajcie za me-
ży / y niech rodzą syny y córkí: y mno-
żcie się tam / á nie bądźcie w maléy
liczbie. ⁶ A szukajcie pokoju miastá /
do którego was przeprowadził / á
módlcie się za niedo PANA: bo w
iego pokoiu będzie wam pokóy. ⁷ A
bowiem to mówi PAN zastępów
Bóg Izraelów. Niech was nie z-
wodzą prorocy waszy / którzy są mie-
dzy wami / y wieszczowie waszy: ani
pilnujcie snów waszych które się
wam sniá: ⁸ bo oni fałszywie wam
proroķuá imieniem moim / á nie po-
stałem ich mówi PAN. ⁹ Bo to
mówi PAN: Gdy się poczná wypet-
niać w Babilonie siedmdziesiąt lat /
nawiedze was / y wzbudze nąd wá-
mi słowo moje dobre / że was przy-
wróce ná to miejsce. ¹⁰ Bo ja wiem
mysli które ja myśle o was / mówi
PAN / myśli pokoiu á nie wdrecze-
nia / ábych wam dał koniec y ciérpli-
wość. ¹¹ A będziecie nie wzywáć / y
póydziecie / y będziecie się modlić do

13 mnie / á ja was wysłucham. ¹² Be-
dziecie mie szukać / y náydziecie / gdy
nie szukać będziecie wśytkim sercem
waszym. ¹³ A bede náleżon od was /
mówi PAN / y wróce niewola wasze /
y zbioré was ze wśech narodów / y ze
wśytkich mieysc / do których was
wygnał / mówi PAN: y przywróce
was z mieyscá do którego was dał
zaprowadzić. ¹⁴ Wóście mówili: W-
zbudził nam PAN proroki w Babi-
lonie. ¹⁵ Bo to mówi PAN do króla /
który siedzi ná stolicy Dawidowej / y
do wśego ludu / który mieszka w tym
mieście / do bráćiey waszej / którzy nie
wysli z wami w zaprowadzenie. ¹⁶ To
mówi PAN zastępów: Oto puszcze
ná nie miecz / y głód / y mór / y wcz-
nie ie iáko złé figi / których iesc nie
nie może / przeto że są bázgo złé. ¹⁷ A
bede ie prześladował mieczem y gło-
dem / y morem: A dam ie ná vtra-
pienie wśytkim królestwóm ziemi:
ná przeklectwo / y ná zdumienie / y ná
swiśtanie / y ná wraganie wśem na-
rodóm do których iem wyrzucił: Prze-
to iż nie słucháli słów moich / mówi
PAN: którym posyłał do nich przez
slugi moje proroki / w nocy wstáiąc
y posyłać: á nie słucháliście / mó-
wi PAN. ¹⁸ Wy tedy słuchajcie słowa
PANskiego wśytko zaprowadzenie /
którem wysłał z Jeruzalem do Babi-
lonu. ¹⁹ To mówi PAN zastępów
Bóg Izraelski do Achábá syná Ro-
liasá / y do Sedeciasá syná Mái-
asá / którzy wam proroķuá imie-
niem moim fałszywie: oto ja podam
ie w rece Nabuchodonozora króla / y
pobié ie przed oczymá waszemi. ²⁰ A
wziéte będzie z nich przeklinanie w-
śytkiemu zaprowadzeniu Juda / któ-
ré iest w Babilonie / mówiąc: Niech
cie weźni PAN iáko Sedeciasá / y
iáko Achábá / które smázyl król Báb-
loniski w ogniu: ²¹ przeto że czynili
glupstwo w Izraelu / y cudzolożyli z
żonami przyiaciół swoich / y mówili
słowo imieniem moim fałszywie / któ-
regom im nie rozkazał / iam iest se-
dzia y świadkiem / mówi PAN. ²² A
do Semciasá Nehelamitezka rze-
czę: To mówi PAN zastępów Bóg

Prorok ná-
pomina Zy-
dy ág náné
do Bábilo-
nu, áby tam
mieszkáli á
fałszywym
prorokóm
nie wierzyli

ábo, wro-
tnych, ábo,
celniejszych.

Wysłę 14. e
15. y 23. d 16.
Fałszywi
prorocy.

Wysłę 25.
e 12.
2. Par. 36.
d 21.
1. Ełdr 1. a 1.
Dan. 9. a 2.
Cieśy lud
obietnic
wybawie-
nie z Báb-
lonu, po 70
lat.

Opowiada-
tych którzy
w Ieruzá-
lem pogostá-
li wytráca-
nie.
Wysł: 24. e 1.
Wł: posłał
ábo, dam ie,
H.

Wzgardá
słów Bo-
żych y pro-
roków:
y stawienie
á pilnie posy-
łając, Hebr.
Grozid wie-
má p. oro-
kóm fałszy-
wym.

Spósob pro-
klinania.

ábo, spóbl.

Izraelów : Za to iżes posłał imie-
niem swoim listy do wsęgo ludu
który jest w Jeruzalem / y do Sopho-
niaszą / syna Maasiaszą kaptana / y do
wsęch kaptanów / mówiąc : PAN
cie dał kaptanem miasto Joiady ka-
plana / abyś był wodzem w domu
PANskim nad każdym meżem ope-
tanyim y prorokującym / abyś go wsę-
dził do kłody / y do ciemnice. ²⁷ A te-
raz czemuś nie szukał Jeremiaszą A-
nathothczyką który wam prorokuje ?
²⁸ Bo dla tego posłał do nas do Babi-
lonu mówiąc : Długa to : buduy-
cie domy / a mieszkaycie / y sadzcie sa-
dy / a iedzcie owoce ich. ²⁹ Czytał tedy

Sophoniasz kaptan ten list w vsy
Jeremiaszą proroką. ³⁰ A stało sie slo-
wo PANskie do Jeremiaszą mówiące :
³¹ Posli do wsęgo zaprowadzenia / rze-
kąc : To mówi PAN do Semeiaszą
Nehelamiteczyką : Dla tego że wam
prorokował Semeiasz a tam go nie
posłał : y kazał wam vsać w kłam-
stwie : ³² Przeto to mówi PAN : Oto
ia nawiedzę Semeiaszą Nehelamit-
czyką y nasienie iego / nie będzie miał
meżą siedzącego w posrodku ludu
tego : y nie użyży dobra / które ia v-
czynię ludowi memu / mówi PAN :
bo przez lenistwo mówił przeciw
PAN V.

²⁷ przed Iere-
miaszem, abo,
gdy stał się Ie-
remiasz, Hebr.

Falszywy
prorok y po-
tomstwem
wyglądają

²⁸ skarż.

²⁹ mieszkają-
cego.

ROZDZ. XXX.

Słowo kto-
re sie stało do Je-
remiaszą od PA-
NA rzekąc : To
mówi PAN Bóg
Izraelów rzekąc :
Napiś sobie w-

szystkie słowa / które mówił do ciebie /
na księgach. ² Bo o to dni przychodzą /
mówi PAN : że przywróce zaprowa-
dzenie ludu mego Izraelskiego y Ju-
dzkiego / mówi PAN : a przywróce ie
do ziemi / którąm dał ojcóm ich : y
posiedzą ją. ³ A te słowa które mówił
PAN do Izraela / y do Judy : Bo to
mówi PAN : Słyszeliśmy głos strą-
chu : bo iazn / a niemasz pokoiu. ⁴ Pytają
cie sie / a obaczcie iesli rodzi meżczy-
zna : przeczem tedy widział każdego
meżę rękę na biodrach iego iako ro-
dzący / y odmieniły sie wszystkie twa-
rzy w żółta niemoc. ⁵ Biada bo wiel-
ki dzień on / a niemasz mu podobnego :
y czas iest wciśnienia Jakób / y z nie-
go wyzwolon będzie. ⁶ A będzie w on-
dzień / mówi PAN zastępów / struse-
iarsmo z syte twoiety / y związk iego
potargam / a niebada więcej nad nim
obcy panować : ale bada służyć PA-
N V Bogu swému / y Dawidowi
królowi swému / którego im wzbu-
dzi. ⁷ A tak nie bój sie ty slugo mój
Jakobie / mówi PAN / ani sie lekaj
Izraelu : bo oto ia wybawię cie z zie-
mie dalekiej / y nasienie twoie z ziemi
wzięjienia ich : y wróci sie Jakób / y od-

pocznie / y będzie miał dostatek wsę-
go dobra / a nie będzie kłogoby sie bał :
⁸ bom iaz toba iest / mówi PAN / abych
cie zbawił : bo uczynię skończenie we
wsęch narodziech / między którym cie
rozprószył : lecz z toba nie uczynię
skończenia : ale cie skarzę w sądzie /
abyś sie sobie nie zdał niewinnym.
⁹ Bo to mówi PAN : Nieuleczone
złamanie twoie / zła bardo rana two-
ia. ¹⁰ Niemasz kłoby sądził sąd twój
na zawiązanie : pożytku leczenia nie-
masz. ¹¹ Wszyscy którzy cie miłowali
zapomnieli cie / y nie będą cie szukać :
bo rana nieprzyiacielska wbiłem cie /
karaniem okrutnym : dla mnostwa
nieprawości twej / zatwardziały sie
grzechy twoie. ¹² Cóż wolaś nad stru-
szeniem twoim : nieuleczona iest bo-
leść twoja : dla mnostwa nieprawo-
ści twoiety / y dla twárdych grze-
chów twoich uczynilem ci to. ¹³ Prze-
to wszyscy którzy cie pożeraia / pożarci
będą : y wszyscy nieprzyiaciele twoi w
niewola pobrani będą : a którzy cie
pustoszą / będą spustoszeni : y wszystkie
lupieżce twoie dam na złupienie.
¹⁴ Bo zagrożie bliźne twoie / a z ran two-
ich wysłecz cie / mówi PAN. Bo wy-
gnana nazwali cie Sionie : Tacy iest
która nie miała pytaiącego. ¹⁵ To mó-
wi PAN : Oto ia przywróce zapro-
wadzenie namiotów Jakobowych /
y smilnie sie nad dachy iego : y zbudu-
ie sie miasto na wysokości twoiety / y
kościół według porządku swego za-
łożon będzie. ¹⁶ A wynidzie z nich
chwala y głos igraiących / y rozmno-

⁸ wytrąca do
końca.

⁹ To iest, oby-
czajnie, mier-
nie, Hebr.

¹⁰ kłoby po-
mógł rzeczy
twoj, Hebr.
¹¹ rany twoje

¹² wysłę 23.
d 19. Iako z-
wykl nieprzy-
iaciel.
¹³ (a i) sie ro-
zmnożyły, H.
¹⁴ mnogich, H.

¹⁵ o którzy sie
nikt nie py-
tał.

¹⁶ trwać bę-
dzie, H.
¹⁷ wesela, H.

falszywie.

niewola.

Prorokus
ie o kroles-
twie Chris-
tusowym
pod figura
wybawie-
nia ludu
Zydows-
kiego z
niewoli
Babiloń-
skiej.

Joel. 2. a 2.
z 11.
Amos 5. c 18
Soph. 1. d 15.

Christusowi
synowi Dawi-
dowemu.
Chalda.
Iza 43. a 1.
y 44. a 2.
Luk. 1. g. 70.

20 że ie/ y nie wbedzicie ich/ y wwieclbie ie/ y niezdobnicia. A beda synowieiego iako z pierwow/ a zgromadzenie iego przedemna trwac bedzie: y nawiedze przeciw wszystkim ktory go trapią. y bedzie wodz iego z niego: a książe z posrzedku iego wyrwiedzion bedzie/ y przystule go/ y przystapi do mnie. bo któz to jest ktoryby przystulil serce swe

aby sie przyblizyl ku mnie/ mówi PAN: y bedziecie mi ludem/ a iawam bede Bogiem. Oto wicher PANski/ zapalczywość wychodząca/ burza spadająca/ na głowie niezbosnych odpocznie. Nie odwróci PAN gniewu zapalczywości/ aż uczyni/ y nie wypelni myśl serca swego: na ostatku dni wyrozumiecie to.

ROZDZ. XXXI.

Asu onego/ mówi PAN: Bede Bogiem wszystkim rodziom Izraelowym/ a oni beda mi ludem.

To mówi PAN:

1 Ułazł łaskę na puszczy lud/ ktory został po mieczu: pójdzie na swoy pokój Izrael. Zdaleka PAN mi sie okazal. A miłością wieczną umiłowalem cie/ dla tego przyciągnalem lutując sie. A zaśie zbuduje cie/ y pobudujesz sie panno Izraelska/ jeszcze bedziesz przybrana bebnami twymi/ y wychodziec bedziesz w tańcu grających. Jeszcze sędzic bedziesz winnicę na górach Samaryjskich: sędzic beda sędzacy/ a póki czas nie przydzie/ nie beda winą zbierać: bo bedzie dzień/ którego wotac beda stróżowie na górze Ephraim/ Wstancie/ a wstapny na Sion do PANA Boga naszego. Bo to mówi PAN: Radowcie sie z weselem jako bawie/ a wykrzykajcie przeciw głowie narodów: bismicie a śpiewajcie/ y mówcie: Zbaw PANIE lud twój/ ostatki Izraelowe. Oto ia przywróde ie z ziemi Północnej/ a zbiorę ie od krańców ziemi: miedzy ktorými beda ślepy y chromy/ biezmienna y rodząca spótem/ gromada wielka wracających sie tu. Z płaczem przydzę/ a w miłosierdziu przyprowadze ie: y przywróde ie przez potoki wodne droga prosta/ y nie potkną sie na niemy: bom sie stał Izraelowi oycem/ a Ephraim jest pierworodnym moim. Sluchajcie słowa PANskiego narodowie/ a opowiadajcie na wyspach które są daleko/ y mówcie: Którzy rozproszył Izraela/ zgromadzi go:

11 y bedzie go strzec iako pasterz trzody swej. Bo PAN odkupil Jakoba/ y wybawil go z ręki mocnych. A przydzę/ y chwalic beda na górze Sion: y zbiorą sie do dóbr PANskich/ na zboże/ y na wino/ y na oliwę/ y na plód bydla y stada: a bedzie dusza ich iako ogród wilgotny/ y nie beda już wiecéy łaknące. Tedy 12 sie bedzie weselila panna w tańcu/ młodzieney y starcy spótem: y obróce płacz ich w wesele/ y pociesze ie/ y rozwesle od smutku ich. A opoie dusze kapłanów tłustością: a lud mój bedzie najycon dobrami memi/ mówi PAN. To mówi PAN: Głos 13 na wyśkości słońca jest nárzekania/ płaczu/ y żalosci/ Rachel płaczący synów swoich/ a niechacący przyc pocieszenia nad nimi/ że ich niemają. 14 To mówi PAN: Niech przestanie głos twój od płaczu/ y oczy twoie od łez: bo ma zapłate robotą twoją/ mówi PAN: y wróce sie z ziemi nieprzyjacielskiej. A jest nadzieia o 15 stątku twym/ mówi PAN: y wróce sie synowie do granic swoich. 16 Slyšac slyšalem Ephraim przenošącego sie: karales mie/ y wyrwiezyłem sie/ iako cielec nie wkrócony: na wróce mie/ a nawróce sie: bo ty PAN 17 Bóg mój. Bo skoroš mie nawrócił/ czynilem pokute: a skoroš mi pokazal/ wderzyłem sie w biodra moje. 18 Zawstydyłem sie y zastydalem sie/ jem odniósł hanbę młodości moiej. 19 Jeśli syn pocierwy mnie Ephraim/ ieli dżięcie rostošné: bo od onąd iakom mówił o nim/ iesze nań bede pamiętal. Przetož sie porušyly w 20 netrzności moie nad nim: lutując zlituje sie nad nim/ mówi PAN: Pokstaw sobie strażnice/ nakładź sobie 21 gorzkości: obróć serce swe ku dżędze prostej ktorąš chodziła: wróce sie

pokana.

Proroctwo o przyściu Pána Chrystusowym na świat, gdzie sie Bóg obiecał być Bogiem y zbawicielem y obrońcą ludu swego.

1. a. 2. a. 3. Mich. 4. a. 2.

Onawroce-
niu naró-
dów do Pá-
na Chrystu-
sa pogán-
skich.

nawrac.

To wykłada Ewangelista Math. 2. o dżięciach od Heroda pobitych. A tu o bawie trun-
anoš pismá, bo koby sie byl tego domyslił?

nárzekającego, H.

gromad (karmieni) H.

<i>świata, H.</i>	22	panno Izraelsta / wróć się do tych miast twoich. ² Dotkajże od rosfosy rospuścisz się coko błedna: bo PAN stworzył nowinę na ziemi: BIAŁAGŁOWA OGARNIE MEZŁA. ³ To mówi PAN zastępów Bóg Izraelów: Jeszcze będą mówić to słowo w ziemi Judyckiej / y w mieściech iey / gdy nawróce poimanié ich: Nie chajci błogosławi PAN / piękność sprawiedliwości / góra święta: ⁴ A będą na mié miastac Judas / y wszystkie miasta tego spólem: oracze y zongacy trzody. ⁵ Bom vpoil dusze spracowana: y każda dusze łaknaca / naskarmilem. ⁶ Dla tego iako ze sinu ocetnalem się / y wyrzalem / a jen mój mi słodki. ⁷ Oto dni przychodzą / mówi PAN: y zasicie dom Izraelski / y dom Judycki nasieniem czlowieczym / y nasieniem bydla. ⁸ A iakom / czul nad nimi / abych wyrzwał / y kził / y rozwalal / y tracił / y trapił: tak bede czul nad nimi / abych budował / y sadił / mówi PAN. ⁹ W one dni nie będą wiecéy mówić: Wycowie iedli iagode kwasn / a zeby synów zcierpnely. ¹⁰ Ale każdy vmrze w roswéy nieprawości: każdy czlowiek który ie kwasn iagode zcierpna zeby iego. ¹¹ Oto dni przychodzą / mówi PAN: y postanowie z domem Izraelskim y z domem Judyckim przymierze nowe: ¹² nie według przymierza ktorém z oycy ich postanowil w dzień / ktorégom wiał reke ich / abych ie wyrwiodł z ziemié Egypckiej: przymierze które zgwałcili / a iam panował nad nimi / mówi PAN. ¹³ Ale to będzie przymierze które postanowie z domem Izraelowym: po onych dniach / mówi PAN: Dam zakon mój do wnętrzości ich / a na sercu ich napisze się: y bede im Bogiem / a oni będą mi ludem. ¹⁴ A nie będzie wiecéy wzywał / inaz bliźniégo swego / y inaz brata swego / mówiac: Poznaj PANA: bo wszyscy poznają mie od namnierek: go ich / aż do nawiet / mówi PAN: bo sie zlituje nad ich nieprawościami / a grzechow ich wiecéy nie wspomienie. ¹⁵ To mówi PAN / Eto y daie stonice na swiatłość dnia / porządek księżycy / y gwiazd na swiatłość nocy: Eto y wzrusza morze / y sumna walty iego / PAN zastępów imie iemu. ¹⁶ Jesli vstana té vstawy przedem / mówi PAN / tedy y nasienie Izraelowe vstanie: zeby nie był naród przedem / po wszystkie dni. ¹⁷ To mówi PAN: Jesli moga bydz rozmierzone niebia / a zwierzechu / y wyrozumiane grunty ziemié na dole: y ia odzruce wszystko nasienie Izraelowe / dla wšego co czynili / mówi PAN. ¹⁸ Oto dni przychodzą / mówi PAN / y zbudowano będzie miasto PANV od wieze Szanancel / aż do bramy narożney. ¹⁹ A wynidzie daley sinur pomiaru przed pagorek Gáreb / y obeydzie Goathe / y wszystkie doliny trupow y popiołu / y wszystkie kraine smierci / aż do portu Cedron / y aż do węgla bramy konckiej na Wschod / ²⁰ Swieta rzecz PANV: nie będzie wyrwana ani zcprowana wiecéy na wieki.	² Zyd. 10. c 16 ³ Jeden drugiego, Hebr. ⁴ Dziei. 10. g 18. ⁵ G ⁶ F ⁷ G ⁸ F ⁹ G ¹⁰ F ¹¹ G ¹² F ¹³ G ¹⁴ F ¹⁵ G ¹⁶ F ¹⁷ G ¹⁸ F ¹⁹ G ²⁰ F
<i>świata, H.</i>	22	Pan stworzył nowinę na ziemi.] Profohuac o wybawieniu / niewoley Babilonckiej / Eto była figura niewoli grzechu / zarazem wskazuje sposob / ktorym się to wybawienie / iakże nastąpi / to jest / przez Mesiasa / który się miał z białej głowy narodzić. A toć była nowa rzecz na ziemi / że się z Panny narodzić miał. A zowie to stworzeniem / aby pokazał / iż sam Bóg miał sprawić takie poczeć / nie zwykłym obyczajem bez meza.	² Zyd. 8. c 8. O przymierzu nowym / Boga z ludem.
<i>świata, H.</i>	22	Białagłowa ogarnie meza.] To jest / Panna / na Maria P. Chrystusa / który iesze wzywocie Panienckim bedac / był mezem nie wleciech ale w mądrości y w rozumie: gdyż zaraz od poczeć swego wzywocie matki / miał mądrość y wzywianie rozumu. Hier: ia Jerem.	² Zyd. 8. c 8. O przymierzu nowym / Boga z ludem.
<i>świata, H.</i>	22	Przymierze nowe.] Jasnými słowy wzywa prorok / iż dwoie jest przymierze Boże: iedno stare dane przez Moyżesza na gorze Sinaj / y napisane na tablicach kamiennych: drugie nowe zacniejszye y trwalsze / które miał dać	² Zyd. 8. c 8. O przymierzu nowym / Boga z ludem.
<i>świata, H.</i>	22	Mesias / y na sercach ludzkich napisac. Wszak by kto nie rozumiał / iż to przymierze do czasu / iakże miało bydz / abo kiedy vstać / przydać v. 35. iż zakon Ewangelicki miał trwać / po ten porządek / biegow niebieskich trwa / to jest / do skonczenia swiata. A tu prorok mówi o nasieniu Izraelckim nie według ciała / ale iakże wyklada Pawel s. według obietnicy y ducha. A co tu mówi prorok iż Jeruzalem miało bydz znowu budowane / nierozumie o onym Jeruzalem / bo to po spustoszeniu / przez te pultora tysiac lat nie iest szbudowane. Ale to mówi o nowym Jeruzalem / kosciele Pana Chrystusowym / który ono Jeruzalem ziemskie figurowało.	² Zyd. 10. c 16 ³ Jeden drugiego, Hebr. ⁴ Dziei. 10. g 18. ⁵ G ⁶ F ⁷ G ⁸ F ⁹ G ¹⁰ F ¹¹ G ¹² F ¹³ G ¹⁴ F ¹⁵ G ¹⁶ F ¹⁷ G ¹⁸ F ¹⁹ G ²⁰ F
<i>świata, H.</i>	22	Dam zakon mój do wnętrzości ich.] Augustinus lib. de spiritu & litera cap. 24. p. 15. iż tu prorok przepowiada także nowego Testamentu / to jest wiare z miłości / łaczo / Eto Bóg wlewa w serce nasze / abyśmy nie tylko umieli / ale też wypelniali przykazania	² Zyd. 10. c 16 ³ Jeden drugiego, Hebr. ⁴ Dziei. 10. g 18. ⁵ G ⁶ F ⁷ G ⁸ F ⁹ G ¹⁰ F ¹¹ G ¹² F ¹³ G ¹⁴ F ¹⁵ G ¹⁶ F ¹⁷ G ¹⁸ F ¹⁹ G ²⁰ F
<i>świata, H.</i>	22	Zakon nowy / na sercach dany.	² Zyd. 10. c 16 ³ Jeden drugiego, Hebr. ⁴ Dziei. 10. g 18. ⁵ G ⁶ F ⁷ G ⁸ F ⁹ G ¹⁰ F ¹¹ G ¹² F ¹³ G ¹⁴ F ¹⁵ G ¹⁶ F ¹⁷ G ¹⁸ F ¹⁹ G ²⁰ F

Boże. A co przydać prorok? Ani będzie wie-
cący uczył maż bliźniego swego. To się roz-
mnie o oney zaplacie królestwa niebieskiego/
gdzie wszyscy wybrani Boga widzieć będą. A
jesli się te słowa ostatecznie mają rozumieć o re-
żymie tym czasie żywota/ tedy tu przecie
prorok nie mówi o wykładzie pisma 6. y ta-
jemnic wiary świętej/ iakoby w Kościele Bo-
żym nauczycielów y doktorów bydy mieliato/
bo te obiecane Matt. 28. y Ephe. 4. do skoń-
czenia świata. Ale tu prorok mówi o znato-
mości Boga iednego którego mieli wszyscy
znać. Bo iż pod starym zakonem/ nie tylko po-

ganie ale y żydowie pod czas fałszywe bogi
chwalili/otoż przepowiada prorok iż w nowym
zakonie wszyscy mieli znać iednego Boga/ co
się iakto widziemy wypełniło. Bo y poganie się
nawrócili/ y żydowie y Turcy choć niewierni
sa/ wśakże iednego Boga chwala. A to jest co
obiecował prorok/ ale o inszych tajemnicach
pisma 6. nie tu nie mówi/ żeby kto bez nauki
kościola Bożego miał tajemnice wiary świę-
tej zrozumieć: Żeretyckie to są wynyski prze-
ciw iasnemu słowu Bożemu/ które fałs-
chac nauczycielów/ y kościoła Bożego.

ROZDZ. XXXII.

Słowo które się
stało do Jeremiaśa
od PANA roku dzie-
siatego Sedeciaśa
króla Judyckiego: ten
jest rok osmnasty Ma-
luchodonozora. ¹ Te-
dy wszystko króla Babilońskiego o-
bległo było Jeruzalem: A Jeremi-
aś prorok był zamknięty w sieni ciem-
nicy/ która była w domu króla Ju-
dyckiego. ² Bo go był zamknął Se-
deciaś król Judycki/ mówiąc: Cze-
mu prorokuieś rzekąc: To mówi
PAN: Oto ja dam to miasto w re-
ce króla Babilońskiego/ y weźmiecie
y Sedeciaś król Judycki nie wyjdzie
reki Chaldeczyków: ale będzie dan
w reke króla Babilońskiego: y będą
mówić wstań tego z wstą tego/ oczy też
tego wyjrza oczy tego. ³ A do Babilo-
nu zaprowadzi Sedeciaśa: y będzie
tam aż go nawiedze/ mówi PAN. A
jesli będziecie walczyć przeciw Chal-
deczykom/ nie szczęśliwego mieć nie
będziecie. ⁴ A rzekł Jeremiaś: Sta-
ło się słowo PANskie do mnie/ mó-
wiąc: ⁵ Oto Chanameel syn Sellum/
stryjeczny brat twój przyjdzie do cie-
bie/ mówiąc: Kup sobie rolę moję
która jest w Anáthoth: bo na cie na-
leży bliskość abyś kupił. ⁶ A przy-
szedł do mnie Chanameel syn stry-
cia mego/ według słowa PANskiego/ do
sieni ciemnicy/ y rzekł do mnie: Kup
rolę moję/ która jest w Anáthoth w
ziemi Beniamin: bo na cie przycho-
dzi dziedzictwo/ y tyś jest bliski abyś
odziedziczył. A poznałem że słowo było
PANskie. ⁷ A kupilem rolę y Cha-
nameelá syná stryia mego/ który jest
w Anáthoth: y odważyłem mu sre-

bra siedm syklów y dziesięć srebrnych.
¹⁰ A zapisałem w księgach/ y zapie-
czetowałem/ y przydałem świadki:
¹¹ y odważyłem srebro na skalach. ¹² A
wziąłem zapis possessioney zapieczeto-
wany/ y contracty/ y zeznania/ y pie-
częci zwierchu. ¹³ A dałem zapis
májetności Baruchowi synowi Ne-
ry/ syná Maasasá/ przed oczyma
Chanameel bratá mego stryjecznę-
go/ przed oczyma świadków którzy
byli napisani w liście kupnym/ y przed
oczyma wszech żydów/ którzy sie-
dźeli w sieni ciemnicy. ¹⁴ A przykaza-
łem Baruchowi przed nimi/ rzekąc:
¹⁵ To mówi PAN zastępów/ Bóg Iz-
raelów: Weźmi te listy/ ten list ku-
pny zapieczetowany/ y ten list który
jest otworzony: a włóż je w naczyn-
ie gliniáne/ aby mogły trwać na
wiele dni. ¹⁶ Bo to mówi PAN zastę-
pów Bóg Izraelów: Jeszcze osie-
gac będą domy/ y role/ y winnice w
rey ziem. ¹⁷ A modliłem się do PA-
NA/ oddawszy list possessioney Baru-
chowi synowi Nery/ mówiąc: ¹⁸ Ach/
ách/ ách PANIE Boże: O toś ty wy-
czynił niebo y ziemię silą twoją wiel-
ką/ y ramięm twym wyciągnio-
nymi: żadne słowo nie będzie tobie
trudné. ¹⁹ A który czyniś miłosierdzie
nad tysiącami/ y oddawaś nieprá-
wosc ojców na łono synów ich po-
nich: ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷²

wywiodłes twój lud Izraelstę z ziemie Egipskiej wznatach / y w cudach / y ręką mocną / y ramięmiem wyciągnięnym / y w strachu wielkim.

22 ^E A dajes im te ziemie / którąś przysięgił ojcóm ich / żeś im miał dać ziemie opływającą mlekiem y miodem.

23 A weszli / y posiedli ją : a nie byli posłuszni głosu twego / y niechodzili w zakon twoim : wszystko co im rozkazał czynić / nie czynili : y przyszło

24 na nie to wszystko złe. Oto baśty pobudowano przeciw miastu aby je wzięto : A podane jest miasto w ręce Chaldejczyków / którzy walczą na nie / dla mieczu / y głodu / y moru : a cokolwiek się rzekł stało się / iako ty sam widzisz.

25 A ty mi mówisz PANIE Boże : Kup rolę za srebro / a przyswiedz świadki : ano miasto podane jest w ręce Chaldejczyków.

26 A stało się słowo PANskie do Jeremiasza / mówiące : Otom ja PAN Bóg wschodniego kraju / aże mnie wschodnie słowo trudne będzie.

27 ^E Przetoż to mówi PAN : Oto ja dam to miasto w ręce Chaldejczyków / y w ręce króla Babilońskiego / y wezmą je.

28 A przyjdą Chaldejczy / walczący na to miasto / y zapalą je ogniem / y spalą je / y domy na których dachach osiadowali Babilończycy / y czynili mokre osiady cudzym bogóm aby mie drażnili.

29 Bo byli synowie Izraelscy / y synowie Judzcy / wstawicznie czyniący złość przed oczyma moimi od młodości swej : synowie Izraelscy którzy aż do tego czasu drażnią mnie czynieniem rąk swoich / mówi PAN.

30 Bo w zapalczywości y rozgniewaniu moim było mi to miasto / ode dnia którego je zbudowali / aż do dnia tego którego będzie zięte od oblicza mego.

31 ^F Dla złości synów Izraelskich / y synów Judzkich / którzy czynili do gniewu mojego przywołując sami y królów ich / księżetę ich / y kapłanów ich / y proroków ich / mężów Judzcy / y obywateli Jerozolimscy.

32 A obrócili do mnie tyły a nie oblicza : gdy ja wezyl rano y ćwiczyły a nie

34 ćwiczenie. A postawili bawiany swe w domu / w którym wyrwano imienia mego / aby je splugawili.

35 A zbudowali wyżyny Baal / które są w dolinie syna Ennom / aby poświęcać syny swe y córki swe Molochowi : czego im nie rozkazał / ani mi przyśłał na serce / aby te obrzydłość czynić mieli / a Judeku grzechowi przywozili.

36 A teraz dla tego to mówi PAN Bóg Izraelów do tego miasta / o którym wy mówicie że będzie podane w ręce króla Babilońskiego / y głodem y morzem.

37 Oto ja zgromadzę je ze wszystkich ziem / do których ich wygnat w zapalczywości mojej / y w gniewie moim / y w zagniewaniu wielkim : y przywrócić je na to miejsce / a uczynię że będą mieszkac bezpiecznie.

38 A będą mi ludem / a ja im będę Bogiem.

39 A dam im serce iedno / y drożę iedną / aby się mnie bali po wszystkie dni : A dobrze im było / y synom ich po nich.

40 Pośtanowie też z nimi przymiérze wieczne / y nie przestane im dobrze czynić : y bojaźń moją dam do serca ich / aby nie odstępowali odemnie.

41 A będą się weselić nad nimi / gdy im dobrze uczynię / a wsadzę je na tę ziemię w prawdzie / y wszystkim sercem moim / y wszystkim duszą moją.

42 Bo to mówi PAN : Jakom przywródtę na ten lud to wszystko złe wielkie : tak przywrócić na nie wszystko dobre / które ja mówię do nich.

43 A będą dzierżane role w tej ziemi : o której wy mówicie że jest spustoszoną dla tego iż nie został człowiek y bydło / y dana jest w ręce Chaldejczyków.

44 Role za pieniądze kupować będą / y zapisować do ksiąg / y pieczęć przykładac będą / y świadka przywołać w ziemi Beniamin / y około Jeruzalem / po miejscach Judzkich / y po miejscach górnych / y po miejscach polnych / y po miejscach które są na południe : bo przywrócić poimanie ich / mówi PAN.

4. król. 21.
44.

wyżyny zowią ofiarne : iż po gorach bywały podwyższone / aże podniesione.

4. król. 21.
44.

ROZD. XXXIII.

Obiecuje
Pan ludu
wyzwolenie.

Albo, krysi,
H.

Wznaniami y
mieciami, H.

Wznaniami y
mieciami, H.

Wznaniami y
mieciami, H.

1 Sstało sie slo-
2 wo PANskie do
3 Jeremiaśa po-
4 wtóre / gdy iesze
5 był zamknięty w
6 sieni ciemnice /
7 rzekąc: ° To mó-
8 wi PAN który v-
9 czyni y stworzy to / y sprawi / P A N
10 imię iego. ° Wolay do mnie / a wyslu-
11 cham cie / y oznaymieć wielkie y pe-
12 wne rzeczy których niewieś. ° Bo to
mówi P A N Bóg Izraelów do do-
mów miastá tego / y do domów króla
Judzkiego / które są pokązone / y do
baśt / y do mieczá ° idących aby wal-
czyli z Chaldéy czyti / a nápełnili ie tru-
pami onych ludzi / które m pobit w za-
palczywości moiey / y w gniewie mo-
im / zákrzywając twarz moie od miastá
tego dla wśelátiéy złości ich. ° Oto
ia zágoie im bliźne / y przywiode zdro-
wie y wylécze ie: a odkryie im ° wpro-
szenie pokoju y prawdy. ° Wróce téż
zaprowadzenie Judzkie / y zaprowá-
dzenie Jerozolimskie: a pobudwie ie
iáko z piérwu. ° A oczyście ie od wśe-
látiéy nieprawości ich / które grzészili
przeciwko mnie: a zlitwie sie nád w-
śemi nieprawościami ich / które mi
przeciwko mnie wystąpili / y wzgár-
dzili mná. ° A będzie mi to sława / y
weselem / y chwałą / y radością wśy-
tkim narodom ziemi / którzy wślyśz
wśytke dobre które ia im uczynie: y
zlekną sie / a zátrwożą sie dla wśégo
dobrá / y dla wśégo pokoiu który ia
im uczynie. ° To mówi P A N: Jesze
slyśzan będzie ná tym mieyscu (które
wy mówicie że iest spustośone / ták iz
niemáś człowieka ani bydlecía: w
miesciách Judzkich / y zá Jeruzalem
które spustośone są bez człowieka / y
bez obywatela / y bez bydła) ° glos
wesela y glos radości / glos oblubien-
cá / y glos oblubienice / glos mówią-
cych: Wyznawaycie P A N V zaśte-
pów / bo dobry P A N / bo ná wieki mi-
łosierdzié iego: y przynoszących słu-
by w dom PANski: bo záś przywó-
de záprawádzenie ziemi iáko z piér-
wu / mówi P A N. ° To mówi P A N
zaśtepów: Jesze będzie ná tym miey

13 scu pustym bez człowieka / y bez by-
14 dlecía / y we wśytkich miesciách iego
15 mieszkánie pasterzów leżącey trzody.
16 W miesciách górnych / y w miesciách
17 polnych / y w miesciách które są ná
18 południe: y w ziemi Beniamin / y w
19 okolicy Jeruzalem / y w miesciách Ju-
20 dzkich iesze przechodzie będą trzody
21 pod tektą leżącego / mówi P A N.
22 ° Oto dni przychodzą / mówi P A N:
23 a wzbudze slowo dobre które m mó-
24 wił do domu Izrael / y do domu Ju-
25 dá. ° W oné dni y w onym czasie ° v-
26 czynie że splotdzi Dawid plód sprá-
wiedliwosci: a będzie czynil sad y
sprawiedliwość ná ziemi. ° W oné
dni będzie zbawion Juda / y Jeruzá-
lem mieszkac będzie bezpiecznie: a to
iest imię którym go nazowá: P A N
° sprawiedliwy náš. ° Bo to mówi
P A N: Nie zginie z Dawidá mąż /
któryby siedział ná stolicy domu I-
zraelowégo. ° Z káptanów téż y z Le-
witów nie zginie mąż od obliczá me-
go / któryby ofiarował całopalenie / y
któryby palił obiatę / y zabił ofiarę
po wśytkie dni. ° A sstało sie slowo
PANskie do Jeremiaśa mówiące: ° To
mówi P A N: Jesli sie zrucie może
przymierze moie ze dniem / y przymie-
rze moie z nocą / żeby nie był dzień y
noc czasu swego: ° A przymierze moie
zrucie sie będzie mogło z Dawidem
slugą moim / żeby nie był z niego syn
któryby królował ná stolicy iego / y
Lewitowie y kápláni służy moi.
° Jáko nie mogą bydz zliczone gwiaz-
dy niebieskie / ani zmierzony piasek
morski: ták rozmnoże nasienie Da-
wida slugi mego / y Lewity słuźebni-
ci moie. ° A sstało sie slowo P A N
skie do Jeremiaśa / mówiące: ° A záś
nie widział co ten lud mówił / rzekąc:
Dwoie plemie które był obrat P A N /
iest odrzucone: y ludem moim wzgár-
dzili / dla tego że niemáś wiecéy na-
rodu przed nimi: ° To mówi P A N:
Jesli przymierzá mego między
dniem y nocą / y wstaw niebu y ziemi
nie postanowił: ° záśte y nasienie Já-
kobowe y Dawida slugi mego odrzu-
ce żebych nie bral z nasienia iego ká-
żat nasienia Abrahámá / Izáká / y
Jakobá: bo wróce záprawádzenie
ich / a zlitwie sie nád nimi.

Opryszcin
Pána Chri-
stusa.
dam mi po-
tomka sprá-
wiedliwego.
Hebr.

Albo, sprá-
wiedliwość
náśá, H.

Przymie-
rze mocné
krolestwa
Christusa
wégo.

Kapłani w
kościwie Chry-
stusowym.

Opowiada
zbawienie
mieszkań-
ców po-
imanie kro-
la, iż jako-
mu Boga
o wolności
nie wolni-
ków nie za-
chowali.

16 A to jest imię którym go nazywa Pan nasz sprá-
wiedliwy) Tę słowá podobné są onym które
máš wyśpiewy 23. v. 6. y także wyświadczaia
dwie naturze w Panu Chrystusie / czytay
tamtę.

18 Z kapłanów też y z Lewitów nie ginię
máš) Tę słowá Hieronym in Isaiam, y The-
odoretus in Jeremiam, wykładają o kapła-
nách Pana Chrystusowych / którzy wstawi-
cznie ofiarowac y trwac mają aż do skończe-
nia świata. A nie mogą się inaczej wykla-
dac / gdyż iasnie mówi o nawróceniu pogan /

y budowaniu Kościoła Chrystusowego. Ani
też rozumie prorok o samym Chrystusie / bo
tu o wielu kapłanách mówi: ani też o wszy-
tkich Chrześcianách / bo tu kapłany oddziela
od ludu pospolitego. A zowie ich prorok ka-
plany / bo mieli nastąpić na miejsce onych
starych / nowi kapłani prawdziwi / którzyby
własnie y prawdziwie ofiarowali. A tak co tu
Jeremiasz o kapłanách y ofiarach wstawia
nych proroknie / to się własnie wypełniło w
naszym Chrześciańskim Kościele / którzy ma-
y prawdziwe kapłany / y prawdziwa ofiare
ciela y krwi Pana Chrystusowego.

ROZ. XXXIII.

Słowo które się
stało do Jere-
miasza od PA-
NA / gdy Nabu-
chodonosor król
Babiloński / y w-
szystko wojsko ie-
go / y wszystkie królestwa ziemskie / które
były pod władzą króla / y wszystkie
narodowie walczyli przeciwko Jeru-
zalem / y przeciwko wszystkim miastom
tego / mówiąc: To mówi PAN Bóg
Izraelski: Idź a mów do Sedeciasza
króla Judy / y rzecześ do niego.
2 To mówi PAN: Oto ja dam to
miasto w ręce króla Babilońskiego /
3 y spali je ogniem. A ty nie wyjdzieś
z ręki jego: ale poimaniem poimany be-
dziesz / y w ręce jego podany będziesz:
4 a oczy twoje oglądać króla Babi-
lońskiego / y usta jego z wstytwami
mówić będą: y wnidziesz do Babilo-
nu. Wszakże słuchaj słowá PA-
NASTIEGO Sedeciaszu królu Judy: to
mówi PAN do ciebie: Nie vmrześ
5 od miecza / ale w pokoju vm-
rześ: y wedle spalenia oyców wo-
ich pierwszych którzy byli przed
tobą / tak ciebie spali: y biada Panie
6 będziesz płakać / bo i rzekł słowo /
mówi PAN. A mówił Jeremiasz
7 prorok do Sedeciasza króla Judy-
skiego wszystkie te słowá w Jeru-
zalem. A wojsko króla Babilońskiego
walczyło na Jeruzalem / y na wszy-
8 tkie miasta Judy które były pozos-
stały / na Lachis / y na Azekhe: bo te
zostały były z miast Judy / miasta
obronne. A słowo / które się stało
do Jeremiasza od PANA / potym i-
aże uczynił przymiérze król Sedeciasz
ze wszystkim ludem w Jeruzalem /

9 opowiadając: Aby wypuścić każdy
nierolnik swego / y każdy nierol-
ce swoje Hebreyczyka y Hebreankę
wolne: a żeby nie pánował nad ni-
mi / to jest nad Sydoninem y nad
10 bratem swoim. A tak wsluchali w-
szystkie książęta / y wszystek lud / którzy
uczynili przymiérze aby wypuścić ka-
dy nierolnik swego / y każdy nierol-
nice swą wolno / a żeby dalej nie pá-
nowali nad nimi: a tak wsluchali / y
11 wypuścili je. y wrócili się zaś / y wró-
ciłi zaś nierolniki y nierolnice swe / któ-
re byli wolno wypuścili: y znierolili
za nierolniki y za nierolnice. A sta-
12 ło się słowo PANSTIE do Jeremiasza
od PANA / mówiąc: To mówi
PAN Bóg Izraelów: Jam posta-
nowił przymiérze z oycy waszymi /
w dzień królestw ich / że wywiodł z zie-
13 mic Egypcie / z domu nierolów /
mówiąc: Gdy się skończy siedm
14 lat / niech wypuści każdy brata swego
Hebreyczyka / którego mu przedano / y
będzie tobie służył sześć lat: a wypu-
ściś go wolno od siebie: y nie słucha-
li mnie oycowie waszy: ani náchylili
15 ucha swego. A nawróciliście się wy
dzisiaj / y uczyniliście prawosć przed
oczyma moimi / opowiadając wol-
ność każdy bliźniemu swemu: y po-
sta nowiliście przymiérze przed oczy-
16 ma moim w domu / w którym wywo-
no imię mego nad nimi. A wróci-
li się / y splugawiliście imię moje: y
pobraliście zaśie każdy nierolnik
swego / y każdy nierolnice swą / któ-
reście byli puszcili aby wolnymi y w
swój mocy byli: y znieroliliście je a-
by wam byli nierolnikami y nierol-
17 nicami. Přetoż to mówi PAN: Wy-
ście mnie niesłuchali abyście opowie-
dźli wolność każdy bratu swemu / y
każdy bliźniemu swemu: otóż ja wam

żeby ich w
nieroli nie
trzymał, R

aby w nich
dalej w nie-
woli nie byli

Exo. 21. 22
Deut. 15. 12

To jest, nad
którym wy-
wano imię
me, Hebr.

Był ten oby-
czaj przy ślá-
nowieniu
przymiera-
nia, że cielca na
dwoje rozi-
niano, a mie-
dzy onemi
częściami cho-
dził mowa-
no: Nch tak
będzie ro-
zcię, kto by
to przymierze
zgwałcił.

Przykła-
dem posłu-
szeństwa Re-
chabitorów,
nieposłu-
szeństwa Lu-
du strofuie.

Rozkazanie
Jonadaba
oyca Recha-
bitów.

Wst. preex-
wiele dni na
obliczu zie-
mie.

18 opowiadać wolność / mówi PAN /
do mieczá / do głodu / y do głodu : y
dam was ná wzruszenie roszem króle-
stwam ziemskim. ¹ A podam meze
krózy przestępniá przymierze moie / á
nie strzegli słów przymierza ná które
zezwoili przed oczymá mémi / cielcá
19 którego rozcieli ná dwie części / y cho-
dził między częściami tego : ² Książ-
cá Judzkie / y książcá Jerolimskie /
trzebieńcá / y kapłany / y wszytek lud
ziemie / którzy chodzili między częściami
20 mi cielcá : y podam ie w ręce nieprzy-

21 iaciół ich / y w ręce sukátacych dusze
ich : y będzie ścięto ich iędlem prá-
stwou powietrznému / y zwierżowi
ziemnemu. ³ A Sedeciasá króla Ju-
dzkiego / y książcá tego dam w ręce
nieprzyaciół ich / y w ręce sukátacych
dusze ich / y w ręce rycerstwa króla
Babilonńskiego / którzy odstąpili od
22 was. ⁴ Oto ia roślazwie / mówi PAN /
y przywiode ie do miastá tego / y będą
walczyć ná nie / y wezmą ie / y spala o-
gniem : á miastá Judzkie poloże pu-
stynią / dla te^o że niemáš obywatelá.

obraca w pu-
stynię.

ROZD. XXXV.

Słowo które sie
1 A stało do Jeremiaśá
od PANA zá dni Jo-
ákimá syná Jozaszo-
wego króla Judzkie-
2 go / mówiąc : ¹ Idź do
domu Rechabitorów :
á mów im / y wprowadz ie do domu
PANskiego / do iednéj stárbnéj ko-
3 moy / á daś im pić winá. ² A wziąłem
Jezoniasá syná Jeremiaśowég / sy-
ná Chabániego / y bráćzkiego / y wszy-
4 tkie syny tego / y wszytek dóm Recha-
bitów : ³ y wwiódłem ie do domu
PANskiego / do komory stárbnéj sy-
nów Chánána / syná Jegedáliego me-
zá Bożego / która była podle komo-
5 ry Książcey / ná komorá Máásiásá
syná Sellumowego / który był stró-
zem sieni. ⁴ A postawiłem przed syn-
mi domu Rechabitorów czásie pełné
6 winá / y kubki : y rzekłem do nich :
Pijcie wino. ⁵ Którzy odpowiedzieli :
Nie będziemy pić winá : bo Jonádáb
7 syn Rechabów / oćiec náš / rozkazał
nam / mówiąc : Nie będziecie pić wi-
ná wy / y synowie waszy aż ná wieki.
8 ⁶ y domu nie będziecie budować / na-
sienia nie będziecie siać / y winnic nie
będziecie sadzić / ani mieć : ále w na-
mieciach mieszkać będziecie po wszyt-
kie dni wasze : ábyscie żyli^o przez długie
9 czasy ná ziemi / do której wyieście
przychodniámi. ⁷ A tak wsluchálišmy
głosu Jonádábá syná Rechabowé-
go / oycá nášego / we wszytkim co
nam przykazał / tak żebyśmy nie pili
winá po wszytkie dni nasze / my y żony
nasze / synowie y cótki nasze : ⁸ y żeby-

10 śmy nie budowáli domów ná miesz-
kanie / y nie mieliśmy winnice / y rolę /
y nasienia : ⁹ ále śmy mieszkáli w na-
mieciach / y byliśmy posłusni we ws-
11 szytkim co nam Jonádáb oćiec náš
rozkazał. ¹⁰ Lecz gdy przyciągnął Ná-
buchodonozor król Babilonski do
ziemie nasze / rzekli śmy : Pójdźcie / á
wmiń śmy do Jeruzálem przed woj-
12 skiem Chaldejskim / y przed woj-
skiem Syryjskim : y mieszkálišmy w
13 Jeruzálem. ¹¹ A stało sie słowo PAN-
skie do Jeremiaśá / mówiąc : ¹² To
mówi PAN zastępów Bóg Izrae-
14 łów : Idź / á mów meżóm Judzkim /
y obywatelóm Jeruzálem : Izali nie
przymiecieć ewiczenia ábyscie posłu-
śni byli słów moich / mówi PAN :
15 ¹³ Przemogły słowa Jonádábá syná
Rechabowego / które przykazał sy-
nóm swym żeby nie pili winá : y nie
pili aż do dnia tego : bo posłusni byli
przykazania oycá swego : á iam mó-
wił do was ráno wstając / y mówiąc /
16 á nie byliście mi posłusni. ¹⁴ A posta-
łem do was wszytkie slugi moie pro-
roci wstając ráno á posyłając / y mó-
wiąc : ¹⁵ Nawróćcie sie każdy z dro-
gi swej zły / á dobre czyncie sprawy
wasze / á nie chodźcie zá bogi cudzemi /
ani im służcie / á będziecie mieszkać
ná ziemi którąm dał wam / y oycóm
waszym : y nie náchyliliście vchá swe-
17 go / aniście mie wslucháli. ¹⁶ A tak^o w-
twierdzili synowie Jonádábá syná
Rechabowego przykazanie oycá
swego które im przykazał : á ten lud
nie był mi posłusnym. ¹⁷ Pzetóž to
mówi PAN zastępów Bóg Izrae-
łów : Oto ia przywiode ná Jude / ná
wszytkie obywatelé Jeruzálem wszyt-

Wyst. b. 11.
y 25. b. 5.

Wypisali,
Hebr.

Rechábim
tam poslu-
szym blo-
gosławi.

Rechábim-
owie co zaci-
byli.

Figurá za-
konników.

Prorok z
wieżeniá
księgi do
koni posy-
ła, które on
w niej spilił.
A inné tu-
życy napi-
li do
tęże księgi
przeciw lu-
dzie y Izrae-
lowi.
Woli zwinęk
księgi.

Wzrostku
księgi.

Posyła Bá-
ruch z księ-
gami.
Przed ludem

Przysła bę-
żę.

18 To strapienie / które mówił prze-
ciwko im : Ponieważem mówił do
nich / a nie słuchali : wolałem ich / a
nie odpowiedzieli mi. ¹⁹ Lecz domowi
Rechábimów rzekli Jeremiaś. To
mówi PAN zastępów Bóg Izrae-
low : Dla tego jeszcze posłuszni byli ro-

2 Idź do domu Rechábimów.] Ciepłiz
Rechábim syna Zobábowego swagra Moy-
szewego. A Jonádab syn Rechábimów rosta-
zał synom swoim uczynić słub tak siebie iako
y potomstwo obowiesztac / iż winá pić nie-
mieli : ani domów budować / ani rolę siał /
aby tak nádzwyczaj inszych ostrzejszy żywor-
wiedli / co wszystko iż pilnie zachowali / przeto
ich tu sam Bóg za to chwali y na przykład da-
je. Była to figurá nępych zakonników iako pi-

skazania Jonádabá oycá waszego / y
strzeżliście wszystkie przykazań tego /
a czyniliście wszystko co wam rosta-
zał : ¹⁹ Przetoż to mówi PAN zastępów
Bóg Izraelów : Nie wstanie mgła z
pokolenia Jonádabá / syná Recháb-
imów / stojący przedemną po wszystkie dni.

se Hier. Epistola ad Paulinum. Bo ci Rechá-
bitowie więcej uczynili / niż byli powinni / y
niż zakon roztazał / y podobáło się to Panu
Bogu / y odpłacił im v. 19. 3 kad się pokáznie
iż to jest Panu Bogu wdzięczno kiedy kto słu-
bi posłuszeństwo / czystość / wbośtwo / y inne
śluby / chociaż tego Bóg nie przykazał. A to-
żest przeciw dżięsięsym Jeremym / którzy
nie niechcą czynić tylko co musza z przykaza-
nia.

Śluby Bogu
przyjemne.

Báruchczy-
ta księgi
przed lu-
dem.

*przed wszy-
tkim ludem.

*przed ludem

Czytażno-
wu księgi
przed księ-
żetą.

ROZD. XXXVI.

1 Stało się ro-
2 ku czwartej Jo-
3 ákimá syná Jo-
4 zyaśowego kró-
5 lá Judyckiego :
6 Stało się to sto-
7 ro do Jeremia-
8 śa od PANA / mówiąc : ⁹ Weźmi
10 ^A księgi a napisz na nich wszystkie slo-
11 wa / które mówi do ciebie przeciw
12 Izraelowi y Judzie / y przeciw wszyst-
13 kum narodom : odedniá któregoś
14 mówił do ciebie / odedniá Jozyaśa /
15 aż do dnia tego. ¹⁶ A za śniac gdy w-
17 słyszy dom Judycki wszystko złe które
18 iá myślę im uczynić / náwróci się każ-
19 dy z drogi swej złej : y zlitunie się ná-
20 nieprawością y nádzwichem ich.
21 ²² A tak wezwał Jeremiaś Báruchá
22 syná Terego / y spisał Báruch z
23 wst Jeremiaśowych wszystkie słowa
24 PANskie / które mówił do niego / ná
25 księgach : ²⁶ A rozkazał Jeremiaś
27 Báruchowi / mówiąc : Jam iest
28 wsádzony a niemogę iść do domu
29 PANskiego. ³⁰ A tak idź ty / a czytaj
31 z ksiąg ná którychś spisał z wst mo-
32 ich słowa PANskie / góci lud będzie
33 słyszał w domu PANskim w dzień
34 postu : nádz to gdy będzie słuchał
35 wszystkie Judy którzy przychodzą z
36 miast swoich / będzieś im czytał.
37 ³⁸ Owa śniac ³⁹ pádmie modlitwa ich
40 przed obliczem PANskim / a wróci się
41 każdy z drogi swej złej : bo wiełka

zapalczywość y rozgniewanie iest /
która mówił PAN przeciw ludowi
temu. ² A uczynił Báruch syn Te-
regego wszystko iako mu rozkazał Jere-
miaś prorok / czytając z ksiąg słowá
PANskie w domu PANskim. ³ A
stało się : roku piątego Joákimá
syná Jozyaśowego króla Judyckie-
go / miesiąca dziesiątego / zapowie-
dziano post przed obliczem PAN-
skim wszystkiemu ludowi w Jeruzá-
lem : y wśemu ludowi który się był
z sędz z miast Judyckich do Jeruzá-
lem. ⁴ A czytał Báruch z ksiąg slo-
wá Jeremiaśowe w domu PANA
skim w komorze stárbnę Gámárya-
śa syná Sápánorowego pisárzá / w
sieni wyszły / w wchodu nowéj bra-
my domu PANskiego / ⁵ gdy słuchał
wszystek lud. ⁶ A gdy wysłyszał Miche-
aś syn Gámáryaśa syná Sápáno-
wégo wszystkie słowa PANskie z ksiąg :
7 ⁸ z sędz do domu królewskiego do
komory pisárzowej : a oto tam wszy-
tkie księżetá siedzieli : Elisámá pi-
sárz / y Dálaiáš syn Semeiego / y El-
náthan syn Achoborów / y Gámáry-
aś syn Sápánorów / y Sedecyáš syn
Zánániaszów / y wszystkie księżetá.
9 ¹⁰ A powiedział im Micheáš wszystkie
słowa / które słyszał gdy czytał Bá-
ruch z ksiąg do vsu ludu. Tedy po-
stały wszystkie księżetá do Báruchá
Judy syná Náthániaszowego / syná
Selewiego / syná Chuzegego / mó-
wiąc : Księgi z którychś czytał gdy
lud słuchał weźmi w ręce twoje / a

przysł

*Przed nami,
Hebr.*

*między so-
bą, Hebr.
Oznaymu-
jąc oznay-
miamy, H.*

*Ognisko któ-
re mógł prze-
nosić.*

*Król księgi
Jeremiaśa
wé spalit.*

*probił kro-
lę, H.*

przjdź. Wziął tedy Băruch syn Ne-
ryego księgi w ręce swa/ y przyszedł
do nich. ¹⁵ **D** ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ^E
A czytay to w vsách nášych. A czy-
tał Băruch w vsách ich. A gdy vs-
łyszeli wszystkie słowa/ z dumieli sie
každy do bliźniego swego/ y rzekli do
Bărucha: Musiemy oznaymic kró-
lowi wszystkie te słowa. A pytali go
mówiąc: Powiedz nam iakos pisał
wszystkie te słowa z vsť iego. A Băr-
uch im rzekł: Z vsť swych mówił
iakoby czytając do mnie wszystkie te
słowa: a iam pisał ná księgach in-
kaustem. A rzekli książetá do Băr-
ucha: Jdź á skryj sie ty y Jeremi-
as/ á żaden niech niemié gđziéscie.
A wesłi do króla do sieni: lecz księ-
gi poruczyli w skárbnicy Elisamaśa
pisarza: y powiedzieli przed królem
wszystkie słowa. A posłał król Ju-
dy aby wziął księgi: A który wziąwszy
ie z komory Elisama pisarza/ czytał
przed królem y przed wszystkimi ksi-
żetý/ którzy stali przy królu. A król
siedział w domu gđzie zimował
miesiącá dzierwiątego: á stála przed
nim kotłinka pełná węgla. A gdy
przeczedł Judy trzy ábo cztery kár-
ty/ porzesał ie nożykiem pisarzyskim/ y
wrzucił do ognia który był ná kotlin-
ce/ áż zgorzały wszystkie księgi ná o-
gniu. A nie vlekli sie/ ani rozdarli
śat swoich król y wszyscy słudzy iego/
którzy słyszeli wszystkie te mowy. W-
bátże Elnathan/ y Dalaias/ y Gá-
mariyas/ zastárwili sie królowi/ aby
nie palit ksiąg: y nie wsluchal ich. A
rozkazał król Jeremielowi synowi

Amielech owému/ y Sárataśowi sy-
nowi Ezyclowému/ y Selemiaszo-
wi synowi Abdeclowému/ aby poi-
máli Bărucha pisarza y Jeremiaśa
proroká: ale ie był skrel PAN. A
stáło sie słowo PANskie do Jere-
miaśa proroká/ potym gdy król ipa-
lit księgi/ y mowy które był spisał
Băruch z vsť Jeremiaśowych/ mo-
wąc: Weźmi zaś inné księgi/ á
napiś ná nich wszystkie mowy pierw-
śe/ które byly w pierwszych księgach/
które spalił Joákim król Judzki. A
do Joákima króla Judzkiego rzé-
czech: To mówi PAN: Tys spalił
oné księgi mówiąc: Czemus napisał
ná nich oznaymując: wrychle przy-
dzie król Babilonsti/ y spustoszy te
ziemie/ y uczyni że wstanie z niéy czło-
wiek y bydla. Przeto to mówi PAN
przeciw Joákimowi królowi Judz-
kiému: Nie będzie z niego krobý
siedział ná stolicy Dawidowey: á
trup iego wyrzucon będzie ná gora-
cość przez dzień/ y ná mroź przez noc.
A nawiedze przeciw niemu y prze-
ciwko násieniu iego y przeciwko słu-
gom iego nieprawości ich/ y przywio-
de ná nie y ná obywatel Jeruzálem/
y ná meze Judzkie wszystko złé którym
mówił do nich/ á nie wsluchali. A
Jeremiaś wziął inné księgi/ y dał ie
Băruchowi synowi Neryego pisa-
rzowi/ który pisał ná nich z vsť Jere-
miaśowych wszystkie mowy tsiąg
które był spalił Joákim król Judz-
ki w ogniu/ y nád to iesze przydano
mów dáleko więcej/ niżli pierwéy
było.

H.

*Znowu Pan
każenapi-
sac inné
księgi.*

ROZ. XXXVII.

*Sedecias!
kroluie po-
techoniaśu.*

¹ **A** ² ³ ⁴ ⁵
Krol Sedecias
syn Joziasów
miasto Jechonia
śa syna Joákimo-
wego/ którego po-
stanowił królem
Nabuchodonozor król Babilonsti w
ziemi Judzkiej: A nie był posłusny
sam y słudzy iego/ y lud ziemski słów
PANskich/ które mówił przez rękę

³ ⁴ ⁵
Jeremiaśa proroká. A posłał król
Sedecias Juchálá syná Selemia-
śowego/ y Sophoniaśa syná Maaś-
śaśowego káplana do Jeremiaśa
proroká mówiąc: Módl sie za nami
do PANA Boga nášego. A Jere-
miaś wolno chodzil wposród ludu:
bo go nie wsádzono było do ciemni-
ce. Tedy woysko Pharaónowé wy-
šlo było z Egiptu: y wslýkawşy
Chaldeyzy/ którzy byli oblegli Je-
ruzálem takowá wieść/ odciągneli
od Jeruzálem. A stáło sie słowo

*Zaleca sie
modlitwom
Jeremiaśo-
wym.*

Przepowia
da spuścić
nie mi. sta.

6 PANście do Jeremiaśa proroka mó-
wicz: To mówi PAN Bóg Izra-
B elów: Tak powiecie królowi Judz-
kiemu/ który was posłał do mnie a-
7 byście mnie pytali: Oto wojsko Pha-
raonowe które wyciągnęło wam na
pomoc/ wróci się do ziemi swej do
Egiptu: y wróci się Chaldeyccy/
a będą walczyć na to miasto/ y we-
8 zmaie/ y zapalaie ogniem. To mó-
wi PAN: Niezwódcie dusi waszych/
mówiąc: Odchodząc odejść/ y od-
ciągając od nas Chaldeyccy: boć nie
9 odejść. Ale choćbyście pobili waszy
tko wojsko Chaldeyckie/ którzy wal-
czą z wami/ a zostaliby się z nich nie-
którzy zranieni: każdy z namiotu
sweego wstanie/ a zapala to miasto
10 ogniem. A tak gdy odeszło wojs-
ko Chaldeyckie od Jeruzalem przed
wojskiem Pharaonowym/ wyszedł
11 Jeremiaś z Jeruzalem aby siedł do
ziemi Beniaminowej/ aby tam po-
dzielił imienie przed obecnością mie-
sczan. A gdy przyszedł do bramy
12 Beniaminowej/ był tam stróż bra-
my w swym rzedzie/ imieniem Jeriaś
syn Selemnięgo/ syna Chananiaśo-
wego/ y poymał Jeremiaśa proroka/
mówiąc: do Chaldeycków wcie-
13 kasz. A odpowiedział Jeremiaś:
Jaszy to/ nie wciekam do Chaldey-
cków/ y nie słuchał go: ale poymał

aby się wy-
łączył z po-
szro. kuludn.
H.
Jeremiaś
poimany.

14 Jeriaś Jeremiaśa/ y przywiódł go
do kszazet. Przeto rozgniewawszy
się kszazetą na Jeremiaśa/ wbiwszy
go wsadzili do ciemnice/ która była
w domu Jonathana pisarza/ bo on
15 był przłożony nad ciemnicę. Tak
że wszedł Jeremiaś do domu/ do-
lu/ y do ciemnice: y siedział tam
16 Jeremiaś przez wiele dni. A po-
stawszy Sedeciaś król wyjął go/ y
D pytał go w domu swym potaćinnie/
y rzekł: Co mniamaś iest mowa od
PANA: y rzekł Jeremiaś: Jest.
A rzekł: W rece króla Babilonstie-
17 go podan będziesz. A rzekł Jeremi-
aś do króla Sedeciasza: Com zgrze-
szył tobie/ y slugom twoim/ y ludowi
twojemu/ żeś mnie wsadził do domu
18 więzienia: Gdzie są prorocy waszy/
którzy wam prorokowali/ y mówili:
Nie przyjdzie król Babilonstki na
19 was/ ani na te ziemi: A tak stu-
chay teraz prośe/ Panie mój królu:
Niech będzie ważna prośba moja
przed tobą/ a nie odsyłaj mnie do do-
mu Jonathana pisarza/ abych tam
20 nie umarł. A tak rozkazał król Se-
deciaś aby wsadzono Jeremiaśa do
sieni ciemnice: y aby mu dawano
bochenek chleba na każdy dzień o-
prócz potrawy/ aż nie zstąło waszy-
ckiego chleba w mieście: y mieszkał
Jeremiaś w sieni ciemnice.

wsadzony
do ciemnice

Wyba-
wił go król Se-
deciaś.

że mię wsad-
zili, H.

złote pie-
karskie, H.

ROZ. XXXVIII.

1 Słyszal Saphatias syn Ma-
thánów/ y Gedec-
A lias syn Phassu-
rów/ y Juchalsyn
Selemiasów/ y
Phassur syn Mel-
chiasów/ mowy które Jeremiaś mó-
2 wił do wszystkiego ludu rzekąc: To
mówi PAN: Ktokolwiek zostanie
w tym mieście umrze od mieczy/ y od
głodu/ y od moru: ale kto wcieczie do
Chaldeycków/ żyć będzie/ y będzie
3 duszą jego zdrową y żywą. To mó-
wi PAN: Podając podane będzie to
miasto w rece wojska króla Babilon-
4 stiego/ y wezmie ie. A rzekli kszaze-
B tá królowi: Prosimy/ aby był zabity
ten człowiek: bo wynisnie oślabia

rece mężów rycerskich/ którzy się zo-
stali w tym mieście/ y rece wszystkie-
5 go ludu mówiąc do nich takowe slo-
wa: bo ten człowiek nie szuka poko-
ju ludowi temu/ ale złęgo. A rzekł
król Sedeciaś: Oto on iest w reku
6 waszych: bo się królowi nie godzi
wam czego odmówić. A tak wzięli
Jeremiaśa/ y wrzucili go do stu-
dniey Melchiasza syna Amelechowe-
go/ która była w sieni ciemnice y spu-
ścili Jeremiaśa powiazami w stu-
dniey/ w której nie było wody/ ale bło-
7 to: a tak stał Jeremiaś w błoto.
A słyszał Abdemelech Murzyn
mąż trzebieńiec/ który był w domu
królewskim/ że spuścili Jeremiaśa
8 do studniey: a król siedział w bra-
mie Beniaminowej. A wyszedł
Abdemelech z domu królewskiego/ y
9 mówił do króla/ rzekąc. Panie mój

Kszazet
wsadzili Je-
remiasza w
studnię bło-
ta.

wys. 21. a 9.

korzystać, y
żyć będzie, H

złota w o-
nym błocie,
H.

Abdeme-
lech wyba-
wił Jeremi-
asza.

królu / że uczynili meżowie ci / w sę-
tko co uczynili przeciwko Jeremiaś-
wi prorokowi / spuścivszy go w stu-
dnię / aby tam umarł głodem : bo
10 Tedy król rozkazał Abdemelech-
wi Murzynowi / mówiąc : Weźmi z
sobą z tą trzycięścią meżów / a wy-
ciągni Jeremiaśa proroką z studni
11 nżli umrze. ' Wziąwszy tedy z sobą
Abdemelech meż / wszedł do domu
królewskiego / który był pod komorą :
y wziął z onąd wiotché chusty y sta-
re / które tuż były zbótwiące : y spuścił
12 ie do Jeremiaśa w studnię powio-
zami. ' A rzekł Abdemelech Mu-
rzyn do Jeremiaśa : Podłóż stare
pláty / y te podarte y zbótwiące / pod
pachy rąk twoich / y pod powiozy. y
13 uczyni tak Jeremiaś. ' A wycią-
gnęli Jeremiaśa powiozmi / y wywie-
dli go z studni : y mieřkal Jeremi-
14 aś w sieni ciemnice. ' A posłał król
Sedeciaś / y wziął do siebie Jeremi-
aśa proroką do trzecich dziwi które
były w domu PANskim : y rzekł król
do Jeremiaśa : Pytam ia ciebie o
15 mowę / nie tacy nie przedemną. ' A
rzekł Jeremiaś do Sedeciaśa : Jes-
li powiem tobie / czy nie zabijeś
mie : a jeśli nie poradzę / nie wśluchasz
16 mie. ' Tedy przysiągł król Sedeci-
aś Jeremiaśowi potajemnie / mó-
wiąc : Żywie PAN / który nam u-
czynił te dusze jeśli cie zabije / jeśli cie
wydam w ręce tych meżów którzy su-
17 kają dusze twoje. ' A rzekł Jeremi-
aś do Sedeciaśa : To mówi PAN
zastępów Bóg Izraelski : Jeśli wy-
chodząc wynidziesz do króla Babi-
18 lońskiego / żyć będzie dusza twoja / a
tego miasta nie spala ogniem / y be-
dziesz zachowan ty y dom twój. ' Lecz
jeśli nie wynidziesz do książąt króla

Babilońskiego / będzie podane to
miasto w ręce Chaldeycków / y spa-
la je ogniem / y ty nie wydiesz rąk ich.
19 ' A rzekł król Sedeciaś do Jeremi-
aśa : Boie się żydów którzy poucie-
kali do Chaldeycków : aby ich ślad
nie był wydan w ręce ich / y że mnie
20 nie sydzili. ' Odpowiedział Jeremi-
aś : Nie wydadzą cie / słuchaj proś-
cie głosu PANskiego / który ci opo-
wiadam / a będzie dobrze tobie / y ży-
21 wa będzie dusza twoja. ' Lecz jeśli
E nie będziesz chciał wynidzieć : ta jest mo-
22 wa którą mi PAN ukazał : ' Oto w sę-
tkie niewiasty / które pozostały w do-
mu króla Judyckiego / będą wywie-
dzone do książąt króla Babilońskiego :
a te rzeką : Zwiadli cie y przemogli
cie meżowie spokojni twoi / wtopili
23 w błocie y na śliskim miejscu nogi
twoje / y odesli od ciebie. ' Wszytkie
też żony twoje / y syny twoje / wywie-
dzą do Chaldeycków : y nie wydiesz
rąk ich / ale ręką króla Babilońskiego
24 poyman będziesz : y to miasto spali
ogniem. ' A rzekł Sedeciaś do Je-
remiasza : Żaden niech nie wie tych
25 słów / a nie umrze. ' Lecz jeśli wśl-
F ę książęta zem mówil z tobą / a przy-
dą do ciebie / y rzeką : Powiedz nam
coś mówil z królem / nie tacy przed na-
mi / a nie zabijemy cie / co mówił król
26 z tobą : ' Rzeczysz do nich : Prze-
łożyłem ia prośby moje przed królem
aby mie nie kazał odwiezdz do do-
mu Jonathana / iżebych tam nie u-
27 marł. ' Przysły tedy wszytkie książę-
ta do Jeremiaśa / y pytali go / y mó-
wil im według wśtykich słów / któ-
28 ré mu król rozkazał / y dala mu po-
kój : bo nic nie slychac było. ' A sie-
dział Jeremiaś w sieni ciemnice / aż
do dnia którego wzięto Jeruzalem :
y stało się że wzięto Jeruzalem.

Rádzi Iere-
miaszkrolo-
wi iako
miał wśc
śmierci.

*temi słowy
iako mu.

ROZD. XXXIX.

A Otu dziewię-
tego Sedeciaśa
króla Judyckiego /
miesiąca dziesią-
tego / przyciągnął
Nabuchodonoz-
3 or król Babilo-
ński y wśtyko wojsko jego do Jeru-
4

2 lem / y oblęgli ję : A iedenastego
roku Sedeciaśa / miesiąca czwarté-
3 go / piętego dnia miesiąca / otworzo-
no miasto. ' A weszły wśtykie książę-
ta króla Babilońskiego / y siedli w
bramie średniéj Tereet / Serefer /
Semegarnabu / Sarsachim / Báb-
sares / Teregel / Serefer / Rebmág /
y inśe wśtykie książęta króla Babi-
4 lońskiego. ' A gdy się wyrzwał Sede-

*dobył mi-
sta.

Król Sede-
ciaśwóicha.

Nabuchodo-
nazor ob-
lęł Jeru-
zalem.
4. król. 25. a 1
Niez. 52. a 4.

Pojmiany.

śam się z
nim spisał,
Hebr.
Synowie y
z słachy g.
bić.
Oślepiłony
Sedecyasz.
wizzał go
lancuchami,
H.

rota, H.

cyasz król Judzki / y wszyscy meżowie
rycerscy wciekli: y wyszli nocą z mia-
sta dużego sadu królewskiego / y bra-
ma która była między dwiema murá-
mi / y wyszli na drogę ku puszczy. ⁵ A
goniło ich woysko Chaldeyckie / y po-
imáli Sedecyasa na polu pustyni
Jerychonickiej / á poimanego przy-
wiedli do Nabuchodonozora króla
Babilonickiego / do Reblatha / który
jest w ziemi Emath / y ⁶ mówił do
niego sady. A pozabijał król Bá-
bilonicki syny Sedecyasowe w Re-
blacie przed oczyma jego: y wszystkie
słachte Judzkie pozabijał król Bá-
bilonicki. ⁷ Wczy też Sedecyasowi
wylupił / y okował go w petá / aby go
zawieźziono do Babilonu. ⁸ Dóm
też królewski / y domy ludu pospolite-
go popalili Chaldeyczycy ogniem / y
mury Jerozolimskie rozwalili. ⁹ A o-
státék ludu: który sie ostał w mie-
ście / y zbiegli którzy byli pouciekali do
niego / y ostaték ludu który był pozos-
tał / przeniósł Nabuzardan hetman
do Babilonu. ¹⁰ A z pospólstwa wbo-
gich / którzy nie zgoła niemieli / zostá-
wił Nabuzardan hetman w ziemi
Judzkiej / y dał im winnice y cyster-

ny dnia onęgo. ¹¹ A rozkazał był Ná-
buchodonozor: król Babilonicki o Je-
remiaszu Nabuzardanowi hetmanowi /
mówiąc: ¹² Weźmi go / á ¹³ połóż
nań oczy twe / á nie czyni mu nic zle-
go: ále iáko będzie chciał / tak mu w-
czyni. ¹⁴ A tak posłał Nabuzardan he-
tman / y Nabuzezban / y Rabsares / y
Neregel / y Serefer / y Rebmag / y
wszyscy celnicy króla Babilonickie-
go: ¹⁵ posłali y wzięli Jeremiaśa z
sieni ciemnice / y dali go Godoliaszo-
wi synowi Abitama syna Saphano-
wego / aby wszedł do domu / y mieś-
kał między ludem. ¹⁶ A do Jeremia-
śa stało się słowo PANskie / gdy był
zamknięty w sieni ciemnice / rzekąc:
¹⁷ Idź / á powiedz Abdemelechowi
Muryznowi / rzekąc: To mówi PAN
zaśtepów Bóg Izraelów: Oto ja
przywiodę mowy moje na to miasto /
na złe / á nie na dobre: y będą przed
tobą onęgo dnia. ¹⁸ A wybawie cie onę-
go dnia / mówi PAN / á nie będziesz
podany w ręce meżów / których się ty
boisz. ¹⁹ Ale wybawiąc cie / wybawie cie /
y nie poleżysz od miecza: ále będzie
tobie dusza twoja ²⁰ na zbawienie / i-
żes vsal we mnie / mówi PAN.

Jeremiaś gá
chowany.wł. á polóż
nań oczy
swoje, Hebr.Abdeme-
lech który
wybawił
Jeremiaśa,
nie był poi-
miany.korzystać,
H.

ROZDZ. XL.

Jeremiaśo-
wi dopu-
szczał mie-
skać gdzie
mu sie po-
doba.

Słowo które się
stało do Jeremiaśa
od PANA / gdy wy-
puszczony od Nabu-
zardan hetmana z Ra-
ma / gdy go wziął z
wiązane go lancucha-
mi w pośrodku wszystkich którzy się
prowadzili z Jeruzalem / y wiedzio-
no je do Babilonu. ² A tak hetman
wziawszy Jeremiaśa / rzekł do niego:
PAN Bóg twój mówił to złe na to
miejsce / y przywiodł: y uczynił
PAN iáko mówił: bosście zgrzeszyli
PANU / á nie słuchaliście głosu ie-
go / y stała się wam ta mowa. ³ A tak
teraz otom cie dziś rozwiązał z lan-
cuchów / które są na rękach twoich:
iśćlić się podoba iść z zemną do Babi-
lonu / pódź / y położ się oczy moje na cie:
lecz iśćlić się nie podoba iść z zemną
do Babilonu / zostań: oto wszystka
ziemia jest przed oczyma twóimi: co

obierzysz / y gdzieć się podoba żebyś
siedł / tam idź. ⁴ A zemną nie chodź:
ále mieszkaj w Godoliasza syna Abi-
tama syna Saphana / którego przelo-
żył król Babilonicki nad miastem Judz-
kim: mieszkajże tedy z nim w po-
środku ludu: ábo gdziekolwiek ci
się będzie podobało żebyś siedł / idź /
y dał mu hetman strawe / y dar / y
odprawił go. ⁵ A przyszedł Jeremiaś
do Godoliasza syna Abitama do Ma-
spha / y mieskał z nim w pośrodku
ludu / który był zostawion w ziemi.
⁶ A gdy wstępli wszyscy przelozeni
woyska / którzy byli ⁷ po krainach roz-
prośeni / sami y towarzysze ich / że
przełożył król Babilonicki Godolia-
śa syna Abitama nad ziemią / á iż mu
zlecił meży y niewiasty / y dzieci / y wbo-
gie ziemi / którzy nie byli zaprowa-
dzeni do Babilonu: ⁸ Przyszli do Go-
doliaśa do Maspha: y Ismael
syn Nathaniaśa / y Johanan / y Jo-
nathan synowie Kacee / y Sareas
syn Chanehumeth / y synowie Ophi-

A gdy się on
sejce był nie
wrócił (rzekł
mu:) Wróć
się do Godoli-
asza, H.Mieska w
Jeruzalem z
ludem pozos-
táłym.

w polu, H.

Ktoży

4. król. 25.
f 24.

abych stał
przed Chaldejczyki, H.

Edomia,
H.

ostatek In-
dy w Niemc,
H.

Ismáhel
gdziś są-
bił Godolia
są y niemc-
to innych.

y i
wsp-
H.

9 Którzy byli z Nethopháti y Jezomiasz
syn Maaacháthy / sami y meżowie ich.
10 A przysięgli im Godoliasz syn Abi-
tam / syna Saphán / y towarzyszym
ich / mówiąc : Nie bógcie się służyć
Chaldejczykom : mieszkaćcie w zie-
mi / a służyć królowi Babilonstiemu /
11 a będzie wam dobrze. Oto ja mies-
kam w Maspáth / abych odpowia-
dał rozkazaniu Chaldejczyków / któ-
rzy bywają posyłani do nas : a wy
zbierajcie wino / y żniwo / y oliwe / a
chowajcie w naczynia wasze / a mie-
szkajcie w mieszcich waszych które
12 trzymacie. Lecz y wszyscy Żydowie
którzy byli w Moáb / y synów Am-
mon / y w Idumei / y we wszech
krainach / wysławszy że zostawił król
Babilonstki ostatki w Żydostwie / a
iż przelożył nad nimi Godoliasz syna
Abitám syna Saphán : wrócili się /
mówiąc / wszyscy Żydowie ze wszech

miejsce do których byli wcielili : y przy-
šli do Judzkiej ziemi / do Godolias-
za do Maspáth : y zebrali wino / y
13 y żniwa bardzo wiele. Ale Johanán
syn Káree / y wszyscy przelożeni wo-
jści / którzy byli po krainach rozpro-
szeni / przysśli do Godoliasza do Maspáth.
14 A rzekli mu : Wiedz / iż Báb-
ali król synów Ammon posłał Is-
máhelá syna Nátaniasza zabić du-
śe twoje. A nie wwierzył im Godoliasz
15 syn Abitám. A Johanán syn
Káree rzekł do Godoliasza osobno w
Maspáth / mówiąc : Pójdź / a zabije
Ismáhelá syna Nátaniasza gdy
niekt niewzrocie / aby nie zabił duśe
twojej / y nie byli rozprośzeni wszyscy
Żydowie / którzy się zebrali do ciebie /
16 a zginie ostatki Judá. A rzekł Go-
doliasz syn Abitám do Johanán syna
Káree : Nie czyn tego / bo nieprawda
ty mówisz o Ismáhelu.

wpół, H.
Godoliasza
przestrzegá
iż że go Is-
máhel miał
zabić.

ROZDZ. XLI.

stało się mie-
ściacá siódme-
go / przyszedł Ismá-
hel syn Nátanias-
zów / syna Eli-
sám / z nasienia
królewskiego / y
A księżerá królewski / y dziesięć me-
żów z nim / do Godoliasza syna Abi-
tam do Maspáth / y iedli tam chleb
spółem w Maspáth. A został Is-
2 smáhel syn Nátaniasza / y dziesięć
meżów którzy z nim byli / y zabili Go-
doliasza syna Abitám / syna Saphán /
mieczem / y zabili tego którego był król
Babilonstki przelożył nad ziemią.
3 Wszytkie też Żydy którzy byli z Go-
doliaszem w Maspáth / y Chaldej-
czyki którzy się tam znaleźli / y meż ry-
cérski pobit Ismáhel. A wtórego
4 dnia po zabicu Godoliasza / gdy ie-
scze niekt niewiedzial / przysśli meżo-
5 wie z Sichem / y z Silo / y z Samá-
rii / ośmdziesiąt meżów : ogoliwszy
brody / y podarły skóry / y białe / a
dary y kadzidło mieli w ręku aby ofia-
rowali w domu PANstkim. Wyse-
6 dły tedy Ismáhel syn Nátaniasza
B przeciwko im z Maspáth / siedł i dając
a płacząc : a gdy się potkał z nimi /

7 rzekł do nich : Pójdźcie do Godolias-
za syna Abitám. Którzy gdy przysśli
w posród miasta / pozabijał je Is-
smáhel syn Nátaniaszów przy po-
srodku dołu / sam y meżowie którzy
8 z nim byli. Ale dziesięć meżów ná-
lázło się między nimi / którzy rzekli do
Ismáhelá : Nie zabijaj nas : bo ma-
my skarby na polu / psenice / y iecznie
niá / y oliwy / y miodu. A przestał : y
9 nie zabił ich z bracią ich. A dół do
którego wrzucił Ismáhel wszytkie tru-
py meżów / które pobit dla Godolias-
za / on iest / który uczynił król Asá dla
Báasy króla Izraelstkiego : ten ná-
pełnił Ismáhel syn Nátaniaszów
10 pobitymi. A pobiał w niewola Is-
smáhel wszytkie ostatki ludu / które
były w Maspáth : córki królewskie /
C y wश्यtek lud który był został w Mas-
spháth : które był powoził Nabuzár-
dán hetman Godoliaszów synowi
Abitám : y poimał je Ismáhel syn
Nátaniaszów / y pośedł / aby zaśedł
do synów Ammon. A wysłał Jo-
11 hanán syn Káree / y wश्यtey przelo-
żeni waleczników którzy byli z nim / w-
श्यtko złe które był uczynił Ismáhel
syn Nátaniaszów : y wśięgłszy z sobą
wszytkie meże / posłali aby walczyli z Is-
smáhelem synem Nátaniaszowym :
y znaleźli go w wodn mnogich które są

Ioháná od-
iżł Godoli-
asami

13 w Gabaon. ¹ A gdy wyrzwał wszystkie lud / który był z Ismahelem / Johánán syná Káree / y wszystkie przelożone waleczników którzy z nim byli / w radowali się. ² A wrócił się wszystkie lud który był pobrat Ismahel w Náspháth : a wróciwszy się poszedł do Johánán syná Káree. ³ Lecz Ismahel syn Nátthániaszów wciął z osmiami mężów przed Johánán / y poszedł do synów Ammon. ⁴ A tak wziął Johánán syn Káree / y wszystkie przelożeni waleczników którzy z nim byli / wszyscy

tek ostatek ludu / który był przywiódł od Ismahela syná Nátthániasza z Mispáth po zabiciu Godoliasza syná Abitám : mocne meze ná woynie / y niewiasty y dzieci y trzebiencé / które był wrócił z Gabaon. ⁵ A odesłali y mieszkali gościami w Chámáám / który jest w Berlehem / aby sili / y weszli do Egiptu / przed Cháldecyzki : bo się ich báli / że Ismahel syn Nátthániasza zabít był Godoliasza syná Abitám / którego był przelożył król Babilonští w ziemi Judzkiej.

ROZDZ. XLII.

PRAZYSTAPILI wszyscy przelożeni waleczników / y Johánán syn Káree / y Jezoniasz syn Ozyasza / y ostatek pospółstwa od máłego aż do wielkiego : ¹ y rzekli do Jeremiasza proroka : Niech pádnie prosba náša przed oczymá twómi / a módl się za námi do PANA Boga twego za wszystkie ten ostatek : bo nas zostáło máło z wiela / iáko nas widzą oczy twoje : ² A niech nam oznaymi PAN Bóg twój dobro / które idzie mamy / y słowo które czynić mamy. ³ A rzekli do nich Jeremiasz prorok : Słyszalemi : Oto się iá modle do PANA Boga wáśzego we dług słów wáśzych. Każde słowo / które mi odpowie / oznaymie wam : áni zátáie przed wámi żadnéy rzeczy. ⁴ A oni rzekli do Jeremiasza : Niech PAN będzie między námi świadkiem prawdy y wiary / jeśli nie według každého słowa / z którym cie posle PAN Bóg twój do nas / tak uczynimy. ⁵ Choć dobrze będzie / chocia źle / głosu PANA Boga nášego / do którego cie posylamy / posłuszni będziemy. aby nam dobrze było / gdy wsluchamy głosu PANA Boga nášego. ⁶ A gdy wyszło dziesięć dni / sstáło się słowo PANskie do Jeremiasza. ⁷ A zázwał Johánán syná Káree / y wszystkich przelożonych waleczników / którzy z nim byli / y wszystkiego ludu od najmniejszego aż do wielkiego. ⁸ A rzekli do nich : To mówi PAN Bóg Izra-

elów do któregoście mnie posłali / abych przelożył prosby wáśze przed obliczem iego : ⁹ Jeśli spokojnie mieszkać będziecie w téj ziemi / pobudujcie was / a nie rozwalaj : náśádze / a nie porwyrywam : ¹⁰ bom już wblagány nádz zlem którym wam uczynił. ¹¹ Nie bójcie się od obliczá króla Babilonskiego / którego się wy lekátácie boicie : nie bójcie się go / mówi PAN : bom iá z wámi iest abych was wybáwił / y wyrwał z ręki iego. ¹² A dam wam li-
tości / y zlitunie się nádz wámi : y uczynię że będziecie mieszkac w ziemi wáśzej. ¹³ Lecz jeśli wy rzeczeć : Nie będziemy mieszkac w téj ziemi / áni będziemy słuchac głosu PANA Boga nášego / ¹⁴ mówiąc : Nie / ále do ziemi Egiptzkiej pójdziemy : g dzie nie wyrzemy wojny / y głosu trąby nie wstyssemy / y głodu cierpieć nie będziemy : y tam mieszkac będziemy. ¹⁵ Dla tego słuchajcie teraz głosu PANskiego ostateku Judy. To mówi PAN za-
stępów Bóg Izraelští : ¹⁶ Jeśli polozycie oblicze wáśze idź do Egiptu / y wnidziecie abyście tam mieszkali / ¹⁷ miecz którego się wy boicie / tam was ogarnie / w ziemi Egiptzkiej : a głód dla którego się troszczenie / przylnie do was w Egiptcie / y tam pomrzecie. ¹⁸ Wszyscy też mężowie / którzy polozyli twarz swoię aby weszli do Egiptu / aby tam mieszkali / pomrzą od miecza / od głodu / y od móru : żaden z nich nie zostanie / áni wyjdzie przed zlem którego przyniosę ná nie. ¹⁹ Bo to mówi PAN zastępów Bóg Izraelów : Jáko się zlał gniew mój y zapálczywość moia ná obywatéle Jerozolimskie / ²⁰ tak się zleie gniew mój ná was / gdy

Jeremiasz
proszony od
ludu radzi
sie Pána co
máig cgy-
hić.

A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

¹⁰ miejska sc.
H.

¹¹ bo mi inu
żal z tego.

¹² ábo, táka
(y niego) áo
sie zleie, H.

¹³ Jeśli się ná-
pracie.

Jeremiasz
odpowiada
imieniem
Bozym aby
zostáli a nie
šli do AE-
giptu.

wmidzies

*"Abo, mówi
Pan do was,
H.*

19 wnidziecie do Egiptu: y bedziecie
na przysięgę y na zdumienie y zlorze-
czenie / y na hanbe / á nie wyzrycie
wiecey tego miejsca. ⁹ Słowo PAN
skie ná was' ostátku Judy: Nie w-
chodźcie do Egiptu: wiedząc be-
20 dziecie wiedzieć / iż sie oświadcza ná
was dzisiaj / ⁹ żeście zwiedli dusze wá-
śe: boście wy mnie posłali do PA-
NA Boga náśego / mówiąc: Módl
sie zá námi do PANA Boga náśe-

go / á wedle wszytkiego cokolwiek to-
bie rzecze PAN Bóg náś / tak nam
21 oznaymi / á uczynimy. ⁹ A oznaymi-
łem wam dzisiaj / á nie wsluchaliście
głosu PANA Boga wáśego we ws-
22 szytkim o co mie do was posłał. ⁹ A
tak teraz wiedząc wiedzieć bedziecie /
że mieczem / y głodem / y morem po-
mrzećcie ná miejscu / do którego chce-
liście isdż abyście tam mieszkali.

ROZDZ. XLIII.

*Zyżi nie
słuchając
Pána idą do
AEgiptu.*

1 **S**stało sie gdj
skonczył Jeremi-
asz mówić do lu-
du wszytkie mo-
2 wy PANA Bo-
gá ich / z ktorými
go posłał PAN
Bóg ich do nich / wszytkie té słowa:
⁹ rzekł Azariaś syn Osaiasza / y Johá-
nán syn Káree / y wszyscy mężowie py-
śni / mówiąc do Jeremiaśa: Klam-
stwo ty mówisz / nie posłał cie PAN
Bóg náś / mówiąc: Nie wchodźcie
do Egiptu / abyście tam mieszkali.
3 ⁹ Ale Băruch syn Neriaśów pod-
szedł do cie ná nas / aby nas wydał w
B ręce Chaldeyeytów / aby nas pomor-
dował / y zaprowadził do Babilonu.
4 ⁹ A nie wsluchał Johánán syn Ká-
ree / y wszyscy przyłożeni waleczników /
y wszytek lud głosu PANskiego / żeby
5 mieszkali w ziemi Judzkiej. ⁹ Ale wzię-
wszy Johánán syn Káree / y wszyscy
przyłożeni waleczników / wszytek ostá-
tek Judy / którzy sie byli wrócili od
wszytkich narodów / do których przed-
6 tym byli rozprośeni / aby mieszkali w
ziemi Judzkiej: ⁹ meże / y niewiasty /
y dzieci / y córki królewskie / y każda du-

śe / którzy byli zostawili Nabuzárdan
hetman z Godoliaszem synem Abi-
tám syná Sápán / y Jeremiaśa
proroká / y Băruchá syná Neriaśa:
7 ⁹ A weszli do ziemi Egiptzkiej: bo
nie byli posłuszni głosu PANskiego:
8 y przysli aż do Táphnis. ⁹ A sstała
sie mowa PANska do Jeremiaśa w
9 Táphnis / mówiąc: ⁹ Weźmi kamie-
nie wielkie w ręce twoje / á stryż je w
stlepie / który jest pod murem cegiel-
nym / w branie domu Pháraonowego
w Táphnis / przed oczymá mężów
10 Judzkich: ⁹ y rzeczesz do nich: To mó-
wi PAN zastępów Bóg Izraelów:
Oto ja posle y weźme Nabuchodo-
nozorá króla Babilonskiego sluge
meż: á poloże stolicę jego ná tym ka-
mieniu którym stryż / y postawi stolicę
11 swą ná nich. ⁹ A przyśed sy poraziż je
mie Egiptzka / która ná śmierć / ná
śmierć: á która wniwola / wniwola:
12 á która pod miecz / pod miecz. ⁹ A zápa-
li ogień we zborách bogów Egipt-
skich / á spali je / y weźmie je w niwo-
la: y odziecie sie ziemią Egiptzka / iá-
to sie pasterz odzieżá płaszem swo-
im: y wynidzie z tamtąd w pokóiu.
13 ⁹ A struszy slupy domu słonecznego
które są w ziemi Egiptzkiej: á zbory
bogów Egiptzkich ogniem spali.

*Jeremiaś
prorokuje
że król Ba-
biloniski AE-
giptzka zie-
mie spusto-
szy.*

*⁹ to jest, ko-
rzyście zie-
mie AEgipt-
skiej.
Bethseme-
skie, H.
Helio-polskie,
G.*

ROZD. XLIII.

*Prorok ka-
rze lud z bał-
wochwal-
stw i y nie-
posłuszeń-
stwa.*

1 **S**stało przez Jeremia-
śa do wszech Żydów /
którzy mieszkali w zie-
mi Egiptzkiej / któ-
rzy mieszkali w Mág-
dalu / y w Táphnis / y
w Memphis / y w ziemi Phátures /
2 rzekąc: ⁹ To mówi PAN zastępów /

Bóg Izraelów: Wyście widzieli to
wszytko złé / którym przywiódł ná Je-
ruzalem / y ná wszytkie miastá Judz-
kie: á oto puste są dzisiaj / y niemaś w
3 nich obywatelá. ⁹ Dla złości która
czynili / aby mie do gniewu przywie-
dli / aby sli á osiárowali / y służyli bo-
góm cudzym / których nie ználi y oni /
4 y wy / y oycowie wáśy. ⁹ A posyłałem
wszytkie slugi moje proroki w noc
wstając / á posyłać / y mówiąc:

*⁹ pilnie á wstá-
wicznie, Heb.*

5 Nie czynicie słowá bzydliwości tá-
 6 kiej/której nie narodzi. [°] A nie slu-
 B chali/ ani náchylili vchá swego / aby
 się náwrócili od złości swoich / á nie
 ofiárowáli bogóm cudzym. [°] A szal-
 siegniérw mój/ y zapálczywość mojá/
 y zapalita się po mieściech Judz-
 7 kich/ y po vlicách Jerozolimskich / y
 obiódli się w pustki y wzburzenie
 wedle dnia tego. [°] A teraz to mówi
 PAN zastępów Bóg Izraelów :
 Czemu wy czynicie złość te wielką
 przeciw dufam wáśm/ aby wygi-
 8 nał z was mąż y niewiásta / dźciéie y
 szacé z pośrzedku Judy / aby wam
 nie zostało szczátu żadného [°] Dra-
 żniąc mie czynkami rąk wáśych / o-
 fiárując bogóm cudzym w ziemi E-
 9 gypstkiej / do którejescie weszli aby-
 ście tam mieřkali : abyście wygine-
 li/ y byli przeklinaniem y wróganiem
 10 wšytkim narodóm ziemi : [°] Ażascie
 zapomnieli złości oyców wáśych / y
 złości królów Judzkich / y złości żon
 ich / y złości wáśych / y złości żón wa-
 11 śych / które czynili w ziemi Judzkiej/
 y po vlicách Jerozolimskich : [°] Nie
 oczyszcili się aż do dnia tego : y nie ba-
 12 li się / ani chodzili w zákonie PAN-
 skim / y przykazaniach moich / którem
 13 dał przed wami / y przed oycy wáśymi.
 C [°] Přetóž to mówi PAN zastępów
 Bóg Izraelów : Oto ja polože o-
 blicze moje ná was ná złé / á wytráce
 14 wšytkiego Jude. [°] A zabioje ostá-
 tek Judy / którzy položyli twarzý své
 aby weszli do ziemi Egypstkiej / y
 mieřkali tam : y zniřcieja wšyscy w
 15 ziemi Egypstkiej : polega od mieczá/
 y od głodu : y zniřceni beda od na-
 mnięřpého až do nawięřpého / od
 mieczá / y od głodu pomrą : y beda
 ná przysięge y ná dživ / y zlorzecz-
 16 nie / y háńbe. [°] y náwiedze obywatel-
 le ziemi Egypstkiej / iákom náwies-
 17 dził Jeruzálem / mieczem / głodem / y
 18 morem. [°] A nie będzie ktoby vředi / y
 został zostátku Žydów / którzy idą že-
 by gořćmi byli do ziemi Egypstkiej :
 á żeby się wrócili do ziemi Judzkiej/
 do której oni [°] podnořą duře své / á
 by się wrócili / y mieřkali tam : nie
 19 wróca się iedno którzy vyda. [°] A od-
 powiedzieli Jeremiařowi wšyscy
 meřowie wiedzacy že ich žony ofiáro-

[°]abyście wy-
 cigli z was
 mąż y nie-
 wiásta. H.

[°]abyście się
 wyćigli. H.

[°]Nie wniżyli
 się. H.

Grozi im za
 traceniem.
[°]Amos. 9. b. 4

[°]podnořą du-
 řę své, Hebr.

wály bogóm cudzym : y wšytkie nie-
 wiásty / których štáto mnořtvo wiel-
 16 kiej / y wšytek lud mieřkájacych w zie-
 mi Egypstkiej / w Phátures / rzekąc :
 17 [°] Nowy któřas mówił do nas imie-
 niem PANskim nie vřluchamy od
 ciebie : [°] ale czyniac vczynimy každe
[°] słowo któře wynidzie z vřt nářych /
 żebyśmy ofiárowáli królówéy niebie-
 18 ťkiej / y ofiárowáli iéy mořré ofiáry iá-
 kořmy czynili / iny y oycowie nářy /
 królowie nářy / y řsiazetá nářé w mie-
 ściech Judzkich / y po vlicách Jero-
 zolimskich : á náiadálišmy się chlebá /
 y dobre nam bylo / y nie widžielišmy
 19 złego. [°] Lecz od oného času któře-
 gořmy přestáli ofiárowác królówéy
 niebieřkiej / y ofiárowác iéy mořré o-
 fiáry / ná wšytkim nam schodži / y z-
 niřczeliřmy od mieczá / y od głodu.
 20 [°] Lecz ieřli my ofiárujemy królówéy
 niebieřkiej / y ofiárujemy iéy mořré o-
 fiáry : ážasmy bez meřów nářych czy-
 nili iéy pláćki ku řluzbieřéy / y ku ofiá-
 21 rowánú iéy mořrych ofiár : [°] A mó-
 wił Jeremiař do wšytkiego ludu /
 přeciwo meřóm / y přeciwo niewiá-
 22 ťtam / y přeciwo řřemu ludowi / któř-
 23 ry mu byli odpowiędzieli / rzekąc :
[°] Ažá nie ofiára któřasie ofiárowáli
 w mieřciech Judzkich / y ná vlicách
 Jeruzálem wy y oycowie wářy / kró-
 24 lowie wářy / y řsiazetá wářé / y lud
 25 žemie : ná toć wřpámietal PAN / y
 rořtapilo ná serce iego. [°] y nie móřł
 PAN dálež znosić dla złości řpiaw
 wářych / y dla obřyřdłóřci któřescie
 26 czynili : y řřtála się žemia wářá řpu-
 řtořeniem / y řdumieniem / y přetlece-
 27 twem dla tego / že niemář obywatel-
 28 lá / iáko ten dživ ieřř : [°] Dla tego iže-
 29 ście ofiárowáli bálwánóm / y řgrže-
 řyliřcie PANV : y nie řlucháliřcie
 30 głořu PANřkiego / y w zákonie / w
 31 przykazaniách / y w řwiádecřwách ie-
 32 go nie chodžiliřcie : dla tego przy-
 řřto ná was to złé / iáko ten dživ ieřř.
 33 [°] A řžekl Jeremiař do řřego ludu / y
 do řřech niewiář : řluchaycie řlo-
 34 wá PANřkiego wšytek Judo / któř-
 35 řyřcie w ziemi Egypstkiej. [°] To mó-
 wi PAN zastępów Bóg Izraelów /
 rzekąc : Wy y žony wářé móviliřcie
 vřřý řvémi / y wřpelniliřcie řekámi
 wářémi / móvjac : Czynmy řluby

Odpowia-
 dař že wo-
 la Bálwán-
 nóm niř Bo-
 gu ofiaro-
 wać.
[°]řlub, ábo, o-
 bietnica.
[°]To ieřř, káři-
 tycowi.

[°]mořré, ábo,
 napayné ofiá-
 ry.

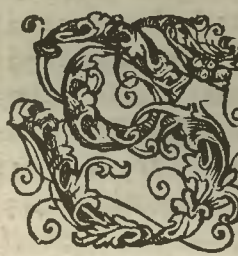
[°]ábo, iáko to
 dživ iáwno.

*Księżycowi.
Znowu im
grozi wytrá-
ceniem.

26 nąsę któreśmy ślubili że byśmy ofia-
rowali królów niebieskich / y ofia-
rowali ię możę ofiary. Wypelnili-
ście śluby wasę / y skutkiemście ie
wykonali. ²⁷ Przetoż słuchaycie słowa
PANskiego wszytek Judo / którzy
mieszkacie w ziemi Egypckiej : O-
tom ia przysięgi na imię moje wiel-
kie mówi PAN : że nie będzie w iecę
wzywane imię moje wstami żadnego
męża Jyda / mówiącego : Żywie PAN
Bóg / we wszytkiej ziemi Egypckiej.
28 ²⁷ Oto ia bede czuł nąd nimi na złe a
nie na dobre : y zniszcza wszycky me-
żowie Judo / którzy są w ziemi E-
gypckiej / mieczem y głodem / aż do
szcetu wygina. ²⁸ A którzy wyda mie-
czą / wróca sie z ziemi Egypckiej do

ziemie Judo / mało : y do-
zna wszytek ostatek Judy / który
wşedł do ziemi Egypckiej / aby
tam mieszkał / czyie sie słowo wypeł-
ni / moieli abo ich. ²⁹ A to wam zna-
kiem / mówi PAN / że ia was na-
wiedze na tym miejscu : abyście
wiedzieli że sie prawdziwie spełnia
mowy moje przeciwko wam na złe.
30 To mówi PAN : Oto ia podam
Pharaóna Ephree króla Egypckiego
go w rękę nieprzyjaciół jego / y w rękę
śukających dusze jego : iakóm po-
dał Sedeciasza króla Judo w
rękę Nabuchodonozora króla Babi-
lonskiego nieprzyjaciela jego / y suk-
ającego dusze jego.

ROZDZ. XLV.

1 ¹ Lowo które
mówił Jeremi-
as prorok do B-
rucha syna Ne-
riasa / gdy napi-
sał te słowa w
księgach z wst-
Jeremiafowych / roku czwartego Jo-
akima syna Jozafasowego króla Ju-
2 ² dkiego / rzekąc : ³ To mówi PAN
Bóg Izraelów do ciebie Baruchu :
Mówiles : Biada mnie niedzmemu :

4 bo przyczynił PAN boleści do bole-
ści moiej : wpracowałem sie we w-
zdychaniu moim / a nie znalazłem od-
poczynienia. ⁵ To mówi PAN : Tak
rzeczesz do niego : Oto którym zbu-
dował rozwałam : a którym nasa-
dziłem / ia wyrwam / y wszytkę tę zie-
mie. ⁶ A ty szukaj sobie wielkich :
nie szukaj : bo oto ia przywiode
złe na wszytkie ciało / mówi PAN : y
dam tobie dusze twoje na zbawienie
na wszytkich miejscach do kądol-
wiek pójdiesz.

*korzystać,
H.

ROZDZ. XLVI.

1 ¹ Lowo PAN-
skie które sie sta-
ło do Jeremiaśa
proroka przeciw
2 ² narodóm. ³ Na
Egipt / przeciw
woysku Phara-
na Necho króla Egypckiego / któ-
ry był nąd rzeką Euphratesem w
Charkanis / którego poraził Nabu-
chodonozor król Babilonski / czwar-
tego roku Joakima syna Jozafas-
3 ³ wego króla Judo. ⁴ Gotuycie
tarcz y pancerze / a wychodźcie na woj-
4 ⁴nę. ⁵ Zaprzagaycie konie / a wsiaday-
cie też dmi : stanćcie w helmich / wy-
cięraycie oszczepy / oblecźcie sie w pan-
5 ⁵cerze. ⁶ Coż tedy : widziałem ie lekli-

6 we / a tył podające / mocné ich pobi-
7 té : wciąłali przedko ani sie obejrżeli :
8 strach ze wszad / mówi PAN. ⁹ Niech
nie wciąka przedki a niech nie mniema
aby miał wybawion bydz mocny : na
Pólnocy y rzeki Euphratesa zwyciężę
ni są y pelegli. ¹⁰ Któż to iest który i-
11 ¹¹ako rzeką wzbięra : a iako rzek / nady-
12 ¹²maia sie wody jego : ¹³ Egipt iako
13 ¹³rzeką wzbięra / a iako rzeki wzrusz-
14 ¹⁴ać sie beda waly jego : y rzecze : Wstę-
15 ¹⁵piwszy pokryie ziemię : wygubie mia-
16 ¹⁶sto y obywatelę jego. ¹⁷ Wsiadaycie
17 ¹⁷na konie / a ¹⁸ wysłakuycie ¹⁹ na wo-
18 ¹⁸zich / a niech sie rusza mocni / ²⁰ Mu-
19 ¹⁹rzyńska ziemia / y Libyanie którzy no-
20 ²⁰są tarcz / y Lidycy porywające
21 ²¹y ²²puszczające strzaly. ²³ Ale on dzień
22 ²²PANA Boga zastępów / dzień po-
23 ²³msty / aby sie pomścił nąd nieprzyja-

*Balejcie, H.

*Aethiopia-
nie.

*ciągnący
łuk, H.

AEgipto-
wi spusto-
szeniem od
Nabuchodo-
nozora
grozi.

czę, H.

cioty swémi: pojrze miecz/ á násyć
sie y opić sie krwie ich: bo osiára
PANA Boga zastępów w ziemi
Północnéj nád rzeką Euphrátesem.

11 Wstąp ná Gáláád/ á nábiierz rezy-
ny pámmo cókto Egiptsta: próżno
rozmnażasz lékarstwa/ zdrowia mieć

12 nie będziesz. Wsłyszeli narodowie sro-
more twoie/ á krzyk twódy nápełnił
ziemię: bo mocny nátaet ná mocnéj/

13 y obá spółem wpáoli. Słowo które
mówił PAN do Jeremiaśa proroka/
o tym: że ma przysć Nábuchodonoz-
zor król Bábilonští/ á porázić ziemię

14 Egiptsta. Opowiadaycie Egipto-
wi/ á daycie słysiec w Mágdalu/ y
niech bżmi w Memphis/ y w Tá-
phnis: rzeczyć: Stań/ á nágotuy sie:

15 bo pojrze miecz to co w okolicy two-
jéj iest. Cemuż zgnit/ mocarz
twódy: nie ostał sie: bo go PAN

16 wywrócił. Rozmnożył wpádaiące/
y padł mąż ná bliźniégo swégo. A
rzeká: wstań á wróćmy sie do ludu

17 swégo/ y do ziemi národzenia ná-
śégó/ od oblica mieczá "golebice".
Názówcie imie Pharáóná króla E-

18 giptskiego/ trwóge przywiódł czas.
Zywe ia/ (mówi król/ PAN zaste-
pów imie iego) że iáko Thabor mie-

19 dzę gorámi/ á iáko Kármel nád mo-
rzem/ przýdzie. Nacynié prowás-
dzenia poczyn sobie/ obywatelko cók-
to Egiptsta: bo Memphis pusty-

20 niá będzie/ y zpuścósie/ y będzie nie-
miejskálna. Cielicá piękna/ y krásna
Egipt/ "pogániács" z północy przy-

21 dżie ná nie. Najemnicy téż iey/ kró-
rzy miejscáli w posrzedku iey/ iáko ciel-
cy w karmieni obróćili sie/ y wćiekáli
spółem/ y ostáć sie nie mogli: bo dzień

22 wygubienia ich przýsiedł ná nie/ czas
náwiedzenia ich. Głos iey "iáko
miedzi zábiżmi": bo sie zwoyściem

23 pospieszą/ y z siekierámi przýdą do
niéy/ iáko co dwá rąbáiz. Wyr-
báli las iey/ mówi PAN/ który zli-

24 czon byđz nie moze: rozmnożyli sie
nád śaráncz/ y nie máś im liczby.
Zámstydzila sie cókta Egiptsta/ y

25 podána w rece ludu Północnégo.
Rzekł PAN zastępów Bóg Izráe-
lów: Oto ia nawiedzé trwóge Ale-

26 xándyysty/ y Pharáóná/ y Egipt/
y Boga iego/ y króle iego/ y Pháráo-
ná/ y té krózy w nim wśáiz. A dam

27 ie w rece sukáiących duszeich/ y w re-
ce Nábuchodonozorá króla Báb-
lonštíego/ y w rece slug iego: á po-

28 tym mieścić w nim będą iáko zá da-
wnych dni/ mówi PAN. A ty nie
bóy sie slugo mój Jákobie/ á nie le-

29 kay sie Izráelu: bo oto ia ciebie wy-
báwie z dáleká/ y násiemie twoie z zię-
mie poimánia twógo: y wróći sie

30 Jákob/ á odpoczynie/ y poszczęci mu-
sie/ á nie będzie ktoby go stráśzył. A
ty nie bóy sie slugo mój Jákobie/

31 mówi PAN: bom ia iest z tobą: bo
ia wyniszeze wśytkie narody/ do któ-
rychem cie wyznał: á ciebie nie wy-

32 niszeze/ ále cie skarzę w sądzie/ á nie
przepusze iáko niewinnému.

16 Od oblica mieczá golebice. 7 Golebice/
to iest/ woystá przedniego/ ábo noszącego ná
chorągwi znać golebice. Chaldeyski tłumacz

mówi/od oblica mieczá nieprzytaciół. á Zr-
tłumacz/ od Greków.

ROZD. XLVII.

ALOWOPANSKIE
które sie stało do
Jeremiaśa proro-
ka przecie Pále-
styném/ przed
tym niż poráził
Pharáón Gáze.

2 To mówi PAN: Oto wody wste-
pują z północy/ y będą iáko potok
wyléwáiący/ á okryją ziemię/ y nápel-
nienie iey/ miásto y obywatele iego:
będą wołáć ludźie/ y záwoją wśyscy

3 obywatele ziemie. Przed trzástiem
pompy oręża y waleczników iego/
przed grzmetem poczwórných iego/
y przed mnostwem kól iego. Nie obey

4 żrzelí sie oycowic ná syny opuściwszy
rece/ dla przýścia dnia/ któreś zbu-
rzeni będą wśyscy Philistymowie/ y

5 będzie rozpróšion Tyr/ y Sydon/ ze
wśytkimi pozostałými pomocámi
swémi: bo splóndrował PAN Phis-

6 listymy/ ostátek wyspu Kápádociéy.
Przýšlo obłysienie ná Gáze: wmi-
knął Aśtálon/ y ostátek doliny ich/

7 doładze sie rzezác będzieś: W mieczu

"iáko wżo-
wywnikie,
H

"Wyrób-
iz, H.

"pospółstwo
Alexándry-
skie, H.

Zydóm wy-
báwienie
prorokuie.
Iza: 43. 41.
7 44. 2.

"pod miarą
a wytnięgo
nie wytnę-
cis, H.

"rozpróšon,
H.

"jeden ná
drugiego,
Hebr.

"bo, bora-
cie, H.
"Wólkítám:
Phárónie
królu AE-
giptski (do)
trwagi, mi-
náciéas po-
stánowiący,
H.

"przýdziecom
obiecá, to
iest, zárráce-
nie iego.
H.

"wynisze-
mie, H.

Proroctwo
o spustoše-
niu Pále-
styniskiey
ziemie.

*śmierć, H.

D PANſti dotąd ſie nie wſpoкоїſz : w
nidy w poſtawie twojej / 'ochłódz ſie' / a
7 wmiłkni. 'Ale iakoż ſie ma wſpoкої
ić / ponieważ mu PAN roſtazał prze-

ciw Aſſalonowi / y przeciw pomor-
ſkim króiom tego / y tam mu mieyſce
złożył :

ROZD. XLVIII.

Proſtowo
o ſpuſtoſze-
niu Moaba
ſkiey ziemi

1 **O** Moabá to
mówi PAN za-
stepów Bóg Iz-
2 zraelów : Biada
nád Tábó / bo
zburzon ieſt y z-
wſtydzon : wzje-
to Kariátháim / zawnſtydzon ieſt mo-
cny y zádizal. 'Niemaſz wiecéy rá-
3 doſci w Moábie / przeciw Heſebon
myſlili źle : Pódzicie á wytraſmy jiz
narodu / 'pizeto milczac wmiłknieſz /
4 á póydzie miecz zá tobą. 'Głos wo-
lania z Oronáim : ſpuſtoſzenie y zbu-
5 rzenie wielkie. 'Potluczono Moá-
bá : opowiedzcie wołanie máluſzkim
iego. 'Bo wſtempem Luith plá-
6 czac wſtapi z pláczem : bo ná zſte-
powaniu Oronáim nieprzyiaciele
7 krzyk zburzenia wſlyſeli : 'Wciekay-
cie / wybawcie duſze waſze : á bedzicie
8 iako wrzos ná puſczy. 'Bo pizeto
izęſ miał wſanie 'w obſonách two-
9 ich / y w ſkárbiéch twoich / ty też wzje-
ty bedzieſz : y póydzie Chámos w
przeprowadzenie / Káplani tego y Kſia-
10 żetá tego ſpólem. 'A przydzie zbóy-
cá do káždého miáſtá / á zádne miá-
11 ſto nie wydzie : y zginá doliny / y ro-
zrucone beda pola : 'bo PAN po-
wiedzial. 'Dacie kwiat Moáb /
12 bo kwitnac wynidzie : á miáſtá ie-
go puſtá beda / y nie mieſkálne. 'Pze-
klety który czyni ſpiáwe PANSKÁ
13 'zdrádlivie : y przeklety który miecz
ſwoy hánuie ode krwie. 'Płodny był
Moáb od młodoſci ſwey / y odpo-
czywał ná drożdżách ſwoich : á nie
przelewano go z naczynia do naczy-
nia / y nie chodzil w záprowódzenie :
14 pizeto ſurák tego zoſtal w nim / y zá-
pach tego nie zmienił ſie. 'Dla tego
oto dni przychodzą / mówi PAN : y
poſle mu ſyknące y pokládáze ta-
gwie / y polożá go / á naczynia tego
wyprózná / y tagwice ich potlućá.
15 'A zawnſtydzon bedzie Moáb od Chá-
mon / iako zawnſtydzon ieſt dóm Iz-

14 zraelſki od Bethel / w którym wſanie
C miał. 'Jako mówicie : 'Mocni
ſmy / y meżowie duży ku bitwie : 'Zbu-
15 rzon ieſt Moáb / y miáſtá tego wy-
cieli : y wyborni młódzieney tego po-
ſli ná zabicie : mówi Król / PAN za-
16 stepów imie tego. 'Bliſto ieſt zginie-
nie Moáb że przydzie : á źle tego przy-
17 bieży bázro przedko. 'Cieſcie go wſy-
ſcy którzyſcie okolo niego / á wſyſcy
którzy znacie imie tego / mówcie : 'Ja-
18 ko ſie złamálá laſká mocná / Kiy
'chwalebny' : 'z ſtop z ſlawy / á ſiadz
w prágnieniu mieſkánie córko Di-
19 bon : bo zbózyciel Moáb przycią-
gnie do ciebie / pokázi obrony twoje.
20 'Ná dródze ſtań / á wygláday mie-
ſkánie Aroer : pytay wciekającego /
á temu który wſedł / mów : Cóż ſie
21 ſtáło : 'Zawnſtydzon ieſt Moáb / że
go zwyciężono : wyście / á wołaycie /
opowiadáycie w Arnon / że zburzono
22 Moáb. 'A tąd przyſedł ná ziemię
polną : ná Helon / y ná Jáſá / y ná
23 Mephááth / y ná Dibon / y ná Táb-
bo / y ná dóm Deblatháim / y ná
D Kariátháim / y ná Bethgámul / y ná
24 Bethmuon / y ná Káloth / y ná Bo-
ſrá : y ná wſytkie miáſtá ſtemie Mo-
áb / które dáleko y które bliſko ſą.
25 'Odcieto róg Moábowi / y ramię ie-
26 go ſtárto / mówi PAN. 'Wpóycie
go / bo ſie przeciw PANV podniéſł :
y otrąci reke Moáb o blwoćiná
ſwoie / y bedzie ná poſmiéch on też :
27 'bo Izrael był robie poſmiéwiſtciem /
iako byſ go między złodziejymi záſtał :
á tak dla ſłów twoich / któreſ prze-
28 ciw iemu mówił / powiodá cie wie-
źniem. 'Opuszczaycie miáſtá / á mie-
ſkaycie ná ſkále obywatelé Moáb : á
29 bódzcie iako golebica która ſie gnie-
zdzi przy ſámych kráiu dżurcy. 'Sly-
ſeliſmy o pyſe Moáb / pyſny ieſt
30 bázro : wyſokoſć tego y hárdoſć / y
pyche / y wynioſłé ſerce tego. 'Ja
znam mówi PAN 'chlube' tego / á
iż nie ieſt wedle niéy ſilá tego / ani we-
31 dług tego co mógl czynić wſilowat.
'Dla tego nád Moáb nárzekać beda-

*Iſa. 16. b. c.

*Porówny, H.

*Miſzab. H.
'Nie będzie
ſie Moáb wie-
céy chlubił y
Heſeboná, H.

*y ty Máme
nie wykorze-
mon będzieſz.
H.

*wołáń má-
luczy tego, H.

*w doby-
wkách, H.

*ábo, iáko, H.
'ſkrzyłá, H.
'leceć vleci,
H.

*niebáło, G.

*záprowódzi-
ciele, y zápro-
wódz go, H.

*4. król. 12.
g 16.

*zagniewá-
nie, H.
'nie będzie
wzwiędzo-
klamſtwa ie-
go nie tak w-
czyni, H.

*Kirheresja
H.

32

y do Moáb wszystkiego wołać bede/
do meżów muru ceglánego lamen-
tuących. * Placzem Jaser plakać
ci bede wirmico Sábama: latorosli
twoie zaśły za morze / aż do morza
Jaser przysły: na żniwo twoie y na
zbieranie winna tręć zbóycą napadł.

*Isa. 16. c. 16.

33

* Odięte jest wesele y radość z Kár-
melá y z ziemié Moáb y wina z pras
pobrałem: a tłoczęcy wino. nie be-
dźcie wszystkie pobudki śpiewały. * O
wołania Hesebon aż do Eleale y Ja-
sa puszczili głos swóy: od Segor aż
do Oronaim cielicie trzecieletnię: wo-
dy też Nemrim bąrzo złe będa. * A

*Spustofuné
bada, H.

35

odęymie z Moábá. mówi PAN / ośia-
rującego na wyżynach / y ośiarużąc-
go bogóm swoim. * Przeto serce mo-
ie nād Moábem iako pisaćli pi-
szęć będzie: serce też moje nād me-
żami muru cegláneg wypusćci głos
pisaćlek: bowięcę czynil niżli mógł/
przeto zągineli. * Bo każda głowa

*Kirhereso-
wemi, H.
*przeżwa bo-
gi twa kró-
wch nabył
pogimeł, H.
Ila. 15. a 2.
Ezech. 7.
c. 18.
*na każdych
b. odraci, H.

36

lysina / a każda broda ogolona be-
dźcie: na wszystkich rekach wieży / a
na każdym grzbiecie włosienica.
* Po wszystkich dachach Moábo-
wych / y po wlicach tego wśelakie na-
rzekanie: bom struszył Moábá / iá-

38

to naczynie niepożyteczne / mówi
PAN. * Jako zwyciężon jest y krzy-
czeli / iako spuścił syie Moáb y za-
wstydzil się: y będzie Moáb nasmie-
wistiem y przykładem wszystkim ro-
okoliczy tego. * To mówi PAN: O-
to iako orzel przyleci / a wyciągnie
skrzydła swé na Moábá. * Wzięto

39

*Károthy y zamki pobrano: a będzie
serce mocarzów Moáb onęgo dnia/
iako serce niewiasty rodzący. * A
przeżwanie Moáb bydy ludem: bo sie
przeciw PANV chłubił. * Strach y
dól / y siodło nād tobą o obywatelu
Moáb / mówi PAN. * Kto wćiezcze
przed strachem / wpadnie do dolu: a
kto wylezie z dolu / poyman będzie si-
dlem: bo przywiode na Moábá rok

*w którym sie
nie nie ko-
bae, H.

*strachem, H.

*miały, H.

*Isa. 24. c. 18.

*przed gwał-
tem, H.

*wzięto
Moábów.

40

*W

41

*W

42

*W

43

*W

44

*W

45

*W

46

*W

47

*W

48

*W

10

Przeklęty który czyni sprawę Pańską
zdradliwie. * Rozumie to namiećcy o tych
którzy słowo Boże przepowiadają / y przeto
dokłada: przeklęty który niecz swóy hamie
odekwić. Niecz jest słowo Boże / którym

grzechy mają być zabrane. A tak kiedy Pa-
niodzie co miłego na kazaniu czynia / a grze-
chów nie karzą / zjadają y siebie / y tych
którzy ich słuchają / i takie sprawy Bożey
nie ku pożytkowi ludzkiemu czynia.

Każnody-
jki wrad.

ROZDZ. XLIX.

O synów Am-
mon. To mówi
PAN: Izali nie
ma synów Izra-
el: albo dziedzi-
canie maci w nie-
go? Czemuż te-
dy Melchom dziedziectwem posiadł
Gada: a lud tego w miastach tego
mieszkał: * Przetoż oto dni przycho-
dzą / mówi PAN / y dam słyszeć nād
Rabbat synów Ammon trzask bi-
wy / y będzie w gromadzie rozwało-
na / a coiki ię ogniem będa spalo-
ne / a posiedzie Izrael dzierzawce
swoie / mówi PAN. * Jąwyy Hese-
bon / bo jest zbózon żay. Krzyżcie
coiki Rabbath / przepasćcie się wio-

Przeciw sy-
nowi Ammo-
nowym.

2

dy Melchom dziedziectwem posiadł
Gada: a lud tego w miastach tego
mieszkał: * Przetoż oto dni przycho-
dzą / mówi PAN / y dam słyszeć nād
Rabbat synów Ammon trzask bi-
wy / y będzie w gromadzie rozwało-
na / a coiki ię ogniem będa spalo-
ne / a posiedzie Izrael dzierzawce
swoie / mówi PAN. * Jąwyy Hese-
bon / bo jest zbózon żay. Krzyżcie
coiki Rabbath / przepasćcie się wio-

*kupa spusta-
fenna, H.
*wsi, albo,
mieszczka
wz, Hebr.

3

dy Melchom dziedziectwem posiadł
Gada: a lud tego w miastach tego
mieszkał: * Przetoż oto dni przycho-
dzą / mówi PAN / y dam słyszeć nād
Rabbat synów Ammon trzask bi-
wy / y będzie w gromadzie rozwało-
na / a coiki ię ogniem będa spalo-
ne / a posiedzie Izrael dzierzawce
swoie / mówi PAN. * Jąwyy Hese-
bon / bo jest zbózon żay. Krzyżcie
coiki Rabbath / przepasćcie się wio-

4

sienicami: narzekajcie y chodźcie o-
kolo plotów: bo Melchom będzie
prowadzon w zaprowadzenie kapła-
ni ię / y książetá tego spólem. * Co sie
przechwalał dolinami: zplynelá do-
lina twoia coiko pieczona / ktoras
wfala w starbiach twoich / y mówi-
łas: ktorz przydzie do mnie? * Oto
ia przywiode na cie strach / mówi
PAN Bóg zastępów / od wszystkich
którzy są wokolicy twoiey: y rozpro-
szyć sie każdy od oczu waszych / a nie
będzie ktoby zebrał wćiekąccę. * A
potym káže sie wrócić wieźnióm sy-
now Ammon / mówi PAN. * Do J-
dumiecy. To mówi PAN zastępów:
Izali niemáš daley nędrosći w
Theman: zginelá rada od synów/
nie pożyteczna sie sstała mądrość
ich. * Wćiekajcie a tył podawajcie /

*król ich, H.

*wporna, H.

Przeciw E-
damczykom

8

dy Melchom dziedziectwem posiadł
Gada: a lud tego w miastach tego
mieszkał: * Przetoż oto dni przycho-
dzą / mówi PAN / y dam słyszeć nād
Rabbat synów Ammon trzask bi-
wy / y będzie w gromadzie rozwało-
na / a coiki ię ogniem będa spalo-
ne / a posiedzie Izrael dzierzawce
swoie / mówi PAN. * Jąwyy Hese-
bon / bo jest zbózon żay. Krzyżcie
coiki Rabbath / przepasćcie się wio-

zstępuy

zstępuyćie w przepaść obywatela De-
 9 dan: bo zatracenie Ezaw przywiod-
 10 lem nań/ czas nawiedzenia tego. By
 11 byli przyšli na cie ci co zbierają ro-
 12 no/ nie zostawiliby byli groną: by
 13 zlodziej w nocy: porwali by byli co-
 14 bym dosyć było. Lecz ja obnaży-
 15 lem Ezaw/ odkryłem skrytości jego/ y
 16 skryć się nie będzie mógł: zburzono
 17 nasienie jego/ y bracia jego/ y sąsia-
 18 dy jego/ y nie będzie. Opuść sieroty
 19 twoje/ ia ie żywić bede/ a wdowy two-
 20 ie we mnie nadszycie mieć beda. Bo
 21 to mówi PAN: Oto którym nie by-
 22 ło sędzi aby pili kielich/ piąc pić be-
 23 da: a ty iako niewinny zostaniesz/ y
 24 nie będziesz niewinny/ ale piąc pić
 25 będziesz. Bo przysiągłem sam przez
 26 się mówić PAN/ iż spustoszeniem y
 27 hańbą y pustynią y przekleństwem be-
 28 dzie Bostá: y wszystkie miasta iey be-
 29 dą pustyniami wiecznemi. Słysza-
 30 łem słuch od PANA/ y posel do na-
 31 rodów posłan jest: Zbieraycie się/ a
 32 przyjdzie na nie/ a powstanmy ku
 33 bitwie. Bo oto małego dalem cie
 34 między narody/ wzgardzonego mie-
 35 dzy ludzkie. Zardosć twoja zwiód-
 36 ła cie/ y pycha serca twego: który
 37 nieśkasz w iasłiniach/ stąty/ a wsi-
 38 łuiesz dosiędz wysokość pagórku/
 39 gdy wyniosysz iako orzeł gniazdo
 40 twoje/ zongd ściągnie cie/ mówi
 41 PAN. A będzie Idumea pusta:
 42 każdy który pójdzie przez nie ządziwi
 43 się/ y swistać będzie na wszystkie plagi
 44 iey. Jako wywołana jest Sodo-
 45 má y Gomorra y bliskie iey/ mówi
 46 PAN: nie będzie tam miasteczka/ ani
 47 będzie w niej przebywał syn czło-
 48 wieczy. Oto iako lew wystąpi z na-
 49 detości Jordánu do cudności moc-
 50 nicy: bo uczynie że wnet pobieży do
 51 niy/ a któż będzie wybrany którego
 52 przeleże nad nim? bo kto mnie podo-
 53 bny? a kto mnie zmiesie? y który to
 54 jest pasterz co by się sprzeciwił twa-
 55 rzy mojej? Przeto posłuchaycie ra-
 56 dy PANStey/ które wradził na E-
 57 dom: y myśli iey/ które wymyślił na o-
 58 bywatele Theman: Jesli ich nie zru-
 59 cą małutcy z trzody/ iesli nie rozmie-
 60 cą z nim miasteczka ich. Od trza-
 61 sku wpadku ich wzruszyła się ziemia/

62 siano głosu iego. Oto iako orzeł w-
 63 zbicie się y odleci/ a rościagnie strzyd-
 64 ła swé nad Bostá: y będzie serce mo-
 65 carzów Idumeiów onego dnia/ iako
 66 serce niewiasty rodzącej. Do Dá-
 67 mástku: Zawstydził się Emáth y
 68 Arphad: bo zła barzo nowina wsty-
 69 sili/ strwożyli się iako na morzu/ dla
 70 strasunku w spokoie się nie mogli. W-
 71 stabił Dámásef/ dał się wciekać/
 72 strach go ogarnął/ wstąpił a bolesci
 73 poimaty go iako rodzący. Jakkóż o-
 74 puszcili miasto chwalebne/ miasto
 75 wesołe: Przetoż poległo młodzień-
 76 cy jego na ulicach jego/ a wszyscy
 77 meżowie walti/ w milnig/ dnia oné-
 78 go/ mówi PAN zastępów. A za-
 79 pále ogień na murze Dámástku/ y
 80 pożre mury Benádád. Na Cedar/
 81 y na królestwa Assur/ które poraził
 82 Nabuchodonozor król Babilonstki.
 83 To mówi PAN: Wstaniecie a idźcie
 84 na Cedar/ a zburzcie syny. Wschod-
 85 nie. Tamiory ich y trzody ich za-
 86 biorą: stóry ich y wszystko naczynie
 87 ich/ y Wielbłądy ich wezmą sobie/ y
 88 zwołaia na nie strach w okolicy. W-
 89 ciekaćcie/ biecćie wstok/ w głęboko-
 90 ści siedźcie/ którzy miasteczka w Azor/
 91 mówi PAN: bo Nabuchodonozor
 92 król Babilonstki wradził na was rá-
 93 de/ y wymyślił na was myśli. Wstań-
 94 cie/ a idźcie do narodu spokojnego/
 95 a miasteczka jego bezpiecznie/ mówi
 96 PAN: Niemasz wrót ani zawory w
 97 nich/ sami miasteczka. A beda wiel-
 98 błądy ich rozchwytemiem/ a mno-
 99 stwo dobytów ich korzyścią: y roz-
 100 wione ie na wszystkie wiatry/ którzy się
 101 podstrygli pod długiwłos/ a ze w-
 102 szech granic iey przywiodę zatracenie
 103 na nie/ mówi PAN. A będzie Asor mie-
 104 staniem smoków spustoszony aż na
 105 wieki: nie będzie tam miasteczka/ ani
 106 przebywał syn człowieczy. Sło-
 107 wo PANStie/ które się stało do Je-
 108 remiasza proroka przeciw Elám na
 109 początku królestwa Sedeciasza kró-
 110 111 lá Judzkiego/ rzekąc: To mówi
 112 PAN zastępów: Oto ia złamię łuk
 113 Elám/ y wielką moc ich. A przy-
 114 wiodę na Elám cztery wiatry ze
 115 czterech stron nieba: a rozwione ie
 116 na wszystkie te wiatry/ y nie będzie na-
 117 rodu gdzieby nie zaśli wygnancy A-

Abd. przeciw
Dámástkowi.

Wstanie, Heb.

Przeciw Ce-
dárówni.

Abd. 1. 21.

Powstanie
H.Abd. groza
H.na wież-
chach, H.

Abd. 1. 24.

Edomsta
ziemia.Gen. 19.
c 20.do miast-
eczka mocnego,
H.Job. 41. c1.
król.

lám przed nieprzyjaciółmi iego / y
przed szukającymi dusze ich : y przy-
wiode na niezię / gniew zapależywo-
ści moiej / mówi P A N : y posle za-
nimi niecz / aż ich dokonam. * A po-

stawie stolice moie w Aelam / á wy-
trące z onąd króle y księżetá / mówi
P A N. * A w ostateczne dni każe sie
wrócić poimańcom Aelam / mówi
P A N.

ROZDZ. L.

Owo które
mówił P A N o
Babilonie / y o zie-
mi Chaldeyskiej
przez teke Jere-
miasza proroka.

* Opowiedzącie
miedzy narody / á pusćcie słuch : pod-
niescie chorągiew / ogłaszajcie / á nie-
tajcie / mówcie : Wziet jest Babilon /
zarostrydzon jest * Bel / zwoyciezon jest
Merodach / zarostrydziły sie ryciny ie-
go / zwoyciezone są bálwány iego. * Bo
wyciągnął przeciw temu naród z pół-
nocy / który poloży ziemię iego spú-
stoszeniem : y nie będzie ktoby mie-
skał w nię / od człowieka aż do by-
dlecta : y ruszyli sie á poszli. * W onę
dni / y na on czas / mówi P A N : przyda
synowie Izraelowi sami y synowie
Judzey spółem / idąc á płacząc przed
to póyda / y P A N A Boga swego
szukać beda. * Do Sionu drogi sie py-
tać beda / tam trwazy ich. Przyda / á
przyłożeni beda do P A N A przymie-
rzem wiecznym / które żadnym zápo-
mnieniem zglądzone nie będzie. * Trzód-
ka stracona szła sie lud mój : pasté-
rzowie ich zwiędli ie / uczynili że sie
błagali po górach : z góry na págór
przešli : zapomnieli legowiska swego.
* Wszyscy którzy nalezli ziedli ie / á nie-
przyjaciéle ich mówili : Nie zgrzeszy-
liśmy : dla tego że zgrzeszyli P A N V
piękności / sprawiedliwości y oczes-
towania oyców ich P A N V. * Wcho-
dźcie z posrodku Babilonu / á z zie-
mie Chaldeyskiej wychodźcie : á badź-
cie iáko kozłowie przed trzódka. * Bo
oto ia pobudzam / y przywiode na Bá-
bilon zgromadzenie narodów wiel-
kich z ziemié północnej : y nágotują
sie nań / á zátym ji wezmą : strzala
iego / iáko męża mocnego zabijaczá /
nie wróci sie próżno. * A będzie Chál-
deyska ziemia korysicia : wszyscy kró-
rzy iá beda bórzyć násyca sie / mówi

P A N. * Bo sie raduiecie y wielkie rze-
zy mówicie rozchwytając dziedzics-
two moie : boscie sie rozlegli iáko
cielcy po trawie / á beczeliście iáko by-
cy. * Zarostrydzona jest mátká waszá
bárzo / y porównana z prochem która
was porodziła : oto ostateczna będzie
miedzy narody / pusta / bezdrozna / y
wyschlá. * Dla gniewu P A N skiego
nie beda w nię mieszkáć / ále sie wpy-
tká obróci w pustynia : każdy idący
przez Babilon / zdumiecie sie / y swistác
będzie nád všemi plagami iego.
* * Gotujcie sie na Babilon w okolo
wšyscy którzy luk ciągniecie : zwoiur-
cie ji / nie folguycie strzałóm / bo zgrze-
szy P A N V. * * Wolaćcie nań / všedy
dal teke / wpády fundámenty iego /
skázone są mury iego / bo pomstá
P A N sta jest : pomścicie sie nád nim /
iáko czynil / uczynie mu. * Wytráćcie
ścieżacé z Babilonu / y trzymájącego
sierp czasu żniwa : przed mieczem
* * gołebice * każdy sie obróci do ludu
swego / y każdy do ziemi swej wcie-
cze. * Stádo rozprošone Izrael /
lwowie wypędzili ie : piérwszy król
Assur ziadł go : ten ostateczny Ná-
buchodonozor król Babilonński kósci
ieę polamał. * Przeto to mówi P A N
zaštepów / Bóg Izraelów : Oto ia
náwiedze króla Babilonskiego y zie-
mie iego / iákom náwiedził królá Af-
sur * y przywiode zas Izraelá do mie-
skánia iego / á będzie sie pásł ná Kár-
melu y ná Bášán / y ná górze Ephrá-
im / y Galáád násyći sie dusá iego.
* * W oné dni y czasu onego / mówi
P A N : beda szukać nieprawości Iz-
raelowey / á nie będzie iey : y grzechu
Judá / á nie náydzie sie : bo miłos-
ćiw beda tym które zostawie. * Ná
ziemié * pánujących * wyciągni / á o-
bywátele ich náwiedz / rozprašay y
zabijay co zá nimi jest / mówi P A N :
á czyni wedle všykkiego iákomci ro-
szkał. * Głos bitwy w ziemi / y zstá-
cie wielkie. * Iáko złamány jest y
strušony młot všykkiy ziemi : iá-

Proroctwo
o gburzeniu
Babilon-
skiej zie-
mie, á Izrás-
tlezyków
wyzwoleniu.

Bálwan.
Złaman jest
H.

przyskó-
wi, H.

ábo, wšyk-
ko sie, H.

* Abo, Szy-
kujcie sie, H.

* Okrzyk czyh-
cie nań woko-
ło, H.

* bożycęgo;
H.

* Ten wiersz y
Rabinowie
Zydowscy ro-
zumieją o
przyszłości Mes-
jaszá ná
świáto przez
którego szła-
to sie odpuszcze-
nie grzechów.
* porny. H.

potworzenie
epichlerzei,
podeptawienie
jako Boga, H.

krzywdy.

wpokor., H.

Babilonu
przez krole
Medzkie
spustoszenie
opowiada.

24 To sie obrócił w pustynię Babilon
miedzy narody: ¹ vsiðliłem cie / y
poymanes Babilonie / a nie wiedzia-
25 les: zastaño cie y poymano: izes
Pana drażnił. ² Otworzył PAN
skarby swóy / y wynióst naczynia gnie-
26 wu swęg: bo spiawe ma PAN Bóg
zastępów w ziemi Chaldeystię. ³
Póðcie do nię od kráðw ostátecz-
nych / ⁴ otworzcie aby wysli którzyby
E is deptali: zbieraycie z drogi kamie-
nie / a sfláðcie w tupy / a zatraćcie
27 is: y niech nie będzie szatku.
⁵ Rozprasaycie wszystkie mocarze ię /
niech zstepuia na zabicie: biada im /
28 bo przysedł dzień ich / czas nawiedze-
nia ich. ⁶ Głos wiekaiących y tych
któzy vsli z ziemi Babilonstię / aby
opowiadali w Sionie pomste PA-
29 NA Boga nášego / pomste koscio-
lá iego. ⁷ Dajcie znać przeciw Babi-
lonie mnogim / wszystkim któzy cię-
gnę luf: stáńcie przeciw iemu w oko-
30 lo / a żaden nie wyðje: oddajcie mu
według dzieła iego: wedle wszystkig
co czynił / czyncie mu: bo sie wynióstł
31 przeciw PANV / przeciw swietemu
Izraelowemu. ⁸ Przeto polega mło-
dzieńcy iego na wlicach iego / y wszy-
scy meżowie waleczni iego wmiłnę
32 dnia onęgo / mówi PAN. ⁹ Owo ia
do ciebie hárdy / mówi PAN Bóg
zastępów: bo przysedł dzień twóy /
33 czas nawiedzenia twęgo. ¹⁰ A powáli
sie hárdy / y wpáðnie / a nie będzie
ktoby go w zwiódł: y zapale ogień w
mieściach iego / y pożrze wszystko o-
34 kolo niego. ¹¹ To mówi PAN zaste-
pów: ¹² Potwarz ciępię synowie Iz-
raelscy / y synowie Judzey spółem:
wszystcy któzy ie poimáli / trzymáig /
35 a niech ich pusić. ¹³ Odkupiciel ich
mocny / PAN zastępów imie iego / sz-
dem będzie bronil rzeczy ich / aby prze-
stráßyl / a wzrusyl obywatela
Babilonstię. ¹⁴ Miecz ná Chaldey-
czyki / mówi PAN / y ná obywatela

36 Babilonstię / y ná książetá y ná ma-
driego. ¹⁵ Miecz ná wieszczi iego /
któzy zgłupieig: miecz ná mocarze
37 iego / któzy sie bać beda. ¹⁶ Miecz
ná konie iego / y ná wozy iego / y ná
wszystko pospólstwo / które iest w po-
szród iego: a beda iáko niewiasty:
38 miecz ná skárby iego / które beda roz-
chwycone. ¹⁷ Susza będzie nád wo-
dami iego / y wyschnę: bo ziemiá ry-
cin iest / a w potworach sie przechwa-
39 láig. ¹⁸ Przeto beda mieścić smokowie
z dżikimi meżami / y beda w nię mie-
ścić strusowie: a nie beda w nię
mieścić dáleý aż ná wieki / ani będzie
40 zbudowana aż do pokolenia y poko-
lenia. ¹⁹ Jáko PAN wyrócił Sodo-
me y Gomone / y bliski ię / mówi
PAN: nie będzie tam mąż mieścić
ani przebywać w nię syn człowieczy.
41 ²⁰ Oto lud idzie z Północy / a naród
G wielki / y królowie młodzi powstanę
42 z kráðw ziemi. ²¹ Luf y páweże p o-
chwyg / okrutni są a nie miłosierni:
głosicháko morze záfumi / a ná konie
wsiedg: iáko mąż gotowy ku bitwie
43 przeciw tobie cótko Babilonstia. ²² V-
słysal król Babilonstia wieść o nich /
y osłabiály rece iego: poymał go v-
44 ciß / boleść iáko rodząca. ²³ Oto iáko
lew wystąpi z nádetości Jordanu
do piękności mocnéy / bo uczynie że
znaglá pobieży do nię / a któż będzie
wybrány / któregobych przelożył nád
45 nię: bo kto mnie iest podobny: a
kto mnie znieße: a któzy to iest pá-
stierz coby sie sprzeciwił twarzy mo-
46 ię? ²⁴ Przeto sluchaycie rády PAN-
stię / któga wmyßlił przeciw Babilo-
nowi: y myßli iego które myßlił ná
ziemie Chaldeystę: ²⁵ Jesli ich nie
ściągnę málutcy z trzódy / iesli nie be-
dzie rozmicconoznimi mießkanięich.
26 ²⁶ Od wzrastu poymania Babilonu
wzrusylá sie ziemiá / y wolanie mie-
dzy narody wßlyßano iest.

"ná lgarę
iego, H.
Bo rácy zwy-
kli kłamáć.

"Bálwánów.
w potwor-
nych ryé-
nách.
z püházá-
mi, H.

"król.

"je ie wle-
czyé beda,
Hebr.

ROZDZ. LI.

A

U mówi PAN: Oto ia
wzbudze ná Babilon y ná
obywatela iego / któzy ser-
ce swe podnießli przeciwko

2 mnie / iáko wiátrzarázliwy. ¹ Xposle do
Babilonu przewiewáczę / y rozwieig
ji / a spláðnię ziemię ięg: bo przysßy
nañ zewßgð w dzień wtrapienia ięg.
3 ² Niech nie ciągnie któzy ciągnie luf
swóy / a niech nie wstepuie w páncz

"Do ciągná-
cá luf swóy.

y do podno-
sącego się w
pancerzu
swym (roz-
kni) H.

*abyście nie
zginali, dla
nieprawości.
H.

4 rzu: nie folguycie młodzieńcom ier-
go/ wybiycie wszystko rycerstwo iego.
5 *A polega pobici w ziemi Chaldey-
stkié/ y zranieni po krainách iego.
6 *Bo nie owdowiał Izrael y Judá od
Boga swého/ od PANA zastępów:
lecz ziemiá ich pełná jest przestep-
stwa dla swiatého Izraelowého. *V-
ciekaycie z posrzedku Babilonu/ á
7 káždy niech zbawi dusze swoje: *nie
mleczcie nád nieprawością iego/ bo
8 czas pomsty jest od PANA/ on mu
wzáiem odda. *Kubek złoty Bábil-
9 lon w rece PANstkié/ wpaiający w
10 wszystkie ziemié: wino iego pili narodo-
wie/ y dla tego wzruszeni są. *Nagle
11 spadł Babilon/ y polamał się/ wyycie
nád nim/ wesćcie żywice ná bolesć ieg/
owa się wyléczy. *Leczylismy Babilon
á nie jest vzdrowiony: opuścmy jį á
12 pódźmy káždy do swej ziemié: bo do
13 sędł áż do niebá sąd iego/ y wynióst
14 się áż do obłoków. *Wyródił PAN
sprawiedliwość naszą: pódźcie á opo-
wiadaymy ná Sionie dzieło PANA
Boga nášego. *Ostrzcie strzaly/ ná-
15 pełniaycie sądaki: wzbudził PAN
duchá króla Medzkiego: y przeciw
Babilonowi myśl iego jest/ aby jį zá-
16 trącił: bo pomsta PANSKA jest/
pomsta kóściolá iego. *Ná murzéch
Babilonistich podnieście chorągiew/
przyczynćcie strażę/ wystawćcie stróże/
17 nágotuyćcie zásadki: bo vmyslił
PAN/ y uczyni cokolwiek mówił prze-
18 ciw obywatelóm Babilonistim. *Któ-
ra miešťkaś nád wodami mnogimi/
bogáta w skárby/ przysedł koniec
twoj ná stopie odćięcia twég. *Przy-
siągl PAN zastępów ná dusze swo-
15 ie: *Se cie nápełnie ludzi iáko chrza-
sczów/ y nád tobá beda śpiewać po-
budke. *Który uczynił ziemié mocą
swoią/ zgotował świat mądrością
16 swoią/ á mądrością swoią rozścią-
gnął niebiosá. *Gdy on głos wypu-
sca: mnożą się wody ná niebie: *Któ-
ry podnosi obłoki od kónczyn ziemi/
17 błyskawice w dęsz obracał/ y wy-
wiódł wiátr z skárbów swoich. *Z
glupiał káždy człowiek od vmiete-
tności: záwstydzon káždy zléwacz ná
rycinie/ bo fałs jest zlanie ich/ y nie-
18 máś ducha w nich. *Márne są dzie-
ła/ y śmiechu godné: czasú náwicz-

19 dzienia ich zginą. *Nie iáko to dział
C Jakóbów: bo który wszystko stwo-
rzył on jest/ á Izrael sceptr dziedzic-
20 twá iego: PAN zastępów imie iego.
*Tlucześ ty mnie oręż wojenné/ á ia
21 potłukę w tobie narody/ y wytrące
w tobie królestwá: *y potłukę w to-
22 bie koniá yieżdźcá iego: y potłukę
w tobie wóz y wsiádácá iego: *A
potłukę w tobie meżá y niemiáste: y
23 potłukę w tobie skárcá y páchole: y
potłukę w tobie młodzieńcá y pán-
24 ne: *y potłukę w tobie pásterczá y
trzóde iego: y potłukę w tobie ora-
24 czá y sprzeżay iego: y potłukę w to-
bie książetá y wrzedniki. *A oddam
Babilonowi y wszystkim obywatelóm
Chaldeystim wszystkie złóści ich/ *Któ-
25 ré czynili ná Sion/ przed oczymá wá-
śemi/ mówi PAN: *Oto ia ná cie gó-
ro *zaráżająca/ mówi PAN/ *Która
zaráżał wszystkie ziemié/ y wyciągne
26 reke moie ná cie/ á zwále cie z skał/ y
uczynie cie górą spaleniá. *A nie be-
da z ciebie bráć kámieniá do węgla/ y
kámieniá do fundámentów/ ále be-
27 dzieś wiecznie zátrocóna/ mówi
PAN. *Podnieście chorągiew w zie-
mi: trąćcie w trąby między narody/
*poświećcie ná nie narody: Daycie
znáć przeciw niéy królóm Arázáth/
Menni/ y Asczeneth: *policzćcie prze-
28 ciwko niéy Taphsár/ przywiedźcie to
nie iáko chrzascze zządłami. *Po-
świećcie przeciwko niéy narody/ *Kró-
le Mediey/ książetá iéy/ y wszystkie v-
29 rzedniki iéy/ y wszystkie ziemié wladze
iéy. *A wzruszy się ziemiá/ y zátro-
D ży: bo się ocuci przeciw Babilonowi
30 myśl PANska/ aby położył ziemié
Babilonstą pustą y nie miešťkálną.
*Vstáli mocarzowie Babilonscy od
bitwy/ miešťkali w zamkách: *pożár-
ta jest síla ich: y ostáli się iáko nie-
31 wiásty: zápalono miešťkánia iego/
zlamano zawory iego. *Bieźący bie-
żącemu zábieży/ á posei potka się
z spółem/ aby oznaymił królowi Báb-
32 ilonstiemu/ że wzięto miásto iego
od kónca áż do kónca. *A brody v-
bieżano/ y *blotá ogniem wypalo-
33 no/ á meżowie waleczni zátrożyli
się. *Bo to mówi PAN zastępów
Bóg Izraelów: *Cótá Babilonstá
iáko bojowisko/ czas młóczy iéy: ie-

*To jest, wier-
ni są dzie-
ctwo Boże: á
Bóg ich dzie-
dzictwem.

*kázka, H.

*zgotuycie,
Hebr.

*przełożcie
przeciwko
niéy herma-
ná, H.

*Zgotuycie,
Hebr.

*trącing, H.

*pień, ktora
by się pobu-
dziła ná rów
zátrocenié.

* nowiną o
woynie.
* ² *śbo, złupie-
nie, H.*
* *Bo trzeciego
roku królo-
wania Bál-
thazera,
wzięto Bál-
bilon.*

Апокоин, або,
Менушчу, Н.

zátopion będzie Babilon / á nie po-
wstanie od vtrápienia / ktoré ja nań

przywiodę / y rozwalí sie. Póty sto-
wá Jeremiašowé.

R O Z D Z. LII

Synem dwu-
dziestu y iednego
roku byl Sedecy-
aš / gdy poczał
królować : á ie-
denaście lat kró-
lował w Jeruzá-

lem : á imie mátki iego Amítal córká
Jeremiašowá z Lobná. ¹ A czynil
zié przed oczymá PANstíemi/wedle
wsytkiego co byl uczynil Joákim.

² Bo zápáleczywość PANsta byla
ná Jeruzálem y ná Jude áz ie odizu-
cił od obliczá swégo: y odstapil Se-
deciaš od króla Babilonstíego. ³ A

stáło sie roku dziewiętego króle-
stwa iego / w dziesiątym miesiącu /
dnia dziesiątego : przyszedł Nábuz-
chodonozor król Babilonstí / sam y

wsytko woysko iego ná Jeruzálem /
y oblegli ie / y zbudowali przeciw iez-
mu basty w okolo. ⁴ A bylo miásto
obleżoné / áz do iedenastého ro-
ku króla Sedeciaša. ⁵ A miesiącá

czwartého / dziewiętego dnia mie-
siacă / záigł sie głód w miescie: y nie-
miał żywności lud ziemie. ⁶ A uczy-
niono dziure do miásta / á wszyscy

meżowie waleczni iego vciekli / y wy-
šli z miásta w nocy drogá bramy /
która iest między dwiema murý / á

wiedzie do sádu królewstíego (bo Chál-
deyczey oblegli byli miásto w oko-
ło) y posli drogá która wiedzie ku

puszczy. ⁷ Lecz woysko Chaldeystíe go-
niło króla: y poimáli Sedeciaša ná
puszczy / która iest w Jericho: á wszy-

scy co z nim byli vciekli od niego: ⁸ á
poimawšy króla / przywiedli go do
króla Babilonstíego do Rebláthá /

który iest w ziemi Emáth / y mówił do
niego sády. ⁹ A posćinał król Babi-
lonstí syny Sedeciašowé przed o-
czymá iego: ále y wsytkie ksiáżetá

Judztíe pozabił w Rebláthá. ¹⁰ A
oczy Sedeciašowé wylupil / y oko-
wał go w petá / y zápirowadził go

król Babilonstí do Babilonu / y w-
sádził go do domu wíezienia áz do
dnia smierci iego. ¹¹ A w miesiącu

¹²

piątym dziesiątego dnia miesiącá /
ten iest dziesiętnasty rok Nábuzcho-
donozorá króla Babilonstíego: przy-
szedł Nábuzárdan hetman żołnier-

stwá / który stál przed królem Babi-
lonstím w Jeruzálem. ¹³ A spalil dóm
PANstí / y dóm królewstí / y wsytkie

domy Jerozolimstíe / y każdy dóm
wielki spalil ogniem. ¹⁴ A wsytek mur
Jerozolimstí wokolo rozwalilo wsy-

tko woysko Chaldeystíe / ktoré bylo z
hetmanem. ¹⁵ Vbogie zaś ludzie / y
ostaték pospólstwá / ktoré bylo pozó-

stáło w miescie / y zbiegi którzy byli
zbiegli do króla Babilonstíego / y in-
né z pospólstwá zápirowadzil Nábuz-
árdan hetman. ¹⁶ A z vbogich ziemie

zostávil Nábuzárdan hetman wo-
yská / winiarze y oracze. ¹⁷ Slupy též
miedziáné ktoré byly w domu PAN-

stím / y podstaróki / y morze miedziá-
né / ktoré bylo w domu PANstím /
polamáli Chaldeyczey / y zábráli w-

sytkie ich miedz do Babilonu. ¹⁸ A
kotly / y panewki / y gáse / y czáše / y
mozdżérzyki / y wsytko naczynie mie-

dziané / którego do služby używano /
pobráli. ¹⁹ A wiádrá / y kádjidnice / y
konwie / y miednice / y świeczniki / y

mozdżérze / y kubki: ále złotych / złoté /
ále srebrnych / srebrné / zábral het-
man woyská. ²⁰ A dwa slupy / y mo-

rze iedno / y dwánaście wolów mie-
dzianych / ktoré byly pod podstaró-
kami / ktoré byl správil król Sáló-

mon w domu PANstím: nie bylo
wagi miedzi wšégo naczyniá tego.

²¹ A zslupów / lokci osmnáście bylo w
zwojs slupá iednego / á smur dwuná-
ście lokiet opásował ij / á miásość zá-

sie iego ná cztery páłce: á wewnatrz
dety byl. ²² A Capitella ná obudwu
miedziáné: Capitellum iedno miáło

wzwojs pieć lokiet: y siátki / y iábłká
gránátowé ná koronie wokoło / wsy-
tko z miedzi. Tákze y nádujim slu-

pie / y iábłká gránátowé. ²³ A bylo iá-
blek gránátowych dziewięcdziesiąt
y šest wšácych / á wsytkich iábłek
gránátowych sto siátkami obto-
czonych. ²⁴ A wziął hetman woyská
Sáráiaša káplaná pirowšégo / y So-

¹³ służył kro-
lowi, tiebr.

²⁰ rák złoté,
iáko y sre-
brné, Hebr.

²¹ pod (nim,) y
podstáwki, H.

²² ná galce, H.

²³ po iednéy
stronie, H.
²⁴ ná siadce
wokolo, H.

¹ Dwadzie-
ścia y ieden
rok miał,
Hebr.

² Dobycie y
spalenie miá-
sta Jeruzá-
lem y głupie-
nie kóscio-
lá, y poimá-
nie Sedecia-
ša króla o
którym by-
ło wysłéy
39. áby po-
kázal praw-
de y skutek
słów Bo-
żych y pro-
roctwá swe-
go, o czym
též máš 4.
król. 25. 2.
Parap. 26.
³ Sprawił
się mu.
⁴ ábo wály.

⁶ chlebá.

przysionką.

25

F

26

27

28

29

30

phoniaśa kápłaná wtorego: y trzech
króźów sieni. ¹ A z miásta wziął
rzezańcá iednego / który był przełożo-
ny nád meźmi walecznymi: y siedmi
meźów z onych co pátrzáli ná twarz
królewstá / którzy sie w miesście nále-
żli / y pisárzá przedniejšego żołnie-
rzów / który próbował nowych rycę-
rzów: y śesćdziesiąt meźów z ludu
ziemskiego / którzy sie náleżli w po-
środku miásta. ² A wziął ie Nábuz-
zárdan hetman woystá / y záwiódł ie
do króla Bábilonistiego do Reblá-
thá. ³ A pozábíł ie król Bábilon-
ski / y pomordował ie w Rebláthá w
ziemi Emáth: y przeniesion iest Ju-
dáz z ziemie swoiéy. ⁴ Ten iest lud / któ-
ry przeniósł Nábuchodonozor: Ro-
ku siódme^o Żydów trzy tysiące dwu-
dziesiąt y trzech. ⁵ Roku osmnaśtego
Nábuchodonozorá / z Jeruzálem duś
osmset trzydzięści y dwie: ⁶ Roku
dwudziestego trzeciego Nábucho-

donozorá / záprowódził Nábuzárdan
hetman duś Żydowskich siedm set
czterdzięści y pięć. ⁷ A tak wśytkich
duś cztery tysiące y śesćset. ⁸ A ssta-
ło sie trzydziestego y siódmego roku
záprowódzenia Joachiná króla Ju-
dzkiego / dwunastego miesiáca / dwu-
dziesiątego piątego dnia miesiáca /
podniósł Ewilmerodách król Báb-
iloniski / sámegoż roku królestwa
swégo / głowę Joachiná króla Judz-
kiego / y wywiódł go z domu więzie-
nia. ⁹ y mówił z nim 'dobrá' / y postá-
wił stolicę iego nád stolicami kró-
lów / którzy byli 'po nim' w Báb-
lonie. ¹⁰ A odmienił śáty więzienia ie-
go / y iádał chléb przed nim záwždy /
po wśytkié dni żywotá iego. ¹¹ A strá-
wá iego / stráwá wśtáwiczna / dáwa-
na mu bylá od króla Bábilonistiego /
wśtáwiona ná każdy dzień / áż do
dnia śmierci iego / po wśytkié dni
żywotá iego.

Król Ioa-
chin wywie-
dżion z wie-
zienia po
śmierci Ná-
buchodono-
zora.
wywyszył.

Iskrawie,
Hebr.

z nim, H.

obrok.

THRENY,

to iest,

NARZEKANIA IEREMIASZA

PROROKA.

H.

Tych słów nie
miał w Zy-
dowskim, ie-
dno w Gré-
ckim tekście.

¹ Y stało sie potym iáko w niewola przy-
szedł Igráel, y Ieruzálem spustoszało, sie-
dział Ieremiaś płacząc, y lamentował
tym nárzekániem nád Ieruzálem, á gorz-
kim sercem wzdycháiąc y tkáiąc mówił.

ROZDZIAŁ. I.

ALEPH.

Alko siedzi sám
miásto 'pełné ludu:
stała sie iáko wodo-
wá / pání narodów:
księżná powiátów
stała sie holdowná.

BETH. Płacząc

plátáto w nocy / á lzy iego ná czelu-
ściach ię: niemáś ktoby ie cieşył ze
wśech miłosników iego / wśyscy przy-
iáciele iego wzgárdzili ie / y sstali sie
mu nieprzyiáciolmi.

GHIMEL. Przeniósł sie Judás
prze trapienie y prze mnośtwo niewo-

lę: mieśkał między narody / áni ná-
lażł odpoczynienia: wśyscy goniący
go poimáli ij w cieśni.

DALETH. Drogí Sion płacząc /
że niemáś ktoby śedł ná świeto wro-
zysté: wśytkié bramy iego pokázo-
né: kápłani iego wzdychájący: pán-
ny iego znędzone / á sámá gorzkoscia
ściśniona.

HE. Sstali sie przeciwnicy iego
głowa / nieprzyiáciele iego z bogá-
niśa: bo PAN 'mówił nań' dla
mnośtwá nieprawości ię: dziatki
ię záprowódzone w niewolę przed o-
bliczem trapiącego.

VAV. A odstąpiłá od córki Si-
onstiey wśytká ozdoba ię: Sstaly
sie księżetá ię iáko bárani nie ná-
dujący páśey: y posli bez síly przed
obliczem goniącego.

ZAIN. Wspomniáło Jeruzálem
ná dni wtrapienia swégo / y ná prze-

do Sionu
wiodące.

znieśli ię-
mu.

Dddd

stepstwa

C. stepstwá wšego kochánia swę/któ-
ré miało odedni dawnych/ gdy wpadł
lud iego od ręki nieprzyjacielskiej /
á nie było pomocnika: widzieli ie nie-
przyjaciele / á násmiérwali sie z Szá-
báthów iego.

8 HETH. Grzech zgręsyło Jeru-
zalem: dla tego sie "niestateczne"
stáło: wšyscy ktorzy ie czcili/ wzgár-
dzili ie: bo widzieli zelżywość iego:
sámo też wzdychaąc "obróciło sie ná-
zad."

9 TETH. Plugástwá iego ná "no-
gách iego / á nie pomyślało ná swóy
koniec: zložoné jest bárgo/ nie máiąc
pocieszyciela: obáčz PANIE utra-
pienie moje / bo sie podniósł nieprzy-
jaciel.

10 ION. Ręce swoje sćiągnął nie-
przyjaciel ná wšytkie kochánia iego:
bo widziało pogány/ że weszli do swię-
tnice iego: ktorým zázazales był/ żeby
nie wchodzili do kóściółá twego.

11 KAPH. Wšytek lud iego wzdy-
chaący y sukájący chlebá: wydali
wšytkie drogie rzeczy zá iedlo/ ná po-
silenie duše / wezrzy PANIE á o-
bacz/ zem sie stáło podłym.

12 LAMED. O wy wšytcy ktorzy i-
dziecie przez dróge / obaczcie á przy-
patrzcie sie / iesli jest boleść iáko bo-
leść moia: "bo mie iáko winnice ze-
brał iáko mówił/ PAN w dzień gnie-
wu zapálczywośći swojej."

13 MEM. Z wysoka puścił "ogień
ná kóści moje/ y wycwiczyl mie: zá-
stawił sieć ná nogi moje/ obrócił mie
ná wstęcz: položyl mie spustošoną
przez wšytek dzień žalostíá utrapio-
ną."

14 NVN. Ocknelo sie iármio nie-
práwośći moich w rece iego/ splotly
sie y wložoné są ná syie moje: Zem-
dláá siá iámoia: podał mie PAN w
rękę/ z ktoréy nie bede mogło powstać.

15 SAMECH. Pobral wšytkie wiel-
możné PAN z posrzedku mnie: przy-
zwał przeciwko mnie czas/ áby potárl
"wybrane" moje: práse deptał PAN
pánnie córce Judyckiej.

16 AIN. Přetoż iá plácząc/ á oko mo-
ie spuszczájąc wody: bo sie oddalił o-
demnie pocieszyciel náwracájący du-
še moje: stáli sie synowie moi strá-
conymi/ bo přemógł nieprzyjaciel.

17 PHE Rozsćiągnelo Sion rece
swé/ niemáš ktoby ie ciešyl: rosta-
zał PAN przeciw Jákobowi okolo
niego nieprzyjaciółóm iego: stáło
sie Jeruzalem iáko splugáwiona
"miesiącami" między nimi.

18 SADE. Spráwiedliwy jest PAN/
bom wstá iego do gniewu przywio-
dło. Sluchaycie prošę wšyscy ná-
rodowie / á obaczcie boleść moje/
pánni moje y młodzińcy moi posli
w niewolá.

19 KOPH. Wołałóm przyjaciół mo-
ich/ oni mie zdrádzili: káplani moi
y stárcy moi w miesćcie zgineli: bo
sukáli iedlá sobie/ áby posilili duše
swoie.

20 RESZ. Obáčz PANIE zem wci-
śniona / wzrusyl sie "buzuch mój /
przewróciło sie serce moje we mnie
sánym/ bom gorzkośći jest pełná: ná
dworze młecz zabiła / á domá śmierć
takáż jest.

21 SIN. Wšlyšeli że iá wzdychám / á
niemáš ktoby mie pocieszyl: wšyscy
nieprzyjaciele moi wšlyšeli złé moje/
wšelili sie żeś ty uczynił. Přywió-
dles dzień "pociechy" / á beda mnie
podobni.

22 THAV. Tłech wnidzie wšytko
ich złé przed cie: á "zbierz ie iákos
mnie zebrał / dla wšech niepráwośći
moich: bo mnogie wzdycháńia mo-
ie/ y serce moje smetné.

"młodzińcy",
H.
"Krolestwo
Iudakiem",

"obrzydło-
ści", H.

"miał y w-
nagrzności."

"názná zo-
ny", H.

"mówi o ob-
ranin wind."

"poimiewi-
ściem", H.

"dla wšydu."

"Widąc gré-
chy iego, ani
sie zátái mó-
gł, áwády
nie myšlilo co
go potkáć
miało."

"raczy w kó-
stach sie ná-
wisłcy ko-
cháló."

"którą mi zá-
dał, y ktorą
m: zniszčil
PAN, á"

"karánié."

Tá kštegá niema wšydowštim textie
žadného úmienia/ tylko Rábbinowie dali iey
ten tytul nazy Kinoch, to jest / Lámenty á
Grecky zowia *Threnoi*/ Threny/ co také lámen-
ty ábo nářezání máczy. Bo Jeremáš piér-
wý náž žydowie byli w niewolá Bábilonška
zabráni/ y náž Jeruzalem spustošono/ oplákal
to spustošenie/ y iáko Rábbinowie stáry pi-
šá ten swóy pláč opisávšy / postál přez
Bárucha do Erolá/ áby czytáac svoje przy-
šle mšežesće náwrócił sie do Boga. Ale
Erol wziávšy kštegi záraz spalil / iáko piše

Jerem. 36. přeto Prozoř te úšsa kštege iesze
šeršey nápisal y do ludu podál. Á ná ona nie
wola Bábilonška znáčyla národu ludžkies-
go niewolá / Erolá cierpiál pod Szatánem/
dla tego té Lámenty spiewála w kóściele w
ow tydzień Meki. Pána Chřistufowey /
przez Erola iesťesny z téy niewoley wybáwce-
ni. Nápisanešá té Lámenty tym porzáktem
iáko obieádlo žydowšké idžie / Erolé též zá
káždym wieršem Eládžie. Á w třecím Roz-
džiale/ iedná literá trzy wiersze zámyka.

ROZDZ. II.

ALEPH.

1 **A**lko odkrył mro-
kiem zapalczywości
swęy PAN córke Si-
on / zrzucił z niebá
ná ziemię Izrael / á
nie wspomniat ná
podnożek nóg swoich
w dzień zapalczywości
swoięy.

2 **BETH.** Zrzucił PAN / á nie sfo-
gowat / wšytko piékné Jakobowé :
Zepsował w zapalczywości swęy zam-
ki córki Judykiéy / y obálił ná ziemię :
splugawil królestwo y książetá ięy.

3 **GHIMEL.** Żłamał w gniewie za-
palczywości swęy każdy rog Izrael-
ów : odwrócił ná zad prawice swo-
ie / od oblicza nieprzyiaciela : y zapalił
w Jakobie iáko ogień płomienia po-
żerającego wołó.

4 **DALETH.** Wyciągnął łut swóy
iáko nieprzyiaciel / zmocnił prawice
swą iáko spieczonik : y pobit wšy-
tko co było piéknego ná wyczerpienie
w namiecie córki Sion / wylał iáko
ogień rozgniewanie swoie.

5 **HE.** Stał się PAN iáko nieprzy-
iaciel : zrzucił Izraelá / zrzucił wšy-
tkie mury : rozwałił zamki iego / y ná-
mnożył w córki Judykiéy wniżoné-
go y wniżonę.

6 **VAV.** Rozwałił iáko ogród ná-
miot swóy / skąził przybytek swóy / przy-
wiódł w zapamiętanie PAN ná Si-
on wroczyście święto y Szabbát : y
ná pośmiejch y ná rozgniewanie za-
palczywości swęy królá y kapłaná.

7 **ZAIN.** Odrzucił PAN ołtarz
swóy / przeklął świętnice swoje : po-
dał w ręce nieprzyiacielskie mury wię-
ż iego : wołali w domu PANskim iáko
w dzień wroczystry.

8 **HETH.** Wmysłił PAN rozwalić
mur córki Sion / wyciągnął smur
swóy y nie odwrócił ręki swęy od gu-
bienia : y płakało przedmurze y mur
spółem rozwałon iest.

9 **THETH.** Zapadły w ziemię bra-
my iego / zatraćił y połamał zawory
iego / y król ięy / y książetá iego mie-
dzy pogány : niemáš zákonu / á pro-
rocy iego nie náleżli widzenia od

PANA.

10 **IOD.** Stedli ná ziemi / wmiłli
starczy córki Sion : posypáli popio-
tem głowy swé / przepasáli się włosie-
nicami / zwiesili do ziemię głowy
swé panny Jeruzalem.

11 **KAPH.** Wstały od płaczu oczy
moie / stworzyły się wnetrza moie :
wylała się ná ziemię wotrobá moia /
dla starcia córki ludu mego : gdy
wstawáło dítěcie y sący ná vlicách
miastá.

12 **LAMED.** Matkóm swym mó-
wiły : Gdzie iest psenica y wino :
gdy mdleli iáko zranieni ná vlicách
mieystich : gdy wypuszczały dusze swé
ná tonie matek swych.

13 **MEM.** Komu cie przyrownam :
ábo komu cie przypodobam cótko
Jeruzolimská : z kim cie porównam /
y pocieşe cie panno cótko Sion : bo
wielkie iest iáko morze struszenie two-
ie / któż cie zléczy :

14 **NVN.** Prorocy twoi widzieli to-
bie fałsz y głupstwo / á nie odkrywáli
nieprawości twoięy / áby cie do po-
kuty przywiedli : Lecz wpatrowáli to-
bie prociwá fałszywé y wygnania.

15 **SAMECH.** Kláskáli nád tobę
rekomá wšytcy miáający drogę / swi-
stáli y chwalili głowę swoią nád cór-
ką Jeruzolimską / mówiąc : Onóż
to iest miásto doskonałéy piéknó-
ści / weselé wšytkiēy ziemi :

16 **PHE.** Otworzyli ná cie wstá swé
wšytcy nieprzyiaciele twoi / swistáli
y zgrzytáli zębomá / y mówili : Po-
żrzymy / oto iest ten dzień : któregośmy
czekali : náleżliśmy / y wyzrzelismy.

17 **AIN.** Uczynił PAN co był wmy-
ślił / spełnił morze swą / którá był ro-
stazał ode dni dawnych : zepsował á
nie sfołgował / y wweleli nád tobę
nieprzyiaciela / y wywyższył róg sprze-
ciwników twoich.

18 **SADE.** Wołáło serce ich do PA-
NA ná murzech córki Sion / wypuść
iáko potek lzy we dnie y wnocy : nie
daway odpoczynienia sobie / á niech
się nie wspaniaá zrenica oká twego.

19 **KOPH.** Wstań / chwal wnocy ná
początku straży : wylły iáko wodę ser-
ce twé przed obliczem PANSKIM :
podnieś ku niemu ręce twoie dla du-
że dzieł twych / które omdlały od

*Od nawys-
szego czasu
do ostatniego
wpadku.
*zaczyna-
ł się, L.
*iż się nieg,
ábo, wyro-
cznice.

*przybytki,
ábo, mieska-
nia, H.

*mocy i siły.
*nie dásie po-
mocy przeciw
nieprzyjacie-
łowi.

*wielkie ko-
chanie oká,
H.

*placzu y smu-
tku, H.

*kościół.

*iáko prze-
kładał odrzu-
cił.

*Jeruzalem.
*puszczący.
*bábit ábo,
wał przed
murem.

*stało pro-
roczwo dla
grzechów.

*aby wrócić
płonący,
H.

*okazywano
wionowienie
niez piękny,
H.

+

*hucz, ábo,
krzyż, H.

26 **RES.** Wyczerzy PANIE / á obacz
C kogoś tak obiał iáko winnice: á wiec
bieda iść niewiásty ptód swóy / dzieci
mále ná piedzi: á wiec ma byđ z
bit w swietym PANstiey káplan y
prorok:

21 **SIN.** Leżeli ná ziemi ná vlicy
dzieci y stárzec: pánnny moie y młó-
dzieńcy mói poległi od mieczá: pobiz-

les w dzień zapálczywóści twoiey /
pomordowales á nie smilowales
sie.

22 **THAY.** Przyzwales iáko ná
dzień wroczysty / kórzysz mie strá-
syli ze wójad / á nie bylo w dzień
zapálczywóści PANstiey / kóby w-
śedł á zostal: kórem ia wychowato
wychwito / nieprzyziaciél moy wynis-
czył ie.

14 Vpátro wáli tobie Proroctwá, J Proroctwá
w Lácinštinu zowie Assumptiones, to iest/
nábiérání/co z tad wrosto / z słowo żydow-
skie כחמא Massa, to iest / onus, ábo ciężar / (kó-
rym z imieniem zowie proroctwá / iáko maš
Jerem. 23.) wzięte iest od słowá takž z
dowstkiego / kóre znaczy / nábiérání ábo pod-
nośić: z tadž Grecy przelożyli λημματα / po

lácinie Assumptio, to iest / nábiérání / ábo též
Elevatio, to iest podnośenie. Aquila przelo-
żył ἀρμα pondus, to iest / ciężar. Z te słowá
wšyćie znaczy Proroctwo. A z nábiérání /
takž y podnośenie / znaczy rzecz te kórzá iá-
ko bázemie nábiéramy y nośimy / dla tegóž
takž též znaczy Proroctwo.

ROZDZIAŁ III.

ALEPH.

1 **A** Am maż wi-
dzacy wbostwo
moie / wroźdze
zágniérwání ię-
go.

2 **ALEPH.** Zás
prowadził mie y
zawiódł do ciemności / á nie do swiá-
tłóści.

3 **ALEPH.** Tylko sie ná mie obro-
cił / y obraca rękę swą przez wšyćek
dzień.

4 **BETH.** Stára uczynił skórę mo-
ie / y ciáło moie / polamał kóści moie.

5 **BETH.** Obudował okolo mnie /
y ogárnił mie żóćiz y pracz.

6 **BETH.** W ciemnościách posádził
mie / iáko vmárle wieczné.

7 **GHIMEL.** Obudował przeci-
wko mnie žebych nie wyszedł: obciżył
okorwy moie.

8 **GHIMEL.** Ale y gdy woláć be-
de y prośić / odzucił modlitwę moie.

9 **GHIMEL.** Zágroził diógi mo-
ie kámiénem kwádratowym / ścię-
łi moie wwrócił.

10 **DALETH.** Sstał mł sie nied-
z wiedzim zásádzonym / lwem ná skry-
tych mieyscách.

11 **DALETH.** Sziężłi moie wy-
wrócił y polamał mie / uczynił mie
spustośóną.

12 **DALETH.** Wyciągnął łuk swóy /
y postawił mie iáko cěl strzale.

13 **HE.** Wstrzelit w nérki moie /
cókli śáydatá swógo.

14 **HE.** Sstałem sie nasmiéwistkiem
wšyćkiemu ludowi memu / pieśnią
ich przez wšyćek dzień.

15 **HE.** Nápełnił mte gorzkościám /
opóit mie piólynem.

16 **VAV.** Z polamał "do iednégo ze-
ty moie / náłarmił mie popiółem".

17 **VAV.** Z odepchnioná iest od
pokoju duśá moia / zámomniałem
dobrá.

18 **VAV.** Z rzekłem: "Zginął ko-
niec mój / y náđżicia moia od PANá.

19 **ZAIN.** Wspomni ná wbostwo /
y ná przestępstwá moie / ná piólyn
y ná żóć.

20 **ZAIN.** Pámiećia pomnieć be-
de / y "všchnie" we mnie duśá moia.

21 **ZAIN.** To wšpomniájąc w ser-
cu moim / dla tegóž náđżicie mtec bede.

22 **HETH.** Miłosierdzia PANstie
żesiny nie zniszczeli: bo nie wstały li-
tości ięgo.

23 **HETH.** "Nowé" ráno / wielka
iest "wiára twoia".

24 **HETH.** Działem moim PAN /
rzekłá duśá moia: dla tegóž náń cze-
kác" bede.

25 **TETH.** Dobry iest PAN náđżie-
cie máigcym w nim / duśy sukáiz-
céy go.

26 **TETH.** Dobrze iest czekác z mi-
łozieniem zbáwienią "Bożęgo".

27 **TETH.** Dobrze iest meżowi / gdy
nośi tázmo od młodości swóiey.

28 **IOD.** Siedzic sam á milczec be-

*straly, Heb.

*dziadówem
ábo, kámyz
okámi, H.
"okrył mie
próchem, H.

*Zginął koniec
moia, H.

*ná utrapie-
nie, H.
"ná pláca
mój, H.

*kórzy sie,
H.

*co zaránit
"nowé mi-
łosierdzie co
dziej.

*ábo, praw-
dą, H.
"w n.m.wstac,
Hebr.

*PANSKIE
GO, H.

29 ^{hucmij} ^{Półskik.} ^{Wpomy sic.} IOD. Położy w prochu wsta swę/ owaby była nadzieia.

30 IOD. Nastał bógemu go cze/ lusi/ nasycon będzie wrogania.

31 KAPH. Bo nie odzuci PAN na wieki.

32 ^{złuszył,} ^{H.} KAPH. Bo jeśli odzucił/ y smi/ lnie sic według mnostwa miłosier/ dzia swego.

33 KAPH. "Bo nie wniżył z serca swęgo/ y odzucił syny człowiecze.

34 LAMED. Aby zstąpił pod nogą/ mi swęmi wszystkie wieżnie ziemskie.

35 LAMED. Aby nachylił sadu me/ ża przed obliczem "nawyszeęgo.

36 LAMED. Aby wyrzucił czo/ E wiek w sadzie ięgo/ PAN nie wie/ dział.

37 MEM. "Któż to jest/ który rzekł/ aby sic sstał/ gdy PAN nie rostał:

38 MEM. Z wst nawyszeęgo niewy/ nida ani złe ani dobre:

39 MEM. Coż szemrał człowiek ży/ wy/ mąż za "grzechy swoje:

40 NVN. Dowiadujemy sic drog na/ szych/ a szukamy/ y nawróćmy sic do PANA.

41 NVN. Podnieśmy sercá nasze z rełomá/ "do PANA w niebo.

42 NVN. Nysmy nieprawie czyni/ li/ y tu gniewusmy pobudzali: prze/ tós ty nieuprošony.

43 SAMECH. Nakryłs w zapál/ czywości/ y vbiłs nas: pobiles/ a nie zfolgowales.

44 SAMECH. Zastawiles sic obto/ kiem/ aby nie przesła modlitwa.

45 SAMECH. Wykorzenieniem y o/ F dzucenim uczyniles mie w pośzo/ dku narodów.

46 PHE. Otworzyli na nas wsta swę/ wszystkie nieprzyiaciele.

47 * PHE. Strachem y sidlem ssta/ ło sic nam prorocstwo/ y struszeniem.

48 PHE. Rozdziály wód wypuścilo oko moje nad zstarcie cós ki ludu mego.

49 AIN. Kto moje "vtrapienie iest/ a nie wmiłto/ przeto ze niemáš od/ poczynienia.

50 AIN. Alzy poyrzał/ a wyjrzał PAN z nieba.

51 AIN. Kto moje "zlupilo "duše moje/ dla wszystkich córek miasta mego.

52 SADE. Lowem wlowili mie iá/ to praka nieprzyiaciele moi "darmo.

53 SADE. Wpadł w dół żywot mój/ y przyłożyli mie kámiieniem.

54 SADE. Zabraly wody nad gło/ wá moją: rzekłem: zginałem.

55 KOPH. Wzywalem imienia two/ go PANIE "z dołu ostatniego.

56 KOPH. Głos mój wstyskales: G nie odwracay vchá twęgo od wzdys/ chania y od wołania mego.

57 KOPH. Przybliżyłs sic wdzien/ kiedym cie wzywał: rzekles: Nie bój sic.

58 RES. Ośadziłs PANIE sprás/ we dušy moiey/ odkupicielu żywota mego.

59 RES. Widziáles PANIE nie/ prawosć ich przeciwko mnie: ośadź sad mój.

60 RES. Widziáles wszystkie zapál/ czywości y wszystkie myśli ich przeciw/ ko mnie.

61 SIN. Wstyskales wroganie ich PANIE/ wszystkie myśli ich przeciw/ ko mnie.

62 SIN. Wárgi powstawiających na/ mie/ y święgotania ich przeciwko mnie wszystkich dzień.

63 SIN. "Siadanie ich y wstawanie ich obczyrzy/ iancí iest piesniá ich.

64 THAV. Oddaś im zapláte PA/ NIE/ według czynków rąk ich.

65 THAV. Daś im "tarczą sercá "praca twoie.

66 THAV. Gonić bedziess w zapál/ czywości/ a struszyś ie "pod niebem PANIE.

"płynie bez przesłanki, H.

"bez przy czyny.

"z ziemnice naniśsey, H.

"y siedzą y wstając sy/ de z me.

"wprné, ábo swádę serce, Hebr. przekleństwo twoje, H. "z podnie bio.

ROZDZD. III.

ALEPH.

A **T**ako pośmiedziáło zło to/ zmienila sic bárwa na/ lepsza/ rozmiotano "kámie nie swietymie po rogách

wsech vlic:

2 BETH. Synowie Sionscy blá/ chetni/ y vbráni w przednieysze złoto: iáko poczytáni są za naczynie stou/ piáne/ za robota rąk gárcarzowych:

3 GHIMEL. Lecz y "iedze odkryly pierśi/ karmily szczeniá swé: córká

"Smokowie, H. G. Láma, iest bó fia podobna smokowi.

ludu mégo okrutna / iáko strus ná
puszczy.

4 DALETH. Przyszedł ięzyk sfa-
cégo do podniebienia iego / dla uprá-
gnienia dzieci prosiły chleba / á nie
było ktoby im wlać.

5 HE. Którzy iadali rostkosnie / po-
gineli po drogách / którzy sie wycho-
wali w śartacie / obłąpiáli łayná.

6 VAV. Została sie wiekša / nie-
prawość cótki ludu mégo niżli grzech
Sodomy / która wywrocona jest w
ocemgnienu / á nie wzięły iey rece.

7 ZAIN. Bielszy nád śnieg / łazá-
reikowie iey / iáśnieyszy nád mleko / ru-
mienšy niżli stáre kości stonowé /
pieknieyszy niżli śafir.

8 HETH. Szczęniáto nád wegle
oblicze ich / y nie poznano ich ná vli-
cách : przyschlá stóra ich do kości :
wyschlá y stálá sie iáko drewno.

9 THETH. Lepiey bylo pobitym
od mieczá / niżli pozabiiánym od glo-
du : bo ci wywiedli / strawieni dla
nieplodności ziemié.

10 IOD. Rece niemiast lutościwych
warczyły dzieci swé : były im pokár-
mem w struszeniu cótki ludu mégo.

11 KAPH. Wykonał PAN pope-
dlivności swoje / wylał gniew zapá-
czywości swéy / y zapalił ogień ná Si-
on y pożarł fundámenty iey.

12 LAMED. Nie wierzyli królowie
ziemscy / y wszyscy obywatelé światá /
że był miał wniośz nieprzyiaciel y
spzeciwnik przez bramy Jeruzáleń.

13 MEM. Dla grzechów proroków
iego / y dla nieprawości káptanów iey
go / którzy wyléwali w poszrodku ies-

go krew sprawiedliwych.

14 NVN. Błądzili ślepi po vlicách /
pomázali sie krow / á gdy niemogli
trzymáli sie zá śaty swoje.

15 SAMECH. Odstąpcie nieczy-
ści / woláli ná nie : wstepuycie / idźcie
pierz / nie dotykaycie sie : bo sie swá-
rzyli / y wzruszeni mówili między na-
rody : Nie przyda wiecéy mieścić
między nimi.

16 PHE. Oblicze PANskie oddzieli-
ło ie / nie przyda aby wyczerzał ná nie :
oblicza káptanów nie wstydzieli sie /
ani sie zlitowáli nád stárymi.

17 AIN. Gdyśmy ieszcze stáli / vstály
oczy náśe / ná pomoc náśe próżna /
gdyśmy sie oglądáli pilnie ná naród
który zbawić niemógł.

18 SADE. Ślizá y sie nogi náśe po
drodze vlic náśych / przybliżył sie ko-
niec náś : wypelnity sie dni náśe / bo
przyszedł koniec náś.

19 KOPH. Przedśy byli gonący nas
niż oiorwie powietrzni i po górách
gonili nas / w puszczy záśádke czynili
ná nas.

20 RES. Duch vst náśych Christus
PAN' poyman iest w grzechách ná-
śych / ktorémusmy mówili : W cieniu
twoim : żyć będziemy między narody.

21 SIN. Rádny sie á wesel sie cótko
Edom / która mieścił w ziemi hus :
do ciebie też przydzie kielich / wpięś
sie / y obnáżona będziesz.

22 THAV. Skontczyła sie niepra-
wość twojá cótko Sion / nie przyda
wiecéy aby cie zápirowódził : náwie-
dził nieprawość twojá cótko Edom /
odkrył grzechy twoje.

*Je sie niko
nie mógł do-
sknać śas-
ich, H.

*bo zmazani
byli, H.

H.

*pomóżaniec
PANSKI, H.
*w sieciach
ich, H.

*Z niebością
oczekiwam.

*wielka, z-
gwałtowo.

*Księga

MODLITWA IEREMIASZA PROROKA. ROZDZIAŁ V.

1 A Spomni PA-
NIE co sie nam
przydało : wyczer-
zy á obączzelizy-
wość náśe. Dzie-
ciństwo náśe os-
bróciło sie do cu-
dzych / domy náśe do obcych. Si-
rotami zostáliśmy bez oycá / mátki
4 náśe iáko wdowy. Wode náśe pi-

5 liśmy zá pieniądze : dwá náśe zá
pieniądze kupowáliśmy. Zá byie
náśe gnano nas / sprácowánym nie
dano odpoczynku. Egypcióm dáli-
śmy reke y Assyriánóm / żebyśmy sie
náiédli chleba. Oycowie náśy
zgrzešyli á niemáš ich : á myśmy nie-
prawości ich nosili. Tiewolnicy
pánowali nád nami : nie był ktoby
z ręk ich wykupił. W dusách ná-
śych przynosiliśmy sobie chleba /
przed mieczem w puszczy. Stóra ná-
śa iáko piec wygorzáła od gwałtu
głodu. Niemiast ná Sion poniż-
li / y panny w mieściach Judyckich.

1 A

2

3

4

7 B

8

9

10

11

C

*Młodzieńce
na meście po-
brali, H.

*od pieśni
swoich, H.

*Abu, spáda
korona glo-
wy.

12 *Książetá reka są powieszané / nie
13 wstydzili się oblicza stárców. *Mło-
dzieńców ná pfoře wzywáli : á pá-
14 choletá pode dwoy legli. * Stárcy z
15 bram wstáli : młodzieńcy z táncá
śpiéwájących. * Wstáto wesele fercá
16 nášego : odmienił się w žalobe ta-
nec náš. * Spadł wieniec głowy.
17 nášey : biádá nam zesłny zgrzeszyli.
* Dla tego sstáło się smetné ferce ná-
šé / dla tego zámily się oczy nášé.

18 *Dla góry Sion / że zginetá / listki cho-
dziły po miéy. * A y PANIE ná wieki
19 trwác będziesz / stolicá twojá do na-
20 rodu y narodu. * Cemu nas ná wie-
ki zapominasz : opuszczasz nas ná dłu-
21 gosć dni? * Wáwróc nas PANIE
ku sobie / á nawróćmy się : odnow
22 dni nášé iáko z piéru. * Ale odrzu-
cając odrzuciłeś nas / rozgniewales
się ná nas bázgo.

* przez wsty-
skie rocznie,
Hebr.

PROROCTWO BARVCHOWE.

ROZDZIAŁ I.

1 **A** TE SŁO-
wá ksiąg
które ná-
pisał Bá-
ruch syn
Nerie / s-
ná Mára-
siafowég /
syná Se-
deciafowég / syná Sedei / syná Hel-
ciafowég / w Babilonie / roku pią-
tego / siódmego dnia miesiąca / ná-
ten czas gdy Chaldeyccy dobyli Je-
ruzalem / y spalili je ogniem. * A czy-
tał Báruć słowá tych ksiąg do w-
śsu Jechoniafá / syná Joákimowég /
króla Judzkiego / y do wśsu wszytkie-
go ludu przychodzącego do ksiąg. * A
do wśsu możnych synów królewstich /
y do wśsu stárczych / y do wśsu ludu od
namniejszego aż do największego tych
wszytkich / którzy mieszkáli w Bábilo-
nie nádz rzeká Sodi. * Którzy słysząc
plákáli / y posćili / y modlili się przed
oczymá PANA. * Zebrałi pieniądze
wedle tego iáko káżdego reka prze-
móc moglá : y posłáli do Jeruzalem
do Joákima syná Helciafá / syná Sá-
lom / kápłaná / y do kápłanów / y do
wszytkiego ludu / którzy się z nim na-
dował w Jeruzalem : * gdy był wziął
do siebie naczynia kóścioła PAN-
skiego / które były z kóścioła zábrané /
aby je odniósł do ziemié Judzkiej /

dziesiątego dnia miesiąca Siwán /
naczynia srebrné / które był sprowadził
Sedeciaf syn Jozyafów król Judz-
ki / * potym iáko Nabuchodonozor
król Babilonński poimał był Jecho-
niafá / y książetá / y wszytkie możné /
y lud ziemié z Jeruzalem / y zaprowa-
dził je powiązané do Babilonu. * A
rzekli : Otróśmy posłáli do was pie-
niądze / zá które nákupicie całopale-
nia y káżdjidlá / á naczynicie mánnny /
y ofiarujecie zá grzech w oltarzú Pá-
ná Boga nášego : * á modlcie się zá
zdrowie Nabuchodonozora króla Bá-
bilonńskiego / y zá zdrowie Báltházára
syná iego / aby były dni ich iáko dni
niebieskiej ná ziemi : * á izby nam dał
Pan moc / á oświecił oczy nášé / aby-
chmy żyli pod cieniem Nabuchodo-
noza / króla Babilonńskiego / y pod
cieniem Báltházára syná iego / y stu-
żyli im ná wiele dni / y náleśli łáskę
przed oczymá ich. * A zá nas sámych
modlcie się do Pána Boga nášego :
bociejemy zgrzeszyli Pánu Bogu ná-
śemu / y nie iest odwrócona zapáleczy-
wość iego od nas aż do dnia tego.
14 * Czytajcie téż té księgi / któreśmy po-
słáli do was / aby czytáné były w ko-
ściele Pánstkim / w dzień woczysły / y
w dzień sposobny : * y rzeczenie : Pá-
nu Bogu nášemu spárawiedliwość / á
nam záwstyżenie twarzy nášey : iá-
to iest ten dzień wszytkiemu Judzie /
y mieszkającemu w Jeruzalem : * kró-
lóm naszym / y książetóm naszym / y

Báruć ná-
pisał księgi
które czy-
tał przed Je-
choniafem
y ludem.

* w wśsy-
ábo, przed w-
śsymá Jecho-
niafá, Hebr.
Tákie y ni-
kij.

Fosłá-
księgi y pie-
niądze do
Jeruzalem
aby się zá-
nie modlo-
no.

* á wczynie-
obiar, G.

* To iest, aby
tak długo ży-
li, pokusawa
niebá ná-
ziemi.

* Naby 2. b. 6

Dan. 9. d. 5.

abyśmy się
sprawowali
według przy-
kazania jegoabyśmy się
nie lekceżyli
sobie wzywać
nie słuchali
G.

17 kapłanóm naszym / y prorokóm ná-
szym / y oycóm naszym. ¹ Zgrzeszyli-
śmy przed Panem Bogiem naszym / a
nie wierzyliśmy / nie wśaige w nim :
18 ² y nie byliśmy mu poddani / aniśmy
słuchali głosu PANA Boga naszego /
19 ³ abyśmy chodzili w przykazaniach ie-
go / które nam podał. ⁴ Ode dnia któ-
regó wywiódł oycę naszą z ziemi E-
gypcie / aż do dnia tego byliśmy
niwierni Panu Bogu naszemu : ⁵ a
rozprośeni odstępiliśmy / abyśmy
20 nie słuchali głosu jego. ⁶ A ieto się

nas wiele złego / y przyklectwa które
Pan naznaczył przez Mojżesza sługe
sweego : które wywiódł oycę naszą z zie-
mie Egypcie / aby nam dał ziemię
opływającą mlekiem y miodem : i aż
21 do dnia dzisiejszego. ⁷ A nie słuchali-
śmy głosu PANA Boga naszego roe-
dług wszystkich słów proroków / które
22 posyłał do nas. ⁸ A odeśliśmy każdy
za wmysłem serca swego złego / robic
Bogóm cudzym / czyniąc złości przed
oczyma PANA Boga naszego.

Deut. 28.
b. 11.

Tego proroka aż Żydzi terrazniejszy w
księgach swych nie mają / y hebrejscy dzisiejsi
są / liczy ie ksiąg świętych wyrzucaia : w
śaige Kościół powszechny / y starzy Doktoro-
wie / a na imie s. Cyprian / S. Hilarius, Cyril-
lus, Clemens Alexandrinus, s. Ambroży / The-
odoretus, Eusebius, y Concilium Tridentie

z nimi / między inne księgi święte y te policza-
ia. A imi te pod imieniem Jeremiaszowym /
przeto przywodzi / iż Baruch był pisarzem y
weźmem Jeremiaszowym / iako jest rzecz iasna
z Rozdz. 36. Jeremiasza proroka. A dla tego
księgi Baruchowe / mieli za część Jeremia-
sza proroka.

ROZDZIAŁ II.

1 **A** czego v-
twierdził P A N
Bóg nasz słowo
swe / które mówił
do nas / y do se-
dziejów naszych /
którzy sadzili J-
zraela / y do królów naszych / y do księ-
żąt naszych / y do wśęgo Izraela / y
2 Judy : aby przywiódł P A N na nas
wielkie nędze / które się pod niebem
nie działy / iakté się stały w Jeruzá-
lem / wedle tych które opisane są w
3 zakonie Mojżeszowym : ¹ że człowiek
iada ciało syna swego / y ciało córki
swojej. ² A dał ie pod moc wszystkich
4 ³ królów / którzy są około nas / na po-
háńbienie / y na spustoszenie po wśy-
tkich narodziech / między ktorými nas
P A N rozegnał. ⁴ A ustaliliśmy się na
5 spodku / a nie na wierchu : iżemy
zgrzeszyli P A N V Bogu naszemu / nie
6 słuchając głosu jego. ⁵ P A N V Bo-
gó naszemu sprawiedliwość : a nam
y oycóm naszym zawiędyżenie twarz /
7 iako jest ten dzień. ⁶ Bo P A N wyrzekł
na nas to wśytko złe które przyszło na
8 nas : ⁷ a nie błagaliśmy oblicza P A-
N A Boga naszego / żeby się był na-
9 wrócił każdy z nas od swych drog
bárzo złych. ⁸ A zui P A N we złym / y
przywiódł ie na nas : bo jest sprawie-
dliwy P A N we wśytkich czynkach

10 swoich / które nam rozkazał : ⁹ y nie
słuchaliśmy głosu jego / żebyśmy cho-
dzili w rozkazaniach P A N skich / któ-
11 ré dał przed oczyma naszymi. ¹⁰ A te-
raz P A NIE Boże Izraelski / któryś
C wywiódł lud twój z ziemi Egipt-
skiej / możną reka / y w cudach / y dzi-
wach / y w mocy twojej wielkiej / y wy-
niósłym ramię / y uczyniłeś sobie
12 imię / iako jest ten dzień. ¹¹ Zgrzeszyli-
śmy / czyniliśmy nieczobnie / niespra-
wiedliwieśmy się obchodzili / P A NIE
Boże nasz / we wśech ¹² sprawiedliwo-
ściach twoich. ¹³ Niechże się odwró-
ci gniew twój od nas : boć nas mało
zostało między narodami / gódzies nas
14 rozprosył. ¹⁴ Wysłuchaj P A NIE pro-
sby naszą y modlitwyną naszą / a wywie-
dź nas dla siebie : a daj nam należeć iá-
15 sę przed obliczem tych którzy nas za-
prowadzili : ¹⁵ aby poznala wśelka
ziemia / iżes ty iest P A N Bóg nasz /
a iż imię twoje wzywane iest nād J-
16 zraelem y nād rodem jego. ¹⁶ Wyzrzyj
na nas P A N I E z domu swietego
twego / y nátkón vchá twego / a wy-
17 słuchaj nas. ¹⁷ Otwórz oczy twe / a o-
bacz / żeć nie vmarli / którzy są w pie-
D kłie. ktorých duch iest odiet z wnetrz-
ności ich / oddając część y sprawie-
18 dliwienie P A N V : ¹⁸ ale dusza / która
smutna iest dla wielkości złe / a cho-
dzi strzywiona y zemdlona / y oczy v-
stawiające / a dusza łaknąca oddać
chwale / y sprawiedliwość tobie P A-

Deut. 9.
d. 15.sędzich abo
prawaich, G.y czynący
wyprowa-
dzą, G.Deut. 26.
d. 15.
Isai. 63. d. 15.Isai. 64. c. 9.
Psalm. 113. d. 17.

robie, Hebr.

19 NV. ¹ Bo nie wedle sprawiedliwości
oyców naszych my wylewamy modli
two / y prosimy miłosierdzia przed o
bliczem twym PANIE Boże nasz :
20 ² ależes na nas spuścić gniew y zapál
czywość twoie / iákos mówił w rece
21 slug twoich proroków / rzekąc : ³ Tak
mówi P A N : ⁴ Náchylcie ramię wá
sę y syie wáse / á robcie królowi B á
bylonstiemu : á będziecie siedzieć w
ziemi którzam dał oycóm wászym.
22 ⁵ Lecz iesli nie wsluchacie głosu PA
NA Boga wáśeg / ábyscie robili kró
lowi B ábylonstiemu / ⁶ wstanie wáse y
czynie z miast Judzkich / y z zerongr
23 Jeruzalemi / ⁷ y odejme od was głos
radości / y głos wesela / y głos oblu
bieńców y oblubienice : á wšytká zie
mia będzie bez gládu mieštátcy
24 w niéy : ⁸ A nie wslucháli głosu twe
go / áby byli robili królowi B ábylon
stiemu : y wtwierdziłes słowa twe /
któres opowiadał w reku slug twoich
proroków / áby były przeniesione ko
ści królów naszych y kości oyców ná
25 szych z mieysca swego : ⁹ á oto wyrzu
coné są ná goręcosć stoneczną / y ná
mrdz nocny : y pomarli w nacieższych
bolesciách / w głodzie y przez miecz y
26 w wygnaniu. ¹⁰ A uczyniles kościół
F w którym wzywano imienia twego /
¹¹ iáko ten dzień : dla nieprawości do
mu Izráelskiego y domu Judzkiego.

27 ¹² A uczyniles známi / PANIE Boże
naš / według wšelkiey dobroci twey /
y według wšego miłosierdzia twe
28 go / onégo wiekietego : ¹³ iákos mówił
w rece Moysesá slugi twey / w dzień
któregos mu zakon twój nápiśac ro
29 skazał przed syny Izráelskimi / ¹⁴ mó
wiąc : ¹⁵ Jesli głosu mego słuchać nie
będziecie / to wielkie mnostwo ludu
obróci sie w nannicyśe między naro
30 dy do których ia ie rozpóše : bo wiem
iż mie lud słuchać nie będzie : bo iest
lud zátwardziátego kártu. y ¹⁶ náwró
ca sie do serca swego / w ziemi poimá
31 nia swego : ¹⁷ y poznáiz zem ia iest
G PAN Bóg ich / y dam im serce / y wy
32 rozumieiz / y wšy / y wslucháiz. ¹⁸ A
bada mie chwalić w ziemi poimánia
swégo / y bada pánnietác ná imie mo
33 ie. ¹⁹ A odwróca sie od grzbietu swégo
twárdégo / y od złošliwosti swoich :
bo wspomniá ná droge oyców swych
któzy grzeszyli przeciwko mnie. ²⁰ A
34 wróce ie do ziemi którzam przysięgl
oycóm ich / Abrahámowi / Izáakowi /
y Jakobowi / y buda iéy pánowác : y
rozumnoze ie / y nie vbedzie ich / ²¹ y po
35 stánowie z nimi inné przymierze wie
czne / ábych im był Bogiem / á oni
mnie buda ludem : á nie rusze wiecéy
ludu mego / synów Izráelskich z zie
mie którzam im dał.

¹ Leu. 26.
b 14.
Deut. 28.
b 15.

¹ v. 21.
Hebr.

¹ ná spráwy.

Obietnica o
wybáwie
niu z niewo
li, y o przy
mierzu wie
cznym.

ROZDZIAŁ III.

1 **A** Teraz PANIE
wšedhmocny
Boże Izráelski /
dušá w wcištu
y duch vtrapio
ny wola do cie
2 bie : Wysłuchay
PANIE / á smiluy sie / bo iest Bóg
miłosierny / á zlituy sie nád námi :
3 bo syny zgrzeszyli przed tobą. ¹ Abo
wiem ty siedziš ná wieki / á my zgi
niemy wieceznie : ² Pánie wšedhmo
4 gacy / Boże Izráelów / słuchay teraz
modlitwy vmárlych Izráel y synów
ich / któzy grzeszyli przed tobą / á nie
słucháli głosu Pana Boga swégo / y
5 przylnelo do nas złé. ³ Nie pánnietay
ná nieprawości oyców naszych / ále
pomni ná reke twoie / y ná imie twe

6 czasu tego. ⁴ Bos ty iest Pan Bóg
naš / á ciebie Pánie wystáwiác be
7 dzieimy : ⁵ Bos dla tego dał boiázn
twoie w serca nasze / y ábychmy wzy
wali imienia twego / y chwálili cie w
poimaniu naszym : bo sie náwracamy
od nieprawosti oyców naszych / któ
8 rzy zgrzeszyli przed tobą. ⁶ A oto my
iestesmy dšisia w poimaniu naszym /
którymes nas rospóšyl / tu vragá
niu / y tu złorzeczeniu / y tu grzechó
wi / wedle wšytkich nieprawosti oyc
9 ców naszych / któzy odstapili od cie
bie Pánie Boże naš. ⁷ Słuchay I
zráclu przykazánia żywota / przymy
10 ro wšy ábys widział mądrości. ⁸ Co
to iest Izráclu żeš iest w ziemi nie
przácielskiej : ⁹ Stárzales sie w cu
dzej ziemi / splugáwiles sie vmárly
11 mi : policzoné iest między te któzy
12 zšepuiz do piekła. ¹⁰ Wpúšciles

¹ y pod tig
skimi podá
iki, G.

Vpomme
nie do sła
chánia slo
wá Božégo.

13 źródło mądrości. ¹Bo byś był cho-
 14 dził w drodze Bożej / mieszkałbyś
 15 był w pokoju wiecznym. ²Dejże sie
 16 tedy jest mądrość / gdzie jest moc /
 17 tedy jest rozumienie : abyś zaraz wie-
 18 dział gdzie jest przedłużenie żywota /
 19 y życie / gdzie jest światłość oczu / y
 20 pokój. ³Kto znalazł miejsce iey : ⁴abo
 21 kto wszedł do skarbów iey : ⁵Gdzie
 22 są księżetá narodów / y którzy panują
 23 nad zwierzęty które są na ziemi : ⁶któ-
 24 rzy grają ptaki powietrzniemi. ⁷Któ-
 25 rzy skarbą srebro y złoto / w których
 26 ludzie ufają / ⁸ale nie mają końca naby-
 27 wania ich. ⁹Którzy robią srebro / ¹⁰ale
 28 starają się / ¹¹ale nie mają nalezienia
 29 spraw ich. ¹²Wyraceni są y skąpili
 30 do piekła / ¹³ale inni na miejscu ich pow-
 31 stali : ¹⁴Młodzieńcy widzieli świat-
 32 łość / y mieszkali na ziemi / ¹⁵ale nie poz-
 33 nali drogi wmiętności / ¹⁶ani zrozu-
 34 mieli ścieżek iey / ¹⁷ani synowie ich przy-
 35 ieli iey / ¹⁸od oblicza ich oddaliła się :
 36 ¹⁹nie slychano iey w ziemi Chaná-
 37 nęstkiej / ²⁰ani iey widziano w Theman.
 38 ²¹Synowie też Agár / ²²którzy szukają
 39 mądrości która z ziemi jest / ²³kupcy
 40 Merthy y Theman / y baykowie / y
 41 szukający roztropności y rozumienia :
 42 ²⁴ale drogi mądrości nie wiedzieli / ²⁵ani
 43 pamiętali ścieżek iey. ²⁶O Izraelu iá-
 44 ko wielki jest dom Boży / y niezmierz-

25 né miejsce ²⁷osiadłości tego. ²⁸Wiel-
 26 kie jest / ²⁹ale nie ma końca : ³⁰wysokie y
 31 niezmierne. ³²Tam byli obryzmowie
 33 oni sławni / ³⁴którzy byli od początku /
 35 wzrostu wielkiego / ³⁶wmięscy wojne.
 37 ³⁸Nie tych Pan obiał : ³⁹ani nalezli dro-
 40 gi wmiętności / ⁴¹przetęż poginęli. ⁴²Al-
 43 ponieważ nie mieli mądrości / ⁴⁴pogi-
 45 neli dla swej nieroztropności. ⁴⁶Kto
 47 wstąpił do nieba / ⁴⁸ale dostał iey / y wy-
 49 wiódł ją zobłoków : ⁵⁰Kto się prze-
 51 wiódł przez morze ⁵²ale znalazł ją : y przy-
 53 niósł ją nad złoto wyborne. ⁵⁴Nie
 55 mają żeby mogli wiedzieć drogi iey /
 56 ⁵⁷ani żeby wyszukał ścieżki iey : ⁵⁸ale
 59 którzy wszystko wie / ⁶⁰zna ją / y znalazł ją
 61 roztropnością swoją : ⁶²który ziemię
 63 zgotował na wieczny czas / y napeł-
 64 nił ją bydłami / y czworonogami :
 65 ⁶⁶który wypuszcza światłość / ⁶⁷ale idzie :
 68 y przyzywał iey / ⁶⁹ale posłuszną mu jest ze-
 70 dzeniem. ⁷¹Al gwiazdy dały swiá-
 72 łość na strażach swoich / y rado-
 73 wały się : ⁷⁴zawołano ich / y rzekli :
 75 Owośmy : y świeciły mu z radością /
 76 ⁷⁷któ ie stworzył. ⁷⁸Ten ci jest Bóg nasz /
 79 y nie będzie poczytan iny przeciw ie-
 80 mu. ⁸¹Ten wynalazł wszystkie drogi w-
 82 miętności / y podał ją Jakobowi
 83 słudze swemu / ⁸⁴Izraelowi miłemu
 85 swemu. ⁸⁶Potym na ziemi ⁸⁷był wi-
 88 dzian / y z ludźmi obcował.

mieszkania.
6.Zalecenie
mądrości.Christus
mądrość
nasza Bóg
y ołowiekale żaden ich
spraw zrozu-
mieć nie mo-
że.Ale Izrael-
ski stał się
światowieksem.

36 Ten ci jest Bóg nasz ¹Tu iásnie mówi
 37 prorok o Bogu Izraelskim / ²który dawszy za-
 38 kon Izdom na gorze Syná / ³potym na ziemi
 39 stał się widzianym / y mieszkał między ludź-
 40 mi. ⁴Jakoż się stał widzianym : ⁵nie inaczej
 41 iedno stawszy się człowiekiem widzianym / y
 42 między ludźmi iako człowiek prawdziwy
 43 mieszkał. ⁴⁴Tak to wykładają Cyprian. lib.
 45 2. Contra Iudzos c. 5. Ambros. lib. 1. de fide
 46 c. 2. Chrysost. Homil. quod Christus sit Deus.

Euseb. lib. 6. de Demonstrat. c. 19. August. 18.
 de Ciuit. c. 33. y in sy. Na to niemające here-
 tycy co odpowiedzieć / wola przeciw Kościo-
 łowi z Izraelami przedstawiać / z którymi się tego
 Proroża świętego zaprzeli. ¹Al to pewny znak
 2 jest prawdy Chrześcijańskiej / ³ktędy przeciw-
 4 ko niey heretycy nie nie mogą / ⁵iedno z mówić
 6 wszy się z Izraelami głównymi Chrystusa nie-
 7 przypięciły pismo święte odzucić.

ROZDZ. III.

1 **A**le księgi przy-
 2 kazania Bożego /
 3 y zakon który jest
 4 na wieki : ⁵wszystcy
 6 którzy ją trzymają
 7 ją / ⁸przyjdą do ży-
 9 wota : ¹⁰ale którzy ii
 11 opuścili / ¹²do śmierci. ¹³Nawróć się
 14 Jakobie ¹⁵ale wymi się go / ¹⁶chodź drogą
 17 przyiásności tego / ¹⁸przeciw światłu
 19 iego. ²⁰Nie oddawaj ²¹chwały two-
 22

4 iey drugiemu / y godności twej naro-
 5 dowi cudzemu. ⁶Błogosławieniśmy
 7 Izraelu : ⁸iz co się Bogu podoba /
 9 nam jest wiadomo. ¹⁰Wadź lepszy
 11 myśli ludu Boży / ¹²pamiętaj Izrael.
 13 ¹⁴Zaprzędaniście poganom / ¹⁵nie na za-
 16 gubienie : ¹⁷ale dla tego iżecie w gnie-
 18 wie rozgniewali Boga / ¹⁹dla tegoście
 20 podani przeciwnikom. ²¹Boście roz-
 22 diażnili też który was stworzył / ²³Bo-
 24 ga wiecznego / ²⁵osiadując czartóm / ²⁶ale
 27 nie Bogu. ²⁸Boście zapomnieli Bo-
 29 ga który was chował / y zasmuciłście

Nápomina
Żydów w nie-
woli będą-
ce, aby się
ku Bogu na-
wrócili.

stawa.

9 mamke wasze Jeruzalem. ¹ Bo wi-
działa gniew od Boga przychodzący
na was / y mówiła: Sluchajcie po-
graniczni Sion / bo wielki sinetek
10 Bóg przywiódł na mnie. ² Bom wi-
działa poymanie ludu mego / synów
moich / y córek / które na nie przywiódł
11 wieczny. ³ Bom wychowała ie z
radością: ale ie utraciła z żalem y
12 z płaczem: ⁴ Niech sie nikt nie radu-
ie nademną wdowę / y opuszczoną:
mimoży mie opuścili dla grzechów
13 synów moich / iż wystąpili od zakonu
Bożego. ⁵ A nie znali sprawiedliwo-
ści tego / ani chodzili drogami przy-
kazania Bożego / ani ścieżkami pra-
14 wy tego z sprawiedliwości chodzi-
li. ⁶ Niechże przyjdą pograniczni Si-
on / a niech wspominają poymanie
15 synów y córek moich / które wieczny
na nie przywiódł. ⁷ Bo przywiódł na
nie naród zdaleka / naród zły / y innę
16 język: ⁸ Którzy sie nie wstydzili sta-
ca / ani sie smilowali nad dziećmi / y
wymiedli namilbę wdowę / a iedyną
17 żóreck osiročili. ⁹ Alia co wam pomoc
mogę? ¹⁰ Bo który na was przywiódł
18 zły / ten was wyrwie z grz. nieprzyjaciół
waszych. ¹¹ Idźcie, dziećmi / idźcie: bo
19 ciem ia sama została. ¹² Dzielam z sie-
bie ście pokoiu / a oblokłam na sie
20 wór modlitwy / y bede wołać do Pa-
21 wyszłego za dni moich. ¹³ Bądźcie le-
pszy myśli synowie / wołajcie do Pa-
22 ną / a wyrwie was z ręki kłózący
nieprzyjaciół. ¹⁴ Bom ianądziecie
miała w wiecznym o zbawieniu wa-
23 szym: y potkało mie wesele od świe-
tego dla miłosierdzia / które na was
24 przyjdzie od wiecznego zbawiciela na-
szego. ¹⁵ Bom was wypuściła z za-
łości y z płaczem: ale mi was Pan
zasię przywróci z weselem y z rado-
ścią na wieki. ¹⁶ Bo iako widział y sz-

E siady Sion poymanie wasze od Bo-
ga / tak wyjrza a wrychle wybawienie
wasze od Boga / które wam przyjdzie
z wielką czcią y zacnością wieczną.
25 ¹⁷ Dziećmi / cierpliwie znóście gniew
który na was przyszedł: bo cie nie-
przyjaciół twój prześladował / ale w-
26 rychle oglądaś zginienie jego: y w-
stapiś na karki jego. ¹⁸ Kochanko-
wie moi chodzili po drogach przy-
krych: bo zagnani są / iako trzoda od
27 nieprzyjaciół rozchwycona. ¹⁹ Bądź-
cież lepszey myśli synowie / a wołajcie
do Pana: bo będzie pamiętać na
was ten który was zaprowadził:
28 ²⁰ Bo iako był smysł wasz żebyście bla-
dzili od Boga: dziesięć kroć tyle za-
sie nawróciliście sie szukac go będzie-
29 cie. ²¹ Bo który na was zły przywiódł /
F ten wam zaś przywiedzie wesele wie-
30 czne ze zbawieniem waszym. ²² Bądź-
że lepszey myśli o Jeruzalem / bo cie
wspomina ten który cie miłował.
31 ²³ Szkodnicy pogina / którzy cie trapi-
li: a którzy sie wesełili z wpadku twé-
32 go / starani beda. ²⁴ Miałś / którym
służyli synowie twoi / beda pokarane /
33 y które zabrało syny twoie. ²⁵ Bo iako
sie wesełilo z wpadku twego / y rado-
walo z przygody twoiej: tak za-
smucone będzie z spuszczenia swęg.
34 ²⁶ A będzie odcięte wesele mnożstwa ie-
go / a radowanie jego żalem będzie.
35 ²⁷ Bo ogień przyjdzie na nie od wie-
cznego na długie dni / a czarci w nim
G mieścić beda przez długi czas. ²⁸ W-
36 beczerzy sie Jeruzalem ku Wschodu
słońca / a obacz wesele które przycho-
dzi od Boga. ²⁹ Bo oto synowie twoi
37 idą które wypuściło rozprośone / i-
da zebrani od Wschodu aż do Zach-
odu na słowo swietego / weselec sie
ku chwale Bogu.

¹⁶ Abo, odkryw-
czegoś na-
zwany
²⁸ Abo, nędzi-
cy, G.

bywa-
pawo

Jeruzalem
cieśy syny
swoje.
pokim żywa

Wzyna
do wesela
Jeruzalem
dla nawro-
cenia ludu,
a pod
figurą ko-
ściół Chri-
stusów.

ROZDZIAŁ V.

Wlecz sie Je-
ruzalem z ścizy ża-
łoby y utrapienia
twego a oblecz sie
pięknoscia y po-
ciwoscia chwały
oney wieczney / któ-
2 ra maś od Boga. ³ Oblecze cie Bóg

3 w dwoiakié ścizy sprawiedliwości y
włożyć na głowe korone chwały
wieczney. ⁴ Bo okaże Bóg iasność
swą na tobie każdemu który pod nie-
bem iest. ⁵ Abowiem Bóg będzie cie
B nazywał imieniem na wieki: Poko-
iem sprawiedliwości / y chwałą po-
5 bożności. ⁶ Powstań Jeruzalem / a
stań na miejscu wysokim / y ⁷ poyrzy
ku Wschodu słońca / a obacz syny swe

²⁷ 4. 3. 6.

6 żebranie od wschodu słońca aż do za-
chodu słowem świętego / weselące
C sie z pamiątki Bożej. ^{Bo} od ciebie
wyšli pieśń gnani od nieprzyjaciół.
7 ^á PAN przyprowadzi ie do ciebie
przyniesione ze ciężką syny króle-
stwa. ^{Bo} postanowił Bóg zmi-
żyć każdą górę wysoką / y skąty wie-
cznietrwające / á doliny napełnić ná

8 wyrównanie ziemie : żeby Izrael siedl
D pilnie tu chwale Bożej. ^á A zasło-
niły cieniem y lasy / y wszelkie drzewo
rodzeczne Izraela z rozkazania Bo-
9 skiego. ^{Bo} przyprowadzi Bóg Izra-
elá z weselem światłości majątku
swojego / z miłosierdziem y sprawiedli-
woscia / która jest z niego.

ασφαλώς
bezpiecznia.

ROZDZ. VI.

1 ^A Xpis listu kto-
ry posłał Jeremi-
as do tych / które
pymawşy mia-
no zagnąć do Bábilonu od króla
Babiloński / ábj
im opowiedział wedle tego iáko mu od
Boga rozkazano. Dla grzechów kto-
remiście przed Bogiem grzeszyli / be-
dziecie zawiędzieni więziami do Bábilonu od Nabuchodonozora króla
2 Babilońskiego. ^{Gdy} tedy wnidzie-
cie do Babilonu / bedziecie tam przez
wiele lat / y przez czasy długie / aż do
siedmi pokolenia : potym wywiodę
3 was z tamtąd w pokoiu. ^á teraz wy-
życie w Babilonie / że bogi złote / y
srebrne / y kamienné / y drzewiane / no-
sicie będą ná ramię / pokazując
4 postrach poganóm. ^{Pó} trzeciż tedy /
abyście y wy nie sstali sie podobni
sprawom obcym / y bali sie / y strach
5 was miał dla nich. ^{Gdy} tedy wyży-
cie tłum z tylu y z przodku klaniaiący
sie / mówcie w sercach waszych : To-
6 bie P A N I E klaniać sie potrzeba.
7 ^{Bo} Anioł mój z wami jest : ^á sam
będę szukał dusz waszych. ^á Albowiem
iezyk onych polerowany od rzemieśl-
nika : sami też pozłoceni y posrebrze-
8 ni są fałszywi / á mówić nie mogą. ^á A
iáko pannie która sie wybierze kocha :
9 tak wzięwşy złoto uczynili. ^á Mái-
ąc iscie korony złote ná swych głowach
bogowie ich : żąd kródną kápłani
od nich złoto y srebro / á wydaia ie sa-
10 mi ná sie. ^á Dawaia też z niego wse-
tecznicóm / y nierządnicę przybieraia :
y zaś wzięwşy ie od nierządnic wbie-
11 raia bogi swoje. ^á A ci nie są wolni
12 ode rdzey od mólu. ^á A przybrawşy ie
w sate śarlatow / ocięraia twarzy

B ich od prochu domowego / którego
13 dosyć jest między nimi. ^á A ma ścep-
trum iáko człowiek / iáko sędzia krá-
ny / który grzeszącego przeciw iemu
nie zabija. Trzyma też miecz w ręce /
y siekiera / á sam siebie od wojny y od
14 zbóyców nie wyzwala. ^á Żąd wam
niech wiadomo będzie / żeć nie są bo-
15 gami. ^á A przetoż nie bójcie sie ich.
Bo iáko człowieczé naczynie złuczo-
né / niepożytecznym sie sstaie / tácy
16 są y bogowie ich. ^á gdy ie postawia w
domu / oczy ich pełne są prochu z nóg
17 wchodzących. ^á A iáko komu który
króla obraził ode drzwi zasępiono :
ábo iáko umarłego do grobu przynie-
sionego : tak wpátruia osiárownicy
18 drzwi zamkami y kłótkami / aby ich
złodzieie nie odzieráli. ^á Zapalaia
im lámpy / á iscie wiele / z których żad-
19 néy widzieć nie mogą : á są iáko bál-
ki w domu. ^á A serca ich powiadaia
że liżę węże / którzy są z ziemie / gdy ie
20 gryza y sate ich á nie poczuia. ^á Czar-
né sie sstawiaia sary ich od dymu
21 który w domu bywa. ^á Nád ciálem
ich y nád głowá ich lataia sowy / iá-
22 skótki / y pracy też / táż y kótki. ^á Żąd
C wiedziecie iż nie są bogowie. ^á A prze-
23 toż sie ich nie lekaycie. ^á Złoto też które
máia / ná pozor jest : iesli kto rdze nie
ortze / nie będą sie isknąć : bo nie czu-
24 li gdy ie odlewano. ^á Za wszelkie pie-
niądze kupione są / w których tchu
25 niemá. ^á Bez nóg noszą ie ná ramio-
nach : pokazuiac nikczemność swą
ludzióm. Tłech będą zawiędyzeni / y
26 ci którzy im służą. ^á Przetoż iesli wpá-
dną ná ziemie / same przez sie nie w-
staia : ani iesli go kto prosto posta-
wi / sam przez sie nie wstanie : ále iá-
ko martwym dary ich przed nimi po-
27 łożą. ^á Ofiary ich / osiárownicy ich
przedawia / y ile ie obracaia : táż y
żony ich obrawşy ie / ani chorému ani

berło, laska.

Nápomina
Zydy w Bábilonie, aby
sie strzegli
Bákw-
chwałstwa,
pokazując
nikczem-
ność bákw-
wánów.

Isa. 44, 10.

który będzie
bronil, G.

28 zebrałowi z nich nie wdzielaia: ° W-
 29 siar ich dotykaia sie poloznice y mie-
 30 szecznic. ° A tak ztad/ wiedzac ze nie
 sa bogami / nie bocyie sie ich. ° Bo
 skadze ie zowia bogami: ° Iż niewia-
 sty klada przed bogi srebrne/ y zloté/ y
 31 dzewiane: a w domach ich siedza
 ofiarownicy maia rozdarté szaty / a
 32 głowy y brode ogolona/ ktorých glo-
 wy nie przykryté. ° y rycza wolaiac
 33 przeciw bogom swoim iako na wieczé
 34 rzy umarlégo. ° Szaty ich zymuia ka-
 D plani/ a przyoblóca zony y syny swo-
 35 te. ° Ani iesli co zlego sie im szkanie od
 36 kogo/ ani iesli co dobrego/ beda mo-
 gli oddac: ani moga uczynic króla/
 37 ani zlozyc. ° Takze ani moga dac bo-
 38 gactwo/ ani zlego oddac. Iesli im kto
 39 slub slubi a nie spelni/ y tego sie nie-
 40 vpominai. ° Czlowieká od smierci
 nie wybawia/ ani slabszego od moc-
 41 nieyszego nie wyrwua. ° Czlowieku
 42 ślepému wzroku nieprzywacaia/ z po-
 43 trzeby czlowieká nie wybawia. ° Nie
 beda miec litoscina d wdoma/ ani sie
 44 rotóm dobrze uczynia. ° Kamieniom
 z góry podobni sa bogowie ich dze-
 45 wiáni/ y kamienni/ y zloci/ y srebrni. A
 ktorzy ie chwala/ zawstydzeni beda.
 46 ° Jakóz tedy ma kto rozumiec / ábo
 47 mówic/ ze oni sa bogami: ° gdyz ie-
 48 sce y sami Chaldecyzcy nie czu-
 49 ich: ktorzy slyszac niemého ze mówic
 nie moze/ ofiaruia ie Belowi/ proszac
 50 od niego mowy: ° Jakoby mogli czuc
 51 ktorzy sie nie ruszai: y sami gdy zro-
 52 zumieia opuszcza ie: bo syny slui nie
 53 maia sami bogowie ich. ° A niewia-
 54 sty opasane powiazami/ siedza na d-
 55 gách/ palac pestki oliwne. ° A gdy
 56 która z nich / przyciagniona od kogo
 57 mimo idącego / lezala z nim/ tedy sa
 58 siadce swey przygania / ze oney nie
 59 miano za godna iako one/ a iż sie po-
 60 woz iey nie przerwal. ° A wszystkie rze-
 61 czy które sie okolo nich dzieia falešné
 62 sa. Jakóz ma kto rozumiec ábo mó-
 63 wic/ ze to sa bogowie: ° A rzemiešni-
 64 cy y zlotnicy zrobili ie/ nie innego nie
 65 beda iedno to czym ie chcieli miec ° o-
 66 fiarownicy. ° Sami téz rzemiešnicy
 67 ktorzy ie czynia/ nie sa dlug cześni. I-
 68 zaliz tedy moga rzeczy od nich uczy-
 69 nione/ bydz bogami: ° A zostawili rze-
 70 czy faleczne y sromote potomkom. °
 71 Bo gdy przydzie na nie wojna y zle/

72 mysla ofiarownicy z soba gdzieby sie
 73 skryli z nimi. ° Jakóz tedy maia ro-
 74 zumiec ze sa bogami/ ktorzy sie ani od
 75 wojny wybawia/ ani ze zlego wyr-
 76 waia: ° Bo gdyz sa dzewiane/ po-
 77 zlocone y postrebroné/ potym poznai-
 78 ia wszyscy narodowie / y królowie ze
 79 sa falszywe: które iawno iest ze nie
 80 sa bogami / ale robota rak ludz-
 81 kich / a żadney sprawy Božey z nimi
 82 niemasz. ° Skad tedy wiadomo iest
 83 ze nie sa Bogami / ale dziełami rak
 84 ludzkich/ y żadney Boskiej sprawy w
 85 nich niemasz: króla kráinie nie daia/
 86 ani dżdza ludzom dádza. ° Sodu
 87 téz nierozádza/ ani kráin od krzywdy
 88 wybawia: a iż nie niemoga iako wro-
 89 ny miedzy niebem y ziemi. ° Bo gdy
 90 ogień wpádnie w dom bogów drze-
 91 wianych/ srebrnych/ y zlotych/ ofiaro-
 92 wnicz ich wcieka y wyda / ale oni ia-
 93 ko balci wposrodku zgorai. ° Królo-
 94 wi téz y wojnie sie nie sprzeciwia. Ja-
 95 kóz tedy ma kto mniemac y przyiac ze
 96 bogami sa: ° Nie obronia sie od zlo-
 97 dzieiów / ani od zbóyców bogowie
 98 drzewiani / y kamienni / y pozloceni /
 99 y postrebrzeni. ° Którym zloty y sre-
 100 bro y šate/ ci ktorzy mocniejszy sa/ o-
 101 dyma/ y odéda/ ani sobie rady dá-
 102 dza. ° A przetoż lepiéy iest bydz kró-
 103 lem/ który moc swa pokazui: ábo na
 104 czyniem wdomu pożytecznym/ w któ-
 105 rym sie chelpic bedzie który ie ma:
 106 ábo drzwiami wdomu / które šrze-
 107 ga tego co w nim iest/ niżli bogami
 108 falszymi. ° Słońce / y księżyc / y
 109 gwiazdy/ bedac iasnymi y wysłanemi
 110 ku pożytku/ poslušné sa. ° Takze y
 111 błyskawica / gdy sie okaże / znaczna
 112 iest/ toż téz y wiatr/ po každéy kráinie
 113 wieie. ° A obłoki / ktorým gdy Bóg
 114 rostaże/ po všemu swiátu przecho-
 115 dzic / czynia co im roztazano. ° O-
 116 gien téz spuszczoney zwierzchu / aby
 117 spalił góry y lasy / czyni co mu rosta-
 118 zano. A ci ani kštaltem / ani mocą/
 119 iednému z tych podobné nie sa. ° Prze-
 120 toż niema żaden mniemac / ani mo-
 121 wic/ ze oni sa bogami: gdyz ani sa
 122 du sadzić nie moga / ani żadney rze-
 123 czy ludzom uczynic. ° A tak wiedzac
 124 żenie sa bogami / niebocyie sie ich. °
 125 Bo ani beda zlorzeczyć królom/ ani
 126 dobrozeczyc. ° Nie okazui téz na-

° abo oraby.

° rzemiešni-
cy, G.

66 rodom znaków ná niebie / ani świec
 67 cie będą iako słońce / ani oświecać iako
 68 to kś iżyć. ⁷ Zwierzeta są lepsze niż oś
 69 mi / które mogą wciec pod przyskr
 70 cie / y pomoc sobie. ⁷ Żadnym tedy
 71 sposobem nie jest nam wiadomo /
 żeby byli bogami : przetoż sie ich nie
 bójcie. ⁷ Bo iako wogrodzie ogroko
 wym strąsydło nie nie strzeże : tak są
 ich bogowie drzewiani / y srebrni / y
 pozłoceni. ⁷ Tymże sposobem y w os

grodzie / oset biały / ná którym wpełki
 ptak siada. Także bogowie ich drze
 wiani / y pozłoceni / y posrebrzeni / po
 dobni są umarłemu wżuconemu do
 ciemności. ⁷ Z fartań y z czerwonej
 farby które ná nich butwicą / pozna
 cie że nie są bogami. Sami też náko
 niec zgryzieni bywają / y będą hánba
 w krainie. ⁷ Lepszy jest człowiek sprá
 wiedliwy / który niema bálwánów : bo
 daleki będzie od pohánwienia.

3 Wyżycie w Babilonie, że Bogi złote, y sre
 brne, y kamienné, y drzewiane nosić będą. J
 Co tu y ná inszych mięscách w piśmie świe
 tym prorocy mówią przeciw bálwánóm po
 gani / to Heretycy ná obrázy náše Chre
 scjańskie z wielkím wraguńiem obracają. Co
 jestli stażnie czynią / może każdy latwie téj
 prawdy ich doznáć. Naprzód bowiem wielka
 sie w tym nieumiejetność ich pokánie / i oni
 czytając pismo niemoga sie tego náuczyć / iá
 ka jest różność między obrázy / y bálwánem :
 gdyż pismo święte obrázy dozwala / ale bál
 wánów zázazuje : y Prorocy nie przeciw obrá
 zóm nie mówią tylko przeciw bálwánóm. Te
 go stad dowieść możemy / i Prorocy widzieli
 w kościele Salomonowym obrázy Cherubi
 mów złote / y inszych Aniolów obrázy po ko
 ściele były / a przecie Prorocy nie przeciw tym
 obrázóm nie mówili / ani ich bálwánami zwá
 li : toć dobry znák / że obrázy meé w kościele
 godzi sie á bálwánami nie są / ponieważ ich
 tak pismo s. nie zowie. Skądże tedy to Hete
 rykóni przyszło / i obrázy bálwánami zowią
 gdyż tego w piśmie s. niemá : Jesli rzeka i
 dla tego że także są srebrné / złote / kamienné
 y drzewiane / iako y bálwany Pogańskie. Te
 dy sie im odpowiedzieć może / i też oni Che
 rubinowie w kościele Salomonowym były
 ze złota y srebra / a przecie nie były bálwána
 mi : á tak nie wšyćcie obrázy które są złote /
 ábo srebrné / ábo drzewiane są bálwánami.
 Ale podobno Heretycy nie tak : nieumiejet
 ność / iako podobno zypom y z złości to mó
 wia / bo wiedza oni zwyżnania nášego / i os
 brázów żadnych zá bogi nie chwaliły / a prze
 cie śmieta w tym kościele Boży potwarzác.
 Potwarz jest kiedy mówią i obrázy náše bo
 gami zowią / a teście wietřa kiedy twierdza
 i obrázy zá Bogi mamy y chwaliły / to mó

wie potwarz jest / bo takżej nauki nigdy w ko
 ściele Bozym nie było / ani téj wycytałi.
 Bo my nie dla czego inszego obrázów mamy /
 tylko dla czego w kościele Salomono
 wym były / tak y u nas są. A jeśli sie mo
 dlimy przed obrázami / tedy sie też przed ony
 mi Cherubinami y przed skrzynią Bożą mo
 dlono / a przecie ani Cherubin ani skrzynia
 nie była dla tego Bogiem. A chocia do niektó
 rych obrázów więcej ludzie Chreścjańscy
 nabożeństwo mają / dzie sie to iż Pan Bóg
 przy niektórych obrázach wietře cuda czyni / y
 ludzie wysłuchują y cieszą / y malowane są
 od ludzi świętych iako od s. Łukasza y Luko
 dema y inszych. A wšák y do onych Cherubi
 mów y do skrzyni chodzono ze wšytkiego
 zydostwa / á wšdy nie dla tego miano te zá
 Bogi. Tymże tedy są różne obrázy náše od
 bálwánów Pogańskich / tym są różne / i Poga
 nie onym bálwánóm swoim bóstwo y chwa
 te Bogu własną przycytałi : iako máš Izá.
 40. y 46. á toć jest własné bálwochwalstwo :
 A dla te często Prorocy wołali ná Pogany i
 w onych bálwánách reka ludzka wšynio
 nych / nie było bóstwa żadnego / ani żadney
 bóstwey mocy / y tak o nich mówi Apostoł s.
 w Dziej. 19. v. 26. Nie są Bogowie / którzy re
 koma bywają wšynione. Naszym lepać obrá
 zóm / chwały samému Bogu powinnéy nie
 wyrządzały / ani ich zá Bogi mamy ani ch
 waliły / iako sie inż powiedziało : przetoż nie
 są bálwánami. A tak słowá te Proroctwa któ
 rémi wołala przeciw bálwánóm / żadnym o
 byczajem nie stała nášym obrázóm. Tymż
 tedy Heretycy tak barzo wrzeszcza przeciw o
 brázóm : Nie może bydź inřa przyczyna / ie
 dno że nie moga kościół Boży prawdziwa
 przekonać / muszą takimi potwarzami nára
 biáć. Czytaj też Exod. 20. v. 4.

3. Król. 6. 7.
 Exo. 25.

PROROCTWO EZECHIELOWE.

ROZDZIAŁ I.

Sstało
sie trzy-
dziestego
roku / w
czwar-
tym / pią-
tego dnia
miesiąca /
gdym był

w pośrodku poimanych nąd rzeką
Choráb / otworzyły sie niebiosá / y wi-
działem widzenia Bożé. ¹ Piątego
dnia miesiąca / ten iest rok piąty prze-
prowadzenia królá Joáchiná / ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
stało sie słowo PANskie do Ezechiela sy-
ná Buzy kapłaná w ziemi Cháldey-
skiey / nąd rzeką Chobár : y ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
stała sie ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
tám nąd nim reka PANska. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
Widziałem ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
działem á oto wiátr wichru przycho-
dził od północy : y obłok wielki / y o-
gień ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
miesiący / á iáśność okół niego : á z pośrodku iego iáko ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
stałt mósiądzu / to iest / z pośrodku ognia :
á w pośrodku iego podobieństwo
czterzech zwierząt : á tá osoba ich :
podobieństwo człowieka w nich.
Czworo oblicze w iedného / á cztery
skrzydła w iedného. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
Nogi ich nogi proste / á stopá nogi ich iáko stopá
nogi cielecey / á ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
iściérki iáko ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
pożór między rozpalonéy : ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
A rece ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
człowie-
cze pod ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
skrzydły ich / po ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
czterech stro-
nach : á oblicza y skrzydła po ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
czterech stronách miały. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
A skrzydła ich ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
złączone były iedného z drugim. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
nie ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
wracały sie / gdy ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
chodziły / ále ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
każde ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
przed obliczem swoim ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
chodziło. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
A ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
podobieństwo ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
twarzy ich : ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
twarz ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
człowiecza / y ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
twarz ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
lwa po ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
práwi-
cy ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
tego ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
czworgá : á ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
twarz ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
wołowa ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
po ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
lewicy ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
tego ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
czworgá. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
Twarzy ich / skrzydła ich ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
rozciągnio-
ne ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
zwierzchu : ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
dwie ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
skrzydle ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
każdego ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
złączały sie / á ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
dwie ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
zakrywały ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
ciála ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
ich : á ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
każde ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
z nich ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
przed obliczem ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
swym ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
chodziło : ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
dokąd ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
duch ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
pedził :

tám ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
chodziły y ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
nie ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
wracały ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
sie / ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
kiedy ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
chodziły. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
A ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
podobieństwo ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
zwierząt / ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
osobá ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
ich ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
iáko ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
wegla ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
ognistého ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
go-
rącego / y ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
iáko ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
stałt ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
pocho-
dni. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
Toć ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
było ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
widzenie ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
przebiegające / ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
miedzy ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
zwierzety ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
iáśność ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
ogniowa / á ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
z ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
ogniá ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
wychodząca ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
błyskawicá. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
A ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
zwierzetá ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
biegáły / y ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
wracały ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
sie ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
ná ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
stałt ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
błyskawice ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
błyskającey. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
A ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
gdym ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
pátrzał ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
ná ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
zwierzetá / ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
wka-
zało ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
sie ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
kół ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
iedno ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
ná ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
ziemi ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
wedle ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
zwie-
rząt / ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
máiąc ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
cztery ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
twarzy. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
á ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
pożór ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
kół ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
y ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
robotá ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
ich ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
iáko ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
widzenie ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
mo-
rza : á ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
podobieństwo ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
iedno ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
w ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
wszyst-
kich ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ^{7</}

27 pozor kamienia świątyni / podobieństwo stolice / a na podobieństwo wie stolic / podobieństwo jako osoba czworonożna na mnie. ²⁷ A widziałem jako kształt mosiądzu / jako widzenie ognia we wnętrznego w około : od bioder jego

y wysłany / a od bioder jego aż na dół widziałem jako kształt ognia błyszczącego w około. ²⁸ Jako widzenie te czasy gdy bywa na obłoku w dzień dziesięć / takie było widzenie blasku w około.

Ezechiel prorok / z Joachananem królem wzięty był w niewola do Babilonu / y tamże prorokował Żydom / pospólnie z nimi w niewole będącym. Trzydziestego roku żywota swego / a piętego od zaprowadzenia poczał prorokować / niemal tegoż czasu w Chaldejskiej ziemi / którego Jeremiaś w Judzkiej ziemi prorokował : kapłanem też był jako y Jeremiaś. Opisał widzenia swoje / grzechy Żydów / którego ludu / stał y zaś naprawę miasta Jeruzalem : a pod tą figurą / postanowienie Kościoła po wszystkich wiekach przez Pana Chrystusa. Ale początek y koniec ksiąg jego / jest ku wyrozumieniu bardzo trudny / dla wykładu widzenia dziwnego y rozmaitego / temuż niebą pokazywanego.

4 Jako kształt mosiądzu. ⁴ Słowo Żydom / w księgach Chasymal, LXX. przelożyli / a LXX. por Eleatrum, co znaczy mosiądz. Inni to zowią Bursynem / w księgach Eleatrum własnie znaczy kruszec / który ze złota y srebra bywa mieszan / tak iż ma podobieństwo złota y srebra / temu podobny jest mosiądz. Godzi się przypisać / iż na opisaniu rzeczy duchownych y niebieskich / duchy s. używa rzeczy widzialnych

y cielesnych / abyśmy z tych widzialnych poznać mogli niebieskie / których widzieć okiem cielesnym nie możemy. Jako to pięknie wyłożył da Dionisius Areopagita libro de celesti Hierarchy cap. ultimo.

26 Jako osoba człowiecza na mnie. ²⁶ Widzenie to pierwsze znaczyło w cielecie P. Chrystusowe / y insze tajemnice / które się w nim są / myśla. A tak czworo tych bydat / znaczy cztery Ewangelistów / sobie we wszystkich podobnych y zgodnych / z których każdy ma twarz / Człowieka / y Orła / y Wół / y Lwa / iż każdy z nich Pana Chrystusowe / słowierzeństwo / Bóstwo / Miłość / y Smartwychwstanie opisał : a to za sprawa y natchnieniem Ducha Bożego. Zola cztery są części świata / które opowiadanie Ewangelii przysięły. Podobieństwa ognia y iasných rzeczy / znaczy rzeczy niebieskie y miłość gorąca : skrzydła / jest contemplatio albo widzenie y wzniesienie rzeczy niebieskich. Ręce robote w uczynkach dobrych. Osoba człowiecza na stolicy / jest Pan Chrystus / mający ogień wnetrzny Bóstwo / y zwierzęci / człowieczeństwo ozdobił wielkimi darami.

Pierwsze widzenie Ezechielowe co znaczy.

ROZDZIAŁ II.

Widzenie podobieństwa chwwały P A N = skiego / y widziałem y wpadłem na oblicze swe / y usłyszałem głos mówiącego / y rzekł do mnie : Synu człowieczy stań na nogi twoje / a bede mówić do ciebie. ¹ A wszedł w mnie duch / y stałem na nogi moje / y usłyszałem głos mówiącego do mnie / y rzekł do mnie : Synu człowieczy / posyłam cię do synów Izraelowych / do narodów odstępnych / które odstąpiły ode mnie : sami y oycowie ich przestąpiłi przymierze moje aż do dnia tego. ² A synowie twardej twarzy / y nieukroczonego serca są / do których ja ciebie posyłam : a rzeczesz do nich : To mów

3 Synu człowieczy / ³ Miedzy innymi prorokami naczęci Ezechielu / zowie synem człowieczym / czego wiele przyczyn daia / innsy ale ta może być / następująca / która Rabbi Abraham daie pisać / iż Ezechiel zawsze / An

5 wi PAN Bóg : ⁵ Jeśli śnadsz albo ci w słuchaj / y jeśli śnadsz zaniechaj. bo domem / drażniącym jest : y beda wie dzieć że prorok był w posrodku ich. ⁶ A tak ty synu człowieczy nie bój się ich / ani się mów ich lekaj : ⁶ bo nie wiernicy y przewrotnicy są z tobą / a z niedziwiami mieszkasz. Słowa ich nie bój się / a oblicza ich nie strachaj się / ⁷ bo dom drażniący jest. ⁷ A tak bedziesz mówił słowa moje do nich / ⁸ jeśli śnadsz w słuchaj / a przestą / ⁸ bo drażniący są. ⁸ A ty synu człowieczy słuchaj co ja mówię do ciebie : nie bój się drażniącym / jako dom drażniący jest / otwórz / ⁹ usta twoje / a iedz co ja daie tobie. ⁹ A wyjrzałem / a no reka / ¹⁰ ściągniona ku mnie / w której były żywione / ¹¹ łsiegi : y rozwinęła / ¹² ie przedemną / ¹³ które były popisané / ¹⁴ we wnętrzu y zwierzechu : a napisano na nich / ¹⁵ narzędzie / y pieśń / y blade.

przeciwym

acz, H
czynie, H

acz, H.
choć słuchaj
bada, choć
iż zanie-
chaj, H.
acz, H.

Ab, był zwi-
szek ksiąg.
Apoc. 1. 1.

Posłan Pro-
rok aby lud
od błędów
odwodził.

zuchwa-
tych, odpor-
nych.

1 Synu człowieczy. ¹ Miedzy innymi pro-
roki naczęci Ezechielu / zowie synem czło-
wieczym / czego wiele przyczyn daia / innsy ale
ta może być / następująca / która Rabbi Ab-
raham daie pisać / iż Ezechiel zawsze / An

2 y był gadał : aby go tedy rozemnać od Anyo-
łów / którzy się zdali / człowiekiem / bydy / ale
nie byli / zwali go synem człowieczym / bo nie
on sam siebie / ale Anieli go tak zwali.

3 Jeśli śnadsz w słuchaj, y jeśli śnadsz zanie-

Ezechiel bie
ręz Duchá
prorockie.

24
G

raz widział nad rzeką Chobar : y pa
dłem na oblicze moje. ¹ A wstał w
mie duch / y postawił mnie na nogach
moich : y mówił zemna / y rzekł mi :
Widz / á zamknij się w posrodku do
mu twógo. ² A ty synu człowieczy / o
to daniel na cie powrózy / y związa
cie nim : y nie wynidziesz z posroz
dki ich. ³ A uczynie że ięzyk twój przy

śmierci nie
H.

25
26

Zieści księgi
to znaczy.

1

Zieści te księgi. Dla tego mu kazał znieść
te księgi / aby dał znać / iż wszystko co w nich
było / miał proroek mieć w dobrej pamięci.
A aby nauczył / iż trzeba pierwéy słowo Bo
że umieć / y w zoladku pilnego rozmyślenia y
zachowania to strawić / niż inšych pocznies
my zrośszania Bożego wzyć. Bo co komu

27

linie do podniebienia trwęg / y będzieś
niemy / á nie iako mąż skrośujący : bo
dóm drażniący jest. ⁴ A gdy ztoba
mówić bede / otworze usta twoie / y
rzeczesz do nich : To mówi PAN
Bóg / kto słucha / niech słucha : á kto
zaniechawa / niech zaniechawa : bo
dóm drażniący jest.

5

nie smaknie / iako to ma drugiemu zaleć.
Bo nie do ludu głębokiey mowy.] To
jest / nie posyłam cie do ludzi wronych y wy
mownych / iakowi byli Grekowie / którzy wiel
ka y wymowa nauka styneli / ale do Hebrze
y / których mowy jestes świadom.

ROZDZ. III.

1
A

Ty synu czło
wieczny weźmi so
bie cegły / á polo
żysz je przed sobą :
y wyrysujesz na
nich miasto Jer
uzalem. ² A spo

2

rzadzisz przeciw niemu obleżenie / á
zbudujesz basty / y wsypiesz wał / y po
łożysz przeciwko niemu obozy / y posta
wisz tarany wokoło. ³ A ty weźmi

3

sobie panew żelazną / y postawisz
ją miasto muru żelaznego między to
bą á między miastem : á wzmocnisz
twarz twoją przeciw niemu / y będzie

4

obleżone / y obtoczysz je : znak jest do
mowi Izraelowemu. ⁵ A ty będziesz
spat na bok twój lewy / y włożysz nie

5

prawości domu Izraelowego nań /
wedle liczby dniów / których spać be
dziesz na nim / y przymiesz niepra
wości ich. ⁶ A ja dalem tobie lata nie

6

prawości ich / wedle liczby dni / trzy
sta y dziewięćdziesiąt dni : y ponie
siesz nieprawość domu Izraelowego.
⁷ A dokonawszy tego / będziesz spat

7

na bok twój prawy / powrócie / y we
źmiesz nieprawość domu Judyckiego
czterdzięci dni : dzień za rok / dzień
mówie za rok dalem tobie. ⁸ A do o

8

bleżenia Jeruzalem obrócisz twarz
twoją / á ramie twoje będzie wycią
gnięte : y będziesz prorokował prze
ciw niemu. ⁹ O to ci obrotę powro
zami : y nie obrócisz się z boku twógo

9

Dzień za rok dalem tobie.] Nie zowie tu

9

na drugi bok / áż wypelnisz dni oble
żenia twógo. ¹⁰ A ty nabierz sobie psze
nice / y ieczmiennia / y bobu / y soczewi
ce / y iągiel / y wyki / y włożysz je w na
czynię iedno / y naczynisz sobie chlebá

10

według liczby dni / przez które będziesz
spat na boku twoim : przez trzy sta
y dziewięćdziesiąt dni będziesz jiał.
¹¹ A strawa twoja która iest będzie /

11

bedzie ważyć dwadzieścia syklów na
dzień : od czasu áż do czasu iest to
będzie. ¹² A wody w miarę napiąć
się będzie / fóstą częścią. ¹³ Hinnu : od

12

czasu áż do czasu pić to będziesz. ¹⁴ A
iako podplomy ieczmienny iest jibe
dziesz : á łaynem które wychodzi z
człowieka nakryjesz je przed ich oczy
mi. ¹⁵ A rzekł PAN : Tak beda iest

13

synowie Izraelowi chleb swój nie
czysty między narody / do których ic
wyrzucę. ¹⁶ A rzekłem : A a : PA
NIE Boże / oto dusza moja nie iest

14

spługawiona / á ściernu y wtargane
go od zwierzów nie iadłem z dziecin
stwa mego áż do tąd / ani wchodziło
do ust moich żadne mięso nieczyste.

15

¹⁶ A rzekł do mnie : O toż dalem ci
gnóy wolowy miasto gnoiu człowie
czego : że uczynisz chleb twój w nim.

16

¹⁷ A rzekł do mnie : Synu człowieczy :
O to ja zlamie łaskę chlebá w Jeru
zalem : y beda iest chleb pod waga /

17

y w frąsunku : á wode pod miarą / y
w wóstu pić beda : ¹⁸ Zeby gdy nie
stanie chlebá y wody / wpał każdy
na brata swego : y poschneli w nie
prawościach swoich.

Hin, miał 12
logów, á log
6. skorupin
iżiowych.
A w gnoiu
łayna cało
wiecatego y
przeważgi, H.
Osc. 9. a 3.

Ab, ab, H

Niz. 5. d 16.
y 14. 13.
Podpora ábo
żywność chle
bá, to iest.
głód przepu
szty, chleb o
dymy, Hebr.
jedem ná
drażiá, Heb

Obleżenie y
głód wielki
miasta lero
golimskie
go wyma
lowany.

poniesiesz,
H.

12 rok wle
tas Bóg zro
sił grzechy
ich.

Num. 14.
13.

znowu.

poniesiesz, H
Tak wleelas
grzechy iá
mianąs. 13.

odkryte, H.

Dzielnący
rok.

pisno dnia rokiem / ábo roku dniem / bochy

ráł był

tak był musiał leżeć na teden boś lewy/ przez lat 390. Ale to nie mogło być/ bo nie żył Ezechiel tak długo. A tak tu rozumie prawo dzwé dni nie lata: a gdy przydaie iż mu té

dni za lata są dane/ to się rozumie iż oné dni 390. przez które spał Ezechiel/ były znakiem onego spania Bożego/ kiedy Bóg cierpliwie znosił grzechy Izraelitów przez lat 390.

ROZDZIAŁ V.

A Ty synu czło-
wiecey weźmi so-
bie miecz ostrzy /
golący włosy: y
weźmiesz ję / y be-
dziesz powołaczem
po głowie two-
iej / y po brodzie twoiej: y weźmiesz
sobie palewagi / a rozdzieliś je. Trze-
cia część spaliś ogniem w pośród
miastá wedle wypełnienia dni obleże-
niá y weźmiesz trzecią część y zsićkasz
mieczem około niego: a drugą trzecią
część rostrzesz na wiatr / a mieczá
dobedą za nimi. A weźmiesz z nich
mala liczbę / y zawiążesz je w końcu
płaszczatwey. A z tych iescze weźmiesz
y wrzuciś je wopśród ognia / y spa-
liś je w ogniu: a z niego wyrudzie ogień
na wysztek dom Izraelów. To mówi
PAN Bóg: To iest Jeruzalem / w po-
śród narodów położyłem ję / a woło-
ło nie iż ziemie. A wzgardziło sady
moie / sie stało niebożnicysé ni-
żlińskie: y przykazanie moie
wiecej i té ziemie / które są około
niego / sady moie porzucili / a w
przykazaniu moim nie chodzili. Prze-
tóż to mówi PAN Bóg: Jeszcze prze-
wyssyli narody które są około was / a
nie chodziliście w przykazaniach mo-
ich / a sadow moich nie zachowali-
ście / wedle téż sadow narodów które
są około was / nie czyniliście: Prze-
tóż to mówi PAN Bóg: Oto ja na-
cie / a ja sam uczynię w pośrodku
ciebie sady przed oczyma narodów.
A uczynię w tobie czegoś nie uczy-
ni / y którym rzeczam podobnych czy-

nić nie będzie wiecéy / dla wszech obrzy-
dłości twoich. Przewoźcie was / a syno-
wie będą iescz oycę swé: y będzie czynił
w tobie sady / y rozsype wysztek ostá-
tki twoje na każdy wiatr. Przewoź-
cie was / mówi PAN Bóg: Jesli nie
dla tego iżes swietynie moie zgwal-
ciło wśeláti obráżeniem twoim / y
wśeláti obrzydłosciami twemi: ja
téż polamię / a nie przepuści oko mo-
ie / a nie zlituię się. Trzecia część ciebie
morem pomrze / y głodem wyginie w
pośrodku ciebie: a trzecia część cie-
bie od mieczá poleże około ciebie: a
trzecia część twoje na wśelki wiatr
rozprosze / a mieczá dobedą za nimi.
A wykonam zapalczywość moie y
wspokoie rozgniewanie moie na nie / a
wcićkasz się: y doznáją że ja PAN mó-
wiłem w zrewniwości moiej / gdy wy-
konam rozgniewanie moie w nich.
A dam cię na spustoszenie y na hań-
bę narodóm / które są około ciebie
przed obliczem każdego miáiącego.
A będziesz hańba / y bluźnieniem /
przykładem / y zdumieniem między na-
rodami / które są około ciebie / gdy u-
czynię w tobie sady w zapalczywo-
ści / y w rozgniewaniu / y w fukách
gniewliwych. Ja PAN mówiłem:
Gdy wypuszcze strzały głodu zé na
nie: które będą śmiertelne / a które
wypuszcze abych was wytrácił: y głód
zbioré na was / a polamię y was / la-
ste chleba. A puszcze na was głód / y
zwierzętá zé / aż do wytrácenia: a
powietrze y krew przechodzić będą
przez cię / y miecz przywóde na cię. Ja
PAN mówiłem.

To iest Jeruzalem / przednieyszy Mistrz
wie dzisieyszych nowowierników / chce po-
depzeć swego niedomiarstwa / przeciw pra-
wodney bytności ciála y krewi Paná Chri-
stusowey w Sakramencie naswietlym / po-
wiadáta / iż gdy tu mówi To iest Jeruzalem /
Tak się ma rozumieć / takoby rzekł: To máło-
wianie albo napisanie znaczy Jeruzalem. Prze-
tóż kiedy téż mówi Pan Christus / To iest ciá-
ło moie / tak się wyklada / takoby rzekł: Ten
chleb znaczy ciáło moie. A tak koniecznie
chce / iż iáko tu prorok mówi o malowanym

Jeruzalem / tak téż y Pan Christus mówi o má-
lowanym ciele. Z którego iednego przykładu
może każdy poznać / iáko ci sęczy y praw-
dzywie pismo s. wykládá: ponieważ tak
iásmá prawda w Ewangelii opísana / chce
insémi słowy z starého zakonu wżetćmi /
które do tego nie należą / iáda iáko te przylepi-
wszy / zacić. Spytałby tych takich mis-
trów / kto im to obiawił / iż ono pismo z E-
wangelii ma się przez to wykládáć / a nie
przez insé. Jesli się tak godzi pismo do písma
przylepić: toć tedy kiedy Bóg oćiec mó-

Abó, nóz.

brzytwa bár
wiersz, H.
Włosy ogo-
lwszy po-
dzielił ná
troje.

Prawa.

Prawy, staw

Iáko herety-
cy przylepi-
li pismo do
písma.

Iesli nie dla
tego, Hebr.

wytráca,
wykorenie,
H.

Włosy fi-
gurati, iż
Zydzi mieli
być głod-
morem,
mieczeniem wy-
gubieni.

wys. 4. d. 16.
Niz. 14. d. 18.
podporę, o-
dymy uam
żywność.
które uas
osiéroca, H.

wi / Ten iest syn moy namiſzy: mozem przy-
toz piſmo wykładać / iſ tam o malowanym
synu mowia ktos kiedy o takim wykładzie ſty-
ſał: Wadro żeby ſie tym wiecéy zawiſty dſi-
niechay ſie lepiéy przypatrza / ſeć tu prorok
nie mowi o malowanym Jeruzalem / ale o ſa-
mym prawdziwym mieſcie Jeruzolimſkim /
iako to y z ſamého textu y z wykładu Hiero-
nyma ſeć ſady obaczyć moze. Acz wyſſey w
Rozd. 4. Kazano Ezechielowi wymalować
ono miasto: wſſkſe w tym Rozd. 5. nie mó-
wi iſz wiecéy o onym malowanym / ale wta-
ſnie o ſamym iſte budowanym Jeruzalem / y
dla tego przydać: w poſród narodów po-
łożyłem iſ / a wokóło tego ziemie / y wſgárdzi-
to ſady moie zc. Co ſie nie moze wykładać iſ-
dno o ſamym mieſcie Jeruzalem: y pſzeró te
ſłowa to iest Jeruzalem: tak ſie rozumieć mo-
ga. To miasto iest Jeruzalem. Za czym wpa-
da wymyſł Heretycki: bo iako tu mowi o
prawdziwym nie o malowanym Jeruzalem:
tak y Pan Chriſtus mowi o prawdziwym
ciele nie o malowanym. Heretykom to przy-
ſtoł niemiéć nie prawdziwego / tylko coſ
malowanego / przetoż ich wykład im ſamym

ſłuy / ale ſłowa Bożé inaczey nas o cie-
le Pana Chriſtuſowym wcy.

W poſród narodów położyłem iſ, a w
około niego ziemie. Hieronim a. to wykła-
dać piſe / iſ Jeruzalem iest w poſród zie-
mie abo ſwiata / y przywodzi do tego ſłowa
Pſal. 77. ſprawił zbawienie w poſród ziemie.
A dać przyczyne: iſ od wſchodu ſtońca iest
Aſia / od zachodu Europa, od południa Africa,
na północy / Scythia y Armenia: A tak w po-
ſród tych narodów Jeruzalem leży. Takſe
rozumie Cypri. Catech. 13. Hilarius Canon. 33.
in Math. Beda de locis ſanctis. Iosephus lib. 3.
de bello Iudaico c. 2. Piſe iſ Jeruzalem bylo
w poſród Iydowſkiej ziemie. Toż powtarza
tenſe Ezechiel niſey 38. v. 12. zowiace Jeruza-
lem y Iydowſką ziemie / ſródkiem ziemie.
Wſſkſe moze ſie téż to rozumieć wſgle-
dem tych częſci ſwiata abo ziemie / w których na
on czas ludzie mieſzkali / bo wſgle-
dem bylo Jeruzalem we ſródku / y dla tego tu mó-
wi / w poſród narodów: choć iſe właſnie
wſgle-
dem wſytkiego ſwiata / nie ze wſſe-
lſey miary Jeruzalem iest w poſród wſy-
tkiej ziemie.

Jeruzalem iſ
koieſt we ſ-
rodku ſwia-
mie.

ROZDZ. VI.

Sstała ſie mó-
wa PANSKA do
mnie rzekąc: Sy-
nu czło wieczy / o-
bróć oblicze twoie
ku góróm Izrael-
ſkim / a proroko-
wac będzieſ na nie / y rzeczeſ: Gó-
ry Izraelſkie ſłuchaycie ſłowa PA-
NA Boga: To mowi PAN Bóg
góram y págorokóm / ſtálam y doli-
nam: Oto ia przywiode ná was
miecz / y wytrące wyſzyny waſe / y
rozwałé oltarze waſe / y bedą pola-
máne bálwany waſe: y porzuce po-
bité waſe przed bálwany waſemi. A
dam trupy ſynów Izraelowych przed
bálwany waſemi: a rozruce koſci
waſe okolo oltarzów waſych / y we
wſſech mieſzkaniách waſych. Mía-
ſta ſpuſtoſone bedą / a wyſzyny zbu-
rzone y rozwałone: y záginą oltarze
waſe / y potamáne bedą / y wſtána
bálwany waſe / y ſtruſone bedą zbo-
ry waſe / y wſgládzone bedą dzieła
waſe. A pádnie zabity w poſród-
ku was: y dowiećcie ſie zem ia PAN. A
pozostawie z was té którzy wyda mie-
czá między narody / gdy was rozpróſe
po ziemiach: y wſpominá ná mie wj-

zwoleńi waſy / między narodami do
których wieźnie ſá zágnáni: zem ſtru-
ſyl ſerce ich cudzolożacé / y odſtepu-
iacé odemnie: y oczy ich cudzolożacé
zá bálwany ſwemi: y omierzna ſami
ſobie dla złoſci której czynili wſſelaki-
mi bzydkoſciami ſwemi. A dozná-
ia że ia PAN nie prózno n mowił
zem im to złé miał wczyni To mó-
wi PAN Bóg: Wde- e twoie /
a przytrąc noge twoie: ó: A ch
ná wſytkie obzydło- y domu
Izraelowého: bo od miecza / od gło-
du y od moru polega. A kto dáleko
ieſt / morem vmrze: a kto bliſko / od
miecza wpádnie: a kto pozostanie y
obleżon będzie / głodem vmrze: y wy-
konam rozniciwanié moie ná nich.
A doznacieżem ia PAN / gdy bedą po-
bići waſy między bálwanami waſy /
mi okolo oltarzów waſych / ná wſſel-
kim págoroku wyſokim / y po wſſech
wierzechách górnych / y pod káżdym
dzwemem gáſtym / y pod wſſelkim de-
bem gáleziſtym / ná mieyſcu gđzie
palili káżdidiá wonné wſſem bálwa-
nóm ſwym. y wyćiągne ręke moie
ná nie / y wczynie ziemie ſpuſtoſona
y opuſzczona od puſzczy Deblathá /
po wſſech mieſzkaniách ich: a dozná-
ia zem ia PAN.

zem prze-
mion ſercem
ich wſſerem-
nym, H.

Wde-
nie ſie (w
biodry) rękę
swoją: a de-
po (błogo) nogę
swoją, H.

zám do Doble-
théy, H.

Niz. 36. a 2.

Stramieniam
H.
Dla grzechu
bálwoch-
táſtwa
prorokuie
że lud ſroz-
dze miałbyć
pokarany.

Oſtátki Zy-
dów roz-
próſzone.

ROZDZ. VII.

Sstała się mo-
wa PANA do
mnie/rzekając: A
ty synu człowie-
czy/ To mówi
PAN Bóg zie-
mi Izraelowey:

Koniec przyszedł/ przyszedł koniec na
cztery strony ziemi. Teraz koniec
na cie/ y puszcze zapalczywość moie
na cie: y bede cie sądził według dróg
twoich: y poloże przeciwko tobie
wszystkie obrzydłości twoie. A nie
sfolguie oko moie tobie/ ani sie zli-
tnie: ale drogi twoie włoży na cie/ a
bzydlivosti twoie beda wposródku
ciebie: y doznacie zem ia PAN. To
mówi PAN Bóg: Utrapienie iedno/
utrapienie oto idzie: koniec przycho-
dzi/ przychodzi koniec: ocknął się prze-
ciw tobie: oto przychodzi. Przysło
struszenie na cie/ który mieszkał w zie-
mi: przychodzi czas/ blisko jest dzień
zabicia/ a nie sławy gór. Teraz
bliska wyście gniew mój na cie/ y wy-
konam zapalczywość moie na tobie:
a osadzę cie według dróg twoich/ y
włożę na cie wszystkie złości twoie. A
nie sfolguie oko moie/ ani sie zlituje:
ale doznacie zem na cie/ y obrzy-
dłości twoie wposródku ciebie beda:
a doznacie zem ia PAN który bił.
Oto dzień/ oto przyszedł: wysło
struszenie/ zakwitnęła lastka/ spłodzi-
ła pycha. Nieprawość wrosła w
lastkę niebożności: nie z nich y nie
z ludu: ani z głosu ich/ y nie będzie
odpocynku między nimi. Przyszedł
czas/ przybliżył się dzień: kto kupuje/
niech sie nie raduje: a kto sprzedaje/
niech nie żałuje: bo gniew na wszy-
stek lud iego. Bo kto sprzedaje/ nie
wróci sie do tego co sprzedał/ a ieszcze
między żywymi żywot ich: bo widze-
nie do wszech gminu iego nie wróci sie:

14 a mąż nieprawości żywota swego nie
zmocni sie. Trąbcie w trąbę/niech sie
gotują wszyscy/ a niemają ktoby sied-
15 ku bitwie: bo gniew mój na wszystkie
lud iego. Niecz ze wnętrz/ a mór y
16 głód we wnętrz: kto jest na polu/ od-
mieczę y mrzeją którzy w mieście/ mo-
rem y głodem pożarci beda. A wyda
który wciekają z nich: a beda na gó-
17 rach iaka golebice dolin wszyscy drza-
cy każdy w nieprawości swę. Wszyt-
kie rece zemdleją/ y wszystkie kolana
18 poćieką wodą. A przepaszą sie wó-
łami/ a okryje je lektanie/ na każ-
19 dę też twarzy wstyd/ a na wszech glo-
wach ich łysina. Srebro ich przez
wyrzucanie beda/ a złoto ich gnoiem
będzie. Srebro ich y złoto nie będzie
ich mogło wybawić w dzień zapal-
czywości PANskiej. Dusze swe nie
nasyca/ y bżuchy ich nie beda napel-
nione: bo obrażenie nieprawości ich
20 stało sie. Rozdoba kłopotów swo-
ich na pyche obróci/ y wyobrażenia
obrzydłości swych y białwanów z nie-
21 go poczynili: dla tego dalem im
tu nieczystości. y dam ja w rece
obcych na rozchwylenie/ y niebożni-
22 kom ziemskim na korzyść y splugawi-
ja. y odwróce oblicze moie od nich/ y
zgwałca tajemnice moie/ y wiodą
23 do niego lupieznicy y splugawia ja.
Wczyni zamięnienie: ponieważ ziemia
24 pełna jest sadu krwawego/ a miasto
pełne nieprawości. A przywiodę na
gorze z pogan/ y posiedzą domy ich/
25 a wciśną pyche moich/ y posiedzą
świątnice ich. Gdy wciśną nadejdzie/
26 beda szukać pokoju/ a nie będzie.
Trwoga na trwogę przyjdzie/ a słuch
na słuch: y beda szukać widzenia u
27 proroka/ a zakon zginie od kapłana/
a rada od starsów. Król będzie w
żałobie/ a książę oblecze sie w smutek:
y receludu ziemskiego strwożą sie.
Według dróg ich weyminie im/ a
według sądów ich osadze ie: a wie-
dziec beda zem ia PAN.

Wielki ra-
unek mia-
stu odęymu-
ie.

rosłyne sta-
iako woda/ i
Ila: 15. a 2.
Ier: 48. f 37.
Pro: 11. a 4.
Soph: 1. d 18
Ecc: 5. c 10.
13.

abo, ku edo-
rucemu, H.

miejscie na-
swiętym w ko-
ściele.

splugawione
beda, H.

wieści.

ROZDZ. VIII.

Sstało się roku szste-
go/ w szóstym miesiącu dnia
piątego/ tam siedział w do-
mu moim/ a starszy Judy
siedzieli przedemną: a padła tam na

2 mie reka PANA Boga. A wyraża-
łem/ ano podobieństwo iako widze-
nie ognia/ od widzenia biódr iego/ y
niżej ognia/ a od biódr iego y wysięgają
3 to widzenie iasności/ iako pozor mo-
siałby. A spuszczone podobieństwo
4 reki wchwyciło mie za kędzierze gło-

Dan: 14.
f 35.

Prorok w
głach wyce-
niu.

“Abó, dra-
żnicy (Bo-
gá) H.
“oná iáśność,
on máiestat.

Widzi spro-
śnię bálwo-
chwałstwa
Zydów.

“daley potym
Hebr.

“zwierząt
człógiących
się po ziemi.

“przed bálwá-
ny.

Prorok wi-
dzą śeści
meżów gá-
biących.

“iáśność.
“Bogá, H.

4 wy moiey : y podniósł mie duch mie-
dzy ziemie á niebo y przywiódł mnie do
Jeruzálem w widzeniu Bozym podle
bramy wnetrznęj pátrzącęj ku pół-
nocy / gdzie był postáwion bálwan
rzerwliwosci “ku pobudzeniu zawiz-
5 ści”. “Oto tám” chwałá Boga Izrá-
clowégo / według widzenia ktorém
widział ná polu. “A rzékł do mnie :
C Synu człowieczy / podnies oczy twe
ná drogę północną : y podniósłem o-
czy moie ná drogę północną / á oto z
północy bramy ołtarzowéy bálwan
6 rzerwliwosci w sámych wesćiu. “A
rzékł do mnie : Synu człowieczy / mni-
maszli że widziš ty co ci czynią / obryz-
dłosci wielkie / które tu działá dom
Izráelski / ábych dáleko odstąpił od
świątńce moiey : á iesze “obróciwszy
7 się wyjrzyš obryzdlivosti wietśe. “A
wwiódł mie do drzwi sieni : y wyjrza-
8 łem áno dziurá iedną w ścienie. “A
D rzékł do mnie : Synu człowieczy prze-
kopay ściáne. “A gdym przekopał ściá-
9 ne / wkázały się drzwi iedné. “A rzékł
do mnie : Wnidź / á obacz obryzdlivosti
10 bázro złe / które tu ci działá. “y wse-
dłszy wyjrzałem áno wśelkie podo-
biénstwo “plázów y “zwierzów obryz-
dlivosć / y wśelákie bálwany domu
Izráelskiego wymálowáne były ná
11 ścienie w okolo wśedy. “A siedm dze-
siąt meżów z stáršych domu Izráe-
lowégo / y Jezoniasz syn Sápán
E stał w pośrzedku onych stojących
“przed málowaniem” / á każdy miał

12 kádžilnice w reku swoich : á kurzáwá
obłoczna z kádžilá wstępowá. “A
rzékł do mnie : Jście widziš synu
człowieczy / co stáršy domu Izráel-
wégo działá w ciemności / kádzy w
skrytości komory swéy : bo mówią :
Nie widzi nas PAN : opuścił PAN
13 ziemie. “A rzékł do mnie : Jesze się
obróciwszy wyjrzyš obryzdlivosti wie-
14 tśe / które ci działá. “A wwiódł mie
F przez drzwi bramy domu PANstie-
go / które pátrzyły ku północy : á oto
tám niewiásty siedziały płácząc “A
15 donidá. “A rzékł do mnie : Jście wi-
dziales synu człowieczy : Jesze obry-
ciwszy się wyjrzyš obryzdlivosti wie-
16 tśe niżli té. “A wwiódł mie do sieni
domu PANstiego wnetrznęj : á oto
w drzwi domu P A N stiego między
przysionkiem á ołtarzem / iákmierz
dwádzesć y pieć meżów tyły máiz-
cé ku kóściolowi PANstiemu / á twa-
rzy ná wśchód : á klániali się ná wś-
17 schód słońcá. “A rzékł do mnie : Jście
widziales synu człowieczy : izali to
lekká iest domowi Izráelskiemu czynić
G obryzdlivosti té / które tu czynią : bo
nápelniliš ziemie nieprawosci / o-
broćili się ku drażnieniu mie : á oto
“przykádáig gáláżke d “á swégo”.
18 “Przetóży iá bede czy “apálczy-
wosci : nie zfolguie o “e / áni się
śmiliue : á gdy beda “do wśu
moich głosem wielkim / nie wysłu-
cham ich.

“Thámmusa,

“puszczáig
śmód do no-
zdrzy swoich,
ábo moich, H.

ROZDZ. IX.

1 A Wołał do w-
śu moich głosem
wielkim / mó-
wiąc : Przybliżyły
się náwiedzenia
miásta / á kádzy
ma naczynie zábi-
2 iánia wrece swéy. “Oto śeść meżów
przyšli z drogi bramy wysśey / która
pátrzy ku północy : á kádżego na-
czynié zginienia w rece swéy : ieden
też mąż wpośrzedku ich obłeczón był
w płócienné śáty / á kálámarz písár-
ski ná biodrách iego. “A wśfli y stá-
3 neli podle ołtarzá miedziánego : “A
“chwałá “Páná” Izráclowégo wzie-

B ta iest z Cherub która była ná nim do
progu domu : y zámówał meżá który
był obłeczón w płócienné śáty / á
4 miał kálámarz písárski ná bio-
drách swych. “A rzékł PAN do nie-
go : Przyjdź przez pośrzedek miásta
w pół Jeruzálem : á náznácz “Thau”
ná czolách meżów wzdychájących / y
záluigcych ná d wśykłimi obryzdo-
5 ściámi / które się dzieią w pośrzedku
iego. “A onym rzékł / gdym iá słyszał :
Idźcie po mieście zá nim á zabiáy-
cie : niech nie folguie oko wáśie /
6 áni się śmiliuycie. “Stárégo / młódzie-
niáśtá / y páime / máłuczkiego y nie-
C wiáśty zabiycie áż do śczetu : á kádżé-
go ná którym wyjrzyćie Thau / nie zá-
biáyćie : á od Świetymie moiey pocz-

“ábo, znák,
H.

Nienágná-
czóni zúś-
kiem pá-
skim, gín-
á náznácz-
ni sá zách-
wáni.

Exo: 12. c 7.
Apoc: 7. a 3.

nicie.

7 nicie. ⁷ A tak poczęli od mężów starych / którzy byli przed domem Bożym. ⁸ y rzekł do nich: splugawcie dom / a napełnicie sieni zabitymi: wygnidźcież. y wysłi / y zabijali te którzy byli w mieście. ⁹ A gdy sie zabijanie skończyło / zostalemta: y wpadłem na oblicze moje / y wołać rzeke. Ach ach PANIE Boże: a więc wytrąciś wszystek ostatek Izraela / wylewając zapalczywość twoją na Jerozolimę: ¹⁰ A rzekł do mnie: Nieprze-

D wość domu Izraelskiego y Judyjskiego wielka jest bardzo wielce: y ziemia sie krwie napełniła: y miasto pełne jest odwrócenia: bo mówili: Opuścił PAN ziemię / y PAN nie widzi. ¹¹ Przeto też oko moje nie sfolguie / ani sie smilnie: drogę ich na głowę ich oddam. ¹² A oto mąż który był obleczony w płóciennę szatę / który miał kaskamierz na grzbiecie swoim / odpowiadając słowo / rzeke: uczynilem takos mi rozkazał.

Znak kryża
Swiętego.

4 A naznacz Thau. To słowo Thau znaczy w Żydowskim znaku / y tymże imieniem zowią ostatnia litera Żydowska. przetoż Hieronym pisze iż ten znak był znak litery Thau: nie Gręckiego litery / bo prorok nie po Gręcku mówił / ale po Żydowsku: ani też takie litery takie teraz Żydowie używają na końcu orzeczeń. bo teraz Thau Żydowskie nie ma figury krzyża: ale ono Thau był znak litery / którego Żydowie używali czasu Ezechielu proroka / to jest / T na kształt krzyża / iako y Grecy y Latíncy piszą. Onego bowiem czasu y Samarytanowie y Żebrejcy / y kowię tychże liter używali: ale po Babilońskie niewolę Edras odmienniliterę / i Samarytanowie byli Żebrejczami: przetoż aby rozność była między Żebrejczykami y Samarytanami / Edras wynalazł te li-

tery którzy teraz Żydowie używają. A tak ta litera T według Ezechielu znaczyła znak krzyża s. który na ciele kładziemy. bo Ezechiel tu mianuje czoło / na którym ten znak używają wie kładli / iako my dzisiaj znak krzyża s. kładziemy na ciele: który też znak zwierzęmi / iest znakiem onego wnętrznego znaku / i na chrzcie przez Ducha s. iestemy na duszach naszych naczem krwią syna Bożego. Tę znaczy y ono znaczenie podwojów krwią baranka. Exo 12. y tymże znaku maś Apoc. 7. y Ephes. 4. Tertulian. lib. 3. contra Marcio. Augustin. lib. de Altercat. Synagoga & Ecclesia Hieron in Ezechiel & Epist. 128. Cyprian. ad Demetrianum. Origen. Hom. 8. in diversis Euangel. locis.

ROZDZ. X.

1 **W**idziałem ² a oto na utwierdzeniu / które było nad głową Cherubim / iako kaskamierz Saphir / iako kształt podobieństwa stolice / widać się nad nim. ³ A rzekł do meż który obleczony był w płóciennę szatę / y rzekł: Wnijdź w posrzedek kół które są pod Cherubim / a napełni reke twoje węgle ognistego które iest między Cherubim / a wysyp na miasto. ⁴ A wszedł przed oczyma moimi / A Cherubim stali po prawicy domu / gdy mąż wchodził: a obłok napełnił sieni wnętrzną. ⁵ A podniosła się chwała PANska od wierzchu Cherubów do progu domu: y napełnił się dom obłokiem / a sieni napełniła się światłości chwały PANskiej. ⁶ A kuin skrzydeł Cherubim słyłan był aż do sieni ze wnętrznego / iako głos Boga wśchmogającego mówiącego. ⁷ A gdy rozkazał mi żowi który obleczony był w płóciennę

B szatę / mówiąc: Weźmi ognia z posrzedku kół / które są między Cherubami: wśedysz on stanął podle kół. ⁸ A sciagnął Cherub reke z posrzedku Cherubim do ognia / który był między Cherubim / y wziął / y dał wreke reki / który był obleczony w płóciennę szatę / który wziął / y wyszedł. ⁹ A widać się w Cherubim podobieństwo reki człowieczey pod skrzydłami ich. ¹⁰ A widziałem a oto cztery kół podle Cherubim: kół jedno podle Cherubów jednego / a kół drugie podle Cherubów jednego: a kształt kół było iako widzenie kamienia Chrysolita. ¹¹ A widzenie ich podobieństwo jedno czterech: iakoby było kół w posrzedku kół. ¹² A gdy chodżyły / na cztery części chodżyły / a nie nawracały sie gdy chodżyły: ale na miejsce na które sła miało sie iść które pierwsze było / sły y drugie / a nie obracały sie. ¹³ A wszystkie ciała ich / y ręce / y ręce / y skrzydła / y kół / pełne były oczu w około czterech kół. ¹⁴ A te kół nazwał porożyste / gdym ja słył. ¹⁵ A cztery oblicza miało jedno / oblicze jedno oblicze Cherubów: a oblicze wtóre oblicze człowieka: a w trzecim oblicze lwa: a

Widzenie
Boga, cherubów / y kół powtorzone.

Barwa kamienia Tharsisa, H.

naprzód y nazad, wprawy y wlewo.

Ad kół wół (cherub) Około, H. Abo, Cielca, iako w Rozdziale 1.

Wzgle o.
gniste na
miasto wysypane.

Idźność.

iánuś.

23 niesli Cherubim strzydlá swé / y kólá
z nimi : á chwałá Boga Izraelowé-
go bylá nád nimi. ° A wstąpiłá chwa-
24 lą PANska z pośrzedku miásta / y
stánęła ná górze która iest ná wśchód
miástu. ° A duch podniósł mie / y przy-

25 wiódł mie do Cháldeystięy ziemié do
zapirowadzenia w widzeniu / w duchu
Bozym : y odięte bylo ode mnie wi-
dzenie którem widział. ° A mówiłem
do zapirowadzenia wśytkiě słowa
PANskie / które mi był okazał.

ROZDZ. XII.

stała sie mo-
wá PANska do
mnie / mówiąc :
° Synu człowieczy
w pośrzedku do-
mu drażniąceg ty
mieszkasz : któzy
oczy máją do widzenia / á nie widzą :
y wśy do słuchania / á nie słyszą : bo
dóm drażniący iest. ° A tak ty synu czo-
wieczy / uczyni sobie naczynia zapiro-
wádzenia / á przeprowadziš sie we
dnie przed nimi : á przeprowadziš sie z
miejscá twégo ná inné miejsce przed
ich oczymá : iesli snadź obaczą że dóm
drażniący iest. ° A wyniesiesz precz na-
czynia twoie / iáko naczynia prowá-
dzącego sie we dnie przed ich oczymá :
° á ty wynidziěš wieczór przed nimi /
iáko wychodzi ten co sie prowádzi.
° Przed oczymá ich przekopay sobie
ściánę / á wynidziěš przez nie. ° Przed
oczymá ich ná rámionách wyniesion
bedziěš / z miérzkiem wyniesion be-
dziěš : twarz swoie zakryiěš / á ná zie-
mie pátrzyć nie bedziěš : bo dziwem
dałem cie domowi Izraelowému.
° Uczynilem tedy iáko mi był PAN
rozkazał : naczynia moie wyniośtem
iáko naczynia prowádzącego sie we
dnia : wieczór przebiłem sobie ściánę
reka : y wyszedłem z miérzkiem / ná rá-
mionách niesiony przed ich oczymá.
° A stała sie mowá PANSKA ráno
do mnie / mówiąc : ° Synu człowieczy /
izali nie mówili do ciebie dóm Izra-
elski / dóm drażniący : Co ty czyniś ?
° Mów do nich : To mówi PAN
Bóg : To brzemie ná kśiąże które
iest w Jeruzálem / y ná wśytek dóm
Izraelow który iest w pośrzedku ich.
° Mów : Jam dziw wáś : iákom w-
czynił / tak sie im stánie w zapirowá-
dzenie y w niewolę póyda. ° A kśiąże
które iest w pośrzedku ich / ná rámio-
nách poniośa : z miérzkiem wynidziě-

D ściánę przebią aby go wyniesli : obli-
cze iego zakrytę bedzie / aby okiem nie
13 widział ziemię. ° A zástawie nań sićć
moie / y poiman bedzie niewodem
moim : y przywiodę go do Bábilonu
do ziemi Cháldeystięy : y tęg nie wy-
14 żrzy / y tam umrze. ° A wśytkiě któzy
są okolo niego / pomoc iego / y wśy ie-
go rozpróśe ná wśeláti wiátr / y mie-
15 czá dobede zá nimi. ° A wiedziěć beda
żem ia PAN / gdy ie rozpróśe między
16 narody / y rozsiei ie po ziemiách. ° A
E zóstawie z nich troche meżów od mie-
czá / od głodu / y moru : aby opowia-
dáli wśytkiě złości ich / między naro-
dy do których wniđą : y wiedziěć be-
17 dażem ia PAN. ° A stała sie mowá
18 PANska do mnie / mówiąc : ° Synu
człowieczy / chléb twóy w zátwożeniu
iędz / ále y wode twoie z kwápieniem
19 y z frásunkiem piy. ° A rzeczeš do lu-
du ziemié : To mówi PAN Bóg do
tych / któzy mieszkáją w Jeruzálem
w ziemi Izraelstięy : Chléb swóy w
kłopotcie iesc beda / á wode swą w
pustošeníu pić beda : że spustoście
ziemiá / od mnośtwá swego / dla nie-
práwości wśech mieszkájących w
nięy. ° Miásta téż w których teraz
20 mieszkáją / spustośone beda / á ziemiá
F pusta : y wiedziěć bedziěcie żem ia
PAN. ° A stała sie mowá PANska
21 do mnie / mówiąc : ° Synu czołwie-
22 czy / co to zá przypowieść w was w zie-
mi Izraelowey : wówiących : W dlu-
gą póyda dni / á zginie wśelátié wi-
23 dzenie. ° Przeto mów do nich : To mó-
wi PAN Bóg : Uczynie że wśtanie
tá przypowieść / áni pospolicie mó-
wić beda wiecéy w Izraelu : y mów
do nich że sie przybliżyly dni / y mowá
24 káždęgo widzenia. ° Bo nie bedzie
wiecéy żadnégo widzenia próżnégo /
áni proroctwá wątpliwégo w pośrzo-
25 dku synów Izrael. ° Bo ia PAN mó-
G wić bede : á którekolwiek słowo wy-
rzeke / stánie sie / y nieodwlecze sie
dálę : ále zá dni wáśych / domie dra-

4. król: 25.
Niz: 17. f 20.

° ábo, swé, H.

Drugi znák
którym figu-
ruie głód y
prágnienie.° w zátwo-
ženíu, H.° od mnośtwá
ludzi y bo-
gactw.Fredkié wy-
pełnienie
proroctwá.

Niewiaſty ha
wielkie rany
prorokia.

17

Przeciwo carkom ludu twego które pro-
rokuię. Taka śmiałość zawiady była y jest
niewiaſt żereryckich/ że te ducha prorockie-
go sobie przypisują y drugich wzywać śmiecia.
Na które tu prorok s. wota. Albo też zowie
niewiaſtami wſyſtkie żereryki/ którzy iako

niewiaſty/ ſa tak odmienni y roſkoſni/ że ſie
nowych nauk radzi chwytają/ a poſpolicie
na takich naukach narychley polegają/ które
ćiału ſa miłe. Tak widziemy dziśieyſzy żere-
racy od ſwoich he. ſłow ſa bliżsiemu/ gdy im
roſpuſtne y cielesne nauki zaſiadały.

ROZDZ. XIII.

PRZYſli do
mnie mężowie z
ſtarych Izrael-
ſkich/ y ſiedzieli
przedemną. Y
ſtala ſie mowa
PANSKA do

mnie/ rzekąc: Synu człowieczy/ ci
mężowie położyli nieczystoſci ſwe
w ſercach iwych/ a obraze nieprawo-
ſci ſwey poſtawili przed obliczem
ſwoim: izali ſpytany mam im odpo-
wiedzieć? Przeto mów im/ y rzeczeſz
do nich: To mówi PAN Bóg:

Człowiek człowiek z domu Izraelo-
wego/ któryby położył nieczystoſci
ſwe w ſercu ſwoim/ a obraze niepra-
woſci ſwey poſtawiłby przed obli-
czem ſwoim/ a przyſzedłby do proro-
ka/ pytaiąc mie przezeń/ ia PAN od-
powiem mu w mnoſtwie nieczysto-
ſci tego: aby był poyman dom I-
zraelow w ſercu ich/ którym oſtąpi-
li odemnie w wſytkich bawianach
ſwoich. Przeto mów do domu I-
zraelowego: To mówi PAN Bóg:

Odwróćcie ſie/ a oſtąpcie od bawia-
now waszych/ y odewſzech plugaſtw
waszych: odwróćcie twarzy waſze.
Bo człowiek/ człowiek z domu I-
zraelowego/ y nowonarodzonych k-
tołwiek ieſt przycho dniem y Izraela/

ieſli ſie odiaćy odemnie/ a położy
bawiany ſwe w ſercu ſwoim/ y obra-
ze nieprawoſci ſwey poſtawi przed o-
bliczem ſwoim/ a przyjdzie do proro-
ka/ aby mie przezeń zopytał: ia PAN
odpowiem mu przez mie. Y położe
oblicze moje na człowieka onego/ y

dam go na przykład/ y na przypo-
wieść/ y wygubie go z poſrzedku lu-
du mego: a wiedzieć będziecie ſem
ia PAN. Y prorok gdyby zbłądził/

a powiedział ſłowo: ia PAN zwi-
dłem proro-ka onego: y wyciągne re-
kę moją nań/ y wygładze go z po-
ſrzedku ludu mego Izraelſkiego. Y

ponioſa nieprawoſć ſwoię: według
nieprawoſci pytaiącego/ tak niepra-
woſć proro-ka będzie: aby wiecéy
dom Izraelow nie błądził odemnie/

ani ſie mazał wſemi wyſteptami
ſwemi: ale aby mi był ludem/ a ia im
był Bogiem/ mówi PAN zaſte-
pów. Y ſtala ſie mowa PANSKA
do mnie/ mówiąc: Synu człowieczy/

ziemią gdy zgrzeſzy przeciwko mnie/
że wyſtepując wyſtepuie/ wyciągne
rękę moją na nie/ y zlamie laſkę chle-
ba ię/ y wpuſzcze na nie głód/ y wy-
bije z nię człowieka y bydla. Y ieſli
będą ci trzy mężowie w poſrzedku

ię/ Noe/ Dániel/ y Job/ ci ſprawi-
dliwoſcia ſwa wybawią duſze ſwe/
mówi PAN zaſtepów. Y ieſli też
zły zwierz przywiode na ziemię jebre-
ch/ iſt ſpuſtoſzył/ y byaby bezdrożna/
dla tego że niemaſz przycho-
dzącego dla zwierzów: Ci trzy mężowie ie-
ſt będą w nię/ żywe ia/ mówi PAN

Bóg/ że ani ſynów/ ani córek nie
wybawią: ale oni ſami wybawięni
będą/ lecz ziemią będzie ſpuſtoſiona.
Y Albo ieſli miecz przywiode na one
ziemię/ y rzekne mieczowi: Przyjdź
po ziemię: y wyrzuce z nię człowieka
y bydla: a trzy mężowie ci byliby

w poſrzedku ię: żywe ia/ mówi
PAN Bóg/ nie wybawią ſynów ani
córek: ale oni ſami wybawięni będą.
Y ieſli też puſcze mór na one ziemię/
a wyleie rozniewanie moje na nie
we trwi/ że wygubie z nię człowieka
y bydla: Y Noe/ y Dániel/ y Job/ by-
liby w poſrzedku ię: żywe ia/ mówi

PAN Bóg/ że ſyn y córki nie wyba-
wią: ale ſami ſprawiedliwoſcia ſwa
wybawią duſze ſwe. Bo to mówi
PAN Bóg: Ze choć cztery ſady moje
nagorſze/ miecz/ y głód/ y złe zwierze/
y mór puſzcze na Jeruzalem/ aby ch
pozabiał z niego człowieka y bydla:
wſakże zoſtanie w nim wybawienie
wywodzących ſyny y córki: oto oni
przydą do was/ a oglądaće d-
gię ich/ y wynalazki ich/ a pocieſzeni będziecie

Albo iako
nieprawoſć,
H.

Bóg, H.

Wys: 4. d 16.
ys. d 16.

co ieſt laſka
chlebowy.
maſz wyſtę-
w Rozdz: 5.
ver: 16.

swieci 14.
dzie głych
niepokutu-
jących nie
wybawią.
Bóg, H.
ſpuſtoſenim
H.

Grozi Pan
bawoch-
wilcom ra-
dzającym ſie
go przez
proroki.

Albo, bawia-
ny, H. to ieſt,
z ſercu ſa baw
wchwałca-
mi.

To ieſt, każ-
dy człowiek,
Hebr.
Albo, bawia-
ny, H.

H.

Iako godzien
być.

Wys: 13. a 3.

23 we złym / którym przywiódł na Jeru-
zalem / we wszystkim com przywiódł
na nie. ⁹ y pociesz was / gdy wyzrzy-
cie droge ich / y wynalazki ich : a po-

znacieżem nie próżno czynił wysytko
com uczynił w nim / mówi P A N
Bóg.

*Elg jako zwo-
dzi fałszywe
prorożki.*

9 I a Pan zwiódłem proroká oniego. J Mówi tu o fałszywych prorokách / którym Bóg
sprawiedliwym sądem swoim dopuszcza bla-
dzić y fałszować / na skarcenie tych którzy
siedzą radzą y słuchają / aby przynęcić byli wie-
dziem iż to grzechami swoimi zasłużyli. Tę
czytamy o Achabie : Ezech. 22. który iż niechciał
słuchać Micheasza prawdziwego proroka / do-
puszczał Bóg na niego fałszywe proroki którzy

go zwiedli. A to wysytko pismo e. powiada / a
by tego niest mocy y ymicietności fałszywych
proroków nie przypisywał / Kiedy się im lu-
dzie wodzić dał / wołać kłamstwem niż pra-
wodzić wierzyć : gdyż to raczy z gniewu y do-
puszczenia Bożego na skarcenie słych y nie-
wernych pochodzi / y przeto to sobie Bóg
przypisuje. Złoto : in Ezechiel. Czytaj też 2.
Aról. 22.

ROZDZ. XV.

1 Sstała sie mo-
2 wa PANsta do-
3 mnie / rzekąc : ⁴ Sy-
nu człowieczy / co
będzie z drzewa
winnego ze wysy-
tkich drzew gąs-
wych : które są między drzewy lesné-
mi : ³ Iżali wezmą z niego drewno a-
by było dzieło / abo więcej z niego
kotek aby na nim wisiało którekol-
wiek uczynię : ⁴ Oto ogniewi dane
jest na strawę / oboie część tego stra-
wił ogień / a szrodek tego obrócił sie

5 w pierz : a za sie zgodzi na robienie :
6 ⁵ Gdy jeszcze całe było / niezgodziło sie
na robienie / iakóż daleko więcej gdy
ie ogień pożarł y spalił / nie będzie z
6 niego żadne dzieło : ⁷ Przetoż to mó-
wi PAN Bóg : Jako drzewo winne
między drzewy lesnémi / którym dał
ogniewi na pożarcie / tak podam o-
7 bywatele Jeruzalem. ⁸ A postawie
oblicze moje na nie : z ognia wyinda-
a ogień ie pożże : y poznacieżem ia
PAN / gdy postawie oblicze moje na
8 nie : ⁹ y uczynie ziemie bezdrożną y
spustoszoną / przeto iż przestępcami
byli / mówi PAN Bóg.

*dzie tylko
do ognia
gnając
przysiężenie
Jeruzalem.*

H.

ROZDZ. XVI.

1 Sstała sie mó-
2 wa PANsta do-
3 mnie / mówiąc :
4 ⁵ Synu człowie-
czy oznaymi Jeru-
zalem obzydło-
ści tego : ⁶ y rze-
7 cześ : To mówi PAN Bóg Jeruza-
lem : ⁸ Korzeń twój y narodzenie two-
ie z ziemie Chanáanстей : Ociec twój
Amorheycyzk / a matka twoja Ce-
theká. ⁹ A gdyś sie wrodziła / w dzień
narodzenia twego nie wzniono pes-
pka twego / y woda cie nie zmyła na
zdrowie / ani cie sola solono / ani w pie-
luchy powito. ¹⁰ Nie zfolgowałaś o-
ko / abyś uczyniła iedno z tych wli-
tów / wyśy sie ciebie : ale cie porzucono
na ziemie / w odzuceniu dusze twojej /
w dzień któregoś sie wrodziła. ¹¹ A i-
dąc mimo cie wyzrałem że cie de-
prano we krwi twojej : y rzekłem ci
gdyś była we krwi twojej : Syw : rze-

7 klem (mówię) tobie : We krwi two-
jej żyw. ⁸ Rozmnożona iako wrodzą-
polny uczyniłem cie / y rozmnożyłaś
sie y wrosłaś / y chodziłaś / y przysłaś
do ochedostwa białogłowskiego : pier-
si twoje wrosły / y włos twój porósł / a
8 byłaś naga / y stomoty pełna. ⁹ A se-
dłem mino cie / y wyzrałem cie : a no-
czas twój czas milużących : y rozści-
gnąłem odzienie moje na cie / y na-
kryłem stomotę twoją. ¹⁰ A przysię-
głem ci / y wstąpiłem w przymierze sto-
ba : mówi PAN Bóg / y zostalás
9 moją. ¹¹ A omyłem cie wodą / y och-
dożyłem krew twoją z ciebie / y pom-
10 załem cie olejkiem. ¹² A wbrałem cie
w różnóy faryby siaty / y obulem cie w
modrę obuwie : y opasałem cie biało-
11 rem / y przyodziałem cie subtelnym
odzieniem : ¹² y przybrałem cie ochedo-
stwem / y dałem manelle na rękę two-
12 ie / a lancuch okolo szyi twojej. ¹³ A
dałem nausznice nad wstą twoją / a
kolcá na wsty twoje / y wieniec ozd-
13 bny na głowę twoją. ¹⁴ A ozdobiłás

v bogactwa

*Reklamacja
y umiowa-
na od Bogi*

*Ogłoszenie
y przyodzie-
na kościo-
wnie.*

Abokoreni

sie zło

*Abokoreni
dzie (mieć)
drzewo win-
ne nad wysy-
tkie drzewa (y
nád) iasowos-
li, H.*

*Przyrodzona
Jeruzalem
do winnicy
máćie su-
chey, która
sie nie ży-
je.*

*Pod osobą
nierzadnicę
opisuje Jeru-
zalem, uká-
zując dobro-
dzieystwa
Boże, a nie-
wodzięcy-
ność y zło-
ści żydów.*

*Abokoreni
ta w Egyp-
cie, którzy za-
łożył Chaná-
an.*

*Wamie sie
wychowała
niedanie w
niewali.*

*Wzięta jest
od Bogi w o-
pięci.*

Królów
została.*bude jak
flawę.
Cudzołożni
ci zostali
chwaląc bo
gi pogani-
skie.*chwaląc i
zabog.*przewodzą
ie (przez o-
gini) H.*w Egyp-
cie.
*obnóżę,
H.*abo, wyę-
ny białwani-
ski.*wyżyny abo
ofiar pogani-
skich.
*wszystkie
białwany
chwalili.*kuliły za-
kon.
2. na wst.

sie złotem y srebrem / a oblokłás sie w
bisiór y w fátie rozorzystą y w rozmá-
ité fábry: iádłás ziemię / y miód / y oli-
we / y sftálás sie piękna bázno wielce /
y postąpiłás do królestwa. ¹⁴ * A wy-
sfto imie twoie między narody / dla
piękności twej: bos była doskonała
w ozdobości moiej / ktorąm był wlo-
żył ná cie / mówi PAN Bóg. ¹⁵ * A w-
sftając w piękności twoiej / cudzołoży-
łás ná imie twoie / y wystáwiłás
wsteczeństwo swoje káżdemu miłá-
icému abyś iego była. ¹⁶ * A nábrawšy
śat twoich / uczyniłás sobie wyżyny
z tego y z owégo zsyte: y cudzołoży-
łás ná nich / iáko nie było / ani bédzie.
¹⁷ * y nábráłás naczynia ozdoby twej ze
złotá mégo / y ze srebřá mégo / ktoré-
rem ci dáł: y naczyniłás sobie obrá-
zów męzkich / y cudzołożyłás z nimi.
¹⁸ * A wzietłás śaty swoje rozlicznych
másić / a przykrywałás ie: y oleick
mój a kádzenie moie kładłás przed
mnie. ¹⁹ * y chleb mój ktorým ci dáł / zemi-
le / y oliwe / y miód / ktorým ci dáł / wy-
chowál: postáwiłás przed oczymá
ich ná zapách wonności: y sftáło sie /
mówi PAN Bóg. ²⁰ * A wzietłás syny
twoie y cótki twoie / ktoré ches mi náro-
dziłá: y ofiárowałás im ná pożarcie.
A wiec máłé iest wsteczeństwo two-
ie: ²¹ * Ofiárowałás syny moie / y dáłás
im "poświęcánie". ²² * A po wszytkich
obrzydłościách twoich / y wstec-
czeństwach / nie pámietałás ná dni
"młodości twej / gdyś była nága
a "stromy pełn" / zinájąc we krwi
twoiej. ²³ * A sftáło sie po wszytkiej zło-
ści twoiej (biádá / biádá tobie / mó-
wi PAN Bóg.) ²⁴ * y zbudowałás so-
bie "dóm nierządny" / y uczyniłás so-
bie zły dóm ná wszytkich wlicách.
²⁵ * Ná káżdym rogu dógi zbudowa-
łás "znák wsteczeństwa twego": y
uczyniłás obrydłą piekność twoie:
y rozkładálás nogi twoie káżdemu
mimo idącemu / y námmożyłás wstec-
czeństwo twoich. ²⁶ * y cudzołożyłás z
synimi Egypstskimi sásiády twémi
wielkich ciał: y námmożyłás wstec-
czeństwa twego / abyś mie drażniłá.
²⁷ * Oto ia ściągnę rękę moie ná cie / y
"odéymę wspiáwiedliwienie twoie":
y dam cie ná dusze nienawidzących
cie córek Pálęstynskich / ktoré sie wšty

28 dza dógi twej zlosliwéy. * Cudzołoż-
zyłás téż z syny Asyryjskimi / przeto
żes iesze nie była syta: a ná cudzo-
łożnyšy sie / y tátes sie nie násyćilá.
29 * A námmożyłás wsteczeństwa two-
go w ziemi Chánaánskiej / y Chaldey-
czyki: y ani ták nie násyćilás sie.
30 * Czymże oczyszcie serce twoie / mówi
PAN Bóg: gdy czyniś wszytkie té
uczynki niemiásty nierządne y wstec-
teczne: ³¹ * Gdyżes budowałá "dóm
nierządny twój" ná początku káždéy
dógi / a wyżyne twoie stáwiłás
ná wšelkiey wlicy: a nie sftálás sie
iáko wstecznica dla wprykrzenia
32 podnosząca zapłátę / ale iáko niemiá-
stá cudzołożąca / ktorá nád mežá swo-
go náwodzi obce. ³³ * Wšytkim wstec-
tecznicám dawaš zapłátę: a tys da-
wałá zapłátę wšem gámrátóm
swoym / y daryś im dawałá żeby wcho-
dziłi do ciebie zewšąd ná wsteczeń-
stwa z tobą. ³⁴ * A działo sie z tobą prze-
ciwko zwyczajowi niemiást w twoich
wsteczeństwach / y po tobie nie be-
dzie wsteczeństwa. bo w tym žes da-
wałá zapłátę / a zapłátęś nie bráłá /
działá sie w tobie rzecz przeciwná.
³⁵ * Przeto wstecznico słuchaj słowá
PANskiego. ³⁶ * To mówi PAN Bóg:
Ponieważ "wysypáné są piemiádze
twoie" / y odkryłá sie sromotá twoiá
w twoich wsteczeństwach / ku miłó-
snikóm twoim / y ku bálwánóm o-
bzydłosci twoich / we krwi synów two-
ich / ktoréś im dáłá: ³⁷ * Oto ia zgroma-
dze wszytkie miłosniki twoie z ktoré-
mis sie złączálá / y wszytkie ktoréś mi-
łowálá ze wšemi ktoréś nienawi-
działá: y zgromádzi ie ná cie ze w-
šąd / a odtryie sromotę twoie przed
nimi / y ogládá wszytkę śkarádosc
twoie. ³⁸ * A bede cie sádził sádami
cudzołożnic y rozléwájących krew: y
E "dam cie ná krew zapalczywości y
zrewniwości. ³⁹ * y dam cie w ręce ich / y
zepsuią dóm nierządny twój: y zbu-
rze zły dóm twój: y obnáž cie z śat
twoich / y pobiorą naczynia ozdoby
twoiej: a zosftáwią cie nága y "zeli-
wości pełn": ⁴⁰ * y przywiodą ná cie
gmin / y wstámionuią cie kámiieniem /
y zámorduią cie mieczámi swoimi. ⁴¹ * y
spálą domy twe ogniem / a uczynią
ná cie sády przed oczymá niemiást

*iáko niemiá-
stá, H.*abo, wyžę
swoje, H.
*abo, ná roz-
ráníu.*abo, wylá-
sie piwástwo
twoie, H.

*niż: 23. b 10.

*skarżę cię s-
miercią, Heb*obnážę,
H.

*4. kró. 25. 29

*nie będa ka
tał ani dbat
bija.

*a wzdys nie
rozmyślala o
wszech, H.

*ziemie Chá-
nánéyskiej.

*mnieyszyby
grzech byl.

Przyczyny
ploty Sodo-
mskiej.
Gen. 19. e 24
*dostatek pró-
znowania
iety, H.

*iako mi sie
widzielo, H.

*sprawiedli-
wość wzglę-
dem ciebie.

42 mnogich: A przestanieś wśtęczyć
swą płodź / y zapłaty więcej da-
wać nie będziesz. A przestanie roz-
gniewanie moje na cie / y odstąpi zę-
wność moja od ciebie / y przestane /
43 y nie będzie się dalej gniewał. Dla
tego żeś nie pamiętała na dni młodo-
ści twojej / a drażniłaś mnie tym wsy-
tkim: przetoż y ja drógi twoje dalem
na głowę twoją / mówi PAN Bóg:
"a nie uczynilem według złości two-
44 ich we wszech obzydłościach two-
ich. Oto wszelki / kto przypowieść
pospolicie mówi na cię obzłości / mó-
wiąc: Jako matka / tak y córka ię.
45 Córka matki twej jesteś ty / która
porzuciła męża swego y syny swe: y
siostrę siostr twoich jesteś ty / które
porzuciły meze swe y syny swe: matka
wasi Cetheyk / a otec wasi Amor-
46 rheyczek. A siostra twoja starba
Samaria / ona y córki ię / które nie-
stają po lewicy twojej / a siostra
twoja mniejsza niż ty / która mniejsza
po prawicy twojej / Sodomá y córki
47 ię. Lecz ani drogami ich nie cho-
dziłaś / aniś według złości ich czyni-
ła / trofkie mnie: niemał gościs
F rzeczy czyniła niżli one / we wszech
18 drogach twoich. Dzwie ja / mówi
PAN Bóg / że nie czyniła Sodomá
siostra twoja / ona y córki ię / iakoś
49 czyniła ty y córki twoje. Oto ta była
nieprawość Sodom y siostry twej /
pycha / sytość chleba / a dostatek / y
próżnowanie / y córki ię: a reki nie
dostatecznemu y ubogiemu nie po-
50 dawaly. A podniosły się / y czyniły
obzydłości przedemną: y zdiżem je
51 iakoś wzdziła. A Samaria polo-
wice grzechów twoich niezgrzeszyła:
ales je zwyciężyła złościami twemi / y
wsprowadziłaś siostry twe wsze-
mi obzydłościami twemi / któreś czy-

52 niła. A tak y ty ponieś sromotę two-
ją / którą przesiła siostry twoje grze-
chami twemi / zlosliwiec czyniac niżli
one: bo są sprawiedliwiec od cie-
bie: przetoż y ty zawstydz się / a nieś
sromotę twoją / którąś sprawiedli-
53 wiła siostry twoje. A nawróce przy-
wrócić y ie nawróceniem Sodom y
z córkami ię / y nawróceniem Samá-
rii y córek ię: y nawróce obrócenie
54 twoje w poszedku ich. Abyś niosła
sromotę swoję / y wstydzila się we w-
55 sem coś czyniła / ciejąc ie. A siostra
twoja Sodomá y córki ię wróca się
G do dawności swej: y Samaria y córki
ię wróca się do dawności swojej: y
ty y córki twoje wrócić się do daw-
56 ności swej. Lecz nie była Sodomá
siostra twoja słyszana w wściech two-
57 ich w dzień pychy twojej: / pierw-
niż odkryto złość twoją: iako tego
czasu na wraganie córek Syryjskich /
y wszystkich w okolicy twojej córek Pa-
lestyńskich / które cie okrażają wko-
58 łó. Niecnota twoja y sromota two-
59 ja tys nosiła / mówi PAN Bóg. Wo-
to mówi PAN Bóg: A uczynie to-
bie iakoś wzdziła przysięga / abyś
60 zgwałciła przymierze: A wspom-
nie ja na przymierze moje z tobą / we
dni młodości twojej: y wzbudzę
61 przymierze wieczne. A wspomni ja
drógi twoje / y zastraszę się: gdy we-
źmiesz siostry twoje starsze ciebie / z
młodszemi twemi / a dam ci je za cór-
62 ki / ale nie z przymierza twego. A w-
zbudze ja przymierze moje z tobą: a
będziesz wiedziła że ja PAN: a
bys wspomniła y wstydzila się / y
niemogła byś dalej otworzyć wst dla
sromoty twej: gdy będzie wlagany
tobie za wszystko coś czyniła / mówi
PAN Bóg.

nieli ty.

*A (tak) na-
wrocę zagná-
nie ich: z-
gnanie Sodo-
my. y córki
ię, zagnanie
tę Samari-
i y córek
ię, y zagná-
nie zagnania
tego z po-
zwoaku ich,
H.

*gárdza ro-
ba zewszad,
H.

Obietnica
wybawie-
nia y us-
nawie-
dliwienia
przez Chri-
stusa.

ROZDZ. XVII.

Stalo się slo-
wo PANIE do
mnie / mówiąc:
Synu człowieczy
zadaj gadkę / a po-
wiedz przypowieść
do domu Izrael /
y rzecześ: To mówi PAN Bóg: O-

4 rzek wielki z wielkimi strzydłami / z
długim powłokiem członów / pełen
pięra y pstrcin / przyleciał na Li-
ban / y wziął drzew Cedur. Wierzech
głęzi ię wlamat: y przeniósł je do zie-
5 mie Chanánéyskiej / w miejsce ku-
pieckim położył je. A wziął nasie-
nia ziemi / y włożył je w ziemię za na-
siem / aby wmoenił korzenie nąd wo-
dami wielkimi: a na wierzech poło-

*wicher H.

*abo, kupiec-
kiny, H.

*iako widzę
by, H.

Pod przypo-
wieścią Or-
ka y winni-
ce gnać
poimanie
królów lu-
dzkich.

6 żylic. ² A gdy się puściło / wrosło w
B winnicę sferotę nistiego wzrostu / a
gąlezi ię pątrzyły na nie : a korzenie
ię pod nią były. Stała się tedy win-
7 nicą / y wrosła w gąlezię / y wypuści-
C ta latorosli. ² Był drugi orzel wielki / z
wielkimi strzydłami / y z wielą pierz-
a oto winnica ta takoby puseila ko-
rzenie swe ktemu / latorosli swe scig-
gnęła do niego / aby ją polęcał z bród-
8 płodu swego. ² Na ziemi dobrej nad
wodami wielkimi nasadzona jest : a
by czyniła gąlezię / y rodziła owoc /
9 aby była winnica wielką. ² Mów :
To mówi PAN Bóg : A wiec się ię
powiedzie : izali korzenia ię nie wy-
wie / a owocu ię nie oberwie / y po-
susz y wszystkie latorosli wrodzają ię / y
vschnie : a nie ramiem wielkim /
ani ludem obfitym / aby ją wstęgał
10 z korzeniem ? ² Oto jest wsadzona : a
wiec się ię powiedzie : izali skoro się
ię dotknie wiatr ² palacy ² nie v-
schnie / y na bródach wschodzenia
11 swego vschnie ? ² A stało się słowo
PAnskie domnie mówiące : ² Mów do
12 domu drażniącego : ² Nie wiecie co się
to znaczy : ² Mów : ² Oto idzie król Bā-
13 biloniski do Jeruzalem : y weźmie kró-
lā / y księżetā iego / y zawiędzie je do
siebie do Babilonu. ² A weźmie z
nasienia królestwa / y postanowi z
nim przymierze : y weźmie od niego
przysięgę : lecz y mocne ziemie zabie-
14 rze / ² aby było królestwo nistie / y nie
podnosiło się / ale żeby strzegło przy-
15 mierza iego / y zachowało je. ² Który
odstąpiwszy od niego / posłał posły do
Egiptu / aby mu dał koni / y ludu
wiele. A wiec się mu powiedzie / abo
dójdzie wybawienia który to uczy-
nił : a kto zruca przymierze izali wy-

16 dzie : ² Żywe ja / mówi PAN Bóg / że
E na miejscu króla / który go królem w-
czynił / którego zlamal przysięgę / y
zrucil przymierze które miał z nim /
17 w posęrodku Babilonu vmrze. ² A
nie z wielkim wojskiem / ani z wiel-
kim ludem zwiędzie z nim Pharaó bi-
twe : w vspianiu groble / y w zbudo-
waniu wałów / aby pobil wiele dusz.
18 ² Bo wzgardził był przysięgę / aby
zrucil przymierze / a oto. ² Dał reke
swoje : a gdy to wszystko uczyni /
19 nie wybiega się. ² Przetoż to mówi
F PAN Bóg : Żywe ja / że przysięgę
którą wzgardził / y przymierze które
20 przestąpił / włoży na głowę iego. ² A
zaruca nań sieć moję / y poymam be-
dzie niewodem moim. A przymiode
go do Babilonu / a tam go sędzić be-
de z przestępstwā którym mie w-
21 zgardził. ² A wszyscy zbiegowie iego /
ze wszystkimi husami iego od nieczā po-
lega : a pozostali na każdy wiatr roz-
prosem beda : y poznacie że ja PAN
mówilem. ² To mówi PAN Bóg :
22 A weźmie ja ze dzienia Cedru wyso-
kiego / y poloże : z wierzchu gąlezi
iego młoda wianne / y wsadze na gó-
rze wysokię y wyniesionę. ² Na górze
23 wysokię Izraelskiej wsczępie ja / y
wyniknie w gąlasti / a uczyni owoc / y
G będzie cedrem wielkim : y beda mie-
ścić pod nim wszystko ptastwo / y
wselkie co lata pod cieniem gąlezi
24 iego / gnieździe się / będzie. ² A wie-
dziec beda wszystkie drzewa pola / że ja
PAN zniżyłem drzewo wysokie / a wy-
wyżylem drzewo nistie / y wużyłem
drzewo zielone / a drzewo suche vczy-
niłem że puściło gąlezię. Ja PAN
rzekłem / y uczyni.

² wys. 12. d 13.
miał 32. a 3.

Proroc-
two o Zo-
robabelu
winku de-
doniaśā,
który miał
potym pa-
nować w Je-
ruzalem, a
pod iego fi-
gurą o Chr-
stusie.
miejskie, ti.

ROZDZ. XVIII.

Stała się mo-
wa PAnska do
mnie mówiące :
Co jest że między
sobą podobień-
stwo w te przypo-
wiesć obracacie
w ziemi Izraelskiej / mówiące : ² Ocy-
wie ziedli iā gode winnā niedożrālā :
3 a żeby synów dretwieiā ? ² Żywe ja

mówi PAN Bóg / iesli wam będzie
dāłey to podobieństwo za przysłowie
4 w Izraelu. ² Oto wszystkie dusze / mo-
ie są : iāto duszā oycowā / tak y duszā
synowā moia jest : duszā która zgrze-
5 sy tā vmrze. ² A mąż będzie ieli sp-
wiebliwy / a czynić będzie sąd y sp-
6 wiedliwość / na górach iesć nie be-
B dzie / a oczu swych nie podniesie do
baldwanów domu Izraelowego : y
żony bliźniego swego nie zgwālci /
a do niewiasty miasteczney nie przy-

² wszyscy lu-
die, Heb.

Sprawni-
wego opja-
nie.

² abo, nieśli-
gaw i, H.

² abo, a prze-
kopsu sūdu
swiego.

² w schodowy.
H.

Wykład
przypowie-
ści.

Nie syn o-
cowa, ani o-
ciec syno-
wā, ale bā-
² brzenie-
swoje po-
żecie.

Jer. 31. e 39

Isa: 58. b 7.
Mat: 25. 6 35.

Syn iży i do
bręgo oycá.

Syn dobry i
iżęgo oycá.

Nikogo, Heb.

Abu: 24. nie-
prawość, Heb.

Deut. 24.
E 16.
24. król: 14. b 6
2. Par: 25. b 4

7 skapi: y człowieka nie zaśmuci/ za-
stawe dłużnikowi wroci/ gwałtem
nie weźmie: chleba swęgo glo-
dnemu da/ a nągięgo przykryje odzie-
niem: ną lichwe nie pożyczę/ y przy-
datku nie weźmie: od nieprawości
odwróci ręce swoje/ a sąd prawdziwy
9 uczyni między mężem a mężem: w
przykazaniach moich chodźcie/ a sa-
dom moich strzedz będzie/ aby czynił
prawde: ten sprawiedliwy jest: ży-
wotem żyć będzie/ mówi PAN Bóg.
10 A jeśli wrodzi syna lotrą/ wyléwają-
cégo krew/ a uczyni iedno z tych: a
11 tych wszystkich rzeczy nie czyniącégo/
ale na górach iadaiącégo/ y żone bli-
12 żnięgo swęgo plugawiącégo: nie-
dostatecznégo y ubogięgo zaśmucá-
iącégo/ wydzierającégo diapię/ zaś-
tawę nteracającę/ a do białwá-
13 nów oczę swę podnoszącę/ obzy-
dłość czyniącégo: ną lichwe daia-
cégo/ y przydatek biorącęgo: izali żyć
będzie: nie będzie żyć. ponieważ té
wszystkie rzeczy bzydliwé czynił: śmier-
14 ciz umrze/ krew ięgo na nim będzie.
A jeśli by zplodził syna/ który widząc
wszystkie grzechy oycá swęgo/ które
15 czynił/ bałby się/ y nie czyniłby nie im
podobnégo: ną górachby nie iadał/
a oczęby swych nie podnosił do biał-
16 wán w domu Izraelowęgo/ y żony
bliżnięgo swęgo nie gwałciłby: y
D meżaby nie zaśmucił/ zastawęby nie
zadzierał/ y nie wydierałby diapię-
17 ży/ chleba swęgo dawałby łafnającę-
mu/ a nągięgo przyodziałby odzie-
niem: od krzywdy ubogięgo od-
18 wróciłby ręce swę/ lichwy y przyda-
tku nie brałby/ czyniłby sąd moie/
chodziłby w przykazaniach moich:
ten nie umrze w nieprawości oycá
19 swęgo/ ale żywotem żyć będzie. O-
ciec ięgo iż potwarzał/ y gwałt czy-
nił bratu/ y złe czynił w posrzedku lu-
du swęgo/ oto umarł w nieprawo-
ści swoich. A mówicie. Cemu nie po-
niósł syn nieprawości oycowęy? Dla-
tego/ iż syn czynił sąd y sprawiedli-
wość/ wszystkiego przykazania moie-
go strzedł y czynił ie/ żywotem żyć be-
20 dzie. Duża która zgrzeszy/ ta umi-
rze: Syn nie poniesie nieprawości
oycowęy/ y otec nie poniesie niepra-
wości synowęy: sprawiedliwość spra-

wiedliwęgo na nim będzie/ a niebo-
żność niebożnégo na nim będzie.
21 Lec jeśli niebożny będzie pokuto-
wał ze wszystkich grzechów swoich/ któ-
re czynił/ a będzie strzedł wszystkich przy-
kazan moich/ a będzie czynił sąd y
sprawiedliwośći żywotem żyć będzie/
22 a nie umrze. Wszystkie nieprawo-
ści ięgo które czynił/ pąnietac nie be-
de: w sprawiedliwości swęj która czy-
23 nił/ żyć będzie. Izali z wolę mo-
ięj jest śmierć niebożnégo/ mówi
PAN Bóg/ a nie aby się nawrócił od
24 drogi swoich/ a żył? A jeśli się od-
wróci sprawiedliwy od sprawiedliwo-
ści swęj/ a czynić będzie nieprawość/
F według wszystkich obzydłości które
niebożny zwykł czynić/ izali żyć be-
dzie? wszystkie sprawiedliwości ięgo
które czynił nie będą wspomnioné:
w przestępstwie którym przestępo-
wał/ y w grzechu swym który grzeszył/
25 w nich umrze. A rzekliście: Nie
jest prosta droga PANska. Sluchaj-
cież tedy domie Izraelow: Izali dro-
gá moia nie jest prosta/ a nie rączę
26 drogi wasze krzywę są? Bo gdy się
odwróci sprawiedliwy od sprawiedli-
wości swęj/ a będzie czynił niepra-
wość/ umrze w nich: w niesprawie-
27 dliwości która czynił umrze. A gdy
się odwróci niebożny od niebożno-
ści swęj która czynił/ a będzie czynił
sąd y sprawiedliwość: ten dusze swo-
28 ożywi. Bo wważę się y odwróci-
w się od wszystkich nieprawości swych
które czynił/ żywotem żyć będzie/ a
29 nie umrze. A mówią synowie Izra-
elowi: Nie jest prosta droga PAN-
ska. Izali drogi moie nie są proste/
domie Izraelow: a nie rączę drogi
30 wasze krzywę? Przeto każdego we-
dlug drogi ięgo sądzić bede/ domie
Izraelow/ mówi PAN Bóg: Na-
wróćcie się/ a czynicie pokutę ze ws-
31 szęch nieprawości waszych: a nie be-
dzie wam nieprawość na upad. Od-
rzucicie od siebie wszystkie przestę-
stwa wasze/ które miście przestępowá-
li/ a uczynicie sobie serce nowe y du-
chá nowego: czemu macie umrzeć
32 domie Izraelow? Bo nie chce śmierci
umięraciącégo/ mówi PAN
Bóg/ nawróćcie się/ a żyćcie.

odwróci się
od. H.
Pokutują-
cym obie-
cując zbawie-
nie.

Pla: 29. a 4.
nia: 33. 110

y nawrac. sy-
cie (inf) H.
Mat: 3. a 2.

Abu, nieko-
ham się w s-
mierci.
wys. 22.
nia: 33. 110

Rodnicy by-
wają karani
na dziełach.

20

Syn nie ponieże nieprawości ojców. **T**o jest / każdy według zasług swoich weźmie zapłatę wieczną / a syn za rodzice / ani rodzice za dzieci swoje niebada potępieni. **T**oś mówi Deut. 24. 4. Ezech. 18. 2. Paralel. 25. w psalmie 136. 1. Ezech. 18. 2. 4. 5. Jam jest Bóg mścny / nawiedzający nieprawość ojców na syny / aż do trzeciego / y czwartego pokolenia. Przetóż wzięcie mśczenia / i dla grzechów rodziców synowie / córki bywają do cześnie karani / albo chorobami albo skutkami / albo też y śmiercią przedtą / iako się Dawidowi stało. A to dla tego aby rodzice na syny niech sobie bardo miłych byli karani. **A** o wszystkim wykl Pan Bóg grzechy iako dopuszczając na syny / a z tym y wieczne potępienie

aby ślad rodziestym więcej utraceni byli. Bo mściwie był od Boga Karany Dawid przez grzechy y potępienie Absaloma / niż przez inne krzywdy które od niego wyjęt / pisał iako to znaczy płacz y lamentu Dawida domowego nad Absalomem Hieron. in Ezech. Augustin. in Psal. 108. v. 14. Chrysost. Hom. 29 in Genesim & Hom. 75. in Math.

4

Dusza która grzeszy ta umrze. **D**usza pisać / podczas zowie człowieka. Gen. 14. podczas zowie dusza żywot / człowieka. w Dzieł. 16. Leuit. 17. Zowie też dusza trup w królestwie była dusza. Num. 9. Ale własnie dusza znaczy Dusza człowieka który y po śmierci zostaje / cytuje o tym Leuit. 17. y Eccles. 12. Gen. 2.

Dusza co zna
czy.

ROZDZ. XIX.

Ty weźmi żal
swoich / i płacz nad
księżetą Izrael.

Rzeczysz: Cze-
mu matka two-
ja lwica między
lwy legła / w po-
środku lwiat / wychowała szczeni-
ę swoje.

A wypuszcza jednę z lwiat
swoich / y stał się lwem / y nauczył
się chwytać obłowu / y człowieka iść.

A wysłyszeli o nim narodowie / a nie
bez ran swoich / poymali go / y przy-
wiedli go w lánecach do ziemi E-
gypciej.

A która obaczywszy / iż za-
niemogła / a zginęła nadzieja jej /
wzięła jednego z lwiat swoich / lwem
go uczyniła.

A który chodził między
lwami / y stał się lwem / y nauczył się
łapać obłowu / y ludzkie pożerac /

A nauczył się wodowy czynić / a miasta
ich w pustynie obracać / y spustoszone
jest ziemi / y napełnienie jej od głosu
ryku jego. **A** zeszli się przeciw niemu

narodowie ze wschodu / z krajów / y zaru-
bili nań sieć swoje / w ranach ich po-
mali jest.

A wsadzili go w klatkę /
w lánecach przywiedli go do króla
Babilońskiego / y w puszcili go do cie-
mnice / aby nie było słyszeć więcej gło-
su jego na górach Izraelskich.

A która twórcza iako winnica we krwi two-
jej przy wodzie nasadzona / owoce
jej / y galezie jej wioły od wód mno-
gich.

A były w niej laski mocne / a
sceptry panujących / y podniósł się w-
zrost jej między galeziami / y obaczy-
ła wysokosc swą / w minoście lato-
rośli swych.

A wyrwana jest w gniew-
wie / y na ziemi porzucona / a roiatr
palacy wysuszył owoc jego / powie-
dli / y poschły różgi mocy jej / ogień ją
pożarł.

A teraz przesadzona jest na
puszczę w ziemi bezdrożnej / y pragnu-
cej. **A** wyszedł ogień z różgi galezi jej
który owoc jej pożarł / nie było na
niej różgi mocnej / ani scepteru pa-
nujących. **A** żalowny płacz jest y będzie
żałownym płaczem.

świeca swa
H.

Wykorze-
nienie syna-
gogi żydo-
wskiej pod
podobie-
stwem win-
nice.

Ale to się wi-
dzieć w wyso-
kości H.

Ose. 13. d. 15
wschodowy
H.

suchy, H.

ROZDZ. XX.

Stalo się ro-
ku siódmego /
w piątym miesią-
cu / dziesiątego
dnia miesiąca /

przyszli mężowie z
starych Izrael-
skich / aby pytali PANA / y siedli prze-
demną.

A stała się mowa PANA
do mnie / rzekł: **S**ynu człowieczy
mów starym Izrael-
skim / y rzeczysz
do nich: **T**o mówi PAN Bóg. **I**sa-
liscie wy pytać się mnie przyszli: **S**ywe

ia / że wam nie odpowiem / mówi PAN
Bóg. **J**esli ie sądzisz / iesli sądzisz sy-
nu człowieczy / obrzydłości ojców ich
pokaż im.

Rzeczysz do nich: **T**o mó-
wi PAN Bóg: **D**nia którego wy
byliście / y podniosłem rękę moją
za nasieniem domu Jakobowego / y
pokażalem się im w ziemi Egipt-
skiej / y podniosłem rękę moją za ni-
mi / mówiąc: **J**a PAN Bóg was:

Onego dnia podniosłem rękę moją
za nimi / abych ie wyprowadził z ziemi
Egiptskiej / do ziemi którą im był
wpierzył / opływającą mlekiem y miod-
em: **K**tóra jest przednia między ws-
chodami.

przysięgłem
im, Hebr.

był

Poymanie
królów / lo-
achaga / y lo-
acima / pod-
podobie-
stwem Lwa
Lwiec y
Lwiec zna-
czy.

świeca swa
H.

Ale to się
przewidziało
H.

Przyświadc-
stwo Techo-
ni. 13. do Ba-
bilonu.

Bóg niebo-
żnym niech
ce. 13. odpo-
wiedzi. wy-
miatając im
na oczy ich
kości.

obrzydłości
H.mýsliłem,
Hebr.To jest, y po-
hąmowałem
się od kará-
nia: tak maś
hizéy ver. 22 iLeu. 10. 25.
Rzym. 10. 4 5.Exo. 20. b 8
31. c 13
Deu. 5. b 12.to, przez
nie,
mýslił, H.y pohąmo-
wałem się,przysięgiem
im, Hebr.

wstawa, H.

7 bysktłmi ziemiąmi: y mówilem do
nich: Każdy obrażenia oczu swoich
niech odzuci: a bálwánami Egipt-
skimi niemiążcie się: Jam PAN Bóg
wáś. 8 A rozdrażnili mnie / y niechcieli
mnie słuchać: żaden obzydłości oczu
swoich nie porzucił / ani bálwánów
Egiptskich nie opuścili: y rzekłem
żem miał wysłać rozgniewanie moje
ná nie / y wypełnić gniewu moý ná ni-
mi / w posrzedku ziemi Egiptstkiej.
9 A uczynilem dla imienia mego / a-
by nie było zgwalceno przed narody
w których posrzedku byli / y między
którymi wkażalem się im / aby ich ie wy-
wiódł z ziemi Egiptstkiej: 10 A tak
wywalelem ie z ziemi Egiptstkiej / y
wywiódłem ie ná puszcza. 11 A dalem
im przykazania moie / y sądy moie po-
kazałem im / które czyniąc człowiek be-
dzie żył w nich. 12 Nad to y Szabbaty
moie dalem im / aby były znakiem mie-
dzy mną a między nimi: a iżby wiedzie-
li iż ja PAN poświęcający ie. 13 A dra-
żnili mnie dom Izraelów ná puszczy / w
przykazaniach moich nie chodzili / y
sądy moie porzucili / które czyniąc czło-
wiek żyć będzie w nich: Szabbaty też
moie gwałcili bázno: 14 rzekłem tedy
żem miał wysłać zapalczywość moie
ná nie ná puszczy / y zniszczyć ie. 15 A u-
czynilem dla imienia mego / aby nie
było gwałcono przed pogány / z któ-
rychem ie wywiódł przed ich oczyma.
16 A tak ja podniosłem rękę moie ná
nie / ná puszczy / żeby ich nie wpro-
wadził do ziemi / którą im dał opły-
wającą mlekiem y miodem / naprze-
dnieyszą ze wszystkich ziem: 17 Ponie-
waż sądy moie porzucili / a w przyka-
zaniach moich nie chodzili / y Sobor-
ty moie gwałcili: bo za bálwany ser-
ce ich chodziło. 18 A sfolgowało im
oko moie / żem ich nie pobili / a nim ich
wytrącił ná puszczy. 19 Ale mów: do
synów ich ná puszczy: W przykaza-
niach ojców waszych nie chodźcie / a-
ni sądów ich nie strzeżcie / ani się bál-
wany ich plugawcie. 20 Jam PAN
Bóg wáś: w przykazaniach moich
chodźcie / 21 sądów moich strzeżcie y
czynicie ie: 22 A Sobory moie święćcie /
aby były znakiem między mną a mie-
dzy wami / y abyście wiedzieli / że ja
PAN Bóg wáś. 23 A rozdrażnili mnie

D

22

23

24

25

26

27

28

E

29

30

31

32

33

synowie: w przykazaniach moich nie
chodzili / y sądów moich nie strzeżli
żeby ie czynili: które gdy uczyni czło-
wiek będzie żył w nich: y Sobory mo-
ie zgwalcili / y groziłem / że miał
wysłać zapalczywość moie ná nie / y
wykonać gniewu moý ná nimi ná pu-
sczy. 22 Ale pohąmowałem rękę moie / y
uczynilem dla imienia mego / aby nie
było zgwalcené przed narody / z któ-
rychem ie wywiódł przed ich oczyma.
23 Aś podniosłem rękę moie ná nie /
ná puszczy / że miał rozprościć mie-
dzy narody / y rozwiać po ziemiach.
24 Dla tego że sądów moich nie czyni-
li / a przykazania moie wzgardzili / y
Sobory moie zgwalcili / a za bálwa-
ny ojców swoich były oczy ich. 25 Prze-
tóż ja dalem im przykazania rze do-
bie / y sądy w którychby nie żyli. 26 A
spługawilem ie w darach ich / gdy o-
siarowali / wszelkie otwarzające ży-
wot dla grzechów ich: a poznając
żem ja PAN. 27 Przeto mów do domu
Izraelowego / synu człowieczy: y rze-
czysz do nich: To mówi PAN Bóg:
Jeszcze y w tym bluźnili mie oycowie
waszy / gdy mie wzgardzając wzgar-
dzili: 28 y wprowadziłem ie do ziemi /
o którąm podniosłem rękę moie / że ja
im dać miał: wyjrżeli wszelki pagórek
wysoki y wszelkie drzewo gąste / y o-
siarowali tam ofiary święte: y dali tam
drażnienie ofiarę świętą / y położyli tam
zapach wonności świętej / y osiarowali
mokre ofiary swoje: 29 A mówilem do
nich: Coż jest wyżyna do której wy-
wchodzicie? 30 A nazwano imię iey
Wyżyna aż do dnia tego. Przeto mów
do domu Izraelowego: To mówi
PAN Bóg. Dąście drogę ojców wa-
szych wy się plugawicie / a za wrażami
ich wy cudzołożycie: 31 A w osiarowa-
niu darów waszych / gdy przewodzi-
cie syny wasze przez ogień / wy mąże-
cie się wżemi bálwany waszeimi aż
do dnieyszego dnia: a ja wam odpo-
wiedac mam domie Izraelstkim: Żywe
ja / mówi PAN Bóg / że wam nie od-
powiem. 32 A ni się ośkanie myśl ser-
ca waszego / gdy mówicie: Będziem
iako narodowie / y iako pokolenia
ziemskie / że będziemy chwalić drzewo
y kamienie. 33 Żywe ja / mówi PAN
Bóg / że ręką mocną y ramięm

rzekłem, H.
to jest, y my-
śliłem był.groziłem im
Hebr.przewodili
(przez ogień)
H.abych ie spo-
stosyl, aby
wiedzieli, H.Obiecuie im
wrocenie
nie woli Ba-
bilońskiéy.

34 wyciągnionym / á w zapalczywości
 wyłanęj bede królował nad wami.
 35 'A wywiode was z narodów: y zgro-
 36 mądze was z ziem / do którychście
 F rozpióśeni: w rece dużej y w rá-
 miemiu wyciągnionym y w zapalczy-
 37 wości wyłanęj bede królował nad
 38 wami. 'A przywiode was do puszczy-
 narodów / á bede sie tam sądził z wá-
 39 mi obliczem w oblicze. 'Jakom sie
 sądem rozpiérat przeciw oycóm wá-
 40 szym ná puszczy ziemi Egypckiej / tak
 was sądzić bede mówi PAN Bóg.
 37 'A podbił was pod scepter mój / á
 przywiode was w okowach przymie-
 38 rza. 'A wybiorę z was przestępcę y
 niezbożné / á z ziemi mieszkánia ich
 wywiode ie / á do ziemi Izrael nie
 39 wróda: á doznacie zem ia PAN. 'A
 wy domie Izraelów / To mówi PAN
 Bóg: Każdy zá bálwánami swémi
 idzie / y służy im. 'A ięśli y w tym
 nie wsluchacie mnie / á imię moje swie-
 40 té plugawieć dálej będziecie / przez
 dary wáś / y przez bálwány wáś:
 41 'ná górze swietej mojej / ná górze
 wysokiéj Izraelkiej / mówi PAN
 Bóg / tam mi służyć będzie wszytek
 dom Izraelów: wszyscy mówie w zie-
 mi w której mi sie podobac beda / y
 tam sie pytać bede o pierwiastkach
 wáś / y o początku dziesięcin wá-
 41 szych / we wśch świętościach wá-
 szych. 'Zá wonia wdzięczna przymie
 was / gdy was wywiode z narodów / y

42 zgromądze was z ziem do których-
 43 ście byli rozpióśeni / y poświęcon be-
 de wami przed oczymá narodów. 'A
 G poznacieżem ia PAN / gdy was wwio-
 de do ziemi Izrael do ziemi o której
 podniósłem rekę moję zem ia dáć
 44 miałoycóm wáś. 'A wspomniećie
 tam ná drogi wáś / y ná wszytkie zło-
 ści wáś / które misie sie zmázali: y
 omierzniećie sobie przed obliczem wá-
 45 szym / dla wśch złości wáś / które
 46 resie czynili: 'A poznacieżem ia
 PAN / gdy wam dobrze uczynię dla
 imienia mego / á nie według wáś / y
 47 drog złościwych / áni według spro-
 snych grzechów wáś / domie Izra-
 48 elów / mówi PAN Bóg. 'A sstała
 sie mowa PANska do mnie rzekąc:
 46 'Synu człowieczy / postaw oblicze
 47 twoje ná drogę Południá / á 'króp tu
 Afrikowi / y prorokuy tu lasu polá Po-
 48 ludniowého. 'A rzecześ lasowi Po-
 ludniowému: Sluchay słowá PAN-
 49 skięgo: To mówi PAN Bóg: Oro-
 ia zapale w tobie ogień / y spale w
 tobie wśelkie dzewo zieloné / y wśel-
 kie dzewo suché: nie będzie w gásson
 płomień zápalenia / y zgorze w nim
 48 wśelkie "oblicze" od Południá aż ná
 Północy. 'A wyży wśelkie ciało że
 49 ia PAN zápalitem je / á nie będzie w-
 gásson. 'A rzékłem: 'A a' / PANIE
 Boże: Oni mówią o mnie: 'A za nie
 w przypowieściach ten mówi:

*mów, Hebr.

*ofoby ábo-
twary.

*Ah, ah, H

*ponieważ
 zbraniac
 mnie by
 po
 słusnymi:
 á
 imienia
 swię-
 tego mego
 dą-
 ły nie pluga-
 wicie, H.

Przykazania
 Wasze dobre.

25 Dalem im przykazania nie dobre / Przy-
 kazania to jest Ceremonie y obzedy starého
 zákonu były iáko by nie dobre / względem les-
 pszych które są dané w nowym zákonie / bo té
 daleko są doskonalsze / y zacniejsze / tak roz-
 25 mie Gregorius lib. 23. Moral. c. 17. Piše téż

Irenaeus lib. 4. c. 29. Iustinus Martyr in Col-
 loquio Triphonis. Ambrosius serm 16. in Psal.
 113. 15 stábym niemáły bydy dané przykaza-
 nia doskonále: iákie są dané w zákonie E-
 wángełském / ludzóm y mocnięszym y
 doskonalszym.

ROZDZ. XXI.

1 Sstała sie mo-
 2 wa PANska do
 3 mnie / rzekąc: 'A
 4 Synu człowie-
 5 czy / postaw obli-
 6 cze twoje tu Je-
 7 ruzalem / á 'króp
 ná swiatynię / y prorokuy przeciwko
 ziemi Izraelkiej. 'A rzecześ ziemi
 Izraelkiej: To mówi PAN Bóg:
 Owo ia do ciebie / y dobede mieczá

4 mego z posew ięgo / y 'zabię w tobie
 5 sprawiedliwé / y niezbożné. 'A dla
 6 teę zem zabił w tobie sprawiedliwé
 7 y niezbożné / przeto wynidzie miecz
 mój z posew swoich ná wśelkie cia-
 5 ło od Południá aż ná Północy. 'Aby
 6 wiedziáło wśelkie ciało / że ia PAN
 dobyłem mieczá mego z posew ięgo
 7 który nie może bydy wócon. 'A ty
 synu człowieczy wzdychay w skrusze-
 niu biódy / y w gorzkosciach wzdychay
 przed nimi. 'A gdy rzeká do ciebie:
 Dla czego ty wzdychasz: rzecześ:

*wynę z cie-
bie, H.

Mieczem
 króla Babi-
 lońskiego
 Ieruzolymia
 nom grozi.

*mów, Hebr.

B Dla słuchu : bo idźcie / a struchlcie ká-
 8 zde serce / y osłabiecie wśelkie rece / y
 9 omdleie káždy duch : y po wśytkich
 10 kólánách pocięka wody : oto idźcie / y
 11 sstanie sie / mówi PAN Bóg. ² A
 12 sstála sie mowa PANsta do mnie /
 13 rzekac : ³ Synu człowieczy prorokuj /
 14 y rzecześ : To mówi PAN Bóg :
 15 Mów : ⁴ Miecz / miecz náostrzon iest
 16 y wypolerowan. ⁵ Aby siekł ofiary
 17 wyostrzon iest : aby sie sekł / wypol-
 18 érowan iest : ⁶ Który rusz szept sy-
 19 ná mego / wysiekłes wśelkie dzierwo.
 20 ⁷ A dalem ji wypolerowac / aby był
 21 reka trzymány : ten miecz iest wyo-
 22 strzon / y ten iest wypolerowan / aby
 23 był w rece zabiciácego. ⁸ Wołay y
 24 wy synu człowieczy / bo ten czynion
 25 iest ná lud mój / ten ná wśytkie kśi-
 26 żetá Izraelskie którzy byli wciękli : pod
 27 miecz dani są z ludem moim / przeto
 28 biy sie po biedzie / ⁹ bo doświadczon
 29 iest / y to gdy szept wyróci / y nie be-
 30 dzie / mówi PAN Bóg. ¹⁰ Ty tedy synu
 31 człowieczy prorokuj / aby reka w reke /
 32 a niech będzie dwoiśty miecz / y niech
 33 troiśty będzie miecz zabitych : toć iest
 34 miecz pobicia wielkiego / Który ie czy-
 35 ni zdumiałé / ¹¹ y struchlálé ná sercu /
 36 y rozmnaża wpadki. We wśech bra-
 37 mách ich dalem trwogę mieczá ostré-
 38 go / y wypolerowaného dla błyska-
 39 nia / pokrytého ná zabiciánie. ¹² Zaóstrz
 40 sie / idź ná prawá lub ná lewą stronę /
 41 gdziekolwiek iest chuc obliczá twegó.
 42 ¹³ Aleć y ia bede kłaskat reka w reke /
 43 y wypelnie rozgniewanié moje / ia
 44 PAN mówiłem. ¹⁴ A sstála sie mó-
 45 wa PANsta do mnie / rzekac : ¹⁵ A ty
 46 synu człowieczy potóż sobie dwie dro-
 47 dze / aby przyszedł miecz królá Báb-
 48 ilońskiego : z ziemi iednéj wynidą o-
 49 biedwie : ¹⁶ y z reki sie dorozumiéwać
 50 będzie : ná początku drogi miecz-
 51 sctéj dorozumiéwać sie będzie. ¹⁷ Dro-
 52 gę položysz áb przyszedł miecz do Ráb-
 53 báhá synów Ammon / y do Judy do
 54 Jeruzalem náobronnięś. ¹⁸ Bo stá-
 55 nął król Babiloński ná rozstáníu / ná
 56 początku dwu drog / wórkí sukáig /

22 mieśáig strzały : pytał sie bálwá-
 23 nów / ¹⁹ rádził sie trzew. ²⁰ Po prawicy ie-
 24 go była wieżczba ná Jeruzalem / aby
 25 stáwiał tarány / áb otworzył wstá ná
 26 bicie / aby podniósł głos w okrzyku /
 27 aby stáwiał tarány przeciw biamam /
 28 aby wśypał gróbla / aby zbudował
 29 básty. ²¹ A będzie iákoby rządzacy sie
 30 próżno odpowiedzi bogów przed ich
 31 oczymá / ²² y próżnowaniá Sobotnie-
 32 go náśládujący : ²³ ale on wspomni ná
 33 nieprawość tu poymáníu. ²⁴ Przetoż
 34 to mówi PAN Bóg : Dla tego że-
 35 ście wspomnieli ná nieprawość wá-
 36 sę / y odkryliście przestępstwá wá-
 37 sę / y pokazyście grzechy wáśé we
 38 wśech ²⁵ ²⁶ myślách wáśych : dla tego /
 39 mówie / ²⁷ żeście wspomnieli / reka poy-
 40 máni będziecie. ²⁸ A ty ²⁹ przekletý / nie
 41 zbożny wódzu Izraelski / Któregó dzień
 42 przyszedł czasu nieprawości zámie-
 43 rzony. ³⁰ To mówi PAN Bóg : ³¹ Odé-
 44 mi ³² ³³ czapkę / weźmi koronę : ³⁴ iżali nie
 45 tá iest / Która ³⁵ ³⁶ zniżoného wywysyła /
 46 á ³⁷ ³⁸ wywyszoného zniżyła : ³⁹ Niepra-
 47 wościá / nieprawościá / nieprawościá
 48 poloże iá : ⁴⁰ á oto sie nie sstáło áż przy-
 49 szedł / Którego iest sąd / y dam mu. ⁴¹ A
 50 ty synu człowieczy prorokuj / á mów :
 51 To mówi PAN Bóg do synów
 52 Ammon / y do zelżenia ich / y rzé-
 53 cześ : ⁴² Mieczu / mieczu wynidź z po-
 54 ssero ná zabiciánie / wypoleruy sie ábys
 55 zabił á błyskał sie. ⁴³ gdy tobie wpá-
 56 trowano próżności / y prorokowano
 57 kłamstwá / ábys był dány ná syie ⁴⁴ ⁴⁵ po-
 58 ráníonych / niebożników / Których
 59 przyszedł dzień czasu nieprawości zámie-
 60 rzonej. ⁴⁶ Wróc sie do possero two-
 61 ich / ná mieyscu / ná Którymes stwo-
 62 rzony / w ziemi národzenia twego są-
 63 dzieć cie bede / ⁴⁷ y wyleie ná cie rozgnie-
 64 wanié moje : w ogniu zápalczywości
 65 moiey dmuchne ná cie / y dam cie w
 66 rece ludzi ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹

zolimskiéy / przeto tam zaraz zwoýskiem iá /
chac. A wsakże nié sie to státo / Ezechiel tu
przepowiedział że tak miáto bydź / a Boskim
dopuszczeniem / który ie chciał skarać. Tóż mu

rádžili y dundzy / Etoży ná watroby bydlat
pátzac wróżyli / y Bálwánowie także mu o /
powiádali.

ROZDZ. XXII.

Stáło sie slo-
wo PANskie do
mnie / rzekąc : A
ty synu człowie-
czy izali nie sa-
dziš / izali nie sa-
dziš miásta krewá

wégo : y okazęš im wszytkié obzýdlo-
ści iego / y rzeczeš : To mówi PAN
Bóg : Miásto przelévájące krew w
pośrzedku siebie aby przyšedł czas
iego / y które czyniło bálwany prze-
ciw sámemu sobie / żeby splugáwione
było. We krwi twéy która od ciebie
iešt wylaná / zgrzešýłos : á bálwany
twémi któreš czyniło vmázátos sie :
y przybliżyłos dni twoich / y przywio-
dłos czas lat twoich : dla tegom cie
dał zelżeniem narodóm / y nasmiéwi-
skiem wszem ziemiám. Które bliſko
są y które dáleko od ciebie triumpho-
wac będą z ciebie : sinrodliwé / slaw-
né / wielkie w zátroceniu. Oto kšię-
żetá Izráelskie káždé w rámieniu swý
było w tobie ná wyléváníé krwi.
Oycá y mátkę sromócili w tobie /
przychodniá potwarzáli w pośrzed-
ku ciebie / síerote y wdowé zasinucili
w ciebie : Swietyniámi moimi gár-
dziłos / á Soboty moje splugáwiloš.
Niezowie obmówcy byli w tobie ná
wyléváníé krwi / y ná górách iadáli
w tobie / niecnote płodzili w pośrzed-
ku ciebie. Sromote oycowšć od-
krywáli w tobie / sprošnosć miesiz-
cznice ponižáli w tobie. Káždý z
žonę bliźniégo swego czynił obzýd-
łość / y swieticier niewiaſtkę swoje má-
zał niecnotliwie / brát sioſtre swoje /
córkę oycá swego gwałcił w tobie.
Podárki bráli w tobie ná wylévá-
nie krwi : lichwe y náddatek brátos /
y lákomie potwarzátos bliźnie two-
ie / á mnies zapomniáło / mówi PAN
Bóg. Otóžem kłásnął rekomá swé-
mi ná lákomstwo twoie któreš czyni-
ło / y ná krew / która rozlaná iešt w
pośrzedku ciebie. Izali wytrzyma
serce twoie / ábo przemogę rece two-

ie we dni które ia uczynię tobie : ia
PAN mówiłem y uczynię. y rozpró-
ſe cie między narody / y rozwiecie cie
po ziemiách / y uczynię że wſtanie nie-
czyſtota twoia od ciebie. A poſie-
de cie przed oczymá narodów / á po-
znaš zem ia PAN. A stáło sie slo-
wo PANskie do mnie / rzekąc : Synu
człowieczy / obrócił mi sie dóm Izráel
ſti w zuželice / wszyſcy ci między / y cyná /
y želázo / y ołow wpośrzedku piecá : zu-
želica z ſrebrá ſtali ſie. Přeróž to mó-
wi PAN Bóg : Dla teğ żeście ſie wſy-
ſcy obrócili w zuželice / przeto oto ia
zgrómádze was w pośrzedku Jeru-
zálem. Zgrómádzeniem ſrebrá / y mie-
dzi / y cyny / y želázá / y ołowu do ſrzo-
dku piecá : aby w nim ogień zápalil
dla zlania / tak zgrómádze w zapálczy
woſci moiey / y w gniewie moim / y ve-
ciſe ſie : y zelié was. A zgrómádze
was / y podpale was ogniem zapál-
czywoſci moiey / y zlania bedziecie w po-
śrzedku iego. Jáko ſie złéwa ſrebro
wpośrzedku piecá / tak bedziecie w
pośrzedku iego : á poznacie zem ia
PAN / gdy wyleie rozgniewáníé moie
ná was. A stáło sie ſłowo PANskie
do mnie / mówiac : Synu człowieczy /
mów do niéy : Tyš iešt ziemiá nie-
czyſta / á dźdžem nie pokropiona w
dzień zapálczywoſci. Przysiężenie
proroków w pośrzedku iéy iáko lew
ryczący / y chwytájący obłów / duſe
požéráli / bogáctwá y drogie rzeczy zá-
biéráli / wdów iéy námnożyli w po-
śrzedku iéy. Káptani iéy wzgárdzi-
li zákon móy / y splugáwili Swiety-
nie moie : między swietá rzeczą á nie
swietá nie mieli różności : á między
plugáwym á czyſtym nierozumieli :
á od Sobot moich odwracáli oczy
ſwoie / y byłem splugáwiony w po-
śrzedku ich. Kšiężetá iéy w po-
śrzedku niéy / iáko wilcy łápájący ob-
łów ná wyléváníé krwi / y ná tráce-
nie duſ / á ná ſukáníé zſtów láko-
mie. A prorocy iéy polepiáli ie bez
przysády wpátrując próžności / á pro-
rokując im kłámſtwá / mówiac : To
mówi PAN Bóg. gdyž PAN nie

ábo, gdy ia
będę czynić
zrobę, H.

ábo, że wcy-
nię koniec nie-
czyſtoſci, H.

Zepſowá-
nie ludu w
ſyſkiego.

tak ſie wy-
plawicie, H.

do Ierozoli-
my.
Ná fałſzy-
wé proroki

Ná káplán-
skie grzechy

Kšiężat y
pánów grze-
chy.
Mich. 3. d 11
Soph. 3. a 3.

Ludu poſto-
litęgo grze-
chy.

Wylieja g-
roſci y o-
bzýdłoſci
wszech ſta-
nów w ie-
rugálem po-
pełnione.

nieczyſtego
mianá, H.

Grzechy w-
ſyſkich w
obec.

Ier. 5. c 8.

*modłwos a-
by mię wbił
galk.

Dom ludzki
y Igráelski
dwimá nie
rzádnicom
Oolle y Os-
libie przy-
rownány,
dla bálwo-
chwálstwá,
y dla inych
głóści.

*w modry
iedwab.

*położyła.

*w bálwo-
chwálstwách

*wys: 16. d38

29 mówil. *Lud ziemski potwarzáli po-
twarzq/ y lupili gwaltownie: niedo-
státecznego y w bogiego trapili/ y
30 przychodniá tłumili potwarzq bez
sádu. *A szukałem z nich mezá/ któs
ryby *zástawił plot/ y stánci zástá-

ROZDZ. XXIII.

1 **S**stała sie mo-
2 wa PANsta do
3 mnie / rzekac: *
4 Synu czlowie-
5 czy / byly dwie
6 niewiescie cótki
7 iedney mátki/ y
8 dopusćily sie nierządu w Egypcie/
9 w mlodosci swey nierządu sie dopu-
10 scily: tam zgniecioné są pierśi ich/
11 y zstárté są cyci mlodosci ich. *A iz-
12 mioná ich Wollá stárba / á Wolibá
siostrá iey mlodsa / y mialem ie/ y
wrodzily syny. y cótki. Lecz imioná
ich / Samária Wollá / á Jeruzálem
Wolibá. *A tak cudzoložylá Wollá
przy mnie / y bálalá ku miłosnikóm
swoim / ku Asiriyczykom przybliza-
6 igcym sie. *obleczonym w hiacynty/
7 ksiązetom / y wrzednikóm / mlodzién-
8 cóm požadliwosci / wszytkimieźdnym/
9 ktorzy wsiádali na konie. *A *dala
10 wszyteczestwa swoieku nim / wybra-
11 né syny Asiriyskie wszytkie / y ku wszy-
12 tkim ku ktorym bálalá / w nieczysto-
ściách ich vmázala sie. *Nád to y
wszyteczestw swoich / które miála w
B Egypcie / nie opusćilá: bo y oni sy-
piáli z nią w mlodosci iey / oni też
zstártli cyci mlodosci iey / y wylali ws-
9 szteczestwo swe ná nie. *Przetó-
10 zem iq wydał w rece miłosników iey /
w rece synów Assur / ná ktorych wsze-
11 teczestwo bálalá. *oni odkryli sro-
12 mote iey / syny y cótki iey pobrali / á sa-
me mieczem zabili: y stály sie nicwólá
stámi złey staroy: y sady czynili o
niéy. *Co gdy wyzrálá siostrá iey W-
olibá / ieszcze wiecéy niż oná bálalá
nierządem: y wszyteczestwo swe nád
wszyteczestwo siostry swey / *ku sy-
12 nom Assur nie wstydliwie podawála
ksiązetóm y wrzednikóm do niéy przy-
chodzącym / wbránym w różnaité śá-
ty / ku iędnym ktorzy iędžili ná ko-
niách / y mlodziéncom wszytkim pie-

31 wiony *przeciwko mnie za ziemiá / á
bych iey nie rozpróšyl: á nie nála-
zlem. *A wylałem ná nie rozgniewá-
nié moje / ogniem gniewu mego stra-
wiłem ie: dióge ich oddałem ná
głowe ich / mówi PAN Bóg.

13 Enéy wrody. *y wyzrálam że sie zmá-
14 zálá drógá iedná obudwu / y przyczy-
15 niála do wszyteczestw swoich: y gdy
wyzrálá meze ná ścienie malowáné/
16 obázý Cháldeyczyków fárkami wy-
17 rážoné / y rycérskim pásem ná bio-
drách przepasáné / y czapki fárbowá-
né ná głowieh ich / osoby ksiąžecé
wszytkich / podobienstwo synów Báb-
18 ilonstich / y ziemie Cháldeyskiey / w
19 ktoréy sie rodžili / bálalá ku nim pož-
20 dliwosciá oczu swych / y posylálá do
nich posły do Cháldeyskiey ziemie. *A
21 gdy weszli do niéy synowie Bábilon-
scy do komory *pierśi / zmázali iq wsze-
teczestwy sweimi / y splugáwiona
22 iest od nich / y *násycilá sie *duśá iey
od nich. *Odkrylá też wszyteczestwá
18 swe / y obnážylá sromote swary odstá-
20 pitá duśá moia od niéy / iáko bylá od-
21 stápiłá duśá moia od siostry iey. *Ro-
22 zmnožylá też wszyteczestwá swe w
spomináigc dni mlodosci swey / ktor-
23 ych nierządu pátržálá w ziemi Egi-
24 ptskiey. *A bálalá požadliwosciá ku
leżeniu z nimi / ktorých ciála są iáko
21 ciála ošłowe: á iáko cieczenie konstie
22 cieczenie ich. *A náwiedžilás złoć
mlodosci swey / gdy zgniecioné są w
23 Egypcie pierśi twoie / y zstárté cyci
mlodosci twoiey. *Przetóž Wolibo / to
mówi PAN Bóg: Oto ia pobudze
wszytkie miłosniki twoie ná cie / ktor-
23 ych sie násycilá duśá twoia: y zgro-
mádze ie wokolicy / *Syny Bábilon-
skie y wszytkie Cháldeyczyki / śláchte /
y tyranny / y ksiąžetá / wszytkie syny
Asiriyskie / mlodziénce wrodžiwé /
24 rotmistrze y wrzedniki wszytkie / ksią-
žetá ksiąžat / y sławne wsiádáczé ná
konie. *A przydą ná cie gotowi z wo-
zy / y z kolámi / mnostwo narodów:
páncérzem / y tarczą / y przylbicą wzbio-
25 iq sie ná cie zcwšad: y *dam przed nie-
sąd / á beda cie sądzić sądami swémi.
*A dam rzewniosć uroie ná cie / ktor-
25 ra czynia z tobą w zapálczywosci:
nos twóy y wšy twoie obrzežq / á co
zostanie / mieczem rozśiekáig: oni są

*ábo przed-
má. H.

*to iest, za-
tożi, ábo ro-
stácy.
*ábo, odstápi-
lá. H.

*to iest, ple-
mie, lub na-
sienie.

*od ktorých
odstápiłá.

*pošlává ie
przed nimi do
práw.

ny twoie / y córki twoie poymaia / á
 26 ofstatek twój ogniem pożarty będzie.
 27 ²Obnázá cie z fiat twoich / á pobio-
 28 ra naczynia chwały twéy. ³Uczy-
 nie że wstanie niecnota twoia od cie-
 E bie / y wśtęcezeństwo twoie od zie-
 mie Egypcijské : áni podniesieś o-
 28 czu twych do nich / áni będzieś wie-
 29 cę Egypstu wspominać. Bo to mó-
 wi PAN Bóg : Oto ja dam cie w re-
 30 ce tych ktorých nienawidziś : w rece
 31 ktorých była syta¹ duśá twoia. ²A
 beda z tobą czynić w nienawiści / y
 32 zabioga wszystkie prace twoie / á zos-
 33 tawia cie naga / y ³zelżywości pełną / y
 odkryje sie sromota wśtęcezeństwo
 34 twoich / niecnota twoia / y nierząd
 35 twoie. ⁴Uczynili to tobie żeś nierząd
 36 płodziła z pogány / między ktorýmiś
 37 sie pomázala bálwány ich. ⁵Dioga
 siostry twoiey chodzilás / y dam kie-
 38 lich iéy w reke twoie. Tomówi PAN
 Bóg : Kielich siostry twéy pić be-
 39 dzieś głęboki y široki / będzieś ná po-
 smiewiśko y ná nátrząsanie ktoré na
 40 wiecéy bierze w sie. ⁶Piianstwem y
 41 bolesciá nápełniona będzieś / kielichem
 42 žalosci y smetku / kielichem sio-
 43 stry twéy Samariéy. ⁷y będzieś ú-
 44 pilá / á wypuieś ú⁸ áz do drozdzy / y
 45 skoupý iego poźrżesz : y pierśi swoje
 46 podżesz : bo ja mówilem / mówi PAN
 47 Bóg. ⁸Przeto tak mówi PAN Bóg :
 48 ponieważes mie zapomniála / á za-
 49 rzuciłás mie⁹ za ciáło twoie : ty też po-
 50 nies złość twoie y cudzoložtwá two-
 51 ie. ⁹A rzekł PAN do mnie mówiac :
 52 Synu człowieczy / będzieśli sedzić
 53 Wollé y Wolibe / y oznaymiś im nie-
 54 cnoty ich : ¹⁰Bo cudzoložyly / á krewo
 55 w reku ich / y z bálwány swymi cudzo-
 56 ložyly : ná to y syny swé / ktorých mi
 57 národžily / ofiarowały im ná požár-

38 cie. ¹¹Alle y to mi uczynily : Splugá-
 39 wily swiatnice moie onégo dnia / y
 40 Soboty moie zgrwalily. ¹²A ofiaro-
 wawšy syny swé bálwánóm swym / y
 41 wśedšy do swiatnice moiey onégo
 42 dnia / aby iá zmázaly : też to czynily w
 43 pośrodku domu mego. ¹³Posłaly do
 44 mežow przychodzących z daleká / do
 45 ktorých poselstwo byty wypráwily / á
 46 tak oto przysli / ktorýmś sie wymyła /
 47 y omálowalás bálwiczka oczy swé / y
 48 ochedožy. ¹⁴ás sie ochedožtwem bialo-
 49 głowistim. ¹⁵Osiadłás ná tožu bárzo
 50 pieknym / á stół przygotowan był
 51 przed tobą : káżdenie moie y oleiek
 52 moý položylás ná nim. ¹⁶A głos mno-
 53 stwa wykrzákácego był przy nim :
 54 y przy mežách ktorých z mnostwá lu-
 55 dzi przywodžono / á przychodžili z pu-
 56 sczy / kładli mánelle ná rece ich / y wień-
 57 ce nadobné ná głowy ich. ¹⁷A mówi-
 58 lem onéy która wyarta iest w cudzo-
 59 ložstwiech : Teraz będzie rozpuste plo-
 60 dziła w wśtęcezeństwie swoim też y
 61 tá. ¹⁸A wepli do niey iáto do niewiaśty
 62 nierządneý : tak wchodžili do Wolley
 63 do Woliby niewiaśt niecnotliwych. ¹⁹
 64 A tak mežowie sprawiedliwi są : ci ie
 65 osadza sądem cudzoložnic / y sądem
 66 wyléwájących krew : bo są cudzolo-
 67 žnice / á krew w reku ich. ²⁰Bo to mó-
 68 wi PAN Bóg : Przywiedź do nich
 69 gromáde / á wyday ie ná rozruch / y
 70 ná śarpánine. ²¹A niech beda wśámto
 71 nowáne kámiénmi / narodow / á niech
 72 beda przebite mieczmi ich : Syny y cór-
 73 ki ich pobija / á domy ich ogniem spa-
 74 la. ²²A zmioja niecnote z ziemie : á náu-
 75 cza sie wszystkie niewiaśty aby nie czy-
 76 nily podług niecnoty ich. ²³A káżda
 77 niecnote wasze n i was / á grzechy bál-
 78 wánów waszych ponieściecie. A wie-
 79 dzieciec będziecie zem ja PAN Bóg.

¹których od-
 26 pisał.

²obnázá-
 27 H.

³któ-
 33 narowi-
 34 sła.

H.

⁴złoty.

¹tuż zgina
 wśtęcezeń-
 stwa iéy / y
 34 má, H.

ROZD. XXIII.

1 ¹Stało się sto-
 2 wo PANskie do
 3 mnie roku dzie-
 4 wiatégo / w dzie-
 5 siątym miesiącu /
 6 dziesiątego dnia
 7 miesiąca / mó-
 8 wiac : ¹Synu człowieczy nápiś so-
 9 bie imie dnia tego / ²w ktorým po-

3 twierdzony iest Król Babilonśki prze-
 4 ciwko Jeruzálem dzisiaj. ³A rzecześ
 5 przez przypowieść do domu diažniá-
 6 cego przypowieść / y rzecześ do nich :
 7 To mówi PAN Bóg : Postaw gár-
 8 niec : postaw / mówie / á wleý weń
 9 wody. ⁴Pozbiéray skute iego do nie-
 5 go / káżda skute dobra / wdziec y mo-
 6 ste / wyborné y kósci pełné. ⁵To ná-
 7 tłuśtśé bydle weźmi / ⁶włóž też stół y
 8 kósci pod nim : ⁷wykupiała warza ié-

Pod figurą
 gárncá wy-
 palonégo /
 34 znaczy do-
 mu Izraelo-
 wégo wy-
 trácenie.

¹po wzięciu
 34 Iechoniasza
 do Babilonu.

²które przy-
 34 ciągnął, H.

³zapał, H.
 34 niech wra-
 H.

¹ Symoniny
iego 19, H.

² Niech nań
lis niepádnie
H.

³ Nahi 3. a 1.
Hab: 2. c 12.

⁴ Przyczynia
drew, podpa-
la ogień, H.

⁵ Bóg, H.

⁶ Zbór 8 twoig.

Pod figurą
śmierci 30=

Co miało
pożkać po-
ganyktory:
nie z wywro-
cenia Ieruga-
lem cieśbyli

Przećiw
Ammonitō,

⁷ Wykrzyka-
jąc y radu-
jąc się.

6 go / y rozewrzały kości iego wpo-
środku iego. ⁸Przetóżyto mówi PAN
Bóg: Biada miastu Erewi /
garncowi / którego rdza iego iest w
nim / a rdza iego nie wysła z niego :
7 po sztukach a po sztukach swoich wy-
próźni go : "nie padł nań los". ⁹Bo
Erew iego iest w pośrodku iego / na
przeźrzoczystą skałę wylał ia : nie
wylał iey na ziemię / żeby mogła byś
8 zakryta prochem. ¹⁰Albych przywiódł
zagniewanie moje / a pomsta sie po-
mścił : dałem Erew iey na przeźro-
czystą skałę / żeby nie była zakryta.
9 ¹¹Przetóżyto mówi PAN Bóg: Biada
miastu Erewi / którego ia uczynię
wielki stos na ogień. ¹²"Zgromadz
kości / które ogniem podpale" / roze-
wra mięso / y wore wszystkie przypa-
11 wa / a kości sie zeschną. ¹³Wstaw go
tęż na węgle próżny / że sie rozpali / y
rozpuści niedźiego : a rozplynie sie
w nim nieczystość iego / y strawi sie
12 rdzą iego. ¹⁴"Wielką pracę pocono
sie / a nie wysła z niego zbytnia rdza
iego / ani przez ogień. ¹⁵"Nieczystość
twoja obrzydła : bom cie chciał oczy-
D ścić / a nie iestes oczyszczona od plu-
gastw twoich / ale ani oczyszczona be-
dziesz piérwéy aż w spokoie roznie-
14 wanie moje na tobie. ¹⁶"Ja PAN mó-
wiłem : Przyjdzie / a uczynię : nie mi-
ne ani sfolguie / ani sie dam wprosić :
według dróg twoich / y według wy-
nalezek twoich sądzić cie bede / mó-
wi PAN. ¹⁷"A stało sie słowo
PANskie do mnie / mówiąc : ¹⁸"Synu
człowieczy / oto ia biorę od ciebie ko-
chanie oczu twoich plaga : a nie be-
dziesz żałował / ani płakał / ani pocie-
17 każysz swoje. ¹⁹Wzdychaj milcząc :

żałoby umarłych nie uczynisz : wie-
niec twoy niech cie obwija / y bóty
twoje beda na nogach twoich / ani o-
dzieniem wst zaślania / ani potraw
18 żalujących nie iedz. ¹⁹A tak mówiłem
do ludu poranu / y umarła żona moja
w wieczor : y uczynilem rano takto mi
rostażać. ²⁰A mówił do mnie lud :
Czemu nam nie powieś co te rzeczy
znacza / które ty czynisz ? ²¹y rzekłem
do nich : Mowa PANska stała sie
do mnie / mówiąc : ²²"Mów domowi
Izraelowem" : To mówi PAN Bóg :
Oto ia splugawie Swiętnice moje /
pyche panowania waszego / y kocha-
nie oczu waszych / y o co sie leka dusza
wasza : synowie waszy y córki wasze
któresćcie zostawili / od mieczy pole-
22 ga. ²³A uczynicie takom uczyni : wst
odzieniem nie nakrycie / y potraw
żalujących iest nie bedziecie. ²⁴Wien-
ce bedziecie mieć na głowach wa-
szych / y bóty na nogach : nie bedzie-
cie żałować ani płakać / ale bedziecie
schnąć w nieprawościach waszych / a
każdy bedzie wzdychał ²⁵"Ku bratu swe-
mu. ²⁶A bedzie wam Ezechiel dzi-
wem : wedle wszystkiego / co uczyni /
uczynić bedziecie / gdy to przyjdzie : a
25 poznacieżem ia PAN Bóg. ²⁷A ty sy-
nu człowieczy / oto w dzień / którego
weźmie od nich moc ich / y weselę po-
wagi / y požądanie oczu ich / na któ-
rym odpoczywają dusze ich / syny / y
córki ich. ²⁸Onego dnia gdy przyjdzie
do ciebie wciekający / aby oznaymił to
bie : ²⁹onego dnia / mówie / otworzą
sie usta twoje z tym który wciekł : y be-
dziesz mówić / y nie bedziesz daley mi-
lczec : y bedziesz im dziwić / a wie-
dziec bedziecieżem ia PAN.

ny swęcy o-
powiada
spustoszenie
Ierugalem.

³⁰ Iako mi po-
ranu kazano
H.

³¹ Jeden ku dru-
giemu, H.

ROZD. XXV.

1 A Stała sie mo-
2 wa PANska do
mnie / mówiąc :
3 Synu człowieczy /
postaw oblicze
twoje przeciw sy-
nóm Ammon / y
bedziesz prorokował o nich. ⁴A rze-
czesz synóm Ammon : Sluchajcie sło-
wa PANA Boga : To mówi PAN
Bóg : Dla tego żeś mówił : ⁵"Hey /

hey / nad świętynią moją / że spluga-
wiona iest / y nad ziemią Izraelską /
że spustoszona / y nad domem Judy-
tim / że zaprowadzeni są w niewola :
4 ⁶Przeto ia ciebie dam synóm wscho-
dnim w dziedzictwo / y postawię
"chlewy" swoje w tobie / y rozbię w
tobie namioty swoje : oni iest beda
zboże twoje / y oni pić beda mleko
twoje. ⁷A uczynię Rabbath mieśka-
niem wielbłądów / a syny Ammon
chlewem bydła : a poznacieżem ia
5 P A N. ⁸Bo to mówi P A N Bóg :

⁹ kademowym
H.
¹⁰ palacy, H.

Przeciw
Moabitom.Abn, bok Mo
abitów, H.

7 Dla tego żeś kłóstał rękę / y biles no-
ga / y radowales sie ze wszytkiemy checi
nád ziemią Izraelską: ' Przeto oto ia
wyciągne rękę moją na cie / á dam cię
ná rozchwyćenie narodów / á wytnę
cie z ludzi / y wytrące cię z ziemi / y ze-
8 tre: á poznasz zem ia PAN. ' To mó-
wi PAN Bóg: Żá to że mówili Mo-
áb y Seir: Oto iáko wszytcy narodo-
9 wie / dóm Judzki: ' przeto oto ia o-
C tworzę 'rámie Moáhowé / od miast /
od miast mówię iego / y od gránic ie-
go znánuienité ziemie Bethiesimoth /
10 y Belmeon / y Káriátháim / ' synóm
wschodnym z synámi Ammon / y dam
iá żá dziedzictwo: żeby nie było wie-
cý pámiątki synów Ammon między
11 narody. ' Z Moábem też uczynię sa-
12 dy / y poznáią zem ia PAN. ' To mówi
PAN Bóg: Żá to że Idumęá uczy-
niá pomstę / áby sie pomścila nád
synmi Judzkimi / y wystepuiąc zgrzész-

13 była / y pomstę żądała nád nimi. ' Prze-
tóż to mówi PAN Bóg: Wyciągne
rękę moją nád Idumęá / á zniósę z niéy
człowieká / y bydli / y uczynię iá pustą
od Poludniá / á ktorzy są w Dedán /
14 od mieczá polegą. ' A uczynię pom-
D stę moją nád Idumęá / ręká ludu me-
go Izraelskiego: y uczynię w Edom
według gniewu mego / y zapálczywo-
ści moięy / y poznáią pomstę moją
15 mówi PAN Bóg. ' To mówi PAN
Bóg: Żá to że czynili pomstę Pále-
stynowie / y mścili sie wszytkim vmy-
slem / zabiáiąc / y nápełniáiąc nieprzy-
16 iáźni stáre: ' przeto to mówi PAN
Bóg: oto ia wyciągne rękę moją ná
Pálestyny / á pobieie 'zabiáące / y
wytrące ostaték kráiny pomorstkiéy:
17 ' A uczynię nád nimi pomstę wielkié
'kárząc w zapálczywości: á poznáią
zem ia PAN / gdy uczynię pomstę
moją nád nimi.

Przeciw I-
dumeyczy-
kom.Przeciw
Philistinom

Cherethy, H

w sukách, H

ROZD. XXVI.

Tyrowi z-
burzeniem
grozi, iż sie
radował z
Ieruzolymy
spustoszenia.

1 Sstało sie ie-
A denastého roku /
pierwszego dnia
miesiáca / sstała
sie mówa PAN-
2 ska do mnie / mó-
wiąc: ' Synu czło-
wieczy / zá to że mówił Tyr o Jeru-
zalem: ' Hey po! amano bramy naro-
dów: obiócila sie do mnie: nápełnie
3 sie / spustoszona iest. ' Przetoż to mó-
wi PAN Bóg: Owo ia ná cie Tyrze /
y przywiode ná cie narody wielkie /
4 iáko sie wzdyma morze igrające. ' A
rozwałá mury Tyrstie / y potážá wie-
że iego: y wystrobie proch iego z nie-
go / y uczynię jiiáko naprzezroczyfšá
5 stále. ' Suszenie niewodów będzie w
pośréd morzá / bom ia rzekł / mówi
P A N Bóg: y będzie ná rozchwyce-
6 nie narodów. ' Córki też iego / ktoré
są po polu / mieczem pobité będą: á
7 poznáią zem ia PAN. ' Bo to mówi
P A N Bóg: Oto ia przywiode ná
Tyr Nabuchodonozora króla Báb-
lońskiého od Pólnocy / króla królów /
z konmi / y z wozámi / y ziezdnymi / z
8 zgráią / y z ludem wielkim. ' Córki
twoie / ktoré są po polu / mieczem po-
bié: y obroczy cie bástámi / y wšpíe

Miasteczka,
Hebr.Wsi, mi-
asteczka, Heb.

9 groblą wokóło: á podniesie ná cie
B tarcz / y tarány postawi przeciw mu-
róm / á wieże twoie zburzy 'orężem'
10 swoim. ' Od gwałtu koni iego okryje
cie proch ich: od tetu iezdnych / y kół / y
11 wozów powšsą sie mury twoie / gdy
wnidzie bramami twémi iáko przez
wešcie do miásta zburzoneg. ' Ropy-
támi koni swoch zdepcz wszytkie wšice
twoie: twóy lud mieczem sięc be-
12 dšie / á słupy twoie zacné ná ziemie v-
pádną. ' Spustoszá máietności two-
ie / rozchwyca kupiectwá twoie: y roz-
wála mury twoie / á domy twé okázá-
13 le wywióca: y kámienie twoie / y dzie-
wo twoie / y proch twóy w pośrzedek
14 wody wrzucą. ' A uczynię że vstánie
mnóstwo pieśni twoich / á glós cytr
15 twoich nie będzie wiecéy slyšan. ' A
postáwie cie naprzezroczyfšá stále /
suszeniem niewodów będzieš: áni cie
zbuduią wiecéy / bom ia rzekł / mówi
16 P A N Bóg. ' To mówi PAN Bóg
Tyrowi: ' Izali od głosu wálenia twe-
go / y od wzdychániá pobitych two-
ich / gdy będą zabiááni w pośrzedku
ciebie / nie záchwieia sie wšpšy: ' A
zstápią z stolic swoch wszytkie kšig-
żetá morstkie / y zwióka odzienie swo-
ie / á rozmaitych farb šatý swoje od-
rzucą / á obloka sie 'zdumieniem': ná
ziemi vsiedą / á zdumiarošy sie z na-

mlotami, H.

Ter: 7 g 34.

Abn, w żół-
bné, H.

17 glęgo wpadku twego dziwować się
 18 bedą. ^{Wyszy H.} A wziąwszy o tobie narzędzia
 D nie rzekną tobie: Jakós zginęło/któ-
 19 re miestas na morzu/ miasto znanie
 nie/któreś było mocne na morzu z
 obywatelami swymi/ których się bali
 20 wszytcy. Teraz zdumieją się okrety
 w dzień strachu twego/ a zatrwoga
 21 się wyspy na morzu/ przeto iż żaden
 nie wychodzi z ciebie. Bo to mówi
 PAN Bóg: Gdy cie uczynię mi-
 stem spustoszonym/ iako miasta w

których niemiestka: a przywiodę na
 20 cie przypaść/ okryję cie wody mno-
 gię: A ściagnę cie z temi którzy zste-
 pują do dołu/ do ludu wiecznego/ a
 21 poloże cie w ziemi/ spodniey/iako pu-
 stynie dawne/ z temi którzy bywali
 sprowadzeni do dołu/ aby w tobie nie
 mieściano: lecz gdy okaże chwale w
 22 ziemi żyjących/ i wniecz cie obró-
 ce/ nie będzie cie/ a gdy cie szukać be-
 dą/ nie naydą cie więcej na wieki/
 mówi PAN Bóg.

*głębokość.

*w piekle.
*czytaj n. 23

ROZD. XXVII.

1 Stało się sto-
 2 wo PANskie do
 3 mnie mówiące: A
 4 tak ty synu czł-
 5 wieczy weźmi nad
 6 Tyrem narzędzia
 7 nie: y rzecześ Ty-
 8 rowi/ który mieszka na weściach Mor-
 9 skim/ kupiectwu narodów do Wysp
 10 mnogich: To mówi PAN Bóg: O
 11 Tyrze/ tys mówił: Jám jest dosko-
 12 naley piękności/ a w sercu morza
 13 położony. Pogranicznicy twoi któ-
 14 rzy cie zbudowali/ wykonali piękność
 15 twoie: Jodłami z Sannir zbudowa-
 16 li cie ze wszystkimi narzędziami z drzewa
 17 na morze: cedrowe drzewo z Liba-
 18 nu wzięli/ aby tobie mająt uczynili.
 19 Deby z Basan ciósali na wiosła
 20 twoie: okretowych ławek naczyni-
 21 li tobie z stoniewey kości Indyjskiej/
 22 a komory z wysp Włoskich. Bisior
 23 rozmaity z Egiptu tkano tobie na
 24 żagle/ aby były na maszcie zawieszo-
 25 ne: hiacynt/ y sarklat z wysp Elif-
 26 były przykryciem twoim. Obywate-
 27 le Sidonu/ y Aradczycy byli żeglarza-
 28 mi twemi: medicy twoi Tyrze byli
 29 stérnikami twemi. Stárszy Gyliz-
 30 sey/ y medicy jego mieli żeglarze na
 31 posługę rozlicznego naczynia twego:
 32 wszystkie okrety morskie/ y żeglarze ich
 33 byli między ludem kupiectwa twego.
 34 Persowie/ y Lidianie/ y Libianie byli
 35 w wojsku twoim/ meżowie waleczni
 36 twoi: tarcz y przyłbice wieśli w to-
 37 bie dla ozdoby twojej. Synowie A-
 38 radczycy z wojskiem twoim byli na
 39 murzech twoich w okół: lecz y Pig-
 40 mczowie/ którzy byli na wieżach two-
 41 ich/ sądali swoje rozwiesiali na mu-

wpadek Ty-
ru b. 230 bo
gatego mi-
sta pomor-
skiego opi-
sanie.*w posrodku
Hebr.

12 rzéch twoich w okół: oni wykonali
 13 C piękność twoie. Karchaginczy-
 14 cy kupcy twoi/ mnostwem wśelalięś bo-
 15 gactwa/ srebrem/ żelazem/ cenz/ y oło-
 16 wem napelnili iarmarki twoie. Grec-
 17 ka ziemia/ Thubal/ y Mosoch/ oni ku-
 18 pcy twoi: niewolniki/ y naczynia mie-
 19 dziane przywiezli ludowi twemu. Z
 20 domu Thogoma/ Konte/ y Iezdne/ y
 21 muly przywodziłi na targ twój. Sy-
 22 nowie Dedan kupcy twoi/ wyspy roz-
 23 maite kupiectwo reki twojej: zeby sto-
 24 niowe/ y ebenowe zamięniały w ku-
 25 piectwie. Siryani kupiec twój dla
 26 mnostwa robót twoich/ kamienie
 27 drogie/ y sarklat/ y stuki wzorzyste/ y
 28 bisior/ y iedwab/ y chodchod wyklada-
 29 li na targu twoim. Juda/ y ziemia
 30 Izrael/ oni kupcy twoi/ psenica/ przes-
 31 dniec/ balsam/ y miód/ y oliwe/ y
 32 resine wykladali na iarmarkach two-
 33 ich. Damsceńczyk kupiec twój w
 34 mnostwie robót twoich/ w mnostwie
 35 rozmaitych bogactw/ w winie gesty/
 36 w wełnach nalepszej farchy. Dan/ y
 37 Grecka ziemia/ y Mosel na iarmar-
 38 kach twoich wykladali żelazo robio-
 39 ne: stakte/ y cynamon na kupowanie
 40 twoie. Dedan kupcy twoi z kobiet-
 41 cami na siadanie. Arabska ziemia/
 42 y wszystkie kszężetá Cedár/ ci kupcami
 43 reki twojej: i agniety/ y z baramy/ y z
 44 kozlety przychodzili do ciebie kupcy
 45 twoi. Przedawacze Sabá/ y Keemá/
 46 D oni kupcami twemi: ze wśelakim
 47 przednieyszym korzeniem/ y z drogim ka-
 48 mieniem/ y ze złotem/ które wykladali
 49 na targu twoim. Haran/ y Chene/ y
 50 Eden kupcy twoi: Sabá/ Assur/ y
 51 Chelmád przedawacze twoi. Ci kup-
 52 cy twoi byli rozmaicie płaszców/ zia-
 53 cymowych/ y wzorzystych/ y rzeczy dro-
 54 gich/ które były obwinione/ y zwiniane

*abo, y pawy,
H.*psenica d. 11
nichskay Pan
nagłk, H.*abo, z. 24
skic ziela.

Abu, Tharst-
kie przycho-
dzące do cie-
bie na ier-
mark twój,
H.
Wschodowy,
H.

Wsprowadzi
dłury, H.

Pigmei co są.

Ręce pań-
ska przeći w
królowi Tyr
śliemu, dla
iego pychy.

Nazbierałes
sobie bogact-
wa, H.

Bogactwo, H.
dla bogact-
wa twego,
H.

25 powrozmie: Cedy też miéwali w tu-
piach twoich. ^oOkręty monstie/księ-
żetą twoi w kupiectwie twoim: y ná-
26 pełniał sie/ y w wielbiłá bázno w ser-
cu morzá. ^oNá wielkie wody zápro-
wádził cie żeglarze twoi: wiatr ^ood
południá/ zstárt cie w sercu morzá.
27 ^oBogactwa twóe y skárby twoie/ y roz-
zmáité naczynie twoie/ żeglarze twoi
F y rotmanowie twoi/ ktorzy trzymáli
spzety twoie/ y byli przetożeni nád
ludem twoim: mżowie też wale-
czni twoi/ ktorzy byli w tobie/ ze w-
sytkim gminem twoim/ ktorzy iest
w posrząd ciebie: polegá w sercu
28 morzá w dzień wpadku twego. ^oOd
głosu wołania żeglarzów twoich zá-
29 trwożá sie okřety: ^oA wystąpią z o-
křetów swych wšyscy ktorzy trzymá-
li wiosło: żeglarze/ y wšyscy rotma-
30 nowie morsey ná ziemi stáną: y be-
dą nárzekáć nád tobą glosiem wiel-

tim/ y beda wołáć gorzko: y násy-
prochu ná głowy své/ á popiolem sie
31 posypią. ^oA ogolá lysiny dla ciebie/
á opasá sie włosienicami: y beda
cie plátáć w gorzkości duše pláczem
32 bázno gorzkim. ^oA wezmą nád tobą
G piesń žalobną/ y beda cie žalosnie plá-
tác: ktoré iest iáko Tyr/ ktorý wnikł
33 w posrząd morzá: ^oKtorý wycho-
dzeniem towarów twoich z morzá/
nápełniałes národów wiele: mno-
stwem bogactw twoich/ y ludzi twoich
34 z bogactes króle ziemstie. ^oTeraz
zstátes z morzá: w głębokości wód
bogactwa twoie/ y wšytko mnostwo
twoie/ ktoré bylo w posrząd ciebie
35 wpádło. ^oWšytcy obywátele wyšep-
zdumieli sie nád tobą: á królowie ich
wšyscy nawálnością poráženi zmie-
36 nili twarz. ^oKupecy národów swi-
stáli nád tobą: wniwecz es obróco-
ny/ á nie bedzie cie áz ná wieki.

Wylat iest,
H.

11 Lecy y Pigmeowie, ktorzy byli ná wieżách.]
Słowo Żydowskie dyma Gammadim, rozma-
icie przekłádá/ Lcc. zowia strożami/ ktorzy
strzegli ná wieżách. Aquilá zowie Pigmeami/
ktorzy są ludzie bázno máłego wzrostu/ zá-
morsey iáko piše Plinius lib. 7. c. 2. Wszakże
Hieronim s. powiáda/ iż Pigmeus wykláda
sie waleczny/ od słowa Greckiego. ἀπὸ τῆς

πυμῆς, to iest/ ná wojne ábo ná potyká-
nie

16 Y iedwab y chodchoł.] Chodchod iest slo-
wo Żydowskie/ ktoré tłumáczé wšyscy ták zo-
stáwili. Powiádaia niektorzy iż znaczy drogíe
kupte/ drudzy mniemáia/ iż iest Kərbunkulus
Pamięń drogi/ insi też Perle droga.

ROZD. XXVIII.

1 A Sstałá sie mo-
wá PANska do
mnie/ mówiąc:
2 ^oSynu czlowie-
czy/ mów ksiáże-
ciu Tyrstie^o: To
mówi PAN Bóg:

3 Z á to/ że sie podniosło serce twoie/ y
rzékles: Bógem iá/ á ná stolicy Bo-
żey siádem w sercu morzá: gdyżes
człowiekiem á nie Bógiem/ á czyni-
les serce své iáko serce Boże. ^oOtoś
3 ty medzsy nád Dánielá: żadná táie-
mnica nie iest zákręta od ciebie. ^oNá
4 drosćią y rostopnością twoią/ sprá-
wiłes sobie moc: y nábyłes złotá y
5 srebrá do skárbow twoich. ^oMno-
stwem mądrości twéy/ y kupiectwem
6 twym/ námmożyłes sobie ^omocy: A
podniosło sie serce twoie ^ow mocy
twoiéy. ^oPřeto to mówi PAN Bóg:
7 Přeto że sie podniosło serce twé iá-
ko serce Boże: ^oPřeto oto iá przy-

wiodé ná cie obce namocnicyš z ná-
rodów: y dobedą mędřow swych
ná piękność mądrości twéy/ y spi-
8 gáwią piękność twoie. ^oZábija y
9 ściągá cie: y vmrzješ smiercią zabi-
tych w sercu morzá. ^oIzali rzékáć rzé-
czješ: Bógiem iá/ před tymi ktorzy
cie zabiáć beda/ gdyżes człowiek á
nie Bóg/ w reku zabiádcyich cie:
10 ^oSmiercią nie obrzezánych vmrzješ
C od reki obcyh: bom iá rzékł/ mówi
11 PAN Bóg. ^oA sstałá sie mowá
PANska do mnie/ mówiąc: Synu
czlowieczy/ podnies plácz nád królew-
12 Tyrstkim: ^oA rzéczješ mu: To mówi
PAN Bóg: ^oTys pieczęć podobien-
stwa/ pełen mądrości/ y dořtonálecy
13 piękności/ byłes w rořkosách ráin
Božego: wřeláki kámién drogi przy-
D kryćie twoie: Sárdius/ Topázus/ y
Jáspis/ Chrysolit/ y Onix/ y Berillus/
Száphir/ y Kərbunkulus/ y Smá-
rágd: złoto dziéło ozdoby twoiéy: y
14 dżury twoie w dzień króćegoř stwo-
řzon są zgotowané. ^oTys Cherub ro-

Do dołu, H.

Ty zniósł
podobieństwo
Boga.

Tu w oso-
bie Króla

Tyrskiego
opisuje pie-
kność, y
grzech y ka-
ranie Lucie-
pera: Tak
podczas za-
wykli pro-
rocy mówić
zaraz o śa-
tanie y grze-
snych, iż są
członkami
iego, Cyril-
in Ioan. 6.

15 ściagniony y nakrywający / a postą-
wiłem cie na górze świętej Bożej /
16 w posrzedku kamieni ognistych cho-
dziłeś. Dostonały w drogach two-
ich ode dnia stworzenia twórego / aż sie
17 nalaźla nieprawość w tobie. Dla
mnóstwa kupiectwa twę napętniły
sie wnętrzności twe nieprawościami / y
zgrzeszyłeś / y zrzuciłem cie z góry Bo-
18 żej / y wytrąciłem cie o Cherubie na-
krywający z posrzedku kamieni ogni-
19 stych. A podniosło sie serce twe w
piękności twej / straciłeś mądrość two-
18 ie w piękności twej / na ziemi porzu-
ciłem cie: dałem cie przed oblicze kró-
18 lów / żeby cie oglądali. W mnóstwie
nieprawości twych / y w nieprawości
kupiectwa twę splugawiles poświę-
cenie twoie: a tak wywidł ogień z
posrzedku ciebie / który cie pożre: y
obróce cie w popiół na ziemi przed
19 oczyma wszech widzących cie. Wszy-
scy którzy cie wyjrza między narody /
zdumieją sie nad tobą: w niewczes
obrócony / a nie będzie cie na wieki.
20 A stała się mowa PANSKA do
21 mnie / mówiąc: Synu człowieczy /

22 postaw oblicze twoie przeciw Sydo-
nowi / a będziesz prorokował o nim /
23 y rzeczesz: To mówi PAN Bóg:
Oto ja na cie Sydonie / y wstawie sie
F w posrzed ciebie: a poznają zem ia
PAN / gdy uczynie w nim sądy / a po-
23 świecon będzie w nim. A puszcze nań
mór / y kręć na vlice iego: y będą pa-
24 dać zabici w posrzedku ięć mieczem
wokóło: a poznają zem ia PAN. A
nie będzie więcej dowowu Izraelskie-
mu obrazieniem gorzkim / y cierniem
boleśce przynoszącym żerwisko wokóło
25 tych / którzy sie im przeciwiają: a po-
znają zem ia PAN Bóg. To mówi
PAN Bóg: Gdy zgromadze dom
Izraelów z narodów do których sie
rozprószyli / poświęcon będzie w nich
przed narodami / y będą mieszkac w
ziemi swej którąm dał ludzemu
26 Jakobowi. A będą mieszkac w niej
bespieczni: y będą budować domy y
sądzić winnice / a będą mieszkac be-
spiecznie / gdy uczynie sądy ze wssemi
którzy sie im sprzeciwiają wokóło: a
poznają zem ia PAN Bóg ich.

sarnem bo-
dącym, H.

Obietnica
boża o zgro-
madzeniu ży-
dów do zie-
mie swojej.

6 Lucipere
czemu pisał
Ezechiel.

12 Tys pieczęć podobieństwa. Jest ten o-
byczaj proroków świętych / iż mówiac o
grzesznych którzy są członkami Szatana / mó-
wi też wspót o samym Szatanie / także y tu
Ezechiel mówiac o królu Tyrrim / który dla
zbytnej pychy skarany jest / opisuje zaraz
Lucypera króla wszystkich pyśnych / który
pierwszy przez pychę upadł. Tenże Luciper
był iako pieczęć podobieństwa Bożego / iż
był doskonałym obrazem y podobniejszy

Bożu niż które stworzenie. Miał też wielkie
osoby duchowne które tu przez drogę kamie-
nie znaczy. Tenże Cherubim nazwany / co
znaczy wielka mądrość y nauka / iako Sera-
phim goraca miłość bo Szatan ma naukę /
ale bez miłości Bożej. Przeto pisał Augustin.
lib. 9. de ciuit. iż Szatan ma naukę bez mi-
łości Bożej / dla tego jest pyśny y nader.
Cyrillus in Ioan. lib. 6. c. 6.

Przeciwno-
ści Aegyp-
towskiemu.

ROZD. XXIX.

1 **D**ziś się
tego / w dziesia-
2 tym miesiącu / ie-
denastego dnia
miesiąca / stało
3 się słowo PAN-
skie do mnie / mó-
wając: Synu człowieczy postaw o-
blicze twoie przeciw Pharaonowi
królowi Egypcie / a będziesz pro-
rokoował o nim / y o wszystkim Egyp-
cie. Mów / a rzeczesz: To mówi
PAN Bóg: Owo ja na cie Pharao-
nie królu Egypcie / smoku wielki /
który leży w posrzedku rzek twoich /
a mówisz: Moja jest rzeka / a iam v-

4 czynił sam siebie. A włoży wędzi-
dło na czelusi twoie: A przylepie ry-
by rzek twoich do łuski twoich / y wy-
włozę cie z posrzedku rzek twoich / a
5 wszystkie ryby twoie przylną do łuski
twoich. A wyrzuce cie na puszcza / y
B wszystkie ryby rzeki twojej: na ziemi
pądniesz / nie będą cie zbierać ani zgro-
madzają zwierzow ziemiemu y pt-
stwu powietrznemu dałem cie tu po-
6 żać ciu: A poznają wszyscy obywate-
le Egypcy zem ia PAN: przeto jes
był lasem trzcinianą domowi Izra-
7 elskiemu. Gdy cie reka wchwyli / y
złamales sie / y zraniles wszystkie r-
mie ich: a gdy sie wspierałi na tobie /
8 struszyles ie / y osłabiles wszystkie n-
ci ich. Przeto to mówi PAN Bóg:

ludzie twoje

Isa. 36. a 6.

14 dam strach na ziemię Egypcką. ² A
 zagubie ziemię Phatunes / y dam o-
 15 gień na Tháphnis / y uczynie sady w
 Alexandrié / ³ y wyleie rozniciwa-
 nie moie na Pelusium síle Egiptu y
 16 wybiie mnostwo Alexandrystie. ⁴ A
 dam ogień na Egipt : iáko rodząca
 bolée bedzie Pelusium / y Alexandria
 bedzie rozwalona / á w Memphis v-
 17 ciści na każdy dzień. ⁵ Młodzieńcy
 Eliopolea / y Bubasty / od miecza po-
 18 legą / á samé w niewolę zawiódą. ⁶ A
 w Tháphnis zaciemi sie dzień / gdy tam
 tamac bede "sceptra" Egiptstkie / á w-
 stanie w nim pycha mocy iego : obłok
 19 ji przykryie / á córki iego w niewolę be-
 20 dą zawiędzione. ⁷ A uczynie sady w
 Egypcie / á poznają zem ia PAN. ⁸ A
 sstało sie iedenastego roku / w pierw-
 szym miesiącu / siódmego dnia mie-
 21 sząc / sstało sie słowo PANskie do
 mnie / mówiąc : ⁹ Synu człowieczy /
 ramię Pharaóna króla Egiptskiego

złamałem : á oto niezawiniono go á-
 by mu zdrowie przywrócono / áby ie
 związane chustami / y ściąggniono bin-
 22 dani / áby zas wziawszy moc mógłby
 trzymać miecz. ¹⁰ Przeto to mówi PAN
 Bóg : Orwo ia do Pharaóna króla
 Egiptskiego / y struśe ramię iego
 23 mocné / ále złamané : y wytrące miecz
 z ręki iego : ¹¹ A rozprósze Egipt mie-
 dzy narody / á rozwieie ie po ziemiach.
 24 ¹² A zmocnie ramię króla Babil-
 onskiego / y dam miecz mój w rękę
 iego : y złamię ramię Pharaónowe /
 25 y stekac beda stekaniem zabici przed
 oczyma iego. ¹³ A zmocnie ramię króla
 Babilonskiego / á ramię Pharaónowe
 26 wpadną / y poznają zem ia PAN / gdy dam miecz mój w rękę
 króla Babilonskiego / y wyciągnie ji
 na ziemię Egypcką. ¹⁴ y rozprósze E-
 gipt między narody / á rozwieie ie po
 ziemiach : y poznają zem ia PAN.

ROZD. XXXI.

1 **S**stało sie ro-
 2 ku iedenastego w
 3 trzecim miesia-
 cu / pierwsze dnia
 miesiąca / sstało
 sie słowo PAN-
 4 skie do mnie / mó-
 5 wiąc : ¹ Synu człowieczy / rzecz Pha-
 raónowi królowi Egiptskiemu / y lu-
 6 dowi iego : Komus sie sstał podo-
 7 bny w wielkości twoiej : ² Oto "As-
 sur iáko Cedar na Libanie / piękny w
 galezi y oganisty / y wysokiego wro-
 8 stu / á między gestym galeziem pod-
 9 mósł sie wierzech iego : ³ "Wody go
 10 wychowały / ⁴ głębokość go wywys-
 11 szyla / rzeki iey płynęły okolo korzenia
 12 iego / y strumienie swé "puszcila do
 13 wŝech dziew polnych. ⁵ Dla tego sie
 14 wyniosła wysokość iego nad wszystkie
 15 dziewa polne : y rozmnożyły sie wŝy-
 16 tkie galezi iego / y podniosły sie ga-
 17 lezi iego dla wielkich wód. ⁶ A gdy
 18 rozciągnął cień swój / na galeziu ie-
 19 go poczyniło gniazda wŝelkie ptá-
 20 stwo powietrzne / á pod galeziem ie-
 21 go rodziły wŝytkie bestie lesne / á pod
 22 cieniem iego mieszkala zgraja barzo
 23 wielu narodów. ⁷ A byl barzo piękny

24 w wielkości swéy / y w rozszerzeniu ga-
 25 lizek swych : bo korzeń iego byl przy
 26 wodach obfitych. ⁸ Cedry nie byly
 27 wysze náden w ráiu Bozym / iody
 28 nie zrównaly z wysokością iego / á
 29 "Jawory nie byly równe galeziom
 30 iego : żadne drzewo ráiu Bozego nie
 31 jest do niego przypodobané / y do pie-
 32 kności iego. ⁹ Bom go ozdobył w
 33 czyni / y z wielu y gestych galezi : y
 34 zayrzaly mu wŝytkie drzewa rosto-
 35 śne / które byly w ráiu Bozym. ¹⁰ Prze-
 36 to to mówi PAN Bóg : ¹¹ Já to że sie
 37 wywyszył wysokością / á postawił
 38 wierzech swój zielony y gesty / y pod-
 39 mósł sie serce iego wysokością swą :
 40 "Walem go w rękę namocniejszyego
 41 między narody / czyniac uczyni mu :
 42 według niebożności iego wyrzuci-
 43 lem go. ¹² y wysięka go cudzy / á nao-
 44 krutniejszy z narodów : y pozucha go
 45 na górach / y na wŝech dolinach opá-
 46 dnie galezi iego / y połamia sie lato-
 47 rośli iego na wŝech skalach ziemi : y
 48 odstapia z cienia iego wŝytcy ludzie
 49 ziemscy / y opuszczą go. ¹³ Já obaleniu
 50 iego mieszkalo wŝelkie ptástwo po-
 51 wietrzne / á na galeziu iego byl wŝy-
 52 tek zwierz polny. ¹⁴ Przeto nie wynio-
 53 sa sie wysokością swoją wŝytkie drze-
 54 wa wodné / á nie wystawia wysokości

okowy, H.

po wŝelkim
Iech : niastá y
frustofeniu
Ieruzalem.Szczęście
Pharaona
króla Ae-
gyptskiego
opisuje.
"Król Aegy-
pskiego ro-
wie Assur /
także Iŝa : 5.
podobno iż
Aegyptczyko-
wie posli od
Assyriaczy-
kow.to jest, wiel-
kość bogactw
y państwa.ábo, kástrá-
ny, H.y paček kró-
la Aegypt-
skiego.

Spodnię.

Żalobá nád
upadkiem
króla Aegy
ptskiego.Lament pro
roká nád
Pharáonem
królem Aeg
yptu.Wys. 12. d 13
y 17. f 20.Trupami
tvoimi.

Az do gór, H

Iza. 13. b 10.
Ioel 2. b 10.
y 3. c 15.
Mat. 24. c 29

swęý miedzy oganistym y gáleżistym/
y nie beda stać z wysokością swą w
wszystkie które sie odwiłżają wodami:
bo wszystkie podani są na śmierć do
ziemi ostatnię w posrzedku synów
człowieczych do tych którzy zstepują
do dolu. To mówi PAN Bóg: W
dzień którego zstąpił do piekła / przy
wiódiem żalobę / odkryłem go gło
bością: y záchamowałem rzeki jego / a
powściągnąłem wody wielkie: z
smucił sie nad nim Liban / y wszystkie
drzewa polne záchwiały sie. Głos
em obalenia jego strwożyłem narody /
gdym go dowiodł do piekła / z tymi

którzy zstepowali do dolu: y pocie
sone są na ziemi spodnię wszystkie
drzewa rośkosy / wyborne / y osobliwe
na Libanie / wszystkie które sie odwił
żały wodą. Bo y oni z nim zstapia
do piekła / do pobitych mieczem: y
ramię każdego będzie siedziąło pod
cieniem jego w posrzedku narodów.
Do kogożes był przyrównany / o za
cny / a wysoki miedzy drzewy rośkosne
mi: O toś dowiedziony iest z drzewy
rośkosnymi do ziemi ostatnię: w
posrzedku nie obzeczancow spać be
dziesz / z tymi które pobito mieczem:
tenci iest Pharáo / y wszystka zgraiá
jego / mówi P A N Bóg.

którzy byli
ramieniem ie
go a siedzieli,
H.Spustoszenie
Aegyptu od
króla Babi
lońskiego.placz, H.
Opłakuie
Aegyptczy
ny do pie
kła zstepu
jące.mieczeni da
ni iest, H.

ROZD. XXXII.

sstało sie dwu
nastęgo roku / w
miesiącu dwuna
stym / pierwszego
dnia miesiąca / s
stało sie słowo
PANSKIE do

mnie / mówiąc: Synu człowieczy /
weź lament nád Pharáonem królem
Aegyptskim / y rzecześ do niego: Lwo
wi narodów przyrównany iestes / y
smokowi który iest w morzu: a mios
tales rogiem w rzekách twoich / y ma
ciłeś wody nogami swemi / a depta
łeś rzeki ich. Przeto to mówi PAN:
Zarzuć ná cie sieć moie w mnos
twoie narodów mnogich / y wyciągnie
cie niewodem moim. y wyrzucę cie
ná ziemię / ná oblicze polá porzucę
cie / y każe mieścić ná tobie wsemu
ptáctwu powietrznému / a nákaranie
tobą zwierz wszystkiey ziemi. A po
łożę mieszko twoie ná górách / a nápeł
nię págołki twé ropą twoią: y ná
mocze ziemię smrodem krwie twoięy
po górách / a doliny nápełnią sie to
bą. A gdy zgásnieś / ząkrzye niebo /
y ciemne uczynie gwiazdy jego: słoń
ce obłokiem ząkrzye / a księżyc nie da
świátła swęgo. Wszystkie swiátła
niebieskie smutnemi uczynie nád to
bą: y dam ciemność ná ziemię twoię /
mówi PAN Bóg / gdy polega zranie
ni twoi w posrzedku ziemi / mówi P A N
Bóg. A rozdrażnie serce narodów
mnogich / gdy przywiode struszenie
twoie miedzy narody ná ziemi / o któ

rych niewieś. A uczynie że sie zdumie
nia nád tobą narodowie mnodzy /
y królowie ich strachem wielkim be
dą sie leżąc nád tobą / gdy pocznie
latać miecz mój po twarzách ich: y
zdumień sie nagle każdy o dusze swą
w dzień wpádku twęgo. Bo to mó
wi PAN Bóg: Miecz króla Babi
lońskiego przydzie ná cie. Mieczá
mi mocarzów obale zgraię twoię: nie
zwyciężone to wszystko narody: y zbu
rza pyche Aegyptka / y rozproszy sie
zgraiá jego. A wygubie wszystko by
dło jego / które bylo nád wodami
wielkimi: a nie będzie ich wiecéy ma
cić nogá człowieka / ani kopytá by
dlece nie będą ich macić. Tedy czy
ściuchne uczynie wody ich / a rzeki
ich iako oliwe przywiode / mówi P A N
Bóg: Gdy uczynie ziemię Aegypt
ską spustoszoną: a pusta będzie zie
mia od pełności ię / gdy wybue wszy
tkie obywatele ię: a poznają zem iá
PAN. Placz iest / y płakać go będą:
córkí narodów płakać go będą: nád
Aegyptem y nád zgraiami jego / będą
go płakać / mówi PAN Bóg: A
sstało sie dwunastęgo roku / piętna
stęgo dnia miesiąca / sstało sie słowo
PANSTIE do mnie / mówiąc: Synu
człowieczy / śpięwaj żalobnie nád
zgraią Aegyptską / a zściagni ją same /
y córkí narodów dużych do ziemi o
statnię / z tymi którzy zstepują do
dolu. Czynes pieknieśsy: zmiż á
spi z nieobzeczánymi. W posrzed
ku zabitych mieczem polega: miecz
dany iest / przyciągneli sie / y wszystkie
ludzie ię. Mówić do niego będą

Którzy z Aegypcem zstąpili do piekła.

Spodnię.

Piekło ziemie ostatnia.

Prorok po-
stawion stra-
żnikiem nad
ludem aby ich
przestrze-
gał.

Abó, wyglą-
daczem.

22

E

23

24

25

F

26

18

miedzy mocarzmi namocniejszy z po-
środku piekła / którzy z pomocniami
iego zstąpili / y zasnęli nieobrzeżancy /
mieczem pobici. ²² Tani Assur y wśy-
tką zgraią iego: około niego groby
iego: wśyscy pozabici y którzy po-
legli od miecza. ²³ Których groby są
położone na ostatku dołu: a była
zgraią iego około grobu iego: wśy-
scy pozabici / y polegli od miecza /
którzy niegdy puszczali strach na zie-
mi żywiących. ²⁴ Tani Aelam y wśy-
tką zgraią iego około grobu iego. ci
wśyscy pozabici y padający od
miecza: którzy zstąpili nie obrezani
do ziemie ostatnię / którzy dawali
strach swóy na ziemi żywiących: y
poniesli sromotę swą z tymi którzy z-
stepują do dołu. ²⁵ W posrodku po-
bitych postawili łozę iego na wyszek
lud iego: około niego grób iego: ci w-
śyscy nie obrezani y pozabici mie-
czem. bo puszczali strach swóy na zie-
mi żywiących / y poniesli sromotę swą
z tymi którzy zstepują do dołu: w po-
środku zabitych położeni są. ²⁶ Tani
Mosoch y Thubál / y wśytka zgraią
iego: około niego groby iego. ci w-
śyscy nie obrezancy y pozabici y
padli mieczem: bo puszczali strach

Do ziemie ostatnię, z tymi którzy zste-
pują do dołu. J Ziemia ostatnia tu często zo-
wie piekło / które jest w niskościach ziemie dla
tego też Psal. 62. mówi winda do niskości zie-
mie: y chce to lepiej wyrazić Ezechiel przy-
daje / którzy zstepują do dołu: y potym mia-
nuie ten dół w. 21. mówię do niego będą z po-

27

28

29

G

30

31

32

swóy na ziemi żywiących. ²⁷ A nie be-
dą spąć z mocarzmi / y z wpadłymi /
y z nieobrezancy / którzy zstąpili do
piekła z orężem swym / y położyli mie-
cze swé pod głowami swými / y były
nieprawości ich na kościach ich: bo
strachem mocarzów byli na ziemi ży-
wiących. ²⁸ A tak y ty w posrodku
nie obrezanców zstąrt będziesz / y za-
śniesz z pobitymi mieczem. ²⁹ Tani J-
dunegá / y królowie iey / y wśytkie księ-
żetá iey / którzy dani są z wojskiem
swym z pobitymi mieczem / y którzy z
nieobrezanyimi zasnęli / y z tymi któ-
rzy zstepują do dołu. ³⁰ Tani księ-
żetá północne wśytkie / y wśyscy łow-
cy / którzy zawiędzeni są z pobitymi
leżący sie / y od meztwa swego za-
wstydzeni: którzy zasnęli nieobrezan-
ni z zabitymi mieczem / y poniesli sro-
motę swą z tymi którzy zstepują do
dołu. ³¹ Widział ie Pháráo / a wcie-
szył sie ze wśytkiey zgraié swéy: któ-
ra iest mieczem pobita / Pháráo y w-
śytkie wojsko iego / mówi P A N
Bóg: ³² bo dalem strach mój na zie-
mi żywiących / y zasnęł w posrodku
nie obrezanców / z pobitymi mie-
czem: Pháráo y wśytka zgraią iego /
mówi P A N Bóg.

Edom, Hi

Sydonajcy,
H.

środo piekła. Takie y wysłę 26. o królu Tir-
stinn mówiąc piše: Gdy cie zściagne z tymi
którzy zstepują do dołu / do ludu wiecznego /
y postawie cie w ziemi ostateczney. Co tam
zwał ziemia ostateczna / to tu zowie ostatnia y
ziemia naniższa. A Izaiasz 14. zowie piekłem
y głębokością dołu.

ROZD. XXXIII.

1

2

3

4

Sstało siesło-
wo PANSTIE do
nnie / mówiące:
² Synu człowie-
czy mów do sy-
now ludu twógo /
y rzeczesz do nich:
Ziemia gdy przywiode na nie miecz /
a lud ziemie weźmie meżá iákiego z
granic swoich / y postawi go stróżem
nad sobą: ³ a onby wyjrzał miecz
przychodzący na ziemie / a zatrąbiłby
w trąbę / y dałby znać ludowi. ⁴ A w-
ysławśy / któkolwiek on iest / głos
trąby / a nie strzegłby sie / a przysied-
by miecz y wziąłby go: ⁵ Krew ięń na

5

6

B

7

8

głowiciego będzie. ⁵ Głos trąby słysz-
ał / a nie strzegł sie: ⁶ Krew iego na
nim będzie: lecz iesli sie przestrzęgił /
dusze swoje zbawi. ⁷ Ale iesli stróż wy-
żrzy miecz przychodzący / a nie zatrąbi
w trąbę: a lud sie nie podstrzeże / y
przyjdzie miecz / a weźmie dusze z nich /
onci w nieprawości swéy poyma-
niest / ale krew iego z reku stróżowéy
sukać bede. ⁸ A ty synu człowieczy /
dalem cie stróżem domowi Izraelo-
wemu: a tak gdy wśłyszysz z wśt mo-
ich mowę / opowieś im odemnie.
⁸ Jesli gdy ia rzekę do niebożniká:
Niebożniku / śmiercia vmrześ: nie
będziesz mówił / aby sie strzegł niebo-
żnik drogi swoięy: on niebożny w
nieprawości swéy vmrze / ale krew

Sam sobie
przyczynę s-
mierci będię,
Hebr.

Wys. 3. d17.

9 iego z ręki twej sukąć bede. ° Lecz
 jeśli / gdy ty opowieś niezbożnikowi
 aby się od drogi swoich nawrócił / nie
 nawróciłby się od drogi swojej: on
 w nieprawości swej umrze: a tyś wy
 10 zwołit dusze swoje. ° A tak ty synu
 człowieczy mów do domu Izraelo-
 11 wého: Takieście rzekli/mówiąc: Nie-
 prawości nasze / y grzechy nasze / są na
 nas / a od nich my schniemy: iakoż te-
 12 dy żyć będziemy mogli: ° Rzecz do
 nich: Żywe ia mówi PAN Bóg:
 niechce śmierci niezbożnego / ale że-
 by się nawrócił niezbożny od drogi
 13 swej / a żył. ° Nawróćcie się / nawróć-
 cie się od drogi waszych bázno złych:
 a przecz macie umrzeć / domie Izrael-
 14 łów: Ty tedy synu człowieczy mów
 do synów ludu twego: Sprawiedli-
 wość sprawiedliwych nie wyzwoli go /
 w którykolwiek dzień zgrzeszy: a nie-
 zbożność niezbożnego nie zaszkodzi
 15 mu / któregokolwiek dnia nawróci się
 od niezbożności swej: y sprawiedli-
 wość jego nie będzie mógł żyć w sprawiedli-
 16 wości swej / któregokolwiek dnia z-
 grzeszy. ° Chociażbym rzekł sprawiedli-
 wemu / że żywotem żyć będzie / a w-
 17 fałsz sprawiedliwości swej uczynił-
 by nieprawość: wszystkie sprawie-
 dliwości jego zapomnioné będą / a
 18 w nieprawości swej którego czynił / w-
 ony umrze. ° Lecz jeśli rzekę niezbo-
 19 żnemu: Śmiercią umrzesz: a będzie
 pokutę czynił z grzechu swego / a be-
 20 dzie czynił sąd y sprawiedliwość / y
 wróci zażawie on niezbożnik / y lupież
 odda / w przykładaniach żywota cho-
 dzić będzie / ani czynić nie niesprawie-
 dliwego: żywotem żyć będzie / a nie
 umrze. ° Wszystkie grzechy jego które-
 mi grzeszył / nie będą mu poczytane:
 sąd y sprawiedliwość czynił / żywo-
 tem żyć będzie. ° Rzekli synowie lu-
 du twego. ° Nie jest równy wagi
 droga Pánsta / a samych drogá jest
 niesprawiedliwa. ° Bo gdy odstąpi
 sprawiedliwy od sprawiedliwości
 swej / a czynić będzie nieprawości / w-
 19 mrze w nich. ° A gdy odstąpi niezbo-
 żny od niezbożności swej / a czynić be-
 dzie sąd y sprawiedliwość / żyć będzie
 20 w nich. ° A mówicie: Nie jest prawa
 droga Pánsta. Każdego z was we-
 dług drogi iego sądzić bede / domie

21 Izraelów. ° A stało się dwunasté-
 go roku / w dziesiątym miesiącu / pią-
 22 tego dnia miesiąca przeprowadzenia
 naszego / przyszedł do mnie / który był
 wcielił z Jeruzalem / mówiąc: Zbu-
 rzone jest miasto. ° A reka PANA sta-
 23 stała się była nade mną wwieczór /
 niż był przyszedł który był wcielił: y
 otworzył wstał moje aż przyszedł do
 24 mnie rano / a otworzywszy wstał moje
 nie milczałem daley. ° A stało się
 słowo PANskie do mnie / mówiąc.
 ° Synu człowieczy / którzy mieszkań-
 25 ci w tych rozwałinach na ziemi Izrael-
 skiej / mówią: Jeden był Abrahám /
 a dziedzictwem posiadał ziemię: a
 nas jest wiele / nam dana jest ziemia
 26 za dziedzictwo. ° Przeto rzecześ do
 nich: To mówi PAN Bóg: którzy ze-
 27 trwają iadacie / a oczy wasze podno-
 ście do plugastw waszych / y krewo
 wyléwacie: izali ziemię dziedzictwem
 28 posiadziecie: ° Stáneliście na mie-
 scach waszych / czyniliście obzwydło-
 ści / y każdy żonę bliźniego swego
 29 mazał: a mielibyście dziedzictwem
 posieść ziemię: ° To rzecześ do nich:
 Tak mówi PAN Bóg: Żywe ia / że
 co na rozwałinach mieszkań / od mie-
 30 cza polega: a kto na polu jest / zwie-
 rzom dan będzie na pożarcie: lecz
 31 którzy są na zamkach / y w iastliniach /
 morem pomrą. ° A dam ziemię na pu-
 stki y spustoszenie / y wstanie pyśna
 32 mociey: y spustoszeią góry Izrael-
 skie / dla tego niemaj żadnego ktoby
 po nich przechodził. ° A poznają zem-
 33 ię PAN / gdy uczynię ziemię ich spu-
 stoszoną y pustą dla wszech obzwydło-
 ści ich które czynili. ° A ty synu czło-
 34 wieczy: Synowie ludu twego którzy
 mówią o tobie "podle murów" / y we
 35 dźwiękach domowych / y mówią ieden
 do drugiego / mąż do bliźniego swego
 36 rzekąc: Podzień a posłuchajmy co za
 mowa jest wychodząca od PANA.
 ° A przychodzą do ciebie / iako gdyby
 37 przychodził lud: a siedzą przed toba
 lud mój: y słuchają mów twoich / a
 nie czynią ich: ° w pieśń wst swoich
 38 obracają ie / a za łakomstwem swym
 39 serce ich chodzi. ° A iestes im iako
 40 pieśń "muzyczna" / która wdzięcznym
 a pięknym głosem śpiewają: y słuchają
 słów twoich / a nie czynią ich.

Wiesz przy-
 skła o zbu-
 rzeniu Ieru-
 zalem.

°mówilem s-
 mile widząc
 że się wypeł-
 niło com po-
 wadał.

Proroctwo
 przeciw o-
 statkowi lu-
 du w ziemi
 Izraelskiej.

°do białwa-
 nów.

°abo, pycha
 mocy iey, H.

°abo, zaciła-
 na.

Słuchając
 słowa Bo-
 że go dwor-
 ni.

°bo syda v-
 by swemi, H.

°miłości, abo
 byderka, H.

33 'A gdy przyjdzie co opowiedziano (bo
oto przychodzi) tedy doznają że pro-

rok był między nimi.

ROZ. XXXIII.

Stało się sto-
wo PANskie do
mnie / mówiąc:
Synu człowie-
czy / prorokuj o pa-
stérzách Izrael-
skich: prorokuj /
a rzeczesz pastérzóm: To mówi PAN
Bóg: Biada pastérzóm Izrael-
skim / którzy pásli samych siebie: i za-
li trzód nie pásą pastérzowie: ' Mle-
koscie iadali / a welnąsćie się przyo-
dziwali: a co tłustego było / zabili-
sćie: a trzody moie nie pásłisćie. ' Co
niemocnego było nie posiłalisćie / a
co chorego nie leczylisćie / co potama-
nego było nie powiązalisćie / a co się
oderwało nie przywiedlisćie / a co by-
ło zginęło nie szukałisćie: aleście z su-
rowością roztązowali im / y z mo-
cą. ' A rozproszyły się owce moie
dla tego że nie było pastérzów: y stały
się na pożarcie wśech zwierzów pol-
nych / y rozpiérzchnęły się. ' Władzi-
ły trzody moie po wśyrkich górach /
y po każdym págozku wysokim / y po
wśem obliczu ziemi rozproszyły się
trzody moie / a nie był ktoby szukał /
nie było mówie ktoby szukał. ' Przeto
pastérzowie słuchaycie słowá PAN-
skiego. ' Żywe ja / mówi PAN Bóg /
za to że trzody moie stały się lupie-
stwem / y owce moie stały się na po-
żarcie wśech zwierzów polnych / że
nie było pastérzów (bo nie szukali pa-
stérzowie moi trzody moie:) ale pa-
stérzowie samych siebie pásli / a trzód
moich nie pásli: ' przeto pastérzowie
słuchaycie słowá PANskiego: ' To
mówi PAN Bóg: Oto ja sam ná
pastérze / bede szukał trzody moie y
rąk ich: y uczynię że przestaną aby
wiecey nie pásli trzody / y aby nie pás-
li wiecey pastérzowie samych siebie:
a wyzwole trzode moie z gemby ich: y
nie będzie im daley strawa. ' Bo to
mówi PAN Bóg: Oto ja sam bede
szukał owiec moich / y nawiedze je.
' Jako nawiedza pastérz trzode swoje
w dzień / gdy bywa w poszrodku o-

wiec swoich rozproszonych: tak ná-
wiedze owce moie / y wybawie je ze
wśech mięsc / do których były rozpro-
szone w dzień obłoku y chimury. ' A
wywiode je z narodów / y zgromádzi
je ziemi / y przywiode je do ziemi ich:
y bede je pásł po górach Izraelskich /
nád strumieniami / y ná wśech mię-
scach ziemi. ' Ná pastwiskách
naobfitých pásć je bede / a po gó-
rach wysokich Izraelskich bede pá-
stwił ich: tam bede odpoczywac
w trawách zielonych / a ná pastwi-
skách tłustych pásć się bede po gó-
rach Izraelskich. ' Ja bede pásł ow-
ce moie: a ja im dam leżec / mówi
PAN Bóg. ' Co było zginęło szukać
bede / y co się było oderwało przywio-
de / co było potamano pozwiezie /
co było chore zmocnie / a co tłuste y
mocne strzedz bede: a bede je pásł
w sędzie. ' A wy trzody moie / to mó-
wi PAN Bóg: Oto ja rozsądzam
między bydłciem a bydłciem / bára-
now y kozłów. ' A ja wam nie dosyć
było pásć się ná dobrej pastwy: żeście
ieście y ostatki pastwy waszej podeptali
nogami swými: a gdyście czystą wo-
dę pili / ostatkiście nogami swými
mąćili. ' A owce moie tyco było pode-
ptano nogami waszemi / ty się pásły:
a co nogi wasze pomagały / to piły.
' Przeto to mówi PAN Bóg do was:
Oto ja sam sądze między bydłciem
tłustym a chudym: ' Za to żeście bo-
ki y plecami tręćali / a rogami wasze-
mi rzucalisćie wśyrki niemocné by-
dła / aż się przez rozpiérzchnęły: wy-
bawie trzode moie / y nie będzie daley
lupiestwem: a rozsądze między bydle-
ciem a bydłciem. ' A WZBVDZE
NAD NIMI PASTERZA IED-
NEGO / który je będzie pásł / slugę
mego Dawida: on je pásć będzie / y
on im będzie pastérzem. ' A ja PAN
bede im Bogiem / a sluga mój Da-
wid kśiążciem w poszrodku ich: Ja
PAN mówiłem: ' y uczynię z nimi
przymierze pokoju / y uczynię że wsta-
nie bestie zle z ziemi: a ci którzy mieszka-
ją ná puszczy / bezpiecznie bede spá-
w lesiach. ' A postawie je okolo pá-

Przeciw pá-
stérzóm głym,
którzy o-
wce żanie-
dbawşy po-
żytkow
swych szuka-
li.
Ier. 23. a 1.
wys. 13. a 3.

Żabno, owce, H
Także y na-
zey wśędzie.

g obie-
cnie się ná-
wiedzić o-
wce swoje,
y zgromá-
dzić.

Iza. 40. c 18.

'tłust, lepak
y mocną za-
tręć, H.
'prawy,
Hebr.

Rzecz do ko-
złów, to jest
guchwałych
y nieposlu-
snych w ko-
ściele Chri-
stusowym.

'postanowił.
Christus
pastérz
dobry.
Iza. 1. g 45.
y 10. b 11.
Iza. 40. c 18.
Dan. 9 g 24
Osee 3. b 5.

27 gorku mego blogosławieństwem : y
spuszczać będzie deszcz czasu swego : des-
zcze blogosławieństwa będzie. ² A da-
drzewo polne owoc swóy / a ziemiá
G wydáwać będziey prozay swóy / y be-
da w ziemi swóy bez boiázi : a po-
znáiążem iá PAN / gdy polamię
láncuchy iármá ich / a wyrwę ie z re-
28 ki rostkáziących im. A nie będzie wie-
cý lupieństwem narodów / ani pozrą
ich bestye ziemi : ále będą mieścić

29 bezpiecznie bez żadného stráchu. ³ A
wzbudze im plód miánowany / a nie
będą wiecýy vmnieyszeni głodem w
30 ziemi / ani poniosą wiecýy smorty
narodów. ⁴ A poznáiążem iá PAN
Bóg ich z nimi / a oni lud móy dom
31 Izráelów : mówi PAN Bóg. ⁵ A wy
tržódy moie / tržódy pástwiśtá mego /
ludzie iestescie : a iá PAN Bóg wáś /
mówi PAN Bóg.

*lácorośi ábo
róczka ná i-
má, lub ná
staw, H. to
iést staw, á
senéi iést Chrs-
tus od króré-
go Chřeściá-
nie miánová-
ni.

Christus ábo
mu Dawidem
gowie pismo.

23 Sługa mego Dawidá. ¹ Dawidem tu zo-
wie Christusa / bo ten iést zwyczáy w písnié
ś. iś imie figury dála rzeczy téy która figuru-
ie. A iś Dawid byl figura Christusa / ktory
sie miał z niego narodzić : y nś sie narodził
osobe tego ná jobie z potomstwem nosił : stá-
sie sstáto że go prorocy Dawidem zowia / iá
to tu máś y nścy 37. v. 24. Ose. 3. v. 5. Ier. 30. v.

9. Co téż wykłada Páwel, ś. do Rzymian. 11.
Ná to iednáť trzeba pámetáć / iś áho ciá Chri-
stus iést z Dawidá wedlug ciáť / y wedlug
tego zowie go Bóg Wáscługa swoim / w-
śáťie téńże iést Jehowa y Bogiem ná wśy-
śto blogosławionym / iáťo go téż Páwel ś. 300
wie do Rzym. 9.

ROZD. XXXV.

1 Sstála sie mo-
wá PANSKA
do mnie / mó-
wige : ² Synu
człowieczy po-
staw oblicze své
przeciw górze Se-
ir / y będziesz prorokował o niéy / y rze-
czesz iéy : ³ To mówi PAN Bóg :
Oto iá do ciebie góro Seir / a wycią-
gne rękę moie ná cie / y uczynie cie spu-
4 stośoną y pustą. ⁴ Miałśtá twoie zbu-
rze / a ty pustá będziesz : a poznáš
żem iá PAN. ⁵ Dla tego żes byłá nie-
przyiácielem wiecznym / y záwárlás
syny Izráelowe w rękách mieczá / czá-
6 su ich wtrapienia / czásu niepráwości
ostáteczney. ⁶ Przeto żywe iá / mówi
PAN Bóg : że cie podam krewi / a krew
cie gonic będzie : a gdy krewie nienáwi-
7 dziś / krew cie gonic będzie. ⁷ A uczy-
nie góre Seir spustośoną y pustą / y
8 zniosę z niéy idące y wracájące sie.
A nápełniá góry iéy pobitymi iéy : ná

9 págorákách twoich / y ná dolinách two-
ich / y ná potókách pobici mieczem po-
legą. ⁹ Wypustki wieczné dam cie / a w
C mieściách twoich mieścić nie będą :
10 a poznacie żem iá PAN Bóg. ¹⁰ Dla
tego żes rzekłá : ¹¹ Dwa narody / y dwie
ziemi moie będą / y dziedzictwem ie
posiędzie : gdyż tam byl PAN : ¹¹ Prze-
tóż żywe iá / mówi PAN Bóg : że w-
czynie wedlug gniewu mego / y wes-
dług záwiści twéy / którąś czyniłá nie-
nawidząc ich : a będą znáiomý przez
12 nie / gdy cie sádzić będzie. ¹² A poznáš
D że iá PAN slyśiałem wśytkié háńby
twoie / któres mówiłá o górách Izrá-
elstich / rzekąc : Spustośá / y nam ná
13 póžárcie dáne są. ¹³ A powstáliscie ná
mie wśty swémi / y wróćáliscie
przeciw mnie słowy swémi : iám sly-
14 śiał. ¹⁴ To mówi PAN Bóg : Zwese-
lem wśytkiéy ziemié w pustyniá cie
15 obróć. ¹⁵ Jákós sie weseliłá nád dzie-
dzictwem domu Izráelowé / że bylo
rozpróśoné / ták uczynie tobie : spusto-
śoná będziesz góro Seir / y wśytká
Jdmęá : a poznáiążem iá PAN,

*H.
*Iudá y Izrá-
el.

*námnożyli-
ście ná mig-
łóów wáśsych
H.

*ábo, wśytek
Edom H.

*góry Iud-
kw.

ROZD. XXXVI.

1 Ty synu czło-
wieczy / prorokny
ná góry Izráel-
skie / a rzechesz :
2 Góry Izráelstie
sluchaycie słowa
PANSKIEGO.

2 ¹ To mówi PAN Bóg : Przeto że
rzekł nieprzyiácieł o was : Hey / wyso-
kości wieczné dostáły sie nam w dzie-
3 dzictwo : ² przeto prorokny / a mówi
To mówi PAN Bóg : Dla tego żes-
ście spustośoné y podeptané w oko-
4 to / y sstálysie sie dziedzictwem in-
nym narodóm / y przyślyście ná wá-
ge ięzyká / y háńbe ludu : ³ przeto gó-

Proroctwo
o zburzeniu
Izraelowych
kół że lud
Boży trapi-
li.

*wyláśł
(krew) / y ná w-
Izraelowych
ostátnie mis-
sá, H.

*máżowi
krwáwémú,
ábo zábić.

Obiecuie I-
gnielczy
kóm od po-
gan wybá-
wienie.

*wys. 6. a 3.

- ry Izraelskie / słuchajcie słowa PA-
NA Boga : To mówi PAN Bóg
górom / y págorzóm / potokóm / y do-
linóm / y puszczóm / obálinóm / y miá-
stóm opuszczonym / które zburzone są /
y wysłanę od innych narodów oko-
licznych. ⁵ Przeto to mówi PAN
Bóg : że w ogniu rzeczywistości mo-
jej mówiłem o innych narodziech / y
o wszystkich Idumejczy / którzy dali zie-
mie moje sobie za dziedzictwo z wese-
lém / y ze wesołego serca / y z wmyślu : y
wy rzucili ją aby spustoszyli. ⁶ Przeto
prorokuję na ziemię Izraelską / y rze-
część górom / y págorzóm / wierzcho-
gór / y dolinóm : To mówi PAN Bóg :
Oto ja w rzeczywistości mojej / y w
zapalczywości mojej mówiłem / dla
tego zelżenie narodów nosiliście.
⁷ Przeto tak mówi PAN Bóg : Jam
podniósł rękę / aby narodowie / którzy
około was są / same swą sromotę no-
sili. ⁸ A wy góry Izraelskie gálazki
swe wypuszczajcie / a owoc wasz przy-
noście ludowi memu Izraelskiemu.
⁹ bo blisko jest żeby przyszedł : ¹⁰ Bo o-
wo ja do was / a nawróce się do was /
y beda was orać y przyjmiecie siero-
ty. ¹¹ A rozmnoże w was ludzic / y wszystkie
domy Izraelskie : y beda mieszkac w
miejscich / a miejsca obalone napra-
wione beda. ¹² A napelnie was ludzmi
y bydlcem / y rozmnożą się y rosną : y ob-
darze wietrzni dobrami / nżliście
mili z pierwu : a poznacie ziemie
PAN. ¹³ A przywiode na was ludzic /
lud mój Izraelski / y dziedzictwem
was posiedzą : y bedziecie im dziedzic-
twem / y nie przydasz wiecety bydz bez-
nich. ¹⁴ To mówi PAN Bóg : za to
że mówią o was : Pożeraczka ludzi
jestes / y dawiaca naród swóy : ¹⁵ prze-
to nie bedziecie wiecety iść ludzi / y na-
rodu swego nie bedziecie dálej zabiać /
mówi PAN Bóg : ¹⁶ A nie dam w ro-
bie wiecety słysiec sromoty od naro-
dów / y hanby od ludzi nie poniesiesz /
y narodu twego wiecety nie utracisz /
mówi PAN Bóg. ¹⁷ A stało się slo-
wo PANskie do mnie mówiące : Sy-
nu człowieczy / dom Izraelów mie-
skali w ziemi swej / y zmazali ją ¹⁸ dro-
gami swymi / y sprawami swymi : we-
dle nieczystoty miesiecznicy była dro-
ga ich przedemną. ¹⁹ A wysłalem roz-
gniewanie moje na nie / dla krwio-
rz rozlewali po ziemi / y bálwanami
swymi zmazali ją. ²⁰ A rozproszylem
je między narody / a rozwiani są po
ziemiach : według dróg ich / y wyná-
lazet ich osadziłem je. ²¹ y weszli do
narodów do których weszli / y zmazá-
li imię święte moje / gdy mówiono o
nich : Lud to PANski jest / a z ziemi
iego wyszli. ²² A z folgowałem imię-
niu świętemu memu / które był zmá-
zał dom Izraelów między narody / do
których weszli. ²³ Przeto powiesz do-
mowi Izraelowemu. To mówi PAN
Bóg : Nie dla was ja uczynię / do-
mie Izraelów / ale dla imienia mego
świętego / któreście zmazali między
narody / do którychście weszli : ²⁴ y
poświęce imię moje wielkie / które
zmazane jest między narody / które-
ście zmazali w posrzedku ich : aby
poznali narodowie ziemie PAN /
mówi PAN ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

Isa: 52. b 5.
Rzym: 2. d 24

Im, dla imię
nia mego.

Bóg, H.

Obiecuje
wode czys-
tą křtu S.
y ducha no-
wego.
Wys: 11. d 19
To jest, dam
do wnętrzo-
ści waszych.
Także y wnet
potym.

Obietnica o
rozmnoże-
niu kościo-
ła Chrysto-
wego.

Przyczyna
utrapienia
Izraela.
Obyczajami
Hebr.

34 PAN Bóg: W dzień którego was
oczyszcicie ze wszelkich nieprawości was-
szych/ á uczynicie je będąc mieścić w
mieściach/ y znów zbudować rozwałi-
35 ny/ á ziemia spustoszała będzie spła-
wiona/ która była pierwéj spustoso-
na przed oczyma każdego podróżné-
go/ rzekł: Ziemia ona nie spra-
36 wna/ stała się iako ogród rośkosny:
á miastá pusté opuszczone/ y wyro-
cone/ vsiadły obrotne. I pozna-
narodowie/ którzykolwiek zostają o-

37 koto was / że ja PAN zbudowałem
rozwałone/ y nadsadziłem niesprawio-
né/ ja PAN mówiłem / y uczyniłem.
38 To mówi PAN Bóg: Jesze w
tym naydą mnie dom Izraelow/ że im
uczynicie: Rozmnoże się iako trzode lu-
dzi/ iako trzode zwierząt/ iako trzode
Jeruzalem / na świętą wroczyście-
go: Tak będą miastá spustoszone /
napełnione trzodami ludzi: á po-
znajążem ja PAN.

ROZ. XXXVII.

Pod figurą
kości su-
chych, gma-
ranych wsta-
nie ciało lu-
dzkich y wy-
bawienie
prorokuie.

1 **S**tała się nade-
mna reka PAN-
A ska / y wyprowa-
dził mnie w duchu
PANskim: y po-
stał mnie w po-
środku pola / które
2 było pełne kości. y obwrócił mnie po-
nich w okolo: á było ich bázro wiele
3 po polu / y bázro suchych. I rzekł do
mnie: Synu człowieczy / mniemasz
4 że żyć będą te kości? I rzekłem: PA-
NIE Boże / ty wiesz. I rzekł do
mnie: Prorokuy o tych kościach: y
5 rzecześ im: Kości suche słuchaj-
cie słowa PANSKIEGO. To mó-
wi PAN Bóg tym kościom: Oto ja
6 wpuszcze w was ducha / y żyć będzie-
cie. I dam ná was żyły / y uczynicie je
B poroście ná was mięso / á powlecze
was skór / y dam wam ducha / y żyć
7 będziecie / á poznacieżem ja PAN.
I prorokowałem iako mi był rozka-
zał: y stał się sum gdy ja prorokowa-
8 á oto poużenie / y przystąpiły kości
do kości / każda do stępu swego. I
9 wyjrzałem / á ono po nich żyły / y ciało
wstąpiło: y rozciągnęła się ná nich
10 skóra po więzchu / á ducha nie miały.
I rzekł do mnie: Prorokuy do du-
11 ch / y prorokuy synu człowieczy / á rze-
cześ do ducha: To mówi P A N
Bóg: Od czterzech wiatrów przy-
dźi duchu / á náchni te pobite / á
niech ożyją. I prorokowałem iako
mi był rozkazał: y przyszedł w nie
12 duch / á ożyły: y stáły ná nogách
swych / woysko wielkie bázro wielce.
I rzekł do mnie: Synu człowieczy /
kości te wszystkie sąc dom Izraelski:

12 oni mówią: Wyshły kości nasze / y
D zginęła nadzieja наша / y iestefny od-
cieci. Przekto prorokuy / á mów do
nich: To mówi PAN Bóg: Oto ja
13 otworze groby wasze / á wywiode was
z grobów waszych / ludu mój: y w-
wiode was do ziemi Izraelstey. I
14 poznaćem ja P A N / gdy otwo-
rze groby wasze / y wywiode was z gro-
bów waszych / ludu mój. I gdy dam
15 ducha mego w was / y gdy ożywiecie /
y gdy wam dam odpoczynek w zie-
mi waszej: á doznacie że ja P A N
16 mówiłem / y uczyniłem / mówi PAN
Bóg. I stała się mowa Pánka do
mnie / mówiąc: A ty synu człowieczy /
17 weźmi sobie drewno iedno / á nápiś
ná nim: Judy / y synów Izraelowych
towarzysów iego: y weźmi drewno
18 drugie / á nápiś ná nim: Jozephowi
dzieroi Ephraimowemu / y wszystkie-
19 mu domowi Izraelowemu / y towa-
rzyśów iego. I złoż je / iedno do dru-
giego sobie w iedno drewno: y będą
20 ná ziednoczenie w rece twojej. I gdy
rzekę do ciebie synowie ludu twego /
mówiąc: Izali nam nie oznaymiś co
przez to znaczyś? Będzieś mówił do
21 nich: To mówi PAN Bóg: Oto ja
weźmie drewno Jozephowe / które iest
w rece Ephraim / y pokolenia Izra-
22 elowe / które z nim są złączone / y dam
je wespół z drewnem Judy / y uczynie
je drewnem iednym: y będą iedno w
rece iego. I będą drewna ná któ-
rych nápiśeś w rece twej przed ich
23 oczyma. I rzecześ do nich: To mó-
wi P A N Bóg: Oto ja weźmie syny
F Izraelowe z posródtku narodów do
których zaśli: y zgromadze je zero-
sząd / á przywiode je do ziemi ich / y
uczynie je narodem iednym w ziemi

Przedywie
drewna spo-
ione, lud y
Izrael. á zie-
dnoczenie,
pod iednym
pasterzem y
królem Chri-
stusem obie-
cane.

To dla tego
mówi, iż pier-
wszy król I-
zraela Iero-
boam był z po-
kolenia Eph-
raim, y inszy
máło niewszy
scy królowie
Izraela byli z
Ephraim.
moiey, H.

Ioa: 10. b 16

CHRISTUS.

Christus ie
dnego lu-
du chrese-
jańskiego
król y pa-
stęz ieden
na wieki.

Wy. 34 f 23
Ioa: 1. g 45
Ila: 40. c 11.
Ier: 23. a 5.
Dan: 9. g 24

23 na górach Izraelskich / y król ieden
będzie wszytkim roztącający : á nie
będą dálej dwa narodowie / ani sie
wiecey dzielić będą na dwoie kró-
stwo. ¹ Ani sie wiecey mazać będą
bátwany swémi / y obzýdłościami
swémi / y wśemi niepiáwóściami
swémi : y wybáwie ie ze wśech mie-
stkań / na których grzeszyli / y oczyszcie
ie : y będą mi ludem / á ja im będę
24 Bogiem. ² A slugá mój Dawid kró-
lem nád nimi / y pástęz ieden będzie
ich wszytkich : w sádjích moich cho-
dzić będą / y przykazania mego przy-
strzegáć / y czynić ie będą. ³ A będą
25 mieścić na ziemi / ktorąm dáł studze

26 memu Jákobowi / w któręz mieścić
oycowie wáśy : y będą na nięz mie-
ścić sámi y synowie ich / y synowie sy-
nów ich / áz na wieki : á Dawid slugá
mój kśiążciem ich na wieki. ⁴ A wcy-
nie z nimi przymierze pokoiu / przy-
mierze wieczné będzie im : y vgruntu-
ie ie / y rozmnoże / y dam ⁵ swiętynię
27 moię w posrzedku ich na wieki. ⁶ A
będzie przybytek mój między nimi / á
będę im Bogiem / á oni będą mi lu-
dem. ⁷ A poznáią narodowie zem ia
28 PAN poświęcający Izraelá / gdy be-
dzie swiętynią moią w posrzedku ich
na wieki.

Ioa: 12. e 34
P sal: 109. b 4
y 106. a 2.

kościół chre-
ściáński.

ROZ. XXXVIII.

1 **S**stała sie mo-
2 wá P A Nska do
mnie / mówiąc :
3 ¹ Synu człowie-
czy / postaw obli-
cze swé przeciw
Gog / ziemi Máz-
3 gog / kśiążciu głowy Mosoch y Thu-
bál : á prorokuy o nim / y rzecześ do
niego : To mówi P A N Bóg : Oto
ia do ciebie Gog / kśiążcią głowy
4 Mosoch y Thubál. ² y będę cie obia-
cał / y włożę wedzidło na czelusci two-
ie : y wywiode cie / y wszytko woysko
twoie / konie / y ięzdné vbráné w pán-
cérze wszytkie / mnostwo wielkie porę-
wájących kopią / y tarcz / y miecze.
5 ³ Persowie / Aethyopianie / y Lybiá-
nie z nimi / wszytcy ztarczami y wpry-
6 bicách. ⁴ Gomer / y wszytkie vfyiego /
dom Thogormy / strony północné / y
wszytká síla iego / y narodowie mno-
7 dzy z tobą. ⁵ Spraw sie / á zgotuy sie /
y wszytko mnostwo twoie / które sie
zgromádziło do ciebie / á bądź im ⁶ za
przykazanie. ⁷ Po długim czásie ná-
8 wiedzon będziesz : w ostáteczné lata
wiedzies do ziemi która sie wóciła
od mieczá / á zebrána iest z ludzi mno-
gich na góry Izraelskie / które byty
pusté vstáwicznie : táz narodów iest
wywiedziona / y będą mieścić w nięz
9 bezpiecznie wszytcy. ⁸ A wstępującia
C ⁹ ko burza przydziesz / y iáko obłok / áz
bys zástłonił ziemię ty y wszytkie vfy-
10 twoie / y narodów wiele z tobą. To

Prorokuy.
Apoc: 20. c 8
O przysięciu
Gog y Ma-
gog 4 wiel-
kim wojs-
kiem 3a 3a
su Antichri-
sta.

Ira: 8. H.

11 mówi P A N Bóg : Onęgo dnia ¹ w-
stąpią morwy na serce twoie / y vmy-
sliś myśl bárzo złą. ² A rzecześ : W-
targne do ziemi bez muru / przyde-
ná spokojné á mieścićájące bezpie-
12 nie : ³ Ci wszytcy mieścićáją bez muru /
á zawór y biam nie máją : ⁴ ábys z-
D ⁵ dżierał lupy / y przypadał na korzysci :
ábys ściągnął rękę twoię na té / któ-
rzy spustośeni byli / á potym przywó-
cent / y ná lud który iest zebrány z na-
rodów / który poczał posiadać y bydź
13 obywatelém ⁶ srodku ziemi. ⁷ Sábá
y Dedán / y kupcy Thársis / y wszytcy
lwi ięz rzeką tobie : Izali ná branie
lupów ty idziesz : oto ná rozchwyta-
nie korzysci zebrátes mnostwo twoie /
ábys zabrał srebró / y złoto / y wynióśł
14 státek y máietność / á zebys złupił lu-
py niezliczoné. ⁸ Przeto prorokuy synu
E ⁹ człowieczy : á mów do Gog : To mó-
wi P A N Bóg : Aza nie onęgo dnia /
gdy będziesz mieścić lud mój Izrael-
15 ski bezpiecznie / wiedzieć będziesz : ¹⁰ A
przydziesz z nięyscá twego / z stron
północnych / ty y narodów wiele z to-
bą wsiádaący ná konie wszytcy / lud
16 wielki / y woysko gwałtowné. ¹¹ A przy-
ciągniesz ná lud mój Izraelskiáko
obłok / ábys pokrył ziemię. ¹² W ostá-
teczné dni ¹³ będziesz / y przywiode cie
do ziemi moięz : żeby mie poználi
narodowie / gdy będę poświęcon w
17 tobie przed oczymáich / o Gog. ¹⁴ To
F ¹⁵ mówi P A N Bóg : Tys tedy iest on /
o którymem mówił czásów dawnych
w rece slug moich proroków Izrael-
skich / którzy prorokowali we dni o-

poślanowis-
w sercu two-
im, Hebr.

ziemię 4. S.
wszysty kraj
jest we środ-
ku ziemi.
królowie y
księża.

(to) będzie
że cię przy-
wiodę.

nych

18 nych czasów / żem cie miał przywieźć
na nie. ¹ A będzie w on dzień / w dzień
przyszcia Gog na ziemie Izraelskiej /
mówi P A N Bóg / wstąpi roznie-
wianie moje w zapalczywość moję.
19 ² A w ziewności moję / w ogniu
gniewu mego mówiłem. Bo dnia o-
nego będzie wielki rozruch w ziemi
20 Izraelskiej: ³ y poussa sie od oblicza
mego ryby morskie y ptactwo powie-
trzne / y zwierzy polny / y wszelki ptaz
który sie rusza po ziemi / y wszystkie lu-
dzie którzy są na obliczu ziemi / y po

przewracają sie góry / y poupadają
ploty / y każdy mur na ziemie wpad-
nie. ⁴ A zwołam przeciwko niemu ze
wszystkich gór moich miecz / mówi
P A N Bóg: miecz każdego obróci sie
na brata jego. ⁵ A osadze go moiem /
y krwią / y desczem gwałtownym / y
kameniem wielkim: ogniem y siarką
dździć bede nań y na woisko jego / y
na naródów wiele które są z nim. ⁶ A
wielmoże sie / y poświęce sie: a zna-
iomy bede przed oczyma wielu naro-
dów / y poznają żem ja P A N.

Abu, moſty
H.

Mat: 24. c
29.
Luc: 21. 26.

Antychryſto-
wi przedni-
ſzy królowie.

2 Postaw oblicze swe przeciw Gog, ziemi
Magog. ¹ Iż przez wszystkie księgi święte Eze-
chiel prorołował o Chrystusie y królestwie
jego / teraz też wspomina przeciwnego An-
tychrystę y okrucieństwa jego. ² A cokolwiek o
tym Gog y Magog rozmąyła się nimenia-
nia / ponieważ ich pisano s: nie wspomina
tylko tu Ezechiel a Jan s. Apoc. 20. Wszak
że tak się zda nie którym / iż ci dwaj beda prze-
dnieſzy królowie z onych dziesięci królów
którzy Antychryſtowi holdować y służyć beda /

a tych dwu tu nawiecy mianuje / iż możno-
ścią y okrucieństwem inszych przechodzić be-
da. Piſze też Gen. 10. iż Magog był ieden z
synów Japhetę. A od tego Scythia / gdzie
pánował Magog nazwana jest ziemia Ma-
gog iako piſze Iosephus. Stadſe rozumiecia
Theodoretus y Hieronim s. iż Gog y Ma-
gog są narodowie Scytów abo Tatarów.
Stądſe beda ci królowie / którzy Antychri-
stowi z wojskami swoimi służyć beda prze-
ciw chrześcianóm.

ROZD. XXXIX.

1 Ty synu czło-
wieczy prorołuy
przeciw Gog / y
rzeczysz: To mó-
wi P A N Bóg:
Owoia do ciebie
Gog / księżecia
2 głowy Mosoch y Thubal. ¹ A obia-
cąc cie bede / y ² wywiode cie / y wczy-
nie że wyciągniesz z stron Półno-
cnych / a przywiode cie na góry Izra-
elskie. ³ A wytrące łut twój w lewéy
rece twoięy / y strzaly twoie zprawéy re-
ci twoęy wyrzuce. ⁴ Na górach Izra-
elskich wpadnieſz ty y wszystkie wſy
twoie / y lud twój który jest z tobą:
zwierzóm / ptakóm y wſem latają-
cym / y zwierzowi ziemſkiemu dalem
cie na pożarcie. ⁵ Na obliczu pola w-
padnieſz: bom ja rzekł / mówi P A N
6 Bóg. ⁷ A puscze ogień na Magog / y
na té którzy mieszkają na wyspach
B bezpiecznie: a poznają żem ja P A N.
7 A imie święte moje oznaymie w po-
środku ludu mego Izraelskiego / a
nie znaje więcej imienia mego świe-
tego: y poznają narodowie żem ja
8 P A N święty Izraelski. ¹ Oto przy-
ſiedł / y stało sie / mówi P A N Bóg:

9 Ten ci jest dzień o którymem mówił.
¹ A beda wychodzić obywatele z
miast Izraelskich / y palić beda / y
spalać ozeja / tarcz / y dzierwca / łut / y
strzaly / y kije ręczne / y włócznic: beda
10 ie palić ogniem siedm lat. ² A nie be-
da nosić drzew z pola / ani rąbać z las-
C sów: bo ozeje palić beda ogniem / a
zlupią té którym były lupem: ³ A roz-
chwyca rozchwytaćze swe / mówi
11 P A N Bóg. ⁴ A będzie onęg dnia: dam
Gog miejsce mianowane za grób w
Izraelu: dolinę podrożnych na w-
schód morza / która uczyni że sie zdus-
mie y mylący: a pogrzeba tam
Gog y wszystkie zgracie jego / y będzie na
zwana dolina mnoſtwa Gog. ⁵ A po-
12 grzeba ie dom Izraelów / aby oczy-
ścił iennie / przez siedm miesięcy. ⁶ A
13 pogrzebie go wszystkie lud ziemie / y be-
dzie im sławny dzień / któregoś sie
14 wſtawił / mówi P A N Bóg. ⁷ A me-
że wſtawiczné postanawiać beda /
D przegladające ziemie / którzyby grzebli
y szukali tych którzy byli pozostali na
obliczu ziemie aby ia oczyścili: a po
15 siedmi miesiącach szukać poczną. ⁸ A
obędą przechodzący po ziemi: a wy-
żrąwszy kość człowieka postawią
podle niej słup aż ia pogrzeba gru-
16 bąże w dolinie mnoſtwa Gog. ⁹ A

Grób Goga
y wojska
jego.

Postawie ſe
ſa przeciw-
ciebie, H.
Oporąże-
niu Goga y
Magoga.

Izraelu,
H.

z nak.

²To jest, zgrá-
d. albo zgru-
mowanie tru-
pów.

16 imie miasta Ammoná / y oczyszcá
ziemie. ³ Alát ty synu człowieczy / to
mówi PAN Bóg: Mów wszystkim la-
17 tájącemu / y wszystkim ptakóm / y wsze-
mu zwierzowi polnému: ⁴ Zjdźcie sie /
E spieście sie / zbieżcie sie ze wszad ná
rżęz moje która ia wam rżęze / rżęz
18 wielką ná gorách Izráelskich: żeby-
ście iedli mięso / á kręw pili. ⁵ Mięso
mocarzów ięśc będziecie / á kręw
książąt ziemskich pić będziecie: bá-
19 ránów / y iágnięz / y kozłów / y byków /
y karmnych / y wszech tłustych. ⁶ A
náieście sie tłustości do sytości / á pić
20 będziecie kręw do wpięcia / z rżęzi ktorej
ia nárżęze wam: y násyćcie sie v sto-
lu moiego koni / y iędnych mocnych /
21 ⁷ y wszech meżów walecznych / mówi
PAN Bóg. ⁸ A poloże sławę moie
miedzy narody: y wyjrza wszyscy na-
22 rodowie sąd mój / któрым uczynił / y
F reke moie / któram ná nie włożył. ⁹ A
poznáią domy Izráelów / zem ia PAN
23 Bóg ich ode dnia onęgo / y ná po-
tym. ¹⁰ A poznáią narodowie że w
nieprawości swęy był poyman dóm

Izráelów / dla tego że mie opuścili:
y zakryłem oblicze moie od nich: y
24 podałem ie w ręce nieprzyiaciół / y w-
szyscy polegli od mieczá. ¹¹ Według
nieczystoty ich á złości uczynilem im /
y zakryłem oblicze moie od nich.
25 ¹² Przeto to mówi PAN Bóg: Teraz
przywróce poymanie Jákobowe / y
simuluie sie nád wszystkim domem I-
zráelowym: y weźmie zrewniwość
26 dla imienia mego świętego. ¹³ A po-
niosą stomotę swą / y wśláká wyste-
pek któрым występowałi przeciwko
mnie / gdy mieścić będą w ziemi swęy
27 bezpiecznie / nikogo sie nie bojąc: ¹⁴ á
gdy ie wróce z narodów / á zgroma-
dze ie z ziem nieprzyiaciół ich / á po-
świecon będzie w nich przed oczymá
28 wielu narodów: ¹⁵ A poznáią zem ia
PAN Bóg ich / przeto zem ie prze-
niósł do narodów: y zebrał ie do zie-
mie ich / á nie zostawiłem tam żadné-
29 go z nich. ¹⁶ A nie zakryie więcej obli-
cza mego od nich / dla tego zem wy-
lał ducha mego ná wszystkie domy I-
zráelów / mówi PAN Bóg.

¹⁷wyr. 26. e 33

ROZDZ. XL.

Wdziesiątego

y piętę roku zá-
prowadzenia ná-
jego / ná począt-
ku roku / dziesią-
tego dnia miesią-
ca / czternastęgo

roku potym iáko zburzoné ięst miá-
sto: tegóž samęgo dnia sstała sie ná
demną rečá PAN stá. y przywiódł mie
2 tám. ¹ W widzeniách Bostich przy-
wiódł mie do ziemi Izráelskéy / y zo-
stawił mie ná górze bárzo wysokiéy:
3 ná ktorej bylo iáko by budowanie
miastá leżącęgo ku Poludniu. ² A w
wiódł mie tám: á oto mąž którego
4 kstałt był iáko kstałt miedzi / á pnu-
rliány w ręce ięgo / y trzciná miáry
w ręce ięgo / á stał w bramie. ³ y mó-
wił do mnie tenże mąž: Synu czło-
wieczy / patrzą oczymá swémi / y wsłuchá
swémi sluchay / á przyłóž serce swé
do wszystkiego co ia wkaże tobie: bo
abyć to wkażano / ięstես tu przywie-
dzion: oznaymi wszystko co ty widzisz
5 domowi Izráelowému. ⁴ A oto mur

zewnątrz okóło domu wszedy / á w re-
ce mežá trzciná miáry ná šestć lokiet
y ná dłoni: y zmierzyl szerokość bu-
6 dowania trzciná iedną / y wysokość též
trzciná iedną. ⁵ y przyszedł do bramy
która patrzała ku dróдзе Wschód-
7 niéy / y wstał po wschodách ięy / y
B wymierzyl "próg bramy" trzciná
iedną szerz / "to ięst próg ieden trzci-
8 ną iedną ná szerz. ⁶ y komore trzci-
ną iedną ná dłuž / á trzciná iedną
ná szerz: á miedzy komorámi pięć
9 lokiet. ⁷ A próg bramy wedle przy-
sionká bramy we wnątrz trzciná
iedną. ⁸ A wymierzyl przysionek bra-
my ná ośm lokci / á czolo ięgo ná dwa
10 lokci: á przysionek bramy był we-
wnątrz. ⁹ A komory bramy ku dróдзе
Wschodniéy trzy z tąd / á trzy z onąd /
11 miará iedną trzech / y miará iedną
czół z obu stron. ¹⁰ A wymierzyl szerz
"prógu bramy" dziesiąćią lokiet: á
12 dłužą bramy trzynásćie lokiet: ¹¹ á
kray przed komorámi ná ieden lokciec:
á lokciec długi koncá z obu stron: á
13 komory ná šestć lokiet były z tąd y z o-
wad. ¹² Mierzyl též brame od dachu
komory / áž do dachu ięy / szerokość ná

¹³po lokci y
po dłoni, H.

¹⁴o drzewi, H.
¹⁵miara która
miałá šestć
lokci.
¹⁶i o drzewi
drugich trzci-
n iedną, H.
¹⁷drzewi, ti.

Prorokowi
pokazuje an-
gól w oso-
bie mežkiéy
przyszłémia
stá Jerogoli-
mskiego y
kościółá w
nim náprá-
wienie.

¹⁸która mie-
ra.
¹⁹prze rozmia-
ru.
²⁰H.

14 dwadzieścia y piec łokiet: drzwi prze-
ciw drzwiom. ² A uczynił czołá ná ścieś
dziesiąt łokiet: á w czołá sieni bramy
15 ze wśad w okóło. ³ A przed obliczem
bramy / która przychodziła aż do
oblicza przysionki bramy wewnętrznej/
16 pięćdziesiąt łokiet. ⁴ A okná "pocho-
dziste w komorách / y w czołách ich/
C które były wewnątrz bramy ze wśad
w okóło: także też były w przysion-
17 kách okná w okóło wewnątrz / á przed
czołami malowanie palm. ⁵ A wy-
wiódł mnie do sieni zewnętrznej: á oto
18 ścienne / y tło położone kámiieniem
w sieni w okóło: trzydziści ścienne
"w okóło tła". ⁶ A tło "ná czele" bram
według długości bram było ná dole.
19 ⁷ A wymierzył szerokość od oblicza
bramy niższej / aż do czołá sieni wne-
20 trznej znadworza / sto łokiet ná W-
schód / y ná północ. ⁸ Bramę też któ-
ra patrzyła ku drodze północnej sie-
ni zewnętrznej / wymierzył tak ná
21 dłuż iáko y ná szer. ⁹ A komory ię-
 trzy z tad / á trzy z onąd: y czoło ię-
 y przysionek ię według miary bra-
my pierwszej / pięćdziesiąt łokiet dłu-
22 ża ię / á szerzą dwadzieścia y piec ł-
D kiet. ¹⁰ A okná ię / y przysionek / "y rze-
żania" według miary bramy / która
23 patrzała ná Wschód: á ná siedm sto-
pniów było wstępowanie do niej / á
przysionek przed nią. ¹¹ A brama sieni
wewnętrznej przeciw bramie północnej
y Wschodniej / y wymierzył od bramy
24 aż do bramy sto łokiet. ¹² A wywiódł
mnie ná drogę południową / á oto bra-
má / która patrzała ná południe / y z-
25 mierzył czoło ię / y przysionek ię / we-
dle miar wyszych. ¹³ y okná ię / y "przy-
sionki wokoło / iáko inné okná: pięć-
26 dziesiąt łokiet wzdłuż / á w szerzą dwa-
dziesiąt y piec łokiet. ¹⁴ A siedm sto-
pniów wstępowano ná nie / á przysio-
nek przed drzwiami ię: y palmy wy-
27 rżane były / iedną stad / á druga z o-
nąd / ná czele ię. ¹⁵ A brama sieni wne-
trznej ná drodze południowej: y wy-
28 mierzył od bramy aż do bramy ná dro-
dę południową sto łokiet: y wywiódł
mnie do sieni wewnętrznej do bramy po-
29 łudniowej / y wymierzył bramę we-
dług miar wyszych. ¹⁶ Komora ię / y
czoło ię / y przysionek ię temizmiara
ni: y okná ię / y przysionek ię w oko-

30 lo pięćdziesiąt łokiet wzdłuż / á w szer-
E dziesiąt y piec łokiet. ¹⁷ A przysio-
nek wokoło ná dłuż dwadzieścia y piec
31 łokiet / á ná szerzą piec łokiet. ¹⁸ A przy-
sionek ię ku sieni zewnętrznej / á pal-
my ię ná czele: y ośm stopniów by-
32 ło które mi wstępowano po niej. ¹⁹ A
w wiódł mnie do sieni wewnętrznej dro-
gą wschodnią y wymierzył bramę
33 wedle miar przyrzeczonych. ²⁰ Komora
ię / y czoło ię / y przysionek ię / "iáko
wyszych": y okná ię / y przysionki ię
w okóło ná dłuż pięćdziesiąt łokiet /
á ná szerzą dwadzieścia y piec łokiet.
34 ²¹ A przysionek ię / to jest sieni zewnętrz-
nej: á palmy wyrżane ná czele
ię z tad / y z onąd: á po ośmi stop-
35 niach wstępowanie ná nie. ²² A w
wiódł mnie do bramy / która patrzała
ná północ: y wymierzył według
36 miar wyszych. ²³ Komora ię / y czoło
ię / y przysionek ię / y okná ię w oko-
37 ło / ná dłuż pięćdziesiąt łokiet / á ná
szerzą piec y dwadzieścia łokiet. ²⁴ A
przysionek ię patrzał ku sieni ze-
wewnętrznej: y rycie palm ná czele ię z
38 tad y z onąd: á po ośmi stopniach
wstępowanie do niej. ²⁵ A przy każd-
F ej ścienne drzwi ná czołách bram:
39 tam onywano całopalenie. ²⁶ A w
przysionku bramy / dwa stoły po ied-
nej / á dwa stoły po drugiej stronie: á
40 by ofiarowano ná nich całopalenia /
y za grzech / y za występ. ²⁷ A przy boku
zewewnętrznym / który wstępuje do drzw-
bramy / która jest ku północy / dwa sto-
41 ły / á przy drugiej stronie przed przy-
sionkiem bramy dwa stoły. ²⁸ Cztery
stoły z tad / á cztery stoły z onąd: po
42 bokách bramy ośm stołów było / ná
których ofiarowano. ²⁹ A cztery stoły
do całopalenia z kámienia kwadrato-
30 we" uczynione: wzdłuż ná półtora ł-
kcia / y w szerzą ná półtora łokcia / á ná
31 zwys łokieć ieden: ná którychby kła-
dżiono naczynie / który ofiarują cał-
43 palenie y ofiary. ³⁰ A kráie ich ná iedne
dłóń zakrzywione we wnątr: á ná
44 stolách miejsce ná ofiary. ³¹ A przed bra-
mą wewnętrzną komory śpiewaków w
sieni wewnętrznej / która była w boku
bramy patrzącej ná północ: á obli-
45 cza ich ku drodze południowej / ied-
ná przy boku bramy wschodniej / która
32 patrzała ku drodze północnej. ³² A

*ábo, tłaśné.

*ábo, ná sile
onym, H.
przy boku H

*y palmy ię.

*ábo, ganki.

*ábo, ganki.

*według tych
áe miar, H.*ábo, komo-
re ścienne.*trzyfasy, ábo
wilki, H.

„Rużę w ko-
ściele Hebraj-“

46 rzekł do mnie: Ta komora/ która pa-
trzy ku droździe południowey/ będzie ta
pląnka/ która strzeże na strażey
kościelney. A komora która patrzy ku
droździe północney/ będzie dla kapła-
nów/ którzy strzeżę służby ołtarzo-
wey. Ci są synowie Sadoł/ którzy
przystępują z synów Lewi do PANA
47 aby mu służyli. A wymierzył się
na długo sto łokci/ y na szerzą sto ł-
okci/ na cztery granie: y ołtarz przed

48 Kościółcem. ^o y w wiódł mie do przy-
sionku kościelnego / á wymierzył przy-
sionek pieć łokci z tąd / á pieć łokci z
onąd : á szerokość bramy trzy łokcie
49 z tąd / á trzy łokcie z onąd. ^o Długość
żół przysionką dwanaście łokiet / á
szerokość iedenastie łokiet : á po os-
mi stopniach wstępowano do niej.
A słupy były na czołach : ieden z tąd /
á drugi z onąd.

ROZDZ XLI.

Wymierze
nie kościo-
ła y káždéy
części iego.

1 Wwiódł mie
A do kościoła / y
zmierzył czolą /
sześć łokiet w szerz
stąd / á sześć ło-
kiet z onąd / szerz
2 przybytku. 'A szer-
kość bramy dziesięć łokiet była: á
boki bramy / pięć łokiet z stąd / á pięć
łokiet z onąd: y wymierzył długości
3 tego czterdzieści łokiet / á szerokości
dwadzieścia łokiet. 'A wszedłszy we-
wnątrz wymierzył ná czele bramy
4 dwa łokcia: á bramy ná sześć łokiet:
á szerokość bramy siedm łokiet. 'A z-
mierzył długość tego dwadzieścia ło-
kiet / á szerokości tego dwadzieścia ło-
kiet / przed obliczem kościoła: 'A rzekł
5 do mnie: To jest święte 'świątyni.
'A wymierzył ściannę domu sześć ło-
6 kiet: á szerokość boku cztery łokcie ze
wszęd okolo domu. 'A 'boki / bok do
boku / dwa łokcie trzydzieści y trzy: á
były wychodzące / któreby wchodziły
przez ściannę domu ná bokach wo-
7 ko / żeby dzierżały / á nie dotykały się
ścianny kościelnej. 'A płac był w o-
B krag wstępujący wzgórze kreconym
wschodem / á ná sale kościelną pro-
wodził w okolo: przeto szerz był ko-
8 ściół wzgórze: á tak ze z podku cho-
dzono ku górze ná szrodek. 'A wi-
działem 'w domu' wysokość wo-
9 ko / 'y założone boki' pod miarą trzeci-
ny ná sześć łokiet / á szerokość ścianny
pobocznej ze wnątrz pięć łokiet: y był
10 wnątrzny dóm w bokach domowych.
'A miedzy słabnicami szerokości
dwadzieścia łokiet okolo domu ze ws-
11 stąd: 'A dźwi boku ná modlitwa:
dźwi iedne ku drodze północnej / á

dzwi i edné ku dióbze Południowey :
 12 á szerokość miejsca na modlitwę piec
 łokiet w około. ° A budowanie które
 było odłączone y obrócone ku dióbze
 patrzącý ku morzu / w szerz siedm-
 dziesiąt łokiet. ° A ściana budowania
 13 piec łokiet na szerz w około : á dłu-
 14 ży dziewięćdziesiąt łokiet. ° A zmie-
 C rzył długość domu / sto łokiet : y bu-
 domanie które było odłączone / y
 14 ściany tego wzduż sto łokiet. ° A sze-
 rokość przed obliczem domu : y onę
 15 które było odłączone na wschód sto
 łokiet. ° A zmierzył długość budow-
 nia przeciw onému które było odłą-
 16 czone na zachód : ganki z obu stron na
 sto łokiet : y kościół wewnętrzny y przy-
 sionki śieni. ° Progi y okna pochodzi-
 sté / y ganki wokoło po trzech stro-
 nách przeciwko progu każde ° y polc-
 żone drzewem wkoło / w okrag : á dzie-
 17 mia aż do okien / á okna zamknięte na
 dedziwiłami. ° A aż do domu wnetrz-
 ney / y z nadworza po każdej ścianie w
 18 około we wnetrz / y z wnetrz / podług
 miary. ° A wczymione Cheruby y pál-
 my : á pálma między Cherubem á
 19 Cherubem / á dwoie oblicze miał Che-
 rub. ° Oblicze człowieka podle pál-
 my z téy strony / á oblicze lwie podle
 20 pálmy z drugiey strony wyrażone po
 wszystkim domu w około. ° Od ziemi
 21 aż do wierzchu dzwi Cherubim / y
 D pálmy wyrażone były na ścianie ko-
 ścielney. ° Próg na cztery granie / á
 22 oblicze swietynie / wczyszenie prze-
 ciwko wczyszeniu. ° Oltarz á dzierwi-
 négo wysokość na trzy łokcie : á dłu-
 gość tego na dwa łokcie / á węgły ie-
 go / y długość tego / y ściany tego dze-
 23 wiáne. A mówił do mnie : Tóć iest
 stol przed PANEM. ° A dwoie dzwi
 były w kościele / y w swiatyni. ° A we

"kn zachodo-
wi. Hebrá.

==y piestrá y
budowania.
H.

"pietrá. H.

приста. Н.
у котору. Н.

Skomory. H.

*który ieſt. H

3 naswistfa.

• Abo, pobo-
cznicę, pobo-
znicą na po-
bocznicy na
trzydzieści y
na trzy stopy.
H.

2 (onego) da-
mu. H.
vábo, y fun-
damenty po-
buenic. H.

25 dwógu dziwi z obudwu stron dwo-
ie dziwiezki były / które sie spótem
zwierały : bo dwoie dziwi było z obo-
ięy strony wrót. ¹ A były wybite ná
samyx dziwiach kościelnych Che-
rubim / y rycie palm / iáko y ná ścia-
nách téż były wyrażoné. Przeto y

26 mieżsę były dzewa ná czele przysion-
ka ze wnatrz. ² Nad którymi okná
pochodźiste / y podobieństwo palm z
tąd y z owad ná filarkách przysion-
ku / według boków domu y szeroko-
ści ścian.

ROZD. XLII.

¹ Wywiódł mnie
do sieni zewne-
trzney dróga wio-
dąca ku Północy /
y wywiódł mnie do
skárbnice / która
była przeciw od-
łączonému budowaniu / y przeciw
domowi łączącemu ku Północy. ² Przed
obliczem długości / sto łokiet dziwi
Północnych / á szerokości pięćdzie-
siąt łokiet. ³ Przeciwko dwudziestu
łokiet sieni wewnętrzney / y przeciw tłu
położonému kámienu sieni zew-
netrznęy / ⁴ gdzie był ganek łączony z
gankiem troiákim. ⁵ A przed skár-
bnicami ⁶ przechodzenie ná dziesięć
łokiet ná szerzą / do wewnętrzności pá-
trząc drogá ná ieden łokieć. A dziwi
ich ná Północy. ⁷ Gdzie były skár-
bnice ná wierzchu ⁸ niżsę / bo trzyma-
ły ná sobie ganki / które z nich wycho-
dziły / ze spodnich y ze średnich ⁹ bu-
dowania. ¹⁰ Bo były trzy pietra / á
nie miały słupów / iáko były słupy w
sieniách : przetoż ¹¹ wychadzały ze spo-
dnich y ze średnich od ziemié ¹² pięć-
dziesiąt łokiet. ¹³ A ganek w kóło po-
dle skárbnic / które były ná dródze sie-
ni zewnetrznęy przed skárbnicami :
długosć tego pięćdziesiąt łokiet. ¹⁴ Bo
długosć była skárbnic sieni zewne-
trzney pięćdziesiąt łokiet / á długosć
przed obliczem kościoła / sto łokiet.
¹⁵ A pod skárbnice oné było wchodze-
nie od wschodu słońca / gdy kto cho-
dził do nich z sieni zewnetrznęy. ¹⁶ Ná
szerokości ganku okragłęg sieni / któ-
ra była ku dródze Wschodnięy / przed
budowaniem osobnym / á były przed
budowaniem skárbnice. ¹⁷ A drogá

¹⁸ przed obliczem ich według podobień-
stwa skárbnic / które były ná dródze
Północnéy : według długości ich / tak
y szerokości ich : y wszystko weścić do
nich / y podobieństwa / y dziwi ich.
¹⁹ Według dziwi skárbnic / które były
ná dródze pátrzącęy ku wiátru z Po-
łudniá : dziwi ná początku drogi /
która drogá była przed przysionkiem
odłączonym wchodzącym drogá w-
schodniá. ²⁰ A rzekł do mnie : skár-
bnice Północné / y skárbnice Poludnio-
wé / które są ²¹ przed budowaniem od-
łączonym / té są skárbnice świete / w
których iadaia káplani / którzy przysie-
puia do PANA do świetynie świe-
tych : tam będą kłásć świete świe-
tych / y ofiare zá grzech / y zá występ :
²² bo miejsce świete iest. ²³ A gdy wni-
da káplani / nie wynida z świetynie do
sieni zewnetrznęy : á tam schowaią
sąty swé wktórych służy / bo świete
są : y obloża sie w inšę sąty / á ták
wynida do ludu. ²⁴ A gdy dokoná
miar domu wewnętrznegó / wywiódł
mnie drogá bramy / która pátrzała ku
dródze Wschodnięy / y zmierzyl iá ze-
wszad w okóło : ²⁵ á zmierzyl przeciw
wiátru wschodniemu / trzciną pomiá-
ry pięć set trzcin / trzciną pomiáry w
okóło. ²⁶ A zmierzyl téż przeciw wiá-
tru Północnému / pięć set trzcin /
trzciną pomiáry w okóło. ²⁷ A ku
wiátru Poludniowému wymierzyl
pięć set trzcin / trzciną pomiáry
w kóło. ²⁸ A ku wiátru zachod-
niemu wymierzyl pięć set trzcin
trzciną pomiáry. ²⁹ Ná cztery wiátry
wymierzyl mur ięz zewszad w okóło /
długosć ná pięć set łokiet / y šero-
kosć ná pięć set łokiet dzielącá mie-
dzy Świątynią á miejscem ludu po-
spolitégo.

Wymierze-
nie komor
skárbnich
kościelnych

Przeciw sals
H.

Komorka ná
komorce we-
strois. H.
ábo plác. H.

Wszę. H.

ábo gma-
chów. H.

Świećniejszy
były niżli spo-
dnie y prze-
dnie. H.
H.

Przed sals. H.

Przed sals. H.

Strona pół-
nocna.

ROZD. XLIII.

Wiodł mie do bramy / która patrzala na drogę wschodu słońca. ¹ A oto chwala Boga Izraelskiego ślala drogą wschodową : a głos miała iako głos wód wielkich / a ziemia sie świeciła ² od miasta iego. ³ A widziałem widzenie na kształt widzenia którym widział / gdy był przyszedł aby zatracił miasto : a kształt wedle widzenia którym widział w rzeki Chobar : y padłem na oblicze swoje. ⁴ A maieł stat PANSKI wśedł do kościoła drogi bramy / która patrzala na wschód słońca. ⁵ A podniósł mie duch / y wiodł mie do sieni wewnętrznej : a oto pełen był dom chwały PANSKIEY. ⁶ A wślyśalem mówiącego do mnie z domu / a mąż który stał podle mnie / rzekł do mnie : Synu człowieczy / miewyśce stolice moiey / y miewyśce stóp nóg moich / gdzie mieszkam w posrodku synów Izraelowych na wieki : a nie zmaza wiecay dom Izraelski intenia mego swietego / sami y królowie ich wśeteczeństwy swemi / y wpadlinami królów swych / y wyżynami swemi. ⁸ A którzy zbudowali próg swóy podle progu mego / y podwoie swé podle podwoiów moich : a mur był między mną a nimi : y zmazali imie swie te moje obzydłosciami które czynili : przeto im wyniszczył w gniewie moim. ⁹ A tak teraz niech oddala wśeteczeństwo swé / y wpadliny królów swych odemnie : a bede mieszkal w posrodku ich zawśe. ¹⁰ A ty synu człowieczy / wkaż domowi Izraelskiemu kościół / a niechay sie wśtydzą nieprawości swych / a niech zmierzają budowanie : a a niech sie zaśromiają wśego co czynili : Wizerunek domu / y budowania tego wyścia / y wchodzenia / y wśytko opisanie iego / y wśytkie przykazania iego / y wśytek porządek iego / y wśytkie wśawy iego wkaż im / y napiśeś przed ich oczyma : aby strzegli wśytkiego opisanja iego / y przykazania iego / y czynili ie. ¹² Ten iest zakon domu na wierzchu góry :

Wśytká granicá iego wokoło / iest swietynia swietych : ten tedy iest zakon domu. ¹³ A te miary oltarzja łokciem naprawdziwym / który miał łokieć y dłoń : łona iego był łokieć y łokieć na szerz / a granicá iego aż do kraiu iego / y wokoło / dłoń iedną / to też była wysokość oltarzja. ¹⁴ A od łona ziemi aż do kraiu namizłego dwa łokcia / a szerokości łokieć ieden : a od kraiu mnieyszego / aż do kraiu wietśego cztery łokcie / a szerz na ieden łokieć. ¹⁵ A sam Ariel na cztery łokcie : a od Ariela aż ku górze cztery rogi. ¹⁶ A Ariel dwanaście łokiet wzdłuż / a dwanaście łokiet w szerz czworogranisty / y na równe granie. ¹⁷ A kraj czternaste łokiet na dłuży / y czternaste na szerz / a na cztery granie iego : a korona okolo niego na pół łokcia : a korona iego na łokciu wokoło : a stopnie iego obrocone na wschód słońca. ¹⁸ A rzekł do mnie : Synu człowieczy / to mówi PAN Bóg : Te są wśawy oltarzja / w którykolwiek dzień zbudowany będzie : aby na nim ofiarowano całopalenie / y krew wylwana. ¹⁹ y daś kapłanom y Lewitom / którzy są z nasienia Sadok / którzy przyspewią do mnie / mówi PAN Bóg / aby mi ofiarowali cielca z stada za grzech. ²⁰ A wiażwśy ze krwi iego / wlożyś na cztery rogi iego / y na cztery węgły kraiu / y na koronę wokoło : y oczyścisś ji y poświęcisś. ²¹ A weźmiesś cielca który będzie ofiarowan za grzech / a spalisś go na miejscu obłaczonym domu za swietynią. ²² A wtórego dnia ofiaruiesś kozła kóz niepokalanego za grzech : y oczyścisś oltarz / iako oczyścili cielcem. ²³ A gdy dokonasz oczyściać iego / ofiaruiesś cielca z stada niepokalanego / y barana z trzody niepokalanego. ²⁴ A ofiaruiesś ie przed obliczem PANskim : y wrzucasś kapłani na nie soli / y ofiaruiesś ie całopalenim PANU. ²⁵ Siedm dni uczynisś kozła za grzech na każdy dzień : y cielca z stada / y barana z bydla niepokalanego ofiarować będą. ²⁶ Siedm dni oczyściać będą oltarz / y ochedożają / y napelniają krew iego. ²⁷ A wypelniają dni / osmego dnia y daley uczynią kapłani na oltarzu całopalenia wśe / y co za po

Widzi gno-
wu prorok
chwałę
Panską who
ściele, y mia-
ry oltarzja, y
spolob offia-
rowania.
iśnoś.

od chwały
abo od iśno-
ści.
gdy był. H.

chwała abo
stawa.

Lew Boży,
abo góra Bo-
ża, to iest
fundament
oltarzja.

powiedz do-
mowi Izrael-
skiemu o tym
kościelu. H.

każdy wia-
dy nie mia-
tego, także y
miał wśady.

bydlię ofi-
arował.

ze podwiz-
cóm będąc,
Hebr.
będą ofiaro-
wać.

Kóy ofiaruig: á bede wam miłostíw/

mówi PAN Bóg.

ROZDZ. XLIII.

Obrócił mie-
ku diódze bramy
świątynie zewne-
trzney / która pa-
trzała ná wschód
słońca / á była
zámkniona. ¹ A

² rzékł PAN do mnie : Tá bramázám-
kniona będzie : nie będzie otworzona /
y ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴
mąż nie wnidzie przez nie : bo PAN
Bóg Izráelski wśedł przez nie : y be-
dzie zámkniona ¹ Książeciu. Książe
sámo będzie siedzieć w niéy / áby iá-
dło chleb przed PANEM : droga
bramy przysionká wchodzić będzie / á
droga iéy wychodzić. ² A przywiódł
mnie droga bramy Północnéy przed o-
blicze domu : y wyszaleł áno ná-
pełniłá chwałá PANsá dom PAN-
ski : y padłem ná oblicze moje. ³ A
rzékł do mnie PAN : Synu człowie-
czy połóż serce twoie / á pátrzy oczymá
twémi / y všymá twémi słuchay všy-
tkiégó co iá mówię do ciebie : o všy-
tkich ceremoniach domu PANskích
go / y o všech zákoních iégo : y po-
łóżyš serce twoie ná drogách ⁴ Kóściel-
nych po všytkich wyściách świąty-
nie. ⁵ A rzeczeš do diażniácego mnie
domu Izráelowégó : To mówi PAN
Bóg : Mléćcie dosyć ná všech zło-
ściách wášych domie Izráelów :
⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴
¹ Przeto że wwodzicie syny obce / nie
obrzezane ná sercu / y nie obrezane ná
ciele / żeby byli w świątyni moiej / y
mázali dom mój : y ofiaruiecie chleby
moie / tłustość y krew : y łamiecie przy-
miérze moie všemi złościami wáše-
mi. ² A nie strzeżliście przykazania
świątyni moiej : y postáwiliście stró-
że obzedów moich w świątyni moiej
sámi sobie. ³ To mówi PAN Bóg :
Żaden cudzoziemiec nie obrezany ná
sercu / y nie obrezany ná ciele / nie
wnidzie do świątyni moiej : żaden
syn obcy / który iest w posrzedku sy-
nów Izráelowych. ⁴ Ale y Lewito-
wie / którzy dáleko odstąpili odemnie
w bledzie synów Izráelskich / y zbłą-
dzili odemnie zá bálwany swémi / y
nieśli ⁵ nieprawość swoie : ⁶ beda w

świątyni moiej ⁷ stróžmi y wrótny-
mi bram domu / y slugami domu : oni
beda bić cálopalenia / y ofiary ludu :
y oni stac beda przed nimi áby im slu-
żyli. ⁸ Przeto iž służyli im przed oczymá
bálwanów ich / y byli domowi Izrá-
elowému zgoršeniém nieprawości :
przetom podniósł reke moie ná nie /
mówi PAN Bóg / y poniosą niepra-
wość swoie : ⁹ A nie przybliža sie do
mnie áby mi sprawowali wrząd ká-
pláński : áni przystąpią do żadnéy
świątyni moiej podle ¹⁰ świątyni
świątych : ále poniosą stomote swoie /
y złości swé które czynili. ¹¹ A poczynię
ie odźwiérnymi domu ná wśelkiéy po-
słudze iégo / y ná všytko co sie dżiać
będzie w nim. ¹² Lecy kápłani y Lewi-
towie synowie Sádok / którzy strzegli
obzedów świątyni moiej / gdy błą-
dzili synowie Izráelowi odemnie / ci
przystąpią do mnie / áby mi służyli :
y stac beda przed oczymá mémi / áby
mi ofiarowali tłustość y krew / mówi
PAN Bóg. ¹³ Ci wnidą do świątyni
moiej : ci též przystąpią do stołu me-
go áby mi służyli / y strzegli obzedów
moich. ¹⁴ A gdy beda wchodzić do
bram sieni wewnętrzney / obloká śáty
lniáne : á nie wnidzie ná nie nic wel-
niánego / gdy słuža w bramách sieni
wewnętrzney / y wewnątrz. ¹⁵ Czapti lniá-
né beda ná glowách ich / y wbranie
plócienné będzie ná biodrách ich / á
nie beda sie opásować w pocie. ¹⁶ A
gdy wynidą do sieni zewnetrznhey do
ludu / zewloka śáty swé w których
służyli / y položą ie w skárbnicy swię-
tyni / á obloka sie w iné śáty : ¹⁷ á nie
poświeca ludu śátami swémi. ¹⁸ Gło-
wy též swéy golić nie beda / áni wło-
sów zápuszczać : ále niech strzygac przy-
strzygáją głów swoich. ¹⁹ A winá
niech nie piie żaden káplán kiedy ma
wnisć do sieni wewnętrzney. ²⁰ A wdo-
wy y porzucone niech niepoymuig zá-
żony : ále pánný z nasienia domu Iz-
ráelowégó : ále y wdowe która be-
dzie wdowa po káplanie / pódyma. ²¹ A
lud mój vczyć beda co zá różność
miedzy rzeczą swiętą á splugawio-
ną / y miedzy rzeczą czystą á nieczystą /
okaža im. ²² A gdy będzie spór / stac

¹ to iest, nie
beda wrzadu
kápłáńskiego
odpráwić,
tylko strzec
domu.

² do všech
światości mo-
ich, do. H.

³ gdy sie pocę-

⁴ nie dotkną
se.

⁵ Leu. 21 c. 24

⁶ Káplanom
vczyć y sa-
dżić każe.

O bramie
kościelney
zámknioney

¹ Ksien. He-
brá.

² wślawách. H.
³ obaczysz pil-
nie drogi. H.

Którzy mie-
li byđ przý-
puszczeni do
kápłáństwa

⁴ gdy błądził
Izráel. H.
⁵ zapláca nie-
prawość
swój Hebrá.

25 G beda na sądziach moich / y sądzić be-
da : praw moich y przykazania me-
go we wszech światach woczyszych
strzedz beda / y szabaty moje świecić
beda. ²⁶ ²⁷ A do umarłego człowieka nie
wmida / aby sie nie zmazali : chybá do
oyca y do matki / y do syna y do córki /
y do brata y do siostry / która drugie-
go meza nie miała : ktorými sie ma-
zac beda. ²⁸ A gdy bedzie oczyszciony /
nalicza mu siedm dni. ²⁹ A w dzień
weścia swego do swietyni / do sieni
wnetrzney aby mi sluzyl w swiatyni /
ofiarując za grzech swój / mówi PAN
Bóg. ³⁰ A nie beda mieć dziedzictwa /

Deu. 18. 21.
Nau. 18. 206

iam dziedzictwo ich : y osiadłości
nie dacie im w Izraelu / bom ia osia-
dłość ich. ³¹ Ofiara y za grzech / y za
występ oni iesć beda : y każdy flub
w Izraelu ich bedzie. ³² A pierwiastki
wszech pierworodnych / y wszystkie mo-
kre ofiary ze wszech które ofiarują / ka-
planiści beda : y pierwiastki pokar-
mów waszych dawać bedziecie ka-
planowi / aby oddał blagostawień-
stwo domowi twemu. ³³ Zadney z de-
chliny / ani poimanego od zwierzo-
w / z ptaków / y z bydła / nie beda iesć
kapłani.

co kto słu-
bił
ofiarować Bo-
gu.
Exo. 32. d
29.
ciaf, H. to
ieft, chleba,

Leu. 22. b 8

ROZDZ. XLV.

1 **A** Gdy poczniesz
cie ziemie łosem
dzelić / oddzielić
pierwiastki PA-
NV poświętné z
ziemie / na dłu-
ża pieć y dwadzie-
ścia tysięcy / a na pięć dziesięć tysię-
cy : poświętnym to będziecie we ws-
2 ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²

Osiary pier
wszego mie
siacá.
nie náganio
nego, bez za
dnéy wady.

który z nie-
wiadomości
zgrybł.
ábo, on dom,
H.
Osiary wiel
konocné.

Osiary w
Sabbat y no
wego mie-
siacá.

osiary.

ábo, klaniał
Także y nie
ajj ver: 3.

Osiara księ
żęci.

olny wá-
niemáig-

yná byko-
wego, H.

oprzemoże,
Hebr.

Którady
máig wcho-
dząc y wy-
choǳić z ko-
ściółu.

18 zapożoyné ofiary ná oczyszczenie zá
dóm Izráelski. To mówi PAN Bóg:
Pierwszego miesiącá/pierwszég dnia
miesiącá wezmiesz cielcá z stáda nie-
pożalaného / á oczyszcisz swietynię.
19 A wezmie kapłan ze łrwie która be-
dzie zá grzech / y włoży ná podwoie
domu / y ná cztery węgly kráiu ołta-
rzá / y ná podwoie bramy / y sieni wne-
trzney. A tak uczynisz siódmég dnia
z miescá zá každého który nie wie-
dział / á błędem zwiędzion jest: y oczy-
ściš zá dóm. W pierwszym mie-
siacu czternastého dnia miesiącá be-
dziecie mieć woczyště swieto Pász-
chy: siedm dni przasniti iedzione be-

22 da. A uczyni książe dnia oného zá
sie y zá wszytek lud ziemski / cielcá zá
23 grzech. á w swieto siedmía dni / be-
dzie czynil całopalenie PANu / siedm
cielców / y siedm baránów niepo-
żalanych ná każdy dzień przez siedm
dni: á zá grzech kozła kóz ná każdy
24 dzień. y ofiary ephi do cielcá / á es-
phi do barána uczyni / y oliwy hin
25 przy każdym ephi. Siódmého mie-
siacá / piętnastého dnia miesiącá / w
swieto woczyště / uczyni iáko wys-
sę powiędziano: przez siedm dni /
tak zá grzech / iáko zá całopalenie / y
ofiary / y oliwe.

osiary,
Hebr.

H.

ROZD. XLVI.

1 **A** **O** mówi PAN
Bóg: Bramá sie-
ni wnetrzney / któ-
ra pátrzy ná W-
schód / będzie zá-
mkniona przez sześć
dni / które robią.
á w dzień Sobotny będzie otworo-
na: ále y w dzień pierwszy miesiącá
2 będzie otworzona. A wnidzie książe
drogá przysiontu bramy z zerwnątr-
y / y stac będzie w progu bramy: á beda
czynic kapłani całopalenie tego / y za-
pożoyné ofiary tego: á będzie sie mo-
dlil ná progu bramy / y wnidzie: lecz
bramá nie będzie zamkniona aż do
3 wieczorá. A będzie sie modlit lud
ziemski w dziwi onéy bramy w So-
boty / y ná nowie przed PANEM.
4 A całopalenie to ofiary książe PA-
NV: w dzień Sobotny sześć barán-
5 ków niepożalanych / y barána niepo-
żalaného. A obiáty ephi do barána /
á do baránków obiáte która da reká
6 iego: á oliwy hin do každég ephi. A
ná dzień nowego miesiącá cielcá z
stáda niepożalaného: y sześć barán-
7 ków / y baránów beda niepożalane.
A ephi do cielca / ephi téż do barána
uczyni obiáty: á do baránków / iáko
8 naydziej reká tego: á oliwy hin do ka-
9 żdég ephi. A gdy ma wnidz ksią-
że / drogá przysiontu bramy niech
wnidzie / y táz drogá niechay wyni-
dzie. Lecz gdy będzie wchodzil lud
ziemski przed PANÁ ná dni woczy-

ste: który wnidzie bramá Pólnocną
aby sie klaniał / niech wnidzie drogá
bramy Półudniowéy: á kto wchodzi
drogá bramy Półudniowéy / niech wy-
nidzie drogá bramy Pólnocnéy: nie-
wraca sie drogá bramy która wśedł /
10 ále przeciwko niéy wnidzie. A ksią-
ze w posrzedku ich z wchodzącymi
wnidzie / á z wychodzącymi wnidzie.
11 A w iármárk / y ná woczyště dni /
będzie obiáta ephi do cielcá / y ephi do
D barána / á iágnietj będzie ofiara / ále da
reká ieg / á oliwy hin do každég ephi.
12 A gdy czynic będzie książe dobro-
wolné całopalenie / ábo zapożoyné
dobrowolné PAN V: otworzą mu
brame która pátrzy ná Wschód / y be-
dzie czynil całopalenie swé / y zapo-
żoyné swé / iáko zwykło bywać w
13 dzień Sobotny: á wnidzie / y záwi-
z brame gdy wnidzie. A baránká re-
go roczného niepożalaného będzie
czynil całopaleniem co dzień PAN V:
14 záwśe ráno czynic ie będzie. A uczy-
ni obiáte nań co poránek / sósť czesć
E ephi / á oliwy trzecią czesć hin / aby
była zmieszána z biłą mąką: obiáta
PAN V zákonna wstáwiczna y wie-
czna. uczyni baránká / y obiáte / y oli-
15 we co poránek: całopalenie wieczné.
16 To mówi PAN Bóg: Jesli da ksią-
że dar któremu z synów swych: dzie-
dzictwo iego będzie z synów iego / po-
17 siedz ie dziedzicznym právem. A ie-
F sli co odkáże z dziedzictwá swego
któremu z slug swoich / będzie iego aż
do roku odpustu / y wróci sie do ksią-
żęciá: lecz dziedzictwo iego / synóm

na swistá,
H.

iáko naydzie
H.

Osiara księ
żęciá dobro-
wolná.

da dar, H.

wolności.

18 iego będzie. ¹ A nie weźmie księża z
dziedzictwa ludu gwałtem / y z osi-
dłości ich : ale z osiadłości swej da-
dziedzictwo synom swym : żeby sie
nie rozprażał lud mój każdy od osi-
dłości swej. ² A wywiódł mnie przez we-
ścię które było z boku bramy do śc-
bnie świątyni do kapłanów / które
patrzyły na Północy / a było tam
miejscę patrzące na Zachód. ³ A rzekł
do mnie : To jest miejsce gdzie będą
warszyć kapłani za grzech y za występ-
^G gdzie będą warszyć ołtarze aby nie wy-
nosili do sieni zewnętrznej y aby był

poświęcony lud. ⁴ A wywiódł mnie do
sieni zewnętrznej / y obwiódł mnie po
czterech kątach sieni : a oto sionka
była w kącie sieni każdej / sionka w
każdym kącie sieni. ⁵ We czterech ką-
ciech sieni / sionki rozłożone / czter-
dzieści łokci rozduż / a trzydzieściwo-
⁶ sierz / iednę miarę czterzy były. ⁷ A
ściana wokół obracająca czterzy
sionki : y kuchnie poczynione były
pod gankami wokół. ⁸ A rzekł do
mnie : Ten jest dom kuchen / w któ-
rym warszyć będą słudzy domu Pań-
skiego ołtarzy ludu.

ROZD. XLVII.

¹ **A** obrócił mnie ku dziwiom do-
mu / a oto wody
wychodziły z pod
progą domu na
Wschód słońca :
bo oblicze domu
patrzyło na Wschód słońca : a wody
schodziły na prawy bok kościoła na
2 Poludnie ołtarza. ³ A wywiódł mnie
drogą bramy Północnej / a obrócił
mnie ku drodze przed bramą zewne-
trzną / na drogę która patrzyła na
Wschód słońca / a oto wody wylewa-
jące z boku prawego. ⁴ Gdy wycho-
dził maj na wschód słońca / który
miał siur w rece swej / a wymierzył
tysiąc łokci : y przewiódł mnie przez
wode aż do kostek. ⁵ A zaś wymie-
rzył tysiąc y przewiódł mnie przez wo-
de aż do kolan. ⁶ A wymierzył tysiąc
y przewiódł mnie przez wodę aż do nę-
rek. A wymierzył tysiąc / potoku kro-
wogam niemógł przebrnąć : bo sie
podniosły były wody głębokiego po-
toku który niemoże być przebrniony.
7 A rzekł do mnie : ⁸ **B** ⁹ **A** ¹⁰ **A** ¹¹ **A** ¹² **A** ¹³ **A** ¹⁴ **A** ¹⁵ **A** ¹⁶ **A** ¹⁷ **A** ¹⁸ **A** ¹⁹ **A** ²⁰ **A** ²¹ **A** ²² **A** ²³ **A** ²⁴ **A** ²⁵ **A** ²⁶ **A** ²⁷ **A** ²⁸ **A** ²⁹ **A** ³⁰ **A** ³¹ **A** ³² **A** ³³ **A** ³⁴ **A** ³⁵ **A** ³⁶ **A** ³⁷ **A** ³⁸ **A** ³⁹ **A** ⁴⁰ **A** ⁴¹ **A** ⁴² **A** ⁴³ **A** ⁴⁴ **A** ⁴⁵ **A** ⁴⁶ **A** ⁴⁷ **A** ⁴⁸ **A** ⁴⁹ **A** ⁵⁰ **A** ⁵¹ **A** ⁵² **A** ⁵³ **A** ⁵⁴ **A** ⁵⁵ **A** ⁵⁶ **A** ⁵⁷ **A** ⁵⁸ **A** ⁵⁹ **A** ⁶⁰ **A** ⁶¹ **A** ⁶² **A** ⁶³ **A** ⁶⁴ **A** ⁶⁵ **A** ⁶⁶ **A** ⁶⁷ **A** ⁶⁸ **A** ⁶⁹ **A** ⁷⁰ **A** ⁷¹ **A** ⁷² **A** ⁷³ **A** ⁷⁴ **A** ⁷⁵ **A** ⁷⁶ **A** ⁷⁷ **A** ⁷⁸ **A** ⁷⁹ **A** ⁸⁰ **A** ⁸¹ **A** ⁸² **A** ⁸³ **A** ⁸⁴ **A** ⁸⁵ **A** ⁸⁶ **A** ⁸⁷ **A** ⁸⁸ **A** ⁸⁹ **A** ⁹⁰ **A** ⁹¹ **A** ⁹² **A** ⁹³ **A** ⁹⁴ **A** ⁹⁵ **A** ⁹⁶ **A** ⁹⁷ **A** ⁹⁸ **A** ⁹⁹ **A** ¹⁰⁰ **A** ¹⁰¹ **A** ¹⁰² **A** ¹⁰³ **A** ¹⁰⁴ **A** ¹⁰⁵ **A** ¹⁰⁶ **A** ¹⁰⁷ **A** ¹⁰⁸ **A** ¹⁰⁹ **A** ¹¹⁰ **A** ¹¹¹ **A** ¹¹² **A** ¹¹³ **A** ¹¹⁴ **A** ¹¹⁵ **A** ¹¹⁶ **A** ¹¹⁷ **A** ¹¹⁸ **A** ¹¹⁹ **A** ¹²⁰ **A** ¹²¹ **A** ¹²² **A** ¹²³ **A** ¹²⁴ **A** ¹²⁵ **A** ¹²⁶ **A** ¹²⁷ **A** ¹²⁸ **A** ¹²⁹ **A** ¹³⁰ **A** ¹³¹ **A** ¹³² **A** ¹³³ **A** ¹³⁴ **A** ¹³⁵ **A** ¹³⁶ **A** ¹³⁷ **A** ¹³⁸ **A** ¹³⁹ **A** ¹⁴⁰ **A** ¹⁴¹ **A** ¹⁴² **A** ¹⁴³ **A** ¹⁴⁴ **A** ¹⁴⁵ **A** ¹⁴⁶ **A** ¹⁴⁷ **A** ¹⁴⁸ **A** ¹⁴⁹ **A** ¹⁵⁰ **A** ¹⁵¹ **A** ¹⁵² **A** ¹⁵³ **A** ¹⁵⁴ **A** ¹⁵⁵ **A** ¹⁵⁶ **A** ¹⁵⁷ **A** ¹⁵⁸ **A** ¹⁵⁹ **A** ¹⁶⁰ **A** ¹⁶¹ **A** ¹⁶² **A** ¹⁶³ **A** ¹⁶⁴ **A** ¹⁶⁵ **A** ¹⁶⁶ **A** ¹⁶⁷ **A** ¹⁶⁸ **A** ¹⁶⁹ **A** ¹⁷⁰ **A** ¹⁷¹ **A** ¹⁷² **A** ¹⁷³ **A** ¹⁷⁴ **A** ¹⁷⁵ **A** ¹⁷⁶ **A** ¹⁷⁷ **A** ¹⁷⁸ **A** ¹⁷⁹ **A** ¹⁸⁰ **A** ¹⁸¹ **A** ¹⁸² **A** ¹⁸³ **A** ¹⁸⁴ **A** ¹⁸⁵ **A** ¹⁸⁶ **A** ¹⁸⁷ **A** ¹⁸⁸ **A** ¹⁸⁹ **A** ¹⁹⁰ **A** ¹⁹¹ **A** ¹⁹² **A** ¹⁹³ **A** ¹⁹⁴ **A** ¹⁹⁵ **A** ¹⁹⁶ **A** ¹⁹⁷ **A** ¹⁹⁸ **A** ¹⁹⁹ **A** ²⁰⁰ **A** ²⁰¹ **A** ²⁰² **A** ²⁰³ **A** ²⁰⁴ **A** ²⁰⁵ **A** ²⁰⁶ **A** ²⁰⁷ **A** ²⁰⁸ **A** ²⁰⁹ **A** ²¹⁰ **A** ²¹¹ **A** ²¹² **A** ²¹³ **A** ²¹⁴ **A** ²¹⁵ **A** ²¹⁶ **A** ²¹⁷ **A** ²¹⁸ **A** ²¹⁹ **A** ²²⁰ **A** ²²¹ **A** ²²² **A** ²²³ **A** ²²⁴ **A** ²²⁵ **A** ²²⁶ **A** ²²⁷ **A** ²²⁸ **A** ²²⁹ **A** ²³⁰ **A** ²³¹ **A** ²³² **A** ²³³ **A** ²³⁴ **A** ²³⁵ **A** ²³⁶ **A** ²³⁷ **A** ²³⁸ **A** ²³⁹ **A** ²⁴⁰ **A** ²⁴¹ **A** ²⁴² **A** ²⁴³ **A** ²⁴⁴ **A** ²⁴⁵ **A** ²⁴⁶ **A** ²⁴⁷ **A** ²⁴⁸ **A** ²⁴⁹ **A** ²⁵⁰ **A** ²⁵¹ **A** ²⁵² **A** ²⁵³ **A** ²⁵⁴ **A** ²⁵⁵ **A** ²⁵⁶ **A** ²⁵⁷ **A** ²⁵⁸ **A** ²⁵⁹ **A** ²⁶⁰ **A** ²⁶¹ **A** ²⁶² **A** ²⁶³ **A** ²⁶⁴ **A** ²⁶⁵ **A** ²⁶⁶ **A** ²⁶⁷ **A** ²⁶⁸ **A** ²⁶⁹ **A** ²⁷⁰ **A** ²⁷¹ **A** ²⁷² **A** ²⁷³ **A** ²⁷⁴ **A** ²⁷⁵ **A** ²⁷⁶ **A** ²⁷⁷ **A** ²⁷⁸ **A** ²⁷⁹ **A** ²⁸⁰ **A** ²⁸¹ **A** ²⁸² **A** ²⁸³ **A** ²⁸⁴ **A** ²⁸⁵ **A** ²⁸⁶ **A** ²⁸⁷ **A** ²⁸⁸ **A** ²⁸⁹ **A** ²⁹⁰ **A** ²⁹¹ **A** ²⁹² **A** ²⁹³ **A** ²⁹⁴ **A** ²⁹⁵ **A** ²⁹⁶ **A** ²⁹⁷ **A** ²⁹⁸ **A** ²⁹⁹ **A** ³⁰⁰ **A** ³⁰¹ **A** ³⁰² **A** ³⁰³ **A** ³⁰⁴ **A** ³⁰⁵ **A** ³⁰⁶ **A** ³⁰⁷ **A** ³⁰⁸ **A** ³⁰⁹ **A** ³¹⁰ **A** ³¹¹ **A** ³¹² **A** ³¹³ **A** ³¹⁴ **A** ³¹⁵ **A** ³¹⁶ **A** ³¹⁷ **A** ³¹⁸ **A** ³¹⁹ **A** ³²⁰ **A** ³²¹ **A** ³²² **A** ³²³ **A** ³²⁴ **A** ³²⁵ **A** ³²⁶ **A** ³²⁷ **A** ³²⁸ **A** ³²⁹ **A** ³³⁰ **A** ³³¹ **A** ³³² **A** ³³³ **A** ³³⁴ **A** ³³⁵ **A** ³³⁶ **A** ³³⁷ **A** ³³⁸ **A** ³³⁹ **A** ³⁴⁰ **A** ³⁴¹ **A** ³⁴² **A** ³⁴³ **A** ³⁴⁴ **A** ³⁴⁵ **A** ³⁴⁶ **A** ³⁴⁷ **A** ³⁴⁸ **A** ³⁴⁹ **A** ³⁵⁰ **A** ³⁵¹ **A** ³⁵² **A** ³⁵³ **A** ³⁵⁴ **A** ³⁵⁵ **A** ³⁵⁶ **A** ³⁵⁷ **A** ³⁵⁸ **A** ³⁵⁹ **A** ³⁶⁰ **A** ³⁶¹ **A** ³⁶² **A** ³⁶³ **A** ³⁶⁴ **A** ³⁶⁵ **A** ³⁶⁶ **A** ³⁶⁷ **A** ³⁶⁸ **A** ³⁶⁹ **A** ³⁷⁰ **A** ³⁷¹ **A** ³⁷² **A** ³⁷³ **A** ³⁷⁴ **A** ³⁷⁵ **A** ³⁷⁶ **A** ³⁷⁷ **A** ³⁷⁸ **A** ³⁷⁹ **A** ³⁸⁰ **A** ³⁸¹ **A** ³⁸² **A** ³⁸³ **A** ³⁸⁴ **A** ³⁸⁵ **A** ³⁸⁶ **A** ³⁸⁷ **A** ³⁸⁸ **A** ³⁸⁹ **A** ³⁹⁰ **A** ³⁹¹ **A** ³⁹² **A** ³⁹³ **A** ³⁹⁴ **A** ³⁹⁵ **A** ³⁹⁶ **A** ³⁹⁷ **A** ³⁹⁸ **A** ³⁹⁹ **A** ⁴⁰⁰ **A** ⁴⁰¹ **A** ⁴⁰² **A** ⁴⁰³ **A** ⁴⁰⁴ **A** ⁴⁰⁵ **A** ⁴⁰⁶ **A** ⁴⁰⁷ **A** ⁴⁰⁸ **A** ⁴⁰⁹ **A** ⁴¹⁰ **A** ⁴¹¹ **A** ⁴¹² **A** ⁴¹³ **A** ⁴¹⁴ **A** ⁴¹⁵ **A** ⁴¹⁶ **A** ⁴¹⁷ **A** ⁴¹⁸ **A** ⁴¹⁹ **A** ⁴²⁰ **A** ⁴²¹ **A** ⁴²² **A** ⁴²³ **A** ⁴²⁴ **A** ⁴²⁵ **A** ⁴²⁶ **A** ⁴²⁷ **A** ⁴²⁸ **A** ⁴²⁹ **A** ⁴³⁰ **A** ⁴³¹ **A** ⁴³² **A** ⁴³³ **A** ⁴³⁴ **A** ⁴³⁵ **A** ⁴³⁶ **A** ⁴³⁷ **A** ⁴³⁸ **A** ⁴³⁹ **A** ⁴⁴⁰ **A** ⁴⁴¹ **A** ⁴⁴² **A** ⁴⁴³ **A** ⁴⁴⁴ **A** ⁴⁴⁵ **A** ⁴⁴⁶ **A** ⁴⁴⁷ **A** ⁴⁴⁸ **A** ⁴⁴⁹ **A** ⁴⁵⁰ **A** ⁴⁵¹ **A** ⁴⁵² **A** ⁴⁵³ **A** ⁴⁵⁴ **A** ⁴⁵⁵ **A** ⁴⁵⁶ **A** ⁴⁵⁷ **A** ⁴⁵⁸ **A** ⁴⁵⁹ **A** ⁴⁶⁰ **A** ⁴⁶¹ **A** ⁴⁶² **A** ⁴⁶³ **A** ⁴⁶⁴ **A** ⁴⁶⁵ **A** ⁴⁶⁶ **A** ⁴⁶⁷ **A** ⁴⁶⁸ **A** ⁴⁶⁹ **A** ⁴⁷⁰ **A** ⁴⁷¹ **A** ⁴⁷² **A** ⁴⁷³ **A** ⁴⁷⁴ **A** ⁴⁷⁵ **A** ⁴⁷⁶ **A** ⁴⁷⁷ **A** ⁴⁷⁸ **A** ⁴⁷⁹ **A** ⁴⁸⁰ **A** ⁴⁸¹ **A** ⁴⁸² **A** ⁴⁸³ **A** ⁴⁸⁴ **A** ⁴⁸⁵ **A** ⁴⁸⁶ **A** ⁴⁸⁷ **A** ⁴⁸⁸ **A** ⁴⁸⁹ **A** ⁴⁹⁰ **A** ⁴⁹¹ **A** ⁴⁹² **A** ⁴⁹³ **A** ⁴⁹⁴ **A** ⁴⁹⁵ **A** ⁴⁹⁶ **A** ⁴⁹⁷ **A** ⁴⁹⁸ **A** ⁴⁹⁹ **A** ⁵⁰⁰ **A** ⁵⁰¹ **A** ⁵⁰² **A** ⁵⁰³ **A** ⁵⁰⁴ **A** ⁵⁰⁵ **A** ⁵⁰⁶ **A** ⁵⁰⁷ **A** ⁵⁰⁸ **A** ⁵⁰⁹ **A** ⁵¹⁰ **A** ⁵¹¹ **A** ⁵¹² **A** ⁵¹³ **A** ⁵¹⁴ **A** ⁵¹⁵ **A** ⁵¹⁶ **A** ⁵¹⁷ **A** ⁵¹⁸ **A** ⁵¹⁹ **A** ⁵²⁰ **A** ⁵²¹ **A** ⁵²² **A** ⁵²³ **A** ⁵²⁴ **A** ⁵²⁵ **A** ⁵²⁶ **A** ⁵²⁷ **A** ⁵²⁸ **A** ⁵²⁹ **A** ⁵³⁰ **A** ⁵³¹ **A** ⁵³² **A** ⁵³³ **A** ⁵³⁴ **A** ⁵³⁵ **A** ⁵³⁶ **A** ⁵³⁷ **A** ⁵³⁸ **A** ⁵³⁹ **A** ⁵⁴⁰ **A** ⁵⁴¹ **A** ⁵⁴² **A** ⁵⁴³ **A** ⁵⁴⁴ **A** ⁵⁴⁵ **A** ⁵⁴⁶ **A** ⁵⁴⁷ **A** ⁵⁴⁸ **A** ⁵⁴⁹ **A** ⁵⁵⁰ **A** ⁵⁵¹ **A** ⁵⁵² **A** ⁵⁵³ **A** ⁵⁵⁴ **A** ⁵⁵⁵ **A** ⁵⁵⁶ **A** ⁵⁵⁷ **A** ⁵⁵⁸ **A** ⁵⁵⁹ **A** ⁵⁶⁰ **A** ⁵⁶¹ **A** ⁵⁶² **A** ⁵⁶³ **A** ⁵⁶⁴ **A** ⁵⁶⁵ **A** ⁵⁶⁶ **A** ⁵⁶⁷ **A** ⁵⁶⁸ **A** ⁵⁶⁹ **A** ⁵⁷⁰ **A** ⁵⁷¹ **A** ⁵⁷² **A** ⁵⁷³ **A** ⁵⁷⁴ **A** ⁵⁷⁵ **A** ⁵⁷⁶ **A** ⁵⁷⁷ **A** ⁵⁷⁸ **A** ⁵⁷⁹ **A** ⁵⁸⁰ **A** ⁵⁸¹ **A** ⁵⁸² **A** ⁵⁸³ **A** ⁵⁸⁴ **A** ⁵⁸⁵ **A** ⁵⁸⁶ **A** ⁵⁸⁷ **A** ⁵⁸⁸ **A** ⁵⁸⁹ **A** ⁵⁹⁰ **A** ⁵⁹¹ **A** ⁵⁹² **A** ⁵⁹³ **A** ⁵⁹⁴ **A** ⁵⁹⁵ **A** ⁵⁹⁶ **A** ⁵⁹⁷ **A** ⁵⁹⁸ **A** ⁵⁹⁹ **A** ⁶⁰⁰ **A** ⁶⁰¹ **A** ⁶⁰² **A** ⁶⁰³ **A** ⁶⁰⁴ **A** ⁶⁰⁵ **A** ⁶⁰⁶ **A** ⁶⁰⁷ **A** ⁶⁰⁸ **A** ⁶⁰⁹ **A** ⁶¹⁰ **A** ⁶¹¹ **A** ⁶¹² **A** ⁶¹³ **A** ⁶¹⁴ **A** ⁶¹⁵ **A** ⁶¹⁶ **A** ⁶¹⁷ **A** ⁶¹⁸ **A** ⁶¹⁹ **A** ⁶²⁰ **A** ⁶²¹ **A** ⁶²² **A** ⁶²³ **A** ⁶²⁴ **A** ⁶²⁵ **A** ⁶²⁶ **A** ⁶²⁷ **A** ⁶²⁸ **A** ⁶²⁹ **A** ⁶³⁰ **A** ⁶³¹ **A** ⁶³² **A** ⁶³³ **A** ⁶³⁴ **A** ⁶³⁵ **A** ⁶³⁶ **A** ⁶³⁷ **A** ⁶³⁸ **A** ⁶³⁹ **A** ⁶⁴⁰ **A** ⁶⁴¹ **A** ⁶⁴² **A** ⁶⁴³ **A** ⁶⁴⁴ **A** ⁶⁴⁵ **A** ⁶⁴⁶ **A** ⁶⁴⁷ **A** ⁶⁴⁸ **A** ⁶⁴⁹ **A** ⁶⁵⁰ **A** ⁶⁵¹ **A** ⁶⁵² **A** ⁶⁵³ **A** ⁶⁵⁴ **A** ⁶⁵⁵ **A** ⁶⁵⁶ **A** ⁶⁵⁷ **A** ⁶⁵⁸ **A** ⁶⁵⁹ **A** ⁶⁶⁰ **A** ⁶⁶¹ **A** ⁶⁶² **A** ⁶⁶³ **A** ⁶⁶⁴ **A** ⁶⁶⁵ **A** ⁶⁶⁶ **A** ⁶⁶⁷ **A** ⁶⁶⁸ **A** ⁶⁶⁹ **A** ⁶⁷⁰ **A** ⁶⁷¹ **A** ⁶⁷² **A** ⁶⁷³ **A** ⁶⁷⁴ **A** ⁶⁷⁵ **A** ⁶⁷⁶ **A** ⁶⁷⁷ **A** ⁶⁷⁸ **A** ⁶⁷⁹ **A** ⁶⁸⁰ **A** ⁶⁸¹ **A** ⁶⁸² **A** ⁶⁸³ **A** ⁶⁸⁴ **A** ⁶⁸⁵ **A** ⁶⁸⁶ **A** ⁶⁸⁷ **A** ⁶⁸⁸ **A** ⁶⁸⁹ **A** ⁶⁹⁰ **A** ⁶⁹¹ **A** ⁶⁹² **A** ⁶⁹³ **A** ⁶⁹⁴ **A** ⁶⁹⁵ **A** ⁶⁹⁶ **A** ⁶⁹⁷ **A** ⁶⁹⁸ **A** ⁶⁹⁹ **A** ⁷⁰⁰ **A** ⁷⁰¹ **A** ⁷⁰² **A** ⁷⁰³ **A** ⁷⁰⁴ **A** ⁷⁰⁵ **A** ⁷⁰⁶ **A** ⁷⁰⁷ **A** ⁷⁰⁸ **A** ⁷⁰⁹ **A** ⁷¹⁰ **A** ⁷¹¹ **A** ⁷¹² **A** ⁷¹³ **A** ⁷¹⁴ **A** ⁷¹⁵ **A** ⁷¹⁶ **A** ⁷¹⁷ **A** ⁷¹⁸ **A** ⁷¹⁹ **A** ⁷²⁰ **A** ⁷²¹ **A** ⁷²² **A** ⁷²³ **A** ⁷²⁴ **A** ⁷²⁵ **A** ⁷²⁶ **A** ⁷²⁷ **A** ⁷²⁸ **A** ⁷²⁹ **A** ⁷³⁰ **A** ⁷³¹ **A** ⁷³² **A** ⁷³³ **A** ⁷³⁴ **A** ⁷³⁵ **A** ⁷³⁶ **A** ⁷³⁷ **A** ⁷³⁸ **A** ⁷³⁹ **A** ⁷⁴⁰ **A** ⁷⁴¹ **A** ⁷⁴² **A** ⁷⁴³ **A** ⁷⁴⁴ **A** ⁷⁴⁵ **A** ⁷⁴⁶ **A** ⁷⁴⁷ **A** ⁷⁴⁸ **A** ⁷⁴⁹ **A** ⁷⁵⁰ **A** ⁷⁵¹ **A** ⁷⁵² **A** ⁷⁵³ **A** ⁷⁵⁴ **A** ⁷⁵⁵ **A** ⁷⁵⁶ **A** ⁷⁵⁷ **A** ⁷⁵⁸ **A** ⁷⁵⁹ **A** ⁷⁶⁰ **A** ⁷⁶¹ **A** ⁷⁶² **A** ^{763</}

*Aboswara,
H. Meribosh
Rich.

19 rza Wschodniego/ będziecie też mie-
rzyć stronę Wschodnią. * A stronę
Południową na Południe od Thá-
mára aż do wód przeciwieństwa Ká-
des: a potok aż do morza wielkiego:
20 a to jest strona Południowa na Po-
łudnie: * A stronę morza / morze
wielkie od granicy na prost / aż przy-
dziesz do Emáth: ta jest strona mo-
21 rza: * A podzielićcie sobie te ziemie we-
22 dług pokoleń Izraelowych: y weźmie

cie ią w dziedzictwo sobie / y przycho-
dząc syny w posrzedku was: a be-
da wam iako turodzicy między synmi
Izraelowymi: z wami będą się dzie-
lić ośiadłością w posrzedku pokole-
23 ni Izraelowych. * A przy którymkol-
wiek pokoleniu przychodzą będą /
tam mu dacie ośiadłość / mówi
P A N Bóg.

Podzielenie
ziemi świę-
tej każde-
mu pokole-
niu.

*Hafar Enan
H.

*Zachodniy.

*podarek, H.

ROZD. XLVIII.

1 **A** Tę Imiona
pokoleń od grá-
nic Północnych
podle drogi Ze-
thálon idący do
Emáth / *sién
Enán* granicą
Dámásku ku Północy podle drogi
Emáth. A będzie mu strona Wscho-
2 dnia Morze/ Danowi iedną. * A przy
granicę Danowey/ od strony Wscho-
3 dnię aż do strony morza/ Afferowi
iedną: * a przy granicę Afferowey/ od
4 strony Wschodnię aż do strony mo-
rza/ Nephtálemu iedną. * A przy grá-
nicę Nephtáli/ od strony Wscho-
5 nię aż do strony morza/ Manássemu
iedną. * A przy granicę Manásse/ od
6 strony Wschodnię aż do strony mo-
rza/ Ephráimowi iedną: * A przy
7 granicę Ephráimowey/ od strony
Wschodnię aż do strony Morza/
8 Rubenowi iedną. * A przy granicę
Rubenowey/ od strony Wschodnię
aż do strony Morza/ Judzie iedną. * A
9 przy granicę Judi/ od strony Wscho-
dnię aż do strony Morza/ będą pier-
woćiny które odłączycie/ pięć y dwa-
10 dziesiąć tysięcy na sierz y na dłuż /
iako każda część od strony Wscho-
dnię aż do strony Morza: a będzie
świątynia w posrzedku iey... * Pier-
11 woćiny/ które odłączycie P A N Y / w
zdłuż na dwadzieścia y pięć tysięcy/
a w sierz na dziesięć tysięcy. * A te be-
12 dą pierwociny świątynie kapłanów:
na Północy wzdłuż dwadzieścia y
13 pięć tysięcy / a ku morzu w sierz dzie-
14 ścieć tysięcy: a le y na Wschód w sierz
15 dziesięć tysięcy / a na Południe w
16 zdłuż dwadzieścia y pięć tysięcy: a

11 świątynia P A N ska będzie w posrzo-
dku ich. * Kapłanom świątynia be-
dziesz synów Sadoł / którzy przystrze-
gali Ceremoniy moich / a nie bładzili
12 gdy bładzili synowie Izraelowi iako
bładzili y Lewitowie. * A będą ich
pierwoćiny z pierwoćin ziemi świe-
te świątyni / przy granicy Lewitów.
13 * Lecy y Lewitom także przy granicy
kapłanów dwadzieścia y pięć tysięcy
wzdłuż / a w sierz dziesięć tysięcy. W-
szystkie długości dwadzieścia y pięć
14 tysięcy / a szerokości dziesięć tysięcy.
* A nie przedadzą z tego / ani zamie-
nią / ani przenoszone będą pierwoći-
ny ziemi/ bo są poświęcone P A N Y.
15 * A pięć tysięcy które zbyszą w sierz
rokości przez dwadzieścia y pięć ty-
sięcy / nie poświęcone będą miastu
na mieszkanię / y na przedmiescie / y
16 będzie miasto w posrzedku iego. * A
to wymierzenie iego: na stronę pół-
nocną pięć set y cztery tysiące / a na
17 stronę Południową pięć set y cztery
tysiące: a na stronę Wschodnią pięć
set y cztery tysiące: a na stronę Za-
18 chodnią pięć set y cztery tysiące. * A
będzie przedmiescia miejskiego na
północy dwie ście y pięćdziesiąt / a
na Południe dwie ście y pięćdziesiąt /
y ku morzu dwie ście y pięćdziesiąt /
a na Zachód dwie ście y pięćdziesiąt.
19 * A co będzie zbyszać wzdłuż/ według
pierwoćin świątyni/ dziesięć tysięcy
na Wschód słońca / y dziesięć tysię-
cy na Zachód/ będą iako pierwociny
20 świątyni: a będzie zboże z niego na
chleb/ tym którzy służą miastu. * A ci
którzy służą miastu / będą robić ze
wszech pokoleń Izraelowych. * Wszy-
tkie pierwociny / dwudziestu y pięci
tysięcy/ po dwudziestu y pięci tysięcy
na cztery granie/ będą odłączone na

*Aboswara-
conym, H.

*Aboswara-
nie, H.

*Aboswara-
blonia.

21 pierwoćiny swietynie / y ná osáde miá
stá. ² A to co zostánie / kšiążecé bedžie
z káždey stronj pierwoćin swietynie / y
osády miásta ná przeciwko dwudzie-
stu y piąci tysięcy pierwoćin aż do
gránice Wschodniéy: ále y tu moży
przeciw dwudziestu y piąci tysięcy aż
do gránice morza: takież między cze-
ściámi kšiążecémi bedziá y. ²² bedz
pierwoćiny swietynie y swietynia to-
ściolá w posrzedku iego. ²³ A z osiá-
dłości Lewitów / y z osiádłości miá-
sta w posrzedku części kšiążecy:
bedzie między gránicą Judy y między
gránicą Benjáminá / y kšiążeciu ná-
leżéc bedzie. ²⁴ A innym pokoleniom:
Od strony Wschodniéy aż do strony
Zachodniéy / Benjáminowi iedná.
²⁵ A przeciw gránicy Benjáminowéy /
od strony Wschodniéy aż do strony
Zachodniéy / Simeonowi iedná. ²⁶ A
przy gránicy Simeonowéy / od strony
Wschodniéy / aż do strony Zacho-
dniéy / Issachárowéy iedná. ²⁷ A wedle grá-
nice Issachárowéy / od strony Wscho-
dniéy / aż do strony Zachodniéy / Záb-
ulonowi iedná. ²⁸ A przy gránicy Záb-
ulonowéy / od strony Wschodniéy
aż do strony Mosskiéy / Gádowi ie-

28 dná. ²⁹ A wedle gránice Gádowéy / tu
stronie Poludniowéy ná Poludnie:
y bedzie gránicá od Thámár aż do
wód / przeciwniśtwa Kades / dzie-
bśictwo przeciwniśtwa morzu wielkiemu.
³⁰ ³¹ Ták jest zienná która pusćicie ná
lós / pokoleniom Izráel: y té rozdžia-
ly ich / mówi PAN Bóg. ³² A té wy-
chodzenia niásta / od strony Półno-
cnéy pięć set y cztery tysiące ná mie-
stach. ³³ A bramy miéyście imionmi
pokoleni Izráelowych: trzy bramy
od Północy / bramá Rubenowa ie-
dná / bramá Judowa iedná / bramá
Lewi iedná. ³⁴ A ná stronie Wscho-
dniéy pięć set y cztery tysiące: á trzy
bramy / bramá Jozephowa iedná /
bramá Benjáminowá iedná / bramá
Dánowá iedná. ³⁵ A ná stronie Polu-
dniowéy pięć set y cztery tysiące ná
miejscach: y trzy bramy / bramá Sime-
onowá iedná / bramá Issachárowá
iedná / bramá Zábulonowá iedná. ³⁶ A
tu stronie Zachodniéy pięć set y czte-
ry tysiące: á bram ich trzy / bramá
Gádowá iedná / bramá Asserowá ie-
dná / bramá Nephtháli iedná. ³⁷ W-
około osmnaście tysięcy / á imie miá-
sta od onégo dnia: PAN tájze.

Meribskich,
H. ábo / wa-
ru.

ábo, w ám-
dnie, H.

PROROCTWO DANIELOWE.

ROZDZIAŁ I.

1 **R**OKU
trzeciégo
królestwa
Joákimá
króla Judy
kieś / przy-
siedł. Ták
bluchodo-
nożec król
Bábilonśki do Jeruzálem / y oblegi-
te. ² A dal Pan w rece tego Joákimá
króla Judy / y część naczyniá do-
mu Bożégo / y záwiózł te do ziemié
Sennáár / do domu Boga swégo / y
wnióśł naczynie do domu skárbu Bo-
gá swégo. ³ A rzekł król Asphenezos

wi przelożonému trzebienców / áby
wziódł z synów Izráelowych / á z
nasienia królewskiego y Páńskiego /
pácholetá w którychby nie było ża-
dnéy zmaży / piśmnych wrodz / y wywi-
czoné we wśelákiey mądrości / ostro-
żné w wmicietności / y wczoné w náu-
ce / á którzyby mogli stáć w pálacu
królewskim / áby ich wczyl piśmá y ie-
zyká Cháldeskiego. ⁴ A postanowił
im król obiók ná káždy dzień z po-
traw swoich / y z winá z którego sam
pił / áby wychowani przez trzy lata /
potym stali przed obliczem królew-
skim. ⁵ Byli tedy między nimi z synów
Judy / Daniel / Anániáš / Misáel /
y Azáriáš. A dal im przelożony trze-
bienców imioná: Dánielowi Bá-
thássár: Anániášowi / Sydrách: Mi-

skiego Dán-
iel / ge / trze-
má / towáry-
śmi / w nie-
woléy / ná
służbę kró-
lewską o-
brány.
Suzyt.

Z rozkazá-
nia króla wa-

śielow;

Daniel nie-
chcepostraw
króla po-
skich prze-
stąpc na id-
ryznach.

co jest przy-
prawie mi-
o gardło v
króla.

śaelowi Misach : a Azariaszowi / a Be-
denago. ⁸ Lecz Daniel postanowił w
sercu swoim żeby się nie mazał z sto-
lu królewskiego / ani winem pićta ie-
go : y prosił Pzyelozonę rzezańców /
żeby się nie mazał. ⁹ A dał Bóg Dáni-
elowi łaskę y miłosierdzie przed obli-
czem Pzyelozonę rzezańców. ¹⁰ A
rzekł Pzyelozony rzezańców do Dáni-
ela : Boie się ta Pána mego kró-
la / który wam postanowił jedlo y
pićcie : który jest wyzry twarz y masę
chudszą niż innych młodzieńców ro-
wienników waszych / potępićcie go
we moie królowi. ¹¹ A rzekł Daniel do
Malasara / którego był postanowił
Pzyelozony rzezańców nad Dáni-
elem / Ananiaszem / Misachem / y Az-
ariaszem. ¹² Doświadczy nas proście
śluga twoich przez dziesięć dni / a niech
nam dawać iazyny ku jedzeniu / a
wode ku pićciu : a przypatruj się twa-
rzom naszym / y twarzom pacholat
które jedzą potrawy królewskie : a i-
żo wyzryysz uczyniś zslugami twoimi.
¹⁴ Który wysławszy mowę takową /

doświadczał ich przez dziesięć dni.
¹⁵ A po dziesięciu dni pokazały się twa-
rzy ich lepsze y cielskie niżli wśech
pacholat które iadły potrawy królew-
skie. ¹⁶ Tedy Malasar brał potrawy
y wino napoiu ich : a dawał im i-
azyny. ¹⁷ A tym pacholatam dał Bóg
umiecierność y naukę we wśelakich
księgach y w mądrości. ¹⁸ A Danielowi
dał wyrozumienie wśelakiego widze-
nia / y sirow. ¹⁹ A tak gdy się wypelni-
ły dni po których był król rzekł aby ie
wprzeadżono / puzwiódl ie pzyelozo-
ny rzezańców przed oczyma Nabucho-
donozora. ²⁰ A gdy z nimi król rozma-
wiał / nie náleził się tacy ze wśytkich /
iako Daniel / Ananiasz / Misach / y Az-
ariasz : y stawiali przed królem. ²¹ A
wśelkie słowo w mądrości y w rozu-
mie którego pytał się król v nich / ná-
lazł v nich dziesięćorako nad wśy-
tkie wśeszki y czarnoksiężniki / którzy
byli we wśytkim królestwie jego. ²² A
był Daniel aż do pierwszego roku
Cyrusa króla.

Mądrość
ich nad in-
sze medce.
Sławy Hebr

niety 6. g. 22

Wstęgi Danielowe / cześcia historya rzeczy
przeszłych opisuia / cześcia proroctwa przy-
słych / a zwłaszcza pewny czas zachoś y wiel-
koś królestwa P. Chrystusowego / y przysię-
Antychrystowe. Tych ksiąg niektóre cześci
iako piewn rzeczeń młodzieńców / historya
Zuzanny / Bala y smoka którego zabił Dáni-
el / żydzi y odszeptancy z liczby ksiąg

świętych od cześcia. Ale ie Kościół s. powśe-
dny y starzy Doktorowie / a ná imie s. Igná-
cius wśen Apostolski / Tertulianus, Cipria-
nus, Basilius, Epiphanius, Origenes, Athana-
sius, Chrysostramus, Theodoretus, Ambrosius,
Augustinus, y Concilium Trydenskie : nimi-
ża wśelkie pismo / iako y inne cześci tegoś
Proroka mają.

ROZDZIAŁ. II.

Sen Nabu-
chodonogo-
rów / które-
go medrey
Chaldeyscy
zgádngc nie
mogli.

A Otu wtórego
królestwa Nabu-
chodonozora / wi-
dział Nabucho-
donozor sen / y
złekt się duch ie-
go / a sen tego od-
śedi od niego. ² A rośfazał król aby
pryzwano wśeszków / y czarnoksię-
żników / y czarowników / y Chaldey-
czyków / żeby oznaymili królowi sny
tego : którzy gdy przysli / stáneli przed
królem. ³ A rzekł do nich król : Widzia-
łem sen : a ná myśli będąc zartwozo-
ny / niewiem com widział. ⁴ A odpo-
wiedzieli Chaldeyscy królowi po
Syrjysku : Królu żyj ná wieki : po-
wiedz sen slugóm swym / a wykład
iego oznaymiemy. ⁵ A odpowiadając

król rzekł Chaldeyeczkom : Mowá
odeślá odemnie : jeśli mi nieoznaymi-
cie sny y wykładu iego / zginićcie wy / a
domy wasze pospolite będą. ⁶ Lecz
ieśli sen y wykład iego powiecie / za-
placy / y dary / y cześć wielką odnie-
siecie odemnie : jen tedy y wykład ie-
go pokazcie mi. ⁷ Odpowiedzieli po-
wtóre / y rzekli : król niech powie sen
slugóm swoim / a wykład iego poka-
żemy. ⁸ Odpowiedział król y rzekł :
Zaiste wiem że czas odkupićcie / wie-
dząc iż odeślá mowá odemnie. ⁹ A
tak jeśli mi sny nie oznaymićcie / ieden
ieśt wyrok o was / żebyście wykład
faleczny y zdiady pelny złożyli / a-
byście mówili przedemną a żeby czas
przeminał. Przeto sen powiedźcie mi /
abych wiedział że też wykład iego
prawdżiwy powiedacie. ¹⁰ Tedy odpo-
wiedając Chaldeyscy przed kró-

w gńoy, obro-
coné abo w
wychay. H.

^okról, książ-
ka, ani yrząd
H.

^oabo, miejska
nie, H.
Król każe
zabić wsyt
kie medyce.

^oodpowie-
dział mądrze
y rozumnie
Ariochowi/H

Bóg Danie-
lowi obja-
wił tajemni-
ce.

^oDoże, H.

11 lem / rzekli : Niemasz człowieka na
ziemi któryby mowe twą królu mógł
wypełnić : lecz ani jeden z królów
wielki y możliwy / o słowo takowe nie
pyta się od żadnej wieszczyki / y czaro-
wniki / y Chaldeyzyki. ^oBo mowa o
12 królu / sie ty pytasz królu ciężka jest : a
ni się nabydzie żaden króby ię oznay-
mił przed obliczem królewskim : o-
prócz bogów których obcowanie nie
13 jest z ludźmi. ^oCo usłysawszy król w
zapalczywości y w gniewie wielkim
rozkazał / aby zgineli wszyscy medyce
14 Babilońscy. ^oAl gdy wyszedł dekret /
zabiano medyce / y szukano Dánielá
y towarzyszyów iego aby zgineli : ^oTe-
dy Dániel pytał się o prawnie / y o wy-
roku / od Ariochá / hetmána żołnier-
stwa królewskiego / który był wyszedł
15 aby pobit medyce Babilońskie. ^oA
pytał onęgo który był wziął moc
od króla / dla czego tak srogi wyrok
od oblicza królewskiego wyszedł / gdy
16 tedy Arioch rzecz oznaymił Dánielo-
wi. ^oDániel wśedłszy prosił króla że-
by mu dał czas na oznaymienie wy-
17 kładu królowi. ^oWśedł do domu
swego / y oznaymił rzecz Ananiaso-
wi / y Misaelowi / y Azariášowi to-
18 warzysóm swoim : ^oaby szukali mi-
łosierdzia od oblicza Boga niebie-
skiego / około tęg tajemnice / a nie zgi-
neli Dánieli / towarzysze iego / z inné-
mi medycami Babilońskimi. ^oTedy
19 Dánielowi tajemnica przez widzenie
w nocy jest objawiona : y błogosła-
wił Dániel Boga niebieskiego / ^oy
20 mówiąc rzekł : Tęch będzie imię
Pánstie błogosławione od wieku aż
do wieku : bo ię jest mądrość y moc.
21 ^oy on odmienia czasy y wieki : przeno-
si królestwa / y stanowi : daie ma-
drość mądrym / y umietytność rozu-
22 mitegym nauce. ^oOn odkrywa gie-
bokości y skrytości y wie rzeczy w cie-
23 mności postanowione : a światłość
z nim mieszka. ^oTobie Boże oyców
naszych wyznawam / y chwale cie / żeś
mi dał mądrość y moc : y teraz o-
znaymiles mi ocosny cie prosił / żeś
24 nam mowe królewską otworzył. ^oPo-
tym Dániel wśedłszy do Ariochá / któ-
regó był naznaczył król / aby wytrącił
medyce Babilońskie / tak mu rzekł :
Medyców Babilońskich nie trac :

25 wiedz mis przed oblicze królewskie / a
wykład królowi powiem. ^oTedy Ari-
och z kwapieniem w wiódł Dánielá
do króla / y rzekł mu : Nalazłem czło-
wieka z synów przeprowadzenia Ju-
dzkiego / który wykład królowi oznay-
26 mi. ^oOdpowiedział król / y rzekł Dá-
nielowi / któremu imię było Balthá-
zár : Co mniemasz / możeszli mi pra-
wdziwie oznaymić sen / którym wi-
27 dział / y wykład iego : ^oA odpowia-
daąc Dániel przed królem / rzekł :
Tajemnice które król pyta / medyce /
czarnoksiężnicy / wieszczkowie / y pra-
28 ktykarze niemoga oznaymić królo-
wi. ^oAlle jest Bóg na niebie który od-
krywa tajemnice / który oznaymił to-
bie królu Nabuchodonozorze / co ma
E przysdż czasów ofstate czynych. Sen
twoy / y widzenia głowy twoięy na lo-
29 zu twym / takowe są : ^oTy królu po-
czales myśleć na poscieli twej coby
miało bydż na potym : a który odkry-
wa tajemnice / pokazał tobie co ma
30 przysdż. ^oNie też nie mądrością /
któaby była wemnie wietřa niżli
we wsytlich żywicych / tajemnicá
tá jest objawiona : ale aby wykład
królowi oznaymion był / a żebyś wie-
31 dział myśli serca twego. ^oTy królu
widziałeś / a oto iakoby obraz ieden
wielki / obraz on wielki / y obraz wyso-
ki stał przeciw tobie / a pożyżenie ię-
32 go było straszne : ^oTego obrazu gło-
wá była ze złota co lepszego / a pierśi
y ramióńa ze srebra / brzuch lepał y
33 biodra z miedzi : ^oa goleni żelazne /
nóg część niektóra była żelazna / a nie
34 która gliniána. ^oTakęś widział / aż
odciet jest kámiem z góry / bez rąk / y
wderzył obraz w nogi iego żelazne y
35 gliniáne / y struszył ie. ^oTedy struszy-
ło się spólem żelazo / skompá / miedź /
srebro y złoto / y obróciło się iako w
proch letnego boiowistá / które za-
móści wiatr : y nienalazło się im ja-
dne miejsce : a kámiem który był wde-
rzył w obraz / ostał się górą wielką / y
36 napełnił wsytke ziemię. ^oTen jest
F sen. Wykład też iego powiemy przed
tobą królu : ^oTys jest królem królów :
a Bóg niebieski królestwo / y moc / y
38 pánowanie / y sławę dał tobie : ^oy ws-
ytke w czym mieszkańcy synowie ludz-
cy / y zwierzęta polne / prástwo też po-

Dániel o-
znaymuie
królowi sen
y wykłada.

Sen Nabu-
chodonozo-
ra króla.

H.

Wykład
snu.

Cztery Mo-
narchie prze-
dnie na swie-
cie przed
przysciem
Christusa Pa-
na.

O króle-
stwie Chris-
tusowym.
H.

39 wietrzne dał w rękę twą / a pod mo-
cą twoją wszystko postanowił: a tak
40 tys jest głowa złota. A po tobie po-
wstanie królestwo inśe mnieysze niżli
ty / srebrne / y trzecie królestwo inśe
41 miedziane / które będzie panowało
po wszystkich ziemi. A królestwo cz-
warté będzie iako żelazo: iako żelazo
42 truszy y króci wszystko / tak połamie y
43 pokruszy to wszystko. A iżes widział
nóg y palców część skompy gárn-
czarskiej / a część żelazną: królestwo
rozdzielone będzie / które iednak z du-
żości żelaza wyndzie / wedle tego i-
44 45 46 47 48 49
kos widział żelazo zmieszane z skom-
pą z gliny. A palec nogę częścią żela-
zną / a częścią glinianą / królestwo cze-
ścią będzie mocné / a częścią skruszo-
né. A iżes widział żelazo zmieszane z
skompą z gliny / pomieszaia się wpia-
wdzie nasieniem człowieczym / ale się
z sobą nie spoją: iako żelazo niemoże
44 45 46 47 48 49
się zmieszać z skompą. A wednio-
nych królestw wzbudzi Bóg niebie-
ski królestwo / które się na wieki nie
rozprószy: a królestwo iego nie be-
dże dane ludowi innemu: a połamie

y zniszczy te wszystkie królestwa / a sa-
mo stać będzie na wieki. Wedle te-
go iżes widział że zgóry odcięty jest ka-
mien bez rąk / y pokruszył skompe y
żelazo / y miedź / y srebro / y złoto: Bóg
wielki pokazał królom co ma przys-
potym. a prawdziwy jest sen / y wier-
ny wykład iego. Tedy król Nabu-
chodonozor padł na oblicze swe / y po-
klonił się Danielowi / y ofiary y kadze-
nie kazał aby mu ofiarowali. Mo-
wiąc tedy król / rzekł Danielowi:
Prawdziwie Bóg wasz jest Bogiem
bogów / y panem królów / y odkryw-
czem tajemnic: ponieważś ty mógł
otworzyć te tajemnice. Tedy król wy-
niósł wysoko Daniela / y darów wie-
le y wielkich dał mu. A uczynił go
księżciem nad wszystkimi krainami
Babilonskimi / y przelożonym nad v-
rzednikami nad wszystkie miedze Ba-
bilonstkie. A Daniel prosił o króla /
y przelożył nad sprawami krainy Ba-
bilonstkiej / Sydiachá / Misachá y
Abdenagá: a sam Daniel był we-
dzwiaich królewskich.

Kamień
Christus.
bez prace
ludzkiey.

gdzie starszy
sędzi.

38 Tyś jest głowa złota. Opisane succes-
sa przedmiejszych królestw aż do skonczenia
świata / a to w niejakiu obrazie / którego gło-
wá złota znaczyła pierwsze królestwo Asyri-
skie. Pierśi srebrne / jest królestwo wtóre Per-
skie. Brzuch miedziany / trzecie królestwo Gre-
ckie. Goleni żelazne / królestwo czwarte Rzym-
skie / które długo dwie części miało / y wscho-
dnie Greckie / y zachodnie Łacińskie / iako go-
leni są dwie y długie. Ale z tych dwu goleni
wyrosto dziesięć palcy / y na nich się on wsy-
cel skupi / aco obraz wpiętał: i królestwo
Rzymskie naostatek na dziesięć królów ma-
bydź rozdzielone / z których żaden Rzym-
skiem nie będzie / iako żaden palec nie jest go-
lenia / y to naostatek będzie barzo słabe / y i-
akoby skorupiane / aco gliniane. A to wszystko
znakiem jest / i Bóg który obiecywał przys-
cie syna swego na świat / rzadził wszystkim

świętym: aż za czasu Monarchiey Rzymstkiej /
wzbudził Bóg królestwo swoje wieczne / to
jest / Kościół swój. który trwa na wieki.

46 Z góry odcięty jest kamień bez rąk. To
mówi o pierwszym przysciu Pana Christusa
wyni / bo kamień znaczy w piśmie ś. Christus
ś. Psal. 117. Isa. 28. Zacha. 3. Ten kamień od-
cięty bez rąk / i się narodził z panny bez spra-
wy ludzkiej / Irenaeus lib. 3. c. 28. Augustin:
Tract. 9. in Ioan. Hieron: in Dan: Był ten ka-
mien mały / i był dziesięciami małym / y ży-
wot pokorny y ubogi prowadził: wśakże w-
rost wielkim y wszystko napełnił / i za przys-
ciem swoim błedy y grzechy wyrócił / a kró-
lestwo sobie wieczne zgorował. O którym
Luk. 1. Math. 27. y 28. które nie inśe jest / ie-
dno królestwo Kościół iego świętego / który
częścią już jest w niebie / częścią tu na ziemi
iższe wojuje.

Kamień śna-
czy Christusa.

ROZDZIAŁ III.

Abuchodono-
zor król uczynił
balkwan złoty / na
wzwyż sześćdzie-
siąt łokiet / a na
szerza sześć łokiet /
y postawił ję na
polu Durá krainy Babilonstkiej: A
tak król Nabuchodonozor posłał
aby zebrano przednie Pány / vrzedni-

3 ki / y sedzie / księżetá / y tyranny / y sta-
roscy / y wszystkie przelożone krain / aby
się zeszli na poświęcanie balkwaná /
który był wystawil król Nabuchodo-
nozor. Tedy się zgromadzili przedni
Pánowie / vrzednicy / y sedziowie / księ-
żetá / y tyranni / y przedni ludzie którzy
byli na władzach postanowieni / y wa-
zytecy przedmiejscy z krain / aby się ze-
szli na poświęcenie balkwaná / który
był podniósł król Nabuchodonozor /
y stali przed balkwanem / który był po-

Balkwan złoty
kaje król
chwalić.

4 stawił król Nabuchodonozor. ² A wo-
 5 snij wołał dużej: Wam mówią ludom/
 narodom / y ięzykom : ³ W godzinie
 której wstysycie głos trąby / y piszczał-
 ki / y cytry / flétnie / y hárfy / y sympho-
 6 natá / y wśelátiéy muzyki / padńy po-
 kłóńcie się bálwánowi złotému / który
 postawił król Nabuchodonozor. ⁴ A
 7 króby wpańy nie pokłonił się / ten
 téżże godziny będzie wyrzucon w piec
 ognia palájącego. ⁵ Potym tedy sto-
 ro wstyseli wśytcy narodowie głos
 8 trąby / piszczałki / y cytry / flétni / y hár-
 fy / y symphonalu / y wśelátiéy muzy-
 9 ki : wpańy wśytcy narodowie / po-
 kłóńcia / y ięzyki / klániali się bálwá-
 10 nowi złotému / który postawił król
 Nabuchodonozor. ⁶ A wnet tegóž cza-
 su przystapiwśy meżowie Cháldey-
 11 sey ofśárzylí Sydy : ⁷ y rzekli Nabucho-
 donozorowi królowi : Królu żyj ná wie-
 12 ki : ⁸ Ty królu dajes wyrok / aby káždy
 człowiek / któryby wstyszał głos trąby /
 piszczałki / y cytry / flétni / y hárfy / y sym-
 13 phonalu / y wśelátiéy muzyki / aby w-
 padł / y pokłonił się obrazowi złoté-
 14 mu : ⁹ A króby wpańy niepokłonił
 si / żeby był wrzucon w piec ognia go-
 15 rąjącego. ¹⁰ Sę tedy meżowie Sydo-
 wie / którzy postánoril náđ spráwá-
 mi kráin Babilónskich / Sydiách /
 16 Misyách / y Abdenágo : ci meżowie
 wżgárdzili / królu / wyrokiem twoim :
 bogóm troym nie służą : y bálwáno-
 wi złotému / któryś podniósł nie klá-
 13 niaia się. ¹¹ Tedy Nabuchodonozor w
 zapálczywości y w gniewie rośkazał
 aby byli przywiedzeni Sydiách / Misy-
 14 sách / y Abdenágo : którzy wnet przy-
 wiedziono przed oblicze króla. ¹² A
 mówiąc Nabuchodonozor król / rzékl
 im : Poprawdzieli Sydiách / Misyách /
 y Abdenágo / bogóm moim nie slu-
 15 żyćie / y bálwánowi złotému / którym
 postánoril nie klániaćie się : ¹³ Prze-
 to teraz iestliście gotowi / którzyśkol-
 wieć godziny wstysycie głos trąby /
 piszczałki / cytry / flétni / y hárfy / y sym-
 phonalu / y wśelátiéy muzyki / padni-
 16 cie y pokłóńcie się bálwánowi / którym
 uczynił : á iestli się nie pokłóńcie / téż-
 że godziny będziecie wrzuceni w piec
 ognia gorąjącego : á któryż iest Bóg
 17 który was wyrwie z ręki moiej : ¹⁴ Od-
 powiádaiać Sydiách / Misyách / y Ab-

Trzedy młó-
 dzienicy lu

denágo / rzekli królowi Nabuchodo-
 17 nozorowi : Nie trzeba nam o téy rze-
 czy odpowiadac tobie. ¹⁵ Bo oto Bóg
 náš królemu służymy / może nas wy-
 18 rwać z piecá ognia palájącego / y z
 ręki twoiej / o królu / wybawic. ¹⁶ A i-
 śliby niechciał / niech będzie wiádo-
 19 mo tobie królu / że bogóm twoim nie
 służymy / y bálwánowi złotému / któ-
 20 ryś wystawił nie klániamy się. ¹⁷ Tedy
 Nabuchodonozor nápełniony iest za-
 pálczywościá : y pozirzenie twarz-
 21 iego odmieniło się ná Sydiách / Misy-
 sách / y Abdenágo : y rośkazał żeby
 rospalono piec siedmkróć wiecéy niż
 22 li był zwyczaj palic. ¹⁸ A meżóm co
 mocniejszy z woyska swego rośka-
 23 zał aby zwiázawśy nogi Sydiách /
 Misyách / y Abdenágo / wrzucili je w
 24 piec ognia gorąjącego. ¹⁹ A ná tych
 miast oni meżowie zwiázani / z ubiá-
 25 niámi swémi / y z czapkámi / y bótámi /
 y śńátámi / wrzuceni są w póśrząd pie-
 26 cą ognia palájącego. ²⁰ Bo rośkaza-
 nie królewskie przynagliło : á piec
 był bázro rospalony. Lecz meże óné
 27 którzy bñli wrzucili Sydiách / Misyách /
 y Abdenágo / pobili płomień ognio-
 28 wy. ²¹ A ci trzy meżowie / to iest / Sy-
 diách / Misyách / y Abdenágo wpádli
 w póśrząd piecá ognia palájącego
 zwiázani.

Tego / co idzie potym / nie nálażem w
 ksiégách Zydowskich.

24 ²² A chodźili w póśrząd płomienia
 chwalać Boga / y błogosławić Pá-
 25 nu. ²³ A stojąc Azáriáš tak się modlił /
 y otworzywśy wstá siwé w póśrząd o-
 26 gnia / rzékl : ²⁴ Błogosławionyś iest
 Pánie Boże oyców nášych / y chwa-
 27 lebné y sławné imie twoie ná wieki :
 28 ²⁵ bos spráwiedliwy iest we wśytkich
 rzeczách / którzyś nam uczynił : y wśy-
 29 tkie spráwy twé prawdziwé / á diógi
 twoie prośte / y wśytkie sądy twoie
 30 prawdziwé. ²⁶ Abowiém sądy swoie
 prawdziwé uczyniles według wśégo
 coś ná nas dopuścić / y ná miásto
 świété oyców nášych Jeruzálem :
 27 bos w prawdzie y w sádzie przywiódł
 to wśytko dla grzechów nášych.
 28 ²⁷ Bosmy zgrzészylí / y zleśmy czynili
 odstepuiać od ciebie : y wystapili-
 29 śmy we wśytkim : á nieślucháliśmy /
 30 ániśmy strzegli przykazania twego / á

dęcy niech-
 cę chwalić
 bálwáná.

Wrzuceni
 w piec ognia
 17y.

Słowa Hiero-
 nymá S.

Modlitwa
 Azáriášá
 pełná poko-
 ry y wiary
 w páńá Bo-
 28gá.

31 niśmy czynili iakoś nam roszkażać aby
 sie nam dobrze działało. A tak wszystko
 32 coś przywiódł na nas / y wszystko coś
 nam uczynił / sprawiedliwymes sa-
 dem uczynił: y dales nas w ręce nie-
 przyjaciół naszych niesprawiedliwych
 33 złościwych / y przestępców / y kró-
 wi niesprawiedliwemu / y nagośnemu
 nad wszystkie ziemie. A teraz niemo-
 34 żemy wst otworzyć: sromota y hań-
 ba stałiśmy sie slugom twoim / y tym
 35 którzy cie chwala. Prosimy cie abyś
 nas na wieki nie podawał dla imie-
 36 nia twego / a nierozruśał przynierza-
 twego. A nie oddalaj od nas miło-
 37 sierdzia twego / dla Abrahama vmi-
 łowanego twego / y Izaka slugi two-
 38 go / y Izraela swietego twego: do
 39 którychś mówił obiecując żeś miał
 rozmnożyć nasienie ich iako gwiazdy
 niebieskie / y iako piasek który jest na
 40 brzegu morzki: Bo nas było Pa-
 nie / więcej niżli wszystkich narodów /
 41 y jesteśmy dziś podli na wszystkie ziem-
 42 mi / dla grzechów naszych. A nie
 mamy tego czasu kśagzicia / y hetma-
 43 na / y proroka / ani całopalenia / ani
 44 ofiary / ani obiaty / ani kądzenia / ani
 45 miysca pierwoćin przed tobą / żeby-
 46 śmy mogli znaleźć miłosierdzie two-
 ie: ale z umysłem skruszonym y z du-
 chem upokorzonym niech będziemy
 47 przyici. Jako w całopaleniu bára-
 48 nów y wołów / y iako w tysiicach bá-
 49 ránków tłustych: tak niechay będzie
 50 ofiara náśa dzisiaj przed tobą / abyś
 51 sie podobála: bo niemáš zawstydze-
 52 nia wstajcym w tobie. A teraz i-
 53 dziem za tobą ze wszystkiego serca / y
 54 boiemy sie ciebie / y szukamy oblicza
 55 twego. Nie zawstydza nas: ale w-
 56 czyni znami według łaskawości two-
 57 iey / y według mnostwa miłosierdzia
 58 twego. A wyrwi nas według dzi-
 59 wów twoich: a daj chwałę imienio-
 60 wi twemu Paniu: a niech będą za-
 61 wstydzeni wszyscy którzy pokazu-
 62 slugom twoim złości / niech będą za-
 63 wstydzeni wszelka moc twoja / a siła
 64 ich niechay będzie pokruszona: a
 65 niech wiedzą żeś ty jest P. Bóg sam /
 66 y chwalebny na okregu ziemie. A
 67 słudzy królewscy / którzy ie byli wrzu-
 68 cili / nieprzestawali podpalać piecá
 69 náphę / y zgrzebiániami / y smołą / y win-

47 nym chróstem / a płomień wycho-
 48 dził nad piecem na czterdzieści y dzie-
 49 wieć lokci: y wypadł y popalił które
 50 znalazł podle piecá z Chaldeycyków.
 51 A anioł Pański stał z Azariasem
 52 y z towarzyszymi jego w piec: y wyrzu-
 53 cił płomień ogniowy z piecá / y wcz-
 54 nił sroód piecá iakoby wiatr rosił
 55 przewiewający / y nie dotknął sie ich
 56 zgoła ogień / ani zaśmucił / ani żadney
 57 przykrości nie uczynił.

58 Tedy ci trzy iakoby iednymi wst
 59 chwalili / y wysławiali / y błogosła-
 60 wili Boga w piecu / mówiąc:

61 Błogosławiony jesteś Panie Bo-
 62 że oyców naszych: y chwalebny y sta-
 63 wny / y wywyżsiony na wieki: y bło-
 64 gosławione imie chwały twoiej / y
 65 chwalebne y wywyższone po wszystkie
 66 wieki.

67 Błogosławionyś jest w kościele
 68 swietym chwały twoiej: y przena-
 69 chwalebniejszy y przenaślawniejszy
 70 na wieki.

71 Błogosławionyś jest na stolicy
 72 królestwa twego: y przenaślaw-
 73 nniejszy y przenaślawniejszy na wieki.

74 Błogosławionyś jest który wypá-
 75 truięś przepáści / a siedziś na Cheru-
 76 bin / y chwalebny y naprzewyszeński
 77 na wieki.

78 Błogosławionyś jest na otwiera-
 79 dzieniu niebieskim: y sławny / y chwa-
 80 lebný na wieki.

81 Błogosławcie wszystkie sprawy
 82 Pańskie Pánu / chwalcie a wywyż-
 83 szajcie go na wieki.

84 Błogosławcie aniołowie Pańscy
 85 Pánu: chwalcie y wywyższajcie go
 86 na wieki.

87 Błogosławcie niebiosá Pánu:
 88 chwalcie a wywyższajcie go na wieki.

89 Błogosławcie wody wszystkie któ-
 90 ré są na niebie Pánu: chwalcie y wy-
 91 wyszajcie go na wieki.

92 Błogosławcie wszystkie mocy Pań-
 93 skie Pánu: chwalcie y wywyższajcie
 94 go na wieki.

95 Błogosławcie słońce y miesiąc
 96 Pánu: chwalcie a wywyższajcie go
 97 na wieki.

98 Błogosławcie gwiazdy niebieskie
 99 Pánu: chwalcie a wywyższajcie go
 100 na wieki.

101 Błogosławcie wszelki dżdżu y rośso

Trzy mło-
 dżency za-
 chowani w
 piecu ogni-
 stym wcale
 przez Anyo-
 ła.

Pieśń spie-
 wana w pie-
 cu ognistym
 od trzech
 młodzień-
 ców.

Psal: 148. a 3.

Pána : chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 65 Błogosławcie wszytkie wiátry Bo
 że Pána : chwalcie á wywysfajcie
 go ná wieki.
 66 Błogosławcie ognia y gorąco
 Pánu : chwalcie á wywysfajcie go
 ná wieki.
 67 Błogosławcie zimno y ciepło Pá-
 nu : chwalcie á wywysfajcie go ná
 wieki.
 68 Błogosławcie rosy y śródn Pánu :
 chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 69 Błogosławcie mróz y zimno Pá-
 nu : chwalcie á wywysfajcie go ná
 wieki.
 70 Błogosławcie lody y śniegi Pá-
 nu : chwalcie á wywysfajcie go ná
 wieki.
 71 Błogosławcie no cy y dni Pánu :
 chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 72 Błogosławcie światłość y ciem-
 ności Pánu : chwalcie á wywysfaj-
 cie go ná wieki.
 73 Błogosławcie błyskawice y obłoki
 Pánu : chwalcie á wywysfajcie go
 ná wieki.
 74 Niech błogosławi ziemia Pána :
 niech chwali y wywysfa go ná wie-
 ki.
 75 Błogosławcie góry y págórki Pá-
 nu : chwalcie á wywysfajcie go ná
 wieki.
 76 Błogosławcie wszytko rodzące ná
 ziemi Pánu : chwalcie á wywysfaj-
 cie go ná wieki.
 77 Błogosławcie źródła Pánu :
 chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 78 Błogosławcie morza y rzeki Pá-
 nu : chwalcie á wywysfajcie go ná
 wieki.
 79 Błogosławcie wielorybowie / y w-
 szytko co sie rucha w wodách Pánu :
 chwalcie á wywysfajcie go ná wieki.
 80 Błogosławcie wszytce ptacy po-
 wietrzni Pánu : chwalcie á wywys-
 fajcie go ná wieki.
 81 Błogosławcie wszytkie bestie y by-
 dło Pánu : chwalcie á wywysfajcie
 go ná wieki.
 82 Błogosławcie synowie ludzcy Pá-
 nu : chwalcie á wywysfajcie go ná
 wieki.
 83 Niech błogosławi Izrael Pána :
 niech go chwali / á wywysfa go ná
 wieki.

84 Błogosławcie káplani Pánscy
 Pánu : chwalcie á wywysfajcie go
 ná wieki.
 85 Błogosławcie słudzy Pánscy Pá-
 nu : chwalcie á wywysfajcie go ná
 wieki.
 86 Błogosławcie duchowie y duze
 sprawiedliwych Pánu : chwalcie á
 wywysfajcie go ná wieki.
 87 Błogosławcie świeci á pokorné
 go serca Pánu : chwalcie á wywys-
 fajcie go ná wieki.
 88 Błogosławcie Anántasfu / Azáris-
 asfu / Misáclu Pánu : chwalcie á wy-
 wysfajcie go ná wieki.
 89 Bo wydarł nas z piekła / y wybá-
 wił z ręki śmierci / y wyjął nas z po-
 śródku płomienia palącego / y z
 pośrzed ognia wyrwał nas.
 90 ^o Wyznawajcie Pánu bo dobry /
 bo ná wieki miłosierdzie jego.
 91 ^o Błogosławcie wszytce chwalcy
 Pánu Bogu Bogów : chwalcie y
 G wyznawajcie mu : bo ná wszytkie wie-
 ki miłosierdzie jego.
 Póty w Zydowskim niemaś : á cośmy
 położyli, z Ediciei Theodotioná
 przełożono iest.
 92 ^o Tedy król Nabuchodonozor zdumie-
 niał sie / y wstał przedko / y rzekł pá-
 nóm swoim : Izalifmy nie trzech me-
 żów wrzucili w pośrzed ognia spetá-
 nych : którzy odpowiadając królowi,
 93 rzekli : Prawdziwie królu. ^o Odpowie-
 dział / y rzekł : Oto ja widze czterzech
 mężów rozwiązanych y chodzących
 w pośrzedku ognia / á żadnego náru-
 szenia niemaś w nich : á osoba czwar-
 94 tego podobna ^o synowi Bożemu. ^o Te-
 dy przystąpił Nabuchodonozor do
 dziwi piecá ognia palącego / y rzekł :
 Sydráchu / Misáchu / y Abdenágu /
 słudzy Boga wysokiego / wynidźcie á
 przydźcie. A nátychmiast wysli Sy-
 drách / Misách / y Abdenágo z pośrzo-
 95 dku ognia. ^o A zgromadziwszy sie
 kśiążetá / wrzednicy / y sedziowie / y mo-
 żni królewscy / ogleadowáli meze oné /
 á żadney mocy nie miał ogień nád-
 ciáły ich / y włos głowy ich nie przy-
 palił sie / y sáráwary ich nie odmie-
 niły sie / ani zapách ognia nie przeszedł
 96 przez nie. ^o Tedy krzyknąwszy Nabu-
 chodonozor / rzekł : Błogosławiony
 Bóg ich / to iest / Sydráchá / Misá-

Słowa se le-
ronimá e.Zdumienie
króla y wy-
gnanie mo-
cy Bożej.

Aniołowi.

τὰ σαπα-
βαπα, Lxx.

96 chą / y Abdenagą / któ / y posłał anyo-
 97 ła swego / a wybarwił slugi swé / którzy
 weń wierzyli / a słowo królewskie od-
 mienili / y wydali ciała swé aby nie
 służyli ani sie kłaniali żadnému Bo-
 gu / wyzawszy Bogu swému. ¹ Prze-
 toż odemnie wydan iest ten wyrok /
 aby wszelki naród / pokolenie / y ięzyk /
 którybykolwiek mówił bluźnierstwo
 przeciw Bogu Sydrachá / Misachá /
 y Abdenagá / zginął / a dom iego aby
 był zburzony: bo niemasz innego Bo-
 ga / któryby tak mógł wybarwiać. Te-

98 dy król podwyższył Sydrachá / Misá-
 chą / y Abdenagą / w kráinie Bábí-
 99 lonstkiey. ² N A B V C H O D O-
 100 N O Z O R król / wsem ludziom / na-
 rodóm / y ięzykóm / którzy mieszkają
 po wszystkiey ziemi. Pokóy wam niech
 sie rozmnaża. ³ Znaki y dziwy uczynił
 w mnie Bóg wysoki. ⁴ A tak podobá-
 ło mi sie opowiadać znaki iego / bo
 wielkie są: y cudá iego bo mocné: a
 królestwo iego królestwo wieczné / y
 władza iego do rodzaju y rodzaju.

Mandat kró-
lewski.Niz. 4 g. 31.
y 7. d. 14.

ROZDZ. III.

1 **A** Nabuchodonozor byłem spokojnym
 2 w domu moim / y kró-
 3 tnący na pałacu mo-
 4 im: widziałem sen któ-
 5 ry mnie przestraszył: y
 6 myśli moje na łóżu mo-
 7 im / y widzenia głowy moiey stworzyły
 8 mie. ¹ A przez mnie wydan iest wyrok /
 9 żeby przywieziono przed oczy moie
 wszystkie medyce Babilonstkie / a żeby
 10 mi wykład snu oznaymili. Tedy przy-
 chodzili wieszczkowie / czárnoksiężni-
 cy / Chaldeyccy / y praktykarze / y po-
 wiedziałem sen przed nimi: a wyklá-
 du iego nie pokazáli mi: ² aż ³ towa-
 5 rzyś Dániel wśedł przed oczy moie /
 6 któremu imie Balthássar / wedle imie-
 7 nia Boga mégo / który ma ducha bo-
 8 gów swietych sam w sobie / y powie-
 9 działem przed nim sen. ⁴ Balthássar-
 10 rze przednieyszy z wieszczków / gdyż ia
 wiem iż ducha bogów swietych masz
 w sobie / a wszelka tajemnica nie iest
 tobie nie podobna: widzenia snów
 moich którem widział / y wykład ich
 7 powiedz. ⁵ Widzenie głowy moiey na
 8 łóżu moim: Widziałem / ano dze-
 9 wo na szrób ziemi / a wysokość iego
 10 zbytnia. ⁶ Wielkie drzewo y mocné:
 a wysokość iego dosiagająca niebá:
 widzenie iego było aż do granic wsy-
 9 tkiey ziemi. ⁷ Liście iego bárzo pie-
 10 kne / a owoc iego zbytni: y pokarm
 wszystkich na nim. Pod nim mieszká-
 17 ły zwierzeta / y bestyie / na gálezni iego
 18 mieszkáli ptacy powietrzni: a z
 niego iádło każde ciało. Widziałem
 w widzeniu głowy moiey na pościeli

11 moiey / a oto ⁸ czuący y swiety z nie-
 12 bá zstąpił: Wolał mocno / y tak mó-
 13 wit: Pozabcie drzewo / a obetnienie
 14 gálezi iego / otrzęście liście iego / a
 15 rozprósćcie owoce iego: niech wciek-
 16 ą bestyie które pod nim są / y ptacy z gá-
 17 lezi iego. ⁹ Wszakże iednak pnia korze-
 18 nia iego w ziemi zaniechajcie: a niech
 będzie związany łańcuchem żelazny
 y miedzianym na trawách które na
 13 polách są / a rossa niebieska niech be-
 14 dzie skropiona. a z zwierzety częś iego
 15 go w trawie ziemney. ¹⁰ Serce iego
 16 od człowieczego niech sie zmieni / a
 17 serce zwierzęce niech mu będzie dá-
 18 né: a niech ¹¹ siedm czasów odmieni
 19 sie nad nim. ¹² W wyroku czuących
 20 postanowiono iest / a mowa ¹³ swie-
 21 tych y zadanie: aż poznają żywiący /
 22 iż Tawyszy panuje w królestwie lu-
 23 dzi / a komukolwiek zechce da ie / a na
 24 podlejšego człowieka stanowi nad
 25 nim. Ten sen widziałem ia król Náb-
 26 uchodonozor: a tak ty Balthássar-
 27 rze powiedz co rychléy wykład: bo
 28 wszyscy medicy królestwa mégo nie
 mogą mi wykładu powiedzieć: ale
 ty możesz / bo duch bogów swietych
 16 iest w tobie. ¹⁴ Tedy Dániel którego
 17 imie Balthássar począł sam w sobie
 18 milcząc myśleć iakoby przez iedne go-
 19 dzine: y myśli iego trwożyły go. A
 20 odpowiadając król / rzéł: Balthás-
 21 sarze / sen y wykład iego niech cie nie
 22 trwoży. Odpowiedział Balthássar y
 23 rzéł: Panie mój / sen tym którzy cie
 24 nienawidzą / a wykład iego nieprzy-
 25 iaciólóm twoim niech będzie. ¹⁵ Dze-
 26 wo któreś widział wysokie y mocné /
 27 którego wysokość sięga aż do niebá /
 28 a widzenie iego po wsęy ziemi / a gá-

co iest, An-
yol swiety.Siedm lat.
Niz. y.

Anyolów.

Wykład
snu przez
Dániela.Sen króla
Nabuchodo-
nozora dru-
gi.

H.

Gálstia iego
H.

19 leżenie tego bardzo piękne / y owoc tego
zbytni / a pokarm wszystkich na nim /
pod nim mieszkające bestie polne / a
na galeziach tego przebywający pta-
cy powietrzni : ¹ Tys jest królu / któ-
rys się rozwielił / y rozmógł : a
wielmożność twoją wrośła / y dosię-
gła aż do nieba / a władza twoja do
20 granic wszystkich ziemie. ² A iż widział
król czułego y świętego zstepują-
cego z nieba / y mówiącego : Porab-
cie dizewo / a stażcie się : wszakóż pnia
korzenia tego w ziemi zamiechacie / a
niech będzie związany żelazem y mie-
dzia na trawie w polu / a rośsa niebie-
ska niech będzie kropiony / a z zwier-
zęty niech będzie pokarm tego / aż
siedm czasów przemieni się nad nim :
21 ³ Ten jest wykład wyroku Nawysze-
go / który przyszedł na pana mego kró-
22 lą. ⁴ Wyrzucę cię od ludzi / a z bydłem
y z bestyami / y z zwierzem będzie mie-
skanie twoje / y trawę iako wół iść
będziesz / a rośsa niebieska kropion be-
dziesz : siedm też czasów odmienia
się nad tobą / aż doznaś że Nawyszy
pánwie nad królestwem ludzi / a ko-
23 mułowiek zechce dawać. ⁵ A iż ro-
kazał aby zostawiono pień korzenia
tego / to jest dizewa : królestwo two-
je zostanie się tobie / gdy poznaś że
24 władza jest niebieska. ⁶ Przeto królu
niech ci się podoba rada moja / a grze-
chy twoje iak mużnami odkupuy : a
nieprawości twe miłosierdziem nad-
25 w bogimi : podobno odpuszcę grze-
chy twoje. ⁷ Wszystko to przyszło na
26 Nabuchodonozora króla. ⁸ Po skoń-
czeniu dwunastu miesięcy przecho-
dził się na pałacu Babilońskim. ⁹ A
27 odpowiedział król y rzekł : Jaki nie-
to jest Babilon wielki / którym ja zbu-
dował na dom królestwa w siłę mo-

28 cę moję / y w sławie ozdoby moję :
¹⁰ A gdy jeszcze mowa była w wściach
królewskich / głos spadł z nieba : To-
bie mówią Nabuchodonozorze kró-
lu : królestwo twe odedyż się od ciebie /
29 ¹¹ y od ludzi wyrzucę cię / a z bydłem y
z zwierzęty będzie mieszkanie twoje :
trawę iako wół iść będziesz / a siedm
czasów odmienia się nad tobą / aż do-
znaś że Nawyszy pánwie w króle-
stwie człowieczym / a komułowiek ze-
30 chce dawać. ¹² Tęże godziny wypel-
niła się mowa nad Nabuchodonozo-
rem / y od ludzi wyrzucony jest / y tra-
wę iadł iako wół / y rośsa niebieska cia-
ło jego zmoczone jest : aż wół y tego
na kształt orłów wrośły / a pąznoćcie
31 jego iako ptaków. ¹³ A tak po skończe-
niu dni ja Nabuchodonozor podniósł
się w niebo oczyma moimi / a rozum mój
był mi przywrócon : y błogosławi-
łem Nawyszego / a żywiącego na
wieki chwaliłem y sławiłem : bo wła-
dza też władza wieczna / a królestwo
32 jego na naród y naród. ¹⁴ A wszyscy
obywatele ziemscy w niego za nie są
pocytani : bo według wolei swej
czyni tak z wojskiem niebieskim / iako
y z obywatelimi ziemskimi : a niema-
33 łoby się sprzeciwić rece jego / a mó-
wił mu : Przecz się czynisz ? ¹⁵ Tęgóż
czasu śnił mój wrócił się do mnie / y
przyszedłem do cześci y ozdoby króle-
stwa mego : y osoba moja wróciła się
na mnie : a pánowie moi / y wrzeczni-
cy moi szukali mnie / y przywróconem jest
na królestwo moje : y wielmożność
34 większa mi była przydana. ¹⁶ A tak te-
raz ja Nabuchodonozor chwale / y
wielbie / y wysławiam króla niebieskie-
go : bo wszystkie sprawy jego praw-
dliwe / a drogi jego sądy : y chodzące
w pyśle wniżyć może.

Nabuchodo-
nogor z kró-
lestwa wy-
rzucon mie-
dzy bestyie.

Bo mi Bóg ro-
zum odął / y
przewiał
się za wolę
y zbestyami
mieszkali.

Nawróce-
nie króla
Nabuchodo-
nogora.

Wys. 3. Bóg
na wszystkich
narodach.

Nis. 5. f. 21.

Rada Da-
nielowá.
Eccle: 3. d.
33.

So będzie v-
leczenie grze-
chu twógo H.

Za grzechy
mamy dosyc
wynić.

Dobre wez-
ni iako odku-
pienie grzechy
nasze.

24 Grzechy twoje iak mużnami odkupuy. ¹ Tę
mi słowy iasnie Daniel s. wcz. / iż grzechy na-
sze możemy dobrými uczynkami odkupić / prze-
tóż niechaj się nie dziwić Jerem / kiedy ko-
ściół Boży nas wcz. / iż mamy za grzechy na-
sze dosyc czynić y odkupować / ponieważ tak
wcz. pismo s. toż masz przypow: 16. v. 6. y
Tob: 4. Co abyś rozumiał / masz wiedzieć / iż
grzechów odpuszczenie darmo mamy z łaski y
miłosierdzia Bożego / a to dla śmierci y za-
stugi Pána Chrystusowch / którzy nas drogo
odkupili. Wszakże iak mużna y inśe uczynki
dobre dosyc czyniac za grzechy nasze / dwo-
iako nas odkupia z grzechów. Naprzód
człowiek w grzechu będący / jeśli się chce na-
wrócić y pokutować / y w tym czyni iak mu-
żny aby sobie Boga wblagał / iakże iak mużny

pomagać mu do odpuszczenia grzechów: nie-
zeby one iak mużny odpuszczaly grzechy / bo to
sam Pan Bóg czyni / który iasne swoje czo-
wiłowi wlewa / ależ on iak mużny przygo-
tuję człowieka y sposobnego czyni / aby z łas-
ki Bożej otrzymał odpuszczenie grzechów
przez zastugi Pána Chrystusowe. A wszakże
bez wiary y pokuty albo miłości Bożej / za-
dne iak mużny do odpuszczenia grzechów nie
pomoga / iako masz do żydów 11. b 6. Łuk. 13.
a 3. 5. 1. Cor: 13. a 2. Drugi sposób którym iak
mużny y inśe uczynki dobre odkupia grze-
chy jest / kiedy człowiek już otrzymawszy od-
puszczenie grzechów jest usprawiedliwiony / y
już nie jest winien wieczney meki / ale mu zo-

Karanie doczesne które ma wyćierpieć za grzechy swoje / o czym masz 2. Król. 12. v. 15. Deut. 32. v. 51. od takiego Karania odkupie ialmużną y dosyć czyni za nie / aby człowiek od takiego Karania doczesnego był wolen / iako pisze o Ninivitach Jon. 4. 2. Par. 7. v. 13. Także y tu gdy wyłożył królowi widzenie / w którym widział tego doczesne Karanie / które on za grzechy zasłużył / zaraz przydać: Grzechy twoje ialmużnami odkupuy: gdzie widać / iż Karanie za grzechy może być dobrą wczyną kaimi odkupione. Przeto też w piśmie s. to sto wo / grzechy / znaczy Karanie za grzechy: Zachar. 14. v. 19. Thren. 4. v. 22. Zetetyk te słowa prorockie wyrażać / powiada iż tu Prorok tylko wspomina Króla / aby to wrócił co był

nieślusnie komu wziął. Ale to iasne satysfakcyjne pisanie. Bo grzechy przednięsy Nabuchodonozora dla którego miał być Karany / nie było cudzego branie / ale pycha y serce wymoste / iako pisze v. 27. A nad to choćby grzechy tego Króla był cudzych rzeczy wydzieranie niesprawiedliwe / wszakże nie tylko ten grzech miał Nabuchodonozor / ale y wiele innych / a Daniel wszytkie grzechy każe ialmużną odkupić. Co także mówi Tobiasz w Rozb. 4. Ialmużną od wszelkiego grzechu y od śmierci wybawia. Tymż sposobem y Daniel mówi o ialmużnie / nie żeby tylko cudze rzeczy przywracała / ale iż Pana Boga błaga / aby nam miłosćwie Karanie za grzechy odpuszczał.

ROZDZ. V.

ALTASAR
Król uczynił wczte
wielką na tysiąc
przednich pánów
swych / a każdy z
nich pil podług
sweę wieku. Ro-

1 skazał tedy iuz piány / aby przynieśiono naczynie złote y srebrne / które był
2 zabrał Nabuchodonozor / oćiec iego z kościoła / który był w Jeruzalem / je-
3 by pili z nich Król / y pánowie przedni iego / y żony iego / y nałożnice. Tedy
4 przynieśiono naczynia złote y srebrne / które był zabrał z kościoła / który był
5 w Jeruzalem / y pili nimi Król y przedni pánowie iego / żony y nałożnice
6 iego. Pili wino / y chwalili bogi swe złote y srebrne / miedziane / żelazne / y
7 drewniane / y kamienne. Tęże godziły y wkażyły sie pálce iako reki człowie-
8 cze y piśacze przeciw lichtarzowi na ścienie sale królewskie / a Król patrzał
9 na członki reki piśacze. Tedy twarz królestwa zmieniła sie / a myśli iego
tewożyły go / a spoienia nerek ięg słabły / a kolana iego iedno o drugie sie
klakły. A tak zawołał Król mocno / aby przywiedziono czarńoksieżniki /
Chaldeyckie / y praktykarze. A mówiąc Król rzekł do mediców Babilońskich: Którykolwiek to pismo wy-
czyta / a wykład iego mi oznaymi: w śarlat ubran będzie / a lancuch złoty
będzie miał na szyi / a trzecim w królestwie moim będzie. Tedy wśedłszy
wszyscy medicy królewscy / nie mogli ani pisma wyczytać / ani wykładu Kró-
lowi pokazać. Z czego Król Balthasar bázrosie zafasował / y zmieniła sie

10 twarz iego: lecz y pánowie przedni iego tewożyli sie. A Królowa dla rze-
11 czy Króla sie przydała Królowi y przednim pánom iego / weszła do domu wczty: a przemówiwszy rzekła: Królu
12 żyj na wieki: niech cie nie tewoży myśli twoje / y niech sie nie mieni twarz twoja. Jest mąż w królestwie twó-
im / który ducha bogów swiętych ma w sobie: a za dni oycy twego vmiecie-
tność y mądrość nálazły sie w nim: bo y Król Nabuchodonozor oćiec twóy uczynił go przednięszym nad
13 czarńoksieżnikami / czarownikami / Chaldeyckimi / y praktykarzami / oćiec mowie twóy Królu. iż duch
14 wietrny y roztropność y rozum y wykład snów / y obławienie tajemnic / y rozwiązanie záwiązanych rzeczy nálazły sie w nim / to iest / w Daniele / któ-
15 remu Król dał imię Balthasar. Teraz tedy niech przyzowa Daniela / a powie wykład. Wprowódzony tedy iest Daniel przed Króla. Do którego
16 przemówie uczyniwszy Król rzekł: Tys iest Daniel z synów poymania Judy / którego przywiódł oćiec mój Król z Żydowskiej ziemi. Słysza-
łem o tobie że masz ducha bogów: a iż nauka y wyrozumienie / y mądrość wietrse nálazły sie w tobie. A teraz
wešli przed mnie mądry czarńoksieżnicy / aby to pismo czytali / y wykład ięg aby mi wkażali: y nie mogli wyklá-
du mowy téy wypowiedzieć. A iam słyszał o tobie / że możesz wykládać
trudne rzeczy y záwiázane rozwiązać: a tak iesli możesz pismo wyczytać / y
wykład mi iego oznaymić / w śarlat ubran będziesz / y złoty lancuch będziesz miał na szyi / y trzecim w kró-
lestwie moim Esigzeciem zostaniesz.

Balthasar
Król Babiloński
pił z go-
ściń z kub-
ków kóściel-
nych.

* Dział igo,

Widzi re-
ke na ście-
nie piśacze.

Medycowie
nie mogą
pisma wy-
czytać.

* y rozum, y
mądrość, iá-
ko mądrość
Boża. H.

Daniel sta-
ną wśy stro
fuie króla.

17 ^E Na co odpowiadając Daniel / rzekł
przed królem: Dary twoje tobie niech
beda / a w pominki domu twego imie-
mu daj: wśakże pismo przeczytam
tobie królu / y wyklad iego pokaze to-
bie. 18 ^E O królu / Bóg nawyszy dal
Nabuchodonozorowi oycu twemu
królestwo / y wielmożność / sławę / y
19 cześć. 20 A dla wielmożności którą mu
był dal / wśyscy narodowie / pokole-
nia / y ięzyki dziży / y bały sie go: które
chciał / zabijał: a które chciał wbił:
które też chciał wywyższał: a które
chciał zmiął. 21 ^E Lecz gdy sie podnio-
sło serce iego / y duch iego zatwár-
dział ná pyche / złożon iest z stolice
królestwa swego / y odietá iest sławá
iego: 22 ^E Zwynnan byl od synów lu-
dzkich / ale y serce iego między zwierze
ty położono bylo / y z osły lesnimi by-
ło mieśkání iego: trawę też iadł iá-
ko wół / y rośsa niebieska ciało iego
zmoczone bylo / aż poznał że Nawys-
szy ma moc w królestwie ludzkim / a
kogokolwiek zechce postanowi ná
nim. 23 ^E Ty też Balthassarze synu ie-
go / nie wniżyłes serca twego / gdyżes
to wśytko wiedział: 24 ^E ales sie pod-
mógł przeciw PANU niebieskiemu: y

naczynię domu iego przyniesiono
przed cie: a ty / y Pánowie twoi / y żo-
ny twoie / y nałożnice twoie / piliście
wino z nich: a ktemu bogi srebrné / y
złoté / miedziane / żelazné / kamienne /
y diwne / które nie widzą / ani słys-
zą / ani czują / chwaliłes: a Boga
który ma tchnienie twe w rece swéy /
y wśytkie drogi twoie / nie wćciłes.
25 ^E Przeto od niego poslan iest członek
reki która to pisała / co iest wyrażo-
26 no. 27 ^E A toć iest pismo które iest rozlo-
żoné: MANE / THECEL / PHA-
RES. 28 ^E A ten iest wyklad mowy: MA-
NE: przeliczył Bóg królestwo two-
ie / y dokonał go. 29 ^E THECEL: Zważy-
nys ná wadze / y znalezionys "mniéy
máiącym". 30 ^E PHARES: Rozdzieloné
iust królestwo twoie / y dano ie Me-
sdom y Persóm. 31 ^E Tedy z rozkazania
królewskiego oblczony iest Daniel
w śarlat / y włożono iancuch złoty
ná pyche iego: 32 ^E Obwołano o nim / że
miał władzę trzeci w królestwie iego.
33 ^E Tęż nocą zabít iest Balthassar
król Chaldeyski. 34 ^E A Darius Med-
czyt nastąpił ná królestwo / gdy mu
było sześćdziesiąt lat y dwie.

Czyta pismo
y wyklada.

"Abu, me do-
siatecznym"
H.

ROZDZ. VI.

Odobáło sie
Dariusowi / y po-
stańowił nád kró-
lestwem sto y
dwadzieścia "pá-
nów / aby byli we
wśytkim króle-

2 stwie iego. 3 ^A A nád nimi troie książet /
z których byl iednym Daniel: aby im
panowie czynili liczbę / a król niemiał
3 trudności. 4 ^E A tak Daniel przewys-
szal wśytkie książetá y pány: bo duch
Boży duży byl w nim. 5 ^E A król my-
ślił go postać w nád wśytkim kró-
lestwem: dla czego książetá y páno-
wie szukali przyczyny / aby náleżli ná
Daniela "zstrony króla / a żadney przy-
czyny ani podeyrzenia náleżć nie-
mogli / ponieważ byl wierny / a za-
dna winá / ani podeyrzenie nie ná-
dawało sie w nim. 6 ^E Rzekli tedy me-
żowie oni: Tienaydziemy ná Danie-
la teg żadney przyczyny / chyba śnadż

6 w zakonie Boga iego. 7 ^E Tedy książetá
y pánowie podchwycili króla / y
tak mu rzekli: Dariusu królu / żyj ná
wieki: 8 ^E Wradżyły wśytkie książetá
królestwa twego / wżednicy y páno-
wie / ráda y sedźtorowie / aby wyszedł de-
krét y wyrok królewski: 9 ^E Aby każdy
który prosił iákiey próśby od któregoś
kogokolwiek Boga ábo człowieka / aż
do trzydziestu dni / iedno ciebie królu /
10 ^E byl wrzucón do dolu lwiego. 11 ^E A tak
teraz królu potwierdz wyrok / a nápiś
dekret: aby sie nie odmienilo co iest
postanowiono od Medów y Per-
sów / ani sie godziło przestąpić niko-
mu. 12 ^E Król tedy Darius wydał de-
krét y postanowił. 13 ^E Czego gdy sie
Daniel dowiedział / to iest / iż prawo
postanowione / wśedł do domu swe-
go: 14 ^E a otworzywszy okná ná sali swéy
przeciw Jeruzalem / trzech czasów w
dzień kłekał ná kolána swoje y chwa-
lił / y wyznawał przed Bogiem swo-
im / iáko y przedtym byl zwykł czynić.
15 ^E Tedy meżowie oni "diwomiey sie wy

Edikt (wy-
myslony ná
podchwycie
nie Daniela

Daniel mo-
dlitwy dla
Ediktu nie
puscił.

"zebrałszy"
fo. H.

wiadu-

Daniel od
króla prze-
łożony nád
ksiązety.

"Abu woie-
wod.

"Abu skody.

"Coby sie kró-
la y rządu
królestwa do-
rykało.

Daniel o-
skarżony
o przestapie
nie Ediktu.

Abdome-
nit.

Za dozwó-
leniem kró-
lewskim
wyzucyony
miedzy lwy

Spół nie-
mógł. Hebr.
do domu lewie
go.

Widzenie
czwórzą
zwierząt,
cztery kró-
lestwa na
świecie prze-
dnie znaczą-
cych.

Babiloński
król Nabucho-
denozor był
Lwim dla
mocy i po-
długłości, pra-

12 wladniac nalezili Daniela modlaczę-
go sie y proszącego Boga swego. A
przystapiwszy mówili królowi o wy-
rost królu azas nie postanowił aby
D każdy człowiek któryby prosił kró-
go z bogów y z ludzi aż do trzydzięści
dni oprócz ciebie królu / był wyrzucon
do lwiego dołu : którym odpowia-
dając król / rzekł : Prawdziwa jest
mowa według dekretu Medów y
Persów / którego sie przestapie nie
godzi. Tedy odpowiadając rzekli
13 przed królem : Daniel z synów poyma-
nia Judyckiego niedbał na twój de-
kret y na wyrost którego postanowił :
ale trzech czasów na dzień modli sie
modlitwą swoją. Które słowo król
14 wysławszy / zasmucił sie bardzo : y w-
sadził serce za Danielem żeby go wy-
zwolili y aż do zachodu słońca starał
sie aby go wybawił. Ale meżowie o-
ni zrozumiawszy króla / rzekli mu :
Wiedzą królu że prawo jest Medów y
Persów / aby żadnego wyroku który
król postanowi / nie godziło sie od-
mienić. Tedy król rozkazał : y przy-
wiedziono Daniela / y wyrzucono go
15 do lwiego dołu. A rzekł król Danie-
lowi : Bóg twój którego zawise-
chwalisz / ten cie wybawi. A przy-
wiesiono kamień ieden / y położono ji-
na dziurze dołu : który król zapieczę-
tował sygnetem swoim / y sygnetem
przednich panów swych / żeby czego
16 nie uczyniono przeciw Danielowi. A
poszedł król do domu swego / y spał
niewieczerszawszy / y potraw przed
nie noszono / nad to y sen odstąpił od
niego. Tedy król bardzo rano poszedł
17 twąplawie do lwiego dołu : a przy-

blizwosy sie do dołu / zawołał na Da-
niela płaczącym głosem : Danielu /
18 sługo Boga żywego / Bóg twój któ-
remu ty zawzdy służysz / co mniemaś
mógł cie odelworo wybawić ? A
F Daniel odpowiadając królowi rzekł :
22 królu żyj na wieki. Bóg mój posłał
anioła swego / y zamknął paszczę
lwośm / y nie zaszkodzi mi / ponieważ
przed nim sprawiedliwość należona
jest we mnie : lecz y przed tobą królu
23 występu nie uczynilem. Tedy król
bardzo sie wzdrował z tego / y kazał
Daniela wyciągnąć z dołu : y wycią-
gniono Daniela z dołu / a żadnego
obrażenia nienależono na nim / iż
wierzyl Bogu swemu. A z rozkaza-
nia królewskiego przywiedziono one
meze którzy byli oskarżyli Daniela / y
wyrzucono ie do lwiego dołu / samy / y
syny / y żony ich : a nie dolecieli aż do
24 dna dołu / gdy ie lwy pochwycili / y
wszystkie kości ich podżuzgotali. Te-
dy Dariusz król pisał do wszech naro-
dów do pokolenia / y do iezków mie-
25 skających po wszystkiej ziemi : P O-
KOY wam niech będzie rozumno-
26 ny. Odemnie postanowiony jest de-
kret / aby po wszem państwie y króle-
stwie moim dzeli y lekali sie Bogą
Danielowego : bo on jest Bóg żywy /
y wieczny na wieki : y królestwo iego
nie stązi sie / a wladza iego aż na wie-
27 ki. Ten wybawiciel y zbawiciel / czy-
nicz znaki y działy na niebie y na zie-
mi : który wybawił Daniela ze lwie-
28 go dołu. A Daniel trwał aż do kró-
lestwa Dariusza / y do królestwa Cy-
rusa Persy.

Daniel za-
chowany
śroowy, a
tego prze-
wzięty od
lwów reg
Barpani.
2. Mach. 2.
120.

Edikt Dári-
usza króla
w którym
Boga praw-
dziwego
wyznawa.

ROZDZ. VII.

1 **O**kupierwsze-
go Balthassara
A króla Babiloń-
skiego / Daniel
widział sen : a wi-
dzenie głowy ię-
na tożu tego / y o-
pisywac sen króla mowa zamknął : a
krótko dotykając / rzekł : Widzia-
2 lem w widzeniu moim w nocy / ano
cztery wiatry niebieskie porwały sie
na morzu wielkim : A cztery bestie

4 wielkie występowały z morza różne
od siebie. Pierwsza iako lwica / a
B miała strzydła oile : patrzyłem aż
wyrywane są strzydła iey : y zdieta jest
z ziemi : a na nogi stanela iako czło-
5 wiek / y dano iey serce człowiecze. A
oto bestia druga podobna niedzwie-
dziorowi stanela na stronie : a trzy rze-
dy były w gebie iey / y miedzy zębami
iey : y tak iey mówiono : Wstań / iedz
6 mięsa bardzo wiele. Potymem pa-
trzał a ono druga iako Ryś / a mia-
ła strzydła iako ptaś cztery na sobie /
a cztery głowy były w bestii / a wla-

ski y wale-
czny zwie-
ny z króle-
stwa, stał sie
potym iako
człowiek.
2. królestwo
Perskie, z
słym sie zła-
czyło Babi-
loński y
Medzkie.
3. królestwo
Greckie Ale-
xandrowe.
Abdopado-
wipodobny.

4. Monár-
chia Rzym-
ska która ie-
scze trwa.

"czerek abo.
Antychryśt
"Azyjczy, y
Aegypt, y A-
frycz.

"pozbiérano
H.
Królestwo
Páná Chri-
stusowe á
zwláscá á
po dniu sa-
dnym.
"H.
"Apoc. 5. d 11

"Luc. 1. c 33.
Mich. 4. c. 7.
wys. 3. g 100
"Ybył m skry-
sion ná duchu
moim, ia Dán-
iel w pászód-
ciata (męce)
H.

Bestie czte-
ry co znáczą

7 dza iey dano. Potym pátrzałem w
widzeniu nocnym / áno bestia czwar-
ta strážna y dziwna / á bárzo mocna:
zeby żelázne miała wielkie / iedząc y
krusząc / á ostatek nogami swými de-
pcąc : á była różná od innych bestii /
którem przed nią widział / y miała
8 dziesięć rogów. Przypátrowałem
sie rogóm / á oto "róg inšy máty wy-
C rósł z pośrzódki ich : á "trzy z rogów
piérwšych wylomione są od oblicza
iego : á oto oczy / iáko oczy człowie-
cze / były w onym rogu / y wstá mó-
9 wiące zbytnie wielkie rzeczy. Przypá-
trowałem sie áz "pořtanowiono"
stólki / á stárowieczny vsiadł : Szá-
tá iego biała iáko śnieg / á włosy glo-
wy iego iáko welná czysta : stolicá ie-
go płomienie ogniste : kótá iey ogień
10 rospalony. "Rzéká ognista" á by-
stra" wychodziła od oblicza iego : ty-
siąc tysięcy służyło mu / á po dziesięć
tysięcy kroc sto tysięcy stáło przy-
nim : zásiadł sąd / y księgi otwózo-
11 no. Pátrzyłem dla głosu mów wiel-
kich które on róg mówił : y widzia-
12 łem że była zabita bestia / y zginęło
ciáło iey / y dano ie ná spalenié o-
gniem : inšych též bestii wladza od-
13 ieto / y zamierzono im czas y żywotá áz
do czasu y czasu. Pátrzyłem tedy w
widzeniu nocnym / á oto z obłóci nie-
bieskich iáko syn człowieczy przycho-
dził / y áz do stárowieczne" przyszedł :
14 y stáwili go przed oblicze iego. "A
dał mu wladza / y cześć / y Królestwo :
y wszyscy naródownie pókolenia y ięzy-
ki służyć mu będą : wladza iego wla-
dza wieczna / która nie będzie odietá :
á Królestwo iego które sie nie skázi.
15 "Słékl sie duch mój / ia Dániel by-
łem przestrářony temi rzeczami / á
widzenia głowj moiey strwożyłj mie.
16 "Przystąpiłem do iednego z stoja-
cych / y pytałem sie v niego prawdy o
tym wšytkim : który mi powiedział
17 wškład mów. "A náuczył mie : Té

3 Czwórzy bestie wielkie wstępowáły z mórzi
Té bestie též znáczą co on obraz wyssey 2. v.
38. cztery przedmęysze Królestwa / Asyryjskie /
Perskie / Greckie / y Rzymškie / któremž po-
řadkiem sobie następowały. Przytym opo-
wiada j Rzymškie Królestwo / miało sie roz-
dzielić ná dziesięć Królów / bo mówi : Rogów
dziesięć / dziesięć Królów są / któzy sie wyssey
Rozd. 2. znáczyli przez dziesięć palców / á tu
przez dziesięć rogów / co táž pod tymž po-

18 cztery bestie wielkie / są "cztery Króle-
stwa" / które powstáją z ziemi. "A
przyima Królestwo swietego "Boga"
nawysšiego. y odzierzą Królestwo áz
19 ná wieki / y ná wiek wieków. "Potym
chciałem sie pilnie wywiedzieć o be-
stiiéy czwartej / która była bárzo ró-
zna od wšytkich / y názbýt strážna :
zeby y páznogcie iey żelázne / iádła y
kruszyła / á ostatek nogami swými de-
20 ptála. "A o dziesięci rogách które
miała ná głowie : y o drugim któr-
był wióřł / przed którym wpádły trzy
rogi : y o onym rogu którý miał oczy
y wstá mówiące wielkie rzeczy / á był
21 wietřy nád inné. "Pátrzyłem áno on
róg walczył przeciw swietym / y prze-
magal ie / áz przyszedł stárowieczny /
22 y dał sąd swietym Wysokiego / y czas
przyszedł / y swieci odzierżeli Króle-
23 stwo. "A táž rzékł : Bestia czwarta /
Królestwo czwarte będzie ná ziemi /
które będzie wietřé niż wšytkie Kró-
lestwa / y póžrze wšytké ziemié / y po-
24 depce y zetrze iá. "A dziesięć rogów
tego Królestwa / dziesięć Królów be-
dzie : á drugi powstanie po nich / á on
będzie mocniejszy nád piérwšé / y
25 trzech Królów zniży. "A będzie mó-
wił mowy przeciw Wysokie" / y swie-
26 té Nawysšegž skruszy : y będzie sie mu
zdáło / że może odmienić czas y prá-
wá / á beda podáni w rece iego áz do
27 czasu / y czasów / y pól czasu. "A zá-
dzie sąd aby była odietá moc / y był
zřátek / y zginął áz do kónca. "A Kró-
lestwo / y wladza / y wielkość Króle-
stwa / która ieřł pod wšytkim nie-
bem / żeby dano ludowi swietych Na-
wysšiego : któregž Królestwo / Króle-
stwo wieczné ieřł / á wšyccy Królowie
28 beda mu służyć / y słuchać go. "Po-
ty koniec słowá. Ja Dániel wiel-
cem sie myslámi mémi trwożył / y o-
blicze moje zmieniło sie ná mnie : á
słowo záchowałem w sercu moim.

"sa cztery
królowie, H.
"H.

O mocy y
okrucie-
ństwie Anty-
christá.

"a wladza ie-
go odéymá
á by, H.
Królestwo
Christusa-
wé wieczné

dobieństwem opisuie Apocal. 13. Przydáie zá-
tym / iř po onych dziesięci Królách powstanie
inšy róg máluczký to ieřł ieden Król którý be-
dác málým táž wrost / że sobie inšé podobil / y
o tym powiáda iř ma podnieść wojne prze-
ciw swietym / co wšytko Doktorowie swieci
rozumieá o Antychryście Hieron. y Theo-
doretus in Daniele, Irenzus lib. 5. contra
haereses. Augustin. 20. de Ciuit. C. 23. A táž
tego proroctwa to napřzd mamy / iř Anty-

Róg máluczký
Antichryřt.

Antichryst o-
stać się król.

Antichryst
nie przyjdzie
do królestwa
Rzymińskiego
żadnie.

Chryst jest ostateczny król między wszystkimi królami ziemskimi / y przeto też po nim nie opłynie Daniel / ani Jan 8. in Apoc. in tego króla ziemskiego któryby teniu nastąpił / ale po nim sad Boży y wieczne królestwo świętych. Jeszcze y to stad pewna / że Antychryst nie będzie królował / aż pierwej królestwo Rzymińskie będzie rozdzielone na wiele części / y tak upadnie. A z tego samego pokazując się może ścieśnienie twoje dzieł / y nowowierników / którzy śmucia Biskupa Rzymińskiego zwą Antychrystem. Gdyż do tego czasu Rzymińskie królestwo jeszcze stoi : bo chociaż się rozdzielilo na kilka części / wszakże y imię y jaćność Rzymińskiego państwa / jeszcze trwa. A do tego jeszcze nie był żaden ieden król / któryby te wszystkie królestwa które się od Rzymińskiego państwa oderwały / sobie podbił y pościadł. A tak znać pewny jest / iż Antychryst jeszcze nie zaczął królować. A na wieśszy znać tego przydać v. 24. Trzeci król wzniesie / y wykładając którzy to są trzej królowie / pisze między 11. Król Egiptu / Libii / y Aethyopii. Tych tedy trzech y innych siedm królów / podobnie sobie mocą Antychrysta / y będzie miał wszystkie Monarchia Rzymińska / y to zowią wstaniem y końcem państwa Rzymińskiego / 2. Thes. 2. Niekajże bierzeć widać kiedy Biskup Rzymiński onych trzech królów zwoiował y królestwa ich pościadł / albo kiedy Monarcha był wszystkiego państwa Rzymińskiego : Ale iako to fałsz / tak też y to co mówią / żeby już Antychryst miał królować.

9 Staro wieczny usiadł / Bata iego biała. I widzieli tu iako się Bóg sami wymalował / w starey osobie / w śacie białej / włosy iako weta / na / siedziacy. Tę y na innych miejscach pismo 6. wspomina / miastując głowę / rece / nogi / y inne członki / słowem że król Boga przypisuje. A tak nie jest przeciw pismu / y owsem jest według pisma / kiedy tak málua Boga / iako go pismo málue. Bo chociaż Bóg niemoże własnie iako jest w istności swojej bytć wymalowany / iako y samże powiada / Is. 40. Komuscie podobnym uczynili Boga / a / bo iako obraz postawicie mu : datać znać / iż Bóg niema ciała / y przeto też niemoże bytć żadnym cielesnym obrazem własnie wyrażony. Wszakże nie takim chociaż niewłaściwym podobieństwem może bytć wymalowany : iako

też y anyoły / chociaż ciała niemają / málue / my. Nzwłascz i tak samo pismo powiada / iż się Bóg pod takimi podobieństwami widomemi pokazywał / w iakich go pospolicie teraz málua. Ale dla tego aby także obrządy chwalo / no / ale / albo dla przypomnienia iakiey historii y dobrodzieystwa Bożego : albo dla wyanania nasey wiary takimi zwierzęcymi znaki / y dla innych słusnych y przystoynych przyczyn.

25 Aż do czasu y czasów y półczasu.] To jest / przez rok y dwie lecie / y półroka / tak bowiem mówi prorok dla zataienienia prorocstwa. Wszakże samże to wyklada / Tę 12. Tysiąc dni / dwie ście y dziewięćdziesiąt : 3. Kąd znać / iż ten czas rachmie / odtąd kiedy już opamię Antychryst Monarcha Rzymiński. A przydać tu do onych lat Daniel dwanaście dni / aby dać znać iż one lata mają się rozumieć własnie iako ie zamierzyl / chociaż kilka dni niedostaje / albo bývá. Tymie sposobem Jan 8. Apoc. 11. pisze : Przez miesiące czterdzieści y dwa / które uczynia półczwartą latą / niewspominając dni dwanaście / iż nie wypełnia miesiąca. A tak to pewna / iż Antychryst krótko bardo będzie królował / a nie dłużej tylko przez półczwartą latą : Co się rozumie o tym czasie / kiedy już wszystkie Monarchia opamię : bo iako długo przedtym będzie się na to państwo zdobywał / o tym tu nie wspomina / tylko o tym czasie którego Monarcha zostanie / co nie będzie dłużej tylko lat półczwartą. Tak rozumie Hippolitus martyr de consummatione mundi, Irenaeus lib. 5. Hieronim in 7 Dani. Cyrillus Catechesi 25. August. 20. de ciuit. c. 23. y in sy. Co się y stad potwierdza / iż pismo 8. ten czas królowania Antychrysta zowie krótkim Mat. 24. Apoc. 12. y 20. A przystato / aby iako Pan Christus przez lat półczwartą wczyl / tak też długo y Antychryst króciot Christusa przesładował. Jeszcze tedy nie było dotąd żadnego Monarchy / któryby sobie imię króla sholdował / y przez lat pół czwartą panował. Ani o żadnym królu / Tyrannie y przesładowcy króciot Bożego nie możemy twierdzić / iako się z historii sprawić każdy może. A owsem jeszcze żadnego nie było tak okrutnego przesładowania iakie ma bytć Antychrystowe. A tak y to znać jest że jeszcze nie przyszedł.

Antichryst
ma królować
półczwartą
latą.

ROZDZ. VIII.

Oku trzeciego królestwa Balthasara króla / w kazato mi się widzenie. I Ja Daniel po tym com był widział na początku / widziałem w widzeniu moim / gdym był na Susis / zamku / który jest w krainie Elam : a widziałem w widzeniu zem był nad brami Olai. A podniosłem oczy moje / a wyjrzałem : a no baran ieden stał nad blostem / mający * rogi wysoki / a ieden

4 wyszy niż drugi / a podrażały. Po tym / widziałem barana rogami rzucać / na zachód / y na północ / y na południe / a wszystkie bestyie mogły się mu przeciw / ani się wyzwo-
5 lic z ręki iego : y czynił według woli swey / y stał się wielkim. A tam w-
6 ważał : alic o rogi króla przyszedł od zachodu na wszystkie ziemie / a nie dotykał się ziemie : a król miał róg znaczny między oczyma swymi.
7 y przyszedł aż do barana onego rogatego / którego widział stojącego przed brami / y skoczył do niego w popędliwości siły swey. A gdy się przybliżył blisko barana / roział się

* przed ręką,
H.

Widzenie
koła który
wybieżył
barana.

* Na Susis,
H.

* nad ręką,
H.

* iwa, H.

^a na cztery
strony nieba,

^a na zachodzie
miejsc Izraelskiej
ziemi, H.

^a wojsko, H.

^a mi, H.
^a przez Judo
Machabeyczy
kai.

Wykład
widzenia o
wojnie Per
sów y Grek
ów.

nant y wderzył barana: y zbruzgotał
dwá rogi tego: á nie mógł sie mu bá-
ran sprzeciwić: y obaliwszy go ná zie-
mie / zdeptał: á żaden nie mógł wy-
bawić barana z ręki tego. ⁸ A kózł
tóz sstał sie bárzo wielkim: á gdy w-
róst zlamal sie róg wielki / y wyrosł y
pod nim cztery rogi ⁹ ná cztery wiá-
try niebieskie. ⁹ A z iednego z nich wy-
szedł róg ieden máty / y sstał sie wiel-
kim ná Poludnie / y ná Wschód / y ná
moc. ¹⁰ y rozwielmóżył sie áż do siły
niebieskiej: y zrzucił z siły / y z gwiazd /
y podeptał ie. ¹¹ A áż do kśiążecia siły
rozwielmóżył sie / y odiął od niego o-
fiarę wstáwiczną / y zrzucił miece
świetyńie tego. ¹² A dano mu "moc"
przeciw wstáwicznój ofierze dla grze-
chów: y pozucóna będzie prawda ná
ziemi / y będzie czynił á zdarzy mu sie.
¹³ A słyszałem iednego z swietych mó-
wiącego: rzekł ieden z swietych du-
giemu niewiém któremu mówiące-
mu: Dotądże widzenie / y wstáwiczna
ofiara / y grzech spustożenia które sie
sstało: á swietyńia y siła będzie po-
deptána: y rzekł mu: Aż do wieczo-
ra y do poranku dni dwá tysiące trzy
sta / á będzie oczyszcóna swietyńia.
¹⁴ A sstało sie gdym ja Dániel widział
widzenie / y wywiádo wałem sie wyro-
zumienia: oto stánałá przed oczymá
mými iáko osoba meża. ¹⁵ A słyszałem
głos meża między Olái: y wołał / á
rzekł: Gabrieli uczyn je zrozumie ten
widzenie: y przyszedł / y stánał podle
gdziem ja stał: á gdy przyszedł / zle-

ży sie padłem ná oblicze moje / y
rzekł do mnie: Rozumieś synu czo-
wiecey / bo czasu końca wypelni sie
widzenie. ¹⁸ A gdy mówi do mnie pa-
dłem twarzą ná ziemi: y dotknął sie
mnie / y postáwił me ná nogách mo-
ich / y rzekł mi: Ja potaje tobie co
będzie ná końcu przetlecrwa: bo
czas má koniec swoy. ²⁰ Baran które-
gos widział mającego rogi / iest król
Medzki y Perski. ²¹ A kózł tóz iest
Grecki / á róg wielki który był między
oczymá tego / ten iest król piérowsy.
²² A iz po zlamaniu tego wrosł y cztery
miásto niego: czterey królowie z na-
rodu tego powstana: ále nie w mocy
tego. ²³ A po królestwie ich / gdy pro-
ste nieprawości / powstanie król nie-
wstydlivy twarzą / á rozumiejący ga-
dki. ²⁴ A zmocni sie siła tego / ále nie
swymi siłami: á wiecey niż kto wie-
czyć może wszystko zburzy / y zdarzy sie
mu / y czynić będzie / y pobije mocarze
y lud swietych. ²⁵ według woleń swey
y zdarzy sie zdráda w rece tego: á ser-
ce swe w wielbi / á w dostátku wśech
rzeczy pozábia wielu: y przeciw kśią-
żetm kśiążat powstanie / á bez ręki
skruszon będzie. ²⁶ A widzenie wieczor-
né y ráne które powiedziano / praw-
dziwe iest: przeto ty zápieczetuy wi-
dzenie: bo po wielu dni będzie. ²⁷ A ja
Dániel zemdlalem / y chozałem przez
dni: á gdym wstał odprawowałem
sprawy królewskie / y zdumialem sie
nad widzeniem: á nie było koby wy-
łożył.

^a wstáwczany
gniew, H.

Proroctwo
o Antiochu
ábo rączyo
Antichri-
ście.

ROZDZ. IX.

¹ **A** Kupiérwśze-
go Dáriusa syná
Asuerowego zna-
sienia Medów /
który pánował
nad królestwem
Chaldejskim: ² ro-
tu piérwśę królestwa tego / ja Dáni-
el wyrozumialem w kśiągách / lic-
ba lat / o której sstała sie mowa
PANsta do Jeremiaśa proroka / aby
sie wypelniło siedmdziesiąt lat spu-
stoszenia Jeruzalem. ³ A obrociłem
oblicze moje do Pána Boga mego /
aby m prosił y modlił sie w postęch /

w woze / y w popiele. A modliłem sie
PANV Bogu memu / y wyznawa-
łem / á rzekłem: ⁴ Prośe Pánie Boże
wielki / y strážny / który strzeżesz przy-
mierza y miłosierdzia miłującym cie-
bie / y strzegacym przykazania twego.
⁵ ^a Zgrzeszyliśmy / nieprawosć czynili-
śmy / niebożnieszmy sie sprawowali /
odwróciliśmy sie / y odstąpiliśmy od
przykazań twoich / y sądów. ⁶ Nie by-
liśmy posłusni sług twoich proro-
ków / którzy mówili w imie twoie kró-
lóm naszym / kśiążetóm naszym / oy-
cóm naszym / y wśemu ludowi ziemi.
⁷ Tobie Pánie sprawiedliwosć: á
nam záwstyżenie twarzą / iáko test
dzisia meżowi Juda / y obywatelóm

Modlitwa
Dániela do
pána Boga
o wybawie-
nie z Babi-
lonu iáko os-
biecal.

^a Jer. 25. c. 11.
29. c. 10.

Jeruzalem / y wsemu Izraelowi / tym
któzy blisko są / y tym którzy daleko
we wszech ziemiach do którychś ie
wygnał / dla nieprawości ich / którzy
migrzeshyli przeciw tobie. * PANIE /
nam zarostydzenie twarzy / królom
naszym / księżetom naszym / y oycóm
naszym / którzy zgrzeshyli: * a tobie Pa-
nu Bogu naszemu miłosierdzie y zli-
towanie: bosiny odstapili od ciebie:
y nie słuchaliśmy głosu Pana Boga
naszego / żebyśmy chodzili w zakonie
iego / który nam dał przez slugi swoje
proroki. * A wszytek Izrael przestapili
zakon twój / y wstapili aby nie słu-
chali głosu twego: y kropilo na nas
przeklectwo / y klatwa którą napisa-
no w księgach Mojżesza slugi Bo-
żego / bosiny mu zgrzeshyli. * A wtwier-
dził mowy swoje które mówił na
nas / y na księżetá nasze / którzy nas
sądzili / że miał przywieść nas na złe
wielkie / iakie nigdy nie było pode
wszem niebem / wedle tego co się sta-
ło w Jeruzalem. * Jako napisano w
zakonie Mojżesowym / to wszystko
złe przyszło na nas / a nie prosiliśmy
oblicza twego Pánie Boże nasz / a-
byśmy się nawrócili od nieprawości
naszych / a myśleli o prawdzie twojej.
* A *czuł PAN nąd złością / y przy-
wiódł iá na nas: sprawiedliwy PAN
BOG nasz we wszech uczynkach
swoich które uczynił: bosiny nie słu-
chali głosu iego. * A teraz Pánie
Boże nasz / którzyś wywiódł lud twój
z ziemi Egypckiej reka mocna / y
uczyniłeś sobie imię wedle dnia tego:
zgrzeshylismy / nieprawościśmy czy-
nili. * Pánie / przeciw wszelakiej spła-
wiedliwości twojej: niech się prośe
odwróci gniew twój y zapalczywość
twoja od miasta twego Jeruzalem /
y od góry świętej twojej. Bo dla
grzechów naszych / y dla nieprawo-
ści oyców naszych Jeruzalem y lud
twój są na posmięwisko wszytkim o-
koło nas. * Teraz tedy wysłuchaj Bo-
że nasz modlitwe slugi twego / y pro-
sby iego: a *okaz oblicze twoje nąd
świętynią twoją / która spustoszona
jest / dla ciebie samej. * Takleń Bo-
że mój vchá twego / a wstąps: otwórz

oczy twoje / a obacz spustofienie nasze:
y miasto nąd którym wyrywano imię
twoje. Bo nie na sprawiedliwo-
ściach naszych pokładamy modlitwe
przed obliczem twoim: ale na lito-
ściach twoich mnogich. * Wysłu-
chaj Pánie / vblagaj się Pánie / o-
bacz / a uczyn: nie omieškawaj sam
dla siebie Boże mój: bo imienia two-
go wyrywano nąd miastem y nąd lu-
dem twoim. * A gdym iezesze mówił /
y modlił się / a wyznawatem grze-
chy moje / y grzechy ludu mego Izra-
elskiego / y pokładatem prosby moje
przed obliczem * Boga mego o górze
świętej Boga mego: * Gdym iá iez-
esze mówił w modlitwie / oto mąż
Gabriel / którego widział w widze-
niu z początku / przedto leżący dotęgał
się mnie czasu ofiary wieczorniej: * A
nauczył mnie a mówił zemną / y rzekł:
Danieleu terazem wyszedł abyć cie
nauczył / a żebyś zrozumiał. * Od po-
czátku modlitw twoich wysła mo-
wá: a iá tam przyszedł oznaymic tobie /
bos mąż * požądania iest / ty tedy
obacz mowę / a zrozumiey widzenie.
* Siędmiesiąt tegodni vkróconé
są ną lud twój / y ną miasto święte
twoje / aby się dokonáło przestę-
stwo / a grzech aby wziął koniec / a że-
by nieprawość była zgładzona / a
przywiedżiona sprawiedliwość wie-
czna / y aby się spełniło widzenie y pro-
roctwo / a był pomázany święty świe-
tych. * A tak wiédz a obacz: od wy-
ścia mowy aby zaś było zbudowane
Jeruzalem aź do * Chrystusa wódzá /
tegodniów siędm / y tegodniów šesć
dziesiąt y dwa będą: a znowu będzie
zbudowana vlica / y mury w ciáśno-
ści czasów. * A po tegodniów šesć
dziesiąt y dwu będzie zabit Chrystus:
a nie będzie ludem ięć który się go za-
pry. A miasto y świętynia stázi lud z
wódzem który przyjdzie: a koniec iego
spustofienie / a po skonczeniu wojny
pořánowane spustofienie. * A zmo-
cni przymierze z mnogimi tydzień iez-
den / a w pół tegodnia vřtanie ofiárá
y ofiarowanie: y będzie w kościele o-
brzydłość spustofienia / y aź do skoncze-
nia y końca będzie trwáć spustofienie.

* PAN. H.

Daniełowi
modlącemu
się objawio-
no o siędmie-
dziesiąt te-
godniach
czas przy-
ścia P. Chri-
stusa wého.* wáżeczny,
Bogu miły.
H. brá.
Math: 24. b
15.
Ioan. 1. g 45.
* zamierzona.
H.* nawróceniu
y zbudowa-
niu Ieruzá-
lem. H
* Mesiasá. H.Chrystusa
wa śmierć.Odrzucenie
Zydów y
brzydłość
spustofienia

* objáz. H.

Daniełowi to
znáse.

samému

Deut. 27.
c. 14.* wysłuchaj się
u słym. H.

* Bar. 2. c. 11.

* Exod. 15. c. 14

* odzied. H.

* siędmiesiąt
tegodniów24 Siędmiesiąt tegodni vkróconé są / To
prorocstwo nie może się o kim innym rozu-mieć / tylko o Chrystusie prawdziwym Mes-
iasu / bo go y miánnie Mesiasem / y temu

Samem to własnie słyzy co tu o nim pise.
Gdzie Anjól s. mówiac o Chrystusie / na-
przed przepowiada tego przyscie / zamierz-
iac czas przyscia / siedmnożiesiąt tegodni.
Przez tegodnie nie rozumie tegodniów dni /
ale tegodnie lat / o iakiż też mówi Leuit. 25.
w każdy tydzień siedmi lat licząc. A tak
siedmnożiesiąt tegodni lat / wynosi lat 490.
Tenże Anjól poczał tych tegodni mianem
mówiac : Od wyscia mowy aby zaś było
budowane Jerozolim. Co się stało dwudzie-
siętego roku panowania Artakseresa Longi-
mana / siódmego po Cyrusie króla Perskie-
go / który Mchemiaszowi podczaszemu swe-
mu / dozwolił do ziemi swej Judozkiej iachac
y miasto Jerozolim budować. 2. Esdra 1. y. 4.
6. Jesze Anjól téż tegodni / na trzy części
rozdzielił / to jest / na siedmi tegodni / sześćdzie-
siąt y dwa / y jeden. Heac według zwyczaju
proroctwego tajemnice Boże jątrzyć. Ale po-
downo wiecety dla tego / że się siła rzeczy zna-
cznych w tych tegodniach tak rozdzielonych
stało / które też przynależą do odkupienia lu-
dzkiego / o którym tu Anjól mówi. Abowiem
na początku pierwszych siedmi tegodni zbu-
dowane jest Jerozolim : Tu koncowi ich E-
sther Asswerusa iedenastego po Cyrusie kró-
la Perskiego Jona / y Mardocheus iey stry-
kawni byli / lud od wytracenia wybawiwszy :
Pod czasem téż sześćdziesiąt y dwu tego-
dniów / Alexander wielki roku czwartego pa-
nowania swego / przychawszy do Jerozoli-
m / pokłonił się kapłanowi Nawyszczeniu /
kościół wezcił / ofiary swe Bogu oddał. Io-
seph. lib. II. Antiquit. Rydło potym po-
wstał Antiochus Epiphānes / okrutny żydów
prześadowca / y Machabeuszowie wale-
czni szematni. Tu koncowi zaś sześćdziesiąt

y dziesięć tegodni / siedmi pierwszych przy-
laczwszy do sześćdziesiąt y dwa / iako te pier-
wey Anjól znaczył / wstała lasta królestwa y
przedkowanie pokolenia Judy / za Heroda
endzosiemca / y przyszedł Mleśiasz narodzi-
wszy się z naczyskiej Panny roku sióste-
go / w sześćdziesiątym y pierwszym tegodniu / za pano-
wania Augusta Cesarza roku 42. Na końcu
tych sześćdziesiąt y dziesięć tegodniów / pier-
nastego roku Tyberiusa Cesarza / Pan Chri-
stus gdy poczynął bydź iakoby we trzydzie-
stu lat / ochrzcił jest / Łuż. zaw pierwszy lepał
siedmnożiesiąt tegodni połowicy / to jest /
przez trzy lata y co wiecety / Mleśiasz wsiadł wo-
dzą odprawiał / Ewāngelia przepowiadając /
y cudami potwierdząc. W pół tegodni
siedmnożiesiąt tegodni pierwszy / to jest we trzy la-
ta y pięć miesięcy po chrzcie zabit jest / Mleśiasz
as / przez które śmierć wszystkie ofiary staro-
zakonne są umorzone. W drugie zaś półtego-
dni siedmnożiesiąt tegodni / Pan Christus Ewā-
gelia swoje przez Apostoły dawszy im ducha
ś. wmiędział. Po tych tegodniach w pięć y
trzydzieści lat zburzone jest Jerozolim y
żydowie ślepota y niewola starani.

26 Wstanie ofiary y ofiarowanie / Tu się przypatr-
z wielkiej opatrności Ducha ś. iż gdy mó-
wi o naszej ofierze Chrześcijańskiej wyssey
8. y niżey 12. zowie ją iuge sacrificium, to jest /
wstawniczną ofiarą / y powiada iż gwałtem
przez slych ludzi będzie odiera. Ale kiedy mó-
wi o ofiarach żydowskich nie zowie ich / wsta-
wiczną ofiarą / ale prosto ofiarą / y nie będzie
gwałtem odiera / ale samą raczą wstanie : bo
prawdźiwie wstała / y moc y skutek swój wtra-
ciwszy / ani Bogu jest przyjemna / ani ludzjom
pożyteczna.

Różność o-
fiar żydow-
skich od Chre-
ścijskiej.

ROZDZ. X.

A roku trzeciego
Cyrusa króla Per-
skie / objawione
jest słowo Dáni-
elowi przewi-
stkiem Baltha-
sara / a słowo pra-
wdziwé y moc wielka : y wyrozumiał
mowę : bo wyrozumienia potrzeba w
wiznieniu. W one dni / a Dániel pła-
kalem przez dni trzech tegodniów :
chleba poządane nie jadłem / a nie
so y wino nie weszło w usta moje : ale
ani oleściami mazałem się / aż się wy-
pełniły dni trzech tegodniów. A dwu-
dziestego y czwartego dnia miesią-
ca pierwszego byłem nad rzeką wielką
która jest Tygris. A podniosłem o-
czy moje / y wyjrzałem / a ono maż ie-
den obleczony w płócienné śaty / a
nękci tego przepasane złotem nacz-
yszym : a ciało jego iako Chrysolit /
a oblicze jego iako pozor błyskawice /
a oczy jego iako lampa gorząca : a

ramioná tego / y co poniż jest aż do
nóg iako pozor miedzi błyszczące się :
a głos mój ię iako głos mnostwa.
7 A widziałem / a Dániel sam widze-
nie : lecz meżowie którzy byli z nim
nie widzieli : ale strach zbytni przy-
padł na nie / y pouciekali do tajem-
nych miejsc. A ja sam zostałem wi-
dząc / a widzenie wielkie : a nie zo-
stało we mnie siły / ale y osoba moia
zmieniła się we mnie / y struchlałem y
nie miałem nic siły. A wstyskałem
głos mój tego : a wstyskawszy leża-
łem przestraszony na oblicze moje / a
twarz moia przylnela do ziemi. A
oto reka tknęła mnie / y wyniosła mnie
na kolana moje / y na członki tak mo-
ich. A rzekł do mnie : Dánielu / me-
żu poządania / rozumiey słowa które
ja mówię do ciebie / a stań na nogach
twoich : bom teraz posłan jest do cie-
bie. A gdy mi rzekł te mowy / stan-
łem drżąc. A rzekł do mnie : Nie
bój się Dánielu : bo odednia pierw-
szego / któregoś podał serce twoje ku
wyrozumieniu / abys się dreczył przed

meżu rosko-
sy, lub kocha-
nia. H.

obliczem

Modlitwa y
post Daniela

smacznego

V kazał mi
się maż w
braćie płó-
ciennéy.
Tuan si: H.

niekt. An-
giel prze-
wyśiad Per-
sami.

Michał s.
książę ludu
Bożego.

na wiel-
dni.

obliczem Boga twógo: wysłuchane
i słowa twoje: a iam przypieczętowa-
łem twoich. ¹³ Lecz książe królestwa
Perskiego / przeciwko mi się ieden y
dwadzieścia dni: a oto Michał ie-
den z ksiąg przedniejszych przypieczę-
tował na pomoc moje / a iam tam zosta-
łem przy królu Perskim. ¹⁴ A przypieczętowa-
łem cie nauczył co ma przypieczętowa-
ć lud twój we dni ostateczne: bo ieszcze
widzenie na dni. ¹⁵ A gdy mi mówił
takimi słowy / spuściłem oblicze mo-
je ku ziemi / y miewałem. ¹⁶ A oto iako-
by podobieństwo syna człowieczego
dotknął się warg moich: y otworzy-
wszy usta moje mówiłem / y rzekłem
do tego który stał przeciwko mnie:
Panie mój / wysłuchajcie cie rozstąpiły
się stawy moje / a nie zostało we mnie

nic siły. ¹⁷ A iakoż będzie mógł służyć
D Panu mego mówić z Panem moim:
bo nic we mnie siły nie zostało / ale y
18 dech mój wstawa. ¹⁹ Zastędy dotkne-
ło się mnie iako widzenie człowieka /
y posilił mnie / y rzekł: Tę bóg się
mezu pożądaną: Pokój tobie: zmo-
cni się / a bądź mocny. ²⁰ A gdy mówił
zemną wzglem siły / y rzekłem: Albow-
Panie mój / bos mnie posilił. ²¹ A rzekł:
Wiedzieli przeczem przypieczętowa-
łem cie teraz wróć się abyś walczył. prze-
ciw księżcu Perskiemu / gdy ja
wychodził ukazywało się książe Greckie
przychodzące. ²² Wszakże opowiem ci
co jest wyrażono w piśmie prawdy / a
żaden nie jest pomocnikiem moim w
tym wszystkim / ieden Michał książe
wspierający.

ROZDZ. XI.

Ja od pierw-
szego roku Dári-
usza Meda sta-
łem aby był zmo-
cniom y posilon.
A teraz prawdę
oznam ci tobie.

Oto ieszcze trzy królowie będą stać w
Perskiej ziemi / a czwarty z bogactw
Perskiej zbytniemi nadewszystkie: a
gdy się zmocni bogactw swemi / po-
budzi wszystkie na królestwo Greckie.
Lecz powstanie król mocny / y be-
dzie panował panowaniem wielkim /
a czynić będzie co mu się podoba. ² A
gdy stanie / będzie struszone królestwo
iego / y będzie rozdzielone na cztery
wiatry niebieskie / ale nie między po-
tomki iego / ani według mocy iego
który panował: bo będzie śarpane
królestwo iego / też między obce / o-
prócz tych. ³ A zmocni się król z Po-
łudnią / a z ksiąg iego przemoże go /
y będzie panował panowaniem: bo
wielkie panowanie iego. ⁴ A po skoń-
czeniu lat uczyni z sobą przymierze:
y ciotka króla z Południą przysiędzie
do króla Północnego czynić przysięż-
y nie otrzyma siły ramię / ani się o-
stoi nasienie iego: y będzie wydana
sama / y którzy ą przyprowadzili mło-
dzieńcy iego / y którzy ą zmacnieli w
czasiach. ⁵ A stanie z latorośli korze-

nia iego szepet / y przyjdzie z wojskiem
a wnidzie do krainy króla Północne-
go: y będzie czynił z nimi po swej
woli / y otrzyma. ⁶ Tę to y bogactw
y ryciny / naczynia też drogocenne / srebra / y
złota pobierane / zawiezie do Egiptu:
ten przemoże króla Północnego. ⁷ A
wiedzie w królestwo król z Południą /
y wróci się do ziemi swej. ⁸ A syno-
wie iego będą pobudzeni / y zbiorą
mnóstwo wojsk wielkie: y przysiędzie
królowi iego a zalewając: y wróci się /
y zapędzi się / y poręka się z mocą iego.
A rozdzieleny król Południowy
wynidzie / a z królem Północnym wal-
czyć będzie / y nagotuje mnóstwo zby-
tne / y będzie podane mnóstwo w re-
ce iego. ⁹ y poima mnóstwo / a wy-
wyszy się serce iego / y porazi wiele
tysięcy / ale nie przemoże. ¹⁰ Bo się
wróci król Północny / y nagotuje
mnóstwo daleko więcej niż pierwszy /
a na końcu czasów / lat przyjdzie kró-
wować się z wojskiem wielkim / y z bo-
gactw zbytniemi. ¹¹ A onych czasów
nastodzy powstanie przeciw królowi
Południowemu / synowie też przysię-
pników ludu twógo podniosą się / aby
wypełnili widzenie / y wpadną. ¹² A
przyjdzie król Północny / y wspaniał /
y weźmie miasta bardzo obornie / a ra-
miona Południowe nie zmiosą / y po-
wstanie wybrani iego aby się oparli / a
nie będzie siły. ¹³ A uczyni przypieczęt-
nań według upodobania swego / a

Proroctwo
o królach
Perskich.

O królu Gre-
ckim Ale-
xandrze.

O królu Ae-
gypskim
który był
Ptolomeus
Philadel-
phus, ten
walczył z
królem Sy-
ryjskim
y rodu iego
H.

wojsko wiel-
kie.
y podniesie
sę zgrą a on
H.
iego, H.

Isai. 9. 16

²⁰ ieff, w
ludzkidy zie-
mi.

² ku zamkóm.
H.

⁶ poropem za-
lané będa H.

⁹ o zamkach
H.

² z wielkim
uoykiem H.

nie będzie ktoby stał przeciw obliczu
iego: y będzie stał w zacnej ziemi / y
17 będzie zniszczona w ręce iego. ² Po-
łoży oblicze swoje żeby przyszedł ku o-
trzymaniu wszytkiego królestwa iego /
y uczyni z nim porównania: y córke z
białych głów da mu / aby ie wywó-
cił: ale sie nie ostoi / ani go będzie.
18 ³ A obróci oblicze swe ku wspom / y
weźmie ich wiele: y uczyni że przestá-
nie hetman wrogania swego / á wro-
gania iego obróci sie nań. ⁴ A obróci
19 oblicze swe ku państwu / ziemi swej /
D y potknie sie y wpadnie / á nie nadydzie
20 sie. ⁵ A stanie na miejscu iego napo-
dlęyszy / y niegodny dostoięstwo kró-
lewskiego: á za mało dni zstąpi be-
dzie / nie w zapalczywości ani w bi-
21 twie. ⁶ A stanie na miejscu iego wz-
gardzony / á nie dádza mu czci króle-
wskiej: y przysądzi potajemnie / y otrzy-
22 ma królestwo zdráda. ⁷ A ramię
"wojującego będą zwalczone: od o-
23 blicza iego / y zstąpi będą: nád to y
wódz przymierza. ⁸ A po przyiaciel-
stwie / uczyni zdráde / y przyciągnie / á
24 zwycięży málým ludem. ⁹ A do obfi-
tych á bogatych miast wnijdzie: y u-
czyni czego nie czynili oycowie iego / y
oycowie oyców iego: wydartki / y ko-
25 rzyści / y bogactwa ich rozprószy / á
przeciw namocniejszy mýslić be-
dzie: á to aż do czasu. ¹⁰ A wzbudzi sie
siła iego / y serce iego przeciw królo-
wi Poludniemu zwoyskiem wielkim /
á król Poludniowy / pobudzon będzie
ku bitwie z wielkimi pomocami / y
26 mocnymi bárzo: lecz sie nie ostoi /
E bo wymysla nań ráde. ¹¹ A ci którzy z
nim chleb iedzą / zetrą go / woysko też
27 iego zatlumione będzie: y poleże za-
bitych bárzo wiele. ¹² Dwou też królów
serce będzie aby złe czynili / á w stołu
iednego kłamstwo mówić będą / y nie
28 zdrázy sie im: bo ieszcze koniec ná inny
czas. ¹³ A wróci sie do ziemi swej z
wielkimi bogactwy: á serce iego prze-
29 ciw przymierzowi swietemu / y uczyni / á
wróci sie do ziemi swej. ¹⁴ Zamierz-
nego czasu wróci sie / á przysądzi ná
30 Poludnie: á nie będzie piérwemu
podobné ostáteczne. ¹⁵ Przysądzi też nań
Gálery y Rzymianie / y porázon be-
dzie / á wróci sie / y rozgniewa sie prze-
ciwko przymierzowi swietynie / y uczy-

ni: y wróci sie y będzie myslil przeci-
wko tym którzy opuścili przymierz
31 swiatynie. ¹⁶ A ramię od niego stać
będą / y zgwalcą swietynię moc / y
22 odęmy wstáwiczną ofiárę / á dádza
F obzrydłość ná spustoszenie. ¹⁷ A nie-
bożni przeciw przymierzowi zmyslać be-
33 dą zdrádlivé: lecz lud znájący Bo-
gá swego otrzyma y uczyni. ¹⁸ A ucze-
ni między ludem / będą náuczác wie-
34 lu: y polegą od miecza / y od ognia / y od
poimania / y od lupienia dni. ¹⁹ A gdy
wpadną / w spomożeni będą pomo-
35 cą máluczką: y przytáca sie do nich
mnodzy zdrádlivé. ²⁰ A z uczonych w-
padną / aby byli wypláwieni / y wybrá-
36 ni / y wybieleni / aż do czasu zamierz-
nego: bo ieszcze inny czas będzie: ²¹ A
król będzie czynił wedlug woléj swo-
iej / y podniesie sie y rozwielnóży sie
przeciw každemu Bogu / y przeciw
Bogu bogów będzie mówił "wiel-
37 możné rzeczy": y zdrázy sie mu / aż sie
dokona gniew: bo już wysła senten-
tía. ²² A Bogá oyców swoich nie be-
dzie miał nízacz: y będzie w pozdli-
wościach niewiast: ani będzie dbał
ná żadnego Boga: bo "przeciw wśe-
38 mu powstanie". ²³ Lecz Bogá Máo-
zim ná miejscu swoim chwalić be-
dzie / á bogá którego nieználi oycowie
iego będzie czcił / złotem / y srebrem / y
39 drogim kámieniem / y rzeczami kósto-
wnými. ²⁴ A uczyni że obwáruie Máo-
G ozim z bogiem cudzym / którego po-
znał / y rozmnoży sławę / y da im moc
w wielu rzeczách / y ziemié podzieli
40 darmo. ²⁵ A czasu zamierzonego be-
dzie przeciwko niemu walczył król
Poludniowy / á iáko burza przysądzi
nań król Północny / zwozy y ziędny-
41 mi / y z okretami mnogimi: á wnijdzie
w ziemię / y zetrze y przysądzi. ²⁶ A wni-
dzie do ziemi "chwalebnej" / á wiele
wpadnie. ²⁷ Lecz té samé wyda reki ie-
go / Edom y Moáb / á początek sy-
42 nów Ammon. ²⁸ A posle reke swoje
ná ziemię: y ziemiá Egiptsta nie wy-
43 biega sie. ²⁹ A opánie skarby złotá y
srebrá / y wszytkie rzeczy kóstowné E-
44 gyptskie: przez Lybiá też y Ethyo-
piá przysądzi. ³⁰ y wieść od Wschodu
słońca y od Północy zárwoży go: y
45 przysądzi z mnostwem wielkim aby
zstąpił y pobit wielu. ³¹ A postawi na-

¹ Antyoche
królu Syry-
skim który
przeznaczył
Antychrysta

² diwy. H.

³ nádeszyko
sie wyniesie.
H.

⁴ á będzie (10)
czynił ná
zatkách mó-
nych. H.

⁵ ludzkidy.

Stolica swo-
ja.

miot swóy Apádno miedzy morzáz
mi/ná górze zacnéy y swietéy: y przy-

dzie aż ná wierzech ieý / á żaden mu nie
dopomoże.

Antichrystów
przepiek po-
dly.

21 Y stánie ná miejscu iego wżgárdzoný. To
wykládáć s. Hieronym piše / iż chciá sie
rozumieć może nierać o Antychry / wśakże
dosłónie sie wypełnić má w Antychrystusie.
iako co piše Psal. 71. o Salomonie cho-
ćin sie rozumie o Salomonie / przecie dosło-
naley sie wypełniło w Chrystusie. Także y
tu co mówí / że má bydź z przodu wżgárdzo-
ny y bez czi / y żrąda má otrzymać kró-
stwo / taki właśnie Antychryst będzie. Prze-
tóż go wyszyję. przypórwa do rogu málu-
czkiego / dla podłego y miznącznego iego po-
czatku. A toć żadnym sposobem służyć niemo-
że Katedrze Piotra s. bo tá żaraz z poczatku
znoczna y pierwsza w godności y przełożen-
stwie była / iako o tym piše Augustin epist. 162.
Prosper lib. 2. de vocatione gentium C. 6. y
Pogánstki historik Ammianus Marcellinus
lib. 27.

Antichryst
nie bęć e
chwalił za-
anego Bogá.

37 Ant będzie dbał ná żadnego Bogá. To są-
mo iásnie wyświádeczá / iż Papiész nie nie má
z Antychrystem podobnego. Ponieważ An-
tychryst ná żadnego Bogá dbać nie be-
dzie / a Papiész iednego Bogá Wycá / Syná / y
Duchá s. chwali. A przecie heretycy wstáwi-
cznie Antychrystá w gecie máia / ná kogo in-
szego to kładac / co uńsámy służy / bo oni
chwale Boga niszczá / y Bostwo Chrystusowi
odepíná.

Antichryst
wypuszczony.

37 Y będzie w požadliwościách niewiast. J
W Żydowskim lepać tak piše: W požadli-
wościách niewiast / nie przydáć żadnego
słowá / z którego by poznać iesliż będzie ábo
nie będzie. Przetoż heretycy wola tak przekła-
dác / Nie będzie w požadliwościách niewiast /
aby tym więcej czystość zgániłi. Aleć samá
rzecz pokázine iż dobrze czyta Hieronym s.
Będzie. Bo Antychryst o którym tu Dániel mó-
wi / y który figurował Antychrystá / aż nábył
był w požadliwościách niewiast / iako piše
Hier. in Daniel. Jakoby o takim miał Dán-
iel mówić / Nie będzie w požadliwościách nie-
wiast: Aleć y Żydowie takiego Messyáša cze-
kái / którzy by im żón wiele dopuścił: przeto
nie iest to podobna aby Antychryst miał czy-
stość chwalić. A iesli by to miał bydź znać
Antychrystá / wczyc czystości / toć by tak y pá-

ná Chrystusá / y Apostoly / którzy czystości v-
czył / y sami w miéy żyli / wczynili Antychry-
stami: pátrż do czego ci nowowiernicy swoi
m: wykłady przychodzą.

38 Lecż boga Mázim ná miejscu swoim chwa-
lić będzie. J Nież inż przedtym Dániel powie-
dzał / iż Antychryst wśytkie balwany wygu-
bi / y niedopusci inśego Boga oprócz siebie
sámego chwalić: wśakże iż Antychryst będzie
Czarnoksiężnikiem / potáiemnie też Wyabla /
którego móca wśytko má czynić / chwalić be-
dzie zá boga: y ábo go znać będzie Mázim /
to iest moc ábo wspomózenie / (bo w nim
wśytká iego nádżierá będzie /) ábo ten iego
balwan będzie ná iákim miejscu obronnym /
y potáiemnym / którz názowie Mázim: co
tęż náczy zamek mocny / gdzie będzie chował
skarby swoje. Bo o nimże żaraz przydáie
Dániel: A wczyni że obwárnie Mázim z bo-
giem cudzym / którego poznał. Lecż dżisieyszy
nowowiernicy / tak mądze wykłádáia písmo
s. że też śmicia zwác Páná Chrystusá / Bo-
giem Mázim. Bo kościoły wśytkie kościo-
wne zbudowane y zdobione / którz niewie iż
Pánu Chrystusowi są poświęcone: A tak ies-
liż ten który w kościołách Chrześciańskich
bywa chwał: ny iest Bóg Mázim / iako to
heretycy bluźnia / toć tedy Pan Chrystus któ-
rego chwalimy iest Bóg Mázim / którz ná-
d to wietśe bluźnierstwo bydź może: á przecie
to v heretyków zá Ewánelia wydzie.

Mázim co
znaczy.

34 Da im moc w wielu rzeczách / y ziemie po-
dzieli darmo. J Kładá też to heretycy ná Pá-
pieżá zá ieden znać / iż v bogactwa swoje pomó-
cniki: wśakże siła takowy ch iest / co sie zá ko-
ściół Boży przeciw heretykom zastáwiá / któ-
rzy nie zá to nie biorą. A iesli co Kárdyna-
lóm y Biskupóm dáwa / tedyć pewnie nie
swoie dáwá / ale to co wierni Chrześciańscy ná
bożeństwa swego ná chwate Boga funduiá /
ábo do nóg Apostolskich rzuciá / w Dżietách
4. v. 35. Rychny sie to pokázac może / iż dżisiey-
śe heretyki Luther y Kalwin zbogácił z ko-
ściołów y klasztorów którz polupili. A tak pe-
wnieyszy to ná nich znać Antychrystá / którz
także gwałtem będzie brał y łupit / swoje bo-
gact.

ROZDZ. XII.

1 **A**żsu oného
powstanie Mi-
chael książe wiel-
ki / który stoi zá
synmi ludu twe-
go: y przydzie
czas iaki nie był
od tad iako narody bydź poczeły aż
do oného czasu. A czasu oného be-
dzie wybáwion lud twóy / każdy kto
będzie náležion w ksiągách nápisá-
ny: A mnodzy z tych którzy spią w
prochu ziemié ocuca sie: iedni do ży-
wota wiecznég / á drudzy ná háńbe /

2

Math. 25. d
46.

Ożmar-
twychstaniu
głychy do-
brych.

3 aby widzieli záwżdy. A którzy wczes-
ni będą / swięcić będą iako swięćtość
vtrwierdzenia: á którzy ku sprawiedli-
wości wpráwuią wielu / iako gwiaz-
4 zdy ná wieki wieczné. A ty Dánielu
zamknij mówy / y zápieczetuy księgi aż
do czasu zamierzonego: mnodzy przy-
5 da / y będzie rozmáita vmiętność.
A widziałem iá Dániel / á oto iako
by drudzy dwa stáli: ieden ztąd ná
bziegu rzeki / á drugi z onąd ná dru-
6 gim bziegu rzeki. A rzekiem meżowi
który był oblęczony w płócienné háty /
który stał nád wodami rzeki: Dotąd-
7 że koniec tych dżiwów: A stýśiałem
C inezá który był oblęczony w płócienné

Y ná wżgár-
ds wieczné H
O iásności
náuczyć
lóm.
Madr. 3. b. 7.

Y rozmóży
sie. H.

*Apoc. 10. 25

O zapieczę-
towanie
tych rzeczy
do czasu.Wstawiana
ofiara co figu-
rowala.O żużanie
od dwu star-
ców spo-
twarżonych.

ne ślasy / który stał nad wodami rzę-
ki / gdy podniósł prawicę y lewicę
swoją ku niebu / y przysiągł przez żywio-
ł tego na wieki / iż do czasu y czasów / y
do połowicy czasu. A gdy się dokona
rozproszenie ręki ludu świętego / wypel-
ni się wszystko to. * A iam stał / a nie
rozumiałem / y rzekłem : Panie mój
co będzie porzym : y rzekł : Józ Dáni-
elu / bo zawarłem są y zapieczętowane
mowy aż do zamierzonego czasu. Bez-
da wybrani / wybieleni / y jako ogień
dosrzedzemy mnogi : a niebożni
niebożnie czynić będą / a nie rozumie-

8

9

10

D

II

A od czasu gdy będzie odietą wstawiczną
ofiara / Ofiara wstawiczną w zakonie starym
była / która co dzień ofiarowana / Num. 28. v.
3. Exo. 29. v. 38. dwu baranków na każdy
dzień / iednego poranu / drugiego ołowicę :
a przy tym miarę maki oliwa / zżymioney /
y winą także miarę. Która to ofiara znaczyła
wstawiczną ofiarę / która się dzieje w Sakra-
mentcie ciała y krwi Pana Chrystusowego w
kościół Chrześcijański. Bo baranek jest
Pan Chrystus który miał być na krzyżu ofia-
rowany za wszystkie / tak za te którzy rano od
początku świata byli / iako y za te którzy w
wieczór na końcu świata będą. Maki y wi-
no ofiarowane z barankiem / i Pan Chrystus
nie tylko miał być zabity / ale też tegoż ba-
ranka ciała y krwi pod osobą chleba y winą
miał być ofiarowany / co się wypełnia każ-
dy dzień w kościele naszym. Przetoż Dániel
Duchem s. oświecony będąc / prorokuje o
Antychryście pod figurą Antiocha (bo Antis-

ta wszyscy niebożnicy / ale w czem zro-
zumieją. * A od czasu gdy będzie od-
ieta wstawiczną ofiara / a postano-
wiona będzie obyczajność na spusto-
szenie dni tysiące dwieście y dziewięć-
dziesiąt. * Błogosławiony który cze-
ka / y doświadczy aż do dni tysiące trzech
set trzydzięści y pięci. * A ty idź do
zamierzonego : a odpoczniesz / y sta-
nieś na łonie twoim na końcu dni.

Aż do tad Dániel w żydowskich
księgach czytamy. Co za tym idzie do
konca ksiąg / Theodocyonowego wyda-
nia jest przełożono.

* na koniec.

och figurę Antychrysta iako każdy doczytać
się może / Kofinac. ad Jan. 5 Apoc. 13. piśe) / iż
Antychryst ma odiać te ofiary / która znaczyła
ona ofiara wstawiczną / baranek z chlebem y
winem ofiarowany / która nie inna jest tylko
Pan Chrystus pod osobą chleba y winą ofia-
rowany. Tęż prorokował wysłany 8 y 9. Skład
dowodząc trzech rzeczy / przeciw dźwięczył
heretikom. Naprzód iż Antychryst ieste nie
przyszedł / ponieważ iesteżetwa ofiara wsta-
wiczna ciała y krwi Pana Chrystusowego
pod osobą chleba y winą. Nad to / iż Biskup
Rzymski nie jest Antychrystem iako heretycy
bluzni / ale owym Antychrystowi przeci-
wny / gdyż ofiara którą ma Antychryst ża-
gnąć / Papież nawlecey zachowuje y broni.
Następnie iż dźwięczy heretycy są Antychri-
stowi przeciwni / ponieważ nie więcej miu-
silnia iako żeby te ofiary wstawiczną ciała
y krwi Pana Chrystusowego wygładzili / co
właśnie jest Antychrystowi.

Antychryst
są nie przy-
szedł.Papież nie
jest Antychri-
stem.Heretycy
przeciwni
Antychrysto-
wi.

ROZDZ. XIII.

Był mąż mie-
stkańcy w Babi-
lonie / a imię jego
Joachim. * A po-
iął żonę imie-
niem Suzanna /
córkę zelciaśa
bardzo piękna y bojąca się Boga. * Bo
rodzicy tacy / będąc sprawiedliwi / wy-
ćwiczyli córkę swoją według zakonu
Mojżesowego. * A Joachim był bar-
zo bogaty / y miał sad podle domu
swego / a do niego się Żydowie scho-
dzili / i był ze wszystkich napoczcivsy.
* A postanowieni są dwa starycy z lu-
du sędziami onego roku / o których
Pan powiedział : Iż wysła niepra-
wosc z Babilonu od starych se-
dziejów / którzy się zdali żeby lud rządzi-
li. * Ci często bywali w domu Joaki-
mowym / y przychodzili do nich wszy-

1

A

2

3

4

5

6

scy którzy mieli sady. * A gdy się lud
wzrósł w przypoludnie / wchodziła
Suzanna / y przechadzała się po sadu
meza swego. * A widali ją starycy na
każdy dzień wchodzącą y przechodzą-
cą się : y zapalili się pożądliwością
iay : y wyrócili rozum swój / y od-
wrócili oczy swe aby nie patrzyli w
niebo / ani pamiętali na sady spira-
wiedliwe. * Byli tedy obadwa zranie-
ni miłością iay / a ieden drugiemu nie
oznaymił bólu swego : * bo się wstyda-
li ieden drugiemu oznaymić pożadli-
wości swę / chcąc z nich grzech popeł-
nić : y strzegli na każdy dzień tym pil-
niey aby ją widzieli. y rzekł ieden do
drugiego : * Podźmy do domu / bo
godzina obiadu jest / y wyszedłszy roze-
fli się. * A wróciwszy się przyszli na
iedno miejsce : a pytając się ieden do
drugiego przyczyny / wyznali pożadli-
wość swoją : a tedy spólem postano-
wili czas / kiedyby ją same zaśląć mo-

* sprawa w sa-
din.
* do domu.

15 gli. ¹ A przydało się gdy pilnowali
dnia sposobnego weszła niekiedy i
ko wczoraj / y dziś trzeci dzień ze dwi-
16 ma samemi dziewczętami / y chciała się
myć w sędzie : bo gorąco było : a nie
był tam nikt oprócz dwu starych za-
17 rażonych / y przypatruiących się iey.
¹ Rzekła tedy dziewczętom : Przynieście
mi olejku y mydła / a dzwoi w sędzie
18 zamykniecie / abych się zmyła : y woczy-
nily tak iako była kazała : y zamkne-
ly dzwoi w sędzie / y wyszły tyłem / aby
przyniosły co była rozkazała. A nie-
wiedziaty iż się tam byli skryli starcy.
19 ^A gdy wyszły dziewczęta / powstałi dwá
starcy / y przybiegli do nię / y rzekli :
20 ^Oto dzwoi sędzie są zamknięte / a nikt
nas nie widzi / a my w pożądliwości
twojej jesteśmy : przetoż przywołaj
nam / a spój z nami. ^A jeśli nie be-
21 dzieś chciała / damy przeciw tobie
świadeztwo że był z tobą młodzie-
niec / a żeś dla tego wypuściła dzie-
22 wki od siebie. ^Westchnęła Zuzanna
y rzekła : Ciężko na mnie zewsząd :
bo jeśli to uczynię / śmierć mi jest : a
jeśli nie uczynię / nie wyde rąk wá-
23 szych. ^Alle mi lepię bez uczynku /
wpasć w ręce wásze : niżli zgrzeszyć
przed obliczem Pańskim. ^A zawa-
24 łała głosem wielkim Zuzanna : a za-
wołała też y starcowie przeciwko nię
25 ^A biegał ieden do dzwoi sędzie / y otwo-
rzył. ^A czeladź domowa wstąpiwszy
26 wołać w sędzie / werwali się tyłem /
chcąc widzieć co by to było. ^A gdy
27 starcy powiedzieli / zarzeczyli się słu-
dzy barzo : bo nigdy nie była mó-
28 wiona taka mowa o Zuzannie. ^A
było nazajutrz / gdy się lud zśedł do
Joakima króla iey / przyszli y dwá
starcy / pełni myśli złościwoy przeciw
29 Zuzannie / aby ją strącić. ^A rzekli
przed ludem : Posłacie do Zuzanny
córkę Helciaszową żonę Joakimo-
30 woy / y wnet pójści. ^Y przyszła z ro-
dzicmi y z siostrami / y ze wszystkimi kre-
wnymi swymi. ^A była Zuzanna
31 subtelna y pięknego wyczerzenia. ^A
oni złośliwi kazali ją odkryć / (bo by-
32 ła zakreca) żeby się przynamnię tak
nasyćili piękności iey. ^A tak płakali
33 przysiaciele iey / y wszyscy którzy ją zna-
34 li. ^A powstałszy dwá starcy w po-
środek ludu / włożyli ręce swe na gło-

35 we iey. ^A która płacząc wyczerzała w
niebo : bo serce iey było wspanię mą-
36 iące w Pana. ^A rzekli starcy : Gdy-
śmy się sami przechodzili w sędzie /
weszła ta ze dwiema dziewczętami : y
zamknęła dzwoi sędzie / y odeszła dzie-
37 wki od siebie. ^Y przyśedł do nię
młodzieniec który się był skrył / y spał
38 z nią. ^A my gdyśmy byli w kacie sa-
du / widząc nieprawość / bieżeliśmy do
nich / y widzieliśmy że mającę sprawę
39 z sobą. ^A onegośmy poymać niemo-
gli / iż był mocniejszy niżli my / a otwo-
40 rzywszy dzwoi wystoczył. ^Alle te po-
marły / pytaliśmy iey co by to był za
młodzieniec / y niechciała nam oznay-
41 mić. ^Tę rzecz y jesteśmy świadkami.
^Wwierzyło im pospólstwo iako star-
com y siedziom ludu / y skazali ją na
42 śmierć. ^A Zuzanna zawołała gło-
sem wielkim / y rzekła : Boże wieczny
który znasz skryte rzeczy / który wieś
43 wszystko pierwej niżli się stanie / ty
wieś że fałszywe świadeztwo wydali
przeciwko mnie : a oto umieram /
gdyżem nie uczyniła nic z tych rze-
44 czy / które ci na mnie złośliwie zmyśli-
li. ^Y wysłuchał Pan głosu iey. ^A
45 gdy ją wiedziono na śmierć / wzbu-
dził Pan ducha świętego pachole-
cia młodego / któremu imię Daniel :
46 ^A zawałał głosem wielkim : Czy-
stym ja jest od krwi tę. ^Y obróci-
47 wszy się wszytek lud do niego / rzekł :
Coto za mowa którą ty powiedziałeś ?
48 ^Który gdy stanął w posrodku ich /
rzekł : tak baleni synowie Izrael ? nie
rozgadziwszy / ani się prawdy dowie-
dziawszy / skazaliście na śmierć córkę
49 Izraelską ? ^Wróćcie się do sędzie / bo
fałszywe świadeztwo mówili przeci-
50 wo nię. ^Widział się tedy lud z kwa-
pliwością / y rzekli mu starcy : Podź-
51 a siędź w posród nas / a okaż nam :
ponieważ ci Bóg dał część starości.
52 ^A rzekł do nich Daniel : Rozłączcie
cie pierz / iednego od drugiego / a bede
53 ich sądził. ^Gdy tedy byli rozłączeni
ieden od drugiego / zawałał iednego
z nich / y rzekł do niego. Zastarzaly
we złych dniach / teraz przyszły grze-
54 chy twoje któreś czynił przed tym : Sa-
dząc sądy niesprawiedliwe / tłumiąc
niewinnę / a wypuszczając winną :
gdyż Pan mówi : Niewinnę y sprá-

Vanie Zu-
anny w Pa-
nu Bogu.

Modlitwa
Zuzanny do
Pana Boga.

Daniel wy-
bawia od
śmierci Zu-
anne.

¹wypraw nas
z tego.
²wróg star-
ców.

¹Exo 23. 24.

54 wiedliwego nie będziesz zabijał. ⁷ Teraz tedy ięśliś ię widział / powiedz pod którym drzewem widziałeś ię rozmawiające z sobą. ⁸ Który rzekł: pod trzmielcem. ⁹ A rzekł Dániel: Prawieś skłamał na głowę twoją: bo oto Anioł Boży wstąpił od niego skazanie / rozetnie cię na polu. ¹⁰ A odwiódłszy go / kazał przyszedz drugiemu: i rzekł mu: Tłustenie Chanáan / a nie Judytę / pieśność cię wiodła / i pozjadliwość wojowniczą serectwo cię. ¹¹ Takęście czyniali ciałom Izraela / a one boją się / mówili wam: ale ciałę Judytę nie zcierpią / nie cnoty waszej. ¹² Teraz tedy powiedz mi pod którym drzewem poznałeś ię mówiące z sobą: Który rzekł: Pod iodłą. ¹³ A rzekł mu Dániel: i tyś czyscie skłamał na twoją głowę / Bo czeka Anioł Pański mający miecz a

zabijały
na grzechy

O bawianie
Belu y stras-
wie ięgo.

ROZDZ. XIII.

1 Dániel iadał z królem / y był we
2 cześci nad wszystkie przytacioty ięgo. Był też bawian
3 v Babilończy-
4 ków imieniem Bel: a wydawano nań na każdy
5 dzień dwanaście zwiercieli białej
6 maki / y czterdzięści owiec / y pięć białej
7 wina. Król też chwalił go / y cho-
8 dził na każdy dzień kłaniać się mu: ale Dániel chwalił Boga swego. A
9 rzekł mu król: Przecz nie chwaliś
10 Boga? Który odpowiadając / rzekł
11 mu: Ję nie chwale bawianów reka
12 uczynionych / ale Boga żywego /
13 który stworzył niebo y ziemię / y ma
14 moc nad wszelkim ciałem. A rzekł
15 król do niego: niezda się tobie Bel
16 bydz Bogiem żywym? A za nie wi-
17 dzisz iako wiele iada y pija na każdy
18 dzień? A rzekł Dániel / wsmięchną-
19 wszy się: Niemyśl się królu: Bo ten
20 we wnątrz ięst gliniany / a zwierchu
21 miedziany / a nie iada nigdy. A roz-
22 gniewawszy się król / przyzwał mini-
23 strów ięgo / y rzekł im: Jęśli mi nie
24 powiecie kto ięst co iada tę nakładę
25 pomrzeć. A ięśli pokażecie iż to
26 Bel iada / wmerze Dániel / ięz bluznił

bycie rozciął na polu / a zabili was. ¹ Tedy wszystko zgromadzenie zawa-
2 łało głosem wielkim / y błogosławili
3 Boga który wybrał ię pokładające
4 w nim nadzieję. A powstałi przeciw
5 dwoma stęrcóm (bo ię był przekonał
6 Dániel / y ięst ię / ięz fałszywe świad-
7 dectwo dali) / y uczynili ię iako byli
8 źle uczynili przeciw bliźniemu. ⁹ Aby
9 uczynili według zakonu Mojżeszo-
10 wego / y zabili ię / a król niewinna
11 dnia onęgo była wybrańona. A
12 zleciały y żonę ięgo chwalili Boga /
13 za cōtę swą Zuzanne z Joakimem
14 mężem ię / y ze wszystkimi powinowat-
15 ymi / że się nie znalazła w nięz rzecz spio-
16 śna. A Dániel sstał się wielki w o-
17 czach ludu / od onęgo dnia / y na po-
18 tym. A król Astyages przyłożył
19 ięst do oyców swoich / y przyjął Cyrus
20 Persa królestwo.

Deu: 19. d
19.

zmart.

przeciw Belowi. A rzekł Dániel kró-
2 lowi: Tęch tak będzie według slo-
3 wa twęgo. A było ministrów Be-
4 lowych siedmdziesiąt / oprócz żon y
5 dzieci y synów. A przyszedł król z Dán-
6 ielem do zboru Bel. A rzekli mini-
7 strowie Belowi: Oto my wychodzi-
8 my piec / a ty królu połóż potrawy / y
9 naley winę: a zamknij drzwi / y zapie-
10 czetuy sygnetem twoim: A gdy w-
11 midziesz rano / ięśli nie naleziesz że w-
12 sytko Bel poiadł / śmiercią pomrze-
13 my / albo wiedz Dániel / który kłamał
14 przeciwko nam. A nie dbali bo byli
15 uczynili tajemne weścię pod stołem /
16 y przez nie zawsze wychodzili / a ono
17 pozerali. Sstało się tedy gdy oni
18 wysli / król postawił potrawy przed
19 Belem / Dániel rozkazał slugóm
20 swym / y przyniesli popiołu / y przesiał
21 po wszystkim zbórze przed królem: y
22 wyszedłszy zamknęli drzwi / a zapieczę-
23 towałszy sygnetem królewskim / odes-
24 gli. Tedy ministrowie wešli w no-
25 cy wedle zwyczaju swęgo / y żony / y sy-
26 nowie ięch: y wszystko ziedli y spili.
27 A król wstał rano / y Dániel z nim:
28 A rzekł król: Czekaj się przeciw Dán-
29 ielowi: Który odpowiedział: Cóż kró-
30 lu? A zaraz gdy drzwi otworzył / po-
31 jęzawszy król na stół / zawołał głó-
32 sem wielkim: Wielki ięst Belu / a
33 niemaż v ciebie żadney zdraždy. A

Daniel wy-
dał zarado
ministrów
Bel.

rozmiał się Dániel: y ządziérzał kró-
lá aby nie wchodził we wnątrz: A
rzekł: Oto tlo/obacz czyie to są sto-
py. A rzekł król: Widzę stopy me-
żow/ y niewiaśc/ y dzieci. A rozgnie-
wał się król. Tedy pomyał ministery/
y żony/ y syny ich/ y wskazyli mu stę-
tę dziwiczki króćmi wchodzili/ y zia-
dali to co bywało na stole. A tak po-
mordował je król/ y dał Belá w moc
Dánielowi: który go wyrócił y zbór-
iego. A był smok wielki na onym
mieyscu/ y chwalili go Babilończycy.
A rzekł król Dánielowi: Oto teraz
rzec nie możesz/ żeby ten nie był Bóg
żyjący: Pzietóż klaniaj się mu. Ale
Dániel rzekł: Pánu Bogu mému się
klaniam: bo on jest Bóg żyjący/ a
ten nie jest Bóg żyjący. Ale ty kró-
lu day mi moc/ a zabię smoká bez
mieczá y kłá. A rzekł król: Dáiec.
Wziął tedy Dániel smoty/ y sádtá/ y
sierści/ y zważył je spótu: A náczy-
nił stuf/ y dał w gebe smokowi/ y ro-
spukł się smok. A rzekł: Oto łogoscie
chwalili. Co wysłyszawszy Babiloń-
czycy/ rozgniewali się bázno: a zebra-
w się na króla/ rzekli: Król się sstał
żydem: Belá zepsował/ smoká za-
bił/ y ministery pomordował. A gdy
przyšli do króla/ rzekli: Wyday nam
Dánielá: bo inaczey/ zabiemy cie/ y
dom twój. Widząc tedy król że
gwałtownie nań nálégali: gwałtem
przymusił/ y wydał im Dánielá.
Którzy go wyrzucili w dół lwi/ y był
tam przez sześć dni. A w dole było
lwów siedm/ y dawano im na każdy

dzien dwoie ciála/ y dwie owcy: a na
ten czas nie dano im/ aby pożarli
Dánielá. A był Habakuk prorok w
Judzkiej ziemi/ a on był wważył po-
trawę y nádrobił był chlebá na misę/
y siedł na pole/ aby zaniósł žencom.
A rzekł Aniół páński do Habaku-
ka: Sianies obiad który masz/ do Ba-
bilonu Dánielowi/ który jest we lwim
dole. A rzekł Habakuk: Pánie/ Ba-
bilonom nie widział/ a o dole nie-
wiem. A wziął go aniół páński za
wierzch głowy/ a niósł go za włos
głowy ięz/ y postawił go w Babilo-
nie ná dół w przediechá swé-
go. A zawołał Habakuk/ mówiąc:
Dánielu/ sługo Boży/ weźmi obiad
któryc Bóg posłał. A rzekł Dániel:
Wspomniates na mnie Boże/ a nico-
puscites ręk którzy cie/ milu. A
wstałszy Dániel/ iadł. A aniół páń-
ski natychmiast postawił zás Habá-
kuka na mieyscu iego. Przyszedł te-
dy król dnia siódmego/ aby plakał
Dánielá: y przyszedł do dołu/ y wey-
jrzał wén: a oto Dániel siedzący
miedzy lwami. A zawołał król gło-
sem wielkim ręk: Wielkis jest pá-
nie Boże Dánielów. A wyciągnął
go z dołu lwiego. A oné którzy byli
przyczyną zátrocenia iego/ wyrzucił w
dół/ y pożarli są we mgnieniu oka
przed nim. Tedy król rzekł: wšyscy
miešťacy po wšey ziemi niech się
boją Boga Dánielowego: bo on jest
zbawiciel/ czyniący znáti y cudá na
ziemi: który wybawił Dánielá z dołu
lwiego.

Habákukkar
mi Dánielá.

Eze. 8.2.3.

G.

Suká, y G

Dániel zdro-
wy wyszedł
od lwów.a ná dół
nie má inné
go. G.

G.

PROROC TWO OZEE.

ROZDZIAŁ I.

A Wwo
PANStie
które się
stało do
Osee syná
Beeci/ za
dni Osa-
sá/ Jod-
thána/ A

cházá/ Ezchiasá królów Judzich/
a za dni Jeroboamá syná Joás/ kró-
lá Izrael. Początek mówienia PA-
nu w Osee: y rzekł PAN do Osee:
Idź/ pomyś sobie żonę wšetecznice/
a spłódź sobie syny wšeteczne: bo cu-
dzoloząc cudzolozyc będzie ziemiá
od PANA. A siedł/ a poiął Go-
mer córkę Debeláim: y poczęła y po-
rodziła mu syná. A rzekł PAN do
niego: Názów imie iego Jejrabel:

do Oseasá
G.odspisany
Páná.

a bo Izrael:

Prorok mał-
żeństwu z
wšeteczni-
cá/ a imiony
dzieci kró-
niał gniá,
figuralie bál-
stwo Izrael.
czykó w y
skaranie ich

„pomścić się
krwawie ludu
mego. Hebr.
„iako się to
wypełniło o-
czym maś 4.
Krb. 15. y 17.
„moc abo siła
Lo- ruhá-
máh. H.

5 bo iescze mało a nawiedze krew Je-
6 zrahel nad domem Jehu / y uczynie
ze wstanie królestwo domu Izrael-
skiego. A dnia onego zlamie łut
Izraelow w dolinie Jezrahel. A po-
czeta iescze y porodila córke. A rzekł
mu: Tazow imie iey / Bez miłosier-
dzia: bo nie przydam więcej smilo-
wac się nad domem Izraelskim / ale
7 zapomnieniem zapomnie ich. A nad
domem Juda smilwie się / y zbawie
C ich w PANU Bogu ich: a nie zbawie
ich przez łut / y przez miecz / y przez
wojne / y przez konie / y przez ieszne.

Summá tych
ksiąg.

Czemu Bóg
kazał wzięc
wśetecznicę
zá żonę.

2 Oczas wyklada się zbawicieli. Ten stro-
fnie wszystkie pokolenia żydowskie z bawo-
chwalszwa iż Bogi pogańskie chwali / y w
pomina aby się ku swemu Bogu nawrócili.
Cen jest pierwszy ze dwunastcie proroków
mniejszych / z których wszystkie żydzi iedne
księgi czynia. A ci nieprzeto mniejszymi sa
nazwami / żeby byli podley si nśli oni wiera-
sy / ale iż mniey y trocę pisali. Był ten Oze-
as o tychże czasach kiedy y Izaiasz / Joel /
Abdias / Amos / Jonás / y Michéas. bo ci w
syficy mało nie iednegoż czasu prorokowali.
Idz poymi sobie żonę wśetecznicę / a
spłódz sobie syny wśeteczne. Kazał mu poiać
wśeteczna / aby tym pokazal wielkie y wsta-
wiczne bawochwalstwo żydów Izraelskich:
żowie y syny wśeteczne chociaż prawdziwie
żona była / iż ci synowie znaczyli wśetecz-
stwa z bogi pogańskimi synów Izraelskich.
Zda się niektórym iż takie sprawy proroków /
które się abo nieuczciwie / dadza / abo nie po-
dobne / tylko się w widzeniu y w duchu dziać
miały. Ale nie trzeba wątpić o tym / iż się to
w rzeczy samey działo / bo niemaż nic nieucz-
ciwie / abo niepodobnego co Bóg rozkazuje:
y owsem wzięc wśeteczna w małżeństwo / y
z nieuczciwey wzięc wżycie jest rzecz do-
bra y uczciwa. Jako też mamy o Izaias-
su że nago po Jersalem chodzil. Isai. 20.
O Ezechielu / że na iednym końcu przez 390.
dni miał leżeć / że gnój ludzki abo by-
dlecę miał leżeć. Ezech. 4. y wiele in-
szych jest dzieł prorockich / o których nie
możem wątpić iż w rzeczy samey działy:
Bo i. Koby takie sprawy mogły wyrus-
zać ludzi / kiedyby tylko w duchu to proro-
k wdział: Także y o tym tu rozumie Hieron.
in Oseam. August. 22. contra Faustum. c. 80. Ire-
naeus lib. 4. c. 37. Basilius in Isai. Cyrillus in
Oseam. Przetóż nieustannie y owsem fałszy-
wie niekiedy heretycy / stad doprowadza / iako-
by wśeteczność nie miała bydż grzechem:
ponieważ to małżeństwem było / y proro-
k iako z wśeteczna / ale iako z żoną mieszkał: y
dla tego że ktora przed tym wśeteczna była /
żowie żona / iż w małżeństwo wzięta była. A
to się dla tego stało / iż Bóg wócił przez pro-
roka nie tylko słowy / ale y nakazami roznąc
tymi ludźmi przypominać / aby pomyślał na sto-
wa niedbali / wśdy się rzeczy tak dziełnych
przeleli. Ażak y tym małżeństwem proro-
k dawał znać / iż wielce byli pomażani wśete-
czni y pogańskim bawochwalstwem: a
przećie ich Bóg znośił / y owsem wmiłował /

8 A ostawiła te ktora była Bez mi-
łosierdzia: y poczęła / a porodila sy-
9 na. A rzekł: Tazow imie iego: Taz-
10 lud mój: boście wy nie lud mój / y ia-
nie bede waszym. A bedzie liczba sy-
now Izraelskich iako piasek mości /
który jest bez miary / a policzon nie be-
11 dzie. A bedzie na miejscu gdzie im
rzekł: Taz lud mój wy: rzekł im:
12 Synowie Boga żywiącego. A zgro-
mądza się synowie Judcy / y synowie
Izraelscy pospolu: a postanowią so-
bie głowe iedne / y wznidą z ziemi:
bo wielki dzień Izraela.

Lo- ruhá-
máh. H.
Lo- ammi. H.

„Rym. 9. c. 16
1. Pet. 2.
„rozumność /
na ziemi. He-
bra.
„Synów Bo-
żych.

czego oni iż niewdzięczni byli / miał ie podać
w niewola / y to im daie znać temi imiony
dzieci prorockich.
2 Bo cudzolożca cudzologicz bedzie / To iest /
Bogom pogańskim służyć bedzie: Cudzo-
stwem często prorocy zowia / Bogów pogań-
skich bawochwalstwo: bo ludzie w nadzieie
bogactw / y rozkoszy / y żywota rozpustnego /
hedac też wśeteczniemi pożadliwościami za-
slepieni / od Boga prawdziwego do Bogów
pogańskich iakoby swych mitosmków przy-
stają.
4 Nigow imie iego Izrahel / Jż Bog
chciał aby y dzieci tego proroka / były zna-
kiem Izraelczykom przypisyć niewoli / dla te-
go nazwał iednego syna Izrahel: aby ile
kroć to dziecie widzieli / zawżdy na karanie
swoie wspominali.
4 Bo iescze mało / a nawiedze krew / Jescze
mało: takich słów pismo s. używa / kiedy o
czasie mów / iakoby rzekł / po małym czasie.
A nawiedze krew / to iest / pomścić się krew
rozlanę od Jehu w Izrael. bo chociaż mu
był Bóg rozkazał Achabá skazać / ale iako
niektórzy rozumia / uczynił to wiecey / aby
krolował / nie żeby wola Boga w tym czynił.
A wśakże 4. Krol. 10. daie znać iż się uczynił
tego podobal Bogu: przetóż raczy proro-
k twia zowie grzechy y bawochwalstwo /
któremi Jehu gorzył y zabijał dusze ludzkie /
nastładniac w tym Jeroboama heretyka kro-
la Izraelkiego: dla których grozi iż miał
skonać królestwo Izraela / y pomścić się
krew Izraela / to iest / zatrącenia dusz ludu
Bożego. Ża co we czternasć lat po tym
proroctwie wszystko potomstwo Jehu wygi-
nęło: a w pięćdziesiąt y sześć lat królestwo
wszystko Izraelskie wstało. 4. Krol. 15. y 17.
6 Nie przydam wiecey smilować się nad do-
mem Izraelskim / Domem Izraelskim zowie
dziśieć pokolenia / które bez miłosierdzia za-
brane sa w niewola od Asyryjczyków / ani się
po tym wróci / iako maś 4. Krol. 17. y piśe s.
Hieronym / iż one pokolenia / podziśdzien sa
w niewoli krolów Perskich. A Iosephus 11. An-
tig. c. 3. piśe / iż dwójie tylko pokolenie roz-
proszyło się po Asyrię y Europie w państwie
Rzymiskim / a inśe dziesięć sa w Medów y
Persów w niewoli. Tylko tedy Pan Bóg z
miłosierdzia swego wyprowadził z niewoli
dom Juda / a przy tym Beniamin: wśakże
przy nich byli też niektórzy z inśych pokole-
ni / którzy się za czasu Jeroboama heretyka

Dom Izrael-
ski nie wyba-
wił z niewo-
li.

- 19 spać bezpiecznie. ¹ A posłubie cie sobie a widzi: a posłubie cie sobie w sprawiedliwości / y w sadyce y w mi-
 20 losierdziu / a w litościach. ² A posłu-
 21 bie cie sobie w wierze: a poznaś ziem-
 22 ia PAN. ³ A będzie dnia onęgo: wys-
 słucham / mówi PAN / wysłucham
 niebios / a one wysłuchają ziemię. ⁴ A

- 23 ziemią wysłucha psenice / y wino / y
 oliwe: a te wysłuchają Jezrahel. ⁵ A
 posiecie ją sobie w ziemi / y sinitnie sie-
 nad tą która była Bez miłosier-
 dzia: A rzekie ⁶ Nie ludowi memu:
 Lud mój iestes ty: a on rzecze: Bóg
 mój iestes ty.

¹ nad Lo-ym-
 ham, H.
² La. Ammowi
 H.
 Rzym. 9. c. 25
 2. Pet. b. 10.

¹ Mówcie braciey waszej ¹ Mów: to do po-
 kolenia Judy / iakoby rzekł: Mam obiecałem
 wybawienie / bo z pokolenia Juda miał sie
 narodzić Chrystus. A bracia wasze Izrael-
 lity y pogany odzniętem: a wszakże nie do
 końca opuścić ich / możecie ie zwąć bracia
 swoia / bo sie swego czasu nad nimi sinitnie.
 A w tym czasie patercie na matkę waszą /
 by sie iey nie stało co inych porządo. Zo-
 wie tu matka Synagoge Juda / bo każdy z
 osobną był synem iey: iako wszyscy Chre-
 ścianie iesteli ieden Kościół / a każdy z oso-
 bną iest synem Kościoła / a Kościół matka
 naša.

14 Oto ia ludzić nią bede] Wylicza tu co
 miało dobrego bydz za przyściem Chrystusa
 na świat. Naprzód tedy słowo Łacińskie /
 laetabo, znaczy tu ludzenie albo osuwanie / bo
 y żydowski y Grecki także znaczy y w przy-
 pow. 1. y 16. iż da sie bydz iakieś ludzenie y
 osuwanie / gdy kto za czyia namową odstąpi
 swe / przedświadczenia. A to sie właśnie stało
 przez opowiadanie Ewangelii s. gdy ży-
 dowie opuścivszy swój zakon / Chrystusa y
 iego naukę przyjęli / stodością ducha iego y
 nauki wwieźdzeni.

14 Zawiodę ją na puszcza] Kościół swój
 Chreściński zowie puszcza / naprzód dla te-
 go / iż iako przed tym lud swój z Egiptu wy-
 prowadzivszy na puszcza tamże ich bronił y
 karmił / tak y Kościół Chreściński odłączył
 od niewiernych / y karmi ich ciąłem swoim y
 od nieprzyjaciół broni. Nad to w tymże Ko-
 ściele trzeba wiele prace podać / chcemyli
 przysć do onęj ziemi obiecanej królestwa
 niebieskiego. Naostatek w samym tylko Ko-
 ściele Chreścińskim / gdy sie słowiek w
 wierze świętey rypofoi / Bóg do dusze iego
 wolno y wdzięcznie mówi. Dla te° przydaie:
 A bede mówił do serca. to iest bede iey mo-
 wił słowo łagodne y pocieszne. Bo w p. sinie
 s. mówić do serca / znaczy / wdzięcznie cieszyć.
 Tak Bóg z wiernymi swoimi mówi gdy ie we
 wszystkim wtrapieniu cieszy. Rzym. 5. 2. Cor. 1.
 3 y d. 10.

15 Y dam iey winogrodniki] W żydowskim
 teraz iest / Dam iey winnice. wszakże przed
 tym niż swoje punkty żydowie do pisiną przy-
 dali / tak czytano iako ma naša Łacińska / co
 ztad znać ze też y Chaldeyscy tłumacze przelo-
 żyli tak / Dam iey rzadziela. Co sie tak rozu-
 mie: iż kiedy wysła z Egiptu datem iey prze-
 tożone i ichże narodu / Mojżesza y Arona:
 tak też z tegoż narodu dam Apostoły y p. sine
 ich. A wszakże też Isai. 61. powiada iż mieli
 bydz cudzoziemcy przelożonymi y nauczycie-
 lami. Co sie rozumie o tym czasie gdy sie już
 Kościół rozmnożył.

15 Y doline Achor] To iest / iako przed tym /

po onym zamięsaniu które był uczynił A-
 chan co opisane Josue 7. nastąpiło szczęście
 starawszy Achana / tak też tu / po wtrapieniu
 będzie dobra nadzieja pociechy.

16 Baali] Obiecał tu iż tak daleko mieli
 bydz od bawianów pogańskich / ze też y umion
 ich wspominać nie mieli. A tak iż y żydow-
 ny meze swoje zwaly tym imieniem Baali /
 to iest / mezu mój / albo Panie mój: a tym-
 że przezwistiem pogani zwali bawiana
 swiego Baal / niechce Bóg aby tego słowa
 napotym żony używały / chcac y umiona baw-
 wanów wygładzić. Także y słowa niektóre
 heretyckie nie mają bydz w używaniu y Chre-
 ścian / dla tego samego iż heretycy swoje
 błedy temis słowy zowią / iako są: bozy / wie-
 czerze / Ministry &c.

18 Ze zwierzem polnym] Nie mówi tu o bez-
 stiach niemych / ale o ludziach okrutnych besti-
 tom podobnych. Zwierzem zowie okrutne ty-
 ranny: ptaśtwem pyśnię / ptazem chytrę y
 zdradliwę. Ci za opowiadaniem Ewangelii
 s. ludzkiem sie y ichymy stali: y przyłaczyli
 sie do Apostołów y Chreścian którzy pier-
 wszy z żydostwa byli / y z nimi wieczne przy-
 mierze uczynili. Tak to wyklada Piotr s. w
 Dzie. 4. gdzie miał widzenie o rozmaitych bez-
 stiach które pogaństwo znaczyły.

19 Poślubie cie sobie w sprawiedliwości]
 Poślubienie z Bogiem znaczy miłość Boga /
 ale Bóg nikogo nie miłuietylko sprawiedli-
 wego / przetoż vsprawiedliwienie iest nieiatie
 poślubienie z Bogiem w którym sobie miłość
 obieca. W sadyce. to iest przez pokute / która
 sie słowiek osłarsa y karze / chceli aby mu
 grzechy odpuszczono. W miłosierdziu bo z te-
 go pochodzi vsprawiedliwienie bez zasług
 naszych. W wierze / bo nie przez zakon /
 sefów / ale przez wiarę w Pana Chrystusa by-
 wamy poślubieni albo vsprawiedliwieni.
 Nieżeby sama wiara dosyć była / ale iż ta iest
 początkiem y fundamentem vsprawiedliwie-
 nia / które w sobie zawiera wiarę y uczynki.
 Galat. 5. v. 6.

21 Wysłucham niebios] Iakoby rzekł /
 Dam niebu dostatek deszczu / a to da ziemi / a
 ta przyniesie wielki pożytek. Temi słowy daie
 znać o wielkiej łasce y darach Ducha s. które
 dał Kościołowi swemu. Stądże czytamy często
 w Dzieł. Apostolskich / iż Apostołowie y wier-
 ni Chreścianie byli pełni Ducha świętego.
 A posiecie ją / powiada / w ziemi / to iest roz-
 mnoży sie wszędzie Kościół Boży / iakoby po-
 siał wiernę po wszystkim świecie / a ci byli
 z tych pogan którzy przed tym byli bez miło-
 sierdzia.

Poślubienie
 iest vsprawi-
 dliwienie.

Kościół cze-
 mu zowie pu-
 szcza.

ROZDZIAŁ III.

Miłość Bo-
ża przeciw
Zydów, w
osobie pro-
roka y w po-
dobieństwie
znaczy.

Flasze winą,
H.

Chomer, H.

A Rzekł PANDÓ
mnie: Jeszcze idź/
a miłuy niewiast-
ste umiłowana
przystawiełowi / a
cudzołożnice: iako
to miłue PAN
syny Izraelowe / a oni patrzą na cu-
dzą / a miłuy skórkę iągód winnych.
W wykopalem ią sobie za pietnaście
srebrników / y za korzec ieczmienia / y

3 za półkorca ieczmienia. A rzekłem
B do niego: Przez wiele dni będziesz mie-
czekł / a nie będziesz mierzadu patrzą-
4 t / ani będziesz zmiętem: ale yia cie-
bie czekać będą. Bo przez wiele dni
będą miedzić synowie Izraelowi bez
króla / y bez księżcia / y bez ofiary / y
5 bez ostarza / y bez Ephod / y bez The-
raphim. A potym nawrócę się sy-
nowie Izraelowi / y szukać będą Pa-
na Boga swego / y Dawida króla
swego: y będą się lekać na PANA / y
na dobro jego / na ostarzu dni.

do siebie nie
wniósł, H.

Wybór ka-
plński Su-
perhumera
le.

Nawrócenie
Zydów na kwi-
tu swiatła.
Rom: II. c 25

1 Jeszcze idź a miłuy niewiastę.] Była to
żona Ozeasowa / o której mawia w przestym
Rozdziale / ta potym cudzołożyła / wśakże
Bóg także mu ię nie opuszczał / y owsem mi-
łował / iakoby rzekł: miłuy cudzołożnice cho-
cia tego nie jest godną. Jako Bóg umiłowat
Izraelitę / chociaż oni cudzołożyli Bogu cudzą
chwaląc.

1 A miłuy skórkę iągód winnych] Nowo-
tniżas tak to przekładają / y miłuy flaszę wi-
nā. Ale na to trzeba pamiętać / iż posłowney-
sy Żydzi sła słów Żydowskich nie rozumieją
co własnie znaczy. Mamy stare tłumacze kło-
rzy sa w tym godneyssy wiary / tak przed tym
przełożył Aquila y Symmachus / tak y nasz
Hieronim s. Skórkę iągód winnych z kłorych
wino wytłoczono / tak sowiąc białawy / iż sa
próżny y niepożyteczny.

2 Y wykopalem ią sobie za pietnaście sre-
brników] To jest kupilem ią: bo Łaciński
Tłumacz / często słów Żydowskich naśladowe /
przetós iż Żydowie w swym ięzyku / wykopać
mówią / iakoby kupić / dla tego y w Łacińskim
tós zachował / y my także przełożyli. Bo był
ten obyczaj / że mąż żonę kupował / a żona
także męża za posag który brał / iakos y teraz
jest obyczaj / że męzowie dają upominki żo-
nóm / y społeczenie sobie posagi zapisują. Za
pietnaście srebrników / to jest / putalerków.

2 Za korzec ieczmienia / y za półkorca.] Co-
rus / miara jest Żydowska wielka / imie też
samo jest Chaldejskie y Chor. Ten korzec
wielki / miał w sobie korcy mnieyszych 30. a
półkorca wielkie / 15. mnieyszych. A tak dał
prorok za żonę 45. korców mnieyszych / a do
tego putalerków 15. To wszystko znaczy / iż
Żydzi iako żona czekać aś sie Bóg smilue
nad nimi y przystymieć za własne / tym czasem
aby sie do Boga w poganiśkich nie wracali /
wzieli od Boga roche doczesney mająności /
która pilno robiac mogą sie pożywić.

4 Bez króla, y bez księżcia, y bez ofiary.]
Niez to męktoszy rozumieją o onym czasie /
kiedy byli w niewoli Babilonstkiej / wśakże y
na ten czas nie byli bez króla / bo Joachin król
był długo w Babilonie 4. Król: 25. Ten wro-
dził Salatyela / a z tego był Zorobabel kśia-
że ludu. onychże czasow mieli swoje sady / co
znac z onęy historyey Żydzanny. Dan. 12. Na-
ostatku żywoty mieli / albo króla / albo kśia-
według przepowiedzenia Jakoba Gen: 49. A
tak wypełnito sie to własnie / kiedy Titus spu-
stosił Jerysalem / bo od onego czasu to wśy-
tko Żydzi cierpia / bedac w niewoli y cud / y ch-
królów / iż króla nad królmi nie przyteli. Za co
teraz tak opuszczeni siedzą / że ani Boga pra-
wduwego chwala / bo mu niemoga ofiaro-
wać / ani też bogów poganiśkich naśladowa /
według tego iako tu prorok przepowiedział.

Zydowie bez
króla y ofiar.

4 Bez Teraphim] Zostawiając pospolicie
tłumacza to słowo Żydowskie nie przekłada-
iako go / iż rzecz wątpliwa jest / co tu znaczy.
Bo iż znaczy wyobrażenia y figury wśakże
o czym mawia Gen: 31. v. 19. możem tu rozumieć
albo obrazy Cherubim y Seraphim y inśe ma-
lowania które były w kościele Salomono-
wym / bez kłorych y teraz Żydowie sa / iako też
tu Hieronim s. rozumie. Albo więc fałszywe
Bogi poganiśkie / bo sie tak to słowo pospoli-
cie rozumie Gen: 31. Sedz. 17. Ezech: 21. Zach:
10. bo im tu prorok przepowiada / iż iako
bez Boga prawdziwego kłozemu nie ofia-
rują męktosząc / tak też ani fałszywych Bo-
gów poganiśkich nie mieli chwalić.

Teraphim co
jest?

5 A potym nawrócę się.] Na koniec swia-
ta wróca sie do Chrystusa którego byli odzys-
cili. Dawid tu Chrystusa znać / y / był iego
figura / a w piśmie s. jest zwyczaj / iż imie fi-
gury dają rzeczy przefigurowane. tak mawia
Ezech: 34. y 37. Tęgi Chrystusa zowie tu Jes-
howa / powiadać / że go z wielką weso-
ścią chwalić mieli.

ROZDZ. IIII.

Prawa.
Wymawia
Izraelczy-
kom głoszą-
ich.

A Uchaycie słowa
PANSKIEGO synowie
Izraelowi: bo spód
Pánu / z obywatel-
mi ziemi: abowiem
niemasz prawdy / y nie-
masz miłosierdzia / y

niemasz znáomości Boga na ziemi.
2 Złorzeczestwo / y kłamstwo / y me-
zoboystwo / y kradzieństwo / y cudzo-
lostwo wyszło z brzegów / a krew sie-
3 krawie doznała. Dla tego plakać
będzie ziemia / y zachorzeie każdy kłó-
ry miejsca na nię / ze żywierzem pol-
nym y z ptactwem powietrznym: lecz
4 y ryby morskie zbiorą sie. Wśakż

grzech do
grzechu przy-
daje, Hebr.
czytaj, IJa: 1.

wygladon
badać.

Wśakż, Heb

nie, h. sie nie
pieta, h.

Przepowieda
da karanie
ludu: kapla
now.
Kapłany o-
deymuie dla
ludzkich
grzechów.

Ofiary z
grzech.

Karany, abo
także białe
rospu, ny.

Wspetecze-
stwo y piśn
stwo.
Wróżki ro-
zmaite by-
wały przez
knie y strza

Bóg dla czego
kapłany odey
musi.

Grzechy iść
co zn. wy.

Kapłanomy
kierowom
izraelskim
pomsta za
grzechy y
zgorzenia
grozi.
Skaranie.

Błogosławie
przeskazał
ofiarym Bo-
żym.

żaden niech nie sady / y niech nie be-
dzie skrofowan mąz: bo lud twój i-
ko ci krózy sie sprzeciwiają kapłano-
wi. ⁵ Wpádnieś dzisiaj / y wpádnie
też prorok z toba: w nocy kazalem
mleczec matce twojej. ⁶ Omiłn-
lud mój / że niemiał umietyności:
iżes ty odrzućł umietyność / odrzuce
cie / abyś mi w kapłanstwie nie slu-
żył: a zapomniatęs zakonu Boga
twego / zapomnie y i-
synów twoich.
⁷ Wcale nmośćwa ich / tak zgrześli
przeciwko mnie: sława ich w stromo-
te odnucenie. ⁸ Grzechy ludu mego
iść będą / a do nieprawości ich / po-
dnosić będą dusze ich. ⁹ y będą i-
ko lud / tak kapłan: a nawiedze na
nim drogi iego / y myśli iego oddam
mu. ¹⁰ A będą iść / a nie naidze sie:
nierząd plodził / a nie przestali: bo
opuścili PANA / w tym że nie strze-
gli. ¹¹ Wspeteczeństwo / a wino / y pi-
śnstwo odeymuie serce. ¹² Lud mój
pytał sie diewną swęgo / a ty i-
go opo-
wiadał mu: bo duch wspeteczeństwo
zwiódł ie / y wspeteczeństwo plodził

⁶ Iżes ty odrzućł umietyność. J. Grozi lu-
dowi odieciem kapłanów / dla tego iż sie nie-
chcieli od nich weyć znac Pania Boga y przy-
kazania iego. Przerósł y w Babilonie byli bez
kapłanów y ofiar: ale tymi wiecy po mece
panstwie / gdy kapłanstwo przeniesione i-
do chrześcian. A gdy kapłanstwo bywa od-
teret / wysyćłie za tym dobrą duchowne gna-
do żyd: z. y 8. Tymże Bóg skarł y dzisiejsze
heretyki / iż porzućłszy kapłany / lada chło-
pą sobie Ministram weymia: za czym ani
prawdziwey nauki / ani Sakramentów młaja.

⁸ Grzechy ludu mego iść będą. J. Grzechy
mi tu zowie ofiary które są grzechy ofiaru-
bo tych kapłani pożywali / przetoż co w La-
cińskim Leu: 10. mówia. Czemuście nie iedli of-
iary są grzech: to w żydowskim tak własnie
stoi / Czemuście nie iedli grzechu: to i-
est ofia-
ry są grzech. Tak wyklada Cyrillus, Theo-

¹³ od Boga swęgo. ¹⁴ Na wierzchach
goi ofiarowali / a na pągorach zapa-
lili kadzenie pod debem / y topolą / y
terebintem / bo dobry był cień iego:
przeto będą rozpustne córki wasze / y
oblubienice wasze cudzołożnice będą.
¹⁵ Nie nawiedze córki waszych gdy nie-
rzad plodzie będą / ani oblubienic
waszych gdy cudzołożne będą: bo są-
mi z nierządnicami obcowali / y z nie-
wiesciuchami ofiarowali / a lud nie-
rozumiejący karani będzie. ¹⁶ Jesli nie-
rzad plodziś ty Izraelu / niech wzdry
nie występuje Juda: a nie wychodzi-
cie w Gulgala / a nie wstępujcie do
Bethawen / ani przysięgajcie / Ty-
wie Pan. ¹⁷ Bo i-
ko krowa gżaca sie
wystąpił Izrael: teraz będziecie ie PAn
paskiatobarántana przestrczeństwie.
¹⁸ Wczesnił białwanów Ephraim / za-
niechay go. ¹⁹ Odłączona i-
est wczta
ich / nierządem nierząd plodził / w-
niłowali przynosić / stromote obroni-
ciele iey. ²⁰ związał go "duch" na strzy-
dlach swoich / a zawstydzeni będą
"od ofiar swoich.

ty, czytay
Ezech. 21.
Duch wse-
teczniśwa.

Rospustne
córki y żony
na skaranie
mężów yro-
dziców.

Bo tam bogi
poganiśkie
dowalona.

Smrodliwe
i-
est wino ich,
H.

Stromote biał-
wanów na-
pełnić.

Abowiaty,
H. który ie
po swiecie ro-
zniś.

Krówe bogom
fałszywym o-
fiarowali.

philactus, y Theodo. Abo też dla tego kapłani
grzechy lud: i-
też i-
rami swemi zgładzają grzechy / tak Alexan-
der Papa 1. in Epist. 2. Hieronymus. powia-
da / iż kapłani i-
da / i-
iac z i-
nie staraja sie aby ludzie od grzechów odwo-
dzili / by tylko swoje dochody mieli / o dusze
nie dbaja: bo dla tego przydat / Do niepra-
wości ich / podnosić będą dusze ich / to i-
czynia ie śmielszymi do grzechu / kiedy ich ka-
plani nie karza. Gregor. Homil. 17. in Euan-
Bernar. Serm. 77. in Cantic.

¹⁵ Nie wstępujcie do Bethawen. J. Betha-
wen tu zowie Bethel / bo i-
lo białowchwalstwa / od onego czasu gdy tam
Jeroboam ciela złotego postawił / dla tego
nie zowie Bethel / co znaczy dom Boży / Ale
Bethawen / to i-
dom nieprawości.

ROZDZ. V.

¹ **L**uchaycie teg
kapłani / a pilnuj-
cie domie Izra-
elski / y domie kró-
lewski słuchaycie:
bo wam sad i-
iżescie sie sstali
sidiem strażcy / a siecia roztoczona
na Thabor. ² A ofiary potłoczyliscie
"w glebiu: a i-
nauczyciel ich wstę-

³ tich. ⁴ Ja znam Ephraim / Izrael
też nie stryl sie przedemną: bo teraz
nierząd plodził Ephraim / splug-
wil sie Izrael. ⁵ Nie wdadza myśli
swoich żeby sie nawróćli do Boga
swęgo: bo duch wspeteczeństwo w po-
srzodku ich / a Pania nie poznali. ⁶ A
odpowieć hardosc Izraelowa przed
oczymatęgo: a Izrael y Ephraim v-
pádna w nieprawosci swojej: wpá-
dnie też y Juda z nimi. ⁷ Z trzodami
swemi y z bydciem swym poyda sukac

dla niepra-
wości, Hebr.

nieś, z dzie-
den unosię,
aby co mie-
lię unosię-
n. b. d. p. Ho-
br.

aby prawda
H.
iako nieprá-
wiciłwi lu-
dia.

PANA / á nieznayda : odstąpił od
7 nich. ¹ Przeciwn PANV wystąpili / ze
synów cudzych náplodźili : teraz po
8 żręciemiesięcie zjeściámi ich. ² Trąb-
cie w trąbę w Gábá / w trąbę w Bábá
9 ³ Beniaminie. ⁴ Ephraim w spusto-
šeníu będzie w dzień strofowania :
10 między pokoleniami Izraelowými wka-
zalem wiara. ⁵ Stali książęta Ju-
dzkie iáko przenośnicy granice : wy-
11 lecie ná nie iáko wodę gniewu mo-
ego. ⁶ Potwarz ciępiący jest Ephraim
przekonany sądem : iż począł chodźć

12 ⁷ za smrody. ⁸ A iáko mół Ephraim
mowi / á iáko spróchnienie domowi
13 ⁹ Judzkiemu. ¹⁰ A wyrzuci Ephraim
md. ośc swoje / á Judá zwiąże swo-
ie : y posiedł Ephraim do Assur / y po-
stał do króla Mściciela : á on nie
14 ¹¹ będzie mógł wleźć was. ¹² Ani będzie
mógł rozwiązać z was związek. ¹³ Bo
iáko iáko lwica Ephraimowi / á iáko
sczenie lwie domowi Judá : iá iá po-
we y poyde : weźmie / á niemaśi krob-
15 ¹⁴ wydarł. ¹⁵ Idąc wroce sie ná miejsce
moie / áz wstaniecie / á szukać będzie-
cie oblicza mego.

⁷ za bálwany
Hebr.

⁸ rana. Hebr.
Pomocy lud-
skie prze-
ciw kara-
niu Bożemu
niewzględne.

¹⁵ lareba. H.

Siałem straży. ¹ To jest / tym którzy wa-
sę straży są poruczeni. Nowom. Bydźi pod
wiadac / i tu słowo żydowski. ² Mispá zna-
cy góze / iáko y Chaboz. Ale my mamy le-
pše tłumacze starc / y Hieronim y zo. tłumá-
czy / y Chaldecki tak przełożył / straży : którzy
zostawiliby także słowo Mispá / kiedyby to
własne imię góry było / iáko zostawili Chaboz
y odpowie hardość. ³ To jest / nie wy-

dzie karania / ale pycha tego będzie wpożo-
na : bo karanie za grzech / stoi za odpowiedź :
iáko też odpłate dobrego uczynku zowie od-
powiedzia / Gen. 31. Ten sposób mówienia
wzięty jest od pracow / którzy też ziemiá od-
powiada / gdy im to oddać co posieca. Tak
y Bog płacić każdemu co zasłuży / iáko by
nam na uczynki nasze odpowiedział.

ROZDZ. VI.

Utrapieniu

swym rano wsta-
na do mnie / mó-
wiąc : Pódźcie / á
náwidzemy sie do
PANA : ¹ bo on
poimai / y wleczy
nas : wbić / á wzdrowi nas. ² Ożywi
nas po dwu dniu : dnia trzeciego w-
zbudzi nas / y żyć będziemy przed obli-
czem iego. poznamy / á będziemy ná-
śladować abyśmy poznali PANA :
iáko zora zgotowane jest wyjście ie-
go : y przyjdzie nam iáko deszcz rany y
pozdny ziemi. ³ Co uczynie tobie E-
phraimie : co uczynie tobie Judá :
miłosierdzie wáśie iáko obłok poran-

ny / á iáko rośsa rano przemiatająca.
5 ⁴ Dla tego heblowałem przez proro-
ki / pobitem ie słowy wst moich : á
sady twoie iáko światłość wynidą.
6 ⁵ Bom miłosierdzia żadał / á nie o-
fiary / á znałomosci Bożey więcej niż
całopalenia. ⁶ Ale oni iáko Adam
przestąpili przynięrze / tam wytro-
czyli przeciwno mnie. ⁷ Gálád mia-
sto działających bálwán / podchwy-
8 ⁸ cone dla króte. ⁹ A iáko gárdla me-
żow rozbojników / wcześnié kápla-
now / ná diódze zabijających idące z
9 ⁹ Sychem : bo nieczyste działali. ¹⁰ W
domu Izraelowym widziałem rzecz
stráśną : tam wśeteczestwa Ephra-
10 ¹⁰ im / zmazał sie Izrael. ¹¹ Ale y Judo
położi sobie żmro / gdy nawróce poy-
mánie ludu moiego.

⁴ karalem.

Miłosier-
dzie.

1. król 15. e 22
Eccle. 4 d 17
Math. 9. b 13
y 12. a. 7.

⁹ aby nieprá-
wicił.

Utrapienie
przywodzi
do Boga.

Christus g.
martwy-
wstanie trze-
ciego dnia.
1. Cor. 15 a 1
Narozenie
Christusa y
nauka iego.
Krescenny y
młodzienny He-
br.

Utrapienie
wstanie Chri-
stusa.

Ożywi nas po dwu dniu. ¹ Te słowa ro-
zumieta o Messyasu / tak nasz Doktorowie /
iáko y żydowscy / tak piše ná to Hieronim /
y wykladaia to o smartwychwstaniu iego
trzeciego dnia. Iáko by rzekł prorok : ² ³
wzrózmy sie do pana / bo chocia nas starze /
wpáśie wzdrowi nas przez syna swego / ktore-
go zesła ná świat / ten wmarły smierć náše
zwycięży / y trzeciego dnia smartwychwsta-
wszy nas / soba ożywi. Theodoret : Tertuliani
adversus Iudaeos. Laetant. lib. 4. c. 19. Cypr.
lib. 2. con. Iudaeos. August. 18. de ciuit. c. 28.
Origen. Hom. 5. in Exod.

Iáko zora zgotowane jest wyjście iego. ¹
O narodzeniu Christusowym tu mówi : Iá-
ko po nocy bywa zora / tak po tych ciemno-

ściach wkaże sie prawdziwa światłość. ¹ ²
Iáko se tedy to wyjście iego rozumieć / tak o
przedwieszczym narodzeniu z oyc / iáko y o
doczesnym z matki. ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

Irenaeus lib. 4. contra haereses c. 32. Aug. 10. de ciuit. c. 5. Chrysost. in Math. 5.

6 A. A. Znamomości Bożej. Znamomości Boża pismo S. zowie / Bożi Boga / y zachowanie przykazania / to iest wiara wczynkami: według onego 1. Ioan. 2. Ato powiada iż zna Boga a przykazania tego nie chowa / klamca iest / 2c.

8 Pódeh wycone dla krwi. To iest / dla

krwie nieustannie wylanej / wpadnie iako zwykli podchwycent w podg.

9 A iako garbka rozbójników. To iest / pragnący jawdy krwi y mordowania.

Wczelnik kapłanów / Pontyfagów / rady kapłanów / satyswy / w Bethel / Trozyndace / od Sichem do Jeruzalem na Wielkanoc y Świątki / zasadyłszy torry zabuiali.

ROZDZ. VII.

1 A. **G**dy mchciał zle czyć Izraela / od kryła sie nieprawosc Ephraim / y zlosc Samariu / bo dżiałali klamstwo: y zlodziej

2 wśedl odzierając / lotery / na dworze.

3 A żeby snadz nie mówili w sercach

4 swych / że ia pominie każda zlosc ich / teraz ogarnęły ie wynasastich / dżia

5 ly sie przed obliczem moim. Gloscia swa wweślali króla: a klamstwo swy

6 mi kszżeta. Wśytcy cudzołozcy

7 iako piec rospalony od piekarza / w

8 spokoilo sie na mały czas / miasto od zamieszania kwasi / aż by sie za kwasi

9 lo wśytto: Dzien króla naszego: poczyty kszżeta śalec od winar / wy

10 ciagnal reze swa z syderzmi. Bo przylozyli iako piec serce swe / gdy na

11 nie czynil zasadyt: cała nos spal pie

12 czacy ie / rano sam zapalony / iako o

13 gię plomienisty. Wśytcy rozgrza

14 li sie iako piec / a pożarli sedzie swe: wśytcy królowie ich wpadli: niemaf

15 miedzy nimi wolającego do mnie.

16 Ephraim ten sie z narodami mie

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

</

to jest, Prwy pomnik im za kon mój kas meich tymi plagami, które opisał, Deut: 27.

Królowie nie są z Bogą.

11 li narody / teraz zbiorze ie / á odpoczy-
na troche od brzemienia królewskiego
12 go y ksiązt. ¹ Bo namnożył Ephraim
13 im oltarzów ku grzeszeniu: sstały mu
sie oltarze na grzech. ² Napisał mu
14 rozliczne prawa moje / które były po-
czytane iako obce. ³ Osiary przynosieć
beda / beda osiatarować mnie / y iesc /

4 Oni królowali á nie zemnie. ¹ To był pié-
wszy grzech Izraelitów / kiedy sobie insze kró-
le oprócz Judy stanowili / poczynszy od Jerobo-
ama / który dziesięć pokolenia po Salomo-
nie opánował. Jest rzeczyć że sam Bóg po-
dał królestwo Jeroboamowi przez Abiaszą
proroká: Król. 11. y 12. odpowiada Hiero-
nym: Choć Bóg rozgniewany na Salo-
moná / królestwo jego chciał rozzerwać / nie
dla tego Izraelitowie dobrze czynili / przysia-
wszy inszego króla: mieli sie bowiem spytać
Pána / jeśli to jego wola była. A Cyrillus y
Theophilaktus stad veza. iż Bóg niektóre rze-
cy czyni z własnej wolej swej / á niektóre ty-
ko dopuszcza aby skarał. Jako że Salomon
budował kościół / wola to Boża była: ale á-
by królestwo było rozzerwane / nie tak chciał
iako dopuścić aby Salomonowé y Roboa-

D á PAN nie przyjmie ich: teraz wspo-
mni na nieprawości ich / y nawiedzi
14 grzechy ich: oni sie do Egiptu wró-
cą. ¹ A zapomniał Izrael stworzycie-
la swego / á nabudował zborów / y
Judás też namnożył miast obron-
nych: y puszcze ogień na miastá tego /
y pozrze domy iego.

nowé grzechy były skarańe. A tak skusnie
mówi: Oni królowali á nie zemnie. To jest /
Nie pytali sie mnie / y bez rady mojej / odstá-
pili od domu Dawidowého / y nowi królowie
nád dziesięcią pokolenia powstali. A tak stro-
fuie tu naprzód lud / bo bez tego zezwolenia
nie królem bydz niemógł: strofuie y króle / iż
niektórzy gwałtem królestwo opánowali / iako
Sallum y Manahém / 4. Król. 15. dądy też
choć od Boga byli obráni / nieoznawili
ludowi wolej Bożej / ale iakoby swą własną
mocą królami zostali / y niesprawiedliwie rza-
dzili.

4 Ze złotá swego náczynili sobie bálwánów /
To był drugi grzech Izraelitów / gdy sobie
nowé bogi czynili / to jest / cielsce ztoré / y insze
bálwany.

pokarano

który we-
dług Boga
miał prze-
strze-
gac.

falszywy.
nie inszego
nieczyniący
ko ścieżce ch-
waląc bálwá-
ny.
o symmasz
Sabb. 1. y 20

do bálwáná
stomomnego.

Karanie na
dzieciach.

na wsko-
nym miejscu.

1. król. 8.

R. OZDZ. IX.

1 **W**esel sie
Izraelu / nie ra-
2 duj sie iako naro-
dowie: bos wse-
teczeństwo pto-
3 dził od Boga
twógo / rozmi-
4 wałes sie dattu nád wszytkie boio-
wiská pšenice. ¹ Boiorwisko y práśa
nie będzie karmilá ich / y wino omyli
5 ich. ² Nie beda mieścić w ziemi PAN-
stkiej: wrócił sie Ephraim do Egi-
6 ptu / á w Assyrii iadł nieczyste rze-
7 czy. ³ Nie beda osiatarować PAN V
winá / y nie spodobáią sie mu: osiary
ich iako chléb ⁴ płaczących. wszytey
któzy ji iesc beda / zmáją sie: bo
chléb ich ⁵ duszy ich / nie wnidzie do
domu PANstkiego. ⁶ Cóż będziecie
czynić w dzień wroczysty / w dzień swie-
7 tá PANstkiego? ⁷ Bo oto posli dla
spustoszenia: Egipt ie zgromádzi /
Memphis ie pogrzebie: ⁸ požadane
srebro ich pokrzywá odziedziczy / lo-
9 pian w przybytkách ich. ⁹ Przysly dni
nawiedzenia / przysly dni oddania:
znaycie Izraelá głupiego proroká /
balonego mezá duchownego / dla
mnóstwá nieprawości twój / y dla

8 mnóstwá balenstwa. ¹ ² Stróż E-
phraim z Bogiem moim: prorok si-
9 dtem wypadku sstał sie po wsech dró-
gách iego / ³ balenstwo w domu Bo-
10 gá iego. ⁴ Głęboko zgrzeszyli iako zá-
dni ⁵ Gábáarw: pómní na nieprawosc
ich / y nawiedzi grzechy ich. ⁶ Jako
iáгоды winné w pustyni nálażem Iz-
11 zraelá: iako piérwszy owoc dzewá si-
gowého / ná wierzchu iey wyjrzałem
oyce ich: á oni wstali do Beelphegor /
y odlaczyli sie do stomoty / y sstałi sie
12 obzrydlymi iako to co miłowáli. ⁷ E-
phraim iako ptak vleciał / sławá ich
od porodzenia / y od żywota / y od po-
13 czeeia. ⁸ A choćby wychowali syny
swoie / uczyni ie bez dzieci między lu-
14 dzmi: lecz y biadá im / gdy odstapie
od nich. ⁹ Ephraim / iakóm widział /
D był Tyr záłożony ¹⁰ ná piękności: á E-
phraim będzie wywodzić ná zabi-
14 nie syny swe. ¹¹ Dayim PANIE. Cóż
im dasz? Dayim żywot bez dzieci / á
15 piérsi suche. ¹² Wszytkie złości ich w
Galgál / bom ich tam nienawidział:
dla złości wynálażek ich z domu mé-
16 go wyrzuce ie: nie przydam ich wie-
céy miłowac / wszytkie ksiąztá ich od-
stepuigcy. ¹³ Poráżon iest Ephraim /
korzeń ich vsechl: owocu nie wzy-
nia. á choćby zrodzili / wybúe namil-

Głód y nie-
wola Izrael
iż kom pro-
rokuie.

umiarłogo
to jest, nie-
wysty, Nuy: 19.
im samym,
Hebr. to jest,
nie Bogu gi-
ofiarują, ále
sobie.

domy záf-
bro zbudowa-
nie spustoszenia.

17 **ſę żyworá ich. ' Odrzuci ie Bóg**

móy/ bo go nieſłucháli : y beda tuła-
kami między narody.

7

Znaycie Iſraélá głupiégó proroka.] W teſ-
różnięſzych żydowſkich księgach ieſt/ Poſu-
Iſraél. Ale Hieronym przełożył / Znaycie / á
ſłufnięby á nowotni tłumáczé mieli náſlá-
domáć Hieronymá / bo miał lepiſe erem-
plarze onych czaſów / w których ták czytał /

Znaycie : iáko by rzéł / Znaycie iſ Iſraél był
proroſkiem głupim / Który ſobie ſzeſćcie obie-
cował / y meſem duchownym / to ieſt / Który ſię
poważał mieć ducha Bóžego / álić niepra-
wde powiedział / bo go wſzytko nieſzeſćcie
poſtáło.

ROZDZIAŁ X.

Inne drzewo
gá : ieſt Iſraél /
owoczdównal ſię
z nim : według
mnogſtwá owocu
ſwego námnóżył
oltarzów : we-

ług obſitoſci ziemi ſwey / obſito-
wał w bálwanięch. ' Rozdzieliło ſię
ſerce ich / teraz zgina : on połamie
bálwany ich / ſpuſtkoſy oltarze ich.

' Bo teraz rzekną : Ciemamy króla :
bo ſię nie boiemy PANA : á król co
nam uczyni : ' Mówcie ſłowá wi-
dzenia niepożytecznégo / á poſtáno-
wicie przymiećze : y zrodzi ſię iáko goz-
koſć / ſąd ná zagonięch polnych.

' Krowy Betháwen chwalili obywá-
tele Sámáryſcy : bo plákał nád nim
iud iego / y zborowi ſłudzy iego / nád
nim rádownáli ſię z ſlawy iego / iſ ſię
wyprowadziła od niego. ' Albowiem
y on do Aſſur zámieſion ieſt zá dar-
królowi Mſcićielowi zelżywoſć E-

phráimá poima / á zámſtydżon będzie
Iſraél ' w ſwey woleý. ' Uczyniła
Sámáriá że przyſzedł król ię iáko
piáná ná wierzchu wody. ' A beda

Rozdzieliło ſię ſerce ich, teraz zgina.] Cy-
rillus y Theophilactus ták to wykládaia / iáko
by rzéł : Siła rozlicznych bogów máia / y
rozzerwáli ſię / iedni tego boga / drugzy owégo
chwalá / á ták rychło pogina. Tóž właſnie ſtu-
ży heretykóm / Którzy ſię ná rozmaite ſetty ro-
zerwáli / bo to ſámo ich ſpráwiedliwym ſá-
dem Bóžym zágabi / gdy ſami przeciw ſobie
walezą.

C

wytráconé wyżyny ' bálwáná / grzech
Iſraélſki : łopian y oſet wyroſcie ná
ich oltarzách : y rzeka góróm : Przy-
krýie náſ : á págoſtóm / Wpádnicie ná
náſ. ' Odedni Gábáá zgrzeſzył Iſrá-
el / tám ſtali : nie záchwyci ich w Gá-
báá bitwá przeciw ſynóm nieprawo-
ſci. ' Według chuci moiey ſtarze ię
zbiórą ſię ná nie narodowie / gdy
beda karáni dla dwu nieprawoſci
ſwoich. ' Ephráim iáłowicá ' ná-
czona kocháć ſię w młóceniu : y iá
przyſzedłem po cudnoſci ſyrie ię :
wſiedená Ephráim / będzie orat Ju-
das / bronowáć ſobie będzie zagony

12

Jákob. ' Sięćcie ſobie ku ſpráwiedli-
woſci / á ' Zmnie do wſt miłóſierdžia /

D

odnówie ſobie norwiny / á czaſ ſiáć
PANA / gdy przydźcie / Który was be-

13

dzicie uczyl ſpráwiedliwoſci. ' Odráſćcie
niezbożnoſć / zeliſcie nieprawoſć / ie-
dliſcie owoc kłamſtwá : iſeſ wſat w
drogách twoich / w mnoſtwie moca-

14

rzów twoich. ' Powſtanie rozruch
między ludem twym / á wſytkie zam-
ki twe zburzone beda / iáko zburzon
ieſt Sálmáná od domu onégo / Który
oſadził Bábáá w dzień bitwy / mátkę
o ſyny roſtráćiwſy. ' Táſ wam uczy-
ni Bethel dla złoſci niecnót wáſſich.

14

Iáko zburzon ieſt Salmana] Doktorowie
ſtarzy ták rozumieia / iſ tu prorok wſpomina
hſtoriá onégo Sálmane / Który był wyćiezo-
ny od Gedeoná y zabit / w Którę bitwę má-
tki ſię o ſyny roſtráćiwſy / Sedz. 8. Tenſe Ge-
deon názwány ieſt Jerobáb / iſ wyprowadził
bálwan Bábáá / Sedz. 8. Táſ Hieronym.
Cyrillus, Theophilactus.

Zarozmno-
żeniem ludu.
rozmnóżyły
ſię grzechy
bálwo-
chwalców.

Nie zgoda
w wierze.

' mawiali ſło-
wá przyſięgá-
ięc prozno. H
' Karánie.
' Cielce od Ie-
roboámá po-
ſtáwione.

' Iárobowi. H

' ábo wróćcie
ſwoi. H.

Nie zgoda
przyczyna v-
padku.

' Math. 23. c
15.

' Pan Bóg do-
brodźcie-
ſtwa ſwe w
ſpominać
kárze nie-
wódzie-
cznoſć ludu
ſwego.

ROZDZ. XI.

Alko zaránie przemi-
neło / przemiął król Iſrá-
elſki. Bo Iſraél páchole / y
wmiłowałem go / z Egiptu
wezwałem ſyná mego. ' Wyzwáli te-

3

ták poſli od oblicza ich : Bábálim o-
ſiárowáli / á bálwánóm oſiáry czynili.

4

' A iá iáko piáſtun Ephráim / noſi-
łem ie ná ramięch ſwoich / á nie
wiedzieli że ie leczył. ' Powrozami
Adámowými pociągne ie / zwiáſtá-
mi miłóſci : y beda im iáko podno-

' Aweńskie. H

' Iſa. 2. d 19.
Apoc. 6. d 16
Luc. 2. d 30.
Sedz. 20.

' przywyoſá-
iſ ſię bálwo-
chwalſtwn.
' w wyćie-
ránu zboża
deſtánnu by-
dła.

' Ier. 4. 2 3.
' tu ieſt czyn-
ie miłóſier-
ne uczynki.
' ábo áž przy-
dſia. H.

' iáko zbu-
rzył Sálman
Bethábel.
H.

' Sedz. 8. c. 11.

1. Kłosałem
róż dlanichie
alo. H.

2. Wierwie
sie miecz na
miastą jego.
H.

3. Abo rady ich
H.

4. Czekawo-
nie wybawie
nia.
Adam i Se-
bom były
miastą które
z Sodoma zgi-
nęły.

5. **Prorokstwo na ezulscich:** / i sklo-
niem sie do niego aby iadli. / Nie
wróci sie do ziemie Egiptskiej / a sam
Assur król jego / bo sie niechcieli na-
wrócić. / **Poczęł miecz w niosciach**
6. **jego / i strawi wybrane jego / i poie**
7. **głowy ich:** / **A lud mój będzie za-**
wiefony do nawrócenia mego: ale
8. **iarzmo będzie na nie pospolu włożo-**
ne / które nie będzie odietę. / **Jakoż**
9. **podam Ephraimie / obzronie cie Izra-**
clur iako cie dam by / **Adame / położe**
cie iako Seboim: / **Nawróciło sie we**
mnie serce moje / **zaráz wzruszyła sie**
żałość moia: / **Nie wezmie zapalczy-**

10. **wości gniewu mego i nie wróce sie**
abyim zagubił Ephraim: / **bom i**
Bóg a nie człowiek: / **w posrzedku cie**
bie swiety / **a nie wiede do miasta.**
11. **Za PANEM chodźcie beda / iako**
lewi zaręczy: / **bo on rzecze będzie / i zle-**
12. **tną sie / fonorwie morza.** / **A vlecz i**
ko ptak z Egiptu / **i iako golebicą z**
ziemie Assyryjskiej: / **i posądze ie w do-**
miachich / **mówi PAN.** / **Ogarnął**
mie zaprzemieniem Ephraim / **i zdrada**
dóm Izraelski: / **lecz Judas świadek**
zstąpił z Bógiem / **i z swietymi**
włotny.

1. abym sko-
dził.

2. którzy na
morzu y In-
sach mieska-
ją / nawró-
cie do Ewan-
gelii.
3. rożni, obli-
dnie mis-
chwalili.
4. trzyma z Bo-
giem.

1. Z Egiptu wyzwałem syna mego / **Ewan-**
idistą 6. Math. 22. wysłada to o Chrystusowym
wróceniu z Egiptu / dla tego iś lud Izraelski
był figura Chrystusa Pana y wiernych jego.
2. i tak tu Ozeas pod umienniem ludu Izraels-
kiego prorokuje o Chrystusie. Jako bowiem
lud Izraelski przyszedł do Egiptu czasu gło-
du y tamże mieszkał aż wywołany jest od Bo-
ga przez Ananiasa / w onym czasie do
Moyseja / tak Chrystus dla przykładowania
Herodowego był w Egypcie / aż Ananias

zeptał o wróceniu wspominał.

4. **Powrózkami Adamowemi.** / **Aquila,**
Symmachus, y 70. y Theodorio, przelożyli /
człowieczemi: / **Jakoby rzekł:** / **Pociagnie ie po**
wrózkami / **któremi sie ludzie ciągną / to jest /**
miłością y dobrodziejstwami: / **nie karaniem a**
miłością / **dla tego przyszedł / zwiastami**
miłości. / **To jest / Takie moje beda przeciwko**
nim dobrodziejstwa / **że ich iako powrózkami**
łagodnie przyciągnie do siebie.

ROZDZ. XII.

Phraim pasie
wiatr / **chodźcie za**
goiacem: / **cały**
dzień kłamstwo y
spustoszenie mno-
ży / **a przypmierze**
z Assyryjskimi
stanowił / **y olive do Egiptu wozil.**
2. **A tak prawo PANSKIE z Juda**
y **nawiedzenie nad Jakobem:** / **we-**
dług dróg jego / **y według wynalaz-**
3. **ek jego odda mu.** / **W żywocie**
podchwycił brata swego / **a moca swa**
4. **zdrąży o mu sie z Aniołem.** / **A przez**
mógł Ananias / **był posilon: płakał /**
5. **y prosił go: w Bethelu znalazł go / a**
6. **ram mówił znam.** / **A PAN Bóg**
zastępów / **PAN pamięta ię jego.** / **A**
7. **ty nawróciś sie do Boga twego: mi-**
łosierdzia y **sadu przestrzegay / a mien**
8. **nadzieie w Bogu swoim zawoźdy.**
9. **Chanaan / w ręce jego / ślala zdra-**

8. **clima / potwarz umilował.** / **A rzekł**
C **Ephraim:** / **Wszakem sie z bogacil /**
nalażem bálwan / **sobie: wszystkie**
9. **prace moje nie nadą mi nieprawo-**
ści / **któram zgrzeszył.** / **A i**
Bóg twój z **ziemie Egiptskiej / i esze**
cie **posądze w namiotach / iako za-**
10. **dni wroczystego swieta.** / **A mówi-**
łem do proroków / **tam też widzenie**
rozmnożył / **y w ręce proroków iestem**
11. **przypodoban.** / **Jesli Gálád bál-**
wan / **tedyć próżno byli w Gáládu**
woły ofiarujący: / **bo y oltarze ich i**
12. **ko / stogi / na zagoniach polnych.** / **V-**
D **cielił Jakob do krajiny Syryjskiej / y**
służył Izrael dla żony / **y dla żony**
13. **strzegł.** / **A przez proroka wywiódł**
PAN Izraela z Egiptu: / **y przez pro-**
14. **roka zachowan iest.** / **Ku gniewu**
mie **pobudził Ephraim gorzkością**
mi swemi: / **a krw jego przydzie na /**
y **zhanbienie swoje odda mu Pan**
iego.

1. bug, cłwa,
H.

2. iesli sie na-
wróciś.

3. abo, grom-
dy (kámie-
nie) H.

4. drugie dos-
brodziej-
stwa iako
bowe.

5. bo dla obu
żon służył.
Gen. 28. 3.
Exo. 14. c 21.

Strofuie glu-
pi two, i go-
puściwszy
Boga / na-
dziejie w lu-
dziach mąg-

1. Gen. 25. e 25
Gen. 32. f 36
Przypomi-
na dobro-
dziejstwa
uczynione
lákobowi
oycu ich.

2. Iako krá-
mar w kó-
wego racy, H.

Ephraim pasie wiatr / **Jest to przypo-**
wieść / **która inacz yż na pracę / kiedy kto**
co niepożytecznego robi: / **iz tedy Ephraim**
próżno szukał pomocy y pogani / **Past wiatr /**

to iest / **próżno pracował.** / **Abó też kiedy kto o-**
mylnie się nadzieja / **farmy / iakoby wiatr iadł**
który kłanasyca / **tak i** / **który na pomoc po-**
ganu wyszwał.

ROZDZ. XIII

Powtórza
niepoboż-
ność Izra-
elow y kará
nie ją nie.

1 A

DY MOWIŁ
Ephraim / strach
padł na Izraela:
y zgrzeszył Bóg
lem / y umarł. A
teraz przyszedł ku
grzeszeniu: y w-

czynili sobie licinę ze srebra swego iá-
ko podobieństwo bałwanów / dziecko
rzemieślnicze wszystko jest: tym o-
ni mówią: "Ośiatuscie ludzic / kła-
niając się cielcom." Przeto będą iá-
ko obłok żaranny / y iáko rosa rana
przechodząca / iáko proch od wichru
porwany z boćowiska / y iáko dym z
dymniska. A iáko PAN Bóg twój /
z ziemi Egiptystkiej: a Boga opo-
dób mnie nie będziesz znał: y zbawiciela
nie masz oprócz mnie. Jam cie znał
na puszczy w ziemi pustej. Według
pąstwił swoich napełnili się / y náie-
dli się: y podnieśli serce swoje / y zápo-
mnieli mnie. A iáko im będą iáko lwis-
ca / iáko rys na drodze Assyryjskiej.

zabijacie
na ofiarę.
Rychło zgi-
nę.

Izai. 43. 610
od tego czá-
su iáko był
w Egipcie.

Abd. Pard.

Zatrącenie
człowieka
kady.

9

Zatrącenie twoje Izraelu: tylko we mnie
ratunek. W tych słowach dwu rzeczy na-
wiesz: Naprzód z nas samych to mamy / i
grzeszymy y ginimy: druga od Boga tylko
wspomożenie nasze / który do nas kłóci y mi-
łosierdzie nas szuka. A tak przynawia tu Bóg
Żydów / wstawiać im to / i oni sami byli przy-
czyna wtrącenia y zatrącenia swego / a to nie
a chwytając przykazania Boga: gdy Bóg
z swej strony chciał ich zawsze ratować / y
dla tego ich od grzechów odwoził / aby w
nich nie zginieli. Tylko we mnie / powiada /
ratunek twój: to jest / chciałem cie ratować
y zbawić / a nie zatrącić. A tu obacz sprostny
błąd heretycki / którzy z tych słów śle wyro-
zumiany / śmieją to wierzyć / i słowiek
niemoże nic dobrego czynić ku zbawieniu swo-
mu / tylko grzeszyć. Ale to iáko fałszywy / bo
tu ntemówi / że nic innego czynić niemożemy /
tylko grzeszyć / ale mówi / i gdy grzeszymy y
ginimy / z nas to samych mamy. Wszakże za
pomocą Boga to mamy / i gdy jego ratunku
y pomocy używamy / możemy wiele dobrego
ku zbawieniu czynić. Dla tegoż mój 14. wt. 12
tenże prorok mówi: Nawróć się Izraelu do

8

zabiegne im iáko niedźwiedź / gdy
zabiorą dzieci / y roztargam w
netrza wątroby ich / a pozrzą je tani
iáko lew / bestia polna roztarga je.

9

Zatrącenie twoje Izraelu: tylko
we mnie ratunek twój. Godz się jest

10

król twój: teraz nawieczę niech cie
wybawi we wszech mieścicach two-
ich: y siedziowie twoi / o których chęś mó-
wił: Day mi króla y księżetá. Dam
ci króla w zapalczywości mojej / y we-
zmie w zagniewaniu moim. Zawię-
zana jest nieprawość Ephraim / stry-
ty grzech jego. Bolesci rodzacy
prysną nań: on syn niemądry: bo te-
raz nie ostoi się w zniszczeniu synów.

11

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

12

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

13

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

14

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

15

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

16

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

17

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

18

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

19

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

20

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

21

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

22

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

23

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

24

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

25

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

26

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

27

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

28

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

29

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

30

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

31

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

32

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

33

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

34

Zreki śmierci wybawie cie / od ś-
mierci wystupie cie: bede śmiercią
twoją o śmierci / wstawieniem twoim
bude / o piekło: pociecha stryła sie od
oczu moich. Bo on między braciá
dzielić będzie: przywiedzie wiara pa-
lacy PAN z puszczy przechodzący: y
wysuszy źródła jego / y zágubi zdrowy
jego / a on rozchwyci skarb wśęgo
naczynia pożądánego.

zatrącenie
H. 2. 1. 1. 1.
w tenie.

1. król 8. 2. 5.
Datem ci 11.

wypamięci
dobry.

piekło. H. G.
Prorocwo
o zwycię-
stwie śmierci
i y piekła
przez Chru-
stusa.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

1. Cor. 15. 2
5. 2. 2. 2. 2.

Abu, wryn-
kim, H.
bo przez cie
miłosierdzia
dostąpi sro-
w, H.
Obiecuje
dobr wiele
nawróce-
nym.

4 warg' naszych. 'Assur nie zbawi nas/
na Eón nie wsiedziemy / ani wiecéy
rzeczymy: Bogowie nasi / 'uczyni-
ręć naszych: 'bo sie nad tym / który v
ciebie jest / osiérociłym smiluięś'.
5 'Złécze rany ich / wmituię ie dobro-
wolnie: bo sie odwróciła zapalczy-
wość moia od nich. 'Beda iako ros-
6 śa / Izrael wypuści sie iako Lilia / y
pusci sie korzeń jego iako Libanu.
7 'Poyda gąlezie jego / y bedzie iako oli-
wá chwałá jego / á wonia jego iako

8 Libanu. 'Nawróca sie siedzący pod
cieniem jego: beda żyć psenica / á
puszcza sie iako winnica: pamiatka
9 jego iako wino Libanśkie. 'Ephra-
im: ná co mi wiecéy bawany: ia wy
D słucham / y ia go naprościwie iako io-
dle zieloną / zemnie owoc twóy ná-
10 lazi sie. 'Kto mądry / á rozumnie to:
rozumny / á pozna to: bo proste dło-
gi PANskie / á sprawiedliwi beda ni-
mi chodili: ále przestępce poupadá-
iz ná nich.

Dziwuje sie
prorok, iż
mało ludzi
mądrych na
świecie y
wybranych
od Boga.

PROROCTWO IOEL.

ROZDZIAŁ I.

W przypo-
wiesciopos-
wiada się
miejscu
przez Chal-
deycki sp-
łoszenie.

To jest, co-
go niedo-
głoszenia, to
ziadła śar-
ana, etc.

Iako młoda
páni, która
młoda pręko-
wiała.

1 'Owo
A PANskie/
które sie
stało do
Jdel sy-
ná Phá-
tuel. 'Słu-
chajcie te
go słowa/
á bierzcie w uszy wszyscy obywatele
ziemie: iesli sie to stało zá dni wá-
3 szych / ábo zá dni oyców waszych: 'W
tym synóm waszym powiadajcie /
á synowie waszy synóm swoim / y sy-
nowie ich rodziánowi drugiemu. 'O-
4 státek gąsienice zjadłá śarancza / á o-
státek śaranczy / zjadł chryszcz / á o-
5 státek chryszcza / zjadłá rdza. 'Ocu-
cie sie piáni / á plączcie / y wyście wszy-
scy którzy piucie wino z słodkości: /
6 bo zginęło od geby waszey. 'Abo-
wiem naród przyciągnął ná ziemię
B moie mocny y niezliczony: zeby jego
iako zeby lwie: y trzonowe zeby jego /
7 iako sezeniecia lwiego. 'Polożył win-
nice moie spustoszeniem / á fige moie
oblupił: obnażając obnażył ie / y po-
8 rzucił: zbielały gąlezi ich. 'Narzé-
kay iako panna przepasana wozem
nad meżem młodości iey. 'Zagine-
9 ła obiata y mokra ofiara z do PAN-
skiego: plakali káptani słudzy PAN-
10 scy. 'Spustoszona iest kráina / sme-
ciła sie ziemia: bo zepsowana iest

psenica / 'zawstydziło sie wino / zem-
11 dłała oliwá. 'Zawstydziło sie oracze-
C wylt rolniarze / dla psenice y iezmie-
12 niá / y zginęło żniwo polné. 'Winni-
ca zawstydziła sie / á figa zemdlála:
iablka gránatowe / y palmá y iablón /
y wszystkie dzewa polné poschły: że
zawstydziło sie wesele ożynów czło-
13 wieczych. 'Przepasćcie sie / á plączcie
kápłani / wyście słudzy oltarzowi: w-
nidzcie / leżcie w worzech słudzy Bo-
gá mego: bo zginęła z domu. 'Bo-
gá waszego obiata / y mokra ofiara.
14 'Poswiećcie post / zwołajcie gromá-
de / zbierzcie słarce / y wszystkie oby-
D watele ziemskie do domu Boga wa-
szego / á wołajcie do PANA: 'A
15 a / dñowi: bo blisko iest dzień PAN-
ski / á iako spustoszenie od 'Wsech-
16 mocnego przydzie. 'Izali nie przed-
oczniá 'waszemi' żywność zginęła z
domu Boga naszego / radość y wese-
17 le: 'Pogniły 'dobytki w gnoiu swo-
im / obalone są gunná / pokazone są
spichlerze: bo 'zawstydzona iest
18 psenica. 'Przecz wzdycha bydło / ry-
czáły stáda stotu: 'Zeniemáiz pás-
twistá: lecz y trzody owiec wygine-
19 ly. 'Ktobie PANIE woląc bedez bo
ognień pożarł ozdobę puszczey / á pło-
mięń popalił wszystkie dzewa polné.
20 'Lecz y bestie polné iako pole pra-
gnące ożdzi / 'pogładáły do ciebie:
bo wyschły źródła wodné / á ogień
pożarł ozdobę puszczey.

Abu, poschlo.
H.

Kapłany u-
pomina do
Modlitw y
postu.
PAN. H

Wagotnycie
Abu, zapo-
widzcie post.
Niz: 20 d 15.
Ab, ah, H.

Saddai,
17W imis Bo-
ze.
Nasemi, H.
Iziarna pod
bralami swo-
mi, H.

Abu, poschla.
H.

To jest, wsi,
ogrody, drze-
wa. Takie y
nielcy.
H.
Wadze ry-
mac, H.

Tod wyklada sie/ poczynajacy/ abo Pan
Bóg. Ten proroctwo o spustoszeniu ziemie
Judejskiej czterema plagami/ napominajac a,

by sie ku Panu Bogu nawrócili/ y o przy-
stym sadzie. Cieszy przytym przyszciem Mes-
jasza/ y zesłaniem Ducha s.

ROZDZIAŁ II.

Rabciem tra-

be na Sionie / a

krzyczcie na górze

świetey moiey /

niech sie lekają

wszyscy obywatele

ziemscy: bo przy-

chodzi dzień PANski / bo blisko jest

dzień ciemności y mroku / dzień o-

bloku y wichru: iako zaranie rozcią-

gnionego górah lud wielki amocny:

podobnego mu nie bylo od poczatku /

y nie bedzie po nim / aż do lat rodu y

rodu. Przed obliczem tego ogień po-

żerający / a za nim płomień palący:

iako ogród rostkosny ziemia przed

nim / a po nim pustynia pusta / y nie-

masz ktoby wstąpił przed nim. Jako

widzenie Eoni / widzenie ich: a iako

ieżdni tak pobieży. Jako grzmot po-

czworgich po wierchu gór stakac

beda / iako sum płomienia ognistego

go pożerającego słone / iako lud mo-

cny zgotowany ku bitwie. Przed o-

bliczem tego dreczeni beda narodo-

wie / wszyscy twarzą obróca sie w gar-

niec. Jako moczysie biegac beda:

iako meżowie waleczni włazą na

mur: meżowie drogami swymi póy-

da / a nie wstapią z ścieżek swoich.

Zaden brata swego nieścienie / ka-

zdy ścieżką swoją póyda / ale y okny

wypadac beda / a nie stuka sie. Do

miast wiodą / po murze biegac be-

da: na domy wstapią / okny iako zło-

dzien włazą. Przed obliczem tego

zadziwala ziemia / poruszyły sie niebios-

sa / słonce y księżyc zaciemniły sie / a gwia-

zdy zahamowały jasność swoje. A

PAN dal głos swój przed woyskiem

swym / bo wiecie barzo obozów tego:

bo mocne a czyniace słowo tego: a

bowiem wielki dzień PANski / y strá-

finy barzo / a kto jznieście: Przetó-
teraz mówi PAN: Nawróćcie sie do

mnie ze wszystkiego serca waszego / w

poscie / y w płaczu / y w żalu. y roz-

dzierajcie serca wasze / a nie ślasy wa-

śe / a nawróćcie sie do PANA Bo-

ga waszego: bo dobrotliwy y miło-

śierny jest / cięplawy / y mnogiego

miłosierdzia / y łacny do vblagania

nad złością / y łacny do zlego. Ato

wie iesli sie wróci / y odpusci / y zostá-

wi po sobie błogosławienstwo / obia-

te / y moją ofiarę PANV Bogu wa-

śemu: Trabcie w trabe na Sionie /

poświećcie post / zwołajcie gromá-

de. zgromadźcie lud / poświećcie ko-

ściół / zbierzcie stárcy / zbierzcie dzieci y

śacé pierś: niech wynidzie oblubie-

niec z komory swej: a oblubienicá z

komnaty swej. Miedzy przysion-

kiem a ostarzemi beda plakac káplani

studzy PANscy / a beda mówic: Prze-

pusc PANIE / przepusc ludowi twe-

mu: a nie day dziejstwa twego na

háńbe / żeby nad nim poganie páno-

wáli. Przecz mówią miedzy narody:

Gdzież jest Bóg ich: Zalem ziety

jest PAN nad ziemią swoją / a prze-

puscił ludowi swemu. Odpowie-

dział PAN / y rzekł ludowi swemu:

Oto ja posle wam psenice / y wino /

y oliwe / y nasyćcie sie imi: a nie dam

was wiecý posinięwiskiem miedzy

narody. A tego który jest od Pól-

nocy oddale od was: y wypędze go

do ziemie bezdrożnej y pustey: obli-

cze tego ku morzu Wschodniemu / a

ostaték ieg ku Morzu ostateczemu:

y wynidzie smród tego / wystapi zgni-

łość tego / bo sie pyśno sprawował.

Tie bóg sie ziemia / raduy sie a we-

śel sie: bo w wielmożył PAN aby v-

czynił. Tie bógie sie bydló polne:

bo zrodzily ozdoby pustynie / bo dze-

wo przynioslo owoc swój / figa y win-

nicá podaly moc swoje. A synowie

Sion weselcie sie / a raduycie sie w

PANV Bogu waszym: bo wam dal

Wlasczyciela sprawiedliwosci / y wcz-

ni ze spádnie na was deszcz rány / y po-

zdny iako na poczatku. y napelnia

sie gumná zbożem / a prasy oplýwac

beda winem y oliwą. A oddam

wam lata które ziadla śaráncza /

chrzescz / y rdza / y gąsiennica: wo-

śko moie wielkie / którym byl poslat

na was. A tak iedzac iesc bedziecie /

y nacięcie sie a chwalic bedziecie imie

PANA Boga waszego / który wcz-

Opisuiemiel
kość Baran-
ce która po-
prować mia-
ła urodzaje,
a w tym y
moc Chal-
deycków
pustoszą-
cych ziemie.

*wielu rodzą-
ców, abo, wie-
ków, Hebr.

*Abó, rowa-
ryśa.

*Nis: 3. c 15.
Isa: 13. b 10.
Eze: 32. b 7.
Luc: 21. d 15.
Mar: 13. c 24
*grom.

*Ier: 30. b 7.
Amos 5. e 18
Wzywa-
lud do poku-
ty, postu y
modlitwy.

*wys. 1. c 14.

Obietnica
ulitowania
Boga.

*To sic stało,
gdy Iudith za-
biła Holofer-
nesa.

Obietnie
Chrystusa do
która ko-
ściółka swo-
iego.

Obietnica o
gestaniu du-
cha S.
Dziś 2.
Ila: 44. a 3

nił dziwy z wami / á nie zawstydy się
lud mój na wieki. **B**edziecie wiedzieć
że ja w posrzedku Izraela jestem / ja
Pan Bóg was / á niemaś inšego :
nie będzie zawstydzon lud mój na
wieki. **A** będzie potym : wyleis du-
chámego na wszelkie ciało / á prozo-
kować będą synowie waszy / y córki
wasze : stárcom waszym sry się snić be-
da / á młodzieńcy waszy widzenia wi-
dzieć będą. **L**ecz y na usługi moje / y

G na służebnice w one dni wyleis ducha
mego. **A** dam cuda na niebie y
na ziemi / tręw y ogień / y páre dymoz-
w. **S**łonce obróci się w ciemność /
á księżyc w tręw / niż przydzie dzień
PANski wielki á strąsny. **y** będzie :
każdy / któryby wyzwał imienia PAN-
skiego / zbawion będzie : bo na gó-
rze Sionskiej y w Jeruzalem będzie
wybawienie / iáko rzekł PAN / y w o-
státkách / których PAN wezwie.

Cuda które
uprzedzą
śd pański
ostateczny.
Mat: 24. e 29
Luc: 21. e 25.
Zbawienie
w kościele
Christusa
wym.

Nieprawność
naszego przy-
gotowania.

14 Kto wie ięli się nawróci y odpuści. **T**ę
y tym podobne słowa pisać s. które znacza
nieprawność odpuszczenia grzechów / nieczy-
nia wątpliwości o obietnicach Bożych / któ-
ry obiecał prawdziwie pokutującym odpus-
zczenie. Ale pokazyła nieprawność naszego
przygotowania / żeśmy podobno nie dobrze
wypełnili to czego potrzeba do odpuszczenia
grzechów / y przetoż nigdy człowiek niema

być tak bezpieczny / aby nie miał zawždy po-
kutować y odpuszczenia grzechów prosić. **A**
toć jest przeciwko dżisiejszym nowowier-
com / którzy sobie pewność zbawienia swego
bez pisać s. y owšem przeciw pismu obieca-
nia. **N**ad to mówi tu iáko by pod wątpliwością :
iż nie zawždy Bóg odpuszcza karania / choć
to pokutuje y owšem często karze docześnie.

O sędzie o-
statecznym
y o skaraniu
tych którzy
prześlado-
wali świe-
cie.

R O Z D Z. III.

O to w one dni / y czasu onego
gdy nawróce po-
imanie Judá y
Jeruzalem. **Z**
gromądze wszy-
tkie narody / y
sprowadze ie na dolinę Jozáfát : y
bude się tam znihi sędzić o lud mój /
y o dziejstwo moje Izraelskie / któ-
re rozproszyli między narody / á nie-
mie moje podzieliłi. **O** lud też mój
rzucali łos : y dawali páchole na nie-
rzad / á dzieweczke przedawali za wi-
no / aby pili. **A**le co mnie y wam Ty
rze y Sydonie / y wszytká gránico
Pálestynska : izali wy mnie pómske
oddacie / á ięli się wy nádenną mści-
cie / bázro przedko wzajem oddam
wam na głowe wasze. **A**bowiem
srebro moje y złoto zabraliście / á po-
żądane rzeczy moje / y co piękniejszy
rzeczy wnieśliście do zborów wa-
szych. **A** syny Judzkie / y syny Jeru-
zalem przedawaliście synóm Gre-
ków / żebyście ie oddalili od ich grá-
nic. **O**tóż ja wzbudze ie z miejscá ná-
któreście ie przedali : á oddam zaplá-
te wasze na głowe wasze / y zaprze-
dam syny wasze y córki wasze wrece
synów Judzkich / y zaprzędą ie
Sábeyczykom narodowi dalekie-
mu / bo PAN mówił. **R**ozwołaycie

to między narody / poświęćcie woj-
ne / pobudźcie mocarze : niech przy-
stąpią / niech wyciągną wszytcy me-
żowie waleczni. **P**otłuczcie plugi
wasze na miecze / á motyki wasze na
włócznie. **S**łaby niech mówiżem ja
mocny. **W**yrywicie się / á przydzie wo-
szytcy narodowie z okolicy / á zgro-
madzicie się : tam wezwii PAN że po-
lega mocarze twoi. **N**iech powstá-
ną á przyciągną narodowie na doli-
nę Jozáfát : bo tam siedzieć bude
abych sędził wszytkie narody okoli-
czné. **Z**apuscie sierpy / bo się do-
stało zniwo : pódźcie á z stąpcie / bo
pełna jest prása y opływá prąsy :
bo się roznożyła złość ich. **L**udo-
wie ludowie w dolinie posieczenia :
bo blisko jest dzień Páński w dolinie
posieczenia. **S**łonce y księżyc zá-
ćmiły się / á gwiazdy zawściągnęły
światłość swoje. **A** PAN z Sion
záryczy / á Jeruzalem da głos swój :
y poruśa się niebiosá y ziemiá : á
PAN nádzicia ludu swego / y moc
synów Izraelowych. **A** poznacie
żem ja PAN Bóg was / mieszkający
na Sionie górze świetej moiej : y
będzie Jeruzalem świete / á obcy nie
przejdą przez nie wiecący. **A** będzie
dnia onego : będą kropić góry stó-
kosć / á págołki popłyną mlekiem : á
wszytkimi strumienmi Judzkimi póy-
dą wody : á źródło z domu PAN-
skiego wynidzie / y obleie potok cięrz-

ábo, ugotu-
cie.

Apoc: 14.
d 15.

zatrącenia,
gdzie áli má-
ie by dż zatra-
cenia.

Jehoua
Christus.
Dekret osta-
teczny.

Chwała y
błogosła-
wienie
wybranych
w niebie.
Amos 9.
d 18.

pagánim, lu-
diom pagán-
skim.

Wieczność
kościół
Christusa
w jego.

19 nia. 'Egipt spustoszeniem będzie/ a
Idumea pustynią wygubienia/ za to
że niesprawiedliwie czynili przeciw
synom Juda/ wysłali krewnie swoich
w ziemi ich. 'A Juda ziemia na

18 Oblicz potok cierpiał. 'W żydowski
jest potok Serim. 'A Serim dzwono jest mie-
dzy Cedron i młotem/ rodzi się na puszczy A-
rabskiej/ i jest wielki i piękny/ i niepru-
chuiący/ i niego nie była zbudowana/ trzy-
nia Boża. Wskazuje to Serim/ jest podobne
farba i liście/ i żółci i żółci/ żółci/ Spi-

21 wielki miek i na będzie/ a Jeruzalem
da rodzi i rodzi. 'A oczyszcze kre-
w i krewnie był nie oczyszczył/ a PAN
będzie miek i na Sionie.

na alba, to jest/ Cierpiał białe/ tym się stało
i tłumaczy dzwono Serim i żółci i żółci/ i
młotem gdzie się stało/ za morzem mar-
tyrów/ i żółci i żółci i żółci. Przez to
dzwono Serim, i nie pruchuiący/ żółci się
nieśmiertelność ludzi błogosławionych w
której/ i żółci i żółci/ czytaj Apoc. 22.

PROROC TWO AMOS.

ROZDZIAŁ I.

Amos / który był
miedzy pasterz-
mi i Thetue: któ-
re widział nad
Izraelem za dni
Oziasz króla Ju-
dyckiego / i za dni Jeroboama syna
Joas króla Izraelskiego / przed
dwieście laty trzęsienia ziemi. 'A
rzekł: PAN z Sion zaryczy/ a z Je-
ruzalem da głos swój: i płaka-
ły ozdoby pasterzów / a wędli-
wiérzch Barmela. 'To mówi PAN:
'Dla trzech występków Dama-
sku / i dla czterech nie nawróce
go: i pomłócili wozy żelazne
mi Galaad. 'A posle ogień do do-
mu Azael / i pożrze domy Bená-
dád. 'A skrusze zawoie Dama-
sku / i wytrące obywatela z pola bałwan-
skiego / i trzymającego berło z do-
mu rosofny: i będzie zaprowadzon
lud Syryjski do Cyreny/ mówi PAN:
'To mówi PAN: Dla trzech wyste-
pków Gazy / i dla czterech nie na-
wróce go: i przeniesli pójmanie do-
stonałe/ aby ie zamknęli w Idume-

7 iey. 'A puscze ogień na mury Ga-
zy / i pożrze domy iey. 'A wytrące
obywatela z Azotu / i trzymającego
berło z Idumei / i zginą pozostali z Phi-
listimów/ mówi PAN Bóg. 'To mó-
wi PAN: Dla trzech złości Tyru / i
dla czterech nie nawróce go/ dla te-
go że zamknęli pójmanie doskona-
łe w Idumei / a nie wspomnieli
przymierza braterskiego. 'A puscze
ogień na mur Tyru / i pożrze domy
iego. 'To mówi PAN: Dla trzech
złości Edom / i dla czterech nie na-
wróce go: przeto iż prześladował
mieczen brata swego/ i zgnęcił mi-
łosierdzie swoje/ i trzymał dłużej za-
palczywość swoje / i zagniewanie
swe zachował aż do końca. 'Puscze
ogień na Cheman: i pożrze domy
Bosry. 'To mówi PAN: Dla trzech
złości synów Ammon / i dla cze-
rzech nie nawróce go: dla tego/ bo ro-
ścina i bieżnienné Galaad / żeby roz-
szerzył granice swe. 'A rozniece ogień
na murze Rabbá / i pożrze domy iey
w krzyku w dzień wojny / i z wichrem
w dzień ruszenia. 'A pójdzie Mel-
chóm w niewola/ on i kójżetá iego
spotem/ mówi PAN.

Amos wyklada się noszący / albo / lud
oderwany. Ten opisuje złość żydowskię i
pogańskię / i przyszły gniew i pomsta Boża:
namawia ku pokucie i opowiada koni-
czné naprawienie ludu żydowskiego.

Dla trzech występków i dla czterech]

To jest / dla wielkich grzechów / bo jest ten
zwyczaj w piśmie świętym / iż takie liczby wo-
zywa / kiedy wielkość iaktich rzeczy znaczą. A
tak trzy grzechy / znaczą wiele grzechów / a
gdy nad to przydad czwarty / znaczą wielką
wielkość grzechów.

Amos 3 pą-
stuchy pro-
rok.

*Zach. 14. 23

Ier 15. f30.
Ioel 3. b 16.

Proroc two
przeciw Sy-
riey gdzie
jest Dama-
sk.

*to jest, dla
wielu, albo i za
licznym zło-
ści. Hebra
'Abo, nie prze-
puszczaj mi.
H. C. sákk y
niéy wsiady
*z Bikkash-á-
nená. H.
*z Besh-ede-
ni. H.

Proroc two
przeciw
Philistyn-
czkom.

*septum, d-
bo liska kró-
lewsk.

Przeciw Ty-
rieyzkom
'Abo, pła-
doskonały.

Przeciw Id-
umei.

Przeciw
Ammoni-
czkom.

*Abo, król
ich. H.

ROZDZ. II.

Proroctwo
przeciw
Moabitom.

Abu Edom-
skiego.

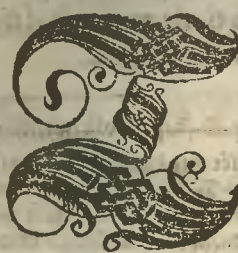
Przeciw lu-
dzkiemu kró-
lestwu w
którym by-
ło dwóce
pokolenie.

Przeciw I-
zraelskiemu
królestwu
w którym
było dzie-
ście pokole-
nia.

Strasze gło-
ści y nie-
wzdziecz-
ność ludu I-
zraelskiego
y skawaniem
mu grozi.

Tych Bóg
zna, którym
dobrze czyni.

plaga abo
karanie.

A O mowi PAN:
Dla trzech złości
Moab / y dla czte-
rzech nie nawró-
ce go: dla tego że
spalił kości kro-
lá Idumejskiego
aż na popiół. ¹ A puszce ogień na
Moab / y spali domy Karioth / y w-
rze w grzmocie Moab / w bziemienu
traby: ² A wytrące sędzięgo z postrzo-
dku ięgo / y wszytkie książetá ięgo po-
bię z nim / mowi PAN. ³ To mowi
PAN: Dla trzech złości Judy / y dla
cztyrzech nie nawróce go: przeto że
odrzucił zakon PANski / á przykaza-
nia ięgo nie zachował: bo ie zwiodły
bátwany ich / á którzy chodźli o-
cowie ich. ⁴ A puszce ogień na Jude /
y pożre domy Jeruzalem. ⁵ To mó-
wi PAN: Dla trzech złości Izraelo-
wych / y dla czterech nie nawróce
go: dla tego że przedał zá srebro spiá-
wiedliwego / á w bogiego zá bóty.
⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² <

Skazę go,
Hebr.

gdy nawiedzać poczne przestęp-
stwa Izraelowe, nawiedzę go, y o-
tarzę Bethel: y obcięte będą rogi o-
tarzowe, y wpadną na ziemię. ¹⁵ A po-

³ Izali pójde dwoje J Jakoby rzekł nie zga-
dzacie się ze mną / przeto nie będę za wami
chodził / ale was opuścę.

⁴ Izali w knie Lew J To jest niedarmo wo-
łam przez proroki / bo wy nawidzicie gnio-
wu mego / iako gdy Lew co wtopi rzeczy / tak
was pewnie wtopię.

⁶ Aza będzie złe w mieście którego by Bóg
nie uczynił J Złym często pismo zowie plagi y
karanie za grzechy / tak maś Iona z. Math. 8.
y indziej. A tak tu przypominę iś wszystko złe
to jest / plagi y wraipienia onęgo ludu / były

raże dom zimny z domem letnym: a
zginą domy z kości stonowey / y be-
dą rozwalone domy mnogie / mówi
PAN.

*królowie
mieli pałace
jedne na zi-
mi drugie na
lądzie.

od Boga / który to słuśnie dla grzechów na-
nie przepuszczał.

¹² Y na tożu Damasku J Inaczej to inśy
przekładają: W kacie łoża. Ale się ci nie ba-
cza / iś sydomie w swych punktach / które po-
tym przydali często pobłądzili. bo tłumacze
starzy wysocy tu miało Damasę. Tak
mają / 70. Chaldeyst. Hieron. Theodor. lepięcy
starzym Doktorom wierzyć / niż tym nowym
sydom. A tak tu Prorok przygania sydom /
iś na pomocy Damasku polegali / na którym
odpoczywali iako na łożu.

ROZDZ III.

Słuchajcie słowá
tego krowy tustę / któ-
ré iestescie na górze
Samariskiej / które
potwarz czynicie ne-
dumom / a niszczycie
w bogie: które nawi-

cie panóm swym: Przyniescie / a be-
dzem pie. ² Przysięgał PAN Bóg

na światobliwość swoje: że oto dni
przydą na was / a wyniosą was na

dziewcach / a ostątki wasze w górn-
cach wazających. ³ A dziurami wyni-

dziecie / jedną przeciw drugiej / a be-
dziecie zarzucone do Armon / mówi

PAN. ⁴ Chodźcież do Bethel. a nie-
zbożnie czynicie: do Galgal / a roz-

mnażajcie przestępstwo: a przynos-
cie porannu ofiary wasze / przez trzy dni

dziesięciny wasze. ⁵ A ofiarujcie
z kwąszonego chleba: a nazwyajcie

dobrowolne ofiary: a opowiadajcie:
boście tak chcieli synowie Izraelscy /

mówi PAN Bóg. ⁶ Stądże y iadałem
wam śretwienie zębów we wsech

mieściach waszych / y niedostatek chle-
ba po wsech miejscach waszych / a

nie nawróciliście się do mnie / mó-
wi PAN. ⁷ Jam też zahamował od

was deszcz / gdy iescze były trzy mie-
siące do żniwa: a spuszczałem deszcz

Przez trzy dni dziesięciny wasze J sydo-
wie mieli ten obyczaj / iś trzy kroć do roku

wysocy chodzili do kościoła. Exod. 23. y ty ch-
że dni mieli z soba druga dziesięcine / która

tamże pożywali z kapłany Deu: 14. Tęgż
żywczaui naśladowali Izraelowie Herety-

na jedno miasto / a na drugie miasto
nie spuszczałem: a część jedną dżdżem

polana była / a część na którą nie
spuszczałem dżdżu wyschła. ⁸ A przy-

szły dwie y trzy miasta do jednego
miasta aby wodę pily / y nie na-

pily się: a nie nawróciliście się do
mnie / mówi PAN. ⁹ Karalem was

wiatrem palczym / y suszą / mnoż-
two ogrodów waszych / y winnic was-

zych: oliwnice wasze y figownice was-
ze pożerała gasiennica: a nie wróci-

liście się do mnie / mówi PAN. ¹⁰ Pu-

ściłem na was śmierć na drodze E-
gypckiej / pozabijałem młodziem

wasze aż do poymania koni
waszych: y uczynilem że przysła zgni-

łość obozów waszych w nozdrze wa-
szech: a nie wróciliście się do mnie / mówi

PAN. ¹¹ Wyróciłem was iako wy-
wrócił Bóg Sodome y Gomorre / y

ostaliście się iako głównia porwana
z ognia: a nie wróciliście się do mnie /

mówi PAN. ¹² Przetoż to uczynie to-
bie Izraelu: a gdy to uczynie / przy-

gotuy się na zabiczenie PAN V Bo-
gu twemu Izraelu. ¹³ Bo oto tworzą

cy góry y stworzający wiatr / y oznay-
mując człowiekowi mowę swoje /

czyniący mgłę poranną / a chodzący
po wysokościach ziemi: PAN Bóg

zastępów imiego.

cy chodząc trzy kroć do roku do zbiorów cieł-
ców od Jeroboama postawionych / bo y dzie-

sięciny nosili / y tamże z swymi ministrami
tadali / y z tego się tu śmierie prorok.

Wyróciłem was iako Bóg wyrócił
Sodoma. J Tu mówiac Bóg o sobie / iakoby o

cy chodząc trzy kroć do roku do zbiorów cieł-
ców od Jeroboama postawionych / bo y dzie-

sięciny nosili / y tamże z swymi ministrami
tadali / y z tego się tu śmierie prorok.

Wyróciłem was iako Bóg wyrócił
Sodoma. J Tu mówiac Bóg o sobie / iakoby o

cy chodząc trzy kroć do roku do zbiorów cieł-
ców od Jeroboama postawionych / bo y dzie-

sięciny nosili / y tamże z swymi ministrami
tadali / y z tego się tu śmierie prorok.

Wyróciłem was iako Bóg wyrócił
Sodoma. J Tu mówiac Bóg o sobie / iakoby o

Grozi b-ga-
żom y lu-
pieżom u-
bogich.

*przez siebie
samęgo.

Nasmięwa
się z ich bół
wochwał-
stwa.

*kwąszone
chleb na ch-
wasz. Boga
co zakażal
len. 7.

*abo, czyś
żaby. H. to
jest, głód.

*Agg: 2. c. 18

*Gen: 19. c
24.

Vpominá
aby się przy-
gotowali
na opowia-
danie Ewan-
gelii, y
przyjeźli i-
wysłá y za-
stępy Boże se-
anyosowie,
których i-
bá y mocni-
ka. zrad Pa-
zastępów i-
czony.

Kim inszym mówi y pise na to Eusebius lib. 5. Demonst. Euangel. c. 23. Jt tu Bóg Ociec mówi o synie / iako Bóg wyrzucił Sodome zc. i3 syn iest druga persona w Bostwie / iako

y przy wyrzucaniu Sodomy powiedziano Gen. 19. Dżył pan od pana zc. Czytaj tamże.

ROZDZIAŁ V.

A 1 **S**uchaycie sio
wá tego / które ia
wznośe na was
nárzekanie. Dom
Izraelów wpadł
á wiecéy nie po-
wstanie. **P**anna
Izraelska porzucona iest na ziemie
swoie / niemáš kłoby iá podniósł.
2 **B**o to mówi PAN Bóg: W mie-
ście z którego wychodziło tysiąc / zo-
stanie sie w nim sto: á z którego wy-
chodziło sto / zostanie w nim dziesięć
w domu Izraelowym. **B**o to mó-
wi PAN domowi Izraelowému:
3 **S**zukaycie mie á żyć będziecie. **A**
nie szukaycie Bethelá / do Gálgálá
niechodźcie / y do Bersábeiey nie
przędźcie: bo Gálgálá w niewola
zapirowadzona będzie / á Bethel be-
dźie niepożyteczná. **S**zukaycie PA-
NA / á żyćcie: aby snadz niezagorzał
iako ogień dom Jozephów / y poże-
á nie będzie kłoby vgási Bethel.
4 **E**tórz sáď w piolyn obráćcie / á
spráwiedliwość ná ziemi opuszcáć.
5 **T**ego kłóy uczynił wóz niebieski / y
kóf / y kłóy obráca ciemności w zá-
rání / y dzień w noc odmiénia: kłóy
wola wod morzskich / y wyléwa ie ná
oblicze ziemie / PAN imie iego. **E**tó-
6 **r**ysie všmiécha zburzeniu mocný /
y spustośenie ná mocazá przywodzi.
7 **N**ienawidźieli strofuiącego w bra-
mie: á mówiącym dośkonále bzy-
dźili sie. **P**rzetóž pomierwáješcie lu-
pili vbogiego / á kłóysc wyborná
brálišcie od niego: domy z kámenia
kwáď:atowého zbudniec / á niebe-
dźiecie mieśkác w nich: winnic bár-
zo milych násáďżicie / á winá ich pié-
nie będziecie. **B**óm poznat mnogie
złóści wáśe / y mocné grzechy wáśe:
nieprzyiáćiele spráwiedliwého biorá-
cy dat / á vbogie tluńacy w bramie:

13 **P**rzeto rostopny čásu oného mil-
czec będzie: bo čás zly iest. **S**zu-
14 **k**aycie dobrá á nie złóści / žebyście ży-
li: á będzie PAN Bóg zastępów z-
15 **w**ámi / iákościé mówili. **M**ięćcie
złóć w nienawiści / á miłuyćie do-
bro / y postánówcie w bramie sáď / o-
16 **w**a sie PAN Bóg zastępów smilue
nád ostátkiem Jozephá. **P**zetóž to
mówi PAN Bóg zastępów pánuia-
cy: po všech vlicách nárzekanie: á
po všech mieyscách kłóie postro-
nách sá rzeká: Biáďá biáďá: **A** be-
dźa przyzywáć oraczá ná plácz / á do
nárzekánia tych kłóizy vmieia nárze-
17 **k**ác. **A** po všech winnicách będzie
nárzekanie: bo póyde pzez pośrząd
18 **ć**iebie / mówi PAN. **B**iáďá žáďá-
cym dná PANstiego: cóž wam po-
nim: dzień ten PANstí ciemnosť / á
19 **n**ie swiátłóć. **J**ako gdyby vćiekáł
máž přede lwem / á zabięł mu nie-
dźwiéć: á wśedłby do domu y pod-
20 **p**árt sie reť s swá ná scienie / á vťá-
síl by go wáž. **J**ali nie ciemnosť
dźień PANstí / á nie swiátłóć: y
21 **m**roť á nie iási. **O**ść w nim: **M**am
w nienawiści y odzucilem swiétá
wáśe: áni przymé wóni gromáď w á-
22 **s**ych. **A** iesli mi ofiárowáć będzie-
cie cáłopálenia y dáry wáśe / nie
przymé: y ná sluby tluńtych rzeczy
wáśych nie weyżrže. **O**deymí ode-
23 **m**nie zgíełk piesni twoich / y piośneť
liry twoiey slucháć nie bede. **A** od-
24 **k**rie sie sáď iako wodá / á spráwiedli-
wość iako potóť gwałtowny. **J**za-
25 **l**isćie mi ofiáry y obiáťe ofiárowáli
ná puszczy pzez czterdźiesć lat / do-
26 **m**ie Izraelski: **A** nosiliście namiót
Molotowi wáśemu / y obraz báť-
wánów wáśych / gwiazde Boga wá-
27 **s**zego / kłóresćie dźiáláli sobie. **A** v-
czynie že sie przeprowáďżicie zá Dá-
mášet / mówi PAN Bóg zastępów
imie iego.

*nie będzie
wiscy w pom-
nal.
Vpominado
uczynkow
dobrych
Reym. 12. b9.
Psal. 96. b 10
*sprawiedli-
wość.

*Kamień.

Strách sáďu
Bogého.
Ier. 30. b 7.
Ioel. 2. c. 11.
Soph. 1. c 15.
Ila. 1. d. 11.
Ier. 6. e 20.
Mal. 2. c. 12
Ofiary y
swieta bez
pokuty nie
pomogá.

*Iz. 7. e 42

*był to Bál-
wan Am-
niów

Kłóy uczynił wóz niebieski y kóś. **J**
wóz niebieski kłóy zowiá Arcturus, znácy
gwiazdy północné: Orion, to iest kóś / zná

czy gwiazdy południowé. **A** ták tu chce rzec/
i3 Bóg stworzył gwiazdy północné y połu-
dniowé / y wszytkie inśe.

ROZDZIAŁ VI.

Bogactwom y
przełożo-
nym pyś-
nym y ro-
skośnym,
ciężką nie-
wolę grozi.
Luk: 6. d 24.

Łożá kościo-
wne.

Bankiety.
Muzyka któ-
rę Dawid
używał ku
chwale Bo-
żey, a ci ku
roskośny
swaciey.
Piianstwo y
niemilosier-
dzie.

*pierwszy ha-
ca poimani.
Ier. 51. b 14.

Troie wi-
dzenia wspo-
mina gna-
cząc przys-
łtę plagi.

*abo, po po-
kuśeniu.

*na sąd prze-
ogien, H.

*pod snur (y
czynionym).
H.
*snur. H.

A **B** **I** **A** **1** **2** **3** **4** **5** **6** **7**
Idą którzy-
ście bogaci na
Sionie / á vsaće
w górze Samá-
ryjskiéy : co celi-
nieyszy / głowy lu-
dów / chodzący z
pompy do domu Izraelskiego. *Zay-
dżicie do Cháláne / á obaczcie / á z
onąd idżcie do Emáth wielkiego / y
zuidżcie do Geth Pálesthyńskiégo / y
do co lepszych królestw tych / iesli sę-
ża iest gránicá ich niż gránicá wá-
sá. *Którzyście odłaczemi ná dzień-
zły : á przybliżacie sie do stólice nie-
prawości. *Którzy sypiacie ná łóżá-
ch słoniowych / á rozpustniacie ná po-
ścielách wáśnych : Którzy iadacie bá-
ránká z trzody / y cielce z posrzedku
stádá. *Którzy spiewacie przy dzwie-
ku árfy : mniémáli że mieli iáko Da-
wid naczynia spiewania. *Którzy pi-
ją czásámi wino / á przednieyszym sie
oleyktem námázuia / á nie sie nie wżá-
lili skruszenia Jezephowégo. *Pierz-
teraz wyprowadzą sie ná przodku

ROZDZ. VII.

A **B** **I** **A** **1** **2** **3** **4** **5** **6** **7** **8**
A **B** **I** **A** **1** **2** **3** **4** **5** **6** **7** **8**
O mi wkázał
P A N Bóg : á
oto twórcá sá-
ránczey ná począ-
tku wyrastaia-
cych rzeczy ode-
dździu późného /
á oto późny po *postrzyżeniu króle-
wskim. *A estáło sie gdy dokoná-
iesć trawy ziemie / rzekł : PANIE
Boże bądź miłosierw prośe : któż wz-
niesie Jákobá / bo iest máluczek. *Smi-
łował sie P A N nád tym : Nie będzie /
rzekł P A N. *To mi wkázał P A N
Bóg : á oto wólat sádu do ognia /
P A N Bóg : y pożárł przepásć wiel-
kú / y ziadł czesć pospolu. *A rzekł :
P A NIE Boże przestań / prośe : kto
wzniesie Jákobá / bo máluczek iest :
*Smilował sie P A N nád tym : Lecz
y to nie będzie / rzekł P A N Bóg. *To
mi wkázał P A N : A oto P A N stoia-
cy ná murze *potynkowanym / á w
rece iego *kicliná murárska. *A rzekł

8 **9** **10** **11** **12** **13** **14** **15**
prowadzących sie : á będzie odieté
spiknienie rozpustnych. *Przysięgi
P A N Bóg ná dusze swoje / mówi
P A N Bóg zastępów : Bzydże sie ia
pycha Jákobowa / á domów iego nie
nawidze / y wódam miásto z obywa-
telni iego. *A iesli sie zóstanie dzie-
śiec meżów w domu iedzym / y ci po-
mrą. *A weźmie go bliski iego / y
spali go / aby wymiósł kości z domu :
y rzecze temu który iest resztą z do-
mu. Jestu iestże y ciebie. *A on ob-
powie : Już koniec. y rzecze mu : Miesz-
á nie wspomina y imienia P A N sę-
ż. *Bo oto P A N rośkaze / y skarze dom
*wielkij obaleniem / á dom *mnieyszy
porosowaniem. *Izali biegáć mogą
konie po skálách / ábo mogą oráć bá-
wólami : jesće przemienili sádu ro-
gozkość / á owoc sprawiedliwości w
piolyn. *Którzy sie ráduiecie w ni-
czym : Którzy mówicie : Izali nie mo-
gá náśá wziélsiny sobie *rogi. *Bo
oto wzbudze ná was domie Izrae-
lów / mówi P A N Bóg zastępów /
naród : y skruszy was od wesćcia do
Emáth / áz do potoku púsze.

*sam przez sie
Hebr.

Pycha brzy-
dka Bogu.

*Izrahel
Hebr.

*zwycięstwo
y niepraj-
ciół.

P A N do mnie : Co ty widzisz Amos
y rzekł : *kicliná murárska. *A rzekł
P A N : Oto ia poloże *kicliná w po-
śrzedku ludu mego Izraelskiego : nie
przydam wiecéy rynkować go. *A o-
balone będą wzynny *bátrwánskie / á
światynie Izraelowe spustoszone be-
dą / y powstánie ná dom Jeroboámá
z mieczem. *A posłał Amáziasz ká-
ptán Bethel do Jeroboámá króla
Izrael / mówiąc : Powstáł przeciw
tobie Amos w posrzedku domu I-
zraelowégo : nie będzie moglá ziemiá
zniéść wszystkich mów iego. *Bo to
mówi Amos : Od mieczá vmrze Je-
roboám / á Izrael poimány przepros-
wádzi sie z ziemie swéy. *A rzekł Amá-
ziasz do Amos : *Który widzisz idź / w-
ciéc do ziemie Judzkiej / á iedz tam
chleb / y tam prorokuy. *A w Bethel
nieprzyczyniaj wiecéy prorokować : bo
światynia iest królewská / y domem kró-
lestwá iest. *A odpowiedział Amos /
y rzekł do Amáziasza : Nie iestem
prorokiem / y nie iestem synem pro-
roka : álem ia skotarz obrywájący les-

*snur. H.
*snur. H.

*ámiechu, H

Amáziasz.
wi który mu
proroko-
wał jakágo
wał skara-
niem grozi.

*ty proroku,
bo prorok był
zwány widzą-
cym.

*áni wezeni
prorocki, He-
brá:

15 śné figi. ¹ A wziął mnie P A N gdy m
chodził za bydłem : y rzekł P A N do
16 mnie : Idź prorokuy do ludu mego
Izraelskiego. ² A teraz słuchaj słowa
PANskiego : Ty mówisz : Nie będzieś
prorokował na Izraela / a nie będziesz
17 tropił na dom bálwáná. ³ Przetoż to

mówi P A N : Żona twoja w miescie
niezad płodzić będzie : a synowie
twoi / y córki twoje od mieczá pole-
ga : a ziemia twoja saturem ponie-
rzona będzie : a ty w ziemi spługá-
wionej vmrześ / a Izrael poimány
przenieście się z ziemi swej.

¹ mówił ábo
groził.

¹ Po postrzyżeniu królewskim.] To jest / po
spustoszeniu piérwšym któré się stało przez
króla Asyryjskiego / kiedy część Izraela wzię-
to w niewolá / 4. król. 15. po tym spustoszeniu
zákutinat lud Boży / czasu króla Ezechiasza /
iáko po dźdzu roście trawá. Ale przecie żno-
wu Sennacherib czternástego roku króla Eze-
chiasza / ostatek ziemi spustoszył / iákoż samo
Jeruzalem zostało / 4. król. 18. Przeto prosi

Prorok aby do końca Izraela nie wygładzał.
14 Nie jestem prorokiem y synem proroka.] Já-
koby rzekł : Choć teraz proroctwie / wśákie
nie był to mój wzrost / ale pásć trzód : A
Pan mnie posłał / gdy m ja o tym nie myślał.
To mówi / aby wiedzieli że nie sam się wzy-
nił prorokiem / ale go Bóg posłał. aby był
prorokiem.

ROZDZ. VIII.

¹ O mi wklazał
PAN Bóg : oto
hać owocu. ² A
rzekł : Co ty wi-
dzisz Amos : y rze-
kłem : Hać owocu.
A rzekł PAN

do mnie : Przyszedł koniec na lud mój
Izraelski / nie przydam więcej aby mój
go minął. ³ A beda skrzypiec zawiá-
sy kościelne w ón dzień / mówi PAN
Bóg : wiele ich ponirze : na każdym
miejscu milczenie rozrzucone będzie.
4 ⁴ Słuchajcie tego któży trapićie w
bogięgo / a czynicie że gnia niedostá-
teczni na ziemi / ⁵ mówiąc : kiedy mi
nie ⁵ miesiać / y będziemy przedawáli
towáry : y sobotá / y otworzymy zbo-
że / abyśmy vmnieyszáli miáry / a przy-
czynáli ⁶ syklá / y podrzucáli pále ziół
dlivé / ⁷ abyśmy dostáli za srebró ne-
dzmińców / a w bogich zá bóty / a żeby-
śmy plewy psenteczne przedáli. Przys-
tał P A N przeciw pyśle Jákobo-
wéy : iestliże zapomnié aż do końca w-

8 wszystkich czynków ówých. ⁹ Izali dla te-
go nie pomysł się ziemia / a plátac be-
dzie wśelki obywatel iey / y wzbierze
wpytek iáko rzeká / y będzie wygnány
y zbierze iáko potót Egypcki. ¹⁰ A be-
dzie dnia onego / mówi PAN Bóg :
zaydzie słońce w południe / y uczynie
że się zaciśni ziemia w dzień iáśności :
11 ¹¹ y obłóce światá wáśé w plác / a
wśelkie pícsni wáśé w nárzekanie :
y obłóce wór na wśelki grzbiet wáś /
a na każdá głowę obłysienie : y po-
toż iá iáko záłobe iednorodzónego / a
ostateczne rzeczy iey iáko dzień gorzki.
12 ¹² Oto dni idá / mówi PAN : y pusze-
giód na ziemié : nie głód chleba / ani
prágniienie wody : ale słuchania slo-
wá P A Nskiego. ¹³ A wzruszą się od-
morza : aż do morza / y od północy aż
na Wschód beda obchodzie fukáiąc
słowa PANskiego / a nie náyda. ¹⁴ Oné-
go dnia zemdleją pámenty piękne / y
młodzieńcy dla prágniienia. ¹⁵ Któży
przystęgaia przez grzech Samarićy /
a mówią : żywie Bóg twój / Dan / y
żywie też dógá w Bersábećy / y w pá-
dą a nie powstana więcej.

Skončenie
królestwa
Izraelskiego

¹ a obroca się
w wyćie pie-
śni. H.

Na łupiesce
ubogich.

Wagi y
miary nie-
sprawiedli-
we.

² to iest, wagi
pienizke od-
ważające.

Wielkość
utrapienia
Izraelskie-
go.
Tob. 2. b. 6.
1. Ma. 1. c. 41.

Głód słowa
Bożego.

¹⁵ to iest, przez
Bálwáná ábo
cielcá.

Oto hać owocu.] To iest / iáko gdy owoce
zbieráia / gáleż wyśókie / któzych dostáć nie
moga / hákiem przyciagaia : iáko też y lud /
któży po przeszłych wojnách zostál y był sie
po ziemi / miał byđ w niewolá gwáliem iáko
hákiem przyciagniony. y przeto samś wyślá-
da co ten hać znácy / mówiąc : Przyszedł ko-
niec na lud mój. Co tu hieronymy wie hać
kiem / to inšy przekłádáia kósem. Lec y Lxx.
tłumáče iáko przefóżyli iáko Hieronymús. A
ci noworni tłumáče nie dowiódá tego żeby
żydowskié słowo iáko znácyto kóś. Bo ci
noworni żydowie y sami nie rozumieia wśá-
kósé słów żydowskich / stánućy wlepyć stá-

rym tłumáczóm / bo lepiéy ónych czasów ro-
zumieć żydowskié słowa. Toż rozumieć o wie-
lu inšych słowách / w których się noworni
stárymi męgadzaia.

3 A beda skrzypiec zawiásy kościelne.] To
iust / na ten czas kiedy wrótá kościelne nieprzy-
krócle odeymowác beda. Co tu iákoż zawiá-
sy w żydowskim iest piéśń / przeto inšy iáko
przekłádáia : A obroca się w wyćie piéśni.
wśákie té piéśni rozumieia się o tych cze-
ściach kościół któré spiewáia / y skrzypia /
iákie pospolicie są zawiásy / przeto tu miáno-
wicie kładzie / zawiásy skrzypiec.

ROZDZ. IX.

Spustofienie
Zydowskię
go króla
stwa y ko-
ścioła.

Abel, a zra-
nie głowy
wofytkub. H.
nie wócieze z
nich wóieká-
icy, áni wy-
dzie z nich w-
chozacy. H.
Pf 13. a 8.

Smokowi,
wielorybowi.

Ier. 44. c. 11.

nebranie
wybranych
fowych, czytay
1. król. 25. v.
29.
wys. 5. c. 8.

1 **W**idziałem PANA stojącego na oltarzu / y rzekł :
2 **A** Odwróć w zawia-
se / y niech sie w-
zruszą napróżni-
ci : bo ląkomstwo
na głowie wofytkich / a ostatek ich mie-
czem pobije : nie beda mogli wciec.
3 **B** Wcieka / a nie bedzie zachowan z nich
który wciecze. ¹ Choćby zstapili aż
do piekła / z tamtąd wywiedzie ie
teká moia : y choćby wstapili aż do
4 niebá / z tamtąd ie ściagne. ² A choć-
by sie skryli na wierch Karmelá / z
tamtąd spérájac wezme ie : y choćby
5 sie skryli od oczu moich do głeboko-
ści morfkiey / tam rofkaże wezowi / a
6 bedzie ie kafał. ³ A iesli pórda w nie-
wola przed nieprzyiacioły fwemi / tam
7 rofkaże mieczowi / y pobije ie : y po-
to-
je oczy moie na nie / na złe / a nie na do-
bre. ⁴ A PAN Bóg zastępów / któ-
ry fice dotyka ziemié / a zniszcze / y plá-
kac beda wofyfcy miefkáicy na niey :
y wzbierze iáko potok wfekci / a zcie-
cze iáko rzeká Egiptfka. ⁵ Który bu-
duie na niebie wofkie miefkánie
fwoie / a fnopek fwoy na ziemi záfá-
dził : Który przyzywa wód morfkich /
y wyléwa ie na oblicze ziemié :
PAN imie iego. ⁶ Izali nie iáko f-
nowie Murzynfcy / wy iefciecie mi f-
nowie Izraelfcy / mówi PAN : izali

nie Izraélá wywióblem z fciemie E-
gyptfkiey / a Palestfyny z Zappádo-
ctiey / a Syryány z Cyreny. ⁷ Oto oczy
C **PANA** Boga na królestwo grzefá-
cé / a zetre ie z oblicza ziemié : wofá-
kóz
9 wygladzaiac nie wygladze domu
Jakobowégo / mówi PAN. ⁸ Bo oto
ia rofkaże / y wofkreffe miedzy wofemi
narody dom Izraélów / iáko wofkreffe
fáiz pfenice w rzeffecie : a nie wofpá-
10 dnie kámyk na ziemié. ⁹ Od mieczá
pomrz wofyfcy grzefnicy ludu mego :
któzy mówiá : Nie przybliży fie / áni
11 przydzie na nas złe. ¹⁰ Onégo dnia
podmiofe przybytek Dawidów / który
vpad / y zbuduie znou rofpádliny
murów iego / a co fie byío obálilo ná-
12 práwie / y znou zbuduie ji iáko zá
dni dawnych. ¹¹ Zeby pośiedli ostatek
Zdumieicy / y wofytkie narody : przeto
13 iz wzywano imienia mego nád nimi /
mówi PAN czyniacy to. ¹² Oto dni
ida / mówi PAN : y zaymie oracz žen-
D **cá** / a który depce winné iágody / fies-
igácego nafienie : y kropic beda góry
fodkófcia / a wofytkie págorzki wypá-
14 wioné beda. ¹³ A wróce poymánie lu-
du mego Izraelfkiego : a beda bu-
dowác miáfá spustofoné / y beda w
nich miefkáć : y beda téz fádzić win-
15 nice y pic wino ich / y náczynia fádów /
a beda iefc owoce ich. ¹⁴ A náfádze ie
w ziemié ich / a nie wyrwe ich wiefcéy z
ziemié ich / któram im dał / mówi
PAN Bóg twóy.

¹ dzie 15. c. 16
Kofciółá
Chriftufa-
wégo oáto
wienie.

² to iefc, rák
wiefki vro-
náy bédzie,
áe niázt wofy
iko pózná,
prydfie czáf
oránia, a ni-
zli záfiéie,
czáf zbiérá-
nia winá. Tu
znáczy wiel-
kość dárów
duchownych
w kofcióle
Chriftufa-
wym.
Ioel. 3. d. 18.

PROROC TWO
ABDIASZOWE.

ROZDZIAŁ I.

Posel od
Boga prze-
ciw ludu
meczykóm

1 **W**idzenie
Abdiasz-
wé. To mó-
wi PAN
Bóg do
2 **EDOM** :
3 **S**łuch fty
felifny od
PANA /

2 y pośá do narodów pośáł : Wfáñ-
cie / a powfáñnij nan kubitwie. ¹ Oto
3 máluczkim dátem cie miedzy narody :
wzgárdzonys ty iefc bárzo. ² Pychá
B **fercá** twégo wyniośá cie / miefkáic-
cégo w rofpádlinách fkal / podwys-
fáicácego fcolice twoie : Który mó-
wiff w fercu fwoim : kto mie zfcig-
4 gnie na ziemié : ³ Choćbys fie wy-
wysfył iáko orzel / y choćbys miedzy
gwiazdami położył gniazdo twoie / z
tamtąd zfciggnie cie / mówi PAN.

Przećiw py-
fci.

1f. 29 c. 14.
Przeciw
mądrości
świeckiej.
Gen. 27. g
42.
Bo że wy-
ści będzie
każdy. He-
bra.

Niemiałś
grodić.

5 ^o Gdyby złodzieje weszli do ciebie /
gdyby zbóycy w nocy / iakobyś zamil-
czał : azaby nie nákrádli sobie dosyć ?
6 ^o Gdyby winiarze weszli do ciebie / aza-
by przynamniéy groná nie zostáwili
tobie ? ^o Jáko wyspérowáli Esau /
wysláadowáli tájemné mieyscá iego ?
7 ^o Alz do gránice wypuscili cie : wszy-
scy meżowie przymierza twégo ná-
C ^o smítali sie z ciebie / przemogli przeciw
tobie meżowie pótom twégo : ktorzy
iadaia z toba / zástawia zaszadki pod
8 toba : niemasz rozumu w nim. ^o Za-
zali nie onégo dnia / mówi PAN / wy-
tráce medice z Idumceiy / y rostro-
9 pitość z góry Esau : ^o y beda sie bac
meżni twoi od Poludniá / aby zginął
10 mąż z góry Esau. ^o Dla zabicia /
y dla nieprawości przeciw brátu twe-
mu Jákobowi / okryje cie wstyd / y
11 zginiesz ná wieki. ^o W dzień kiedyś
stał przeciw niemu / gdy imáli cudzy
woysko iego / á obcy wchodzili bra-
D ^o mámi iego / á o Jeruzálem miotáli
lós : ty też byles iako ieden z nich. ^o A
12 nie wzgardzisz w dzień bráta twégo /
w dzień pielgrzymowania iego : y nie
bedziesz sie weselit ná syny Judzkie
mi w dzień zátrocenia ich : y nie be-
dziesz wielmozył wst twoich w dzień
13 wciśtu. ^o Ani wnidzies w brame lu-
du mégo / w dzień wpadku ich : ani
E z góry pátrzyć bedziesz y ty ná zle ich

w dzień pustoszenia ich : y nie pu-
scza cie ná woysko iego w dzień pu-
14 stoszenia iego. ^o Ani bedziesz stał ná
rozstáníach / abyś zabił tych co wcie-
káli / ani zawrzesz pozostáłych iego w
15 dzień wciśtu. ^o Bo blisko iest dzień
PANski ná wszystkie narody : iakos
uczynił / sstániec sie : zapláte twoie
16 obróci ná głowe twoie. ^o Bo iakos cie
F pili ná górze swietey moiey / pić beda
narodowie wstáwicznie : á pić beda /
y polna / y beda iakoby nie byli. ^o A
17 ná górze Sion bedzie zbáwienie y be-
dzie swietey : y posiedzie dóm Jáko-
18 bów té ktorzy jibyli posiedli. ^o A be-
dzie dóm Jáków ogniem / á dóm
Jozephów plomieniem / á dóm E-
sau sroma : y zápalá sie ná nie / y po-
19 zga ie : á nie bedzie szadku domu E-
sau / bo PAN mówił. ^o A oddziej-
G ^o cza ci ktorzy sa ná Poludnie góre E-
sau / y ktorzy ná polách Philistym-
skich : y posieda kráine Ephraim / y
kráine Samáriey / y Beniamin po-
20 siedzie Galaád. ^o A przeprowádze-
nie woyska tego synów Izráelskich /
wszystkie mieyscá Chanáneyczyków
aż do Sárepty : á przeprowádenie
Jeruzálem które iest w Bosphorze /
21 posieje miásto Poludniowé. ^o A w-
stapia zbáwicielowie ná góre Sion /
sądzić góre Esau : á bedzie PAN
królestwo.

Proroctwo
o Chrystusie
y kościele
iego.

W Sephárhá
die. H.

Abdiasz wykláda sie stugá Pánski. Ten
przeciw Edomczytóm synóm Esauowym
proroctwie. Bo Edomczytowie bedac od brá-
ta Jákobowégo / rozmaiernt sposoby záwse

trápili lud Izráelski : przetoż proroek náprzód
zlosć ich strofuić / potym karanie ich od Bo-
gá y wytrácenie przepowíada. Ná koniec
proroctwie o Mesiáshu y kościele iego.

PROROCTWO IONASA.

ROZDZIAŁ I.

Ionás do
Niniwe po-
skány.

1
A

2

Stało
sie słowo
PANskie
do Ionás-
sa syná Amáthi mó-
wiąc : W-
stań / á idź
do Nini-

3

wie miásta wielkiego / á przepowíá-
day w nim : bo wstąpiła zlosć iego
przed mie. ^o A wstał Ionás / ábj wciéłt
do Thársys od oblicza PANskiego /
y zstąpił do Joppen / á nálaźł okret
który siedl do Thársys : y dał náiem
iego / á wstąpił wen / aby z nini íá-
chał do Thársys od oblicza PAN-
4 skiego. ^o A PAN posłał wielki wiatr
ná morze / y powstała niepogoda wiel-
ka ná morzu / á okret był w niebespie-
5 czeństwie rozbicia. ^o A zlekli sie żegla-

á wolał na-
H.

Vieika
Frzed Bo-
gicm,
Náwał-
ność po-
wstała á
Ionás spi.

rze/ y wołali meżowie do Boga swę-
go: y wyrzucali naczynia które były
w okrzacie do morza/ żeby się wzięły od
nich: a Jonás zszedł we wnętrz w
6 okret/ y spał snem twardym. A przy-
stąpił ku niemu sternik/ y rzekł mu:
Co ty tak twarzą spisz? wstań/ wy-
7 waw Bogą twęgo/ owa snadź rozmy-
śli się Bóg o nas/ a nie zginiemy. A
C rzekł mąż do towarzysza swęgo: chodź-
cie a rzucmy łosy/ a dowiedzmy się
8 dla czego to złe na nas przyszło. y rzu-
cili łosy: y padł los na Jonás. A
rzekli do niego: Powiedz nam dla
czego to złe przyszło na nas? Co za
dzieło twoje? która ziemia twoja/ y
9 do kąd idziesz/ albo z któregoś ty na-
rodu? y rzekł do nich: Jestem cyr-
10 iestem ia/ a PANA Boga niebieskie-
go ia się boie który stworzył morze y
suchę. A zlekli się meżowie strą-
chem wielkim/ y rzekli do niego: Co

jesz to uczynisz? (bo się dowiedzieli
oni meżowie że od oblicza PAN stę-
11 go uciekał/ bo im był powiedział.)
y rzekli do niego: Cóżci uczynimy?
12 y uspokoi się morze od nas? bo mo-
rze było a burzyło się. y rzekli do nich:
13 Weźmicie mnie a wazucie do morza/
a uspokoi się morze od was: bo ja
wiem że dla mnie niepogoda ta wiel-
14 ka przyszła na was. A robili wiosła-
mi meżowie aby się wrócili do bze-
gu/ a niemogli: bo morze było/ a bu-
15 rzyło się na nie. A wołali do PA-
NA/ y mówili: Prosiemy PANIE/
niechaj nie giniemy dla dusze meż-
tego/ a nie daj na nas trwicie niewin-
16 nych: bo ty PANIE uczyniłeś iatos
raczył. A wzięli Jonás/ y wrzucili
w morze: y stało morze od burze-
nia swęgo. A bali się meżowie strą-
chem wielkim PANA/ y ofiarowali
ofiary PANU/ y ślubowali śluby.

Jonás dla
nieposluš-
stwa w
wyznaw-
stwa
w morze.
y prędko
morze burzy-
ło się.

Co za rzemie-
sto twoje.

Abó Zyd-
win.

Jonás wyklada się/ Golebica. Ten po-
żarciem od wieloryba/ smierć y zmartwych-
wstanie Pańskie/ a pod imieniem Aninwy/ w
siedech narodów zbawienie figuruje. Proro-
kował Jonás za czasu Jeroboama Króla Izrael
świego/ tegoż czasu którego Ozeasz/ Amos/ y
Joel. O drugim tego proroctwie jest wzmian-
ka 4. Król: 14. którego nie mamy.

7 Padł los na Jonás. J Łosy są trojakié:
Jedne są których używają do działu iakiego/
kiedy się czym chcą dzielić/ iako mąż Ioan: 19.
Drugie są których używają/ kiedy wzięcia ko-
muś co dąć/ gdyż wszyscy albo kilka lat zgod-
nych/ przeto puszą to na losy. Tę obore losy
miejmą przypiany. Są trzecie/ są ciarno-
tęsie/ przez które chcą wiedzieć o przyszłych
rzeczach/ albo tajemnych ciemnych grzechach:
na przykład/ kto co ukradł/ kto jak i tak. a te

były w wyuczaniu w pogan/ iako mąż Szach-
ai. y tu na tym miejscu w Jonás. Takie są
od Boga zakazane. A chociaż podczas Pan-
Bóg przez nie objawia prawdę/ nie mogą los-
sow/ ale z wolei Bożej który rządzi losami/
Przypowieść: 16. czyli to Bóg kiedy dla stu-
snych przyczyn roznosi bydy potrzebarym
ludziom/ którzy się tym bawią/ używają cni-
dziej złości ku koncowi który on sobie posta-
nowił/ wskazuje to zgrzechom bywać/ y ile się
często powodzą/ czego mąż przykład na Sau-
lu 1. Król: 28. Bywały też inne losy z rozkaza-
nia albo natchnienia Bożego/ iako mamy
Josue 7. o Achas/ y 1. Król: 10. gdy Saul lo-
sem na królestwo jest obrany/ y w Dzie. 1. o
Młacieu 6. Ale tego nie mamy brać na przy-
kład co się z niektórymi z osobnego zezwolenia
Bożego działo.

ROZDZIAŁ II.

1 **N**Ugotował PAN rybe wiel-
ką żeby połknąć
Jonás/ y był
Jonás w brz-
chu ryby trzy dni
y trzy noce. A
2 modlił się Jonás do PANA Boga
swęgo z brzucha ryby. A rzekł:
3 Wołałem z wnętrza mego do PA-
NA/ y wysłuchał mnie: z brzucha pie-
kła wołałem/ y wysłuchales glos
mój.
4 A wrzuciłeś mnie w głębokości w
serce morza/ y rzekł ogarnęła mnie:

B wszystkie wody twoje y wwały nade-
mną przechodziły.
5 A iam mówił: Jestem odzuczo-
ny od widzenia oczu twoich: wśakże
zasie wyjrze kósćciół twój święty.
6 Ogarnęły mnie wody aż do du-
se/ przepasę mnie otoczyła/ morze o-
kryło głowę moją.
7 Do podnóżu gór zstąpiłem: zawo-
ry ziemskie zamknęły mnie na wieki:
y wywiedzię z stązy żywot mój/ PA-
NIE Boże mój.
8 Gdy była ścisłona we mnie du-
śa moją/ wspominałem na PANA:
aby przyszła do ciebie modlitwa mo-
ja/ do kósćciół twego świętego.
9 Który strzeże nieczemności pro-

1. Cor. 15. 24
Psal. 119. 22.

Psal. 68. 24
Sierowie. H
Ale all.

Jon. 1. 17. wie-
lorz b w mo-
rgu pożyra
Math. 12. 4.
40. y 16. 24.
Luc. 11. 13.

Modlitwa
Jonasa do Pa-
Boga.

Błogosławie-
nie
Abó grzechom

zno / miłosierdzie swoje opuszczają.
 10 "Alle ia głosem chwały ofiarować
 tobie bede: comkolwiek slubił od-

dam za zdrowie PANV.
 11 "A rzęki PAN rybce: y wyrzucił
 Jonásá ná suchą.

"rozkazal.
 Ionaśa rybá
 ná suchą wy-
 rzucił.

ROZDZ. III.

Stało sie sto-
 wo PANskie do
 Jonásá powtóre-
 mówiaci: Wstań
 á idź do Ninive
 miásta wielkiego:
 á opowieday w
 nim opowiadanie / które ia mówię do
 3 ciebie. "A wstał Jonás / y poszedł do
 Ninive według słowa PANskiego:
 á Ninive było miásto wielkie / * trzy
 4 dni chodu. "A poczał Jonás wcho-
 dzić do miásta / ile mógł vsć dnia iez-
 5 dnego: y wołał / y rzękl: Jeszcze cztery
 A dziesięć dni / á Ninive bedzie wywro-
 6 coné. "A wwierzili meżowie Niniw-
 7 towie w Bogá: y zapowiedzieli post /
 á oblekli sie w wory / od wielkiego aż
 do mniejszego. "A przysło słowo

do króla Ninive: y wstał z stolice
 swey / á zrzucił z siebie odzienie swoje /
 7 y oblekł sie w wór / á vsiadł w popie-
 le. "A obrwotał / y mówił w Ninive /
 "z vsť królewskich / y kśiążat ięć / rzę-
 8 kąc: Ludzie / y bydło / y woły / y owce /
 niech nie nie vkuśają / y niech im nie
 dawaia iesc / y wody niech nie pią.
 9 "A niech sie okryja worami ludzie y
 bydło / á niech wołają "do Pána / mo-
 C cno / á niech sie nawróci / mąż / od dro-
 gi swey złey / y od nieprawości która
 9 iest w reku ich. "Kto wie iestli sie nie
 nawróci / á zlituie sie Bóg: y wróci sie
 od zapałczywości gniewu swego / y
 10 nie zginiemy? "A wyřzał Bóg vczyn-
 ki ich / że sie nawróciłi od drogi swey
 złey: y zlitował sie Bóg / nad zlym
 które byl rzękl że im miał vczynić / y
 nie vczynił.

"do Bogá, H.
 1 Jer: 18. b 11
 Joel 2. c 14.

Dla pokuty
 przepuszcza
 Bóg Nini-
 witom.
 "nad vpra-
 pieniem, ábo
 nad kaźnią.

9 Kto wie iestli sie nie nawróci, a zlituie sie
 Bóg] Dla tego (piše Hieronym s.) pod wato-
 pliwoscia y niepewnie obiecuie / aby ludzie
 nie bedąc pewnymi o zbawieniu swoim / tym
 pilniey pokutowáli: y Bogá do miłosier-

dzia pokutę swoją wzbudáli. Augustin. in
 Psal. 50. tak piše: Niepewna iest kiedy mówi-
 kto wie: o rzecz niepewna pokutować prosili /
 á pewnego miłosierdzia dostapili. Czytay
 Joel 2.

ROZDZ. III.

Wyrzuciony
 1 iest Jonás vpra-
 pieniem wielkim
 A y rozgniewał sie.
 2 "A modlił sie do
 PANA / y rzękl:
 Prośe PANIE / á
 3 za nie to iest słowo moje / gdym ieszcze
 byl w ziemi moiej: dla tego vprze-
 4 dżilem ábych vciękl do Thársis. Bo
 wiem żeś ty Bóg łaskawy á miłosier-
 5 dny / cierpliwy y wielkiego miłosier-
 6 dza / á odpuszczający złość. "A teraz
 PANIE / weźmi prośe duşe moje
 7 odemnie: bo mi lepszá iest śmierć /
 niżli żywot. "A rzęki PAN: Co mnie-
 8 maś dobrze sie ty gniewaś? "A wy-
 9 szedł Jonás z miásta / y siadł ná
 10 Wschod słońca miásta: y vczynił
 C tam sam sobie chłodni / y siedział
 pod nim w cieniu / ázby wyřzał coby

6 sie dżiało z miástem. "A zgotował
 PAN Bóg bluscz / y wyrósł nad gło-
 wá Jonásowá / aby byl cieniem nad
 głowá iego / y zastaniał go / bo sie byl
 7 vpracował: y radował sie Jonás z
 blusczu weselem wielkim. "A nágo-
 8 rował Bóg robaká gdy wschodźilo
 zaranie náziutrz: y zaráził bluscz / y
 vsechl. "A gdy westo słońce / rořka-
 9 zał Pan wiatrowi ciepłemu y pal-
 cemu: y vderzyło słońce ná głowę Jo-
 10 násowá / y znoy mu byl: A prosił duşy
 swey aby vmarł / y rzękl: Lepiey mi
 11 vumrzeć / niżli żyć. "A rzękl PAN do
 Jonásá: Co mniémaś dobrze sie ty
 gniewaś o bluscz: y rzękl: Dobrze sie
 12 ia gniewam áz do śmierci. "A rzękl
 PAN: Ty żalujesz blusczu / ná któryś
 nie robił / ánis vczynił żeby wyrósł:
 który zá iedne noc wrořł / y zá iedne
 noc zginał. "A iabych niemiał prze-
 puścić Ninive miástu wielkiemu / w
 którym iest wiecéy niż sto y dwadzie-

"ábo, Baniá.

"Bóg, H.

Znowu sie
 frásuie Ionaś
 ię mu
 bluscz v-
 sechl.
 Znowu go
 też Bóg stra-
 fuie.

Bóg powtó-
 re rozkazu-
 ie Ionaśowi
 w Ninive
 proroko-
 wanie.

"Rogu, H. to
 iest przed Bo-
 giem.

"To iest, po
 czterdziestu
 dni wywro-
 coné będzie,
 Hebr.
 Pokutá Ni-
 niwczyców
 Mat: 12. c 41.
 Luc: 11. c 32.

Frásuie sie
 Ionaś ię sie
 nie stało
 co przepo-
 wiedział.

"Psal: 86. a 5
 Joel 2. c 13.

"karanie.

Strofuie
 Bóg Ionaśá

ście tysięcy ludzi którzy nie widzą co
jest między prawicą a lewicą ich / y

bydła wiele.

PROROCTWO MICHEASZOWE.

ROZDZIAŁ I.

Dwo
PANskie
które sie
stało do
Michea-
sa Mo-
raštby-
czytka / za
dni Joas-

thana / Achaza / y Ezechiasa królów
Judzkich: które widział przeciw Sa-
marijczy y Jeruzalem. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷
⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶
¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹²⁹⁵ ¹²⁹⁶ ¹²⁹⁷ ^{1298</}

ROZDZIAŁ II.

Wylicza
łłości ludu
izraelskiego
y karania ja
nie bliskie.

Bo jest moc
w rękach ich. B

Abó krzy-
wili. H.

Plakac pla-
ceni i sio-
nym. H.

A **J**ada którzy
myslicie rzecz nie
pozyteczną y czy-
nicie zlosc w łos-
znicach waszych:
na switanu czy-
nia to / bo przes-
ciw Bogu jest reká ich. **A** požadali
ról / a gwałtem brali y wydzierali do-
my: y potwarzali mezą y dom iego/
mezą y dziedzictwo iego. **P**rzetoż to
mówi PAN: Oto ia mysle na ten
ród zle / z czego nie odęymiecie syy wa-
szych / a nie bedziecie pyšno chodzie/
bo czas barzo zly jest. **W**nego dnia
wezmą o was przypowieśdź / y beda
spięwać pieśń z wdziecznością / mó-
wiących: Spustoszeniem spustosze-
nišmy: część ludu mego odmienio-
na jest: iakóž odędyżcie odemnie / gdyž
sie wiara którzy polá nášę rozdzieli:
Przeto nie bedzieš miec króby rzu-
cal šnurem łosis w zgromádeniu
PANskim. **T**ciemówcie mówiac:
Nie bedzie kápác ná té / nie póuna
stromotá. **M**ówi dom Jákobów:

I Bo przeciw Bogu jest reká ich / Nowo-
tni inásey przełádáia: Bo jest moc w rek-
ach / to jest / ná wtrápienie vbogich. Prawda
jest / że y ták sie może przełóżyć / y wiedzeli to
dobrze 70. tłumácy y Hieronim S. wšáf-
se ze dwu wykłádów ieden obráli / którzy sie sto-
wóm prorokóm ždat przywołšy m.

ROZDZ. III.

Przeciw Pá-
nom niesprá-
wiedliwym

Práwo, ábo
nakón Boży.

A **K**zeflem. Słu-
chaycie ksiážetá
Jákobówé / y wo-
dzowie domu Iz-
raelowého / **I**-
zali nie wápá-
cieš w miec šád /
E którzy macie w nienawisci dobroc /
a miluiecie zlosc: którzy gwałtem
zdžieracie štóry z nich / y mieso ich z
kości ich: **E** którzy iedli mieso ludu
mego / y štóra ich lupili z nich: a ko-
ści ich polámáli / y porzúbáli iáko w
koćiel / y iáko mieso w pošrząd gárn-
cá. **T**edy beda wolác do PANA / a
nie wysłucha ich / y záfrie oblicze šwé
od nich ná on czas: iáko zlosliwie

Izali wtrócony jest duch PANski /
ábo tákie są mysli iego: **I**zali slo-
wá moje nie są dobre z tym którzy pro-
sto chodzą: **A** przeciwny obyczáiem /
lud mój nieprzyziáciem porostá:
z wierzchu suknie bráńšcie płaszc: a
té którzy chodžili po prostu / obróci-
šcie ku bitwie. **T**wierząšy ludu mé-
go powyganiálišcie z domu Kochá-
nia ich: od dzieci ich odielišcie chwa-
le moje ná wieki. **W**stáncie a idžcie:
bo tu nie macie odpoczymienia: dla
nieczystości iey škáži sie zgnilošciá co
nagožšá. **D**ay Bože bych nie byl
mežem májácym ducha / á že bych rá-
czył kłámštwó mówil: bede kropil
ná cie winem y piánštwem: y bedžie
lud ten ná który kropią. **Z**gromá-
dzeniem zgromádze wszyštkiego cie-
bie Jákobie: skupie w iedno oštátki
Izraelá / polože go špólem iáko trzód-
de w owczárniciáko byđło w pošrząd
chlewów / bedžie zgiełk od mnoštwa
ludzi. **A**bowiem wštápi otwierájac
drogę przed nimi / przebiá y przeýdą
przez brame / y wonidą przez nie: y
przeýdžie król ich przed nimi / a PAN
ná przódku ich.

Izali tak me-
tego jest me-
šierdka, á-
nischciá-
šrácie.

to jest, áy-
czyłbym áby
sie nie šfáto,
choć iabym
kłámštwó z-
dáwano.
prorokował

Proctwo o
wnieboš
wštápieš
niu Pána
Christufoš
wym.
głowa ábo
rozmištrzem
ich.

Bede kropil ná cie winem y piánštwem /
Jest zwyczáj pišmá S. iž winem žowie kará-
nie ábo gnięw Boży / którzy iáko by z kútbá
bywa ná káždého według žástug iego wylé-
wany. Pšá: 74. Jer. 23. Apoc. 14. Math. 20. Ioa-
is. Piánštwem lepał žowie šbytnie y šrogié
karánie / Pšál. 35. Deut. 32.

E czynili w wynalazkách swoich. **T**o
inšmi PAN przeciw prorokóm / **E**to-
rzy zwodzą lud mój: którzy kášáia ze-
bomá šwémi / a opowádáia pokóy:
a iestá kto nie dá czego w gebe ich / po-
šwižcáia náń woynę. **P**rzeto noc
wam žá widzenie bedžie / a ciemnošć
wam žá wrózenie: y zaydžie šlonce ná
proroki / a žáćmi sie džen náń nimi.
A záfrydž sie którzy widžą widze-
nia / y záfromáia sie wieszeškorwie / a
žáštonia wšyšcy twarže šwoie / bo nie
máš odpowiedzi Božey. **A** wšáf-
žem ia nápełnion jest šily Duchá
PANskiego / šadu y mežtwá / že bych
opowiedáł Jákobowi zlosc iego / a
Izraelowi grzech iego. **S**łuchaycie
tego ksiážetá domu Jákobówého / y
šedžiwie domu Izraelowého / **E**to-

Przeciw
prorokóm
fašbywym.

ábo, wod-
wie. H

ROZDZIAŁ V.

Wraz zburzo-
na bedziesz: coż ko-
zboycę: obleżenie
położono na nas/
laska będa bież w
gebe sędzkiego I-
zraelskiego. A

TY BETHLEHEM Ephrata/
małutkis iest między tysiącami Ju-
dzkimi : z ciebie mi wyrodzi sie który
bedzie panującym w Izraelu / a wy-
scia iego od poczatku / odciami wie-
czności. Przeto da cie az do czasu kro-
wego rodząca porodzi : a ostatek brá-
ciey iego / wróci sie do synów Izrae-
lowych. ² Stanie / y pasc będzie mo-
ca PANsta w wysokości imienia PA-
NA Boga swego : y natoróca sie / bo-
teraz rozwielmoczy sie az do granic zie-
mie. A ten będzie pokoiem : gdy przy-
dzie Affryczyk do ziemie naszej / a
gdy będzie deptać po domach na-
szych : y wzбудziem nań siedmiu pa-
stérzów / y osm celnieyszych ludzi. ²
W ³bedą pásé ziemie Affur miezcim / y
ziemie Temrotowe w loczniami iey.
y wyzweli op Asyria gdy wrodzie do

ziemię naszą / y gdy deptać będzie po
 gruntych naszych. ° A będzie ostą-
 tek Jakób w posrzedku wiela na-
 rodow jako rośsa od PANA / y jako
 kropie na zieli / które nie czeka meżá
 ani oczekawa synów czlowieczych.
 ° A będą ostątki Jakóbá między na-
 rodami / w posrzedk narodow wiela /
 jako lew między zwierzęty lesnemi / y
 jako szczeni lwie między trzodami o-
 wiecztw / gdy przędzie / y potłoczy / y
 porwie / ani mają koby wydart. Pod-
 niesie się ręká twojá ná sprzeciwniki
 twoje / á wszyscy nieprzyjaciele twoi
 wygną. ° A będzie ónego dnia / mós-
 twi PAN weźmie konie twoje z po-
 srzedku ciebie / y zátrocze poczwórné
 twoje. ° A wytrące miásta ziemié
 twoj / y wyrwóce wszystkie zamki two-
 ie : y óderme czary z ręki twojéj / y
 wieśćby nie będą w tobie. ° A wez-
 mie że záginą rýciny twoje / y słupy
 twoje z posrzedku ciebie : y nie be-
 dzieś się wiecéj klaniać wczynóm
 rąk twoich. ° A wykozenie góie two-
 ie z posrzedku ciebie : y zburze miásta
 twoje. ° A weźmie w zapalczywość
 y w rozgniewaniu pomste nád wsze-
 mi narody / które nie słuchały.

Protest, Apo-
stolowie ochr-
stę Indzie
wankę sworę

"bo Aposto-
tów nigd nie
przewyż-
szają.

to jest, odey
mieć wszelką
bron y moc
którą prześlą
dnieś wiążę.

Zburzenie
Jeruzolim-
skie po
śmierci Chru-
stusowej.

to iest, burzy
cielko, albo
zbóyc.

Proroctwo
o národze
niu Christu
sá w Bethle-
hem.

Bóstwo ie-
go y wie.
czność.

Onáwrócé
niu Zydów
do Chrystusa

Pro jeſt, wie-
le paſterzów
y Doktorów,
na obronę ko-
ścioła prze-
ciw nieprzyja-
ciom.

ѣбо збунтѣ.

A ty Bethlehem Ephrata maletkie iest.]
 Jakoby rzec / Ale maletkie testes w glebem
 inszych miasz Indzich: Ale cie in wielkim v
 cynie. Pzeto Ewangelista Matth. 2. Jak pi
 se: Zadna miara nie testes nannierze.

Miedzy tysiacmi.] Tak zowia mianem Ktoze
miana wielkosć mieszkan. Ola tego v. Mat. 2.
Miedzy Książęty. to jest miedzy przednysze
mi mianęty. Albo też, Tysiacmi, zowia Książę
żydowickie, iż na tysiące byli podzieleni, nad
kimi przednysze głowy zowie Mat. Książ
ęty, czytaj Sedz. 6. v. 17.

A wyścia tego od poczętku ode dni wie-
czności. I Wyścia / tak w Łacińskim Gre-
ckim / y Żydowskim iest Plurale, Ktorey li-
cby wywa pismo kiedy co wielkiego chce po-
kazać. Które słowa Doktorowie świeci wy-
kładają / o Przedwiecznym narodzeniu Syna
Bożego wodzą Izraelskiego. bo i słowo Któ-
re przed tym prorok powiedział / z ciebie wy-
jdzie / znaczą prawdziwe narodzenie według
światowieczności / tedy też kiedy powtarza / A
wyścia tego / mówi także o prawdziwym na-
rodzeniu / gdy i jedno słowo iest na okradwu
miejscach / tak w Łacińskim iako y w żydo-
wskim. iako tedy / wyście / znaczą narodzi-
nie / tak gdy powtarza / wyście / znaczą iest na-
rodzenie. Tylko sie tu spytać możemy / o Któ-
rym tu narodzeniu mów / i słus według ciała /
czyli według Bóstwa? Na to odpowiadamy / i
tu wyścia / nie możemy rozumieć o narodzi-
niu według ciała / o którym mówił przed tym /

4 to dla tego iż prorok przydaje / Wd począ-
 tku / odceni wieczności. Ktoremi słowy daje
 znać prorok / iż te wyścia tego dawno przed
 tym przyszedł Michaśa : ale narodzenie
 według ciała nieuprzędziło Michaśa / y o-
 wśm po nim dobrze było : a tak musiny ro-
 zumić o narodzeniu według Bostwa / które
 dawno przed Michaśem było. A to się po-
 twierdza : wpląsności tych słow które przydaje
 Michaśa / Wd początku / odceni wieczności.
 Bostwie sam prorok wypląda / o którym po-
 czątku mowi / żeć nie o insym / tylko o począ-
 tku od wieków. A trzeba wiedzieć iż w piśmie
 4 to słowo / Wd początku / znaczone z tym dzu-
 giem od Oni wieków / znaczy również bytność
 przed wieki : iako maś Eccleś. 24. Wd począ-
 tku y przed wieki. A nie pożąa nigdzie w
 piśmie / żeby tak o kim insym mowiono tylko
 o przedwiecznym. A tak tu maś iasne słowa
 o przedwiecznym rodzeniu syna Bożego. A tu
 obacz iasny saty dzisiejszych Nowochrześ-
 cian / którzy to wola : żydami wyplądać o po-
 czątku trólestwa Dawidowego / niż z Chre-
 ściąny o początku Bostwa syna Bożego.
 Ale to są przydatki Żydowski do pisma 4.
 bo tu prorok nie wspomina trólestwa Dawi-
 dowego / ale zgola mowi o początku samego
 Chrystusa / powiedziac iako się dawno po-
 czął / mowi / iż wyścia tego / od początku odc-
 ni wieczności / gdzie nie nie wspomina po-
 czątku trólestwa tego. Cemuż Nowochrześ-
 ciy przedać czego w piśmie niemaś : A przy-

Przedwie-
czność syna
Bożego opisa-
na.

ty. n. ponieważ te słowa / Wd początku odedni
wieczności / albo wieku / zawsze iako się po-
wiedziało / znacza bytność przedwieczną / to

sienie może rzec o królestwie Dawidowym / ale
dobrze o przedwiecznym wrodzeniu syna Bo-
żego.

ROZDZIAŁ VI.

- 1 **S**łuchaycie co PAN mówi: W-
stań / czyn prás-
wem przeciw gó-
róm / a niech słu-
chają págórkę
głosu twego.
- 2 ¹ Niech słuchają góry ² *sadu* PAN-
skiego / y mocné fundamenty ziemi:
bo sad P A N sfi z ludem swym / a z
3 Izraelem da sie rozsadzić. ³ Ludu
mój cóżem ci uczynił / albo uczynem ci
4 sie przypatrzył: ⁴ odpowiedz mi. ⁵ *J-*
sem cie wywiódł z ziemi Egiptskiej /
a z domu niewolników wybawiłem
cie: y postalem przed obliczem two-
im ⁶ *Mozésa* / y ⁷ *Aaroná* / y ⁸ *Máriá*.
- 5 ¹ Ludu mój wspomni prośe co my-
ślił ² *Balach* król ³ *Moáb* / y co mu ode-
powiedział ⁴ *Balaám* syn ⁵ *Beor* / od
6 *Sethym* aż do ⁷ *Galgále* żebyś poznał
sprawiedliwość PANstie. ⁸ *Có*ż go-
dnego ofiarnie PANV: ⁹ pokłonie sie
7 Bogu wysokiemu: ¹⁰ *Izali* mu ofiaru-
ie całopalenia / y cielce roczné: ¹¹ *Izali*
PAN może bydz wblagan tysiącami
baránów / albo wielę tysięcy kózłóv
tłustych: ¹² *Izali* dam pierworodnego
mego za złość moie / owoc żywota
8 mego za grzech dusze moiey: ⁹ *Pos-*

¹ *Strofowania*
H.
Przypomi-
na dobro-
dzieystwa
przeszłe Zy-
dom nie-
wdzięcza-
nym.
Exo. 15.

Num: 22. y
23.

¹ *Pokazali*
H.

Máło se ich
ná vpominá
nie polepszy-
ło.

¹ *Abó* miłosier-
ny. H.
² *Ieden* dru-
giego: Hebr.
³ *to* jest, *sudnia*
sadzi iako
kfiarz chce,
aby mu *tak-*
ze oddał kie-
dy *tę* *sadziá*
budzić.
⁴ *to* jest, *zta-*
nia, Hier.
⁵ *blizniego* o-
brazu.

ROZD. VII.

- 1 **N**ADA mnie
zem sie sstał iako
który zbiera w ie-
sieni groná po-
zbieraniu winá:
2 niemáš groná ku
ziedzeniu / skoro-
żrzálych fig požadátá duszá moia.
- 3 ¹ *Zgingat* ² *świety* z ziemi / y ³ *práwégo*
niemáš między ludźmi: ⁴ *wšyscy* ná
5 *krów* *czyháia* / ⁶ *maž* *brátá* *swégo* ná
śmierć *lowi*. ⁷ *Złość* *rák* *swóich* ná-
8 *zywáia* *dobrym*: ⁹ *ksiáże* *žada* / a se-
dzia ná oddaniu *ieft*: a wielki mó-
9 *wil* *žadze* *dusze* *swóiey* / y *zámiešáli*
ig. ¹⁰ *Kto* *nalepszy* *między* *nimi* *ieft* /
11 *iako* *oset*: a *któ* *práwy* / *iako* *ciérnie*

1 *káže* *tobie* *człowiecze* *co* *ieft* *dobro* / y
czego PAN chce po tobie: *žaište* *že*
bys *czynił* *sąd* / a *miłował* *miłosier-*
dzie / a z pilnością *chodził* z Bogiem
twoim. ² *Głos* P A N sfi do miásta.
woła / a *zbáwienie* *bedzie* *bojáscim* *sie*
imienia twego. ³ *Słuchaycie* *połoz-*
nia / a *któž* *to* *pochwali*: ⁴ *Jeszcze* *o-*
gnień w domu *niezbožného* / *stárby* *nie*
práwósci / y *miára* *muniešá* *gniewu*
pełna. ⁵ *Izali* *vspráwiedliwie* *šale*
niezbožné / a w mieštku *gwičty* *šal-*
šywé: ⁶ *któ* *imi* *bogacze* *iego* *nápel-*
nili *sie* *niepráwósciá* / a *mieštkáicy* *w*
nim *mówili* *klamstwo* / a *iežyt* *ich*
zdrádlivý *w* *vsčiech* *ich*. ⁷ *A* *ták* *y* *ia*
począłem *cie* *kárác* *zátroczeniem* *dla*
grzechów *twoich*. ⁸ *Ty* *bedžies* *iešć* / a
nie *náieš* *sie*: y *wniżenie* *twoie* *w* *po-*
šrodoku *ciebie*: y *pochwyciś* / a *nie* *žá*
chowaš / a *które* *záchowaš* / *dam* *pod*
miecz. ⁹ *Ty* *šiac* *bedžies* / a *žac* *nie* *be-*
dzies: *ty* *bedžies* *tłoczyc* *olive* / a *oli-*
wa *sie* *pomázowác* *nie* *bedžies*: y
moscz / a *nie* *bedžies* *pić* *winá*.
10 *A* *przeštržegales* *przykázania* *Am-*
ry / y *káždego* *uczynku* *domu* *Acháb*:
y *chodžiles* *po* *ich* *wolę* / *žebych* *cie*
dał *ná* *zátroczenie* / a *mieštkáicé* *w*
nim *ná* *kšytánié* / y *háńbe* *ludu* *mégo*
nošic *bedžecie*.

Ofiary w o-
dziegłé pá-
nu Bogu.

¹ *korzy-*
wšy *sie*, H.

² *a* *małry* *y* *ke-*
gipostawil, H

³ *strosfuie*
niešprádl-
wošć *ludu*
Izráelskié-
go.

Karanie za
głóšć.
Deut. 28. d.
38.

⁴ *Ag. i. b. 6.*
⁵ *rozumiey*, *fy*
ny *twoie* *álo*
ich *nie* *zácho-*
waš.

- 3 *plotu*. ⁴ *Džieñ* ⁵ *vpátrowania* *twé-*
go / *náwiedzenie* *twoie* *przyšło*: *te-*
raz *bedžie* *spustošenje* *ich*. ⁶ *Nie*
wierźcie *przyiacielowi* / a *nie* *vsaycie*
w *ksiážeciú* / *przed* *tą* *która* *spia* *ná*
łonie *twoim* *strzež* *zámków* *vst* *two-*
ich. ⁷ *Bo* *syn* *vraga* *oycu* / a *córká*
powstáie *ná* *mátke* *swó* / *niewiaštá*
ná *šwiekre* *swóie*: ⁸ *a* *nie* *przyiaciele*
człowieczy *domownicy* *iego*. ⁹ *A* *ia*
ná *PANA* *pátrzyć* *bede* / *oczekáwác*
bede *Boga* *zbáwiciela* *mégo*: *wy-*
slucha *mie* *Bóg* *mój*. ¹⁰ *Nie* *wesél* *sie*
nie *przyiaciółko* *moia* *ná* *demną* *žem*
vpadł: *powstáne* / *gdy* *wsiede* *w* *cie*
mnošciách / *PAN* *ieft* *šwiátłóšć*
moia. ¹¹ *Gniéw* *PANstí* *ponioše* / *bom*
zgrzešzył *iemu* / *áž* *osádzi* *spráwe* *mo-*
ie / y *uczyni* *sąd* *mój*: *wywiédžie* *mie*

¹ *prepowie-*
dziany *od* *pro-*
roków.

² *przed* *wła-*
stną *žoną*.

³ *Mat. 10. c 21*
⁴ *Mar. 10. d 36*

ná swiá-

10 na światło / wyjrze sprawiedliwość
iego. ^A Pátrzyć będzie nieprzyjaciół-
tą moją / y okryje się wstydem / która
mówi do mnie : Gdzie jest P A N
Bóg twój? Oczy moje będą pátrzyć
11 na nie / teraz będzie na podeptanie iá-
to błoto na vlicy. ^B Dzien aby były bu-
dowane płoty twoje : w on dzień od-
12 dalone będzie rostkazowanie. ^C Dnia
onęgo y aż do ciebie przyjdzie z Assur / y
aż do miast obronnych / á od miast o-
13 bronnych aż do rzeki / y od morza do
morza / y do góry od góry. ^D A ziemia
będzie na spustoszenie dla obywatel-
14 łów swoich / y dla owocu "myśli ich".
Pás lud twój laska twoja / trzode
dziedzictwa twógo / mieszkające same
w lesie / w pośród Karmela : będą
15 pascieni na Bāsán y Gáláád wedle
dni darowych. ^E Wedle dni wyszcia

16 twógo z ziemi Egiptskiej wkaże mu-
dziwoy. ^F Wyjrza narodowie / á zaw-
stydzą się nad wszystką mocą ich : wło-
żą ręce na vsta / vsy ich głuche będą.
17 ^G Będą liżać proch iáko węże / iáko źie-
mopłaz będą przestraszeni w domu
swoim. ^H P A N A Boga naszego strá-
chac się będą / y ciebie bac się będą.
18 ^I Któryż Bóg podobny tobie / który
oddalał nieprawosć / y miasz grzech
ostátków dziedzictwa swég? nie roz-
19 pusci więcej zapalczywości swojej /
bo chcąc w miłosierdziu jest. ^J Wróci
się á zlituje się nad nami : złoży niepra-
wosci nasze / y wrzuci do głębokości
20 morstiej wszystkie grzechy nasze. ^K Dasz
prawde Jakobowi / miłosierdzie A-
brahámowi : coś przysięgał oycóm
naszym odedni dawnych.

Cieśy wier-
ne nádziej
obietnic Bo-
zych.
Spełnił coś
obecal, He-
bra.

PROROCTWO N A H V M.

ROZDZIAŁ. I.

1 ^A **N**imwe :
2 Księgi wi-
3 dzienia Na-
hum Elces-
seyczka.
4 ^B Bóg rze-
5 winowy y
6 msczący się
PAN : msczący się PAN / y mający za-
palczywość : msczący się PAN nad
nieprzyjaciółmi swými / á gniewają-
cy się na przeciwniki swoje. ^C PAN
cierpliwy á wielkiej mocy / á oczys-
ściąc nie czyni niewinnym. PAN
w burzy / y w wichrze drogié / á mgły
3 proch nóg iég. ^D Sukający morze y wy-
4 suszający ie / á wszystkie rzeki w pusty-
nia obracający. Zemdlat Bāsán / y
Karmel / y kwiat Libáński wwiądł.
5 ^E Góry poruszyły się przed nim / á pá-
6 gorki spustoszały / y ziemia się zátrze-
sła od oblicza iego / y świat / y vsyscy
mieszkańcy na nim. ^F Przed obliczem
zagniewania iego kto stanie? á kto
się spzeciwi w gniewie zapalczywości

7 iego? zagniewanie iego wylało się iá-
to ogień : y stały rozplynely się od
niego. ^G Dobry PAN / y posilający w
8 dzień utrapienia / á zna mające ná-
dzienie w nim. ^H y w powodzi przemi-
9 iających dokonanie czyni miejscá ię-
go / á nieprzyjaciół iego ciemności
prześladować będą. ^I Coż myślicie
przeciw PANV? dokonczenie on v-
czyni : nie powstanie dwoiáki vciśf.
10 ^J Bo iáto ciérnie społecznie się wiąże /
táć biesiada ich pospolu piących :
11 będą zniszczeni iáko słoma suchości
pełna. ^K Z ciebie wynidzie myślący
przeciwko PANV złość / rozbiérájąc
12 ná myśli wystąpienie. ^L To mówi
D PAN : Choćby doskonałymi byli / y
táć więcej było : táć też będą po-
13 strzyżeni / y przeminie : utrafiem cie /
y nie utrapię cie więcej. ^M A teraz zła-
mie laske iego / z grzbietá twógo / y
14 zwiąski twoje potargam. ^N A rosta-
że o tobie PAN / nie będą siano i-
miem twoim więcej : z domu Bo-
gá twógo wygubie rýcine y licine : po-
15 łożę grób twój : bos iest nie poczi-
wy. ^O Oto ná górách nogi opowia-
dającego / y zwiastującego pokóy :

to jest, raz
skarze rák do
brze, áe drugi
nie będzie po-
trzebny.

O obietnicá
wybawie-
nia Zydów
z niewoli
Assyri-
skiej.
"król Senná-
cheribie.
"kroby był
zwany synem
twóim.
Ewángelia
pokoiu.
Isa. 52. b 7.
Rzy. 10. b 11.

świeć Judo światła twoie / a oddaś
waj słuby twoie : bo nie przyda wie-

cę aby przeszedł po tobie "Beliál : w-
sytek zginął.

"niebożny
Assyryczyk.

Nahum wyflada sie po ciechą abo po cie-
syćiel. Ten piše o gniewie Bożym / y o cięż-
kiej pomście nad miastem Ninive / które acz
sie byto na kazanie Jonasa proroka polepszy

to / wszakże potym w większe grzechy wpá-
dło. Był Nahum przedko po Michaszu / za
czasu króla Ezechiasza / gdy inż Izrael był w
niewoli Assyryczyków.

ROZDZIAŁ II.

Naciagnął
któryby rozpra-
sał przed tobą /
któryby strzegł o-
bleżenia : przy-
patrz sie drodze /
posił biedną / w-

2 mocni siłę bärzo. "Bo oddał PAN
"pyche Jakobowe / iáto pyche Izra-
elowe / bo ie pustoszyliście rozrucił / y
3 látorośle ich poposowali. "Tarcz mo-
carzów iego ognista / meżowie woj-
ska w sąrlacie : ogniste léce wozu w
4 dzień przygotowania iego / a woźni-
ce wspieli są. "Na drogách "zatrwo-
żeni są : poczwórné zstarli sie / na wli-
cach pozór / iáto pochodnie / iáto
5 błyskawice y tam y sam biegające.
"Wspomni na mocarze swoje / wpá-
dł na drogách swoich : przedko w-
6 skoczy na nury iego / y zgotowany
bedzie dąsiek. "Bramy rzek są otwo-
7 rzone / a zbór do ziemié rozwałony.
"A "żołnierzy" poymány "zawiedziony

1 jest : a służebnice "iego" prowadzono
wzdychające iáto gołebice / semrzą-
2 cę w sercach swoich. "A Ninive iá-
to sądzawka wód "wody iego" : ale sa-
mi wciekli : Stóycie / stóycie / a nie-
3 masz ktoby sie wrócił. "Rozchwyć-
cie srebró / rozchwyćcie złoto / a nie-
4 masz końca bogactwóm ze wszytkich
naczyniách požądanych. "Rozmiotá-
5 né jest y rozzerwáné / y rozdrapané : a
serce struchlałe / y zerwienie kolan / y
zwązlenie we wszytkich nękách : a
6 twarzy wszytkich iáto okopcenie gár-
ca. "Gdzie jest mieszkanié lwów / y
7 paskwistá sczeniat lwich / do którego
siedli lew / abj tam wśedli / sczenie lwie /
8 a nie masz ktoby przestraszył : "Lew
náchwytał dostatecznie sczenietóm
9 swym / y nabił lwicóm swym / a ná-
pełnił lupem iástinie swoje / a loży-
10 sko swé wydartkiem. "Owo ia ná cie /
mówi PAN zastępów / y podpale aż
do dymu poczwórné twoie / a lwiatá
twoie pożre miecz : y wykożenie z zie-
11 mie lup twój / y nie bedzie wiecéy sły-
siec głosu posłów twoich.

"ity. H.

"ábo, od (da-
wnych) dni
iego. H.

Vrąga py-
śe y okru-
ciństwu
Assyryczy-
ków.

ROZDZ. III.

Jada miasto
którawé / wszytko
klamstwa sąrpá-
niny pełné : nie
odéydzie z ciebie
2 lup. "Głos bicia /
y głos pedu kół /
y konia rzącego / y poczwórnégo wozá
wstół bieżącego / y iędznego wsiada-
3 ącego : "y muezá błisłającego / y o-
sczypá łśniącego / y mnostwa pobite-
go / y wpadku ciężkiego : y niemáš
4 końca trupów / y lega ná ciátách swo-
ich. "Dla mnostwa wśeteczniśtw nie
rządnicé piękney a wdzięczney / a má-
iácey czary / która "przedala narody
wśeteczniśtwy swémi / a fámilie czá-
5 rami swémi. "Owo ia do ciebie / mó-
wi PAN zastępów / y odétnie "sromos-

6 te twoie przed obliczem twoim / y w-
taje narodóm nágość twoie / a kró-
lestwóm háńbe twoie. "A wyrzuce
7 ná cie obzydłości / y zciże cie / y dam
cie ná przykład. "A bedzie każdy kto
cie wżrzy / odstoczy od ciebie / y rze-
8 cze : Spustosono jest Ninive / kto
nád tobą chwiać głową bedzie : "Z-
kąd mam szukać pocieszyciela tobie ?
9 "Jzalis lepsze nád Alexandrú ludną /
która mieśka ná rzekách : wody o-
kolo niéy : ktorey bogactwá morze : a
10 wody mury iéy. "A Turzyńska ziemiá
moga iéy / y Egipt / a niemáš końca :
Afriká / y Lybiánie / byli ná pomoc
twoie. "Acz y ona w zaprowadzenie
w niewolá zawiedziona jest : dzieci
C iéy porostrzcane są ná początku w-
śech dróg / a o śláhcice iéy miotáli
11 łós / a wszyscy przedni pánowie iéy o-
kowaní są w petách. "A ták y ty wpi-

"kto go záto-
wac będzie.
Hebrá.

ieś sie /

Zburzenie
miasta Nini-
we przez
Chaldey-
czyki opisać.

"iáto sie py-
nił Senná-
cheryb nád
ludg.

"ábo, pomie-
ścił sie. H.

"Hufabá. H.
Królowa.
"zawiedzio-
na. H.

Iesegé Be-
racy spusto-
sanie Nini-
we opisać.
Eze. 24. b 9.
Hab. 2. c. 11.

"zniewolila.
Isa. 47. a 3.
"podolki two-
ie ná twarz
twojg. H.

12 á bedziesz wżgardzona : y ty sukac be
dziesz ratunku od nieprzyiaciela. W
szytkie zamki twoie / iáko figowé dze
wo z niedożrzałemi figami swóimi :
które iesli zátresione beda / pádną w
13 gebe iedzącego. Oto lud twóy nie
wiałsty w poszrodku ciebie : nieprzy
iaciolom twoim otwozem otworzone
beda bramy ziemie twóy / pojrze o
14 gién zawory twoie. Tlaczéray so
bie wody dla obleżenia / buduy obro
ny twoie : wnidz do błota / á dépc / de
15 pcac trzymay cegle. Tam cie pojrze
ogien / zginieś miéczem / pojrze cie iá
ko chraszcz : zgromadz sie iáko
20 chraszcz : rozmnoż sie iáko śarancza.

16 Wiecejes uczynila kupiectwo twoich
D niż iest gwiazd niebieskich : chraszcz
17 rozszerzyl sie y wlecial. Strózwie
twoi iáko śarancza : á málutcy twoi
iáko śarancza śaranczey / które siada
ia ná plocie czásu zimna : stonice wze
slo y odleciaty / y nieznacbylo miey
18 sca ich kedy byly. Zdzymali siepáste
rze twoi królu Assur : beda pogrzebio
né káizetá twoie : kryl sie lud twóy
po górach / á niemáš ktoby zgroma
19 dzil. Nie iest táyné struszenie twoie /
bárzo zla iest rana twoia : wšysey
któzy slyšeli słuch twóy / kláskali re
20 ka nád tobą. Bo ná tego nie
przychodziła złość twoia zawnidy?

ábo, książce
rá twoje. H.

Radowali se
z tego Hebra

PROROCTWO HABAKVK.

ROZDZIAL I.

1 A Zemie
które wi
dział há
bátuk pro
2 rok. Do
ładze PA
NIE wo
iáć bede / á
nie wysłu
3 chasz : krzyżec deoe t tobie gwałt
cierpiac / á nie wybawisz. Przeczysz
mi włazał nieprawość / y prac / pá
4 trzyc ná lup / y niespráwiedliwość
przedemną / y sstał sie sąd y spreci
wienstwo potężniejszy. Dla tego po
5 diápan iest zakon / y nie przyszedł aż
do końca sąd / iż niebożny przemaga
przeciw spráwiedliwemu / dla tego
6 wychodzi sąd przewrotny. Pożyrzy
cie między narody / á przypátrzcie sie /
7 dżiwuycie sie / á zdumieycie sie : bo
sie sstał czyniek za dni wáśnych / któ
8 rému żaden wierzyć nie będzie / gdy ji
beda powiádać. Bo oto ia wzbudze
9 Cháldeyckiy / národ gorzki á przedki /
10 idący po szerokości ziemie / áby po
siadł miéskánia nie swoje. Stráśny
11 y ogromny iest : od niego sámeg sąd
y biemie iego wynidzie. Lżeysze niż
12 Párdowie konie iego / á przedsy niż

13 wilcy z wieczorá : rozbieżą sie iedni
iego : bo iedni iego z daleká przydą /
látac beda iáko orzel kwápiący sie ku
14 iedzeniu. Wšytcy ná lupieństwo przy
dą / twarzych wiátr palacy : y zgro
15 mądzi iáko piasek poimanie. A ten
z królów tryumphy czynic będzie / á
tyránnowie bláznami v niego beda.
16 Ten sie będzie śmiał z káždého zam
ku / y vsypie wał y weźmie ji. Tedy
17 sie odmieni duch / y przeminie / y wpá
dnie. Tác iest moc iego Boga iego.
18 Iżaliś nie ty od poczatku PANIE
D Boże móy / swiety móy / á nie vmrze
my : PANIE ná sąd postáwiles go :
y mocného ábys skarał / vgruntowa
19 les go. Czyste są oczy twoie ábys nie
pátrzył ná złé / á pátrzyć ná niepra
20 wość nie będziesz mógl. Przeczze pá
trzyś ná nieprawość czyniacé / á mil
21 czyś gdy niebożny pożera spráwio
22 dliwšégo niż sam. A uczyniś ludzic
iáko ryby móřstie / y iáko plaz nie má
23 ący wódz. Wšytko wedą podniósł /
wyciągnął ie niewodem swoim / y
24 zgromádził w sieć swoje. Dla tego
25 sie weselić y radować będzie. Dla te
go będzie ofiárował niewodowi swe
26 mu / y uczyni ofiáre sieci swóy : bo
27 przez té wstł dział iego / y potarmie
28 go wyborny. Dla tego tedy rozšé
rzył niewód swóy / á zawnidy zabić
naródów nie przepuści.

Vskarża sie
prorok że gli
prześlady
iá dobre.

ábo, y prze
ciwnik potę
żniejszy. H.
Dzie. 13. f. 31.

uczyniś y
mynek. H.

Cháldeyckiy
ki Bóg w
zbudził ná
skaranie
swoich.

áko ryśio
wie.

Znowu sie
uskarża że
gli przema
gać.

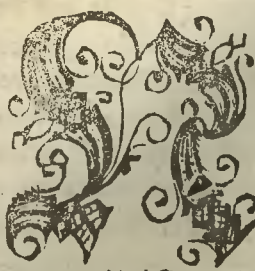
Zababul wyklada sie / oblapiaacy abo
zapaśnik. Ten o zbuczeniu miasta swietego /
y o skaranii Chaldeyey / y o Panu Chry-
stusie prorokuje. Jako tedy Nabum proro-
kował o skaranii Assyryczy / y o królu /
sieć pokolenia Żydowskiego w niewola za-
brali przez króla swego Salmánasara : tak
Zababul prorokuje o skaranii Babilonczy /

królu / królu ostatek Żydowstwa / to jest kró-
stwo Judzkie spustoszyli / y w niewola zawięzli
do Babilonu przez króla Nabuchodonozora.
Dla tego iako Nabum w proroctwie swoim
był straszny nie obiecując poćiechy / także też
y Zababul / iż oba proroctwa przeciw poga-
nom. Alekolwiek Zababul na końcu modli
sie proroekując o przyszciu Messyasa.

ROZDZ. II.

Odpowiedź
na prześle-
scharżanie.

1
A

A strażey mo-
iey stać bede / y
zastanowie siena
zamku : a przypa-
trze sie żebym wy-
rzęzał co mi rzę-
ka / y co mam od-

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

powiedzieć strofującemu mie. ^o A od
powiedział mi PAN / y rzeki : Napisz
widzenie / a wyłoż je na tablicach : że-
by przebieżał kto je czytać będzie. ^o Bo
ieszcze widzenie daleko / y wkaże sie na
koncu / a nie stłama. Jesliby ^o odwła-
czał / oczekaway go : bo przychodzą-
cy przyjdzie / a nie zaniestka. ^o Oto kto
niedowiarkiem jest / nie będzie prosta
duszą iego w nim samym : a sprawie-
dliwy wiara swa żyć będzie. ^o A iako
wino piącego zdiadza : tak będzie
mąż pyśny / a nie będzie ozdobiony :
który rozszerzył iako piekło dusz swo-
ie : a sam jest iako śmierć / y nie na-
pełnia sie : y zbierze do siebie wszystkie
narody / a zgromadzi ku sobie wszy-
tkie ludzkie. ^o Izali nie ci wszyscy we-
zina nań przypowieść / y przysłowie
zagadkę o nim : y rzeka : Biada te-
mu / kto rozmnaża nie swoje : dokądże-
y obciąża przeciw sobie gestę bloto ?
^o Izali nie nagle powstana króży cie
kaszć beda : y wzbudzeni beda śar-
piący cie / y będziesz im na łupie-
stwo : ^o Iżes ty łupił narody mno-
gie / złupią cie wszyscy króży zostana
z narodów / dla krwie człowieczej / y
dla krwyrody ziemi / miast / y wśech
miejscących w nim. ^o Biada który
zgromadza łakomstwo złe domowi

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

swemu / aby bylo na wysokość gnia-
zdo iego / a mniema że sie wybawi z
ręki złego. ^o Wysłites zarostydzenie
domowi twemu / posietles narodów
wiele / y grzeszyła dusza twoja. ^o Bo
kamień z ściany wołać będzie : a dze-
wo które między spoiciem budowa-
nia jest odpowie. ^o Biada kto bu-
duie miasto krwiz / a gotui miasto
nieprawości. ^o Izali to nie jest od
PANA zastępów : Bo beda pra-
cować ludzie w wielkim ogniu : a naro-
dowie po próżnicy / y wstana. ^o Bo sic
napełni ziemia / aby poznali chwale
PANStę / iako wody okrywające mo-
rze. ^o Biada który dawa napój przy-
iacielowi swemu / wpuszczając żół-
stwo / y wpoiając / aby oglądał na-
gość iego. ^o Napełnites sie stromoty
miasto sławy : piy też ty / y wśni : o-
garnie cie kubek prawice PANStey /
y wracanie stromotne nad chwałę
twoją. ^o Albowiem nieprawość Liba-
nu odkrycie cie / y spustoszeniem bydlę
odstrąsy cie dla krwie ludzi / y krwyrody
ziemi y miast / y wśech miast-
cych w nim. ^o Co pomoże rycina / że ji
wyrzesał uczyniciel iego / licina / y o-
braz fałeczny : iż miał nadjiecie w
czynku uczyniciel iego / aby uczynił
bawiany nieme. ^o Biada który mó-
wi drzewu : Odcie sie : Wstań / ka-
mienowi milczącemu. Izali ten náu-
czyć będzie mógł : Oto ten odkryty jest
złotem y srebrem : a ducha żadnego
niemają wewnątrznościach ię. ^o Ale
PAN w łosćiele swym swietym :
niech milczy od oblicza iego wszystkie
ziemia.

^oEze. 24. b 9
Nah. 3. a 11

Piánstwo.

Psal. 10. b 4-
niech sie kla-
nia przed nim
Hebr.
^o iż grzechy.
Hebr.

^o Christus,
Mesias, któ-
ry ma przys-
to. 3. d 36.
Rzym. 1. b 7,
Gal. 3. b 11.
Heb. 10. d 38.
Złych ludzi
szczęście na
świecie kro-
kie, a kara-
nie bliskie
y zebrał H.
zgromadził.
H:

^o zardnioné

Łakomstwo

Wiara iako
sprawiedli-
wość.

4

A sprawiedliwy wiara swa żyć będzie. ^o
Tę słowá są kamieniem zgorzienia dśięty-
szym heretykom / nie żeby pismo złe było / ale
i heretycy dobrze pismo złe rozumieją / cho-
ć się oni wezonymi wpisane czynią / ale sami
nie wiedzą co mówią. Chęć z tych słów konie-
cznie tego dowiędz / iż wiara sama sprawie-
dliwa grzesznego. Ale abo słów prorockich
nie rozumieją / abo nie chcą y wiedząc fałszu

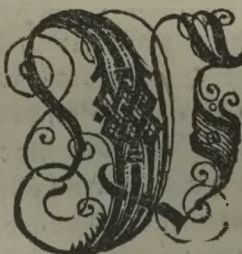
przydawać czego prorok nie mówi : bo nie
mówi prorok. sama wiara żyć będzie / ale /
Wiara żyć będzie / nieprzydając / sama. A w
tym jest wielka różność : bo co tu prorok mó-
wi / zgadza sie ze wszystkim pismem : a co heres-
tycy mówią / jest przeciw pismu. Gdyż Apo-
stol. wykladać tę słowá / tak pisze do Ga-
lat. 5. W Chrystusie Jezusie ani obrzezanie /
ani odzeseć nie nie waży / ale wiara która

Nie sama
wiara daje
żywość.

przez miłość dżiała. Widziś iako tu wiara sa-
me odrzuca / ięli ię miłość nie będzie przy-
dana. Czytamy też o Boiażni Bożey Eccle. 1.
Kto bez boiażni ięst nie może być dż sprawie-
dliwiony. Przypo. 14. Boiażn Pánika żrzo-
dło żywota. A tak nie samá wiara dż sprawie-
dliwia / y żywot dáie. Tóś mówi o pokucie w
Dziei. 11. v. 18. 2. Cor. 7. v. 10. Ezech. 18. v. 21.
y 27. Ięsti tedy y miłość / y boiażnia / y po-
kuta / człowiek żyie / tedyć nie samá wiara dż
sprawiedliwia. Dżiwie sie heretyk / czemu
wierze żywot y sprawiedliwienie przypisue /
ięli samá wiara nie dż sprawiedliwia? Ale kie-
dyby rozumiał / nie dżiwowałby się : bo dla
tego pisno sprawiedliwienie náśie wierze
przypisue / iż wiara ięst zbawienia náśego po-
czatkiem y gruntem sprawiedliwienia / bo

bez wiary nie może się nię Pánu Bogu podo-
báć : á wśákie nie w samęy wierze ięst wśytko
wsprawiedliwienie. Jáko ná przykład / áż
nie czytá / iż żywot przypisue sercu / Przyp.
4. Wśelka stráža zachoway serce swoje / bo z
niego żywot pochodzi. Ięst to wzięto z podo-
bienstwa żywota cielesnego. ale áż może kto
żyć bez głowy / bez krwie / bez wetroby / y in-
szych przednieyszych członków? A przecie do-
bry mówi : iż z niego żywot pochodzi : iż ięst
początkiem żywota y posłedzey wmięra. Tak-
że też y wiara / początkiem ięst sprawiedli-
wienia / y iákoby serce nieiákie w cnorách / z
którego żywot przychodzi : wśákie tym spo-
sobem ięli inśe cnoty będą przydane / które
do żywota duchownego są potrzebne. Czytay
tęż Rzym. 1. y 3. Galát. 3.

MODLITWA HABAKVKA Proroká za niewiadomosci. ROZDZ. III.

PANIE słyśa-
łem słuch twóy /
y vlekłem się.
PANIE dżie-
ło twoie w po-
środku lat ożyw-
ie :

W pośrodku lat oznaymiś : gdy
się rozgniewaś / wspomniś ná mi-
sierdżie.

° Bóg od °Południá przydzie : á
świety z góry Pharán.*

Otrylá niebiosá chwałá ięgo / á
wysłáwiania ięgo pełná ięst ziemiá.

° Bláśt ięgo iákó świátłość be-
dżie : rogi w ręku ięgo.

Tám ięst zákryta moc ięgo : przed
obliczem ięgo póydzie śmierć.

A wynidżie dyabel przed nogámi
ięgo. ° Stánął y rozmierzyl ziemię.

Poyrzał / y rozwiązał narody : y
skruszoné są góry wieku.

Zmizly sie págoroki swiátá / ° przed
dżógami wieczności ięgo.

° Dla niepráwosci widziátem ná-
mioty Murzynské : strwożá sie stóry
ziemie Mádian.

° Iżali ná rzeki rozgniewaś sie
PANIE : ábo ná rzeki zapálczywość
twojá : ábo ná morze rozgniewanie
twoie :

Który wsiedzięś ná konie twoie / á
poczwońné twoie zbawienie.

° Wzbudziáć wzbudziś łuk twóy /
przyśięgi pokoleńm któres rzekł.*

Rzeki przerwieś ziemię : ° widziáły

cie y boláły góry : nawálność wód
przeminełá.

Wydála przepásć glos swóy : wy-
sokość podniósłá rece swoje.

° Słonce y księżyc stánely w mie-
stániiu swóim / w swiátłosci strzał
twoich / póydz w blásku błyskáćey
się wlocznie twoiey.

° W zágnięwaniu podepceś zie-
mie / w zapálczywości wczyniś zdru-
miálé narody.

° Wyśedłes ná zbawienie ludu
twęgo : ná zbawienie z Chrystusem
twoim.

Zbiles głowe z domu nieczbożné-
go : obnáziyles grunt ięg áż do syie.*

° Przekłáś berlá ięgo / głowe wa-
leczników ięgo / przychodzących iákó
wicher áby mie rozpróśyli.

Rádość ich iákó tego / który póje-
ra vbogięgo w skrytości.

° Wczyniś w morzu dżóge koniom
twoim / ná błocie wód wielkich.

° Wsłysálem / á wzrusyl się żywot
móy / od głosu zádzáły wárgi moie.

Niech wnidżie zgnitłość w ko-
ści moie / á podemną niech się zá-
mnoży.

Abych od począł w dżień wtrapie-
nia / ábych wstąpił do ludu náśęgo
przepásanego.

° Abowięm figá nie zákwićnie. á nie
będzie owoców w winnicách.

° Omyli robotá oliwy / y polá nie
dádzá żywności :

° Odciety będzie z owczárnięy dżób :
y nie będzie skotu w żłobów.

° A iá będzie sie w PANV rádował /
y będzie sie wesełił w Bogu °Jezusie°
moim.

° Bóg PAN ięst moc mojá : y po

*za grzechy.
Hebr.

Prosi áby się
przyśięcie
Christusá o-
biecánęgo
nie odwo-
czyło dla
ludżkich
grzechów.

*z Betlehem.
°Selách. H.
Národzenie
Christusa.

*moc, zwyśis-
stwo przez
krzyż.
Śmierć krzy-
żowa.

Wieżność
Christusa.

*Iá on będzie
wieczny, ra-
czył przyśię do
ludzi, áby se
od kupił. Hie-
ron:

O wtórym
przyśięciu ná
śd.

*Selách. H.

*Selách. H.

*chybi.

*zbawiciela.
G. C.

Stawi iako teleh nogi moie.
A po wysokościach moich poprosz

wadzi mie zwycięzca psalmu śpieś
wającego.

zwycięzcy.
H.

PROROCTWO SOPHONIASZA.

ROZDZIAŁ I.

LOwo PANskie które sie
stało do Sophoni
asza syna Chus / sy
na Godo-
liasa / sy
na Amariaśa / syna Ezeiasza / za dni
Joziasza / syna Ammon króla Judz-
kiego. ¹ Zbiierając zbiorę wszystko z
oblicza ziemi / mówi PAN. ² Zbi-
erając człowieka y bydla / zbiierając
ptastwo powietrzne / y ryby morskie :
a wpadki będą niebożnych : y wytrá-
ce ludzie z oblicza ziemi / mówi PAN.
³ A wyciągnie rękę moie na Jude / y na
wszystkie mieśkające w Jeruzalem : y
wytráca z mieysca tego ostátki Baál /
y imioná Ministrów z Káplany. ⁴ A
té którzy sie klániają na dachách
woysku niebieskiemu / a klániają sie / y
przysięgają na PANA / y przysięgają
na Melchom. ⁵ A którzy sie odwrá-
cają od tyłu PANskiego / y którzy nie
szukali PANA / y nie pytali sie o nim.
⁶ ^B Milczcie przed obliczem PANA
Boga : bo blisko jest dzień PANski /
bo zgotował PAN ofiárę / po-
święcił wezwáné swoje. ⁷ A będzie :
w dzień ofiary PANskiej nawiedze
książetá y syny królewskie / y wszystkie
któzy sie oblekli w odzienie cudzo-
ziemskie. ⁸ A nawiedze każdego który

¹⁰ ^C hárdzie wchodzić na próg onég dnia :
któzy napelniają dom Pána Bo-
gá swego nieprawością y zdrađą. ¹¹ A
będzie onég dnia / mówi PAN / głos
wołania od bramy rybnej / a wycie
od Wtórey / y struszenie wielkie od pá-
gorów. ¹² Wycie objwátele Stepý :
vmilki / wšytek lud Chánaán / wytrá-
ceni są wšytcy / y winieni w srebro.
¹³ A będzie czasu onég : będą spierał
Jeruzalem z święciami. ¹⁴ A nawie-
dze meze / którzy polgnali w droz-
dách swoich : którzy mówią w ser-
cách swoich : Nie uczyni Pan dobzei
y nie uczyni złe. ¹⁵ A będzie moc ich
rozchwylenie / a domy ich na puſtce :
y zbudują domy / a nie będą mieśkáci
y nasádzą winnice / a nie będą pić wi-
ná ich. ¹⁶ ^D Blisko jest dzień PANski
wielki / blisko jest y spieśny bázno :
głos dnia PANskiego górzski / be-
dzie tam vtrápión mežny. ¹⁷ ¹⁵ Dzień
gniewu / dzień on / dzień vtrápienia y
vcístu : dzień nieszczęścia y niedze /
dzień ciemności y mroku : dzień chmu-
ry y wichru. ¹⁸ ¹⁶ Dzień trąby y trzysku na
miastá obronné / y na węgły wysokie.
¹⁹ ¹⁷ A vtrápie ludzie / y będą chodzie iá-
ko slepi / bo zgrzészili PANV / y be-
dzie wylaná krew ich iako ziemiá / a
ciála ich iako gnóy. ²⁰ ¹⁸ Ale y srebro ich /
y złoto ich / nie będzie ich mogło wy-
bawieć w dzień gniewu PANskiego :
w ogniu zczerniwosći iego požarta
będzie wšytká ziemiá : bo dokonanie
z predkością uczyni wšytkim mieśká-
jącym na ziemi.

na próg ko-
ścielny ábo
który skacze
przez próg po-
gánkim oby-
czajem.

Máchthes.
H.
ábo, wysie-
czón jest.
któzy noši-
li srebro. H.

ábo od pory
wájacé ná, H

Amos 5. c. 11

Figurá sádu
Bożego ostá-
tniego.

1er. 30. a 7.
Ioe 1. 2. c. 11.
Amos 5. c. 18.

to jest, prze-
łożeni ábo
przedniyszy
miastá. czy-
say [sędz. 20]

Eze. 7. c. 18

Nużę 3. b. 8

Sophoniasz wykłada sie stryty Pán-
ski. Ten osadzie Bożym na Żydy y na pogá-
ny / y o rozmnożeniu kościoła prorokuje.

Y imioná Ministrów y Ofiárowniki Bál-
wanów w Żydowskim niezwie Káplany / ále
Chemárim / co znaczy / pomieszáć ábo zawi-
chłáć y bzytnieć / stáde rzeczeni Chemárim / i-
zá náchnieniem sáránskim głowásieim pomie-
śala y słowy zawiślanémi wołali. Jáko tedy
w Żydowskim nie chciał ich názwać Kápla-
ny / rák téż y w łáćńskim rozumiał że mego-

dni byli / áby ie zwał Káplany / ále ie názwał
Aedituor, to jest / slugami / ábo strożami zboru
Baálowego : á ponásemu Ministrámi / bo
rák sie zowią ci wšyscy którzy nie będąc ká-
plany / w zborách heretyckich słužia. tóž masz
Ofec 10. v. 5.

⁵ Któzy sie klániają na dachách woysku
niebieskiemu y Woyskiem niebieskim zowie
gwiazdy rozłożone iako woysko : tym sie klá-
niają owi Aſtologowie / którzy szczęścia y nie-
szczęścia ludzkie z gwiazd przepowiadają / y o

Ná práktyka
ne.

Spustóśenie
ludzkiey sie
mie proro-
huić.

to jest, trá-
tąc wyrácać.
H.

po upadáię
niebożni.

ábo, strá-
nó zborów.

gwiazdóm
niebieskim.
Hebrá.

królá swégo
Hiále rák
awáls Báłwá-
ná.

to jest, boy-
cie sie Pána
Hebr.

rzéz, pobicie
Żydów.
pokarze
Hebr.

Ministrowie
nie są kápla-
ni.

złodziejach albo złodach ludzkich wróża / ro-
zmaitych zabobonów ludzi wżac. Ci wszyscy y
którzy im wierzą / klaniata się wojsłu niebies

stieniu / bo wszystkie swoje sprawy gwiżdżami
rzadza y na nich szczęście swoje zawieszają.
Hieronym.

ROZDZIAŁ. II.

Dźcie się /
zgromadźcie się
narodzenie milij.

Pierwéy niż ro-
zkazanie wrodi
dzień iako proch
miałacy pierwéy

niż przydzie na was gniéw zapalczy-
wości PANstiey / pierwéy niż przydzie
na was dzień rozgniewania PAN-
stiey. Szukaycie PANA wszyscy ci
sy ziemscy / którzyście sad ię czynili /
szukaycie sprawiedliwości / szukaycie
cisłości: ięli iako się skryciecie w
dzień zapalczywości PANstiey. Bo
Gaza zepsowana będzie / y Askalon na
pustki / Azoth w południe wyrzucą /
y Aftaron wytorzonion będzie. Dzia-
da którzy mieszkacie na śnurze mor-
skim / narodzie wytracający: słowo
PANstie na was Chananie ziemio
Philistymsta / y wytracie cie tak iż nie
będzie obywatela. A będzie śnur
morski odpoczynieniem pasterzów y
oborami bydła. A będzie śnur tego
który zostanie z domu Juda / tam się
paseć będą / w domiach Askalona / w
wieczór będą odpoczywać: bo ię na-
wiedzi PAN Bóg ich / y odwróci po-
ymance ich. Słyszałem wrzanie
Moab / y bluźnierstwa synów Am-

Cmon / które na oczy wyrzucali ludowi
memu / y rozwielmżyli się nad grá-
nicami ich. Przeto żywe ia / mówi
PAN zastępów Bóg Izraelów / że
Moab iako Sodoma będzie / a syno-
wie Ammon iako Gomorra / sucho-
ścią ciernia / y gromadami soli / a pu-
stynią aż na wieki: ostatek ludu mego
rozchwyca ię / a ostatek narodu mego
posiedza ię. To ię potka za psze ich:
że bluźnili / y wielmżyli się na lud
PANA zastępów. Strąsiny PAN
na nie / y zniszczy wszystkie Bogi ziemie:
a beda się mu klaniać meżowie ziemiey
sca swego / wszystkie wyspy narodów.
D Lecz y wy Murzynowie nieczem
moim pobici będziecie. A wyciągnie
ręke swozą na północy / a zetrąci Af-
sur: y obróci Sliczną w pustynią / y
w bezdrożną / iako pustynią. A be-
da legać w posęrodku ię stad / w-
szystkie zwierzęta narodów: y bał / y
ię / na progach ich będą mieszkac:
głos śpiewającego w oknie / trut na
prożnku / bo zwalcemocię. To ięst
miasto sławne mieszkające w despie-
czeństwie: które mówiło w sercu swo-
im: Jam ięst / a oprócz mnie niemaj
wiecéy innego: iako się stało pusty-
nią legowisko bestii / każdy kto-
ry przechodzi przez nie / kłystać będzie /
y machać ręką swoią.

*hárkie mó-
wili przeciw
granicom ich
Hebra.*

*hárkie mó-
wili.*

*Przeciw Mu-
rynom y Af-
syrjczakóm.
Niniweng,
H.
Iza. 34. c. 11.*

*Aburzenie.
H.
Bo Cedry-
na (niepraya-
ciel) obnazy
H.*

*Nápomina
lud ku poku-
cie.*

*Skłonyćcie
się przed przy-
kazania ięgo
Hieron.*

*Prorokuie
przeciw
Philistinczy-
kóm.*

*Keweryki. H
skąd Kewer-
owie y Phe-
teowie.*

*Palesty.
Przeciw
Miałito n.
klania.*

*Palestyna
nad morzem.*

5 Którzy mieszkacie na śnurze pomorskim,
narodzie wytracający] Zowie śnurem krainę
pomorską / i przed tym śnurami dzielono
ziemię. Jest to Palestyna która długa była
ale wąska / y przedniejsie miasta nad morzem
leżały. Tenże naród Palestynów albo Philistie
mówi zwano po żydowsku Cerethim / to ięst /
wytracający / albo zabijający / dla tego / i
byli okrutnymi. Czytaj 2. Król. 15.

6 Y będzie śnur morski odpoczynieniem]
To ięst / będzie krainą pomorską Palestynom
mieszkaniem pasterzów: Bo Palestynowie
bárzo nienawidzili Żydów / y pomagali prze-
ciwko nim Chaldeyckóm: dla tego im pro-
rok grozi / iż także mieli być spustoszeni od
Chaldeycków: a po zwroceniu Żydów z Bā-

bilonu / Palestyna miała być mieszkaniem
Żydów / y bydła swoje tam paseć mieli: iako
się to wypełniło masz Ezech. 25. Iere. 47. Hier:
lib. 5. in Isa. c. 23.

11 Ależowie z miejsc swego] W Żydo-
wskim ięst / Masz z miejsc swego / gdzie Masz
według zwyczajów iężyka żydowskiego / zna-
czy każdego człowieka, iakoby rzekł / ludzie
rozmaitych narodów będą chwalić Boga ká-
żdy w krainie swojej. To ięst / nietylko w sa-
mym Kościele Jerozolimskim będzie chwalos-
ny / iako to Żydowie mniemali / ani w samym
żydostwie ale we wszystkich narodach wsze-
dy będą kościoły / w których będą chwalić
Boga.

*Po wszystkich
narodach
chwała Boga*

ROZDZIAŁ III.

A **1** Jada drażniciełko
2 i odkupione miasto /
 "golebico". Nie slu-
 chało głosu / y nie przy-
 szło ćwiczenia w PA-
3 NV nie wśało / do Bo-
 ga sie swęć nie przybli-
 żało. "Książetá ięć wpośrzed iego
 iáko lwi / ryczący / sedziowie iego wilcy
4 w wieczór / nie zostawiali do zarania.
 "Prorocy iego wściekli / meżowie zdrá-
 dliwi / káptani ięć splugáwili swięty-
5 niá / niespráwiedliwie czynili prze-
 ciro zakonowi. "PAN spráwiedliwy w
 pośrzedku ięć nie uczyni niepráwo-
 ści: "ráno ráno sąd swóý wyda ná
6 swiáto / á nie zátai sie: á niepráwy
 nie znał wstydu. "Wytráciłem naro-
 dy / y rozwálili sie węgły ich: spusto-
 szylem wlice ich / gdyż niemáś ktoby
 po nich chodził: spustoszály miásta
 ich / zenie zostáło człowieká / áni żadné
7 go obywatelá. "Mówilem: wždy sie
 B mnie báć będzieś / przymieś ćwicz-
 nie / y nie zginie mieśkání iego / dla
 tego wszytki ięć czymem ji náwiedził:
 wśáktżé ráno wstawšy pokázili wszy-
8 tkie mysli swoje. "Przeto poczekay
 mie / mówi PAN / w dzień powstá-
 nia mego ná przyszły czas / bo sąd
 móý ábych zgromádził narody / y ze-
 brał królestwá: y wylal ná nie roz-
 gniewání moje / wszytek gniéw zá-
 pálczywósci / "bo ogniem czerwíwos-
 ści moiey požarta będzie wszytká zie-
9 miá. "Bo ná ten czas przywróce lu-
 dzióm wárgę wybráná / áby wyzywáli
 wszyscy w imie PANskie / á sluzyli mu
10 "rámieniem iednym. "Zá rzekámi
 Murzynskiéy ziemié / zámtyad nabo-
 żni moi / "Synowie rozpróśionych

C moich przyniosą mi dar. "W on
 dzień nie będziesz sie wstydzic zá wszy-
 tkie wynaláski twoie / ktorémis grzes-
 było przeciw mnie: bo tedy odéyme
 z pośrzedku ciebie "hárdzie mówiącé
 pychy twoiey / á już nie przydaś pod-
12 nośic sie wiecéy ná gorze swiętey mo-
 ieý. "Zostawie w pośrzedku ciebie
13 lud vbogi y niedziw: á będą miec ná-
 dziecie w imieniu PANskim. "Ostatki
 Izráelá nie będą czynic niepráwosci /
 áni mówic kłamstwá / y nie náydzie
 sie w wśách ich iezyk zdrádlivy: bo
14 oni pásć sie będą y leżec / á nie będzie
 ktoby przestrášył. "Chwał' cożto
 Sionsta: wykrzykay Izráelu / wesel
 sie y ráduy sie ze wśégo serca cożto
15 Jeruzálem. "Odiál PAN "sąd twóý /
 odwrócił nieprzyriacioly twoie: krol-
 lem Izráelskim PAN w pośrzedku
16 ciebie / nie będziesz sie báć złego wie-
 céy. "Onégo dnia rzeká Jeruzálem:
 "Nie bój sie: á Sionowi: niech nie
17 osłabiáią rece twoie. "PAN Bog
 D twóý w pośrzedku ciebie mocny / on
 zbawi: rozweseli sie z ciebie rádosciá /
 "milczec będzie w miłości swéy / rá-
18 dowác sie będzie z ciebie "w chwale".
 "Plotki / ktorzy od zakonu byli od-
19 stapili zgromádze / bo z ciebie byli / á-
 byś wiecéy z nich niemiał wrgánia.
 "Oto ia pobie wszytkie / ktorzy cie
 trapili ná on czas / y zbawie chromiá-
 cą / y te która bylá wyrzucona przy-
 wiodé: y uczynie ie ná chwale / ná
20 sławę we wszytkiéy ziemi zelżywósci
 ich. "Onégo czasu ktorego was przy-
 wiodé / y onégo czasu ktorego was
 zgromádze: bo was dam ná chwa-
 le / y ná sławę v wśéich narodow
 ziemstich / gdy wróce poymání wa-
 šé przed oczymá wáśemi / mówi
 PAN.

"wyniosł mi
 szkieł zktórych
 są sie pyśnili

"sący byli A-
 postołowie y
 wczniowie ich

"huc wy-
 krzykay. H.
 Rozmowa
 niebosciola
 Chrystusa
 skiego.
 "każ twoig.

"uspokoi sie.
 "zwykrzyka-
 niem H.
 "głosné y
 nieczemné.

"Synagoga.

"roieł, glu-
 pia.
 Strofuie 1es
 rozgłomczy-
 ki á zwla-
 sezá przeko-
 żoné.
 "Ezech. 22.
 f. 27.
 Mich. 3. d. 18

"bárzo prz-
 dko Hebrá.

"prádko Hebr
 "słowá se
 Chrystusowé
 iákoby rzekł
 dnia zmat-
 rwywstánia
 mego skarz-
 éis przez Rzy-
 miány.
 "wy. 1. d. 18.

Swietobli-
 wość chrze-
 ścian zá czá-
 su Aposto-
 łów.
 "podárzmem
 iednym. Hebr
 "Cerká. H.

8 W dzień powstánia mego.] Ztąd áż do
 końca tego proročia / iest proroctwo o Pánu
 Chrystusie / y zmartwychwstániu tego: kto-
 ré áż żydzi tak nówi iáko y stárzy rozmá-
 cie wywracáią / wśáktżé nášy Doktorowie
 swięci / ztąd potwierdzáią zmartwychwstánia
 Pána Chrystusowégo / y wezwánia pogan
 do wiáry: bo tu grozi żydom iż zá złości ich
 miał ie po zmartwychwstániu swoim stárac
 co sie stáło ná ten czas / kiedy Tytus y Vespá-
 sianus zburzyli Jeruzálem / y żydy rozpro-
 syli. Euseb. lib. 2. de Demonstr. Euángel.

18 Demonstratone 17. August. 18 de Ciuit. c. 33.
 Plotki ktorzy od zakonu byli odstapili]
 Co tu plotkami zowie / rozmáćie to inšy
 przełádáią / niewiedząc sami co znáczy. Ale
 sie sam Hieronim wykládá / ktorzy powiáda
 iż y słowo żydowskié takżé czyta iáko y la-
 cínskie 1713 Nuga, y dla tego takżé zostávil
 Hieronim to słowo / kóre téż włásne znáczy
 plotki / iáko káždy ktory rozumie po łacnie
 osádzić może / takżé y w żydowskim znáczy
 rzecz podlá y nieczemná.

PROROCTWO AGGÆVSZA.

ROZDZIAŁ I.

Wtórej Dariusza króla / miesiąca / pierwszego dnia miesiąca / zostało słowo PANskie w rece Aggeusza proroka do Zorobabeli syna Salathiel / księcia Judy / i do Jezusa syna Josede / kapłana wielkiego / mówiąc : ¹ To mówi PAN zastępów / rzekąc : Lud ten mówi / Jeszcze czas nie przyszedł budowania domu PANskiego. ² I stało się słowo w rece Aggeusza proroka / mówiąc : ³ Izali wam jest czas mieszkać w domach / i ozdobić słupami / a dom ten pusty ? ⁴ A teraz to mówi PAN zastępów : Połóżcie seryca wasze na drogę waszą. ⁵ Sialiście wiele / a zwieźliście mało / iedliście / a nie naiedliście się : piliście / a nie napiłiście się : okryliście się / a nie ogrzaliście się : a kto zyski zbierał / kładł je w dziurawy miśtek. ⁶ To mówi PAN zastępów : Połóżcie seryca wasze na drogę waszą.

Aggeusz wyklada sie Dciefny / Ten na wrocone z niewolę Babilonkiej / do budowania kościoła / i naprawienia miasta / wspomina. A przyscie Mesiasa do tego wro

⁸ Wstapcie na góre / nawożcie dzieła / i zbudujcie dom / a będzie mi przyiemny / i rozstawię się / mówi PAN. ⁹ Patrzyliście na wiecę / a oto stało się mnie / i wniesliście do domu / i rozdmuchnąłem je : Dla króley przyczyny / mówi PAN zastępów : ¹⁰ Iz dom mój jest pusty / a wy się spieszyć każdy do domu swego. ¹¹ Dla tego nad wami zakazano niebiosam / aby nie dawały rosę / i zakazano ziemi / aby nie dawała wrodzaju swego : ¹² I przyzwałem suchości na ziemi / i na góry / i na psenice / i na wino / i na oliwe / i cokolwiek rodzi ziemia / i na ludzkie / i na bydło / i na rosytkę prace recznej. ¹³ I wysłuchał Zorobabel syn Salathiel / i Jezus syn Josede / kapłan wielki / i wysłuchał ostątek ludu / głos PANA Boga swego / i słowa Aggeusza proroka / i jako posłał go PAN / ich do nich / i bał się lud / od oblicza PANskiego. ¹⁴ I rzekł Aggeusz posłał PANski / z posłami PANskimi do ludu / mówiąc : Ja jestem z wami / mówi PAN. ¹⁵ I wzbudził PAN ducha Zorobabel syna Salathiel / księcia Judy / i ducha Jezusa syna Josede / kapłana wielkiego / i ducha innych ze wśego ludu : i weszli / i czynili dzieło w domu PANA zastępów Boga swego.

tego / nowo zbudowanego kościoła / obiecał. Ten Aggeusz był przed przyscieniem Pana Chrystusowego / lat 519. po Sophoniasu / roku lat 150.

ROZDZ. II.

W dwudziestego / i czwartego dnia / miesiąca / w pierwszym miesiącu / w drugim roku Dariusza króla. ¹ Siódme / miesiąca / dwudziestego / i pierwszego dnia / miesiąca / stało się słowo PANskie w rece Aggeusza proroka / mówiąc : ² Mów do Zorobabeli syna Salathiel /

³ i do Jezusa syna Josede / kapłana wielkiego / i do innych z ludu / rzekąc : ⁴ Kto się między wami został / który widział dom ten w ozdobie jego / pierwszego / a teraz co się wam ten widzi ? Izali nie tak jest / iakoby nie był w oczach waszych ? ⁵ A teraz zmocni się Zorobabel / mówi PAN : i zmocni się też Jezu synu Josede / kapłanie wielki / i zmocni się rosytek ludu / mówi Bóg zastępów : a czynicie (bo ja jestem z wami / mówi PAN zastępów.)

Strofuie Zydy / budowanie kościoła / odkładali. 1. Efd. 6. 2. 1.

Josuego. H.

sprawy. Hebra. Plagi rognące dla zaniechania kościoła. Deut. 28. d. 38. Mich. 6. c. 15

Tego dnia poczęli gotować masyry.

tego założyli fundament.

Spodziewali się / i wzięli / i rozproszyli.

Przełożeni / świeci / i duchowni / poczynali / i kładali / i kościół.

H.

Pana Febr

Josuego. H

Prorokuje / że kościół / pośledni / miał / był / chwale / bnięszy / dla przyscienia / Chrystusowego / go / i zgię / pierwa / sy.

*Zyd. 12. g. 26

*po małej
chwili.
Hebr.
Prorocstwo
o przyszłości
Mesiasza.
*i wieino-
ści, albo sta-
w. p.Zydzi w
uczynkach
swoich prze-
miergli.
*ofirowané.*człowiekiem
zmartym. du-
szą miało sta-
nieć.Mesiasz na-
zwany poża-
łanym.

6 *słowo które postanowił z wami/
gdyscie wychodzili z ziemie Egipt-
skiej: a duch mój będzie w posrzo-
7 ku was/ nie bójcie się. *Bo to mówi
PAN zastępów: *Jeszcze iedną ma-
8 la chwilą iest/ a ia poruże niebo/ y zie-
mie/ y morze/ y sucha. *A poruże w-
szystkie narody: A PRZYDZIE PO-
ZADANY wsem narodóm/ y ná-
9 pelnie dom ten chwałą/ mówi PAN
zastępów. *Moi iest srebro/ y mo-
10 ie iest złoto/ mówi PAN zastępów.
*Większa będzie chwała domu tego
posledniego/ niż pierwszego/ mówi
PAN zastępów. A na tym miejscu
dam pokój/ mówi PAN zastępów.
11 *Dwudziestego y czwartego dnia
dziewiątego miesiąca/ roku wtórego
Dariusza króla: stało się słowo PAN-
skie do Aggeusza proroka/ mówiąc:
12 *To mówi PAN zastępów: Pytaj
13 kapłanów o zakon/ mówiąc: *Jeśli-
by wziął człowiek mięso/ poświęco-
né w podolek świąt swych/ a dotknął się
kráiem ięz chleba/ albo potrawy/ albo
winá/ albo oliwy/ albo wszelkiego po-
karmu: i zali się oświeci? y odpowia-
14 dając kapłani rzekli: Nie. *A rzekł
Aggeusz: Jeśli się dotknie zmasza-
15 ny/ dusza czegokolwiek z tych/ i zali
zmaszanie nie będzie? y odpowiedzieli
kapłani/ y rzekli: Będzie zmaszane. *A
odpowiedział Aggeusz/ y rzekł: Tak
ci ten lud/ y tak ten naród przed obli-
czem moim/ mówi PAN: y tak wszel-
kie dzieło uczyni rąk ich: y wszystko
co tam ofiarowali/ splugawione be-

16 dzie. *A tak położcie serca wasze o-
deonia tego y wyszję/ póki nie polo-
żono kamienia na kamień w kościele
17 PANskim. *Gdyście przychodzili do
stogu dwadzieścia króców/ a bywało
dziesięć: a gdyscie wchodzili do pra-
18 sy/ abyście wytoczyli pięć tysięcy la-
gwie/ a było dwadzieścia. *Stara-
łem was wiatrem palącym/ y suszą/ y
grádem/ y wszystkie prace rąk waszych:
a nie był między wami/ koby się tu
19 mnie nawrócił/ mówi PAN. *Po-
łożcie serca wasze/ od tego dnia y na
potym/ od dwudziestego y czwarté-
20 go dnia miesiąca dziewiątego: ode-
dnia krórego założono fundamenty
kościół PANskiego/ położcie na ser-
21 ca wasze. *I zali już nasienie wzro-
sło: a jeszcze winnica y figa/ y graná-
towie iabłka/ y dzewo oliwne nie za-
kwitło: ode dnia tego błogosławić
22 bede. *A stało się słowo PANskie
po wtóre do Aggeusza/ dwudziestego y
23 czwartego dnia miesiąca/ mówiąc:
*Mów do Zorobabela krájeńca Ju-
dzkiego/ rzekąc: Ja poruże niebo
24 spotem y ziemie. *A wywróce stolicę
królestwa/ a strusze moc królestwa po-
ganskiego: y wywróce poczwórny/ y
wsiadającego nań/ że pozoychdzą ko-
nie y wsiadające ich/ mają od miedzá
brata swego. *W on dzień/ mówi
PAN zastępów/ weźmie ciebie Zoro-
babelu synu Salathiel sługo mój/
mówi PAN: y poloże cie iako sygnét/
bom cie obrat/ mówi PAN zastę-
pów.

*przypatrzo-
nie.*Amos 4. c. 9
*przypatrzo-
nie.*przypatrzo-
nie.Błogosła-
wienie
Boże za bu-
dowanie
kościół.Prorocstwo
o Chrystusie
który był
potomek
Zorobabela
Math. 1.
Eccles. 49.
c. 13.Mesiasz in-
przyszły.Chwała wo-
regó kościółChristus w
kościół ofia-
rowany.

8 Przypicie pożądaný wsem narodóm/ Tu
bez wątpienia mówi prorok o przyszłym Mes-
syaszu/ którego słusnie zowie pożądanym w
wszystkim narodóm/ niesamym tylko Żydom/
bo wszystkim miał być zbawieniem y odku-
pieniem: y przetoż zawżdy byli między naro-
dy którzy go żądali y weń wierzyli/ y wszystkie
narody tego przyszcia tego potrzebowali/ y
gdy przyszedł wszystkie narody go z wielkim
pożądaniem przyszli: co też y Jakób Gen:
49. przepowiedział: A on będzie oczekawa-
niem narodów. A chociaż 70. tłumacze troche
inaczej przetłóżyli/ którzy też niektórzy na-
ślądni/ tak przekładając: A przyda poża-
dania wszystkich narodów. Wszakże toż zna-
czy/ bo z Panem Christusem wszystkie dobra
pożądane przyszły. Tym tedy prorocstwem
chciał prorok pocieszyć Żydy/ o koto kościół
tę wtórego robić/ aby się nie śnieć iż on
kościół nowo budowany był podległy niż
pierwszy/ ponieważ sam Mesyas przyszedł
miał króty obecności swoją onże kościół o-
złodzić y chwałą napełnić miał. Stąd mamy

pewny dowód przeciw Żydom/ że iż Mes-
yas przyszedł/ bo według tego prorocstwa miał
przyszedz póki on kościół stał/ a iż spustoszony
jest/ tedy iż musiał być w nim przedym
Mesyas/ inaczej prorocstwo by się nie wy-
pełniło/ gdyż iż kościół spustoszony jest. Ale
wiemy iż wypełniło się to w pięć set lat po
Aggeuszu/ a teraz iż dwa tysiące lat ta-
ko Aggeusz prorokował. A zgadzając się z tym co
Malachiasz Rozdz. 3. o przyszłym Mesyaszu
do kościół powiada. A tym więcej iest sto-
wa które przydaje Aggeusz/ mówiąc: A na-
pelnie dom ten chwałą: y większa będzie
chwała domu tego posledniego/ niż pier-
wszego. Pierwszy bowiem kościół napełnio-
ny był chwałą pańską/ kiedy się w nim obłot
Boga znaczący okazał. Król. 8. Ale chwa-
ła tego wtórego kościół tym większa iest/ i-
ż to większa iest rzecz samá niż figura: to iest/
iż więcej Bóg w dziele będący przewyssa
chwałą on obłot który go znaczył. Co się wy-
pełniło na ten czas kiedy Pan Christus dzie-
cieciem będący/ ofiarowany iest w kościele.

A Żydom

A Żydowie niemoga poŹać iakoby ſie to proroctwo inaczej wypelnić miało. Tylko to żądają/żon Kościół nie dotrwał do przyſſcia páná Chriſtuſowego/ ponieważ potym Że ród miało niego inſy ſbudował / y ozdobił go tak / że też Koſciem y pieknoſcia niemál przechodził on Kościół Sálomonowy/iało piſſe Iosephus lib: 15. Antiquit. c. 11. & lib: 6. de bello. Iudaico c. 8. Ale ná to łatwie odpowieſ dzieć/ bo proroctwo miało ſie tak iako teſt wypelnić: A tak y Kościół tenſe musiał bydz/ a ktorzym tu mówi proroek/ á teſli go teſze piekniy y koſtowniay pobudował y ozdobił Żeród/ przecie tenſe Kościół był ktorého fundamentá za Aggeuſá załádano/ tylko iſ po tym teſze ozdobiłſy był za Żerodá: y prze to Żydowie wŹaznac Kościół Joán: 2. mówi li: Czterdzieſć lat y ſieſć budowany ieſt Kościół ten. Co ſie o wtórym budowaniu Koſciółá za Żorobabelá muſi rozumieć: bo Żeród tylko dziecie lat y ſieſć mieſiecy robił Koło Koſciółá. iako piſſe Ioseph. li: 15. c. 14. A ná

to y to niepewna / żeby y ten tak od Żerodá ſbudowany Kościół / miał zrównać z onym piérwſzym Sálomonowym. Ani też dla ſá mego budowania niemożem mówić żeby miała bydz wiekſza chwala tego niż Koſciółá Sálomonowego. A to nawiecy dla tego/ iſ co/ kolwieć Koſciółowi Sálomonowemu wiekſza chwale przynoſito / w tym Koſcióle wtórym z tego nie nie było. Jaka była ſkrzynia Boża/ która też zwano chwałá Boża. 1. Król: 4. A tak była w piérwſzym Koſcióle nie we wtórym/ iako przepowiedział Jeremiaſ Rozd. 3. 1. Mácháb. 4. Ani też Bóg odpowíadał ludzióm z wyrocznice iako przed tym / y wiele inſych rzeczy które opifuie Chriſtoſko. orat: 3. contra Iudæos. A tak niemożem żadnym ſpoſobem tego Koſciółá poſledniyſzego / dla czego inſzego zwąc chwałebniyſzym tylko dla obecnoſci Meſſyáſá. Skąd znać wielką ſłepotę Żydów / ktorzy inſzego Koſciółá czełá / w ktorym ſie to proroctwo ma wypelnić. Aug. lib: 18. de ciuit: c. 35. 45. & 48.

PROROCTWO ZACHARIASZA.

ROZDZIAŁ I.

Jesiaca
o megr/
roku wtoreg
Dariusza
ktola/ ssta
to sie slo
wo PAN
skie do Za
chariasza

syná Baráchiaſá/ syná Ado proroeká/ mówiac: " Rozgniewał ſie PAN ná oycy wáſze rozniewanim. " A rzeczeſ do nich: To mówi PAN zaſtepow: " Náwróćcie ſie do mnie/ mówi PAN zaſtepow / á náwróć ſie do was / mówi PAN zaſtepow. " Nie bądźcie iako oycowie wáſy / do ktorých wołáli prorocy piérwſy / mówiac: To mówi PAN zaſtepow: " Náwróćcie ſie od dróg wáſzych złych / y " od myſli wáſzych złoſliwych: á nie ſłucháli/ ani dbáli ná mnie/ mówi PAN. " Gdzieſ ſá oycowie wáſy: á prorocy izali ná wieki żyć beda: " Wſákóſ ſłowa moie y práwa moie/ ktorém roſkazał ſługóm moim prorokóm / izali nie poymály oyców wáſzych: y náwróćili ſie / y mówili: Jako był wmyſlił PAN zaſtepow uczynić nam według dróg

náſych / y według wynalazeł náſych / uczynił nam. " Dnia dwudzieſtego y czwartego / iedenaste go mieſiaca Sábáth / roku wtórego Dáriuſá / ſtało ſie ſłowo PANskie do Zachariasza syná Baráchiaſowego syná Ado proroeká / mówiac: " Widziałem w nocy / á oto mąż wſiadał na konia rydżego / á on ſtał mie dzy Mirthy / które były w glebi: á za nim konie rydż / ſrokáté y białé. " A rzekłem: Co to zač ſá pánie mój: y rzekł do mnie Anyoł / który mówił " we mnie: " Ja wŹazę tobie co to ieſt. " A odpowiedział mąż który ſtał mie dzy Mirthy / y rzekł: Ci ſá które poſtał PAN aby zbiegáli ſiemié. " A odpowiedzieli anyołowi PANskiemu / który ſtał mie dzy Mirthy / y rzekli: Zbiegaliſmy ſiemié / á oto wſyſtká ſiemiá ieſt oſiádła y odpoczywa. " A odpowiedział Anyoł PANski / y rzekł: PANIE zaſtepow pótiſ ſie ty nie zlituięſ ná Jeruſálem / y ná miáſty Judyſkimi / ná którés ſie rozniewał: iuſ to ſiedmdzieſiaty rok ieſt. " A odpowiedział PAN Anyołowi który mówił we mnie/ ſłowa dobre/ ſłowa po cieſné. " A rzekł do mnie Anyoł którý mówił we mnie: Wołay / mówiac: To mówi PAN zaſtepow: " Wzaliſ ſie Jeruſálem / y Sioná / ſálem

Widzenie
piérwe
które zna
czy wyba
wienie Zy
dów gnie
woley y po
kóy.
"dawa to ſá
wonne, zna
czy ludkie
ſpráwiedliwá
ábo zemna.

Anyoł Bo
ży, módl ſie
za Zydów do
Páná Boga.

"ábo rzeczy.
H.

Obieci
Bóg napra
wić Jeruſa
lem: ieſt to
figura ko
ſciółá Chri
ſtuſowego.

wielkim.

Czas proro
ctwa tenſe
co y Ag
geuſá.

Odwo dſi
lud od ſło
ſci oyców
wſkich.

Iſa. 21. c. 8.
31. c. 6. 45.
4 22.
Ier. 3. c. 12.
Eze. 18. g. 30

"ábo ſpraw
H.

5
6
B

Wypokoin sie
H.

15 wielkim. ¹ A gniewem wielkim ia sie
gniewam na narody bogaté: bo ia
rozgniewalem sie mało / a oni pomo-
16 gli do złego. ² Dla teg to mówi PAN:
Wróce sie do Jeruzalem z litosciami
D mi: a dom mój zbudowan będzie w
nim / mówi PAN zastępów / y modła
będzie rościagniona nad Jeruzalem.
17 ³ Jeszcze wołay rzekac: To mówi
PAN zastępów: Jeszcze będą miasta
moje oplýwac dobrami: y iesze PAN
18 pocieszy Sion / y obierze iesze Jeru-
19 zalem. ⁴ A podnioslem oczy moje / y
wyjrzałem: a ono cztery rogi. ⁵ A rze-

Widzenie
wtore o
pomścienal
nieprzyja-
cieli ludu
Bożego.

Zachariasz wyklada sie / Pamieć Pańska /
abo pamietajacy na Pana. Ten sydom zupet
nieysze wybawienie / y Kosciola Chrystusow
wego zacność y rozszerzenie / y pokorne wi-
dzenie na oslcy / y insze tajemnice żywota
Chrystusowego opisuje. Ten to jest Zachari-
asz prorok / który byl zabity od sydom miedzy
Kosciolem y oltarzem / o czym inasz Mat. 23.

20 Y przyszli ci odstraszyć ie. ¹ Nowotni tlu-
macze chcą bydy tu miedzy / ni starzy: bo sta-
rzy przekladaja / deterrent, to jest odstra-

20 21 Ktem do anyóla / który mówił wemnie:
Co to jest? A rzekł do mnie: Tę-
sa rogi które rozrzućiy Jude / y Izra-
el / y Jeruzalem. ² A wskazał mi PAN
czteryzech rzemieślników. ³ A rze-
Ktem: Co ci ida czynić? Odpowie-
dział mówiąc: Tę sa rogi które roz-
miotaly Jude każdego z osobną / y
żaden z nich nie podniósł głowy
swęj: y przyszli ci odstraszyć / aby
zrucili rogi narodów / które podnio-
sły róg na ziemi Judy / aby ia ro-
prośły.

syć / mówi tu bowiem o Anyolach / którzy bro-
nili sydom / y ci odstraszyli pogany od nich.
A nowotni heretycy tłumacze / powiadaja iż
ma bydy deterere, to jest / zetrzeć / powiadaja
że rogów nie trzeba straszyć / ale zetrzeć. Ale ci
wiedzieć mają / iż tu nie mówi o rogach żelaz-
nych / ale rogami zowie moc paganiśka / o któ-
rych może sie mówić / y odstraszyć / y zetrzeć / a
iż w sydomskim inowid odstraszyć / dla tego y
łaciński także przeklada. A ci dya poprawiać
pisma według swego mozgu.

ROZDZ. II.

1 **P**odnioslem
A oczy moje / y wy-
2 jrzealem: a oto
3 mąz / a w rece ie-
4 go smur pomier-
5 ników. ¹ A rze-
Ktem: Gdzie ty
idziesz? A rzekł do mnie: Abym mie-
rzył Jeruzalem / a obaczył tak wiel-
ka jest szerokość iego / y tak wielka
3 dłuż iego ² A oto Anyól który
mówił we mnie wychodził / y An-
yól drugi wychodził przeciw nie-
4 mu. ³ A rzekł do niego: Bieź / mów
B do pacholecia tego / rzekac: Bez mu-
rów będą mieścić w Jeruzalem / prze-
5 mnostwo ludzi / y bydla w poszrod-
6 ku iego. ⁴ A ia mu bede / mówi PAN /
murem ognistym wołoko / y ⁵ ku
6 sławie bede w poszrodku iego. ⁵ O /
o / wciekajcie z ziemi Północney / mó-

Pod figurą
Jeruzalem
prorokuie
o rozszerze-
niu kościoła
Christusowe-
go.

Abó, ku sta-
wie mu bede,

Christus Bóg
y pan zastę-
pów.

8 Bo to mówi Pan zastępów: Po chwale po-
stał mie. Jest to pismo iasne o Bostwie Mes-
siafowym / przeciwko dzisiejszym nieprzyja-
ciotom Pana Chrystusowym. Bo tu Bóg y
Pan zastępów postany jest od Pana zastępów
dla zbawienia narodów / aby zgromadził Ko-
ściół swój z sydom y z Pogan. Chcieli by to
Nowochrześceny swoimi wyklady zaćnić /

7 wi PAN: bo na cztery wiatry roz-
8 prośylem was / mówi PAN. ⁶ O Si-
9 on / wciekay który mieściay v cółki
C Babilonstiey. ⁷ Bo to mówi PAN
zastępów: Po chwale posłał mie do
narodów / które was zlupily: bo kto
9 sie was dotknie / dotyka sie żrzenice
oka mego. ⁸ Bo oto ia podniosse re-
ke moie na nie / a beda korzyścia tym
któzy im sluzyli. ⁹ A poznacie że PAN
10 zastępów posłał mie. ¹⁰ Chwal a we-
sel sie cółko Sionstka: bo oto ia
11 ide / y mieścić bede w poszrod cie-
D bie / mówi PAN. ¹¹ A przytacza sie na
rodowie mnodzy do PANA w on
dzien / y beda mi ludem / a bede mie-
12 skał w poszrodku ciebie: a poznasz
że PAN zastępów posłał mie do cie-
bie. ¹² A posieje PAN Jude dział
13 swój w ziemi poświęconey: y obierze
iesze Jeruzalem. ¹³ Wiech milczy w-
szelkie ciato od oblicza PANstiegi: bo
powstał z mieśkiania swej / swieteg.

Wyzwól sie.
H.
w Babilonie
Hebra.

Swęgo, abó
iego. H.
Christus
Bóg. משיח

Iasne proro-
ctwo o przy-
ściu Boga
na świat y
o nawróce-
niu pogan.

ale iasne sa slowa / gdy powiedziawszy / To
mówi Pan zastępów / zc. przydaie: Oto ia
przychodze mówi Pan (יהוה) Iehouah / y bede
mieścił w poszrod ciebie. A poznasz że Pan
zastępów (יהוה) Iehouah / posłał mie do ciebie.
A tak tu masz wyrazenie / iż Pan zastępów / po-
syla Pana zastępów. A ponieważ to pewna /
że ieden tylko jest Pan zastępów / idzie za tym
iż Christus jest iedenż Bóg y Pan zastępów z

oycem swym/ chocia sie w personie dziala/ bo
Fio jest posłany / od posylajacego pochodzi.
Nie zda sie to Nowochrzescianom zeby Bóg
Boga miał posylać / dla tego to niewiem ia-
kiemu Anjotowi przypisua/ ktoręgo Anjola
iż tu prorok nie wspomina / tylko Pana zastę-
pów/

wolenny tak po prostu z pismem e. prze-
stawiać/ niż nowych wykładów y przydatków
stuchac. Tak to rozumia/ Hieron. in Zach.
Eusebius lib. 2. Demonstr. C. 18. & lib. 5. C.
25. 26. Ambrosius 2. de fide C. 3. August. 20.
Ciuic. C. ultimo.

ROZDZ. III.

Aztał mi

A Pan Jezus kaza
planą wielkiego/
stojącego przed
Anjotem PAN-
skim: a satan
stał po prawicy
iego aby sie mu spzeczował. **A** rzekł
PAN do satana: Niech cie zlaie
PAN satanici a niech cie zlaie PAN/
który obiał Jeruzalem: a za ten nie
jest głowia wyrwana z ognia: **A**
Jezus był obleczon w śaty pluga-
wé: a stał przed obliczem Anjola:
A który odpowiedział/ y rzekł do tych
którzy stali przed nim/ mówiąc: Siedm
cie śaty plugawé z niego. **A** rzekł do
niego: Otom ział z ciebie nieprawość
twoie/ a oblokłem cie w odmienné
śaty. **A** rzekł: Włóżcie czapkę czy-
stą na głowę iego: y włożyli czapkę

6 czystą na głowę iego / y oblekli go w
śaty / a Anjot PANski stał. **A** o-
7 świadczał Anjot PANski Jezus /
mówiąc: **To** mówi PAN zastępów:
Jesli drogami moimi pójdziesz / a
strażę moię strzedz będziesz: ty też
sądź będziesz dom mój/ y strzedz be-
dziesz sieni moich/ a dam tobie cho-
dzac z tych/ ktorzy tu teraz stoja.
8 **Sluchaj** Jezusie kapłanie wielki/
ty y przyjaciele twoi / ktorzy mieszkają
D przed tobą / bo są meżowie znaczący
przyśle rzeczy. **Bo** oto ja PRZY-
WIODE SŁUGĘ MEGO **W**
9 SCHODZĄCEGO. **Bo** oto ká-
mien którym dał przed Jezus: na ká-
mieniu iednym siedmioré oczysa: o-
to ja wyrzeze rzezanie iego / mówi
PAN zastępów: y odéyme niepra-
10 wosć ziemi iego / dnia iednego. **W**
on dzień/ mówi PAN zastępów / be-
dzie wywołwał mój przyaciela swego
pod winną dzierwo y pod figę.

przechody
miedzy tymi.

H.
Luc. 13. 78.
iako látowól
z korzenia
Jesiego: lát-
woól wyniká-
ięc. H.

Prorocwo
o przyściu
Christusa na
świat.

Kamien
znaczy Chri-
stusa, siedm
oczysnim,
siedm da-
rów Ducha
ś. abo Apo-
stoly y pa-
stercy.

8 **Bo** oto ja przywiode sluge mégo wscho-
dzącego. **Słowo** żydowskie nax które zje-
ronym tu y w Rozdz. 6. przełożył Oriens, to
jest / wschodzący / jest iedno z imion Chrystu-
sowych: dla tego Chaldeyski tłumacz wse-
dzie przekłada / Mesiasz. Tóż słowo indziej
przełożono Látowól. Jer. 23. y 33. po Gré-
cku άνατολή, co też własnie znaczy to co świę-
to z dzawá abo z ziemię wyrasta. Dowie Mes-
siasz látowól/ abo wschodzącym/ iż wyrósł z
korzenia Jesse abo Dawida/ który iuż był iá-
koby vsciał/ bo żaden król ani wódz był z nie-
go przez dlugi czas nie wyszedł/ porymżákwie-
tnal y wyrósł aby królował.

8 **Bo** oto ja przywiode sluge mégo wscho-
dzącego. **Słowo** żydowskie nax które zje-
ronym tu y w Rozdz. 6. przełożył Oriens, to
jest / wschodzący / jest iedno z imion Chrystu-
sowych: dla tego Chaldeyski tłumacz wse-
dzie przekłada / Mesiasz. Tóż słowo indziej
przełożono Látowól. Jer. 23. y 33. po Gré-
cku άνατολή, co też własnie znaczy to co świę-
to z dzawá abo z ziemię wyrasta. Dowie Mes-
siasz látowól/ abo wschodzącym/ iż wyrósł z
korzenia Jesse abo Dawida/ który iuż był iá-
koby vsciał/ bo żaden król ani wódz był z nie-
go przez dlugi czas nie wyszedł/ porymżákwie-
tnal y wyrósł aby królował.

ROZDZ. III.

A Wrocil sie An

A jót który mówił
we mnie / y obu-
dził mnie iako me-
żá ktoręgo budza
je snu iego. **A**
rzekł do mnie: Co
ty widzisz: **A** rzekłem: Widziałem/
áno lichtarz wszytek złoty / a lampa
iego na wierzchu iego/ y siedm lamp
iego na nim: Siedm też naléwek do
lamp / które były na wierzchu iego.
3 **A** dwie oliwie wedle niego / iedną
po prawicy lampy/ a druga po lewi-
cy iey. **A** odpowiedziałem/ a rzekłem
do Anjola / który mówił we mnie/
mówiąc: Cóż to jest PANIE mój:

5 **A** odpowiedział Anjót który mówił
we mnie / y rzekł do mnie: Jesli nie
wiesz co to jest: **A** rzekłem: Nie PA-
NIE mój. **A** odpowiedział / a rzekł
do mnie / mówiąc: **To**ć jest słowo
PANskie do Zorobabelá / mówiąc:
Nie woyskiem / ani silą / ale duchem
moim / mówi P A N zastępów.
6 **Co**żes ty góro wielką przed Zoroba-
belem: w rownina: **A** wywiedzie
7 **Kamien** przedniessy / y wyrówna lá-
stke lástki iego. **A** sstało sie słowo
PANskie do mnie/ mówiąc: **Rece**
8 Zorobabelowe záłożyły dom ten / y
9 rece iego dokonają go: a poznacie że
PAN zastępów posłał mie do was.
10 **Bo** a kto wzgárdził dni malé: a be-
da sie weselić y wyżrzá **Kamien** ceno-
wy w rece Zorobabelowey. **Tec** są sie

Mowa do
Antichrista
który sie ma
sprzeciwiać
Christusowi
kościół
swój budu-
jącemu, któ-
régo figuro-
wał Zoro-
babel.
Christusa.
abo, ważka
malársk.

Dwie oli-
wie znaczy
Enoch i E-
liasz, któ-
rzy nawra-
cać będą
Zydy na
końcu swia-
ta, Apoc. 11

11 D Dmiorę oczy PANskie / które biegają
12 po wszystkiej ziemi. I odpowiedzia-
łem / y rzekłem do niego : Co są te
14 dwie oliwne po prawicy lichtarza / y
po lewicy jego ? I odpowiedziałem
powtórę / y rzekłem do niego : Co są
dwie kłosy oliwne / które są podle drwu

7 Y wyrówna łaskę łaski jego I Insiy tak
to przekładać / Dzieła / dzieła iemu. Albo łas-
ka łaska iemu. to jest niechay mu się cieszyć y
niech go wszyscy chwala. Co aczby także mo-
gło być / wszakże się ci nie baczą iż słowo ży-
dowski znaczy / wyrównanie / iako też tu 70.
przełożyli : przetoż y tak się właśnie przełożył
może : z równania łaski łaski jego. Co my tak
pospolicie mowimy : Bardzo równa będzie łas-

nosów złotych / na których są naler-
ki ze złota : I rzekł do mnie mó-
wiąc : Izali nie wiesz co to jest : I rze-
kłem : Nie / Panie mój. I rzekł : Ci
są dwa sennowie oliwy / którzy stoją
przy PANIACYM wszystkim ziemi.

Enoch y Eli-
asz.

stałascie ie. A to się tak ma rozumieć : Iż łaska
która Christus na on czas wylecie na żydy /
bardzo równa z łaską która wylał na poga-
ny : Albo iż łaska która weźma Chrześcijanie
bardzo równa z łaską Chrystusową iako
członek z głowa / a w tymci jest wielka łaska /
według onęgo co Jan s. mówi : Bydź po-
dobnymi obrazami syna Bożęgo.

ROZDZIAŁ V.

1 A **O** Obróciłem
2 sic / a podniosłem
3 oczy swoje : y wy-
4 żrzałem / a ono
5 księga latająca.
I rzekł do mnie :
Co ty widzisz ? y
rzekłem : Ja widzę księgę latającą :
dłuża ię dwadzieścia łokiet / a szerza
ię dziesięć łokiet. I rzekł do mnie :
Toc jest przeklectwo / które wychodzi
na oblicze wszystkiej ziemi : bo wszelki
złodziej / iako tam napisano / sądzon
będzie : a każdy przysięgający / z tęg
takież sądzon będzie. Wywiode ię /
mówi PAN zastępów / y przyjdzie do
domu złodzieja / y do domu przysię-
gającego na imię moje kłamliwie : y
będzie mieszkac w pośrodku domu
iego / y zniszczy ję / y drzewa ięgo / y ka-
mienię ięgo. I wyszedł Anioł który

Albo rano-
witek, lub
pąrgamin spi-
sany, któ- y o
koło łaski
obwiano.

Widzenie
ksiąg latają-
cych znaczy
spisanie grze-
chow za
którymi i-
dzie pomsta
od Boga.
Co jest, prze-
klectwo, abo
kłógi.

6 mówił we mnie : I rzekł do mnie :
Podnieś oczy twoie / a obacz co to
jest co wychodzi. I rzekłem : Cóż
jest : I rzekł : To jest "dzbany" wycho-
dzacy. I rzekł : Ten jest oko ich po
wszystkiej ziemi. A oto talent słowu
miesiono / a oto niewiastá iedná sie-
dzaca w pośrodku dzbaná. I rzekł :
Tá jest nieubożność / y wrzucił iá w
pośrodek dzbaná / y włożył brzo-
słowa na wierzch ięgo. I podnosi-
łem oczy swoje / y wyjrzałem : ano
dwie niewiastie wychodzące / a "duch
w strzędłach ich : a miały strzydła /
iako strzydła "w kanie / y podniosły
dzbany między ziemię y niebo. I rze-
kłem do Anioła który mówił we
mnie : Dokąd té niosą dzbany ? I rzekł
do mnie : Aby mu zbudowano / dom
w ziemi Sennáar : y był vmocniony / y
był tam postawiony na podstavku
swoim.

Ephá. H. to
jest miara,
także y ni-
żęty.

Widzenie
dzbaná, ce-
tnara oło-
wu, y dwu
niewiast,
znaczy za-
ślepienie
Zydów aż
do końca
swiata.
Dzbany.
Albo wiarr.
Albo, y boja-
ná. H.

ROZDZ. VI.

1 A **O** Obróciłem sic
2 y podniosłem o-
3 czy swoje / y wy-
4 żrzałem / a ono
5 cztery poczwór-
6 ne wychodzą z
7 pośrodká dwu
górná góry górnymiedziáné. W pier-
wsym poczwórny konie rýdzc / a we
wtórym poczwórny konie wróné :
I w trzecim poczwórny konie bia-
lé / a w czwartym poczwórny konie

4 strotáté á mocné. I odpowiedzia-
łem á rzekłem do anioła który mó-
wił we mnie : Co to jest / Panie mój :
I odpowiedział anioł / y rzekł do
mnie : Co są cztery wiatry niebie-
skie / które wychodzą aby stały przed
pánującym wszystkim ziemi. W któ-
rym były konie wróné / wychodziły do
ziemié Północnéy / a białé wysły za
nimi : a strotáté wysły do ziemié Po-
łudniowéy. A które były namocnię-
śe / wysły / y chciały iść / y biegac po
wszystkiej ziemi. I rzekł : Idźcie /
chodźcie po ziemi : y biegaly po zie-

Widzenie
czterech wo-
zów y koni
różnych
znaczy chtë-
ry Monar-
chie przed-
nięśce na
świecie o
których też
Dán. 2.

*gnitw mly.

Dwie koro-
nie ze złota
ysrebra uczy-
nione, y na
głowe legu-
sa kapłana
włożone
znaczą Chri-
stusa kapłana
na y króla.
Luc. 4. 278.
*lascosł wy-
makięca, H.

Post bez mi-
łosierdzia
Bogu nie-
przyjemny.

*Nomenbrá.
*Regem-
m-
lech, H.

*to jest, po-
ścić.

*Isa: 58. a 5.

*to jest, Mie-
kiczą.

*to jest, kś-
wóm ja mówił
Hebr.

Opisuje
wielkie do-
brá które
Bóg miał
dlać Żydóm
y wszytkie-
mu kościo-
łowi czasu
przyszcia P.
Christusa
włego.

8 mi. ° A zawałal mie y mówił do
mnie / rzekąc: Oto które wychodzą
do ziemi Północney / y spoкоїły du-
9 chą mego w ziemi Północney. ° A
stało sie słowo PANskie do mnie /
10 rzekąc: ° Weźmi z przeprowadzenia
od Zoldai y od Tobiasza / y od Jda-
iasza: y przyjdzieś ty onęgo dnia / y w-
nijdzieś do domu Jozasza syna So-
phoniaśa / którzy przyszli z Babilonu.
11 ° A nabierziesz złota y srebra: y poczy-
niś korony / y włożysz na głowe Je-
zusa syna Josedeł kapłana wielkiego /
12 y rzeczesz do niego / mówiąc: To mó-
wi PAN zastępów / rzekąc: OTO
MAZ W SCHOD IMIĘ IEGO.

13 A pod nim wznidzie y zbuduje ko-
ściół PANV. ° A on zbuduje ko-
ściół PANV: y on nosić będzie sla-
we / y siedzie / a panować będzie na
stolicy swojej: y będzie kapłanem na
stolicy swej: a rada pokoju będzie
14 między onymi dwiema. ° A korony
będą Zelem / y Tobiaszowi / y Jda-
szowi / y Zelm synowi Sophoniaśo-
wemu / pamiątka w kościele PAN-
15 skim. ° A którzy są daleko / przyjdą / a
budować będą w kościele PAN-
skim / y poznacie że PAN zastępów
posłał mie do was. A będzie to / iesli
słuchając y słuchacie głosu PANA
Boga waszego.

*stolicami

ROZDZ. VII.

1 Sstało sie ro-
tu czwartęgo Dá-
riusa króla / sta-
ło sie słowo PAN-
skie do Zacharia-
śa / czwartęgo dnia
miesiąca dziewię-
2 teg / który jest Kásleu. ° A posłali do
domu Bożęgo Sárásar y Kogo-
melech / y mężowie którzy byli z nim /
3 aby wblagali oblicze PANskie: ° że-
by mówili kapłanom domu PANA
zastępów / y prorokom mówiąc:
Mamli płakać miesiąca piątego /
4 albo sie poświęcić mam / iakom już
pierwéy czynił przez wiele lat: ° A
5 sstało sie słowo PANA zastępów
do mnie / mówiąc: ° Mów do wsęch
ludu ziemi / y do kapłanów / rzekąc:
° Gdyście posćili y płakali / piątego
y siódmęgo / przez té siedm dziesiąt
6 lat: izaliscie mnie post posćili: ° A
gdyście iedli y pili / izaliscie nie sobie
7 iedli y sami sobie pili: ° Izali nie są
słowa / które mówił PAN w rece
proroków pierwszych / gdy iesze w

Jeruzalem mieszkano / y było bogaté
samo / y miasta okolo niego: y gdy
na Poludnie y po polach mieszkano.
8 ° A sstało sie słowo PANskie do Za-
chariaśa / rzekąc: ° To mówi PAN
zastępów / rzekąc: ° Sąd prawdziwy
9 sądzie / a miłosierdzie y litości czyn-
cie każdy nad bratem swoim. ° A
10 wdowy / y siroty / y przychodnia / y w-
bogięgo ° nie potwarzaycie: y ztego
mąz bratu swemu w sercu swy niech
11 nie myśli. ° A niechcieli dbać / y od-
wrócili plecy odstepuicé / a wszy swe
12 obciążali / aby nie słyseli. ° A serce
swoie uczynili iako Diament / aby nie
słuchali zakonu / y słów które posyłał
PAN zastępów duchem swym przez
13 reke proroków pierwsie. ° A sstało sie
rozgniewanie wielkie od PANA za-
14 stepów: y sstało sie iako powiedział /
a nie słuchali: tak wołać będą / a nie
wysłucham / ° mówi PAN za-
stepów. ° A rozprosyłem ie po wszech
królestwach / których nieznają: y zie-
mia spustoszona jest od nich / dla tego
że nie był przechodzący y wracający
sie: y uczynili ziemię požadaną spu-
stoszeniem.

*abo tak mó-
wił. H.*nie kry-
wdzić. H.

*Ex. 22. d 22
Isai. 1. f. 23.
Ier. 5. g. 28.

*abo, mówił.
H.

ROZDZ. VIII.

1 Sstało sie slo-
wo PANA za-
stepów / rzekąc:
2 ° To mówi PAN
zastępów: ° Zja-
lilem sie Sioná
żalem wielkim / y

3 zagniewaniem wielkim vjalilem sie
go. ° To mówi PAN zastępów: ° Wro-
ciłem sie do Sioná / a mieszkac bede
w posrodku Jeruzalem / y będzie na-
zwane Jeruzalem / Miastem praw-
dy / a góra PANA zastępów / Góra
4 ° poświęcona. ° To mówi PAN za-
stepów: ° Jesze będą mieszkac stárcy
y baby po vlicach Jeruzalem / a me-

*świątość.
H. to jest
świąto.

5 zowá lastá w rece ię / prze mnostwo
dni: ¹ A wlice mieyskie nápełnia sie
6 dziećmi / y dzieweczki grájącemi ná
wlicách ięgo. ² To mówi PAN zastę-
pów: Jesli sie będzie zdáło trudno
przed oczymá ostátków ludu tego w
7 onych dniách: izali przed oczymá mé-
mi trudno będzie / mówi PAN zastę-
pów: ³ To mówi PAN zastępów: Oto
8 ia wybawie lud mój z ziemi
Wschodnięj / y z ziemi Zachodu
9 słonca. ⁴ A przywiode ie / á mieścić
B będzie w poszrodku Jeruzálem / y be-
da mi ludem / á ia im bede Bogiem
w prawdzie y w sprawiedliwości. ⁵ To
mówi PAN zastępów: Niech sie z-
mocnią rece wasze / którzy słysycie
10 tych dni té mowy przez wstá pror-
ków / w dzień którego záłożon jest
dom PANA zastępów / áby zbudo-
wano kościół. ⁶ Bo przedemni oné-
mi zapłaty ludzióm nie było / ani za-
11 płáty bydłu / ani wchodzącemu / ani
wychodzącemu nie było pokoju dla
12 wtrapienia: y puszcilem w syrtki lu-
dzie każdego przeciw bliźniemu swé-
mu. ⁷ A teraz nie wedle dni piérw-
szych / ia uczynie ostátkom ludu tego /
mówi PAN zastępów: ⁸ Ale nasie-
nie pokoju będzie / winnicá swóy o-
woc dawac będzie / y ziemiá da vro-
dzay swóy: y niebiosá dadzą rosse
13 swoie: á uczynie że posiedzą ostátki
ludu tego to w syrtko. ⁹ A będzie iáko-
14 ście byli przeklectwem między naro-
dy domie Judá / y domie Izráel / ták
zbawie was y będziecie błogosławień-
stwem: niebóycie sie / niech sie zma-
cniáją rece wasze. ¹⁰ Bo to mówi

PAN zastępów: Jákom myślił á-
bych was wtrapił / gdy mie do gnie-
wu pobudzili oycowie waszy / mówi
15 PAN / á nie smilowałem sie: ták ná-
wróciwszy sie / wymysliłem we dni té /
ábym dobrze uczynił domowi Judá /
16 y Jeruzálem: Niebóycie sie. ¹¹ A ták
té są słowa które czynić będziecie:
Mówcie prawdę każdy z bliźnim
swoim: prawdę á sąd pokoju sądźcie
17 w bramách waszych. ¹² A żaden prze-
ciw przyiacielowi swemu nie myślcie
złego w sercach waszych: y przysięgi
tęż kłamliwéj nie miłujcie: bo to w-
18 syrtko jest czego nienawidze / mówi
PAN. ¹³ A stáło sie słowo PANA za-
19 stępów do mnie / rzekąc: ¹⁴ To mówi
PAN zastępów: Post czwartego /
y post piątego / y post siódmego /
D y post dziesiątego będzie domowi
Judá weselem y radością / y zna-
mieniem i woczysciami swiety: ták
20 to prawdę á pokoy miłujcie. ¹⁵ To
mówi PAN zastępów: ¹⁶ Aż przyjdą
narody / y będą nieścić w miesciach
mnogich / y pójdą obywatelé ieden
do drugiego / mówiąc: Pójdźmy á w-
błagajmy oblicze PANskie / á szukaj-
21 my PANASTępów. Pójdę y ia. ¹⁷ A
przyjdą narody mnogie / y narodowie
mocni szukać PANA zastępów w
Jeruzálem / y wblagac oblicze PAN-
22 skie. ¹⁸ To mówi PAN zastępów: W
oné dni w które wchwyca sie dziesięć
człowiek á ze wszech ięzyków pogán-
skich / á wchwyca sie podobná meża
Judzkiego / mówiąc: Pójdziem z-
wami: bosmy słyseli że jest Bóg
zwami.

nasze Hbr

Wczynki do
bré których
chce ponas
pan Bóg.Ephes. 4.
f. 25.To jest, mie-
siąc.
O przyściu
pogan do
kościółá
Christusa-
wego.
Ieszcze przy-
da. H.Iednego (miá-
sá) H.bada syno-
wie skryjni.
Habr.

ROZDZ. IX.

¹ Kżemie slo-
wá PANskiego
w ziemi hádriách
y Dámásku od-
poczynienia ięgo:
bo ² PANSKIE
jest oko człowie-
czé / y w syrtkich pokoleni Izráelo-
wych. ³ Emáth téż w gránicy ięgo /
y Tyr y Sydon: bo przypisowali so-
bie mądrość bázgo. ⁴ A zbudował
Tyr zamek swóy / á názgromadzał
srebrá iáko ziemié / á złotá iáko bło-

4 tá wlic. ⁵ Oto PAN posiedzie j /
y porazi ná morzu moc ięgo / á sá-
mého ogień požje. ⁶ Wyżrzy Aślá-
lon / á zlećnie sie: y Gázá / á rozboleie
sie bázgo: y Ałkárón / bo sie zawstę-
dziłá nádzieciá ięgo: y zginie król z
Gázy / á w Ałkalonie mieścić nie be-
6 da. ⁷ A siedzieć będzie oddzielać
B w Azocie / á wytrące pyche Philisty-
7 mów. ⁸ A odéyma kreć ięgo z geby
ięgo / á obrzydłości ięgo z poszrodku
zebów ięgo. ⁹ A zostawion będzie y
ten Bóg nášemu / y będzie iáko
książe w Judá / á Ałkárón iáko Jes-
8 buzeczyk. y obtocze dóm mój tymi

samo miá-
sá.mámzer. H.
to jest, ba-
kars cudzo-
ziemiec. G.
ich, to jest
Philistymów.
Habr.to jest, pro-
cwo frugie,
które kará-
nie obiecnie.ábo do PA-
NA. H.Znowu pro-
rokuie o ná-
wrócenia
pogan do
Christusa.

Abu poborca
Proroctwo
o wiechła-
niu P. Chri-
stusa do Jeru-
zalemi na o-
slicy osle-
ciu.
Abu diehy.
H.
Math. 21. 25
Ila. 62. d. 11.
Spokojnie,
falszawie Ho-
bra.
od meki. H.
wypuścilem
H.
Ale lepiej w
textie.
O wywiez-
dzeniu, oy-
ców s. 3 od-
chłanie pic-
kielney.
Obiecuje s.

9 Który mi boiwa idac y wsciągac sie/
y nie przedydzic po nich wiecéy wycie-
gacz: bom teraz wyzszal oczyma mé-
mi. ⁹ Káduy sie wielce córko Sion /
wykrzykay córko Jeruzalem: OTO
KROL TWOY przydzie tobie sprá-
wiedliwy y zbawiciel / on wboży / á
wsiadający ná oslice y ná żrębice / sę-
ná oslice. y wytrące poczworny z E-
phraim / y konia z Jeruzalem / á pota-
mány będzie łuk wojenny: y będzie
mócił pokóy narodóm / á władza
iego od morza aż do morza: á od
rzet / aż do kończyniemi. ¹⁰ Ty też
we krwi przymierza twógo wypuścisz
leś więznie twoie z dołu / w którym
niemáš wody. ¹¹ Wróćcie sie do mierz-
sca oborniego więzniowie nadjiecie/
dzis też opowiadając dwoiako od-

11 Ty też we krwi przymierza twógo, wy-
puszczesz więznie twoie. J. Tę słowá rozumie-
tasie o wymiedzeniu oyców swiętych z od-
chłani piekielney. Hieron: in Zachar: y o wy-
bawieniu z czysca / bo y té Pan Christus po-
śmierci nawiędził y wywiódł / táf Augustyn
piše lib. 12. in Gen. c. 33. & Epist. 99. 3 tychże
słow pokazuje sie / iż dusze swiętych przed ś-
miercią Pana Christusa nie były w niebie / bo
ani dół niebá znaczy / ani w niebie niemáš za-
dnych więzniów. Powiadaia tłumacze Geo-
rgey / iż dół tu znaczy niewola Babiloń-
ska: Ale y to bydz niemoż / bo tudzież przed
tym mówi prorok o Chrystusie: O to król
twój przychodzi tobie zc. Co sie niemoż ro-
zumić iedno o Chrystusie / według wykładu
Ewangelisty Math. 21. Ioan. 12. y z tym to
mówi / Ty też we krwi przymierza zc. Które
słowá niemoga sie stosować do niewolę Babi-
lońskię / bo nie wiedzieć w iakięby krwi
przymierza mieli bydz wybawieni Żydowie z
Babilonu. A choć te słowá teraz inaczej

13 dam tobie. ¹ Bom wyciągnął sobie
Jude iako łuk / nápełniłem Ephra-
imá: y wzbudze syny twoie Sionie /
ná syny twoie ² Gręcka ziemia: y po-
łoży cie iako miecz mocarzów. ³ A
14 PAN Bóg ná nimi widział będzie /
D á wynidzie iako błyskawica strzala-
iego: á PAN Bóg w trąbę zątrąbi /
y podydzie w wichrze południowym.
15 ⁴ PAN zastępów zaszyci ie y poje-
rác beda / y podbią kamieniami pro-
ce: á piąc wpią sie iako winem / y
nápełnią sie iako cząse / y iako rogi
16 oltarza. ⁵ Zbawi ie PAN Bóg ich
dnia onęgo / iako trzode ludu swęgo:
bo kamienie swięte podwyżsą sie
17 ná ziemi iego. ⁶ Bo cóż iest dobrego
iey / y co cudnego iey / iedno zbożę wy-
branych / á wino które rodzi panny:

Żydowie czytają / bo miasto wypuściles / wy-
puszcilem czytają. Wszakże wypuściles / za-
wždy czytano w Kościele Bożym / y Żydowie
ná on czas także czytali / iako Hieron. s. prze-
łożył pierwey niż punktá Żydowie do pisma
przydali. Y do tego Gręckie exemplarze má-
ia / wypuściles / y doktorowie starzy táf czy-
tali. Origenes Tract. 14. in Math. August. 18.
Cicir. c. 33. Cyrillus, Theodoretus, y wšy-
scy Grękowie. A táf ny sie trzymamy pisma /
które zawždy Kościół Boży przymował / w
którim táf mówi prorok do Chrystusa. Ty
Christe / Który siedziś ná oslicy / y oslecin /
przyśedles do Jeruzalem zbawie / nie tylkó
tych którzy byli ná on czas ná ziemi / ale wšy-
tkich którzy byli w ciemnicy piekielney zątrę-
má / moca krwi twoiey wybawiles. A zo-
wie tu krwią przymierza / Krew Christusa
wa / przez którą sstało sie przymierze / między
Bogiem y rodziem ludzkim / bo kiedy przy-
mierza czyniono / Krew bydeca wyléwano.
W czym też máś Math. 26.

Pogánka.
Apostoły
obietcie po-
słac aby
świat na-
wrócił.

Okryje se H.
Krwia ich.
G.

Świątość
ciela y
krwie Chri-
stusowej.
Kocha on ma-
lepszego, ábo
pięknysze-
go, ná chleb
ciela swię-
go, ná wino
krwie swię-
te

ROZDZIAŁ X.

1 Kóście od Pa-
NA dżdu czasu
2 późnego / á PAN
wczyni śniegi / y
dęsz wielki da-
im / każdemu tra-
wená polu. ³ Bo

3 bawiany mówili niepożyteczne rze-
czy / wieszczowie widzieli klamstwo /
á widośnowie mówili poproźnicy:
daremnie cieśyli / przetoż zawiedziemi-
śa iako trzoda: beda wtrapieni / że
niemáš pasterza. ⁴ Ná pasterze ro-
zgniewała sie zapalczywość moia / á
3 kozły nawiędze: bo nawiędził PAN

4 zastępów trzode swoje dom Judá / y
postawi ie iako konia sławy swęy w
bitwie. ⁵ Z niego wegiel / z niego ko-
lek / z niego łuk bitwy / z niego wyni-
dzie każdy wyciegacz spólem. ⁶ y be-
da iako mocarzowie depczący błoto
wlic w bitwie: y walczyć beda / bo
PAN z nimi: á ząwstydza sie wśia-
dące ná konie. ⁷ A vmocnie dom
Judá / á dom Jozeph zbawie: y ná-
wróce ie / bo sie zlituje nád nimi: y
beda iako byli kiedyś ich był nie po-
rzucił: bom ja PAN Bóg ich / y wy-
7 słucham ie. ⁸ y beda iako mocarze
Ephraim / á rozweseli sie serce ich /
iako od winá: y synowie ich wyzrą /
C á rozwesela sie / y rozraduie sie serce

to iest, a Zy-
dów Christus
y Aposto-
wie y Dokto-
rowie swięci

Mocarz. H.

Wyskawkice,
ábo obłoki H.
Ypominá
aby od Boga
prośili ná-
ki Ewangelii
icy kteroby
ich od błę-
dów wyba-
wiła.
pokaze.
Hebr.
Lamentuje
ná pasterze.

Zgromadze
nie wier-
nych do ko-
ścioła Chri-
stusowego.

8 ich w PANV. ¹ Zagwizdne im/
á zgromadze ie/ bom ie odkupił: á
9 rozmnoże ie/ iáko przed tym byli roz-
mnożeni. ² y rozsiecie ie między naro-
dy/ á zdalęká wspaniona ná mie: y
10 żyć beda z synmi swými/ á wróca sic.
³ y przywiodę ie z ziemie Egypsty/ á od Asyryczyków zgromadze ie/ á do ziemie Galaád y Libanu przywio-

de ie/ á nie nasydźcie sie im mieysce:
11 ⁴ y przyjdźcie przez morze wásty/ y roz-
bicie ná morzu wáty/ y záwstydza sic
wásty głębokości rzeki/ y będzie zni-
12 żona pycha Assur/ á berło Egypt-
skie odstąpi. ⁵ Posiła ie w PANV/ á
w imieniu tego chodźcie będą/ mówí
PAN.

* wyschnę.
Hebr.

* Królestwo.

ROZDZIAŁ XI.

Twórz Liba-
nie wrotá twoie/
á niech poźrże o-
gień cédry twoie.
2 ¹ Záwry iodo/bo
wpadł Cédr: iż
wielmożni są spu-
stożeni. ² Wycięcie deby Bášán/ bo

3 wycięty iest lás obronny. ³ Głos wy-
cia pástérzów/ że zburzona iest wiel-
możność ich: głos ryku lwów/ bo
4 zburzona iest pycha Jordana. ⁴ To
mówi PAN Bóg mój: pás owce zá-
bicia/ ⁵ które ci eo ie mieli zabíiali/ á
nie záwołáli/ y przedawáli ie/ mó-
wiąc: Błogosławiony PAN/ sstá-
liśmy sie bogatými: á pástérze ich
nie folgowali im. ⁶ Aia wiecéy fol-
gować nie bede obywatelóm ziemie/

7 ⁷ mówi PAN: Oto ia wydam ludźie/
káždego w rękę bliźniego iego/ y w
rękę króla iego: y wysięká ziemie/ á
nie wyrwie z ręki ich. ⁸ A bede pásł
bydło zábiačia/ dla tego/ o vbodzy
trzędoy: y wziąłem sobie dwie lasce/
iednem názwał Pięknością/ á dru-
gam názwał Powrózkiem: y pás-
łem trzode. ⁹ y wyciąłem trzech pá-
stérzów miesiacá iednego/ y skucz-
yła sie dusá moia dla nich: bo téż du-
śá ich mieniła sie dla mnie/ y mówí-
lem: ¹⁰ Nie bede was pásł: co wmię-
ra/ niech wmięra/ á co wysięczono/

11 niech będzie wysięczono: á dudy
niech żrzą káždy mieso bliźnię swé-
go. ¹¹ y wziąłem różge którg zwano
Piękność/ y zrzecalem iá/ ábych wni-
wecz obrócił przymiérze którem po-
12 stánowił ze wśemi narody: ¹² y wni-
wecz sie obróciło w on dzień: y po-
ználi tak vbodzy trzędoy/ które mi
strzega/ że słowo PANskie iest. ¹³ A
rzékłem do nich: Jesli iest rzecz dobra
w oczach wáśjch/ przyniescie zapłáte
moie: á iesli nie/ niechaycież. y odwa-
żyli zapłáte moie trzydzięści srebrni-
14 ków. ¹⁴ A rzékł PAN do mnie: Porzuć
to do gárnarczá/ piękna zapłáte/ któ-
rg iest od nich osácowan/ y wzię-
łem trzydzięści srebrników/ y porzuci-
łem ie wód PANskim do gárnarczá.
15 ¹⁵ A zrzecalem różge moie wtórg/ któ-
rg zwano Powrózkiem/ ábych roz-
wiązał bráterstwo między Judą/ á
16 Izraelem. ¹⁶ y rzékł PAN do mnie:
Jesze weźmi sobie naczynia pásté-
rzą glupiego. ¹⁷ Bo oto ia wzbudze
pástérzá ná ziemi/ który opuszczonych
nie będzie náwiędzał/ rozprószone-
go nie będzie szukał/ á zlamánego lé-
czyć nie będzie/ á co stoi karmić nie
będzie: á mieso tłustych będzie iesc/ y
17 kopytá ich strząci. ¹⁸ O pástérzu/ á bál-
waniu/ opuszczájcy trzode/ mierz
ná ramię iego/ y ná ośu práwym
iego/ ramię iego schńieniem wśchnie/
á oko práwe záćmiájac sic záćmi.

Proroc two
groźné ná
Zydy.

Mat. 27. 28.
O przeda-
niu Chris-
tusa. iá trzy-
dzięści sre-
brniko w.

ábo do Rod-
giferá, który
obrázy leie.
Proroc two
o Antichri-
ście y prze-
stápcách ie-
go Heretyc-
kich mini-
strách.
á iá iá iá iá.
Hebr.
á zdrowych o-
wiec.

ábo pástérz
nikczemny.

Prorokuie
o zburzeniu
ostatnim le-
rogolima-
skim, y od-
rżuceniu Zy-
dów od Bo-
gá.

Bóg oćieć
poléca
wierné swo-
ie Christuso-
wi pástérzo-
wi dobremu

* przeto tá-
niewola Zy-
dów nie iest
dozefna, iáko
Bábilonśka.
ále będzie wio-
sna Hieron.
ábo snurem

12 Y odważyli zapłáte moie trzydzięści sre-
brników.] To iest/ gdy mi zádobrodzię-
stwo moie dziekowác mieli/ dali Juda-
sowi trzydzięści srebrników aby mie wydał.
Iest to proroc two o przedaniu Christusa.
Tak wykłada Hier. Cyril. Hierosolim. Cath. 13.

13 Porzuć to do gárnarczá.] w Lacińskim
zowiego Statuarium, iá Żydowskie słowo zná-
czy y tego który z gliny/ y tego który z drze-
wa ábo miedzi robi stupy. wśákie tu wáśnie

znácy tego który z gliny robi/ gárnarczá. A
táť gdy mówi/ Porzuć to do gárnarczá. mo-
żemy táť rozumieć/ Porzuć to Bogu który w-
śytie wlepił. bo do iego kóściółá srebrniki
były wzucone/ Math. 27. Abo/ Porzuć to
do kóściółá aby były dane gárnarczowi od
które rola kúpiono. A mówi że to miał poru-
cić Christus/ iá zá iego sprawą y wola Judas
porzuć té pieniadze aby rola zá nie była ku-
piona.

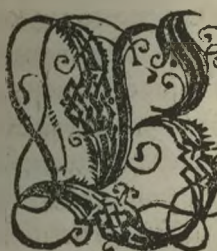
ROZDZ. XII.

Proroctwo
przeciw ży-
dom y po-
genom prze-
śladowni-
kom kościo-
ła Chrystu-
sowego.

„Abó, kub-
kiem wspania-
H.
„obłazie lern-
żalem.

Wybawie-
nie wier-
nych Chri-
stusowych
z prześlado-
wania.

„Abó, wgle-
gnijcie, H.

A Zemię sto-
wá PANStiego
ná Izraela: Mó-
wi PAN rości-
gający niebiosá /
y gruntujący zie-
mie / á tworzący
2 ducha człowieka w nim. Oto ja
stawię Jeruzalem napróżniem ob-
żarstwa wsem narodom wokóło:
lecz y Judá będzie w obleżeniu prze-
ciwko Jeruzalem. A będzie dnia oné-
go poloże Jeruzalem kamieniem cie-
żaru wsem narodom: wšyscy którzy
jibęda podnosić zranieniem zranieni
będa: y zbiorą się nań wšytkie króle-
stwa ziemi. Onégo dnia / mówi
4 PAN / zaráże każdego konia stręt-
wem nim / á wsiadaczá tego kałenstwem:
á ná dom Judá / otworze oczy moje /
á każdego konia narodów zaráże śle-
potą. A rzeką hetmanowie Judá
w sercu swym: Niech mi będą posi-
leni obywatele Jeruzalem w PANV
6 zastępów Bogu ich. Onégo dnia
pokładę księżetá Judzkie iáko „piec
ognisty“ między dwy / y iáko pocho-
dzą ognistá w sienie: y pożyją po
piaricy y po lewicy wšytkie naro-
dy wokóło: y mieszkáć będą w Jeru-
zalem.

Dwie natu-
re w Panu
Christusie.

Bóg Izrael-
ski jest „wkrzyżo-
wany“.

zalem zásie ná swém miejscu w Jeru-
zalem. A zbawi PAN przybytki Ju-
dá / iáko ná początku aby sie nie wiel-
możnie chwałił dom Dawidów / y
8 chwałá mieszkájącym w Jeruzalem
przeciwko Judá. Oné^o dnia zaszyci
PAN obywatele Jeruzalem / y będzie
ktoby sie obraził z nich w on dzień / iá-
ko Dawid: á dom Dawidów iáko
Boży / iáko Aniół PANski przed o-
9 bliczem ich. A będzie dnia onégo:
bede szukał zetrzeć wšytkie narody
10 które przychodzą ná Jeruzalem. A
wyleje ie ná dom Dawidów y ná oby-
watele Jeruzalem ducha lásti y „mo-
dlitw“: y patrzyć będą ná mie które-
go przebudli: y plákać go będą plá-
czem iáko ná jednorodzoným: y be-
dą ná nim żałować / iáko wiec żalu-
11 iá przy śmierci pierworodného. Oné-
nego dnia wielki będzie plácz w Je-
ruzalem / iáko p ácz / á dżemimon ná
12 polu Mageddon. A będzie plákać
ziemiá: familie / á familie osobno:
13 familie domu Dawidowego osobno /
á niewiasty ich osobno: familie do-
mu Nathán osobno / á niewiasty ich
osobno: familie domu Leri osobno:
á niewiasty ich osobno: familie Se-
mei osobno / á niewiasty ich osobno:
14 A wšytkie familie inše: familie á fa-
mille osobno / á niewiasty ich osobno.

Dary Dite-
cha 5.

„Abó, litostí,
H.

O mece Chri-
stusowey
proroctwo.
Ioa: 19. g 37.

2. Para: 35.
d 22.

1 Tworzący ducha człowieka w nim /
Jásnie tu masz iż Ducha człowieka nie masz
terpicy ani z ciała bywa rodzona / ále iá Bóg
w człowieka stworzył / podobnie słowá masz
Ecc: 12. Iśa: 42. v. 5.

10 Y będą patrzyć ná mie którego przebudli /
Ná tym miejscu dwoiáka nature w P. Chri-
stusie Prorok opisać: Jedne Bóstá / kiedy
mówi. A wyleje ná dom Dawidów Ducha lá-
sti: bo dać láste / samemu Bogu własná. A
przetóž tak te mowa zaczyna Prorok: Mówi
Pan / rościá gájący niebiosá y gruntujący zie-
mie. Aż yśny wiedzieli iż ten który to mówi /
jest Bóg stworzyciel. Duga nature człowie-
cza wyraził / y w. społec w téjże naturze / me-
ke swoje ná krzyżu / kiedy przydaje: A będą
patrzyć ná mie którego przebudli / które slo-
wá wyklada Jan 1. o Panu Christusie c 19.
To świadectwo tak jasné jest o dwu natu-
rach Christusowych / że též nowochrześc-
dżi niechcą przypisawać / iż w ten czas był
prześlota Bóg Izraelski / kiedy Chrystus był
prześlota. A tak y według ich zeznánia mamy
to w piśmie 1. jasné słowá napisano / iż
Bóg Izraelski jest wkrzyżowany y prześlota.
Tego sie zaprzeć nie mogą / bo pismo tak mó-
wi / y sami táž niewiernicy pisa. Co sie
dorycze ich wyklada który tu przypieć /
powiadać iż sie to rozumie figurate to jest /
iż Bóg Izraelski nie w swéj osobie był prze-
ślota / ále w osobie Christusowej / iáko kto
prześladnie wierné / prześladnie Christusá /
kto dać w bogiemu dacie Christusowi. Toć jest
właśnie przeciw iáśnemu piśmu 1. które to
mówi / iż Bóg Izraelski miał być w osobie
swéj widziany / y w téjże osobie prześlota:
á tego nigdy nie mówi / żeby Bóg w oso-
bie cudzej miał być prześlota. Mamy iáśné
piśmo / iż Christus miał być w osobie wier-
nych prześladowany / y w osobie w bogich
miał bráć iáśmużne / Ale tego nie mówi / żeby
Bóg stworzyciel miał być w cudzej osobie
prześlota / tylko w osobie swéj własnój: o
tym piśmo mamy / z tym my przedstawiać figur
nowochrześciskich nie chcemy. A tu każdy o-
baczyć może / że my iáśné piśmá mamy / które
mi wiary Katolickiej dowodzimy: á nowo-
chrześcicom nie o piśmo idzie / ále o ich wy-
kład / które nam podzucá. Ale iáśné piśmo
ma być wykladane / wolimy té wyklady
bráć od Kościoła Bożego / niż od Nowo-
chrześciców.

ROZDZ. XIII.

Christus
zgodzę się
chy omywa
ięce.

"Eze. 36. dzt
O wykorge
nieniu Bał
wánów - ga
przysięciem
Christus =
wym.

1 **A** Tęgo dnia be-
dzie źródło otwo-
rzone domowi
Dawidowemu / y
mieszkającym w
Jeruzalem / na o-
mycie grzesznego
2 y mieszkajace. "A będzie dnia onę-
go / mówi PAN zastępów / wytrące
imiona bálwánów z ziemi / y nie be-
dą wiecety wspomínane / y fałszywe
prorozi / y ducha nieczystego zniósę z
3 ziemi. "A będzie gdyby kto proro-
wał dálej / rzekł mu oćciec iego y mat-
ką iego / którzy go porodziłi: "Nie be-
dzieś żyw / boś mówił kłamstwo i-
mieniem PANstkim: y wola go o-
ćciec iego / y matka ię / rodzicy iego /
4 gdyby prorołowal. "A będzie: Onę-
go dnia zawstydzą się prorozy każddy
zwiózenia swego / gdy prorołowac

8 Dwie części będą na nię rozprośone. I
Czasu meki Pana Chrystusowej dwie części
były / to jest / dwoiński lud / Żydowski / y Po-
ganiński. Te części zgina: bo ięli się do Chri-

5 będzie: a nie będą się obłóczyc w
plaszę worowy / żeby kłamał. "Ale
6 rzecze: "Nie jestem proro: człowiek
oracz ja jestem: bo "Adam przykła-
dem moim od młodości moiej. "A
7 rzekł mu: Cóż to są rany są w po-
środku rąk twoich: "A rzecze: "Tęmi
jestem zranion w domu tych / którzy
mie miłowali. "Niezuc oćni się na
pasterzów mego / y na meża przyległę-
mi / mówi PAN zastępów: "Uderz
8 pasterzów / a rozproś się owce: y obró-
ce ręce moje na malutkie. "A będą
po wszytkiej ziemi / mówi PAN: dwie
części na nię będą rozprośone / y w-
stana: a trzecia część zostanie na
9 nię. "A powiodę część trzecią przez
ogień / y palicie będą iako palą strę-
bro: a doświadczac ich będą / iako
doświadczac złota. On będzie wzy-
wał imienia mego / a ja go wyslu-
cham. Rzekę: "Lud mój iestcś: a
on rzecze: PAN Bóg mój.

stus nie nawróca / będą potępione. Trzecia
część zostanie / to jest / trzeci lud który z tych
wóś / lud Chrześciański. Tęgo przemieńdzie
przez ogień wtrapienia y pokus / Hieron.

"abo kosmazy
H.

"Adama w-
sprawowaniu
rolę.

Proroctwo
o mece na
krzyżu y
śmierci Chri-

stusowej.

O rozprośe-
niu Aposto-
łów -

Łów -

meki. Pan-
skicy.

"Ma. 26. c. 32
Mar. 14. c. 38

O prześlado-
waniu ko-
ścioła Chri-

stusowego.

"Lud. to. mój.
H.

ROZDZ. XIII.

Proroctwo
o zburzeniu
Jeruzalem
po mece
i ania Jezuso-
wey.

1 **A** To przjdą dni PAN-
stki / a będą dzie-
lic korzysci twoje
2 o posrodku cie-
bie. "A zgromá-
dze wszytkie naro-
dy do Jeruzalem
ku bitwie / y będzie wzięte miasto / y
zburzą domy / y niewiasty pogwałca /
y wynidzie połowicá miastá w nie-
wola: a ośtatęk ludu / nie będzie wzięt
3 z miastá. "A wynidzie PAN / a be-
dzie walczył na onę narody / iako wal-
czył w dzień wojny. "A staną nogi
4 iego w on dzień na górze Oliwney /
która iest przeciw Jeruzalem na
Wschód słońca: a rozpádnę się Gó-
ra Oliwna w poly na Wschód słoń-
ca / y na Zachód / rozpádną báz-
5 wielką / y odwáli się połowicá góry na
Północy / a połowicá ię na Pół-
dnie. "A wcieczecie w dolinę "gó-
r o-
nych: bo dosięże dolina "gó-
r aż do bliski: a będziecie wciekac iakoście

"to iest, zgi-
nie w mieście

"gó-
r młish.
H.

"a do bliz-
siej góry, abo
aż do Asyá.

H.

6 wciekali przed trzesieniem ziemi za
dni "Ozypasa króla Judyckiego. "A przy-
dzie PAN Bóg mój / y wszyscy swie-
ci z nim. "A będzie dnia onę: nie be-
dzie swiatiości / ale zimno y mroź.
7 "A będzie dzień ieden który iest wiá-
domy P A N V / nie dzień ani noc: a
8 czá u wieczornego będzie swiatio. "A
będzie w on dzień: Wynidą wody ży-
wé z Jeruzalem / połowicá ich do mo-
9 rzá wschodnie: a połowicá ich domo-
rzá ośtatniego: lećcy zimie będą. "A
będzie PAN królem nad wszytką zie-
10 mią. W on dzień będzie PAN ieden:
y będzie imię iego iedno. "A wódcy się
wszytká ziemiá aż do puszcy / od pá-
gozku Remmon na Półdnie Jeru-
zalem / y podnieście się / y będzie mie-
skal na mieyscu swym / od bramy
Beniámin / aż do mieysca bramy pier-
wszej / y aż do bramy węglów / y od
wieży Zánancel / aż do pras królew-
11 stich. "A będą mieskac w nim / a wy-
trácenia nie będzie wiecety: ale Jeru-
zalem "siedzieć" będzie bezpiecznie.
12 "A tá będzie każn / która starze PAN
wszytkie narody / które walczyły na

Proroctwo
o "dzie ośta-
tecznym.

"Amos 1. 25.

O odrzuce-
niu Żydów
a węgwa-
niu pogan.

"sprawca
się wszytká
ziemiá, y bę-
dzie iako bla-
nie od Gery,
aż do Remmo-
na. H.

"zabijanie,
mordowanie.
H.

"abo mieskac
H.

Karanie
frogie prze-
śladowni-
ków kościo-
ła Christuso-
wego.

"abo mieskac
H.

Karanie
frogie prze-
śladowni-
ków kościo-
ła Christuso-
wego.

"abo mieskac
H.

Karanie
frogie prze-
śladowni-
ków kościo-
ła Christuso-
wego.

"abo mieskac
H.

Karanie
frogie prze-
śladowni-
ków kościo-
ła Christuso-
wego.

"abo mieskac
H.

Karanie
frogie prze-
śladowni-
ków kościo-
ła Christuso-
wego.

"abo mieskac
H.

Karanie
frogie prze-
śladowni-
ków kościo-
ła Christuso-
wego.

Jerus

Prześlado-

wanie Zy-
dowski i
kościół
Chrystusów.Po prześlá-
dowaniu po-
kój y nabo-
żenstwo w
kościół
Chrystuso-
wym.

Jeruzalem: Bedzie schnąć cięto ká-
żdego stojącego na nogach swych:
oczy jego wschną w dziurach swych y
13 iezę ich wschnie w gębie ich. Dnia
onęgo bedzie trwoga PANsta wiel-
ka między nimi: y chwyci mąż
14 rękę bliźniego swego y zéymie się
ręką tego z ręką bliźniego tego. Lecz
y Judas walczyć będzie na Jeruza-
lem: y będą zgromadzone bogac-
15 twa wszech narodów wokół złoto y
srebro y sat dosyć wiele. A tak be-
dzie wypadek konia y mulara: wielbłą-
da y osła y wszech bydła które były
16 w obozie onym iako wypadek ten. A
wszyscy którzy się zostaną ze wszech na-
rodów / które przyciągnęły przeciw
Jeruzalem / chodźcie będą od roku do
roku aby się kłaniali królowi PANV
zastępów / a świecili światło kuczek.
17 A będzie: Ktoby nie siedł z rodziny

ziemi do Jeruzalem / aby się pokłó-
nił królowi PANV zastępów / nie be-
dzie deszcz na niego. A iesliby y familia
18 Egiptu nie wstąpiła / a nie przyślá-
ni na niego będzie / ale będzie wypadek
którym pokarze PAN wszystkie naro-
dy / któreby niechodziły na świecenie
19 światła kuczek. Ten będzie grzech
Egiptu / y ten grzech wszech naro-
dów / któreby niechodziły na obcho-
20 dzenie światła kuczek. Onęgo dnia
będzie co na wzdzie konstkiey jest / po-
swiecono PANV: y będą kotły w
domie PANstym iako czasę przed oł-
tarzem. A będzie każdy kociel w Je-
ruzalem y w Judá poswiecony PA-
NV zastępów: y będą przychodźcie
wszyscy ofiarownicy / a będą bracie z nich /
y będą w nich wazyć: a nie będzie
kupca wiecęg w domu PANA zastę-
pów onęgo dnia.

Kata- gra-
chu.Abo, na re-
dzich koni-
kach.

20 Bedzie co na uździe koniśkiej jest, po-
swiecono Panu. To jest: Tak będzie pokój /
że stróów wojennych nie będą potrzebować /
ale ie obroca na chwale Bożę. Drugi to
wykładata o wzdzie Constantina Cesarza /

w której miał ieden gośdź z tych / którzymi był
Pan Christus przybity na krzyżu / bo wszy-
te nadzieie swóego zwycięstwa w mece Chri-
stusowej pokładając / na znał tego ieden
gwózdź święty nośił w wzdzie swóej.

PROROCTWO MALACHIASZA.

ROZDZIAŁ. I.

1 Kzemie
2 SŁOWA
3 PANstie-
4 go / do I-
5 zraela w
6 rece Ma-
7 lachiasza.
8 Vmilo-
9 walem
was / mówi PAN: y rzekliście: W-
czyniłeś nas vmilował: Izali Ezau
nie był brat Jakobowi / mówi PAN:
3 a vmilowałem Jakoba / a Ezau
miałem w nienawiści: A położyłem
góry jego spustoszeniem / a dziedzie-
two jego pustynią smoków. A iesli
4 rzecze Idumea: Jesteśmy skazani:
ale wróciwszy się zbudujemy co jest
zepsowane: to mówi PAN zastę-
pów: Ci budować będą / a ia rozwa-

5 le: y nazowię ie granicami niezbo-
żności / y ludem na który sierożnie-
wał PAN aż na wieki. A oczy wasze
6 oglądają / y wy rzeczećie: Tnich be-
dzie w wielbion PAN nad granicę Iz-
rael. Syn ma w wieczności oycy /
a sluga Pana swęgo: iesli tedy oćiec
ia iestem / gđież iest część moia: a ie-
7 slim ia Pan / gđież iest boiażn moia /
mówi PAN zastępów: do was / o ká-
plani / którzy gardzicie imieniem mo-
im: y rzekliście: Wczyniłeśmy wzgár-
dzić imię twoie: Ofiarujemy na ołta-
7 rzu moim chleb zmazany / a mówicie:
Czymiśmy cie zmazali: Tym że mó-
wicie: Stół PANstý wzgardzon iest.
8 Jesli ofiarujemy ślepę na ofiarę / a za-
nie źle iest: y iesli ofiarujemy chromę
C y chorę / a za nie źle iest: Ofiaruy to
księżeciui twemu / iesli mu się podo-
9 ba / abo iesli przymie oblicze twoie /
mówi PAN zastępów. A teraz bla-

Abo, y mówię.
H.Występi
kapłanów
strofuję.Iesli się
wskazanie
prymie.
Hebr.

Odrzucenie
ofiar Zydów-
skich; a
naśpienie
na ich miej-
sce ofiary
Chrześciana-
skich.
*Psal. 112. 23

10 gajcie oblicze Bożę / żeby sie smilo-
wał nad wami / (bo z ręki waszój sta-
ło sie to) iesli iako przysmie oblicza
wasz / mówi P A N zastępów. 'Kto
11 jest między wami któryby zamyskał
wrota / y zapalał na oltarzu moim
darmo? Nie mam chęci do was / mó-
wi P A N zastępów : y daru nie przys-
me z ręki waszój. 'Bo od wschodu
słońca aż do zachodu wielkie jest imie
moie między narody : a na każdym
miejscu poświęcają y ofiarują imie-
niowi memu ofiary czyste / bo wielkie
12 jest imie moie między narody / mówi
P A N zastępów. 'A wy spługawili-

D ście ie tym co mówicie : Stół P A N-
ski spługawion jest : y co nań kładą
13 wzgardzone jest z ogniem / który ie
pożera'. 'A rzekliście : Oto z roboty /
y 'zdmuchneliście ie' / mówi P A N
zastępów : a wniesliście z wydartków
chromie y chore / y wniesliście 'dar' :
izali ję przysme z ręki waszój / mówi
14 P A N : 'Przetleły zdracliwcy / którzy
ma w trzódzie swojej 'samicą / a wcz-
niwszy ślub / ofiaruje wloinné P A nu :
bom ia Król wielki / mówi P A N za-
stępów / a imie moie straszne między
narody.

'y owoc iego
wzgardzony
y zdeptanym
go. H.
'a zdmuchali-
ście ie. H.

'abo obidw.

'byliś zdrow-
e, b. z wady

Prorocwo o
ofiarze Chre-
ściński dy bia-
ła y krowie
Pana Chrystu-
sowej pod ofi-
bą chleba y
winą.

11 Miałachiasz wyklada sie Anyot / abo po-
sel mój. Ten o odrzuceniu Żydów y ofiar ich /
y o przyszłym Chrystusowym proroctwie.

Od Wschodu słońca aż do Zachodu, &c. A
na każdym miejscu poświęcają y ofiarują. [Tęsknota nie mogą się rozumieć o ofierze krzy-
żowej krwawej / bo ta nie była na każdym
miejscu / ale raz tylko na jedynym miejscu
jest ofiarowana. Ani też o żydowskich ofia-
rach / bo tu wyraźnie mianuje iż od pogan
miała być ofiarowana / y kładzie ją przeciw
ofiarom żydowskim / które tylko na jednym
miejscu były ofiarowane. Ani też o ofiarach
onych pogan sprawiedliwych przed przy-
ściem Chrystusowym iaki był Job y inni / bo
y tych nie wiele było / a właściwą za czasu pro-
roków kiedy białochwałstwo plużyło. Ani
tego rozumieć mamy o ofiarach duko-
wnych / iakże są modlitwy y dobre uczynki :
bo to nie jest własnie ofiara / która tylko win-
ta bywa / y nie jest własną kościołowi Chri-
stusowemu / bo była zarządy od początku sa-
wiała / y wszyscy wierni wierzyli w Chrystu-

sa / y wiara meke iego ofiarowali. Ale tu mó-
wi o ofierze własnej zwierzechnej y widzial-
nej / iaka jest w kościele Bożym ofiara
ciała y krwi Pana Chrystusowej pod ofi-
sobą chleba y winą. Naprzód iż tak samo sto-
wo żydowskie / Mincha, znaczy pewna y zo-
wierchona ofiara / która bywała z maki bia-
łej y oliwy y kadzidła. Leuit. 2. y 6. A toć by-
ła figura naszej ofiary / która bywa pod oso-
bami chleba y winą. Cytay Daniel. 8. A te
ofiary zowie czyste : bo żadna ludzka złość
nie może być pomazana / iako inje ofiary
duchowne często się grzechami maza : ale ta
jedna ofiara świętości sama jest czysta / bo
przedniejszy kapłan jest sam Pan Chrystus y
samże jest ofiara. Tak to wyklada. Clemens
Romanus lib. 7. Constit. c. 31. Cypr. lib. 2 con.
Iudeos, Aug. 18. de Ciuit. c. 25. Chrys. Ps. 91. &
Orat. 2. con. Iudeos. Irenaeus li. 2. con. hereses
c. 33. Iust. in Dialogo con. Tryphon. Damascenus
lib. 4. de Fide c. 14. Naostatę y Żydowie
sami także wykladają. Rabbi Samuel lib. de
Aduentu Messia, c. 21.

ROZDZIAŁ. II.

Pogroźka
główny kapła-
nom.
Le. 26. b. 15.
De. 28. b. 15.

1 A teraz do was
2 to przykazanie / o
kapłani. ' Jesli
nie będziecie
chcieć słuchać / a
iesli nie będziecie
chcieć kładz na
3 serce / abyście dali chwałę imieniowi
memu / mówi P A N zastępów : pu-
seże na was niedostatek / y przelinać
bude błogosławieństwo wasz / y prze-
elne ie : iżescie nie położyli na serca.
4 'Oto ia rzuce wam topórkę / y zapu-
se na twarz wasz / ląnem woczy-
stych swiat waszych / y nie pusi sie
was. ' A doznacieżem posłał do was
to roztazanie / żeby było przymierze
moie z Lewi / mówi P A N zastępów

5 'Przymierze moie było z nim żywota
y pokoju : y dałem mu boiażni / y bał
sie mnie / y lekai sie od oblicza imie-
nia mego. ' Zakon prawdy był w
6 ściach iego / a nieprawość nie znalazła
sie w wargach iego : w pokoju a w
B prawości chodził zemną / a mnogie
7 odwiódł od nieprawości. 'Bo wargi
kapłanśkie będą strzedz vmiecie no-
ści / y zakonu pytać będą z ust iego :
8 ponieważ Anyotem P A N A zastę-
pów jest. ' Aleście wy zstąpili z dzo-
gi / y zgoiszyliście wielu w zakonie :
9 skaziliście przymierze Lewi / mówi
P A N zastępów. 'Przetóży ia uczynię
tem was wzgardzone y poniżone w
śsem narodóm : tak iakoście nie strze-
gli dóg moich / a mieliście wzgląd
10 na osobę w zakonie. ' Izali nie jeden
oćiec wszystkich nas : izali nie jeden

Względ ka-
płański we-
dług przy-
mierza Bo-
żego z Le-
witami.

Występi
kapłanów y
każn za nie.

*Mat. 23. 29
Eph. 4. 25.

*przekleństwo
H.
'nie obali.
'a zwróci-
wam nasie-
nie. H. aże zle.
'kaldun y
agnioem.

gwarantujemy ie-
den drugim,
Hebr.
Strofuie lud
iż żony z ob-
cych naro-
dów póy-
mowały.
"poganka,
bátwochwał
ce.

żón wáßych
opuszczonych.

przykazał.

Proroctwo
o posłaniu
Iana Chrści-
ciela, y o
pierwszym
przyjściu p.
Chrystusa=
wym ná
świat.
Mar. II. 10.
Mar. I. 22.
Luc. I. 17

Kapłani no-
wego testa-
mentu y o-
fiarń ich.

to jest, iáko
ofiarę które
dawno wyco-
wie świątci o-
fiarował.
Strofowa-
nie głósci
rozmaitych

"Zach. 1. 2 3.

11
C

12

13

14

Bóg stworzył nas: czemuż tedy gár-
dzi każdy z nas bratem swoim/ gwał-
cac przymiérze oyców náßych? Przé-
stał Judá / á obrzydłość sstała sie
w Izraelu y w Jernzalem: bo splu-
gawil Judas poświęcenie PANstie/
które umiłował y miał cóżkę Bogá
cudzego. Zatrąci PAN meżá który
by to uczynil/ mistrzá y uczniá z przy-
bytków Jakób / y ofiarującego dar
PANV zastępów. A toście iesze uc-
zynili: pokrzywaliście łzami oltarz
PANstie / płaczem y wrzastaniem/ ták
że nie woyrzze wiecéy ná ofiarę / ani
przyjme co wblagającego z ręki wá-
ßey. A rzekliście: Dla którey przy-
czyny? Bo PAN oświadczył między
tobá y żoná młodości twoięy / któraz

15

D

16

17

ty wzgardził: á tá wcześniczká two-
já / y żoná przymiérza twego. Izali
nie ieden uczynil / á ostatek ducha
iego jest: á czegoż ieden szuka/ iedno
nasienia Bożego? A ták strzeżcie du-
chá wáßego / á żony młodości twęy
nie wzgardzay. Gdy nienawidzić
bedziéß / opuść / mówi PAN Bóg Iz-
raelski: á okryje nieprawość odzienie
iego / mówi PAN zastępów. Strzeż-
cie ducha wáßego / á nie wzgardzay-
cie. Zádaliście prace PANV mówá-
mi wáßemi / y rzekliście: Wczymżeß
my mu prace zádali? w tym że mówi-
cie: Wßelki który złé czyni/ dobry jest
w oczách PANstich / y tácy mu sie
podobá: ábo wiec gdzie jest Bóg
sádu?

"to iest, mł-
dą y niewia-
stą.
"to iest, ták
niewiásta iá-
ko y mąż ma-
dußa rozum-
ną od Bogá
stworzoną.
"to iest, Bóg
małżeństwo
poßłanowił
dla poro-
stwa.
"Iakoby rzekł
nie sprasay
dla samy nie-
nawieci żó-
ny twoięy, bo
bedzieß ka-
rany.
"który sprá-
wiedliwie sa-
dzi.

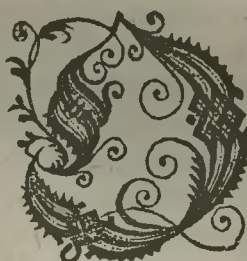
"ábo, w ofia-
rách.
"ábo, przekłá-
stwem, H.

"ábo, progów
z których wo-
dą z wysoce-
ká z wielkim
sumem spa-
da.
"robáctwo.

Bluźniér-
stwa przes-
ciw opatr-
ności bożey
Próžno iest
Bogu stáć,
Hebr.
"zuchwałt.

Mowy lu-
dgi dobrych
o dobrym
rządzeniu
Bożym.

ROZDZ. III.

TO ia posy-
lam Anýolá moie-
go / á nágotuię dió-
ge przed obliczem
moim. A zará-
zem przyjdzie do
ściolá swego Pá-
nujący / którego wy szukać / y Anýól
przymiérza / którego wy chcecie. Oto
idzie / mówi PAN zastępów. A kto
bedzie mógł myslá ogarnąć dzień
przyjścia ięß / á kto sie ostoi ná widze-
nie ięß? Bo on iáko ogień sléwający /
y iáko żiele fábrießkie: á wsiedzie wy-
palając y wyczyszciając srebró / y wy-
czysci syny Lewi / y przecodzi ie iáko
złoto y iáko srebró / y beda PANV ofia-
rować ofiary w sprawiedliwósci. A
spodoba sie PA o siará Judy y Jeru-
zalem / iáko dni wieku / y iáko dawne
lata. A przystapie do was w sádzie /
á bede świadkiem przedkim czarowni-
kóm / y cudzolożnikóm / y krzywopry-
siejcom / y którzy krzywdzą zapláte
naimenniká / wdów y sierót / y scißtá-
iz cudzoziemcá / á nie bali sie mnie /
mówi PAN zastępów. Bom ia
PAN / á nie odmięnam sie: á wy
synowie Jakóbowi nie iestescie wy-
mśczeni. Bo ode dni oyców wá-
ßych odstapiliście od praw mo-
ich / á nie strzeżliście. Wróćcie
sie do mnie / á wróce sie do was / mó-
wi PAN zastępów. A rzekliście: W

8

9

10

C

11

12

13

14

15

D

16

17

czymże sie wróćmy? Jesli skole-
wiek Bogá / że wy mnie koleć / y rzé-
kliście: Wczymże cie kolemy? W
dziesięcinách / y w pierwoćinách. A
w uiedostátku wy przekleci ieste-
ście / á wy mnie koleć / narodzie wßy-
tek. Wnoście wßytkie dziesięćiny
do gumná / á niech bedzie żywność w
domu moim / á doznaycie mie w tym /
mówi PAN: Jesli wam nie otworze
wpustów niebießkich / á nie wyleie ná
was błogostáwienßtwá / áż do obfi-
tości. A zláte dla was pozerájące-
go / y nie popsuie owocu ziemie wá-
ßey / y nie bedzie winnicá nieplodná
ná polu mówi PAN zastępów. A
beda was błogostáwionimi nájzwáć
wßyßcy naródownie: bo wy bedziecie
ziemiá požádaná mówi PAN zastę-
pów. Zmogly sie ná mie słowa wá-
ßé / mówi PAN. A rzekliście. Cóż
smý mówili przeciwko tobie? Mo-
wilißcie: Márný iest który Bogu stu-
ży / á co zá pożytek zsmý strzeżli przy-
kazania iego / á iż smý chodzili smá-
tni przed PANEM zastępów? Przé-
tóz teraz błogostáwione zowiemy
hárdé: bo zbudowani sá czyniący
niezbożność / y kusili Bogá / á zácho-
wani sá. Tedy mówili którzy sie bo-
iz PANA / każdy z bliżnym swoim: y
pilnowal PAN á wßyßal: y nápißa-
no księge pámiatki przed nim / boi-
cym sie PANA / y myslącym o imie-
niu iego. A beda mi / mówi PAN
zastępów / dnia w który ia uczynie /

własno-

18 własności: y bede im folgował iá
to folguie mąż synowi swemu / który
służy temu. ¹ A náwróćcie sie / á vy

życie co zá różność iest między sprá
wiedliwym á niebożnym / y między
służącym Bogu / á nie służącym ie^o.

Ian S. postan
y od Boga wy-
szedł y odsyná
Bożego.

1 Oto ja posyłam Anióła moiego] Postá-
nie Jana s. Prorok tu przypisuje synowi Bo-
żemu: Ewangelistowie zaś przypisują Oycu/
aby sie pokazała iedná natura / y moc od syná
Bożego / y spráwa oycá y syná. A żeby sie téż w
tęj iednéj naturze pokazała różność person/
słusnie syn mówi / Przed obliczem moim. A
oćiec mówi: Przed toba. A tak Ewangelisto-
wie piśa iáko Pán Chrystus rzéł / á Pan
Chrystus záśie tak przywoził słowa proro-
ckie / aby pokazał iż w naturze iedný był z
oycem / á w personie inszym. Słow tedy proro-
ckich ten iest wykład / iáko by rzéł: Oćiec po-
stał Janá przed obliczem syná swego: Syn
postał Janá przed obliczem swoim: Duch s.
postał Janá przed obliczem syná: ábowiem
w Osobách Trojce náświetšej / ieden y tenże
Bóg iest który posyła.

1 A zarazem przydzie do kościoła swego
Panuicy] W Żydowskim y Gréckim miásto
Panuicy / iest / on Pan / to iest / Chrystus:
iáko by rzéł / on Pan mam obiecany. Mówi
tu o Mésiasu według wykładu tak nájszych
Doktorów iáko y Żydowskich. Záś iáwno
iust / i ten Bogiem iust / który ma kóściół / bo
to sámemu Bogu własna miéć kóściół swój.

1 Aniół przymierza] Pan Chrystus nazwa-
ny iest Aniółem przymierza / i jest postem nó-
wego zákona y nowego testamentu / w któ-
rym nam dobrá miéł iest obietnica. Augustin.
lib. 18. de Ciuit. c. 35. Náś to i jest przymierze
uczyni między Bogiem y między ludźmi. Bo
ten iest zwyczaj piśmá s. i jest przymierze zowie
testamentem. Hieron. in Galat. 3. Augustin.
lib. 1. Locutionum de Genesi c. 94.

ROZDZ. III.

1 **O**to dzień
przydzie palący
iáko piec / á beda
wšyicy pyśni y
wšyicy czyniący
niebożność sto-
ma / y zápalit ie
dzień który przydzie / mówi PAN za-
stepów / który nie zostawi im korze-
nia / y gáłstfi. ² A wzmińcie wam bo-
żym sie imienia mego słońce spá-
wiedliwości / y zdrowie ná strzydách

3 tego / y wzmińcie / y stáć bódziecie
iáko cielcy z stádá. ⁴ A podepccie
niebożné / gdy beda popiolem pod
stopą nóg wáśych / w dzień w który
ia czynie / mówi PAN zástepów. ⁵ Pá-
mieraycie ná zakon Mózeszá slugi
mego / którym mu rozkazal ná Zoreb
do wšego Izráelá / rozkazania y sády.
6 ¹ Oto ja posle wam Heliášá Proro-
ká / piérwéy niżli przydzie dzień PAN-
ski wielki á stráśny. ² A náwróć ser-
ce oyców tu synóm / á serce synów tu
oycóm ich: ábych snáć nie przyszedł /
á nie skarał ziemie wytráceniem.

¹to iest, wy-
borni, karma-
ni, Hebr.

²Exo. 20.
Deut. 45. 6.

O przysciéiu
Heliášá pro-
roka przed
dnem sę-
dnym.

Mat. 17. b 10
Mar. 9. c 11.
Luc. 1. b 17.

¹wytráceniem,
H.

O PROROCECH,
których czasów zyli, y co by-
ło zá przedsięwzięcie ich.

S Proroków iedni byli przed wzię-
ciem w niewolę dżiesięci pokole-
nia: iáko Hogeáš, Izáias, Ioél, Há-
mos, Hábdiaś, Ionás, y Micheáš.
Drudzy po téj niewolę ieli prorokowác, ále
przed wzięciem w niewolę dwóygá pokole-
nia, iáko Nahum, Hábdikuk, Sophoniaś, y Iere-
miaś. A inni w saméy niewoli prorokowáli: iá-
ko Ezechiel, Báruch, y Dániel. Drudzy ná ostá-
tek po wysciéiu z niewolę: iáko Aggeuś, Zá-
chariaś, y Malachiaś. Lecz prorocy wšyicy
po odstąpieniu dżiesięciorga pokolenia ode-
dnu, prorokowali. Bo gdy dla tego odsze-
piństwa: grzechy y bałwochwalstwa dżiesię-
ciorga pokolenia bez miary sie wzmagály, od
których y dwoie pokolenie, które było w Ieru-

zalem zostało, wolné nie były: y długo
cierpliwości Boskiej na głężywały: tedy do-
brotliwy á miłosierny oćiec niebieski posyłał
proroki czasem do dżiesięciorga, á czasem téż
do dwóygá pokolenia, czasem téż do oboygá:
aby grzechy ich stośowali, á prześłá pomste
Bożá, gdzieby sie nie wzni, im opowiedali: á
mianowicie dżiesięciorgu pokoleniu zburzenie
od Asirianów, á dwóygá pokoleniu od Chal-
deycków, które ich potkać miało. Chciał téż
Pan Bóg, aby w tak wielkich nadgach, które
dla swych grzechów podić mieli, nádzicią
przyszłych dobr pocieszeni, y do nabożństwa
zapaleni byli: to iest, przysciéiu Pana Christu-
sowym, y zácnostíá kościoła iego: które éż
prorocy opowiedali. Nakoniec przydał y pro-
roctwa o zatwardzeniu y odrzuceniu Żydów,
na przestach niebożnych, á na prwirdzenie
pobożnych, aby słusnie rzec mógl: Cożem da-
léy miał czynić winnicy moiej, czego bych
iéy nie czynił?

Proroctwo
o dniu sę-
dnym.

¹Luk. 1. § 78.

²ná promie-
niách iego.

KRONIKA PROROKOW Y KROLOW

Iudzkich, począwszy od Dawidá.

^a Roku czwartego krolowania swego buduje kościół, który był rok 480. od wyjścia z Aegyptu, 3. król. 6.	David królował lat	40. 3. Król. 2.
^b Na początku krolowania tego oddzielito się dziesięć pokolenie ode dwórga, y od domu Dawidowego. 3. król. 12.	^a Salomon lat	40. 3. Król. 11.
^c Tego czasu poczęli prorokować Ozeasz, Izaiasz, Ioel, Abdiasz, Ionás.	^b Roboám lat	17. 3. Król. 14.
^d Tego czasu poczęł Micheasz. Od stworzenia świata aż do pierwszego roku Ioathamá ie st lat 335. A od wyjścia z Aegyptu 736.	Abiás	3. 3. Król. 15.
^e Roku szóstego Ezechiasz zaprzędano w niewolę dziesięć pokolenie. 4. król. 18. Pod tymże poczęł Nahum.	Asa	41. 3. Król. 15.
^f Pod Manassem Habakuk.	Josaphát	25. 3. Król. 22.
^g Pod Ioziašem Sophoniasz y Ieremiasz.	Joram po śmierci oycowey	6. 4. Król. 8.
^h Piątego roku zaprowadzenia Ioachina prorokował Ezechiel.	Ochoziasz abo Joacim	1. 4. Król. 8.
ⁱ Jedenaściego roku Sedeciasz zburzenie Ierozolimy, y zagnanie w niewolę dwórga pokolenia, 4. król. 25. Piątego roku potym zburzeniu rokuie Baruch, a osmiego Daniel.	Athalia matką Ochoziaszową	6. 4. Król. 11.
Od tąd aż do ostatniego roku niewoli Babilońskię ie st lat 52. A od pierwszego roku wybawienia z niewolę Babilońskię, aż do narodzenia Pana Chrystusowego lat pieć set, piećdziesiąt y dziewięć, Iako świadcy Eusebius, y inni nauczeni ludzie.	Joás syn Ochoziaszów	40. 4. Król. 12.
Siedmiastego abo osmiastego roku po wyjściu z niewolę Babilońskię prorokowali Aggeusz y Zachariasz, y rychło po nich Malachiasz.	Amaziasz po śmierci oycowey	28. 4. Król. 14.
	^c Ozeas abo Házariás	52. 4. Król. 15.
	^d Ioathám	16. 4. Król. 15.
	Acház	16. 4. Król. 16.
	^e Ezechiasz	29. 4. Król. 18.
	^f Manasses	55. 4. Król. 21.
	Amon	2. 4. Król. 21.
	^g Josyasz	31. 4. Król. 22.
	Joacház trzy miesiące.	4. Król. 23.
	Eliakim abo Joakim	11. 4. Król. 23.
	^h Joachin trzy miesiące.	4. Król. 24.
	ⁱ Sedeciasz abo Mathánatasz.	11. 4. Król. 24.

KSIĘGI PIERWSZE
MACHABÆYSKIE.

ROZDZIAŁ I.

Stało
sie potym
gdy Ale
xander Si
lippów
macedoń
czyk / któ
ry pierw
szy kró
lował w Gre
czech / wyszedł z
ziemie Cethym / po
rąził Dariusza króla Persów y Me
dów : zwiódł wiele bitew / y odzier
zał wszystkich zamki / y pozabijał kró
le ziemskie : y przeszedł aż do gra
nic ziemie / y zabrał lupy mnostwá
narodów / y zmilkłá ziemiá przed o

czymá tego. ¹ Zebrał siłę / y woystko
bárzo mocné : y wywysysło sie / y
podniosło serce iego : ² y odzierzał
kráiny narodów / y króle : y sstáli mu
sie hołdownikámi. ³ A potym wpadł
ná toże / y poznał że vmrzec miał. ⁴ A
wezwał zaenych służebników swych /
którzy od młodości z nim wychowá
ni byli : y rozdzielił im królestwo swé /
ieszcze zá żywotá. ⁵ A królował Ale
xander przez dwánáście lat / y vmarł.
⁶ A odzierżeli słudzy iego królestwo /
kázdy ná swym mieyscu. ⁷ A włożyli
ná sie korony wszyscy po śmierci ieg
y synowie ich po nich przez wiele lat /
y namnożyło sie złęgo ná ziemi. ⁸ A
wyszedł z nich korzeń grzészny / Anti
och ⁹ oświecony / syn Antiochá kró
lá / który był w zakładzie w Rzymie :

Po śmierci
Alexandrá
Antyochus
został kró
lem Greckim

Wspokoił się
nie mogąc się
mu sprzeci
wić.

*Epiphanes.

Zydowie
przyjmują o
byććie po-
gańskie.

Antyochus
opanował
Aegipt y Ie-
ruzalem.

*do kościoła.

Kościół
złupił y
miasto zbu-
rzył.

12 y królował roku setnego trzydziestego y siódmego / królestwa Gręckiego.
13 go. W one dni wyszli z Izraela synowie niezbosni / y namówili wielu / mówiąc: Pójdźmy / a uczynimy przy-
14 mierze z narody które około nas są / bo od tego czasu iakośmy od nich od-
15 stąpili / wiele złego nas nalażło. A
16 zdała sie dobra mowa w oczach ich. A postanowili niektórzy z ludu / y ias-
17 chali do króla: y dał im moc aby czynili sprawiedliwość pogánów. A
18 zbudowali w Jeruzalem szkołę według praw pogánstich. A uczynili
19 sobie odzieski / y odstąpili od przynię-
20 rza świętego / y spieglili sie z pogány / y zaprzędani są aby złe czynili. A zgo-
21 towanie jest królestwo przed oczyma Antiocha: y poczał królować w zie-
22 mi Egypcie / aby królował nad dwiema królestwami. A wyciągnął do
23 Egiptu z wielkim mnostwem / z wo-
24 zmi / z słoniami / z ięzdniami / y z wiel-
25 kim mnostwem okretów: A pod-
26 niósł wozy przeciw Ptolomeusowi królowi Egypcie: y zlecił sie
27 Ptolomeus od oblicza jego / y wcieli / y poległo zranionych wiele. A wziął
28 miasta obrotne w ziemi Egypcie: y pobrał łupy ziemi Egypcie. A
29 wrócił sie Antioch iako porażił Egipt / roku setnego czterdziestego y
trzeciego: y ciągnął do Izraela. A przyciągnął do Jeruzalem z mno-
stwem wielkim. A wszedł do świą-
tynie z pychą / y wziął ołtarz złoty / y
łichtarz słońca / y wszystkie naczynia
iego / y stół pokładny / y naczynia ofi-
ciar mokrzych / y cząsę / y moździerzy-
ki złote / y zastłone / y korony / y oches-
dostwo złote / które było na czele ko-
ścioła: y połamał wszystko. A po-
brał srebro y złoto / y naczynia poży-
dane: y zabrał skarby skryte / które
nalażł: a wszystko zabrawszy / poszedł
do ziemi swojej. A uczynił mord
wielki w ludziach / y mówił z pychą
wielką. A stało sie nárzekanie wiel-
kie w Izraelu / y po wszystkich mie-
scach ich. A wzdychali kłózetá y
skarby: pánni y młodzieńcy różnie
mogli sie / y piękność niewiast od-
mieniał sie. A każdy małżonek wziął
lament: a które siedziały w małżeń-
stwie łóżnicy / płakały: A wzruszyła

30 sie ziemia / nad tymi którzy w niej
mieszkali / a wszystko dom Jakób o-
31 krył sie żelżywością. A po dwu lat
dni / posłał król do miast Judzkich
32 przelożonego nad pobory / y przycią-
gnął do Jeruzalem z ofiakiem wiel-
33 kim. A mówił do nich słowa spo-
34 koyné na zdraǳie: y wwierzył mu. A
35 wderzył z trząstkiem na miasto / y po-
36 raził ie porażką wielką / y wytrącił
37 wiele z Izraela. A pobrał łupy mi-
38 sta: y spalił ie ogniem / y popsował
39 domy iego / y mury iego wokóło. A
40 zawięzł w poymanie niewiasty / a
41 dźlatki y bydła posiedli. A zbu-
42 dowali miasto Dawidowe murem wiel-
43 kim y mocnym / y wieżami mocnemi /
44 y było im miasto zamku: A osadzili
45 tam národ grzesny / meze niepobo-
46 żné / y zmocnili sie w nim. A nakładli
47 zbroie y żywności / y zgromadzili łupy
48 Jeruzalem / y schowali tam: y stali
49 sie siedzibą wielkim. A stało sie to
50 na zasadzke świątyni / y na przeciwni-
kę złego w Izrael: A wylali krew
niewinną około świątynie / y splugá-
wili świątynie. A wcieli obywatel-
le Jeruzalem dla nich / y stali sie
mieszkaniem cudzoziemców / y stali
sie obcym nasieniem swemu / y syno-
wie iego opuścili ją. A świątynia ie-
go spustoszona jest / iako pustki / świe-
ta iego obróciły sie w płacz / śabbáty
iego na hanbę / cześć iego wniwecz.
Według sławy iego rozmnożyła sie
żelżywość iego: a wywyższenie iego
obróciło sie w płacz. A pisał król An-
tioch do wszystkiego królestwa swego /
aby był wszystko lud ieden / a każdy za-
kon swój opuścić. A zezwolili wszy-
scy narodowie według słowa króla
Antiocha: A wiele z Izraela przy-
stało na nabożenstwo iego: y ofia-
rowali bálwanóm / y splugáwili śab-
báth. A posłał król listy przez rece
posłów do Jeruzalem / y do wszech
miast Judzkich / aby sli za prawy po-
gánstimi / a iżby zakazali całopale-
nia / y ofiar / y wblągania czynić w ko-
ściele Bożym: y żeby brónili świe-
cić śabbáthu / y dni wroczytych. A
rozkazał splugáwić świątynię / y lud
święty Izraelski. A kazał nábudow-
ać ołtarzów / y zborów / y bálwa-
nów / y ofiarować swinie mięso y by-

*mali, młodzi-
wych.

*Tob. 2, a 6.
Antos 2, b 10

*na słowo.
przymusa
Zydy do
Bálwa-
chwalstwa.

51 dło pospolité : ¹ y zostawić syny swe
nieobrzeżané / á dusze swe plugawie
wśelákimi plugawstwy y obrzydłoscia
mi : ták izby zapomnieli zakonu / y
odmienili wszytkie vspráwiedliwie-
52 nia Boże. ² A którzbykolwiek nieczy-
nili według słowa króla Antiochá /
53 żeby gárdło dali. Według tych wsy-
tkich słów pisał wszytkiemu króle-
stwu swému : y postanowił przelo-
né nád ludem / którzby to czynić przy-
54 musiáli. ³ A roztázali miáštóm Ju-
55 dzkim ofiáry spírawować. ⁴ A zebráto
sie wiele z ludu do tych / którzby byli o-
pusćili zakon páński : y czynili złość
56 ná ziemi. ⁵ A wypędzili lud Izráel-
ski do iáskín / y do skrytych mieysc
57 zbiegów. ⁶ Dnia piétnastého miesiá-
cá Rásleu / piátého / y cztyrdziestého /
G y setného roku / zbudował król Anti-
ochus obrzydłego bálwáná spusto-
szenia ná oltarzu ⁷ Bozym / y po w-
wsytkich miáštách Judzkich wokoło
58 nabudowali oltarzów. ⁸ A przede-
dzwiámi domów / y po vlicách pa-

59 lili kádzi dło / y ofiárowáli : ⁹ A kšie-
gi zakonu Bożego podiáparwšy ie /
60 spalili ogniem : ¹⁰ A w kógokolwiek
náležiono kšięgi przymierza pánskie-
go / y kógokolwiek zachowywał zakon
pánski / według wyroku królewskiego
61 zabiáli go. ¹¹ Moca swojá czynili to
ludowi Izráelskiemu / który sie náy-
dował ná káždy miesiácy y miesiácy w
62 miesiácy. ¹² A dwudziestého y piáté-
go dnia miesiácy ofiárowáli ná ol-
tarzu / który był przeciw oltarzowi.
63 ¹³ A niewiásty zástie / które obrzeżowa-
ły syny swe / zabiáno według rosta-
64 zania króla Antiochá / ¹⁴ y wiešáli
dziatki zá šyie / po wsytkich domiách
ich : á té którzby ie obrzeżowali / zabi-
65 iáli. ¹⁵ A wiele z ludu Izráelskiego po-
stánowali w siebie / áby nie tadáli rze-
czy nieczystrych : y woleli ráczey v-
66 mrzéc / niż sie plugawie pokármý pie-
czystými. ¹⁶ A niechćieli lámác swie-
tého zakonu Bożego / y pomordowá-
67 ni ša. ¹⁷ A sstał sie bárzo wielki gniew
nád ludem.

¹⁸ rákéi oni
mynil. G.

¹⁹ y domy ie
lupili. G.

Dáta sie z-
biúć o ša-
kón.

Tych kšięg ácz žydzí w pocšcie kšięg
šwitych nie máia / przeto iž historie w nich
opisáne / džiáły sie dobrze po czásiách Efora-
ša Doktorá / który žydom Canon / to iest / po-
czet kšięg šwitych stólyt / iáko Jozephus
šwiádeczy lib. 1. con. Apionem : wšákž ie kó-
šćiól Chryšćjáński zá kšięgi Boškie przy-
múte / y bez šadného wátpienia miedzy inné-
mi kšięgami šwitémi policza. Jáko y staré
Conclia y Oycowie šwiádecza : y Augustyn

G. ták wyrażnie mówi : Libros Machabæor.
non Iudæi sed Ecclesia pro Canonicis habet,
lib: 13. ciuit: c. 36. kšięgi Máchábeyškie nie
žydzí / ále kóšćiól má zá šwité á Boškie kšię-
gi. W tych tedy kšięgách ono wielkie / á przez
proroški obwołáne žydów od Antiohá króla /
y od potomków tego vtrápienie y wybáwienie
nie ich przez Jude Máchábeyšá / y przez brá-
ćia tego opisáne mamy.

ROZDZIAŁ II.

Oné dni pow-
stał Mátháthi-
aš / syn Janá / sy-
ná Symeonowé-
go / káptan z sy-
nów Joáryb z Je-
ruzálem / y osádził

2 sie ná górze Modyn : ¹ A miał synów
piáci / Janá / którego przezwisko by-
3 lo Gáddis : ² y Symoná / którego
4 zwano Tháši. ³ y Jude / którego zwa-
5 no Máchábeyš. ⁴ y Elcázará / któreg
6 zwano Albáron : y Jonáthán / którego
7 zwano Apphus. ⁵ Ci widzieli złości
które sie džiáły miedzy ludem Judz-
kim y w Jeruzálem. ⁶ A rzékł Má-
tháthiaš : Biáda mnie : přeczem
sie národził ábym widział strušení

ludu mégo / y strušení miáštá šwie-
tého / y ábych tám siedział / gdy po-
dáné iest w rece nieprzyziacielskie :
8 ⁷ Šwietynia iest w rekú cudzoziem-
ców : kóšćiól iego iáko czlowiek be-
9 zecny. ⁸ Waczymia chwały iego zabra-
no w niewólstwo : ⁹ Stárcowie iego
pobici po vlicách / á mlódzieney iego
10 polegli od mieczá nieprzyziacielskiego.
¹⁰ ¹⁰ A którz národ nie odžiedžycyl kró-
lestwá iego / y nie odžieržal lupów ie-
11 go : ¹¹ Wšytko iego ochedóstwo iest
odieté : á które bylo wolné / sstało sie
12 niewolnicá. ¹² A oto nášé mieyscá
B šwité / y pięknoš nášá / y chwálá
nášá iest spustošona / á pogáni ie
splugáwili. ¹³ Ná cóž nam tedy iestže
13 žyć : ¹³ A rozdáł Mátháthiaš odžie-
nie swoie / y synowie iego : á oblekli
sie w włóšienice / y bárzo plákáli.

¹⁴ iedi. G.

Bálwan An-
tiochów.

G.

Láment Má-
tháthiašów
nád spusto-
šeniem miá-
šti.

Niechce
przyjść na
pogańskie
obyczaje.

Zyda Bałs
wochwalca
y poslanca
królewskie-
go Jabiia.

Nu. 25. c. II.

15 ^o A przyšli tam ci którzy byli posłani
od króla Antiocha / żeby przymusili
tych / którzy byli zbiegli do miast Mo-
dyn / osiadować y palić kądzielo / y
16 odstąpić od zakonu Bożego. y mno-
dzy z ludu Izraelskiego zezwolili
przystąpić ku nim : ale Mátthathiasz y
17 synowie jego statecznie stali. ^o A od-
powiadając którzy byli posłani od
Antiocha / rzekli Mátthathiaszowi :
Przedniejszy y nasławniejszy y wiel-
18 ki iestes w tym mieście / y ozdobiony
synami y bracia. ^o A tak przystap na-
przód / a uczyn rozkazanie królewskie :
iako uczynili wszyscy narodowie / y
meżowie Judcy / y którzy zostali w Je-
ruzaleмі : a będziesz ty y synowie twoi /
miedzy przyiacioły królewskimi / a
będziesz w bogactwem złotem y srebrem /
19 y mnogimi wponinkami. ^o A odpo-
wiedział Mátthathiasz / y rzekł glo-
sem wielkim : Choć wszyscy narodo-
wie Antiocha króla słuchają / aby od-
stąpił każdy od nabożeństwa zakonu
ojców swoich / a zezwolił na rozkazá-
20 nie jego : ja y synowie moi / y bracia
moi bedziem posłuszni zakonowi o-
21 ców naszych. ^o Niech nam Bóg be-
dzie miłościw : nie iest nam pożyte-
czno odstąpić zakonu / y sprawiedli-
22 wości Bożej : nie wsluchamy słów
króla Antiocha / ani bedziem osiado-
wać przestępnie przkazania zako-
nu naszego / abyśmy mieli inną drogę
23 chodząc. ^o A gdy przestał mówić te
słowa / przystąpił niektórzy Żyd przed
oczymi wszystkich / aby osiadował bál-
wánóm na ołtarzu w mieście Mo-
dyn według rozkazania królewskie-
24 go. ^o A wyszedł Mátthathiasz / y wza-
lit sie / y wstrzesły sie nerki jego / y roz-
paliła sie zapalczywość jego według
sądu zakonu : y przystoczywszy za-
25 mordował go na ołtarzu : ^o ale y me-
ż którego był król Antioch posłał /
który przymuszał osiadować / zabił te-
26 góž czasu / y ołtarz rozwałił. ^o y za-
palczywie mścił sie zakonu iako uczy-
nił Phinees Zamreinu synowi Sáro-
27 mi. ^o A zawołał Mátthathiasz glo-
sem wielkim w mieście mówiąc : Ka-
żdy który wprzémie miłuje zakon / za-
chowując przymierze / niech wyjdzie
28 za mną. ^o A uciekł sam / y synowie ie-
go na góry / y opuścili cokolwiek mie-

29 li w mieście. ^o Tedy wiele szukających
sądu y sprawiedliwości / poszło na pu-
30 szczę : y mieścili tam sami y synowie
ich / y niewiasty ich / y bydło ich / ^o Je-
31 sie wyłalo na nie nieszczęście. ^o A da-
no znać meżóm królewskim / y wo-
D stu które było w Jeruzaleмі / w mie-
ście Dawidowym / iż odstąpili meżo-
wie niektórzy / którzy zgwałcili rozka-
zanie królewskie na miejscu tajemne
32 na puszczy / y poszło za nimi wiele. ^o A
zarazem puścili sie po nich / y stawali
33 im bitwę w dzień szabátu. ^o y rzekli
do nich : Aleszcie sie y teraz spiecz-
wacie : wynidźcie / a czyncie według
słowa króla Antiocha / a żywi zostá-
34 niecie. ^o A rzekli : Nie wynidźmiemy /
ani uczynimy słowa królewskiego / a-
byśmy mieli zgwałcić dzień szabátu.
35 ^o A wzruszyli przeciwko im bitwę. ^o A
36 nie odpowiedzieli im / ani kamienią
nie rzucili na nie / ani zawierali mieysc
37 tajemnych / ^o mówiąc : Pomrzemy
wszystcy w prostocie naszej : a beda
nam świadkami niebo y ziemia / że
38 nas niesprawiedliwie trąćcie. ^o y po-
dniesli wojnę na nie w szabáthy : y
polegli sami / y żony ich / y synowie
ich / y bydło ich / aż do tysiąca dusz
39 ludzkich. ^o A dowiedział sie Mátthas-
thiasz / y przyjaciele jego / y płakali nad
nimi bázro. ^o A rzekł mąż bliźniemu
40 swemu : Jesli wszyscy uczynimy iako
bracia nasi uczynili / a nie bedziem
walczyć przeciw pogánóm za dusze
41 nasze / y o sprawiedliwienia nasze : te-
raz przedę nas wygubią z ziemie. ^o A
wymyslili onęgo dnia / mówiąc : W-
E szelki człowiek którykolwiek przyjdzie
na nas na wojnę w dzień szabáthu /
potykamy sie z nim : a nie pomrzemy
wszystcy / iako pomarli bracia nasi w
42 skrytych mieyscach. ^o Tedy sie przyłą-
czył do nich poczet Asydeycków /
mocni síła Izraela / każdy miłośnik
43 zakonu. y wszyscy którzy uciekali przed
złem / przyłączyli sie do nich / y stáli
44 sie im ku zmocnieniu. ^o A zebrali woj-
sto / y porażili grzeszniki w gniewie
swoim / y meże niebożne w zagniewá-
niu swoim / a dudy uciekli do po-
45 gánów / aby sie wybiegali. ^o A ob-
szedł Mátthathiasz y przyjaciele jego /
46 y rozwałili ołtarze / y obrzeżali dzie-
ci nie obrezane / ile ich należli w gró-
n

Jeie bylow-
trapienie o-
garnęło.

W szabáth
niechce
walczyć po-
bić.

Odpór daie
Matathiasz
nie przysia-
ciełóm.

47 nicách Izráelskich / y w mocy. ² A
48 prześladowali syny pychy / y szczęście
F sie dzięło w rękach ich : ³ y odzierzeli
zakon z ręk pogánstich / y z ręk króle-
wstich : y nie dali rogu grzesznikowi.
49 ⁴ A przybliżyły się dni Mátthathiaszowi
zeby umarł / y rzekł synóm swoim:
Teraż wzięta moc pychą / y karanié : y
czas wywócenia / y gniew rozgniewa-
50 nia. ⁵ Przetoż teraz o synowie bądź-
cie miłośnicy zakonu / á dajcie dusze
wáśse zá przymierze oyców wáśzych :
51 ⁶ A pominie ná sprawy oycowskié /
które czynili w rodziách swoich : á
otrzymanie sławy wielką / y imie wie-
52 czné. ⁷ Ażá Abrahám nie był nále-
żion wiernym w pokuśnieniu / y poczy-
53 tano mu ku sprawiedliwości : ⁸ Jo-
zeph čásu wciśtu swégo zachował ro-
stazanie / y sstał się pánem Egiptu.
54 ⁹ Phinces oćiec náš zápalony zapál
czywością Bożą / wzięł przymierze
55 káplánstwa wieczného. ¹⁰ Jesus gdy
wypelnil słowo / sstał się wódcem w
56 Izráelu. ¹¹ Kaleb gdy wydawał swiá-
dectwo w zebiraniu / wzięł dziedzic-
57 two. ¹² Dawid w miłosierdziu swó-
doścapił stolice królewstwié ná wieki.
58 ¹³ Heliasz gdy się zápalil zápaleniem o
zakon / wzięty jest do niebá. ¹⁴ Ańa-
59 niasz / y Azariasz / y Misael / wierząc z

60 płomienią są wybawieni. ¹⁵ Dániel
w swéy proście wybawion jest z
61 pászeki lwów. ¹⁶ A tak rozmyślajcie
przez naród y naród / że wszyscy którzy
w nim nádzicie pokładają / nie słabie-
62 ją. ¹⁷ A nie bójcie się słów człowieka
grzesznego : bo chwala iego gńóy y
63 robactwo jest : ¹⁸ Dżis się wywyższa /
á iutro się nie náydzie : iż się obrócił
w ziemié swą / á myśl iego zginiełá.
64 ¹⁹ A przetoż wy synowie zmocnicie się /
á czyncie mężnie w zakonie : bo w nim
65 sławni będziecie. ²⁰ A oto Simon
brat wáś wiém że jest człowiekiem do
rády : słuchajcież go záwždy : á on
66 wam będzie oycem. ²¹ A Judás Mát-
chabausz / duży siła od młodości
swéy / niech będzie hetmánem rycér-
67 stwá / á on walkę będzie wiódł ludu :
²² A przywiedziecie do siebie wszystkich
któzy czynią zakon / á mścicie się po-
68 msty ludu swoiégo. ²³ Oddawajcie
wzajem pogánóm / á pilnujcie rosta-
69 zania zakonného. ²⁴ A daj im błogo-
sławieństwo / y przyłożon jest do oy-
70 ców swoich. ²⁵ y umarł roku setného
czterdziestého y óstého : á pogrze-
bion jest od synów swoich w grobie
oyców swoich w Modyn / y płakali
go wszyscy Izrael płacząc wielkim.

² abo szczeroci
³ Dan. 6. f. 22

Vmieraie
napomina
syny aby za
konu do gar-
dła bronili.

² Gen. 22. a 2

³ Ge. 41. e 40

² Nu. 25. c 13

Ecclef. 45.
d. 28.

³ Iesus. G.

Iosue. 1. a 2.

² dla skromno-
ści swéy. G.

2. król 2. a 4.

³ 4. król 2. d 11

Dan. 3. c. 16.

Y lude którego gwano Machabausz. 7 Mát-
chabausz iáko niektórzy piśa przeto był ná-
zwany / iż ná swéy chorągwi nosił té cztery
żydowskié litery M. C. B. I. 7 2 2 2 które zna-
czyły one cztery słowa Móyszówé : Kto po-

dobien tobie między Bogami Pánier 7 Które-
go napisu chorągwie / y on / y bracia iego / ie-
duym słowem Mátchabauszami tak od swych /
iáko od obcych byli nazywani.

ROZDZ. III.

Powstał Ju-
dás / którego zwa-
no Mátchabau-
szem / syn iég miá-
sto niego. ² A po-
magali mu wszy-
scy bracia iego / y
wszyscy którzy się byli przyłączyli do
oycá iego / y walczyli walkę Izrael z
weselem. ³ A rozszerzył sławę ludo-
dowi swemu / y wzięł ná się páncierz
iáko obrym / y przepasał się orężem
woiennym swoim ku bitwie / y bronił
woyśká inieczem swym. ⁴ Sstał się
podobny lwowi w sprawách swoich /
y iáko szczenię lwie ryczące ná połów.

5 ⁵ A przenaśladował złośniki pilnie
ich szukając / á którzy trwożyli lud ie-
6 go té ogniem palil. ⁶ A odegnáni są
nieprzyiaciele iego dla boiaźni iego /
á wszyscy sprawce nieprawości byli
zatrwożeni : y szczęście się wybawie-
7 nie w rece iego. ⁷ A zátrzął wiele
królów / y rozweselał Jakóbá sprá-
wami swými : ná wieki pámiatka ie-
8 go w błogosławieństwie. ⁸ A obie-
dzał miásta Judzkie / y wytrácił z
nich ludzic niebożné / y odwrócił
9 gniew od Izraelá. ⁹ A sstał się zá-
wołánym aż do kończyn ziemi / y
10 zgromádził gńące. ¹⁰ A zebrał Appol-
loniusz narody mnogie / y wielkie woy-
11 skó z Samárii / aby walczył prze-
ciw Izraelowi. ¹¹ A dowiedziat się

² za sprawę
iego. Hebr.

Judás Mát-
chabausz A =
poloniusz y
Senoná =
woyski ich
porąził.

12 Judas / y wyciągnął przeciw iemu /
 y poraził y zabił go : y poległo wiele
 13 porażonych / á ostatek wzięł. ^A po
 brał łupy ich / y miecz Appolloni-
 14 sów wziął Judas / y walczył im przez
 wszystkie dni. ^A wysłyszał Seron he-
 15 tman woyska Syryjskiego / iż Judas
 zebrał do siebie zgromadzenie wierz-
 16 nych y zebranie. ^A rzekł : Uczynie
 sobie imię y wstawię się w królest-
 17 twie / á zwalcze Judasá / y té którzy z
 nim są / którzy gárdzili słowem kró-
 18 lewskim. ^A nagotował się / y ciągnę-
 19 ły z nim woyska niebożników / mo-
 20 cni pomocnicy / aby się pomścili ná-
 synimi Izraelskimi. ^y przybliżyli się
 21 aż do Bethoron : y wyciągnął prze-
 22 ciwko iemu Judas z trochą. ^A gdy
 23 wyrzeli woysko idące przeciw so-
 24 bie / rzekli do Judasá : iakóż się be-
 25 dziecie mogli potykać nas mało / z tak
 26 wielkim y z tak mocnym ludem / á my
 27 spracowani jesteśmy postem dziś. ^A
 28 rzekł Judas : Latwie jest zawrzeć
 29 wielu w ręce niewielu : á niemasz ró-
 30 żnicy przed obliczem Boga niebieskie-
 31 go wybawie wielą ábo trochą. ^Bo
 32 nie w mnożwie woyska zwycięstwo
 33 bitwy / ale z niebá jest siła. ^Oni idą
 34 nánas z mnożwem wprzym / y z há-
 35 doscią / aby nas wyglądźli / y żony
 36 nasze / y syny nasze : y aby nas złupili :
 37 ále my walczyć będziemy o dusze ná-
 38 sze / y o práwá nasze : á sam Pan ze-
 39 trze ie przed obliczem naszym : á wy
 40 ście ich nie bójcie. ^A gdy przestali
 41 mówić / wderzył ná nie z nagłą / y po-
 42 rażon jest Seron / y woysko ię przed
 43 nim : ^y gonil go od zstempu Be-
 44 thoron / aż do Pola : y poległo z nich
 45 ośm set mężów / á inni wzięli do zie-
 46 mie Philistymskiey. ^A padł strach
 47 Judasá / y bracię ię / y boiażná w-
 48 sytkie narody w okolo : ^y doszło do
 49 króla imię iego / y o bitwach Judasá
 50 powiádali wszyscy narodowie. ^A król
 51 Antioch skoro wysłyszał te mowy /
 52 rozgniewał się z serca : y posłał y ze-
 53 brał woysko wszystkiego królestwa
 54 swego / obozy bárzo mocné : y otwo-
 55 rzył ścieżkę swą / y dał żołd ná rok
 56 woysku / y rozkazał im być pogoto-
 57 wiu ná wszystko. ^A wyrzali z mu pie-
 58 niedzy w ścieżkach nieznáto / á poda-
 59 rki kráiny malé / dla niezgody y mor-

30 du / które były zá pierwszych dni : ^y oba-
 31 wiał się żeby nie miał iako raz y dwa
 32 nánaktády / y wspominki które przed tę
 33 był dał szodrig ręką : y przewyszał
 34 królestwo przed nim byli. ^A wpá-
 35 dło mu serce bárzo / y wymyslił iachác
 36 do Persyey / y wybrać podatkí kráin /
 37 y zebrać srebrá wiele. ^A zostawił Ly-
 38 syasá czterowieká zacného z królew-
 39 skiego rodu nád sprawami królew-
 40 skimi / od rzeki Euphratesá / aż do
 41 rzeki Egyptskiej : ^á żeby chował
 42 Antiochá syná iego áżby się wócił.
 43 ^A oddał mu połowice woyska y ele-
 44 phanty : y rozkazał mu o wszystkich
 45 co chciał / y okolo miéskających w
 46 Sydoście y w Jeruzalem : ^y aby
 47 ná nie posłał woysko / aby zstąpił y wy-
 48 kozenil moc Izraela / y ostatki Jeru-
 49 zalem / y zagubil pamiętkę ich z
 50 miéscá : ^á żeby postanowił obywa-
 51 te syny cudzoziemskie we wszech grani-
 52 cách ich / y ziemię ich łosem podzielił.
 53 ^A król wziął z sobą część woyska po-
 54 zostátłego / y wyráchał z Antiochię
 55 miastá królestwa swego roku setnég
 56 czterdziestego y siódmego : y przepia-
 57 rniwszy się przez Euphratesá rzekę / y
 58 obieżdzał wyspę kráiny. ^A wybrał
 59 Lisias Protomeusa syná Dorymino-
 60 wého / y Nikanora / y Gorgiasá / me-
 61 że mocné z przyiaciół królewskich : ^y
 62 posłał z nimi czterdzięści tysięcy me-
 63 żów / y siedm tysięcy iędnych / aby
 64 ciągnęli do ziemię Judzkiej / á pobu-
 65 rzili ją według słowa królewskiego. ^y
 66 ruszyli się ze wszystkim woyskiem swým
 67 y przyciągnęli / y položyli się pod
 68 Emaum w polu. ^A wysłyseli kupcy
 69 kráin imię ich / y nábrali srebrá y złotá
 70 bárzo wiele / y slug : y przyszli do obo-
 71 zu / aby syny Izraelskie zá niewolniki
 72 pobrali : y przylączyli się do nich
 73 woyska Syryjskie / y ziemię obcych na-
 74 rodów. ^A obaczył Judas y bracia
 75 iego / iż się złęgo námmóżyło / á woys-
 76 ka się przybliżały do gránic ich / y
 77 zrozumieli słowa królewskie / które
 78 rozkazał czynić ludowi / ná zgubę y
 79 wyniszczenie : y rzekli każdy do bliźnie-
 80 go swego : Podniesmy wpadek ná
 81 rodu nášęgo / á walcmy zá lud náš /
 82 y zá świętoscí nášę. ^A zebrał się
 83 zjazd / aby byli gotowi ná wojnę / y

Vfnosć ius-
 dása w Pá-
 nu Bogu.

Król Anti-
 och wyprá-
 wnie woj-
 sko prze-
 ciw iudáso-
 wi.

á święte mióy-
 scá ábo z áko-
 ściót.

wśelakam
zyka.Iudás sie też
z swémi po-
stem y mó-
dlitwą ná
woyne gos-
tue.Módlitwa
Názareczy-
ków.Gorgiasz
poraził Iu-
dás.

Exo. 14b 9.

45 żeby sie modlili / y prosili miłoście-
dzia y zlirowania. ⁹ A w Jeruzalem
nie mieszkano / ale było iako pustki :
nie było ktoby wchodził y wychodził
z synów iego / y miejsce święte było
deprané / a synowie cudzoziemców
byli na zamku / y tam było mieszkanie
Poganów : y odietą jest roskoś od
Jákobá / y wstátá tam ¹⁰ pieszczaká y
cytrá. ¹¹ A zebrałi sie y przyšli do Máz-
spha przeciwko Jeruzalem : przed
tym miejsce modlitwy było w Máz-
spha w Izraelu. ¹² A posłał dnia oné-
go / y oblekli sie w róśienice / y po-
sypáli popiołem głowy swoie / y roz-
dárli szaty swoie. ¹³ y rozłożyli księgi
zakonu / z których dowiadowáli sie
pogani podobieństwa bálwánów
swoich. ¹⁴ A przyniesli wbiory káplán-
skie / y pierwociny / y dziesięciny : y w-
zbudziłi Názareczyki / którzy byli dni
wypełnili. ¹⁵ y wołali wielkim głosem
do niebá / mówiąc : Coż z tymi czynić
bedziemy a dokąd ie powiodziemy ?
51 y świętości twoie podeprané są / y

52 splugawione są / y káplani twoi sstáli
sie ná płacz y ná poniżenie. ³ A oto po-
gani zebrałi sie ná nas / aby nas wy-
glądziłi : ty wieś co myślą przeciwko
53 nam. ⁴ Jákóż sie bedziemy mogli os-
stać przed obliczem ich / iesli ty Boże
nas nie ratuieś ? ⁵ A w trąby wderzy-
li głosem wielkim. ⁶ A potym Ju-
dás postánowił hetmány nad ludem /
rotmistrze / y setniki / y pięćdziesiątni-
56 ki / y dziesiętniki. ⁷ y rzekł tym którzy
budowali domy / y pówmowali żony /
y sádzili winnice / y boiáżliwym / aby
sie wrócili każdy do domu swégo / we-
57 dług zakonu. ⁸ A ruszyli sie z obozem :
y položyli sie ná Poludnie Emmaum.
58 A rzekł Judás : Gotuycie sie / a bądz-
cie synowie meżni / a bądziecie ráno po-
gotowii / abyście sie potkali z tymi
poganymi / którzy sie zesłi ná nas / aby
59 nas wytrócili / y świętości nášé. ⁹ Bo
lepiéy jest abyśmy umarli ná wojnie /
niż abyśmy pátrzyli ná złé ludu nášé-
60 go / y świętych. ¹⁰ A iako bądzie wola
ná niebie / tak sie niechay sstanie.

Deut. 20.
2. 5. 6.
Iud. 7. 23.

R O Z D Z. III.

1 **W**zial Gorgi-
2 asz pięć tysięcy
3 meżów / a tysiąc
4 iędznych ná wy-
5 bór / y ruszyli sie z
6 obozem w noc /
7 aby przyciągneli
8 do obozu Sydowskiégo / a znagá ie
9 poraziłi : a synowie którzy byli z zam-
ku / byli ich przewodnikami. ¹⁰ A wstę-
11 piał Judás / y powstał / y mocarze / aby
12 poraziłi moc woyská królewskiego /
13 które było w Emmaum. ¹⁴ Bo sie iesze
14 było woysko rozbieżało od obozu. ¹⁵ A
15 przyssedł Gorgiasz do obozu Judaso-
16 wego w noc / y nie nálaźł nikogo / y
17 szukał ich po górách : bo rzekł : wcie-
18 káją ci przed námi. ¹⁹ A gdy sie roze-
19 dniáto / wlezał sie ná polu Judás ze
20 trzemi tysiącami meżów tylko / którzy
zbroie y mieczów nie mieli. ¹ A wyrze-
21 zli woysko pogańskie bárzo mocné / y
22 zbroyné / a iędzá okolo nich / a ci spá-
23 rzeni ku bitwie. ² A rzekł Judás do
24 meżów którzy z nim byli : Nie bójcie
25 sie mnostwa ich / y nátarćia ich nie
26 bójcie sie. ³ Pámietajcie iako oycos-

wie nášy byli wybáwieni w morzu
czerwonym / gdy ie Phárao gonit z
woyskiem wielkim. ⁴ A teraz wołay-
my do niebá : a smilnie sie Pan nad
námi : y wspomni ná przynierze ocy-
ców nášych / y zetrze to woysko dziś
11 przed obliczem nášym : ² A poznáją
wszystcy narodowie / że jest który wy-
báwie y wyzwolic może Izraelá. ³ A
12 podniesli cudzoziemcy oczy swé / y wy-
13 żrzel ié ciągnące przeciw sobie. ⁴ A
14 wysłi z obozu ku bitwie / a ci którzy
15 byli z Judá wderzyli w trąby. ⁵ A z-
16 wiekli bitwe / y zstárci są pohánecy / y
17 wciekli w pole. ⁶ A ostatni / wszyscy od
18 miecezá vpádli / y gonili ich aż do Ge-
19 zeron / y aż do pół Idumiecy / y Azot-
20 tu / y Jamniécy : y poległo z nich aż
do trzech tysięcy meżów. ¹ A wró-
cił sie Judás / y woysko idące za nim.
2 A mówił do ludu : Nie łakomcie sie
ná lupy : bo wojná przeciwko nam
18 jest. ² A Gorgiasz y woysko iego jest
20 blisko nas ná górze : ale stóycie teraz
przeciwko nieprzyiaciółóm nášym / a
zwalczcie ie : a potym bezpiecznie be-
dziecie zbierać lupy. ³ A gdy iesze to
mówił Judás / oto sie iędná część w-
leżála / poglądájąc z góry. ⁴ A obá-

21 czył Gorgiasz / że swoi pouciekali / a obóz spalono: bo dym który było wi-
 dzieć / pokazywał co się stało. ° Co
 22 oni wyrzawszy / wleli się bázno / wi-
 dząc zaraz y Judasá / y woysko w po-
 23 lu gotowé ku bitwie. ° A pouciekali
 24 wшыscy w pole cudzoziemców: ° a
 Judas wrócił się ku łupóm obozu / y
 25 pobrali wiele złotá / y srebřa / hyacyn-
 26 thu / y śarlatu moirskiego / y wielkie
 bogactwá. ° A wróciwszy się śpiéwá-
 27 li piesni / y błogosławili Boga do
 niebá / iż dobry jest / iż ná wieki miło-
 28 sierdzie jego. ° A stało się wybáwie-
 nie wielkie w Izraelu dnia onégo.
 29 ° A którzykolwiek z cudzoziemców v-
 sili / przysli y powiedzieli Lisiaszowi
 30 wшыtko / co się było stało. ° Co on v-
 słysawszy / wpałszy sercem omdléwał /
 31 że się nie stało Izraelowi iáko on
 32 chciał / y iáko król rozkazał. ° A dru-
 33 giégo roku zebrał Lisiasz ná wybór
 34 śesćdziesiąt tysięcy meżów / á iézd-
 35 nych pięć tysięcy / áby ie zwoiował.
 36 A przyciągneli ° do Żydowskiej zie-
 37 mie / á położyli się obozem ° w Betho-
 38 ron / y zabiezał im Judas z dziesię-
 39 cia tysięcy meżów. ° A wyrzeli woys-
 40 sko mocné / y modlił się / y rzekł: Bło-
 41 gosławionys iest wybáwicielu Izra-
 42 elski / ° któryś skruszył gwałt mocarza
 43 reka Dawida slugi twego / ° y poda-
 44 les obóz cudzoziemców w ręce Jo-
 45 natásá syná Saul / y giermká iégo.
 46 ° Zawrzy to woysko w ręce ludu twe-
 47 go Izraelskiego / á niech będą pobá-
 48 bieni z woyskiem swym / y z iézdnymi
 49 swémi. ° Pusc ná nie strách / á zem-
 50 dli śmiałość mocy ich / y niech się roz-
 51 ruszą zstarcien swóim. ° Poraz ie mie-
 52 czem tych którzy cie milują / á niech
 53 cie chwala piesniami wшыscy / którzy
 54 znają imię twoie. ° A stoczyli bitwę /
 55 y legli z woyská Lisiaszowego pięć
 56 tysięcy meżów. ° A Lisiasz widząc
 57 wciekanie swoich / á śmiałość Ży-
 58 dów / á iż byli gotowi ábo żyć / ábo me-
 59 żnie umrzeć: odiachał do Antiochi-
 60 iéy / y zebrał żołnierze / áby wietřym po-
 61 cztem z nowu przyciągneli do Żydo-
 62 wskiej ziemi. ° A rzekł Judas y brá-
 63 cia iégo: Oto zstarcá się nieprzyiaciele
 64 nášy: pódźmyś teraz / ábyśmy oczy-
 65 ścili y odnowili ° świątę. ° A zebrało
 66 się wшыtko woysko / y przysli ná

38 górę Sion. ° A obaczyli Poświęce-
 nie spustoszone / y ołtarz zgwalcony /
 y bramy popalone / á w śieniách wy-
 39 rofły chrósty iáko w lesie / ábo ná gó-
 40 rach / y domki kápláńskie rozwalone:
 41 ° y rozdali śąty swé / y plákali plá-
 42 czem wielkim / y popiołem głowe
 43 swą posypáli. ° A wpałli twarzę ná
 44 ziemię / y wderzyli w trąby znáków / y
 45 woláli do niebá. ° Tedy Judas po-
 46 stánowił meże áby walczyli przeciw-
 47 ko tym co ná zamku byli / ážby świe-
 48 tynią oczyszcili. ° A obrat káplany
 49 bez zímázy / y máłcy woła w zákonié
 50 Bożym. ° A oczyszcili świątynią / y
 51 wyniesli kámiennie splugáwione ná
 52 miejsce nieczyste. ° A myślił o ołta-
 53 rzu całopalenia / który był zgwalc-
 54 on / co by z nim czynić miał. ° A przy-
 55 pádłá im ráda dobra / áby ji rozwáli-
 56 li / żeby im śnać nie był kuzelřwosć / iż
 57 ji byli pogánie splugáwili y rozwálili
 58 go. ° A ná górę domu / ná miejscu
 59 sposobný / stłádli kámiennie ážby przy-
 60 śedł Prorok / y odpowiedział o nich.
 61 A wzięli kámiennie całé / według za-
 62 konu / y zbudowali ołtarz nowy ná
 63 kstát onégo co był piérwéy. ° A zbu-
 64 dowáli świątynią / y co było w domu
 65 wernętrę. A kóściół y śieni poświę-
 66 ćili. ° A naczyniá nowego naczynia
 67 świątę / y wnieśli lichtarz y ołtarz
 68 zápalu / y stól do kóścioła. ° A zápal
 69 położyli ná ołtarzu / y zápalili lámpy
 70 które były ná lichtarzu / y świećily w
 71 kóściele. ° A pokládli chléb ná stół / y
 72 zastony záwiesili / y stóńczyli wшыtkie
 73 dzieły / które byli uczynili. ° A wstáli
 74 przed zárániem dwudziestégo y pią-
 75 tégo dnia / miesiącá dziéwiátégo / (to
 76 iest / miesiąc Kásleu) roku setnégo
 77 czterdziestéy y ósmégo: ° y ofiarowá-
 78 li ofiary według zakonu ná ołtarzu
 79 całopalenia nowym / który zbud-
 80 wáli. ° Wedle czasu / y wedle dnia / w
 81 który go byli pogánie splugáwili / te-
 82 góž był odnowion z piesniami / z cy-
 83 trami / z lutniami / z cymbały. ° A
 84 padł lud wшыtek ná oblicze / y kłania-
 85 li się / y błogosławili do niebá tego /
 86 który im dáł śczęście. ° A uczynili po-
 87 święcanie ołtarzá przez ósm dni / y
 88 ofiarowali całopalenia z weselém / y
 89 ofiary wybáwienia y chwały. ° A
 90 przodek kóścioła ochedóżyli koroná

Judas wiel-
 kim wese-
 lem kóściół
 oczyszcia y
 poświęca.

Lisiasz gno-
 wu wypra-
 wnie wojs-
 ko ná Iuda-
 sá.
 ° do Idumey-
 skiej. G.
 ° Bethsury.
 G.

Módlitwá
 Iudasá.
 ° 1. król 17.
 f. 50.
 ° 2. król 4. b13

° podają
 Hebr.

° Kóściół.

Dzień odno-
wienia ko-
ścioła po-
święcony.
Ioan. 10. c.
12.

58 mi ziotenni y tarczyczkami: y poświę-
cili bramy y domy kapłanów y przy-
59 prawili drzwi do nich. A stało się
miedzy ludem wesele bardo wielkie y
odwrocone jest wrzaganie pogańskie.
A postanowił Judas y bracia tego-
y wszystko zebranie Izraelskie żeby ob-
chodzono dzień poświęcania oltar-
za czasów swoich od roku do roku
przez osm dni: od dwudziestego y

60 piątego dnia miesiąca Baiscu z we-
selem y z radością. A zbudowali o-
nego czasu góra Sion y mury wyso-
kie y wieże mocne wokół: aby kiedy
61 nie przyszli pogani y podeptali ją/ia-
ko pierwsi byli uczynili. A osadził
tam wojsko aby ich strzegli: y opá-
rzył ją ku strzeżeniu Bethury aby
lud miał miejsce obrotne przeciw J-
dumejczy.

Atymas spo-
sobem y Beth-
urę mocno o-
prawił. G.

ROZDZ V.

Judas y
bracia wo-
jnie rozná-
te Pogány
któży Zy-
dy wytrá-
cić usiło-
wali.

1 **S**stało się/gdy
A narodowie okoli-
czni wstęśli / iż
oltarz zbudowan
y świątynia tak
iako y przedtym /
rozgniewali się
2 barzo. A myśleli wytrącić naród
Jakobów / którzy byli miedzy nimi /
y poczęli z ludu zabijać y prześlado-
3 wac. A Judas walczył przeciwko sy-
nóm Esau w Idumejczy y przeciw-
tym którzy byli w Altrabathani: iż by-
li oblegli Izraelczyków y poraził je po-
4 razką wielką. A wspomniat na złość
synów Sean / którzy byli ludowi si-
dlem y obrazą / zasadzając się nań na
5 drodze. A zamknieni są na wieżach y
podśadził się pod nie: y dał ich na
wytrącenie / y zapalił wieże ich o-
gniem ze wszystkimi którzy na nich by-
6 li. A przeszedł do synów Ammon / y
nalazł wojsko mocne / y ludu wiele / y
7 Timotheusza Hetmána ich / y sko-
czył z nimi wiele bitew / że skruszeni są
8 przed obliczem ich / y poraził je: y
wziął Gazer miasto y cóżki ich y wró-
9 cił się do Sydowskiej ziemi. A zno-
wu zebrali się narodowie / którzy są w
Galaad / przeciw Izraelczykom / któ-
rzy byli na granicach ich / aby je za-
10 trącili: y wciekli do Dathemán zam-
ku. A posłali list do Judas / y brá-
ci jego / mówiąc: Zebrali się prze-
ciwko nam pogani okoliczni / aby nas
11 wytrącili. A gotuj się przysdź y w-
B ściąć zamek / na któryśmy wciekli / a
Thimotheus jest hetmanem wojska
12 ich. A przetoż teraz przjdź / a wyrwi
nas z ręki ich / bo wiele z nas poginę-
13 ło. A wszyscy bracia nasi / którzy
byli na miejscach Thubín / pobici są:

y zawiedli w niewolę żony / y dzieci /
y kozyść ich y zabili tam około tysią-
14 cá meżów. A ieszcze listy czytano / a
oto dwudzy posłowie przyszli z Gálile-
jczy / rozdawsy listy / dając znać w tę
15 słowá: Powiedziac iż się zebrali
przeciwko nim od Ptolemáidy / y Ty-
ru y Sydonu / y nápelmona jest w-
szystka Gálilea cudzoziemców / aby
16 nas wytrącili. A skoro wstępsał Ju-
dás / y lud / mowę tę. zeszło się zgroma-
dzenie wielkie myśleć / co by czynić mie-
li bracię swę / którzy byli w wciśnie-
17 niu / y dobywali ich. A rzekł Judas
Simonowi bratu swému: Obierz so-
bie meze / a idź / y wybaw bracią twą
w Gálilejczy: a ja / y brat mój Joná-
thás / pojdziemy do Galaad y thym.
18 y zostawił Jozephá syná Zachária-
szowego / y Azariáša hetmána nad
ludem z ostatkami wojska na obro-
19 ne w Sydowskiej ziemi. A rozkazał
im / mówiąc: Bądźcie przelozonymi
nad tym ludem / a bitwy z pogany
niestaczajcie / dośad się niewróciny.
20 A oddzielił Simonowi meżów trzy
tysiące / aby ciągnął do Gálilejczy: a
Judasowi ośm tysięcy do Galaady-
21 thym. A ciągnął Simon do Gálile-
jczy / y zstoczył wiele bitew z pogany /
y skruszeni są narodowie przed nim / y
gónił je aż do bramy Ptolemáidy:
22 A poległo z poganów około trzech
23 tysięcy meżów / y wziął łupy ich: y
zabiał te którzy byli w Gálilejczy / y w
Arbátis / z żonami y z dziećmi / y ze
wszystkim co mieli / y przywiódł do Sy-
dowskiej ziemi z wielkim weselem.
24 A Judas Machabeusz / y Jonáthás
brat jego / przeprawili się przez Jor-
dan / y iachali trzy dni drogi przez pu-
25 sczę. A zabijeli im Nabuthęczy-
cy / y przyieli je w pokoiu / y powiedzie-
li im wszystko co się działo z bracią ich

26 w Gáláadytymdzie. ¹ A iż wiele ich
poymano w Báraśa / y Boso: / y w A-
limis / y w Káspoh: / y w Mágiet / y
27 w Kárnáim: ię wszystkie miasta obion-
né y wielkie. ² Ale y w innych mie-
ściach Gáláadyckich są w poymanię:
y iutro wymyslił przyciągnąć z wo-
38 ściem do tych miast / y wziąć y wytrá-
cić ię dnia iednego. ³ A obrócił Ju-
dás y woysko ięgo drogę na puścza
Boso: z nagłą / y wbieżał miasto y
pobił wszystkie mężczyzny pászczę
mieczá / á wziął wszystkie lupy ich / y
29 spalił ię ogniem. ⁴ A ruszyli się z tam-
30 tąd w noc / y szli aż do zamku. ⁵ A
D ostáło się ná switaniu gdy podnieśli
oczy swe: oto wielki lud którego nie
było liczby / niosący drabiny / y tără-
ny / aby wzięli zamek / á dobyli ich.
31 ⁶ A obaczył Judás iż się bitwa zaczy-
ła / á krzyk wojenny wstepował do
nich á iako trąbá / y wolanie wielkie z
32 miastá: ⁷ y rzekł do woyska swęgo:
33 Porykajcie się dziś o bracia wasze. ⁸ A
ciągnął trzema rzędami za nimi y
34 derzili w trąby y krzyknęli modląc się:
⁹ A poznáły woyská Timotheusowe
że to Máchabeusz / y wcielił ná zad-
przed nim y porążył ich porażką wiel-
35 ką / y poległo z nich onęgo dnia oko-
ło osmi tysięcy mężów. ¹⁰ A Judás o-
brócił się ku Máchphá y dobył ię / y
wziął ię / y pobił káždego mężczyznę /
y pobiał lupy ię / y zápalil ię ogniem.
36 ¹¹ Z tamtąd ciągnął y wziął Káson /
y Mágiet / y Boso: / y inné miastá
37 Gáláad. ¹² A po tych słowach zgro-
mádził Timotheusz drugie woysko /
á položyl się obozem przeciw Ká-
38 phon za potokiem. ¹³ A posłał Judás
spiegować woysko / y odniesli mu /
mówiąc: że wszyscy naródowie którzy
są okolo nas / zesłali się do niego / wo-
39 ysko bázro wielkie: ¹⁴ A náiełi Arab-
cy ku pomocy sobie / á položyli się
obozem za potokiem / będąc gotowi
40 stoczyć z tobą bitwę. ¹⁵ A ciągnął Ju-
dás przeciwko im: ¹⁶ A rzekł Timo-
theusz do rotnistrzów woyská swęgo:
E Gdy się przybliży Judás z woyskiem /
y woysko ięgo do potoku wody / y iesli
się przeprawi piérwéy do nas / niewy-
trzymamy mu: bo mogąc przemożę
41 przeciw nam. ¹⁷ Iesli się będzie bal
przeprawić / á položysz obozem przed

42 rzeką / przeprawmy się do nich / á prze-
możemy ię. ¹⁸ A gdy Judás przycią-
gnął do potoku / postanowił pisaćze
ludu nád potokiem / y rozkazał im /
mówiąc: Żadnego człowieka nie zo-
stawiajcie / ale wszyscy niech idą ku
43 bitwie. ¹⁹ A przeprawił się do nich piér-
wéy / y wyszedł lud za nim: y poróże-
ni są wszyscy poganie od oblicza ich / y po-
44 rzucili bron swą / y wcielili do zboru /
który był w Kárnáim. ²⁰ A wziął sa-
mo miastó / y zbor spalił ogniem / ze
wszystkimi którzy w nim byli: y potło-
mione iest Kárnáim / y niemógło
45 strzymać przeciw obliczu Judása. ²¹ A
zgrupowali Judás wszystkie Izrael-
czyci / którzy byli w Gáláad od na-
miejscęgo aż do nawietńęgo / y żony
ich / y dzieci / y woysko bázro wielkie /
46 aby szli do ziemi Judyckéy. ²² A przy-
szli aż do Ephyon: á to miastó wiel-
kie w wesściu położone / bázro obion-
né / á niemógło go minąć ani po pra-
wéy / ani po lewéy stronie / ale drogá
47 była przez posrzedek ięgo. ²³ A zawar-
li się którzy byli w mieście / y bramy
F kámiennymi zámietáli: y posłał do nich
Judás słowy spokojnemi / mówiąc:
48 Tych przyjdziemy przez ziemię wa-
szą / abyśmy szli do ziemi náśey / á za-
den wam niezáškodzi / tylko pieśo
przyjdziemy. y niechcieli im otwo-
49 rzyć. ²⁴ A rozkazał Judás obwołać w
woysku / aby káždy szedł do sturmu z
miejsca ná którym był. ²⁵ A rzucili się
50 mężowie mocni: y dobywał miastá
onęgo cały dzień y całą noc / y podá-
né iest miastó w ręce ich. ²⁶ y pobili
51 wszystkie mężczyzny pászczę mieczá /
y wymordowali z gruntu: y pobiał lu-
py ięgo / y przeszedł przez miastó po
52 zabitych. ²⁷ A przeprawili się przez Jo-
dan ná wielkú polu / przeciwko Be-
53 thsán. ²⁸ A Judás zgromadzał ostáte-
czne / y náponinał lud przez wszystkie
drogę / aż przysli do ziemi Judyckéy.
54 ²⁹ A wesli ná górę Sion z wescelem y z
radością / y ofiarowali całopalenia /
iż żaden z nich nie zginął / aż się wro-
55 cili w pokóiu. ³⁰ A zá dni / których był
Judás y Jonáthás w ziemi Gáláad /
á Simon brátięgo w Gálileiý prze-
56 ciw Ptolemáidzie: ³¹ usłyszał Joseph
syn Zacháriášów / y Zacháriáš hetman
nád woyskiem szesliwé porówienie /

Hardość
żyrzycych
seżęcia lu-
dajowi.

*mōs on lu-
dā, G.

Antiochus
chcący złu-
pić miasto
Elimais od-
pedzony.

*Bāiwanā,
Hebr.

Antioch od
frasunku za-
chorzał.

57 y bitwy które się stały. ° A rzekł: ° W-
czynimy y my sobie sławę / a idźmy
58 walczyć przeciw narodóm / które są
około nas. ° A rozkazał tym którzy
byli w wojsze jego / y ciągnęli do Já-
59 mnię. ° A wyiachał Gorgiasz z mi-
G sta y meżowie jego przeciwko nim ku
60 bitwie. ° A podali tyl Jozeph y Azas-
riasz / aż do granic Sydowskiej ziemi:
y poległo dnia onęgo z ludu Izrael-
61 skiego około dwu tysięcy meżów / y
stało się wielkie wciekanie ludu: ° iż
nie słuchali Judasza y bracię jego /
mniemając żeby sobie meżnie postę-
92 pić mieli. ° A oni nie byli z nasienia
onych meżów / przez które się stało
63 zbawienie w Izraelu. ° A meżowie
Judasz / dostąpili wielkiej chwały w

64 oczach wszystkich Izraela / y rozech-
narodów / gdzie było imię ich słysza-
65 ne. ° A zešli się do nich / sześćseta setni-
suiąc. ° A wyszedł Judasz y bracia ie-
go / y dobywali synów Esau w ziemi
która jest ku Południury zburzył Che-
66 bron / y cokołi jego: y mury jego / y wie-
że około niego popalił. ° A ruszył się
obozem / aby siedł w ziemi cudzo-
ziemskiej / y przechodził Samarię.
67 ° Dnia onęgo polegli kapłani na
woynie / gdy chcieli meżnie poczynić /
gdy nie rozmyślnie wyszli ku bitwie.
68 ° A obrócił się Judasz do Azotu / do
ziemi cudzoziemców / y porozwalał
oltarze ich / a ryciny bogów ich popa-
lił ogniem / y pobiał łupy z miast / y
wrócił się do ziemi Judasz.

*Philisty-
mów.

ROZDZ VI.

1 **A** Król Antioch
przejeżdzał wys-
sę krainy / y do-
wiedział się / iż by-
ło miasto Elimais
w Persyi / bardo
2 we srebro y złoto / y zbor w nim bar-
zo bogaty / y tam zastłony złote / y pán-
cérze y tarcze / które zostawił Alexan-
der Philippów król Macedoński / któ-
ry napierwszy królował w Grecyi.
3 ° A przyiachał / y starał się wziąć mi-
asto y złupić je: ale nie mógł: bo się do
wiedzieli o tym ci którzy byli w mie-
4 scie: ° y powstał ku bitwie / y wcielił
tamtę / y odciągnął z wielkim smu-
5 tkiem / y wrócił się do Babilonu. ° A
przyszedł który mu oznaymił w Persy-
i / że rozpłoseń są woyska które były
6 w ziemi Judyckiej: ° A iż Lisiassz z wiel-
kim woyskiem naprzód wyciągnął / y
wcielił przed Sydami: y zmocnili się o-
7 reżem / y siłą / y korzyścią wielką / któ-
rą wzięli z obozów które zwoiowali.
° A iż obálili ° obżyłość którą był
zbudował na oltarzu / który był w Je-
8 ruzalem: a miejsce święte obtoczyli
mury wysokimi iako piérwéy / ale y
9 Bethsure miasto jego. ° A stało się
gdy król wysłyszał te mowy / zlekł się /
y bardo się zafrasował: y leżał na ło-
żu / y wpadł w niemoc dla smutku / że
mu się nie powiodło iako myślił. ° A

10 był tam przez długi czas: bo się był
odnowił w nim smutek wielki / y zo-
11 zsumiał że miał umrzeć. ° A wezwał
swoich przyjaciół wszystkich / y rzekł
im: ° Odśedł się od oczu moich / y w-
padłem / y straciłem serce przed fr-
12 junkiem: ° A rzekłem w sercu moim:
Kui iakiemuzem kłopotowi przyszedł /
y w iakie nawálnosci smutku / w
którym teraz jest: którym był we-
13 soły y wdzięczny w mocy moiej? ° A
teraz wspominał sobie ná złości / któ-
rém zbroił w Jeruzalem / skądem też
zabrał wszystkie korzyść złota y sre-
14 bna / która była w nim: y posłałem
aby zabrano którzy mieszkali w Judy-
15 ckiej ziemi bez przyczyny. ° Poznałem
tedy iż dla tego nálażył mi té nędzy:
a oto gine od žalości w cudzej ziemi.
° A przyzwał Philippa / jednégo z przy-
16 iaciół swoich / y przelożył go nád w-
sytym swym królestwem: ° A dał mu
koronę / y szate swa / y pierścien / aby
przyprowadził Antiocha syna ie-
17 go / y wychował go / y królował. ° A
umiał tam król Antioch / roku setné-
18 go czterdziestego y dziewiętego. ° A
dowiedział się Lisiassz / iż król umiał /
y postanowił aby królował Antioch
syn jego / którego wychował młodzie-
19 niastkiem / y nazwał imię jego Eupa-
20 tor. ° A ci którzy byli na zamku / za-
mknęli byli Izraelcyki około swięty-
ni. ° A szukali ich zlegi zawżdy / a zmoc-
nienia poganów. ° A umyślił Judasz
wytrącić je: y zwołał wsytek lud / aby
ie oblegli. ° A zebrali się wespół / y

*myśla tak w
sobie. Hebr.

W spomi-
na ná złości
swoje.

Umiał An-
tioch.

oblegli

Judás zamek
Sion, obległ

Antiochus
Eupator ie-
dł ię zwoy-
skiem ná
Zydy.

21 oblegli ie roku setného y pięćdziesią-
tego / y naczynili kusy y tarczanów. ^A i
wyšli niektórzy z tych którzy byli w
obleganiu: y przyłączyli się do nich
niektórzy niebożni z Izraelczyków.
22 ^A posłali do króla y mówili: Pókiż
nie uczynisz sadu / á nie niszczysz się brá-
23 ciey nášey: ^A myśmy wymyśliли służyć
oycu twemu / y chodząc w przykazaniu
ięg / y bydź posłusni wyrokóm ięg. ^A
24 synowie ludu nášeg dla teę odrażali
się od nas / á którzykolwiek náydownáli
się z nášych / zabíjano / y dziedziectwa
25 nášę rozszarpaowano. ^A nie tylko ná
nas ściągali rękę / ále y ná wyszkie
26 granice nášę. ^A oto dziś oblegli
zamek Jerozolimski / áby go dobyli /
27 y twierdzą w Bethsurze opatrzeli. ^A i
ieśli ich przedę nie wprzędzisz / co
28 wieśćęgo niż to zbroja / y nie będziesz
ich mógł dostać. ^A rozgniewał się
król skoro to usłyszał / y zwołał wszy-
tkich przyiaciół swych / y hetmanów
woyska swego / y tych którzy ná ięz-
29 nym byli: ^A alle y z innych królestw /
y z wyspów morskich / zesłali się do nie-
30 go woyska za piniadze. ^A była li-
czba woyska ięg / sto tysięcy piechych /
á dwadzieścia tysięcy ięznych / y
31 trzydzieści y dwu Elefantów ku
walce wycwiczonych. ^A ciągnęli
przez Idumę / y położyli się w Beth-
surze / y walczyli przez wiele dni / y uczy-
nili przyprawy wojenne: y wysłali / y
popalili ie ogniem / y mężnie walczyli.
32 ^A odciągnął Judás od zamku / y
ruszył się z obozem do Bethsachar /
33 przeciwko woysku królewskiemu. ^A i
wstał król przede dniem / y wzruszył
woysko ná nátarcie ku drodze Beth-
sachar: y nágotowały się woyska ku
34 bitwie / y wderzyli w trąby: ^A i Ele-
phantóm wkazowali kręć iągody
winnę y morwy / áby ie zacięśli ku
35 bitwie. ^A rozsádzili bestie po hu-
siech / y stało przy każdym Ele-
phancie tysiąc meżów w pancerzach
tancerzkowych / y przylbice miedziáne
ná głowách ich / á pięć set ięznych
36 wyszutowanych ná wybór było przy
każdę bestię. ^A Ci przed czasem gózie
kolwiek była bestia tam byli / y gózie-
37 kowiek ślali śli / á nie odstepowali od
nię. ^A alle y wieże dzewiáne były ná
nich mocné / broniąc ná każdę bestię

ię: á ná nich przyprawy wojenne: á
ná każdę trzydzieści y dwa meżów
meżnych / którzy walczyli z wierzchu /
á i Indyjczyk który rządził bestię.
38 ^A i ostatek ięzdy rozsytował zgród y
zowód ná dwie części / áby woysko
39 trębami wzbudziło / y popadziło szę-
E łowane w vsięch ięgo. ^A gdy słońce
wderżyło na tarcze złote y miedziáne /
rozświeciły się góry od nich / y błyska-
40 ły się iáko pochodnie ogniste. ^A i roz-
łożone iest woysko królewskie część
po wysokich gorách / á część po niż-
nách: y postępowáli ostrożnie / y po-
41 rządnie. ^A i wzruszali się wszyscy mie-
szkańcy w ziemi od głosu mnostwa /
y od ciągnięcia zgrát / y od chrzesztu
zbrój: bo było woysko bázro wielkie
42 y mocné. ^A i przybliżył się Judás y
woysko ięgo ku bitwie / y poległo z
woyska królewskiego pięć set meżów.
43 ^A i obaczył Eleázar syn Saurá / ie-
dne z bestių wzbrowaną zbroją kró-
lewską / y była wyniosła ná inšę be-
stie / y zdáło mu się iż ná nię król się
44 dział: ^A i wazył się áby lud swój wy-
swobodził / y sobie wieczną sławę zie-
45 dzał / ^A y biegał do nię śmieło przez
pośrzodek woyska / zabíjając po pra-
wę y po lewą stronę / y wpadali od
46 onęgo tam y sam. ^A i podśedł pod
nogi Elefánta / y podłóżył się po-
den / y zabił go: y wpadł náń ná zie-
47 mie / y tam umarł. ^A i widząc moc
królewską / y gwałt woyska ięgo / w-
48 stąpili przed nimi. ^A i woyska kró-
F lewskie ciągnęły przeciwko im do Je-
ruzalem / y przybliżył się obóz królew-
ski do Jydowskiej ziemi / y gór Sion.
49 ^A i uczynił pokóy z tymi którzy byli
w Bethsurze / y wysłali z miast / iż nie
50 mieli tam żywności oblegani: bo śa-
báty były ziemie. ^A i wziął król Beth-
surę / y osadził tam straż áby iá zachó-
51 wał. ^A i obrócił obóz ná miejsce po-
święcenia / y zaszadził tam kusę y tarc-
ny / y ogniste kule / y przyprawy ku ci-
52 skaniu kamieni / y dárdy / y samostrza-
ły ná wysztrzelanie strzał / y proce. ^A i
uczynili też oni przyprawy przeciw przy-
53 prawóm ich / y bili się przez wiele dni.
54 ^A alle w miescie żywności nie było / prze-
to iż był siódmy rok: á którzy byli zo-
stáli w Jydowskowie z Pogan / wytra-
wili ostatek teę co było schowane. ^A i

Meżność
Eleazara.

Król za ra-
da Liziada
uczynił po-
kój z luda-
sem.

55 ná miejscu świętym mało mężów zo-
stało/bo ich był żał głód : y rozbiegli
56 sie każdy na miejsce swoje. A wysłuchał
G Liziada / iż Philip / którego był król An-
tioch jeszcze za żywota poścanował / a
57 by chował Antiochą syna jego / y kró-
lował / wrócił sie z Persyi / y Me-
dyi / y wojsko które było z nim posła-
58 y że chciał wziąć na sie sprawę króle-
stwa : A pospieszył sie iść / a mówić
królowi / y hetmanom wojska : Wy-
wa nas co dzień / y żywności mało
mamy / a miejsce królestwa oblegli-
59 jest obronne / a potrzeba nam postać
nowie królestwo. Teraz tedy / day-
my tym ludziom prawicę / a uczynmy
z nimi pokój / y ze wszystkim ich naro-

59 dem : A postanowmy z nimi / aby
iako y przedtem / chodzili w prawach
swoich : bo dla zakonu swego / którzy
smy rzgardzili / rozgniewali sie / y to
60 wszystko uczynili. A podobala sie
mowa w oczach królewskich y księ-
żat : A posłał do nich pokój uczynić
61 y przyieli ję. A przysięgi im król y
książęta : y wysli z zamku. A wi-
62 chał król na górę Sion / y oglądał o-
brone miejsca / y zlamal przedko przy-
siege / która przysięgi / y rozkazał o-
63 balić mur wokół. A wnet odia-
chał / y wrócił sie do Antiochii / y
nalazł Philippa panującego w mie-
ście : y walczył przeciw iemu / y do-
stał miasta.

Król przy-
gi nie strzy-
mał.

ROZDZ. VII.

Demetrius
gabiwoży
Antiochą y
Liziada
królowie.

1 **D**okąd setnego
piecdziesiątego y
pięćdziesiątego / Deme-
2 trius syn Se-
leneków / wysła-
chał z Rzymu / y
przyciągnął z tro-
3 ch mężów do miasta nad morzem /
y królował tam. A stało sie gdy
4 wyszedł do domu królestwa ojców
swoich / poimało wojsko Antiochą
y Liziada / aby ie przedem przywiedli.
5 A dowiedział sie tego / y rzekł : Nie
6 wkażycie mi oblicza ich. y pobilo ie
wojsko. A Demetrius vsiadł na sto-
7 licę królestwa swęgo. A przysli do
niego mężowie zlosliwi y niezbożni z
8 Izrael / y hetman Alcimus / który ch-
9 ciał być kapłanem. A oskarżyli lud
przed królem / mówiac : Judas z br-
cia swą wytracił wszystkie przyiacioly
twoie / y nas rozpedził z ziemi naszej.
7 A przetoż teraz posli meżá królemu
vfaż / aby iachał y oglądał wszystko
wyniszczenie które nam poczynił / y
krainom królewskim : a żeby poka-
8 rał wszystkie przyiacioly jego / y ich po-
mocniki. A obrat król z przyiacioly
9 swych Bachida / który panował za
rzeką / zacnego w królestwie / y wiers-
nego królowi : y posłał go / aby o-
glądał wyniszczenie które poczynił Ju-
das : ale y Alcyma niezbożnego wy-
słał na kapłanstwo / y rozkazał mu /
aby uczynił pomste nad syny Izra-

Posłał Ba-
chida y Al-
cyma prze-
ciw ludzie.
G.

10 elskimi. A rusyli sie / y przyciągneli
z wielkim wojskiem do ziemi Judy-
11 ki / y posłali posły / y mówili do Ju-
dasy / y do braci jego / słow y spoko-
12 nemi na zdiadzie. A niedbali na mo-
wy ich : bo widzieli iż przyiachali z
wojskiem wielkim. y zepili sie do Al-
13 cyma y do Bachida zebrańie docto-
rów zakonnych / zdać słusnych rze-
14 czy : a napięrowy A syderczycy /
którzy byli z synów Izraelskich / y za-
15 dali od nich pokój. Bo mówili :
Człowiek kapłan z nasienia Arono-
16 wego przyiachal / nie zdiadzi nas. y
mówił z nimi słowá spokojne / y przy-
17 sięgił im / mówiac : nie uczynimy
wam nic złego / ani przyiacioly wá-
18 szym. A wwierzyli mu / y poimał z
C nich sześćdziesiąt mężów / y zabił ich
dnia iednego / według słowá które
17 napisano. Ciąta świętych twoich
y kreć ich wysłali około Jeruzalem /
18 a nie było ktoby pogrzebił. A pódla
boiażń y strach na wszystkie lud : bo
mówili : Niemáś w nich prawdy y
19 sadu / bo przestąpili postanowienie
y przysięge którą przysięgli. A ru-
20 szył Bachides wojsko od Jeruzalem /
y položyl sie v Bethzechá : y posłał y
poimał wielu z nich / którzy byli od nie-
20 go poucietáli / y niektóre z ludu zabił /
y rozucil w wielką studnię. A po-
21 ruczył Alcymowi krainę / y ostawił
z nim posilek na pomoc iemu / y i-
22 chał Bachides do króla : a Alcy-
mus pilnie sietárat o zwierzchność
kapłanstwa swęgo. A zepili sie do

G.
Psal. 78. 2.
4. 2. 3.

niego wszyscy którzy rościerki czynili
miedzy ludem swoim / y opanowali
ziemie Judzką / y wielką porażkę
czynili w Izraelu. ²³ **N**obaczył Ju-
dás wszystko złe które uczynił Alcy-
mus / y co z nim byli / synom Izrael-
²⁴ **F**skim / daleko więcej niż pogani : y
wyiachał na wszystkie granice Sydo-
nów / iednego z zacniejszych
²⁵ **E**czyl Alcymus / że przemógł Judás / y ci
co z nim byli / y poznał że im zdołać
niemogły / wrócił się do króla / y oskar-
żył ie o wiele złosci. ²⁶ **A** posłał król
Nikánor / iednego z zacniejszych
książąt swoich / który wiódł nieprzy-
jaźń przeciw Izraelczykom : y rosta-
²⁷ **G**zał mu aby lud wywrócił. ²⁸ **A** przy-
ciągnął Nikánor do Jeruzalem z
woyskiem wielkim / y posłał do Judy
y do braci jego słowy spokojnymi
na zdradzie / mówiąc : Niechay nie
będzie wojny miedzy nami y wami :
przysiądźcie w małym pocie / abych o-
²⁹ **E**blicza wasze oglądał w pokoju. y
przysiąchał do Judása / y przywitali
się z sobą spokojnie / a nieprzyjaciele
³⁰ **E**byli pogotowiu / porwać Judása. ³¹ **A**
dowiedział się mowy Judás / iż do
niego przyszedł na zdradzie / y ukrył się
go / y niechciał więcej widzieć obli-
³² **E**cza jego. ³³ **A** Nikánor obaczył że od-
kręta była rada jego / y wyciągnął
przeciw Judzie ku bitwie w Baphat-
salamá. ³⁴ **A** poległo z woyska Niká-
noraowego około pięci tysięcy me-
³⁵ **E**żów / y uciekli do miasta Dawid. ³⁶ **A**
po tych słowach Nikánor wiachał
na górę Sion / y wysli z kapłanów
ludu przywitać go w pokoju / y wta-
żać mu całopalenia które ofiarowali
za króla. ³⁷ **A** sydzac wzgardził nimi /
y spługawil / y hardzie morwil / y przy-
siągnął z gniewem rzekąc : Jeśli nie
będzie wydan Judás y woysko jego
w ręce moje / skoro się wróce w poko-

ju / spale ten dom. y wyszedł z wiel-
³⁸ **F**kim gniewem. ³⁹ **A** kapłani weszli / y
stáneli przed oltarzem / y przed kościo-
łem / y płacząc mówili : ⁴⁰ **E**ys Pánie
obrał ten dom aby w nim wzywano
imienia twego / aby był domem mo-
⁴¹ **E**dlitwy y prośby ludowi twemu. ⁴² **A**
czynże pomstę nad tym czlowiekiem /
y nad woyskiem jego / y wpadną od-
mieczá : pamietać na ich bluźnier-
⁴³ **E**stwa / a nie daj im aby się ostali. ⁴⁴ **A**
wyiachał Nikánor z Jeruzalem / y po-
łożył się obozem w Betheron : y za-
bieżało mu woysko Syryjskie. ⁴⁵ **A** Ju-
dás położył się w Adarśa z trzema ty-
sięcy meżów : y modlił się Judás y
rzekł : ⁴⁶ **E**ys Pánie / którzy od króla Sen-
nacheribá byli posłani / że cie bluźnili /
wyszedł Anioł y pobit z nich sto osin-
⁴⁷ **E**dziesiąt y pięć tysięcy. ⁴⁸ **A** tak zetrzy to
woysko przed oczyma naszymi dziś / y
niech wiedzą dnuzy / iż nie mówił prze-
ciw świętym twoim : a ośadz go we-
⁴⁹ **E**dlug złosci jego. ⁵⁰ **A** zwiódł woyska
bitwe / trzynastego dnia miesiąca Ad-
dará / y stárte iest woysko Nikáno-
rowe / y poległ sam napierw w bi-
twie. ⁵¹ **A** gdy wyrzalo woysko jego
iż legł Nikánor / porzucili oręż swe y
uciekli. ⁵² **A** gonili ie ieden dzień dro-
gi od Adarśa aż gdy przychodzili do
Gázará / y trąbili za nimi / ze znaka-
mi. ⁵³ **A** wybieżeli ze wszystkich miast
Sydowskich / iednego z nich / y miorali
ich rogami / y obracali się zaśie do
nich / y wszyscy wpadli od mieczá / y
⁵⁴ **E**niezostał z nich ani ieden. ⁵⁵ **A** pobrá-
li łupy ich na korzyść : y głowe Niká-
nora ucięli / y prawa rękę / którą był
hardzie wyciągnął / y przyniesli / y za-
⁵⁶ **E**wiesili przeciw Jeruzalem. ⁵⁷ **A** rado-
wał się lud bázro / y obchodzili on
dzień z wielkim weselem. ⁵⁸ **A** postá-
nowił aby obchodzon był po wszystkie
lata : ten dzień trzynastego dnia mie-
sącá Adar. ⁵⁹ **A** odpoczęła ziemia
Judá przez mało dni.

Modlitwa
kapłanów
przeciw Ni-
kanorowi.

Judas ucy-
niwszy mó-
dlitwę po-
rażił Nika-
rona.
4. król. 19.
g. 35.
Tob. 1. d. 21.
Eccl. 48. d. 3.
Isai. 37 g. 36.

2. Mał. 1. a. 1.
Znowu po-
stał Nikano-
ra.

z miejsca
świętego y z
świątyni lu-
du. 6.

Judas wziął
wszystkie spra-
wy o wiel-
kiey mocy
Rzymian,
znimi przez
posły przy-
mierze sta-
nowił.

ROZDZ. VIII.

A wysłał Judas sławę
Rzymian że są możni siłą /
a iż zezwalają na wszystko o
co ich żądają : y którzyśko-
wień do nich się przylaczili / postáno-

wili z nimi przysiąż / a że są możni siłą.
² **A** wysłali ich walki / y meżne w spra-
wach które czynili w Galacii / że ich
³ dostali / y pod hólą podbili. ⁴ **A** iak
wielkie rzeczy uczynili / w ziemi Hi-
spanii / a iż pod moc podbili krucę
srebrną y złotą / które tam są : y opáno-

we Fran-
cuz-
iów.

4 woli wszytkie mieysca rządu swą y cię-
pliwosćią. ¹ Mieysca też które dale-
ko barzo od nich były / y króle którzy
byli na nie przyciągneli od kończyn
ziemie / zstali y porażili ie porażką
5 wielką / a inni dają im dan na każdy
rok. ² A Philippa / y Perse króla Ce-
theskiego / y inni którzy przeciwko im
walczyli / zstali na wojnie / y otrzy-
6 mali ie. ³ A Antiocha wielkiego kró-
la Azii / który był na nie wojne pod
miast / mając sto y dwadzieścia Ele-
phantów / y iężdne / y wozy / y wojsko
7 barzo wielkie / na głowe porażili. ⁴ A
B iż go poymali żywego / y wstawi mu
aby dawał sam / y którzyby po nim
królowali / wielki podatek / a żeby dał
8 ludzioru zakład y umowę. ⁵ A kráine
Indyjską / y Medy / y Lydią / co na-
lepszé kráiny ich / y wzięwszy ie od nich
9 dali Eumenowi królowi. ⁶ A że ci któ-
rzy byli w Grecii chcieli iść y wy-
glądzić ie / y przyšli do wiadomości
10 ich mowa / y wyprawili do nich he-
timana iednego / y zwiędli bitwe zni-
mi / y legło wiele z nich / y poymali zo-
ny ich / y dzieci / y zupili ie / a ziemię
ich posiadli / y mury ich rozwalili / y
uczynili ie niewolnikami aż do dnia
11 tego: ⁷ A inne królestwa y wyspy / któ-
re sie im kiedy sprzeciwily / wyglądzi-
li / y pod moc swoie podbili. ⁸ A z przy-
12 iacioly swemi / y którzy na nich polę-
gali / przyiażń zachowali / y dostali
królestwo które były blisko / y które dale-
13 kę : bo którzykolwiek słyseli imie
ich / bali sie ich. ⁹ A ktorym pomoc
chcieli na królestwo / królowali : a
które chcieli / z królestwa zrucali : y
14 wywyspyli sie barzo. ¹⁰ A między nimi
wszytkimi / żaden nie nosił korony / ani
C sie obłóczyl w sárlat / aby sie wielmo-
15 zyl w nim. ¹¹ A że sobie uczynili dom
rządny / y co dzień radzili sie trzech set
y dwudziestu radzących zawnę o po-
spółstwie / aby to czynili co przystoi.
16 ¹² A porucząc zwiérchnosć swą ie-
dnemu człowiekowi na każdy rok / a-
by pánował nad wszytką ich ziemią :
a wszyscy iednemu są posłuszni / y nie-
mają zazdrości ani nienawisć między
nimi. ¹³ A obrał Judas Eupolema
syna Janá syna Jakobowego / y Ja-
soná syna Eleázarowego / y posłał ie

do Rzymu / aby postanowili z nimi
18 przyiacielstwo y towarzysstwo : a że-
by zieli z nich iázmno Greków : bo
19 widzieli że pod niewolą ciśneli króles-
two Izraelskie. ¹⁴ A poiaćhali do
Rzymu drogą barzo wielką / y weszli
20 do rady / y rzekli : ¹⁵ Judas Máchas
bcus / y bracia iego / y lud Żydowski /
posłali nas do was / abyśmy z wami
postanowili towarzysstwo y pokój / a
żebyśmy byli policzeni między towá-
21 rzyssy y przyiacioly wasze. ¹⁶ A podo-
22 bala sie mowa przed oczyma ich. ¹⁷ A
ten iest odpis który odpisali na tabli-
cach miedzianych / y posłali do Jeru-
23 zalem / aby tam w nich była pamiąt-
ka pokoju y towarzysstwa. ¹⁸ NIECH
D SIE DOBRZE DZIEIE Rzymia-
nóm / y narodowi Judzkiemu / na mo-
rzu y na ziemi na wieki : a miecz y niez-
24 przyiaciel niech będzie od nich dale-
ko. ¹⁹ A iesliby pierwszy rusono wojne
przeciw Rzymianóm / albo przeciw
25 ktorym ich towarzyszóm we wszytkim
ich pánstwie / ²⁰ naród Żydowski da
pomoc sercem zupełnym / iáko czas
26 náuczy : a walczącym nie postapia-
ani dodawac będą psenice / zbroie /
pieniedzy / okretów : iáko sie podobá-
27 lo Rzymianóm : y rozkazania ich
strzedz będą / nie od nich nie biorąc.
28 ²¹ Tąże też iesliby przeciw narodowi
Judzkie ²² pierwszy podniesiono woj-
ne / Rzymianie dadzą im pomoc z ser-
29 cá / iáko im czas dopuści. ²³ A poma-
gającym / nie dadzą psenice / zbroie /
pieniedzy / okretów / iáko sie Rzymia-
30 nóm podobáło : y będą przestrzegac
rozkazania ich bez zdrady. ²⁴ Wedle
tych słów postanowili Rzymianie z
ludem Żydowskim. ²⁵ A iesliby po tych
słowiech ci albo owi przydac do tego
31 albo wiać co chcieli / uczynią wedle
woli swej : a cokolwiek przydadzą a-
32 bo umiemy / ważno będzie. ²⁶ Ale y
o złości które król Demetrius wyrzą-
dził im / napisaliśmy do niego mó-
wiąc : Przeczես obciążyl iázmno two-
nád Żydy przyiacioly y towarzyszami
33 naszymi : ²⁷ Jesli tedy drugi raz wcie-
ka sie do nas na cie / uczynimy im
sąd / a bedziem walczyć z tobą mo-
rzem y ziemią.

Lift przy-
mierz.

iáko im czas
náuczą. G.

tytułowi-
go. G.

ROZDZ. IX.

Báchides y
Alcimus
znowu iada
ná Judáša.

woyšká swe-
go.

za heway-
my zdrowie
nasze, kielr.

A M czasiem sko-
ro wyszkal Deme-
trius ze legł w i-
kantor / y woyško ie-
go w bitwie / y
myslił zaś posłać
Bachidá / y Alcy-
má / do Sydon / sicuti ziemie / y prawé
strzydło z nimi. ¹ A ciągnęli drogą
która idzie do Gálgalá / y potoczyli się
obozem w Mafáloth / który jest w
Arbelis / y wzięli go / y pobili dusz lu-
dzkich wiele. ² Miesiąca pięćdziesiątego /
roku setnego pięćdziesiątego wro-
wego / przyciągnęli z woyškiem do Je-
ruzalem : ³ A ruszyli się / y poszli do
Bereiey dwadzieścia tysięcy mężów /
a dwa tysiące iędnych. ⁴ A Judáš
leżał obozem w Lázá / y trzy tysiące
mężów ná wybó z nim : ⁵ y obaczyli
wielkość woyšká że ich wiele / y wle-
kli się bázno / y wiele się ich z obozu w-
tętno / y nie zostało z nich / ledno ósm
set mężów. ⁶ A obaczył Judáš że się
rozbiegało woyško jego / a walká ná-
legála go / y struchlał sercem : iż nie
miał czasu zebrać ich / y wpadło mu
serce. ⁷ A rzekli do tych którzy byli zo-
stali : Wstáńmy / a pódźmy przeciw
nieprzyjaciółom naszym / jeśli będziemy
mogli walczyć przeciwko im. ⁸ A od-
wodzili go mówiąc : Nie będziemy
mogli / ale teraz wybawmy duszę ná-
szą / a wiódmy się do braciéy nášey / a
tedy będziemy walczyć przeciwko im :
a nas máło jest. ⁹ A rzekł Judáš :
Nie daj tego Boże / abyśmy to wczy-
nić mieli / abyśmy mieli wciekac
przed nimi : a jeśli się przybliżył náš
czas / vmrzemy mężnie za braciá ná-
szą / a nie czynimy zelżywości sławie ná-
šey. ¹⁰ A ruszyło się woyško z obozu / y
stánęli przeciwko im / y rozdzielili się
iędni ná dwie części / a przed woy-
škiem sli procownicy y strzeley / y pier-
wszy do potękania / wšyscy co mo-
cniessy. ¹¹ A Bachides był ná prá-
wym strzydło / y przybliżył się huf ze
dwu stron / y zatrąbili w trąby : ¹² Za-
trąbili też y ci którzy byli zstony Ju-
dy y sami / y ządziła ziemiá przed krz-
kiem woyšk / y toczyła się bitwa od po-
ránku aż do wieczora. ¹³ A obaczył

Judáš / że duża była część woyšká
Bachidesá po prawey stronie / y zesli
się z nim wšyscy staleg serca : ¹⁴ y zstár-
ta jest prawa strona od nich / y gonit
ich aż do góry Azothu. ¹⁵ A którzy ná
lewym strzydło byli / wyrzeli iż prawé
strzydło było porażone / y puscili się
za Judá / y za tymi którzy z nim byli z
tyłu. ¹⁶ A zmocniła się bitwa / y legło
rannych wiele z tych y z owych / y
Judáš legł / a inni wciekli. ¹⁷ A Joná-
thás y Simon wzięli Judáša bratá
swego / y pogrzebli go w grobie oy-
ców swych w mieście Modyn : ¹⁸ A
plakali go wšytek lud Izráelski plá-
czem wielkim / y czynili žalobę przez
wiele dni. ¹⁹ A mówili : Jákto poległ
mocarz który wybawiał lud Izráel-
ski : ²⁰ A inšé słowá walet Judášo-
wych / y meztwa którego dokázował /
y wielkości jego / nie są opisane : bo
ich bázno wiele było. ²¹ A sstało się :
po śmierci Judáša / wynnurzyli się zlo-
snicy po wšytkich granicach Izráel-
skich : y powstałi wšyscy którzy nie-
prawość czynili. ²² W oné dni był głód
bázno ciężki / y poddała się Bachide-
sowi wšytká krátná ich z nimi. ²³ A o-
brał Bachides meze niezbożné / y po-
stánowił te pány kráiny. ²⁴ A szukali y
spiegowali przyiaciół Judášowych /
y wodzili je do Bachidesá / y mścił się
nád nimi / y pośmiewał się z nich. ²⁵ A
sstał się wciś wielki w Izráelu / iákto
nie był odebrniá którego nie widziáno
proroka w Izráelu. ²⁶ A zebrałi się w-
šyscy przyjaciele Judášowi / y rzekli
do Jonáthy : ²⁷ Jákóż brát twój Ju-
dáš vmárt / niemáš mezá podobné-
giemu / któryby wyciągnął przeciw nie-
przyjaciółom naszym / Bachidesowi /
y tym którzy są nieprzyjaciele narodu
nášego. ²⁸ A przeto dżis obróliśmy cie /
abyś nam był kšizżeciem naszym miá-
sko niego / y hetmánem żebyś wiódł
woyny nášé. ²⁹ A przyjął Jonáthás
kšiezstwo ná on czas / y powstał ná
mieysce Judy bratá swego. ³⁰ A do-
wiedział się Bachides / y szukał aby
go zabił. ³¹ A dowiedział się Joná-
thás / y Simon brát jego / y wšyscy
którzy z nim byli / y wciekli ná puseczá
Thekue / y položyli się nád wodą iezio-
rá Asphár. ³² A dowiedział się Ba-
chides / y w dzień šábbátu przycią-

Judáš ná
woynie zaś
bit.

Jonáthás ná
mieysce lu-
dáša kšiz-
żeciem.

aby im dali
w siebie zla-
zić ku saba-
waniu flaki
sw. G.

aby poymu-
ie zong.

na zamord-
wanie.

iako przed-
sym. Hebr.

2. Par. 20:23

przepłyneli
na drugo stro-
ne, ale oni za-
nim plynac
nie chcieli. G.
rozumiely,
Bachides y z
swiami.

35 gnał sam y wszystko woysko iego za
Jordan. ¹ A Jonathas posłał brata
swego hermana ludu / y prosił Na-
buthczyków przyiaciół swoich / aby
im pożyczili narzędzi swych / któ-
36 rych było dostatek. ² A wysli syno-
wie Jambry z Madaba / y poymali
Janá / y wszystko co miał / y odesli má-
37 iac to. ³ Po tych słowach dano znać
Jonacie / y Simonowi bratu iego / że
synowie Jambry sprawiają gody wiel-
kie / a prowadzą młodą panią z Ma-
38 daba córkę iednego z zacnych książąt
Chanaán z pompą wielką. ⁴ A wspo-
mnieli na krew Janá brata swego / y
39 posli y skryli sie za górą. ⁵ A podnie-
śli oczy swe y wyjrżeli / ano zgraią y
przygotowanie wielkie / a pan młody
wylachal y przyiaciele iego / y bracia
iego przeciwko nim z bebną y muzy-
40 ką / y z wielą oręża. ⁶ A powstali na
nie z zasadki / y pobili ie / y poległo
rannych wiele / a ostatek ich wcieli
na góry / y pobrali wszystkie łupy ich :
41 ⁷ A obrócili sie gody w żalosc / a głos
42 muzyki ich w płacz. ⁸ A pomścili sie
pomstą krwi brata swego / y wrócili
43 sie do brzegu Jordanu. ⁹ A wysłal /
y przyciągnął w dzień szabbatu z
44 wielkim woyskiem aż do brzegu Jor-
danu. ¹⁰ A rzekł do swych Jonathas :
Wstańmy / a walczmy przeciw nie-
przyjaciółom naszym : bo nie tak jest
dzis iako wczoraj y dzis trzeci dzień.
45 ¹¹ Bo oto woyna przeciwko nam / a
woda Jordanu zjad y zowad / y brze-
gi / y błota / y lasy / y niemaś miejsca
46 do wystapienia. ¹² A przetoż teraz wo-
laycie do nich / abyście byli wybawie-
ni z rąk nieprzyjaciół waszych. A zto-
47 czyła sie bitwa. ¹³ A wyciągnął Jona-
thas rękę swą aby wderzył Bachide-
48 sá / y odwrócił sie od niego nazad. ¹⁴ A
Jonathas y ci co z nim byli wsko-
czyli w Jordan / y przepłyneli do nich
49 Jordan. ¹⁵ A poległo z strony Bachi-
desowej onego dnia tysiąc mężów : y
50 wrócili sie do Jeruzalem / y pobu-
dowali miastą obronną w Zydow-
skiej ziemi / zamek / który był w Jery-
cho / y w Ammaim / y w Bethoron / y
w Bethel / y w Thannata / y Phara /
y Thopo / mury wysokimi / z bramá-
51 mi / y z zaworami. ¹⁶ y osadził ie straż / a-
by nieprzyjacielskie obchodzili sie z

52 Izraelem : ¹⁷ y opatrzył miasto Beth-
sure / y Gázare / y zamek / y osadził
ie żołnierzem / y dostatkim żywno-
53 ści. ¹⁸ A syny książęce ziemi wziął
w zakładzie / y dał ie pod straż na
54 zamek w Jeruzalem. ¹⁹ A roku setne-
go pięćdziesiątego y trzeciego / mie-
55 szącá wtóreg / rozkazał Alcimus roz-
walczyć mury domu świętego wnetrz-
nego / y sprawy prorockie pokazać / y
56 począł kazać. ²⁰ Onego czasu zarażo-
ny jest Alcimus / y przerywał sie spra-
wy iego : y zamknięte są usta iego /
y wpadł od paraliżu / ani mógł daley
57 słowa przerzec / ani rozprawy uczynić
o domie swym. ²¹ A umarł Alcimus
58 na on czas z wielką boleścią. ²² A o-
baczył Bachides / iż Alcimus umarł /
y wrócił sie do króla / y była w poko-
59 iu ziemi przez dwie lecie. ²³ A umy-
ślili wszyscy złodnicy / mówiąc : Oto
Jonathas / y którzy z nim są / w poko-
iu mieśkają bezpiecznie : a tak teraz
przywiedzmy Bachidá / y pochwyta-
ie wszystkie iednej nocy. ²⁴ A sli y dali
60 mu radę. ²⁵ A ruszył sie aby przycią-
gnął z wielkim woyskiem : y posłał
potajemnie listy do swych towarzy-
61 sów / którzy byli w Zydowskiej ziemi /
aby poymali Jonathasá / y tych któ-
rzy z nim byli : ale niemogli : bo sie
ich rady dowiedzieli. ²⁶ A poymał z
mężów krainy / którzy byli powodem
złości / pięćdziesiąt mężów / y zabił ie :
62 ²⁷ A wiechał Jonathas / y Simon / y
którzy z nim byli do Bethbessen / któ-
ry jest na puszczy / y pobudował obali-
63 ny iego / y opatrzyli ji mocno. ²⁸ A do-
wiedział sie Bachides / y zebrał wszy-
64 tko woysko swoje / y tym którzy byli z
Zydowskiej ziemi dał znać. ²⁹ A przy-
ciągnął / y położył sie obozem nad
Bethbessen : y dobywał go przez wie-
65 le dni / y naczynił wojennych przy-
praw. ³⁰ A zostawił Jonathas w mie-
ście Simoná brata swego / y wycią-
66 gwał w pole / y przyechnął z pocztą /
y poraził Odaren / y bracia iego / y sy-
ny Phaseron w namiotach ich / y po-
67 częł zabijać / y pomnażać sie w si-
lách. ³¹ A Simon / y którzy z nim byli /
uczynił wycieczkę z miastá / y popa-
68 lili wojenne przysprawy. ³² A bili sie z
Bachidesem / y zstąpił jest od nich / y
wtrąpili go barzo / bo rada ię y pot-

Bo ten wtu-
ry kościół, o
którym mó-
wi, był zbu-
dowany za
pamiętaniem,
y za pomocą
Aggeusa y
Zachariasza
proroków.
1. Ełdr. 6.

Alcimus
chcąc ko-
ściół spu-
ścić, pa-
ralizem u-
marł.

Przymierze
Jonathy z Ba-
chidejem.

*Epiphanem:
G.

Demetrius
od Alexan-
dra ucią-
no chce z
Jonatą przy-
mierze uczy-
nić, ale on
woli z Alex-
andrem
przeistąć.
*wystawia-
jąc go.

69 kanie jego było daremne. * A rozgnie-
waroſy ſie na złośliwe meze / którzy
mu byli rade dali / aby przyiechal do
ich krainy / wielu z nich zabił / a sam
wymyślił ſie wrócić z oſtatkami do
70 ſwojej krainy. * A dowiedział ſie Jo-
nathas / y wyprowadził do niego poſły /
ſtánowiąc z nim pokój / a wrócić mu
71 więźnie. * A rad przyjął / y uczynił we-
dle ſłowa jego / y przyſiągnął iż po wſy-

72 tkie dni żywota jego nie miał mu nic
złego uczynić. * A oddał mu więźnie
które przedtem był wywiodł z ziemie
Zydowſkiej : a nawróciwszy / odie-
chał do ſwojej ziemie / y nie przydał wie-
73 cę aby przyciągnął w granice jego. *
A przeſtał miecz z Izraela / a Joná-
thas mieſztał w Machmas / y począł
tamtę Jonathas lud ſadzić / y wygla-
dził niebożnę z Izraela.

*Iudzki. G.

ROZDZ. X.

A KU setnego
śesćdziesiątego /
Alexánder ſyn
Antiocha / którego
zwano * Szlachet-
nym / przycią-
gnął y wziął Pro-
lemáide : y przyieli go / y królował
2 tam. * A uſłyſzał król Demetrius / y
zebrał wielkie woſtko / y wyiachał prze-
ciwko niemu na wojnę. * A poſłał
3 król Demetrius liſt do Jonathy ſpo-
koynę ſłowy / aby go wielkim u-
4 czynił. * Bo mówił : Wprzédźmy po-
kój z nim uczynić / pierwſzy niżli z Ale-
5 xándrem uczyni przeciwko nam. * Bo
będzie pamiętać na one wſytkie zło-
6 ſci / któreſmy przeciwko niemu uczynili / y
przeciw bratu jego / y przeciw narodo-
wi jego. * A dał mu moc zbierać wo-
7 ſtko / y oręża gotować / y bydź towarzy-
ſzem jego : y te którzy byli w zakładzie
8 na zamku / roſkazał mu wydać. * A
przyiachał Jonathas do Jeruzalem /
y czytał liſty przed wſytkim ludem /
y tymi którzy na zamku byli. * A wlekli
9 ſie bojaźnią wielką / bo uſłyſieli że mu
król dał moc zbierać woſtko. * A wy-
10 dani ſą którzy w zakładzie byli Joná-
cie / y przywrócił im rodzicom ich. * A
mieſztał Jonathas w Jeruzalem / y po-
11 częł budować y odnawiać miáſto. * A
roſkazał robotnikóm / aby pobudo-
wali mury / y górze Sion w około ka-
mieniem kwadratowym dla obrony :
12 y tak uczynili. * A cudzoziemcy którzy
byli na zamkach / które był Bachi-
13 des pobudował / pouciekali. * A każdy
opuſcił miejsce ſwe / y oſiedlił do ſie-
14 mie ſwoje. * Tylko w Bethſurze zoſta-
li niektórzy z tych co byli opuſzcili za-
kon / y przykazanie Boże. Bo ono by-

15 ło na wcieczkę. * A uſłyſzał król Ale-
xánder o obietnicach które obiecał
B Demetrius Jonacie : y dano mu
ſprawę o walkach / y o meſtwach
których on doſkazywał y bracia jego /
16 y o pracach które podęymowali. * A
rzekł : Jzali naydziej tego meſzta-
kiego / a teraz uczynię go przyiacie-
17 lem y towarzyszem naszym. * A napi-
ſał liſt / y poſłał mu w te ſłowa / mó-
18 wiąc. * KROL Alexánder bratu Jo-
19 nacie zdrowia. * Uſłyſeliſmy o tobie
żeś ieſt mąż zacny w mocy y godzien-
eś abyś był przyiakiem naszym.
20 * Przetoż teraz ſtánowiemy cie na-
wyszym kápłanem narodu twego / y
żebyś był zwan przyiakiem królew-
ſkim / (y poſłał mu ſkłatowz ſiáte /
y koronę złotą) a żebyś w naszych rze-
czach z nami dzieiſzał / a przyiął z na-
21 mi zachować. * A obłękt ſie Joná-
thas w świętą ſiáte mieſiacá ſiód-
mięć / roku ſetnego ſesćdziesiątego /
w dzień wioczyſtego świętá Kuczek :
y zebrał woſtko / y zbroie wielką moc
22 na gotował. * A uſłyſzał Demetrius
te ſłowa / y zaſraſował ſie bázno / y
23 rzekł : * Cóżſmy to uczynili / iż nas
Alexánder wprzédził zachować przy-
iakiſtwa z Zedy ku ſwojej obronie ?
24 * Napiliſmy y ia do nich ſłowa proſby y
doſtoieńſtwa y dary / aby zemną byli
25 na pomoc. * A napiliſal im w te ſło-
wa : KROL Demetrius narodził
26 Zydowſkiemu zdrowia. * Jżeście za-
chowali przymierze z nami / a trwali-
ście w przyiakiſtwie naszym / y nie
przyſtaliście do nieprzyiakiół naszych /
27 uſłyſieliſmy y radowaliſmy ſie. * A te-
raz trwajcie ieſzcze zachować nam
C wiaré / a oddamy wam dobrym / za to
28 coście nam uczynili : y odpuſcimy
wam powinnosć wiele / y damy wam
29 podarki. * A teraz czynie was y wſy-

*kápłanſka
ábo biſkupſka.

30 tkie Żydy wolnemi od dani / y placą
 soli daruie / y korony odpuszczam / y trze
 31 ciz część nasienia: y połowice ordo-
 ców z dziew / co na moie skrone przy-
 chodzą / puszczam wam odednia dzisiey
 32 śwego y na poty / aby ich wiecety nie bra-
 no z ziemie Judá / y od trzech miast /
 33 które iey są przydane z Samariiey y z
 Galileiey / odednia dzisieyśwego y na
 34 wszytek czas: A Jeruzalem niech be-
 dzie swieté / y wolné / z granicami swé-
 mi / a dziesięćiny y podatki niech iego
 35 beda. Spuszczam też władza w zam-
 ku który iest w Jeruzalem / y daie jina-
 36 wyszemu kapłanowi / aby na nim po-
 stąnowił meze którekolwiek on obie-
 37 rze / którzyby go strzegli. A wśelka
 dusze Żydowská / która z ziemie Żydo-
 38 wskiej poimána iest / po wszytkim
 królestwie moim wolną czynie dar-
 39 mo / aby wszytcy byli wolni od poda-
 40 tków / też y od bydła swego. A wszy-
 41 tkie dni wroczyście / y Szabbathy / y no-
 wie miesiąców / y dni ustanowione /
 y trzy dni przededniem wroczyстым / y
 trzy dni po dniu wroczyстым / niech
 beda wszytkie wolności y odpuszcze-
 35 nia wszytkim Żydom / którzy są w kró-
 lestwie moim: tak iż żaden nie be-
 36 dzie miał mocy nic czynić / ani wzru-
 śać trudności przeciwko ktorému z
 37 nich w żadney rzeczy. A niechay be-
 da spisani z Żydów do trzydziestu ty-
 38 śiecy meżów w woysku królewskim / y
 39 dadzą im potrzeby iako należy wszy-
 40 tkim woyskom królewskim: a z nich
 41 beda sporządzeni którzyby byli po-
 zamkach króla wielkiego. A z nich
 beda przelożeni nad sprawami króle-
 37 stwa które odprawiają na wiare: a z
 38 nich niech beda księżety / a niech swo-
 39 ich praw używają / iako król rozkazał
 40 w ziemi Judzkiej. A trzy miasta /
 41 które są przydane ku Żydowskiej zie-
 mi z krajny Samarijskiej / niechay
 beda z Żydowską ziemią poczytane:
 aby były pod iednym: y niech nie be-
 39 da posłuszné inšey władzy / iedno ka-
 40 płańa nawyszego. Ptolemaide y o-
 41 kolice iey ktorém darował swietym
 ktorzy są w Jeruzalem / na potrzebne
 nakłady miysca swietego. A ia daie
 na każdy rok piętnaście tysięcy sy-
 40 kłów srebra z dochodów królewskich /
 41 które mi należą: y wszytko co zostá-

albo słowo
 swa. G.

domu Boż-
 ego.

42 nie czego nie oddali byli / którzy byli
 nad sprawami przeszłych lat / od tego
 czasu beda oddawac na roboty do-
 43 mu. A nad to pieć tysięcy syków
 srebra / które biano z dochodów ko-
 ścielnych na każdy rok y te niech na-
 44 leżą kapłanom / którzy na posłudze są.
 A którzyby sie kolwiek wcieli do ko-
 45 ściola / który iest w Jeruzalem / y we
 wszytkich granicach iego / winni be-
 dac królowi we wśelkiej sprawie /
 46 niech beda wypuszczeni / y wszytkie rze-
 czy które mają w królestwie moim /
 47 niech im wolné beda. A na budowá-
 nie y poprawienie budowania miy-
 48 sca swietego beda dawac nakład z
 dochodu królewskiego: y na wybu-
 49 rowanie murów Jeruzalem / y na ob-
 warowanie ich wokolo / y na pobudo-
 50 wanie murów w Żydowskiej ziemi.
 A gdy wysłyszał Jonathas / y lud té-
 51 mow / nie wierzyli im / ani ich przy-
 52 ieli: bo wspomnieli ná złość wielką /
 53 którą czynił w Izraelu / y vtrapił ie-
 54 byl bázno. A vpodobali sobie Ale-
 55 xandria: bo on im byl powodem v-
 56 mow / y dawali mu pomoc
 po wszytkie dni. A zebrał król Alexan-
 der wielkie woysko / y przyciągnął z
 woyskiem przeciwko Demetriusowi.
 51 A stoczyli bitwę dwa królowie / y tyl
 52 podáło woysko Demetriusowe / y go-
 53 nił go Alexander / y náciérał ná nie.
 54 A zmocniłá sie bitwa bázno aż zápa-
 55 dło słońce: y poległ Demetrius dnia
 56 onego. A posłał Alexander do Pto-
 lemęusa króla Egyptskiego posły w
 51 té słowa / mówiac: GDYZEM się
 52 wrócił do królestwa mego / a vsia-
 53 dlem ná stolicy oyców moich / y do-
 54 stałem páństwá / y porážilem Deme-
 55 triusa / y osiadłem ziemi náše. A
 56 zwiódłem z nim bitwę / y porážon iest
 sam / y woysko iego od nas / y vsiedli-
 51 smy ná stolicy królestwa iego. A te-
 52 raz wezmmy przyiacielstwo z sobą / a
 53 day mi córke swoą zá żonę / a ia bede
 54 zięciem twoim: a dam tobie y onę
 55 dary / ciebie godné. A odpowiedział
 Ptolemęus / mówiac: SZESLI-
 56 W Y dzień / ktorégoś sie wrócił do zie-
 mie oyców twoich / y vsiadłes ná sto-
 licę królestwa ich. A tak teraz wezy-
 51 nieć cos pisał: ale zájedźmy do Pto-
 52 lemáidy / abyśmy sie społ oglądali / y

Ptolemęus
 y Alexan-
 der przy-
 iągni z sobą
 stánowią.

Kleopátrá
żoná Alex
xándra:

57 aby chci posłubił / iákoś rzékl. ⁷ A wy-
iáchał Ptoleméus z Egiptu sam y
Kleopátrá córká iego / y przyiáchał
58 do Ptolemáidy roku setného śesć-
dziesiątego wtórego. ⁸ A zaiáchał
mu król Alexándér / y dał mu Kleo-
pátre córkę swoz / y sprawił iéy wesele
w Ptolemáidzie / iáko królowie / z
59 wielką chwałą. ⁹ A pisał król Alexán-
der do Jonáthy / aby mu długo zaiá-
60 chał. ¹⁰ A iáchał z chwałą do Ptole-
máidy / y ziachał sie tam ze dwiema
królmi / y dał im wiele srebrá y złotá y
wspominków / y nálażł káste przed oczy
61 má ich. ¹¹ A ześli sie przeciwko niemu
meżowie zlosłimi z Izráela / meżowie
niezbożni / stárżąc nań / á niedbał ná
62 niekról. ¹² A kazał z Jonáthy ziąć śá-
ty iego / y obléć go w śárlat / y ták w-
czynili / y posádzili go król aby siedział
z nim. ¹³ A rzékl kószetóm swoim /
wymidźcie z nim w posród miásta / y
obwoławcie / aby żaden nie stárżył
nań o żadną rzecz / á iżby mu sie nié
6 nieprzykrzył w żadnéy sprawie. ¹⁴ A
stáło sie / skoro ci co nań stárżyli / o-
6 baczili zaciósć iego / którg obwoły-
wano / á onégo wbránégo w śárlat /
wšytcy poucickáli. ¹⁵ A wwiemożył go
65 król / y wpisał go między przednieysie
przyiácioly / y postánowił go hetmá-
nem y uczestnikiem páństwą. ¹⁶ A
wrócił sie Jonáthás do Jeruzálem
76 w pokóiu y w radości. ¹⁷ Roku setné-
go śesćdziesiątego piátégo / Deme-
trius syn Demetriusów przyiáchał
68 z Kréty do ziemi oyców swoich. ¹⁸ A
wšlyśał król Alexándér / y záfásó-
wał sie bázro / y wrócił sie do Antyo-
69 chiiéy. ¹⁹ A postánowił Demetri¹⁹ król
hetmánem Apolloniúsá / który był
nád Celesyriá : y zebrał wielkie wo-
70 y / y przyciágnął do Jánniéy : y po-
stał do Jonáthy nawysšégo kápła-
ná / mówiąc : ²⁰ Ty sam przeciwiś sie
nam / á tam sie stáł ná posniéwisko
y w pobánbienie / przeto iż ty przeci-
71 wo nam władzą rozciágasz ná gó-
rách. ²¹ A ták teraz iesli wśáś "mocy
twoiéy / zmidź do nas w pole / á sko-
72 stujemy sie tam spółem : bo zemná
iest moc wojenna ²² Pytay / á dowiedz
sie kóm ia iest / y inni którzy mi po-
magáją : którzy téż powiádają że sie
nie może ośtać nogá wáśá przed obli-

Ionatę Ale-
xander wiel-
ce uczył.
w śárlat kró-
lewsko.

ábo, woysku
twemu.

73 czem nášym : gdyż dwákróć oycowie
wáśy w ziemi swéy wciekli. ²³ A teraz
iákoż będzieś mógł zdzierżć iéзде / y
wielkie woysko w polu / gdzie niemáš
74 kámiénia / áni státy / áni mieyscá do
wciékánia : ²⁴ A gdy wšlyśał Joná-
thás mowy Apolloniúsówé / wzruszył
sie sercem / y obrát dziesieć tysięcy
meżów / y wyiáchał z Jeruzálem / y zai-
iáchał mu ná pomoc Simon brát
75 iego. ²⁵ A przyciágnęli z woyskiem do
Joppen / y nie dopuścił mu do miá-
stá / bo stráž Apolloniúsowa w Jop-
76 pen bylá / y dobywał go. ²⁶ A którzy by-
li w miescie / zlektnawšy sie otworzyli
mu / y wziął Jonáthás Joppen. ²⁷ A w-
77 šlyśał Apolloniús / y przyciágnął ze
trzemá tysięcy iézdnych / y z wielkim
78 woyskiem : ²⁸ A ciágnął ku Azorhu
iáko by w długé iádący ná tych miast
wyciágnął w pole / dla tego iż miał
wielki poczet iézdnych / y wśáł w nich :
79 ²⁹ y gonil go Jonáthás do Azorhu / y
zstoczył bitwę. A Apolloniús zostá-
wił w obozie tysiąc iézdnych zá nim
80 potáiemnie. ³⁰ A obaczył Jonáthás
iż bylá záfádká zá nim / y obtoczyli
woysko iego / y ciśáli ośzepáni ná
81 lud od poránku áż do wieczorá. ³¹ á lud
stáł / iáko był Jonáthás rośkazał / y
82 sprácowály sie konie ich. ³² A wywiódł
Simon woysko swé / y przypuścił ná
wśiec / bo iézdni sprácowáli sie byli / y
83 zstárci śá od niego / y wciekli. ³³ A ci
którzy sie byli rozbiegli po polu / wcie-
kli do Azoru / y wbiegli do Bethdá-
84 gon / báiwáná swégo / aby sie tam zá-
chowáli. ³⁴ A Jonáthás spalił Azorh /
y miásta które były okolo niego / y po-
brał ich kozyści / á zbóř Dágon / y w-
85 šytkie którzy do niego wciekli ogniem
spalił. ³⁵ A było tych którzy od mieczá
polegli / z onymi którzy byli popaleni /
86 okolo osmi tysięcy meżów. ³⁶ A ruszył
ztámtd obóz Jonáthás / y položyl ji
w Aśtáloná : y wysli z miásta przeci-
87 wo niemu z wielką chwałą. ³⁷ A wró-
cił sie Jonáthás z swémi do Jeruzá-
88 lem / máiącymi wiele kozyści. ³⁸ A stá-
ło sie / skoro wšlyśał té mowy król Ale-
xándér / ieszcze przyczynil wwiemożyć
89 Jonáthe. ³⁹ A posłał mu knáśel złoty /
iáki iest obyczay dáwać powinowá-
nym królewskim / y dał mu Aśkáron /
y wšytkie gránice iego w ośiádłość.

Ionas po-
raził Apolo-
niúsá.

do domu Da-
goná, G.

ROZDZIAŁ XI.

Po śmierci
Alexandráy
Ptolemau-
sá, król De-
metrius lo-
nacie Łáske
pokazuje.

* do miast
Ptolemaí-
ckich, G.

A Król Egipt-
ski zebrał wojs-
ko / iáko piasék
który jest ná bze-
gu morskim / y o-
kretów wiele / y
starał sie dostać
królestwá Alexandrowego zdráda / á
przytaczyc ié tu królestwu swemu. * A
wyiáchał do Syriéy słowy spokoj-
némi / y otwierano mu miásta / y wy-
chodzili przeciwko iemu : bo był ro-
skazał król Alexander / áby przeciw-
ko iemu wychodzono / przeto iż był
świektrem iego. * A Ptoleméus wiá-
chawszy * do miásta / zostawował
stráž żołnierzy w każdym mieście.
* A gdy był blisko Azothu / wkazano
mu zbór Dagonów ogniem spalony /
y Azoth / y inšé iego zburzone / y ciála
porzucone / y tych / którzy ná wojnie
pobici byli / mogliť króć było wczy-
niono przy drodze. * A powiedzieli
królowi że to uczynił Jonáthás / áby
mu nienawiść ziednali / y młczał
król. * A Jonáthás zaięchał królowi
do Joppen z chwał / y przywitáli sie
spóleczenie / y nocowali tam. * y iáchał
Jonáthás z królem áż do rzeki któr-
żewia Eleutherus : y wrócił sie do
Jeruzálem. * A król Ptoleméus o-
trzymał państwo miast / áż do Se-
leuciéy nád morzem / y myślił prze-
ciw Alexandrowi złé rády. * A wyprá-
wił posła do Demetriusa / mówiąc :
PRZYIEDź / że uczynimy z sobą przy-
mięcie / á damci cóżke moie / którą ma
Alexander / á będziesz królował w kró-
lestwie oycá twégo. * Abowiém mi-
żał / zem mu dał cóżke m- / bo sie stá-
rał iákoby mie zabił. * y winował go
dla tego / iż prágnał królestwá iego.
* A odiał cóżke sw- / y dał i- Deme-
triusowi / y odrážil sie od Alexandrá /
y wyiáwily sie nieprzyiáźni iego. * A
wiáchał Ptoleméus do Antiochiéy /
y włożył ná głowę sw- dwie koronie /
Egiptu y Asyíe. * A król Alexan-
der był w Sylicie ná on czas : bo co
ná onych mieyscach byli / wyła rowá
li sie z posłuszeństwá iego. * A wstý-
pał Alexander / y wyciągnął ku nie-
mu ná wojnę / á król Ptoleméus wy-

16 wiódł wojsko / y zaiáchał mu z wiel-
ką moc- / y w tyl go obrócił. * y wciéł
Alexander do Arabií / áby sie tam
zachował / á król Ptoleméus wywys-
17 sion iest. * A Zábdiel Arabczyt ział
głowe Alexandrá / y posłał Ptolemé-
18 usowi. * A król Ptoleméus dnia trze-
ciego umarł : á którzy byli ná zam-
19 kách / pogineli od tych którzy byli w o-
bożie. * y królował Demetrius roku
setného šesćdziesiątego siódmého.
20 * Onych dni zebrał Jonáthás té któ-
rzy byli w Żydowskiéy ziemi / áby do-
byli zamku który iest w Jeruzálem / y
spráwili przeciw iemu wiele przy-
21 praw wojennych. * A sli niektórzy
mezowie niebożni / którzy naród
swóy mieli w nienawiści / do króla
Demetriusa / y oznaymili mu / iż Jo-
22 náthás obleł zamek. * A iáko wstý-
pał rozgniewał sie : y wnet przyiá-
chał do Ptolemaídy / y pisał Joná-
cie / áby nie leżał pod zamkiem / ále
23 mu zaiáchał przedko ná rozmowę.
C * A gdy wstýpał Jonáthás / kazał
obleć / y obrał z stáršych Izráel-
skich / y z káplanów / y puścił sie w
24 niebespieczeństwo. * y nábił złotá
y srebrá / y šat / y wiele innych wpo-
minków / y iáchał do króla do Ptole-
maídy / y nálaźł lástke w oczách iego.
25 * A stáržyli nań niektórzy niebożni z
26 narodu iego. * A uczynił mu król iá-
ko mu byli uczynili co przed nim byli :
y wywysył go przed oczymá wšyst-
27 tich przyiációł swóich : * y potwier-
dził mu nawysšé káplánstwo / y co-
kolwiek inného przed tym miał dro-
28 giégo / y uczynił go przednięšym
miedzy przyiációły. * A prosił Joná-
thás u króla áby wolná uczynił Ży-
dowsk-á ziemi / y trzy powiáty / y Sá-
mári-á / y gránice iéy : y obiecał mu trzy
29 šta talentów. * A zezwolił król / y ná-
pisał Jonácie listy o tym wšystkim w
30 ten sposób. * KROL Demetrius Jo-
nácie brátru zdrowia / y narodowi Ży-
31 dowskiemu. * Kopii-á listu któryšmy
o was písali Lásthenowi * oycu ná-
šému / posłališmy do was / ábyście
32 wiedzieli. * KROL Demetrius Lá-
sthenowi oycu zdrowia. * Narodowi
33 Żydowskiemu / przyiációłóm nášym /
y zachowujícím co spráwiedliwego
iest u nas / wymyślišmy dobrze wczy-

* o tych miast
ni-ácy v. 34.

* G.

troje staro-
stwo, Aphere
m. G.

34 nic z nich uczynność którą przeciwko
D nam mają. ¹ A tak postanowiliśmy
im wszystkie granice Sydoniścię zie-
mie / y trzy miasta Lide y Ramatthe /
które od Samaryi do Sydoniścię
ziemię są przydane / y wszystkie pogra-
niczne ich / aby były oddalone wszy-
tkim którzy osiary sprawują w Jeru-
zalem : za to co pierwszy król od nich
35 bierał na każdy rok y za pożytki zie-
mie / y owoców. ² A inne rzeczy które
nam należały z dziesięcin / y poda-
tków / od tego czasu im odpuszczamy /
y żupy solne / y korony które nam od-
36 dawano. ³ Wszystko im puszczamy /
a żadna z tych rzeczy nie będzie naru-
37 szona od tego y na wszelki czas. ⁴ Prze-
tóż teraz postarajcie się uczynić kopy-
cia tych rzeczy / a niech będzie dana Jo-
nacie / y położona na górze świętej / y
38 na zacnym miejscu. ⁵ A widząc De-
metrius król / iż się wspokoiła ziemia
w oczach jego / a nie mu się nie sprze-
ciwilo / rospuścił wszystko woysko
swe / każdego na swe miejsce / wyja-
wszy woysko cudzoziemców / które był
zebrał z wyspów pogańskich : y były
mu nieprzyjaciółmi wszystkie woyska
39 oyców jego. ⁶ A był nie taki Triphon /
który przed tym trzymał strone Ale-
xandrowe : y obaczył że wszystko wo-
ysko szemrało przeciw Demetriusowi /
y udał się do Smalchuel Arabczyka /
który chował Antiocha syna Alexan-
40 drowego. ⁷ y naleygał mu / aby mu go-
dał / żeby królował na miejscu oycy
swego / y powiedział mu iako wielkie
rzeczy uczynił Demetrius / y nieprzy-
41 iazn woysk jego przeciw niemu : y mie-
E skał tam przez wiele dni. ⁸ A posłał
Jonathas do Demetriusa króla / aby
zprowadził te którzy byli na zamku w
Jeruzalem / y którzy byli na zamkach :
42 iż naleydzali Izraela. ⁹ A posłał De-
metrius do Jonathy mówiąc : Nie
tylko to uczynię tobie / y narodowi
twojemu : ale wstawię cie / y naród
43 twój / gdy czas będzie po temu. ¹⁰ Te-
raz tedy dobrze uczynisz / jeśli mi po-
słesz na pomoc meze : bo wszystko wo-
ysko moje odstąpiło. ¹¹ A posłał mu
44 Jonathas trzy tysiące meżów mo-
cnych do Antiochii : y przyiachali
45 do króla / y kochał się król z ich przy-
iachaniami : y zebrał się którzy byli z mi-

sta / sto y dwadzieścia tysięcy meżów /
y chcieli zabić króla / a król wciekł na
46 pałac : y uciegli którzy byli w mie-
ście / długi mieyscie / y poczęli wal-
47 czyć. ¹² A przyzwał król na ratunek
Sydon / y ześli się spótem wszyscy do
niego : y rozbiegli się wszyscy po mie-
48 ście. ¹³ A zabili dnia onego sto tysię-
cy człowiek / y zapalili miasto / y wzie-
li wielką korzysć dnia onego / y wyba-
49 wili króla. ¹⁴ A obaczyli którzy byli z
miasta / że Sydoni miasta iako chcieli
dostali : y wpadli sercem swoim / y wo-
łali do króla z prośbami / mówiąc :
50 "Daj nam prawicę / a niech przest-
ni Sydoni być na nas / y na miasto. ¹⁵ A
51 porzucili bróń swą / y uczynili pokój /
a Sydoni wstawili się przed oczyma kró-
lewskimi / y przed oczyma wszystkich
F którzy byli w królestwie jego / y ostali
się zawołanymi w królestwie jego / y
wrócili się do Jeruzalem mając wie-
52 lelupów. ¹⁶ A vsiadł Demetrius król
na stolicy królestwa swego / y wcielił
53 przed oczyma jego ziemię. A skłamał
na wszystkim cokolwiek rzekł / y odia-
ził się od Jonathy / y nie oddał mu
podług dobrodziejstwa które mu był
54 uczynił / y trapił go bardzo. ¹⁷ A potem
wrócił się Tryphon / y Antioch z nim
dziećcie młode / y królował / y włożył
55 na się koronę. ¹⁸ A zbiegły się do niego
wszystkie woyska / które był rozproszył
Demetrius : y walczyły przeciwko
56 niemu : y wciekli y tyl podał. ¹⁹ A Try-
phon wziął bestie / y otrzymał Anti-
57 ochia. ²⁰ A pisał Antioch młodzieniec
do Jonathy / mówiąc : Potwier-
dzam tobie kapłanstwo / y postana-
wiam cie nad czworogiem miast / a
58 byś był z przyjaciół królewskich. ²¹ A
posłał mu naczynia złote na poslu-
gowanie / y dał mu moc pić ze złota /
y chodzić w szarlacie / y nosić knáfel
59 złoty. ²² A Simoná brata tego posta-
nowił książeciem od granic Tyru / aż
60 do granic Egiptu. ²³ A wyjechał Jo-
nathas / y obiezdzał miasta za rzeką :
y zebrało się do niego wszystko woysko
Syryjskie na pomoc : A przyjechał
do Askalonu / y wysli przeciwko nie-
61 mu z wiecznością z miasta. ²⁴ A tam-
tąd ruszył się do Gazy / y zawarli się
którzy byli w Gazie : A oblegli ją / y
spalili co było okolo miasta / y splón-

Demetrius
w Antiochi
iey przez Zy-
dy od śmier-
ci wybawio-
ny, przynie-
rge im łanie

Wszystko zna-
mi pokój.

Antiochus
Demetriusa
gwyście ży-
wsy czyni
z Ionatą
przymierze.

Stonia.

Starostwo. G.

Ionathas
walczy prze-
ciw poga-
nom.

62 diował ie. ² A prosili Góreczyccy Jo-
 G nathę / y dali mu prawa rękę: y wziął
 syny ich w zakładzic / y posłał ie do
 63 Jeruzalem: y przeszedł krainę aż do
 Damásku. ² A usłyszał Jonathas / że
 przymierze złamali księżetá Demetrius
 64 sowe w Kades / które iest w Galilei
 z wielkim woyskiem / chcąc go odda-
 65 lic od sprawowania królestwa: y wy-
 iachał przeciwko nim / á bratá swégo
 66 zostawił w ziemi. ² A Simon przy-
 cizgnął do Bethsury / y dobywał ię
 67 przez wiele dni / y ścisnął ie. y pro-
 sili od niego aby sobie rece dali / y dał
 im: y wypędził ie z tamtąd / y wziął
 68 miasto / y osadził ie ludem. ² A Joná-
 thas y woysko iego przycizgnęli do
 wody Genezar / y wstali przededniem
 w polu Asor. ² A ono woysko cudzo-
 ziemców zabiegało w pole / y uczynili

² w oycyzynie
G.

² Philisty-
mów.

69 nań zasądzył w górach / á on przeciw
 nim wyiachał. ² A ci co na zasądzkach
 70 byli / ruszyli sie z mieysc swoich / y sto-
 czyli bitwę. ² A wszyscy którzy z Jo-
 nathą byli podali tyl: y żaden z nich
 nie został / oprócz Mithathiasa sy-
 71 na Absolomi / á Judy syná Kálphi
 hetmánów nád żołniérstwem wo-
 72 ská. ² y rozdarł Jonathas śiaty swé /
 y posypał głowę swoą prochem / y mo-
 73 dlił sie. ² A wrócił sie do nich ku bi-
 twie / y w tyl ie obrócił y bili sie. ² A
 wyrzeli którzy wciekali z iego strony / y
 74 wrócili sie kniemu / y gonili z nim w-
 sytkie aż do Kades / do obozu ich / y
 zabiegli aż tam. y poległo z cudzo-
 ziemców onęgo dnia trzy tysiące me-
 żów: á Jonathas wrócił sie do Je-
 ruzalem.

ROZDZ. XII.

1 Obaczył Jo-
 A nathas że muczás
 dopomaga / y o-
 brał meże / y po-
 stat ie do Rzymu
 ku potwierdze-
 niu y ponowieniu
 2 przymierza z nimi. ² A do Spárti-
 3 atów / y ná inne mieyscá rozysłał listy
 tymże kstatem. ² A iachali do Rzy-
 mu / y weszli do domu Kádnego / y
 rzekli: Jonathas nawyszy káplan / y
 4 narod Sydowski posłał nas / żeby-
 smy odnowili przyiacielstwo y towá-
 rzystwo wedle dawného czasu. ² A da-
 li im listy do swych po mieyscách / aby
 ie doprowadzono spokojem do ziemi
 5 Judá. ² A tá iest Kopia listów / któ-
 ré Jonathas Spártiatóm pisał:
 6 IONATHAS nawyszy káplan / y
 stárshy narodu / y káplani / y inny lud
 7 Sydowski / Spártiatóm brácię z dro-
 wia. ² Już dawno posłany był list
 8 do Oniasa nawyszego káplana / od
 Ariusa / który w was królował / żeście
 9 brácia násy / iáko zamyka w sobie od-
 pis który poniż idzie. ² A przysłał Oni-
 as meżá który był posłany z wcześ-
 10 niością / y wziął listy / które mi ozná-
 mowano o towarzysztwie y przyaciels-
 11 twie. ² My áczesmy nic z tego nie po-
 12 trzebowali / máiąc zá poćieche księgi

Jonathas z
Rzymian y
z Spártian
przymierze
odnawia.

² ábo Spárta-
nom.

² od Dariusza.
G.

10 światé / które są w rękách násyich:
 11 ² Woleliśmy posłać do was odnowić
 braterstwo y przyiacielstwo / abyśmy
 sie nie sstáli odlaczeni od was: bo
 12 wiele czasów wyszło iákoście do nas
 posłali. ² My tedy ná każdy czas bez
 13 przestanku w wroczyście dni / y w inné
 14 kiedy potrzebá / pámiatamy na was
 przy ofiarách które ofiarujemy / y przy
 15 obrzędziach / iáko sie godzi y przystoi
 16 pámietać ná brácia. ² Przetoż rádu-
 17 iemy sie z wáshy starwy. ² Ale nas o-
 18 gárnely wielkie vtrapienia / y wiele
 19 wojen. A walczyli przeciw nam kró-
 20 lowie / którzy są okolo nas. ² Tiedzie
 11 lismy tedy wam sie przykrzyć / áni in-
 12 nym towarzysóm y przyaciótóm ná-
 13 szym w tych walkách. ² bosmy mieli
 14 ratunek z niebá / y iest esmy wybarwie-
 15 ni my / á nieprzyiaciele násy poniżeni
 16 są. ² A ták obráiliśmy Tumeniusá sy-
 17 na Antiochowego / y Antipátrá Ja-
 18 sonowego syná / y posłaliśmy do Rzy-
 19 mian odnowić z nimi przyiacielstwá
 20 y towarzysztwá dawné. ² Przetoż esmy
 im rozkazáli / aby téż do was iecháli / y
 pozdrowili was / y oddáli wam listy
 11 náse o ponowieniu braterstwa ná-
 12 szego. ² A teraz dobrze uczynicie / ie-
 13 sli nam ná to odpowiećie. ² A ten iest
 14 odpis listu który był ² posłał do O-
 15 niasa. ² Arius ² Król Spártiatów
 16 Oniasowi Wielkiemu Káplanowi
 17 zdiowia. ² Nalázło sie w piśmie o

² Dariusz, G.
² G.

Spártia,

* * * * *

Hetmány
Demetriu-
sowé odga-
nia.Mury oprá-
wuje.

Spártiatách y Żydziéch / iż są brá-
 22 cia / á iż posli z narodu Abrahámo-
 23 wého. ^o A teraz iákosmy sie tego do-
 wiedzieli / dobrze czynicie że do nas
 24 "o pokoju wászym pisiecie. ^o Ale y my
 odpisaliśmy wam : bydło nášé y má-
 ietności nášé wáše są : á wáše nášé :
 25 A tak roztazaliśmy aby wam to opo-
 wiedziano. ^o A wšlyšal Jonáthás
 26 iż kšizetá Demetriusowé z woyskiem
 dáleko wietšym niż piérszé wróciły
 27 sie / aby nań walczyły : ^o A ruszył sie z
 Jeruzálem y zabięzał im w Amáthiy
 28 skiey kráinie : bo im był nie dał czásu /
 aby wiácháli do ziemie tego. ^o A po-
 29 stał spięgi do woyská ich : y wróciw-
 30 sy sie oznaymili / że myślą náiaćhac
 31 ich wnocy. ^o A gdy słońce zášlo / ro-
 32 skazał Jonáthás swý / aby czuli y by-
 33 li we zbroi pógotowu ku bitwie przez
 34 całą noc y postáwił stráž okóło obo-
 35 zu. ^o A wšlyšeli nieprzyiáciele / iż Jo-
 náthás z swémi gotów iest náwoy-
 36 ne / y bali sie / y lekáli sie ná sercu swo-
 37 im. ^o A zápalili ogień w swym obozie.
 38 ^o A Jonáthás y co z nim był / nie do-
 wiedzieli sie aż ráno : á widzieli ogień
 39 gorájące. ^o A pušcił sie Jonáthás po-
 40 nich / y nie dogonili ich / bo sie byli
 41 przez Eleuther rzekę przeprawili. ^o A
 42 Jonáthás obrócił sie ná Arábczyki /
 43 które zowia Zabedeczyki / y poráził
 44 ie / y pobráł łupy ich. ^o A ruszył sie / y
 45 przyiechał do Dámásku / y obieźdzał
 46 one wšytkie kráine. ^o A Simon wyie-
 47 chał / y przyciągnął aż pod Aštálon /
 48 y do blislich mieysc osádzonych / á w-
 49 dał sie do Joppen / y wziął iá. ^o (Bo
 50 wšlyšal że chcieli zamek podać stro-
 51 nie Demetriusowéy) y osádził tam
 52 stráž / żeby ię strzegli. ^o A wrócił sie
 53 Jonáthás / y zezwał stársé ludu / y
 54 y nárádził sie z nimi / pobudowác
 55 zamki w Żydowskiéy ziemi / y pobu-
 56 dowác mury w Jeruzálem / y pod-
 57 nieść wielkú wyšokóšć między pošzo-
 58 dkiem zamku á miástem / aby go od-
 dzielił od miásta / aby był sam oso-
 bno / á żeby ani kupowano / ani prze-
 dawano. ^o A zęšli sie aby budowali
 miásto : y wpadł mur który był nád
 potokiem od Wschodu słońca / y ná-
 práwił go / który zowia Káphetethá.
 59 ^o A Simon zbudował Abiáde w Se-
 pheli / y opátrzył iá / y postáwił bramy

39 y zawory. ^o A gdy wymyślił Tryphon
 40 królować w Asyiey / á wziąć ná sie ko-
 41 rone / y ściágnąć rękę ná Antiochá
 42 króla / ^o bojąc sie żeby mu snadź nie
 43 dopuścił teš Jonáthás / ále walczyć
 44 będzie przeciwko temu : szukał go po-
 45 imać y zabić. ^o A ruszywszy sie iechał
 46 do Bethsán. ^o A wyiechał przeciw-
 47 temu Jonáthás ze czterdziestu tysię-
 48 cy mežów przebráných ku boiowi / y
 49 przyšedł do Bethsán. ^o A obaczył
 50 Tryphon / iż Jonáthás przyciągnął
 51 z woyskiem wielkim / ^o aby ściágnął
 52 nań rękę / vlekł sie. ^o A przyiáł go z
 53 poczcínwošciá / y zálecał go wšytkim
 54 przyiációlóm swym / y dał mu wpo-
 55 minki : y roztazał woyskam swoim /
 56 aby mu byli poslušni iáko temu. ^o A
 57 mówił do Jonáthy : Przeczés trudził
 58 wšytek lud / gdyž niemáš wałki mie-
 59 dzy námi : á teraz odesłi ie do do-
 60 mów ich / á obierz sobie troche me-
 61 żów którzyby zostáli z tobá / á poiedź
 62 zemną do Ptolemáidy / á podam ci
 63 iá / y inné zamki / y woysko / y wšytkie
 64 przeložoné nád spráwámy : á wró-
 65 ciwszy sie odiáde : bom dla tego przy-
 66 iáchał. ^o A wwierzył mu / y vczynił
 67 iáko mówił : y rospušcił woysko / y o-
 68 desłi do ziemie Judá : ^o á zostáwił
 69 przy sobie trzy tysiące mežów : z
 70 których dwá tysiące odesłat do Gá-
 71 lilciéy / á tysiąc przyšło z nim. ^o A sko-
 72 ro Jonáthás wiáchal do Ptolemái-
 73 dy / Ptolemáyczcy zamkneli mieyskie
 74 bramy / y poymáli go / á wšytkie którzy
 75 z nim byli wiecháli / mieczem pobili.
 76 ^o A posłat Tryphon woysko y ięzdne
 77 do Gálilciéy / y ná pole wielkie / aby
 78 wytráćili wšytkie towáryšé Joná-
 79 thy. ^o Ale oni gdy sie dowiedzieli / iż
 80 Jonáte poymano / á iż zginął y wšy-
 81scy którzy z nim byli / nápomnieli sie
 82 spólu / y wysli gotowi ku bitwie. ^o A
 83 ci którzy pogonili / widząc że im o du-
 84 że idzie / wróćili sie : ^o A oni wšyscy
 85 przyšli z pokóiem do ziemie Jud-
 86 zkiey. A plákáli Jonáthy / y tych któ-
 87 rzy z nim byli bázro / y žalował Izráel
 88 žalobá wielká. ^o A wšyscy narodo-
 89 wie / którzy okóło nich byli / stárali sie
 90 aby ie stárli / bo mówili : Nie máig
 91 hetmána / y pomocniká : teraz tedy
 92 zwalczymy ie / á wygládamy pámiątkę
 93 ich z ludži.

Od Tripho-
ná gárádę
poimány.

ROZDZ. XIII.

Simon zosta
wszy książę
ciem Ionás
the wyku-
puje.

1 **S**łyszal Sy-
2 mon że Tryphon
3 zebrał wojsko
4 wielkie/aby wtár-
5 gnał do ziemie
6 Judzkiej/ystart-
7 ia: Widząc że
8 w strachu lud iest y w boiaźni/iáchal
9 do Jeruzálem/y zgromádził lud: A
10 nápomínájąc rzéł: Wy wiecie iáko
11 wielkie bitwy ia/ y brácia moi/ y dom-
12 oycá mež czynilišmy o zakon/ y o rze-
13 czy święte/ y iákichesmy trudności v-
14 żyli. Dla tych rzeczy brácia moi wszy
15 scy dla Izráelá zgineli/ y zostalem ia
16 sam. A teraz mieday Bože aby ch
17 miał folgować dušy moiey w káždý
18 czas vtrápienia: bom nie iest lepszý
19 niž brácia moi. Pomscze sie tedy na
20 robu mego/ y rzeczy świętych: dzia-
21 tek též nášych/ y žm: bo zgromádzili
22 sie wszyscy narodowie zetrzec nas/
23 dla nieprzyiázní. A zápalil sie duch
24 ludu štoto wšlyšal té mowy. A od-
25 powiedžicki wielkim głošm mówiac:
26 Tyš iest hetmánem nášym ná micy-
27 scu Judy/ y Jonáthy brátá twego.
28 Spráwuy walki náše/ á wszytko
29 co kólowiek nam rzeczeš vczynimy. A
30 zebrał wszytkie meže waleczne/po-
31 spiešyl sie dokonác wszytkich murów
32 Jeruzálem/ y vtwierdził jé wołoko.
33 y wyprávil Jonáte syná Absáloni/
34 y z nim wojsko nové do Joppen/ á wy-
35 gná wszy té co w nim byli/ sam táni
36 zostal. A Tryphon rusyl sie od Pro-
37 lemaidý z wielkim wojskiem/ aby w-
38 ciągnął do ziemie Judzkiej/ á Jonás
39 thás z nim pod stráža. A Simon
40 též položyl sie obozem w Adus prze-
41 cív polu. A gdy sie Tryphon dowie-
42 dzial/ iz Simon powstał ná miescu
43 Jonáthy brátá swego/ á iz z nim miał
44 zwiédž bitwy: wyprávil pošly do
45 niego/ mówiac: Jž dla šrebrá kó-
46 ré zostal winien Jonáthás brát twóy
47 ná liczbie królewškiey/ dla spraw kó-
48 ré miał/ zátrzymálišmy go. A teraz
49 pošli što talentów šrebrá/ y dwu sy-
50 nów iego w zaktádžie/ aby wypuščo-
51 ny nie vciékl od nas/ y odesłemy go.
52 A poznal Simon/ že zdráda z nim
53 meril/ wšákž kázal dáć šrebró y

18 dzieci: žeby w nieprzyiázní wielkú nie
19 przyšedł v ludu Izráelškiego/ mó-
20 wiacého: Jž mu nie pošlat šrebrá y
21 dzieci/ přeto zginál. A pošlat dzie-
22 ci y što talentów: y šlámal: á nie
23 puštil Jonáthy. A pošym Tryphon
24 wtágnął w ziemie/ aby iá zburzył/ y
25 trážyli dróga ktrórá wiedžie do Ador:
26 á Simon y wojsko iego ciągnelo na
27 káždé miesse/ gđžie sie kólowiek obro-
28 cili. A ktrózy ná zamku byli/ wyprá-
29 wili pošly do Tryphoná/ aby sie spie-
30 šyl przyiáchác přez pušču/ á izby im
31 pošlat žywności. A nágorował Try-
32 phon wszytké iéžde/ aby przyiáchal o-
33 néy noc: á byl sníež bázro wielki/ y
34 przyiáchal do Gáláadty. A gdy
35 byl blisko Bástámán/ zábil táni Jo-
36 náthy y syny iego. A obrócił sie Try-
37 phon/ y iáchal do svéy ziemie. A Si-
38 mon pošlat/ y wšyal kósci Jonáthy
39 brátá swego/ y pogrzebl ie w Mo-
40 dyn w miescie oyców iego. A piá-
41 káli go wszytek Izráel ptáczem wiel-
42 kim/ y czynili po nim žálobe přez wie-
43 le dni. A zbudował Simon nád
44 grobem oycá swéž/ y bráciéy swéy bu-
45 dowanie wyšoké ku widzeniu/ z ká-
46 mienia gládkiego z tyłu y z předu.
47 A poštávil šiedm šlupow špiczá-
48 stých ieden přecív drugiemu/ oycir y
49 márcé/ y cztercem bráciéy: á okolo
50 nich poštávil šlupy wielkie/ á ná šlu-
51 piéch zbroie/ ná pámiátke wiecznų:
52 á podle zbroý wyryté okřety/ ktróeby
53 widžieć mogli wszyscy co mořem iá-
54 cháli. Ten iest grob ktróy vczynil w
55 Modin/ áž do tego dniá. A Tryphon
56 gdy iáchal w drodze z Antiochem kó-
57 lem mlodym/ zábil go zdráda. A
58 królowal miásto niego/ y wložyl ná
59 sie korone Asyiey/ y vczynil wielkú
60 porážke w žemí. A Simon pobu-
61 dował obronné miesse/ á žydowškiey
62 ziemie/ oprávil wszy ic wyšokimi wie-
63 žami y murámi wielkimi/ y bramámi
64 y zaworámi/ y zůstávil žywność w
65 zamkách. A obrál Simon meže/ y
66 pošlat do Demetriušá królá/ aby v-
67 czynil folge žemí: bo wszytkie sprá-
68 wy Tryphonové přez lupiežtvo chy-
69 nioné byly. Ná té šlová Demetri-
70 us król odpowiedžal mu/ y táki list
71 nápisal. K R O L Demetrius Si-
72 monowi náwysšému káptlanowi/ y

*ále što v dal.
G.
Ionáthás žá-
bit.

*ábo vtrá-
pien.

*ábo zámki

Simon otržy-
má wszy wel-
nošć od De-
metriušá
królá, do-
štal žamku
Jeruzolím-
žkiego.

Abolancuch
a pierście-
niem.

37 przyścielowi królów / y starszym / y
narodowi Judykiemu zdrowia. ^o Ro-
rone złota / y Bábem / królestwie po-
stali / wzięliśmy / y gotowisiny zwa-
wczynić pokój wielki / y pisać do wze-
38 dników królewskich / aby wam odpu-
ścili cośmy wam pozwolili. ^o Bo co-
kolwiec jmy postanowili / wcale wam
39 zostacie. Zamki królestwie pobudowa-
li / niechay wam beda. ^o Odpuszcza-
my też niewiadomości y występkę / aż
do dnia dzisiejszego / y korone kró-
ście byli winni / y iesli co innego było
40 należącego do podatku z Jeruzalem
iuz niech nie będzie należące do po-
datku. ^o A iesli są którzy z was godni
na wpisanie między nasze / niech be-
41 da wpisanie / a niech będzie pokój
między nami. ^o Roku setnego siedm-
dziesiątego zietę iesť tarczno pogán-
42 skie z Izraela. ^o y poczał lud Izrael-
ski zapisować w księgach / y w dzie-
iach pospolitych : Roku pierwszego
F pod Simonem nawyszym kapla-
nem / wielkim hetmanem / y księ-
43 ciem Żydowskim. ^o W onych dniach
przyciągnął Simon do Gazy / y ob-
toczył ją obozem / y sprowadził machiny
y przypuścił do miasta / y zbił iedne
44 wieże / y wziął ją. ^o A wtargnęli któ-
rzy w machinie byli do miasta / y stał
45 się wielki rozruch w mieście. ^o A wo-
bieżeli którzy byli w mieście / z żonami
y z dziećmi na mury / rozdawszy ściany
swe / a wolali głosem wielkim / pro-
sząc Simoną aby rece sobie dał :

o pokój z nimi
wzynie.

ROZDZ. XIII.

1 **O**Ku setnego
siedmdziesiątego
A wtórego / król De-
metrius zebrał
woysko swe / y ias-
chał do Medii
nabywać sobie ra-
2 tunku / aby zwołował Trephoną. ^o A
wstąpił Artabes król Perski y Me-
dski / że Demetrius wiechał w grani-
ce iego / y posłał iednego z książat
swoych / aby go żywo poimał / y przy-
3 wiódł do siebie. ^o A iachał / y poraził
woysko Demetriusowe / y poimał go /
y przywiódł do Artabę / y dał go do
4 więzienia. ^o A była w pokoju wszystka

Demetrius
król poiman

o.

46 ^o y mówili : Nie oddaway nam we-
dlug złości naszych / ale według mi-
47 łosierdzia twego. ^o A Simon zmię-
czony nie zwołował ich / wstałże ie
G wypędził z miasta / y wyczyszcil domy
w których były bálwany / y tam do-
piéro wiechał zpiesniami do miasta /
48 błogosławiąc Pana : ^o A wyrzucił
sny z niego wszystkie nieczystości / posta-
nowił w niego meze / którzyby zakon czy-
nili / y opatrzył ją / y miastkanie sobie
49 uczynił. ^o A którzy byli na zamku Je-
ruzalem / nie dopuszczano im wcho-
dzić y wychodzić do ziemie / y kupo-
wać y sprzedawać / y cierpieli głód wiel-
ki / y wiele z nich od głodu poginelo.
50 ^o A wolali do Simoną / aby im rece
dano : y dał im / y wygnał ie z tam-
tąd / y oczyszcil zamek od plugaństw.
51 ^o A wiechali do niego dnia dwudzie-
stego y trzeciego / miesiąca wtórego /
roku setnego siedmdziesiątego pier-
wszego / z wychwalaniem / y z różga-
mi palmowemi / y z luteniami / y cym-
baly / y gesłami / y z himnami y z pie-
śniami / iż wielki nieprzyiaciel zsta-
52 ty iesť z Izraela. ^o A postanowił aby
po wszystkie lata były obchodzone té
53 dni z weselem. ^o A opatrzył górę ko-
ścielną / która była podle zamku / y
mieszkał tam sam / y którzy z nim byli.
54 ^o A obaczył Simon / iż Jan syn iego
był mocnym do potykania meżem / y
postanowił go hetmanem nad wsy-
tkim woyskiem / y mieszkał w Gáz-
rach.

ziemią Judą za wszystkich dni Simo-
nowych : y starał sie o dobro narodu
swego / y podobato sie im panowanie
iego / y sława iego przez wszystkie dni.
5 ^o A ku wszystkim chwale swej wziął
Joppen na port / y otworzył wiązdy
6 do wyssep morskich. ^o A rozprzestrzenił
granicę narodu swego / y otrzymał
7 ziemie. ^o A zebrał więźniów wiele / y
opanował Gázare / y Bethsure / y za-
mek : y zniósł z niego plugaństwa / a
8 nie był żeby sie mu sprzeciwił. ^o A ka-
żdy sprawował swą ziemie w pokoju /
B a ziemia Judyka dawała wrodzanie
swoie / y dziewa polne owoce swoje.
9 ^o Starcy na vlicach siadali wszytcy / y
radzili o dobrym ziemie : a młodzień-
cy obtoczyli sie w chwale / y w ściany

Simon z
swoimi wiel-
kiego poko-
ju sączywa.

woienné.

Rzymianie
y Spartanie
przymierze
odnawiają
z Simonem.

10 wojenne. ¹ A miastóm dodawał ży-
wności / y postanowił ie aby byli na-
czyniem obrony / póki wstawione było
11 imie chwały iego aż do końca znie-
mie. ² Uczynił pokóy w ziemi / y rado-
12 wał sie Izrael / radością wielką. ³ A
każdy siedział pod winnym drzewem
swoym / y pod swą figą: a nie było kto-
13 by ie strąsył. ⁴ Wstał walczący na nie-
na ziemi: królowie za onych dni zstár-
14 ci są. ⁵ A zmocnił wszystkie poniżone
ludu swego / y szukał zakonu / y zniósł
15 wszelkięg niebożniká y złego: ⁶ Miesz-
ca świętę ozdobił / y naczynia swię-
16 tynie rozmnożył. ⁷ A wstąpił w Rzy-
mie iż Jonathas umarł / y aż w Spár-
17 cyator / y zasmucili sie bärzo. ⁸ Lec-
gdy wstępił iż Simon brát iego po-
18 stánorcion iest najwysszym kápłanem
na miejscu iego / a iż otrzymał wszy-
19 tke ziemię / y miastá w nię: ⁹ Pisa-
li do niego na tablicách miedziáných
C aby ponowili przyziacielstwo y towá-
rzystwo / które byli uczynili z Judą y z
19 Jonathą brácią iego. ¹⁰ A czytano ie
w oczách zgromádenia w Jeruzá-
lem. A tá copia listów / którzy Spár-
20 cyatorowie posłali. ¹¹ SPARTIANOW
książetá / y miastá / Simonowi kápła-
nowi wielkiemu / y stáršym / y kápła-
21 nom / y innému ludowi Żydowskié-
mu / brácięg zdrowia. ¹² Posłowie któ-
rzy są do ludu ná sięgo posłani / dali
nam sprawę o wáśšę chwałę / y cześć / y
22 weselę / y wradowáli smy sie z przyia-
zdu ich. ¹³ A nápisáli smy co oni powia-
dali w księgi pospolité / tym sposo-
bem: ¹⁴ Numenius Antiochów / y An-
tipáter Jásónów syn / posłowie Ju-
23 dzeć przyiáchali do nas / odnawiając
z námi stárę przyziacielstwo. ¹⁵ A po-
dobáło sie ludowi przyiáć meze za-
cnie / y wpisać kopia mów ich w oso-
24 bne księgi ludu / aby było ná pamię-
tke ludowi Spártiátorów. A tych rze-
czy kopia nápisáli smy Simonowi
25 wielkiemu kápłanowi. ¹⁶ A potym po-
stał Simon Numeniusá do Rzymu
máiącégo wielką tarczę złotą / która
26 wáżyła tysiąc grzywien / dla potwier-
dzenia towarzysztwa z nimi. ¹⁷ A gdy
wstępał lud Rzymští té mowy / po-
wiedział: Co zá dzieki oddamy Si-
monowi y synóm iego? ¹⁸ On bowiem
wyzwolił brácią swoię / a wybił nie-

przyiáćcie Izraelští od nich: y dali
mu wolność / y zápisáli ná tablicách
miedziáných / y postanowili ná stu-
27 pięch ná górze Sion. ¹⁹ A tá iest kopia
pišná: O S M N A S T E G O dnia
miesiącá Elul / roku setného siedm-
dziesiątęgo wtórégo / roku trzecięgo
pod Simonem kápłanem wielkim
28 w Asarámel. ²⁰ Ná wielkim zgromá-
dzeniu kápłanów y ludu / y książąt
narodu / y stáršých ziemi / oznámio-
né są té rzeczy: ²¹ Iż częstę były walki
w ziemi nášęj: ²² A Simon syn Má-
thathiasów z synów Jaryb / y brácia
iego dali sie w niebezpieczeństwą / y
oparli sie nieprzyziaciótóm narodu
swego / aby ich miesyce świętę / y za-
30 kon został w cále: y wielką sławą na-
ród swóy ozdobili. ²³ A zgromádził
Jonathas naród swóy / y sstał sie im
kápłanem wielkim / y przyložon iest
31 do ludu swego. ²⁴ A chcieli nieprzyia-
ćcie ich podeptáć / y zetrzeć ich krá-
ie / y tárgnąć sie reką ná ich świętę
32 mięyscá. ²⁵ Tedy Simon zástawił sie /
y walczył zá naród swóy / y náłożył
wiele pieniedzy / a wzbawił meze mo-
cne narodu swego / y dal im pienia-
33 dze. ²⁶ A mocno opátrzył miastá Ży-
dowskięg ziemię / y Beth šure która by-
ła ná gránicách Żydowskięg ziemię /
gdzie przed tym bywały zbiorie nie-
przyziacielští / y osádził tam straż me-
34 że Żydy. ²⁷ A Joppen / która była nád
mozem / opátrzył / y Gázare która iest
ná gránicách Azothu / w której przed
tym nieprzyiáćcie mieszkali / y osádził
35 tam Żydy / y cokolwiek służyło tu po-
prawie ich postáwił w nich. ²⁸ A wi-
dział lud sprawę Simonowę / y sta-
we która myślił uczynić narodowi
F swemu / y postanowili go zá hetmána
swego / y zá książę kápłanští: dla te-
go że on to był wszystko uczynił / y
sprawiedliwość / y wiare / która zachó-
wał narodowi swemu / y stáráł sie w
36 wszelkim sposobem lud swóy wywys-
šyć. ²⁹ A zá iego czasów powiodło sie
w roku iego / iż pogáni wyrzuceni są z
ziemię ich / y którzy byli w miescie Da-
widowym w Jeruzálem ná zamku / z
którégo wychodzili / y wszystko co oko-
37 ło świętynie iest splugáwili / a záda-
wali wielką ranę czystości: ³⁰ y osá-
dził ná nim meze Żydy ku obronie zię-

umarł po-
grzebię.

wierność G.

o dno, święto-
ści G.

38 nie y miastá / y mury Jeruzolimskie
wyrószył. ' A król Demetrius po-
39 twierdził mu nawysze kaptanstwo.
40 ' Dla tego uczynił go przyacięciem swo-
im / y wstawił go chwałą wielką. ' Bo
słyszał iż Rzymianie nazywali Żydy
przyaciółmi / y towarzyszymi / y bratry /
41 a iż Simonowe posły wczáwie przy-
ieli. ' A iż Żydowie y kaptani ich ze-
zwolili / żeby on był ich kszczęciem / y
42 nawyszym kaptanem ná wieki / á żeby
nastal wierny prorok : ' A żeby był
kszczęciem nád nimi / y żeby miał ná-
G pieczy rzeczy święte / á żeby stánowił
przełożone nád sprawami ich / y nád
43 ziemią / y nád zbrojami / y nád zainká-
mi : ' y stáranié miał o rzeczach świę-
tych / y żeby go wszytcy słuchali. A żeby
imieniem tego były pisane wszytkie za-
44 piśy w ziemi : y aby sie obłóczyl w śár-
lat y we złoto : ' y aby żadnému z ludu

y z kaptanów nie godziło sie żadney z
tey rzeczy gwałcić / ani sie sprzeciwić
temu co on mówi / ani czynić sęmu w
ziemi bez niego : ani sie obłóczyc w
45 śárlat / ani nosić knáseł złoty. ' A kto-
by wytróczył z tego / ábo która z tych
46 rzeczy zgwałcił / winien będzie. ' A po-
dobáło sie wsemu ludowi przelożyć
Simona / y uczynić według tych
47 słów. ' A podiżł sie Simon / y podo-
báło mu sie aby nawysze kaptán-
stwo odprawował / y był hetmánem
á kszczęciem narodu Żydowskiego / y
kaptanów / y miał przełożenstwo nád
48 wszytkimi. ' A rzekli aby pismo to / by-
ło nápisano ná tablicách miedziá-
nych / y położono ná ganku okrągłym
mieyscá świętego / ná mieyscu okázá-
49 łym. ' A kopia tych rzeczy aby była
włożona do śárbu / żeby miał Si-
mon y synowie tego.

ROZDZ. XV.

Antioch list
przyacię-
ski do Simo-
ná piśe.

1 **A** **P**oślal Król
Antioch syn De-
metriusów listy
z wysp moyskich
do Simona ká-
2 planá / y kszczę-
ciá narodu Żydo-
wskiego / y do wsęgo narodu / y były
w ten sposób nápisane : ' K R O L
Antioch Simonowi wielkiemu ká-
3 planowi y narodowi Żydowskiemu
zdrowia. ' Ponieważ ludzie zaráżli-
wi posiedli królestwo oyców moich /
chce królestwo ośwobodzić / á przy-
wrócić ie takó było przed tym / y wy-
4 brałem mnostwo woyská / y spráwi-
łem okrety wojenne. ' A chce wia-
chác w ziemi / ábych sie pomścił
nád tymi którzy náše kráine porázi-
li / y którzy wiele miast w królestwie
5 moim spustoszyli. ' Przetoż teraz po-
twierdzamci wszytkie podarki / któreć
wszyscy przedemną królowie odpusci-
li / y którećkolwiek inné wpominki od-
6 pusćili tobie. ' A dopuszczam ci ábyś
7 dał bić własná monete w ziemi two-
jey / á Jeruzálem żeby było święte y
B wolné : y wszytká bróń wojenna któ-
ra spráwiona iest / y zamki któreś po-
budował / które trzymasz / niech zo-
8 stáną przy tobie. ' A wszytek dług

9 królewski / y co ma bydz królowi / od-
tąd y ná wszytek czas odpuszczają to-
bie. ' A gdy otrzymamy królestwo
náše / wstawiemy cie / y naród twój /
y kóściół sławá wielką / tak iż sie oka-
10 że sławá waszá po wsęy ziemi. ' Ro-
ku setného siedmndziesiątego czwar-
tego wyiáchal Antioch do ziemi oy-
ców swoich / y zesłył sie do niego wszy-
tkie woyská / tak iż ich máło zostáło z
11 Triphonem. ' A gonil go król Anti-
och / á przyszedł do Dory wéickágc
12 po pomorzu. ' Bo widział że sie náń
13 złé zebrało / y woysko go opuściło. ' A
C przyciągnął Antioch do Dory we stu
y dwudziestu tysięcy meżów walecz-
14 nych / á osmi tysięcy iędnych : ' A
obtróczył miásto / y okrety od morzá
przybyły / y trąpili miásto ziemią y
15 morzem / y nie dopuszczáli żadnému
wnisdz ábo wynisdz. ' A przyiáchal
Numenius y którzy z nim byli z miá-
16 ská Rzymu / máiąc listy do królów y
do ziem nápisane / w których sie to zá-
mýkáło : ' LVCIVS Rzymiski Con-
sul / Ptolemeusowi królowi zdrowia.
17 ' Posłowie Żydowscy przyacięle ná-
sy przyiácháli do nas / ponawiając
dawną przyiaźń y towarzysstwo / po-
18 stáni od Simona kszczęciá kaptá-
nów / y od ludu Żydowskiego. ' A przy-
19 niesli y tarcz złotą wáżącą tjsiąc grzy-
wien. ' A tak zdáło sie nam piśac do

* do Dory miá-
ská nád mó-
rzem iest pód-
gó. 6.

Rzymianie
przez listy
innym naro-
dóm Żydy
zálecają.

5 dyn. ¹ A wstali rano / y ruszyli sie w
pole : á oto woysko wielkie przeciw-
6 to im pieśnych y iędnych / á miedzy
nimi była rzeka. ² A położył sie obo-
zem przeciwko im sam y lud iego. A
B widział że sie lud bał przeprawić
przez rzekę / y pierwszy sie przeprawił :
y wyrzeli go meżowie / y przeprawili
7 sie za nim. ³ A rozdzielił lud / y iędne
miedzy pieśnymi / á iędą nieprzyaciel-
8 ska była bázno wielka. ⁴ A zadržili w
trąby święte / y podał tyl Cendebey y
woysko iego / y poległo z nich wiele
rannych / á ostatek ná zamek wciekli.
⁵ Na ten czas rannion iest Judás brát
Janów / á Jan gonit ie aż przyszedł do
10 Cedrona / który zbudował : ⁶ A wciekli
aż do wież które były w polach Azot-
thu / y popalił ie ogniem : y poległo z
nich dwa tysiąca meżów : y wrócił
sie do Żydowskiej ziemi w pokoiu.
11 ⁷ A Ptolemeus syn Abobi / który prze-
łożony był książciem ná polu Jeri-
cho / y miał wiele srebra y złota. ⁸ Bo
12 był żięciem nawysşęgo káptana. ⁹ A
wyniosło sie serce iego / y chciał opá-
nować ziemię / y myślił zdráde ná Si-
moná y ná syny iego / áby ie zglądził.
14 ¹⁰ A Simon obieżdżając miásta / które
były w kráinie Żydowskiej / y stárá-
jąc sie o nie / wstąpił do Jericho sam
C ¹¹ y Mátháthias syn iego / y Judás / ro-
ku setnego siedmdziesiątego siód-
mego miesiąca iedenastęgo / ten iest

15 miesiąc Sábbat. ¹ A przyiął ie syn
Abobi do zameczku który zwano
Doch zdrádlivie / który zbudował : y
sprawił im wielką wczę / y zátął tam
16 meże. ² A gdy podpili sobie Simon
y synowie iego / powstał Ptolemeus
z swymi / y wzięli bronie své / y wesli
³ ná wczę / y zábili go / y drwu synów
iego / y niektóre slugi iego. ⁴ A uczynił
17 zdráde wielką w Izraelu / á oddał
18 złym zá dobre. ⁵ A nápiśał to Ptole-
meus / y posłał do króla áby mu po-
słał woysko ná pomoc / y żeby mu
19 podał ziemię y miásta ich / y poda-
łtki. ⁶ A drugie wyprawił do Gázary
zabíć Janá / y do tysiączników nápi-
sał listy / áby do niego przysiechali / y
áby im dał srebro y złoto / y wpo-
20 min. ⁷ A drugich posłał / áby osiedli Je-
D ruzálem / y gó.e kościelną. ⁸ Ale nie-
21 który wprzódziwşy / oznaymł Jano-
wi w Gázarze / iż zginął oćec iego / y
brácia ię / á iż posłał ciebie téż zabíć.
22 ⁹ A gdy wşlyşał / zleť sie bázno / y po-
smał meże / którzy byli przysli zgu-
23 bić go / y zábili ie / bo sie dowiedział że
go chcieli zabíć. ¹⁰ A ostatek mow Ja-
ná / y walk iego / y wielkiego meştwá /
którym meżnie poczynął / y budowa-
24 nia murów / które wystáwił / y dzie-
iów iego : ¹¹ oto iest nápiśány w księ-
gách dni káptánstwa iego / od tego
czásu / iáko został książciem káptán-
skim po oycu swoim.

Simon ná
uczyć zabi-
ty.

* do Simoná G.

* me zdrowie

KSIĘGI W T O R E MACHABÆYSKIE.

R O Z D Z I A L I.

1 ¹ A cię
któzy są w
Egypcie
Żydów
zdrowia ży-
2 ² cza brácia
któzy są w
Jezusálem
Żydzi / y
któzy w kráinie Żydowskiej ziemi / y
pokoiu dobrego. ³ Niech wam Bóg

dobrze czyni / á niech pomni ná przy-
mierze své / które mówił do Abrahá-
ma / y Izááká y Jákobá slug swoich
3 wiernych. ⁴ Aniech wam wşytkim da
serce / ábyście go chwalili / á wola ię
czynili sercem wielkim / y wmyśleni
4 chetliwym. ⁵ Niech otwozy serca wá-
şe w zákonie swy y przykazaniu swy /
5 á niech uczyni pokóy. ⁶ Niech wy-
słucha modlitwy wáşe / á niech
was w lástce przyjmie / áni was niech
6 nie opuścza czásu złęgo. ⁷ A teraz tu
7 iestemy modląc sie zá wámi. ⁸ Já

List Żydów
Ierolim-
skich do
Żydów w
Aegiptcie
mieşka-
cych / o
śmierci An-
tiochowej /
áby za to
Bogu dzie-
kowáli.

Król

*y towarzysze
iego. G.

*Ab, nie iná-
czéy, tedno iá
koby my náá
królom litwy
wygráli. G.

Dzień Ku-
czek y dzień
d'nego o-
gnia powro-
cenia znie-
wołéy ob-
chodzą.

królowania Demetriusa roku setné-
go sześćdziesiątego y dziewiątego /
my Żydowie pisaliśmy do was w v-
trapieniu / y w gwałcie / który przy-
padł ná nas po té látá / iákoż odstá-
pil * Jason od ziemie świętęy y od
królestwá. * Brame spalili / y krew
nierwinną wylali / y modliliśmy się do
Pána / á wysłucháni iestestmy y ofiá-
rowaliśmy ofiáre / y czystą mąkę / y
zapaliliśmy lámpy / y wyłożyliśmy
chleby. * A teraz obchodźcie dni v-
roczysté Kuczek miesiąca Kásleu.
* Roku setnégo osmdziesiątég osinég /
lud który iest w Jeruzalem / y w Żydo-
wstkiey ziemi y Senat y Judás Aristo-
bulowi Ptolemeusá króla mistrzo-
wi / który poszedł z narodu pomázá-
nych káptanów / y tym którzy są w
Egypcie Żydom / zbawienia y zbro-
wia. * Z wielkich niebespieczeństw
od Boga wybawieni / wielec mu dzie-
kujemy / iáko ci którzyśmy przeciw
takiemu królowi walczyli. * Albo-
wiém on uczynił że się wysypáli z Per-
syéy ci / którzy walczyli przeciwko
nam / y miástu swemu. * Bo gdy w
Persyéy był sam hetmánem / y z nim
woysko niezliczone / poległ we zborze
Tánciéy / ráda ministrów Tánciéy o-
sukány. * Abowiém Antioch chcąc z-
niá miéskáć / przyiechał ná miejsce y
przyiáciele iég / y áby wziął wiele pie-
niedzy w poságu. * Które gdy mini-
strowie Tánciéy položyli / á on z kil-
kiem osób wszedł do zboru / zámkneli
zbor / * gdy wszedł Antioch / y otwo-
rzywszy wéście skryté zboru : cistáiąc
kámiećmi zábili hetmána / y té którzy
z nim byli : y rozsiekáli ie ná struki / y
poucinawszy głowy precz wyrzucili.
* Zá wszytko błogosławiony Bóg /
który bezbożniki wydał. * A przetoż
máiąc uczynić dwudziestego y piáté-
go dnia miesiąca Kásleu / oczyszcie-
nie kościoła / zdáło się nam zá rzecz
potrzebną oznaynić wam : abyście
téż y wy obchodzili dzień Kuczek / y
dzień ognia / który dány iest kiedy Ne-
emiaś zbudowawszy kościół / y ot-
tarz / ofiarował ofiáry. * Bo gdy o-
cowie násy byli wiedzeni do Persy-
iéy / káptani którzy ná ten czas bogo-
chwalcy byli / wzięwszy ogień z ołta-
rza / strzeli potáicmnie w dolinie / gdzie

była studnia głęboka á sucha / y w niéy
ji obwárowáli tak iż wszytkim nie-
wiadomé bylo miesce. * Lecz gdy
wyszło wiele lat / á podobáło się Bo-
gu / áby był posłan Neemiaś od kró-
lá Perskieg : wnuk káptanów onych /
któzy byli strzeli / posłał áby szukali
ognia / á iáko nam powiádali / nie ná-
leżli ognia / ále wode gestą. * A ro-
stazał im czerpác y przynieść do sie-
bie / á ofiáry które náłożone były / ro-
stazał káptan Neemiaś pokropić tą
wodą / y dawa co bylo náłożono. * Co
gdy uczyniono / á czas przyszedł któ-
ré sie słońce rozświeciło / które pier-
wéy było zá obłoki / zapalił się ogień
wielki / tak iż się wszyscy zdziwili. * A
modlitwé czynili wszyscy káptani gdy
się ofiárá odprawowáli / gdy Joná-
thás zaczął / á drudzy odpowiadá-
li. * A modlitwá Neemiaśowa ná
ten kształt była. PANIE Boże wszy-
tkich stworzycielu / strápliwý y mo-
cny / spráwiedliwy y miłosierny / któ-
ry iestes sam dobry król / * sam sę-
dobliwy / sam spráwiedliwy / y wsze-
chmocny / y wieczny : który wybawiáś
Izráelá ze wśégo złego : któryś uczy-
nił oycę wybrané / y poświęciłés ie.
* Przyjmíś ofiáre zá wszytek lud twóy
Izráelski / á zachoway czystkę twą / y
poświęć. * Zgromadz rozprošenie
nášé / wybaw tych którzy są w niewo-
li w pogan / á weyjrzy ná rozgárdzo-
né y obrzydzone / áby poználi pogáni
żeś ty iest Bóg náš. * Utrápié którzy
nas wéiskáli / y którzy nám w hárdó-
ści krzywdę czynią. * Postánów lud
twóy ná miejscu świętym twoim /
iáko Moyses powiedział. * A kápla-
ni spiewáli hymny / áż się ofiárá do-
konála. * A gdy się ofiárá dokonála /
kazał Neemiaś ostáttiem wodę po-
láć wietśé kámienie. * Co gdy uczy-
niono / zapalił się z nich plomień / ále
od iáśności która się istniála od oł-
tarzá zgasł. * A gdy się rzecz rozsta-
wila / opowiedziano królowi Perskie-
mu / że ná miejscu ná którym káptani
w niewolá zágności strzeli byli ogień /
wode znaleziono / która Neemiaś z
tymi co z nim byli / oczyszcili ofiáry.
* A wważáiąc król / y rzeczy się pilnie
dowiedziawszy / zbudował mu ko-
ściół / áby pochwalil co się bylo stá-
-

*Ab, pu má-
tęy chwili G.

Modlitwá
Neemiaśo-
wá.

*De. 30. 23. 5.
Núżey. 2. 4. 8
*ábo psámy.

35 lo. ^o A gdy pozwolił / dawał kápła-
 36 nóm wiele dobra / y rozmáité dary / y
 biórac swą ręką dawał im. ^o A Nee-

miasz to miejsce názwał Nephthár /
 co sie wykláda oczyszczenie. A wiele
 ich co ie zowią Nephí.

ROZDZ. II.

Kedy Iere-
 miasz scho-
 wał przyby-
 tek, skrzy-
 nie y oltarz

1 **N**ayduie sie to
 w piśmiach Jere-
 miasza proroka /
 że rozkazał wziąć
 ogień tym którzy
 sie przeprowadzá-
 li / iáko iest oznay-
 miono / y iáko rozkazał przeprowá-
 2 dzonym. ^o A dał im zakon / aby nie
 zapominali przykazania páńskiego /
 á izby nie wykroczyli v myśleni wó-
 3 dzac bálwoány złoté / y srebrné / y oche-
 dostwá ich. ^o y inné takowé rzeczy
 mówiac / nápominał / aby zakonu nie
 4 spuszczáli z vmysłu swego. ^o A było w
 onym piśmie / iáko przybytek y skrzy-
 nie rozkazał prorok zá wyrokiem Bo-
 5 skim do niego uczynionym / zá soba
 niésc / áž wyszedł ná górę / ná którą
 6 wstąpił Moyses y widział dziedzie-
 two Boże. ^o A wyszedł tam Jeremi-
 asz nálaźl miejsce iástiniey: y przy-
 7 bytek / y skrzyńie / y oltarz kádenia
 wniósł tam / y záwálił dziwi. ^o A przy-
 8 stąpili niektórzy pospolu / którzy sli zá
 nim / aby sobie miejsce náznaczyli: y
 9 znaleźć niemogli. ^o A skoro sie dowie-
 dział Jeremiasz / winuic ie / rzékl:
 10 iż miejsce nie będzie wiadomé / áž
 bierze Bóg zgromádenie ludu / á
 11 smilwie sie. ^o A ná ten czas Pan té
 rzeczy wkaże / y okaże sie máiestat pán-
 12 ski / y oblok będzie / iáko sie y Moyses
 13 srowi pokazał / y iáko gdy Salomon
 prosił aby miejsce wielkiemu Bogu
 było poświęcone / pokázował té rze-
 14 czy. ^o Bo sie wielmożnie z mądrością
 obchodził / á iáko mądrość máiacy /
 15 ofiarował ofiáre poświęcenia / y do-
 16 konania kościoła. ^o Jáko y Moyses
 17 modlił sie do Pána / á ogień zstąpił z
 18 niebá / y całopalenie strawił. Tak y
 19 Salomon modlił sie / y zstąpił ogień
 20 z niebá / y zstrawił całopalenia. ^o A
 21 powiedział Moyses / dla tego że nie
 22 było zjedźiono co było zá grzech / spa-
 23 lone iest. ^o Także y Salomon przy-
 24 ośm dni obchodził poświęcanie. W
 25 piśmá též rzeczy w księgi w piśmá

26 Nee-miasza: y iáko sprawiwszy ^o Bi-
 bliotekę / zniósł do niego káin księgi
 27 y proroków / y Dawida / y listy króles-
 28 wskie / y o podátkách. ^o Także y Jus-
 29 das / té rzeczy które były poginęły dla
 30 wojny która ná nas była przypádlá /
 31 zebrał wszystkie / y sá v nas. ^o Jesli te-
 32 dy tych rzeczy potrzebuiecie / posłicie
 33 té którzyby ie wam odniesli. ^o A tak
 34 máieć czynić oczyszczenie / pisáli smy
 35 do was: przetóž dobycie uczynicie / iest
 36 sli té dni obchodzić będziecie. ^o A
 37 Bóg który wybáwił lud swój / y przy-
 38 wócił wszystkim dziedziecwo / y króle-
 39 stwo / y kápłáństwo / y ^o świątynię /
 40 ^o iáko obiecal w zakonie / mamy ná-
 41 dziecie że sie rychlo nád námi smilwie /
 42 y zgromádzi z podniebia ná miejsce
 43 święte. ^o Bo nas wyrwał z wielkich
 44 niebezpieczeństw / y miejsce oczyszcil.
 45 ^o A o Judzie Nácháb eufu / y o brá-
 46 ciey iest / y o kościołá wielkiego oczy-
 47 sczeniu / y oltarzá poświęceniu / ále
 48 y o walkách które sie tknę Antiochá
 49 ^o zácneho / y syná iego Lupátora / y o
 50 zjawnieniách które sie z niebá sstáły /
 51 do tych którzy sie zá żydy mocno zá-
 52 stárowáli / tak iż wszystkie ziemie wy-
 53 swobodzili choć ich málo było: y
 54 wojská pogańskie wypędzili / y ná-
 55 stawomieskiego po wśem świecie ko-
 56 ściolá záś dostáli / y miásto wybáwi-
 57 li / y práwá które były zgineły náprá-
 58 wione były / bo sie im Pan miłosći-
 59 wym sstát / ze wszystkú lástkáwością.
 60 ^o A ktemu co Jason Cyrenecyzk pie-
 61 ciorgiem ksiąg zámknął / mysmy sie
 62 stárali w iedné księgi skrócić. ^o Bo
 63 vważáie wielkość ksiąg / y trudność
 64 tym którzy sie chcą obierác w histori-
 65 ách / dla wielkości rzeczy / ^o Stárali-
 66 smy sie aby ci którzy chcą czytác / mie-
 67 li ná vmyśle wcieche / á vczacy sie że-
 68 by ie łatwiey w pámiéć wbić mogli:
 69 á wszystkim czytájącym przyniósł sie
 70 pożytek. ^o A my iedná / którzy smy sie
 71 té księgi skrócić podieli / nie lektá
 72 práca / ále o wśem zabáwa pełná nie-
 73 dospánia y potu ná sie smy przysili.
 74 ^o Jáko ci którzy vczte spráwuią / á stá-
 75 ráie sie aby innych woli dosyc vczy-

^o Schowane
 księgi.

^o Kościół.

^o Deu: 30.
 a 3. 5.

^o Deut 34 a 3

5

B

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

^o Epiphánm.
 G.
^o o zakon Zy-
 dowski, G.

O piecio-
 rych ^o księ-
 gách lásono-
 wych w te
 iedné zło-
 zonych.

29 nili: gwóli mnogim z chęcią prace
podejmujemy. Prawde o każdej rze-
czy stładaczom zostawiać / a sami
30 wedle danego sposobu krótkości so-
guiać. Bo iako temu który nowy
dom buduje / o wszystkim się budowa-
niu potrzeba pilnie starać: a temu
G zaśie kto chce pomalować / wyzna-
dować potrzeba / co do ochodostwa
należy: tak rozumieć potrzeba y o nas:
31 Albowiem wyrozumienie zebrać / y

32 mowę stosować / y dworniey każdą
część osobno rozbić / stładaczowi
historii należy: ale dźierzec się kró-
kości mowy / y strzedz się wyprawa-
wania rzeczy stracającemu ma być
33 dozwolono. Stąd tedy historia za-
czniemy: z przemowy ile się rzekło /
niech dosyć będzie. bo głupstwo jest
przed historią rozściągac się / a w sa-
mą się historię ściągac.

ROZDZ. III.

1 Tak gdy w
mieście świętym
ze wszelkim po-
2 łem mieszkano / y
prawie jeszcze barzo
dobrze przestrze-
gano / dla pobo-
żności Oniasza Arcykapłana / y dla
3 sere nienawidzących złego / bywało
że y sami królowie y książęta mieysce
wielkiej wczciwości godnie bydy roz-
4 mieli / y kościół barzo wielkimi wpo-
minkami ozdabiali: Tak iż Seleucus
5 król Asyryi z dochodów swych dawał
wszystek nakład / który należał ku po-
4 słudze ofiar. A Simon z pokolenia
Beniamin / przełożonym kościelnym
5 będąc postanowiony / wsiłował /
choć mu się książe kapłański za-
6 wowało / aby co złego w mieście bro-
5 il. Ale gdy niemógł przewieść nad
Oniaszem / przyszedł do Apolloniusza
7 syna Tharseasa / który na ten czas
był Starostą Celsyrii y Phenici-
8 iei: y oznaymiał mu / że starb w Je-
ruzalem pełen jest niezliczonych pie-
6 nędzy: y pospolity starb niezmierny
który nie należy do ofiar / a iż można
7 rzecz że wszystko wpadnie w ręce kró-
lewskie. A gdy Apolloniusz dał sprá-
B we królowi o pieniądżach / o których
było powiedziano: on przyzwawszy
Heliodora / który był nad sprawami
8 iego / wyprawił go z mandaty / aby
przeniósł przyrzeczone pieniądze. A
narychmiast Heliodorus pusił się
w drogę / wrzeczomo iakoby obieżdżac
miał miasta w Celsyrii y w Phe-
nitię: ale poprowadził aby woli kró-
9 lewski dosyć uczynił. Lecz gdy
przyszedł do Jeruzalem / a był w dzie

cznie przyiet w mieście od najwyż-
szego kapłana / powiedziało iako dano
znac o pieniądżach / y dla której rze-
10 czy przyszedł: a pytał się ielibly to
prawdziwie tak było. Tedy najwyż-
szy kapłan okazał / iż to na schowanie
dano / y na pozwienie wdów y sierót /
11 a iż też są niektórzy Żydzi Tobiasza
człowieka barzo zacnego / między ty-
mi o których niebożny Simon po-
wiedział: a iż wszystkiego jest czterzy
sta talentów srebra / a dwiescie złotych.
12 A żeby mieli bydy oszukani ci którzy
się zwierzyli mieyscu y kościelowi /
który po wszystkim świecie jest w wcz-
ciwości / dla wczciwości y świętości
iego / żadnym obyczajem bydy niemo-
13 że. Ale on według tego iako miał od
króla rozkazanie / mówił: że koniecz-
nie to królowi ma bydy odniesiono.
14 A dnia postanowionego wchodząc
Heliodorus / aby te rzeczy rozszadził:
A po wszystkim mieście był strach nie-
15 mący. A kapłani w świątyni kapłań-
skich przed ołtarzem padali / y wzy-
wali z niebą tego / który postanowił
zakon o rzeczach powierzonych / aby ie-
16 tym którzy ie złożyli wcale zachował.
Wiec zaś kto iedno wezrzwał na
17 twarz najwyższego kapłana / serce mu
się krącało: bo oblicze y barwa zmie-
niona pokazywała boleść wnetrzną
18 serca. Albowiem ogarnął był meża
niciały smutek y strach na ciełe / z kró-
wego iasnie się wszystkim boleść serca
iego pokazywała. A dwudzy też hur-
mem z domu zbiegali się pospolity
19 modlitwą modląc się dla tego / iż
mieysce miało przysyć na wzgardę.
D A niewiasty przepasawszy pierśi swe
włosienicami po wlicach się schodzi-
ły. Ale y panny / które w zamknięciu
były / wybiegały do Oniasza / a dru-

Vczciwość
kościelowi
od królow
wyrządza-
na.

Simon o
skarbach
kościelnych
długu znać
poganom.

Ab podskar-
kim.

Heliodorus
posłany
aby skarb
pobrał.

do bron. G.
abo do drzwi.

Heliodorus
o kupieztwo
kościółki
od Bogá
skarany.

20 gié ná mury/ á niektóré z okien wygla-
21 dały: á wszytkié wznošac rece w nie-
22 bo/ modlitwę czynily. ° Bo było mi-
zerné pomiešánéž ludu/ y nawyššé-
go káplana / w wielkiéy testnicy be-
22 dącého oczekawanie. ° A cié wzywáli
Bogá wšechmocného/ áby rzeczy im
zwierzoné / tym któzy byli zwierzili/
we wšelkiéy cálosti byly zachowane.
23 ° Lecz Heliodorus co był wymyslił od-
prawował ná tymže mieyscu/ sam z
24 služebnymi w stárbie obecny. ° Ale
E duch wšechmocného Bogá pokazał
iáwny á wielki cud/ tak iż wšyscy k-
25 rzy go słuchác śmieli / wpadając od
Božéy mocy/ pomgleli y polekli sie.
26 ° Abowiém wkazał sie im nicaťi koň/
meigc ná sobie iešdžcá strášného /
koštorowie vbrány: á ten zpedem v-
6 derzył Heliodora przednimi nogami/
á on któzy ná nim siedział / zdał sie
iákoby miał zbroie zlotá. ° Wkažali sie
též inni dwa mlódzienicy / síla kra-
śni / ošobni chwala / šatá swiétni /
któzy go obštapili / y z obu stron
siekli go biczami bez přestánku / y
27 wiele mu plag zádaťc. ° A Heliodo-
rus wnet wpadł ná žemie / á iež wiel-
ká ciemnošcá ogarnioného pochwy-
28 cili / y ná štolet ná którym nošá wlo-
žy wšy wyniesli. ° A tego któzy z wie-
lq lokátoru y páchołkóu przyšedł był
do stárbu přerzeczoného / niesiono/
á žaden mu pomocy nie dawał / po-
29 žitawšy iáwná moc Božá: ° A on
przez Božá moc ležal niemy / y wše-
láka nádziete y zdrowie wtráciwšy.
30 ° A ci zášie błogosłáwili Pána / že v-
F wielmožyl mieysce swoje: y košciół
któzy málo przed tym stráchu y trwo-

31 gi był pelen/ zá okazaniem Pána wše-
chmocného / weselem y radošcá byl
nápełniony. ° Ná ten čas niektózy z
przyiaciół Heliodora prošli záraz O-
niašá / áby wzywál nawyššého / žeby
32 dárowal žywot temu / któzy iuž prá-
wie konal. ° A nawyššy káplan / v-
ważájc by snadž król niedomniéma-
wał sie / že zlošci iákéy vžyli náž He-
liodorem / ošárowal zá zdrowie mežá
33 ošáre zbáwienná. ° A gdy czynil mo-
dlitwę nawyššy káplan / ciš mló-
dzienicy w též šatý vbráni / stánawšy
náž Heliodorem / rzekli: Dziekuy O-
niašowi káplanowi/ bo Pan dla nie-
34 go tobie žywot dárowal. ° A ty od
Bogá škarany / opowádáy wšytkim
wielkie cudá / y moc Božá. A to rzé-
35 kšy / znikneli. ° A Heliodorus ošáre
G Bogu wczyniwšy / y wielkie šluby o-
biecawšy temu / któzy mu zdrowie
przywróci / Oniašowi též podšeko-
wawšy / wšawšy z sobá wošto wró-
36 cił sie do króla. ° A ošwiadczał wšy-
tkim oné któré oczymá swými wi-
37 dzał Bogá wielkiego spráwy. ° A
gdy król pytał Heliodora křoby sie ná
to godžil / žeby iešcže raz do Jeružá-
38 lem posłan byl / rzekl: ° Ješli maš
którégo nepřyziaciela / ábo zdra-
ce królestwá twego / pošli tám / y
vbičowaného przywitaš go / iešli
sie iednáť wybiega: dla tego že ná
mieyscu prawdziwie iešť iákáš moc
39 Božá. ° Gdy ten któzy má miešká-
nie w niebie / iešť dozorca y obrońca
mieyscá oného / y przychodžcá áby
40 co złého czynili biť / y tráci. A tak o
Heliodorze / y o strážý stárbu / tak sie
rzecz ma.

Vzdrowio-
ny ná modli-
twe Onia-
šá.

ROZDZ III.

Niežbožny.
lášon kupi-
wšy ká-
pláštwó,
A wšwraca
wšytké
chwale Bo-
žá.

1 **A**LE Simon
wyššéy pomie-
niony pieniedzy
y oyczynny zdra-
2 cá / žle mowil o
Oniašu / iákoby
on sam Heliodo-
3 rá ná to podušežyl / y sam byl powo-
dem złého: ° á opiekuná miášťá y o-
bróńce narodu swého / y mlóšniťá
žakonu Božéž / śmiał názywác zdra-
cá królestwá. ° Ale gdy nepřyziažni

4 tak dáleko zášly / že též iż przez niektó-
ré przyiacióly Simonowé džať y sie
mežobóžstwá. ° Wważájc Oniaš
niebespieczeństwo spóru / y že Apol-
lonius šalał bedac stároštá Celešy-
ryšéy y Phenicyšéy / áby přyczyniál
5 zlošci Simonowéy / iáchal do króla /
° nie iákto ten coby miał stářžyc ná
miešezány / ále wważájc sam v sie-
bie požytek wšytkého pospólstwá.
6 ° Bo widžiał iż bez opátrnošci kró-
lewškiey nie podobno byť rzeczy v-
spokoic / y Simonowi moc přešťác
7 od šalenštwá swého. ° Ale po zepšciu

*to jest, za-
my, lub salá-
chowy.

Selewka / gdy wiał królestwo Anti-
ochus którego zacnym zwano / Ją-
zon brat Oniasów domagał się na-
wyszego kapłanstwa. * przyiacha-
wszy do króla / obiecował mu trzy sta
y pięćdziesiąt talentów srebra / a z
innych dochodów osmdziesiąt ta-
lentów: * Nád to obiecował y dru-
gie sto y pięćdziesiąt / iejliby mu była
dana moc postanowić szkołę / y zebra-
nie młodzieniaszków / a té którzy byli
w Jeruzalem Antiochenycki pisać.
* Nád co gdy król zezwolił / a otrzy-
mał księstwo / wnet naród swój po-
czął na obyczaje pogańskie przeno-
sić. * y zniósłszy to co dla ludzkości
Żydów było postanowiono od kró-
lów / przez Janá oycá Eupolemowe-
go / który do Rzymianów z strony
przyiacielstwa y towarzysztwa pozga-
dne poselstwo odprawował / psując
prawa mieszczan / złe prawa stánawiá-
li. * Abowiem śmiał pod samym zam-
kiem szkołę postawić / a co napie-
knięszy młodzieniaszki w nierząd-
nych domiach posadzić. * A to było
nie początkiem / ale rozszerzeniem
nieciakim y pomnożeniem pogań-
skich y cudzoziemskich obyczajów /
dla niezbożnego / a nie kapłana Já-
sona niecnotliwego y nieślachanego zło-
ści: * tak iż się już kapłani nie około
posługi ołtarza bawili: ale wżgár-
dziwszy koscioł / y zaniehbawszy ośiár-
kwąpili się ná to aby byli uczestnikami
sfermierstwa / y niezbożnego widá-
nia igrzysk tego / y ćwiczenia w ciżká-
niu kámieniem. * A niemiáiąc sobie
nizacz oyczyskáy pocziwosci / chwa-
le Grécká za rzecz najlepszą sobierozu-
mieli: * Dla których w niebezpieczne
spory przychodzili: y tych wstaw ná-
śladowáli / a ná wszystkich chcieli bydy
tym podobni / które zá nieprzyiaciele
y zá mordérze mieli. * Bo przeciw prá-
wóm Bostim niezbożnie czynić nie
bywa bez skaránia: ale to czas poto-
mny pokáże. * A gdy igrzyská pieto-
letné sprawowano w Tyrze / y był
król osoba swojá / * posłał Jáson zło-
sliwy z Jeruzalem meze grzeszne /
* którzy niesli trzy sta didrachmów
srebra / ná ośiárę Herkulesowę: o
które prosili ci którzy ie odniesli / aby
ich ná ośiary nie dawano / że sie to nie

godziło: ale iżby ie ná co innego o-
brocono. * Ale te dané są / od tego
który ie posłał ná ośiárę Herkuleso-
wé: ale dla tych którzy obecni byli
dané są / ná budowanie galer. * A
gdy był posłał do Egiptu Apollo-
niusz syn Mnestheusa dla przednich
pánów Ptolemeusa Philometho-
rá króla / gdy sie dowiedział Antio-
chus że był * oddalony od spraw kró-
lewskich / stáráiąc się o své własné
pożytki / wyiechawszy z onąd przyszedł
do Joppen / a z tamtąd do Jeruzá-
lem. * A zácnie od Jásona y od miá-
stá przyiety / z pochodniami / y z spié-
waniem wiáchal w miásto / a z tam-
tąd woysko do Phenicyi obrócił.
* A po trzech leciách posłał Jáson
Menelausa bratá powysj miánowá-
néj Simoná / aby odniósł picniądze
królowi / y żeby odpowiedz o sprá-
wach potrzebnych odniósł. * Ale on
bedąc królowi zálecony / gdy wczcił
wielmożnie oblicze możności iego /
sam ná sie przeniósł nawysze kapłán-
stwo / * przeplacivszy Jásoná trzemi-
sty talentów srebra. * A wziawszy
mándaty od króla / przyiáchal niemiá-
iąc w sobie nic godného kapłánstwa /
ale serce okrutné tyránna / y gniér-
dziłkiego zwierzá po sobie pokázując.
* A Jáson / który był własného bratá
do więzienia podał / sam osiukany /
wygnániec do ziemie Amánijskiej
wypedzony iest. * Ale Menelaus ácz
księstwo odzierzał / wśátkóz o pienią-
dách królowi obiecanych nie
spráwił: gdyż ie Sofstratus stárosta
zamkowy wybierał. * Bo temu wy-
bieranie poborów należało: przetóz
obudwu ich do króla pozwano. * A
Menelausa zložono z kapłánstwa / a
ná ię miejsce wstąpił brát iego Li-
symachus / a Sofstratusá przetložono
nád Cypriány. * A gdy sie to działo /
przydáło sie iż Tharsenczycy y Má-
lotczycy wszekli rozruch / iż byli dáro-
wáni Antiochidzie / náložnicy króle-
wskiej. * A przetóz król wnet wyiá-
chał wśmierzyć ie / zostáwivszy ná
miejscu swym Androniká iedného z
slug swoich. * A Menelaus máiąc
zá to że nálażł czas po temu / złoté
niektóre naczynia z koscioła wkrad-
szy / dárował Andronikowi / a drugie

Didrach-
mas, czyli
Math. 17.

* Gréckie
πρωτοκλα-
σιος znaczy
przednie Pá-
ny: znaczy
tę, Koroná-
ciá, przeto
tak drugie
przekładają
"Ptolemans.

M n á n
á o u w k a
p a u w e
podkupit

* obiecawszy
dát królowi:
wiscy niż
Jáson.

Potym Lisi-
machus ná
kapłánstwo
nastąpił któ-
ry od ludu
zabit.

*turniey.

*krzyży są
dziwowáli,
iákoby Antio-
chenyzy by
p. 6.

Ná zedá-
nie Menela-
usa Andro-
nicus zabit
Oniasá.

Androni-
cus mežo-
boycá skará
ny ná gár-
dle.

33 w Tyrze / y w okolicznych miastach
poprzedał. ° Czego gdy sie pewnie Oni-
34 asz dowiedział / strofował go / sam
ná miejscu bezpiecznym miastem w
Antiochię blisko Daphnię. ° Prze-
tóż Menelaus siedłszy do Andronika /
prosił go aby zabił Oniasá. który
przyszedłszy do Oniasá / y dawłszy mu
prawa rękę pod przysięgą (acz mu
był podejrzany) namówił go żeby
wysełił z miejsca bezpiecznego / y ná
35 tychmiast go zabił / nie oglądając sie
ná sprawiedliwość. ° Dla której przy-
czynny nie tylko Żydowie / ale też y inni
narodowie / gniewali sie / y za złe
mieli niesprawiedliwe tak zaczęgo
36 meża zabicie. ° Ale gdy sie król z Tyli-
cuię wrócił / bli do niego Żydowie / w
Antiochię pospół y Grekowie /
stając sie o niesprawiedliwe zabicie
37 Oniasá. ° Przeto zaśmucony ná
sercu Antioch dla Oniasá / y wzru-
siony ku miłosierdziu / zapłakał / y
wspomniałszy ná mierność y stro-
38 miność zmarłego. ° A będąc zapá-
lony gniewem / Andronika z wle-
czoného z sąlatu / kazał wodzic po
wsytkim mieście / y natymże miej-
39 scu ná którym niebożność nád Oni-
asem wypelnil / światokrájce żywo-
tá pozbawić : tak mu Pan oddał go
dná zapłata. ° A gdy Lisymachus /
zá rádą Menelausowá / wiele świe-
40 tokrádjstwa w kościele pobroił / á to
sie rozstawiło / zebrało sie mnóstwo
ludu przeciw Lisymachowi / gdy już
40 był wiele złotych wyniół. ° A gdy sie
pospółstwo wzruszyło / y sercá sie gnie

wem nápełnily / Lisymachus wzbro-
iwszy około trzech tysięcy niespráwie-
dliwych rąk używać poczał / májac
hetmanem niekáię Tyranná / w le-
ciech iednáko / y w śalenstwie pode-
41 śłego. ° Ale skoro obaczyli vsilowá-
nie Lisymachowé / iedni kámienie /
42 duudy kúe dużę porwali : á inni po-
piół ná Lisymachá miotali. ° A wie-
43 leich poranteni / á niektórzy też legli /
á wszyscy ręk podawłszy wcięli : samé-
go też światokrádjce podle stárbu
43 zabili. ° A tak o téj rzeczy ieto pra-
wem czynić przeciw Menelausowi.
44 ° A gdy król do Tyru przyáchal / prze-
łożył rzecz przed nim trzej meżowie
45 od stárbych posłani. ° A Menelaus
będąc przekonany / obiecał wiele pie-
46 niedzy dáć Ptolemęsowi / aby królá
namówił. ° A tak Ptolemęs do kró-
lá gdy był ná iednéj sali iakoby dla
ochłodzenia / przystąpił / y odwiódł go
47 od przedsięwzięcia. ° á Menelausá
winného wsytkich złosci / od obwi-
nienienia wolnym uczynił / á niedziłki /
48 którzy choćby sie też przed Tatarę
práwowáli / zá niewinnéby byli osá-
dzeni / té ná śmierć stazal. ° Předko
49 tedy niesprawiedliwe káranie podie-
li / niektórzy o miasto / o lud / y o náczy-
nie światé práwem czynili. ° Przeto
50 też Tyryjczycy gniewem wzruszeni / ná
pogrzeb ich bázno hoyni byli. ° A Me-
nelaus prze kármstwo tych którzy
ná wrzedzie byli trwał ná wrzedzie /
mnóżyć sie we złosci ná zdiáde mie-
szánóm.

Menelaus
przedáro-
wałszy ses-
dnie wol-
nym goślak.

ROZDZIAŁ V.

1 **E**Goż czasu
Antioch wypra-
2 wil sie powtoré
do Egyptu. ° A
przydalo sie / że
po wsytkim mie-
ście Jerozolim-
3 skim przez czterdzięści dni / widziano
ná powietrzu iędne biegające / którzy
mieli złote pąty / y kopiąmi iako husy
opátrzone / ° y biegając koni ná roty
podzielone / y potykając w ręk / y ru-
śnięcie rąk / y mnóstwo ludzi w przy-
biciach z dobytými mieczmi / y mios-

4 tanié dard / y świetność zbrody złotych
y wśelákich páncérzów. ° A przetóž
5 wsytcy prosili / aby sie widzenia w
dobré obróciły. ° Ale gdy wieść fałszy-
wa wysła / iakoby Antiochus umarł /
Jáson zebrałszy nie mnię tysięc me-
żów znenaglá wderzył ná miasto : á
gdy sie mieszcánie ná mury zbiegáli /
ná koniec wziąłszy miasto / Mene-
6 laus wcięł ná zamek. ° A Jáson zá-
sie nie przepuszczał w mordowaniu
mieszcánóm swoim / ani myślił że sze-
ście przeciw powinowátym / iest złé
bázno wielkie : májac zá to że miał z
nieprzyiaciół / á nie z mieszcánóm zwy-
7 cieństwo odzierżec. ° A kśiestwá nie o-

Jáson mie-
szący iero-
golimskie
trapiący w
cudzej zie-
mi zginął.

8 trzymał / ale koniec zdrań swoich zel-
 żywość wziął : a wciekły zaśie po-
 9 szedł do Amánithydy. ¹ na ostatek na
 swe zatrącenie / będąc ściśniony od
 10 Artety tyránna Arábstiego / wciekając
 z miastá do miastá / wśytkim omie-
 rzły / iáko odstępca zakonu : y obry-
 11 dły / iáko nieprzyiaciel oyczyny y mie-
 szan / do Egiptu wypchniony iest.
 12 ² A który wiele ludzi z oyczyny ich wy-
 gnał / w cudzey ziemi zginął / posie-
 13 dły do Lacedemonu / iáko by tam dla
 powinowactwa miał mieć wcieczkę :
 14 ³ a który wielu niepogrzebionych po-
 miątywał / sam y bez żaloby / z bez po-
 15 grzebu był porzucony / nie mając ani
 pogrzebu cudzoziemskiego / ani be-
 16 dąc uczestnikiem grobu oyczystego.
 17 ⁴ To tedy gdy sie sstało / domniema-
 wał sie król / żeby Żydzi chcieli odstą-
 18 pić od towarzystwa / y dla tegoż wy-
 iachawşy z Egiptu z zaiętrzonym
 sercem wziął miasto mocą. ⁵ A ro-
 19 kazał żołnierzóm zabijać / ani folgo-
 20 wać tym którzyby potkali : y po do-
 21 mách chodząc aby mordowali. ⁶ A
 22 przetoż było zabijanie mlodych y sta-
 23 rych / y niewiaſt y dzieci wygubienia /
 24 y pánien y mlodych dżiatek mordy. ⁷ A
 25 było przez trzy dni całé osmdziesiąt
 26 tysięcy zabitych / czterdzięści tysięcy
 27 powiązanych / a nie mnię zaprzeda-
 28 nych. ⁸ Ale y na tym nie dosyć / smiał
 29 też wnieść do kościoła po wśytkiej
 30 ziemi naswietşę / mając przewodni-
 31 kiem Menelausa / który był zdraycą
 32 praw y oyczyny : ⁹ y złościami reka-
 33 mi wżigawşy naczynie swięte / które
 34 od innych królów y miast na ozdobe
 35 mieyscá y chwale były położone / do-
 36 tykał sie ich niegodnie / y splugawił.
 37 ¹⁰ Tak Antioch oszalał / nie wwa-
 38 żał / że dla grzechów mieſtácaych w
 39 nieszczęście / Bóg rozgniewał sie był na
 40 mały czas / dla czego też przysłał na
 41 mieysce wżgardz. ¹¹ Bo gdzieby nie

byli wielę grzechów wwytláni / iáko
 Heliodorus / który posłan iest od Se-
 12 lewka króla na złupienie skarbów / y ten
 13 też przyiachawşy wnetby był w bicz-
 14 rowany y odstrąsany pewnie od smia-
 15 łości. ¹² Lecz nie dla mieyscá naród /
 16 ale dla narodu mieysce Bóg obrał.
 17 ¹³ A przetoż y samo mieysce sstało sie
 18 uczestnikiem nieszczęścia ludu / a po-
 19 tym będzie towarzyszem szczęścia : a
 20 które dla gniewu wśechmocnego Bo-
 21 ga było opuszczone : zaśie wblągawşy
 22 wielkiego PANA / z wielką sławą be-
 23 dzie wywyoszone. ¹⁴ A tak Antioch /
 24 wżigawşy z kościoła tysięcy y osm set
 25 talentów / z straszeniem sie wrócił do
 26 Antiochii / tuſząc sobie od hárdo-
 27 ści / że miał ziemię ku żeglowaniu / a
 28 morze ku chodzeniu przywieźć / dla
 29 podniesienia myśli. ¹⁵ A zostawił
 30 przelożone na vtrapienie narodu : w
 31 Jeruzalem Philippá rodem z Phry-
 32 gię / obyczajami okrutniejszego / niż
 33 ten sam który go postanowił : ¹⁶ A w
 34 Garrym Androniká y Menelausa /
 35 którzy ciężey niż inſy mieſczanom ná-
 36 légali. ¹⁷ A gdy sie vdał przeciwko Ży-
 37 dom / wyprawil przemieszłego hetma-
 38 na Apolloniusá z wojskiem dwudzie-
 39 stu y dwu tysięcy / roſkazując mu aby
 40 wśytkie doſkonálych lat zabijał / nie-
 41 wiaſty y mlodzienski przedawał.
 42 ¹⁸ A który gdy przyciągnął do Jeruza-
 43 lem zmyślaiąc pokóy / dał pokóy aż
 44 do dnia swiętego ſabbátu : a na ten
 45 czas gdy Żydowie swięcili / kazał swo-
 46 im do oręża. ¹⁹ A wśytkie co sie byli
 47 wyspli dziwować pobit / a biegaąc po
 48 mieście zbrojnymi / niezmierzna wiel-
 49 kość ludzi zabijał. ²⁰ A Judas Machá-
 50 beusz który był dżiesiąty / wstał był
 51 na puste mieysce / tamże miedzy żywie-
 52 rzety po górach ſwými żywot wiódł /
 53 y z żoił potármu wżywając mieſkali :
 54 żeby nie byli uczestnikami splugawie-
 55 nia.

Mieysce
 swięte dla
 czego Bóg
 dopuszcza
 gwałcić.

Żaka była
 wynioſta
 myśliwego.

*Dziśiaty Bi-
 skup od czasu
 Alexandrá
 wielkiego :
 drużny piſk
 iż to było i-
 mie wżean,
 iáko Decurio
 ábo Decanus

ROZDZIAŁ VI.

1 **N**e nie po dlu-
 2 gim czasie / po-
 3 stał król niektóre-
 4 go stárcá Antio-
 5 cheńczyka / który-
 6 by przymusił Ży-
 7 dy / żeby sie prze-

nieśli od oyczystych y Bożych praw /
 2 ¹ a żeby też splugawił kościół który
 3 był w Jeruzalem / a nazwał go Jo-
 4 wisa Olimpiusa / a na Garrym iá-
 5 cy byli ci którzy na mieyscu mieſkali
 6 Jowisá goſcinnego. ² A na goſpę by-
 7 lo y wśytkim ciężkie złoſci wtárgnie-
 8 nie. ³ Bo kościół pełen był zbytków /
 9 y obżarstwa pogańskiego / y tych któ-

Kościół plu-
 gawi.

*to iest go-
 ſcia.

Antiohowe
 okrucień-
 stwo ná te
 rozgumiá-
 ny.
 Jeruzalem.

Król Żydy
 przymusił
 odstąpić za-
 konu.

5 rzy z nierządnicami nieczyste pło-
 dzili: a w świętych gmachach nie-
 wiasty dobrowolnie się podawały/
 6 wnosząc tam rzeczy których się niego-
 7 dziło. ^o Oltarz też pełen był rzeczy
 8 nieświątecznych / których zakon zakaza-
 wał. ^B Lecz ani Szabbátów świę-
 cono / ani dni wroczyſtych oyczyſtych
 zachowano / ani się zgola żaden ży-
 7 dem bydy nie wyznawał. ^o A wrodzo-
 no ie z gorzkim musiem w dzień na-
 rodzenia królewskiego na ofiary: a
 gdy obchodzili święto Bachusowe /
 8 przymuszano ich w wieńcach bluszo-
 wych Bachusowi kwoli chodzić. ^o A
 Detret wyszedł do bliskich miast po-
 gánſkich / z poduszczenia Ptolemei-
 stów / aby y oni także przeciwko ży-
 dom czynili / żeby ofiary sprawowali:
 9 ^o A tych którzyby niechcieli przynieść
 10 się do wstaw pogánſkich / aby zabili-
 li. A tak widzieć było niedze. ^o Bo
 dwie niewieście ofiarżono / że syny
 11 swe obzeczaly: które zawiesiwszy im
 w pierśi niemówiątki / iawnie w mie-
 12 ście obwiódłszy / z muru zrzucili. ^o Du-
 13 dzy zaś sie szedłszy siedo bliskich iáſtín /
 14 a dzień Szabbáthu po kryomku ob-
 chodząc / gdy ie Philippowi oznay-
 miono / ogniem się spalen: dla tego
 15 że sie obawali / dla nabożeńſtwa y dla
 zachowania porwinnosci reka sobie
 16 pomoc dąć. ^o Lecz proſe tych którzy
 17 te księgi czytając będą / aby sie nie obra-
 żali dla przeciwnych przygod / ale żeby
 18 te rzeczy które sie przydały / poczytali
 że były nie na zginienie / ale na stará-
 19 nie rodzaia naszego. ^o Albowiem nie
 dopuści grzeſznikom długo czynić po
 20 swej wolę / ale zarazem pomścić się /
 21 znając iest wielkiego dobrodzieystwa.
 22 ^o Bo nie tak / iako w innych naro-
 23 dziech / Pan cierpliwie czeka / aby ie /
 24 gdy dzień sadu przyjdzie / w zupełno-
 25 ści grzechów pokarać: ^o tak y o nas
 26 postanowił / aby gdy grzechy na-
 27 ję do końca przyjdą / tak dopiero nad
 28 nami się mścić. ^o A przetoż nigdy od
 29 nas nie oddala miłosierdzia swego /
 30 ale karząc przeciwnościami lud swój
 31 nigdy nie opuszcza. ^o Ale to krótko /
 dla wspomnienia czytających / niech
 będzie przypominano: a teraz wró-
 32 cmy się do historyi. ^o Eleazar tedy ie-
 33 den z przedmieszanych Doktorów / mają

Meczen-
 ſtwa dw-
 niewiaſt. y
 ſabbátſwie-
 cnych.

Meczen-
 ſtwa Elea-

19 w leciach podeſłly / y nadobney twa-
 rzy / był przymuszany / wsta otworzyć
 20 wſy iść swinie mięso. ^o Ale on śmierć
 nachwalebniejszą rączyć niż żywot o-
 mierzył obierając / dobrowolnie wpi-
 21 dzał na śmierć. ^o A przegladając iá-
 22 ko przystało przystąpić / skromnie zno-
 śąc / wymyślił nie dopuszczać się rzeczy
 nieprzyſtoynych / dla miłości zdro-
 23 wia. ^o A ci którzy przy nim ſtali / nie
 24 dobra litością wzruſzeni / dla staréy
 25 przyiaźni z meżem / odwiódłszy go oso-
 bno / proſili aby przyniesiono mięsa /
 26 którego mu się używać godziło / aby
 27 zmyślono że iadł / iako król był ro-
 28 ſkazał / z mięsa ofiarowanego: ^o że
 29 by to uczyniwszy wſedł śmierci: a
 30 dla staréy z meżem przyiaźni z nim lu-
 31 dzkość czynili. ^o Ale on iáł w siebie w-
 32 wając zacność wieku y starości swej
 33 godną / y wrodzonego ſłáhectwa
 34 ſedziwość / y z dziecińſtwa obyczaje
 35 zachowania dobrego: y według w-
 36 staw świętego / a od Boga danego
 37 zakonu / przedko odpowiedzial / mó-
 38 wiąc: że wolat pierwéy iść do pie-
 39 kła. ^o Bo / prawi / na nasze lata zmy-
 40 ślać nie przystoi: żeby wiele młodzień-
 41 ców / imniemając iż Eleazar będąc w
 42 dzieństwie dziesięć lat przeniósł się do
 43 życia cudzoziemców: ^o y oni / dla me-
 44 zmyślania / y dla trochy ſkazitelnego
 45 żywota / byli w błąd zawiedzeni: a
 46 przeto bych zmázy y przeklectwa ſtá-
 47 rości moiey nábył. ^o Bo choćbych ná-
 48 ten czas wſedł mał ludzkich / wſáktze
 49 reki wſzechmocnego ani żywy ani w-
 50 márly nie wyde. ^o A tak ſtárecznie z
 51 żywota ſchodząc / okáże się bydy ſtá-
 52 rości godnym: ^o a młodzieńcom me-
 53 żny przykład zoſtawie / ieſli ochotnym
 54 ſercem a miżnie za napoważniejszyé y
 55 naſwietſzé prawa pocziwá śmierć
 56 podéyme. To gdy wymówił / zaraz go
 57 ná mekę pociągniono. ^o A ci którzy go
 58 wiedli / a máło przedtym byli iáſtá-
 59 wſy / rozgniewáli się dla ſłów od nie-
 60 go rzeczonych / które oni rozumieli że
 61 z hárdości rzeczóné były. ^o A gdy od-
 62 bicia umierał / weſtchnął y rzekł: Pá-
 63 nie który maſſ świętą znáomość / ty
 64 wieſz iáwnie / że ia mogąc bydy od
 65 śmierci wybáwion / ciężkie boleſci ná-
 66 ciele cierpie: wſáktze według duſie
 67 dla boiaźni twoiey rad to cierpie. ^o A

żará starca
 ze niechciał
 iść swinie
 go mięsa.

*wypływ-
 igr. G.

tenci ty sposobem sezedl z żywota / nie
tylko młodzieńcom / ale y wśe^o naroz

borwi pamiatke śmierci swej / na przy
kład cnoty y męstwa / zostawioşy.

ROZDZ. VII.

Przydało sie /

iż siedm bracię

z matką

ich poimanych

od króla przyimu

şano / aby prze

cirw prawu świ

nie mieşo iedli / bñac ie bñczmi byto

wemi. ¹ A ieden z nich / który był pier

wşy. ² tak mowił : Czegóż sie pytaş :

abo czego sie chcesz od nas dowiedzieć :

Gotowişmy rączey vmrzeć / niżli za

kon Boży oyczysty przestapic. ³ Roz

gniewawşy sie tedy król / rozkazał

panwie y kotły miedziáne rozpalić :

które gdy natychmiast rozpalone /

kazał temu który naprzod mowił / ie

zyc wrznać / a które z głowy zdarteşy /

rece y nogi iego obciąć : na co inni

bracia iego y z matką patrzałi. ⁴ A

gdy iuż na wşytkim niczemu sie nie

godził / kazał ogień przytożyć / y iesze

dychańcego smażyc w panwi / w

któryy gdy go długo mczono / dru

dzy poşpolu z matką napominali ie

den dugiego / aby śtatecznie śmierć

podieli / mowiąc : ⁵ Pan Bóg wey

jrzy na prawde / a wcieşy sie w nas /

iako w oşwiadczeniu pieśni Mo

żesz oznaymil : A w ŗługách ŗwoich

wcieşy sie. ⁶ A gdy tym ŗposobem on

pięrowşy vmarli / wiadziono dugiego

tu nagrówniu : a które głowy iego y

zwoły zdarteşy / pytali iesliby chciat

ieść pięrowey niż go po wşytkim cieie

na kaźdym cz'ontu mczyc beda. ⁷ Ale

on odpowiadając oyczystym głosem

rzekł : Nie uczynie. Dla tego y ten

wtóry pięrowşego meki podiał : ⁸ a ko

nañac / tak rzekł : Ale ty nazłoşliwşy

w ninieşym żywocie nas traciş : ale

król ŗwiatá / nas za ŗwe prawa v

marłé / na wiecznego żywota zmar

trowchwańcie wzbudzi. ⁹ Po onym

trzeci był naigrawan / a gdy mu ieszy

podac kazaño wnet podał / y śmiele

rece wyciągnął : ¹⁰ y z vřnością mó

wił : Niebá to mam / ale dla zakonu

Bożego teraz y to wzgardzam : bo

şie od niego zaśie to wñjac ŗpodzie

12 wam : ¹¹ tak iż król y którzy z nim byli /

13 dziwowali sie sercu młodzieńca / że

14 iako na nic na meki niedbał. ¹² A gdy

ten tak vmarli / czwartego także me

cząc trapili : ¹³ a gdy iuż był bliŗsi ś

mierci / tak rzekł : Lepiey ieść od ludzi

na śmierć zdany / czekać nadsieie od

Boga / któryy od niego zaśie maia

bydź wŗkrzeşeni : bo robie nie bedzie

zmartwowańcie ku żywotowi. ¹⁴ A

gdy przywidli piątego / mczyli go :

15 ale on weşrzał wşy nań / rzekł : Ma

16 iac moc miedzy ludźmi / bedac ŗłáñi

telny / czyniş co chcesz : a nie mnie

may żeby narod náš był od Boga o

puszczony. ¹⁵ A ty cierpliwie czeka / a

17 wyjrzyş wielką moc iego / iako ciebie

18 y nasienie twé mczyc bedzie. ¹⁶ Po

tym wiadziono ŗóŗtego / y ten poczy

nañac vmierać / tak mowił : Nie

myl sie darmo : bo my to sami dla sie

bie cierpiemy / jeşmy przeciw Bogu

nášemu zgreşyli / y oşłaly sie nam

19 rzeczy podziwienia godne. ¹⁷ Wŗkáz

ty niemnişay żebyş miał vşdź kará

nia / jeş sie ważył przeciw Bogu wal

20 czyc. ¹⁸ Ale nadsieie matká dżiwna /

a pamiatki miedzy dobrymi godna :

która na ginące siedm synów iedneş

go dnia patrząc dobrym sercem zno

siła / dla nadsieie która w Bogu mia

21 ła. ¹⁹ Kaźdego z nich oyczystym gło

sem meżnie napominála / bedac pe

na madości : a myśli niewieściey

22 meŗkiego serca dodając / ²⁰ do nich

mowiła : Nie wiem iakoście sie w

żywocie moim vřkali : bo nie iam

duchá y duşe wam dárowála / y ży

woti / kaźdego członki nie iam sama

spoila : ale ŗtworzyciel ŗwiatá / który

ŗprawił cżłowieczé narodzenie / y kto

ry wynálażł poczećie wŗŗech rzeczy / y

23 wam zmiłosierdziem zaś ducha przy

wroći y żywot / iako wy teraz samymi

ŗobá / dla praw iego gárdzićie. ²¹ Lec

Antioch mniemając żeby nim gár

dżono / y puciwoşy też mimo sie głos

vřgáñacy / gdy iesze namłodşy po

został / nie tylko go ŗłowy vpominał /

ale y pod przysiega obiecował że go

bogárym y ŗczesliwym uczynic miał /

y iesliby odstąpił od praw oyczy

Meczeń
stwo siedmi
bracię y
matki ich, że
świniego
mieśa ieść
niechcieli.

*Pan Bóg to
wiŗci, a pra
wiciwie, G.

*to ieŗt,
mŗcząc sie
krzywdy ná
ŗley.

25 tych że go miał mieć za przyjaciela
y potrzeb mu dodać. ² Ale gdy się mło
dziejczakowi miara nie stłaniał / na
to zawołał król matki / y radził ich / a
by młodziejcowi radziła ku zdrowiu.
26 ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹²⁹⁵ ¹²⁹⁶ ¹²⁹⁷ ¹²⁹⁸ ¹²⁹⁹ ¹³⁰⁰ ¹³⁰¹ ¹³⁰² ¹³⁰³ ¹³⁰⁴ ¹³⁰⁵ ¹³⁰⁶ ¹³⁰⁷ ¹³⁰⁸ ¹³⁰⁹ ¹³¹⁰ ¹³¹¹ ¹³¹² ¹³¹³ ¹³¹⁴ ¹³¹⁵ ¹³¹⁶ ¹³¹⁷ ¹³¹⁸ ¹³¹⁹ ¹³²⁰ ¹³²¹ ¹³²² ¹³²³ ¹³²⁴ ¹³²⁵ ¹³²⁶ ¹³²⁷ ¹³²⁸ ^{1329</}

no plácić Rzymiánóm / dwa tysiącá talentów / dołożył z poimánych Żydów. ¹¹ A wnet posłał do miast nád morzem leżących / zwoływając kupców ná kupowanie więźniów Żydówskich / obiecując im dawać dziewięćdziesiąt niewolników zá ieden talent / nie sie nie oglądając ná pomstę / którá od wszechmocného Pána zá nim isódz miáta. ¹² A Judás gdy sie dowiedział oznaymił tym / którzy przy nim byli Żydóm o przyściu Titánorá. ¹³ Z których niektórzy zleknawszy sie / y nie wierząc sprawiedliwości Bożej wcieli: ¹⁴ A dwudzy iesli co iesze mieli przedawali / á spósu Pána prosili / á by ich zachował od niezbožného Titánorá / który pierwéy niż sie z nimi potkał / iuż ie był poprzedał: ¹⁵ á iesli nie dla nich / wsákóž dla przymięrza które było z oycy ich / y dla wyzwánia świętego á wielmožného imienia iesgo nád nimi. ¹⁶ Máchabeusz tedy zwoławšy siedm tysięcy którzy z nim byli / prosił / áby sie z nieprzyjaciół / nie iednali / ani sie bali mnostwa nieprzyjaciół / przeciwo im nieśprawnie dliwie ciągnących: ¹⁷ ále áby sie mežnie potykali: ¹⁸ Máiąc przed oczymá zelżywość / która oni mieyscu świętemu nieślusłnie uczynili / nád to y ná krzywdę miastá wydaného ná posmięwisko / iesze též ná wstáwy przodków pogwałcone. ¹⁹ Bo oni prawi / we zbrojach swych wespól / y w smiałości wśiąg: ²⁰ ále my wśamy w Pánie wszechmogącym / który może y té którzy przeciwo nam ciągną / y wsytek świat iednym stiniem zglądzić. ²¹ Przyponinał im též y bostie pomocy / które sie przodkóm ich działy: ²² y że pod Sennácheribem sto osmdziesiąt y pięć tysięcy zginelo: ²³ y wálke która w Bábilonie przeciwo Gálátóm mieli / iáko gdy przyšlo do rzeczy / gdy Mácdońezcy towarzysze ieli sobę trwożyć / samych tylo pięć tysięcy porázili sto y dwadziestá tysięcy / zá pomocą która im dano z niebá: ²⁴ y dobrodziejstw zá to bázno wiele dostáli. ²⁵ Těmi słowy sstáli sie stáłyymi / y gotowymi dla zakonu y oyczyzny vmrzeć. ²⁶ A tak postanowił bráć swą hetmány nád obiemá synámi / Simoná / y Jozephá / y Jonáthe /

poruczywszy każdemu po tysiącu y po pięci set. ²⁷ Nád to iesze / gdy od Ezi drasá im przeczytáne były święte księgi / y dány znát Bostiego wspanienia / sam hetman w pierwszym hufie potkał sie z Titánorem. ²⁸ A máiąc pomocniká wszechmocného / pobili więcej niż dziewięć tysięcy ludzi / á wielką część woyská Titánorowego ranámi zwołnowšy wciekąc przymusili: ²⁹ A pobrawšy pieniądze onych / którzy kupować ie byli przychali / zwołnowšy ie gonili. ³⁰ ále sie wrócili / czásem przymuszeni: ³¹ bo było przed sabbátem: dla której przyczyny nie trwali w pogoniéy. ³² Lecz zbroie ich y łupy zgromádzivšy / sabbát świętali: ³³ błogosławiąc Pána który ie dnia oného zachował / kropiąc ná nie pocztkiem miłosierdzia swého. ³⁴ A po sabbacie sabbát / chorými / się rotóm / y wdowóm łupy rozdawali / á ostatek sami z swoimi mieli. ³⁵ Co tedy gdy sie sstáło / y gdy uczynili wszyscy wobec modlitwe / prosili miłosierdného Pána / áby do końca służył swé w łasce przyiát. ³⁶ A z tych / którzy z Thymotheusem y z Bacidem przeciwo nim walczyli / więcej niż dwa dziesiątá tysięcy pobili / y wysokich zamków dostáli / y wiele łupów rozdzielili / przypusciwšy równy dział choré sieroty y wdowy ále y stáre. ³⁷ A gdy pilnie zebráli zbroie ich / wsytkie złożyli po mieyscach sposobnych / á ostatek kozijsi do Jeruzálem zamešli. ³⁸ Zabili y Philarchá który był z Thymotheusem / niežá zlosciwego / który był w wielu rzeczách Żydy wtrapił. ³⁹ A gdy dzień zwycięstwa w Jeruzálem obchodzili / tego który był święte biamy spalił / to iest Callisthená / gdy do niektórego do wciekl / spalili go / dng mu zapláte zá niezbožności iego oddając. ⁴⁰ Lecz nawietšy złoczyńcá Titánor / który był tysiąc kupców ná przedawanie Żydów przywiódł / ⁴¹ poniżony zá pomocą Bożą od tych którzy sobie zá nic niemial / ziożywšy sáte świętą / przez morze Miedziemné wciekając / przyšedł sám do Antiochii / wielkie nieszczescie z wtrácania woyská swého podiawšy. ⁴² A który obiecowal Rzymiánóm zapláć dáń z więźniów Jeruzolimskich /

Mediterreane. m.

opowiadał teraz / iż Żydowie mają
Bogą obrońcę / a dla tego ranieni

bydź nie mogą / że zakonu od niego
postanowionego naśladowa.

ROZDZIAŁ IX.

Antiochus
chce Żydy
wytrącić
z królestwa
od Boga
skarany.

1 **E**GOŻ czasu
2 Antioch sromotnie
3 sie wracał z Persii. Bo
4 iachał był domiastą
5 którą zowią Persopolis / y ku-
6 sił sie zbóć złupić / y miasto podbić.
7 Ale gdy sie pospółstwo do bronięz-
8 biegło / tyl podali / y tak sie stało / iż
9 Antioch wciął się z sromotą sie wracał.
10 A gdy przysiachał ku Etbátas-
nie / dowiedział sie co sie z Tifános-
rem y z Tymotheusem stało. A na-
dawszy sie gniewem / spodziewał sie /
że krzywdę onych przed którymi w-
ciął / mógł na Żydy obrócić / y dla
tegoż rozkazał co przedsię poganąć /
iadać bez przestanku : gdyż go sąd
niebieski przysłał / za to że tak hár-
dzie mówił / że miał przysiachać do Je-
ruzaleu / uczynić ji mogiłę grobu Ży-
dów. Ale który wszystko widzi / Pan
Bóg Izraelski / zaraził go plagą nie-
wleczoną y niewidomą. Bo skoro tę-
żę to mowy dokonał / zieleń go boleść
stoga wnetrności / y gorzkie dzie-
nie wnetrza. A iście barzo sprawi-
dliwie : iako tego który mnogimi a
nowemi niekami dzieczył innych wne-
trności : acz on przedsie żadnym o-
byczajem od swej złości nie przesta-
wał. A nąd to będąc pychy pelen / y
ogniem palące na fercu przeciw Ży-
dom / y rozkazywać pospieszać : przy-
dało sie że bieżąc wstok wypadł z wo-
zą / y od ciężkiego ciała stłuczenia /
członki jego strapienie były. A ten
który sie zdał sobie / że y nawalno-
ścią mógł roztaczać / nąd ludz-
ki wzroczay hárdości pelen / y górn-
y sokosć miał na śali zważyć : teraz do
ziemi ponijonj nojony był na stołku /
iawoną moc Boga na samym sobie o-
świadczać : tak iż robacy z ciała
złotnika wyciękali / a żyjącego w bo-
lęściach mieso padało / cuchnienie
tęż y smród jego woysku ciężkie było.
A który mało przedtem zdał sie so-
bie gwiazd niebieskich dosięgac : te-

11 go już nietylko niemógł dla nieznosnego
12 smrodu znosić. Stąd tedy poczył od
wielkiej pychy odwiedziony / ku wzná-
niu samego siebie przychodzić / Bo-
13 ską plagą wspomnioną / gdy na każde
ocemgnięcie boleści jego wielką moc
14 brały. A gdy już ani sam mógł swe-
go smrodu znosić / tak mówił : Sprá-
wiedliwa rzecz jest bydź poddany
Bogu / a śmiertelnemu / myśleć nie-
15 równać sie z Bogiem. A modlił sie
ten złośnik do Pana / od którego nie-
16 miał otrzymać miłosierdzia. A miá-
sto do którego przedko bieżał / aby ie
z ziemią zrównał / y grób na gromá-
dzonych trupów uczynił : teraz chce
17 wolnym uczynić. A Żydy o których
był rzekł / że ich ani grobu godnych
18 miał rozumieć / ale ptakom y zwier-
zętom podać ku roznieśieniu / y zdiat-
kami wyglądzic / teraz ie równé A-
19 thenczykom uczynić obiecanie. Ro-
ściół też święty który był pierwý zlu-
pł / że ji miał co najlepłymi darami
ozdobic / y naczynia świętego wiec-
20 przyczynić / y nakłady do ofiar nale-
gac z dochodów swych dawać : A nąd
to y Żydem zostać / a po wśech mie-
scach ziemię przychodzić / y moc Bo-
21 ża opowiadać. Ale gdy boleści nie
przeskazywały (bo nan był przyszedł
sprawiedliwy sąd Boży) rozpaczá-
22 iąc napisał do Żydów na křtalt od-
prośenia list to zamýkający : PRZE
NALEPZSYM mieszczanom Ży-
dom dobrego zdrowia / y dobrego mie-
23 scia / y wszelkiego szczesćia król y he-
tman Antioch. Jesliście dobrze
zdrowi y działki wasze / y wszystko sie
24 wam po myśli powodzi / wielce dzie-
kujemy. A ia niemocą złożony / a ná-
was łaskawie wspominać / gdym
25 sie wracał z Persii / a w padłem w
wielką chorobę / zdało mi sie że rzecz
potrzebna / abym o pospółtym po-
26 zyku staranie miał : niewstąpić
sam o sobie / ale nądzicie wielką má-
27 iąc że sie z niemocy wybiegam. A
rozmyślając sobie że y oćiec mój cza-
sow których do waszych miejsc wo-
28 ską wiódł / nąznaczył któryby po nim
państwo wiał / iż iesliby sie co przeci-

Nieważ-
nie uznawa.

πολύαν-
δρην.

Syná swego
Żydom
przez list zá-
leciwszy u-
miera mizer-
nie.

wnęgo przydało/ábo iáko co trudné-
go dano znać / wiedząc ci którzy po-
krainách byli : komu iest poruczona
zwierzchność wszech rzeczy / z sobą nie
24 terwożyli. ¹ A temu wważając że bli-
skie księżetá wszytkie / y sąsiedzi czasu
pátrza / y skónczenia czekaia : syná
męgo Antiochá naznaczyłem królem :
któregóm częstoć doieżdżając do
wyspých królestw wielóm z wáśpých
zálécał : y pisałém do niego co niżej
25 położono. ¹ A przetoż was proszę y za-
dam / pómniąc ná dobrodziestwá
pospolicicie y osobliwie / áby każdy wiá

re przeciwko mnie / y przeciw synowi
26 memu zachował. ¹ Bo mam nádzies-
27 ie że sie będzie skromnie y ludzkie sprá-
wował / y náśladował przedsiwzię-
cia mego : A będzie wam pospolity.
28 ¹ A tak mezbójca y bluźnierz okru-
tnie zaráżony / iáko sie sam z drugimi
obchodził / w drodze / między gorámi
mizerną śmiercią żywota dokonat.
29 ¹ A Philip który z nim był pospolu
wychowan / prowadził ciało : który
bojąc sie syná Antiochá / do Ptole-
meusá Philometora do Egiptu zia-
chał.

ROZDZ. X.

Machabeusz /
y którzy z nim by-
li / za obronę Pán-
stwa kóściół y miá-
sto zásie wzięli / á
ołtarze którzy by-
li cudzoziemcy po-

vlících nabudowali / tudzież też zbory
3 rozwalili. ¹ A wychodząc wszy kóściół
inny ołtarz spráwili : á z kámenia ro-
spaloné żogién wstrzośawszy / spráwo-
wali ofiary po dwu lat / y kadzenie y
lampiony / y chleby pokładné wystawili.
4 ¹ Co uczyniwszy / padając ná ziemię
prośili Páná / áby iuz więcej w táko-
wé nędze nie wpadali : ále y ieliżby kie-
dy zgrzeszyli / áby laskáwicy od niego
byli karani / á nie dżikim á bluźnier-
5 skim ludzióm podawani. ¹ A którego
dnia kóściół od cudzoziemców był
splugawiony / tegoż dnia przydało sie
że sie oczyszczenie stáło / drudziesté-
go y piátého dnia miesiącá który był
6 Káisleu. ¹ A z weselem przez ósmi dni
obchodzili iáko święto Kuczek : wspo-
minając iż przed máłym czasem dzień
7 wroczysty Kuczek po gorách y po
iásktinách iáko zwierzetá obchodzili.
¹ A przetoż gáłaski y rozgi zieloné / y
pálmy nosili przed tym / którzy zdá-
8 rzyl że oczyszczenie było mieysce swo-
ie. ¹ A pospolitym rozkazaniem y
wyrokiem wstáwili / áby oné dni
wszytek národ Żydowski ná każdy rok
9 obchodził. ¹ A Antiochá / którego
zwano Zacyem / taki był koniec ży-
10 wotá. ¹ A teraz o Eupatorze / synie An-
tiochá niezbożného / co sie dżiało po-

wiémy / stracając złé przygody które
11 sie ná walkách przydawały. ¹ Bo ten
G dostąpiwszy królestwá / przetożyl ná-
spráwami królestwá nieciákiego Lisi-
12 asá / hetmaná rycerstwá Phenicicę y
Syrjię. ¹ Abowiem Ptolemeusz kto-
regó zwano Mácem / práwá Żydom
wymyślił zachować / á zwołując dla
nieśpráwiedliwości która sie im bytá
13 státa / y pokornie sie z nimi obcho-
dzić. ¹ Ale przeto będąc oskárżony od
prziaciół do Eupatora / gdy go cza-
stokroć zdrayca nazywano / (przeto iż
Cepiu od Philometora temu ponu-
14 czonego odbieżał / y do Antiochá za-
cného sie wdarł / y od tego odstąpił)
truciźną żywotá dokonat. ¹ A Gor-
15 giasz będąc hetmanem ná tych miey-
scách / názbierawszy przychodniów /
często z Żydy wojował. ¹ A Żydzi
16 którzy mieli zamki ná różnych miey-
scách / wygnané z Jeruzálem przy-
D moráli / y kusili sie walczyć. ¹ A ci
któzy z Machabeuszem byli / przez
modlitwę Páná prosząc áby im był
ná pomoc / wderzyli ná obionné
17 mieyscá Idumeycków : A dobywá-
jąc ich wielką mocą / mieyscá otrzy-
máli / á kto sie im nawiniął zabiáli / y
wszytkich wobec niemnię dwudziestu
18 tysięcy zámordowali. ¹ A gdy niekto-
rzy wciekli ná dwie wieży bárzo obion-
né / wszytkie potrzebnyá odporájące.
19 Machabeusz ná ich zdobywánie Si-
moná / Jozephá / y Zachęszá / y tych
któzy z nimi byli / dosyć wielu zostá-
20 wiwszy / sam sie wdał do tych bitew
więcej które przynaglály. ¹ Ale ci któ-
rzy z Simonem byli / chciwością wnie-
sieni / od niektórych którzy ná wieżách

Iudas oczy-
ściwszy ko-
ścioły miá-
sto, święto
poświęca-
nia ustawił.

Y po świę-
cie mieis-
cy (iá-
ko było miá-
sto wzięte)
G.

Newembra.

10 leki świę-
ty kwiecień
obwies-
to.

Epiphania
G.

Eupatorá
dzień opis-
ie.

Makron. G.

Epiphania
G.

Idumey-
cy. G.

Przynam-
nicy świę-
ty. G.

byli dali sie wwiezdz pieniadzom : a
wziawszy siedmdziesiat tysiecy Dy-
drachm / niektórym wciec dopuscili.
21 A gdy Machabeusowi oznaymio-
no co sie stalo / zgromadzivszy prze-
dniesze z ludu / starzyl na nie / i z bra-
cia za pieniadze przedali / wypusciz
22 wzy ich nieprzyziacioly. Tych tedy
wczynivszy ie zdraycy / zabil / y narych-
23 miast dwu wiez dobyl. A sprawu-
izc wzytko szesliwie / broniz y reko-
24 ma / wiecy niz dwadzieścia tysie-
cy zabil na dwu zamkach. A Ti-
motheusz / ktory pierwey od Zydow
byl zwyciezony / zebraivszy woysko lu-
du cudzoziemskiego / y zgromadzi-
wzy iezdne z Asyiey / przyciagnal / ia-
25 koby mocz miat wzic ziemie Zy-
dowska. Lecz Machabeusz y ci co
z nim byli / gdy sie on przyblizal / mo-
dlili sie Panu / glowy ziemia posypa-
wzy / a biodra wlosienicami opasa-
26 wzy / padzy w spodek oltarza / aby
im miloscio / a nieprzyziaciolom ich
byl nieprzyziacielem / y sprzeciwnikom
27 sprzeciwil sic / iako zakon mowi : A
tak po modlitwie wziawszy zbroie /
odfedy daley od miasta / a przybed-
28 sy blizey ku nieprzyziaciolom / polozyli
sic. A skoro stonice wzesclo / stoczyli
bitwe z obudwu stron : ci maie re-
koy mia zwyciezwa y szescia Pana
z enoty : a oni za hetmana ku bitwie
29 serce maie. Lecz gdy stoga bitwa
byla / wkazali sic nieprzyziaciolom z

nieba piec meow : a koniech / wzdamt
30 zlotemi ozdobi : ktoryz byli przewo-
dnikami Zydow : Z ktorych dwa
Machabeusa miedzy soba maie /
broniami swymi obtoczywzy zdio-
wego zachowywali / a na nieprzyzia-
cioly zastrzaly y piorony miorali /
31 prze co y slepota zamiesiani / y napel-
nieni trwogi wpadali. A zabito ich
dwadzieścia tysiecy y piec set / a iez-
32 dnych szesc set. A Timotheusz wciel
na Gazare zameczek obronny / w kt-
33 rym byl starosta Chereasz. Ale Ma-
chabeusz y ci ktoryz z nim byli / z o-
34 chota oblegli zamek przez cztery
dni. A ci ktoryz na nim byli / wfaic
mieysca obronie / nad miare stozze-
35 czyli / y mowy nieslusne miorali. Ale
gdy piaty dzien nastawal / dwadzie-
scia mlodziencow z tych ktoryz Ma-
chabeuszem byli / zapaleni sercem o-
36 one bluznierstwa / meznie do muru
przystapili / y stogim sercem idac
wstepowali. Lecz y dwudzy takze w-
37 stepuic / wieze y bramy palic pocze-
li / y same bluznierze zywo palili. A
przez dwa dni wstawicznie zamek zbu-
rywzy / Timotheusa / ktory sie byl
38 steryl na iednym mieyscu / dostawzy
zabili : y brata iego Chereasa / y Ap-
polophana zabili. Co sprawivszy /
z piesniami y z wyznawaniem blo-
goslawili Pana / ktory wielkie rzeczy
wczynil w Izraelu / a dal im zwycie-
ztwo.

dwie tysia-
ca. 6.
Timotheusz
znovu ie-
dzie na Zy-
dy.

Machabeusz
modlitwa
sie uzbroit.

Piec me-
ow zgni-
bi na pomoc
Machabeu-
sowi.

Asyickun

Lysiasz od
ludy Macha-
beusa na
glowe po-
razony, po-
koy miedzy
Zydy a kro-
lem stanowi

ROZDZ. XI.

Le po malym
czasie / Lysiasz
sprawca y powi-
nowaty krelew-
ski / y nad sprawa
miprzelozony / to
co sie stalo cie-
2 ko znoscac / zebraivszy osmdziesiat
tysiecy / y wzyte iezde / rusyl sie prze-
ciw Zydow / rozumieic iz miasta do-
byszy wczynic ie miat mieskaniem
3 poganstim / a ze koscioł miat isdz
na zyst pieniezny / iako inne zbory po-
ganskic / a kaplanstwo przedayne na
4 kazdy rok : wniwczym sic nie ogl-
dazac na Boza moc / ale rozpusci-
wzy wodze serca w mnoztwie pie-

5 sych / y w tysiacach konnych / y w o-
smidziesiat elefantow / wfal. A
tak wtargnawzy do ziemie Zydow-
skiey / a przyblizivszy sie do Bethsur /
ktora byla w ciastnym mieyscu / na pie-
6 ci stalach od Jeruzalem / onego zam-
ku dobywal. A gdy Machabeusz y
ci co z nim byli dowiedzieli sie iz zam-
7 kow dobywano / z placzem y lzami
prosili Pana / y wzyte lud pospolity
z nimi / aby zeslal anyola dobrego ku
wybawieniu Izraela. A sam na-
8 pierwey Machabeusz / powawszy
bron / napominat drugich / aby sie z
nim wdali w niebezpieienstwo / a da-
li ratunek braciey swey. A gdy po-
spolu ochotnym sercem wiezdzali w
Jeruzalem / wkazal sic rycerz iadacy
przed nimi w szacie swietney / we zlo-

Timotheusz
zabit.

Anyoſ gnie-
bá zá hetmá
ná Jany.
Bogá, G.

ſw. Hebreo-
wie,

List Lyſia-
ſów do Zy-
dów.

ſon. G.
ſwam pozwo-
liſ. G.

Caſtrwá.

9 tęg zbroi / dzieńcem obracając. Te-
dy wſyſcy ſpólu błogoſławili miło-
ſiwnego Páná / y byli ná wmyśle v-
twierdzeni: będąc gotowi nie tylko
przez ludźie / ále y przez naokrutniey-
ſie beſtyie / y przez mury żelázne prze-
bić ſie. 10 A ták ſli ochotnie / máiąc z
C niebá pomocniká / y liſtoſciwęg ná-
11 ſobę Páná. A iáko lwi rzuciwoſy ſie
pedem ná nieprzyjacióły / porážili z nich
iedenaſcie tyſięcy pieſych / á tyſięc
12 y ſeſć ſet iędznych: á wſytkie w tyl
obróćili / á wiecéy z nich rannych nágo
vſzło. Lecy y ſam Lyſiaſ ſromotnie
13 vciekając vſedł. A iż był nie głupi /
rozmyſliwoſy ſobie iákę ſkóde pod-
iſł / y rozumiejąc iż Hebreycyſkowie
nie zwyciężeni ſą / polégając ná wſe-
14 chmocnego Boga pomocy: Po-
ſłał do nich / y obiecował zezwolić
ná wſytko co ſłuſna ieſt / y króla przy-
15 wieźdź aby był przyjacielem. A
przyzwolił Machábęuſ ná proſby
Lyſiaſowé / pożytkowi we wſytkim
dogadzać / y cokolwiek Machábę-
uſ piſał Lyſiaſowi o Żydziech / tego
16 król pozwolił. Bo były liſty nápi-
ſané do Żydów od Lyſiaſá ten ſpo-
ſob zámykając: Lyſiaſ ludowi Ży-
17 dowſkiemu zdrowia. Jan y Abesa-
lom / którzy byli poſłáni od was / od-
dawſy piſanie / żądáli abym to co ſie
18 przez nie dáło znác / wypełnił. A ták
cokolwiek mogło ſie odnieſć do kró-
19 lá / przetożytem: á czego rzecz do-
puſzczał / pozwoliłem. Przetoż ieſli
w ſprawách wiäre zachowacie / ná
potym ſtárac ſie bede / abych wam
20 był przyczyńą dobrego. A o innych
rzeczách o káżdę zoſobná dalem ro-
ſkazanie ſłowné / y tym / y owym / któ-
rzy odemnie poſłáni ſą / aby ſie z wá-
21 mi námiłowili. Miecie ſie dobrze.
E Roku ſetnego czterdzięſtego oſmego
mieſiácá Dioſtorá / dnia dwudzie-
22 ſtego y czwartego. Królewſki záſ
liſt to w ſobie miał: KROL Anti-
23 och Lyſiaſowi brátu zdrowia. Gdyż
oćiec náſ między bogi przenieſion
ieſt / my chcąc / aby ci którzy ſą w kró-
leſtwie náſzym / bez trwogi żyli / á rze-

24 czy ſwéy pilnowáli. Styſeliſmy iż
Żydowie nieprzyzwoliłi oycu memu /
żeby mieli przenieſieni bydź do oby-
czaiów Gréckich / ále że chcą trzy-
mác ſwé vſtáwy / y dla tego żądáją
od nas / abyſmy im dopuſcili praw-
25 ich. Chcąc tedy aby ten národ był
w pokoju / ſtánowiąc oſadziłiſmy / á-
by im koſciót był przywidcony / aby
ſie podług zwyczáiu przodków ſwych
26 rzadziłi. Dobrze tedy vczyniſ / ieſli
do nich poſleſ / á daſ im práwá reke:
aby poznawſy wolę náſę / byli do-
biego ſercá / á właſnych pożytków
przeſtrzegáli. A liſt do Żydów kró-
27 lewſki táki był: KROL Antioch rá-
F dzie Żydowſkiey / y innym Żydom
zdrowia. Jeſli ſie dobrze macie / tá-
28 kęście iáko chcemy: ále y my dobrze
29 ſie mamy. Przyſedł do nas Mene-
laus / powiádając że wy chcecie zſtá-
30 pić do wáſzych ktorzy ſą v nas. A
przetóž tym ktorzy do nas przydą / áž
do dnia trzydzięſtego mieſiácá Xán-
thiká / dáemy práwice beſpieczeń-
31 ſtwá. Aby Żydzi vżywáli pokár-
mów y praw ſwoich / iáko y przed tỹ:
á ižby żaden z nich żadnym ſpoſobem
przytkoſci nie cierpiał / w tych rze-
32 czách które ſie z niewiádomoſci dzia-
ły. A poſtáliſmy y Menelauſá / któ-
33 ryby z wámi mówił: Dobrze ſie miew-
cie. Roku ſetnego czterdzięſtego oſ-
ſmego / Xánthiká mieſiácá dnia pięt-
34 naſtego. Poſtáli též y Rzymianie
liſt táki: QVINTVS Memmius / y
Titus Manilius / Legáci Rzymſcy
35 ludowi Żydowſkiemu zdrowia. Te-
G go co wam Lyſiaſ królewſki powin-
wáty pozwolił / y myſmy pozwolili.
36 A o czym rozumiał że ſie miał króliſ
dotożyć / pilnie ſie między ſobą nárá-
dziwoſy / wnet tego poſłicie / abyſmy
ſkazáli / ták iáko wam náleży / bo my
37 iedziemy do Antiochię. A przetoż co
narychlęý odpieſcie / abyſmy y my wie-
38 dzieli / co ieſt zá wola wáſzá. Miec-
cie ſie dobrze. Roku ſetnego czter-
dzięſtego oſmego / piętnaſtego dnia
mieſiácá Xánthyká.

List Antio-
chá do Zy-
dów.

Kwiera.

List Rzy-
mian do Zy-
dów.

ROZDZ. XII.

Dysięte vmo-
wy stały / Lysias
iachał do króla / a
Żydowie rola sie
bawili. Ale ci
którzy byli zostali /
Timotheus y A-

pollonius / syn Genneusa / ale y Hie-
ron y Demophon / nad té Tiskanor
książę z Cypru / nie dopuszczali im żyć
w mieleniu y w pokoju. A Joppito-
wie taką złość zbroili: Piosili Żydów
z którymi mieszkali / aby wsiedli w lo-
dźi które byli nagotowali z żonami y
z dziećmi / iakoby z nimi żadnego nie-
przyjaćielstwa nie mieli. A tak we-
dlug pospolitego wyroku mieyskie-
go / gdy y sami przyzwolili / a nie po-
deyżzanego dla pokoju nie mieli / za-
iachawszy na głąbiu / potopili nie-
mniey dwu set. O którym okrucień-
stwie nad narodem swym uczynio-
nym / gdy sie dowiedział Judas / ro-
zkażal meżom którzy byli z nim / a we-
zwawszy sędziego sprawiedliwego Bo-
gą / przyciągnął na bracię morderze-
y zapalił port w nocy / y łodzie popa-
lił / a té którzy ognia wśli mieczem
pozabili. A gdy to tak sprawił / od-
ciągnął iakoby sie zaś znówu widzieć
miał / a wszystkie Jopity wykożenie.
Lecz gdy sie dowiedział / że y ci którzy
byli w Jammiey chcieli także Żydom
v nich mieszkającym uczynić Jam-
nity też w nocy natachał / y port z o-
kretami spalił / tak iż luno od ognia
było widać w Jeruzalem / przez dwie-
ście y czterdzieści statów. Stamtąd
gdy już byli odciągnęli / na dziewie-
ćtore staty y ciągnęli ku Timotheusowi /
potkało sie z nim Arabczyków
pieć tysięcy meżów / y iędnych pieć
set. A gdy tega bitwa była / y za po-
mocą Boga fortunnie sie wiodło / o-
statę Arabczyków zwyciężonych pro-
sili Judy / aby im dał prawnice / obie-
cując pasę postąpić / y w innych
rzeczach bydź ku pożytku. Tedy Ju-
das rozumiejąc że prawdziwie w wie-
lu rzeczach mogą bydź pożyteczni / o-
biecał pokój y dawşy sobie rece ode-
śli do namiotów swoich. Natachał
też y niektóre miasto mocne / mosta-

C mi y mury obtoczone / w którym mie-
stko mnostwo narodów rozma-
tych / które zwano Kaspchin. A ci
którzy w mieście byli / wstając w mo-
cności murów / y w dostatku żywno-
ści / swowolniey sobie poczynali / zło-
rzączyli / y mówiąc co sie niegodzi. A
Machabeus wzywając wielkie Pa-
nna światá / który bez taranów / y bez
Machin za czasów Jezusa obalił
Jerycho / vderzył okrutnie na miasto.
A dobywszy miastá za wola pánst-
wa / niezliczone mordy poczynił : tak iż
przyległe iezioro / które było wśierz na
dwoygu staty / zdało sie że krwią po-
bitych opływało. Stamtąd odesli
przez siedmset y pięćdziesiąt statów /
y przysli do Charaká / do tych Żydów
które Thubiary zowią. A Timothe-
us na onych mieyscach nie zastał :
który sie był nie niesprawowsy wró-
cił / zostawowsy na niektórych mie-
scu mocną obionę. A Dosytheus / y
Sospiter / którzy byli hetmanami Ma-
chabeusem / pobili od Timotheusa
na zamku zostawionych dziesięć ty-
sięcy meżów. Lecz Machabeus
zszykowawsy około siebie pięć tysię-
cy / y rozsądzivşy ie w husce / ciągnął
przeciw Timotheusowi / który miał
z sobą sto y dwadzieścia tysięcy pie-
szych / a iędnych dwa tysiąca y pieć
set. A Timotheus dowiedziawsy
sie o przyciągnięciu Judy / wprzód
wysłał niewiasty / y dzieci / y inne po-
trzeby na zamek który zowią Kar-
nion / bo był niedobyt / a trudny do
przystępu dla ciasności mieysc. A
gdy sie pierwszy huf Judy okazał /
padł na nieprzyjacioly strach / z o-
becności Boga który wşytko widzi :
y ieli wciekać ieden od drugiego / tak
iż więcej od swych byli porażeni / y od
razów mieczów swych słabiali. A
Judas bázro docierał / karząc niezbo-
żné / y porażił z nich trzydzieści tysię-
cy meżów. A sam Timotheus na-
padł na srzydło Dosytheusa / y So-
sipatrá / y prosił ich wielkimi prosba-
mi / aby go żywo pusćli / dla tego iż
wielu z Żydów miał rodzice / y bracia
którymby przysło osukać sie dla s-
mierci tego. A tak / gdy im przyrzekli
że ie miał wolno pusćć według v-

avayw-
yotepov.

Wojsko
Timoteusza
wé poraż. 1.

12 sie im Bóg
wkasał.

mowy /

przełożeni
onych mieysc
G.

Joppitarzy

Judas z swoi-
mi sezełi-
wie Joppity
Jammity y
inne nieprzy-
jacioly wo-
iuc.

był da-
wac. G.

y do Archá-
zám. G.

27

mowy/puścili go zdrowo dla bráciey
wybawienia: A Judás wyciągnął
do Kármionu/* pobawił dwádzie-
ścia y pięć tysięcy. Po tych wcieczce
y porażce/ ruszył się z wojskiem do
Ephrona miastá obronného/ w któ-
rym mnóstwo narodów rozlicznych
mieszkáło/ y duży młodzieńcy stoja-
ná murze mocno się brónili: á w tym
máchin wiele/ y strzelby gotowosc.

28

Alle gdy wzrywáli wśpółmocného/
który mocą swą kruszy nieprzyjacieli-
skie siły/wzięli miasto/ áz onych któ-
rzy w nim byli dwádzieścia y pięć ty-
sięcy porażili. Trámtąd przysli do

29

miastá Scythów/ które jest od Jeru-
zalem ná pięści set stáian. Alle gdy
Żydowie/ którzy w Scytopolitanów

30

byli/ dáli świadectwo/ że się z nimi
łaskawie obchodzili/ y czasów niesze-
ścia skromnie się przeciw im zachowa-
li. Podziękowawszy im/ y nápom-
niawszy/ áby y ná potym ná naród

31

ich łaskawi byli/ przyiecháli do Jeru-
zalem/ gdy wroczyły dzień święty
Tegodniów nádchodził/ á po pięć-
dziesiątney ruszyli się przeciw Gor-
giášowi stároście Idumeyskiemu.

32

á wyciągnął ze trzema tysięcy pie-
sich/ y z czterdziestą iedną iedną.
Którzy gdy zwiedli bitwę/ przydalo się iż
trochą Żydów poległo. A Dosythes

33

us niektóry z Bécenozowych iedny/
máż mocny dzierzał Gorgiáša: á
gdy go chciał poimáć żywo/ iedny
niektóry z Thaków nátał nan/ y od-
ciął mu ramię: y ták Gorgiáš wciekł

34

do Maresá. A gdy ci którzy z Esdy-
nem byli/ długo walczyli y z mordow-
wali się. Judás wzrywał Paná/ áby

35

im był pomocnikiem y hetmánem bi-
twy. A poczwórsy głosiem oczyszym
y z piesniami wolanie podnosił ry-
cerstwo Gorgiášowe wciekąc przy-
musił. Tedy Judás zebrawszy wojs-
to/ przyszedł do miastá Odolle/ á gdy
dzień siódmy przyszedł/ według zwy-
czáiu oczyszczywszy się swięcili śábbát

36

ná tymże miejscu. A názáwtrz Ju-
dás przyiechał z swými/ áby pobrat-
ciála pobitych/ y pochował je z po-
winowatymi w grobiách oycowstich.
Tedy náleżli pod śátami pobitych
dary bálwánów/ którzy byli w Já-
mniey/ czego Żydóm zakon zázazu-
ie. Wśytkim tedy iáwno było/ iż dla
tego byli porażeni. A ták wśyscy blo-
gostawili sprawiedliwy sąd páński/
który rzeczy skryte iáwnými uczynił.

37

A ták wdawşy się ná modlitwy/ pro-
sili áby ten grzech który się stał/ w
zapámietanie przyszedł. Alle name-
żniejszy Judás nápominał lud/ áby
się bez grzechu zachowali/ widząc ná
oczy co się stało dla grzechów onych
którzy polegli. A złożywszy dwána-
ście tysięcy drachm śrebrá posłał do
Jeruzalem/ áby ofiarowano zá grze-
chy umártłych ofiary: dobrze y pobo-
żnie o zmartwychwstaniu myśláć.

38

(bo/ by się był nienádzierwał/ że oni
pobici zmartwychwstać mieli/ zdála-
by się rzecz nie potrzebna y próżna/
modlić się zá umártle.) A iż wważał/
że ci którzy pobożnie byli zasnęli/ báz-
zo dobrá łáskę mieli zachowaną. A
ták swięta y zbawienna jest myśl mo-
dlić się zá umártle/ áby byli od grze-
chów rozwiązani.

39

Modlitwy ná
umártle.

40

Aby ofiarowano zá grzechy umártłych
ofiary] Tu masz wyraźnie pisać. o modli-
twie zá umártle: bo Judás Máchábęus
zeman y Esáše Żydowski wielki obrońca za-
konu Moysesowego/ posłał ná iálmuzne
dwanaście tysięcy drachm śrebrá: y rosta-
zał ofiary czynić zá grzechy pobitych w wojs-
ce swóim. A to mu ná to rádził: y stał się te-
go náuczyl: nie możem inaczej rzec/ iedno iż
Máchábęus wielki miłośnik zakonu Bożo-
migo/ by tego był nie uczynił/ kiedyby to nie
według zakonu miáło być/ ale znąc iż ten
zwyczaj był onego czasu/ którego też on o-
puszczać nie chciał. Jáko tedy meżowie Jábes
Galaad/ uczyniwszy pogrzeb królowi Sau-
lowi y Jonácie synowi tego/ siedm dni po-
ścili. Król. 31. á Dawid y ná ten czas y po-
śmierci Abnerowej cały dzień. 2. Król. 1. y 3.
nie dla czego inşego iedno modláć się zá nie-

43

ták y tu Máchábęus dla tego y ofiary zwy-
czáine rostał zá umártle ofiarowác/ z mo-
dlitwami do tego należącimi.

Dobrze y pobożnie o Zmartwychwstaniu
myśláć] Nie dla tego kazał się modlić zá
umártle áby zmartwychwstali: ale Máchábę-
us pobożnie myślał iż zmartwychwstanie
bydź ma/ á iż dusze też są nieśmiertelne: boiać
się áby dusze pomártłych dla grzechu iákiego
ná drugim swięcie nie były karane/ rostał
zá nie ofiarowác y modlić się/ áby od grze-
chów były rozwiązane. A tu obacz iż ták sta-
czóné są te Artykuły o nieśmiertelności dusi/
y ciała zmartwychwstania/ że wyznawszy ábo
zaprzawszy się iednego/ musi wyznác ábo zá-
przec się y drugich. Sáduceusowie obudwu
się zaprzekli/ Pharisensowie wysławiali w
dzierách 23. A Pan Christus Math. 22. z nie-
śmiertelności dusi/ dowodzi zmartwychw-

Ofiary zá
umártle czyni-
nie roszkazu-
ie.

wstania / tak y Paweł 1. Cor. 15. Z tymi zaś obciema Artykułami słazony jest ten trzeci / modlitwa za umarłe / y kiedy kto na tym swanknie / przedko sie y onych dwu zaprzyja-
 46 1. 3. widziemy że nowochrześciany nie wierzą dusi nieśmiertelności / do czego by byli nie-
 przysli / gdyby sie za umarłe modlili.

Świeta y zbawienna jest myśl modlić sie za umarłe. 3. tych słow tych rzeczy dowodziemy. 1. 3. umarli mogą być po śmierci od grzechów rozwiązani. 2. Osiary y modlitwy 3. wych pomagają umarłym. 3. Może kto dobrze

y świętobliwie umrzeć / a przecie ieszcze może być winien karania y dosyć uczynienia albo za powszednie grzechy / albo za śmiertelne już odpuszczone / za które ieszcze nie dosyć po-
 tował. Naostatek zstad sie wywodzi iż to jest Artykuł wiary / modlić sie za umarłe / ponie-
 waż tak pisano ś. wcy. widząc hereticy tak iasne słowo Boże / niechcia tych ksiąg przy-
 mować / a teni sam znał jest że heretykom nie tak pisano niedostate bo tego maia dosyć /
 ale wiary / i pisano iasnemu wierzyć niechca.

ROZDZ. XIII.

Modu setnego czterdziestego y dziewiątego do-
 wiedział sie Ju-
 das / iż Antioch
 Lupator ciągnie
 3. mnóstwem na
 1. 3. ydowską ziemię / a z nim Lysiasz
 sprawca y przelozony nad sprawami
 mając zjoba pieśzych sto y dziesięć ty-
 3. siecy / a iędzych pięć tysięcy / y Ele-
 phantow dwadzieścia y dwa / y wo-
 3. zow z kossami trzy sta. A przymieśzał
 sie do nich y Menelaus / y z wielką
 4. chytrością prosił Antiocha nie o za-
 chorowanie oczyszczony ale mając nadzie-
 5. ie że miał być wjadzony na pań-
 4. stwo. Lecy król nad królmi wzru-
 6. szył serce Antiochowe przeciw zlosni-
 7. kowi : y gdy Lysiasz przypominał / że
 on był przyczyna wsey zlegi / roztazał
 (iako v nich jest obyczay) poyma-
 5. wsey go na tymże miejscu zabić. A
 6. była na onym miejscu wieża na pięć
 dziesiąt łokiet / która miała ze wśad
 około siebie kupy popiołu : ztey było
 6. pożyżenie na dół przykre. Stamtąd
 7. kazał onęgo swietokrayce w popiół
 wrzucić / gdy go wśyscy popychali na
 7. strącenie. Takimci prawem przeste-
 8. pcy zakonu przydało sie umrzeć / ani
 8. w ziemi być pochowanym Menelausowi.
 9. A zaiste dosyć sprawiedli-
 9. wie : bo iż wiele przeciw oktarzowi
 10. Bożemu złości poczynił / królego o-
 9. gien y popiół był swiety / sam na po-
 10. piołowa śmierć zdan jest. Ale król
 11. ciągnął sercem nieuiety / chcąc sie
 12. pokazać gorżym na ydy niżli otec
 13. iego. Czego sie Judas dowiedzia-
 14. wsey / przykazał ludowi aby wędnie y
 15. wnocy Pána wzywali / aby iako za-
 16. wse / tak y teraz im był na pomoc :

11. ' Jako tym którzy sie bali / aby za-
 12. nu y oczyszczony / y kościol świętego
 nie utracili : a iżby ludowi który nie
 dawno troche sobie wychnął / nie-
 12. dopuszczał znouu przysdż w poddań-
 13. stwo narodóm bluźnierstwu. To
 14. gdy wśyscy spolu uczynili / y prosili
 15. miłosierdzia od Pána z płaczem y z
 posty przez trzy dni wstawicznie leżac
 na ziemi / napominali ich Judas / aby
 13. sie gotowali. Sam z starszymi v-
 14. myśli piérewy niżby król z woyskiem
 przyciągnął do ydowskiej ziemi /
 a niżby wziął miasto / wyciągnąć / a
 14. sądowi pańskiemu skończenie rzeczy
 powuczyć. A tak wśytko dawşy w
 15. moc Bogu stworzycielowi swiatá /
 a swych napomniawşy / aby sie me-
 16. żnie potykali / y aż do śmierci o zakon /
 17. kościol / miasto / oczyszczony y mieszca-
 18. ny sie zastawiali / pokrzyż sie z wo-
 19. ystem v Modyn. A dawşy swoim
 20. hasło / zwycięstwa Bożego obawşy
 21. sobie co meżnieysze młodzieńce / vde-
 22. rzewşy w noc na dwór królewski /
 zabił w obozie meżow czterý tysiące /
 y co nawietşego elephanta / z tymi
 16. którzy na nim byli : A napelnivşy
 17. wielką trwogę y zamięśaniem obóz
 18. nieprzyiacielski / a rzeczy fortunnie od-
 19. prawivşy odiechali. A to sie stało
 20. gdy sie już rozdzwalało / za pomocą
 21. obrony pańskiej. Ale król skostowa
 22. wşy śmiatosci ydowskiej / forte-
 lem pokuszał sie o trudności mieysc :
 19. A pokrzyż sie obozem v Bethsur /
 20. która była obronnym zamkiem ydo-
 21. wskim : ale go odpędzono / y skodzo-
 22. no / y wrywano. A onym którzy w
 zamku byli / Judas potrzeb doda-
 21. wał. A Rhodok nieiały / który był z
 woyska Judzkiego / tajemnice nie-
 22. przyiacielom oznaymił / który suk-
 23. ny poiman jest / y w sadzony. Po-
 24. wtóre król uczynił rzecz do tych któ-

Menelaus
 gdrayca oy-
 czyszczony / zla
 śmierci
 zginął.

Judas prze-
 modlitwa
 gotuje sie
 na wojne.

da namiotu
 królewskiego.
 G.

Wczyniwszy
z nimi przy-
mierze.

Antiochus
pojednał się
z Zydami.

23 rzy byli w Bethsurze / rękę dał / wziął /
odiąchał. ² Zwiódł bitwę z Judą / po-
różnił ich. A dowiedziawszy się / iż
Philip wybił sie z mocy w Antio-
chię / którego był zostawił nad sprá-
wami: wpadł na sercu / przepiś-
jąc Żydy / y podając się im / przysięgł
na wszystko co się słusno widziało: a
pojednawszy się / ośiars ośiarrował / ko-
ściół wczcił / y dary zostawił: ²⁴ Máchabęusá obla-
pił / y wczynił go księ-

25 żeciem y hetmánem od Ptolemáidy
aż do Gerentów: ¹ A gdy przyi-
chał do Ptolemáidy / zaszle mieli Ptoleme-
y czycy przyiacielstwa postanowienie /
gniewając się / żeby snadź przymierza-
niezgwalcili. ²⁶ Tedy Lysias wstąpił
na stolicę / y dał spráwe / y lud všmie-
rzył / y wrócił się do Antiochii. A
tymci sposobem toczył się królewski
odiazd y przyiazd.

ROZDZ. XIII.

A Le po trzech
leciech domie-
sział się Judas /
y ci co z nim by-
li / iż Demetrius
Selewów z po-
teżny wojskiem

2 y z okrety przez port Tripolu ciągnął
na mieysca sposobne / y wziął ziemie
3 przeciwko Antiochowi / y hetmá-
nowiego Lysiasowi. ¹ A nieiaki Al-
cimus / który był nan yszym kápła-
nem / ale się był dobrowolnie spluga-
wił czasu pomieśńania / bacząc że za-
dnym obyczajem żyw zostać nie
mógł / ani przystempu mieć do ołta-
4 rza: ¹ przyszedł do króla Demetriu-
sa roku setnego pięćdziesiątego ośi-
rując mu koronę złotą y pálme / y nie-
iakié zieloné gálaski / które się zdály
bydź kościelne. A onęgo dnia mil-
5 czał. ¹ Potym wpátrzywszy czas ba-
lenstwa swemu pogodny / gdy był od
Demetriusa wezwán do rady / a py-
tano go ná których rzeczách y rá-
6 dách Żydowie się sádzili. ¹ odpowie-
dział: Ci które zowia Affydeycy
miedzy Żydami których hetmánem
jest Judas Máchabęus / mnożą
woyny y tumulty wzruszają / a nie do-
puszczają królestwu zostać w pokoju.
7 ¹ Bo y ia złupiony z chwały przod-
ków moich / (mowie z Nawyszego
kápłanstwa) tum się wciół: ¹ na-
8 przód zachowując wiare pożytkom
królewskim: a potym też radząc o
mieszczańach: bo dla ich przewrotno-
ści všytek národ náš nie pomálu
9 jest utrapiony. ¹ Ale prośe królu / té
wszystkie rzeczy yznawşy / y o ziemi / y
o narodzie / według twóy ludzkości

10 wszystkim znáiomę / obmyślay. ¹ Bo
11 póki żyw Judas / nie jest rzecz podo-
bna / aby rzeczy były w pokoju. ¹ To
gdy on powiedział / duudy też przyia-
ciele będąc nieprzyiacielskiego ser-
ca przeciw Judzie / zápalili Demetri-
12 usa. ¹ Który nátychmiast Titánora
przełożonęgo nad Elephanty / he-
tmana posłał do Judzkiej ziemi:
13 ¹ dawşy rozkazanie / aby Jude ² poz-
mał / y tych którzy z nim byli rozpió-
 był / a Alcima Nawyszym kápłanem
14 nawyszego kościoła pástánowi.
¹ Tedy pogáni którzy byli z Żydow-
skiej ziemi przed Judą wciół / ku-
pami się do Titánora przymieşywa-
li / mniemając iż niedz y Elefi Ży-
15 dów miało bydź ich szczęściem. ¹ A ták
Żydowie vslyşawszy o przysciu Ti-
tánorowym / y o zgromádemiu naro-
16 dów / ziemię się posypawszy / prosili
onęgo który swóy lud postanowił /
aby ná wieki strzegł / y który częstke
17 swoje táśnemi cudami bioní. ¹ A zá
rozkazaniem hetmána / zárazem się
zámrad rusyli / a ściagneli się do
18 miasteczka Dessau. ¹ A Simon brát
Judy potkał się z Titánorem: ale się
przeleł nagłego przypádnienia nie-
19 przyaciół. ¹ Wszakoz Titánor sly-
şac o meztwie towarzysów Judy / y
o wielkim sercu które mieli biąc się
zá oczyszcze / bał się krwiz rozszád-
20 u wczynić. ¹ Přetoz posłał przed sobą
Possydoniusá / y Theodocyusá / y
Marthiasá / aby dali práwice y wzie-
21 li. ¹ A gdy się o to dlugo námawiali /
a sam hetman przed ludem one rzecz
przełożył / všytkich iedno zdanie by-
22 ło zezwolic ná przyiażń. ¹ A ták ná-
znaczyli dzień / którego mieli z sobą ná-
osobności mówić / y dla káždęgo wy-
miesiono stołek y postáwiono. ¹ A

² zábil. 6.

² zábiwszy
Antiochá y
Hermána ie-
go Lysiasá &
Za podu-
szeniem Al-
cimowym,
Nikánor od
Demetriusa
królá posła-
ny.

² oliwy ábo
pálmy.

² aby z Ży-
dów
pokój
wazy-
nili.

Nikánor u-
czył przy-
mierze i lu-
dź, które
potym za ro-
szkaniem
królewskim
złamał.

23
D

24

25

26

27

28

29

30

E

31

32

33

Judás rozkazał aby zbrojni byli na
miejscach sposobnych / by się stać z
przedką od nieprzyjaciół co z tego nie
zaczęło: A mieli przystoyną rozmowę.
A Nikánor mieszkał w Jeruzalem /
y nie niesprawiedliwie nie czynił / y
gromady gminu które się były zebra-
ły rozpuścił. A zawołał mu był z sere-
mity Judás / y był mężowi przychil-
ny. A prosił go aby żonę pojął / y sy-
ny spłodził. Pojął żonę / y mieszkał
spokojnie / y żył społecznie. A
Alcimus widząc między nimi spole-
czną miłość / y umowę / przyszedł do
Demetriusa / y oznaymił mu / że Ni-
kánor na rzeczy szkodliwe pozwoilił / a
Jude zdrajca królestwa następcą
swój naznaczył. A tak król zażądał
ny / a złościwymi potwarzami jego
rozdrażnionym / napisał Nikánorowi
mówiąc / że mu nie miło iż przyjaźń
zawart / wstąpił rozkazuje / aby co ry-
chleż Máchabeusa związanego do
Antiochiię posłał. Co zrozumiał
szy Nikánor / lekał się / y było mu to
ciężko / iestliby to miał złamać / a czy
było stać / nie będąc w niwczym o-
brażony od meża. Ale iż się królowi
nie mógł sprzeciwić / wpátrował po-
gode którejby wypełnił rozkazanie.
Alec Máchabeus widząc że się z
nim Nikánor ostrze obchodził / y na
zwykłym potykaniu srożę mu się sta-
wił / rozumiejąc iż ta srogość nie z do-
bręgo pochodziła / zebrałszy nie
wiele ludu swego / schronił się przed
Nikánorem. Czego gdy się on do-
wiedział / iż był mężnie od meża v-
przedzon / wszedł do nawietści / a na-
świetści kościoła / a gdy kapłani zwy-
kle ofiary sprawowali / rozkazał im
aby meża wydali. Alec gdy oni pod
przysięgą powiadali / iż niewiedzą
gdzieby był którego szukano : ścia-
gnawszy rękę przeciw kościołowi /
przysięgał mówiąc : Jeśli mi Judy
związanego nie wydacie / ten kościół
Boży zrownam z ziemią / y ołtarz
wywale / a ten kościół poświęce Bóg

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

chusowi. A to rzekłszy siedł precz.
Alec kapłani podniosszy ręce w nie-
bo / wzywali tego / który zawołał był
obroncą narodu ich / to mówiąc : Ty
Panie wszech rzeczy / który niczego nie
potrzebujesz / chciałeś aby był kościół
mieszkańia twego między nami. A te-
raz święty wszystkich świętych Panie /
zachowaj na wieki nie splugawiony
dom ten / który nie dawno jest oczy-
ścił. A Razaś nicałki z starszych
z Jeruzalem był oskarżon przed Ni-
kánorem / a ten mąż miłośnik mi-
łoty / y dobrego sławę mający : którego
dla żyćliwości nazwan był oycem
Żydów. Ten przez wiele czasów
przedsiewzięcie czystości trzymał w
zakonie Żydowski / gotów wydać
ciało y duszę / za wytrwanie. A Ni-
kánor chcąc okazać nienawiść którą
miał przeciw Żydom / posłał pięć set
żołnierzy / aby go poymali. Bo
mniemał gdyby go był zwiódł / że
miał wielką kleskę Żydom uczynić.
A tak gdy się chciał werwać gmin
do do^o ię / y dziwił wbić / y ogień zało-
żyć : gdy go już poymać mieli / przebił
się mieczem. Woląc raczej pocztwie
vmrzeć / a niżli poddać się grzesni-
kom / y nieprzyjaciół rodowi swemu
trzywdy cierpieć. Ale gdy przed kwa-
pieniem nie pewny razem rąka sobie
zadął / a gmin się we dziwił wdzierał /
wbieżywszy śmiejąc na mur / meżnie się
z góry rzucił na ludzkie. A którzy gdy
przedko dali płac spadnięciu ię padł
na syie. A gdy ięscze dychał / zapo-
liwszy się sercem powstał : a chocia-
krw z niego wielkim strumieniem
ciekła / y acz był ciężko zraniony / prze-
szedł wstok przez lud : A stanawszy
na nicałki stał przykry / gdy go już
krw wchodziła / wchyciwszy obie-
mą rekomą wnetrznosci swe / rzucił
ie na lud / wzywając tego który iest
Panem żywota y Duchą / aby mu ie
zaws przywrócił. a tym sposobem v-
marł.

Nikánor
grozi ko-
ściołowi.

Razaś ka-
zał Nikánor
poimać.

Razaś
mężność.

Nikánor w
Szabat wal-
czy na lude

I
A

ROZDZ. XV.

Nikánor dowiedzia-
wszy się że Judás był na
miejscach Samaryi / v-
myślił ze wszystką mocą w

2

3

dzień soboty stoczyć bitwę. A gdy
Żydowie / którzy z przymuszenia z
nim iść musieli / mówili mu / nie
czyn tak okrutnie a nie ludzkie : ale
wczci dzień święty / y czci tego który
wszystko widzi. on nieczeszny zopy-

33 ty wszechmocnego Boga/hardziej sie
chlubit: i iezyt niezboznego Titána
34 norą wyrzuciwszy/ kazal po kresu pra-
wić dąć / a reke balenća zawiesić
przeciw kościolowi. Tedy wszyscy
35 błogosławili Pana niebieskiego/mo-
wiąc: Błogosławiony króly miejsce
36 swe zachował nie iplugawione. Za-
wiesił też głowę Titánorowe / na
wieżchu zamku / aby było iasne / a
iawne znamię ratunku Bożego. A
tak wszyscy za społecznym zezwole-
nieniem postanowili / aby dnia onego
37 żadną miarą bez świecenia nie mia-
li: ale żeby mieli swieto trzynastego
dnia księżycá Adar/ iako Syryjstini

38 iezyktem zowia/ dniem przededniem
Márdocheuszowym. A gdy sie to z
Titánorem sstało / a od onego cza-
su Żebrescytkowie miasto otrzymali:
39 ia też na tym miejscu koniec uczynie
pisanu memu. A iesli dożyje iako
historii przystoi/ tegom y sam pra-
gnął: a iesli nie tak godnie / ma mi
40 bydź odpuszczono. Bo iako zawždy
pić wino/abo zawždy woda/ieść rzecz
przeciwna / ale na przemiány wży-
wać/ieść rzecz wdzięczna: tak czor-
nym/iesliby zaróże było pisanie do-
skonalé/ nie będzie wdzięczne tym co
czytają. Tu tedy będzie koniec.

14 Ten iest który sie wiele modli za lud y za
wszystko miasto swięte. I Patrz tu iś świeci
Oniasz Biskup / y Jeremiasz prorok/ modla
sie po śmierci za lud żydowski/ toć tedy ży-
wymi y po śmierci byli. A tak naucz sie tu iś
to rzecz pewna w zakonie starym była/ że sie
oni świeci na łonie Abrahánowym ieszcze be-
dacy modlili: bo iako tu będąc w ciele śmier-
telnym modlili sie/ tak y po śmierci wolnie-
szymi będąc/ y wiekja miłość mając/ daleko
lepięj to czynili. Dla tego y tu mówi/ Ten
iest miłośnik bractwy y ludu Izraelskiego. Bo
iako to tu z miłości czynili/ tak y po śmierci

też miłość zachowali: modlac sie za rodząy
ludzi/ za kościół Boży / za przyjacioly y sy-
ny / y za wszystkie inśe. Wyjawy to iś nie
mogli o wszystkich potrzebach wiedzieć tylko
co im Bóg obiawił wedle czasu onego. A ie-
śliż na on czas przed przyściem Pana Chry-
stusowym/ nie będąc ieszcze w niebie/ modlili
sie za ludzie/ iakóż daleko więcej teraz tu w
niebie będąc/ modla sie za nas/ bo nas dośko-
naley miłują/ y wszystkie potrzeby nasze w o-
sobności wiedzą. Czytaj o tym Exod. 32. Iśa:
63. Jerem 15.

MODLITWA MANASSE,

Y DWOIE KSIĘGI, KTORE POD IMIENIEM

trzech y czwartych ksiąg Esdraſowych vdanáia, tu ná koncu ná stro nie, to iest, nie mieſz y inſemi księgami ſwiętymi ſtáręgo zakonu, kto rē ſwięty Synód Trydentſki przyiał, y zá ſwiętē á Boſkie przyimowác roſkazał, połoſonē ſa, áby do końca nie zginęły: ponieważ ie niekórzy ſwięci oyconie cháſem wſpominaia, y w niekórzych Bibliách Láciń ſkich, tak ręká piſanych, iáko y w drukowanych ſie nájdúia.

MODLITWA

Mánaffe Króla Iudzkiego, gdy w więzieniu byl trzy man w Bábilonic.

Mnie wſzechmogący Boże oy ców náſzych / Abrahámá / y Iſá ákát / y Jákobá / y naſienia ich ſprá wiedliwego / któ

rys ſtworzył niebo y ziemię ze wſſytkim ich ochodoſtwem: którys zwią zał morze ſłowem roſkazania twego / którys zámknął przepáſć / y zápie czetowałes iá ſtráſnym á chwale bnym imieniem twoim: którego ſie wſſytkie rzeczy lekáia y dſia przed o bliczem mocy twoięy. Abowiém nie znoſna ieſt wielmożnoſć chwały twoięy / y nie wytrzymány gniew gro zby twoięy ná grzēſniki: á niezmierné y niedoſcięgnoné miłoiſierdzie o bietnice twoięy: boſ ty ieſt Pan ná wyſſy / táſtawy / ciępliwý / y bárzo miłoiſierný / y záluiać złęgo ludzi. Ty Pánie / według wielkoſci dobroci twęy obiecałes pokutę y odpuszczenie tym / którzy zgrzēſyli tobie / á z wiel koſci miłoiſierdzia twego poſtáno wiłes grzēſnikóm pokutę tu zbáwie niu. A ták ty Pánie Boże ſpráwiedli wych / nie wſtáwiłes pokuty ſpráwie dliwym / Abrahámowi / y Iſáákowi / y Jákobowi / tym którzy nie zgrzēſyli

tobie: áleſ wſtáwił pokutę dla mnie grzēſnégo: bom zgrzēſyl náđ liczbę piaſtu moſtięgo: rozmnożyly ſie nie práwoſci moie / Pánie / rozmnożyly ſie niepráwoſci moie / y nie ieſtem go dſien poyzrzeć y pátrzyć ná wyſokoſć niebá / prze wielkoſć niepráwoſci mo ich. Skurczyłem ſie pod wielá táncuchów želázných / iſz niemoge pod nieſć głowy moięy / áni mam wyt chnienia: Abowiém wzbudziłem gniew twóy / y złoſć uczyniłem przed tobá: nie czyniłem woli twoięy / y nie ſtrzegłem przykazania twego: ſtáno wiłem obzzydłoſci / y rozmnażałem obrażenia. A teraz wpadam ná kólá ná ſercá mégo / proſząc v ciebie do biotliwoſci. Zgrzēſyliem Pánie / zgrzē ſyliem / y vznamam niepráwoſci mo ie. A przetoż žádam proſząc cię / od puſć mi Pánie / odpuſć mi / á nie zá trácaj mie zpolu z niepráwoſciámi moimi / áni rozgniewány ná wieki záchowaj mi złoſci / áni mie pote piay do niſſzych mieyſc ziemię: Abowiemes ty ieſt Bóg / Bóg mówie pokutuiących: á okażeſ nádemną wſſytkę dobiotliwoſć twoię: bo mie niegodnégo zbáwiſ według wielkie go miłoiſierdzia twego / á bede cię chwalił záwſe po wſſytkie dni żywo tá mégo. Abowiém ciebie chwali wſ ſytká moc niebieſka / á tobie ieſt chwala ná wieki wieków. Amen.

*głębokoſci.

KSIĘGI TRZECIE ESDRASZOWE.

ROZDZIAŁ I.

Sprawy Jo-
siafi króla
y innych
królów ludz-
kich aż do
gagnania do
Babilonu,
po gburze-
niu Jeruzá-
lem krotko
powtorgo-
ne.

Sprawa
1 A wit Josi-
2 as Pásche
3 w Jeruzá-
4 lem Pá-
5 y ofiaro-
6 wal Phá-
7 se czterna-
8 stęg dnia
9 kšiezycá /
10 miesiáca piétwosęgo. Postánowi-
11 wszy káptany według porzádku dni /
obleczone w sátry w kšóściele pánskim.
12 'A mówił Lewitóm poświęconym
13 slugóm w Izráelu / aby sie poświęci-
14 li pánu / ku postáwieniu strzynie świe-
15 tész pánskiej w domu który król Sál-
16 lomón syn Dawidów zbudował.
17 'Nie będziecie téy nosić ná rámio-
18 nách. A teraz służcie pánu wáśjemu /
19 á miéycie stáranie o lud iego Izráel-
20 ski po części / według oyczyn y pokó-
21 leni wáśszych. 'według opisánia Da-
22 wida króla Izráelskiego / y według
23 wielmożności Sálomóná syná iego /
24 wszyscy w kšóściele / y podług wáśsey
25 oyczystey cząstki kšiezstwa / tych któ-
26 rzy stoizá przed brácią swą synmi Izrá-
27 elskimi. 'Ofiaruycie Pásche / á go-
tuycie ofiáry bráciey wáśsey / á czyncie
według rostkázania Pánskiego / któ-
dáné iest Mózysšowi. 'A dárował
B Josiáf ludowi który sie náydował /
owiec / iágniat y kózlat y kóz trzydzi-
8 ści tysięcy / cielców trzy tysiącé. 'To
3 królewczynny dano według obietni-
ce ludowi: á káptánóm ná Pásche
9 owiec liczba dwa tysiącé / á cielców
10 sto. 'A Jechonias / y Semeiáfi / y
11 Nátánáel brácia / y Hásábiáfi / y O-
zyel / y Korábá ná Pháse owiec pięć
12 tysięcy / cielców pięć set. 'A gdy sie to
działo ochedożnie / stáneli káptani y
Lewitowie máiąc przásné chleby we-
13 dług pokoleni / y według rozdziałów
14 kšiezstwa oycowstiego przed ludem
ofiarowali pánu / według teę co ná-

12 písoano iest w kšiegách Mózysšo-
wych. 'A wpiékli Pháse ogniem iá-
13 ko było trzebá / y ofiáry powárzyli w
14 kotlách / y w gárnkách z dobřą wolá:
15 'A przymiesli wszytkim którzy byli z
16 pospolitého ludu: á potym nágoto-
17 wali sobie y káptánóm. 'Bo kápla-
ni ofiarowali tłustosci / aż sie godzi-
18 ná skónczytá: á Lewitowie gotowá-
19 li sobie / y bráciey swéy / synóm Aaro-
20 nowym. 'A kšócielni spiéwacy sy-
21 nowie Asáph byli w porzádę / we-
22 dług rostkázania Dawidowého / y As-
23 sáph / y Zácháriás / y Jeddimus / któ-
24 ry był od króla. 'A odźwiérny y ká-
25 zdych dzwi / ták iż żaden nie odstąpił
26 od swego: bo brácia ich gotowali
27 im. 'A odpráwiło sie co należało ku
ofierze Pánskiej. 'Oného dnia sprá-
28 wowali Pháse / y ofiarowali obiáty
ná ofiáre Pánską / według rostkáz-
29 nia króla Josiáfi. 'A obchodzili sy-
30 nowie Izráelowi / którzy sie ná on
czas náydowali / Pháse y dzień świe-
31 ty Przásników przez siedm dni. 'A
nie było obchodzone tákowé Pháse
w Izráelu od czasów Sámuelá pro-
32 roká: y wszyscy królowie Izráel nie
spráwowáli tákies Páschi / iáká
spráwił Josiáf / y káptani / y Lewito-
33 wie / y Żydzi / y wszytek Izráel / y któ-
34 rzy sie náydowali mieszkájący w Je-
35 ruzáleń. 'Osmnástého roku zá kró-
36 lowánia Josiáfiowého było obcho-
37 dzone Pháse / y szczęściły sie spráwy
Josiáfiá boizácego sie sercem zupeł-
nym / przed oczymá Páná iego. 'Lecz
38 co o nim písano dawnych czasów /
39 dla tych którzy grzészili / y którzy nie
wczciwiéy sie stáwili przeciw pánu /
40 niźli wszyscy narodowie / y którzy nie
szukáli słów páńskich nád Izráelem.
41 'A po tych wszytkich spráwách Josi-
42 áfiowych / ruszył sie Pháráo król E-
43 gypski ciágnąc przeciw Chártámis
z dórgi nád Euphrátesem: y wyie-
44 chał przeciw iemu Josiáf. 'A po-
45 stał król Egypcki do Josiáfiá / mó-
46 wiąc: Co mnie y tobie iest królu Ju-

*Przodu.

*Je był zabit

27 dżki: ¹ Nie jestem posłan od Pána /
 28 ábych walczył przeciw tobie: bo woj-
 na moia jest nád Euphrátesem: ⁴⁴
 29 twópiąc się odiedź. ⁴⁵ ⁴⁶ A niewrócił się
 Josiáš ná woze: ále go chciał zwał-
 30 czyć: niebacząc ná słowa prorockie z
 29 wst Pánstich: ⁴⁷ ále zwiódł z nim bi-
 30 twa ná polu Mágeddon. A zbieża-
 31 ły się księżetá do króla Josiáša. ⁴⁸ A
 rzekł król slugóm swoim: Wywiedź-
 32 cie mnie z bitwy / bom záchorzał bázno.
 A wnet go słudzy iego wywiedli z
 33 wojská. ⁴⁹ A wsiadł ná drugi swój
 wóz / y przyiechawszy do Jeruzálem /
 34 umárl / y pogrzebion jest w oycow-
 35 skim grobie. ⁵⁰ A żałowali Josiáša
 po wšytkiéy žydowskéy ziemi: á kró-
 36 rze byli pżetożeni / z żónami lámen-
 37 towali nád nim / áž do dnia teğ. A po-
 38 stánorwiono / áby to záwsze czyniono
 po wšytkim narodzie Izráelowym.
 39 Ale té rzeczy są opisáne w księgách
 40 históriéy królów Judzkich / y wšyt-
 41 kie dzieje spraw Josiášowych / y sta-
 42 wá iego / y biegłość iego w zákonie
 43 Pánstím: y co on czynił / y czego nie
 44 nápisano w księgách królów Izráel-
 45 skich y Judzkich. ⁵¹ A wšizawszy którzy
 byli z narodu Jechoniaszá syná Josi-
 46 ášowego / postánorwili królem ná
 47 mieyscu Josiáša oycá iego / gdy mu
 48 było trzydziestá y trzy lata. ⁵² A kró-
 49 lowat nád Izráelem trzy miesiące.
 A złożył ii król Egypťski áby nie kró-
 50 lowat w Jeruzálem. ⁵³ A złożył ná
 lud wine sto talentów sřebá / y talent
 51 zlotá ieden. ⁵⁴ A postánorwil król E-
 52 gyptski Joácymá brátá iego królem
 53 Judá y Jeruzálem. ⁵⁵ A zwiázal Jo-
 54 ácy m vizá / y Zárácelá brátá swego /
 y poimawszy záwiódł do Egypťu.
 55 ⁵⁶ Pieć y dwádżiesiąt lat było Joáci-
 57 mowi / gdy królowác poczał w ziemi
 58 Judzkéy y w Jeruzálem: á czynił złé
 59 przed oczymá pánstimi. ⁶⁰ A potym
 przyciągnął Nábuchodonozor król
 61 Bábilonstí / á zwiázawszy go lán-
 62 chem želáznym / záwiódł do Bábilo-
 63 nu. ⁶⁴ A swięté naczynia pánstie zá-
 65 bral Nábuchodonozor / y zámiósl y
 66 poświęcił we zborze swym w Bábí-
 67 lonie. ⁶⁸ Bo o nieczystości iego y o nie-
 69 pobożności nápisano jest w księgách
 70 časów królewstich. ⁷¹ A królowat Jo-

áchin syn ieg miásto niego. A gdy po-
 stánorwion był królem / bylo mu ósm-
 72 nasćie lat. ⁷³ A królowat trzy miesia-
 74 ce y dżiesięć dni w Jeruzálem / y czy-
 75 nil złé przed oczymá pánstimi. ⁷⁶ A po
 roku posławszy Nábuchodonozor /
 77 pżeniósl go do Bábilonu / pospólu
 78 z swiętym naczyniem Pánstím. ⁷⁹ A
 postánorwil Sedeciaszá królem Ju-
 80 dá y Jeruzálem / gdy mu bylo dwá-
 81 dżiesiąt y ieden rok: á królowat lat
 82 iedenasćie. ⁸³ A czynił złé przed obli-
 84 cznością Pánstá / á nie bał się słow
 85 które powiádal Jeremiasz prorok z
 86 wst pánstich. ⁸⁷ A poprzyśiężony be-
 88 dac od Nábuchodonozorá króla / zla-
 89 mawszy przysięge odstáł od niego: y
 90 zátrwárdziwszy syie swá y serce swoje /
 91 zgwałcił wstáwy Pána Boga Izrá-
 92 elskiego. ⁹³ A księżetá ludu Pánstieğ
 94 wiele się złégo dopuszczáli: y pżecho-
 95 dżili złościá wšytkie obrzydłości po-
 96 gánów / y splugáwili kościół pánstí
 97 który był swięty w Jeruzálem. ⁹⁸ A po-
 99 stał Bóg oyców ich pżez ányolá swe-
 100 go / áby nie náwrócił: pżeto że im folgo-
 101 wał / y przybytkowi swé. ¹⁰² Ale się om-
 103 násmiérwali z ányolów ieg: á któregó
 104 dnia Pan mówil / sydżili z proroków
 105 iego. ¹⁰⁶ Który áž do zapálczywości w-
 107 zruszony jest przeciwko ludowi swé-
 108 mu dla nieżbożności iego / y roszazal
 109 królóm Cháldeystím powstáć. ¹¹⁰ Ci
 111 pomordowali młodzieńce ich mie-
 112 czem okolo swiętego kościoła ich: á
 113 nie pżepuścili młodému / y stáremu /
 114 y pánnie / y młodzieńcowi: ¹¹⁵ ále wšy-
 116 scy podáni są w ręce ich / y wšytkie
 117 naczynia swięté Pánstie: á zábra-
 118 wszy stárby królewstie / zánieśli je do
 119 Bábilonu. ¹²⁰ A dom pánstí spalili / y
 121 mury Jerozolimskie rozwalili: y wie-
 122 że iego ogniem popalili: ¹²³ A znišczy-
 124 li / y wniwecz obrócili wšytkie pocz-
 125 ciwość iego / á pozostále od mieczá /
 126 záwiedli do Bábilonu. ¹²⁷ A byli nie-
 128 wolníkami iego / áž Persowie króle-
 129 stwo otrzymáli: áby się zisćilo słowo
 130 Pánstie pżez wstá Jeremiaszowé: ¹³¹
 132 áž mile odpráwiłá ziemiá ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷

ROZDZ. II.

Cyrus Zy-
dy gniewo-
lę puszczą,
ale im Ar-
taxerxes bu-
dowania
miasta zaka-
zuje.

1 **A**by Cyrus król
2 Persti aby sie wy-
3 konalo słowo
4 Pánstie z wst Je-
5 remiaszowych. **W**zbudził Pan
6 ducha Cyrusa króla Perstiego / y ob-
7 wolat po wszystkich królestwie swoim
8 zataz przez pismo / mówiac: To mó-
9 wi Cyrus król Persti: Mnie postá-
10 nowil królem okregu ziemié Pan Iz-
11 zraelski / Pan wysoki / y dał mi znać
12 abych mu zbudował dóm w Jeruzá-
13 lem / który iest w Zydowskiéj ziemi.
14 **J**esli kto iest z narodu waszego / Pan
15 iego niechay z nim wstąpi do Jeru-
16 zalem. **T**o ich kolwiek tedy przy mie-
scach mieśkaia / niech wspomagaia
tych / którzy są na onym miejscu zło-
tem / y srebrem / **d**arámi / koni / y by-
dlem / y inszymi rzeczami / które wedle
słubu oddawane bywaia do domu
Pánstiego / który iest w Jeruzalem.
A stánawšy książetá pokoleni / oyc-
czyn / y Zydowskiéj ziemi / z pokole-
nia Beniamin / y kapłani / y Lewito-
wie / które wzbudził Pan aby sli y bu-
dowali dóm Pánstí / który iest w Je-
ruzalem: **a** ci którzy mieśkali okolo
nich / wspomagaia w srebrem / złotem
y srebrem swoim / y bydlem: y wiela
słubow mnodzy / których wmyśl był
wzbudzony. **A** Cyrus król wyniół
naczynia swięte Pánstie / których był
Nabuchodonozor król Babilonstí
przeniósł z Jeruzalem / y poświęcił ie
był bóstwom swemu. **A** wyniół
y Cyrus król Persti / oddał Mi-
thyrdátowi który był nád stárbami
iego. **A** przez tego są oddané Sál-
mánášarowi stárosćie Zydowskiéj
ziemi. **A** tych táliczba: kubków sre-
bnych dwa tysiące / czterzy stá / mie-
dnic srebrnych trzydzieści / czasy zło-
tych trzydzieści: **a** srebrnych dwa ty-
siące / czterzy stá: y innégo naczynia
tysiąc. **A** waszego naczynia złotego y
srebrnego / pięć tysięcy osm set y pięć
dziesiąt. **A** odliczono ie Sálmáná-
šarowi / spolu z tymi którzy z niewolę
Babilonstiey wracali sie do Jeruzá-
lem. **A**le zá času Artaxerxa króla

Perstiego / pisali mu o tych którzy
mieśkali w Judzkiey ziemi / y w Jeru-
zalem / Bálšan / Mithrydatus / y Sá-
bellius / y Ráthimus / Bálthemus /
Sámelius pisarz / y inni mieśkaicy
w Samárii / y na innych mieyscach /
list poniż położony królowi Artaxer-
xowi. **P**ANIE / słudzy twoi Ráthi-
mus od przypadków / y Sábellius pi-
sarz / y inni dwom twego sedziowie w
Celestrie / y w Phenicie. **A** teraz
niech będzie wiadomo Pánu królo-
wi / iż Zydowie którzy od was przyia-
chali do nas / przyśledzy do Jeruzá-
lem miasta odpornego / y złościwego /
buduia ognistá iego / y stánowią mu-
ry / y kościół nápiawia. **L**ecz iesli
to miasto y mury będą dokonane / nie
tylko nie będą chcieć dawać poboru /
ale sie téż królom sprzeciwia. **A** iż sie
to dzieie okolo kościoła / zdáło sie nam
dobizenie zaniebawac tego: **A**le o-
znaymie Pánu królowi / aby / iesli sie
królu będzie zdáło / posłukano wśis-
gach oyców twoich. **A** naydziesz w
historiach o tym nápisano / y poznasz
ze to miasto bylo odporne / y króle y
miasta burzące: **y** Zydowie odporni
wszczynaicy w nim walki od wieku:
dla której przyczyny to miasto iest spu-
stoszone. **A** przetoż teraz oznaymu-
iemy / Pánie królu / ze iesli to miasto
będzie zbudowane: **a** mury iego wy-
stawnione / nie będziesz miał przystępu
do Celestrie / y do Phenicie. **T**e-
dy pisał król Ráthymowi który pisał
przypadki / y Bálthemowi / y Sábél-
liowi pisarzowi / y innym przetożonym
y mieśkaicym w Syrie / y w Phe-
nicie / to co poniż idzie. **C**zyta-
tem list któryście mi posłali. **P**rzetoż
rozkazalem szukać / y nálezione ze tam
to miasto iest od wieku królom sprze-
ciwne. **y** ludzie odporni / y walki w-
szczynaicy w nim: y królowie bárzo
mocni pánowali w Jeruzalem / y dali
wyciągać z Celestrie / y z Phenic-
iey. **A** takem teraz rozkazal / zakażac
tam tym ludziom budować miastá:
y zakażac / aby nád to nie wiecey nie
czynili. **a**le niech daley nie postepuia
złości / od tąd iáko są / tak iebych kró-
lóm trudność wioślá. **T**edy przecz-
tawšy to co od króla Artaxerxa by-
ło nápisano / Ráthymus / y Sábelli-

us pisarz / y którzy z nimi stánowieni
byli / zaprzęgi przyiáhali przedko do
Jeruzalem z iézdrymi / y z gromádą / y
z orszakami: / y poczeł buduiącym zá-

kázować: / y nie budowano kościoła
w Jeruzalem / aż do wtórego roku
królestwa Dáriusza króla Perskiego.

ROZDZ. III.

DARÍUS spráwił wczte
wielką ná wšy-
tkie domowniki
swé / y ná wšytkie
przełożone Mes-
diéy y Persyiey /
y ná wšytkie pány / stárošty / y ráde / y
vrzedniki / od Indiiéy aż do Aethyo-
piéy / nád štem dwiemádziestý y šies-
dmia kráin. A gdy sie náiešli / y ná-
pili / y nášćiwšy sie: gdy sie wiacáli /
tedy y Dárius król siedl do pokoju
swego / y zášnáł / y ocucił sie. Tedy
oni trzécý młodziency stróžowie ciála /
któzy strzegli ciála królewskiego / rze-
kli ieden drugiemu: Powiédzmy ká-
ždy z nas mowę ktoraby lepša była /
á czyiákolwiek mowá pókaże sie me-
diša nád inné / da mu król Dárius
wielkie upominki / y šárłacie cho-
dzić / ze złotá pić / y ná złocie légac / y
wóz ze złotym rzedem / y czapkę z bi-
sion / y łancuch ná šyiey: á bedzie
siadał ná piérwšym mieyscu po Dá-
riusu dla mądrošci swoiey: y bedzie
zwan powinowatym Dáriusowym.
Tedy káždy nápišawšy słowo swóie /
zápieczętowáli / y podložyli pod wez-
głowie Dáriusza króla / y rzekli: Gdy
wstanie król / damy mu pišania nášé:
á cokolwiek ze trzech król osadzi / y v-
rząd Perski / że jest medišé słowo ie-
g-

ten otrzyma zwycięstwo iáko jest ná-
pisano. Jeden nápišal: Mocné jest
wino. Drugi nápišal: Mocniéyšy jest
król. Trzeci nápišal: Mocniéyšé są
niewiáštý: ále náderwšytko prawdá
zwycięża. A gdy król wstał / wšteli
pišania swóie / y przeczytał. Apósta-
wšy wezwał wšytkich vrzedów
Perskich y Medów / y pánów / stá-
róštw / y vrzedników: y zášiedli w
rádžie: y czytano pišania przed nimi.
A rzekł: Záwołaycie młodzién ców /
á sami wyložá słowá swóie. y záwo-
łano ich / y weszli. A rzekł im: Wylož-
žcie nam to co jest nápišano. A po-
czął piérwšy / który mówił o mocy
winá / y rzekł: Mežowie / iáko prze-
maga wino wšytkie ludžie ktorzy ie-
pią z rozum odéymnie / tákžé mysl
króla y šieroty czyni mární / y niewol-
niká iáko y wolného / vbogiégo y bo-
gátého: y wšytkie myslí obraca w
bespieczeństwo y w wesele / y nie pá-
mieta žádného frásunku y dlugu: y
šercá wšytkich czyni bogaté / y nie pá-
mieta ná króla / ani ná vrząd / á czyni
že wšytko tálentami mierzą. A nie
pámietáig gdy sobie podpili ná przy-
iažn / ani ná bráterstwo: ále nie dlu-
go potym mieczów dobywáig. A
gdy sie z winá wzmurza y wstáig nie-
pámietáig co czynili. O mežowie / á
wiec nie przechodzi wino: któž ták
přymusza czynić: A to powiédžia-
wšy / wmiłkná.

ROZDZ. III.

Poczal drugi
mówić / który mó-
wił o mocy kró-
lewskiej. O me-
žowie / áza nie mo-
cniéyšy są ludžie /
ktorzy moržem y
ziemią wladną / y wšytkim co ná nich
jest: A król wšytko přzewyšša / y
pánwie nád nimi / y wšytko cokolwiek
im rostažé czyni. A iesli ie pošle ná
žołnieršty / idą / y góry / y mury / y wie-

ze rozwaláig / morduią y mordowá-
ni bywáig / á słowá królewskiego nie
przeštepuią. Bo iesli zwycięża wšy-
tkie lupy ktorých došćáli / królowi od-
nošą. Tákžé y inni wšyšcy / y cokol-
wiek ich nie walczy ani wóinie / ále
rolą orzą / záš gdy požná / přynošą
dań królowi. A on sam ieden iesli
rzecze / zábiyćie / zábiúáig: rzecze / wy-
pušćie / wypušćáig: rzecze / vbiy-
ćie / vbiú / rzecze / wykorženćie / wy-
korženáig: rzecze / buduyćie / buduią:
rzecze / wytniećie / wyćináig: rzecze /
sežépćie / sežépáig. A wšytek lud y

Komornia-
ków króla
Dáriusza
gadali, co
jest mocniéy-
šego, iesli
wino, czy
król: czyli y
niewiáštá á
prawdá. A
naprzód o
winie.

O mocy
królew-
skiej, biało
głowskiéy,
y prawdy.
Król Zoro-
babelowi
záwygra-
ną dozwá-
la budować
Jeruzalem.

Abomocam
mez

11 "woyſtá ſłucháią go : á ná to ſam
ſiedzi / y piie / y ſpi / á ci go ſtrzeżę
w około / á niemoże żaden z nich o-
12 dyżdzi / y czynić ſprawy ſwoie / ále ná
ſłowo go ſłucháią. " O meżowie / iá-
kóż król nie przewyſſa namocniejszy /
który ma takie zálécenie : " A vmilkł.
13 " Trzeci / który o niewiaſtách á o pra-
wodzie powiádał / ten ieſt Zorobabel /
14 poczał mówić : " Meżowie / nie wiel-
ki król / y ſilá ludzi / áni wino prze-
wyſſa. Któż tedy ieſt co pánuie nád
15 nimi : " A za nie niewiaſty wrodziły
królá / y wſytek lud który pánuie nád
16 morzem y nád ziemią : " A z nich ſie
národzili / y oné wychowały té którzy
ſádzili winnice / którzy bywa wino :
17 " A oné wſytkim ludzióm ſáty czy-
niá / y oné czynią chwale ludzióm / á
nie moga bydzi ludzie odłaczeni od
18 niewiaſt. " Jeſli zbierzą złoto y ſre-
bro / y wſelką rzecz piekłą / á wyſz-
19 iedne białagłowe podobną y glád-
ką / wſytko to opuſciwoſy ná nie pil-
nie pátrzą / á otworzywoſy gebe przy-
pátruia ſie iey / y wabią iá wiecéy ni-
20 żli złoto y ſrebro / y wſelką rzecz dro-
gą. " Opuſcza człowiek oycá ſwego
który go wychował / y krainę ſwoię /
21 á przyłącza ſie do niewiaſty. " y z nie-
wiaſtą cieſzy duſę / y áni ná oycá pá-
mieta / áni ná mátkę / áni ná oycz-
22 znę. " A z tad wiedzieć macie że nie-
wiaſty pánuia nád wámi. izali nie
23 żaluiecie : " A bierze człowiek miecz
ſwoy / y idzie ná drogę żeby czynił krá-
dzieſy y meżoboyſtwá / y pływał po
24 morzu y po rzekách / " y widzi lwá / y w
ciemnoſci chodzi : á náczyniwoſy kra-
dzieſy / y zdrády / y lupieſy / miłéy ſwoey
25 przynosi. " Ktemu miłuię człowiek
żonę ſwą wiecéy niżli oycá ábo má-
26 tkę. " y wiele ich poſáláło dla żon ſwo-
ich / y áſtáli ſie niewolniki dla nich :
27 " y wiele ich pogineło / y pobito / y zgrze-
ſzyło dla niewiaſt. " A teraz wierźcie
28 mi / iż wielki ieſt król w mocy ſwey /
bo ſie go wſytkie ziemie obawiają
29 doſtając / " przeciem widziál Apáme-
ne córke Bezáká zacnégo nátożnice
królewſtwa / gdy ſiedziálá podle królá
30 po prawey ſtronie / " y ziała koronę z
głowy iego / y włożyła ná ſie / á dło-
31 niá królá biła od lew. " A nád to o-
tworzywoſy wſtá pátrzyli ná nie : á ieſ-

32 ſli ſie náń wſmiéchnie / ſmiecie ſie : bo
ieſli ſie náń rozgniewa / poblaża iey /
33 áż go záiſie w láſkę przyjmie. " O me-
żowie dla czegoż niewiaſty nie ſą
mocniejszy : wielkac ieſt ziemiá / y
34 wyſokie ieſt niebo / któż to czyni : " Te-
dy król y pánowie poglądáli ieden ná
35 drugiego : y poczał o prawdzie mó-
wić. " O meżowie / áza nie mocné ſą
niewiaſty : Wielkac ieſt ziemiá / y wy-
ſokie niebo : y piadki biegną ſtońcá o-
36 bráca około niebo ná ſwé mieyſce
zá ieden dzień. " A wtec nie wielmo-
żny ieſt ten który to czyni : " A prawdá
ieſt wielká y mocniejszy nád wſytko.
37 " Wſytká ziemiá prawdy rozyna / nie-
bo téż iá błogóſławi / y wſytkie dzie-
lá poruſzá ſie y dźią przed nią / á
niemáſy w niéy nic nieprawego. " Wi-
38 no nie prawe / nie prawy król / nie pra-
we niewiaſty / nieprawi wſyſcy ſyno-
wie człowieczy / y nieprawé ich wſy-
39 tkie ſprawy / y niemáſy w nich pra-
wody / y pogina w nieprawoſci ſwo-
40 iey : " A prawdá trwa / y wzмага ſie
ná wieki / y żywie / y zwycięża przez
41 wieki wieków. " A niemáſy w niéy brá-
kowania oſób / áni różnoſci : ále czy-
ni ſpráwiedliwoſć wſytkim nieſpra-
wiedliwym / y złoſciwym / á wſyſcy
42 ſie cieſzą z uczynków iey. " A niemáſy
w ſádzie iey nieſpráwiedliwoſci / ále
43 moc y króleſtwa / y możnoſć / y máie-
ſtat wſytkich wieków. Błogóſławio-
ny Bóg prawdy. " A przeſtał mówić /
44 " A wſyſcy ludzie zámóláli / y rzekli :
Wielká ieſt prawdá / y przewyſſa.
45 " Tedy król rzekł iemu. Proſ ieſli cze-
go chceſ / wiecéy niż co ná piſmie po-
dano / á dam ci : ponieważes nále-
żion medžiſym nád towarzysze / be-
dzieſy ſiadał tuſz podle mnie / á be-
dzieſy zwan porwinowatym moim.
46 " Tedy rzekł królowi : Wſpominá
ſlub twoy / któryſ ſlubil zbudowác
Jeruzálem / onégo dnia któregoſ do-
ſtał króleſtwa : " y wſytkie náczynia
które zabrano z Jeruzálem odeſłác :
47 które odłożył Cyrus gdy Bábilon po-
bił / á chciał ie tam odeſłác. " A tyſ
ſlubil zbudowác koſciół / który ſpa-
lili Idumejczycy / gdy ziemiá żydo-
wſtá od Cháldeyczyków była ſpuſto-
ſzona. " A toć ieſt Pánie / czego teraz
żadam / y czego proſie / to ieſt / Máie-

47 stacie/ czego od ciebie żądał abyś wy
pełnił słub któregoś słubił królowi nie-
bieśskiemu wsty twemi. Tedy Darius
us król powstawszy pocałował go/ y
nápisał listy do wszystkich książarzów/
do starost/ y pánów/ aby go prowá-
dzili/ y te którzy z nim byli/ ciągnąc/
48 aby budowali Jeruzalem. A wszy-
tkim starostóm/ którzy byli w Siry-
iáy/ y w Pheniciei/ y na Libanie/
pisał listy/ aby náwozili drzewá Ce-
drowego z Libanu do Jeruzalem/ á-
49 by z nimi miásto budowali. A ná-
pisał list wolności wszystkim Żydom/
któzy ciągneli z królestwa do Żydo-
wstiey ziemie/ aby żaden Pan/ ani v-
rzednik/ ani starostá nie śmiał náie-
50 żdżać bram ich: ále iżby wszytká ich
ziemiá która otrzymáli/ wolná im by-
ła: á iżby Idumeyczycy púścili miá-
51 steczá Żydowskie które dzierżá. A
ná budowanie kościoła/ aby dawá-
no ná każdy rok dwádzesiá talen-
tów/ ázby sie budowanie dokonczy-
52 ło: á ná palenie cátopalenia ná ol-
tarzu ná każdy dzień/ tak iáko mág
rozkazanie/ aby dawano długie dzie-
53 sieć talentów ná każdy rok. A wszy-
tkim którzy wysli z Babilonu budo-
wáć miásto żeby była wolność/ tak
sámy iáko y synóm ich/ wszystkim

54 kapłanóm którzy idą naprzód. O-
pisał téż y summe/ y świętá páte ka-
55 zał dáć/ w któreyby służyli: á Le-
witóm nápisał żeby dano co nákaza-
no/ áz do dnia którego będzie doko-
nány dóm/ y Jeruzalem zbudowá-
56 né: á wszystkim strzegącym miásta/
nápisał aby częś y myto dawano.
57 A odesłał wszytkie naczynia/ które-
kolwiek był oddzielił Cyrus z Babi-
loniáy/ y wszytko cokolwiek był Cy-
rus rzekł: y on rozkazałaby vczynio-
58 no y odesłano do Jeruzalem. A
gdy wyszedł on młodziemiec/ podniós-
szy twarz ku Jeruzalem: błogosła-
59 wił króla niebieskiego/ y rzekł: Od-
ciebiec jest zwycięstwo/ y od ciebie
jest mądrość y oświecenie. A iámi jest
60 slugá twóy. Błogosławiony jest
któryś mi dáł mądrość/ y tobie wy-
znawác bede Pánie Boże oyców ná-
61 szych. A wziął listy/ y iáchal do Bá-
bilonu/ y przyiáchal y oznaymili wszy-
tkiáy bráciáy swey którzy byli w Bá-
62 bilonie: y błogosławili Bogá oy-
ców swoich/ iż im dáł sfolgowanie y
ochłode/ aby sli y budowali Jeruza-
lem/ y kościół w którym jest miáno-
wáne imie iego/ y weselili sie z muzy-
ką y z radością przez siedm dni.

ROZDZ. V.

W tym obráni-
sa żeby iáchali
książetá oyczyzn/
według domów
y pokolenia ich/
y żony ich/ y syno-
wie/ y córtki ich/
y służby/ y służebnice ich/ y bydła ich.
2 A Darius król posłał wespół z nimi
tysiąc iędnych/ ázby ie doprowadzi-
li do Jeruzalem w pokoju/ y z muzy-
3 ką/ y z bebnym/ y z piszczałkami. (A w-
szyscy brácia gráli) y kazał im iáchác
4 pospólu z nimi. A técz są imiona me-
żów/ którzy wysli według oyczyzn
swoich/ do pokolenia y części przeto-
5 żeństwa ich. Kapłani synowie
Phineesá/ syná Aaronowego/ Jezus
syn Josedeów/ Joacim syn Zoroba-
belá syná Saláthelowego/ z domu
Dawidowego/ z potomstwa Pháres

6 z pokolenia Judá: Który mówił zá
Dariusá króla Perstiego dziwné mo-
7 wy/ roku wtórego królestwa iego/
miesiącá Tisán/ piérwsego. A są
ci którzy wysli z Żydowskiey ziemie z
niewoláy przeprowádzenia którch
p przeprowádził Tabuchodonozor król
Babilonski do Babilonu: y wrócił
8 sie do Jeruzalem: A szukał każdy
części Żydowskiey ziemie w mieście
swoim: którzy przyšli z Zorobabelem/
y z Jezusem/ Nehemiasz Areoes/ z
Elimeusem/ z Emmánusem/ z Már-
docheusem/ z Beelsurem/ z Nech-
9 psatochozem/ z Olizem/ z Emonia-
sem/ każdy ksiązciem ich. A liczba
od narodów ich od ich przelożonych:
synowie Pháres/ dwá tysiacá sto
10 siedmdziesiąt y dwa. Synowie Ae-
res/ trzy tysiące sto pięcdziesiąt y
11 siedm. Synowie Phemo/ sto czter-
dziesiąt y dwa: w syniéch Jezusowych/
12 y Joábess/ tysiąc trzy sta y dwa. Sy-

Wszystkie
nie tych kto-
rzy sie znie-
wolę Báb-
iloniáscy
wróci-
wszy do Je-
ruzalem,
chwała Bo-
żá nápra-
wić po-
czeli. áz
im przećie-
poganie
przeskadzá-
li.

nowie Demu/ dwa tysiąca czterzy sta siedmdziesiąt. Synowie Chorabá/ dwie ście y pięć. Synowie Baniá/ sto siedmdziesiąt ośm: ¹³ Synowie Bebech/ czterzy sta y trzedy: Synowie Archád/ czterzy sta dwadzieścia y siedm: ¹⁴ Synowie Chám/ trzydzieści y siedm: Synowie Zoroár/ dwa tysiąca sześćdziesiąt y siedm: Synowie Adyn/ czterzy sta sześćdziesiąt y ieden: ¹⁵ Synowie Aderektis/ sto y ośm: Synowie Ciaso/ y Zelás/ sto y siedm: Synowie Azáro/ czterzy sta trzydzieści y dziewięć: ¹⁶ Synowie Jedárbone/ sto trzydzieści y dwa: Synowie Anániassowi/ sto y trzydzieści: Synowie Alsoni/ dziewięćdziesiąt: ¹⁷ Synowie Mársár/ czterzy sta dwadzieścia y dwa: Synowie Zábárus/ dziewięćdziesiąt y pięć: Synowie Sepolemon/ sto dwadzieścia y trzedy: ¹⁸ Synowie Nepopás/ pięćdziesiąt y pięć: Synowie Neshánatus/ sto pięćdziesiąt y ośm: Synowie Cebethamus/ sto trzydzieści y dwa: ¹⁹ Synowie Kreárpátros/ którzy Enokádies/ y Modiasowi/ czterzy sta dwadzieścia y trzedy: którzy z Grámás y z Gábea/ sto dwadzieścia y ieden: ²⁰ Ktorzy z Besselon/ y z Césággi/ sześćdziesiąt y pięć: którzy z Bástáro/ sto dwadzieścia y dwa. ²¹ Ktorzy z Bechenobes/ pięćdziesiąt y pięć. Synowie Liptis/ sto pięćdziesiąt y pięć: Synowie Lábonni/ trzy sta pięćdziesiąt y siedm: ²² Synowie Sychem/ trzy sta y siedmdziesiąt: Synowie Suádon/ y Aliomus/ trzy sta siedmdziesiąt y ośm: ²³ Synowie Eritus/ dwa tysiąca sto czterdzieści y pięć: Synowie Anáás/ trzy sta y siedmdziesiąt. Káplani: ²⁴ Synowie Jeddus syná Euther/ syná Eliásib/ trzy sta siedmdziesiąt y dwa: Synowie Emerus/ dwie ście pięćdziesiąt y dwa: ²⁵ Synowie Phásuri/ trzy sta pięćdziesiąt y siedm: Synowie Káree/ dwie ście dwadzieścia y siedm. ²⁶ Lewitowie synowie Jezusowi w Káduel/ y Bamis/ y Serebiás/ y Edias/ siedmdziesiąt y czterzedy. Wszystkie liczba od dwunastego roku/ trzydzieści tysięcy/ czterzy sta/ sześćdziesiąt y dwa: ²⁷ Synowie/ y córki/ y żony summá wszystkich/ czterdzieści

tysięcy/ dwie ście/ czterdzieści y dwa. ²⁸ Synowie Káplánsy którzy śpiewali w kościele: Synowie Alsáph/ sto dwadzieścia y ośm. ²⁹ A odzwierci: Synowie Esmenni syná Azet syná Ammon syná Akubá/ Topá syná Tobá/ wszystkich sto trzydzieści y dziewięć. ³⁰ Káplani służyący w kościele: Synowie Sel/ synowie Gásphá/ synowie Tobloch/ synowie Kárie/ synowie Su/ synowie Zelki/ synowie Libaná/ synowie Armáchá/ synowie Akub/ synowie Vthá/ synowie Cethá/ synowie Aggáb/ synowie Obái/ synowie Anáni/ synowie Kánná/ synowie Geddu/ ³¹ synowie An/ synowie Kádin/ synowie Desánon/ synowie Táschobá/ synowie Kásébá/ synowie Gáze/ synowie Ozui/ synowie Synone/ synowie Attre/ synowie Zásten/ synowie Asyianá/ synowie Mánai/ synowie Tásissim/ synowie Akkus/ synowie Agistá/ synowie Azui/ synowie Pháwon/ synowie Phásálon/ ³² synowie Meeddá/ synowie Phuiá/ synowie Káree/ synowie Bártus/ synowie Sáree/ synowie Koesi/ synowie Tásith/ synowie Agisti/ synowie Pedon. ³³ Salomon synowie iego/ synowie Asophot/ synowie Phásidá/ synowie Celi/ synowie Dedon/ synowie Gáddáhel/ synowie Sephegi/ ³⁴ synowie Aggia/ synowie Sáháreth/ synowie Sábáthen/ synowie Károneth/ synowie Mállyth/ synowie Amgowi/ synowie Sasus/ synowie Addus/ synowie Subá/ synowie Eura/ synowie Káhotis/ synowie Phásphát/ synowie Málmon. ³⁵ Wszystkich w świątnicy służyących/ y sług Salomonowych czterzy sta ośmdziesiąt y dwa. ³⁶ Ci są synowie którzy wyszli z Thelmelá Tethársá: księżątá ich Karmellam y Káret. ³⁷ A nie mogli powiedzieć miast swoich/ y narodu swego iáko byli z Izráelá. Synowie Dálári/ synowie Tubál/ synowie Techodáici. ³⁸ Z Káplanów/ którzy sprawowali urząd Káplánski/ á nie náleżli sie/ synowie Obia/ synowie Achifos/ synowie Addyn/ którzy wzięli żony z córek Phárgeleu: ³⁹ y nazwano je imieniem iego: tych narodu pisma służano w Reiestrze/ á nie náleżono/ y zázazano im sprawo-

έν καταλο
χισμῶ.

40 wac w rzędu káplánstieǵ. ¹ A rzékł im Nehemiáš y Ašthárás / áby nie byli uczestnikami rzeczy świętych / ázby

41 nástał nawyszy káplan wczony ná okazanie y ná prawdę. ² A wszytkiego Izraelá bylo / oprócz slug y służebnic /

42 czterǵdzieści y dwa tysiąca / trzy stá y czterǵdzieści. ³ A slug y służebnic ich siedm tysięcy / trzy stá / trzyǵdzieści y siedm. Spiewaków y spiewaczek

43 dwie sćie šesćǵdzieśiat y pięć. ⁴ Wielbǵdów czterzy stá trzyǵdzieści y pięć. Kóni siedm tysięcy trzyǵdzieści y šesć. Múłów dwie sćie tysięcy

44 czterǵdzieści y pięć. Podiárzemnych pięć tysięcy dwáǵdzieściá y pięć. ⁵ A z sámych przelożonych oczysz / gdy

45 przysli do kóściółá Bóǵego który iest w Jeruzálem / obiecali odnowić y

46 zbudowác kóściół ná miejscu swym według siły možnosti: ⁶ A dáć ná kóściół stárb święty ná robote złotá

47 grzywien dwánaście tysięcy / á šrebrá grzywien pięć tysięcy / y sto šat káplánstich. ⁷ A mieszkáli káplani y

48 Lewitowie / y któzy byli wysli z pospólstwa w Jeruzálem / y w kráinie / y spiewacy kóścielni / y odźwierni / y

49 wszytek Izrael po kráinach swoich. ⁸ A gdy nádchodźil miesiąc siódmy / y

50 gdy synowie Izraelowi mieszkálikáždy w osiadłóści swoiey / zesli šiednomy šnie do śieni która bjła przed brzwiami / ná

51 wschód słońcá. ⁹ A stágnęszy Jezus syn Josede / y brácia ięǵ káplani / y

52 Zorobabel syn Sáláthielów / y tego brácia / nágotowáli oltarz / áby

53 ofiárowáli ná nim cáłopalenia / według tego iáko nápisano w księgách Moysesá mežá Bóǵego. ¹⁰ A zesli sie

54 tám z innych narodów ziemie / y wyszedli oltarz ná miejscu swym wysy

55 scy naradowie ziemie / y ofiárowáli ofiáry / y cáłopalenia Pánu zaránné.

56 ¹¹ A obchodźili święto Kuczek / y dzień wroczyšty / iáko w zákonie przykazano: y ofiáry co dzień / iáko sie godźilo:

57 ¹² A potym ofiáry postánowione / y ofiáry šabbátowé / y nowjch księǵców / y wszytkich dni świętych wroczyštych

58 poświęconych. ¹³ A co ich kólwiek Pánu uczynito sluby / poczelí od pierwszǵ

59 dnia miesiącá siódmego spráwować ofiáry Bógu / á kóściół Pánstki ieszcze nie był zbudowany. ¹⁴ A dáli

* obiecali. G.

pieniádze kámiennikóm / y rzemieślnikóm / y picie / y stráwy z ochotą.

55 ¹⁵ Dáli též wozy Sydonczykóm / y Tyryczykóm / áby im náwoźili z Libanu tramów Cédriowych / y powiáźáli

56 ie w trašty / y portu Joppenstiego / według dekretu / który był nápisany od Cyrusa króla Perškiego. ¹⁶ Roku

57 wtórego przyszedšy do kóściółá Bóǵego w Jeruzálem miesiącá wtórego / poczał Zorobabel syn Sáláthielów /

58 y Josue syn Josede / y brácia ich / y káplani / y Lewitowie / y wszyscy któzy byli przysli z niewolę do Jeruzálem. ¹⁷ A záložyli kóściół Bóǵy

59 ná nowie miesiącá wtórego / roku wtórego po przysciu swym do Sydonstiey ziemie y Jeruzálem. ¹⁸ A postánowili Lewity od dwudziestu lat

60 ná robotę Pánstá / y stágnál Jezus y syn iego / y brácia wszyscy Lewitowie iednomyślnie / y czyniciele zakonu /

61 czyniacy roboty w domu Pánstkim. ¹⁹ A stáneli káplani máǵc šáty z trambami: y

62 Lewitowie synowie Ašaphowi / trzymáiacy cýbaly / chwálacy Pána / y błogóšláwiac wedle Dawida króla Izraelstieǵ. ²⁰ A spiewáli

63 pieśni Pánu / z šłodkóšcieǵ / y chwálá náwiektí náde wszytkim Izraelem. ²¹ A wszytek lud trąbil w trąby / y

64 krzyczeli głošem wielkim / chwálac Pána / gdy znówu budowano dóm Pánstki. ²² A przysli z káplánów y z

65 Lewitów / y z przelożonych stárbšych wedle oczysz / któzy widzieli stáry kóściół. ²³ A ná budowanie tego z krzykiem / y z

66 płaczem wielkim / á mnódy z trąbami / y z radosciá wielká: ²⁴ y ták iz lud nie slyšál trąb przed płaczem ludu.

67 Bo lud w trąmby trąbil ogromnie ták iz dáleko bylo slyšác. ²⁵ A wšlyšeli nieprzyiaciele pokolenia Judá y

68 Benjámin / y przysli sie dowiedowác / coby to zá trąbienie bylo. ²⁶ A dowiedzieli sie iz ci któzy byli z niewolę / bu

69 duiš kóściół Pánu Bógu Izraelstieǵmu. ²⁷ A przystápiwšy do Zorobabela y do Jesusa / przelożonych oczysz / y

70 mówili im: Będziem y z wami pospólu budowác. ²⁸ Bo y my tákže bylišmy poslušni Pánu wášemu / sámi tákže

71 postępujem y ode dni Asbázareš thá króla Asyryjskiego / który nas tu

70 przeniósł. ¹ I odpowiedział im Zoro-
 71 babel / y Jezus / y przednieyszy oycyżn
 Izraelskich : ² Nie godzi się nam z
 wami budować domu Boga nasze-
 go. Bo my sami budować będzie-
 my Pánu Izraelskiemu / wedle te-
 go co nam rozkazał Cyrus król Per-
 72 ski. ³ A narodowie ziemi / leżąc nad
 tymi którzy mieszkali w Żydowskiej

ziemi / y znosząc robotę budowania /
 y zasadzki / y lud na nie przywo-
 73 dząc / y bronili im budować / ⁴ y nia-
 żdy nie przekazali / żeby się nie skończyło
 budowanie przez wszystkie czasy żywota
 Cyrusa króla / y przewlekli budowanie
 przez dwieście / aż do wtórego roku
 panowania Dariuszowego.

ROZDZ. VI.

¹ **N** Wtórego ro-
 ku królestwa Da-
 riuszowego / pro-
 2 rokowal Agge-
 us / y Zachariasz
 syn Addin / pro-
 rocy / w Żydow-
 3 skiej ziemi / y w Jeruzalem / w imię
 Boga Izraelskiego nad nimi. ⁴ Tedy
 stanęwszy Zorobabel syn Salathiel /
 y Jezus syn Josedeków / poczęli bu-
 4 dować dom Pański / który jest w Je-
 5 ruzalem : ⁵ Gdy przy nich byli pro-
 rocy Pańscy y pomagali im. Tegoż cza-
 6 su przyśledł do nich Sisennes stáro-
 7 sta Syryjski y Phenicki / y Sattrabuz-
 8 zanes y towarzysze ich / ⁸ y rzekli im :
 9 Za czym rozkazaniem ten dom bu-
 10 duiecie / y to przykrycie / y inne wszystkie
 11 rzeczy kończyćcie : ⁹ a którzy są budo-
 wnicy / którzy to budują : ¹⁰ A mieli-
 12 ście od Pána stárszy Żydowscy / że na-
 wiedział te którzy byli z poimania / ¹¹ y
 nie przekazano im budować / aż dano
 13 znać Dariuszowi o tym wszystkim / y
 14 odpis wzięto. ¹² Copia listu który po-
 15 stali Dariuszowi. SISENNES stá-
 16 rosta Syryjski y Phenicki / y Sattrá-
 17 buzanes y towarzysze jego w Syrii
 18 y w Phenicki / wzedniew : królowi
 19 Dariuszowi zdrowia. ¹³ Wszystko niech
 20 będzie wiadomo Pánu królowi / że
 21 gdyśmy przytaczali do Żydowskiej
 22 ziemi / y weszliśmy do Jeruzalem / na-
 23 leźliśmy áno budują dom Boży wiel-
 24 ki / ¹⁴ y kościół z kamienia ciosanego y
 25 wielkiego / y z drogiej materii w
 26 ścianach. ¹⁵ A że ona robota wstawi-
 27 cnie się dzieje / y postępuje / y se-
 28 żeści się w rękach ich / y ze wszystkim och-
 29 dostwem iako napilniły się kończy.
 30 ¹⁶ Tedyśmy spytali stárszych / mówiąc :
 31 Za czym dozwoleniem ten dom bu-

32 duiecie / y te roboty zakładacie : ¹⁷ A
 dla tegośmy ich pytali / abyśmy oznay-
 33 mili tobie ludzie y przełożone : y za-
 34 daliśmy aby nam dali na spisku imio-
 35 na przełożonych swoich. ¹⁸ Lecz nam
 oni odpowiedzieli / mówiąc : My ie-
 36 śmy słudzy Pána który stworzył
 37 niebo y ziemię. ¹⁹ A ten dom był budo-
 38 wany y dokonany przed wielą lat od
 39 wielkiego y bázno mocnego króla Iz-
 40 zraelskiego. ²⁰ Ale iż oycowie nasi dra-
 żnili y grzeszyli przeciw Bogu Izrael-
 41 skiemu / podał ie w ręce Nabuchodo-
 42 nozora króla Babilońskiego króla
 43 Chaldejskiego / ²¹ y ten kościół obali-
 44 wszy spalili / a lud w niewolę zawię-
 45 dli do Babilonu. ²² Pierwszego roku gdy
 46 królował Cyrus król Babiloński / na-
 47 piśał król Cyrus aby ten dom był bu-
 48 dowany : ²³ y naczynia one święte zło-
 49 te y srebrne które był Nabuchodonoz-
 50 or wyniósł z kościoła / który jest w
 51 Jeruzalem / y poświęcił ie był w zbo-
 52 rze swoim / znowu ie wyniósł Cyrus
 53 król ze zboru który był w Babilonii /
 54 y oddano ie Zorobabelowi y Salmá-
 55 násarowi stároście : ²⁴ y rozkazano im
 56 aby te naczynia ofiarowali / y składli
 57 w kościele / który był w Jeruzalem / a
 58 izby y sam kościół Boży był zbudo-
 59 wany na miejscu swoim. ²⁵ Tedy Sal-
 60 manásar założył fundamenty domu
 61 Pańskiego / który jest w Jeruzalem :
 62 y od onego czasu aż dotąd buduje się /
 63 a nie jest dokonany. ²⁶ Przetoż teraz
 64 jeśli się tobie zda królu / niech szukają
 65 w królewskich Bibliothekach Cyrusa
 66 króla : ²⁷ a jeśli się nayedzie / iż za rzą-
 67 dą króla Cyrusa poczęło się budowanie
 68 domu Pańskiego / który jest w Jeru-
 69 zalem / y zda się królowi Pánu nasze-
 70 mu / odpisać nam w tej rzeczy. ²⁸ Tedy
 71 król Dariusz kazał szukać w Biblio-
 72 thekach : y należiono w Ekbáthanie
 73 miasteczku / które jest w ziemi Mes-

Zydzi są
 dozwoleniem Dariusza
 króla kościół
 budują.

24 dzięk / miejsce iedno ná którym to by
to nápisano. ¹ R O K V piérwśe-
go gdy królował Cyrus / król Cyrus
rozkazał budować dóm Pánstí / któ-
ry iest w Jeruzálem / gdzie wstáwi-
25 czny ogień palono : ¹ Którégo wyso-
kosć ma bydz ná dziesięć łokiet / a śe-
rokość ná śesćdziesiąt łokiet / wtwá-
drowány trzema rzedomá kámieni-
ciosánych / y gántkiem z dzema tézże
kráiny / y gántkiem iednym nowym : a
izby dawano náklad z domu Cyrusa
26 króla. ¹ a święte naczynia domu Pán-
stiego / tak złoté iáko y srebne / które
wynióst Nabuchodonozor / aby ie w
dóm Pánstí / który iest w Jeruzálem /
gdzie były postáwione / tam postá-
27 wiono. ¹ A rozkazał Sisennowi stá-
roście Syryjskiemu y Phenicickiemu /
y Sátrábuzánowi y towárzysóm ie /
y wzeźnikóm którzy byli postáno-
wieni w Syrii y w Phenicii / aby
28 sie stárali / żeby dano pokóy onému
miejscu. ¹ y iám téż rozkazał / aby do
końca budowano / y opátrzyłem aby
wspomagano tych którzy są z niewo-

29 lę Żydowskié / aż dokonáią koscioła
domu Pánstiego. ¹ A z wyciągania po-
datków Celestryi y Phenicii aby
pilnie dawano summe tym ludzióm
ná ofiary Pánstie / Zorobabelowi prze-
łożonému / ná woły / y bórany / y iá-
30 gniatá. ¹ Tákże psenice / y sol / y wino / y
oliwe / wstáwicznie ná każdó rok bez ja-
dny odwróti / ile okażą káplani któ-
rzy są w Jeruzálem / że ná każdó dzień
31 wychodzi : ¹ aby ofiary były spráwo-
wane Bogu nawysśjemu zá króla y
zá dzieci iego / a izby sie modlili zá ich
zdrowie. ¹ A niech obwołáią / iż ktoby
32 kolwiek przestąpił co z tego co iest o-
pisano / ábo wzgárdził / niechay we-
zmá dzewo z ich własnóści / a niech
ie obieśa / a dobrá ich niech ná króla
33 idą. ¹ Przetoż y Pan którego tam imie-
niá wyzywano / niech wytráci wśelkie-
go króla / y národ / którzyby takę swą
wyciągnął / aby przekazał / ábo iáką
34 złość wyrządził domowi temu Pán-
stiemu / który iest w Jeruzálem. ¹ Ja
Dárius król uczynilem dekret / aby iá-
ko nápilniéy wedle tego czyniono.

ROZDZ. VII.

Dom Boży
zbudowany
poświęca-
ia y w nim
świato
przysnki
obchodzą.

EDY Sisen-
nes stárosta Ce-
lestryi y Pheni-
cii y Sátrábu-
sanes y towárzys-
śe iego / czyniac
dosyć temu co od
Dáriusa króla było postánowiono /
2 ¹ pilnie doglądali robót swietych / po-
magáiąc stáršym Żydowskim z ksiá-
3 żety Syryjskiemi. ¹ A powodziły sie
budowania swięte / gdy prorokowali
4 Aggeus y Zacháriáš prorocy. ¹ A do-
kończyli wśytkiego według rozkazá-
nia Pána Boga Izráelskiego / a z rá-
5 dy Cyrusa / Dáriusa / y Artáxerxa kró-
lá Perskiego. ¹ A dokonán był dóm
náš aż do dwudziestego y trzeciého
6 dnia miesiáca Adár / śóstého roku
Dáriusa króla. ¹ A uczynili synowie
Izráelscy / y káplani / y Lewitowie / y
inni którzy byli z niewolę / a byli przy-
7 dani / według tego co iest nápisano
w księgách Mozyśowych. ¹ A ofiá-
rowáli ná poświęcanie koscioła Pán-
stiego / wolów sto / bóránów dwieś

8 ście / iágniłt cztery stá / ¹ a kóžłat zá
grzechy wśiego Izráela dwánaście /
9 według liczby pokoleni Izráelowych.
¹ A stáneli káplani y Lewitowie w
śátách swoich według pokolenia
przy wśytkiém służbie Pána Boga
Izráelowého / według ksiąg Mozyś-
10 śowych / y odźwiérni w każdéy bra-
my. ¹ A synowie Izráelscy z tymi któ-
rzy byli z niewolę / obchodzili onto
Pháse czternástéń dnia kśiężcá mie-
11 śiáca piérwśého / gdy káplani y Le-
witowie byli poświęceni. ¹ Nie w-
śytcy synowie niewolę pospolu byli
poświęceni : bo wśytcy Lewitowie
12 wespół byli poświęceni. ¹ A ofiáro-
wáli Pháse wśytcy synowie niewo-
lę / y bráciey swéy káplánóm / y sami
13 sobie. ¹ A iedli synowie Izráelowi /
któzy byli z poimánia / wśytcy którzy
sie byli odłączyli od wśech obzydlo-
14 ści národów ziemi / szukájac Pána.
¹ A obchodzili dzień swięty Przásni-
15 ków siedm dni / używájac przed obli-
cznościá Pánstą : ¹ iż był obrócił ku
nim ráde króla Assyryjskiego / aby
zmocnił rece ich ná roboty Pána Bo-
ga Izráelowého.

ROZDZ. VIII.

Ezdrasz w-
czył iel za-
konu postá-
ny od króla
do Jeruzá-
lem, Zya-
dów z sobą
niemáto
prowadzi.
A uczyni-
wszy modli-
twę ludzic
do pokuty
przywodzi.

1 Potym za krolowania Artaxerxa krola Perskiego przystapil Ezdrasz syn Azariasza syna Helciasza syna Solo-
2 me/ Syna Sadok/ syna Achitob/ syna Ameri/ syna Azahel/ syna Botey/ syna Abisue/ syna Phinces/ syna Eleazara/ syna Aarona kaplana pierwowzoru.
3 Ten Ezdrasz przyszedl z Babilonu/ bedac Doktoriem/ y barzo domcipny w zakonie/ ktory dan jest od Pana Boga Izraelowego/ aby nau czal y czynil.
4 A wstawil go krol/ ze nalazi káste we wseltkiej godnosci y zadanu przed oczyma iego.
5 A szli pospolu z nim z synów Izraelstich/ y z kaplanów/ y Lewitów/ y swietych spiewaków koscíelných/ y odzwiernych/ y slug koscíelných do Jeruzalem.
6 Roku siódmego za krolowania Artaxerxa miesiacu piatym/ ten jest rok siódmy krolestwa/ wyszedlszy z Babilonu na nowiu miesiacu piatego/ przysli do Jeruzalem według rozkazania iego/ według szezliwego powodzenia drógi/ ktore im dal Pan ich.
7 A bowiemi w tym Ezdrasz wielka roztropnosć miał/ aby niczego nie opuscil z tego co bylo według zakonu y przykazania Pánstiego/ y naucezając wszytkich Izraela w szelátię sprawiedliwosci y sadu.
8 A przyszedlszy ci którzy pisali listy Artaxerxa krola/ oddali písanie ktore wyslo od Artaxerxa krola do Ezdrasza kaplana y wczyciela zakonu Pánstiego/ ktorego copia tu polożono.
9 KROL Artaxerxes Ezdrasowi kaplanowi/ y wczycielowi zakonu Pánstiego zdrowia.
10 Ja chcąc wzyc ludzkosci w do bze czynieniu/ rozkazalem tym którzy chca z narodu Zydowskiego/ dobro wolnie/ y z kaplanów y Lewitów/ którzy sa w krolestwie moim/ z toba isdz do Jeruzalem.
11 Jesli tedy ktory maia wola isdz z toba/ niech sie zezda/ a niech ida iako sie mnie podobalo/ y siedmi panóm radnym przyiaciolóm moim/ aby ogládali to co sie dzieie okolo Zydowskiej ziemie y w Jeruzalem/ zachowując iako

14 masz w zakonie Pánstím: A żeby niesli dary Panu Bogu Izraelstiemu/ ktorem slubil ia y przyiaciele moi do Jeruzalem/ y wszytko zloto y srebró/ ktore sie naydzie w ziemi Babilonstiej/ Panu niestkając w Jeruzalem:
15 z tym co od samého ludu darowano na koscíol Pána ich/ ktory jest w Jeruzalem: aby zebrano to zloto y srebró/ na woły/ na barány/ y na iágnieta/ y na kozleta/ y co ktemu nalezy:
16 aby sprawowali ofiary Panu na oltarzu Pána ich/ ktory jest w Jeruzalem.
17 A cokolwiek bedziesz chcial y bracia twoi czynic ze zlotem y srebrém/ czyn po twej wolej według rozkazania Pána Boga twego.
18 A naczynia swiete/ ktore sa tobie dane ku sluzbie domu Pána Boga twego ktory jest w Jeruzalem:
19 A inne rzeczy ktorebykolwiek na pamiec przysly/ na potrzeby koscíola Boga twego/ dasz z krolewskiego skarbu:
20 a gdy bedziesz chcial z bracia twa uczynic ze zlotá y srebrá czyn według wolej Pána.
21 A ia krol Artaxerxes przykazalem podskarbióm Syriey y Pheniciey/ aby cokolwiek napisze Ezdrasz kaplan y wczyciel zakonu Pánstiego/ aby mu to z pilnoscia wydano/ az do sta talentów srebra/ takze y zlotá:
22 y az do sta miar psenice/ y do sta baryl winá: a innych rzeczy ktorych jest dostatek/ bez liczby.
23 Wszytko według zakonu Bozego niech bedzie Bogu nawysze mu/ aby snadzi nie powstal gniew na krolestwo krola/ y syna/ y synów iego.
24 A wam mówia/ abyscie na zadnego kaplana y Lewite/ ani spiewaka/ ani slugę koscíelnego/ ani wczyciela koscíola tego/ zadney daniéy/ ani zadnych podobatków nie wkładali/ a izbyzaden nie miał mocy zarzucac im co.
25 Ale ty Ezdrasze według mądrosci Bożej/ postánów szedzie y rozeznanwece po wszytkiej Syriey y Pheniciey:
26 a wszytkich którzy zakonu Boga twego nie vmieia/ naucezaj:
27 aby wszyscy ktoryby zakon przestapili/ byli pilnie karani/ badz gárdlem/ badz mek/ badz winá piekniezna/ badz wywołaniem zziemie.
28 Tedy rzekl Ezdrasz Doktor: Bóg go slawiony Bóg oyców naszych/ któ

29 ry dał te wolę do serca królewskiego/
 aby obiaśnił dom swój który jest w
 30 Jeruzalem. ¹ A mnie uczcił przed o-
 bliczem króla y rządy y przyiaciół y
 31 pánów iego. ² A ia sstałem sie ná w-
 mysle wtwierdzony/ zá pomocą Pá-
 ná Bogá mégo/ y zebrałem meze z
 32 Izráelá żeby wespół sli zemina. ³ A ci
 są przelożeni według oczyszn swych/
 y według przelożeństvá z díjalu/ kto-
 33 rzy zemina wysli z Bábilonu/ zá kró-
 lestvá Artáxerxá. ⁴ A z synów Phá-
 res/ Gersomus : z synów Siemá-
 rith/ Amenus : z synów Dawido-
 34 wych/ Achus syn Secciliášów. ⁵ Z
 synów Pháres/ Zácháriáš/ y z nim
 wzdáto sie sto y pięcdziesiąt mežów :
 35 ⁶ Z synów wódzá Moabilioná/ Zárci/
 á z nim mežów dwiesćie y pięcdzies-
 36 siąt. ⁷ Z synów Záchues/ Jechoni-
 as/ Zecholei/ y z nim mežów dwie-
 37 scie y pięcdziesiąt : ⁸ Z synów Sálá/
 Mláásias Gotholiasów/ á z nim
 siedmdziesiąt mežów : ⁹ Z synów
 38 Sáp háthiasów/ Záriáš Miche-
 lí/ á z nim osmdziesiąt mežów : ¹⁰ Z sy-
 39 nów Job/ Abdiáš Jeheli/ á z nim
 mežów dwiesćie y dwánascie : ¹¹ Z sy-
 40 nów Bániasów/ Salimoth syn
 Josáphiasów/ á z nim mežów sto y
 41 šestdziesiąt : ¹² Z synów Beer/ Zá-
 cháriáš Zebái/ á z nim mežów dwie-
 42 scie y osm : ¹³ Z synów Ezeád/ Jan
 Ekeethán/ y z nim mežów sto y dzie-
 43 sieć : ¹⁴ Z synów Adonikám onych
 ofstátních/ á té są ich imioná/ Eli-
 44 phálám syn Gebel/ y Semeiáš/ y z
 45 nim siedmdziesiąt mežów. ¹⁵ y zgro-
 mádžilem ie do rzeki która zowia
 46 Thia/ y leželisiny tám trzy dni/ y
 47 policzyłem ie. ¹⁶ A z synów káplán-
 skích y Lewitów/ nie nálažłem tám.
 48 ¹⁷ A poslałem do Elcázará y Ece-
 lon/ y Mlásmán/ y Málóbán y Ená-
 áthán/ y Sániea/ y Joribá/ Náthá-
 ná/ Enuágá/ Zácháriášá/ y Mesó-
 lámá/ oné wódze y bieglé : ¹⁸ y kázalem
 im aby sli do Loddeuśá/ który był
 49 przy micyścu skárbnice. ¹⁹ A poruczy-
 50 tem im/ aby mówili Loddeuśewi/ y
 bráciéy iego/ y tym którzy byli w skár-
 51 bie/ aby nam posláli tych/ którzyby
 52 káplánští wrząd spírawowali w do-
 53 mu Pána Bogá nášého. ²⁰ A przy-
 wiedli nam/ wedle reki mocnéy Pá-

ná Bogá nášého/ meze bieglé : z sy-
 54 nów Moholi syná Lewi/ syná Izrá-
 el Sebebiána/ y z syny y z bráciá/ któ-
 55 rych było osmnascie : ²¹ Asbiámá/ y
 56 Aminá/ z potomków synów Chána-
 neiwých/ á synowie ich mežów dwa
 57 dziesćia. ²² A z tych którzy słužyli ko-
 58 ściotowi/ które postáwił Dawid/ y
 59 sámé kšážetá ku pomocy Lewitóm
 w kóściele słužacym/ dwiesćie y dwa
 60 dziesćia/ wšytké imioná w kšiegi
 są wpisáné. ²³ A tám obiecałem post-
 mladziěncóm przed Bogiem/ aby ch
 61 vprošil v niego dobrá dróge nam y
 62 tym co známi byli/ y synóm/ y doby-
 63 tkóm/ dla lotroštvá. ²⁴ Bom sie wšty
 64 dał prošić króla o piešć y o iězdne/
 65 coby nas prowadžili/ dla obrony od
 66 nieprzyiaciół nášých. ²⁵ Bosmy byli
 67 powiedžili królowi/ iž moc Pánšťa
 68 bedžie z tymi/ którzy go ze wšytkiéy
 69 chuci słužá. ²⁶ A powtóřé modlili-
 70 smy sie o to Pánu Bogu nášému :
 71 který nam též byl miłosćiw/ y otrzy-
 72 málismy od Bogá nášého. ²⁷ A od-
 73 łačyzłem z przeložonych ludu/ y z ká-
 74 planów kóścielnych mežów dwána-
 75 scie/ y Sedebiášá/ y Ašsánnámá/ á
 76 z nimi z bráciéy ich mežów dziesćie :
 77 ²⁸ y odwažyłem im złoto y sřebro/ y na-
 78 czynia káplánští domu Bogá ná-
 79 šého/ které byl król dárowal/ y rády
 80 iego y kšážetá/ y wšytek Izráel. ²⁹ A
 81 odwažywsy oddalem sřebřá sto y
 82 pięcdziesiąt talentów/ á naczynia
 83 sřebnégo sto tálentów/ y złotá sto
 84 talentów. ³⁰ A naczynia zlotéž siedm
 85 křoc dwádžiesćia/ y naczynia mošie-
 86 žnégo z dobrého mošáđžu lšfnacé-
 87 go sie iáko złoto dwánascie. ³¹ A rže-
 88 ktem im : A wy iěstescie swięci Pá-
 89 nu/ y naczynia są swięté/ y złoto y sře-
 90 bro poslubioné iěst Pánu Bogu oy-
 91 ców nášých. ³² Czuyćie/ á stržećie/ áž
 92 oddacie przeložonym ludu/ y kápla-
 93 nóm/ y Lewitóm/ y przednieszým
 94 miast Izráelských w Jeruzalem/
 95 do komory domu Bogá nášého.
 96 ³³ A ci káplani y Lewitowie/ którzy
 97 wzięli złoto y sřebro/ y naczynia wnie-
 98 sli ie do kóściołá Pánštiego w Jeru-
 99 zalem. ³⁴ A rusyli smy sie od rzeki Thi-
 100 iéy/ dwunástého dnia miesiáca piěć-
 101 wšého/ ážesmy przysli do Jeruzalem.
 102 ³⁵ A gdy dzień trzeci wysedl/ czwarté-

64 go dnia odważywszy złoto y srebro/
oddano iest do domu Pána Bogá
naszego Marimothowi synowi Jori
kapłanowi : ° A z nim był Eleazar
syn Phinees : a byli z nimi Josabus
syn Jესusow / y Medias / y Banni
syn Lewitów / wszystko pod liczbą y
65 pod wagą. ° A spisano wagę ich tęg-
66 że godziny. ° A ci którzy sie z niewo-
lę wrócili / sprawowali ofiary Pánu
Bogu Izráelskiemu / wolów dwana-
ście za wszystkiego Izráela / baránów
67 osmdziesiąt y pięć / ° i agnusz siedm
dziesiąt y dwoie / kozłów za grzech
dwanaście / a za wybawienie iáłowic
dwanaście / wszystko ná ofiary Pán-
68 ska. ° A czytali mandaty królewskie pá-
fárzóm królewskim / y starostóm Cele-
sitriley y Phenicieley / którzy zaczęli wcz-
69 ęćli lud y kościół Pánski. ° A to gdy sie
odprawiło / przysli do mnie przeloże-
ni / mówiąc : Nie oddzielili naród
Izráelski / y księżetá / y kapłani / y Le-
70 witowie y cudzoziemskie narody y ná
cie ziemię / ° nieczystości swych od
Chánanecyzków y Hetecyzków / y
Pherecyczków / y Jebuzecyzków /
y Moábecyzków / y Egipcjanów / y
71 Idumecyzków. ° Bo sie złączyli z
córkami ich / y sámi y synowie ich : y
pomiesáło sie nasienie święte z na-
rodem cudzoziemskim : przelozeni y
wzřednicy / byli uczestnikami tęg nie-
72 prąwosci / od początku tego króle-
stwa. ° A skórom to wysłyszał / rozdát-
łem odzienie y świętą háte / a tógá-
73 ąc włosy z głowy y brode / siadłem
żałosny y żałosowany. ° A zesli sie il-
sie ich ná ten czas wzruszyło słowem
Pána Bogá Izráelskiego / do mnie
plączącego nád tą nieprawością / y
74 siedziałem smetny aż do ofiary wie-
czornej. ° A wstałszy od postu / má-
jąc odzienie zdarte y háte świętą / po-
kleknąwszy / y rece ku Pánu wycią-
75 gnąwszy / mówiłem : ° Pánie iestem
zawstydzon / y stronię sie obliczno-
76 ści twoiej. ° Bo grzechy násze prze-
wyszáia głowę nász / a niepráwo-
ści násze podniosły sie aż do niebá.
° Abowięm od czasów oyców nászych
77 iestęsmy w wielkim grzechu / aż do te-
78 go dnia. ° A dla grzechów nászych y
oyców nászych / iestęsmy podáni z brá-
cia nász y z kapłany nászymi / królom

79 ziemię / pod miecz / y w niewolę / y ná
złupienie / pohánbieniem / aż do dnia
dzisiejszego. ° A teraz iáko to wielka /
że sie nam sstáło miłosierdzie od cie-
bie pánie Boże / y zostaw nam korzeń /
y imię ná miejscu świętym twoim /
80 ° aby była odkryta światłość nász w
domu pána Bogá naszego : y dána
nam żywność przez wszystkie czasy nie-
81 wolej nászej. ° A gdyśmy byli w nie-
woli / nie byliśmy opuszczeni od pána
Bogá naszego : ale nas postawił w
tásce czyniąc / że królowie Perscy dá-
82 ą nam żywność / ° y sławony czynią ko-
ściół pána Bogá naszego / y budują
puszki Sion / y dają mieszkánie stá-
czné w Zydowskiéj ziemi y w Jeru-
83 zalem. ° Teraz tedy cóż rzecemy pá-
nie / máiąc to : ° gdyżemy przestąpili
przykazánie twoie / którzyś dáł w rece
84 slug twoich proroków. ° mówiąc : Jz-
ziemiá w którąście weszli posiedź-
dziedzictwo iey / iest ziemiá pomá-
zana plugástwý cudzoziemców zie-
mie / y plugástwa nápełniły ją wszyst-
85 ke nieczystością swą. ° A teraz niebe-
dziecie dáwać córek wászych za syny
ich / a córek ich nie będziecie bráć sy-
86 nóm wászym. ° ani sie będziecie stá-
rác mieć pokóy z nimi / przez wszystkie
czasy : abyście będąc zmocnieni / wzy-
87 wali najlepszych owoców ziemi / y po-
dzielili dziedzictwo synóm wászym aż
ná wieki. ° A co sie nam przydáło /
wszystko sie dziecie dla uczynków ná-
88 szych zlosliwych / y wielkich grzechów
nászych. ° A dajes nam tákowý ko-
rzeń / a zásięsmy sie wrócili / przestá-
90 pic wstáwy twoie / zesmy sie pomie-
śáli z plugástwý obcych narodów
tęg ziemi. ° Izali sie nie rozgniewaś
91 ná zátrocenie nász : aż nie zostanie
korzenia / ani imienia naszego : ° Pá-
nie Boże Izráelski prawdziwy : Bo
został korzeń / aż do dnia dzisiejszego.
92 ° Orosmy teraz przed oblicznością
twoią w nieprawościách nászych / boć
w nich dálej przed tobą stáć nie mo-
93 żemy. ° A gdy modląc sie Ediasz
spowiaáał sie z pláczem / leżąc ná zie-
mi przed kościołem / zebrało sie prze-
denbárzo wielkie mnóstwo ludu z Je-
ruzalem / meżowie y niewiásty / y mló-
dzieńcy / y pánienci : bo był wielki
plácz miedzy onym ludem. ° A zawo-

94 wŝy Jechoniaŝ Jecheli z ŝynów Iz-
raélŝtich / rzékl Eŝdraŝowi : Myŝ-
eŝmy zgrzeŝyli przeciw Pánu / że-
ŝmy ŝobie wzięli zá ŝony / niewiaŝty
cudzoŝiemki z narodów ŝemie. ' A
teraz ieŝtes nád wŝytkim Izraelem :
Ná to tedy uczynimy przyŝięge Pá-
nu / że wypędzimy wŝytkie ŝony ná-
ŝe które ŝą z cudzoŝiemek z dziećmi

95 ich. ' Jáko tobie rozkazano od ŝar-
ŝych według zakonu Pániŝkiego / po-
96 wŝawŝy rozpowieǳ. Wo tobie ŝprá-
wá naleŝy / á my ŝtoiemy przy tobie :
97 meŝnie ŝobie poczynay. ' A wŝawŝy
Eŝdraŝ obowiázał przyŝięga kŝiá-
ŝetá káplániŝkie / y Lewity / y wŝytkie
Izraélczyti / áby tak uczynili / y przy-
ŝięgli.

ROZDZ. IX.

1 **A** Eŝdraŝ wŝta-
wŝy od przyŝion-
2 ká koŝcielnego /
wŝedł do komo-
ry Jonáthy ŝyná
Náŝabi / ' y tam
máigc goŝpode-
nie ŝkoŝtował chlebá / áni pil wody /
3 dla niepráwoŝci ludu. ' A ŝtáło ŝie
obwołánie po wŝytkiey ŝydowŝkiey
ŝiemni / y w Jeruŝalem wŝytkim którzy
ŝie byli z niewoli jeŝli do Jeruŝalem.
4 ' Aby którzybykolwiek zá dwa ábo zá
trzy dni nieprzyŝedł / według ŝadu
ŝárŝych ŝiedŝących / byty wzięte má-
ietnoŝci iego / á on ŝam áby był oŝ-
5 dŝon oddalonym od zebránie poy-
mánców. ' A zebráli ŝie wŝyŝcy / któ-
6 rzy byli z pokolenia Judá / y Benjá-
min / zá trzy dni do Jeruŝalem / ten
ieŝt mieŝiąc dzieŝiąty / dzień mieŝi-
7 cá dwudzieŝty. ' A wŝiadł wŝytek lud
ná plácu koŝcielnym / dŝąc od ŝimná /
8 które ná ten czás bylo. ' A Eŝdraŝ
wŝawŝy rzékl im : Wyŝcie ŝle uczy-
9 nili jeŝcie pýmowáli ŝony cudzoŝie-
mki / ábyŝcie przydáli do grzechów
10 Izraélŝtich. ' A przetoŝ teraz uczyn-
cie wyznánie / á daycie chwale Pánu
11 Bogu oyców náŝych : ' á wykonay-
cie wolá iego / á odłáczcie ŝie od na-
12 rodów ŝemie / y od ŝón obcych. ' A
záwołáł wŝytek lud y rzekli głoŝem
wielkim : Jákoŝ rzékl / uczynimy.
13 ' Alle iŝ ieŝt wielkie mnoŝtwo / á czás
ŝimny / á niemoŝem ŝie oŝtáć ná dwo-
14 rze / y tá ŝpráwá nie ieŝt iednego dnia
áni dwou : boŝmy w tym wiele zgrze-
ŝyli. ' Niechay ŝtána przeloŝeni lu-
du / y wŝyŝcy którzy známi mieŝkáiá /
á ile ich máig v ŝiebie ŝony obce / ' á
niech ŝtána wŝigwŝy czás z káŝdego
mieŝcá ŝárŝy y ŝedŝiowie / áŝ odda-
15 łą gniów pániŝti w téy ŝpráwie. ' A

Jonáthás ŝyn Eŝeli / y Oŝyáŝ The-
ŝam podieli ŝie tego : á Boŝoramus /
y Lewis / y Sábbátáy pomagáli im.
15 ' A ŝtáli przytym wŝytkim oni / któ-
16 rzy byli z niewolę. ' A obrał ŝobie E-
ŝdraŝ káplan kŝiáŝetá wielkie z oŝ-
ców ich / wedle imion / y záŝiedli w
nów mieŝiáca dzieŝiątego / rozbiérá-
17 te ŝpráwe. ' A ŝtończyło ŝie o meŝách
którzy mieli obce ŝony piérwŝeŝ dnjá
18 mieŝiáca piérwŝego. ' y náleŝli ŝie z
káplanów pomiéŝáni / którzy mieli
19 obce ŝony. ' Z ŝynów Jezuŝá ŝyná Jo-
ŝedet / y z bráćiey iego : Náŝeáŝ / y Eli-
20 ozer / y Jonib / y Joádei : ' A rzucili ŝie
áby wypędzili ŝony ŝwe / y ku oŝiáro-
wániu ná vproŝenie / báráná zá nie-
21 wiadomoŝć ŝwoie. ' A z ŝynów Sem-
meri : Náŝeáŝ / y Eŝŝes : y Jeelech /
22 Azáriáŝ. ' A z ŝynów Goŝerowych :
Limofías / ŝiŝimáenis / y Nátháne /
23 Juŝŝio / Reddus / y Thálŝás / ' A z Le-
witów / Jozábdus / y Semcis / y Kol-
nis / y Kálitáŝ / y Sákreáŝ / y Koluáŝ /
24 y Elionáŝ. ' A z ŝpiéwaków koŝciel-
25 nych Eliáŝib / Zákkárus. ' A z o-
dŝwiérnych / Sálmus / y Tholbanes.
26 ' A z Izraéla z ŝynów ŝoro / Wu / y Re-
miaŝ / y Geddiáŝ / y Melchiáŝ / y Mi-
chelus / Eleázarus / y Jámmiebiáŝ / y
27 Bánnáŝ. ' A z ŝynów Jolámán / Thá-
máŝ / y Zácháriáŝ / y Jezrelus / y Jod-
28 dius / y Erimoth / y ŝeliáŝ. ' A z ŝy-
nów Záthoim / Eliáddas / y Liáŝumus /
Zochiáŝ / y Lárimoth / y Zábdis / y Te-
29 bediáŝ. ' A z ŝynów Zebes / Jan / y Am-
mániáŝ / y Zábdíáŝ / y Emeus. ' A z
30 ŝynów Bánni : Olamus / y Málus-
chus / y Jeddus / y Jáŝub / y Áŝabus /
31 y Jerimoth. ' A z ŝynów Áddyn : Ná-
áthus / y Moofiaŝ / y Kálcus / y Ká-
ánáŝ / Nááŝeáŝ / Náthátiáŝ / y Be-
32 ŝeel / y Bonnus / y Nánáŝŝes. ' A z ŝy-
nów Tuáe : Tóneáŝ / y Áŝeáŝ / y
Melchiáŝ / y Sámeáŝ / y Simón / Be-
33 niámin / y Málchus / y Márráŝ. ' A z

Każde im ob-
ce ŝony y ŝ
dziećmi
porzucić
po tym prze-
czystawŝy
zakonu Páni-
ŝtá, káŝe
im weŝela
ŝiŝywać.

34 synów Asom: Kariáneus/ Máthá-
thías / y Bámus / y Eliphálách / y
Mánásses y Semei. A z synów Bám-
ni: Jeremiaś / y Moádiás / y Abiá-
mus / y Jobel / y Báneás / y Peliás / y
Jonás / y Márimoth / y Eliásib / y
Máthaneus / y Eliásis / y Ouzás / y
35 Dielus / y Semeédius / y Dámbris / y
Jozeph. A z synów Tobei/ Jdelus
y Mátháthías / y Sábádus / y Seche-
36 da/ Sedmi/ y Jessei/ Báneás. Ci w-
37 szyscy poieli sobie byli żony cudzoziem-
skie / y opuścili ie z dziećmi. A nie-
stali Káplani / y Lewitowie / y którzy
byli z Izraelá w Jeruzálem / y we wszy-
tkiéy iednéy káinle piérowségó dnia
miesiąca siódmégó: y byli synowie
38 Izraelscy w miéstkaniách swoich. A
zebrało sie wszytko zgromádenie lu-
du spolu ná plac który iest ná wschód
39 stoncy bramy swiętęy. A rzekli E-
sdrasowi náwysšému káplanowi
y wczycielowi / aby przynióśł zakon
Moyżesów / który iest podány od pá-
40 ną Bogá Izraelskiego. A przynióśł
Esdras náwysšy káplan zakon wšy-
tkiemu zgromádeniu ich / od meżá aż
do niewiástej wszytkim káplanóm / aby
41 słucháli zakonu / piérowségó dnia
miesiąca siódmégó. A czytał ná
placu który iest przed swiętą bramą
koscielną od poranku aż do wieczora
42 przed meżmi y niewiástkami. A wszy-
scy słucháli zakonu. A stał Esdras
náwysšy káplan / y wczyciel zakonu /
ná stolicy dzierwiánęy / która była zbu-
43 dowána. A przy nim stali Máthá-
thías / y Samus / Anánias / Azári-
as / Urias / Ezechiás / y Bálšamus /
44 po prawéy rece. A po lewéy stronie
Sáldeus / Misáel / Máláchiás / Abu-

sthas / Sábus / Mábádiás / y Záchá-
riás. A wziął Esdras księgi przed
wszytkim zgromádeniem / bo sie-
dział w chwale ná nawysšym mie-
45 scu przed oczymá wszytkich. A gdy
dokonał zakonu / wszyscy powstali: y
błogosławił Esdras Páná Bogá
náwysšégó / Bogá zastępów wszech-
46 mocnégo. A wszytek lud odpowie-
dział / Amen. A podniósł rece ku
górze / padáiąc ná ziemié klámiali sie
47 Pánu. Jezus y Bánáeus / y Sare-
biás / y Jáddimus / y Alkubus / y Sáb-
bátheus / y Kálithes / y Azáriás / y Jo-
rádus / y Anánias / y Philiás Lewito-
48 wie / którzy wczli zakon pánstiego /
y przed zgromádeniem czytali zakon
pánsti / y przykładal każdy té którzy
50 rozumieli co czytano. A mówił A-
tharáthes / Esdrasowi náwysšému
káplanowi / y wczycielowi / y Lewi-
51 tom którzy lud náuczali / rzekąc: Ten
dzień iest swięty Pánu: A wszyscy
52 plákali gdy wšlyšeli zakon. A rzekł
Esdras: Odsiedšy tedy / iédzcie co
natłuszté pokármy / a pićcie co ná-
stodšé pićcie / a posłaycie dary tym /
53 którzy nie máią. Bo ten dzień iest
swięty Pánu / a nie bądźcie smutni.
54 Bo was Pan oświeci. A Lewito-
wie téż iáwne wszytkim opowiedáli /
mówiąc: Ten dzień iest swięty / nie
55 bądźcie smutnymi. A tak rozepłi sie
wszyscy iedź y pić / y używáć / y da-
wáć dary tym którzy nie mieli / aby u-
żywali: bo bázro wielce byli pociesze-
56 ni słowy których ie náuczano. A ze-
bráli sie wszyscy do Jeruzálem / ob-
chodząc wesele według testamentu
Páná Bogá Izraelskiego.

KSIĘGI CZWARTE ESDRASZOWE.

ROZDZIAŁ I.

Esdras po-
stany od
Páná, wiel-
kie dobro-
dziejstwa
Boże, Zy-
dóm nie

TORÉ księgi
Esdrasá pro-
feta / syná Sári-
syná Azarei / syná
Helciasa / syná
Sádániasa / sy-
ná Sádoch / syná

2 Achitob / syná Achiasa / syná Phine-
es / syná Zeli / syná Ameriasa / syná A-
siel / syná Márimoth / syná Arna / syná
3 Oziassowes / syná Borith / syná Abi-
sci / syná Phinees / syná Eleazar / syná
Aaron z pokolenia Lewi / który był
4 poimáncem w ziemi Medzkiej / w
królestwie Artáxerxa króla Perskiego.
A ostáło sie słowo Pánstie do mnie /

w dzie-
cznym uczy-
nioné ná o-
czy wyrzu-
ca.

mówiąc:

mówiąc: ' Jdź / á opowiedź ludowi
 memu złości ich: á synóm ich / nieprá-
 wości których sie przeciwko mnie do-
 puszcáli / áby opowiedáli synóm sy-
 6 nów: ' iż grzechy rodziców ich roz-
 mnożyły sie w nich. Bo zapomniá-
 wšy mnie / ośiárowáli cudzym Bo-
 7 góm. ' Izalim nie ía wywiódl ie z zie-
 mie Egypťskéj / z domu niewolęj: '
 A oni drażnili mie / y wzgárdzili rády
 8 moie. ' A ty otrząśni włosy głowy
 twoiey / á wrzuc ná nie wšytko złe:
 bo nie byli posłusni zákonu mego. A
 9 lud niekárny iest. ' A dožadze ie bede
 ciérpiał / którymem ták wielkie do-
 10 brodzieystwá pokazał: ' Wytráci-
 lem dla nich wiele królów: porážilem
 11 Pháraóna y z slugámi iego / y wšytko
 woysko iego. ' Wšytkie narody wy-
 gubilem przed nimi / á ná Wschód
 12 słonca we dwu ziemiách lud Tyryjski
 y Sydoński rozprósylem / y pozábí-
 íalem wšytkie ich nieprzyiaciele. ' A
 13 ty mów do nich / mówiąc: To mówi
 Pan: ' Jáciem was przepráwił przez
 morze / á diógi obromné spráwiłem
 14 wam zdaná: dalem wam Moysé-
 ša hetmánem / y Aaroná káptanem:
 ' Dawałem wam swiátłosc w slupie
 ognistym / y czynilem wielkie cudá
 15 między wámi: á wysćie mnie zápá-
 mietáli / mówi Pan. ' To mówi Pan
 16 wszechmogący: Przepiórtki wam by-
 ty ná znát / dalem wam obáz ná obro-
 ne / á támeście semráli. ' Anisćie try-
 17 umphowáli w imieniu moim z zátrá-
 cenia nieprzyiaciół wáshych: áleście
 18 áż ieszcze y dotąd semráli. ' Gdzież są
 dobrodzieystwá ktorém wam wezy-
 19 nil: ' Izali ná pustyni / kiedyście tá-
 kneli / nie woláliście do mnie / mó-
 20 wiąc: Przeczés nas wywiódl ná te
 puszcze / ábyś nas pobíł: lepiéy nam
 21 bylo służyć Egypťjánóm / á niżli po-
 mzeć ná téy puszczy. ' Ja wzałilem
 sie nád wzdychániem wáshym / y da-
 lem wam mánne ku pokármowi. Je-
 dliście chléb ámiel'ski. ' Aza gdyście
 prágneli / nierozszépil opoki / y pty-
 nely wody do sytościry dla gorácá zá-
 krywałem was liściem dziewá. ' Roz-
 dzieliłem między was ziemię obfitę:
 wyrzuciłem przed wámi Chánáncy-
 czyki / Pherezyczyski / y Phylisťhimy:
 cóż wam dálej czynić mam / mówi

22 Pan: ' To mówi Pan wszechmogá-
 cy: Gdyście byli ná pustyni w rzeki
 23 Amorrhęyskiej prágnać y bluźniąc
 imię moie / nie przepuścilem ná was
 ognia zá bluźnierstwá: ále włożywšy
 24 dzewo w wodę / uczynilem rzekę sło-
 dą. ' Cóżci czynić mam / Jákobie: '
 Niechćiales słucháć Judo. Přemio-
 se sie do innych narodów / y dam im
 25 imię moie / áby strzegli praw moich.
 ' Ponieważście mnie opuścili / y ía
 26 was opuszcze. Gdymie będziecie prosić
 o miłosierdzie / nie sinituie sie. ' Gdy
 27 mie będziecie wzywáć / ía nie wysłu-
 cham was. Bóście splugáwili rece
 28 wáśie krwią / á nogi wáśie nie leniwé
 ná dopuszczenie sie mežobóystwá.
 29 ' Nie íákobyście mie opuścili / ále sá-
 mi siebie / mówi Pan. ' To mówi
 30 Pan wszechmocny: Izalim ía was
 nie prosił íákó oćiec synów / y íákó má-
 tka córek / y íákó mámtá dziatek swo-
 31 ich / ábyście byli ludem moim / á ía
 Bogiem wáshym: y wy mnie miáśto
 32 synów / á ía wam miáśto oycá: ' Ták-
 em was zbierał íákó kókoš turczáká
 33 swé pod skrzydlá swoie. A teraz cóż
 34 wámi czynić mam: Wdrzuce was ob-
 liczá mego. ' Gdy mi ośiáre przy-
 35 niesiecie / odwróce od was oblicze
 moie. Bo dni swieté wáśie / y nowié
 36 káizyców / y obyezánta odzuciłem.
 37 ' Jam posýlał do was slugi moie pro-
 roki / ktoréście poimawšy pozábítali /
 38 y ciáta ich rozšárpáli: ktorých krowie
 39 sukáć bede / mówi Pan. ' To mówi
 Pan wszechmocny: Dóni wáśi spu-
 40 stošony iest: rozpróše was íákó
 41 wiátr plewy / á synowie wáśy po-
 42 tomstwá mieć nie będą / bo zániedbá-
 43 li rošłazánié moie / á co złé iest prze-
 44 demná czynili. ' Podam domy wáśie
 45 ludowi przychodzącemu / ktorzy mnie
 46 nie słyšawšy wierzą: ktorýmem cu-
 47 dów nie pokazał / uczynią cóm przy-
 48 kazał. ' Prirokoř nie widzieli / będą
 49 wspomínáć niepráwości swoie. ' W-
 50 swiádežam ludu przychodzącego tá-
 51 šte / ktorégo sie dziatek wesela rábo-
 52 ścia / choć mie oczymá ciélešniéni nie
 53 widzą / ále duchem wierzą com po-
 54 wiedział. ' A teraz bráćie obacz co zá-
 55 chwala: á ogláday lud przychodzący
 56 od Wschodu słonca / ' ktorému dam
 57 kšisťstwo Abrahánowé / Jákówe /

40 y Jákobowé / y Ozeasowé / y Amoso-
wé / y Micheasowé / y Joelowé / y Ab-
diasowé / y Jonaśowé / y Nahumowé / y
Habakukowé / Sophoniasowé

wé / Aggeusowé / Zachariasowé / y
Malachiasowé / którego y aniołem
Pańskim nazywano.

ROZDZ. II.

Omówi Pan:

Jam wywiódł
lud ten z niewo-
lę / y ktorzymem po-
dał przykładania
przez slugi moje
proroki / ktorzych

1 słuchać niechcieli / ale wniwecz obró-
2 cili rady moje. ¹ Mátka która ie po-
rodziła / mówi im : Idźcie synowie /
3 bo ciem ia iest wdoma y opuszczona.
² Wychowałam was z weselem / a
4 utraciłam was z płaczem y z żało-
ścią : Bowiemesście zgrzeszyli przed
5 Pánem Bogiem waszym / y co złe iest
6 przednimiesście czynili. ³ A teraz cóż
mam czynić z wami ? Jam iest wdo-
7 wa y opuszczona : idźcież synowie / a
8 prosście od Pána miłosierdzia. ⁴ A ia
ciebie biórze za świádká oycze ná má-
9 tke synów / ktorzy przymierza mego
zachować niechcieli / ⁵ abyś ie dał ná
10 pohánbienie / a mátke ich ná złupie-
11 nie / żeby nie było narodu ich. ⁶ Tłech
12 beda imiona ich rozpiószone między
13 pogány / niech beda wyglądzeni z zie-
14 mic / gdyż wzgardzili przysięge moje.
15 ⁷ Wiáda tobie Assur / ktorzy krusieś nie-
sprawiedliwé v siebie. Narodziszly /
wspomni com uczynił Sodomie y
9 Gomorze / ⁸ ktorzych ziemiá leży w
smolnych bryłach / y w kupách po-
piolu : tak tym uczynie ktorzy mie nie
słuchali / mówi Pan wszechmocny.
10 ⁹ To mówi Pan do Esdraśa : Opo-
wiedz ludowi memu / iż im dam kró-
11 lestwo Jerozolimskie / ktoriem miał
dać Izraelowi. ¹⁰ A wezme sobie
12 chwale ich / a dam im wieczné przy-
13 bytki / ktorém był onym nágotował.
14 ¹¹ Dziewo żywota będzie im ná won-
15 ność máści drogiey / a nie beda robić /
ani sie spracują. ¹² Idźcież / a weźmie-
cie. Proście sobie aby sie nie przez wie-
le dni odwłoczyło. Jużci wam króles-
two zgotowano : czujcież. ¹³ Oświadczy
14 sie niebem y ziemią. Bom skręsył
15 złé / a stworzyłem dobre / bo ia żywie /

16 mówi Pan. ¹⁴ Mátko obłap syny swo-
ie / wychoway ie z weselem iáko gołę-
bica / utwierdzay nogi ich : bom cie
obral / mówi Pan. ¹⁵ A wzbudze v
márle z mieysc swoich / a wywióde ie
z grobów / bom poznał imie moje w
17 Izraelu. ¹⁶ Tłie bój sie mátko synów :
18 bom ciebie obral / mówi Pan. ¹⁷ Po-
śleć ná pomoc slugi moje / Izaiáša /
y Jeremiaśa / za ktorzych rada po-
świeciłem y zgotowałem ci dwána-
19 ście dziew rozniátemi owocami ocia-
żonych / ¹⁸ y tyleż też źródeł płyną-
cych mléktem y miodem : y siedm gór
bárzo wielkich / mágacych róże y lilie /
20 ná ktorzych nápełnie weselem syny
twoie. ¹⁹ Czyń sprawiedliwosc wdo-
wie / czyń sąd sierocie / daj niedostá-
21 tecznému / bróń osierociálego / przy-
dźiy nágięgo / ²⁰ opátrz wloknego y
niemocnego / nie násmiëwaj sie z
22 chromiego / bróń iednorekiego / a sle-
pého przypusć ku widzeniu świátło-
23 ści moiey. ²¹ Zachoway starého y mło-
dého między mury twémi. ²² Gdzie
24 naydziesz wniárlé / náznaczywszy po-
choway w grobie : a dam ci piérszé
25 siedzenie w zmarłych wstąpiu mo-
im. ²³ Wytchni a odpoczni ludu mój /
26 boć przydzie odpoczynienie twoie.
27 ²⁴ Mámko dobra wychoway syny two-
ie / a zmocni nogi ich. ²⁵ Slugi ktorém
28 ci dał żaden z nich nie zgine : bo sie
29 ia bede o nich dowiëdował z pocztu
30 twego. ²⁶ Tłie vstaway. Bo gdy przy-
dzie dzień wóistny y utracpienia / duddy
31 płakać y smecić sie beda / a ty wesola
y obfitująca będziesz. ²⁷ Bedac zay-
32 żreć pogáni / a nie nie beda mogli
przeciw tobie / mówi P. ²⁸ Zastłonię cie
reze moje / aby synowie twoi piekła
nie widzieli. ²⁹ Wesel sie mátko z syny
twémi : bo ia ciebie wyrwę / mówi
31 Pan. ³⁰ Wspomni ná syny twoie spia-
cé / iż ie ia wywióde z boków ziemié /
y uczynie z nimi miłosierdzie / bom
32 iest miłosierny / mówi Pan wsze-
chmocny. ³¹ Obłapże syny své áz ia
przyde a uczynie im miłosierdzie : bo
obfitują źródła moje / a iásta moia

Bużnice
pod figurą
mátki, od-
wodzi od
głóści iey
ku lepšemu
żywotowi.

33 nie wstanie. ¹ Ja Esdrasz wziąłem
rozkazanie od Pana na gorze Oreb /
abych siedl do Izraela: do których
34 gdy przyszedł / odzucili mnie / y wzgár-
dzili rozkazanie Pánstkie. ² A przetoż
wam mówię narodowie / którzy słu-
chacie y rozumiecie: Czekajcie pástę-
rza waszego / odpoczynienie wieczné
35 da wam: bo blisko iest ten / który
pryjdzie ná skonczeniú swiátá. ³ Bądź-
cie gotowi ku odpłacie królestwa: bo
36 iásność wieczna będzie wam świeci-
lá czasy wiecznemi. ⁴ Ociekajcie przed-
cieniem tego swiátá: a burcie wese-
lé chwały waszej. Ja sie oswiadc-
czam iawnie stworzycielem moim.
37 ⁵ Weźmiecie dar zálecony / a weselcie
sie dziekując temu który was wezwał
38 do królestwa niebieskiego. ⁶ Pow-
stańcież / a stójcie / a obaczcie liczbę
náznaczonych ná gody Pánstkie.
39 ⁷ Którzy sie z cienia swiátá przenie-
śli / wzięli swiętne śáty od Pana.
40 ⁸ Przyjmij Sion liczbę twoją / a zamkni-
swé w białe śáty wbiáné / którzy za-
41 kon Pánstki wypełnili. ⁹ Supelna iest
liczba synów twoich / którychś po-

39 żądał. Proś rozkazania Pánstkiego /
aby był poświęcony lud twój / który
42 iest wezwan od początku. ¹⁰ Ja E-
sdrasz widziałem ná gorze Sionie
rzeszę wielką / którejem zliczyć nie-
mógł / a wszyscy piesniami wespół
43 chwalili Pana. ¹¹ A w posrzedku ich
był młodzienc wyszy wzrostem wy-
soki wyszy nád oné wysykie / y każde-
mu z nich kładł korony ná głowy / a
wiecéy sie wywyższał: A iam sie dzi-
44 wował. ¹² Tedy m pytał Anyolá y rzé-
45 kłem: Pánie którzy to są? ¹³ Który od-
powiedając rzékł mi: Ci są którzy
śáte smiertelna złożyli / a wzięli nie-
smiertelna / a wyznali imie Pánstkie:
46 Teraz ie koronują y biorą pálmy. ¹⁴ A
rzékłem Anyolowi: On młodzienc
co zasz iest / który ná nie kładzie koro-
47 ny / a pálmy w ręce dáie? ¹⁵ A odpo-
wiedając rzékł mi: Ten iest syn Bo-
ży / którego ná świecie wyznawali. A
iam ich wielmożyc poczał którzy me-
żnie sie dla imienia Pánstkiego zasz-
48 wiali. ¹⁶ Tedy mi rzékł Anyol: Idźże /
a powiedz ludowi memu iakie y iako
wielkie widział cudá Pana Boga.

ROZDZ. III.

1 **W** roku trzydzie-
stego po zburze-
niu miastá byłem
w Babilonie / a
3 frásowałem sie
leżąc ná łozu mo-
im / y myśli moje
2 wstępowály ná serce moje: ¹ Jsem
widział opuszczenie Sionu / a mno-
stwo tych którzy mieszkali w Babilo-
3 nie. ² A chwał sie duch mój bázro / y
począłem mówić do Najwyższego sło-
4 wa boiáźliwe. ³ A rzékłem: O Pánu-
izcy Pánie / tys powiedział od pocza-
tku / gdyś zakładal ziemię / a to sam /
5 y rozkázowałeś ludowi / y y dales A-
dámowi ciáło martwe / lecz y to było
6 y stworzenie ról twoich: y nátnę-
les weń ducha żywota / y sstał sie ży-
wym przed tobą. ⁴ A wwiódles go
do ráju / który była ná sadzila prawica
twoja / pierwéy niżli zemna przysła.
7 ⁵ A temúś rozkázal / aby milował
drogę twoją / y przestąpił ją / y nátych-
miast postánowił nań śmierć / y ná

8 narody ię: y narodziło sie narodów /
y pokoleni / y ludzi / y rodził którzy
liczby niemają. ⁶ A chodil każdy ná-
ród po swéj wolé / y dziwoy czynili
9 przed tobą / y gárdzili pyktazaniem
twoim. ⁷ A potym zá časem przywió-
dles potop ná mieszkające ná swie-
10 cie / y wyglądziles ie. ⁸ A przypadł ná
każdego z nich / iako ná Adámá s-
11 mierz / tak ná nie potop. ⁹ Aleś zostá-
wil iednego z nich Noégo y z domem
12 tego / a z teg wszyscy spławiedliwi. ¹⁰ A
sstało sie gdy sie poczeli rozmnażać
którzy mieszkali ná ziemi / y namnoży-
li synów / y ludów / y narodów wiele / y
poczeli zasz niezbożność czynić wiecéy
13 niżli pierwszy. ¹¹ A sstało sie gdy nie-
prawosć czynili przed tobą / obrales
sobie z nich meżá któremu imie było
14 Abrahám. ¹² A wmiłowałeś go / y o-
znaymiles iemu samému wolę two-
15 je: ¹³ A postánowiłes z nim przymie-
rzę wieczną / y rzékles mu: Jsz nigdy
nie miał opuścić nasienia iego. A
dales mu Izááká / a Izáákowi dales
16 Jákobá y Esau. ¹⁴ A oddażyłes so-
bie Jákobá / a Esauá oddziłiles. A

We wszy-
thich po-
tómkach A-
dámowych
ale nawie-
cý w pogá-
niach złość
obstanie.

estat

oic epl. uas h. r. a. y. j. i. m. a. l. e. b. s. m. i. R. 51

17 sstał sie Jákob w mnostwo wielkie.
 18 'A sstało sie gdyś wywiódł potom-
 19 stwo iego z Egiptu/ przywiódłes ná
 20 górę Syna. 'A nákloniłes niebiós/ y
 21 sstałes ziemié / y wzruszyłes okrag/
 22 y zátreszałes glebości / y zátwoży-
 23 les swiát / 'y przešla chwałá twojá
 24 cztery bramy/ ognjá / y trzesienia zie-
 25 mie/ y wiátru/ y mrozu/ ábys dał za-
 26 kon nasieniu Jákobowému/ á naro-
 27 dowi Izráelskiemu pilność. 'A nie
 28 odizales od nich sercá złościwego/ izby
 29 był zakon twój uczynił w nich pozys-
 30 tek. 'Bo serce złościwénosząc piérszj
 31 Aldam/ wystąpił y zwycięzon iest : ále
 32 y wyszyscy którzy sie z niego zrodzili. 'A
 33 sstała sie trwóząca młóść y zakon z
 34 sercem ludzkim / z zátáženiem korze-
 35 nia : y odeszło co dobre iest / á złé zo-
 36 stało. 'A przeszły czasy/ y skończyły sie
 37 lata / y wzbudziłes sobie sluge imie-
 38 niem Dawidá / 'y rzekłes mu / áby
 39 budowane było miásto imienia twé-
 40 go / y tobie w nim ofiarowano kádzi-
 41 dło y ofiary. 'A działo sie to przez
 42 wiele lat / y wystąpili którzy mieszkáli
 43 w mieście / 'czyniąc we wszytkim iá-
 44 ko czynił Aldam / y wszytko potom-
 45 stwo iego. bo y ci używali sercá zło-
 46 ściwego. 'A podales miásto twé w
 47 ręce nieprzyjaciół twoich. 'A za któ-
 48 rzy mieszkáją w Bábilonie lepiéy czy-
 49

nia : y dla tego będą pánować ná
 50 Sionem : 'Sstało sie gdyś tu przy-
 51 siedł / y obaczyłem niebożności któ-
 52 rym liczby niémasz : y wiele wysze-
 53 pnych widziáłá duszá mojá tego trzy-
 54 dziestego roku / y odchodziło ode
 55 mnie serce moje / 'izem widziáł iáko
 56 znośiś té grzeszące/ y przepuściłes nie-
 57 zbożnie czyniącym : á záttráciłes lud
 58 twój / y záchowales nieprzyjaciół
 59 twoie / á nie oznaymiłes. 'Nie nie
 60 pámietam iákoby tá drogá miáta
 61 bydz opuszczona / ázaz lepszé sprawy
 62 czyni Bábilon niż Sion : 'ábo cie
 63 który inny naród poznał oprócz Iz-
 64 zráelá : ábo które pokolenia wwierzy-
 65 ły świadectwóm twoim iáko Jákó-
 66 bowé : Których zapláta nie pokazá-
 67 ła sie ani piaca przyniosła pożytku.
 68 'Bo przechodząc przeszedłem mie-
 69 dzy narody / y widziáłem ie obfitują-
 70 cé / y nie pámietájące ná rostkazanie
 71 twoie. 'Teraz tedy zważ ná wadzę
 72 nieprawości náś / y onych którzy mie-
 73 skáją ná swiecie / á nie naydzie sie
 74 imie twoie iedno w Izráelu. 'Abo
 75 kiedy nie grzeszyli przed tobá ci którzy
 76 mieszkáją ná ziemi : ábo który naród
 77 tak strzegł przykazania twego : Té
 78 iednak naydziesz miánowicie / że zá-
 79 chowywali przykazania twoie : ále
 80 pogánów nie naydziesz.

'ábo przez to
trzydzieści
lat.

ROZDZ. III.

Zbiła smia-
łość biał-
czą dwor-
nego przy-
wodząc ro-
żniny po-
dobieństwa

1 **O**dpowie-
 2 dział mi ányół /
 3 który był do mnie
 4 posłan / któremu
 5 imie Uriel : 'A
 6 rzekł mi : Prze-
 7 chodząc przesła
 8 miáre serce twoie ná tym swiecie / y
 9 myśliś ogárnać drogę Nawysšiego.
 10 'A rzekłem : Tak Pánie mój. A od-
 11 powiedziáł mi / y rzekł : Posłanem
 12 iest ábych ci okazał trzy drogi/ á prze-
 13 łożył przed tobá trzy podobieństwa :
 14 'z których iesli mi iedne zgádniesz / y
 15 iá tobie okaże drogę którą prágniész
 16 widzieć / á náucze cie kády iest serce
 17 złościwe. 'A rzekłem : Nów Pánie
 18 mój. A rzekł do mnie : Idź/ zważ mi
 19 wáge ognjá / ábo pomiérz mi wienie
 20 wiátru / ábo wróc mi náзад dzień

6 który przeminął. 'A odpowiedzia-
 7 łem/ y rzekłem : Któż z vrodzonych to
 8 uczynić może/ że mie oto pytasz : 'A
 9 rzekł do mnie. Gdybych cie pytał
 10 mówiąc : iáko wiele iest mieszkánia
 11 w sercu morzá / ábo iáko iest źródł
 12 ná początku przepáści/ ábo iáko wie-
 13 le iest zdrojów nád wtrwórdzeniem /
 14 ábo które są wysšcia z ránu : 'rzekłbys
 15 mi śnadź : Nie zstępowalem do prze-
 16 páści / ani ieszcze do piekła : do nie-
 17 bám też nigdy niestępował. 'A te-
 18 raz nie pytałem cie iedno o ogień / o
 19 wietrze / á o dnu / przez któreś prze-
 20 siedł : y od których oddalon bydz nie
 21 możesz : á nie odpowiedziałes mi o
 22 nich. 'A rzekł mi : Ty co iest twego /
 23 co z tobá zrosło / poznać niemożesz :
 24 'á iákoż naczynię twoie będzie mogło
 25 ogárnać drogę Nawysšiego/ y gdyż
 26 sie swiát już zewnátrz zepsował/ zro-
 27 zumieć zepsowanie iásné przed obli-

'Głębokości

12 czem moim? ¹ Rzékłem mu: Le-
pię nam było nie bydź / niżli iescze ży-
wic żyć w niebożnościach / á cię-
13 pieć á niewiedzieć dla czego. ² A od-
powiedział mi / y rzékł: Jádąc / iá-
chałem do láśa dziew polnych / y v-
14 czynily ráde / ³ y rzékly: Pódźcie á
idźmy / y ruszmy woynie przeciw mo-
rzu / áby przed námi vstapilo / y v-
15 czynimy sobie inné lásy. ⁴ Tákże y ná-
wátności morzkie / y sámé ráde vczyni-
ly / y rzékly: Pódźmy ruszmy sie /
zwalczmy lásy polné / ábyśmy y tám
sámé sobie otrzymály druga kráine.
16 ⁵ A ostátá sie ráda lásu prózna: bo
17 przyszedl ogień / y spalil ji. ⁶ Tákże y
ráda nawátności morzkich: bo zástá-
18 wil sie piasek / á niedopuscił im. ⁷ A
ták gdybys tych sedzím byl / kogóż-
19 bys poczał vspřawiedliwáć / ábo to-
go potępiáć? ⁸ A odpowiedziałem y
rzékłem: Záprawde prózna ráde v-
rádžili / bo ziemiá dána iest láswi / á
20 morzu miéysce któréy znašáto ná-
wátności iego. ⁹ A odpowiedział mi
y rzékł: Dobrześ ty rozszadził / á cze-
21 mus siebie sámégo nie osadzić? ¹⁰ Bo
iáko ziemiá lásom dána iest / á morze
wátom swoím: ták któzy niestáig
ná ziemi / tylo rzeczy ziemské zrozu-
miéwáć mogą: á któzy ná niebie / to
22 co iest ná wysokości niebieskéy: ¹¹ A
odpowiedziałem / y rzékłem: Proše
cieś pánie áby mi byl dan smysl ku wy-
23 rozumieniu. ¹² Bom niechtiał pytáć
o twych rzeczách wysšych / ále o tych
które po nas co dzień chodzą. Przecz
Izráel podan iest narodóm ná po-
hámbienie / lud którys vniłował / dá-
ny iest pokoleniam niebożnym: á za-
kon oyców nášych záginął / y vstaw
24 nápisáných nigdzie niemáš? ¹³ A ze-
šlišmy z swiátá iáko šaráneza / á ży-
wot náš zdumienie y lekánie / ánišmy
25 godni otrzymáć miłosierdzia. ¹⁴ Ale
což vczyni z imieniem swoím / któré
26 iest wzywano nád námi? ¹⁵ A o tom
sie pytał: ¹⁶ A odpowiedział mi / y
rzékł: Jesli sie bedžieš wiele bádał /
27 często sie bedžieš džíwował: bo kwá-
piąc kwápi sie swiát przemináć / á
niemože zniéść co ná przyszlé czasy
spráwiedliwym iest obiecáno: bo ten
28 swiát pelen iest niespráwiedliwostí y
indłostí. ¹⁷ A o co pytaš powiém: Bo

násiáto siezłostí / y ieszcze nie przysło
29 skáżenie iéy. ¹⁸ A ták iesli nie bedžie wy-
wrocono to co sie násiáto / á nie od-
stápi miéysce gdžie násiáno zléš / nie
30 przydžie gdžie násiáno dobrého. ¹⁹ Bo
žiele nasienia zlégo wsiáne iest w ser-
ce Adámowé od poczatku: á iáko
wiele niebożności národžilo áž do-
tąd / y rodži áž przydžie boiowisko? ²⁰
31 ²¹ Wwážże v siebie / žiele nasienia zlé-
go / iáko wiele owocu niebożności
32 národžilo: ²² á gdy beda požeté kło-
sy którym liczby niemáš / iáko wielkie
33 boiowisko poczná czynić? ²³ A odpo-
wiedziałem y rzékłem: Jákóž / á kie-
dy to? ²⁴ Cemu malé á zlé są látá ná-
šé? ²⁵ A odpowiedział mi / y rzékł mi:
Nie skwápiay sie ty nád Náwysšé-
go. Bo sie darmo kwápiš bydž ná-
deň / bo wykracánie twoie wielkie.
35 ²⁶ Izali o tym nie pytał y duše spráwie-
dliwych w przybytkách ich / mówiąc:
Dotądžie ták sie spodžiewám: á kie-
dyž przydžie pożytek boiowiská zaplá-
36 ty nášéy? ²⁷ A odpowiedział ná to
Jeremiel árchániól / mówiąc: Gdy
sie wypelni liczbá nasienia miedzy
wámi: bo odwrázył ná wadze wiek.
37 ²⁸ A miára rozmierzyl czasy / y liczba
policzyl czasy / á nie porušyl / áni w-
zbudžil / áž sie wypelni miára przerze-
38 czona. ²⁹ A odpowiedziałem / y rzé-
kłem: Opánuiący Pánie / ále y my
wšyšcy ieszešmy pelni niebożností.
39 ³⁰ A podobno dla nas nie nápelni sie
boiowisko spráwiedliwych / dla grze-
chów miestáigacych ná ziemi. ³¹ A od-
40 powiedział mi / y rzékł: Jdž / á pytay
bziemiennéy / iesli gdy wypelni dže-
wieć miesiecy swoich / máćicá iéy be-
džie moglá zátzymáć plód w sobie? ³²
41 ³³ A rzékłem: Niemože Pánie. A rzékł
do mnie: W piekle przybytki duš má-
42 cicy są podobné. ³⁴ Bo iáko tá która
rodži spiešy sie iákoby zbydž potrze-
by rodzenia: tákžec y oné spiešy sie
43 áby oddáły to co im zlécono. ³⁵ Od po-
czatku pokáżá tobie to czego prágnieš
44 widžiec. ³⁶ A odpowiedziałem / y rzé-
kłem: Jeslim nálažl láskę przed oczy-
má twymy / y iesli možná iest / á ieslim
45 iest godnym / ³⁷ pokáž mi / iesli má
przysdž wiecey / niż przešlo / ábo wie-
46 céy przešlo niż má bydž. ³⁸ Wiém co
przeminelo / á co má przjódž niewiém.

Abd. 9. r. tcz
podobien-
stwem.

47 ¹ A rzekł do mnie: Stań na prawey
48 stronie / a okazeć wykład podobień-
stwa. ² A stągnęłam y wyszłam / a no-
piec paląca przyszedł przedemną:
49 y stało się gdy miał płomień / wi-
działem a oto dym zostawał. ³ Po-
tym przyszedł przedemną obłok pełen
wody / y spuścił deszcz wielki gwał-
tem: a gdy przestał gwałt deszczu / zo-
stały w nim krople. ⁴ A rzekł do mnie:
50 Myśl sobie / iż iako deszcz jest obfity

nij krople / a ogień / nijli dym: tak
jest wieść miara która przeminie.
51 A zostały krople y dym. ⁵ A modli-
łem się y rzekłem: Co mniemasz be-
delia żyć aż do dni onych: a co
52 będzie w one dni: ⁶ Odpowiedział
mi y rzekł: O znakach / o których nie
pytasz mogeć pocześć powiedzieć:
ale o twym żywocie nie jestem po-
słan / abych ci powiedział / ale nie-
wiem.

Rozmaité
znaki Esdra
sowi poká-
zuje dla ná-
dziejie y po-
ciechy w-
niewoli be-
dących.

Abd. 6. wiat.

ROZDZIAŁ V.

Strony zna-
tów: Oto przy-
da dni / w któ-
rych beda poi-
máni którzy nie
stali na ziemi
w wielkich bo-

gactwach / y będzie zakryta dółga
prawdy: a kraina będzie nieplodna
w wierze. ¹ A rozmnoży się niespra-
wiedliwość więcej niżli ta która ty
sam widzisz / a niżliś kiedy slychał. ² A
będzie na pierwszym wstępie ta krai-
na która teraz widzisz że króluje / że ją
4 wyszła spustoszona. ³ A jeśli Tawys-
sy da żyć / wyszysy po trzeciý trąbie /
iż się słonice roziasni zagną w nocy a
5 ciężyc trzýkroć przez dzień. ⁴ A kre-
w będzie kápac z dzewá / y kamień wy-
da głos swóy / y wzrusza się narodo-
wie / y będzie królował którego się
6 nie nadziéwają ci co mieszkają na zie-
mi / a ptacy przeprowadzą się: y mo-
7 rze wyrzuci ryby / y wyda głos w nocy /
iakięgo wiele ich nie znali / a wszytcy
8 wstysy głos tego. ⁵ A przepasći beda
na wielu miejscach / y ogień często
9 spuszczony będzie / bestie dzikie prze-
niosą się / niewiasty miesieczne dzio-
10 rodzić beda: y w wodach słodkich
nayda się słoni / a przyiaciele wszytcy
sami się wybić beda. ⁶ A tedy się za-
tają sny / a rozum wstąpi do zam-
11 knienia swego: y wiele ich szukać go
beda: ale nie nayda: y rozmnoży się
niesprawiedliwość y niepowsięg-
12 wość na ziemi. ⁷ A spyta kraina są-
siady swojej / y rzecze: Izali przez cie
przešla sprawiedliwość czyniąca spra-
wiedliwego: y na to rzecze: Nie.

spodziéwać beda / a nie otrzymają:
beda pracować / a nie zdarzą się długi
13 ich. ⁸ Té znaki dopuszczono mi opo-
wiedzieć tobie: a jeśli się powtóre mo-
dlić y płakać będziesz tak iako y teraz /
a będziesz się pościć przez siedm dni /
14 znowu wstysy wieść niż té. ⁹ A ocu-
ciłem się / a ciato na mnie bázro dżá-
ło: y dusza moja pracowała / że wsta-
15 lá. ¹⁰ A wiał mi Aniół który przyszedł /
y który mówił we mnie / y potrząpiał
16 mnie / y postawił mnie na nogi. ¹¹ A sta-
ło się nocy wtórej / y przyszedł do mnie
Salathiel hetman ludu / y rzekł mi:
17 Gdzieś był: a czemu smutna twarz
twoja: ¹² Izali nie wiesz że tobie zwie-
rzony jest Izrael / w krainie przepro-
18 wádzenia ich: ¹³ A przetoż wstań / a
skosztuy chleba / a nie opuszczay nas /
iako pasterz trzody swej w reku wil-
19 ków zlosliwych. ¹⁴ A rzekłem mu ja:
Jdź odenmie / a nie przystepuy się
blisko do mnie. y wstuchał iakom
20 rzekł: y obśedł odenmie. ¹⁵ A iam się
pościł przez siedm dni nárzekając y
plącząc / iako mi rozkazał Uriel An-
21 iół. ¹⁶ A stało się po siedmiu dni / a
znowu myśli serca mego bázro mi przy-
22 kre były. ¹⁷ A wzięta zaśie dusza moja
duchą rozumienia: y poczęłem zaś
23 mówić mowy przed Tawyszym / y
rzekłem: Pánuiacy Pánie / ze wszyt-
24 kich lasów ziemi / ze wszytkich dzew-
iów obrates iedne winnice: a ze wse-
go okregu ziemi obrates sobie ieden
25 dół: a ze wszytkich kwiátów swiata /
obrates sobie iedne lilie: a ze wszy-
tkich głębokości morskich / nápełni-
les sobie ieden strumień: a ze wszy-
26 tkich miast pobudowanych / poświę-
ciłeś samému sobie Sion: a ze wszy-
tkich ptaków stworzonych / miáno-
wales sobie iedne gołębice: a ze wszy-

Wszystkie mg-
dry a rozu-
mne.

27 tkiego bydlá stworzonego / wpatrzy-
 les sobie iedne owieczke : ' á ze wšy-
 28 tkich rozmnozonych narodów / dosta-
 les sobieludu iednego / á załon od w-
 29 8ytkich pochwalony dárowales lu-
 dowi temu / ktorégoś pragnál. ' Ale
 teraz Pánie / přeczies iedného wielóm
 30 podał : ' á nád iednym korzeniem ná-
 gotowales drugie / y rozprósyles ie-
 31 dynacká twego między wiele : ' y po-
 deptáli go á ktorzy sie sprzeciwiali o-
 32 bietnicam twoim / y ktorzy nie wierzy-
 33 li przymierzam twoim. ' A iesli nie-
 nawidząc nienawidziš lud twój / twój
 34 mi rełomá ma byđz karány. ' A oštá-
 to sie gdym wymówil mow / y po-
 35 slan iešł do mnie Anjól ktorý przed-
 tym przysiełł był do mnie przesłéy
 36 noc / ' y rzekł mi : Sluchay mie / á
 37 náuczcie cie : pilnuy mie / á przydamci.
 ' y rzekłem : Powieday mój Pánie. y
 38 rzekł do mnie : Bárzoš sie ty myšlá
 wyniošł zá Izráelem : izališ go ty
 39 wiecéy umilował / niżli ktorý go stwo-
 40 rzył : ' A rzekłem do niego : ' Nie Pá-
 nie / ále žaluiąc mówilem. Bo nékti
 41 moje trapiš mie ná kažďá godžine /
 gdy sie stáram poiąć ściéžke Narwyš-
 42 8égo / y došćignąc częšci sądu iego.
 ' A rzekł do mnie : ' Nie možeš. y rze-
 43 kłem : Czemu Pánie : ' Ná cóžem sie
 národził / ábo přecz żywot mátki mo-
 44 iéy nie ošłal mi sie grobem / ábych był
 45 nie widział vtrapienia Jakób / y spá-
 46 cowánia narodu Izráel. ' A rzekł do
 47 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55
 48 49 50 51 52 53 54 55
 49 50 51 52 53 54 55
 50 51 52 53 54 55
 51 52 53 54 55
 52 53 54 55
 53 54 55
 54 55
 55

tym ktorzy ná końcu beda : á cóž czy-
 42 nie beda ktorzy přede mná byli / ábo
 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55
 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55
 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55
 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55
 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55
 47 48 49 50 51 52 53 54 55
 48 49 50 51 52 53 54 55
 49 50 51 52 53 54 55
 50 51 52 53 54 55
 51 52 53 54 55
 52 53 54 55
 53 54 55
 54 55
 55

35 skwapiay sie z piérwšemi časŷ / my-
 36 slić próżnych rzeczy / abyś sie nie kłó-
 37 pił od posledniejšych časów. 'A
 38 sstało sie potym / y plákałem znorow /
 39 y pościłem sie także przez siedm dni /
 40 abych wypelnił trzy tygodnie / które
 41 mi były powiedziáne. 'A przydało sie
 42 ósméy nocy / á serce moje znorow sie
 43 trwożyło we mnie / y poczałem mó-
 44 wić przed Tawoyszym. 'Bo sie wiel-
 45 ce zapalał duch mój / á duszá mojá
 46 była wduszona / ' y mówiłem : O
 47 Pánie / rzekłes rzekąc ná początku
 48 stworzenia dnia piérwšego mówiąc :
 49 Niech sie sstać niebo y ziemiá / á
 50 słowo twoie weźniem doskonałym.
 51 'A ná ten czas był duch / á wokóło
 52 były ciemności y milczenie : iesze
 53 dźwięk głosu człowieka nie był od
 54 ciebie. 'Tedyś rzekł : żeby z sta-
 55 rów twoich wyszło iásné światło á
 56 by sie okazało dzieło twoie. 'A dnia
 57 wtórego stworzyłeś ducha wtwier-
 58 dzenia / y rozkazałeś mu / aby rozdzie-
 59 lił / y przedział weźnił między wodá-
 60 mi / żeby część iedná wzgórze wsta-
 61 piła / á część ná dole zostála. 'A trze-
 62 cięgo dnia / rozkazałeś sie zebrać wo-
 63 dom ná siódmą część ziemi : á šest
 64 części osuszyłeś y zachowałeś / aby z
 65 tych tobie służyły / posiane od Boga /
 66 y spławione. 'Bo wyszło słowo two-
 67 ie / á dzieło wnet sie sstało. 'bo wnet
 68 wysłał niezmierna obfitość owoców /
 69 y rośkosy sináku rozmaite / y kwiatki
 70 bártwy nie odmienné / y wonności
 71 nie dosięgły woni : á to sie sstało
 72 dnia trzeciego. 'A czwartęgo dnia
 73 rozkazałeś aby sie sstała iásność sło-
 74 neczna / światłość księżycowa / y
 75 gwiazd porządek : 'y rozkazałeś im
 76 aby służyły człowiekowi stworzone-

mu. 'A dnia piátęgo rzekłes siódméy
 47 części / gdzie była wodá zgromádzo-
 48 na / aby zwierzęta / y ptaki / y ryby zo-
 49 dzila : y tak sie sstało. 'Wodá nie-
 50 ma y bez dusze / które Boga wola ro-
 51 skazowała zwierzęta rodziła : aby z
 52 tad opowiadáli narodomie dziwne
 53 sprawy twoie. 'A ná ten czas zachó-
 54 wales 'dwie dusze / z których iedne
 55 nazywałeś Enoch / á imie wtóréy ná-
 56 zwałeś Lewiathán / ' y oddzieliłeś
 57 iedne od drugiey. Bo siódma część /
 58 gdzie sie były wody zebrały / niemo-
 59 gła ich ogarnąć. 'A dales 'Eno-
 60 chowi iedne część / która była osuso-
 61 na dnia trzeciego / aby ná niéy mies-
 62 skał / kiedy iest tysiąc gór. 'A Lewi-
 63 athánowi dales siódmą część mokrá /
 64 y zachowałeś ją aby była ná pożarcie
 65 komu chce / y kiedy chce. 'A dnia
 66 óstęgo rozkazałeś ziemi aby przed
 67 tobą zrodziła bydła / y zwierzęta / y
 68 ptazy : 'á po tych Adámá / któregoś
 69 postánowił przelożonym nád wszy-
 70 tkimi dziełami / któreś wdział : y z
 71 niego wychodźmy my wszyscy / y lud
 72 któryś obrał. 'A to wszystko rzekłem
 73 przed tobą Pánie / iżeś dla nas świat
 74 stworzył : 'A inné narody które po-
 75 sły z Adámá / powiedziały że nic nie
 76 są / y że są podobné sline / á do kro-
 77 ple znacznia przyrównałeś dostatek
 78 ich. 'A teraz Pánie oto narody te
 79 które były za nic poczytáne / poczęły
 80 pánować nád nami / y pożerać : 'á
 81 my lud twój / któryś nazwał piérwo-
 82 rodnym / iednorodnym / miłośnikiem
 83 twoim / podánichmy są w ręce ich.
 84 'A iesli świat iest dla nas stworzon /
 85 przeczże niemamy dziedzictwa z
 86 światem : 'A pókiż to :

*dwie zwie-
 rzęta z któ-
 rych iedno
 nazywałeś En-
 chothem.

*Behemo-
 ty.

*Abo, iakiéy
 żaden rozumie-
 źnik wyra-
 żić nie może

ROZDZ. VII.

1 Sstało sie /
 2 gdym skończył
 3 mówić te słowa /
 4 posłał iest do
 5 mnie Aniół ten
 6 który był posłał
 7 do mnie piérw-
 8 szych nocy / 'y rzekł do mnie : Wstań
 9 Eodrasu / á słuchay mów które-
 10 przyśledł mówić do ciebie. 'A rzekł

4 kłem : Mów Boże mój. 'A rzekł do
 5 mnie : Morze iest położone ná prze-
 6 stronach meyscu / aby było głębokie
 7 y niezmierné : 'ale będzie weście iego
 8 ná ciásnym meyscu położone / aby
 9 było rzekom podobné. 'Bo kto chce
 10 będzie chciał wniść ná morze / y o-
 11 gładzić / ábo ie opánować iesli cie-
 12 śniéy nie przyjdzie / iakóż będzie mógł
 13 wniść ná szerokość : 'Iesze druga :
 14 Iest miasto zbudowane á w polu po-
 15 lożone / á iest wšęgo dobra pełné.

Xyyy ij

*Weście

Bez utra-
 pierania niemo-
 żem wniść
 do żywota
 wiecznego

7 'Wesćcie do niego ciśnie / y ná przy-
 8 kryn micyscu położone / ták iż po pía-
 9 wny stronie ogni / á po lewéy wodá
 10 głęboka : ' á tylko iedná ściężka leży
 11 między nimi / to iest między ogniem
 12 á wodą / ták iż nie może sie ná ściężce
 13 zmiesćcie iedno tylko stopá człowie-
 14 cza. ' A iesli miásto będzie dané czło-
 15 wiekowi w dziedziectwo / iesli by nigdy
 16 przed sobą położonego niebespieczeń-
 17 stwa nie prześedł / iákóž weźmie dzie-
 18 dzictwo swoje : ' A rzekłem : Ták
 19 Pánie. A rzekł do mnie : Ták iest y
 20 cząstká Izraelowa. ' Bom dla nich
 21 świat stworzył : á gdy Adam przestá-
 22 pił rozkazanie moje / osadzono iest co-
 23 sie sstało. ' A sstały sie wesćcia tego
 24 świata ciśnie / y boleigce / y pracowite /
 25 á trochá ich y złych niebespieczno-
 26 ści pełnych / á ná pracy sie bázwo w-
 27 spierający. ' Bo wesćcia wieku wiet-
 28 śtego ściókié y bezpiecne / y czyniące
 29 owoc niesmiertelności. ' Jesli tedy
 30 ci którzy żywá wchodząc nie wniósł
 31 przez té ciśnie á mární / nie będą mo-
 32 gli wziąć tego co schowano. ' Prze-
 33 tóž teraz przecz siety stráśni / gdyżes
 34 stáżitelnym : á przecz sobá trwożyś
 35 gdyżes iest smiertelnym : ' A przecz
 36 nie bierzies do serca twego co ma
 37 przysdż / ale co teraz iest : ' Odpowie-
 38 działem y rzekłem : Pánuiący Pánie /
 39 otós postanowił zakonem twym / że
 40 odziedziczą to sprawiedliwi / á zło-
 41 śnicy poginą. ' A sprawiedliwi be-
 42 dą znosić rzeczy ciśnie / nábziéwając
 43 sie przestronych. bo ci którzy ziości-
 44 wie czynili / y ciśnie rzeczy ciérpieli / y
 45 przestronych nie oglądają. ' A rzekł
 46 do mnie : Niemáš sedziégo nád Bo-
 47 gá / ani mądrego nád Nawyszego.
 48 ' Bo wiele ginie ninieyszych / iż zanie-
 49 dbány iest zakon Boży / który iest
 50 przed nimi. ' Bo rozkazując rozkazał
 51 Bóg przychodzącym / kiedy iedno
 52 przysli / coby czyniąc żyli / á co zacho-
 53 wując nie byli karáni. ' Ale ci nie dá-
 54 li sie námówić / y sprzeciwili sie temu /
 55 y wzięli przed sie myśli prózne / ' y
 56 chwyćili sie omylności grzechów / y
 57 nád to rzekli Nawysjemu że go nie-
 58 masz / á drogę tego nie poznali. ' y za-
 59 kon tego wzgardzili / y obietnicę temu
 60 uczynionych zaprzeli sie : y prawóm
 61 jego wiary nie dawáli / y uczynków

62 tego nie pełnili. ' A przetož Sodánsu
 63 rzeczy prózne próznym / á pełné pel-
 64 nym. ' Oto czas przydzie / y będzie
 65 kiedy przydzá znaki / które mci powie-
 66 dzia / y okaże sie oblubienicá / y wśá-
 67 zując sie wkaże która teraz iest zakryta
 68 ziemiá : ' á wśelki który wybáwion
 69 iest z przereczonego złego / ten oglá-
 70 da dziwy moje. ' Bo sie okaże syn
 71 mój IESVS z tymi którzy są z nim / y
 72 będą sie weselić którzy pozostáli przez
 73 czterzy stá lat. ' A będzie po tych le-
 74 ciach / y wmrze syn mój CHRISTUS /
 75 y wśyscy ludzie którzy dech máją : ' y
 76 obróci sie świat w stáre milczenie
 77 przez siedm dni / iákó y zá piérwysch
 78 sądów / ták iż żaden nie zostánie. ' A
 79 będzie po siedmi dniach / y wiek któ-
 80 ry ieszcze nie czuie będzie wzbudzon /
 81 y wmrze stáżony : ' A ziemiá wróci to
 82 co wniósł / y proch którzy w nim
 83 milcząc mieszkają / á gmáchy wrócą
 84 dusze które im są zwierzone : ' A ziáwi
 85 sie Nawyszy ná stolicy sądowéy / y
 86 przeminą niedze / á będzie ciérpliwosc
 87 zgromádzona. ' A tylko sąd zostánie /
 88 prawdá stac będzie / y wiára sie zmie-
 89 ni / ' y uczynki náśladowac będą / á
 90 zapláta sie pokáże / y czuc będą sprá-
 91 wiedliwości / á nieprawości páno-
 92 wac nie będą. ' A rzekłem : Abrahám
 93 piérwszy modlił sie zá Sodomczyki /
 94 á Móyses zá oycie którzy ná puszczy
 95 grzechyli / A którzy po nim zá Izrae-
 96 lá / czasowo Acházá / y Sámuelá. ' Da-
 97 wid zá porażka / á Sálomon zá té
 98 którzy do swiátnie przysli. ' A Eli-
 99 asz zá té którzy deszcz otrzymáli / y zá
 100 wmarłego aby ożył : ' A Ezechiasz zá
 101 ludem zá dni Sennácheribá / y wiele
 102 zá wielu. ' Jesli tedy teraz gdy sie
 103 stáza rozmnożyła / á niesprawiedli-
 104 wosc obfituje / modla sie sprawiedli-
 105 wi zá niepobożnymi / przeczże y te-
 106 raz ták nie będzie : ' A odpowiedział
 107 mi / y rzekł : Ninieyszy wiek / nie iest
 108 koncem : sławá ná nim czestokroć
 109 porýka : dla tego modlili sie zá krewo-
 110 timi. ' Bo dzień sądny będzie skoń-
 111 czeniem czasu tego / á poczatkiem czá-
 112 su przysliéy niesmiertelności / w któ-
 113 rym przeminie stáżitelnosc : ' zgi-
 114 niełá niemiernosc / niewiára odcieta
 115 iest : rozrodziła sie sprawiedliwość /
 116 prawdá wesła. ' Bo ná on czas / za-

Modlitwy
 sprawiedli-
 wych teraz
 są pomo-
 cne / lecz po
 ostatnim są
 dzie nie sie
 nie odmie-
 ni.

*rodz. i. ff. com
zawste m6-
wil.

den nie będzie mógł wybawić onęgo
który zginał / ani pograżyć / który
46 zwyciężył. ¹ A odpowiedziałem / y rze-
kłem : Tę jest mowa moja pierwsza
y ostatnia / że lepij było nie dawać
ziemi Adamiowi / albo wiec już da-
47 wosy / zawściągnąć go aby nie grze-
szył. ² Bo cóż za pożytek ludziom
wiedź ten żywot w frasunku / a po-
48 mierci obawiać się potępienia ? ³ W-
ty Adami coś to uczynił : bo iż się ty
zgrzeszył / nie stał się wypadek twój
49 z ciebie pośli. ⁴ Bo a cóż nam za po-
żytek z tego iż nam obiecany jest czas
niesmiertelny : a myśmy śmiertelne
50 sprawy czynili ? ⁵ A że nam opowie-
dziana jest nadzieja wieczności / a my-
śmy się z tymi a nieczemnymi stali ?
51 ⁶ A że nam naznaczono zdrowie y bez-
pieczeństwo / a myśmy się złe
52 zachowali ? ⁷ A że nam zgotowana
jest chwala Dawydszego ku zachowa-
niu tych którzy zlekka chodzili : a my-
53 śmy drogami złymi chodzili ? ⁸ A że
nam wkradła się trawa / w którym trawa o-
woc nienaruszony / w którym jest bez-
54 pieczeństwo y wleczenie : ⁹ a my nie
wzrostliśmy : bośmy mieszkali na mie-
55 scach nierodzących. ¹⁰ A że oblicza
tych którzy powściągliwie żyli będą
jaśniejsze niż gwiazdy : a twarze na-
56 że będą czerniejsze niż ciemności ?
Bo gdyśmy żyli / nie myśleliśmy nie-
57 prawości czyniąc / po śmierci pocnie-
my cierpieć. ¹¹ A odpowiedział / y rzekł :
Tę jest myśl walki / którą walczyć be-
dzie człowiek który się na ziemi naro-

58 dził. ¹² Je jeśli zwyciężon będzie / wciér-
pi to coś powiedział : lecz jeśli zwy-
59 cięży / dostąpi co mówi. ¹³ Bo ten-
ci jest żywot o którym Moyses powi-
60 dał ludowi po śmierci / mówiąc : Wybierz
sobie żywot / abyś żył. ¹⁴ Ale mu nie
wierzeli / ale ani prorokom po nim /
61 ale ani mnie którym mówił do nich :
¹⁵ że śmiertelnie miał być ku ich zatra-
ceniu / iako ma przysnąć wesele na tę
62 którzy się dali nawiedzić ku zbawie-
niu. ¹⁶ A odpowiedziałem / y rzekłem :
Wiem Panie iż Dawydszego zowią
dla tego miłośnierym / iż jest luto-
63 ściwo nad tymi / którzy ieszcze na świat
nie przysli : ¹⁷ A iż jest miłośnierym nad
tymi / którzy się obierają w zakon
64 iego : ¹⁸ A jest nie skwapliwy / iż ciérpli-
wość pokazuje tym którzy zgrzeszyli /
65 iako dziełom swoim. ¹⁹ A jest szodro-
bliwy / bo chce dawać wedle potrzeb :
66 ²⁰ A wielkiego miłosierdzia / iż roz-
mnaża miłosierdzia więcej nad ty-
mi którzy teraz są / y którzy mineli / y
67 którzy będą. ²¹ Bo jeśli by nie był obfi-
ty w miłosierdziu swoim / nie ożywie
świat y z tymi którzy dziedziyczili na-
68 nim. ²² A daruje : bo gdyby nie daro-
wał dla dobroci swej / aby ci którzy
zgrzeszyli byli wyzwoleni z nieprawo-
ści swoich : nie mogłaby się ożywić
69 dziesięć kroć tysieczna część ludzi. ²³ A
sedzia jeśli by nie odpuszczał tym którzy
są wzdrowieni słowem iego / a nie
zglądził mnożstwa sporów : nie zostá-
łoby ich podobno z niezliczonego
mnożstwa / iedno bázno mało.

ROZDZ. VIII.

Odpowie-
dział mi / y rzekł :
Ten wiek stwo-
rzył Dawydsy
dla wielu / ale prz-
szy dla niewiele.
¹ A przelożyć po-
dobieństwo Edraszu : Iako spytaś
ziemię / y rzeczeć iż doda więcej zie-
mie z której by było garneczarskie na-
sienie / a mało prochu z którego by-
wa złoto : tak y sprawa wieku Da-
wydszego. ² Wielec ich wprawdzie
stworzonych / ale mało będzie zbawio-

Bóg w tym
wieku mi-
sierny iest
grzesznym,
wsak że
ich wiele
bywa potę-
pionych : ale
sprawiedli-
wym zapła-
ta iest na-
gotowana.

4 nych. ³ A odpowiedziałem / y rze-
kłem : Polknij tedy duszo smysł / a
5 zjedz coć smakuje. ⁴ Boś przysłał stu-
chac / y chce prorokować : boć nie
6 dano czasu / iedno tylko ku życiu. ⁵ W-
Panie / jeśli nie dopuszczysz słudze two-
mu / abyśmy się modlili przed tobą / a
nie daś nam nasienia siewu / y śmy
słowi wyprawę / zjadby posiedł o-
woc : zjadze będzie mógł żyć wszelki
6 stáżony / który poniesie miejsce czło-
7 wiecze. ⁶ Bo sam iestesz / a myśmy są
iedno dzieło rąk twoich / iakoś rzekł :
8 ⁷ Bo iako teraz w żywocie iest ciało
stworzone / a daieś członki : w ogniu
y w wodzie bywa zachowane stwo-

9 rzenie twoje / y przez dzieło twoje stworzenie two-
 ie / które w nim jest stworzone : a ono
 10 co zachowywa / y to co bywa zachow-
 11 wano / oboje zachowane będą : y za-
 12 chowane są czasem znorowi wraca ma-
 13 cica co w niej wosło . Bo roztazał
 14 z samych członków / to jest z pierś-
 15 nielko dawac owocowi pierśi / aby
 16 to co jest stworzone / bylo do pierw-
 17 go czasu wychowane / abyś go po-
 18 tym sprawował miłosierdziu twie-
 19 mu . Wychowales go w sprawiedli-
 20 wosci twojej / y wywiczyles go w
 21 zakonie twoim / y skarales go rozu-
 22 mem twoim : y wmozys go iako
 23 twoje stworzenie / a ożywis go iako dzie-
 24 lo twoje . A przetoż iesli zgubisz tego
 25 który z taką pracą jest wykształto-
 26 wan : tedyć iacno jest twym roztaza-
 27 niem sprawic / aby y to co jest wzy-
 28 miono bylo zachowane . A teraz Pa-
 29 nie bede mówil : O wszelkim czowie-
 30 cie / ty lepiej wiesz : ale o twoim ludu
 31 dla którego boleis / y o dziedzie twoim
 32 twoim dla którego płacze / y o Izra-
 33 lu dla którego sie smuce / y o Jakobie
 34 dla którego sie frąsue : dla tego po-
 35 czne sie modlic przed toba za sie / y za
 36 nie . bo widze wpadki nasze / którzy
 37 mieszkamy na ziemi . Ale mi wyslysal o
 38 przedkości sedzię który ma przysdz.
 39 A przetoż wysluchay glos mój / a wy-
 40 rozumiey mowe moie / a bede mówił
 41 przed toba . Początek słów Eodra-
 42 fowych pierwszy mój byl wżiet . A rze-
 43 ktem : Panie który mieszkasz w wieku /
 44 którego oczy podniesione są wyso-
 45 kości / y na powietrze : y którego sto-
 46 lica jest nieosławiana / a chwala nie-
 47 ogarniona : przed którym stoi huf-
 48 antolów ze dzieniem . Których straż
 49 w wiecie y w ogniu sie obraca : któ-
 50 régo słowo prawdziwe / y powiesci
 51 trwające : którego roztazanie mo-
 52 cne / a porządek strasliwy : którego
 53 pożyżnienie wysusza głabości / a roz-
 54 gniewanie rozkapia góry / a prawda
 55 świadczy . Wysłuchay modlitwe
 56 sluzi twego / a przyjmie w vsy prosbe
 57 stworzenia twego . Bo póki żyw-
 58 mowic bede : a póki co rozumie /
 59 odpowiadac bede : Ani paterz na
 60 wystepki ludu twego / ale na te / któ-
 61 rzy tobie w prawdzie sluzą . Ani po-

28 gląday na niebożne sprawy naro-
 29 dów / ale na te którzy świadectwa
 30 twoje z bolesciami zachowali . Nie
 31 myśl o tych którzy przed oblicznością
 32 twoją obludnie sie obchodzili : ale
 33 pamiętaj na te którzy według woli
 34 twojej boiażn poznali . Ani chciey
 35 zatracic tych którzy bydlece obyczaje
 36 mieli : ale paterz na te którzy zakonu
 37 twego iasnie nauczali . Ani sie gnie-
 38 way na te / którzy gorzys niż bydło sa
 39 osadzoni : ale miłuy te którzy zawždy
 40 w sprawiedliwości twojej y w chwa-
 41 le dufają . Bo my y oycowie nasi
 42 takimi niemocami chowiemy : ale ty
 43 dla nas grzesznych miłosiernym be-
 44 dzies nazywany . Bo iesli bedzies
 45 chcial nad nami sie smilowac / tedy
 46 cie beda zwac miłosiernym / a nad
 47 nami którzy nie mamy wzynków
 48 sprawiedliwych . Bo sprawiedliwi
 49 którzy mają wiele dobrych wzynków
 50 zachowanych / za swe własne wzyn-
 51 ki wezmą zaplate . Albowiem coby
 52 czlowiek zebys sie nań miał gniewac :
 53 albo naród skazitelnny / zebys miał
 54 bydz tak gorzki przeciw niemu : Bo
 55 zaprawdę żaden nie jest z narodzo-
 56 nych którzyby ile nie czynil : a z wyzna-
 57 wających którzyby nie wykróczyli . Bo
 58 w tym bedzie opowiedana sprawie-
 59 dliwość twoja / y dobroć twoja Pa-
 60 nie / gdy sie smilujesz nad tymi / którzy
 61 nie mają wzynków dobrych . A od-
 62 powiedzial mi / y rzekł : Dobrześ nie
 63 które rzeczy mówił : a wedle powie-
 64 ści twoich tak sie stanie . Izżapra-
 65 wde nie bede baczył na dzieło tych /
 66 którzy grzeszyli / przed śmiercią / przed
 67 sądem / przed zginięciem . Ale sie be-
 68 de kochal w sprawach ludzi sprawie-
 69 dliwych / y bede też pamiętal na go-
 70 ścine / y na zbawienie / y na zapłaty
 71 odniesienie . Przetoż iakom mówił /
 72 tak też jest . Bo iako oracz wsiewa
 73 wiele nasienia w ziemi / y sadzi do-
 74 syć szepów / ale nie wszystko co jest
 75 wsiano zachowane bywa czasu siew-
 76 go / ale ani wszystko co wsczepiono
 77 korzeń pusci : takze też nie wszystkie be-
 78 da zbawieni którzy na świecie sa po-
 79 śiani . A odpowiedzialem / y rze-
 80 ktem : Jeslim znalazł łaskę niech mó-
 81 wie . Jako nasienie oraczowe iesli
 82 nie roznidzie / albo nie przyjmie dżdzu

44 twego ná czás / ábo iesli bedzie wiel-
koscia dżdżów zepsowane / tak ginie.
45 'A także człowiek który jest stworzon
rekomá twém / á tys mu obrazem
mianowany / jes mu jest podobny /
46 dla któregoś wszystko stworzył / y przy-
równales nasieniu oraczowému.
47 'Niegniewayże sie ná nas / ále odpusć
ludowi twému / á smiluy sie nád dzie-
48 dztwem twoim / á tys litosćiw prze-
49 ciw stworzeniu twému.
50 'A odpowiedział mi / y rzekł : Teraz nieysse te-
raz nieyszym / á przysłé przysłym.
51 'Boc siła niedostaie / ábys mógł mi-
52 lować stworzenie moje wiecéy niżli
ia : á do ciebie samého częstom sie
przybliżał / ále do złościwych nigdy.
53 'Ale y w tym dziwnys jest przed na-
54 wyszym.
55 'Iżes sie wniżył tak iáko
56 przystoi / áni sie zá tego masz / ábys sie
wielce chwalił między sprawiedliwy-
57 mi.
58 'Przetóž wielkie nedze y polito-
59 wania godné przypádná ná té którzy
niepłkáia ná swiecie czasów ostáte-
60 cznych : w wielkiej pyśe chodzili.
61 'Ale ty dla siebie rozumiey / á dla tobie ró-
62 wnych szukay chwały.
63 'Boc wam
jest ray otworzony / dzewo żywota
wádzoné / przysły czas zgotowany
jest / nágotowana obfitosć / zbudow-
wane jest miásto / doświadczoné od-

poczynienie / dokonána jest dobroć / y
dokonána mądrość.
53 'Korzeń złości
zápieczetowan jest przed wámi / nie-
moc y mół zákruty jest od was : á stá-
54 żenie wciékło do piekła ná zápámie-
tanie.
55 'Bolesći przeminely / á ná kon-
cu okazał sie starb nieśmiertelności.
56 'A tak nie pytay sie wiecéy o mno-
stwie tych / którzy gina.
57 'Bo y oni
wziawszy wolność wzgárdzili Na-
58 wyszego / y zákon iego porzucili / y o-
puscili drogę iego.
59 'Nád to iesze po-
tłoczyli sprawiedliwe iego /
60 'A rzekli
w sercu swoim / że niemáś Boga : á
iesze wiedząc że umieraia.
61 'Bo iáko
was potka co / przerzeczono jest : tak
ie prágnienie y dziezenie / które jest
zgotowane.
62 'Bo niechciał Bóg aby
człowiek zgingał.
63 'Ale y oni którzy są
stworzeni / splugáwili imie tego co
ich stworzył : á byli niewdzięczni te-
mu który im żywot zgotował.
64 'A dla
tegož sie teraz sąd mój przybliża / cze-
gom niewszystkim okazał / iedno to-
bie / á kłkam tobie podobnym.
65 'A od-
powiedziałem / y rzekłem :
66 'Oto te-
raz Pánie okazałes mi wiele znáków /
które poczniesz czynić w czasiech o-
státecznych : áles mi nie okazał któ-
regó czasu.

ROZDZ. IX.

1 Odpowiedział mi
y rzekł : Zmierz
2 mierząc czas sam
w sobie : á bedzie
3 gdy ogladaś kie-
dy przeminie częś
niektóra z znáków
4 które są opowiedziane :
5 'tedy zrozumieš
6 iż to jest ten czas w który po-
cznie Narwysy náwiédzác świat
7 przezeń stworzony.
8 'A gdy sie wkaże
9 ná swiecie mieysce wzruszenie / y ludzi
10 stworzenie /
11 'tedy zrozumieš że o tó
12 Narwysy opowiedział ode dni które
13 były przed tobą od początku.
14 'Bo iá
15 ko wszystko co jest ná swiecie stwo-
rzono / ma początek / także y koniec / á
dokonczenie jest iáwne :
16 'táżec y
17 czasy Narwysiego máia znáczne po-
czatki w cudach y w mocy / á dokon-
czenie w skutku y znákach.
18 'A bedzie

1 że każdy który zachowan bedzie / y
2 który bedzie mógł vsdż przez uczynki
3 swé / á przez wiárę którgásie wwierzy-
4 li /
5 'wynidziez tych przerzeczonych nie-
6 bezpieczeństw / y ogláda wybáwienie
7 moje w ziemi moiey / y w gránicach
8 moich /
9 'bom sie poswiecił od wieku.
10 'A tedy nedznymi beda którzy teraz
11 źle używáli drog moich / á nieplác
12 beda w mekách ci którzy ie ze wzgár-
13 dą odzucili.
14 'Bo którzy mie nie po-
15 ználi zá żywota dobrodzieystwa wzię-
wšy /
16 'y którzy bzydzili sie zakónem
17 moim gdy iesze wolność mieli :
18 'á
19 gdy im iesze mieysce tu pokucie było
20 otworzone / nie rozumieli / ále wzgár-
21 dzili /
22 'ci muszą po śmierci w mekách
23 poznác.
24 'Ty tedy nie bądź dáleý dwórz-
25 ny iáko beda mečení niebożni / ále
sie pytay iáko sprawiedliwi beda zbá-
wieni / y których świat / y dla których
świat / y kiedy.
26 'A odpowiedziałem
y rzekłem :
27 'Dawnom mówił / y te-

Sądy Páni-
skie iák y
inne gacné
spráwy ie-
go uprze-
dzą pewné
znáki.

16 raz mówię / y bede potym mówił / iż
 17 wiszczy jest tych którzy giną / niż tych
 18 co będą zbawieni : ' iako wielkie są
 19 narówności niżli kropła. A odpowie
 20 dział mi y rzekł : ' Jaka rola / takie y
 21 nasienia : a iakie kwiatki / takie y
 22 bärwy : a iaki sprawca / taka y sprawa :
 23 a iaki oiacz / taka wyprawa : bo
 24 był czas światła. ' A teraz gdyś go-
 25 tował tym którzy teraz są (póki się
 26 nie stał świat) na którymby mie-
 27 śkali : a żaden mi się nie sprzeciwił.
 28 ' Bo na on czas każdy / y teraz twó-
 29 rca na tym sprawionym świecie / y we
 30 żniwie nie wystawiającym / y w zako-
 31 nie nie doścignionym / poproszali
 32 się ich obyczaje. ' A obaczyłem świat /
 33 a oto było niebezpieczeństwo / dla
 34 myśli które nań przyszły. ' A wyrza-
 35 łem y odpuszcilem mu bärzo / a zacho-
 36 wałem sobie ziarno z grona / a szep-
 37 z pokolenia wielkiego. ' Niechże zgi-
 38 nie mnostwo / które się próżno naro-
 39 dziło / a niech zostanie ziarno moje
 40 y szep mój / bom z wielką pracą
 41 sprawiłem. ' A ty jeśli ieszcze przydasz
 42 drugie siedm dni / ale nie będziesz w
 43 nie poście / ' porządzisz na pole kwia-
 44 tów / kiedy niemasz zbudowanego
 45 domu : a będziesz iadł tylko kwiatki
 46 polne / a nie stołujesz mięsa / y nie be-
 47 dziesz pił winą / ale tylko kwiecie.
 48 ' Proś Nawyszego bez przestanku /
 49 a ia przyde / y bede mówił z tobą. ' A
 50 siedłem / iako mi rzekł : na pole / któ-
 51 re zowa Ardath / y siedziałem tam
 52 między kwiatkami / y iadłem ziola
 53 polne / y stał mi się pokarm ich do
 54 sytości. ' A stało się po siedmi dni /
 55 a iam siedział na trawie / a trwoży-
 56 ło się zaś serce moje iako przed tym.
 57 ' A otworzone są usta moje / y pocza-
 58 łem mówić przed Nawyszym y rze-
 59 kłem : ' O Panie / okazujący się nam /
 60 okazałeś się oycóm naszym na pu-
 61 sczcy / którzy nie depcą / y nie pło-
 62 dnę / gdy wychodzili z Egiptu : y
 63 mówiąc mówiles : ' Ty Izraelu słu-
 64 chaj mnie / a nasienie Jakobowe bądź
 65 pilne mów moich. ' Bo oto ia sieie
 66 w was zakon mój / y uczyni w was

32 pożytek / a będziecie wielbieni prze-
 33 zeń na wieki. ' Bo oycowie nasi w-
 34 żywszy zakon nie zachowali / y prawo
 35 moich nie strzegli : y nie okazał się po-
 36 żytek zakonu / bo nie mógł / bo trudy
 37 był. ' Abowiem którzy przyszli / pogis-
 38 neli że nie strzegli tego co w nich by-
 39 ło wsiano. ' A oto zwoyczay jest / że
 40 gdy przynie ziennia nasienie / albo
 41 morze okret / albo naczynie iakie po-
 42 karm albo picie : gdy to zginie w co
 43 wsieją / albo w co włożą : ' Wespół y
 44 to zginie co jest wsiano albo wpu-
 45 szano / albo się przyszło / y co się przy-
 46 ieło nie jest w nas : ale się z nami nie
 47 tak stało. ' Bo my którzyśmy zakon
 48 przyszli / grzesząc zgineliśmy / y serce
 49 nasze które się przyszło. ' Bo zakon nie
 50 zginął / ale został w pracy swojej. ' A
 51 gdyś to mówił w sercu swym / por-
 52 zrałem oczyma swemi / y wyrzałem
 53 niewiastę po prawej stronie / a oto o-
 54 na płakała y nárzekala głosem wiel-
 55 kim / y frasowała się bärzo na wymy-
 56 śle / y rozdarte sąry ię / a popiół na
 57 głowie ię. ' A opuszcilem myśli któ-
 58 rémni się był zbawił myśląc / y o-
 59 biórcilem się do nię / y rzekłem ię :
 60 ' Czemu płaczesz / a czemu żalujesz na
 61 wymyśle? ' Rzekła mi : ' Day mi pokój
 62 mój Panie / abych się oplatęła / y
 63 przydała żalu : bo mam wielką gorz-
 64 kość na sercu / y iestem bärzo poniżo-
 65 na. ' Rzekłem ię / Coś cierpięła :
 66 powiedz mi. ' Rzekła mi : ' Byłam
 67 nieplodna ia służebnicą twoją / a nie
 68 rodziłam mając meją przez trzydzie-
 69 ści lat. ' Bo ia na każdą godzinę y
 70 na każdy dzień / y te trzydzieści lat
 71 prosię Nawyszego w noc y w dzień.
 72 ' A stało się że po trzydzieści lat
 73 Bóg wysłuchał mnie służebnice two-
 74 ie / y obaczył poniżenie moje / y miał
 75 wzgląd na wtrapienie moje / y dał mi
 76 syna : y więcejylam się z niego bärzo
 77 ia y mąż mój / y wszyscy sąsiedzi moi /
 78 y chwaliłiśmy wielce Młocnego. ' A
 79 wychowałam go z wielką pracą. ' A
 80 stało się gdy dorósł / y przyśedł do
 81 pojęcia żony / sprawiłam dzień we-
 82 sła.

ROZDZ. X.

Przeż nie-
wiałe płá
czące, á po
tym ós wie-
coná, figu-
rowáné
miásto Ieru-
zálém.

1 stało sie gdy
2 syn mój wszedł
do łóżnicy swéy /
3 wpadł y umarł :
4 y wyróciliśmy
wszytcy światlá :
5 y porostáli wszy-
scy sąsiedzi moi áby mie cieřyli / y w
6 spokoílám sie áż drugiego dnia áż w
7 nocy. A stało sie gdy wszytcy cieřyc
8 mie przestáli / żem sie vspokoíłá / y
9 wstałam w nocy / y wcieklám / y przy-
10 ślám iáko widziř ná to pole : y myśle
11 iuż sie nie wrócić do miáštá / ále tu
12 mieřłác : y áni ieřć áni pić ále pláć
13 bez przestánku y pořćić / áż vmre. A
14 opuřćilem mowy którem miał przed
15 sobá / y odpowiedziałem iéy z gnie-
16 wem / y rzekłem : ' Glupia náđ wszy-
17 tkie niewiářty / iżáż nie widziř żáłořci
nářey / y co sie známi dzieie : ' Gdyž
Sion mátká nářá wřelkím sie sme-
tkiem smeci / y poniżeniem poniżona
ieřć / y ciężko pláče. A teraz gdy wszy-
scy żálujemy / y smetni ieřćesmy / bosmy
wszyřey żářnuceni / ty sie frářwieř o ie-
dnego syná : ' Pytay iedno ziemie / á
powieđż : iż oná ieřć która ma żáło-
wáć vpadku ták wiela rodzących sie
ná miéy. A z miéy od poczatku wszy-
scy národzeni / y diuđy przyđá : á oto
máto nie wszyřey idá ná zginienie / á
mnostwo ich zgubá sie sřćáie. Któż
tedy ma wiecéy pláćć / iedno tá któ-
ra ták wielkie mnostwo ztráćilá / niřli
ty która iednego żáluieř : A iesli mi
rzeczeř : ' Że nářekánie moje nie ieřć
podobné žiemni : bom iá vtráćilá o-
woc żywotá meř / któřym z smetkiem
porođiřlá / y z boleřćią wrođiřlá : ' ále
ziemiá wedle obyczáin žiemie : y řto
do miéy terázniéyřé mnostwo / iáko
bywa. A iá tobie powiádam : ' Já-
koř ty z ciężkořćią wrođiřlá / tákžec teř
y žiemniá dáwa owoc swóy człowiekó-
wi od poczatku / temu któřy iá sprá-
wował. ' Przetož teraz záwřćiągni
řámá w sobie žal swóy / á řtáecznie
žnos przypáđki które ná cie przysřly.
Bo iesli vřpráwięliwiř křes Boży /
á ráde ieřć w čas przynieř / y w tym
dořćapiř chwały. A przetož idř ty do
miáštá do meřá twégo. A rzekłá do

18 mnie : ' Nie vczynie / áni póyde do
19 miáštá / ále tu vmre. A przydátem
20 ieřće do miéy mówić / y rzekłem : ' Nie
czynř téy mowy / ále řluchay ráđzácéř
go : Bo iáko wiela ieřć vpadków Si-
onřkich : Cieř sie bólem Jeruzálem.
21 ' Bo widziř że miéyřce nářé swięté
ieřć spustořoné / y oltarz nář rozwá-
22 lony / y kořćiół nář zburzony. ' Mu-
zyki nářé poniżoné řá / y pieřni vmil-
kneły / y weře nářé zgineto / á swięce
ná lichtarzu nářym pogářneły : y
řřezyniá przymieřza nářégo wřieta
ieřć / rzeczy pořwiecone nářé řá splu-
gáwioné / á imie ' Które ieřć wrywáne
náđ námi máto nie ieřć zgwáłconé :
y džiátki nářé háńbe odmieřly / y ká-
plani nářy řá popáleni / y Lewitowie
nářy w niewolá zářli / y pánni nářé
řá řplugáwioné / y niewiářty nářé po-
gwáłconé : y řpráwięliwi nářy řá
pobráni / y džiátki nářé řá potráconé /
y młođzieney nářy řluzyli / á mocarze
nářy řlákymy sie sřćáli. A co ieřć ná-
23 wieřřá / Pieczęć Sion / bo ieřć odpie-
czátowáno z chwały swéy. Bo y po-
dáne ieřć w rece tych któřy nář mieli
24 w nienawiřci. ' A przetož ty odrzuc
řmerek swóy / á ođéymy od siebie wiel-
kořć boleřći / ábyć Mocny byl miłó-
řćiw / á Náwyeřy dáć odpoczynieł
25 odpoczynienie od prac. A stało sie
gdý z niá mówił / wnet rozlářniálá sie
twarz y pieknořć iéy / á weryżenie iéy
błyřćáło sie ták ižem sie iéy bázro le-
26 kał / y myřłilem coby to bylo. A oto
wnet wyđálá wielki głoř řřáchu peł-
ny / że sie zruřylá žiemniá od głořu nie-
27 wiářty. A widziałem / á oto nie bylo
wiecéy widáć niewiářty / ále miářto
budowáne bylo / y miéyřce wřázowa-
no z fundámentów wielkich : y zle-
kłem sie / y záwołátem wielkim gło-
28 sem / y rzekłem : ' Góđiež ieřć Wriel
Anyól / któřy z piérwu byl przysředł do
mnie : bo on vczynil žem iá przysředł
w to wielkie odeřćie od rozumu / á
koniec móy obróćil sie w zepřowánie /
29 á modlitwá moiá w pohánbienie. A
gdym iá to mówił / oto przysředł do
30 mnie / y wryřzał mie. A otom iá le-
żał iáko vmářly / y ođředłem byl od
rozumu / y wrył mie zá teke práwá / y
31 pořilił mie / y podmiěřł mie ná nogi /
y rzekł mi : ' Cójći sie džiéie / á přećež

któřym sie
ożywamy.

32 rozum twój jest skrócony / y myśl
 33 sercá twego : o cóż się frásujesz ? A
 34 rzekł : Jżes mie opuścił / á iam v-
 35 czynił według powieści twojej / y wy-
 36 szedłem ná pole / y otom widział / y
 37 widze czego wypowiedzieć nie moge.
 38 A rzekł mi : Stój iáko mąż / á wzru-
 39 sje cie. A rzekł : Mów ty Pánie
 40 mój we mnie / niechciej mie opuszczać
 41 ábych dármo nie vmárt. ' Bom wi-
 42 dział czegoś niewiedział / á słyša-
 43 łem czemuś nie rozumiał. ' Alboć
 44 miś smysł mój omyla / ábo się sni du-
 45 szy moiej. ' A przetoż teraz prosz cie
 46 oznaymi słudze twemu o tym záchwy-
 47 centiu. ' A odpowiedział mi / y rzekł :
 48 Słuchay mie á náuczcie / y powiem
 49 ci o tym czego się boisz. Bo tobie Na-
 50 wyszby obáwił wielkie tájemnice.
 51 ' Widział prosto drógę twoję / iżes się
 52 bez przesłanki frásował dla ludu
 53 twego / á byles bázro zálościw dla
 54 Sionu. ' A przetoż tákowie jest zrozu-
 55 mienie widzenia tego / któreś má-
 56 ło przed tym widział. ' Którgs wi-
 57 dział płacząc / poczęles iá cięścić / á
 58 teraz iż niewidzisz osoby niewieściej :
 59 áles widział miásto które budowa-
 60 no. ' A iżci oná powiedziała o śmier-
 61 ci syná swego / tedy ten jest wykład.
 62 ' Tá niewiásta którgs widział / jest
 63 Sion : á że ztoba mówiła / która y te-
 64 raz wyżrzyś iáko miásto budowane.
 65 ' A cóż powiedziała / że przez trzydzie-
 66 ści lat nieplodná była : dla tego / iż
 67 trzydzieści lat było gdy iesze w nim
 68 ofiárá nie była sprawowana. ' A sta-
 69 ło się po trzydzieści lat / Sálomon
 70 miásto zbudował / y ofiáry sprawo-

71 wał : tedy był kiedy nieplodná syná
 72 porodziłá. ' A cóż powiedziała / iż go
 73 wychowała z pracą / toć było mieśká
 74 nie w Jeruzálem. ' A iżci rzekłá / iż syn
 75 mój wszedł do łóznice swéy vmárt /
 76 y trącił mu się przypadek / ten jest v-
 77 padek który się stał w Jeruzálem.
 78 ' A otós widział podobienstwo ię / á
 79 iż syná plákała / poczęles iá cięścić : á
 80 o tych rzeczách co się przydały toć by-
 81 ło trzeba powiedzieć. ' Teraz tedy
 82 Nawyszby widzi że się z sercá zasmu-
 83 cił / á iż ze wszytkiego sercá ciępiś zá-
 84 nie / pokazalci iáśność chwały ię / y
 85 piéknosć ochodostrwá ię. ' Bo dla
 86 tego mówił mi ábyś został ná polu /
 87 gdzie dom nie jest zbudowany. ' Bom
 88 iá wiedział iżci to Nawyszby okázo-
 89 wac poczynął. ' A przetoż rzekł á-
 90 byś wyszedł ná pole / gdzie niemáš
 91 gruntów budowania. ' Bo się też nie
 92 mogła robotá budowania ludzkiego
 93 ostać ná miejscu / gdzie poczynáło się
 94 okázowac miásto Nawyszego. ' A
 95 ták ty nie bój się / á niech się nie leká
 96 serce twoje : ále wnidź á ogláday iá-
 97 śność y wielkosć budowania / ile mo-
 98 ga przeyrzeć oczy twoje : ' A potym
 99 wysłyszysz / ile może słuch vsu twych sły-
 100 śceć. ' Bo ty ieszes błogosłáwienšy
 101 nád wiele innych / y powołanes od
 102 Nawyszego / iáko máło innych. ' Zo-
 103 stániesz tu iesze ná iutrzecysá noc / á
 104 okáżesz Nawyszby widzenia rzeczy ko-
 105 niceznych / które uczyni Nawyszby
 106 tym co mieśkáiz ná ziemi czásów o-
 107 státecznych. ' A spałem przez one noc /
 108 y przez drugá / iáko mi roztázal.

ROZDZ. XI.

1 **W**idziałem
 2 sen / á oto orzeł wy-
 3 chodził z morzá /
 4 który miał skrzy-
 5 deł dwánaście z
 6 piérza / y trzy gło-
 7 wy. ' A widzia-
 8 łem / á oto skrzydłá swé rozściagał
 9 ná wszytké ziemié / á wszytkié wiátry
 10 niebieskie wiály náń / y zbierały się.
 11 ' A widziałem / á z piérza iego wyra-
 12 stało piérze przeciwné / á one się w
 13 dobne á w malé pióreczká obracały.

4 ' Bo głowý iego stały z pókojem : á
 5 średnia głowá była wielšá niż inné
 6 głowý / lecz oná z nimi spókojem sta-
 7 ła. ' A widziałem / á oto orzeł latał w
 8 swoim piérzu / á królował nád ziemiá /
 9 y nád tymi / którzy mieśkáiz ná niéy.
 10 ' A widziałem / że wszytko pod nie-
 11 bem było mu poddano / á żaden się
 12 mu nie sprzeciwił / áni ieden z swo-
 13 zenia które jest ná ziemi. ' A widzia-
 14 łem / áno orzeł wstał ná páznołty swo-
 15 ie / y puścił głos do piérza swégo mó-
 16 wiąc : ' Nie wszytkie spólu czuyćie :
 17 spicie káždé ná miejscu swym / á ná
 18 czás czuyćie. ' A głowý niech tu osta-

Orzeł Es-
 drašowi w
 widzeniu
 pokazány,
 który sobie
 przywłas-
 czył páń-
 stwo wsze-
 go świata.

10 tkowi zachowane będą. ¹ y obaczy-
 11 lem á oto głos nie wychodził z głow
 12 iego/ ále z postrzodku ciała iego/ ¹ y
 13 policzyłem przeciwne pióra iego/ á o-
 14 to ich było osm. ¹ A widziałem á oto
 15 po prawey stronie powstało iedno
 16 pióro/ y królowało nád wszystkie zie-
 17 mia. ¹ A stało się gdy królowało/
 18 przyszedł mu koniec/ y nie było znáć
 19 mieysca iego. A nastáło drugie/ y
 20 królowało/ to było przez dlugi czas.
 21 ¹ y stało się gdy królowało/ á przyszedł
 22 koniec iego/ że go nie znáć było iáko
 23 piérwšego. ¹ A oto głos przypuszo-
 24 ny do niego mówiąc: ¹ Sluchay ty
 25 któreś przez ták dlugi czas trzymało
 26 ziemię. Co oznáymuje tobie piérwšy
 27 niź poczniesz nie bydź widziáne. ¹ Za-
 28 den po tobie nie będzie trzymał czá-
 29 su twégo/ ále áni połowice iego. ¹ A
 30 wzbiło się trzecie/ y otrzymało pán-
 31 stwo iáko y piérwšé/ y sámo též nie
 32 było widáć. ¹ A ták się przydawáło
 33 wszystkim inszym káždému z osobná
 34 pánstwu mieć/ á potý nigdzie się nie
 35 wstázowáć. ¹ A widziałem á oto z á czá-
 36 sem y drugie pióra podnosiły się po
 37 prawey stronie/ áby y oné trzymały
 38 pánowanie/ á z nich było które trzy-
 39 máły/ wstázę przedko nie widáć ich
 40 było. ¹ Bo y niektóre z nich podnosi-
 41 ły się ále nie pánowały. ¹ A obaczy-
 42 lem potým á oto nie widáć było dwá
 43 nasće piór/ y dwu piórek: ¹ a nie nie
 44 zostáło ná cieie osłowym/ iedno dwie
 45 głowie odpoczywájące/ á šestć pió-
 46 rek. ¹ y wyrzałem/ á oto z šestci pió-
 47 rek oddzieliły się dwie/ y zostály pod
 48 głowá która była ná prawey stronie:
 49 bo cztery ich zostáło ná swym miey-
 50 scu: ¹ A widziałem á oto podstrzydl-
 51 né piórka chciały się podnieść/ y o-
 52 trzymáć pánowanie. ¹ A obaczyłem
 53 á oto się iedno podniosło/ ále go w-
 54 net widáć nie było/ ¹ y drugie przedzý
 55 wstály niź piérwšé. ¹ A widziałem/ á
 56 oto dwie/ które były pozostály/ my-
 57 śliły z sobą áby y oné królowály. ¹ W-
 58 czym gdy myśliły/ oto iedná głowá z
 59 odpoczywájących/ która była w po-
 60 strzodku/ ocuciła się/ bo tá była wiel-
 61 ść niź dwie głowie. ¹ A widziałem/

31 że się spoiliy dwie głowie z nią. ¹ A o-
 32 to głowá obidećá się z drugiem i kró-
 33 ré z nią były/ y ziadlá dwie podstrzyd-
 34 né pióra/ które myśliły królowáć. ¹ A
 35 tá głowá przestrášyła wszystkie ziemię/
 36 y pánowála ná nię nád tymi którzy
 37 ná ziemi miešćáli. ¹ z wielką pracą/
 38 dzierżąc pánstwo wšego swiátá dlu-
 39 żę niź inné strzydla które były. ¹ A
 40 widziałem potým/ á oto srzednię
 41 głowý z przedá widáć nie było/ á to
 42 iáko strzydeł. ¹ A dwie głowie pozos-
 43 tály/ które též ták též królowály nád
 44 ziemiá/ y nád tymi którzy miešćáli ná
 45 nię. ¹ A wyrzałem/ á oto głowá po
 46 prawey stronie/ pożárta ona co była z
 47 lewey strony. ¹ A słyszałem głos mó-
 48 wący do mnie: ¹ Poyrzyj przed się/ á o-
 49 bacz co widziš. ¹ A widziałem/ á oto
 50 iáko lew przedko bieżący z láśá rycząc:
 51 y widziałem/ że głos człowieczy pu-
 52 szał do orla/ y rzekł mówiąc: ¹ Slu-
 53 chay ty/ á będą mówili do ciebie/ á be-
 54 dziec Dawyšy mówił. ¹ Jzališ nie ty
 55 iešć któryś pozostáł ze czterech žwié-
 56 rzát/ którym postanowił áby królowá-
 57 ły ná moim swiecie/ y áby przez nie
 58 przyszedł koniec czásów ich: ¹ á czwar-
 59 ty przyszedłšy zwoćieżył wszystkie žwié-
 60 rzetá/ które minely/ y pánstwem
 61 dzierżał swiát ze dzięniem wielkim/ y
 62 wszystkie ziemię z ciężkim wcišciem/ y
 63 miešćał ták dlugo ze zdráda ná swie-
 64 cie. ¹ Jz nie według prawdy sądziłš
 65 ziemię. ¹ Gdyžś ciché trapił/ á spo-
 66 koynés obrażáł: kochałš się w kłám-
 67 cách/ y psowałš miešćántia tych
 68 którzy owoc czynili/ á poniżáłš mu-
 69 ry tych którzyć nie škodzili. ¹ A prze-
 70 tož potwarz twojá przysła áž do Ta-
 71 wysšego/ á pychá twojá do Mocné-
 72 go. ¹ A wyrzał Dawyšy ná pyšné
 73 czasy/ á oto dokończyły się/ á złość
 74 ich są wypelnioné. ¹ A dla tegož ty
 75 orle wiecéy się nie wstázuy/ y grožné
 76 strzydla twoie/ y złość twoie piérze two-
 77 ie/ y głowý twé/ y páznogty nagošé/
 78 y wszystko mární ciałó twoie. ¹ Aby o-
 79 chłodlá wszystkie ziemiá/ y wróciła się
 80 wolná od gwałtu twégo/ á spodzié-
 81 wála się sądu y miłosierdzia tego kró-
 82 ry iá uczynił.

ábo a wci-
 skiem wiel-
 kim.

dobrych tu-
 di.

ROZDZ. XII.

Wykład te
go widze-
nia y wszy-
tkich czu-
ści jego.

1 stało sie gdy
2 lew mówił te slo
3 wa do orla / y wi-
4 działem / a ono
5 głowa która była
6 pozostała / ale o-
7 né czterzy strzy-
8 dla które kniezy przystały / a podnio-
9 sły sie byty / aby królowały / zniknęły:
10 y bylo panowanie ich máluczkie / a zá-
11 mieśania pełné. A widziałem / a o-
12 to ich nie bylo widać / a wszytko ciá-
13 so orlowé gorzało : a ziemiá bárzo sie
14 lekála : a ia z trwogi y odesčia od pá-
15 mieci y od wielkiey bórażni ocuciłem
16 sie / y rzékłem duchowi mému : ' O to-
17 żeś ty mnie to spíráł / w tym iż sie
18 wywiáduiesz drog Tawysfego. ' O-
19 tom iesze jest sprácowány ná wmy-
20 śle / y zemdlalem w duchu moim bár-
21 zo : a niemáś ani máléy mocy we
22 mnie / od wielkiego stráchu który mie-
23 téy nocy przestrášyl. A przetoż teraz
24 bede sie modlit Tawysfemu / aby
25 mie vmocnił až do końca. A rzé-
26 kłem : Pánuiący Pánie / iesliżem ná-
27 lażł iáskę przed oczymá twómi / a iesli
28 mie máś zá spráwiedliwóšć nádwie-
29 lu / a iesliż peronie dochodzi modli-
30 twá mojá przed oblicze twoie / ' Po-
31 twierdźże mie / a oznaymi mnie slu-
32 dze twému / wykład y rozdziel tego
33 stráśnego widzenia / abys zupełnie
34 vciéšyl dusze moje : ' gdyżes mie miał
35 zá godného żebyś mi okazał ostá-
36 czné czasy. A rzékł do mnie : ' Ten ci
37 jest wykład widzenia tego. ' Wziel
38 króregos widział wychodzącego z mo-
39 rzá / to jest królestwo / które Dánielo-
40 wi brátu twému w widzeniu jest o-
41 kazáne. ' Ale mu nie bylo włożone /
42 przeto ia teraz wyložę tobie. ' Oto i-
43 dą dni / y nástanie królestwo ná zie-
44 mi / y będzie strách strošy nádwie
45 wszytkie królestwa które przed nim
46 byly. ' A w nim królować beda kró-
47 lów dwánaście jeden po drugim.
48 ' Bo wtóry pocznie królować / a on
49 dluzey trzymać będzie niż dwánaście.
50 ' A ten ci jest wykład dwánaście strzi-
51 del któreś widział. ' A glos któryś
52 słyszał mówiący / nie z głow jego / ale
53 z poszrodku ciála jego / pochodzący.

18 ' ten jest wykład / iż po czasie króle-
19 stwa onego začną sie zwády niemá-
20 té / y będzie bliski wpádku : a w ten
21 czas nie wpádnie / ale znouu przydzie
22 do poczatku swego. ' A żeś widział
23 ośm piór pod strzydly jego tkwiącé /
24 ' ten jest wykład. Nástána w nim
25 ośm królów / których czasy lekkie be-
26 dą y látá predkie / a dwa z nich zginą.
27 ' A gdy sie średni czas przybližác
28 będzie / zachowani beda czterzy do
29 czasu / gdy sie pocznie przybližác czas
30 jego / aby sie dokończyl : ale dwa zá-
31 chowani beda dokońcá. ' A iżes wi-
32 dział trzy głowy w pokoju stojące /
33 ' ten jest wykład : Tawysfy wzbu-
34 dzi trzy królestwa w czasy ostáteczne
35 jego / y zaś wróci do nich wiele / a be-
36 dą pánować nádwie / y nádwie tymi
37 którzy mieszkáją nádwie / z pracą wie-
38 tšą niż wszyscy którzy byli przed nimi:
39 przetoż ie nazwano głowami orlemi.
40 ' Bo ony zgromáda niezbožności
41 jego / y dokonáją ostátow jego. ' A
42 iżes widział że wietšéy głowy nie wi-
43 dác bylo / to znaczy / iż jeden z nich ma
44 vmrzéc ná ložu swym / a wšákże z
45 mekami. ' Bo dwa którzy pozostań /
46 miecz ich póžrze. ' Bo jednego miecz
47 póžrze / tego który z nim / a wšákž y
48 ten ná ostátek od mieczá wpádnie.
49 ' A żeś widział / iż dwie pióra pod-
50 strzydlné przešly do glow / która jest
51 po prawey stronie. ' Ten jest wykład :
52 Ci są które zachował Tawysfy ku
53 końcowi swemu / to jest / królestwo
54 máluczkie / y zámiěśania pełné. ' Já-
55 kos widział y lwá / króregos widział
56 z láśá czwacého / y rycacého / a mó-
57 wiacého do orla / y iegóž strošuiacés-
58 go / y niespráwiedliwóšci jego / wszyt-
59 kimi mowy swemi iákos słyszał. ' Ten
60 jest wiátr który Tawysfy zachował
61 ku końcowi nádwie / y ná zlošci ich : y
62 karác ie będzie y wyrzuci im ná oczy
63 diapiestwa ich. ' Bo ie postáwi ná
64 sádzie żywo : y będzie gdy ie právem
65 przekona / pokarže ie. ' Bo ostátek
66 ludu mégo wybáwi przez trapienie /
67 którzy są zachowani w gránicách mo-
68 ich : a rozweseli ie až przydzie koniec /
69 dzień sádný / o którym méci napizód
70 powiedzial. ' Ten sen któryś widział /
71 y te wykłady. ' Tyś tedy sam ostál sie
72 godnym / abys wiedział te tájemní.

37 ce Nawyssego. ' A przetoż wszystko
38 to coś widział napiś w księgi / a scho-
39 wać ie na skrętych mieyscu : ' A nau-
40 czył ie mądrych ludu twego / którzy
41 sercá znał iż mogą zrozumieć / y za-
42 chować té tajemnice. ' A ty tu iesze
43 potraway przez długie siedm dni / a
44 być okazano cokolwiek sie będzie zda-
45 ło Nawyssemu okazać tobie. ' A od-
46 siedł odemnie. A stało sie gdy wstę-
47 piał wszystko lud / że minelo siedm dni /
48 a iam sie niewrócił do miastá : zesłi
49 sie wszyscy od namniessego aż do na-
50 wietsego / a przyszedłszy mówili do
51 mnie mówiąc : ' Cośmy zgrzeszyli / y
cośmy niesprawiedliwego czynili
przeciw tobie / że nas opuściłszy sta-
łeś na tym mieyscu : ' Boś nam ty
iam pozostął ze wszystkiego ludu / iá-
ko grono z winnice / a iáko świecá ná
ciemnym mieyscu / y iáko port y okret
zachowany od nawalności. ' Czyli
nie dojść mamy z tego które nas po-

tyka : ' A tak iesli ty nas opuścił / iá-
ko nam lepiéy było bysiny byli zgo-
rzeli y my w popaleniu Sion. ' Bo-
śmy nie lepiéy nád té którzy tam po-
marli : A płakali wielkim głosem. A
odpowiedziałem im / y rzekłem : ' V-
fay Izraelu / a nie trosz sie ty domie
Jakobów. ' Bo Nawyszy pamięta
ná was / a Mocny / nie zapomniat
was w pokuszeniu. ' Bo ia nie opu-
ściłem was / ánim sie od was odda-
li / álem przyszedł ná to mieysce / aby
sie modlił za spustoszeniem Sionu /
iżbych szukał miłosierdzia / dla poni-
żenia swiętego mieysca wassego. ' A
teraz idźcie każdy z was do domu
wassego / a ia przyde do was po tych
dniach. ' A odszedł lud / iákom mu
powiedział / do miastá : ' A iam sie-
dział ná polu przez siedm dni / iáko
mi rośkazał : y iádem tylko kwiatki
polné / a iedno ziół był mi pokarm
przez one dni.

ROZDZ. XIII.

1 Sstało sie po
2 siedmi dniach / y
3 snul mi sie sen w
4 noocy. ' A oto wiátr
5 powstał z mor-
6 zą / że wzruszył
7 wszystkie nawal-
8 ności iego. ' A widziałem á oto zma-
9 cniał sie on człowiek z tysiącami nie-
biestami / a gdzie obrócił twarz swoje
tu wyczerzeniu / trzesło sie wszystko co
pod nim widać było. ' A gdziekol-
wiek głos wychodził z wst iego / roz-
palali sie wszyscy którzy słuchali gło-
su iego / iáko sie pali ziemiá gdy ogień
poczuie. ' A widziałem potym / á oto
sie zgromadzał wielki lud / któremu
liczby nie było od czterzech wiátrów
niebieskich / aby zwalczyli człowieka
który był wyszedł z morzá. ' A widzia-
łem / á ono sam sobie wykował góre
wielką / y wleciał ná nie. ' A iam pra-
gnął widzieć kráine ábo mieysce / z
której góra bjlá wykowana / y nie mó-
głem. ' A potymem widział / á ono w-
szyscy którzy sie byli zebrałi do niego aby
go zwalczyli / bali sie bázno / ale prze-
cie walczyć śmieli. ' A oto gdy wyrzał
gwałt przychodzącego mnostwa / nie

10 podniósł rękę swę / áni dźierzał mie-
11 czą / áni żadney broni wojennę : ' tyl-
12 ko / iákom widział / iż wypuścił z wst
13 swych iáko páre ognistą / á z warg
14 swoich dech płomienisty / á z język
15 swego wypuszczał iskrę y burze : y po-
16 mieżało sie pospolu wszystko tá pará
17 ognistá y dech płomienisty / y wiel-
kość burze : ' A spádo z trzaskiem ná
wielki lud / którzy był gotów walczyć /
y popaliło wszystkie / tak iż nátych-
miast z wielkości niezliczoney nie
zostało iedno próch á smród dymu.
A obaczyłem / y zlekłem sie. ' Poty-
mem widział człowieka onęgo / iż z
góry zstepował / á rzywał tu sobie
innę wielkość ludu spokojnego. ' A
przychodziły do niego osoby wiela lu-
dzi / niektórych weselących sie / nie-
których smeczących sie : á niektórzy
związani / á inni wiódąc té którzy sie
im nágadźali. A zachorzałem od wiel-
kiego strachu : y ocknąłem / y rzekłem :
' Ty od początku pokazałeś słudze
twemu té dziwy / y miałeś mie za go-
dnęgo / ábys przyjął modlitwę moie.
' A teraz pokáz mi wykład iesze snu
tego. ' Bo ile ia bacze ná umysle
moim / biáda onym którzy ná on czas
pozostáli / á daleko wietśa biáda
tym / którzy nie pozostáli. ' Bo którzy

Drugie wi-
dzenie ome-
zu zmorza
wychodzą-
cymy gwy-
kładem ies-
go.

18 nie pozostali / smetni byli. ¹ Teraz roz-
sumiem które rzeczy zachowane są na
19 ostateczne czasy / y przypadają na nie-
ale y na te które pozostali. ² Bo dla
tego przysli w niebezpieczeństwa wiel-
kie y w potrzeby mnogie / iako te sny
20 pokazuia. ³ A wszakoż latwiej jest
niebezpiecznemu przysdż na to / niżli
przeminać iako obłok z światła / a te-
raz przeyrzec co przypada na końcu.
21 A odpowiedział mi / y rzekł: ⁴ A wy-
kład widzenia powiem ci / y to o coś
22 mówił otworzyć. ⁵ Coś mówił o tych
które pozostali / ten jest wykład:
23 ⁶ Który znosi niebezpieczeństwo one-
go czasu / ten sie strzeż: a które w
niebezpieczeństwo wpadli / ci są któ-
24 rzy mają rzeczy y wiara tu Namo-
cniysiemu. ⁷ A tak więdz iż ci wie-
25 cey ubłogosławieni są które pozos-
stali / niżli oni które pomarli. ⁸ Te
wykłady widzenia. ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷

moy będzie karal / które wynależli po-
ganie niebożności ich / te które sie
przysliżyły do niepogody dla złych
wymysłów ich / y do makt które mi po-
38 czną bydż męczni / ¹ które plomie-
niowi są podobne: a potraci je bez
prace przez zakon / który jest ognio-
39 podobny. ² A iżes widział / że tu sobie
40 zbierał inny lud spokojny / ³ te są dzie-
ściecioro pokolenia / które zagnane są
w niewola z ziemie swej za czasów
Ozeasza króla / którego Salmánásár
król Assyryjski wziął w poimanie: y
przeniosł je za rzekę / y przeniesiem są
41 do obcej ziemie. ⁴ A oni te rade wzię-
li przed sie / aby opuścili mnostwo
narodów y zaśli w dalszą krainę tedy
42 nigdy rodząy człowieczy nie mieścił:
⁵ aby wždy tam strzegli zakonu swe-
go / którego nie chowali w swej krain-
43 nie. ⁶ A przeszli przez ciśnie przebiecia
44 rzeki Euphratesa. ⁷ Bo na ten czas
okazał im cudą Nawyschy / a zaśta-
45 nowił źródła rzeki aż przeszli. ⁸ Bo
przez one krainę bardzo długa by-
46 ła droga / roku jednego y puł: która
krainę zowią Arsareth. ⁹ A tamże
mieścił aż do ostatecznego czasu / a
47 teraz gdy sie poczną wracać / znówu
Nawyschy zaśtanowi źródła rzeki
aby przebyć mogli: dla tego widział
48 wielkość ludzi spokojnych. ¹ Ale y
które pozostali z ludu twego / ci są
które sie znajdą w granicach mo-
49 ich. ² Stanie sie tedy gdy pocnie
gubić mnostwo narodów tych które
sie zebrało: obioni tych które pozos-
50 stali z ludu: ³ tedy im okaże bardzo wie-
51 le cudów. ⁴ A rzekłem ja: Pánuiący
Panie / oznaymże mi to / przeczem wi-
52 dział człowieka wychodzącego z ser-
ca morza. A rzekł mi: ⁵ Jako sie nie
możesz tego dowiedzieć ani wiedzieć
co jest w głębokości morstiey: tak
żaden nie może widzieć na ziemi syna
mego / albo tych które z nim są / jedno
53 czasu dnia. ⁶ Tenci jest wykład snu
którys widział / y dla któregoś tu sam
54 jest oświecon. ⁷ Bo opuściles twój /
y bawiles sie zakonem moim / y su-
55 kales. ⁸ Gdyżes żywot twój mądrze
sprawował / a rozum twój nazwales
56 matką: y dla tegoż okazałem ci za-
piąty w Nawysch: Bo będzie po
drugich trzech dniach / opowiem ci

57 drugie rzeczy / y wyłożyć y poważné y
dziwne. A odśedłem y przyśedłem
na pole wysławiąc y chwalcąc bär-
zo Tawysšęgo / dla rzeczy dziwnych

58 które za času czynił. A że go roz-
rządza y te rzeczy które z czasem przy-
chodzą / y siedziałem tam przez trzy
dni.

ROZDZ. XIII.

stało sie trze-
ciego dnia / a iam
siedział pod de-
bem. A oto głos
wyszedł ku mnie
ze krzą / y rzekł :

Esdraszu / Es-

draszu. A rzekłem : Owo ia Pánie.

y wskazałem na nogi moje. A rzekł do

mnie : Ziawiąc ziawiłem sie we

krzą / y mówiłem do Mojżesza / na

ten czas gdy lud mój był w niewolę

w Egypcie. A posłałem go / y wy-

wiódłem lud mój z Egiptu / y przy-

wiódłem ję na górę Sinaj / y zatrzy-

małem ję w sobie przez długi czas : y

opowiadałem mu wiele dziwów / a

taiemnice czasów y koniec oznaymi-

łem mu : y rozkazałem mu mówić :

Tę słowá iáwne opowieš / a tych zá-

káš. A teraz mówię tobie : Znáti

którem pokazał / y sny któres widział /

y wykłády któres ty widział / zácho-

way w sercu swoim : Bo ty będziesz

wzięt ze wszytkich / a pozostáły náwó-

cony będziesz z ráda moja y z podo-

bnymi tobie / áž sie časý dokonczą.

Gdyž wiek wtrácił mládosć swojá /

a časý chyla sie ku stárości. Bo

18 rós widział. A odpowiedziałem / y

19 rzekłem przed tobą Pánie : Oto ia

iúz pójde iákos mi rozkazał / a teraz

20 nieyšy lud kárác bede. Lecz tych któ-

21 rzy sie po nich národzą / kto náponi-

nác będzie : A ták swiát polożon

22 iest w ciemności / a ci którzy ná nim

23 mieszkáją bez swiátłósći. Abowiém

zakon twój spalón iest / dla czego nié-

24 nie wié co sie od ciebie stáło / ábo któ-

25 ré sie začną vczynti. Abowiém ie-

26 ślim nálažł iáskę v ciebe / wpušć we

27 mnie Ducha swietego / y nápiše wšy

28 tko co sie džiáło ná swiecie od poca-

29 tku / co było w zakonie twoim nápi-

30 sano : žeby ludzie mogli ználešć šćie-

31 žke / y áby žyli / którzy žyć beda chciéć

32 časów ostátecznych. A odpowie-

33 džiál mi / y rzekł : Szedšy zgromádz

34 lud / y rzeczeš do nich / áby cie nie šuká-

35 li przez czterdziésci dni. A ty sobie ná-

36 gotuy wiele bukšpanów / a weźmi

37 z sobą Sáreáš / Dábriáš / Sále-

38 miasz / Echán / y Afel / tych

39 piáci którzy gotowi są ná písanie

40 predkié. A przyđz tu / a ia zápalé

41 w sercu twoim swieće rozumienia /

42 która nie będzie zágášóna áž sie wšy

43 tko dokóna co pocniéš písác. A ná

44 ten czas tych rzeczy dokonawšy / ie-

45 dné iáwne opowieš / niektóre mę-

46 dym potáiemnie podaš. Bo iútro o

47 téy godzinie pocniéš písác. A poše-

48 dłem / iáko mi rozkazał / y zgromádzi-

49 lem wšytek lud / y rzekłem : Słu-

50 chay Izráelu tych słów : Oycowie

51 nášy od poczatku byli gosćimi w E-

52 gypcie / a ztámtąd byli wybáwieni.

53 A wzięli zakon žywotá / którego nie

54 záchowáli : którysćie y wy po nich

55 przestepowáli. A dána iest wam žie-

56 miá w džiál / y žiemiá Sion / y oycowie

57 wášy y wysćie zlosć czynili / y nie zá-

58 chowálisćie dróg / które wam Tá-

59 wysšy rozkazał. y będąc sedžá spřá-

60 wiedliwym / odigł od was co byi dá-

61 rował. A teraz wysćie tu są / y brácia

62 wášy są miedzy wámi. A ták iest be-

63 dziecie pánowác smysłóm wášym / a

64 wyćwiczyćie serce wáše / žywi zácho-

Vkážie sie
Bóg we
krzu Esdra
šowi ob-
iawia nie-
które táie-
mnice.

Wielk. księz

35 wam i będziecie / y po śmierci miłośier
 36 dźcia dostąpićcie. ⁴¹ Bo po śmierci przizy
 37 dźcie są / gdy znówu ożywiemy / a na
 38 ten czas iawne będą imiona sprawie-
 39 dliwych / a sprawy niebożnych oka-
 40 zane będą. ⁴² A przetoż niechaj teraz
 żaden nie chodź do mnie / ani nie
 niech nie szuka aż do czterdzięści dni.
⁴³ A wziętem z sobą pięci mejów / iako
 mi roztazał / y siliłny na pole / y tam-
 38 esny zostali. ⁴⁴ A na załutrz oto zawa-
 39 łał mnie / mówiąc: ⁴⁵ Esdraś / otwórz
 wsta twoje / a pój to czym cie napoje.
⁴⁶ A otworzył wsta swe / a oto mi po-
 dano kubek pełny. Ten był pełen i-
 40 koby wody / ale barwa tego była o-
 gniowi podobna. ⁴⁷ A wziętem / y wy-
 piłem / a gdym ono wypił / serce mo-
 je męczyło się rozumem / a w pier-
 ściach moich rozrastała się mądrość /

Bo duch mój był w pamięci zachow-
 wan. ⁴¹ A otworzyły się wsta moje / a
 42 wiecety nie były zamknięte. ⁴³ Iawys-
 sy dał rozum pięci mejom / y pili
 zachwycenia nocne / które były powie-
 43 dane / których nie rozumieli. ⁴⁴ A w no-
 cy iadali chleb / a iam mówił we
 44 dnie / a nie młazałem w nocy. ⁴⁵ A przez
 czterdzięści dni napisane są dwieście
 45 y czworo ksiąg. ⁴⁶ A stało się gdy wy-
 pełnili czterdzięści dni / mówił Na-
 wysy / rzekac: ⁴⁷ Pięć / któreś napi-
 sal / wyday na iawiz / a niech czytają
 46 godni y niegodni: ⁴⁷ ale te siedm d-
 siat poslednieyszych zachowaj / abyś
 47 ie podał mądrym z ludu twego. ⁴⁸ Bo
 w tych jest źródło zrozumienia / y
 zdroj mądrości / y rzeka wnieścności.
 y takem uczynił.

ROZDZ. XV.

To Mów do

vsu ludu mego
 mowy prorocwa
 które podam do
 vst twoich / mō-
 wi Pan: ¹ a sta-
 ray się aby były w

księgi napisane bo są wiernie / a pra-
 2 wdzliwe. ³ Tłie bōy się myśli przeciw-
 3 tobie ani cie niech nie frąsują nie-
 4 dowiarstwa mówiących. ⁵ Bo k-
 4 żdy niewierny vmrze w niedowiar-
 5 stwie swoim. ⁶ Oto ja przywiode / mō-
 6 wi Pan / na okrag ziemi nieszczęście /
 7 miecz / y głód / y śmierć / y zginienie:
 8 ⁹ Przeto iż nieprawość b-
 9 rzo splug-
 10 wil-
 11 a wszystkie ziemi / y dopełniły się
 uczynki ich škodliwe. ¹² Dla teg mōwi
 Pan: ¹³ Już nie będą milczali na złe
 sprawy ich / które niebożnie czy-
 14 ni-
 15 a / ani zcierpie tego co niebożnie
 czynią. ¹⁶ Oto kre-
 16 w-
 17 o-
 18 t-
 19 o-
 20 t-
 21 t-
 22 t-
 23 t-
 24 t-
 25 t-
 26 t-
 27 t-
 28 t-
 29 t-
 30 t-
 31 t-
 32 t-
 33 t-
 34 t-
 35 t-
 36 t-
 37 t-
 38 t-
 39 t-
 40 t-
 41 t-
 42 t-
 43 t-
 44 t-
 45 t-
 46 t-
 47 t-
 48 t-
 49 t-
 50 t-
 51 t-
 52 t-
 53 t-
 54 t-
 55 t-
 56 t-
 57 t-
 58 t-
 59 t-
 60 t-
 61 t-
 62 t-
 63 t-
 64 t-
 65 t-
 66 t-
 67 t-
 68 t-
 69 t-
 70 t-
 71 t-
 72 t-
 73 t-
 74 t-
 75 t-
 76 t-
 77 t-
 78 t-
 79 t-
 80 t-
 81 t-
 82 t-
 83 t-
 84 t-
 85 t-
 86 t-
 87 t-
 88 t-
 89 t-
 90 t-
 91 t-
 92 t-
 93 t-
 94 t-
 95 t-
 96 t-
 97 t-
 98 t-
 99 t-
 100 t-

12 ¹ Będzie płakał Egipt / y grunty ie-
 13 go plaga zarażone / y karaniem które
 14 nań Bóg przepuści. ¹⁵ Będą płakać
 15 oracze sprawujący ziemi / i-
 16 z pogina
 17 nasienia ich od gorącości / od gr-
 18 ádu /
 19 y od gwiazdy srogiej. ²⁰ B-
 20 iada swi-
 21 átu / y którzy mieszka-
 22 ją na nim. ²³ Bo
 23 się przybliżył miecz / y zginienie ich / a
 powstanie nar-
 24 ód przeciw narodowi
 25 ku bitwie / a miecz w r-
 26 e-
 27 kach ich. ²⁸ Bo
 28 będzie nieśc-
 29 a-
 30 teczność między ludźmi /
 31 y iedni zmocniwszy się nie będą dbać
 32 na kr-
 33 óla sw-
 34 ęgo / a k-
 35 s-
 36 i-
 37 zeta-
 38 t-
 39 a-
 40 d-
 41 r-
 42 o-
 43 g-
 44 i-
 45 a-
 46 t-
 47 a-
 48 t-
 49 a-
 50 t-
 51 a-
 52 t-
 53 a-
 54 t-
 55 a-
 56 t-
 57 a-
 58 t-
 59 a-
 60 t-
 61 a-
 62 t-
 63 a-
 64 t-
 65 a-
 66 t-
 67 a-
 68 t-
 69 a-
 70 t-
 71 a-
 72 t-
 73 a-
 74 t-
 75 a-
 76 t-
 77 a-
 78 t-
 79 a-
 80 t-
 81 a-
 82 t-
 83 a-
 84 t-
 85 a-
 86 t-
 87 a-
 88 t-
 89 a-
 90 t-
 91 a-
 92 t-
 93 a-
 94 t-
 95 a-
 96 t-
 97 a-
 98 t-
 99 a-
 100 t-

Opowiada
 wiele cie-
 Źkości któ-
 re przys-
 łąd-
 ą na
 świat.

24 od gniewu iego / y pożarł grunty zie-
 mie / á złośniki iáko słone zapalona.
 25 'Biada tym którzy grzeszą / á nie za-
 chowują przykazania mego / mówi
 26 Pan. 'Nie przepuścisz im. Odsta-
 pień synowie od mocy. Nie plugaw-
 cie świątynie moiej. 'Gdyż Pan zna
 27 wszystkie którzy występują przeciwie-
 mu: dla tego podał ie ná śmierć y
 28 ná zabicie. 'Bo już przyszli ná okrąg
 29 ziemi nieszczęścia y zostaniecie w
 nich / bo was nie wybawi Bóg / prze-
 to iżeszcie grzeszyli przeciw iemu. 'Oto
 30 widzenie straszliwe / á oblicze iego od
 wschodu słońca. 'A wyniósł naro-
 dy smoków Arabskich z wielkoscia
 31 wozów / y iáko wiatr ich liczbą rozno-
 si sie po ziemi / iż sie ich wszyscy bać / y
 32 przed nimi dżecz będą / którzy wstyszą
 o nich. 'Karmoneczycy śalejący w
 33 gniewie / y wyrwą sie iáko dżicy wie-
 przowie z lasa / á przypadną wielką
 34 mocą / y zwiódą z nimi bitwę y spu-
 stożą część ziemi Asiryskiej. 'A
 35 potym przemoga smokowie pamię-
 tać ná swe narodzenie / y obróca sie
 36 spiskawszy sie mocą wielką / ná po-
 gonę ich. 'Ci zatrwożeni będą y w-
 37 milkną dla siły ich / y obróca nogi
 38 swe ná wciekanie / á z krainy Asir-
 39 yskiej zdrayca obleże ie / y zatrąci ie-
 dnego z nich / á będzie strach y dżecz-
 40 nie w woysku ich / y nie zgodą między
 41 królmi ich. 'Oto obłoki od wscho-
 du słońca / y od Pólnocy / aż ná Po-
 42 łudnie / y widzenie ich bárzo straszne /
 43 pełne gniewu y niepogody. 'A zetrą
 44 sie między sobą / y wiele gwiazd ztra-
 45 ca ná ziemi / y gwiazde ich / á będzie
 46 krwó od mieczá aż do brzucha. 'á
 47 gnóy czlowieczy / aż do podeśłania
 48 wielką / y będzie strach y dżenie
 49 wielkie ná ziemi / y którzy wyższą on
 50 gniew / będą sie wzdygac / y dżenie
 51 ie zdémie. 'Potym sie wzruszą dżdże
 52 obfite / od Poludnia / y od Pólnocy /
 53 á druga część od Zachodu: 'y będą
 54 tegie wiatry od Wschodu słońca / y
 55 rozpedzą ią / y obłok który wzbudził
 56 w gniewie / y gwiazda ná uczynienie
 57 przestřachu ku Wschodniemu wia-
 58 trowi / y ku Zachodowi będzie zgwál-
 59 cona: 'y podniosą sie wielkie á gwał-
 60 torne obłoki / pełne gniewu / y gwia-
 61 zdy aby przestřąsły wszystkie ziemi / y

41 miejscájące ná niey / y wysię ná ká-
 42 zde miejsce wyniosł á wysokię gwia-
 43 zde straszna / 'ogień / y grad / y mie-
 44 cze latające / y wody wielkie / ták iż sie
 45 nápełnią wszystkie pola / y wszystkie
 46 strumienie pełnoscią wód mnogich:
 47 'y popsuą miastá / y mury / y góry / y
 48 págoroki / y dziewá lesné / y siáno ná
 49 łąkach / y zboża ich. 'przędą státe-
 50 cznie aż do Babilonu / y spladnią ji.
 51 'Zbież sie do niego y obtoczą ij / y
 52 wysię gwiazde / y wszystkie gniew
 53 nan / y powstanie proch y dym / aż do
 54 niebá / á wszyscy okoliczni będą go
 55 plakać / á którzy pod nim zostán-
 56 będą służyć tym którzy ij zburzyli: 'y
 57 ty Asia zgodliwa w nadziei Babi-
 58 lońskiej / á chlubó osoby iey / 'biada
 59 tobie niedzico / dla tego iżes iey ná-
 60 śladowatá / y wbiératás córtki twoie
 61 ná wstępczeństwo / aby sie podobály
 62 y chlubiły z gámratów twoich / któ-
 63 rzy zawżdy prágnełi cudzołożyc z to-
 64 bą. 'Násładowatás obrzydłę we
 65 wszystkich sprawách iey / y w wynalaz-
 66 kách iey: dla tego mówi Bóg: 'Pu-
 67 scze ná cie niedze / wdówestwo / vbo-
 68 stwo / y głód / y miecz / y mó / ná spu-
 69 stożenie domów twoich od gwałtu /
 70 y śmierci / 'y chwały mocy twoiej /
 71 vstnie iáko kwiát / gdy powstanie
 72 gozcość / która iest ná cie wypuszo-
 73 na. 'Rozchorzećs sie iáko vbozu-
 74 chna / vbita / y starána od niewia-
 75 st / aby cie nie mogli przyiąć mocarze á
 76 miłosnicy. 'Ażabych sie ia oburzył
 77 przeciw tobie / mówi Pan / byś była
 78 nie mordowatá wybranych moich ná
 79 káždy czas / wynosząc sie z biciem rąk /
 80 á mówiąc nád śmiercią ich / gdyś sie
 81 opitá: 'ochedóž piękność twarzy
 82 twoiej. 'Nagroda wstępczeństwa
 83 twého w zánádzu twoim / przetóž za-
 84 plátę weźmieś. 'Iáko uczyniś wy-
 85 bránym moim / mówi Pan / ták to-
 86 bie Bóg uczyni / á poda cie ná zlé. 'y
 87 synowie twoi pozdychają od głodu /
 88 y ty przez miecz vpádniesz / y miastá
 89 twoie będą zburzone / y wszyscy twoi
 90 ná polu od mieczá poginą. 'A któ-
 91 rzy są ná górách / głodem wyzdychá-
 92 ią: ciála swé iesć będą / y krwó pic-
 93 od głodu y od prágnienia / dla lánie
 94 nia chleba y prágnienia wody. 'Nie-
 95 szczęśliwie po morzu popłyniesz / á zno

60 wu szkoda podęymieś. ¹ A w przeszciu
 potłuką miasto pobite / a zburzą nie-
 61 ktorą część ziemi twoię / y zglądzą
 62 część chwały twoię / wrócić się
 zaś do Babilonu wywróconego. ² A
 zburzona / będzieś im miasto stomy /
 a oni tobie ogniem będą. ³ y pozrzą

cie / y miasta twoie / ziemię twoą / y go-
 63 ry twoie / wszystkie lasy twoie / y dzie-
 wa rodząyne ogniem spala. ⁴ Syny
 twe w niewolę zabiorą / dochody twe
 rozchwyć / a ozdoba oblicza twęgo
 zniszcą.

ROZDZ. XVI.

ADA tobie
 Babilonie y A-
 sia / biada tobie
 Egypcie y Sy-
 2 rya. ¹ Opasćcie się
 wozmi / y włosie-
 nicami / a płaczcie

synów waszych / a żałujcie: bo bliskie
 3 jest zginienie wasze. ² Puszczon jest na
 was miecz / a kto jest coby go odwró-
 4 cił? ³ Puszczon jest na was ogień / któż
 5 jest kto go ugasi? ⁴ Puszczono na was
 6 nieszczęścia / a któż jest co je odpędzi?
 7 ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶
¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹

37 'Oto słowo Pańskie/ przyjmicieś ie:
nie wierzcie bogom o których Pan
38 mówi: 'Oto sie przybliża plagi/ a
39 nie mieścić. 'Jako brzemienią gdy
dziwiątego miesiąca syna swego
rodzi/ gdy nądchodzi godzina iey po-
rodzenia/ przed dwiema albo trzema
godzin boleści obchodzą żywot iey: a
gdy już dzieciątko z żywota wycho-
dzi/ nie omieścić punktu iednego:
40 'tak nie omieścić plagi aby niemiał
iż przysść na ziemię/ a świat wzdry-
chac będzie/ y boleści go ogarna.
41 'Słuchaycie słowa ludu mój/ gotuy-
cie sie na bitwę/ a w kłopotach tak
będziecie jako goście na ziemi. 'Ten
42 kto przedawa jako ten kto wciąka: 'a
kto kupuje/ jako ten który ma strą-
43 cić. 'Który kupczy/ jako ten który nie
weźmie pożytku: a kto buduje/ iakoby
44 niemiał mieścić. 'Kto siew/ iakoby
żąć niemiał: tak y który obryzuie win-
nice/ iakoby winą zbierać niemiał.
45 'Którzy sie żenią/ tak iakoby nie-
mieli mieć synów: a którzy sie nie
46 żenią tak iako wdowcy. 'Przeto iż
47 którzy robią/ prozno robią. 'Bo
wrodzącie ich/ cudzoziemcy pozna/
y majątność ich rozchwyca/ y do-
my wywróca/ y syny ich w niewola
zabiorą: iż na poimanie y na głód ro-
48 dzą dzieci swoje. 'A którzy kupczą z
lupiestwem/ iako długo ochędzają
miasta y domy swe/ y ośiadłości/ y
49 osoby swe: 'tym sie bierzciey rozżarze
na nie dla grzechów ich/ mówi Pan.
50 'Jako niewiasta wsłeczna ma w
51 nienawiści wczimę y dobę: 'tak
nienawidzić będzie sprawiedliwość
nieprawości/ gdy sie stroi/ y w oczy
starczy na nie/ gdy przydzie który ma
hąmować wynaydującego wszelki
52 grzech na ziemi. 'Dla tego nie na-
53 sładuycie ani iey/ ani spraw iey. 'Bo
iesze mało a będzie ziera nieprawość
z ziemię/ a sprawiedliwość będzie w
54 was pánowała. 'Niechże nie mówi
grzesznik że nie grzeszył: bo węgle o-
gniste będzie palił na głowie tego
który mówi: Nie zgrzeszyłem przed
Pánem Bogiem/ y przed majątkiem
55 iego. 'Oto Pan pozna wszystkie spra-
wy ludzkie/ wynalazłi y myśli ich/ y
56 sercá ich. 'Bo rzekł: Niech sie ośta-
nie ziemiá/ y ośtala sie: Niech sie

57 ośtanie niebo/ y ośtalo sie. 'A na iego
słowo vgruntowane są gwiazdy/ y
58 wie liczba gwiazd. 'Który przegla-
da głębokości y skrytości ich: który
59 rozmierzył morze y łozysto iego. 'Kto-
ry zamknął morze w poszrodku wód/
a słowem swym zawiesił ziemię nad
60 wodami. 'Który rozciągnął niebo
iako sklepek/ nad wodami ie vgrunto-
61 wał. 'Który postawił na puszczy
źródła wód/ a ieżiorá na wierzchu
gór/ na wypuszczenie rzek z wysokiey
62 stály/ aby nápoil ziemię. 'Który
stworzył człowieka y położył serce ie-
go w poszrodku ciała/ y wpuscił w
63 wen ducha/ żywot/ y rozum. 'A
technienie Boga wszechmocnego kto-
ry wszystko stworzył/ y świadóm iest
wszystkich rzeczy zakrytych w skryto-
64 ściach ziemi: 'on wie wynalazłi
wásę/ y to co myślicie w sercach wá-
sych/ grzesząc/ a chcąc zakryć grzechy
65 wásę. 'Przetoż Pan macając wyma-
cał wszystkie sprawy wásę/ y rozslawi
was wszystkim/ a wy sie wstydać be-
66 dziecie/ gdy wynida grzechy wásę
przed ludzkie/ a nieprawości będą któ-
re stana ośtarczyelami dnia onego.
67 'Cóż będziecie czynić/ albo jako zatai-
cie grzechy wásę przed Bogiem y
68 przed Anioły iego? 'Oto Bóg sedzia/
bóycie sie go. Przestaniecie grzechów
wászych/ a zapamiętaycie już na wie-
ki czynić nieprawości wászych/ a Bóg
was wywiedzie y wybawi ze wśse-
69 go wóistwu. 'Bo oto zapala sie na
was zapalczywość ludu mnogiego/ y
pową niektóre z was/ y starmia za-
70 birą bálwánóm/ a którzy im ze-
zwola/ będą v nich w posmiéwistwu/
y w pohánbieniu/ y w podeptaniu.
71 'Bo będzie miejscóm miejsce/ y w
okolicznych mieściach będzie wzru-
szenie wielkie przeciwko tym którzy sie
72 Pána boia. 'Będą iako skaleni/ ni-
komu nie folgując/ lupiąc y niszcząc
73 té którzy sie Pána boia. 'Bo spusto-
są y rozchwyca majątności/ a z ich
74 domów ie wyrzucą. 'Tedy sie pokaze
doświadczenie wybranych moich iá-
75 ko złoto które probuia w ogniu. 'Słu-
chaycież mili moi/ mówi Pan: Oto
76 blisko są dni vtrapienia/ y z tych was
wybawie. 'Nie bóycie sie ani wátpcie

boć jest Bóg wóddzem waszym. ' A kto strzeże mandatorów y przykazań moich / mówi Pan Bóg niech was nie przeważają grzechy wasze / ani sie niech nie wynoszą nieprawości wasze.

' Wiada którzy są związani grzechy

swémi / á które odkryły nieprawości ich: iáko pole ściésnione bywa od lásu / á ściężka iego odkryta bywa cierniem / przez którą nie przechodzi człowiek y bywa wypchniony y wyrzucony ná pożarcie ognia.

SVMMA WSZYTKIEY HISTORIIEY Świętęy w Bibliiéy opisanéy, ná siedm częsci sie rozdziela.

PIERWSZA.

Zamyka w sobie co sie od początku świata, czasu Ojców y Patriarchów działo. To opisuje Genesis, 1. Paralipomenon. Iosephus lib. 1. Antiquit.

WTORA.

Co sie działo pod Moysessem y Iosue y sędziami: A to ma Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium. Iosue, y księgi sędziów. Iosephus lib. 2. 3. 4. 5. Antiquit.

TRZECIA.

Co było za czasu Saula, Dawida, Salomona, w królestwie Zydowskim. To pisze w księgach królewskich 1. 2. y 3. aż do Rozdz. 12. y w księgach Paralipomenon.

CZWARTA.

Rozewanie królestwa Zydowskiego, ná królestwo ludy y królestwo Izraelskie, y co sie z królami ich działo: y przenieśnienie Izraela do Persyiéy, y ludy do Babilonu, o tym są

księgi królewskie 3. y 4. y wtóre Paralipomenon y części niektórzy prorocy. Iosephus lib. 8. 9. 10. y 11. Antiquit.

PIATA.

Wrocenie ludy z Babilonu, y co sie z nimi y z książętami ich Esdrasem, Nehemiassem, y Máchabeusem działo: o tym sili prorocy opowiedali, y w księgach Esdrasá, Nehemiasá, y Máchabeyskich jest wypisano.

SZOSTA.

Po Máchabeusách y inszych książętach ludzkich przysło królestwo ná cudzoziemce iáko był Herod y inszy po nim, to opisuje Iosephus lib. 13. Antiquit. gdzie téż opisuje iáko to królestwo jest przez Rzymian zburzone y skonzone.

SIODMA.

Ludzkiego narodu Zbawiciela Iezusa Christusa, który jest koncem y wypełnieniem zakonu starého, opisuje. o tym masz niżej w Nowym Testamencie.

Biblioteka Śląska

9806

III

MF

GIMELIA T. 1. 3

kdd — 915/65 30 000 szt.